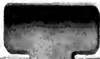

13
11 E
22

IVRISPRVDENTIA
SACRA

TRACTANTE

ANTONIO PAVLVTIO
I. C. VENETO

CANONICO PATAVINO, ET IN CELEBERRIMO
Patauino Archigymnasio Cæsarei primùm, mox Pontificij
Iuris Antecessore Primario,

Et postea Sacri Palatij Apostolici Causarum Auditore:

TOMVS SECVNDVS.

POSTHVMVS.

De His, quæ simplicis, & voluntariæ Iurisdictionis.

ROMAE,
Apud IOANNEM BAPTISTAM BVSSOTTVM.

M.DC.LXXXVIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

EX commissione Reuerendiss. P. F. Dominici Mariæ Puteobonelli S. P. A. Magistri, Ego infrascriptus auide attenteque perlegi Opus elucubratum ab Illustriss. & Reuerendiss. D. Antonio Paulutio, Sac. Rom. Rotæ Auditore præstantissimo hoc titulo insignitum Iuris Prudentia Sacra Tomus Secundus. *Quo sane opere viuida Auctoris sapientia, quam Vrbs, & Orbis nunc vsque suspexit, nec per inuidam mortem reclinata marcescet, sed virens ac florida perennabit, ceu frugiferum tanti Viri laudis, & gloriæ monumentum. Paucis permulta complectitur, noxij tamen nihil; nam cuncta Christianis moribus saluberrima, fidei dogmatibus apprime consona, sacrorumque Canonum definitionibus eruditissime firmata promuntur. Idem quod typorum beneficio præclarum istud opus publicæ exponatur luci, vtriusque Iuris professoribus censeo permaxime profuturum. In quorum fidem &c. Ex Conu. S. Mariæ super Mineruam 15. Octob. 1685.*

Fr. Paulinus Bernardinius Ord. Præd. S. T. Mag.

Imprimatur,
Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistri Sacri Palatij Apostolici.
Steph. Ioseph Menattus Episc. Cyrenen. Vicesg.

Imprimatur,
Fr. Dominicus Maria Puteobonellus Sacri Palatij Apostolici Magister Ordinis Prædic.

Famiano Lauro remuneratoria donatione

LIBER QVARTVS.

DE SCRIPTO, ET NON SCRIPTO IVRE.

TRACTATVS QVARTVS.

CAP. Vnicum.

LIBER QVINTVS.

DE HIERARCHIA, ET DIGNITATIBVS ECCLESIASTICIS.

TRACTATVS QVINTVS.

TRACTATVS SEXTVS.

TRACTATVS SEPTIMVS.

IVRIS-

IVRISPRVDENTIA SACRA

LIBER QVARTVS

DE SCRIPTO, ET NON SCRIPTO IVRE.

TRACTATVS IV.

CAP. Vnicum.

De Origine Iuris.

1 *Quomodo, & unde ventum ad scripti iuris necessitatem, & præsertim in Ecclesia, & quæ scripti iuris origo.*

2 *Quæ prima sacri iuris Collectio, & de canonibus Apostolorum, eorum auctore, & numero.*

3 *Secunda canonum Collectio preponitur, quæ dicta Codex canonum, de quo latè, & quatenùs fuerit in synodo Chalcedonensi confirmatus.*

4 *Communicatus Ecclesiæ Occidentali.*

5 *De collectione Dionysij Exigui, & de Corpore canonum, ac alijs suscecutis Collectionibus, quæ ius antiquum continuere.*

6 *Ius nouum proponitur ex Collectione Isidori Mercatoris, & eius occasione de fide Epistolarum Decretalium Summorum Pontificum usque ad Siricium.*

7 *De Collectione Gratiani latè.*

8 *Collectiones aliæ proponuntur, & earum occasio detegitur.*

9 *Prima Collectio exhibetur, & eius Auctor.*

10 *Subnectitur secunda cum eius multiplici Auctore.*

11 *Subditur tertia, & eius Auctor insinuatur addita prima Collectione, quæ Pontificio iussu facta fuit.*

12 *Succedit quarta iussu Innoc. III.*

13 *Quinta Honorij tertij traditur.*

14 *Sexta demùm consideratur Gregorij IX.*

15 *De Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus.*

SACRI Pontificij Iuris, quo Dei Ecclesia peregrina in terris regitur, originem scrutaturi, & altiora retecturi primordia non alio vtemur principio, quàm quod præbet disertissimè *S. Ioann.* *Chry-*

Hemil. 1. in Matth. in princ. *Chrysostom.* nec alijs, quàm eius proponendum verbis. *Oportuerat quidem nihil nos indigere auxilio literarum, sed tam mundam in omnibus exhibere vitam, vt librorum vice gratia Spiritus Sancti vteremur, & sicut atramento illi, ità corda nostra inscriberentur à spiritu; quia verò hanc à nobis excussimus gratiam, agè vel ad secundam nauigationem animum adijciamus. Equidem quod primum illud fuerit profectò sublimius, & ex verbis suis Deus, & ex operibus ostendit, nam & Noe, & Abrahæ, & Iob, & Moisi non per literas, sed per semetipsum locutus est, quia scilicet munda eorum corda repererat; Postquam verò omnis populus Iudæorum in vitiorum ima delapsus est necessariò iam inde literæ dantur, ac tabulæ, & ea, quæ per has administratur admonitio, & hoc non tantùm veteris testamenti sanctis, sed etiam noui accidisse perspicimus, siquidem nec Apostolis scriptum aliquid tradidit Christus, sed pro literis Sancti Spiritus se illis daturum gratiam repromisit.* Moxque. *Dabo leges meas in mente eorum, & in corde eorum præscribam eas.* Et claudit demùm; *Quia verò progrediente iam tempore alij quidem propter dogmata, alij verò propter vitam, & mores grauiter impegerunt, ea rursus, quæ constat literis, admonitione fuit opus.* Quem in lege gratiæ *Chrysostomus* ponderauit incessum, hunc ipsum in Sacræ Iurisprudentiæ spectamus & origine, & progressu. Quandiù enim charitate ferbuit Ecclesia, ac inter angustos limites exigui ambitus stetit, Act. cap. 5. *Atque credentium omnium fuit cor vnum, & anima vna*, totaque Ecclesia quasi vna familia charitatis lege in cordibus scripta sanctissimè regebatur, nullę fuere scriptæ leges; at vbi ampliari ea cœpit, ac deferuere charitas canonibus, & decretis fuit opus, quibus quid sectandum, quid fugiendum ex scripto vnusquisque inspiceret, indeque sacri iuris origo, ac successiuè progressus, & incrementum.

1 Primis igitur nascentis Ecclesiæ cunabulis non scripto ea vsa est iure, & diutiùs Occidentalis; Orientalis enim faciliùs, & maturiùs canones inuexit, qui subinde ab Oriente in Occidentem migrarunt: Orientalis Ecclesia ante Nicænum Concilium generale primum alios iam canones admiserat, Occidentalis tardiùs solis Nicænis est vsa, & interim, ac eos recepit, sola viguit consuetudine, & non scripto iure; Testis *Innocentius Primus* Summus Romanus Pontifex scribens ad Clerum Constantinopolitanæ Ecclesię in causa S. Io: Chrysostomi. *Nos enim quantum ad canonum obseruantiam attinet illis obsequendum esse scribimus, qui Niceæ determinati sunt, quibus solis obtemperare, & suffragium suum addere Ecclesia debet.* Qua de re nos infra vberiùs. Tom. 1. Epist. Su. Pont. Ep. Innoc. 15

Cum itaque non scripto iure vbiq; vteretur Ecclesia exiguo temporis progressu necessitas edocuit, vt hæc ipsa, quæ obseruatione colebantur, in scripturam redigerentur, vt vnitas in cultu, obseruantia, & ritibus seruaretur, quæ fuit semper accuratissima regentium intentio in Ecclesia.

2 Ideò omnium prima, adeòque vetustissima, prodijt sacri iuris Collectio, & fuit Canonum Sanctorum Apostolorum, quos canones Synodicos

dicos

Vol.113. *De Scr. Eccl.* *Biblioth. Sanct. lib 2. ratit.* *Iur. can. lib. 1. c. 1. num. 9.* *Var. resol. lib. 4. c. 17.*

dictos in libris constitutionum S. Clementis contineri scribit *Photius in sua Bibl.* Non defuerunt, qui canones istos erudito alicui scriptori tribuerint potiùs, quàm S. Clementi, qui scriptor tertio sęculo vixerit; sed *Bellarmin. Sixtus Senens. Tholosan. Couar.* & alij Clementem verum Auctorem agnoscunt Canonum Apostolorum, qui tamen verè Clementis sint, nam inter eos suppositos nonnullos, & ab hæreticis confictos norunt. *Gelasius Romanus in can. Sancta Romana* 15. *Dist.* inter apocripha scripta eos reiecit; *Gratianus in can. Placuit. ead. Dist.* eos approbat, vnde varius in hac parte videtur. Nihilominùs communis consensus canones istos tanquam legitimos admittit; considerantur enim apud. *D. Athanas.* & inter agiographa scripta eos connumerat; *S. Ioan. Damascenus*, in canone Diuinarum Scripturarum ipsos regerit; *Tertullian.* Canones Apostolorum, ait, esse per manus traditos, eorumque Collectionem in vsu apud Orientales plura firmant exempla. Nicæna enim Synodus omnium generalium vetustissima, vbi ad canonem se refert, de alio certè non potest intelligi, quàm de aliquo ex hisce Apostolicis.

Epist. ad Orthodox *Lib. 4. de fide Orthod. cap. 18.* *Lib. adu. Prax.*

Quod verò ad numerum attinet eorum canonum; octuaginta quinque memorat, & confirmat Synodus Constantinopolitana in Trullo *Can.* 2. sed reuera sunt octuaginta quatuor, quia verò duodecimus latinus apud Græcos in duos est diuisus, ideò numerum apud ipsos auget. *In Can. Clementis 16. Dist. Leo IX.* Summus Pontifex ad quinquaginta redigit, eosque tantùm legitimos agnoscit, indeque facilè conciliari potest pugna inter eos, qui tanquam apocriphos reijciunt, vt *Gelas*, & qui approbant, vt communis opinio; nam soli quinquaginta sunt legitimi, alij verò non itèm. Nisi dicamus cum *Turriano* Gelasium reijcere non canones Apostolorum, sed librum sic titulatum, & à Priscillianistis confictum, qui alia multa etiam sub nomine Apostolorum ediderunt. In Oriente primum ortum suum habuit hæc antiquissima Collectio, & ab Oriente in Occidentem migrauit; *Dionysius* namque *Exiguus*, Latinam interpretationem græcorum canonum aggressus quinquaginta tantùm tanquam legitimos, siuè canonicos assumit, in præfatione siquidem, quam collectioni suæ præmisit, sic scribit Stephano Episcopo. *In principio canones, qui dicuntur Apostolorum de græco transtulimus, quibus quia plurimi consensum non præbuere facilem, hoc ipsum vestram noluimus ignorare sanctitatem quamuis, postea, quædam constituta Pontificum ex ipsis canonibus desumpta esse videantur.* Hæc de Collectione prima, quæ totius Ecclesiastici iuris fundamenta posuit, post quam ante Nicænum Concilium nullum commune ius Orientales Ecclesiæ agnoscebant, sed duæ, tresue Diœceses sua sibi decreta constituerant, quæ in occurrentium negotiorum disceptatione seruarent; in Diœcesibus enim Asiana, Pontica, & Orientali celebrata fuere quinque concilia Ancyranum, Neocesariense, Gangrense, Antiochenum, & Laodicenum, ac in ijsdem varij canones statuti, qui illos tantùm tenerent Episcopos, qui ijsdem Concilijs interfuissent, ac in

Lib. 1. pro can. Apost. c. 15. *In marg. lib. 1: Canonibus Apostolorum.*

ijs dedissent suffragium; post obitum si quidem Maximini tyranni in Oriente, nacta libertatem Ecclesia, Episcopi de restituenda Ecclesiastica disciplina, quæ sæuiente persecutione fuerat collapsa, valde soliciti extitere, & ideò crebra in Oriente celebrata Concilia, vt ex Eusebio obseruauit *Baron.* sed præcipuè hæc quinque, quorum singulorum historiam, & canones conditos habeas apud eundem *Baron.* non tàm temporis, quàm materiæ seruata serie, Celebrata item fuit insignis illa, & omnium generalium Synodus prima Niceæ in Bithinia anno 325. cui interfuere trecenti decem, & octo Episcopi, de qua & nos supra cum de Concilijs generalibus ageremus; Item, & anno 381. Constantinopolitana prima, eaque generalis secunda, quæ confirmata à Damaso Summo Pontifice Romano, sed in ijs tantùm, quæ ad fidem spectarent, æcumenicæ titulum in hac parte est adepta, & ideò canones reliqui, si qui conditi extrà fidei materiam, poterant quidem obstringere omnes Orientales Ecclesias, eò quia essent conditi ab Episcopis, qui Diœceses Aegypti, Orientis, Asiæ, Ponti, & Thraciæ administrabant, at non itèm Occidentales, quibus non innotuerant, & ideò *Innocentius I. Epist.* iam supra relata scripsit, Ecclesiam tunc, nempè anno 405. nullis alijs Canonibus regi, quàm Nicænis, qui in ipsa æcumenica prima, eaque dicta magna synodo fuerant constituti Anno 325.

Tom. 3. Annal. Ann. 314 Ann. 361.

In Append. tom. 4.

3 Quæ sic breuitèr commemorata Conciliorum series manuducit ad secundam Canonum Collectionem, quç ante Concilium Chalcedonense compilata fuit ex canonibus septem Conciliorum, quæ mox supra memorauimus Episcopi alicuius cura, & industria, vel alicuius Orientalis decreto; credat aliquis fuisse Stephanum Episcopum Ephesinum, quod tamen non adeò facilè admittendum, cum is fuerit æuo posterior, & canones octo Ephesinos collectioni à se factæ addiderit. Fuit hæc Collectio post Canones Apostolorum prima, ac celeberrima, singulari titulo illustrata, dictaque Codex Canonum Ecclesiæ vniuersæ, quia eo tanquam verè communi, & vniuersali Ecclesia primitiua tàm in Oriente, quàm in Occidente vsa est in disceptandis sacris controuersijs, & ab eo subinde tanquam à primo fonte ac legitimo iuris corpore ius omne canonicum tàm Græcorum, quàm Latinorum exordium sumpsit; constitit ex Canonibus centum, & sexaginta per seriem, & consequentiam dispositis, vario numero à prædictis Concilijs desumptis, pròvt compilatori fuit visum. Verùm quia primo illo æuo canones huius Codicis ab omnibus Ecclesijs non erant recepti, vtcumque vtilitate sua essent commendabiles, & præcipuè ab Ecclesijs Aegyptia, & Occidentali, Concilium Chalcedonense eos approbauit, & obtinere, vimque habere apud omnes voluit; canone enim primo ità statuit. *Regulas Sanctorum Patrum per singula hucusque Concilia constitutas proprium robur habere decreuimus.* Eidem Collectioni additi sunt canones ipsius etiam Synodi Chalcedonensis, ijsque locupletata Collectio tum apud Orientales, tum etiam apud Occidentales Ecclesias summa auctoritate obtinuit. Ad eam respexit Iustinianus Imperator dum Nouella sua, quàm inscri-

In Cod. Can. Ecclesiæ iuxta Version. Dionys. exig.

Nouell. in princ.

scripsit de Ecclesiasticis Canonibus, iidem legis vim tribuit sic Constitutionem suam exordiens. *Sancimus igitur vicem legum obtinere Sanctas Ecclesiasticas regulas, quæ à sanctis quatuor Concilijs expositæ sunt, aut firmatæ*. Idque dictum (nempè *firmatæ*) intuitu Concilij Chalcedonensis. Verùm nil roboris inde videtur hæc Collectio mutuari, quando non vniformis est eius auctoritas, cum fuerit confirmatum Concilium à S. Leone Magno Romano Pontifice in statutis solummodò circa fidem, non itèm circa alia; apertissimè id ipse profitetur scribens ad eandem Chalcedonensem Synodum; Ep. 61. *Sed etiam per approbationem gestorum Synodalium propriam vobiscum iniisse sententiam in sola videlicet fidei causa (quod sæpè dicendum est) propter quam generale Concilium placuit congregari*. Qua attenta auctoritate nutat confirmatio canonum, & eorum collectionis, cum canones ipsi magis disciplinam, quam fidem respiciant; & tamen græca Collectio eos canones admisit, & Iustinianus supradicta Nouella sua iisdem legis vim tribuit. At aliquid roboris adrogare, aut profiteri extra Apostolicam confirmationem nefas omninò sit; quam tamen huic Collectioni, & hisce canonibus non deesse per consequentiam planè necessariam deducimus; Nam ex quo S. Leo ex Chalcedonensibus decretis vnum vigesimum octauum reiecit, quo Episcopo Constantinopolitano noua auctoritas adiudicabatur contra Nicænos Canones, cætera approbasse dicendum est; Ità sensit *Gelas*. *Summus Pontifex in Epistola sua ad Dardanos*, cuius describere verba temperamus; Et apertè ipse S. Leo scribens ad Maximum Antiochenum irritum quidem decernit quidquid à legatis ad Synodum à se missis extrà causam fidei gestum esse perhibetur, moxque subdit. *Quidquid enim præter speciales causas Synodalium Conciliorum ad examen Episcopale defertur potest aliquam dijudicandi habere rationem, si nil de eo est à Sanctis Patribus apud Nicæam definitum; Nam quod ab illorum regulis, constitutioneque discordat, Apostolicæ Sedis nunquam obtinebit consensum*. Sanctissimi ergo Pontificis est processus, vt scilicet, quæ in Synodo circa fidem decreta sunt, confirmet, quæ statuta contra Nicænam Synodum nunquam approbet; At quæ discussa à Patribus fuerint iuxtà Nicæna decreta stabilita non repudiet, qua serie apertè statuta de fide confirmauit, reijciendo canonem vigesimum octauum Anatolij Constantinopolitani Episcopi fastum repressit, reliqua Nicænis Decretis consona tacito consensu approbauit, idque satis, vt Chalcedonenses Canones extrà fidei causam vim, & auctoritatem habeant reiecto Canone vigesimo octauo, quo Episcopo Constantinopolitano prælationis prerogatiua post Romanum concedebatur inter Sedes Patriarchales cum trium diœcesum administratione reluctantibus licèt Apostolicæ Sedis legatis; fuit quidem satisfactum Apostolicæ Sedi, res tamen ipsa nempè Sedis prærogatiua post Romanum remansit vnà cum Diœcesum subiectione, & neutram Anatolius dimisit. Hæc obitèr de Canonibus Chalcedonensibus, quatenùs ex ipsorum primo Codex Canonum Ecclesiæ Vniuersæ, & secunda Collectio fuit confirmata, quos canones

Tom. 1. Epi. Decret. Gelas. Epi. 11.

Epist. 62 Vers. fin.

nones

nones excepto vigesimo octauo vim habuisse hactenùs tradita ostendunt.

4 Post Chalcedonense Concilium cum auctoritatem esset adeptus Codex Canonum latinitate donatus fuit, subinde Ecclesię etiam Occidentali communicatus, ac elaborata interpretatione illustratus, eoque in dirimendis Ecclesiasticis controuersijs eadem Ecclesia vtebatur. Indicant Conciliorum acta, & Pontificum decreta, quæ passim Codicis, & corporis canonum, antiquorum canonum, vel Orientalium meminere, eaque vsos Latinos Conciliorum
In Praefat ad Cod.Can. Collectores sub nomine Isidori Mercatoris censet *Christophorus Iustellus*. An autem post celebratum Concilium Chalcedonense noua Canonum Collectio auctoritate Sancti Leonis Magni facta fuerit, qua sola vteretur per annos circiter sexaginta Occidentalis Ecclesia donec Dionysij Exigui Collectio, & interpretatio condita fuerit, in eo ab hac Dionysij distans, quod illa non habuerit Canones Apostolicos præfixos, sicut habuit hæc Dionysiana, non asserimus, cum euidenti, ac tuto aliquo destituamur testimonio, sed transimus ad hanc ipsam Dionysianam Collectionem, siue interpretatio-
Tom.7.Annal. aed.Anno: nem.

5 Anno igitur 527. vt scribit *Baron.* Dionysius Exiguus Monachus natione Scyta, sed moribus Romanus, quemadmodum cognomento
De Script. Eccl. Exiguus, sed doctrina, & Sanctitate maximus, vt inquit *Bellarminus*, Collectionem gręcorum canonum transtulit, & adornauit, non ideò, quia Ecclesia Latina, tunc ijsdem non vteretur canonibus, sed quia illi ipsi siue interpretis culpa, siue librariorum incuria valdè essent mendosi, & valdè turbata Collectio; tanti viri contexere elogium res nostra non exigit, idque præstitit *Cassiodor.* ipsi coæuus, & post cum *Diuinar. lect. cap. 23. vbi sup. ergo.*
Bellarmin. Quid emendata hac, & elaborata Collectione contulerit Dionysius prestat non alijs, quam eius verbis referre ex epistola sua ad Stephanum Episcopum, quam iidem Collectioni præfixit. *In principio itaque Canones, qui dicuntur Apostolorum, de Græco transtulimus; quibus, quia plurimi consensum non præbuere facilem hoc ipsum vestram noluimus ignorare sanctitatem, quamuis postea quedam constituta Pontificum ex ipsis Canonibus assumpta esse videantur. Deinde regulas Nicęnæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum, siue quæ ante eam, siue quæ postmodum facta sunt vsq; ad Synodum centum, & quinquaginta Pontificum, qui apud Constantinopolim conuenerunt, sub ordine numerorum idest à primo capite vsq; ad centesimum sexagesimum quintum, sicut habetur in græca auctoritate, digessimus. Tum Sancti Chalcedonensis Concilij decreta subdentes in his græcorum Canonum finem esse declaramus. Ne quid præterea notitiæ vestrę credar velle subtrahere, statuta quoque Sardicensis Concilij, atque Africani, quæ latinè sunt edita suis à nobis numeris cernuntur esse distincta.* Quorum omnium summa ad 394. Canonum capita ascendit, &, vt absolutissima esset collectio, addidit prætereà Dionysius Pontificum Romanorum decreta, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam spectabant à Siricio vsque ad Hormisdam.

Hanc collectionem lubentissimè ab Ecclesia Romana exceptam sic testatur *Cassiodor. Ex græcis exempla-* *Diuin. lect. dict. cap. 23.*
ribus

ribus Canones Ecclesiasticos moribus suis, vt erat planus, atque disertus magna eloquentiæ luce composuit, quos hodie vsu celeberrimo Ecclesia Romana amplectitur. Hæc est illa ipsa Collectio, quam Hadrianus Primus Romanus Pontifex obtulit Carolo Magno Cæsari, & Francorum Regi, cum Romam aduentasset, ad vsum Occidentalium Ecclesiarum, & alio titulo, nempe corpus Canonum fuit appellata, vel Codex Canonum Ecclesię Romanæ Moguntiæ primùm editus anno 1525. mox & Parisijs anno 1609.

Dionysium Canones colligentem proximè secutus est Ferrandus Diaconus Carthaginiensis; hunc Martinus Bracharensis Episcopus, & demùm omnes Cresconius Episcopus Africanus, qui eiusdem Codicis anno circiter 690. Breuiarium confecit, omissis integris Conciliorum Canonibus, & decretis Pontificum, ideòque dictum Breuiarium. Quidquid sit de Collectione quinquaginta titulis diuisa, quæ tribuitur Theodoreto Cyri Episcopo, innixa auctoritati vnius exemplaris, quod extat in Regia Parisiensi Bibliotheca, & quam confutat tanquam omni destitutam fundamento Christophorus Iustellus in hisce Collectionibus versatissimus; *Præf. ad Collect. Io: Scholastici.* Illud certum, quod Collectionem elaborauit Io: Scholasticus Presbyter Antiochenus, mox & Patriarcha Constantinopolitanus per quinquaginta titulos dispositam, cui primus omnium addidit Apostolicos Canones, & Sardicenses, nec non S. Basilij. Idem collectionem hanc suam redegit in Epitome omissis Canonibus, & adnotato tantùm eorum numero, ac ipsorum relata sententia; singulis titulis adiecit concordantes leges, præsertim Iustiniani Nouellas Constitutiones, & sic elaborata collectio Nomocanonis titulo donata fuit, prostatque Tomo secundo Bibliothecæ Iuris Canonici. Nullam habuit auctoritatem hæc collectio, quia superueniente Nomocanone Photij omnes alij posthabiti fuere, ac interire permissi, vt admonet. *Theod. Balsam.* *In supplem. pagin. 1112.* Hucusque ius antiquum.

6 Succedit Ius nouum, quod ab anno 836. cæpit publicari, & fouente Nicolao Primo Summo Pontifice, alijsque successoribus vsu demùm in Ecclesia obtinuit, receptum in vniuersis Occidentalibus Prouincijs. Ea fuit Canonum Collectio ab Isidoro Mercatore compilata, de qua latè *Baron.* *Tom. 10. Anna l. Ann. 865.* Composuit eam Isidorus ex Epistolis Clementis, Anacleti, Euaristi, & aliorum Summorum Pontificum, hæcque non ante Carolum Magnum ab Hispania in Gallias translata fuit per Riculphum Archiepiscopum Moguntinum, qui tempore eiusdem Caroli vixit, & ex tunc in Gallia, moxque, & in Italia cæpit publicari; Notauit huius Collectionis æstimationem, & ab ea consultò abstinuit Nicolaus Papa non alia de causa, nisi quia Epistolæ illę, ex quarum auctoritatibus erat consarcinata, non admodum integræ fidei existerent, ad quam eleuandam non exigua suppetunt indicia, styli enim, & phrasis ipsis obijcitur impuritas, quæ non docet elegantiam, ac nitorem secundi sæculi, quo supponuntur conscriptæ; nec minùs elocutionis vniformitas, qualis non esset. si à diuersis Pontificibus essent conscriptæ; additur, quod fuerint ipse ignotæ Innocentio, Leoni, alijsque Pontificibus, quorum genuinas epistolas habemus; tandem momentum ingens adde-

addere videtur consideratio, quod Dionysius Exiguus Collectionem suam adornans, eam decretis etiam (vt supradiximus) Summorum Pontificum auxit à Siricio exordiens, nullamque præcedentium Pontificum mentionem habens, quorum, si extitissent, decreta, non fuisset posthabiturus; quod quidem ipse in sua prefatione ad Iulianum Presbyterum Tit. S. Anastasiæ contestatur sic scribens. *Præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum constituta, quæ valui cura, diligentiaque collegi, & in quemdam redigens ordinem titulis distinxi compositis; Ità dumtaxat, vt singulorum Pontificum quotquot à me præcepta reperta sunt sub vna numerorum serie terminarem.* Et tamen nulla mentio Pontificum, qui Siricium præcesserunt, quorum Decretales Epistolæ allegantur. Eleuat demùm nouissime harum Epistolarum fidem votum Eminentissimi, & Reuerendiss. Cardinalis Io: Bona, qui easdem decretales Epistolas respuit tanquam commentitias in Opere suo Rerum Liturgicarum, *Lib. 1. c. 3.* cuius exacta, ac planè recondita eruditio ecclesiastica ambigere amplius vix finit, tanta enim est, quæ meruerit Sacræ Purpuræ pretio condignè æstimari iudicio Clementis IX. incomparabilis Romani Pontificis. Attamen eas non omninò despiciendas censuit *Bellarmin.* *Lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 14.* ait enim *At quamuis aliquos errores in eas irrepsisse non negauerim, nec indubitatas esse affirmare audeam, certè tamen antiquissimas esse nihil dubito.* Nec in earum aliquali approbatione, vel improbatione fuit trepidandum, quæ enim præcipuè ex ijsdem hauriuntur ad Primatum Romani Pontificis confirmandum non sunt earum ità propria, & singularia, quin ex innumeris, & auctoritatibus, & Epistolis Summorum Pontificum, & SS. Patrum possint cumulatissimè haberi, quod ipsum considerauit prudenter, *Baron.* *Tom. 10. Ann. 865* Hoc ratum igitur, quod illa Isidori Mercatoris Collectio Setabiensis Episcopi non multæ fidei, & æstimationis fuit; vtcumque quis eam tribuere Isidoro Episcopo Hispalensi contenderit, quem tamen nisum non vna temporis collatio erroris reuincit. Sed demum in Concilio Remensi receptæ sunt, & approbatæ hæ Epistolæ anno 992. & consideratæ perinde, ac si inter Canones receptæ essent, cum hactenus Galli Episcopi eas admittere renuissent, eo quia in Cod. Canonum non essent insertæ; Contra verò pro earum admissione stetit Nicolaus I. Pontifex Romanus hanc rationem confutans Epist. sua, quæ per extensum apud Baron. & nouissimè accerrimè eas propugnauit aduersus Magdeburgenses centuriatores singulis eorum fundamentis respondens *Francisc. Turrian.* Immò *S. Burchardus Vuormatiensis Episcopus*, *Tom. 10. anno 865 & Tom. 3 Sum. Pontif. Epist. decr. lib. 2. per tot.* collectionem suam instruens libris viginti decretorum distinctam circà annum M.X. ex Epistolis primorum Pontificum eam auxit, additis Pontificum, Conciliorum, & Patrum Auctoritatibus.

Burchardum imitatus est Iuo Episcopus Carnotensis contexens canonum Collectionem ad Ecclesiæ Gallicanæ vsum Anno M.C. qui pleraq; ex Pandectis, Codice, & Nouellis in Collectionem suam transtulit, & ad exemplar Ioannis Scholastici, de quo supra, & Photij, qui vterque fuit Constatinopolitanus Patriarcha, Ius Ciuile cum Canonico iunxit, primusque

musque in Occidente Nomocanonem composuit non omittens etiam Canones ex Concilijs Prouincialibus desumptos.

7 Iam per temporum seriem deuenimus ad magis notam, & vsualem Collectionem, quam Gratianus Monachus S. Benedicti confecit, & Decretorum corpus compilauit, anno 1150. & quamuis hoc opus sub hoc circumferatur titulo, vt *Decretum Gratiani* dicatur, attamen eruditissimus Præsul *Ant. Augustinus* admonuit in veteri libro Gratiani huiusmodi inscriptionem non legi, sed sic attitulari *Concordia discordantium Canonum*, indeque factum, vt vox illa *Decretum*, tanquam inepta in multitudinis vocem fuerit conuersa, & in scriptum opus, Decretûm Canonicorum collectanea Antonio Contio. Sed re vera in libris eiusdem legitur hęc inscriptio *Concordia discordantium Canonum*, vbi *Concordiam*, non ità accipit, vt conciliationem significet inuicem pugnantium, sed concordiam intelligit collectionem similium sententiarum, eo modo, quo collecta verba Sacrarum scripturarum Concordantias Bibliorum nuncuparunt, quo titulo nihil dici posse ineptius censet *Ant. Augustinus*; qui demùm concludit attitulatione illa id voluisse Gratianum, vt Collectionem consimilium canonum significaret, vel concordiam concordantium, & discordantium canonum, nam in prima, & postrema sui operis parte distinctionibus vtitur, & in quæstionibus singularum causarum vtrimq; affert contraria Decreta, & oppositos canones, hosque alijs distinctionibus allatis in concordiam redigit. Hæc de titulo, & non inutiliter.

De emendat.Grat lib.1.c.1.

Vniuersum hoc Opus tripartitum distribuit in distinctiones, causas, & tractatum de Consecratione, & exactiori industria disposuit, quàm fecerint antiqui Collectores. Hanc Collectionem Eugenio III. Summo Pontifice oblatam ab eodem etiam fuisse confirmatam asserit *Trithemius*, quem & alij idem opinantes sunt secuti; Verùm de hac confirmatione non constat, nec de ea mentio vlla in editione Romana sub Gregorio XIII, sub quo, & cuius auspicijs longè emendatior, & accuratior prodijt Gratiani Collectio.

In vita Gratian. in Chronico.

Grande hoc emendationis opus cæptum sub Pio IV. & prosecutum sub Pio V. destinato ad eam peragendam eruditissimorum hominum consessu, quorum nomina apud *Ant. Augustin.* leguntur, & inter correctores primos ipso etiam Gregorius XIII. antequam Cardinalis esset, sub eodem demùm Gregorio fuit absolutum, & publicata hæc emendata Collectio, non tamen ab eo Pontificia auctoritate confirmata ità, vt in Iudiciis vim, & auctoritatem haberet, sicut habet Collectio Greg. IX. & ideò canones, qui à Gratiano citantur, non sunt omnes eiusdem auctoritatis, sed in ea diudicanda ad fontes, vnde sunt petiti, confugiendum est; non enim eodem sunt Iure censendi, qui sunt à Concilijs desumpti, & qui à Constitutionibus Pontificum, & qui à dictis SS. Patrum *Can.* 1. 20. *Dist.* & accuratè *Ant. Augustin.* seruata tamen sua cuique auctoritate pro Ecclesię politia. Plura insuper Gratianus desumpsit ex incertis, atque suppositititiis scriptis, & Collectioni suæ inseruit, quæ occasionem præbuerunt emendationi, & eruditissimo *Ant. Augustino*

De emend. Grati. lib. 1. Dial. 20. in Notis

In Præfat. ad Canon. Penitentiali.

stino condendi opus suum de emendatione Gratiani; hæc singula prosequi nostri non est instituti, sicut consultò omittimus rationem, & causam, propter quam plura capita apud eundem Gratianum inscribantur *Palea*, de qua plures cùm vetustiores, tùm recentiores, & de eorum auctoritate. Hoc igitur vnico, & modico volumine per annos fermè octingentos vsa est, & directa Ecclesia, nec per innumeros canones debuit ipsa regi.

Guido Pancirol. de Clar. Iur. Interp. lib. 3. c. 2.

Lel. Mancin. Disquis. Geniale C. 103. num. 7.

8 Quæ autem hominum prauitas, vt supra dicebamus cum Chrysostomo, fecit, vt scriberentur leges, eadem gliscens in dies, & multò magis in sęcula, causa fuit, vt scriptæ multiplicarentur leges, & augescerent Constitutiones, vnde iuxta impressa à veteribus vestigia nouæ, ęque plures Collectiones contexendæ fuere adeò, vt Pontificiorum Decretorum volumen notabiliter excresceret, cuius augmenti occasionem ex hactenus scriptis scrutari, & eruere non pigebit.

Processu temporis experientia solida rerum magistra edocuit, vt potestas, quam in causis nonnullis dignoscendis, ac diffiniendis Synodi prouinciales exercebant, ad summum Pontificem tanquam centrum, & fontem suum esset reuocanda, & quæ in Canonibus condendis frequenter adhibebatur, iam deficeret, ac totum constitutionum condendarum Ius ad Summum Ecclesiæ Caput velut per consolidationem se reciperet, quod earum rerum formam & ordinem statuerit, de quibus non amplius apud Synodum, sed apud se ipsum esset disceptandum. Hinc immutatus Iudiciorum Ecclesiasticorum ordo, & institutæ cognitiones in Prouinciis per Pontificum Romanorum rescripta; inde germinarunt tot Constitutiones sub diuersis titulis de rescriptis, de Iudicibus delegatis, de officio Iudicis ordinarii, de dilationibus, de exceptionibus, de præsumptionibus, de probationibus, de sententia, & de iudiciis, de appellationibus, & de toto demùm Iudiciorum ordine, qui ad fori normam tandem redactus; Immutata in melius ad maiorem vnitatis tutelam Ecclesiasticæ Politiæ facie ex causa Iurisdictionis contentiosæ, & in Iurisdictione voluntaria consequenter suborta mutatio, cum scilicet separari cæpta beneficia ab ordinum collatione; Nam ex can. vi. Concilii Chalcedonensis absolutè, hoc est sine titulo, ordinari nemo poterat puta, nisi alicui Ecclesiæ adscriberetur, in qua ministerium, siue officium assumeret, & cui addictus per totam vitam inseruiret, quod fieri intuemur adhuc in Episcoporum ordinatione; at in aliis inferioribus ordinationes absolutè fiunt contra Chalcedonensis canonis decretum; & quamuis in generali Concilio Lateranensi sit districtè cautum, ne ordinentur Clerici sine titulo saltem patrimonii, ne in dedecus Clericalis ordinis mendicari compellantur, non tamen restituta est per hoc vetus illa Ecclesiastica disciplina, qua ordinatio duo indiuisibiliter dicebat manus scilicet impositionem, & beneficii assignationem; Separatio igitur hæc in ordinatione, simulq; redditiuum ingens copia nouas constitutiones in ius Canonicum inuexere, veteribus planè ignotas; de beneficiis scilicet conferendis, acquirendis, admittendis, & conseruandis, quæ quidem præcipuam, ac fermè maiorem Canonici

Iuris

Iuris partem consttuunt, vt scribit *Melchior. Lother.* Matrimonii impedimenta, cæteraque ad ipsum attinentia, & reuocata ad solum Ecclesiasticum forum causarum Matrimonialium cognitio notabile incrementum Iuri Canonico præbuit. Excommunicationum infligendarum, ac pænitentiarum publicarum vsus temperato earum rigore nouis constitutionibus fuit explicandus; His addenda varia Monachorum Instituta, ac Religiosorum hominum per totum Christianum orbem diffusa multitudo, quæ nouis regulis Pontificum Summorum curam excitauit, largitæ Monasteriis, & Canonicorum Collegiis exemptiones ab ordinariorum, siue Episcoporum Iurisdictione varias causarum disceptationes suggessere, ideòque multiplicanda in dies fuere decreta, & Constitutiones, vt demùm Pontificii Iuris corpus in ingentem molem necessariò excreuerit, quod si conferamus cum veteri Canonico Iure, ea plane erit collatio, quam intuemur inter nascentem, ac adultam Rempublicam. Auctis igitur Pontificum constitutionibus, ac Responsis fuere hæc ipsa colligenda, idque præstitum à plærisque, & præsertim circa Epistolas Alexandri III. Innocentii III. & Honorii III. & aliorum Pontificum.

In apparatu de rebenef. num: 1.

9 Prima igitur Collectio, quæ proximè subsecuta est Gratiani Decretum fuit à *Bernardo Papiensi Præposito*, quam ipse attitulat *Breuiarium Extrauagantium*, idque de veteri, & nouo Iure compilasse in præfatione, quæ breuissima est, contestatur, & ordinem se esse imitatum, quem statuit *Iustinianus* in Codice suo.

Pars II.

Gratiani videtur hęc collectio; vnde & Bernardus ipse Collector ad Gratianum nonnunquam remittit; vt in *Cap.6. de elect.potest in fine* in prima compilatione, cuius finalia verba, quę sunt *Vt in tractatu ordinandorum.* referri ad Decretum Gratiani notat *Ant. Augustin.* Itaque vel ex antiquis Conciliis, & Patribus addidit nonnulla *Bernardus* supplens tanquam à Gratiano omissa, vel nouas Pontificum constitutiones post Gratianum editas inseruit; & ideò hoc opus Collectionis primæ extrauagantium liber est appellatum; quia extra Gratiani Decretum scripta huiusmodi, & constitutiones vagabantur, qua ratione non impropriè extrauagantes dici possunt, & reliquæ omnes Collectiones; Immò sextus liber Bonifacij VIII. Clementinæ, & reliquæ, vt rectissimè obseruauit *Cuiac.* Extrauagantes dicuntur, quia vagantur extra Decretum, omnes enim Collectiones istæ sunt veluti supplementa, & continuationes Gratiani.

In Not.ad 1 Compil.ad d. Cap: 11.

Ad c.4.Extr de sponsalibus.

10 Primam hanc collectionem subsecuta est secunda, quæ à tribus ter confecta est *Gilberto* scilicet, *Alano*, & *Ioanne Vallensi*; inter hasce primas obtinuit tertia, quæ ex duabus aliis conflata est *Ex ruinis* (inquit Tancredus) *duarum Collectionum Gilberti*, & *Alani*, *quæ interdierunt.* Hæc igitur secundæ Collectionis nomen obtinuit, quamuis aliquando vetustissimi interpretes meminerint Extrauag. *Alani*, vt admonet *Ant. Augustin.*

Ad 1.Collect. lib. 4. tit. 1. cap:14.

11 Successit tertia Collectio, quam ex Registris Innocentii III. *Bernardus Compostellanus* confecerat; quæ tres Collectiones priuata auctoritate, & à priuatis magistris fuere

B 2 com-

compositæ, & hæc postrema *Bernardi Compostellani* aliquandò Romana dicta fuit; Verùm offensi Romani, quod vsu iudiciorum minùs recepta esset ab eodem Innocentio impetrarunt, vt Pontificio iussu & auctoritate aliqua Collectio ederetur; Huic muneri *Petrus Beneuentanus* Notarius præfectus fuit anno 12. eiusdem Innocentii. Fuit prima hæc Collectio publica auctoritate facta Pontificii Iuris, nam superiores omnes cùm Decretorum, tùm Decretalium Collectores priuata, & propria auctoritate scripserunt, & rescripta ab eis relata negari poterant nisi ab Scriniariis Romanę Ecclesię comprobarentur; Hucusque *Anton.Augustin.* Idque totum præfatio Innocentii ad tertiam Collectionem confirmat.

Præfat. ad Antiq. Decr.

12 Hanc sequitur quarta, quam adornari iussit idem Innocentius III. ex canonibus Concilii generalis Lateranensis, & ex libris registri sui, qui consequebantur duodecimum, cuius autem opera vsus fuerit non constat. Hoc certum, quod duæ hæ Collectiones tertia, & quarta vnius Innocentii III. Constitutiones continent, & quattuor istæ hactenus enumeratæ editæ sunt ab eximio. *Ant. Augustino*.

13 Quinta demùm Collectio facta est auctoritate Honorii III. Summi Pontificis, & ex ipsius rescriptis, & constitutionibus tantùm constat, vt indicat caput primum ipsiusmet Collectionis directum ab Honorio ad Magistrum Tancredum Archidiaconum Bononiensem. Hanc Collectionem manuscriptam habuit *Panormitans*, habuit *Ant.Contius*, habuit & *Cuiac.* ex notatis ab ipso *ad C. Dilecto 63.de appellat*, *& ad C. penult. de frigid. & malef.* At hodie ipsam habemus anno 1645. impressam Tholosæ opera insignis, & eruditissimi viri *Innocentij Cironij*, Iuris vtriusque professoris, Canonici, & Cancellarii Ecclesiæ Tholosanæ, quam etiam doctissimis notis illustrauit, eodem volumine comprehensam cum aureis paratit. & obseruationibus Iuris Canonici eiusdem Auctoris. Quibus omnibus enumeratis collectionibus non repugnat *Hostiensis*, qui in sua summa octo collectiones commemorauit, nam si hisce quinque tres illæ addantur *Gilberti*, *Alani*, *& Ioannis Vallensis*, quæ non obtinuerunt, iam octo erunt.

14 Iam ergo peruenimus ad Collectionem Gregorii IX. Successoris Honorii III. quæ vulgata illa est, & qua vtimur vbique, eaque condita est ex constitutionibus, quæ in quinq; primis Collectionibus continebantur, vel ex aliis, quæ omissæ erant à Collectoribus, & extra eas vagabantur, & ex iis, quas posteà Gregorius ipse edidit; Vnde Collectio publica, solemnis, & authentica est; Minister tanti operis fuit *S.Raymundus, à Pennafort.* eiusdem Gregorii Capellanus, vt indicat Præfatio scripta anno 1230. *Martinus Polonus* ita de Gregoriana hac Collectione scribit; *Hic Papa per fratrem Raymundum Ordinis pædicatorum, Pœnitentiarum, & Capellanum ex pluribus voluminibus Decretalium compilauit vnum volumen mandans vbique doctoribus illo vti*.

15 Huic Collectioni Gregorii IX. quæ in quinque libros distinguitur accessit illa, quæ est Bonifacii VIII. quamque ideò sextum librum appellauit; Continet hæc selectas constitutiones tùm ipsius Greg.IX.

tùm

tùm aliorum sequentium; sed in ea præcipuè sunt Constitutiones Innocentii IV. Gregorii X. & ipsius Bonifacii auctoris. De sexto libro ità idem Martinus Polonus. *Anno Domini 1297. Bonifacius sextum librum Decretalium, quem fieri iusserat, publicauit*. Sextum sequuntur Clementinæ, quas Clemens V. partim ex canonibus Concilii Vienensis, partim ex constitutionibus propriis confici mandauit; Verùm morte præuentus eas non publicauit, sed hoc præstitit Ioannes XX. eius successor Anno Domini 1317. & sub Bulla ad studia Generalia direxit, vt scribit idem *Martinus Polonus. Vid. Gloss. ad Proem. Clementin. in verbo de Cetero*. Vbi latè.

In Chronica:

Demum priuatorum Collectorum cura collectæ sunt Constitutiones viginti à Ioanne Papa æditæ; & Extrauagantes quædam communes, nempe à diuersis Pontificibus, qui vel ante Ioannem XXII. vel posteà vixerunt, conditæ, quæ quidem omnes licèt à priuatis hominibus collectæ vim tamen, & robur in iudiciis habent, dummodò de earum fide constet, vel ex registris, vel ex plumbo, vel ex sigilli forma. *Vid. Proem. ad extrauag. Ioan. & tract. Francisci Pegna. De extrauagantibus in fine Directorij Inquisitor.*

Hæc ergo fuit Sacri, & Pontificii, siue Canonici Iuris origo, hic processus, hęc senes altiùs, quàm fieri possit, repetita. Ecclesiæ Politia exhibita, iurisque retecta origine iam nunc Sacram Iurisprudentiam aggrediamur à Constitutionibus auspicantes.

DE SCRIPTO, ET NON SCRIPTO IVRE.

CAP. I.

Esse in Ecclesia Legislatiuam Potestatem.

1 *Introductio, & opinantium errores.*
2 *Veritas proponitur, & fundatur tum auctoritate, tum ratione.*
3 *In quo principaliter resideat, & quomodo in alios diffundatur.*
4 *Episcopo quatenus competat legislatiua potestas, & cæteris gradibus Episcopo maioribus.*
5 *Collegium Cardinalium an legem facere possit.*
6 *Ecclesiasticę Vniuersitates, siue mystica corpora, an legislatiuam potestatem habeant, vt inferiora generalibus.*
7 *Quid de Capitulo Cathedralis Ecclesiæ? Et Communitatibus Regularium, siue Religionibus.*

SACRAM Iurisprudentiam, auspice Numine, aggredimur ab ea parte, quæ in Republica qualibet cum primis necessaria est, & sine qua humanum consortium consistere nequeat, eaque est lex, & legislatiua potestas; Sicubi enim in hominum conuiuentium cætu iustitia tanquam vnitatis coagulum colenda est, eà sanè in Ecclesia, & Ecclesiastica Republica; leges autem nil aliud sunt, quàm

quàm proprium, & sacratissimum iustitię templum, quæ sanè Iustitia charitate informata beatum cultorum suorum cætum reddere, & intendit, & potest; Quam igitur iam adstruximus in Ecclesia potestatem, supponimus modò, & assumimus, eamque legi ferendæ, & sanciendæ tanquam totius regendæ Reipublicæ fundamento applicamus.

1 Fuit vetustissimus error negantium in Ecclesia legislatiuam potestatem, huncque tributum legimus, & Marsilio de Padua, qui re vera potestatem tantam in Ecclesia noluit agnoscere, aut vim aliquam Decretis Pontificum, & Conciliorum canonibus tribuere, non enim alium vult legis auctorem, aut conditorem, quàm legislatorem fidelem, eumque autumat populum, aut à populo potestatem habentem; quasi pugnet cum libertate Christiana, in quam asseruit nos Christus, iugum præceptorum, & legum Ecclesiasticarum imponere, quod tamen leuissimum esse Christus ipse protestatus est; Immò omninò inutilem arguit legislatiuam hanc potestatem in Ecclesia; Si enim adsit; aut diriget hominem in finem naturalem, aut in supernaturalem; Si in naturalem; superuacanea abbundat, cum ad eum finem sit sibi sufficiens potestas politica; Si in supernaturalem, impossibilis erit, nam excedit humanas vires; solus enim Deus potest hominem efficaciter mouere in finem supernaturalem; & ipse igitur solus poterit leges condere eò tendentes, & non Ecclesia, quæ in finem adeò sublimem mouere, & promouere non potest tanquam extra sphaeram actiuitatis suæ.

2 Publicam in Ecclesia potestatem ex iactis hucusque principiis supponimus, eamque legislatiuam indicabimus in impii huius erroris euersionem. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Dixit Christus Dominus Apostolis suis eos ad fundandam, & propagandam Ecclesiam suam dimittens generali, ac indefinita hac vsus formula, vt omni potestate ad tantum opus necessaria eos instrueret, & instructos ostenderet, vnde excepta potestate illa, quam vocant excellentiæ, & incommunicabili, quidquid potestatis ipse habuit in Apostolos transtulit; Verùm missus est Christus à Patre non tantùm vt Ecclesiæ Rector; sed & vt legislator. *Dominus enim legifer noster, Dominus Rex noster ipse saluabit nos.* Misit igitur ipse Apostolos suos cum vtriusque potestatis participatione tum regni, tum legislatiuæ. Non sunt hic aggerandæ Sanctorum Patrum auctoritates, at subijcienda ratio. Ecclesia est vna tanquam Corpus vnum Christi misticum, eaque à Deo instituta, & consequenter ordinata, quæ enim à *Deo sunt ordinata sunt*; Respublica, & sibi sufficiens; Deesse igitur nec debet, nec debuit potestas, qua se ipsam regat, & ita sibi subiectos regat, vt præcipiendo principatum exerceat, & maximè per legem, cui proprium præcipere, & imperare *l. legis virtus. ff. de legibus*. Neque enim communitas, aut vniuersitas aliter regi potest, quam per legem, & ideò Apostoli hac ipsa potestate instructi præcepta, & leges obligantes tulerunt tanquam omninò necessarias, vt homines, ex quibus constat Ecclesia humano modo regantur, immò necessarias ea ipsa de causa, qua necessariæ

Ioan. 10.
Isaiae. 33.
Ad Roman. cap. 13.
Act. c. 15 Ioan. c. 6.

sariæ sunt leges in sæculari, & ciuili Republica, vt scilicet ciues secundùm rectæ rationis ductum regantur, quæ sanè ratio & Ecclesiæ, & Reipublicæ communis est, cum vtraque ex hominibus constet. Asseruit quidem nos Christus in libertatem, & per gratiam sunt liberati fideles à peccato, at non item à concupiscentia, à passionibus, quæ ad exercitium, & meritum nobis relictæ incessanter cum ratione confligantur, & pugnant; Vnde nec implicat legislatiua hæc potestas cum parta à Christo hominibus libertate; neque inanem rectè dixeris ex eo, quod homo alium hominem in finem supernaturalem excitare, & dirigere non valeat, si enim facultate merè naturali agat, verissimum est, secus si Spiritus Sancti afflatus diuinus adspiret, à quo Ecclesiæ potestas, vt est, ita & iuuatur, plantat enim, & rigat homo, sed Deus incrementum dat; Dirigit per legem homo, sed Deus virtutem præbet, cogit per præceptum homo, sed Deus acumen indit præcepto, quo operetur, & efficax sit idque satis, ne inutilis sit potestas, quæ ad supernaturalia tendit.

3 Qui autem fons est, & centrum totius Ecclesiasticæ potestatis, hic idem ipsam, vt legislatiua est, sustinet, ac in ipso tanquam in capite eminet; condere si quidem legem in ditione qualibet supremi munus est, & proprium Maiestatis opus, hicque non alius, quàm Pontifex Summus, cui datam in Petro per verba illa *Pasce oues meas*, & magis præcisè per illa. *Quodcumque ligaueris super terra*, ex præmissis supra, non ambigimus, quandò lex propriè vinculum est Datam fatemur, & Apostolis, at non pari modo; promissam per verba illa, *Quæcumcmque alligaueritis super terra &c.* collatam verò per ea *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*; Sed Petro, vt ordinariam, ac in successores legitimos transituram, Apostolis, vt extraordinariam, tanquam legatis, sed cum eorum vita, & legatione interituram; Independenter Petro, dependenter Apostolis; Ideòque fuit in Petro, hanc ipsam in eius legitimo Successore suspicimus, tanquam immediatè à Christo receptam, qui tradens vt transmittendam, & tradere transmissario omninò censendum tùm quò ad substantiam, tùm quò ad modum, independenter scilicet non secus ac Petro, vnde æque àc Petrus legem totam Ecclesiam obligantem condere potest. Ab hoc capite, & fonte, vt manat in reliqua membra tota Ecclesiastica potestas, ita oritur eadem vt legislatiua tanquam necessaria ad Ecclesiasticam ipsàm potestatem explicandam per congrua præcepta.

A summo ergo Pontifice in Episcopos communicata migrat, qui condere possunt leges pro tota Diœcesi sua Iure proprio, & non tanquam Pontificis Vicarii, iuxta alias à nobis tradita, quibus indicatum sine implicantia vlla Episcoporum Iurisdictionem dici posse mandato propriam quæ non censemus ingerenda iterum; at præcipua hæc ipsa legislatiua à Summo Pontifice est, & ita potest conferri, vt possit ampliari, limitari, aut minui provt regiminis qualitas videtur exposcere, Immo & Episcopus constitituti absq; eo, quod legislatiua hæc potestas ipsi tribuatur; non enim est absolutè necessaria in quolibet Rectore, &

Prin-

Principe, vt puta in eo, qui superiorem agnoscat, nec Ius Maiestatis habeat, quia potest Principatus ordinarius, & alteri subordinatus administrari sine potestate legis ferendæ, cum sufficiat potestas præcipiendi, obligandi, cogendi, iudicandi, quę omnia haberi possunt, & exerceri, sine ipsa legislatiua potestate, per quam iniungantur præcepta, & post mortem præcipientis duratura, quæ ratio est, propter quam hæc ipsa legislatiua potestas appareat Episcopis concessa cum limitatione, vt *in C. fin. de fer. in C. Nouit. de his, quæ fiunt à Prælat.* Vnde à Iure Diuino naturali nullum est impedimentum, quò minùs Episcopalis gradus, aut dignitas sine legislatiua potestate instituatur, vel instituta cum ipsa limitetur, definiatur, & arctetur pròvt supremo capiti, & fonti fuerit visum; Minùsque à Iure Diuino positiuo, cum nullibi in Sacro eloquio, aut ex sacra traditione vllum habeatur vestigium, ex quo necessaria hæc Connexio inter Episcopalem dignitatem, & potestatem legislatiuam concludenter inferri possit; Habet igitur non aliunde, quam ex Summi Pontificis communicatione non enim est de ratione intrinseca Episcopalis muneris secundum generalem rationem suam pròvt originem aliquam habet à Iure Diuino, à quo, & ex præcepto Christi est, vt Ecclesia per Episcopos regatur, & quod à Summo Pontifice vocentur in partem solicitudinis, quamuis modus, determinatio, & collatio potestatis per arbitrium, & prudentis Iudicium Pontificis fiat, eaque augeri, minui, & limitari possit, quod Monarchica Ecclesia politia exigit.

4 Qua consideratione efficitur, non posse Episcopum, vtcumque sit ei tributa legislatiua potestas, leges condere circa reseruata Summo Pontifici, quæ iisdem quoquo modo repugnent. *C. 1. De transl at. Episc. c. 1. & 2. de reliq. & Ven. Sanct. c. fin. de Relig. Domib.* aut contra ius commune aliquid statuere *c. 2. de locato*; aut in causis quibuscumque grauioribus, quas ex generali regula Apostolicę Sedi reseruatas non semel notauimus cum *Glos. ad c. 2. de maior. & obed. c. præceptis 12. Dist. c. Multis 17. Dist. c. Maiores De Baptismo*, extra hosce limites non indiget Episcopus speciali concessione, approbatione, aut Confirmatione Summi Pontificis, vt condere possit statuta de se firma ac perpetua, cum ei competat ordinario Iure, & Iure Magistratus *d. c. 2. De Maior. & obed. c. 2. de constit. in 6.* quod confirmat perennis consuetudo, obseruatio, & traditio Ecclesiæ.

Competit autem Episcopo tanquam ei propria, & Iure suo legislatiua hæc potestas, vt (absolutè loquendo) ad eius vsum non habeat opus consensu capituli; Præficitur enim Gręgi à Summo Pontifice tanquam Princeps, & si eligatur, eligitur in Principem, nec eius auctoritas à sibi subiectis pendere debet, à quibùs non recipit potestatem, pręsertim in lege condenda, cum legem condere sit actus potestatis supremæ, & ideò nullibi in Iure hæc adhibita legitur limitatio, neque naturale aliquod principium huiusmodi dependentiam superioris à subdito, & inferiori in actu adeò sublimi dictat, aut suadet; Vnde exigetur Cleri, siue Capituli consensus, aut in casibus à iure expressis aut ibi aliqua necessitas exposcere videatur puta si legem con-

conderet de ijs, quæ tangerent statum Capituli, aut Cleri, vel quid statueret contra inolitam, & præscriptam consuetudinem arguendo à simili ex allegatis iam supra Iuribus.

Ab Episcopis consurgimus ad Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas, & de ipsis quò ad legislatiuam hanc potestatem facile est censere; cum enim essentialiter sint Episcopi, idem eos posse consequens est intra Diœcesim suam, quod potest, & quilibet alius Episcopus; At quatenus ijs dignitatum titulis preæminent, ac sibi subiectis prouincijs Diœcesibus, & Orbis partibus respectiuè principantur, nil ampliùs possunt, quàm præscripta consuetudine, speciali Iure, aut priuilegio ijs competat. *C. 4. cum seqq. 9. q. 3.* apertissimè *Cęlestin. in C. duo simul 9. de off. ord.* Gradus enim, & præeminentes huiusmodi dignitates (vt iam vidimus) à mero Iure humano, & positiuo sunt, & ideò nil ampliùs auctoritatis eas gerentibus competit, quàm eodem illo Iure, quo sunt constitutæ, fuerit ipsis largitum, & quamuis notet *Gloss. ad* 18. *dist. in princ. in verbo constituendum*, posse Episcopum condere Canones Episcopales, & Archiepiscopum prouinciales accipiendum hoc est de Archiepiscopo cum Concilio Prouinciali, ne pugnet cum expressa Canonis contraria auctoritate *in C. Nullus Primas. ix. quæst.* 3.

Occurrit demum, & eximius Cardinalium Ordo, de quo quærere fas est, quatenus leges condere, & constitutiones in Ecclesia valeat; Si Cardinales spectemus pròvt Senatores sunt, & ordinarium Ecclesiæ Senatum constituunt leges condere ex vi gradus, quem gerunt, ipsorum non est; Senatus enim est consulere, & quamuis *In l. non ambigitur ff. de legibus* dicat Vlpianus. *Non ambigitur Senatum ius facere posse*, & Senatusconsulta inter Romani Iuris partes fuerint connumerata §: *Constat. de Iure nat. gent. & ciu.* non tamen id dictum, quasi ex connaturali Senatus auctoritate competeret, sed ex concedentis populi potestate, cum necessitas administrandæ Reipublicæ id exposceret; quò respexit Modestin. Iure Consultus *in l. pen. ff. de legib.* dum ait. *Ergo omne Ius, aut consensus fecit, aut necessitas constituit, aut firmauit consuetudo.* Ius enim, quod necessitas constituit, non aliud fuit, quàm Senatusconsultum; quod non percepit Accursus, sed optimè obseruauit *Cuiac. ex l. 2. §. deinde ff. de orig. Iur.* vbi ait Pompon. *quod aucto numero populi necessitas ipsa curam Reipublicæ ad Senatum deduxit*, & ideò Senatusconsulta habuisse quidem vim legis, at non leges fuisse legimus, & Vlpian. *In dict. l. Non ambigitur* (ait) *Senatum ius facere posse. Ius* (inquit) non legem, quæ maximè inuicem differunt; Prætor Ius fecit *l. Iustè possidet. ff. de acquir. vel amitt. poss.* at legem non item. *Lib. 14. obser. c. 18.*

Quæ ratio est, propter quam Collegium Cardinalium vacante Pontificia Sede leges condere non possit, quæ obligent totam Ecclesiam, nullibi enim Collegio illi legitur hæc impertita potestas siue Ius Diuinum spectes, siue positiuum, immò obsistere positiuum omninò videtur in *Clem. ne Romani. in princ. de elect.* in qua repetitum legitur illud ipsum, quod in *C. Vbi periculum. de elect. in 6.* statuitur ibi namque præfigitur quid agerè debeant Cardinales

vltra electionis negotium §. 1. *in fine*. Quod si consideremus Cardinales in titulis suarum Ecclesiarum, quia in ipsis iurisdictionem habent Episcopalem, certum est, tanquam Episcopos Ius facere posse, & legem condere, cum tituli eorum sint quasi ipsorum Dioeceses, circà quas non secus ac Episcopi versantur. *C. querelam*, *& ibi Ab. de elect.* Vnde tota hæc Cardinalium legislatiua potestas in Episcopalem potiùs, quàm in Cardinalitiam, videtur resolui; Indeque inferimus descendendo, quod Abates nonnullos, qui licet non sint Episcopi, iurisdictionem tamen quasi Episcopalem habent, & in suas veluti Dioeceses, quibus præsunt, & quas regunt, leges ferre possunt, cum enim sit hæc potestas Iurisdictionis per se, & ordinario Iure, est etiam coniuncta Episcopali iurisdictioni, vnde qui Episcopalem habet, & hac concomitante carere non debet; Idemque, & multò magis censendum de legato Summi Pontificis in prouincia sibi credita, leges enim condere potest, quæ durent post eius discessum, donec aut per Summum Pontificem, aut per alium parem potestatem habentur reuocentur; *C. fin. de off. legati*.

6 Præter autem recensitos hucusque gradus, & personas nullus est in Ecclesia, qui veras leges condere possit; sunt nihilominùs vniuersitates siue mystica Corpora, & hominum cętus, de quibus inquiremus quatenus de hac ipsa legislatiua potestate participent, ipsamque habeant. Concilium generale sese exhibet primò, quod iuxta iam tradita sub triplici respectu potest considerari; aut enim præsidet ei personaliter Summus Pontifex, vel per legatos suos, aut celebratur Concilium per se, & sine vllo Pontificis interuentu, sub prima facie extra omne dubium est posse Concilium, quod tunc verè est plenum, atque perfectum, leges statuere vniuersam Ecclesiam obligantes, si enim Pontifex solus leges huiusmodi condere potest, multò magis cum generali Concilio, quale fuit Apostolicum illud primum *Act. c.* 15.

At sub facie secunda, cum præsidet Pontifex, per legatos suos, si ab ipso confirmatur extra omne dubium est leges ab eo conditas Vniversam Ecclesiam obligare, per confirmationem si quidem tota eius auctoritas resoluitur in Pontificiam, & praxis ipsa loquitur omnium conciliorum, & præsertim nouissimi Tridentini, & ideò ante confirmationem in suspenso est tota vis obligandi huiusmodi legum; consueuerunt enim Concilia confirmationem à Summo Pontifice petere, nec ante vim obligandi in legibus suis agnoscebant; Concilium siquidem congregatum sub obedientia Pontificis non habet immediatè à Iure Diuino potestatem, aut Iurisdictionem in vniuersam Ecclesiam, cum nullibi ea tradita legatur, vt alibi ex professo probauimus, & Pontifex non ante tradere intendat, quàm ipse confirmet; Quod si Pontifex Legatos ad Concilium dirigat cum specifica, & præcisa instructione eorum, quæ essent determinanda, hæc ipsa à Concilio statuta statim obligarent, quia confirmata in antecessum ex deliberata Pontificis voluntate censentur; Si verò Legatos cum generali tantùm instructione mitteret, decreta à Concilio non ante legis robur haberent, quàm certa Summi Pontificis confir-

matio

matio accederet; infallibilitatis enim prerogatiua ex gratia Spiritus Sancti adest, cum eius decretum super certis aduenit. Consequentia hæc sunt ad tradita locis proprijs; Indeque facile est inferre quid sit sentiendum de Concilio sine Pontifice; Si namque sit in Ecclesia Pontifex, & sine eo, & eius auctoritate, aut consensu fiat Concilium, nec dici poterit generale ex atiquorum canonum auctoritate, nec sine capite suo legem condendi potestatem aliquam habebit.

Si verò non adsit Pontifex, aut non sit certus, vt in schismate, tunc collectum Concilium statuere quidem poterit, at in finem solummodò, propter quem est collectum; vltra, nullam habet auctoritem, iure Diuino, aut positiuo concessam, vndè sola illa aderit, quam iure Diuino, naturali habet corpus quodlibet mysticum, seu ciuile, vt possit se tueri, ac regere ad finem intentum per principes particulares cnm deficit Caput, & ideò vltra limites à fine suo præscriptos naturaliter auctoritatem non habet, nec ab eo decreta possunt vlteriùs se porrigere, aut obligare.

Post generale Concilium subsequuntur specialia, quæ iam diuisimus in Nationalia, Prouincialia, & Diœcesana, sumpto pressiùs Diœcesis nomine; & de hisce quibuscumque indubium est ea legem statuere non posse, quæ totam Ecclesiam obliget, nisi fortè Summus Pontifex decreta huiusmodi assumeret, suaque faciens omnibus seruanda indiceret, quo casu non tanquam Synodalia, sed tanquam Pontificia obligarent; At in materia adæquata propriæ Iurisdictionis, & intra limites proprios possunt vtique hæc Concilia leges, & constitutiones condere; *C. Catholica* 11. *C. Catholica* 17. *dist. C. pen*. 92. *dist.* & tota demùm *Dist.* 18. & iure quidem; supposita namque ordinaria Iurisdictione Episcoporum, & aliorum Prefectorum, qui Ecclesiasticam hierarchiam constituunt, ex quo plures Episcopi sub vno Archiepiscopo, vel Patriarcha sunt constituti, eo ipso possunt pro communi bono simul congregari, & legitimum, siue mysticum Corpus constituere, in quo ex natura rei sit legislatiua potestas, nisi à superiore prohibeatur, idemque censendum de Clero respectu Episcopi; quod si Iuris humani, & positiui dispositionem expendamus, dicemus, & verè, ex Ecclesiastica traditione Ecclesiæ ipsius primordiali ità statuisse Pontificem Summum, vt ad vnitatem in Ecclesia conseruandam, & ad disciplinæ concordiam fouendam, non solùm per Episcopos possent leges ferri, sed & per legitimos Nationum, Prouinciarum, & Diœcesum conuentus, quam quidem constitutionem, ac dispositionem firmant allati iam supra Canones, & nouissimè Tridentinum Concilium, quod Prouincialia, & Synodalia Concilia præcipit frequentari; & ideò leges huiusmodi vim, & efficaciam suam habent, etiam sine confirmatione Summi Pontificis, cum enim quilibet ex hisce conuentibus suum legitimum habeat Caput, atque connaturale, Patriarcham, Primatem, Archiepiscopum, & Episcopum, respectiuè, siuè ex natura rei, ex primæua institutione, quæ reddit quid connaturale, leges huiusmodi constituit, satisque censentur ad finem proprium immediati Capitis auctoritate firmatæ; Verùm quamuis vi sua polleant, non tamen gaudent in- *Sess. 24. cap. 2*

fallibilitatis prerogatiua sicut leges generalis Concilij, quæ hanc ipsam à Supremo Ecclesiæ Capite consequuntur per impertitam confirmationem; quod si hæc ipsa confirmatio, & alijs Concilijs accederet, robur quidem ab ijs latæ leges intensiuè, stabilitatemque maiorem haberent, at non extensiuè, nisi quatenus Summus Pontifex confirmans extendere vltra fines, quibus circumscribuntur, intenderet, & vniuersalem latitudinem ijs impertiri, tunc enim vltra limites vtique extenderentur, & vim vniuersalem haberent.

7 Inter inferiores vniuersitates, quæ in ordine ad potestatem legislatiuam post hactenùs expensas maiores veniunt considerandæ, primum sese exhibet Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, quod quidem sub duplici respectu expendendum est, aut scilicet viuente adhuc, & superstite Episcopo, siue sede plena, aut eo defuncto, & vacante Sede.

Viuente Episcopo nihil potest statuere Capitulum extra spheram suam, vltra quam iurisdictionem non habet, & sine qua statutum, siue lex inanimis est, nullaque vi obligandi gaudet. At si statuat inter limites auctoritatis suæ rectè, & efficaciter statuet, apertissima enim sunt Iura, quæ id auctoritatis in capitulo agnoscant. *C.cum omnes:C.cum venissent: de Constitution.*

An autem requiratur consensus Episcopi? Implexa est difficultas, nec est adeò facile certi quidpiam diffinire, cum hinc inde rationes vrgeant. Consensum enim Episcopi requiri suadet ratio Capitis, qualecum sit Episcopus respectu Capituli, Corpori nil videtur permittendum sine consensu, & concursu Capitis sui *C.Nouit.de his, quæ fiunt à Prælat.* & præcipuè si sit quid graue, vt statuta, & leges condere. At ex opposito Ius ipsum capituli est adeò distinctum, atque diuersum, vt corpus separatum videatur inducere, nedum distinctum ab Episcopo; Vnde videtur quidem Episcopus superior, & re vera est, at non propriè Caput, & eius immediata pars, habet enim Capitulum suum proximum Caput, quod nunquam deficit, quocumque nomine vocetur iuxta varia Ecclesiarum Instituta, & generaliter Præses Capituli dicitur; Hanceque separatam corporis rationem ab Episcopo egregiè indicat *Gloss.ad Clem. 2.in verbo eisdem. De æt. qual. & ord. præfic,* & firmat *ex C. Vn. Ne sede Vacan. in 6.* Vulgata est interpretum distinctio, eaque conformis; minora quędam, quæ solùm pertinent ad rectum ordinem, & regimen ipsius Capituli posse ab eo statui sine consensu Episcopi, & eius confirmatione, vt innuit. *Tex. in C.cum omnes 6. de Constit:* at in grauioribus, quæ respiciunt suæ Ecclesiæ commoda, & obseruantiam antiquarum consuetudinum necessarium esse Episcopi consensum. *Arg.tex.in C. cum accessissent de Constit.* qui tex.nihilominus parùm ad intentum proficit, cum in eo nec verbum quidem habeatur de consensu Episcopi in suppressione Primiceriatus à Capitulo facta, at vtique de consensu Apostolicæ Sedis, quę sanè sunt nimis diuersa. Itaque, vt diximus, generaliter de quolibet Capitulo diffinire non est rationabile, aut tutum, cum varij Ecclesiarum status, & consuetudines variæ varias etiam obseruationes in Ecclesias inducant. Vnde supposito, quod Capitulum quodlibet Iurisdictionem

habeat

habeat sufficientem ad condenda statuta suo statui accomoda hæc ipsa Iurisdictio poterit ad plura ampliari pròut priuilegia, aut consuetudines concedere videbuntur, consuetudo enim sicut dare, multò magis ampliare, & extendere iurisdictionem potest præsertim cum Clericorum Capitulum sit capax iurisdictionis spiritualis, quæ expresso, aut tacito Summi Pontificis consensu potest competere, & obuenire. Considerandum autem præcipuè erit, quale Ius, qualemue auctoritatem in regimine Ecclesiæ suæ Capitulum habeat; Nam si ipsi sit concessum immediatum regimen Ecclesiæ, & ea omnia cum ex consuetudine, cum ex priuilegio gerere possit, quæ ad rectam ipsius Ecclesiæ administrationem quoad res, & quoad personas sibi immediatè subiectas conferant, iam multò magis poterit statuere, & sibi subiectos obligare, & ideò non sine re diximus nihil certi posse determinari circa hanc statuendi facultatem quò ad Capitula, cum pro vario Ecclesiarum statu variè sit iudicandum. At semper generaliter dici potest Capitulum pro statu suo, & intra limites suos posse statuere, qui limites non eodem modo vbique erunt definiendi; Quod si constaret in tenui, & humili aliquo Capitulo nullam extare Iurisdictionem, adhuc statuendi facultas non erit ei deneganda, hæc enim statuta, quamuis ob defectum iurisdictionis subsistere non possint in vim legis, regulam tamen inducent operandi ex conuentione partium, vimque obligandi habebunt potiùs ex pacto, quàm ex lege, in quem sensum accipiendum est, quod dicitur posse vniuersitatem facere statuta, eaque obligantia, vtique quidem in vim pacti, & iuramenti, non in vim legis; Sic enim appositè *Innocentius III.* rescribens doctoribus, & vniuersitati Parisiensi *in C. ex litteris. De constitutionib. licet à vobis fide præstita fuerit constitutum*, Ibique totam vim obligationis resoluit in vim iuramenti, & conuentionis. Hæc de capitulo simpliciter, & per se.

Considerandum succedit idem Capitulum deficiente Episcopo, aut quoquo modo vacante Sede, an scilicet possit tunc ferre legem non formaliter, vt Capitulum, sed tanquam illud, ad quod sit deuoluta tota Episcopalis iurisdictio *C. cum olim De maior. & obed. C. vn. eodem in 6. C. si Episcopus Iunc. C. seq. de suppl. neglig. prælat. in 6.* Commune scribentium votum est, posse Capitulum vacante Episcopali Sede leges ferre duraturas vsquequò per Successorem reuocentur; laudat commune votum ex recentioribus *Pauinus* fundamento iam allegatorum iurium, per quæ vacante Sede ad Capitulum fit iurisdictionis deuolutio, vnde potest quidquid posset Episcopus, nisi quidpiam sit expressè interdictum, aut exceptum, qua generali deuolutione venit & constituendi facultas adeò, vt possit Capitulum reuocare statuta ab Episcopo cum parem habeat iurisdictionem. Neque obstat, quod Collegium Cardinalium vacante Pontificia Sede (vt obseruat vbi supra *Pauin.*) aut Concilium omnium Episcoporum non possit leges Ecclesiæ iam latas reuocare, aut nouas condere vniuersales pro tota Ecclesia, vnde à simili nec Capitulum Sede vacante Episcopali, quia patens est discrimen; Vita enim functo Summo Pontifice non deuoluitur eius

De Potestat. Cap. 4. 6.

eius potestas, aut iurisdictio ad Ecclesiā, Collegium Cardinalium, aut Episcoporum Concilium; quia iurisdictio Pontificia non aliter competit, quàm Diuina Institutio disposuit; quæ contulit Petro, & Successoribus non Ecclesiæ, non Collegio, non Concilio, nec vllibi deuolutionem eiusdem potestatis insinuauit; At Episcopalis iurisdictio tribuitur per hominem, & iure ità cautum, vt deficiente Episcopo ad Capitulum fiat deuolutio; & ideò in vim eiusdem Iurisdictionis potest constituere. Vrgent adhuc contrariæ sententiæ auctores, quæ sanè irrationabilis non est, fieri quidem deuolutionem ad capitulum, sed quatenus à Iure præscriptum, & in Iure statutum C. 2 *ne Sede Vac.* vbi Honorius Tertius ***Cum nusquam inueniatur cautum in Iure, quod capitulum vacante Sede fungatur vice Episcopi incollationibus præbendarum***; & ideò, vtcumque succedat capitulum in administratione temporalium, & spiritualium, non per hoc in legis condendæ facultate, quæ dicit quid longè sublimis, quàm vt generali concessione transire valeat, præcipuè cum sede vacante nil sit innouandum *C. 1. ne Sede Vac.* Nimia autem esset innouatio, si aut noua conderetur lex, aut abrogaretur vetusta; Cum merè subsidiaria sit capituli Iurisdictio, ne Ecclesia interim suo destituatur regimine, & temporalis eius auctoritas, quæ tanti non videtur censenda, vt legem, & constitutionem perpetuò duraturam ferre valeat.

Rectè quidem, & pro assertæ opinionis probabilitate, at non satis pro oppositæ verioris euersione; neque enim arctanda sunt iura, quæ tribuunt simpliciter capitulo iurisdictionem tàm in temporali, quàm in spirituali, ad quem vtrumque finem conferre possunt, & conferunt statuta, & constitutiones, neque per hoc quidpiam censetur detractum Episcopi auctoritati, qui cum aduenerit, reuocare poterit legem à Capitulo latam, si nouerit inutilem, vel Ecclesiæ non vtilem, ideòque reuocandam, & interim legem subsistere nullius detrimenti est; Vnde relinquenda Capitulo legis ferendæ facultas, tanquam congruum medium ad regimen Ecclesiæ explicandum sibi creditum interim dum sedes vacat.

Si quæ autem sint Ecclesiasticæ vniuersitates inferiores idem de ipsis cum proportione erit sentiendum; vt scilicet non possint quidem ipsæ leges ferre procedentes à vera nomothetica, & legislatiua potestate, quæ supponit sublimius subiectum, quàm sint regulariter communitates istæ inferiores, nisi aliunde competentem iursdictionem habeant; At vtiq; statuta condere quasi regulam operandi ex conuentione potiùs, & pacto inter illos de communitate, quo attento, & pœnas sibi possunt constituere, non tamen à iurisdictione procedentes, vt sunt Ecclesiasticæ censuræ.

Iuxta quam doctrinam censendum etiam est, de regularium vniuersitatibus, siue religionibus; habent enim ius, & facultatem suas ferendi leges, suaque statuta iuxta mox supra traditam distinctionem, quę quidem obligent in vim promissionis, & præsertim voti obedientię, aut obstringant in vim iurisdictionis à Summis Pontificibus ijsdem concessæ pro priuilegiorum varietate variæ; quę an resideat in Prelato, an verò in capitulo, & ipsa Religiorum communi-

munitate non potest certè definiri, cum à concessione Summi Pontificis, & eius tenore id dependeat, & non à natura rei, & ideò cuiusque Religionis Regula spectanda, & attendenda est, & iuxtà eam iudicandum, penès quem præcisè ipsa resideat. Hæcque satis quoad eos, apud quos legislatiua potestas in Ecclesia resideat.

CAP. II.

Quid Constitutio, & Quotuplex.

1 *Vocis Constitutio examen, & distinctio, & quæ rei nostræ propria.*
2 *Legis siue Constitutionis definitiones variæ, mox & propria ex D.Thoma.*
3 *Examinantur conditiones, & requisita legis, & prima, vt sit pro communitate.*
4 *Secunda, vt sit in commune bonum, & à publica potestate.*
5 *Tertia, vt sit perpetua, & quomodo hęc perpetuitas accipiatur.*
6 *Vt promulgetur; & de promulgatione latè.*
7 *Ad legis essentiam non est necessaria scriptura.*
8 *Examinatur vulgare illud, quod ratio anima legis.*

Onstitutionis, & constituti iuris originem statim reddit *Gratianus* in ipso 7. Dist. vestibulo. *Ius autem Constitutionis* (ait ibi *Gratian.*) *cæpit à iustificationibus, quas Dominus tradidit Moysi dicens, si emeris seruum Hæbreum.* Exod. c.21. Moxque subnectit ex *Isidoro*. Orig. lib. 5. c.1. *Moyses gentis Hæbreę primus omnium Diuinas leges sacris literis explicauit*, Can. 1. subinde, & apud alias gentes Constitutionum, & legum auctores commemorat; Verùm nos historica isthæc dimittimus, & ad intentum nostrum accedimus. Huius vocis *Constitutio* acceptionem duplicem distinguemus generalem, & specialem; sub generali quidquid scripti Iuris est, & à quocumque profectum (qui tamen ius condendi habeat) compræhendimus siue Canonicum, siue Ciuile; sub speciali verò ius illud scriptum, quod Imperator, Rex, vel Princeps constituit, vel edidit *C. constitutio Dist. 2. l. 1. ff. de consit. Princ.* Vnde illud, *quod Principi placuit legis habet vigorem d.l.1. & § sed & quod Principi Inst. tit. de iure nat. Gent. & Ciu.* Generale constitutionis nomen latiùs patet, quàm ipsum nomen legis. Ideòque *Isidor. in cap. lex.* (inquit.) *est constitutio scripta*, & eò vsque diffunditur, ac dilatatur, vt inferiorum quorumcumque ordinationes ambitu suo contineat, vt legatorum, Canonicorum, Doctorum, Ciuium. *C. fin. de off. legati C. cum M. C. cum omnes. C. quæ in Ecclesiarum C. ex literis de consit.* At in sacra Iurisprudentia Constitutionis nomine compræhendimus statutum in Ecclesia quodcumque subalterna quadam acceptione inter pręcedentem latissimam, & specialem; Prima acceptione illa generali veniunt Sanctorum Apostolorum Canones, Conciliorum generalium, prouincialium, & Diœcesanorum, decreta; Decretales Epistolæ, mandata, interlocutiones, Sanctiones pragmaticæ, rescripta, priuile-

uilegia. Secunda verò ſpeciali intelligimus eſſe conſtitutionem, quàm Summus Pontifex edidit proprio motu, ſpontanea voluntate, & à ſua natura, vt inquit *Thophil. Græcus paraphaſtes inſtitutionum* vel ad preces, & ſuggeſtionem alicuius, vel ob negotia, quæ quidem conſtitutio in eo diſtat à canone, quod canon ſit lex primitùs à Domino, vel ab Apoſtolis edita, & in conciliis promulgata; Conſtitutio verò ex emergentibus cauſis originem ſumpſerit *C. Canonica de Sent. excom.*

Ad tit. 2. Inſtit. Iur Ciu.

At quicquid ſit de ſubtili hac differentia, hoc certum, quod conſtitutio Pontificia, & in Pontificio iure nil aliud eſt niſi lex, ſicut & apud Iureconſultos eadem demùm lex eſt, & conſtitutio, de qua ſub nomine legis quidquid neceſſarium eſt ad eius explicandam eſſentiam breuiter, ac vtiliter promemus à definitione exordientes.

Non moramur, an lex à ligando dicatur, vt ſentit. *D. Thomas*, an à legendo, vt vult *Iſidorus*, an demùm à diligendo, vt cenſuit *Cicero*; Integrum ſit quamque deriuationem amplecti, alludunt enim ſingulæ, & ad quid rei, ſiue definitionem accedamus.

12. 9. 90. Art. 1.

Lib. 2. Ethimol. c. 10.

2 Auctores varij ad varia reſpicientes variè legis definitionem concepere ità, vt quælibet in genere ſuo poſſit admitti. Aliter oratores, aliter Iureconſulti, Theologi aliter. Oratores encomia definitioni inſerere ſtuduerunt, & non tam definire legem, quàm laudibus extollere; ſic enim *Cicero*; *lex eſt æternum quoddam, quod vniuerſum Mundum regit imperandi, prohibendique ſapientia*, reſpiciens ad æternam, & idealem Dei legem; Aliter idem. *Lex eſt ratio ſumma inſita in natura, quę iubet ea, quæ facienda ſunt, prohibetque contraria*; ſed legem naturalem tantùm ſic aſſignat, nec ideò ſatis.

Lib. 2. de legib.

Lib. 1. de legib.

Aliò reſpexere Iureconſulti, vnde, & alia ipſorum definitio. Sic enim *Papinianus in l. 1. ff. de legib. Lex eſt commune præceptum, virorum prudentem conſultum, delictorum, quæ ſponte, vel ignoranter contrahuntur coerctio, communis Reipublicæ ſponſio*. Haud abſimiliter, ſed fuſiùs ex Chriſippo *in l. 2. Martianus*; at ius ciuile Romanorum ipſi tractantes, & Romanorum legem definiuere, quatenus eiuſdem ferendæ facultas penès populum apud Romanos erat, penès quem & Maieſtas, ideòque communem Populi, ſponſionem dixere; quò reſpiciens & *Ariſtoteles* legem dixit communitatis conſenſum. Notus eſt legis ferendæ ritus apud Romanus, indèq; fax definitioni Iure conſultorum. Verùm legem aſſignaturis in genere definitio etiam proferenda eſt, quæ legem, abſtrahendo à qualibet ſingulari ſpecie demonſtret. A Theologis igitur eam mutuabimur, à quibus Sacra Iuriſprudentia tanquam ſubalternata ſcientia nobiliora deducit principia.

Lib. Reth ad Alex.

D. Thom. cunctis præiuit, qui præmiſſis legis conditionibus neceſſarijs, ex iiſdem definitionem eformauit, quam & nos trademus, ſubinde conditiones, & requiſita enumerantes, & expendentes. *Eſt igitur lex (ait D. Thom.) ordinatio rationis ad bonum commune ab eo, qui curam communitatis habet, promulgata*. Ordinationem rationis dum dicit, ordinationem ſignificat à legiſlatoris ratione manantem, & ſic ordinantem

tem

tem potiùs, quàm ordinatam, actiuam magis, quàm passiuam; non magis autem est hæc ordinatio intellectus, quàm voluntatis, sed ab vtraque abstrahit, nec magis vnius, quàm alteriùs actum significat præcisè, cum ab vtraque possit fieri ordinatio; quæ enim ordinatio est voluntatis hæc ipsa potest etiam dici rationis, cùm quia voluntas est potentia rationalis, tùm etiam (idque magis) quia in lege ferenda voluntas legislatoris debet dirigi à ratione,& demùm quia ad legem ferendam concurrit actus internus, & externus, & de vtroque verificatur hæc ipsa ordinatio, de interno nullum est dubium, de externo est etiam certum, cum & externum præceptum sit ordinatio rationis, quatenus est à ratione dictante, vnde quocumque modo rectissimè lex definitur *Ordinatio*.

Neque dicas, quod hæc ipsa *Ordinatio*, competat etiam consilio quod ipsum est ordinatio, sicque non rectè, & adæqtate legem assignet hæc vox; nam licèt hic terminus sit communis, & legi, & consilio, est tamen quid, quod ad alterutrum significandum contrahat cum proprietate; lex enim est ordinatio quidem, sed à superiore facta in commune bonum, consilium est inter æquales, & esto, quod propriè superiorem supponat, erit superior sapientia, & prudentia non potestate, & auctoritate, qualem per se lex requirit, cum sit id per accidens in consilio; Sed nondum satisfacit hæc *D. Thomæ* definitio *P.Suarez*, quem offendit, eandem competere præcepto facto à superiore in subditorum vtilitatem ad tempus, & non perpetuum, quod quidem non erit lex, & tamen sub legis definitione compræhenditur, idque grauem nimis errorem in definitione arguit, quæ ità debet esse rei definitæ propria, vt alteri nequeat competere; neque hanc obiectionem declinari, ait, si dixerimus Angelicum Doctorem legem definientem respexisse ad præceptum stabile, ac duraturum, vel per *Ordinationem* vtrumque præceptum tàm perpetuum, quàm temporale intellexisse, ideò breuiorem, & extrà omnem scrupulum definitionem concepit. Quod scilicet lex sit *commune præceptum*, *iustum*, *ac stabile sufficienter promulgatum*, secutus Iureconsulti auctoritatem, qui (vt vidimus) *in l. 1. ff. de legib.* legem assignauit, quod sit *Commune præceptum*: quamcumque ex hisce definitionibus attenti expendamus emicare ex ipsis intuebimur conditiones, quas ad legem necessarias recensuit *Isidorus in Can. erit autem lex. 4. dist.*

3 Siue igitur dicamus legem esse ordinationem (an intellectus, an voluntatis non inquirimus) *In commune* bonum, siue dicamus *Legem esse commune præceptum*, compræhendimus legem in sui ratione hoc habere, vt feratur pro communitate, & hominum multitudine, huncque respectum planè sibi connaturalem inuoluere. Respiciamus ad legem quamcumque siue naturalem, siue Diuinam, eamque aut veterem, aut nouam, & intuebimur singulas communitati, & populo datas, Iudaico populo, Ecclesię, quæ Christiana communitas,indeque ipsum Adæ præceptum factum tanquam capiti totius humani generis, adeòque toti humano generi in capite, legis veræ rationem habuit,quia datum communitati. Vnde & Vr-

banus Papa *in C. duæ sunt 19. q. 2.* legem distinxit in publicam, & priuatam, publicam intellexit canonum legem pro toto fidelium corpore traditam, priuatam verò, adeòque impropriam, quam singulariter Spiritus Sanctus alicuius animo inspirat. *C. commissum, & ibi Cuiac. de Sponsal.* sic enim & Vlpian. *in l. Iura la. 2. ff. de legib. Iura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur.* Lex igitur, vt sit vera lex, debet pro communitate ferri, & per communitatem, non intelligimus quemlibet hominum cœtum, sed hominum, qui pro certo fine conueniant, & fœdere certo *C. dilecta, & ibi latissimè Gloss. de excess. Prælat. l. Ciuitas ff. si cert. pet.* Sic ciuitatem accepit *Aristotel.* quam etiam dicimus communitatem perfectam, quæ scilicet capax sit politici regiminis, vt politici regiminis, vt pote constituta non ad viuendum simpliciter, sed ad benè viuendum, vt inquit idem *Aristotel.* ad differentiam alteriùs communitatis, quam dicere possumus imperfectam, vt est priuata domus, cui Pater familias præest, in qua non conueniunt personæ ipsam constituentes tanquam principalia membra ad vnum corpus politicum constituendum, neque vlla in ea exercetur iurisdictio, sed geritur potestas quædam varia pro personarum varietate; vnus est enim Paterfamilias, qui aliam potestatem exercet in Vxorem sibi subiectam, aliam in filios, quos habet in potestate, aliam demùm in seruos, quos habet dominio subiectos, & ideò nullum in ea politicum regimen, sed solius potestatis vsus, & dicitur communitas imperfecta, tùm quia directa ad vlteriorem formam, Ciuitatem scilicet, tùm quia per se non sufficiens ad benè, beatèque viuendum, cum personæ ipsam constituentes sibi inuicem non præstent sufficiens subsidium ad benè, beatèque viuendum pròvt præstant partes Ciuitatis, & communitatis perfectæ, in qua prætereà adest iurisdictio, & vis coactiua, sine qua lex vera non potest constitui, quæ è contra deficit in familia, & communitate imperfecta, ac proinde veræ legis capax, aut inductiua non est, dixit enim *Aristoteles*, legem *habere vim necessitatem inferentem, quam paterna iussio non habet.* Meritò igitur de ratione legis statuitur illud, vt pro communitate feratur, & exposuimus pro communitate perfecta.

Lib. 3. Polit. c. 10. — *Lib. 1. Polit. c. 2.* — *Lib. 10. Ethic. c. vlt.*

4 Ex hac prima, & fundamentali legis proprietate germinat secunda, vtcumque vltimam ipsam enumeret *Isidor.* Si enim lex pro communitate fertur, consequitur tanquam connexum, vt & feratur pro communi bono; non constitutæ Reipublicæ, non Præfecti, non Regis finis alius, quam publica vtilitas, quàm commune bonum, ad id enim Præfecti à Deo Principes, vt illud procurent, ad idque aptissimum medium est lex, quæ & ipsa nil aliud spectare debet, quàm commune bonum; tolle hunc finem legi, & legem ipsam tolles, hoc vnum totius humanæ politiæ intentum, sicut & lex illa vnica, & omnium summa, *Salus populi suprema lex esto*, hæc omnium legum norma, hęc idea, Ad salutem Ciuium, Ciuitatumque incolumitatem, vitamque hominum quietam, & beatam conditæ sunt leges, Inquit *Cicero*. Id ipsum *Aristoteles*, idipsum *Plato*, idipsum quicumque veram legis

Lib. 2. de leg. — *Lib. 2. de Inu.* — *Lib. 3. Polit. c. 5.* — *In Dial. Minos.*

gis assignationem dedere; & quamuis dentur leges, eæque plures in priuatorum hominum vtilitatem, non tamen per hoc exclusam publicam credendum est, hæc enim ipsa priuata vtilitas in commune bonum dirigitur, & terminatur, idque ni fiat, nec legem dixeris. At de legibus priuatis, & priuilegijs nos alibi, & reliquas legis conditiones prosequamur.

Post finalem legis causam succedit efficiens; non enim à quolibet proueniens præceptum legem dicere possumus, sed ab eo, qui publicam potestatem habet, qua de re iam satis supra dictum, cum inquisiuimus, quinam possint condere legem. Inter Maiestatis Iura connumerauimus legislationem, quę Maiestas publicam potestatem significat, non quamlibet, sed summam, & supremam. Iurisdictio requiritur, nec sufficit dominium, Pater enim familias præceptum facere potest, legem non item, nec vnus quilibet in Republica Vir, nisi sit Rex, vt docet *Aristot.* condere enim legem est actus præcipuus regendæ Reipublicæ, hoc regimen soli supremo creditum in genere suo.

Lib. 10. Ethic. c. vlt.

5 Ex hac vtraque legis conditione, & proprietate consurgit tertia alia eiusdem legis proprietas, quam implicitè, & virtualiter supponunt. *D. Thom. & Isidor:*, licèt eius expressè non meminerint, eaque est, debere legem esse perpetuam, legem scilicet humanam quatenus generali constitutionis nomine continetur; perpetuitatem accipimus non secundùm propriam,& pressam ipsius vocis significationem, sed per eam intelligimus legis stabilitatem quandam, qua duret in sui efficacia, & virtute ad obligandum per indefinitum tempus, vel diuturnum, etiam si non adijciatur expressè, quod perpetuò sit duratura, & nunquam reuocanda, quo casu diceretur lex habere perpetuitatem affirmatiuam, secùs verò negatiuam, secundùm quam sat est legem esse perpetuam; Hancque legis perpetuitatem spectare possumus respectu non vno; Primo ex parte legislatoris, vtcumque enim ipse amoueatur, aut quoquo modo deficiat lex, per eum lata durat, hacque ratione rectè perpetua dicitur, & est; Sic enim in *C. fin.de off. legati* assumit Summus Pontifex tanquam extrà omne dubium, statuta condita à Legato Apostolicę Sedis durare incessantèr, etiam si Legatus ipse prouinciam egrediatur, & legationem suam terminet, & meritò; manet enim semper eadem, & immutata potestas, vtcumque subiectum singulare ipsius potestatis deficiat, vel mutetur, indeque emicat notabilis differentia inter legem, & præceptum, quia pręceptum expirat cum vita, & auctoritate præcipientis, & in eo spectatur magis persona, quàm potestas, vnde non habet stabilitatem, quam habet lex. Secundò dicitur lex perpetua respectu subditorum, obligat enim non solùm iam natos, & incolas tempore ipsius conditæ legis, sed etiam nascituros, & aliunde posteà migrantes, & incolatum assumentes in ditione legi subiecta; Iustè quidem, nam primò lex in sui ratione respicit futura, & ideò afficit non solùm subditos præsentes, sed & futuros. Secundò, quia lex fertur pro communitate, & in communitatem, quicunque igitur fit pars communitatis lege tenetur, qui nascitur autem, vel qui

per incolatum ditionem legi subiectam ingreditur is statim fit pars communitatis, & ideò legis obligantis ambitu continetur. Tertiò demùm est lex perpetua respectu sui, durat enim per se quòusque, aut reuocetur, aut mutata materia reddatur iniusta; id enim recta regiminis ratio exposcit, Lex siquidem statuitur tanquam regula humanarum operationum, & ideò non variabilis, sed stabilis esse debet, ac tamdiù erit regula, quamdiù aut reuocetur, aut immutata subiecta materia desinat esse regula, tunc enim & vtroque hoc modo deficiet.

6 Postremam demùm legis conditionem, eamq; essentialem insinuat Isidor. *in d. Cap. Erit autem lex* 4. *Dist.* dum ait, *Manifesta quoq; nec aliquid per obscuritatem in capitulatione contineat*; quæ quidem verba quamuis ita possint accipi, vt scilicet lex in verbis suis nullam obscuritatem contineat, aut æquiuocationem, propter quam declaratione, aut interpretatione omninò egeat, quo prætextu vberrima litium leges in foro germinat, non tamen in hunc sensum credimus perspicuitatem esse proprietatem legi essentialem; fatemur ad legis perfectionem spectare, at non ad essentiam, cum vix fieri possit, quantumuis accuratum sit humanum studium, vt omnia declinentur dubia, quæ ex verbali legis interpretatione possunt oriri. Verùm legem manifestam propriè ex Isidori verbis accipimus ita, vt debeat esse promulgata ad hoc, vt obliget, hoc est publicè proposita, vt ab omnibus possit legi, & audiri, eaq; est conditio legis essentialis; ad quam respexit idem *Isidor.* dum loquens de lege humana dixit, eam denominari à legendo,

Lib. 5. orig. c. 21.

quia ita debet esse scripta, vt ab omnibus legi possit. Itaq; ad legem necessaria est aliqua propositio externa, & sensibilis ita publicè facta, & cum ea temporis latitudine, vt moraliter possit in notitiam totius Communitatis peruenire, & ipsam obligare, hic enim est potissimus effectus legis.

Rationem necessariæ huius conditionis reddidit *D. Thom.* cum enim lex imponatur alijs tanquam regula, & mensura operationum, debet etiam ijs, quibus imponitur, applicari, idq; tunc maximè fit, cum in eorum notitiam deducitur per promulgationem, sine qua suam vim obligandi habere non potest; Sic & *Valentinian. & Martian. Cęss. in l. leges C. de legib. leges Sacratissimæ, quæ constringunt hominum vitas intelligi ab omnibus debent, vt vniuerso præscripto earum manifestiùs cognito, vel inhibita declinent, vel permissa sectentur*. Iustè quidem; obedientiam enim subditi præstare non possunt nisi lex ipsis sit sufficienter proposita, & cum sint partes communitatis, debet lex ipsi communitati proponi, immò cum sit præceptum Principis, & legislatoris, loqui debet ipse Princeps, vt imperet, & tunc loquitur per legem quando ipsam promulgat, ideòq; iusta, & necessaria huiusmodi promulgatio; qua quidem peracta, iam quæritur an statim, & immediatè obliget? & quomodo promulgatio ipsa fieri debeat?

1. 2. quæst. 90. Art. 4 in corp.

Vulgata est Nouella Constitutio Iustiniani Imperatoris, qua cautum, *vt nouæ Constitutiones post duos menses ab earum insinuatione obligare incipiant*; qua posita constitutione inducitur certa promulgationis forma, quæ quidem debuit à lege humana,

Auth. vt factæ nouæ const.

mana, & positiua constitui, quando lex naturalis dictat quidem legem de nouo conditam debere communitati sufficienter proponi, at modum neutiquam præscribit eiusdem proponendæ; hic autem distinguimus promulgationem legis ab eius diuulgatione, promulgationem intelligimus publicam illam propositionem, siue denunciationem legis, quę fit aut voce præconis, aut affixione legis scriptæ in loco publico, aut alia ratione consimili,

Diuulgationem verò accipimus applicationem illius primæ promulgationis ad aures subditorum absentium, qui aut audire, aut legere primam illam promulgationem non valuerunt; quæ distinctio illud planè confirmat, promulgationem scilicet esse necessariam in legibus præsertim Canonicis, sed & Ciuilibus, sine qua ipsæ non obligant subditos, naturali Iure id dictante rationibus mox supra tactis. At sicut certa est necessitas promulgationis faciendæ, non adeò certum de loco vbi fieri debeat, & & præsertim, an sufficiat fieri promulgationem in Vrbe Roma, vt inde fideles omnes obliget? an verò in quacumque prouincia, & qualibet particulari Diœcesi fieri debeat? Diuiduntur scribentes; volunt aliqui non sat esse promulgari legem in Vrbe Roma, sed faciendam insinuationem in qualibet Prouincia,& Diœcesi; Aperta enim est prædicta Iustiniani Constitutio ita disponens,quam nec dedignabitur imitari ius Pontificium in legibus suis *C. 1. De noui op. nunciat.*, & eò iustiùs, quo Ecclesiastica Respublica est per Christianum Orbem diffusa, ad cuius singulares Prouincias, & Diœceses non ante peruenire debet obligatio, quàm peruenerit notitia, cum nihil in hac parte Sacris legibus reperiatur singulariter cautum. Negant alij requiri in Prouincia qualibet promulgationem, sed sufficere asserunt factam in Vrbe Roma innixi auctoritate *Tex. in C. 1. De postul. Prel. & C. Nouerit. De Sent. Excom.* quæ tamen iura de promulgatione legis nihil, at de publicatione sententiæ vtiq; Vnde cum nulla sit Canonica Constitutio determinans, nulla, quæ Iustiniani Constitutionem approbet, aut confirmet, & cum legislatio, præcipuè in Pontificijs, sit longè sublimior, quàm, vt legibus Ciuilibus debeat priuata scribentium auctoritate subdi, iam videtur rationabilius asserere sufficere promulgationem Pontificiæ legis in Vrbe Roma factam, cum mores, & obseruatio, vel praxis contrarium non ostendant; Nam Romæ definiuntur lites iuxta leges ibi promulgatas, & non in Prouincijs; Regulæ Cancellariæ Apostolicæ in vna Vrbe Roma promulgantur, & tamen obligant totum Christianum orbem, vt *not. Gomes.* Pontifices ipsi, cum intendunt alicuius Constitutionis promulgationem fieri etiam in Prouincijs id exprimunt; argumentum, quod aliàs sufficiat facta in Vrbe; Pius IV. confirmato Tridentino Concilio decreuit, vt post tres menses obligare incipiat. Inane, ac superuacaneum Decretum, si seruanda fuisset Iustiniani Constitutio de duobus mensibus; fixa est Apostolica Sedes Romæ, nec errabunda, indeque facilis influxus capitis in reliqua membra, à quo manare debent leges, & pendere immediatè, & non ab inferioribus Prælatis, idq; summa Ecclesiæ vnitas, & exactior obedientia efficaciùs suadet. Non igitur seruetur

In proœmio Reg. Concel.

uatur in sacris legibus Iustiniani supraſcripta Nouella Conſtitutio, tùm quoad promulgationis modum, tùm quoad bimeſtre tempus ad obligationem inducendam; nullibi enim id cautum, natura rei id non exigit, ſed lex Pontificia ſtatim à ſui promulgatione obligare incipit, & ſucceſſiuè obligationem ſuam diffundit, prout & natura dictat, & veroſimiliter ratio ſuadet.

7 Sicut autem legis promulgatio, & ſola voce, & ſcriptura per affixionem fieri æquè poteſt, ita lex ipſa æquè, & ſcriptura, & ſine ſcriptura poteſt conſtitui, & æquè vera, & propria lex erit, neq; enim ſcriptura ad legis eſſentiam fuit vnquam, aut eſt neceſſaria; voluntas, & intentio Principis, ac legislatoris illa eſt, quæ legem in eſſe legis conſtituit, ipſamq; animat, ac totam efficaciam, & operatiuam virtutem tribuit; qua poſita ſtat lex, ſublata corruit. Hinc illud; *quod Principi placet legis habet vigorem* §. *ſed & quod Principi. Inſt. de iure nat. gent. & Ciu.* Hinc Cæſ. *in l. Non dubium. C. de legib. Non dubium eſt, in legem committere eum, qui verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem.* Tanti eſt Principis, & legislatoris voluntas! at non quælibet, ſed cum intentione legis ferendæ, alias enim non quælibet Principis voluntas cenſenda lex eſt, at voluntas, quæ legem intendit, legem etiam intrinſecè conſtituit tanquam vera eius anima; cui voluntati legis condendæ connexa eſt tanquam conſequens & voluntas obligandi, & ex vtraque hac vera lex conſtituitur, at ex altera tantùm non item; Si enim Princeps voluntatem habeat legis ferendæ, & non obligandi iam lex non erit, ſed potiùs conſilium, vnde ſublata intentione obligandi euaneſcit, & voluntas ferendi legem, ſed ab vtraq; tamquam ab anima, & intrinſeca forma lex conſtituitur.

8 Neq; enim facilè adeò audiendus eſt *Iaſ. ad l. quod dictum ff. de pac.* aſſerens rationem legis eſſe animam legis, id ſiquidem ab eo dictum latiori ſenſu, nec adeò proprio, vt in ratione ipſa reſpectu legis veram animæ analogiam, ipſamq; propriam aſſignare poſſimus, non eſt enim ratio legis adeò intrinſeca ipſimet legi, ſed potiùs tanquam obiectum inſpicitur à legiſlatore, quod ipſum ad legem ferendam moueat, vnde eſt ratio quid antecedens legem, nec quid intrinſecum tanquam forma; Sit enim ratio legis, & nolit Princeps ſecundùm eandem operari, iam non erit lex; Velit è contra Princeps rationem inſpiciens legem condere ſtatim lex erit; Indeque apparet, nil magis intrinſecum legi, quam voluntas ipſius legiſlatoris, quæ ideò forma conſtitutiua dici meritò poteſt; Ratio verò eſt quidem neceſſaria ad legem, vt ſit rationabilis & iuſta, ſiue enim oſtendat honeſtatem materiæ, ſiue indicet congruentiam actus, qui per legem præcipitur, aut prohibetur, certè ratio circumſtat obiectum, & eſt obiectiua, & non formalis, & intrinſeca, ſiue ſit lumen, & diſcurſus intellectus dictans conuenientiam, aut diſconuenientiam in materia, & tunc cum dirigat voluntatem legiſlatoris, eſt potius regula, ſeu menſura extrinſeca legis quòad iuſtitiam, & honeſtatem eius, quàm vera, & intrinſeca forma, quæ anima dici valeat, niſi animam eatenus dicamus, quatenus,

&

& ipsa ad legem condendam concurrit, & ipsi conditæ intimatur ita, vt quasi intrinsecùs permeet, idque respiciens Iason, nec adeò subtiliter rem examinans, dixit rationem esse animam legis, cum re vera principalis proprietas animæ ipsi non possit adaptari. Qua sic assignata forma legis intrinseca, & constitutiua consequenter excluditur, quod scriptura sit de essentia legis, cum enim sit ipsa lege posterior, & ipsam legem iam constitutam supponat, quæ scribatur, iam non potest eius essentiam ingredi, & ad ipsam constituendam tanquam pars essentialis concurrere.

Neque suadere oppositum illud potest, quod *Vlpianus Iureconsultus in l. Ius Ciuile 6. ff. de Iust. & Iure* Ius Ciuile diuiserit in scriptum, & non scriptum tanquam duas oppositas species, quasi scriptum Ius tanquam essentiali, & constitutiua differentia in esse ponatur scriptura ipsa; non ea est Vlpiani intentio, sed ita diuidens veram legis, & consuetudinis differentiam assignare intendit, & vt scilicet lex consensu populi expresso inducatur, consuetudo verò tacito, *l. de quibus ff. de legib.* perinde ac si dicat Vlpianus diuisione sua, Ius aut *Scripto constat*, hoc est scriptum ab initio fuit, quia expresso legislatoris placito institutum, aut *non scripto* in principio, quia tacitò populi consensu introductum; Fauet huic Vlpiani menti expositio illa, quæ scriptum Ius interpretatur non literis exaratum, sed expressa sanctione præscriptum, nam & leges veræ leges sunt, licèt non scriptæ, quales olim Lacedemoniorum leges §. *& non ineleganter Inst. tit. de iure nat. gent. & Ciu.* & quantumuis consuetudinem ad scriptum redigas nunquam tamen legem facies, vt rectissimè tradit *Vulteius*; *Ad §. constat Inst. de iure nat. gent. & Ciu. num. 3.* Nondum inuentæ literæ, nondum excogitata scribendi ratio, & tamen aderat Ius scriptum, quod cum ipsis Ciuitatibus cæpit; *Ius scriptum*. Hoc est constitutum, & præscriptum §. *Singulorum Inst. tit. de rer. Diuis.* Ibi: *cum Ciuitates condi, & leges scribi cæperunt*. Literarum autem inuentio, & vsus Ciuitatum origine est recentior, sicque ius ante scriptum, hoc est prescriptum, quàm inuentæ literæ; Ius prudentum auctoritate definitum sine scripto consistere dicitur in *l. 2. §. 12. ff. de orig. Iur.* non ideò certè, quia literis non esset mandatum, sed quia non expressè sancitum, & promulgatum vt eruditè differit *Iacob. Reuard.* *De ast. prudt c. 14.* Neque magis probant *l. Humanum C. de legib. & Nouell. Constit. Vt factæ nouæ Constitutiones*; Exigi si quidem probabunt scripturam non ad essentiam, sed ad existentiam legis, & quidem lex vera lex est ante scripturam, at nondum existit, sed est sicut flos, aut fructus in hieme; Vel necessariam quidem esse scripturam ad legem, non vt ipsa sit, sed vt possit probari, & demùm conficere quidem essentiam legitimę probationis, & non ipsius legis, vnde donec lex scribatur contumax non est, sed excusatur, qui non implet aut non paret; *Cur enim culpabimus eos* (inquit Iustinianus) *qui positas nostras ignorauerint constitutiones*? Est igitur lex licèt nondum cognita, sed tamen est, etiam si nondum adsit scriptura & leges ideò dicuntur scriptæ, quia scribi consueuerunt, nulla enim lex in toto Iustinianeo Iure, quæ non sit scripta. *Alber. Gentil. lib. 3. lect. cap. 2.*

CAP.

CAP. III.

Quæ Constitutionis, aut Legis Virtus, quosue teneat.

1 *Principalis; & proprius legis effectus obligare.*

2 *Nonnulla in contrarium opponuntur & successiuè soluuntur, & examinantur effectus, L. Legis Virtus ff. de Legib.*

3 *De permissione, quatenus est effectus legis latè, & quatenus obligationem supponat.*

4 *Punire quatenus obligationem supponat.*

5 *An, vt lex obliget, necessarius sit populi, & subditorum consensus? examinatur, & soluitur. De intellectu tex. in L. de quibus ff. de Legib.*

6 *An Princeps, & Legislator supremus obligetur sua lege. Latè ad L. Princeps ff. de Legib.*

7 *Examinatur ratio, cur Princeps obligetur lege sua tanquam regula.*

ROMOVEMVR ab hucusque traditis de legis essentia ad effectum proprium, planèq; naturalem eiusdem; cùm enim lex à iurisdictione, & publica potestate procedat, ipsamque supponat, cum dicat in sui ratione præceptum, ac imperium in eos, ad quos ipsa dirigitur, iam eius effectus alius esse non potest, nisi obligare subditos; huncque effectum dicere possumus vniuocum tanquam à natura legis manantem. Non excludimus tamen, quin lex etiam intendat, siue Canonica, siue Ciuilis, facere subditos bonos, vt eam fœlicitatem consequantur, quam lex vtraque respectiuè intendit, at hunc scopum, & finem potiùs agnoscimus, quàm effectum immediatum ipsius legis, quæ huc tendit, & huc adspirat per congrua media, inter quæ potissimùm obligare sibi subiectos, vt ex obligatione ad finem intentum disponantur. Id iurisdictio, à qua lex procedit, id præceptum, quod continet, & sub cuius genere est, euincit, id demùm differentia, qua præceptum ipsum, & lex à consilio differt. Lex enim, siue præceptum necessitatem secum affert, Consilium verò liberam voluntatem excitat. D. Hieronym. eleganter. *Vbi consilium datur offerentis arbitrium est, vbi præceptum necessitas est seruitutis*; Ideò *Aristot. legem, docuit, habere necessitatem vim inferentem*, quæ necessitas obligando operatur. Qui legem definiunt *Imperium procedens à voluntate efficaci obligandi eius, qui potestatem habet*, mirificè intentum confirmant, nam voluntas efficax supposita potestate producit effectum, vnde non potest dari lex, quæ non obliget vi sua connaturali, & propria, sicque *Obligare* effectum esse meritò dicimus adequatum ipsius legis.

Lib. 1. adu. Iouin.

S. Ethic. c. 9.

2 Plura nihilominùs videntur aduersus hunc effectum ipsius legis pugnare, & euincere non esse ipsum adeò certum; primò enim *Modestin. Iureconsultus in l. legis virtus 7. ff. de legib. legis virtus est hæc imperare,*

vetare,

vetare, permittere, punire; aut deficit Modestinus effectus legis recensens, aut obligare non est effectus legis. Secundò, Priuilegium est lex, dicuntur enim, & sunt priuilegia leges priuatorum, & quasi priuatæ leges (inquit *Isidor.*) *in C. priuilegia 3. Dist.* & tamen non obligat, cum vnusquisque fauori suo possit renunciare. *C. cum ad Monasterium de Regular.* non igitur proprius, & adæquatus effectus legis obligare. Demùm datur lex Consilij, quam pariter legem priuatam appellat Summus Pontifex in *C. commissum. de sponsal.* & tamen Consilium non obligat ex iam dictis. Iterum contra assignatum legis effectum, obligare scilicet. Verùm obiecta hæc supponunt velle nos, *obligare*, non solùm esse proprium effectum legis, sed & vnicum, quod tamen non asserimus, at dicimus obligare esse primarium, & principalem effectum legis, quem alij etiam effectus consequuntur, & supponunt, iique potissimùm, quos recenset *Modestin. in d. l. legis virtus. ff. de legib.* & quorum origo, & partitio inducitur non tam ex virtute ipsius legis, quam ex subiecta materia humanorum actuum, circa quos lex ipsa versatur; Actus siquidem humani, aut sunt boni, aut mali, aut indifferentes. bonos lex præcipit, malos prohibet, indifferentes permittit, quibus si addideris punitionem ad efficaciam legis promouendam, iam quartum induces effectum, qui est punire, eosque singulos, si attentè examines, comperies inuoluere, atque supponere effectum legis primarium, & immediatum, qui est obligare. Præcipere enim, & prohibere obligationem inducunt, & vim obligandi supponunt in lege; quæ æque obligat ad agendum per præceptum, & ad non agendum per prohibitionem, vnde emanat vulgata illa, & materialis legis diuisio in affirmatiuam, & negatiuam, cuius vtriusque diuersus est obligandi modus, nam illa obligat pro semper, sed non ad semper, vt loquuntur Theologi, hæc verò ad semper, & pro semper, & huius vtriusque effectus non aliud fundamentum, quàm vis obligandi in lege. Tertius autem effectus enumeratus à Modestino *in dict. l. legis virtus*; ab obligatione non seiungitur, quamuis intimiùs sub eo lateat, eumque breuitèr detegemus.

3 Is est permittere, qui obligationem ipsam in lege non excludit; Permissio igitur, quatenus Iuris est, (ad differentiam eius permissionis, quæ est facti,) & quæ dicit positiuum, & actuale aliquod pręceptum, quo per legem positiuam permissio ipsa inducitur, est effectus ipsius legis, quæ quidem permissio quamuis simpliciter sumpta accipiatur præcipuè de actibus malis, maximè cum Deo tribuitur, qui dicitur permittere peccata, attamen sumitur nonunquam & pro actibus bonis, & in bonam partem; Sic enim *D. Paul. Hoc autem dico secundum Indulgentiam, non secundum Imperium*. Permittendo scilicet non pręcipiendo, & loquitur de actu Matrimonij, qui non est malus; Sic & in *Can. qui partem 55. Dist.* rescribens Innocentius Summus Pontifex de ijs, qui casu, & non sponte sunt mutilati, ait, *Hos Canones præcipiunt Clericos fieri*. Gloss. *præcipiunt* interpretatur, *permittunt*, & tamen de re bona agitur. Magis intelligitur permissio de acti-

1. ad Corint. cap. 7.

actibus indifferentibus, sed maximè de actibus malis, sicut dicuntur leges permittere meretrices, læsionem intra dimidium iusti pretij *l.2. C.de rescind.vend.* & in hisce casibus lex aliquid positiuum circa negationem operatur. Si enim sit permisio de actu bono, non solùm non prohibet illum, sed etiam dat positiuam facultatem ad eum exercendum, vt in permisione mutilati ad Sacrum Ordinem suscipiendum. Si verò permittat malum, in quo vel dispensare non potest, vel non dispensat, quamuis ius, & facultatem positiuam non tribuat ad eundem actum, tribuit tamen impunitatem apud homines, quæ est morale Ius non parui momenti, & demùm si permisio sit dispensatiua, & non præceptiua, largitur impunitatem non solùm apud homines, sed etiam apud Deum, cum concedat immunitatem à culpa.

Iam nunc apparebit legem permittentem semper inuoluere præceptum obligans aliquem, & aliquo modo; quamuis enim non obliget illos, cui permittit, & ad quos dirigitur per modum Imperij, vt in *dict. C. qui partem* 55. *Dist.* non enim præcepit mutilato, vt Sacros Ordines suscipiat, sed indulget solummodò, & Ius largitur, obligat tamen Prælatum, ne propter huiusmodi defectum à Sacra ordinatione eum repellat.

Si verò permissio sit de actu aliquo malo, lex eum permittens præcipit, & obligat, præcipit enim Iudici, & ipsum obligat, ne committentem malum huiusmodi permissum puniat; tandem lex dum permittit, imperat, quia (vt inquit *Anton. Faber.*) *permittit. imperando idest eam permissionem dando verbis imperatiuis l.1. ff.ad l.falcid.*

In rationalib. ad l.7. ff.de legib.

4 Inde itaque apparet, quod effectus legis, qui est permittere, non est sine obligatione, quod fortasse minùs videbatur. Quartus effectus ex ijs, quos recenset *Modestin.* est punire, & hic effectus ab obligatione non separatur, & sine obligatione non est, siue respicias reatum delinquentis ad pęnam, siue actualem ipsius pænæ inflictionem. Fac enim, quod lex ponat necessitatem aliquam virtutis, & honestatis, statim facit transgressorem reum, & obligat ipsum ad pęnam saltem quò ad Deum, & hæc obligatio ad pænam dicitur reatus, vnde quamuis lex ipsa pænam non præfigat, attamen à trasgressione nascitur intrinsecè reatus ad pænam quò ad Deum, sicque lex præcipiens actum virtutis, & honestatis obligat ad pænam, & pæna ipsa est effectus legis, vnde & obligatio ad pænam iuducitur ab eadem lege. Vbi verò lex pęnam statuit, & inducit, siue sit lex canonica, siue Ciuilis, tunc pæna est effectus legis, & obligatio ad pænam inducitur ab ipsa lege, præcipuè si lex Canonica infligat irregularitates, vel censuras, nec minus si Iudicem excitet, vt pęnam inferat, tunc enim mediatè quidem, & remotè, ac certè à lege pæna ipsa est.

Sunt ergo quattuor legis effectus; Duo primarij connaturales, & proprij, vt præcipere, & prohibere, Duo secundarij, accessorij & adiuncti ad iuuandam, & promouendam legis efficaciam concedendo impunitatem, aut puniendo, hique sunt permittere, & punire, sub quibus latet, tanquam fundamentum, generalior alius effectus, isque est obligare; sicque cessat obiectio prima à

Mode-

Modestini auctoritate in *l. legis virtus ff. de legib.*

Haud minùs corruet, & secunda à priuilegio, quod verissima est lex, licet priuata, & tamen non obligat cum priuilegiatus possit liberè ei renunciare; *l. si quis in conscribendo. C. de pact.* Corruet facilè, si priuilegium distinguas. Aliud enim est priuilegium, quod conceditur intuitu communis boni, cui priuata persona renunciare non potest *l.ius publicum ff. de pact.* quale priuilegium fori respectu ordinis Clericalis *C. si diligenti de foro comp.* & hoc est verissima lex non solum respectu aliorum, quibus iniungitur, vt hoc priuilegium in Clericis obseruent, sed & respectu Clerici, cui præcipitur, vt eo vtatur, vnde toti Clericali ordini imperatur. Aliud verò est priuilegium, quod respicit singulare, & priuatum alicuius personæ commodum, quæ tanquam fauori suo ipsi etiam renunciare potest, & hoc priuilegium si consideretur in ordine ad personam, cuius fauorem respicit, & cui est indultum; nullam omninò inuoluit rationem legis, non enim est præceptum illi impositum, non eum obligat, sed pro sui libito potest ipsi renunciare, quo nil longius à lege; at si inspiciatur respectu aliorum omnium præter priuilegiatum, veram, & propriam habet rationem legis, præcipit enim, & obligat omnes, vt hoc priuilegium singulare obseruent, exequantur, & non temerent, vnde tanquam lex vera verum etiam obligationis vinculum inducit.

Quod afferebatur de lege consilij, quæ lex est, & tamen non obligat aliquantò difficilius est; Accurs. enim ad *l.legis virtus. consulere*, voluit esse virtutem, & effectum legis, quod vno, & altero exemplo confirmat; sed quamuis præcepti, & consilij nimia sit differentia, cum præceptum superioris auctoritatem supponat, quam non exigit consilium, quod ab æquali, aut priuato potest oriri, attamen legis nomine venit nonnunquam tota latitudo dispositionis, & prouidentiæ ipsius legislatoris bonum subditorum intendentis, & tunc legis est non solùm iniungere præcepta, sed & exhibere consilia, quæ dici possunt pars, & effectus legis latè sumptæ; Spectare fas est in lege Euangelica, & in humana positiua præsertim canonica; *vt in cap.commissum.de Sponsal. Tutiùs est*, ait Summus Pontifex, & in hunc sensum sustineri potest Accursij assertio, quod consulere sit effectus legis; Immò & in ipsa consilij lege, non secus ac supra in priuilegio, fas est obligationem detegere licèt consequentem, & indirectam; vbi enim lex consulit aliquod opus, aut aliquem effectum, statim resultat alius effectus, vt scilicet opus, vel effectus, qui consulitur à nemine possit impediri, nec tanquam quid malum excludi, tuncque lex consilij veræ legis rationem, & vim obligandi habet, & in hunc sensum magis propriè consilia Euangelica pertinent ad legem gratiæ, & ideò detestantes consilia Euangelica tanquam peccantes in legem, vt hæretici damnantur. Non tamen ambigimus, quin ratione subiectæ materię lex, vtcumque consultiua in verbis, re tamen, & sententia sit præceptiua, præcipuè si aliquid veluti consulens statuat, quod respiciat commune bonum, vt animarum salutem tanquam quid ad vtrumque, aut alterutrum necessa-

rium, tunc enim, quibuscumque vtatur verbis, semper apparebit vltra consilium aliquid, quod præceptum sapiat; exemplum prostat *in C. Ciuitate: de vsur. in C. ad aures De æt. qual. & ord. præfic. & in C. Mattheus. De Simon.* in quibus singulis verba quidem Consilij legimus, at vim præcepti sentimus. Sunt igitur quatuor effectus legis, non quidem ita, vt lex quælibet omnes illos pariat, sed vt nulla sit lex, à qua aliquis ex illis effectibus non oriatur, at omnium primus, & adæquatus est obligare, qui quidem est (vt supponimus) connaturalis ipsimet legi ita, vt eum exerat, ac producat vi sua.

5 Iam statim difficultas; nam scilicet ad hoc, vt lex, & constitutio obliget, sufficiat efficacia ipsius propria, an vlteriùs requiratur consensus populi, & subditorum in legem ipsam, & ipsius populi acceptatio.

Non defuere, qui legem, eatenùs legem crediderint quatenus à populo acceptatam, ipsamque acceptationem esse aliam legis conditionem, sic Iulianus Iure-consultus in *l. de quibus ff. de legib.* qui vim consuetudinis inde arguit, quod leges non valeant nisi à populo receptæ; *Cum ipsæ leges* (inquit *Iulian.*) *nulla alia ex causa nos teneant, quàm quod Iudicio populi receptæ sunt. meritò ea, quæ sine vllo scripto populus probauit, tenebunt omnes*. Nec absimiliter *Gratian.* ad Augustinum *in Can. in istis 4. Dist. In istis temporalibus legibus* (ait *D. Augustin.*) *quamquàm de his homines iudicent, cum eas instituunt, tamen, cum fuerint institutæ, & firmatæ non licebit Iudici de ipsis iudicare, sed secundùm ipsas.*

Mox statim Gratian. *leges instituuntur, cum promulgantur; firmantur, cum moribus vtentium approbantur.* Rationem statim subdit. *Sicut enim moribus vtentium in contrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ sunt, ita moribus vtentium ipsæ leges confirmantur.* Adnectitque demùm veluti praxim confirmantem; *Vnde illud Thelesphori Papę (qui decreuit, vt generaliter Clerici à Quinquagesima à carnibus, & delicijs ieiunent) quia moribus vtentium approbatum non est, aliter agentes transgressionis reos non arguit.* Tantum potest populi consensus in legem vel eiusdem dissensus, qui aptiùs exhiberi non potest, quàm propositam legem acceptando, aut respuendo; idque eò rationabilius est, quò nec potestas, nec voluntas præsumitur in legislatore, ac Principe ferendi legem, nisi quatenùs acceptetur à populo, eoque non acceptante, quasi conditio deficiat, lex euanescit. De potestate res certissima est, quia tota potestas politici præsertim, & ciuilis Magistratus à populo est, qui non aliter censetur potestatem suam voluisse transferre in Pincipem, quàm sub ea conditione, vt non obligetur lege Principis, nisi & ipse populus acceptando consentiret, hic enim consensus legem acceptantis populi certissimum est argumentum legis in commune bonum latæ.

De voluntate haud minùs est rationabile; vnde credendum est, legislatorem, & Principem velle solummodò ciues lege à se lata obligare, si eandem & ipsi acceptent, tanquam regulam communem operationes dirigentem, hanc enim communis regulæ rationem adipisci lex meliùs non potest, quàm si populus in eam, acceptando, tanquam vsu-

vsurus, consentiat, sic enim fiet, vt & Princeps intendere videatur obligare potiùs volentes, quàm inuitos.

Latet sub hoc acceptationis termino æquiuocatio, quæ distinctione facilè tollitur, & veritas illucescit; Si enim acceptationem populi ad legis efficaciam ita necessariam intelligamus, vt possit populus ipse legem à supremo sibi propositam respuere, ac non acceptando reijcere, hoc nimis esset populo tribuere, maiestatem imperantis minuere, ac ipsius legis vim, & efficaciam retundere, ac eneruare; non sine re autem diximus non posse populum legem sibi à *Supremo* propositam respuere; Nam si ea esset politia, & Reipublicæ constitutio, vt siue lex, siue Princeps Populum regiminis consortem haberet, tunc posset vtique populus iure suo, & suo dissensu propositam legem repudiare; at verò, vbi legislator sit supremus, tota ferendæ legis potestas pænes ipsum est, nec vlla pars alia populo fuit relicta, quàm parendi obsequium; Populus enim, vbi regimen sit Monarchicum, vniuersam potestatem suam in Principem transtulit; in optimates, si Aristocraticum, & lege ab alterutro lata vis obligans ipsi legi connaturalis statim se ipsam exerit, ac populum obstringit, nec in eius potestate est nolle obligari; quod quidem, vt verum in sæculari politia, ità longe verissimum in Ecclesiastica, & lege inde manante; in hac enim non est cur sibi blandiatur populus de collata à se in Principem potestate, quæ tota, & immediatè à Christo Domino, & Deo est, qui Petro eam tradidit, & Apostolis, & ab illis in totam dimanauit Ecclesiam, & ideò si Pontifex, aut competens quilibet alius Ecclesiasticus Superior legem condat, ligat illa statim, ac sit sufficienter promulgata, subditos, nec vllus eorum expectatur consensus, vllaue acceptatio, cum penès ipsos nulla sit omninò potestas.

At verò, si acceptationem populi ita sumamus, vt quam non potest non acceptando respuere, possit tamen contrarijs actibus antiquare, & eam non obseruando abolere ita, vt quod expresso dissensu ei non liceret, liceat tacito, & quod non posset per apertam irruptionem possit per latentem quandam veluti alluuionem, in hoc sensu rectissimè dicetur, non acceptatam legem non obligare, sed immò populi acceptationem esse necessariam; tunc etenim respuet legem populus non tanquam recusans auctoritate sibi propria, sed Principis, & Legislatoris Supremi consensu, qui intuens populum legem latam non exequentem, sed transgredientem, nec impediens consentire censetur, & legem ipsam sponte expungere; Vnde peccant quidem, qui primi propositam legem temerant, peccant, qui proximè sequentes primos transgressores imitantur, quòvsque contrarius vsus in mores transeat plurimorum, qui demùm impunè, & licitè transgrediuntur, quòvsque inolita contraria consuetudo legem ipsam vincat, ac perimat, quæ quidem consuetudo non tam id præstat vi sua, quàm tacito Principis videntis, & non contradicentis, nec impedientis consensu, & auctoritate, qui conniuendo in abrogationem legis tacitè consentit.

Nec aliud sanè voluit Iulianus Iureconsultus ***in l. de quibus ff. de legibus*** dum dixit, leges ***eatenùs nos tene-***

tenere, *quatenùs iudicio populi ſint receptæ*. Non enim de diſcretiuo, aut approbatiuo populi iudicio intendit *Iulianus*, quaſi dijudicet populus, an lex propoſita ſit admittenda, an reſpuenda, & poſt iudicium approbet, aut improbet auctoritate ſua, ſed facto, & actu exequens, nec actus contrarios exerens ita, vt conſuetudinem contrariam, & derogantem non inducat, quem ſenſum perappoſitis terminis expreſſit *Cardin. à Turrecremata*, dum ait; *legem moribus, & iudicio populi accipere firmitatem ſtabilitatis, non auctoritatis*, perinde ac ſi dicat *facti, & non Iuris*. Non diffitemur tamen (quod & prælisque placuit) *Iulianum in d. l. de quibus*, dum dixit, *leges iudicio populi firmari*, reſpexiſſe ad populum Romanum maieſtatis iure pollentem antequam per legem Regiam poteſtatem ſuam in Principem transferret, pænes quem tota legis condendæ poteſtas tunc reſidebat, vnde propoſitam ſibi legem à Magiſtratu interrogante poterat reſpuere, à qua ad conſuetudinem arguens Iulianus infert, poſſe populum conſuetudinem inducere vim legis habentem; non diffiremur, nec improbamus hunc intellectum (cum & optimam interpretandi rationem per hiſtoriam agnoſcamus) ſed eo admiſſo, primum tanquam ad rem adæquatiorem, præferimus.

Ad C. in iſtis 5. legeſ 4. diſt.

Firmat igitur conſuetudo leges (quod ſupra ingerebatur) quando populus, qui potuit illas, non quidem contradicendo, aut repugnando apertè, ſed tacitè recedendo paulatim, ac ſenſim abrogare, maluit in perpetuum recipere, exequi, & obſeruare; & ſic exponimus *Tex. in cap. in iſtis* 4. *Diſt.* Teleſphori Summi Pontificis legem moribus vtentium approbatam non fuiſſe; non quod Clerici repudiarint (quod nec facere poterant) legem Summi Pontificis, ſed legitima conſuetudine inducta eam antiquarint, vnde licita facta fuerit in poſterum tranſgreſsio ex tacito ipſius Summi Pontificis conniuentis conſenſu, idque voluit, ac ſtatuit, & *Greg. IX. Sum. Pontif. in cap. fin. de conſuet.* tantum virtutis conſuetudini tribuens, vt legem iam inductam poſsit abrogare, multò magis poterit anteuertere impediendo, quò minùs obliget antequam obligare cœperit, eaque conſuetudinis vis, & auctoritas reſoluitur (vt dicebamus) in Principis ipſius conniuentiam, qua ex præſumpta magna aliqua cauſa creditur clementer ſe inclinare, ac in non obſeruata à populo lege ciuium commune bonum agnoſcere; vnde iuſtam cauſam reſiſtendi obſeruationi nouæ legis ſubeſſe debere ſtatuitur in *d. cap. fin.* ſiue totus populus eam non obſeruet, ſiue maior pars, non enim attenderetur ſi minor pars tantùm ipſius populi legem nouam non obſeruaret, cum maior pars, & non minor ſit ſpectanda *l. quod maior ff. ad Municipal.* Neque ad hanc abrogatiuam conſuetudinem inducendam ſcientiam formalem ipſius Principis exigimus iuxta omnium fermè ſcribentium mentem, cum ſit ipſa moraliter quaſi impoſsibilis, & præter ipſius conſuetudinis naturam, vt oſtendemus loco ſuo, quidquid voluerit *Gloſſ. ad C. Vir. de ſecund. Nup.* in caſu illius tex, in quo ſingulare quidpiam conſideratur circa ſacramentalem benedictionem ad alia quantumuis ſimilia non extendendum.

Sicut

Sicut autem conueniunt scribentes circa scientiam Principis, ita variant crica tempus, aut temporis spatium, quo hæc consuetudo induci debeat, vt non obseruando legem per actus contrarios ipsam extinguat nascentem. Valde enim interesse obseruant, an lex recens lata non seruetur sciente Legislatore, & Principe, an eo ignorante; si eo sciente, nullum certum tempus volunt requiri, cum nullum reperiatur à iure constitutum; sat igitur erunt actus contrarij maioris partis communitatis, cui lex fuit præscripta, qui rationabilem coniecturam inducere valeant tolerantiæ legislatoris, eiusque consensus, idque totum iudicis, ac prudentis viri arbitrio relinquetur.

Si verò eo ignorante; exigunt nonnulli quadraginta annorum spatium, vt derogatum legi censeatur, Auctores retulit *Felin.* Alij nullum requirunt tempus solis subditorum contrarijs actibus contenti præscindendo à scientia, & ignorantia Principis, de qua non sunt soliciti; quot autem, quiue actus sufficiant in Iudicis arbitrium remittunt. Ita *Felin. & Henric. Bott.* ratio ipsorum est, quia subditi non peccant non recipiendo legem à principio, quasi iure suo vtantur, & libertate naturaliter competente in recipienda, aut non recipienda lege. Alij demùm decem annorum spatium à promulgata lege præfigunt, quo elapso sine legis obseruatione, quæsita subditis libertas intelligatur, tum quia sufficit tantum temporis, vt longa consuetudo dici valeat, *Glossa ad C. fin. de consuet. in 6.* tum etiam quia, si longè maius spacium requiritur, vt tollatur lex, quæ obseruatione sit iam firmata, hoc decennium sufficiet, vt lex nondum seruata perimatur.

Ad C. 1. de treuga & pace.

Vbi sup. num. 13.

De Synodo Art. 2. num. 63.

Rationabiliter quidem; sed sine iuris auctoritate, sine qua Iureconsulti non est tempus præfigere, sed vnius aut Principis, aut legis; ideòque satis esse videtur, si legi nouæ sit repugnatum per consuetudinem sufficientem, atque continuam ad hoc vt nulla nascatur ex ea obligatio, nec teneantur subditi eam obseruare. non posthabita tamen supra relata distinctione de scientia, & ignorantia legislatoris, & Principis; vbi enim sciat non seruari legem à se latam, nec repugnauit, consensisse censetur, & absoluti sunt subditi statim à legis obseruatione; at vbi ignorauit; rationabile aliquod tempus debuit præterijsse pro prudentis viri arbitrio, ex quo probabiliter argui, & colligi possit expuncta erumpens vis legis, eique nascenti derogatum.

6 Obligat igitur lex vi sua Connaturali, & propria, & obligat subditos legislatori, indeque adhuc dubium; an obliget legislatorem, & Principem, qui subditus dici non potest? Contrita, sed elegans inquisitio breuitèr expedienda, & ne à nimia capitis prolixitate molestiam sentiat lector, elegantem materiam, & inquisitionem per excursum tractabimus.

De

De obligatione Principis, aut Legislatoris respe-ctu à se latæ legis. Excursus.

NVlli dubium, quin lata lege ab vniuersitate aliqua singuli vniuersitatem constituentes ipsa lata lege obligentur, *C. cum omnes. De constitut.* Collegium enim auctoritatem legislatiuam habens si sit Ecclesiasticum, est Prælatus singulorum vt inquit *Innocentius*, & communitas est super quocumque suo singulari, siue Ecclesiastica, siue sæcularis illa sit; redigitur itaque difficultatis nodus ad communitatem ipsam, & ad Principem, seu quemlibet legislatorem supremum, nam scilicet lege sua ipse obligetur, præcipueque de ea lege ambigitur, quę sub sui ratione, & materia tam subditos, quam legislatorem Principem comprӕhendat, & rationem Iustitię, vel alterius cuiuscumque virtutis tam Principi, quàm subditis communem contineat. Vt quæstioni satisfaciant mirè se torquent Auctores, qui tramite verborum diuerso in eadem sensa demùm conueniunt. Legem segregabimus primò, siue Diuina ea sit, siue naturalis, siue rationis, cui ius gentium adscribimus, quibus legibus teneri Principem quantumuis supremum extra omne dubium est, cum diuino enim iure collatus Princeps quantumuis supremùs, iam non summus, sed subditus, qui obsequium, & obedientiam ipsi, & legibus suis debeat.

De lege igitur positiua, & Principis, seu legislatoris propria tota disquisitio est, an scilicet, & quatenus ipse obligetur. Assertio communis est Principem supremum legibus solutum, lege sua non obligari; visum enim est rem altiùs repetentibus, implicantiam, & contradictionem esse, Principem supremum, ac Maiestatem habentem legibus non esse solutum, sed subiectum, infra leges, & non supra leges esse. Quid inexplicabile, & quid latens, nec de facili insinuabile Maiestatem esse dixit *Tholosan.* vnde, & *Lother.* eam definiuit, quod sit splendor Principi circumfusus ad populi securitatem, quæ assignatio superficialem quandam bracteam potius inducere videtur, quam rem ipsam indicare, vnde ad rem apposite definitur Maiestas, quod sit *summa in subditos, legibusque soluta potestas.* *De Repub. lib. 8 c. 3. n. 2.* *De re benefic. lib. 3. qu. 30. n. 1.*

Summa debet esse potestas, nullo scilicet temporis limite, nullaue superiori auctoritate circumscripta, qui enim amplissimam quantumuis potestatem habeat, at certò definitam tempore, aut precario concessam, & ad nutum deponendam, ac restituendam, hunc quidem summæ potestatis custodem, ac veluti depositarium dixeris, at Supremum, Summumue Principem, aut Maiestatem habentem neutiquam, cum Maiestatem habere is proprie dicatur, qui post Deum immortalem in ditione sua se ipso maiorem intuetur neminem. Et inde fit consequenter, Principem Summum, ipsamque maiestatem supra leges omnino esse; Aliàs enim non esset perfecta translatio potestati à populo in Principem, si Princeps ipse conditione aliqua, aliquoue vinculo teneretur, sic enim

non

non eſſet Summus; Si igitur Princeps, qui verè ſit Summus, nullæ ſuperioris lege debet obligari, minùs debebit, aut poterit obligari ſua; ab alio enim imperari poteſt, at imperium propriè in ſe exercere poteſt nemo, cum nec ſibi ipſi quis ius dicat. *C.innotuit.de elect.l.ille à quo* §. *tempeſtiuum ff.ad Senatusconſultum Trebellian.* Vnde Iureconſultus *in l. à Titio* §. *fin. ff. de V. O. Nulla promiſſio* (ait) *poteſt conſiſtere, quæ ex voluntate promittentis ſtatum capit*, quæ quidem ratio, vtpote naturalis, ſi priuatum impedit obligari, non magis Principem obligari à ſe ſua lege poſſe ſuadet. Quod dictant hæc à Iure petita motiua firmat hiſtoria ipſa, nam lege Regia traſtulit Populus Romanus totam poteſtatem ſuam in Principem *l.1.ff.de Conſtit.Princ.* Sicut igitur Populus ſupra legem erat, & legibus ſolutus, nam figere, & refigere ipſas poterat, condere, & abrogare, ita & hæc ipſa prærogatiua tranſijt in Principem, vt legibus ſit ſolutus, cum ex lege Regia Princeps & in leges, & in Populum ipſum poteſtatem ſit adeptus.

Neque enim admittimus ſenſum illum, quem Auctores alioquì grauiſſimi probant, legem Regiam, aſſerentes, fuiſſe meram diſpenſationem, aut gratiam, qua indultum à Populo Principi, ne legibus teneretur; Sic enim *Coraſius* non inelegantèr ex *Liuio, Capitolino, Suetonio*, ſoluere legibus conſueta phraſi gratiam facere diſpenſando exponit. *Ad l. Princeps ff. de legib.*

Non carpimus phraſim, at longè cenſemus verius Lege Regia tranſlationem veram factam à populo in Principem ita, vt nihil populus ſibi retinuerit, nec Principem ipſum tantùm aduocarit in partem, ſed ſe Imperij Maieſtate nudarit, vt Principem ipſam veſtiret, ac ornaret, vt loquitur *Franciſc. Connar.* nec abſimiliter *Anton. Gouean.* qui verba illa *ex l.1.ff. de Conſtit. Princ. ei, & in eum*, hanc vim habere ſemper exiſtimauit, vt Populus non ſolùm poteſtatem ſuam Principi tribuerit, vt pridem Dictatoribus facere conſueuerat, verùm & ea ſe ſpoliarit; Tranſtulit enim populus, quæ vox tunc propriè impletur, cum quod vni datur alteri adimitur §. 1. *inſtit. tit.de adim. leg.Rub. & in l.5.ff.eod. l.1.C. de in lit. iur.* & ſi dicatur inabdicabilem magis cenſendam in Populo, & à Populo; tentabimus aſſignare diſcrimen; Nam Populus Maieſtatem habuit iure ſuo, Princeps beneſitio alieno, & Populi tranſlatione: vnde abdicare Populus potuit, ac in alium transferre, Princeps verò non item *l.More Maiorum, ff. de iuriſd. omn. iud.* tentamus, & ſubſiſtimus. *Com. iur. Ciu. lib.1.cap.16. num.3.*

Latam hanc legem Regiam non ambigimus, quidquid voluerit *Herman. Vuult.* apertè nimis eam ſupponit *Vlp. in d.l.1.ff. de Conſt.Princ.* at à quo tempore, planè obſcurum, certè latam à Populo Romano iam ſeruire parato, & præſertim Auguſti tempore Anno 729. colligi videtur ſecundùm nonnullos ex *Dione Caſſio*, eiuſque fragmentum lege Regia lata de Veſpaſiani Imperio in æs inciſum in Lateranenſi Baſilica exhibet ſpectandum *Briſſon.* Hac igitur lege Regia fuit ſolutus legibus Princeps, ſicut ante eam latam ſolutus erat Populus, at non legibus Dei, & naturæ, quando nec iiſdem eximebatur Populus, qui Deo inferior erat, & ipſi ſubiectus. *Ad §. ſed, & quod Principi inſt. de iure nat. gent. & Ciu. num. 6.* *lib. 53. Hiſt.* *De formul. lib.2.pag.154*

At verò quia Ius Ciuile, vt cumq;

positiuum; illud est, quod nec in totum à iure naturali recedit, nec in totum ipsi deseruit *l. ius Ciuile ff. de iust. & iur.* hinc est, quod leges ipsæ ciuiles in totum à iure naturali non absunt, immò & illud inuoluunt, & ideò quà ius naturale, rationemque naturalem continent, Princeps se ijsdem solutum nequit profiteri, latet igitur aliquid in lege positiua, & per Principem lata, quod ipsum Principem, etsi legibus solutum vinciat, & obliget. Legi parêre non tenetur quidem Princeps, at rationem legis venerari, ac suspicere vtique tenetur, & quidquid æquum, ac honestum lex continet id Principem ligat, qui (vt dicamus verbo) iure obligatur, licet non lege, ius enim sine iussu ad id, quod bonum, & æquum, lex ad imperantis maiestatem pertinet; sentit Princeps, & audire tenetur iuris dictamen, at legis iussum non item, quod totum Angelico planè lumine expressit *S. Thom.* dum Principem obligari vi directiua legis docuit, non coactiua. In lege segregat *Sanct. Thom.* rationem regulæ à ratione præcepit; regula dirigit, præceptum cogit, regula à superiori, & altiori dictamine pendet, à quo non subtrahitur Princeps; præceptum à voluntate, & auctoritate legislatoris, & Principis, & ideò à regula obligatur Princeps, non à præcepto; regula à diuino lumine est, & legem transgrediens Princeps in Deum delinquit solùm, non alium: ideò Dauid peccatum suum agnoscens ait, *tibi soli peccaui* Deo scilicet, cuius sola lege se obligatum sentiebat, & à quo vno pœnam metuebat, quia Rex erat, & alium non timebat, inquit, Hieron.

Psal. 50. *Arnob. in Ps. 50.* *Ambros. de Apolog. Dauid. cap. 10.* *Tom. 1. Ep. 46*

7 Vt autem iustissimum est hoc vinculum, quod lex iniicit Principi, ita non adeò patens, & facilis est ratio, propter quam Princeps ipse legi suæ tanquam regulæ dirigenti subdatur, extrinsecùs plerique reddidere rationes; *Patere legem, quam tu ipse tuleris*, æquissimum illud, *quod quisque iuris in alium statuit &c. l. 1. ff. quod quisque iuris: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, turpis est pars non consona, sed discors à toto. C. quæ contra mores. dist. 8.* at de intrinseca, & quæ sit ab ipsa legis virtute sumus soliciti, ac præsertim de modo, quo vinculum huiusmodi Principem, ac legislatorem stringat.

Inter cæteras legis virtutes præcipua, & illa est, vt docet *Domin. à Soto*; vt scilicet materiam suam constituat in aliqua certa, & præcisa specie virtutis, vnde & Princeps legem præscribens opus per ipsam iniunctum in certa specie virtutis statuit. Imperet Pontifex ieiunium, opus hoc erit virtutis abstinentiæ; Præcipiat festum aliquod, hic actus seruandi festum in specie virtutis religionis erit. Si itaque statuta lege hoc virtutis opere obligatur tota Respublica, veluti corpus vnum, non excipietur huius corporis caput, quod est principale membrum, sed eodem cum ipso corpore suo obligatur, vnde peccabit quidem si non obseruet communem hanc legem tanquam vi directiua legis obstrictum, at si legi sit adiecta pœna, hæc Principem non afficiet, nec poterit eidem infligi, tùm quia reus eius pœnæ non est, quæ pendet à vi coactiua legis, tum etiam quia pœna indiget executione, & applicatione, quam nisi quis superior facere potest. Principe autem Summo nemo superior. Rectè quidem, sed ad rem non satis; Nam

De iustit. & iure. lib. 1. q. 6. art. 6.

Nam esto, quod lex vi sua statuat actum in specie virtutis, hoc vtique erit respectu subditorum, non respectu legislatoris, & si adijcias adhuc segregandam esse à lege rationem regulæ, & rationem præcepti, & illa afficiat subditos, & Principem; adhuc nihilominus inquirendum, an per hanc regulam necessitas aliqua inferatur, qua regula ipsa omninò veniat seruanda, vel non; si regula sit omninò seruanda coincidet cum præcepto, & asserere Principem hac regula teneri, nil aliud erit, nisi Principem ipsum subijcere pręcepto legis, quod cum dictis pugnat. Si verò regula nullam inferat necessitatem, sed ostendat solummodò, quod sit honestum, & consulat tantùm, optimè quidem faciet, si obsequatur, & audiat, at non imputabitur ad culpam, ni exequatur, quod non erit in vi directiua legis, cui si non pareat Princeps peccat.

Dici posset obligari Principem sua lege ex vi pacti cum Republica initi tunc cum transtulit Principatum in ipsum, quæ translatio facta fuerit ea lege, vt scilicet Princeps ipse communi suæ Reipublicæ lege teneretur, & lata, & ferenda, quo casu indirectè obligaretur à se ipso, quia obligando alios compræhenderet & se ipsum, at directè obligaretur à Republica, & virtualiter, à qua Principatum, & potestatem recipit, ea tacita, & virtuali conditione. Probabiliter, sed scrupulus adhuc; Nam de pacto illo, & Reipublicæ conuentione non constat, & sine eo potuit Principatus, ac potestas transferri, ac Respublica administrari, sicque nulla est naturalis necessitas, quæ huiusmodi pactum inducat; certè per legem Regiam transtulit Populus potestatem vniuersam in Principem, sed & eadem ipsum expresse legibus soluit, quæ expressio quodlibet virtuale pactum excludit ipsum obligandi; Demùm Legislator Ecclesiasticus obligatur vi directiua suæ legis, & tamen nullum possumus imaginari pactum, vel virtuale, quod inter ipsum, & Populum, vel Rempublicam intercesserit, cùm non à populo, aut Republica, sed à Summo Pontifice, & tandem Petrus à Christo receperit, à quo tota potestas in Ecclesiam transijt, neque hoc idem pactum inter Christum, & Ecclesiam, vel Legislatorem fas est comminisci; quia gratis id assereretur, cum nec reuelatio, nec aliquod in sacris monumentis extet vestigium. Itaque sicut vis directiua legis dicit quid sublimius, quàm sphæra positiui iuris admittat, ita ab altiori principio repetenda est hæc efficacia legis, qua Principem, & conditorem suum obstringat; Deus igitur est auctor cuiuslibet legislatiuæ potestatis, *non enim est potestas nisi à Deo*, siuè immediatè eam conferat vt Ecclesiasticam, siue mediatè vt ciuilem, hanc potestatem Deus ipse tribuit sub ea conditione, vt lex quęlibet per eam potestatem lata obliget totam Rempublicam ex capite, & membris constantem, & ab hac vniuersali obligatione Princeps, & caput se nequit subtrahere; Neque ad hanc diuinam intentionem dignoscendam est opus pacto aliquo, aut speciali aliqua reuelatione, sed ipsa ratio recta, ac naturale lumen proprio dictamine eam venatur, ac retegit, legislatiua siquidem hæc potestas est à Deo auctore siuè gratiæ, siue naturæ in commune Reipublicę bonum, quod quidem exigit, vt quęcumque lex feratur, *Ad Roman. cap. 13.*

ratur, ita vniuersaliter feratur, vt cum toto quamlibet etiam partem obliget, præsertim ex ea parte, qua lex diuinum quid participat, non autem ab ea, qua quid merè humanum inuoluit, & coactionem, siue præceptum continet; hoc autem exposcere ipsius Reipublicæ bonum suadent, & indicant iam supra tactæ rationes, scandali scilicet, conformitatis totius ad partes, quas diximus extrinsecas respectu virtutis innatæ ipsiusmet legis; Nouit id ipsum hoc eodem

Lib. 3. Polit. in fin. lumine *Aristoteles* scribens *legem debere in Republica dominari*, & doctissimè exponit ibidem, *D. Thom. Dum non occurrit sufficiens ratio excipiendi aliquid à lege etiam ipse Princeps debet illi subijci, & secundùm illam, & operari, & iudicare, aliàs enim inutilis redditur lex, & Respublica perturbatur*. Hactenùs appositissimè *D. Thom.* Et inde qualis sit obligatio, quam ex lege sua contrahit Princeps, aut legislator facile est desumere, diuina siquidem dici potest, naturalis, & positiua respectu diuerso. Diuina est, cum legislatiua potestas in Deum resoluatur, legem enim fert Princeps tanquam Dei Minister, *non est po-*

Ad Rom. c. 13 *testas nisi à Deo*, ait *D. Paul.* Naturalis, inspecto fonte vnde oritur, qui est ratio naturalis dictans teneri Principem, ac debere legem à se latam seruare, positiua demùm, & humana proximè, ac immediatè, cum ab ipsa statuta lege nascatur.

Hanc vim directiuam legis (quamuis non sub ea denominatione) agnouere, & probauere Romani Principes dum se legibus solutos iactantes, legibus tamen se viuere sunt professi. *l. ex imperfecto C. de testam. Nihil tamen tam proprium Imperatori est, quàm legibus viuere, l. ex imperfecto ff. de leg. 3. Decet enim Maiestati*: (ait ibi *Paul.*) *eas seruare leges, quibus ipse solutus videtur*, quæ sanè verba vim directiuam à coactiua distinguunt. *Digna vox Maiestate regnantis legibus se alligatum Principem profiteri, l. digna vox C. de legib. legibus enim soluti legibus viuimus*, fuit frequenter enunciatum in rescriptis Seueri, & Antonini, vt testatur *Iustinian. in §. fin. Inst. tit. quibus mod. testam. infirm.* & iuxta hæc accipimus, & exponimus celebre illud Vlpiani effatum *in l. Princeps ff. de legibus Princeps legibus solutus est*, quod quidem exposuit *Cuiac.* cum *Harmenopulo* ex subiecta materia ipsius responsi, cuius epigraphes legitur, *Vlpianus lib. 14. ad l. Iul. & Pap.* Lib. 15. obs. c. 30. & ex ea colligitur solutum Principem non legibus omnibus, sed caducarijs tantùm, ad quas tunc respexerit sic scribens *Vlpianus*: Verùm potuit quidem *Vlpianus* respicere ad caducarias leges, & tamen effatum proferre absolutè, & illimitatè verum; Vnde non spreta *Cuiacij*, & *Græcor.* explicatione, sit solutus Princeps vi coactiua legis, sed eumdem absolutè, & omninò solutum aliter etiam possumus interpretari, nec vno modo; solutum enim legibus dicimus primò Principem, cui integrum est figere, aut refrigere leges, condere, & abrogare, soluere, aut confirmare prout exigit ciuium vtilitas, & commune bonum, quo sensu sunt leges in manu Principis, sicut in manu rectoris, & nautæ nauis gubernacula, & clauus, qui esset planè inutilis nisi ad omnem Cœli faciem, & oportunitatem moueri, conuertique posset, ne fiat, vt ipsa Nauis cum Rectore priùs pereat, quam vectores consuli pos-

possint, quod fuit Sexti Concilii generalis appositissimum dictum.

Solutus, & secundò, est legibus Princeps, quia lex semel locuta non ampliùs loquitur, sed muta, surda, ac inflexibilis manet, nisi iuuetur animata, & viua lege molliente, interpretante, aut etiam corrigente per Epicheiam, *quam legis emendationem* definiuit *Aristot.* eoque nomine solutus meritò legibus dicitur Princeps.

Lib. 5. Ethic. c. 10.

Solutus, & tertiò, est à merè positiua lege, puta lege solemnium, aut eorum, quæ merè sunt arbitraria, nec iuris naturalis, aut gentium quid habent. Demùm da Principem rectum, perfectum, ac virtute omniquaque prestantem, in quo cumulatæ virtutes omnes emineant, & hunc dicemus adeo legibus solutum, vt ipsi non sint latæ, aut scriptæ leges; *lex enim iusto non est posita, sed iniustis inquit Apost.* Excellens enim virtute legem excedit, & legem non sentit, sed solam rationem rectam sibi imperantem, nisi fortè hanc ipsam vim directiuam legis dicamus. Summa igitur legis virtus, & præcipua est obligare omnes, & alio vinculo Principem, alio subditos, & semper in commune bonum, quamuis legis virtutem alio modo sentiat Princeps, & alio subditus, aut priuatus.

Ad Thimot. c. 1. 9.

Quæ satis de virtute Constitutionis, aut legis.

CAP. IV.

Quæ Legis, siue Constitutionis materia.

1 *De Materia Legis generaliter disseritur.*
2 *Proponuntur opiniones de materia legis.*
3 *Vera sententia asseritur, & qui actus virtutum possint esse materia legis.*
4 *Actus interni, & externi quatenus possint esse materia legis.*
5 *An actus humani præteriti, præsentes, & futuri æque possint esse legis materia discutitur.*
6 *Quousque vires suas lex porrigat, & de legibus Imperatorum, & Iustiniani circa Sacra.*
7 *Consideratur lex Pontificia, aut Canonica in ordine ad materiam.*
8 *Materia Pontificiæ legis præcisè expenditur per actus potiores.*
9 *Considerantur actus interni in ordine ad legem.*

De lege disserimus in genere, quatenus, & Ciuilem, & Ecclesiasticam continet, tum si quid singulare, & diuersum circà Canonicam superfuerit expendendum, trademus, & ponderabimus. Amplissimus, & latissimè patens est legis ambitus, nihilque est Populi, & Reipublicæ bonum respiciens, quod legis materia esse non valeat; Hinc omnium prima, ac prestan-

stantissima lex illa; *Salus populi suprema lex esto*, ad quam reuocari facilè potest quidquid salutem, statum, & incolumnitatem Reipublicæ tangere valet, quod ipsum regulis certis lex disponat, ac muniat, præcipiat, quæ facienda sunt, vetetque contraria, supplicia statuat, & comminetur vitijs, præmia conferat virtuti, doceat auctoritate frænare libidines, & cupiditates noxias edomare, sua tueri, ab alienis mentem, oculos, & manus auertere, vt Ciues sint incolumes, vitaque eorum fælix, quieta, & tranquilla. Singularia sunt hæc, eaque amplissima legis munia, simul, & singula ipsius legis materia, at nos ab hisce abstrahentes ad ideam attollamus stylum, ac vniuersaliter de legis materia disseramus.

2 Non admittimus primò effrænem legis materiam, quæ vtile tantùm respiciat posthabito honesto, & si honestatem aliqam respiciat, eam fugatam magis, quàm solidam velit, quasi diutiùs consistere non possit Regnum, quod solas virtutis, & honesti leges colat, & vtile principaliter non attendat, quo sensu leoninæ pelli assuendam Vulpinam dixit Lysander apud Plutarcum, hasque morum vices Principi suo præscripsit impiùs *Nicol. Machiauel.* cui quidem sententiæ fucum præbere videntur leges ipsę ciuiles *l. pacisci 31. ff. de Pactis l. Dolo. C. de inut. stip.* & præscriptio etiam cum superueniente malá fide ab ijsdem legibus ciuilibus inducta *C. vigilanti & C. fin. de pręscrip.* quæ quidem iura, quamuis Ciuium vtilitatem respiciant, non tamen ita solam, vt honestatis etiam rationem non habeant, qua dempta, & solo vtili attento lex ciuilis vix consistat,

In lancon. Apophtg.

In Princip. c. 18.

aut obliget tanquam contraria legi superiori, nempe rationis; lex, quam inferior tollere non potest.

Neque magis probamus sententiam, quæ materiam legis vnam facit iustitiæ virtutem ita, vt iusta præcipiat, & iniurias vetet, at non vltra ad alias virtutes se extendat, quasi ciuilis, & socialis vita, quæ tota ad alterum est, eiusque finis possit haberi per solam virtutem illam, quæ tota ad alterum, iustitiam scilicet, Idque satis humanæ legi, & sociali hominum vitæ.

3 At non hoc satis ad Reipublicæ fælicitatem, ad quam lex attentè collimat, quæ versari debet, tanquam circà materiam suam, circa actus & aliarum virtutum, ac ijs opposita vitia insectari, cum moralis fælicitas aliter nequeat haberi. Aperte Aristoteles. *At leges omnia præscribunt spectantes, vel quod communiter omnibus vtile est, vel quod optimis, vel quod potentibus, aut virtute, aut alio aliquo simili modo.* Mox inferiùs ad rem; *Imperat autem lex vt, & ea, quæ sunt viri fortis opera efficiamus, exempli causa, vt ordinem non deseramus, neque fugiamus, neque arma abijciamus, & quæ sunt viri temperantis, quemadmodum, vt adulterium non committamus, neque contumeliam agamus; & quæ sunt mansueti exempli gratia, vt non verberemus, neque maledicamus, similiter verò, & in alijs virtutibus, & vitijs alia iubens, alia prohibens.*

Lib. 5. Ethic. c. 1

Excellentissima quidem, & vniuersalis virtus iustitia; at non ad omnia omninò sufficiens; *Atque hæc quidem Iustitia est virtus perfecta, sed non simpliciter, verùm ad alterum.* Subdit ibi *Aristoteles*, cuius aucto-

auctoritati addere quidpiam vix fas est. Rectificandus est homo per legem respectu triplici ad alterum, ad se ipsum, ad Deum.

Ad alterum quidem per Iustitiam; ad se ipsum per actus aliarum virtutum, fortitudinis, temperantiæ, quos lex potest præscribere, ad Deum per Religionem, cuius actus nulla lex est, quæ non constituat, & imperet, dictante vel solo naturali lumine; Mecænas enim consulens Augusto Monarchiæ fundamenta iacienti illud præcipuè ingerit apud *Dion. Cassium Numina ritu patrio cole, & alij, vt colant, effice.* Hist. lib. 52. Non igitur sola iustitiæ virtus materia legis, quæ versari poterit circa alias virtutes, earum actus imperando, quos nouerit necessarios ad finem à se intentum, commune scilicet bonum, & Ciuium fælicitatem, & qui actus ordinariæ eorundem hominum facultati sint accomodi, non enim omnium virtutum omnes actus imperare decet, cum sint aliqui adeò sublimes, vt moderatam legis facilitatẽ supergrediantur, & excellant, quæ maximè debet esse possibilis *C. erit aut. lex.* 1. *dist.* & cum eadem proportione circa vitia lex ipsa versabitur; non enim omnia omninò virtutibus opposita vetabit, omninò enim declinare non omnium, sed perfectorum est, ait *D. Augustin.* & tamen lex pro tota communitate fertur, sed eos actus maximè interdicet, qui communitati sunt maxime noxij, & in eius vtilitatem prohibentur; quod si fortè ex prohibitione huiusmodi actuum maiora timeantur mala, permittendi sunt potius, quàm vetandi, ne zelus eradicandi omnia mala, medicinam morbo deteriorem propinet; vnde tota res redigitur ad prudens legislatoris arbitrium, & Deus illud dirigat.

Actus indifferentes videntur materia non cuiuslibet legis, sed tantùm permissiuæ, sed tamen possunt ex obiecto ita reddi proficui ad commune bonum, & ciuium vtilitatem, vt etiam possint à legislatore præcipi, & fieri materia legis non enim actus tunc est adeo indifferens, quinadeptus sufficientem honestatem reddatur materia legis nedum permissiuæ, sed & præceptiuæ.

4 Actus merè interni per se ne queunt esse materia legis, cum enim mentis fines non egrediantur, lex merè humana attingere eò vsque non potest; *Cogitationis pœna nemo patitur*, dixit ideò Vlpianus *in l. cogitationis ff. de pœnis*; quod si punire actum merè internum lex non potest, nec poterit præcipere; sed si exeat in opus, iam incipit fieri exterior, adeòq; punibilis. *l. quisquis C. ad l. Iul. Maiestatis l. Diuus ff. ad l. Corn. de Sicar.* Pulchrè *D. Thom. in his quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis, homo non tenetur homini obedire.* 12. q. 104. Art. 5. in corp.

Non tamen per hoc rectè ab actu merè interno inferas ad occultum, hic enim materia legis esse potest, licèt non ille; quia actus merè internus est occultus per se, nihil enim habet, ex quo possit cognosci, externus verò est occultus per accidens ob defectum probationis, vnde potest esse materia legis. Quamuis autem lex humana non possit actus merè internos directè, & immediatè imperare, aut vetare, potest tamen mediatè, & indirectè, quatenus scilicet actus interior est coniunctus, cum exteriori, qui cum cadat sub dispositione legis quatenus humanus, iam non potest esse humanus, & liber sine interiori, & ideò imperato, aut

aut vetito exteriori, consequenter vetitus, & imperatus etiam interior censetur. Hæc fusiùs prosequenda moralibus relinquimus.

5 Iam vlterius considerari possunt humani actus, sub triplici differentia temporis, præteriti scilicet, præsentis, & futuri; numquid igitur poterunt omnes actus secundùm hanc triplicem differentiam esse materia legis? Segregabimus legem declaratoriam, siue declaratiuam à constitutiua, & quid censendum apparebit facilè.

Declaratoria igitur, quantum in se est, complectitur non solùm futura, sed & præterita, eaque potissimùm respicit; *Scribentes ad C.fin. de constit.* exempla suppetunt *ex cap.fin.de sponsa duor.ex C.gaudemus. De Diuort.* & meritò; nam lex, quæ declarat, supponit aliam legem, quam declaret; vnde ipsa sic declarans non potest esse regula, sed vtique lex illa anterior, quæ indiget declaratione, & iam obligationem, aut alium effectum induxit, qui à lege declaratiua nullo modo dependet; & quamuis lex nonnunquam declaret in præteritum, vt & in futurum prospiciat, non tamen per hoc dici poterit, declaratiuam legem ad futura referri, sed potius esse ipsam tunc mixtam, & ita declaraiuam, vt rationem constitutiuæ super induat, sicque in præteritum aliquid declaret nullum, & in futurum constituat illicitum prostat exemplum in *C.quanto. De Sent. Excommun.*

At constitutiua ad futura tantùm dirigitur, & de solis futuris conditur; *D.Greg.Magnus* translatus *in C.2. de constit. Quoties verò nouum quid statuitur, ita solet futuris formam imponere, vt dispendijs præterita non commendet. Et in C.fin. Greg. IX. cum leges, & constitutiones futuris certum sit dare formam negotijs, non ad præterita facta trahi, nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.* Sic demùm *Cess.in l. legis 7. C. de legib.* Proponitur enim lex subditis tanquam regula actuum suorum futurorum, certè præteritorum non est regula, sed potius mensura; Proponitur tanquam præceptum, immò & est verè præceptum *l. 1. ff.de legib.* præceptum autem non potest esse de præteritis, vt præterita sunt, nedum enim iniustum, sed & fermè ridiculum esset, si quis imperaret, aut vetaret actum iam factum, quo nomine carpit Cicero Verrem, quod in Prætura sua ita proposuisset edictum, *qui ab A. Posthumio, & q. Flauio postea fecit, fecerit. Fecit fecerit? quis vnquam eius rei frauden, & periculum proposuit edicto, qui neque post edictum, nec ante edictum prouideri potuit.*

Respicit igitur ex natura sua lex futura; at non impedit hoc, quò minus volente, & expressè ita statuente legislatore, etiam ad præterita referatur, non simpliciter quidem, sed in ordine ad aliquos effectus, excipiendo tamen semper primarium illum effectum, quem diximus esse obligationem, quantumuis enim nitatur, vel velit legislator, actus præteriti facti sine culpa, nunquam poterunt reddi culpabiles propter legem superuenientem, qui enim gessit actum, non potuit tunc obligari lege nondum facta, & omninò futura. At quò ad pænam potest vtiq; per legem ea porrigi ad præterita, sit etenim actus aliquis absolutus, & qui non habeat tractum successiuum, malus ideò, quia factus contra ius,

&

& contra legem, quamuis non violet ius postea conditum iam nihilòminus est ius aliquod violatum, cuius respectu poterit pæna in præteritum porrigi; Principis enim est curare, vt non solùm propriæ, sed & à præcessoribus conditæ leges seruentur, quarum transgressio Rempublicam lædit, & sicut potest Princeps ipse per sententiam posteà latam punire delictum iam patratum, ita poterit & per legem, non quidem infligendo pænam ipso Iure, hoc si quidem rigidum nimis esset, sed eam statuendo, quam Iudex infligere debeat, si per leges antiquiores non fuerit taxata, tunc erit arbitraria, & huiusmodi arbitrium potest lex definire, si verò à legibus antiquioribus fuerit iam taxata pæna vix est, vt à lege noua possit augeri quoad patrata iam delicta, cum iam sit contractus reatus certus, tamen non inconuenit, vt Princeps Supremus, ita exigente Reipublicæ bono eam augeat.

Idemque facilè censendum applicando ad actuum irritationem, qui iam sunt facti; quamuis enim lex noua ad actus præteritos de facili non extendatur, non repugnat tamen, quin lex noua irritationem inducat alicuius actus iam facti, nam sicuti (vt dicebamus supra) hoc licet per sententiam, licebit etiam per legem, si tamen actus, ipse ex se sit irritabilis, quod si non esset, nihil posset lex, vt in Matrimonio ritè, & rectè contracto patere consideranti potest, & alio quocumque subsistenti actu *C. ante triennium* 31. *Dist.* quod si actus ex natura sua irritabilis esset ritè factus, & subsistens, non posset lex noua, & posterior ipsum irritare; quod si nutaret parùm subsistens ex eo, quod ratione aliqua esset contrà leges, tunc faciliùs, & iustiùs poterit per nouam legem irritari; tunc enim irritatio esset iusta pæna, dum tamen aperta sit legislatoris voluntas, non coniectura, aut interpretatione iuuanda, quæ diximus hactenus, de actibus tantùm sunt accipienda, non de rebus præteritis, actus enim sunt materia proxima legis, res verò remota, & ideò circa rem veterem poterit actus aliquis per legem nouam vetari. Sit liber à multis annis impressus, & fiat lex noua improbans eius lectionem, actus legendi optimè comprehenditur lege vtcumque posteriori, quia liber est materia remota actus legendi materia proxima, attenditur hæc, non illa, & attenta materia proxima lex noua nequit dici de præterito.

6 Demùm circa vim, & virtutem legis, quæ potissimum in obligando posita est, illud addemus vnum, virtutem scilicet, ac efficaciam legis circumscribi ambitu suo, nec vltra suam sphæram extendi hocest vltra ditionem, & potestatem legislatoris; & ideò generaliter lex lata à Sæculari Principe circa Ecclesiastica Ecclesiasticas res non afficit, neque vllum obligationis vinculum inducit; Sic enim Innocent. II. in *C. Ecclesia S. Mariæ de constit. Nos attendentes, quòd laicis super Ecclesijs, & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas*. Et inferius. *A quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat comodum, & fauorem, nullius firmitatis existit; nisi ab Ecclesia fuerit approbatum &c.* & ante eum Symmachus Romanus itidem Pontifex in *C. Bene quidem 96. Dist.* Haud molestè audiunt, & accipiunt

pij, & Christiani Principes, qui certos, ac definitos humanæ potestatis agnoscunt limites, & summa religione potestates agnoscunt omninò distinctas *Can. duo sunt 96. dist.* Ecclesiasticam scilicet, & sæcularem. Nihilominus ingerere dubitationem videntur Imperatorum leges de Sacris, Ecclesiasticis rebus conditæ. Notissimæ sunt constitutiones *Constantini*, & *Leonis* de festis diebus in *l.* 3. *C. de fer. & in l.* 1. *C. Theod. eod. Valentiniani Sen. & Iun. in l.* 1. *C. de exactor. in l.* 1. & 3. *C. de exaction. Theodosij Magni*, & *Theodos. Iun. in l. Dominico. C. de spectacul. Theodosius*. idem constitutionem edidit de Diaconissis. *l. nulla* 27. *C. Theod. de Diaconiss. Honor. Martian. Leo*. Itidem de Ecclesiasticis rebus, & personis statuerunt, & demum claudit agmen *Iustinianus*, in cuius Cod. prostant adhuc tituli *De Sacros. Eccles. de Ep. & Cler.* Inter Nouell. Constitutiones plures leguntur consimiles, quæ quidem omnes non excessum auctoritatis, sed potius legitimum vsum probare videntur. His si addamus & *Nouellas Leonis IV.* Imperatoris ad 113., nec non illas *Iustiniani* in titulis pluribus distinctas certè euincent potuisse Pios illos, & Christianos Cæss. de Sacris, & Ecclesiasticis statuere.

Variè circa condita hæc iura varij senserunt; Plerique malè audire asserunt præsertim Iustinianum, cum Sacra, & Diuina profanis miscuisse, eiusque leges de causis Ecclesiasticis, & rebus nullas, & irritas extitisse donec Ecclesia in vsum, & auctoritatem, eas recepit. Alij è contra, quidquid statuerunt Principes illi, & Imperatores statuisse optimo Iure suo asserunt, cum penès ipsos velint potestatem legitimam esse de Ecclesiasticis statuendi, cuius sententię nec nominandus auctor. *Baron.* passim in *Annalib. suis* pròvt per temporum successionem æditæ ab Imperatoribus constitutiones occurrunt, conciliare nititur, ad hoc, vt illæsam Ecclesiasticam auctoritatem tueatur, quas singulas ponderationes transcribere, ac recensere extra institutum omninò esset; Iustinianum pluribus in locis accerrimè, & meritò, carpit tanquam inuasorem Ecclesiasticæ Iurisdictionis, sed alicubi etiam eum excusare studet ratione non vna. *Tom. 7. annal. an. 528. in princ.* primò enim cum imperassent Principes Catholicæ fidei parum studiosi, vt Zeno, Basiliscus, Anastasius, & pręcipuè cum præfuissent Constantinopolitanæ Ecclesiæ Præsules hæretici, instaurandam Canonum obseruationem, & subueniendum collapsæ Ecclesiasticæ Disciplinæ censuit. Secundò fuisse Iustinianum planè litterarum rudem (quidquid sit hac de re) Vnde sicut in legibus condendis Auctor fuit Tribonianus, ita Ecclesiasticas constitutiones fuisse conditas ab Episanio Episcopo Constantinopolitano, & Menna eius Successore, qui optimè scientes, edere huiusmodi vniuersales constitutiones esse proprium vnius Supremi Ecclesiæ Capitis, nè viderentur sublimes adeò partes sibi abrogare, sub nomine Iustiniani eas ediderunt. Aduertit demùm *Baron.* & rationem tertiam, qua Iustinianum excuset, sed & cæteris solidior ipsa est, & ea, quæ & pro cæteris Principibus fermè satisfaciat, dixi fermè nam in hisce exorbitasse Gręcos Principes aliàs notauimus, nec retractamus modò; Itaque non excessisse Iustinianum, sed planè vsum Iure suo crediderat *Baron.* qui legibus la-

tis

tis non Canones condiderit, sed conditos fouerit, & ampliauerit Canonumque obseruationem roborare voluerit, Iure suo id fecit; quia Religionis, Canonum, & Ecclesiæ tutela, ac defensio à Deo Principibus, & præsertim Supremis credita est; vnde nedum excitati, sed & ex officio leges condere ad idem intentum debent, præcipuè vbi rerum status id exigere videtur. Plures possent hìc cumulari *D.Augustini* auctoritates, at vna, & altera contenti claudemus. Prima est *contra Crescon.* (Lib. 3. cap. 51.) *In hoc Reges, sicut eis diuinitùs præcipitur, Deo seruiunt, in quantum reges sunt, si in Regno suo bona iubent, mala prohibeant non solùm, quæ pertinent ad humanam societatem, verùm etiam, quæ pertinent ad Diuinam Religionem*. Secunda ex *Epistola ad Bonifacium*. (Epist. 50) *Quomodo ergo Reges Domino seruiunt in timore nisi ea, quæ contra iussum Domini fiunt religiosa seueritate prohibendo, atque placendo; Aliter enim seruit, qua homo est, aliter qua rex est; In hoc ergo seruiunt Domino reges, in quantum sunt reges, cum ea faciunt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere nisi reges*. Se gessit igitur Iustinianus tamquam SacrorumCanonum assertor, & vindex, idque non obscurè in ijsdem constitutionibus suis est professus, quarum nonnullas allegauit *Baron.* (Nou. 3. 6 133. 137.) verba regerens, à quibus temperamus; quatenus autem Seculares Principum Constitutiones Clericos teneant, examinabimus cum de libertate, & Immunitate Ecclesiastica agemus.

7 Hucusque tractata generaliter de lege, sunt legis ipsius adeò propria, vt & de lege Canonica etiam debeant verificari, quæ quidem versatur, & ipsa circa honestum, at modo eo altiori, quò excelsior, & sublimior est finis, ad quem tendit; vnde licèt actus virtutum sint vtriusq; legis communis materia, attamen differentiam assignare haud difficile est, qua materia Canonicæ legis distat à sæculari; differentia autem insignis, & euidens illa est, quod ciuilis legis materia temporalis est, canonicæ verò spiritualis prout ipsarum quælibet à sua potestate dimanat; & hæc tota differentiæ radix est, ciuilis enim temporalem ciuium fœlicitatem spectans ad eam, & non vltrà dirigit eorumdem Ciuium actus, Canonica verò finem supernaturalem prospiciens, eò vsque Ciuium actus promouet, & ab hac specie planè diuersa finis intentione, diuersitas etiam materiæ specifica inducitur.

Sed præter actus virtutum ad supernaturalem finem directos sunt, & alia quàmplura, quæ tanquam materia ad legem Canonicam reducuntur.

Actus supernaturales sunt materia propria sacri iuris, actus fidei, vt virtus Theologica est, sunt materia Canonici iuris, & ideò quidquid respicit fidem, & eius materiam ad Ius Canonicum spectat. Actus Sacramentorum, vt cumque naturales, per eleuationem tamen toti sunt supernaturales, qua ratione matrimonium, licèt sit contractus ciuilis, & dicat quid naturæ, eleuatum tamen ad esse Sacramenti fit supernaturale, & materia sacri iuris propria. Actus etiam, qui proximè, & reductiuè respiciunt Dei cultum, & religionem materiam constituunt sacrarum constitutionum.

Vt vota, iuramenta, & res omnes, circa quas actiones istæ versantur, ratio-

tionem Canonicæ materię induunt, ſic perſonæ Sacrę, loca, templa, vaſa, bona Eccleſiaſtica, Beneficia, quæ inter res ſacras connumerantur, quatenus ipſis additur reſpectus ſupernaturalis.

A virtutum actibus facile eſt ad oppoſita vitia inferre, cum enim omnia peccata ab vltimo fine auertant, ad quem ſupernaturalem dirigit lex Canonica, hinc eſt, quod peccata omnia, vt peccata, ad idem Ius Canonicum ſpectant. *C. nouit. de iudic.* immò pro finis diuerſitate ad vtramque legem Ciuilem, & Canonicam poſſunt pertinere, qua ratione fit, vt ſicut materia Canonicæ legis eſt ſublimior, ita ſit amplior, & latior, vtpotè cuius forma, & finis latiùs ſe porrigat, & extendat.

Non tamen adeò latè, vt actus merè internos attingat, & poſſit circa eos præcipiendo, efficaciter verſari, quod quidem non ſemel docuit *Diu. Thom.* lex enim, quæcumque ea ſit, dicit præceptum neceſſitatem inferens, & præceptum erit de ea re, ad quam lex cogere poteſt pręcipuè per pœnam, quæ demùm pro ijs infligitur, de quibus poteſt lex iudicare. Humanus legiſlator de ijs tantùm iudicare poteſt, quę ſub ſenſum cadunt, ad differentiam Diuini, qui & de externis, & de internis æque iudicare poteſt, cum vtrique ſint æqualiter ipſi perſpecti, ideò igitur lex Canonica, vtcumque origine diuina, de merè internis, quæ ſub ſenſum non cadunt, ſtatuere non poteſt. Humana ſiquidem nihilominus eſt, & ab homine, homini, in hominis regimen, humano modo tradenda, per ſenſibilia ſcilicet, & pro ſenſibilibus tanquam tendens ad viſibilis Eccleſiæ regimen, quod per actus externos, non per merè internos expeditur, eaque eſt collectio *D. Thom.* cui adnectemus elegantiſſimam eiuſdem Angelici Doctoris ponderationem, expendens enim Eccleſiaſticam poteſtatem in tota ſui latitudine ſumptam obſeruat, eam duplicem forum reſpicere interiorem ſcilicet, & exteriorem, inter quem vtrumque illud eſt diſcrimen, quod in interiori res agitur inter hominem, & Deum, in exteriori inter hominem, & hominem. Poteſtas ſori interioris poteſt verſari, & de facto verſatur circa actus merè internos, per quos ordinatur homo ad Deum; ſed notabile eſt, quod excelſa hæc poteſtas tota diuina directa in Eccleſia ad hominum ſalutem non ſine ſenſibili interuentu exercetur, per ſacramenta ſcilicet; quæ ſenſibilia ſunt, & huius iuriſdictionis non eſt poteſtas legiſlatiua, ſed vtique eſt iuriſdictionis in foro exteriori, provt eſt ipſa directiua, & adminiſtratiua humanæ communitatis, vnde & materiam ſibi aptam exigit, actus ſcilicet externos, & ſenſibiles. Dirigit quidem lex Canonica in finem ſupernaturalem, & reſpicit internam animarum ſalutem, non immediatè illam operando, ſed mediante honeſtate, ac rectitudine actuum externorum, circa quos immediatè verſatur tanquam circa propriam, & adæquatam materiam.

1.2.q.91.art.1.& qu.100.art.9.

In 4.diſt 18.qu.2.articl.4-1.

Non tamen ita, quin poſſit etiam circa internos verſari, & longe faciliùs, quàm lex ciuilis ratione ſpiritualis poteſtatis, quæ efficacior eò vſque peruadere, & attingere poteſt.

Si igitur actus internus requiratur, & ſit neceſſarius ad eſſe morale alicuius actus externi, quamuis non ſit abſolutè neceſſarius ad eſſe materiale eiuſdem actus externi, poteſt tunc lex

huma-

humana, & præcipuè Canonica, præcipiens actum externum, præcipere simul, & internum. Iubeat lex, vt Sacerdos sacrificet, actus hic imperatus est externus, qui non iudicat intentionem, attamen quia hic actus sacrificandi in se moralis non potest esse moralis, nisi fiat cum debita intentione interiori conficiendi, ideò lex pręcipiens actum externum sacrificij præcipit etiam internum intentionis.

Si verò actus internus non sit necessarius ad esse morale, aut physicum actus exterioris, sed actus internus possit coniugi externo ex solo arbitrio agentis, tunc lex Ecclesiastica non potest ipsum imperare, quia sic directè, & immediatè, circa merè internum tenderet. Prohibeat Ecclesia fieri ælemosinam propter vanagloriam, hæc lex non subsisteret, cum enim actus ælemosinæ sit in se, & ex suo genere bonus, vetare, ne fiat ob vanagloriam, esset directè actum internum præcipere, quod Ecclesię non licet. At si Ecclesia prohibeat actum per se malum, & pęnam adijciat, eamque augeat, quatenus idem actus fiat cum mala interna affectione, aut intentione iusta, & rationabilis erit prohibitio, cum enim actus eius sit conditionis, vt possit à lege prohiberi, & puniri, quia sit per se malus, poterit etiam vetari, & puniri quatenus tantùm ab ea intentione procedat, non enim tunc ampliatur potestas, sed magis restringitur, cum sit magis angusta prohibitio, si vetetur actus malus cum ea intentione, quàm si vetetur simpliciter, & absolutè.

Hæc satis de actibus internis quatenus cadant sub dispositione legis, & præsertim Canonicæ, ac de tota legis materia. De forma, legis condendæ iam dictum supra, vnde ad modos eius perimendæ transibimus.

CAP. V.

De Cessatione, Abrogatione, & Dispensatione Legis, siue Constitutionis.

1 *Cum legis stabilitate quatenus concurrere possit mutatio. Ea duplex intrinseca, & extrinseca, & singulæ affectiones per suos terminos assignantur.*

2 *De cessatione totali agitur, cessante materia, & ratione legis.*

3 *De Abrogatione agitur, eaque definitur, eiusque necessitas indicatur.*

4 *A quo facienda Legis abrogatio.*

5 *Quo fieri debeat modo abrogatio.*

Sicuti leges consulta maturitate, ac ponderatione sunt ferendæ, ita latę summo etiam studio, ac peruigili cura sunt custodiendæ, & inuiolatæ, ac stabiles conseruandæ à subditis nedum, sed à Iudicibus, immò & à Legislatore ipso.

1 Proponuntur leges tanquam regula, & norma vitæ, & actionum in Republica, nec fieri potest, vt mutata regula non mutentur & Ciuium mores, & non turbetur Respublica ipsa.

Regula quidem est lex; ferrea, & inflexibilis in se, at plumbea quòad vsum, cum enim lex humana præfer-

ſertim vtilitatem populi reſpiciat, ſicut mutabilis eſt vtilitas pro rerum, & accidentium varietate, ità in lege nonnunquam neceſſariò admittenda mutatio. Aliàs tyrannis eſſet, ſi mutatis ſiue rerum, ſiue perſonarum circumſtantijs, nihilominus idem adhuc imperaret, idem exigeret; non enim idem ſemper eſt vtile, ſed pro vario reſpectu mutatur, & ideo lex humana humanæ variabilitati adaptari debet, quo caſu mutatio huiuſmodi meritò, vt re vera eſt, dici poteſt intrinſeca. Sicuti dicemus extrinſecam, quo caſu manentibus ijsdem circumſtantijs ad obligandum neceſſarijs à Principis, ſeù legiſlatoris voluntate lex mutatur, quæ, reſpectu, iam latæ legis, cauſa extrinſeca eſt.

Singulas haſce legis affectiones ſuis exprimemus terminis, primam dicemus ceſſationem, ſecundam verò ablationem legis. Ceſſatio dupliciter contingit, aut enim ceſſat lex in caſu aliquo, & perſona particulari manente nihilominus legis generalis obligatione, & tunc eſt exceptio legis, aut ceſſat generaliter omninò, & tunc eſt abſolutè ceſſatio.

Sicut & in ablatione legis, aut tollitur reſpectu caſus, & perſonæ alicuius particularis, in cuius fauorem ſupremus legem tollit, & tunc eſt diſpenſatio, ſiue derogatio, aut tollit, & expungit reſpectu omnium, & tunc dicitur abrogatio. Percurramus breuiter ſingulas haſce legis affectiones. Non aſſumimus ſingularem legis ceſſationem illam, quæ inducitur, quando caſus ſe ſe exhibet, quem verba legis compræhendunt, nec Princeps diſpenſatione ſua eximit, & tamen aliquam inuoluit caſus ipſe circumſtantiam, quæ non fuit præuiſa à legiſlatore, & ſi præuidiſſet, vtique excepiſſet; quia tunc ſeruare legem eſſet iniuſtum, ideò meritò lex ceſſat; quæ ceſſatio dicitur Epicheia, vel Epiehia, noſtri communiter vocant ęquitatē, hancq; ceſſationem remittimus ad Ius non ſcriptum, vbi de æquitate agemus.

2 Ceſſationem igitur totalem examinabimus. Quamuis lex debeat eſſe perpetua, ſiue legiſlatorem ſpectes, quo deficiente lex non deficit, ſiue ſubditos, pro quibus lata, qui ſemper ijdem per ſucceſſionem, ſiue tempus, quod nullum legi præfigitur, venit tamen legi ſua dies, & concidit aliquando; ſi enim ceſſet materia, ſub ea præſertim ratione, ob quam condita eſt, ceſſat lex ipſa, & corruit, & hæc ceſſatio totalis, *tex. in Clem. Ad noſtrum. De Hæret. & in C. etſi Chriſtus. De Iureiur.* ſi enim mutetur legis materia, & eius ratio ceſſet contrariè, iam ſeruare legem erit iniuſtum, factaque per mutationem huiuſmodi lege iniuſta, lex non eſt amplius lex, cum ſit de impoſſibili, aut admodum difficili, nec dici poteſt in commune bonum, & ideo ceſſat eius obligatio. *Malum eſt tunc ſequi legem poſitam* ait *D. Thom.* *& bonum eſt prætermiſſis verbis legis, ſequi id, quod poſcit Iuſtitiæ ratio, & communis vtilitas.* Idque adeò verum, vt ſi euidens, & aperta ſit hæc mutatio contraria, non ſit opus Principis declaratione, ad quid enim requiramus, vbi lex deſijt eſſe lex? 2.2.q.120 art. 1. in corp.

Si verò in materia legis non contingat mutatio, ſed finis, & ratio legis ceſſet, ceſſat, & lex ipſa in tota Republica. Animat ſiquidem ratio legem mediante Principis voluntate; rationem ſi tollas, deficit Principis

cipis voluntas, quæ mouebatur eadem ratione tanquam fine intento, quo deficiente in totum deficit voluntas, & cum ea lex. Hic autem obseruabimus, quando non mutatur materia legis, sed mutatur finis, aut ratio eadem manente materia; quod si actus, qui imperatur à lege sit actus per se honestus, quamuis finis, & ratio cesset, manet adhuc integra obligatio legis, materia enim est de se honesta, & adhuc capax obligationis legalis. Vnde segregat perappositè *D. Thom.* in lege id, quod præcipitur à legislatore, ab eo, ob quod præcipitur, & licet deficiat hoc, non deficit illud. At si lex præcipiat actum aliquem, ex se indifferentem, sed propter finem aliquem extrinsecum, & extrinsecam rationem, tunc si generaliter deficiat ratio, & totalis finis, corruit lex tota, & redditur inutilis. Actus enim indifferens per se, & propter se non potest præcipi, nec per se potest esse materia legis nisi dirigatur in commune bonum, & communem vtilitatem, fiatque tunc de indifferente necessarius. Sublato fine generali, & totali, propter quem actus huiusmodi est præceptus, iam redit actus ad indifferentiam suam, factusq; inutilis non potest esse materia legis, quæ destituta, & materia, & ratione, seu fine totali concidit omninò, nec vim vllam obligandi retinet, etiam si nulla Principis, aut legislatoris adueniat declaratio, dum facti euidentia constet in tota communitate, & Republica euanuisse finem, & legem cessasse; tunc enim redit Respublica ad libertatem suam naturalem etiam si factum restituentis, seu declarantis non interueniat. Hæc de Cessatione.

1.2.q.100 art.9.2.

3 Iam ad abrogationem legis. Abrogationem descripsit Iureconsultus in *l. Derogatur ff. de Verb. signif. Derogatur legi* (ait *Modestin.*) *aut abrogatur. Derogatur legi cum pars detrahitur. Abrogatur legi cum prorsus tollitur.* Abrogari igitur lex, & tolli in totum potest; at quomodò id iustè? Si enim lex est, iam certè non poterat esse nisi iusta, & rationabilis. *C. erit autem 4. Dist.* Ergo abrogatio eius non poterit esse nisi iniusta, & irrationabilis. At non implicat, legem esse rationabilem, & iustam, & abrogationem eius non esse iniustam; dum tam facilis non sit *C. sciendum. 29. Dist. C. non debet de consanguin. & affinit. C. quia sancta §. Verum. 63. Dist.* & eleganter ex *D. Thom.* deduxit *Couar.* confirmauit *Aristoteles*, & ante eum faciendam legum mutationem, eamque esse necessariam docuit *Plato* nec vno in loco, rationeque desumpta tum à lege ipsa, tum ab homine probauit *Diuus Thom.* A lege; quia humanæ rationis maximè proprium est, progredi ab imperfectis ad perfecta; In speculatiuis, scientiarum inuentores rudia primùm, & informia tradidere, & subinde alij ad meliora, & perfectiora transiere; In operabilibus etiam, qui vtile quidpiam Reipublicæ tradere studuerunt à debilibus, & imperfectis exorsi ad perfectiora, & maiora sunt progressi. Vnde necessaria mutatio,

Ad C. Alma Mater p.2.in princ. n.2.

1.2.quæst.97. art.1. lib.2. Polit. c.6.

Dial. 6. de legib.

Dial. de Regno 1.2.q.97. art.2.

Ab homine, quia non idem semper hominum status, & conditio, nec idem semper mutato statu congruit; mutabilium non potest eadem esse regula, & ideò necessaria mutatio legis, quæ quidem illa ipsa sunt, quæ tradit vbi supra *Aristoteles*, &

quæ

quæ nec duximus transcribenda, & omnium demùm summa ratio ab vtilitate desumitur, quam ponderationem iam supra retulimus.

Principalis enim legis intentio est populi, ac Reipublicæ vtilitas; *Salus populi suprema lex esto*, fuit semper lex æquè maxima, ac prima. *Horat. & Iureconsulti in l. Ita vulneratus ff. Ad l. Aquil. l. quia actionem ff. De Præscrip. Verb. l. pen. ff. De Iust. & Iure.* Vtile non est, quid absolutum, sed respectiuum, ac proinde mutabile, vnde & mutabilis lex, & ideò nec iniusta, nec irrationabilis iustæ alioqui legis facta abrogatio, & multò minus in ijs, quæ pendent à solius Principis arbitrio, in quibus, licèt lex lata esset iusta, abrogatio tamen dici non posset iniusta.

Lib. 1. serm. sat. 3.

Duaren. lib. 1 anniu. disput. cap. 11.

4 Non ab alio potest fieri legis abrogatio, quàm ab eo ipso Supremo, qui legem condidit, eiusdem enim est Maiestatis condere, & abrogare. *C. Innotuit De elect. C. 1. de Constit. in 6. l. Nihil tamen naturale ff. De reg. Iur.* Cum supremum dicimus, & eius successorem non excludimus, qui & legem suam, & inferioris tollere potest, quamuis inferior legem superioris non item, Cum in inferiore nulla sit Maiestas. *Clem. Ne Romani. in princ. De elect. C. Cum inferior. De maior. & obed.* & de Episcopo non valente condere statuta contra sacros Canones. *Innoc. III. in C. super his. De Maior. & obed. C. Institutionis. C. Amputato. C. Eccles. 25. q. 2.* Et quamuis in *l. Omnes populi ff. de Iust. & Iure.* dicat Iureconsultus *Nam quod quisque populus ipse sibi Ius constituit, id ipsius proprium Ciuitatis est*: quasi populus contra legem superioris possit statuere licèt ipse inferior, non tamen de quolibet populo intelligit *Caius*, qui (vt rectissimè ad eundem tex. notauit *Cuiac.*) non aliud intendit, quam differentiam inter Ius gentium, & Ciuile assignare; vnde non quemlibet populum assumit, sed sibi viuentem, liberum, & qui nondum sui regimen in alium transtulerit, certamque politiæ formam sibi delegerit, sicque nullum adhuc superiorem agnoscat, nec ipse dici possit inferior.

5 A potestate abrogandæ legis ad modum transimus eiusdem abrogationis faciendæ. Nec modum illum assumemus, qui fit contrarijs moribus, & non scripto, de ipso alibi acturi, At de abrogatione illa agemus, quæ fit contraria Principis voluntate, & scripto. Primus igitur, isque apertissimus est modus, cum Princeps, aut legislator voluntate contraria tollit legis vinculum, & subditos ab obligatione, & obseruatione soluit. Sat est, si declaretur contraria Principis voluntas, & quæcumque eum moueat ratio, sufficit, cum de tollendo onere, non de imponendo agatur. Naturalis est hic modus, nec maiorem poscit explicationem. Secundus abrogandæ legis modus est, cum non solùm perimitur obligatio prima veteris legis, sed & noua inducitur, quæ aut obligat ad non faciendum, quod prima lex iubebat, aut positiuè ad faciendum directè contrarium eius, quod alia lex imperabat; absque eo tamen, quod legis veteris fiat expressa mentio.

Si primo modo imperet; indubia, & apertissima est legis abrogatio, posito enim præcepto expresso,

ne

ne quid amplius fiat, quod ante fiebat, obligatio faciendi est statim perempta, & lex iubens abrogata.

Si verò secundo modo; iam statim contrarietas inducitur, & pugna inter duas leges affirmatiuas præcipientes actus inuicem contrarios, licèt in secunda lege non fiat mentio prioris; siue enim addatur clausula *non obstante &c.* in specie, vel in genere, siue adhibeantur verba generalia, siue specialia, siue non adhibeantur, abrogata erit lex prior, sed cum ea differentia, quod si adiecta fuerit clausula *non obstante &c. & specialibus*, *aut generalibus*, Reuocatio erit formalis. Sin secus erit tantùm implicita, & virtualis; sicque lex posterior potest nonnunquam reuocare priorem, etiamsi primæ expressam mentionem non habeat. Apertissimè Bonifacius VIII. in *C. 1. de Constit. in 6. licèt Romanus Pontifex constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamuis de ipsa mentionem non faciat, reuocare noscatur*; quæ est implicita, & virtualis abrogatio; Nec absimiliter Paulus in *l. sed, & posteriores* 28. *ff. de legib. Sed & posteriores leges ad primas pertinent, nisi contrariæ sint*, Cum enim sunt contrariæ simul stare non possunt, & tunc sunt potiores, quæ posteriores *l. fin. ff. de Constit. Princip.* ne scilicèt posterior reddatur inutilis, si nulla præsertim in ea abrogatio legatur, sed aliquid operetur. Hac dempta contrarietate, nitendum semper erit, vt fiat conciliatio potiùs, quàm inducatur correctio. Adeò vt, si lex prior sit specialis, posterior verò generalis, vtcumque hæc sit illi contraria, non tamen eam abrogabit, sed potius secunda generalis, licèt contraria, per primam specialem veniet limitanda; speciale siquidem mandatum derogat generali inquit Alexander III. *in C. 1. De rescrip. l. Seruus Vrbanus* §. 1. *ff. De leg.* 3. *l. in toto*. 80. *& ibi Pet. fab. & Cuiac. ff. De reg. Iur.* neque enim, vt fiat abrogatio, necesse semper est, vt genus antecedat, & species subsequatur, sed etiamsi præcedat species, & subsequatur genus, adhuc abrogatio fit, vt exemplificat *Cuiac. ad l. in toto*, ea ratione, quam reddit Alex. III. in *d. C.* 1. Non enim præsumitur, Principem, aut legislatorem scire, sed potius ignorare leges particulares, quandò earum mentionem non facit, & ideò quamuis legem generalem condat, non per hoc creditur legem specialem abrogare velle, sed potius legem suam generalem limitari à lege speciali, & quia vtraque lex, altera salua, subsistere potest, ideò studendum semper, vt potius ad concordiam reuocentur, quàm vt inducatur abrogatio, quæ si fiat absolutè, per solam voluntatem, & sine alia lege nulla requiritur promulgatio, sed sufficit quoquo modo insinuata legislatoris intentio, solaque diuulgatio sufficiet, vt solutus sit populus ab obseruatione legis; At vbi fiat per posteriorem legem, legis huius posterioris necessaria erit promulgatio. Absoluta legis abrogatione, accedamus ad dispensationem, de qua in §. sequenti.

De Dispensatione Constitutionis, & Legis.

§. I.

1 *Quæ differentia inter derogationem, Epicheiam, & dispensationem, & de voce dispensatio.*
2 *Dispensatio quid sit, & eius definitio, & de eius vero effectu, & vsu.*
3 *Penes quem sit dispensandi in Lege facultas generaliter primò, subinde & singulariter.*

Ranseamus ad dispensationem, de qua differemus in ordine tantùm ad legem & constitutionem humanam, quàm generaliter tractamus, & per summa totius materiæ capita breuiter incedemus.

1 Abrogationi legis proximè accedit dispensatio, quæ derogatio quædam est, quamuis inter derogationem, & dispensationem vigeat discrimen, quia dispensatio derogatio est, at non è conuerso derogatio dispensatio. Proximior est interpretationi, quæ dicitur epicheia, sed tamen patens inter vtramque est differentia, nam dispensatio propriè dicit actum Iurisdictionis, Interpretatio verò per epicheiam iurisdictionem non exigit, sed prudentiam, & doctrinam, & quamuis detur interpretatio, quæ dicitur authentica, & quæ cum prudentia etiam iurisdictionem supponit in interpretante, attamen differt hæc ipsa à dispensatione, quia hæc authentica interpretatio non supponit certam, & euidentem obligationem legis, sed obscuram, & dubiam, vnde superior dubitationem tollens exponit legem non obligare, quia in casu proposito ipsa cessat; Dispensatio verò existens legis vinculum supponit, quod idem superior auctoritate sua soluit, & tollit.

Hoc dispensationis Nomen Pontificij Iuris est maximè proprium, & qnamuis adhibitum etiam legamus in Ciuili Iure, vt obseruat *Barnab. Brisson.* auctoritates ex eodem Iure cumulans, attamen in sensu longè diuerso, vt scilicet dispensare idem esset, ac distribuere, vt apud *D. Paulum*, nec non in prima epistola *D. Petri*; vnde translatum fuit nomen ad veniam legis significandam, cum scilicet manente vi Canonis, siue legis is, cui venia legis conceditur, à vinculo, & obligatione eius soluitur, οικονομιαν Græci Theologi dixere, cui proxime alludit latinus terminus dispensatio, vt enim dispensator dicitur seruus, qui rationes domini administrat, ac familiæ distribuit *l. Dispensatori. iunc. l. dispensatorem. ff. De solut. l. 1. ff. De auro, & arg. leg.* ità dispensator, & dispensare meritò dicitur, qui Reipublicæ Præses, ac legis administrator ità impendit, ac temperat, vt & rigorem exigat, & vbi æquitas, & ratio exposcit, remittat, vinculum laxet, & obligatum soluat.

De verb. sign. lib. 4

1. ad Cor. 4. c. 4.

2 Indeq; emicat aptissima dispensationis definitio, quod scilicet *sit Iuris alicuius relaxatio*; quidquid addatur, abundat, pauca enim hæc verba satis exprimunt, & si quid vltrà desideretur, virtualiter, & proximè definitio illud inuoluit; Expri- mit

mit enim formalem intentionem, & effectum immediatum ipsius dispensationis, qui est eximere aliquem à vinculo legis reliquis manentibus obstrictis, & ideò *D. Augustin.* relatus à *Gratiano* in *Can. ipsa Pietas* §. *Si inquiunt* 23. *q.* 4. dispensationem *vulnus* appellat, *contra integritatem Seueritatis*. Genus prætereà, & differentia ad normam veræ definitionis continet, cum *relaxationis* vox genus suppleat, reliquæ, *Iuris scilicet alicuius* differentiam exhibeant, qua propria ratione relaxatio dispensationis à qualibet alia distinguitur; & quamuis sit tradita definitio ab effectu, non tamen per hoc spernenda, cum sit definitio Iuris, quæ satis, si exprimat adæquatum intentum, nam & *Vlp.* ex *labeone* contractum definiuit in *l. labeo*. 19. *ff. De verb. sign. Vltrò citròque obligationem* ab effectu, & tamen laudatur definitio, vnde & hæc non improbabitur, quæ effectum proprii, & naturalem rei definitæ explicat, tollere scilicet vinculum, & obligationem legis ex parte, non in totum, ne in abrogationem transeat; Tollit dispensatio quodlibet legis vinculum etiam in conscientia, cum & hoc vinculum lex inducat, immò quòad pœnam, siquam infligat, & quòad reatum pœnæ, pœnam, vbi per culpam est iam contracta, tunc enim remissio pœnæ iam debitæ est legis ipsius relaxatio; reatum pœnæ, vel ad pœnam, quia præseruat, ne quis fiat pœnæ obnoxius, & in pœnam incidat, licèt in legem delinquat; Hancque pœnæ iam contractæ, & debitæ relaxationem Græci propriè dixere οικονομιαν; tunc enim, cum maximè vigeret Ecclesiastica disciplina, erat hæc dispensatio valdè in vsu; tantus siquidem erat disciplinæ rigor, vt Canonis frangendi nulla daretur dispensatio, at fracti vtique cum, temerato Canone, pœnæ debitum esset contractum, siue Clericus, siue laicus in Canonem peccasset; tanta erat Canonum reuerentia! praxim exhibet Zacharias Summus Romanus Pontifex scribens Bonifacio Moguntino Episcopo de quodam, qui viduam auunculi sui vxorem sibi coniunxerat, & dispensationem sibi indultam à Gregorio III. ipsius Zachariæ prædecessore prętexebat; per parentesim enim scribit. *Absit hoc, vt prædecessor noster ità præciperet; nec enim ab hac Apostolica Sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum, siue Canonum institutis perhibentur*. Rogauerat idem Bonifacius Episcopus annis iam grauis, & sanctis laboribus penè consumptus, vt sedem suam Moguntinam dimittere sibi liceret, & alium substituere, qui etiam sibi succederet; Respondet Zacharias, & transtulit *Gratian.* in *Can. petijsti*. 7. *q.* 1. *De eo autem, quod tibi successorem constituere dixisti, vt te viuente in tuo loco eligatur Episcopus; hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem Ecclesiasticam regulam, vel instituta patrum esse monstratur*. Expedita erat negatio, vbi Canones refragarentur, nec eos transgredi vllo modo fas erat, quamuis temerantibus clemens Ecclesia largiretur misericordiam in transgressionis remedium, non in incitamentum.

Ep. 1. tom. 2. Epist. Decret. pag. 679.

3 Penès quem autem hæc dispensandi potestas resideat, haud difficile est assignare, cui enim competit legislatio eidem, & dispensandi circa latam legem facultas *l. Nihil*

bil tam nat. ff. de reg. Iur. idemque legislator, ac Princeps dispensandi est arbiter, nec minùs qui sit in Iurisdictione superior, aut in eadem æqualis, & successor. Superior ideò, quia supposita Iurisdictionis subordinatione virtualiter, & eminenter id omne habet, quod habet inferior. Successor ideò, quia, vtcumque par, formaliter in ipso eadem continuatur auctoritas, quæ in antecessore erat, & ideò (vt praxim exhibeamus) Summus Pontifex dispensare potest in legibus à se conditis, in Canonum, & generalium Conciliorum Decretis.

Supremum enim Ecclesiæ Caput omnibus hisce est superius, cum omnimoda Iurisdictionis subordinatione adeò, vt si Apostolica esset Constitutio, dum tamen merè humana, dispensare in ea vtique posset; esto siquidem quod Apostoli excellentiores fuerint pluribus causis; est enim in Summo Pontifice eadem potestas, quæ in ipsis, cum sit eadem potestas, quæ fuit in Petro, cui in suprema capitis prærogatiua successit, qua & Concilijs antistat, & eorum leges habet subiectas. Res tamen adeò certa non est in Patriarcha, Primate, Archiepiscopo, & Episcopo respectu Patriarchalis, Nationalis, aut Prouincialis Concilij sui, nam respectu alieni Concilij res compertissima est eorum neminem dispensare posse, & nodus difficultatis maximè pendere videtur ex eo, an scilicet eorum quilibet dispensans in lege Concilij sui dispenset tanquam in lege propria, an verò tanquam in lege Superioris. Propria enim videtur cuiuslibet Episcopi huiusmodi lex, cum quilibet Episcopus in sua tantùm Diœcesi dispenset, præterquamquod in Concilio Prouinciali non est specialis Iurisdictio, quæ vna dici valeat supra omnes suffraganeorum Diœceses, cum nec diuino, nec positiuo Iure fuerit ipsi tributa, vnde non videtur prouincialis Synodus esse, nisi plurium Episcoporum aggregatio, qui ex condicto conueniant ad leges huiusmodi ferendas, & vnusquisque pro suo Episcopatu eas ferat, & omnes pro tota Prouincia.

Victor. relect. de pot. Papa.

Couarr. in 4. p. 2. c. 6. §. 9. num. 6.

Cæterum, vbi agitur de lege prouincialis Synodi dispensanda, censendam ipsam respectu Episcopi legem superioris verius esse, in qua dispensare ei non liceat, nisi quatenus tacitè, aut expressè sit indultum, aut consuetudine sit quæsitum, Vt enim prouinciale Concilium est vnum Corpus mysticum, ita in eo, & ex eo resultat vna, eaque propria Iurisdictio tanquam connaturalis, & subsistens, quæ non est sola aggregatio Iurisdictionis. *C. saluo. 9. qu. 3. cum seq. C. Graue de Præb. C. Sicut olim. de Accusat.* quæ quidem Iura auctoritatem supponunt in prouinciali Synodo condendi leges, quas suffraganei Episcopi tanquam ijdem prædicti subiecti seruare teneantur, immò quantam habuerint auctoritatem prouincialia Concilia in Episcopos indicauimus loco suo, cum tamen quantumuis aggregarentur Episcopi sine Capite, nunquam id Potestatis haberent, aut Iurisdictionis in singulos.

Habet igitur prouinciale Concilium auctoritatem, ac Iurisdictionem propriam, cui Episcopi omnes eiusdem Prouinciæ subijciuntur, vnde dispensare Episcopum in lege eius Concilij, est dispensare in lege superioris, quod eatenus licet, quatenus

tenus conceſſum, aut consuetudine quæſitum, abrogare verò non item legem huiuſmodi pro ſua Diœceſi; & cum ſit, quod hæc eadem Synodi prouincialis Iuriſdictio, ſit alia à Iuriſdictione Archiepiſcopi, hinc eſt, quod nec ipſe magis diſpenſare poteſt in eadem lege, quàm poſſit quilibet alius ex ſuffraganeis; appellatur enim à Metropolitano ad Concilium prouinciale, vt notat *Gloſſ. ad C. pen. de Appellat. in 6. ex C. multis 17. Diſt.* quod apertiſſimum eſt argumentum Iuriſdictionis ſuperioris, & vlterioris, quam habet Archiepiſcopus, qui adeſt eidem Concilio non tanquam ſuperior, aut maior Iuriſdictione toto Concilio, ſed tanquam Præſes ſola dignitate, & auctoritate ſublimior. Vndenam autem habeat Concilium prouinciale ſuam Iuriſdictionem, an à Summo Pontifice hìc non repetimus, cum ex proprijs eiuſdem Concilij aliàs tractatis facilè conſtet. Diſpenſant primò ſuffraganei, diſpenſat Archiepiſcopus in legibus Concilij prouincialis tanquam in legibus ſuperioris, & quia nullibi legitur facta huiuſmodi diſpenſationum reſeruatio, ideò eorum quilibet pro ſua Diœceſi circa Decreta prouincialia diſpenſat.

Extrà autem omne dubium eſt poſſe Epiſcopum diſpenſare in legibus ſuis, & præſertim in legibus Synodi ſuæ Diœceſanæ, reſpectu cuius ipſe nullo modo inferior dici poteſt, cum Synodus Diœceſana non habeat Iuriſdictionem diſtinctam, aut diuerſam à Iuriſdictione Epiſcopi, tum quia Presbyteri, qui hanc Synodum conſtituunt, non habent Iuriſdictionem propriam Epiſcopalem legiſlatiuam, ſicut habent Epiſcopi in Synodo prouinciali, vnde nec conuenientes poſſunt conferre ipſi Synodo Iuriſdictionem diſtinctam ab Epiſcopali, & illa ſuperiorem, quæ reſultat ex natura rei in huiuſmodi conuentu Synodali ex omnium conſenſu, tum etiam quia Chriſtus Dominus illam nec contulit vnquam, nec confert, cum nullum extet de huiuſmodi collatione in Sacra Scriptura teſtimonium, nec vlla traditio, neque Summus Pontifex eam contulit vnquam, aut confert, in Iure nullibi legitur id traditum, & ideò Synodalis Diœceſana Iuriſdictio alia non eſt, quàm Epiſcopalis, & in ſtatutis per eam tanquàm in lege propria diſpenſat Epiſcopus.

Conſequenter igitur licet inferre non poſſe eundem Epiſcopum diſpenſare in lege Summi Pontificis tanquam ſuperioris, niſi expreſſa, aut tacita ipſi fiat conceſſio; *Clem. Ne Romani. De elect. C. inferior. De maior. & obed.* etſi conceſſio fiat, nihilominus ordinaria poteſtate id facere intelligitur non delegata; concedendò enim Epiſcopo huiuſmodi diſpenſandi facultatem excitari potius cenſetur ipſius Iuriſdictio, quàm aliqua de nouo concedi, generali ſiquidem paſcendi poteſtate, quæ data eſt Epiſcopo, contineri & diſpenſandi facultatem virtualiter intelligitur; verè enim diſpenſator Epiſcopus, cui ſpiritualia, & temporalia inter ſingulos diuidenda mandantur. *Lucæ C. 12.* inter quæ & legis derogatio, vbi id opus exigit, & quamuis appareat facta conceſſio, ſiue commiſſio, non tamen per hoc neceſſariò dicenda eſt delegata poteſtas, cum ſit perpetua, & facta Epiſcopali dignitati conna-

connaturalis, & ideò ordinaria censeri debet, vt not. *Gloss. ad C. fin. de off. Ord.* & appositè obseruat *Couar.* stat enim mandatarium Iurisdictionem habere, & habere aliquid proprium, vt exemplificat *Cuiac.* & tradit *Ant. Gouean.* Hactenus de ijs, penès quos dispensandi facultas.

Var. lib. 3. c. 20. n. 6. & 10
Ad l. More maior. ff. de Iurisd. omn. Iud.

Quæ materia, & quæ forma Dispensationis.

§. II.

1 *Legem diuinam, aut naturalem non esse materiam dispensationis, sed vinculum legis humanę.*
2 *An in traditionibus Apostolicis licita dispensatio.*
3 *De dispensatione quatenus circa personas.*
4 *An Princeps secum ipse possit dispensare.*
5 *In dispensatione quàm necessaria iusta causa.*
6 *Quæ causa sit censenda dispensationis.*
7 *Causæ ad Summa capita reuocantur.*

Vòad materiam; certum est legem Diuinam, aut naturalem materiam dispensationis esse non posse, suspicienda siquidem vtraque est tanquam lex superioris, nec fas esse potest circa eam dispensare, *quod non ab homine traditum* (ait *Diuus Bernardus*;) *sed diuinitùs promulgatum nisi à Deo, qui tradidit, mutari omninò non patitur.*

De precep. & disp. c. 5.

1 Dispensationis igitur materia erit legis humanæ vinculum, aut obligatio, quam lex ipsa humana, & humana constitutio inducat, & ad hanc ipsam reuocabimus effectus morales, si qui sint à lege ipsa proficiscentes, siue sint perpetui, siue temporales, sed eatenus solummodò, quatenus à lege ipsa pendeant in esse, & in conseruari, sublato enim respectu, & relatione ad legem effectus huiusmodi materiam dispensationis effugiunt; Sit enim filius spurius, quem pater per dispensationem legitimare velit, vt sibi tanquam legitimus hæres succedat, facere hoc poterit, cum sit, quod hic effectus legitimationis, & illud illegitimitatis impedimentum pendeat à lege pro eo tempore. Moriatur Pater, succedantque ei legitimi hæredes, legitimatio fieri non poterit, obstat enim, & lex, & iustitiæ ratio, quæ non patitur legitimationem fieri in præiudicium legitimorum hæredum, quibus per successionem iam est ius quæsitum.

2 Quia verò inter leges humanas, & præcipuè Ecclesiasticas, dantur traditiones Apostolicæ, quæ dici possunt nobilissima pars non scripti iuris, & de quibus agemus opportunè, cum de non scripto Iure tractabimus, ideò hìc meritò ambigemus, an in ipsas, & earum obseruantiam cadat dispensatio?

Nec sine causa dubitamus: nam Summi Pontifices adeò se obstrictos Patrum statutis agnoscunt, vt in contrarium quidpiam operari se non posse profiteantur, sic enim apertissimè *Zosim. in C. sicut 14. dist.* & *in C. contra statuta 25. quæst. 1.* Verùm traditiones Apostolicæ separandæ sunt, & accuratè discernendæ, vt obseruauit *Victoria*; Aliquæ enim dicunt præcepta in Sacra scriptura

Vbi sup. num. 4.

con-

contenta, & mandata Iuris Diuini, hoc est lata auctoritate Diuina, quamuis ab Apostolis promulgata; Vt Extrema Vnctio, quæ est Diuinum Sacramentum à D. Iacobo promulgatum, & de Matrimonio D. Paulus. *Qui matrimonio sunt iuncti præcipio non ego, sed Dominus vxorem à viro non discedere.*

Epist.Iacob.c.5. 1.ad Corinth.c.7

Aliæ verò traditiones, ea proponentes, quæ sunt decreta ab Apostolis ipsis; Sic enim *D. Paulus. Nam cæteris dico ego non Dominus, si quis habet vxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam*; Apostolos enim pleraque præscripsisse pro recta Ecclesiæ intentione, & administratione credendum omninò est; *D. enim Paul. Cætera cum venero disponam.* In traditionibus illis primis dispensationem licere negandum est; non enim magis in ipsis licita, quàm in ijs, quæ sunt Iuris Diuini; In alijs secundi generis traditionibus dispensare vtique fas est, & recti regiminis ratio id exigit, in quo explicando præcipua pars Iustitiæ est, vt fiat recta commensuratio communis ad singula, idque intendere, & operari dispensationem obseruat *Diu. Thom*: & eò magis, quò quæ fuit auctoritas in Apostolis, pro condendis huiusmodi Decretis, eadem viget in eo, qui eandem cum Apostolis gerit auctoritatem, qualis Pontifex Summ. Tenacis obseruantiæ erga ea, quæ à Patribus sunt statuta, se profitentur quidem Summi Pontifices ità, vt leuiter ab ipsis non recedant, at hoc non excludit prudentis, & moderatæ, aut necessariæ dispensationis vsum; & ideò quæ leguntur in *C. Sicut. 4. Dist. & in Cap. statuta*, quæ contra

Vbi sup. 1.adCor.c.11. 1.2.q.97.art.10.in corp.

25. q. 1. accipit, & intelligit *Gloss.* de ijs, quæ respiciunt fidem, in quibus, vel minimùm transgredi, aut immutare non licet, & si præcisè accipere velimus de Patrum decretis, & Apostolorum statutis, vel traditionibus, aduocabimus appositam *D. Thomæ* doctrinam de voto loquentis. *Cum dispensatur in aliqua lege humana non fit, vt legi humanæ non obediatur, quod est contra legem naturæ, & mandatum diuinum, sed fit, vt quod erat lex, non sit lex in hoc casu*. Maneant Patrum decreta, maneat Apostolica traditio, & ijs non parere non audebit Ecclesia; Dispenset Superior competenti auctoritate, & non parere non est piaculum, vbi deficit vinculum.

2.2.q.88.art.10.ad 2.

13. Versatur vlteriùs Dispensatio, & circa personas, quæ eiusdem dici possunt, immò re vera sunt, subiectum; Dispensatio siquidem est actus Iurisdictionis, quæ in alium non potest exerceri, quàm in subditum; Sicut enim vinculo legis non potest ligari nisi subditus *C. Inferior. 21. dist.* Ita nec alius legis vinculo solui, sed cum eo discrimine, quod lex obligat etiam inuitum, vnde supponit Iurisdictionem necessariam, & vim coactiuam, at ad soluendum per dispensationem sufficit Iurisdictio voluntaria, quæ denominatur ex eo, quod à volente in volentem exerceatur, sed vtraque vera Iurisdictio est, neque volentis, aut coacti differentia veræ Iurisdictionis rationem immutat, aut minuit; verùm inter legem, ac dispensationem adhuc illud discriminis viget, quod lex fertur semper pro communitate, vnde dicta *commune præceptum l. 1. ff. de legib.* At discipis

pensatio indulgetur, aut singulari personæ, aut communitati, quæ sit pars, & minor alia maiori communitate, quæ ideò eximatur, & excipiatur à lege communi; vnde & sortitur rationem singularis, licèt non indiuidui.

4 Quamuis autem dispensationis actus versetur circa subditum, vt supra diximus, non tamen per hoc fit, quin possit legislator, & Princeps secum ipse in lege sua dispensare; Iurisdictionem necessariam, quæ per vim coactiuam explicatur, non potest quidem quis in se ipsum exercere, vnde nec in causa sua iudicare *Rub. Cod. ne quis in sua causa iudicet*; at voluntariam vbique, cuius voluntariæ Iurisdictionis actus est dispensatio, quæ ratio fuit, vt legis actiones apud Romanos possent à gerente Magistratum apud se ipsum expediri, quia legis actiones erant merè voluntariæ Iurisdictionis; Sicque, si Consul esset filius familias, poterat apud se ipsum emancipari, aut in adoptionem dari *l. si Consul. iunc. l. seq. ff. de Adopt.* multò magis si legislator potest se ipsum ligare lege sua; quod sapit vim coactiuam, poterit & se ipsum soluere eadem lege per dispensationem, subditus enim in hac parte censetur, & ideò etiam dispensationis capax.

5 Vt autem grauissimus est hic actus dispensationis, siue se ipsum soluat Princeps, siue alios, ita temerè ad dispensandum accedere non debet, sed iusta, & rationabilis aliqua causa debet subesse, etsi in hac parte diuisos intueamur auctores, prout agmina vtrimque sentientium regerit *Sanchez*; At verò materiæ grauitas, quanta est legum integra, (*De Matrim. lib. 8. disp. 18 num. 2. 3.*) & illibata custodia, exigit, vt non aliter liceat Pontifici, Regi, aut Supremo Principi dispensare in lege sua, nisi iusta causa adsit, quæ nedum suadeat, sed vrgeat, sin minùs lethale id sit dispensanti. Præit id asserentium agmini *D. Thom.* (*1. 2. q. 97. art. 4. in corp.*) quem sequuntur innumeri apud *Sanchez*, (*Vbi sup. num. 3.*) qui in dispensante duplex exigit munus ex Christi Domini præcepto aiëtis, *quis putas est fidelis dispensator, & prudens.* (*Lucæ 6. 12.*)

Da dispensationem sine iusta causa, & dos vtraque deficit; fidelis enim non est, cum recta non sit eius intentio ad bonum commune, cuius ratio summa causa censenda est; Nec prudens dici poterit, qui causam dispensationis ignoret, sed nuda sua voluntate nitatur, nec sine iniustitiæ nota inducta per eum videtur personarum acceptio, quandò alijs sub legis pondere manentibus vnus aliquis gratis eximitur, quod esse nequit sine aliorum iniuria, cum enim omnibus eadem, & æqualis lex esse debeat, iam sine causa redditur dispar, & inæqualis, & demum ius naturale ipsum pugnat, quod exigit, vt pars quælibet toti suo congruat, qui sanè concentus turbatur, vbi sine causa dispensatur in lege, siue Princeps secum ipse dispenset, siue cum sibi subdito.

Est quidem in arbitrio Principis figere, ac refigere leges, condere, & abrogare, at non item pro libito dispensare; Vbi enim lex iam condita est, eaque obtinet sine ipsius iustitiæ iniuria æqualitas tolli non potest, quæ quidem tollitur, quoties vnus à vinculo legis eximitur, & sine causa; vtcumque enim legibus sit solutus Princeps, legibus tamen viuit, & licet vis coactiua non eum vrgeat, stringit

ſtringit tamen vis directiua, quæ non ſinit omne arbitrarium eſſe licitum, neque ex eo, quod in caſu particulari hominis adſit iuſta cauſa diſpenſandi, ſolutum eſt vinculum eiuſdem legis, quia ratio legis ceſſat in caſu particulari, generali nihilominùs manente vinculo, quod ſoluere ſolus poteſt ſuperior cauſa cognita, & approbata, qua non exiſtente peccat contra iuſtitiam diſpenſans, quicumque is ſit, peccat is, cum quo diſpenſatur, nec contra iuſtitiam leue poteſt eſſe peccatum, cum diſpenſatio in eo caſu ſit omninò illicita; *C. Neceſſaria. C. quod pro remedio.* 1. *quæſt.* 7. *Concil. Trid. Seſſ.* 23. *de Reform. C.* 18. *&* *Seſſ.* 24. *C.* 5. *de Reform. l. Relegati. ff. de pæn. l.* 4. *in pr. ff. de damno infect.* Illicita quidem, non tamen conſequenter inualida, ſed immò valida. *C. Venerabilib.* §. *Sanè. de Sent. Excommun. in* 6. quia ſiue licita, ſiue illicita ſit diſpenſatio, hoc tamen non tollit poteſtatem in Principe, qua ſtante actus per eum geſtus ſubſiſtit, præſertim circa legem propriam; quod ſi fortè ageretur de lege ſuperioris, tunc diſpenſatio largita ſine cauſa, nedum illicita, ſed & inualida eſſet; non enim præſumi poteſt, ſuperiorem conſentire in diſpenſationem ſuæ legis factam ab inferiore ſine cauſa, qno caſu cum deficiat in ipſo diſpenſante poteſtas, irrita, & inſubſiſtens redditur diſpenſatio.

6 Si verò inquiratur vlteriùs circa iuſtitiam ipſius cauſæ, & declarari petatur, quænam ſit cenſenda iuſta cauſa, propter quam licitè veniat indulgenda diſpenſatio; Iam ad ſingularia nimis pertrahimur, de quibus theoriam, & doctrinam aptam tradere, non eſt adeò facile, immò fermè impoſſibile. Quantum ergo fas eſt pro inſtituto noſtro trademus ea, quæ facem ad ſingularia ipſa diſcernenda præferant. Iuſtitia igitur, aut iniuſtitia in cauſa diſpenſationis merè arbitraria eſt, & eius determinatio ab arbitrio prudentis, & diſcreti viri omninò pendere debet, quod quidem arbitrium ex periſtaſium, ſeù circumſtantiarum collatione, & examine debet dirigi, & inſtrui. Inſpicietur autem præcipuè tempus, vtilitas, perſonarum conditio, meritum, qualitas, & dotes, neceſſitas, pietas, rei euentus, multitudo, ſcandalum, quod in alterutrum datæ, aut denegatæ diſpenſationis poſſit contingere, prout ſpecimen ſatis accomodum exhibent tex. in *C. fraternitatis.* 34. *Diſt. C. requiritis C. neceſſaria C. tali* 1. *q.* 7. & vt tam lata amplitudo ad definitum aliquod contrahatur,

Diſpenſationum cauſæ ad tria hæc motiua poſſunt reuocari, à quibus iuſtitiam aſſequantur, hæque ſunt charitas ſcilicet, neceſſitas, vtilitas, & ſiue harum aliqua vix eſt, vt debeat fieri diſpenſatio, rectiſſimè *D. Bernard. Nouit fidelis ſeruus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ibi tantùm vſurpare diſpenſationem, vnde bonam poſſit habere recompenſationem*, qua compenſationis voce vſus eſt & *Iuo Carnotenſis* mutuatus à *Concilio Africano*. Charitas omnium virtutum excellentiſſima, omnibuſque ſublimior nonniſi iuſtam reddet diſpenſationem, vbi eius fuerit habenda ratio, vt in legibus, & conſtitutionibus, in quibus maximè charitas ſpectatur, & quæ ad charitatem principaliter tendunt, de quibus

De Pracep. & diſpenſ. c. 3.

In Pref. Decret. Cod. Can Eccleſ. Afric. Can. 68.

bus idem *D. Bernard. Nonne Iustissimum esse liquet, vt quæ pro charitate inuenta fuerunt, pro charitate quoque, vbi expedire videtur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud forte commodius demutentur.*

Necessitatem tanquam legitimam dispensationis causam agnoscunt allegati iam ex *Gratiano* Canones, & ipse *D. Bernard.* pro libertate sua ad Eugenium III. Pontificem. *Quid inquis? Probibes dispensare? Non; sed dissipare; Non sum tam rudis, vt ignorem, positos vos dispensatores, sed in ædificationem, non in destructionem; Denique quæritur inter Dispensatores, vt fidelis quis inueniatur, vbi necessitas vrget, excusabilis dispensatio est.* Lib. 3. De Cons. c. 4. in fin.

Vtilitas demùm in Canonum dispensationibus spectata, quæ tamen pro duplici respectu duplex, publica scilicet, & priuata. Publica cum primis in dispensationibus spectatur vetustum æque, ac splendidum exhibet testimonium *Carthaginense Concilium*, aliàs etiam *Africanum*. Concilio transmarino, hoceſt Italico, vt not. *Zonar. & Balsam.* & fortasse Capuano, cautum districtè fuerat, ne pœnitentes hæretici locum suum in Ecclesia retinerent; Cum verò decreuissent Patres Africani Concilj, vt mitiùs, & humaniùs cum Donatistis ageretur, opus agnouerunt speciali decreto, vt sine iniuria vniuersalis Ecclesiæ in Clero reciperentur, immò & auctoritate, & consensu Romani Pontificis, quod summopere notandum est; Vnde in ea verba decreuerunt. *Placuit, vt literæ mittantur ad fratres, & consanguineos nostros, & maximè ad Sedem Apostolicam, in qua præsidet memoratus Venerabilis frater, & Collega noster Anastasius, quò nouerit habere Africam magnam necessitatem propter Ecclesiæ pacem, & vtilitatem, vt & ipsi Donatistæ, quicumque Clerici correcto consilio ad Catholicam vnitatem transire voluerint, in suis honoribus suscipiantur.* Protestantur autem ijdem Patres id à se peti, *non vt Concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissoluatur, sed vt illud maneat circa eos, qui sic transire ad Chatholicam volunt, vt nulla per eos vnitatis compensatio procuretur.* Sicque in progressu Canonis laudant, & reuerentur suprascriptum transmarinum decretum, moxque claudunt, *sed exceptis bis, per quos Catholicæ vnitati consulitur.* Noluerunt ergo Patres folui Concilij decretum in gratiam singularis alicuius personę, nisi id exigat *compensatio* publicæ vtilitatis, vnitatis scilicet Ecclesiæ, vnde & causam indulgendæ dispensationis *compensationem vnitatis appellant.* Spectabile sanè, vel ipsa vetustate, nedum auctoritate testimonium! Addi potest *D. Augustini*, & *Iuonis Carnotensis* consensus. Can. 68. in cod. Can. Eccl. Afric. 71 apud Balsam. 74. apud Zonar. Epist. 50. ad Bonif. In Præf. Decret.

7 Ad hoc ipsum Caput publicę vtilitatis reuocari potest pro dispensationum causa, & personarum dignitas, quarum intuitu largita dispensatio potest proficere ad Religionis, & Reipublicæ bonum; Sic enim appositè *D. Thom.* de dispensatione in matrimonio loquens. *Dispensatio Matrimonij contrahendi principaliter fieri propter fœdus pacis firmandum, quod quidem magis est necessarium communi vtilitati circa personas excellentes, & ideò cum eis faciliùs dispensatur absque peccato* 2. 2. q. 63. Art. 2. ad 1.

peccato acceptationis personarum, & ideò *Concilium Syluanectense* vtile censuit Ecclesiæ gratiam Principibus præstare in rei Ecclesiasticę permutatione, etiam cum re æquali, *C. 1. de rerum permut.* eòque respexit pari prudentia *Concil. Trid.* dum statuit, ne in secundo gradu vnquam dispenserur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam. Verùm processu temporis immutatis rebus, & Ecclesiæ statu ità exigente varijs bellorum motibus aliquandò concusso, dispensationum etiam rigida disciplina cæpit immutari, ac priuatorum hominum ratio haberi, & publicum bonum existimari non tantùm quod immediatè, & principaliter communem vtilitatem tangeret, sed & quòd mediatè, indirectè, & consequenter, cum publicum bonum ex priuato etiam constet, & ideò in *Can. Requiretis 1. quæst. 7.* variæ dispensationis causæ recensentur, quæ priuatum interesse respiciunt, & *D. Thom.* maius bonum priuatæ personæ, & maioris mali declinationem iustam causam indulgendæ dispensationis asserit, nec minus ipsum *Concil. Trid.* causas, & priuatas, & publicas regerit; Neque enim nouum, vt declinantis sæculi collapsi mores legum Ecclesiasticarum moderationem, ac dispensationem à prudentibus, & discretis pastoribus pro temporis opportunitate extorserint. Aeuo D. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi eò deuenerat Canonum contemptus, vt propter reorum multitudinem à punitione abstinendum prudentia dictaret, ac dispensationis auxilio potius agendum, præueniendamque Canonum transgressionem, quàm

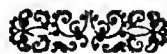
Sess. 24. De Ref. Matr. c. 5.

1.2.q.97. art. 4.

Sess. 23. De Ref. c. 1. Sess. 25. cap. 18.

post eam quærendum remedium; Scribit ergò Paschali Papæ, & conquæritur dispensationis necessitatem; *Sæpe necesse est* (inquit) *aliquid de Apostolicis, & Canonicis statutis pro compensationibus* (terminus Concilij Africani, de quo sup.) *relaxare, & maximè in Regno, in quo ferè omnia sic corrupta, & peruersa sunt, vt vix ibi aliquid secundùm statuta Ecclesiastica fieri possit*. Sicque subditorum contumacia, ac inobseruantia dispensationibus viam aperuit, saltem frequentioribus, non auaritiæ stimulus, vt calumniantur Nouatores, & ideò *Gloss. ad d. C. Requiretis 1. quæst. 7.* scandali declinandi zelum, iustissimam esse causam dispensationis concedendæ scribit, & quamuis dicatur nonnunquam in praxi concedi dispensationem sine causa, attamen maior pecuniaria compositio in publicos sumptus rectè dicitur causa. Hæc ad theoriam dispensationis pro coronide tractationis de legibus, & constitutionibus tradidisse contenti erimus, reliqua pragmaticis relinquentes, inter quos *Sanchez. Ponce*, & alij, qui circa singularia dispensationum consuli facilè possunt. Transibimus ergò ad Rescripta.

Iuretus in Not. ad epist. Iuon. Carnot. pag. 214.

CAP. VI.

De Rescriptis.

Constitutionibus proximè accedunt rescripta tanquā pars scripti iuris præcipua, & tanquam proprius, & singularis modus, per quem Summi Romani Pontifices Ecclesiæ, & fidelibus ius dicunt; ideò post Constitutiones recto ordine subijcimus rescripta ipsa.

1 Poterat non omittere Raimundus Decretalium Gregorij IX. compilator in *Cap.* 1. *de Rescriptis* præfationem, quę in eodem capite in Antiqua Decretali præmittitur; præbet enim ipsa totius materiæ fundamentum, dum Ius peruetustum supponit, & morem enarrat Apostolicæ Sedis, & Summorum Pontificum respondendi propositis sibi consultationibus, aut quæsitis, quæ responsa propriè rescripta dicuntur, hac enim præfatione sublata caput illud primum vix ad tit. de rescriptis pertinet. Præfatur siquidem Alexander III. sic scribens Senonensi Episcopo; *Sicut Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum, disponente Domino, Mater est, & Magistra, ita & nos, qui eidem Ecclesię, licèt immeriti, supremæ dispositionis prouidentia præsidemus, pròut Dominus nobis ministrauit, consultationibus respondere cogimur singulorum, & quæ videntur dubia Apostolicæ circumspectionis prouidentia declarare.* Hactenus Alexander III. suum, suæque Sedis ius tanquam rescriptorum fundamentum præmittens in Iudicijs toti Christiano Orbi reddendis; quod quidem omninò distinguimus, ac segregamus ab eo, quod habuit semper, & habet Romanus Pontifex, aut tanquam Metropolitanus prouinciæ suæ, aut tanquam suæ Diœcesis Patriarcha; Ius enim, de quo loquimur, ei competit tanquam supremo Capiti totius Ecclesiæ, ad quod omnia Iudicia Christiani Orbis iure possunt transmitti, ac deuolui, hocque maximè Nouatores abhorrent, quasi à Ni-

1. Comp. Antiq. Decretal. apud Anton. Augustin. c. 1.

cæna

cæna Synodo ſit adeò ſtabilita in Iudicijs prouincialium Synodorum auctoritas, vt omnis ſublata remaneat appellatio, & omne confugium. Verùm, vt ſit obſcurus appellationum vſus pro Eccleſiæ illo æuo, quod anteceſſit Sardicenſe Concilium annis ſcilicet 347. quandòquidem Eccleſiæ ſtatus, & rerum conſtitutio tunc temporis appellationum vſum non adeò facilè admitteret, frequens nihilominus erat alius iudiciorum ſtylus, qui ſupremum Romani Pontificis gradum ſupponeret, ac conteſtaretur, isque erat relationum, ſiue conſultationum vſus, quò ad Apoſtolicam Sedem, tanquam ad ſupremum totius Eccleſiæ oraculum, confugiebat. Obtinuit anteà in Iure ciuili hic mos conſultationum, ſiue relationum (promiſcuè enim hæ voces accipiuntur, vt indicat *Barnab, Briſſon.*) Conſultatio ſiquidem dicebatur, cum ad Imperatorem quid de Iure dubitans Magiſtratus referret, & ad cuius Conſultationem idem Imperator reſponderet, ſiue reſcriberet; Sic enim *Vlp.* in *l. Solet ff. de off. Proconſul. in l. Verum.* 12. §. *ex facto ff. de Minor.* in *l.* 1. *ff. de Appellat. & Relat.* vt mittamus *Cuiac. Plinium Iuniorem, & Symmach.* in eorum epiſt. nec non *l.* 31. & 34. *C. Theod. de Appell. & Conſult; & ibid. Iacob. Gothofred.*

De Verb. ſignif. lib. 3. & 16.

Ad tit. C. de relat. & ad tit. Cod. de appell. et conſult.

Ad Exemplar igitur ſupremæ poteſtatis in Republica aſſumptus inualuit in Eccleſia hic idem conſultationum, & relationum vſus, & circa geminum cauſarum genus exercebatur; aut enim circa ea, quæ fidem reſpicerent quæſtio proponebatur, aut circa ea, quæ diſciplinam, nec erat antea Canonibus deciſa.

2 De fidei Cauſis proſtat apertiſſimum teſtimonium inter epiſtolas S. Innocentij Papæ primi. Cum emerſiſſet error Pelagij, & Cæleſtij repreſſus, fuit ſtatim à Concilijs Mileuirano, & Carthaginenſi in Africa, & hoc vtrumque Concilium referens ad Innocentium ſcripſit, Chartaginenſe. *Hoc itaque geſtum, Domine frater, ſanctæ Charitati tuæ intimandum duximus, vt ſtatutis noſtræ mediocritatis, etiam Apoſtolicæ Sedis adhibeatur auctoritas.* Mileuitanum præfatur in Epiſtolæ exordio cauſas fidei ad Romanum Pontificem eſſe referendas, moxque claudit epiſtolam. *Hæc ad ſanctitatem tuam de Concilio Numidiæ ſcripta direximus imitantes Carthaginienſis Prouinciæ Coepiſcopos noſtros, quos ad Sedem Apoſtolicam (quam beatus illuſtras) de hac cauſa ſcripſiſſe comperimus.* Reſcribit Innocentius; laudat Meliuitani Concilij curam; quòd ſecutum ſit exemplum Carthaginienſis, & relationem in cauſis fidei faciendam ad Sedem Petri confirmat ab vnaquaque orbis parte. Neque obijciatur, quod ab vtroque hoc Concilio non fuerit de dubia cauſa fidei relatum, ſed potius eorum, quæ eſſent definita, petita confirmatio; Nam obſeruandum illud eſt, quod quamuis in dubijs fidei cauſis tam ab Oriente, quàm ab Occidente ad Romanam Sedem ſcriberetur, id tamen cum eo diſcrimine fiebat, quòd ab Oriente non dirigebantur relationes ad Romanam Sedem, niſi emergentia dubia, aut erumpentes cauſæ in Synodo Patriarchali eſſent examinatæ. At ab Occidente ſtatim, & immediatè ad Apoſtolicam Sedem huiuſmodi quæſtiones tranſmittebantur. De Eccleſijs

Tom. 1. epiſt. Decret. p. 2. pag. 40.

Vbi ſup. p. 97 eſt epiſt. 32.

ſijs Orientis teſtatur *D. Hyeronimus* ſcribens ad Ioannem Hieroſolymitanum; Conqueritur enim, quod circa inſurgentes Origenis errores retulerit ad Epiſcopum Alexandrinum, cum iuxtà Nicœnos Canones referre potiùs debuiſſet ad Nercæſarienſem, aut Antiochenum, qui erat Orientis, & Paleſtinæ Metropolita; *Antiochiam* (inquit *Hyeronim.*) *quæ eſt Metropolis Orientis referre debueras*, & demum inſignis eſt relatio Iuſtiniani Cæſaris Ioanni Summo Romano Pontifici in *l. Nos reddentes C. de Summa Trin. & Fide Catholica*. De Cauſis Fidei Occidentis confirmant Carthaginenſis, & Mileuitani Concilij teſtimonia ſupra allata.

De dubijs, ſiue cauſis dubiæ diſciplinæ fiebat relatio, & dirigebatur conſultatio ad Apoſtolicam Sedem; ſumptis ſemper promiſcuè *relationis*, & *conſultationis* terminis Ep. 11. n. 10. ptòvt ſumpſit *D. Hyeronim.* ad *Ageruchiam. Ante annos plurimos, cum in cartis Eccleſiaſticis iuuarem Damaſum Romanæ Vrbis Epiſcopum, & Orientis, atque Occidentis Synodicis conſultationibus reſponderem*. Exhibet oblatæ conſultationis ſpecimen *Siricij Summi Pontificis* Epiſtola, qui Damaſo ſucceſſerat ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, qui Damaſo dubia quamplura diſciplinam Eccleſiaſticam reſpicientia propoſuerat, & cum eius litteræ reperiſſent Damaſum iam defunctum, Siricius eius ſucceſſor reſpon- Tom. 1. epiſt. Decret. p. 21. pag. 37. det, & quæſitis ſatisfacit. Sanctiſſimè enim ſemper in Eccleſia Romana cuſtodita fuit Eccleſiaſtica diſciplina, & ideò vbicumque, & quandòcumque dubitare circa ipſam contigeret, ad eandem, tanquam ad communem omnium normam, & exemplar Eccleſiæ, & Præſules omnes ſe conuertebant, neque hæc reſponſa habebantur, aut recipiebantur tanquam mera conſilia, aut prudentum conſulta, ſed tanquam vera decreta ex Canonibus, & traditionibus ſacris dictata; Ideoque Siricius ſupra allegatam epiſtolam ſuam claudens Himericum Tarraconenſem ſic alloquitur. *Nunc fraternitatis tuæ animũ ad ſeruandos Canones, & decreta alia conſtituta magis, ac magis incitamus, vt hæc, quæ ad tua conſulta reſcripſimus, in omnium Coepiſcoporum noſtrorum perferri facias notionem*.

Addere licet conſultationis ſuper Eccleſiaſtica diſciplina exhibitæ Romanæ Sedi ſpecimen elegantiſſimum ex Epiſtola *Innocentij I.* Summi Tom. 1. p. 1. ep. 1. Innocent. pag. 52. Pontificis ad Victricium Epiſcopum Rhotomagenſem; In ea enim fas eſt inſpicere plura capita quæſita, & reſponſa exhibita, non ex arbitrio, ſed fundamento Apoſtolicæ, & Patrum traditionis, & Canonum auctoritate, immò & generalem regulam; *Vt ſi maiores cauſæ in medium fuerint deuolutæ ad Sedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit poſt Iudicium Epiſcopale referantur*; Vbi per maiores cauſas epiſtolæ ipſius contextus indicat ſignificari dubias fidei, ac diſciplinæ, & difficiles quæſtiones, quarum relationem ad Apoſtolicam Sedem moribus, & Synodo tribuit Innocentius; Synodo certè non alij, quàm Nicænæ. *Canon. ſcilicet V. & VI.* & conſuetudini illi, cuius meminit eadem Synodus Can. VI. qui Canon Eccleſiam, & Pontificem Romanum proponit tanquam exemplar, ad cuius inſtar aliarum Eccleſiarum,

siarum, & aliorum Episcoporum, prærogatiuæ veniant conseruandæ; Vnde multò magis ijdem Ecclesiæ Romanæ suæ veniant custodiendæ, inter quas illa potissima, quam Anacletus Papa à Christo, & ab Apostolis repetit, vt scilicet omnes causæ siue fidei, siue disciplinæ, quæ meritò dicuntur maiores, ad Apostolicam Sedem referrentur. Hic relationis recursus maximè frequens fuit ante Sardicense Concilium; Sicque idem supponebat supremum gradum in Romana Ecclesia, cuius gradus ratione, & appellatio ipsa competebat, neque enim admittimus *Sardicense Concilium Can. suo* 3. *&* 4. Ius appellationum Romanæ Sedi contulisse, vt & iam supra obseruauimus, & dicemus exactiùs loco suo.

Tom. 1. ep. Decr. p. 1. p. 40.

Hisce igitur fundamentis innititur rescriptorum Pontificiorum origo, & auctoritas, adeòque Ius ipsum Pontificium, quo hucusque vsa est, & vtetur semper Ecclesia, quæ principia retexisse, vt necessarium nouimus, ita percepisse benignum lectorem non pigebit.

3 Rescriptorum igitur materiam aggredientes præmittemus, Pontifices maximos non minùs, quàm Imperatores ius condere consueuisse; Imperatores siquidem, vt docet *Cuiac.* ius constituebant rescriptis, pragmaticis, subscriptionibus, adnotationibus, decretis, interlocutionibus, & si quæ essent huiusmodi; Pontifices verò Romani rem obseruantes de nomine non admodum fuerunt solliciti, sed sæpius voces, & nomina ipsa confuderunt, Et Edictis fuisse aliquandò vsos indicat tex. in C. 3. *de off. leg.* in *C. præsenti. de off. Ord. in* 6. & sanè regulæ Cancellariæ Apostolicæ nil aliud sunt nisi edicta, sicut olim Prætoria ad annum, ità hæc ad vitam Pontificis duratura. Decreta adhibent, cum ipsi per se partibus auditis, siue ad relationem dati Auditoris, aliquid de sententia fratrum definiunt. C. *Ecclesia S. Mariæ de constit.* C. *conquærente. de off. Ord.*

In Paratit. ad Cod. lib. 1. tit. 14.

4 Adnotationis, seu subscriptionis terminus non est in vsu apud Pontifices Summos, re tamen vtuntur in ijs, quæ communiter signaturæ dicuntur C. *fin. de pænit. & remission. inter extrauag. communes*, at rescriptis frequentissimè, & ideò (ad rem nostram) rescriptum, vel rescripta possunt definiri, quod sint *Pontificum constitutiones editæ ad consultationem, relationem, & suggestionem tam singulorum in priuatis causis, quàm Prouinciarum, Ciuitatum, Capitulorum, Collegiorum, & Corporum in publicis causis*, quæ propriè pragmaticæ nuncupantur *l. fin.* C. *de Diu. rescrip.* & tradit *Cuiac.* & causa cognita in Principis consistorio precibus adhibitis fiebant. *Gloss. ad cap fin. Distin.* 101. Vel breuiùs ex *Anastas. Germon.* Rescriptum *est responsio ad alicuius petitionem, consultationem, aut relationem à Pontifice data*; quæ quidem definitio adæquatè congruit præmissis supra rescriptorum primordijs, vt ex nominis ethimologia apertè emicat; Scribenti enim rescribit Princeps, dum siue supplicanti, siue consulenti respondet, hucque respiciens *Pet. Greg. Tholosan.* rescripta definiuit, *Quod sint litteræ Principis siue spiritualis, siue sæcularis, per quas resp. seu rescribitur ad relationem, vel suggestionem, quæ fiunt per absentes, vel præsentes per litteras, vel voce, vel ad consulta-*

In Paratit. ad Cod. lib. 1. tit. 23.

In Paratit. lib. 1. tit. 3.

ſultationem Iudicum , *vel ad ſupplicationem* , *ſeù preces impetrantium l.* 2. *C. de legib.*

Neque ſolum reſcripti nomen ad hoc intentum exprimendum inſeruit, ſed & aliæ æquipollentes voces ad idem ſignificandum adhibentur. Mandatum enim parùm, aut nihil differt à reſcripto, cum reſcriptum ipſum ſæpius, & mandatum inuoluat, ideòque epiſtolæ, edicta, præcepta, iuſſiones eadem ſignificatione nuncupantur ipſa reſcripta,

5 Quæ & ſubinde diuiduntur; primò enim alia ſunt generalia, & alia ſpecialia; Generalia ea dicuntur, quę communem omnium, vel plurium cauſam reſpiciunt, eaque propriè, quæ legem conſtituunt, ad quam ſpeciem reſpexit Vlp. in *l.* 3. §. *Diuus tamen Marcus ff. de ſepulc. viol.* reſpondens; quia generalia ſunt reſcripta, & oportet Imperialia ſtatuta ſuam vim obtinere, & in omni loco valere *l.* 1. *in fin. ff. de Conſt. princ.*

Theloſ. ubi ſup. c. 2. *n.* 1.

Specialia verò, quæ ad priuatorum, & ſingularium vtilitatem diriguntur, & hæc ipſa diuiduntur adhuc ratione ſubiectæ materiæ, vt ſcilicet alia ſint reſcripta gratiæ, alia iuſtitiæ, ſiue (quod idem eſt) alia ſint ad bemeficia, & alia ad lites. Reſcripta ad beneficia dicuntur gratiæ, vt in *C. Gratia b. t. in Clem. Gratiæ eod.* quia nullam aliam cauſam agnoſcunt, ob quam concedantur, niſi concedentis liberalitatem, & gratiam, cuiuſmodi ſunt reſcripta, quibus Summus Pontifex mandat de Beneficio Eccleſiaſtico alicui prouideri *C. mandatum*. *C. Abbate b. t.* vel in quibus, & per quæ Sum. Pontifex liberaliter agit non ſolùm beneficium conferendo; ſed etiam pœnam remittendo, diſpenſando; vel de Iure diligentiore remittendo, aut minuendo *d. Clem. Gratiæ*, & *C. Gratioſæ de reſcrip. in* 6. vel moderando etiam per Epicheiam *l.* 1. *l. leges ſacratiſſimæ C. de legib.* Reſcripta verò ad lites, ſiue Iuſtitię ſunt, aut quandò Pontifex de iure partis obſcuro conſultus aperit illud, & quid Iudex iudicando ſectari debeat, oſtendit C. *ex parte* C. *ſedes* & *paſſim b. t.* aut quando cauſa ad ſe deuoluta Iudicem delegat. C. 1. C. *Nonnulli*, & *ſucceſſiuè b. t.* & ideò dicuntur *Iuſtitiæ*, quia ad Iuſtitiam adminiſtrandam diriguntur, aut quia cauſam habent, ob quam concedi debeant, neque ſunt merę liberales gratiæ, & hæ quidem duæ reſcriptorum ſpecies dici poſſunt ſubiectum, circa quod tit. ipſe *de reſc.* verſatur.

6 Hincque facilè eſt deſumere differentias, quæ inter hanc vtramq; reſcriptorum ſpeciem vigent; primò enim reſcriptum gratiæ nullam exigit cognitionem cauſæ, iuſta ſcilicet, an iniuſta ſit, cum à mero Principis arbitrio, eiuſque liberalitate dependeat; Sacrilegij enim inſtar eſt inquirere, an dignus ſit, quem Princeps elegerit, quamuis obijcere reſcripto ſubreptionem, aut obreptionem, neutiquam dedeceat. C. *cum adeò*. *de reſcript.* qua de re mox inf.

At in reſcripto Iuſtitiæ cauſæ cognitio adhibetur ijs vocatis, quorum intereſt; vult enim, ac intendit id ipſum Summus Pontifex expreſſè reſcribens adiecta clauſula illa *Si ita eſt*, *ſi ita conſtiterit* C. *ſciſcitatus*. C. *Olim*. C. *ex parte*. C. *Significauit*. *b. t.* *Vel, ſi ita inueneris illud agas*. C. 2. *b. t.* Immò etiam ſi clauſulæ huiuſmodi non eſſent expreſſę, tacitè tamen ſubeſſe ſemper cenſetur clauſula

illa

illa, *si preces veritate nitantur cap. 2. de rescript.* Quæ quidem omnes clausulæ causæ cognitionem, probationes, & exceptiones admittunt *C. quoniam contra. de probat.* Differunt secundò quòad durationem; sed variat ius Canonicum à iure Ciuili in hac parte. Nam iure Ciuili rescripta, quæ continent ius commune perpetuò durant, nisi expressè fuerit ipsis tempus adiectum; quæ verò gratiam continent anni spatio expirant, & ideò ad tempus ipsum difiniendum dies, & Consul rescripto adijci debet *l. 2. & l. 4. C. de Diu. rescript.*

At iure Canonum rescripta siue gratiæ, siue iustitiæ perpetua sunt, nisi impetrans ex dolo, aut negligentia obtento rescripto vsus non fuerit, tunc enim fatale rescripto est anni spatium. *C. si autem. C. ex parte. C. plerumque de rescrip.* Tertiò differunt, quod rescripta gratiæ non intereunt morte Principis concedentis, si sint absolutè concessa. *C. Decet. C. Indultum de Reg. Iur. in 6. l. Iurisperitos. ff. de excus. tut.*

At quæ sunt iustitiæ expirant cum vita concedentis, si res sit integra, hoc est, si vigore ipsius rescripti non fuerit processum per Iudicem delegatum, sicque non fuerit, aut emissa citatio, aut lis contestata *C. Gratum C. Relatum de off. & pot. Iud. deleg. l. si quis postea. ff. de Iudic. l. cum quædam ff. de Iurisd. omn. Iud.*

Quarta differentia est, quod rescripta gratiæ tribuunt Ius aliquod nouum impetranti, vel tribuere possunt per executionem, quod ante non habebat *C. si cui. de rescript. in 6.* At quæ iustitiæ, non tribuunt ius aliquod nouum impetranti, sed, quod habeat, conseruant, quò tendunt clausulæ illæ, & formulæ, *si ita esse constiterit*, rescriptis huiusmodi adhiberi solitæ, per sententiam enim non debet ius de nouo constitui, sed iam constitutum conseruari, vt inquit Vlp. in *l. sicut autem §. sed si quæratur. ff. si seruit. Vind:* error quidem nonnunquam versatur, sed interim dum error conuincitur standum est sententiæ, & pro sententia ipsa præsumendum *l. & ex diuerso. ff. si seru. vind. l. Ingenuum ff. de statu hom.*

Distant quintò hæc rescripta, quod, quæ sunt gratiæ statim vires, & efficaciam habent à tempore concessionis, siue datæ *C. eam te. C. constitutus de rescript.* & si fortè plura rescripta gratiæ eadem die fuerint concessa, spectabitur data eius, quod prius fuerit impetratum, sicut & prius in data præfertur. *C. Capitulum. 30. de rescript.* vel si gratiæ plurium sint æquales, & eiusdem temporis, præsentatio spectatur, & prior præsentata præfertur *C. pen. de script. in 6.* cum alioqui sola præsentatio non sufficiat. *C. tibi, qui 12. eod. in 6.* adeòque spectatur data in rescriptis, vt si quis tempore ipsius datæ sit incapax beneficij, & ex postfacto reddatur capax, nihil ei proficiat ad sustinendam gratiam capacitas superueniens *C. si eo tempore. C. tibi, qui de rescript. in 6. C. ei, cui. de præb. in 6.* At rescripta iustitiæ vim, & efficaciam recipiunt à tempore, & puncto præsentationis *C. vt debitus. de appell. Gloss. ad C. pen. de rescript. in 6.* Verùm quia hæc ipsa gratiæ, & iustitiæ rescripta, licet adeò inter se diuersa, nonnunquam permiscentur ita, vt tertia quædam species consurgat, ideò dicuntur rescripta mixta, quæ propriè appellantur ex eo, quod de vtraque

ſpecie participent, quamuis & alia ratione poſſit dici reſcriptum mixtum puta quia & ab Eccleſiaſtica poteſtate, & à ſæculari poſſit expediri; cuiuſmodi erit reſcriptum legitimationis, ſiue reſtitutionis natalium C. *Per venerabilem*; *qui fil. ſint legit.* Demùm reſcripta gratiæ adhuc ſubdiuiduntur, quatenus reſpiciunt prouiſionem beneficiorum Eccleſiaſticorum, vt ſcilicet alia ſint beneficiorum iam vacantium, alia verò contineant ſpem, & expectationem vacaturorum, quæ tamen expectatiuæ gratiæ ſunt ſublatæ per *Concil. Trid.* *Seſſ. 24 de reform. c. 19.* Dantur etiam alia reſcripta gratiæ, vt diſpenſationum, indulgentiarum, remiſſionum, abſolutionum, ſicut & reſcriptorum iuſtitiæ, alia ſunt delegationum Breuia, & his ſimilia, quæ ſub varia forma, & ſigillo expediuntur, de quibus agemus opportuniùs ad iudiciorum materiam.

7 A reſcriptorum ſpeciebus ad eos tranſibimus, qui poſſint reſcripta ipſa impetrare, pro quo capite regulam fundamentalem ſtatuemus, quod impetrare poteſt reſcriptum quicumque non prohibetur C. 1. *de reſcrip. in 6.* ſiue actor, ſiue reus; C. 3. C. *ad hæc. h. t.* etiamſi ſit filiusfamilias, vel Monachus; reſcriptum ſiquidem petere, aut impetrare non eſt agere, & quamuis Monachus moriatur mundo, attamen non implicat petere poſſe reſcriptum circa ea, quæ ſtatus ſui ſunt propria; vnde fit, vt prohibitus quilibet à petitione reſcripti arceatur, ſic namque repelluntur hæreticus, excommunicatus, ſeruus, niſi agat pro vindicanda Domini nece, falſus, aut reuocatus procurator C. 1. *h. t. in 6.* C. *ex parte h. tit. l. 1. C. de precib. imper. offer.* Laicus impetrare non poteſt reſcripta gratiæ, cum ipſe non ſit capax Eccleſiaſtici beneficij C. *fin. de inſtit.* C. *ex litteris de tranſac.* at reſcripta iuſtitiæ vtique ex tot tit. *de off. & pot. Iud. Deleg.* quæ ſanè diſtinctio, & in procuratore videtur attendenda, nam ſine mandato nemini licet nomine alieno reſcripta ad lites impetrare, immò impetrans tanquam falſarius punitur *C. ex parte C. Nonnulli in fine de reſcrip.* ſed ad beneficia vtique *C. ex ore, & ibi Ab. de his, quę fiunt à maior. parte Cap.* Quamuis praxis, & ſtylus Romanæ Curiæ aliud obſeruet, teſtatur enim *Gonzal.* *Ad Reg. 8 Canc. Gloſſ. 64. num. 16. & ſeqq.* reſcripta quælibet, ſiue gratiæ, ſiue iuſtitiæ ibi ſine mandato rectè impetrari, quidquid ſit de iure communi ſtatutum, aſſignatque rationem; cum enim qui impetrat literas faciat impenſas, & laborem, ac operam addat, præſumitur id facere, cum mandato eius, cuius intereſt.

8 Cautus autem admodum debet eſſe quilibet impetrans, ſi reſcriptum ipſum velit ſubſiſtere, ne ſubreptionem, aut obreptionem committat; ſubreptio eſt cum per fraudem narratur falſum; obreptio, cum reticetur verum, ad quam vtramque declinandam pro integritate impetrationis, & reſcripti regula præſcripta eſt, vt ſcilicet impetrans omnia illa exponat, quæ Summum Pontificem à conceſſione gratiæ poſſent remorari, vel ea non reticeat, aut ſupprimat, quæ ſic ſuppreſſa faciliorem conceſſionem redderent, quam quidem regulam præſcribit Innocentius III. in C. *ſuper literis* 20. *h. t.* quem tex. centrum totius tituli, ac vniuerſæ materiæ dicere poſſumus. Edidit autem conſtitutionem illam Innocentius, vt altercationes ſcribentium tolleret ad *l.* 1. 2. & 5. *cod.*

cod. si contra ius. vel vtilitatem publicam ad *l. nec exemplum*. C. *Ad. l. cornel. de fals.* quibus consonat, & Paul. Iurisconsultus *lib.* 1. *sent. tit.* 12. Relatis enim opinionibus varijs demùm distinguendo eas conciliat iuxta regulam suprascriptam, cuius fusior tractatio ab ipso Innocentij tex. repeti facilè potest. Regula autem hęc ipsa obtinet in rescriptis omnibus siue ad beneficia, siue ad lites, siue gratiæ, siue iustitiæ; verùm discrimen duplex intet ius canonicum, & ius ciuile in hac parte obseruabimus. Ius enim canonicum grauiùs punit mendacem impetrantem, si de fraude, aut dolo constet, quia inutile facit rescriptum, non subsistit Iudicis datio, nec de principali causa cognoscere vllo modo fas est. At ius ciuile delegationem Iudicis sustinet, qui iudicat ex præcepto iuris communis nulla habita ratione statutæ formę in rescripto. Secundum discrimen; iure ciuili Iudex à Principe delegatus punit impetrantem cum dolo, & falsitate, *careat pœnitus impetratis*, rescribunt Cæll. in *l. & si* C. *si contra ius, vel vtilit. pub. & si nimia mentientis inueniatur improbitas etiam seueritati subiaceat iudicantis*. *l. vniuersa C. de Diu. rescrip.* Iure autem canonico Iudex delegatus falsarium punire non poterit, sed cognitione dilata Summo Pontifici scribet, & si culpa grauior appareat, falsarium ad eundem Pontificem remittet puniendum. C. 2. *de rescrip.* Mendacium verò committitur tam proferendo falsum, quam reticendo verum C. *quisquis* 11. *quæst.* 3. *l.* 2. C. *si contra ius, vel vtilit. pub.* Eorum autem, quæ debcant exprimi exempla passim leguntur sub tit. de rescrip. C. *cum ordinem* 6. C. *ad Aures*. 8. C. *Pastoralis*. 14. C. *sedes* 15. C. *cum adeò* 17. C. *constitutus* 19. C. *Dilectus*. 26. C. *Postulasti*. 27. C. *ad audientiam*. 31. quæ singula possunt iura videri, ne plus nimio circa hęc immoremur.

Quamuis autem subreptio vitiet rescriptum, non tamen vitiat quò ad omnes partes, sed quò ad illam tantùm, in qua commissa est subreptio, manentibus reliquis, quæ sunt separatę. C. *si eo tempore. de rescrip. in* 6. nisi sit dolosa, & fraudolenta subreptio, quia tunc totum subuertit rescriptum *C. Sedes Apostolica. C. ex tenore. de rescrip.* & si subreptio in vno Capitulo fuerit causa impetrandi rescripti, tanquam vitium sit in causa formali, corruet totum rescriptum. *C. constitutus. & ibi Gloss. h. t.* Si verò rescripto fuerit adiecta clausula, *motu proprio, Non obstante &c. vel si non sit alteri ius quæsitum*. tollitur subreptio *C. quamuis de rescrip. in* 6. Sic etiam, si sint adiectæ clausulæ, *ex certa scientia, ex plenitudine potestatis; Pro expressis habentes, supplentes omnes defectus*, & si quæ sint huiusmodi, à quibus subsistentiam acquirit rescriptum, & à subreptione vindicatut.

9 Plura alia sunt, quæ rescriptum insubsistens reddunt, vt si sit contra ius *C. rescripta*. 25. *quæst.* 2. siue sit ius Diuinum, quod tollere nequit inferior, siue naturæ, quod est immutabile, siue ciuile *C. Imp.* 25. *quæst.* 2. siue contra Concilia generalia, & ius Canonicum *C. ex parte. de Cappell. Monach.* & demum contra ius municipale, aut consuetudinem, nulla de eo, aut de ea facta mentione, quotum omnium

est ratio, quia scilicet rescripta huiusmodi præter intentionem Summi Pontificis censentur extorta, vt ipsemet innuit Pontifex in *d. C. ex parte.* *De capell. Monach.* neque enim credendum est voluisse ipsum iura tanta maturitate condita vno rescripto conuellere C. *Ecclesiastica de Elect. l. si quando* C. *de inoff. test.* Immò styli consueti mutatio rescriptum reddit suspectum. Stylum enim non immutat consuetum Pontifex; vnde literæ huiusmodi suspectæ fiunt, tanquam à Summo Pontifice non manauerint. C. *Porrecta. de confir. vt. vel inut.* Nec minus est suspectum, si clausulas contineat insolitas, si tollat ius tertij, si careat debita solemnitate, si sit rasum in loco suspecto, aut demum si aliquid sit diminutum C. *cum adcò de rescrip. &c.*

10 Vltra rescripta sunt etiam aliæ literæ Pontificiæ, quæ à Summis Pontificibus, Episcopis, & alijs Prælatis dabantur, vt pacificæ, confessoriæ, communicatoriæ, commendatitiæ, Decretales, Pastorales, Catholicæ, Apostolicæ, Dimissoriæ, Circulares, siue Encyclicæ, Synodicæ. *dist.* 71. *&* 72. *can.* 7. *Antiochenæ Synodi &* 11. *Chalcedonensis*, quæ quidem pro varia scribentis Pontificis intentione varias etiam sortiuntur denominationes.

Hoc vnum de omnibus censendum, & seruandum, vt honore, & debito cultu recipiantur, & impleantur. *Decretales Epistolas, quas Beatissimi Papę diuersis temporibus ab Vrbe Roma pro diuersorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter esse recipiendas.* Dixit *Gelas.* 1. *in* *Concil. Rom.* & firmat tex. in C. *si quando de rescrip.* Honor autem rescriptis, & literis Pontificijs præcipuè osculo exhiberi consueuit; Osculum siquidem adhibere summæ erat venerationis, & adorationis signum; Plinius; *In adorando dexteram ad osculum referimus*; vnde *Lipsius. Factum adorandi verbum*, Censuit, *non ab adorea, quæ frumenti genus, vt voluit grammaticorum acumen, sed quia summè venerantes manus ad ora admouebant, indeque dicti adorare, ac denominata adoratio.* Quæ quidem debita præ cæteris Diuinis apicibus, ac literis Summi Pontificis, in cuius Epistolis, & mandatis non tam hominem, quàm Deum ipsum loquentem suspicere, ac venerari fas est, vnde nulla ei potest exhiberi veneratio, quæ celsitudine tanta non sit inferior, & ideò iustè animaduersum in contemptores, si qui ausi debitum fraudare cultum. Hæc de rescriptis Apostolicis pro instituto; plura & minutiora relinquendo tractatoribus, & interpretibus, qui consuli facilè possunt.

Lib. 28. *cap.* 2. *Elec. l.* 2. *cap.* 6.

CAP.

CAP. VII.

De Priuilegijs.

1 *Priuilegij denominatio, siue Ethimologia.*

2 *Priuilegium modis pluribus definitur, & examinantur definitiones, soluendo obiecta, & quomodo saluetur ratio Legis in priuilegio.*

3 *Ad priuilegium an necessaria scriptura, & differentia inter priuilegium, & rescriptum, dispensationem, vel gratiam.*

4 *Diuiditur priuilegium in plures species, & præcipuè in personale, & reale, quod vtrumq; declaratur.*

5 *Diuiditur in gratiosum, & remuneratiuum.*

6 *Item in perpetuum, & temporale, de qua diuisione latè.*

7 *Iterum diuiditur priuilegium, vt aliud sit priuatum, aliud commune.*

8 *Tanguntur aliæ diuisiones remissiuè, & potissimùm illa, vt aliud sit scriptum, & aliud non scriptum.*

SCRIPTO Iuri non sine causa priuilegium adcensemus, & legibus, ac Constitutionibus tractãdo adnectimus, siue quia vt plurimum priuilegia in Scriptis conceduntur, siue quia per priuilegia constitutionibus derogatur, siue demùm quia priuilegium est lex licet priuata, & ideò, quamuis alia ratione, quam assignat *Gloss. ad Rub. de priuileg.* Raymundus tractatum de Priuilegijs in quintum librum Decretalium reiecerit, nos tamen ad coronidem scripti iuris opportunè de Priuilegijs ipsis agemus, maximè quia ad Iurisdictionem voluntariam spectant.

1 Priuilegii nomen à vetusto verbo *Priuum* deductum docet *Pompeius Festus*, eoque *singulos* veteres indigitasse, vnde & priuata dicuntur, quæ vniuscuiusque sunt, & ideò eruditè obseruauit *Iacob. Ræuard.* alio sensu Decemuiros Romanorum, alio Iureconsultos *priuilegium* accepisse. Illi enim priuilegii nomine omnes illas leges intellexere, quę in priuatos, & singulares homines ferebantur, qui priui dicti, & leges singulos respicientes dictę priuilegia. Sumpsere Decemuiri ex legibus Solonis, inter quas & hęc ipsa, quæ in leges duodecim tabularum translata. *Priuilegia nè irroganto.* vt ex ęnea tabula notauit Cuiac. cui innixus legi scripsit *Vlp.* quod *iura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur* in *l.* 8. *ff. de legib.*

De verb. signific. verbo Priuus.

Lucret. lib. 4. & 5.
Horat. lib. 2. sat. 5. ad l. l. 12. tab.

Lib. 15. obser. cap. 18.

Iureconsulti verò ius singulare priuilegium dixerunt, quod aperta, & euidens ęquitatis ratio contra vulgatas iuris communis regulas nonnunquam cogit indulgeri; Decemuiri nulla omninò admittunt priuilegia; Iureconsulti ea indulgeri aliquandò non abnuunt; Hęc quòad nomen satis erunt, non enim omnia, quę occasione legis duodecim tabularum possent considerari, sunt hìc nobis congerenda.

2 A nominis notione facilè erit ad definitionem descendere. Priuilegium enim nihil aliud esse videtur nisi

nisi *ius singulare in personæ certæ, vel causæ gratiam, & fauorem constitutum*, vel *lex de vno homine lata*, & demum ex communi scribentium voto; Priuilegium *est lex priuata speciale aliquid indulgens, vel concedens*. Sic enim *Isidorus* in C. *Priuilegia*. *Dist*. 3. *Priuilegia sunt leges priuatorum, quasi priuatæ leges*.

ad Rub. de priuil.

Assignent quidem ex communi voto hę definitiones priuilegium, non tamen sine scrupulo apud accuratè examinantes transeunt, vix enim probari potest, priuilegium esse legem; De ratione enim legis est, vt pro communitate feratur, & pro communi bono, & vt sit perpetua, quod neutrum potest de priuilegio verificari, cum singularis personę bonum respiciat, & cum priuilegiati vita extinguatur, vnde, & commune bonum, & perpetuitatem excludit; Non tamen ità est, sed immò ratio legis latè sumptę optimè, & in priuilegio subsistit, idque satis, vt rectè, & verè priuilegium lex dici possit; quod etenim ad commune attinet, quamuis priuilegium singularem personam tangat, non tamen desinit esse commune pręceptum, per quod populo iniungit Princeps, vt omnes priuilegium, & fauorem priuilegiati obseruent, ipsi pareant, & quantum in ipsis est, impleant; quod verò ad bonum, & vtilitatem communem, licèt priuilegium feratur immediatè in bonum, & commodum priuilegiatę siue personę, siue familię, tendit nihilominus, & dirigi debet in commune bonum, vt mediatè saltem in ipsum redundet. C. *Requiritis*. §. *Nisi rigor*. C. *Dispensationes*. 1. *quæst*. 7. Vbi enim concessio fuerit rationabilis, bonum commune erit, in similibus similia concedi, & ciues per hęc exempla ad virtutem, & merita incitantur, idq; demum in Reipublicæ bonum desinit; Viget igitur in priuilegio ratio legis, & meritò dicitur lex; at lex non absolutè, sed priuata, quæ vox tanquam contrahens vicem differentiæ in definitionibus supplet C. *Abbate*. 25. *de verb. sign*. & rationem priuilegii propriam in eo consistentem indicat, vt largiatur aliquid singulare, siue personę, siue communitati extrà ius commune, vt optimè exprimit Honor. III. in *cap. In ijs. de Priuileg*. & ex Leone IV. Gratian. in C. *fin*. 25. *quest*. 1. *neque enim priuilegia aliquibus concederentur, si præter generalem legem nulli aliquid speciale indulgeretur*; cui proxima & priuilegii ratio illa, vt scilicet fauorem aliquem, aut aliquod commodum conferat, sine qua ratione priuilegium dici nequeat, sufficitque fauor, licèt non sit commodum. C. *hinc* 16. *quæst*. 1. & sat est, si quid speciale indulgeat, quodcumque illud sit respectu iuris communis, etiamsi non sit contra ius, cum immò possit esse priuilegium, etiamsi illud ipsum indulgeat, quod ius commune largitur, non enim modicę vtilitatis est, si quis ad rem suam, & iure communi, & priuilegio vti valeat, addit siquidem priuilegium vltra ius commune specialem auctoritatem, intercessionem, & protectionem Principis, vt innuit Summ. Pontifex *in C. quia in causis. de procurat*. idque satis, vt ratio priuilegij vigeat, quod rectissimè definitur lex priuata.

3 Et inde fit, vt priuilegium ad sui substantiam non requirat, vt sit scriptum, vel non scriptum, sicut enim

enim ex ijs, quæ supra tractauimus ad legem, vt lex est, scriptura non requiritur, ita neque ad priuilegium, in quo nihil est, propter quod magis requiratur scriptura, quàm in lege; voluntas siquidem, & potestas Principis est tota causa priuilegij, de qua etiam sine scriptura, & solo verbo satis constare potest; D. Gregor. in *C. Institutionis* 25. *quæst.* 2. *Clem. Dudum . de sepult. Gratias , aut priuilegia scripto , aut verbo concessa*, ait ibi Sum. Pontif. *Extrau. etsi Dominici . de pœnit & remiss.* vnde scripturam ad probationem priuilegij requiri, non item ad substantiam in casu suo indicat ad summum tex. in *cap. contra morem .* 100. *Dist.* Ex qua consideratione facilè colligi potest differentia inter priuilegium, rescriptum, & dispensationem, vel gratiam. Rescriptum enim (vt indicat nomen ipsum) scripturam supponit, siue accipias rescriptum, quasi iterum scriptum, seu veriùs, & iuxtà antiquam iuris ciuilis acceptionem, quasi responsum scriptum *l.* 1. *ff. De appellat. & remiss. l.* 1. *ff. Quando appell. sit*, quamuis hæc differentia merè verbalis sit. Rescriptum enim in vsu Pontificij iuris latiùs patet, quàm priuilegium, continet namque sub se priuilegium scriptum, & plura alia, quæ priuilegia non sunt, sicque priuilegium scriptum poterit dici rescriptum, at quodlibet rescriptum non item dici potest priuilegium.

Differt secundò priuilegium à dispensatione, nam dispensatio latius & ipsa patet, quàm pateat priuilegium, cum possit dari dispensatio, quæ non sit priuilegium, potest enim quis dispensari ad vnum actum tantùm, vt ad matrimonium contrahendum in gradu interdicto, quo casu deficit ratio propria priuilegij, quod est lex priuata, quæ lex dicit quid permanens, nec per vnicum actum durans, & ideò præceptum ad tempus sicut non est priuilegium, cum non sit lex, ità nec dispensatio ad actum vnicum, immò dispensatio nonnunquam nihil confert, sed tantum redigit ad Ius commune, vt cum dispensatur cum irregulari, submoto enim impedimento plura potest, quæ ante non poterat, hæcque operatur ex iure communi, ad quod sublato irregularitatis impedimento fuit restitutus; vnde dispensatio tunc demùm erit verè priuilegium, cum quis eius virtute firmiter, & stabiliter, ac per modum legis potest operari, quod sit contra ius. Gratia igitur, & beneficium se habent tanquam genus ad priuilegium, quodlibet enim priuilegium est gratia, aut beneficium, at non è conuerso, quatenus priuilegium non est debitum gratia est, & beneficium, quod nihil aliud est nisi Principis fauor, at non vice versa quęlibet gratia, & quilibet Principis fauor est priuilegium. Dispensatio est gratia, & beneficium, & tamen quælibet dispensatio non est priuilegium.

4 Hocque ipsum tanquam genus hactenus consideratum diuiditur in species plures: Scholastici diuidunt vt aliud sit diuinum, & aliud humanum. Diuinum legem vtramque, siue Mosaicam, siue Euangelicam respicit, quidquid enim singulare in lege Mosaica Deus indulsit priuilegium fuit contra legem ipsam, vt facultas repudiandi vxorem, ducendi simul plures vxores, & in lege Euangelica facultas aliquid singulariter operandi alicui personæ data per inter-

ternum Spiritus Sancti impulsum, aut per internam motionem, quæ etiam lex priuata vocatur in *C. duæ sunt* 19. *quæst.* 2. *C. Dixit Dominus* 14. *quæst.* 5. *C. Non licet* 23. *quæst.* 5. priuilegium erit; quod priuilegium non semper repugnat, aut est contrarium legi, aut præceptis, sed ad aliquid perfectius, & excellentius operandum excitat, & tunc non tam est priuilegium, quàm speciale Dei auxilium prudentia, & spirituali sanctaque solertia accuratè discernendum; eòque respiciens legem priuatam *in C. commissum de sponsalibus* rectissimè interpretatur *Cuiac. Diuinum afflatum*; Hoc autem priuilegium veriùs dixeris diuinam dispensationem quandam. Hoc dimisso priuilegio humanum assumamus, quod diuidetur, vt aliud sit personale, & aliud reale, quam quidem diuisionem innuit, *S. Gregorius in C. Mandata de præsump.* vices enim Apostolicæ Sedis Maximo Episcopo committens in vniuersam Siciliam ait, *quas loco non tribuimus, sed personæ*, nec absimiliter *Modestin. in l. Priuilegia* 157. *ff. de reg. iur. Priuilegia quædam causæ sunt, quædam personæ*. Adstipulante, & *Vlp. in l. forma* §. *quemquam ff. de censib.* termini rem ex se ipsis declarant, personale enim dicitur, quod conceditur personæ, & eius intuitu. Reale verò quod ratione rei, vel loci indulgetur. Certè omne priuilegium respicit personam, quia cum essentialiter sit lex nonnisi rationali creaturæ ferri, & fieri potest, attamen versatur vtilitas priuilegij aliquando circa res, loca, fructus, quo casu denominationem realis sortitur, & ideò cum priuilegium personale denominamus de persona vera accipimus, non de ficta, seu mystica, puta Collegio, Vniuersitate, Monasterio, Ciuitate, tunc enim reale potius est, cum sit perpetuum, & cum ipsa mystica, & ficta persona duraturum; est enim per successionem eadem vniuersitas, vt inquit Iurisconsultus in *l. Proponebatur ff. de Iudic.* hocque siue vsus priuilegij concedatur, & sit penès totum corpus, siue penès singulos de corpore, nihilominus enim censetur reale, & datum corpori, nam ciuibus ciuitatis legatum, vel fidei commissum ciuitati relictum videtur inquit Papin. in *l.* 2. *ff. de reb. Dub.*

Cæterum cum personæ veræ, ac naturali indulgetur priuilegium spectari attentè debet, an sub ratione eius indiuiduali, an verò sub alia ratione concedatur; primo casu merè personale est priuilegium, & extinguitur cum persona, nec transit in hæredes. *C. priuilegia. de priuileg. in* 6. Secundo casu cum datur priuilegium E. G. maritis, mulieribus, minoribus, priuilegium certè personale est, quamuis enim personæ veræ sub nomine communi concedatur, non tamen datur tanquam communitati huiusmodi personarum, aut tanquam corpori mystico, sed intuitu indiuidui, cuius ratio, & vtilitas directè, & immediate spectatur, vnde fit, vt cum persona etiam extinguatur *l. Maritum. l. si post, diuortium. ff. sol. matrim.* At quia hoc idem priuilegium, licèt concessum personæ, est tamen concessum sub ratione quadam communi, quæ nunquam deficit, vt maritis, minoribus, inde est, quod idem priuilegium est perpetuum in se, cum nunquam defutura sint indiuidua, in quibus priuilegium sustineatur; & ideò sortitur rationem priuilegij

realis,

realis, cum non tam persona, quàm conditio, & certa causa ei occasionem dederit, vt imbecillitas in minore, sexus fragilitas in muliere pro Velleiano, status, & subiectio filij familias pro Macedoniano; indeque priuilegium rationem realis induit. Doctrina elegantissima Pauli Iure-Consulti *in l. in omnibus 69. ff. de reg. iur.* hisce expressa verbis. *In omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea deficit quoque beneficium; vbi vero genus actionis id desiderat, ibi ad quemuis persecutio eius deuenerit non deficiat ratio auxilij.*

Abstracta igitur (vt ita loquamur) huiusmodi priuilegia rationem realium potius habent, applicata verò personalium, & an ad alterutrum motiuum respexerit Princeps in largiendo priuilegio si assequamur, facilè poterimus qualitatem ipsius priuilegij nosse, & intentionem concedentis percipere; eo modo planè, quo de persona in pactum deducta arguit Iure-Consultus, an faciat nec ne pactum personale, id enim venandum ab intentione paciscentium docet. In *l. iuris gentium. §. Pactorum ff. de Pact. vtrum autem in rem, an in personam pactum factum sit, non minus ex verbis, quam ex mente conuenientium æstimandum est. Plerumque enim persona pacto inseritur, non vt personale pactum fiat, sed vt demonstretur, cum quo pactum factum est.* Intentionem autem, vt in pacto, ita & in Priuilegio à verbis, à subiecta materia venabimur, & ex ea de qualitate priuilegij iudicabimus.

5 Huic diuisioni succedit & secunda priuilegij diuisio, vt scilicet aliud sit gratiosum, & aliud remuneratiuum; gratiosum est, quod gratis, & ex mero animi, ac liberalitatis impulsu à largiente conceditur. Remuneratiuum verò, quod intuitu meritorum indulgetur, & hoc ipsum dicitur etiam conuentionale, de quo si dubitetur, an sit personale, an reale, cum ex natura sua abstrahat ab vtraq; hac qualitate, & sit planè indifferens, verba à concedente adhibita spectabimus, & inde specificationem priuilegij hauriemus, si enim dirigantur proximè, & immediatè in rem, quamuis considerentur merita petentis, aut possidentis rem ipsam, priuilegium erit reale; si verò tendant in personam, & intentionem principalem exprimant remunerandi merita, erit personale, quod si verba sint dubia, expendetur proportio meritorum ad priuilegium, & iuxta eam de qualitate priuilegij censebitur, maximè si sit beneficium Principis, & fauorabile, & ex eadem regula transmissionem ad hæredes examinabimus.

6 Indeque manat tertia priuilegij diuisio, vt scilicet aliud sit perpetuum, & aliud temporale, perpetuum dicitur, quod rei perpetuò inhæret, aut indefinitè, ac illimitatè conceditur; temporale verò, quod temporis lapsu circumscribitur, ac finitur; aut quia in concessione certum temporis sit statutum, vltra quod non porrigatur. *l. quoties C. de precib. Imper. offer.* aut quia sit merè personale, quia persona extincta cadit priuilegium, *C. priuilegium. de reg. iur. in 6.* aut quia sub conditione sit concessum, conditione enim deficiente corruit priuilegium. *l. vn. §. sin autem sub conditione C. de caduc. tol.* Vnde etiam fit, vt morte

concedentis possit finiri priuilegium, reddaturque temporale; si enim fuerit ita concessum *donec viuam*, *vel donec decessero*. Morte superueniente priuilegium expirabit; regulariter enim morte concedentis gratia non expirat. *C. gratum. de off. & post Iud. deleg. C. si super gratia. eod. in 6.* idemque censendum, quo casu fuerit concessum priuilegium duraturum ad beneplacitum concedentis; eo enim vita functo cessat priuilegium, secus si esset datum ad beneplacitum Apostolicæ Sedis, quia etiam si decedat Pontifex, perenne est priuilegium, nunquam enim deficit Apostolica Sedes. *C. si gratiosè. de rescrip. in 6.* Duo ergo sunt quæ constituunt priuilegium perpetuum, ex parte concedentis vnum, vt scilicet simpliciter, absolutè, indefinitè concedatur, vel sub conditione aliqua perpetua. *C. si super gratia. de reg. Iur.* in 6. *C. si cui nulla. de præb. in 6.* Ex parte priuilegiati alterum, vt scilicet rei perpetuæ fiat priuilegium, perpetuæ scilicet per successionem, quia indiuidualiter nihil sub sole perpetuum, sicque priuilegium concessum religioni, aut vniuersitati, nisi supprimatur, aut extinguatur (sicut factum vidimus hoc æuo) quia tunc cum subiecto omnia priuilegia euanescunt. *C. quæ semel. C. Abate. & vtrobique Gloss. de verb. sign.* Diuiditur quartò priuilegium, vt aliud sit priuatum, & aliud commune, siue publicum, spectata potiùs materia, quàm fine ipsius priuilegij, quod siue mediatè, siue immediatè tendit in commune bonum, igitur ratione materiæ priuatum dicemus priuilegium, quod respicit priuatum priuilegiati comodum; commune verò, quod commune, siue publicum, quam quidem diuisionem supponit vulgata differentia illa, quod priuato priuilegio, quilibet renunciare potest. *C. ad Apostolicam. de regular. C. si de terra. de priuil. l. fin. C. de pac.* communi verò, siue publico non item. *C. si diligenti. de foro compet. C. contingit de sent. excom. l. ius publicum ff. de pac.*

Dantur & aliæ leuiores diuisiones priuilegij, vt scilicet aliud sit fauorabile, & aliud odiosum. Quod enim merum commodum priuilegiati respicit, fauorabile est, quod autem comodum vni ità confert vt & incomodum sit alteri, hoc respectu priuilegiati erit fauorabile, & respectu alterius odiosum. Aliud affirmatiuum, aliud negatiuum; aliud pro foro interiori, aliud pro foro exteriori; quæ quidem duo diuidentia membra non sunt inuicem adeò opposita, quin sint etiam subordinata ità, vt priuilegium in foro exteriori contineat illud etiam in foro interiori, quamuis è conuerso non hoc, illud. Sed hisce sic tactis adnectemus aliam diuisionem, quæ ex hactenus traditis consurgit.

Cum ergo sit dictum priuilegium ad sui essentiam scripturam non requirere, iam demum videtur diuidendum priuilegium, vt scilicet aliud sit scriptum, de quo hactenus, & aliud non scriptum, de quo aliquanto exactius, quia eius vsus in Ecclesiasticis præsertim frequentissimus est, vnde & illud nosse perutile erit.

De

De Priuilegio non Scripto.

§. I.

1 *Priuilegium non Scriptum dupliciter accipi potest, & de quo agendum.*

2 *Obijcitur contra hoc non Scriptum priuilegium, & soluitur obiectio, ac fundatur priuilegium à Consuetudine.*

3 *Vnde nam tanta vis consuetudini, & modus, quo priuilegium inducit. Opiniones variæ proponuntur.*

4 *Vera opinio subditur, & confirmatur latissimè.*

5 *Consuetudo verum priuilegium confert.*

6 *Soluuntur, quæ obiecta contra priuilegium non Scriptum.*

IAM igitur priuilegium non Scriptum dupliciter accipi & intelligi potest; aliud enim erit, quod à Principis ore processit, & à viua eius voce, sed non in scripturam redactum, hoc priuilegium est efficax, & planè subsistens, non Scriptum quidem, sed per accidens, quatenùs, aut nondum est scriptum, aut non authentica forma, & huiusmodi est, quod in Romana Curia respectu Romani Pontificis dicitur viuæ vocis oraculum, & de hoc accipiendum quidquid de necessitate scripturę ad priuilegium expendimus.

1 Aliud verò priuilegium non Scriptum illud est, quod non est ita concessum, vt scribi possit, sed vsu solo est inductum, & tacita Principis conniuentia quæsitum, ac longa consuetudine firmatum, & de hoc priuilegio non Scripto, & in Ecclesiasticis Vniuersitatibus perfrequenti agere breuiter, & vtiliter instituimus.

2 Res implexa planè videtur, & attentiùs examinanti omninò implicans, induci posse, & vigere priuilegium non Scriptum solis moribus, & sola consuetudine inductum; nam mores isti, & per hos inducta consuetudo, demùm resoluuntur in actus priuatorum, & ipsius populi, concedere, quod per hos actus inducatur priuilegium, nil aliud erit nisi asserere populum, & priuatos, ac subditos homines se ipsos à lege eximere posse, & legem priuatam, sibi condere, quod quidem solus legislator facere potest, legem enim condere (vt vidimus) maiestatis est, quæ maiestas tantum est penès supremum, non penès subiectum populum. Et si confugere velis ad Principis conniuentiam, & tacitum consensum, facilè intercludetur effugium, quia hæc voluntas, & hic consensus Principis, & supremi excluditur euidenter, nam hæc voluntas supponit scientiam; Princeps autem non præsumitur scientiam habere de singularibus subditorum actis, sicque nec approbare singularem consuetudinem, sed tantùm generalem *Cap. contra morem* 100. *Dist.*

Sed hæc non tanti; quin asseramus intrepidè consuetudine acquiri priuilegium, ipsamque priuilegium conferre, vel (si mallis cum alijs loqui) consuetudinem priuilegio æquiparari, sic enim locuta *Glos.* & sic re ipsa sensit. *Innoc.III. Sum. Pontif.* scribens Prælatis per Franciam constitutis, *in d. C. Nouit. de iudic.* *Nisi fortè iure communi, per speciale priuilegium, vel contrariam* con- *Ad C. Nouit. de Iudic. verb. Consuetudinè*

consuetudinem aliquid sit detractum, en æqualem omninò virtutem, & efficaciam ad detrahendum legi, & priuilegij, & consuetudinis, Nicolaus Papa apud *Gratian. in Can. Conquestus 9. q. 3. Primates, & Patriarchas* (ait) *Nihil priuilegij habere præ cæteris Episcopis, nisi quantum Sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo*.

At hac de re inuincibile est testimonium Nicæni Magni Concilij, quod quidem euincere posse videtur, prima immo priuilegia in Ecclesia Dei *non aliunde* fuisse, quàm à consuetudine, celebris est *Can. vi.* aliàs à nobis ponderatus, cuius ea verba. *Antiqui mores seruentur, qui sunt in Ægypto, Lybia, & Pentapoli, vt Alexandrinus Episcopus horum omnium potestatem habeat, quandoquidem, & Episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter, & in Antiochia, & in alijs Prouincijs, suæ priuilegia, & suæ dignitates, & auctoritates Ecclesijs*. Supponit Concilium priuilegia *non aliundè* quàm à moribus accepta, & ad mores ea referunt Nicœni Patres. Ad rem *Innoc. III. in C. super quibusdam*, §. *Prætereà de verb. signif.* æquiparat pedagia, guidagia, Salinaria, quæ ab Imperatoribus, Regibus, aut lateranensi Concilio fuerint concessa, & quæ consuetudine præsertim immemorabili fuerint quæsita. Idem in *C. simul. de off. ord.* & meritò quidem, supposita vi consuetudinis, quæ tanta est, vt limitet, vincat, & abroget legem sicut tractatu sequenti ostendemus, igitur, & poterit supra legem, contra legem, & vltra legem priuilegium, consuetudinis enim, & Principis pares sunt vires, quam siquidem iurisdictionem dare potest solus Princeps, hanc ipsam dat consuetudo *d. C. super quibusdam. de verb. sign.*

3 At vndenam consuetudini tantæ vires? & quisnam modus, per quem consuetudo priuilegium tribuat? & in hoc variatum inter scribentes. *Glos. enim ad C. conquæstus 9. quæst. 3.* quam approbauit, & *Craueta*, asseruit consuetudinem pariari priuilegio, at non esse verum priuilegium, idque ex *l. hoc iure. §. Ductus aquæ. ff. de aqua. quot. & æst. Ductus aquæ, cuius origo memoriam excesserit, iure constituti loco habetur*. ait ibi Iureconsultus: obseruat *Craueta*. verbum *habetur*, quod improprietatem, & fictionem indicat, cum aliud sit esse tale, & aliud haberi pro tali, quidquid limitet subinde de extendenda dispositione à casu vero ad casum fictum. Exposuere alij consuetudinem non esse, aut dare priuilegium, sed argumentum, ac probationem priuilegij; & præsertim si sit immemorabilis, cum probationem in contrarium excludat, & veritati æquipolleat, idq; sensisse videtur Iureconsultus in *d. l. hoc iure §. Ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æst.* & hoc factum obseruamus in seruitutibus, vt eleganter notauit *Vuesembet*. Nam certum est, quod docuit *Iacob Reuard*. lege scribonia vetitam fuisse seruitutum vsucaptionem *l. si aliena §. hoc iure. ff. de vsucap. l. seruitutes. ff. de seruit.* Potuere nihilominus incorporalia iura, & inter ea, seruitutes acquiri *d. l. hoc iure. §. Ductus aquæ, non iure vsucapionis, sed iure constituti*. ait ibi Iureconsultus, quod scilicet ex vsu tanti temporis præsumatur initio, seruitutem pactione, & Domini fundi seruientis voluntate,

De antiq. temp. p. 4. §. absolutis n. 10. tom. 17. tract. p. 161. tr.

In parat. ad tit. de seruitutum. 5.

Lib. ad l. scribon. c. 2.

tate; & consensu fuisse constitutam; Quod si de aqua ducenda ex flumine publico agatur, quo casu nulla adest patientia Domini, quæ possit præsumi, adhuc tamen immemorabilis temporis lapsus operabitur, vt non quidem vsu, aut aliquo opere manufacto constituta huiusmodi seruitus censeatur, sed quasi naturæ beneficio concessa, tanquam naturaliter, & sua sponte aqua in eum locum solita sit fluere, vt infert *Francisc. Connan.* quasi temporis vetustas in vim probationis, & argumenti operetur, & tanquam præsumptio quædam, cui standum necessariò sit, cum probari in contrarium in re immemorabili non possit, quod dicitur de seruitute aptari facile potest acquisitioni priuilegij, & circa modum ipsius acquirendi inde concludere.

Com. Iur Ciu. lib. 4. cap. 12 num. 16.

4 At verius, quod quando quis fruitur, aut exercet quidpiam per consuetudinem, quod ei largiretur priuilegium, tunc consuetudo verum, ac proprium inducit priuilegium, non scriptum quidem, sed eiusdem & naturæ, & virtutis, seu vniuocum, vt scholasticè *P. Suarez.* cum priuilegio scripto, quod simplici, & absoluta priuilegij appellatione veniet. Confirmamus assertionem arguendo ab effectu. Aut enim hæc consuetudo scilicet contra legem, derogat ei, dispensat, & eius obligationem in casu particulari tollit, aut vltra legem, & dabit verè facultatem, potestatem, ac iurisdictionem, & in hoc ratio priuilegij consistit; primò dat verum priuilegium consuetudo, augetur illatio, nam consuetudo facit veram legem, & non fictam verè, & non fictè obligantem *l. de quibus. ff. de legib.* & exactè probabimus tractatu sequenti, si publicam legem veram facit, ergo faciet veram legem priuatam, quæ priuilegium, immo si præscriptio acquirit verùm dominium, & non fictum, veram iurisdictionem, & non fictam, & verum, non fictum priuilegium dabit consuetudo, adeòq; verum, vt non dubitauerit inquirere *Dec.* vtrum sit potentius priuilegium? an quod à Principe, an quod à consuetudine? & quæsito non est adeo facile respondere, cum priuilegium, & consuetudo se habeant tanquam excedens, & excessum, & in quo vnum preponderat, alia deficit, & vice versa. Priuilegium enim plures potest producere effectus, quàm consuetudo, nam priuilegium potest tollere inhabilitatem personæ, quam tollere non potest consuetudo *C. quanto de consuet.* consuetudo è contra est potentior priuilegio in eo, quod priuilegium faciliùs tollitur, quàm consuetudo, quippe quæ nitatur iure communi *l. de quibus ff. de legib.* priuilegium iure speciali, quod faciliùs tollitur, quam illud *l. eius militis §. militia missus ff. de milit. test.* at supposita personæ capacitate regula fermè brocardica est, posse acquiri consuetudine quidquid obtineri potest priuilegio, præsertim si sit legitimè præscripta, vt not. *Felin.* tex. in *C. super quibusdam de verb. sig.* &c. quæ quidem regula ingens fundamentum, & præsidium præbet Ecclesiasticis inferioribus, quos zelus nescio quis superiorum sæpissimè vexat.

Ad C. Nouit. de Iudic. nu. 18.

Ad C. Accedentes de præs. r. p. n. 3. & n. 6.

5 In materia igitur fauorabili, & vbi de incremento, & conseruatione priuilegiorum agitur consuetudo priuilegium conferens nomine veri priuilegij venit, & sub eo comprehenditur tanquam verissimum priui-

priuilegium per se non scriptum, & in subiecto, ac materia habili, & capaci, poterit per eam acquiri, quod per priuilegium posset obuenire. At in materia odiosa, puta vbi ageretur de priuilegiorum reuocatione, neutiquam veniret consuetudo, nisi eius fieret expressa mentio, cum enim ipsa altiores agat radices, vtpote innixa iuri communi, vt supra diximus, hinc est, quod non adeò de facili potest euelli, vnde nec generali priuilegiorum reuocatione comprehænditur. Quantum autem requiratur temporis spatium ad inducendam consuetudinem, & non scriptum priuilegium inquiremus opportunius, cum de consuetudine agemus.

6 Iam facilè concidunt, quæ supra proponebantur tanquam obstantia consuetudini, quæ priuilegium inducat; Non enim (quod dicebatur primò) subditus se ipsum, & actibus suis à lege eximit, quia tantum virtutis non adipiscitur consuetudo ab actibus priuatorum hominum, sed à tacita, siue præsumpta Principis voluntate, siue melius iuris communis auctoritate tantum virium ipsi consuetudini impertientis, nec eneruat responsionem, quod scientia Principis non adsit, cum ipsum scire huiusmodi actus, certè, & cum veritate asserere non possimus; Non est hic agendum, quatenus scientia Principis sit necessaria ad consuetudinem, sed alibi opportuniùs, interim dicemus, scientiam Principis non esse necessariam, vbi consuetudo est legitimè præscripta; si enim sit immemorabilis, censetur iam Principi nota, sin secus; iuris communis auctoritas supplet, cuius virtute habitualis scientia in Principe præsumitur, immò & inducitur; sat enim est ipsum generaliter consensisse, vt in ditione sua consuetudo induci possit, & obtineat. Canon verò *contra morem*. 100. *dist.* se ipsum soluit, loquitur enim de pallij Archiepiscopalis abusu, siue vsu extra statuta tempora à iure, quem esse impræscriptibilem agnoscit *Felin.* *lex enim vetat* (inquit ipse) *nisi ex speciali priuilegio*. At re vera nullus adhuc legitur canon, quo ante illud decretum fuerit statutum, vt non possit ille honor, & illa facultas præscribi, sed vtique censuetudine generali vsus pallij extra statuta tempora fuit primò interdictus, cui innititur *D. Gregor. Magn.* translatus à Gratiano in d. canon. *contra morem*, quam consuetudinem ita accepit *Diuus Gregorius*, vt ipsa contra se præscriptionem impediret per consuetudinem specialem, sicut enim lex scripta potest excludere, quò minùs per consuetudinem specialem ei derogetur, ita consuetudo generalis se ipsam præseruare potest impediendo specialem consuetudinem; de qua speciali consuetudine notauit *Card. à Turrecrem.* eam non esse tantæ virtutis, vt habeat locum in ijs, quæ respiciunt honorem, sed vtique in ijs, quæ sunt oneris; vnde cum vsus palij extra missarum solemnia, respiciat honorem, non potuit per specialem consuetudinem ab Archiepiscopo Rauennate acquiri. Demum obseruat idem *Turrecrem.* non excludere *D. Gregorium* in eo tex. quò minus consuetudine speciali posset ille vsus palij acquiri, sed tantum duo considerare, censetur; causam scilicet generalem, & priuilegium, quandoquidem duo hęc Archiepiscopus Rauennas allegabat; vnde

Ad d. c. Accedentes nu. 6. de præscrip.

Ad d. C. contra morem.

non

non obstat, & concludimus, consuetudinem conferre priuilegium non scriptum eiusdem naturæ, & virtutis cum scripto; Hæcque satis de priuilegij essentia, & virtute.

Quinam possit, & cuius sit, Priuilegium conferre.

§. II.

1 *Idem auctor, & causa priuilegij, qui & legis, & probatur.*

2 *Impugnatur in hac parte illatio à lege ad priuilegium, & augetur ratio, ac soluitur.*

3 *Inde ad singularia descenditur, & primò de Summo Pontifice quæritur.*

4 *An Episcopus in Diœcesi sua possit priuilegium concedere.*

Consuetudini, quæ tanquam causa priuilegium non scriptum inducit, adnectimus causam aliam inductiuam priuilegij, hominem scilicet concedentem, de qua pauca dicenda supersunt, præter ea, quæ de causa inductiua legis tradidimus, si quid tamen singulare, & proprium vigeat, expendemus.

1 Dicamus igitur, eum posse priuilegium concedere, qui potest & condere legem, & è conuerso, non posse indulgere priuilegium, cui legis condendæ facultas non est; Definitio ipsa priuilegij robur assertioni confert; priuilegium enim est lex, licèt priuata, igitur dare priuilegium est legem ferre, & eiusdem est potestatis vtrumque condere, & ex eo, quod sit lex priuata, dicit concessionem contra vniuersalem legem, per quam lex ipsa soluitur, quæ solutio ab alio fieri non potest, quàm ab eo, qui ligauit, *l. nihil tam nat. ff. de reg. iur.* vnde eiusdem est maiestatis, & eiusdem supremi, & legem, & priuilegium dare.

2 Verùm non adeò rationabilis videtur illatio à lege ad priuilegium, nam priuilegium non est lex absolutè sed lex priuata, & ideò non tanta videtur necessaria auctoritas ad hanc, quàm ad illam condendam, & inductione id potest magis confirmari; nam priuilegium aliquid concedens, aut concedit contra legem, aut præter legem, si primum erit hæc dispensatio, ad quam non requiritur vera legislatiua potestas, cum multi possint dispensare, qui non possunt legem condere; si secundum, poterit hoc ipsum ab eo indulgeri, qui solùm habeat potestatem dispensandi in lege, immo Princeps inferior supremo, ciuitas quælibet alteri subiecta potest concedere ciui suo exemptionem à tributis, quod certè erit priuilegium, non tamen datum à supremo, & valente condere legem, quæ quidem collectio sumi videtur ex *l. 1. C. de his, qui sponte munera pub. sub lib. 10.*

Cæterùm est quidem priuilegium lex priuata, non tamen amittit veram rationem legis, quæ ad sui constitutionem publicam potestatẽ semper requirit, quoquomodo enim consideremus priuilegium, id euincitur. Si enim expendamus quatenus derogat iuri communi; certè hæc derogatio fieri non potest nisi ab eo, qui publicam habeat potestatem, & ad Ius condendum sufficiat; si verò prout obligat alios ad obseruantiam, & executionem, tunc respicit communita-

nitatem, in hoc vera legis ratio consistit, vnde & legislatiuam potestatem veram in concedente supponit. At si priuilegium sit contra ius aliquod municipale, tunc eam ipsam potestatem exiget, quæ ad condendum ius municipale sufficiat, qua attenta doctrina corruunt, quæ supra mox proposita. Nam ex traditis aliàs dispensare in lege ille solùm potest, qui & legem condere, vel eo superior, neque à dispensatione ad priuilegium tuta est illatio; nam priuilegium tanquam lex propriè ius facit, & dicit quid permanens; at dispensatio dicit actum transeuntem, & ideò à potestate communicata ad dispensandum, non rectè arguas ad potestatem concedendi priuilegium. Eximat Princeps inferior, eximat ciuitas subdita ciuem suum à tributis, minuit de bonis suis, sibique detrahit, non tam per legem, quam per pactum, & conuentionem quandam, quæ sine iurisdictione, & legislatiua potestate fieri potest, quibus sic generaliter præmissis facilis est illatio ad singularia.

3 Nam nemo ambigit primò, quin Summus Pontifex Romanus tanquam pollens summa legislatiua potestate in spiritualibus possit priuilegium concedere, tanquam supremus arbiter à Deo constitutus *C. 1. de translat. Episcoporum*; nec minus certum in temporalibus posse idem præstare in regionibus, & ditionibus illis, quibus dominatur tanquam Princeps temporalis. Quod verò ad temporalia sibi non subiecta Regna, sumenda est doctrina ab ijs, quæ de Summi Pontificis potestate in ordine ad spiritualia iam supra tractauimus, quæ non sunt iterum ingerenda *C. 2. de priuileg. C. Per venerabilem. qui fil. sint legitim. & ibi scribentes*.

4 De Episcopis, & maioribus Ecclesiæ Prælatis idem erit censendum, vt pro potestate, quam in Ecclesia gerunt, possint & ipsi sua priuilegia conferre, sicque contra ius à se conditum poterunt priuilegium largiri, at contra ius commune non item; hoc enim est ius non à se conditum, sed à superiore statutum, & quamuis in hoc ipso nonnunquam dispensent, faciunt hoc tamen, aut iure indulgente, aut consuetudine, à quo neutrum ius concedendi priuilegium contra ius commune habent; priuilegia verò in his, quæ non sint contra ius, in rebus ad se spectantibus Episcopus potest largiri, vt apertè indicat Innocent. III. in *cap. constitutus. de Relig. Domib.* quamuis obseruabile sit in specie illius tex. confirmationem Cælestini Summi Pontificis interuenisse, sic in *C. cum venerabilis de censib.* at ibi etiam videtur potiùs priuilegium conuentionale, quàm verum, & iurisdictionale, siue publicum priuilegium, & quas legimus passim factas ab Episcopis largitiones, liberalitates, magis sunt donationes monasterijs factæ, quam priuilegia, vt in specie *C. visis. 16. quæst. 2. C. cum inter. de sent. & re iud.* de sæculi Principibus, quatenus priuilegia possint concedere, vltra intentum sacræ iurisprudentiæ est, & ideò hic subsistimus.

Qua

Qua de re, & cui possit, aut debeat concedi Priuilegium.

§. III.

1 *Priuilegio eadem materia, quæ legi nisi quid exigat proprium, quod assignatur.*
2 *Materia, cui priuilegium traditur, siue subiectum priuilegij, & cui illud concedi valeat.*

REI, siue materiæ appellatione æquè accipimus & eam, quæ per priuilegium conceditur, & personam, cui indulgetur iuxta vulgatos scholarum terminos distinguentium materiam, *circa quam*, & materiam *cui*, de qua vtraque vniuersaliter, singularibus omissis, & ad rem breuiter.

1 Cum priuilegium sit lex, non aliam statuemus eius materiam, quàm illam ipsam, quam legi assignauimus; cumque materia legis debeat esse iusta, rationabilis, honesta, prout loco suo ostendimus, has ipsas conditiones habere debebit, & priuilegium, nisi quid ex propria sui ratione vltra legem exposcat, quale illud & primum, vt materia sit fauorabilis, nam priuilegium versatur circa honores, commoda, prouentus, redditus, munera, nec minus circa onera, tributa, & si quæ sint huiusmodi quatenus non soluenda. *C. quia circa. de priuileg.* & quatenus quis fauorabiliter per exemptionis priuilegium subtrahitur. Fauorabilem dicimus priuilegij materiam, non ideò quia quilibet fauor possit esse materia priuilegij, quia plures fauores sunt, qui cum meri facti sint, & nihil iuris conferant, aut inuoluant, subijci non possunt priuilegio tanquam idonea materia, at accipimus per fauorabilem priuilegij materiam specialem aliquam facultatem ad agendum aliquid, aut non agendum, recipiendum, aut non recipiendum, cum priuilegium tanquã lex ius tribuat, non commune, sed speciale, vnde & tanquam lex ratiònem iustitiæ, & honestatis inuolucre debet siue respicias illam, cui, & in cuius gratiam conceditur, siue illos, ad quos obseruandum dirigitur, respectu quorum habet rationem communis præcepti, & veræ legis. Habito respectu ad illum, cui conceditur, sat erit, vt sit honestum, vt possit honestè exerceri, & sine alterius iniuria; at respectu illorum, qui seruare debent, dicetur honestum si moderàtum, & rationabile grauamen contineat, quod possit ab omnibus rationabiliter sustineri, sicque respectu diuerso, variè etiam honestas, & iustitia debet in priuilegio æstimari; quæ sanè theoria satis explicat materiam, *circa quam*, ipsius priuilegij, neque enim singularia possunt, aut debent cumulari sub theoria, & doctrinali tractatione.

2 Iam transeamus ad materiam, *cui*, siue ad subiectum priuilegij capax, quæ quidem materia debet, & ipsa cum analogia ad legem statui, ac proinde dicemus hominem subditum, & aliqua ratione inferiorem esse capacem priuilegij, & præterea neminem; lex siquidem pro subdito fertur, & subdito datur; Principes omnes legislatiuam potestatem habentes legem præscribunt, igitur sicut ijdem priuilegium possunt concedere, & subditus poterit tantùm recipere, non tamen ita, vt non pos-

sit Princeps in ditione sua etiam non subditum priuilegio donare; potest enim, vt E. G. indulgere, ne exteri ex aliqua natione transeuntes per ditionem suam pedagia, & alia incolarum, & subditorum onera persoluant, vt not. ad C. 2. *de probat.* & ratio plane obuia est, quia quamuis priuilegium verè sit lex, non dicit tamen vim aliquam directiuam, aut coactiuam respectu priuilegiati, & ideò neque vllam exigit, aut supponit iurisdictionem, qua priuilegiatum obliget siue ad culpam, siue ad pœnam, loquendo tamen de simplici priuilegio, quod nec dispensationem, aut exemptionem contineat ab aliqua lege, nam vbi dispensatio conceditur, hæc supponit ex se voluntariam iurisdictionem, cum sit proprius eius iurisdictionis actus, & simul necessariam, siue coactiuam, ad præceptum obligans inducendum, & hoc est priuilegium illud, quod requirit subiectionem, nam extra hosce terminos priuilegium dare non est actus iurisdictionis, sed liberalitatis, & ideò subdito, & non subdito, inferiori, & superiori competere potest, sed ita superiori, vt acceptando priuilegium reddatur quodammodo inferior respectu concedentis, eique subiectus, vtens enim priuilegio sibi concesso sub hoc respectu redditur inferior, licèt per priuilegium non obligetur, sicut obligantur illi, qui priuilegium sunt seruaturi, & ideò non subdito etiam extra ditionem suam donationem liberalem potest quidem facere Princeps, quæ dicit merum factum, at priuilegium dicit ius speciale, & legem priuatam, quam non potest Princeps constituere dando facultatem agendi, vel non agendi nisi inditione, & terris subiectis, & cum relatione ad ipsas.

Indeque fit, vt Sum. Rom. Pontifex, cui tanquam supremo Capiti subsunt omnes Ecclesiæ, omnesque Ecclesiasticæ personæ, possit quibuscumque ex ipsis priuilegia concedere, inter quæ vnum ponderabimus vsitatissimum olim in Ecclesia, quod in Regularibus intuemur adhuc, & cuius sola vestigia extant in aliquibus Cathedralium Ecclesiarum Capitulis, sed & ea adeò turbata nonnunquam, vt vix agnoscere liceat. Exemptio ea est à iurisdictione Ordinarij, de qua agemus per Excursum.

De Exemptione tùm Regularium, tùm Capitulorum Cathedralium Excursus.

1 *Clerici omnes, & Monachi ordinario iure subiecti Episcopo, & Exemptionum, seu Dimissionum origo, & progressus.*

2 *Eadem exemptio introducitur circa Capitula, & Canonicos Cathedralium, eaque definitur, & explicatur definitio.*

3 *Ratio inquiritur huius exemptionis.*

4 *Restrictio ad solam Pontificiam exemptionem, & an requiratur scriptura? & respondetur sub distinctione.*

5 *Qua forma exemptio sit concedenda, vel concessa intelligatur remissiuè, & de constitutione* Bonif. in C. cum personæ. de priuil. in 6.

6 *An præscriptione possit exemptio acquiri.*

7 *Quid innouatum per Concil. Trid. & tota praxis exhibita.*

Com-

Ompertissimum est, Clericos omnes, & Monachos in Diœcesi Episcopali sitos, subiectos semper fuisse Episcopo, in cuius essent Diœcesi, sic enim statuit Concilium Chalcedonense C. 4. Aurelianense Can. 21. & Agathense Can. 27. quarum synodorum decreta translata in Hispaniam Ecclesia ipsa Hispanica excepit, ac rata habuit in *Concilio Ilerdensi Can.* 3. *de Monachis id obseruari placuit, quod Synodus Agathensis noscitur decreuisse*. Quod tamen ius immutatum non remansit, verùm derogari cœptum eximendo Monachos, & Monasteria ab Episcoporum iurisdictione.

1 Primitùs non tam exemptio, quam dimissio ab Episcopis fieri cœpit; petente enim Principe cum Episcoporum comprouincialium consensu Episcopus remittebat ius, quod ei in Monasterium competebat. Extat formula huiusmodi libertatis apud *Marchulphum Monachum*, qui labente septimo Ecclesiæ sæculo floruit, vt coniectatur *Bigonius*, ex qua non solùm de consensu, & subscriptione comprouincialium Episcoporum constat, sed & de Regis, & Principis confirmatione ex formula secunda immediatè sequenti, vnde & temporalibus rebus immunitates quamplures exempto, vel potius dimisso Monasterio obueniebant. Episcopalibus huiusmodi decretis accedere cœpit, & Pontificis Romani auctoritas excitantibus Monasteriorum fundatoribus impertita, sed per quam potiùs bonorum incolumitati consultum, quàm fuerint Abas, & Monachi à lege Diœcesana, & iurisdictione Episcopi exempti, leguntur epistolæ *D. Gregorij Magni*; quibus quieti, & tranquillitati Monasteriorum consulit, formam iudicandi delinquentem Abatem Episcopo præscribit, at de exemptione ab Episcopi iurisdictione, nec verbum quidem; Adeodatus Romanus Pontifex primus videtur fuisse, qui Monasteria à iurisdictione Episcoporum exemerit; legitur enim apud *Baron.* priuilegium exemptionis, quod indulsit Monasterio S. Martini Turonensis in Gallia; & primum fuisse hunc Pontificem, qui huiusmodi exemptionē concesserit indicant verba priuilegio inserta. Quibus ait: *Parumper autem ambigimus, idcirco, quod mos atque traditio scilicet nostræ Ecclesiæ plus non suppetat, à regimine Episcopatus prouidentiæ religiosa loca secernere*. Legitur itaque exemptio, at non inuito Episcopo, sed inspecta Episcopi Turonensis, & aliorum Comprouincialium Episcoporum subscriptione sicq; potius dimissionem Episcopalem confirmat. Ex hoc gratioso, & liberali principio factū demùm, vt cum Episcopi pro charitate, & paterna affectione Monachis non præessent, sed eos turbarent potius, quam regerent, vt quieti & tranquillitati eorum consuleretur, exemplo parentum, & dominorum, qui malè habentes filios, aut seruos coguntur eos emancipare, aut manumittere, eosque *ab omni miseriarum necessitate absolui*, vt loquuntur Cęss. in *l. si Lenones C. de Episc. aud.* cœperint Monasteria ab Episcoporum iurisdictione eximi, ac liberari iisdem Episcopis etiam renuentibus, & inuitis, ea semper prętexta causa *infestatione scilicet præsidentium*, *inquietitudine*, *ac importunitate*, sed demum cum priuile-

Formula 1.

In Notis.

Lib. 11. Regist. Epist. 10. 11.12. lib. 4. Epist. 43.

Tom. 8. Annal. An. 676. in pr.

nilegia huiusmodi exemptionum ex sola Pontificum liberalitate indulgeri cæpissent frequentari, grauiter commoti sunt Episcopi, & tragicè conquæstus est *D. Bernardus*; *murmur loquor* (ait) *& querimoniam Ecclesiarum, truncari, se clamitant, ac demembrari. Vel nullæ, vel paucæ admodum sunt, quæ plagam istam, aut non doleant, aut non timeant. Quæris? quam subtrahuntur Abates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis, siue Primatibus. Bona ne species hæc? mirum si excusari queat, sic factitando probatis, vos habere plenitudinem potestatis, sed iustitiæ fortè non ità; facitis hoc, quia potestis, sed vtrum debeatis quæstio est.* Dolet inuersum Ecclesiæ ordinem fusissimè, totamque turbatam Ecclesiasticam Hierarchiã. Haud minùs liberè inuehitur, & *Petrus Blesens. Quid est* (inquit) *eximere ab Episcoporum iurisdictione Abates, nisi contumaciam, ac rebellionem præcipere, & armare filios in parentes?* vt cætera omittamus; & demùm necessitate impellente eò res redacta est (de quo timuit *Petr. Blesens.*) vt scilicet hæc ipsa exemptionum priuilegia fuerint ab Apostolica Sede ad Capitula Ecclesiarum Cathedralium porrecta, ea ratione, vt nonnulli voluere, quod in Cathedralibus plerisque Ecclesiis Monastica vita cum Clericatu esset coniuncta, sed ea potius, quod aspera, & graui nimis dominatione à suis Episcopis premerentur.

Lib. 3. de Consid. c. 4.

Epist. 68.

2 De hoc igitur Capitulorum, & Canonicorum Cathedralium exemptionis priuilegio, cuius reteximus originem, pauca adnectemus, & magis necessaria, pro ea notitia, quam ad defensionem propriam pro viribus comparauimus. Hanc exemptionem definiuit *Erasm. à Cokier.* ex communi scribentium placito, quod sit *liberatio à iurisdictione ordinarij*. Subtrahit enim Summ. Pontif. exemptos à potestate, & iurisdictione Ordinarii, ac subtrahendo liberat; tanquam generali vsus est hoc termino *liberatio*, vtpote qui vndecumque prouenientem exemptionem aptus sit compræhendere, siue à præscriptione, siue ab Apostolica auctoritate proueniat; Præscriptio enim modus legitimus, est exemptionis acquirendæ, sicut & priuilegium, siue sit illud commune, puta clausum in corpore iuris, siue sit proprium, quod propriè legem priuatam appellamus. Subditur in definitione (*à iurisdictione*) quo nomine lex vtraque Episcopalis, tam Diœcesana, quàm iurisdictionis compræhenditur, à qua vtraque exemptus liberatur; & demum dicitur *Ordinarij*, quæ vox latiùs patet, quam vox Diœcesani, vbi compræhendit non solùm Episcopum, sed & quemlibet alium superiorem habentem Episcopalia iura, siue quasi Episcopalia, & ordinariam iurisdictionem, siue à canone, siue à præscriptione siue à priuilegio.

De iurisd. Ord. in exemp p. 1. q. 1. num. 3.

3 Scrutantur subinde scribentes rationem, aut causam, propter quam inducti sunt Summi Pontifices ad huiusmodi exemptionum priuilegia indulgenda; *Suauis* quidam *auctor* faciles ad id se præstitisse, scripsit, Pontifices Romanos, vt fælicius propagarent, & fulcirent auctoritatem suam, tot enim constituunt eiusdem potestatis suæ strenuos milites, & assertores, quot faciunt exemptos. At non adeò leuiter fundata

Card. ad Cle. quia regul. nu. 11. de sup negl. prælater.

data Pontificia auctoritas, vt debuerit ab huiusmodi munimentis præsidia mendicari dimissa hac ratione, quam commentus est Auctor ad sibi fingendum facilis. Seriùs, & verius *Card. Pallauicin.* excitasse Pontifices ad exemptiones Monachis concedendas, Abatum virtutes eximias, quibus Orbis, & Sæculi corruptos mores reformabant; vnde in dissitis regionibus ad operandum omnimoda, & indefinita, ac non subiecta auctoritas videbatur concedenda; nec minùs instituti vniformitas, quæ inter regulares maximè est custodienda; cum enim regularium familię essent per vniuersum Christianum Orbem diffundendæ, decuit, eos non pendere à varijs Episcoporum iudicijs, & legibus, & ideò visæ sunt hæ familiæ ab eorum auctoritate subtrahendæ. Sed hæc regularium tantùm est. Addidit *Erasm. à Cokier* impulsiuam exemptionum causam, eamque magis generalem, quæ & regulares, & Clericos, siue Canonicos comprehendat. *Præsumptum scilicet, odium, grauamen, & oppressionem ordinariorum*. At nimis profectò est, tanta, & indistinctè de ordinarijs præsumere; esto, quod ab oppressione alicuius ordinarij in Capitulum suum aliqua prouenerit exemptio; ab re fortasse non erit, credere, datas à Summo Pontifice Capitulis exemptiones ad tuendam Ecclesiæ vnitatem, & vnionem cum capite supremo; cum enim Ecclesiæ singulæ per orbem diffusæ ab vno regantur, facile esset Monarchiam in sui oppositum corruptiuum deflectere, & ideò debuit sentiri supremi Capitis Ecclesiæ præsens vbique manus per priuilegia inferioribus indulta, & elargitas ijsdem exemptiones etiam ad eorundem tranquillitatem.

Hist. Tri. lib. 8. c. 17. n. 12.

Vbi sup. num. 15.

4 Dimissa igitur ea inquisitione, an Episcopus Capitula sua possit liberare, ad solam Pontificiam exemptionem nos restringemus. Sacrilegium esset quærere, an Summ. Pontif. possit eximere? Hoc igitur supposito, dicemus, quod cum exemptio nil aliud sit nisi priuilegium, idem censendum est de ipsa, ac de quolibet priuilegio, quoad necessarium scripturæ concursum; ita vt scriptura non requiratur ad substantiam exemptionis, sed tantùm ad probationem; scriptura siquidem non est necessaria ad substantiam actus, nisi id in iure sit expresè cautum. *l. Pactum*, *quod bona fide*. *C. de pact. l. contrahitur*. *ff. de pignorib.* quod tamen factum in causa exemptionis nullibi legimus. At si de probatione agatur, vtique necessaria est scriptura, sine qua non potest fieri probatio. *l. sacri affatus C. de Diu. rescrip. l. probatorias*. *C. de Diu. off.*

5 Amisso tamen exemptionis priuilegio, poterit tunc illud probari per testes, vt not. ad *C. cum olim*. *de priuil.* qui tria copulatiuè probare debebunt; primò tenorem instrumenti, secundò publicum, siue authenticum illud fuisse, & tertiò fuisse amissum, vt docuit *Erasm. à Cokier*, & quamuis exemptionis indulgendæ nulla sit constituta forma, sed pro libito Summi Pontificis indulgentis per quæcumque verba possit concedi *C. si Papa* §. *licet*. *de priuileg. in 6. C.* 1. §. *per declarationem*. *in fine*. *in 6.* sunt nihilominus formulæ nonnullæ, ex quibus apertè probatur concessa exemptio, & potiores tangemus; prima siquid dicatur

Lib. 1. qu. 7. num. 8.

tur existere iuris B. Petri, siue ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, & sine medio pertinere, tunc siquidem plena indicatur exemptio *C. cum tempore. de arbitr. C. 2. §. nos igitur. de restit. in integ. C. cum olim. de priuileg. d. C. si Papa. §. si Papa eod. in 6.* Secunda si Pontifex per priuilegium eximat ab Ordinarij potestate *d. C. si Papa.* Tertia si recipiat specialiter in subiectos Romanæ Ecclesiæ. *d. C. si Papa. §. similiter*, & si quæ sint similes, de quibus latè per *Erasmum*. Vnde fit, vt statuenda sit generalis regula, spectandam maximè esse formam priuilegij, & attendendum eius tenorem, & ideò Bonifacius VIII. constitutione sua in *C. cum personæ. de priuileg. in 6.* decreuit, vt salua sint ordinariorum, & eorum, qui se exemptos profitentur iura, & in ea verba statuit. *Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi, qui se asserunt per priuilegia, siue indulgentias Apostolicæ Sedis exemptos, à locorum ordinarijs requisiti huiusmodi priuilegia, vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos ipsis ordinarijs in loco congruo, & securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspicione carentibus ad hoc per dictos ordinarios deputatis intra terminum competentem pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum iusto impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter exhibere, nec non de articulis, de quibus controuersia fuerit transcriptum tradere teneantur. &c.*

Vbi sup. per tot. quæst.

6 Quæ quidem forma exemptionis probandæ meritò quæstionem excitat, num scilicet præscriptione possit exemptio acquiri, aut haberi? & vnanimes consentiunt scribentes vtique posse innixi eiusdem Bonifacij auctoritate in eadem constitutione sua in §. *licet*; ibi enim allegantes præscriptionem eam teneri probare statuit, nec quamlibet sufficere, sed quadragenariam cum titulo requiri, & per titulum intelligit Summus Pontifex titulum licet imperfectum, sed qui iustam causam præscriptioni præbere valeat; *& quia de priuilegio faciunt fidem in libertatis, vel exemptionis possessione non violenta, non clandestina, non concessa precario, de qua fidem fecerint, non turbentur.*

Itaque quadraginta annorum spatium ad præscribendam exemptionem requiritur, & sufficit vna cum titulo colorato, & imperfecto. At verò si immemorabilis præscriptio adsit, tunc titulus non est necessarius, immemorabilis enim ipsa facit titulum. *C. 1. & ibi Gloss. de præscrip. in 6.* quæ omnia non de qualibet exemptione sunt accipienda, sed de exemptione (vt vocant) translatiua, per quam exemptus vni potius, quàm alteri sit subiectus, non item de extinctiua, quæ exemptum ita liberat, vt nemini se esse subiectum asserat; huiusmodi enim exemptio omninò imperscriptibilis est, cum sacri Canones huic acephaliæ districtè resistant ipsam abominantes, vt ex *Concilio Melphit. not. Baron.*

Tom. 11. Annal. an. 1090.

7 Hæc quidem à tempore Bonifacij VIII. & successiuè obtinuere, & fuere seruanda vbicumque de asserenda, & comprobanda exemptione ab auctoritate ordinarii ageretur, vsque ad Concilium Tridentinum, in

in quo cum Episcopi grauiter conquæsti essent super regularium, & Capitulorum exemptionibus pro earum integra, ac totali restitutione acerrimè institerunt. Res non adeò leuis habita fuit, & altiores visa habere radices, quàm, vt nedum euelli, sed vix concuti, aut posset, aut deberet, & demùm ea discussa, ac sæpius agitata ad moderamen est deuentum, & *sess.* 25. C. 6. Decretum. *Vt capitula Cathedralium initio cuiuslibet anni eligant ex Capitulo duos, de quorum consilio, & assensu Episcopus, vel eius Vicarius, cum extra visitationem processerit, contra capitula Cathedralium illarumque personas, tam in formando processu, quàm in cæteris omnibus actibus vsque ad finem causæ inclusiuè coram Notario ipsius Episcopi, & in eius domo, aut consueto tribunali, procedere teneatur. Aliter gesta nulla, & irrita censeantur &c.* Quod nouissimè decreuit Concilium est planè conforme peruetustæ Ecclesiasticæ disciplinæ, quam exhibet Concilium Carthagin. IV. C. 23. cauet enim, *vt Episcopus nullius causam audiat absque præsentia Clericorum suorum, alioqui irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur*; cui inhærens, & Alexander III. in *C.* 1. *de excess. Prælat.* vetuit, ne Episcopus suspendere Presbyteros sine consensu Capituli audeat; verùm quamuis Concilii decretum generaliter loquatur, & dicat. *Statuit Sancta Synodus, vt in omnibus Ecclesijs Cathedralibus.* Nihilominus illud asseritur decisum ex plurium auctorum testimonio, quos enumerat *Augustin. Barbosa*, non obtinere scilicet in omnibus Cathedralibus, & Capitulis, sed in ijs solummodò, quæ ante Concilium Tridentinum erant exempta, quæ autem non erant exempta, quantumuis priuilegia habeant, sub eo decreto neutiquam compræhendi, qua veritate attenta dicendum est Concilium exemptiones abrogasse, & (quasi in signum destructionis) ad solam electionem adiunctorum (sic enim Canonici electi vigore decreti appellantur) redegisse; vnde & necessariò consequitur decisionem tex. supracitati in *C. cum personæ de priuil. in* 6. cessare, & locum tantùm sibi vindicare, quo casu Capitulum velit aggredi electionem Adiunctorum, & eam quolibet anno prosequi, tunc enim tenetur se docere, & ostendere exemptum iuxtà formam legitimam, & à Bonifacio VIII. præscriptam. Extra hunc casum nullum exemptionis priuilegium est allegabile, quandoquidem post Tridentini decretum ad nihil aliud potest suffragari, aut inseruire, & ideò facta semel à Capitulo ritè, & rectè, & cum consensu Episcopi Adiunctorum electione, & ea legitimè persecuta per longam annorum seriem, iam non est amplius locus *cap. cum personæ. de priuileg. in* 6. sed sola adiunctorum electio exemptionem probat, & eò efficaciùs, quò longiùs fuerit spatium electionis annuæ, & præsertim si quadragenarium excedat; at si vltra sexaginta, septuaginta, & si per centum annos ab huiusmodi electione fuerit processum titulus exemptionis irrefragabili præsumptione iuris, & de iure probatus intelligetur, adeò, vt nulli inquisitioni relinquatur locus, & obligatio quælibet exhibendi, & probandi deficiat, nec quidquam possit in contrarium tentari in re immemo-

In Collect. ad Conc. Trid. sess. 25. c. 6. num. 3.

Hieronym. Venero in exam. lib. 4. c. 27. num. 1.

In paratit. lib 8 tit. 1. num. 6

memoriali, vt perappoſitè not. *Vueſembec.* quæ quidem illa ipſa eſt iam ſupra tradita doctrina de priuilegio non ſcripto, & quam veluti ad praxim huc transferendam monemus demptis copioſis allegationibus in re contrita. Hoc Adiunctorum priuilegium, & ad aliud proficit, vt ſcilicet Epiſcopus non pro ſui libito, ſed ſub certa forma, & modo debeat Capitulum, & Canonicos viſitare iuxta S. Congregationis decreta, qua de re alibi opportuniùs.

In eo ſtatu eſt Capitulum Eccleſiæ Cathedralis Paduanæ, cuius minima portio ſumus. Centum enim, & ſex ab hinc annis aſſenſum habuit ab Epiſcopo ſuo ad eligendos Adiunctos immediatè ab iniuncta executione Concilij in ditione ſua à Sereniſſima Republica Veneta anno ſcilicet 1566. & ab anno 1597. poſt multas turbas cum decreto cauſa cognita facto ab Epiſcopo tunc regente Adiunctos ipſos ſine vlla interruptione elegit, ſicque per ſeptuaginta annos, & vltra, in quaſi poſſeſſione huius prærogatiuæ conſiſtit. Ad hæc obiter tangenda excitauit exemptionis, & priuilegiorum materia non inutiliter ad praxim, circa quas exemptiones non cenſemus immorandum vltra hæc principia, quid enim poſſint Adiuncti, & alia circa ipſos alibi oportuniùs tractabuntur, & ad iudiciorum Eccleſiaſticorum materiam.

De Forma, Fine, Effectu, & Interpretatione Priuilegij.

§. IV.

1 *Forma extrinſeca priuilegij proponitur, & plures enumerantur.*

2 *Quando motu proprio, & ad inſtantiam partis cenſeatur conceſſum priuilegium, & de differenti effectu vtriuſque conceſſionis.*

3 *De priuilegio purè conceſſo, & ſub conditione, ac ſub modo.*

4 *Qui ſint effectus priuilegij, & tres proponuntur.*

5 *An ad priuilegium neceſſaria promulgatio? diſtinctione ſoluitur quæſitum.*

6 *Quomodo facienda priuilegij interpretatio, & in antecedens inquiritur, an priuilegium ſit quid fauorabile, an quid odioſum.*

7 *Solutio quæſiti, & difficultatis adſtruitur per varias opiniones, & demum diſtinctio traditur, à qua tota interpretandi ratio.*

CVM priuilegium ſit lex, licèt priuata, eodem modo cenſendum erit de forma indulgendi priuilegij, ac legis condendę; vnde ſicut legis formam intrinſecam, & ſubſtantialem diximus eſſe Principis, & legiſlatoris voluntatem, extrinſecam verò ſignum aliquod ſenſibile, & externum, per quod mens ipſa, & voluntas exprimatur, idem & de priuilegio

legio aſſerendum, ac ipſi adaptandum. Quia verò noſtra intentio eſt agere modò de forma extrinſeca, quæ cum ſit expreſſiua priuilegij, & expreſſiò fiat voce,& ſcripto de ea, quæ fit ſcripto breuitèr differemus. Quot ergo ſunt modi priuilegii concedendi, tot erunt formæ, eaſque enumerabimus.

1 Priuilegium igitur aut liberali, benigno, & ſpontaneo indulgentis impulſu conceditur, aut ad ſupplicationem, & preces petentis. Primum dicitur conceſſum motu proprio, ſecundum verò ad inſtantiam partis. Facile eſt dignoſcere, an alterutro modo ſit conceſſum, vbi enim non legitur expreſſum *motu proprio*, præſumitur ſemper datum ad petitionem, & ſupplicationem partis apertiſſimè *Clem. III. in C.ſi motu proprio. de præb. in 6.* cum enim motus proprius dicat negationem inſtantiæ, & petitionis, hæc negatio difficillimæ probationis eſt, & ideò oppoſitum præſumitur.

2 Non tamen implicat interueniſſe ſupplicationem partis, & nihilominus priuilegium adhuc eſſe motu proprio, perinde enim eſt, ac ſi nulla interceſſerit petitio, vbi interuenit ea quidem, ſed Princeps à petitione ipſa motiuum, & impulſum non ſumpſit, facta enim expreſſione motus proprij priuilegium nihilominus motu proprio conceſſum intelligetur, quamuis de porrectis precibus conſtet; an verò alterutro modo concedatur priuilegium intereſt valde, & diſcriminis hæ ſunt rationes potiores. Prima, priuilegium motu proprio eſt magis ſpontaneum, & liberale, quàm illud ad inſtantiam partis; prouenit enim ab intrinſeco animi, & ideò magis ampliatur, & eò vſque, quò verborum proprietas patitur, cum ſit magis fauorabile. Non item illud, quod ad ſupplicationem partis. Secunda, priuilegium motu proprio conceſſum nunquam retorquetur in eum, in cuius gratiam eſt conceſſum, ſicut retorquetur illud, quod datur ad inſtantiam partis; non enim prouenit tunc à priuilegiato, ſed à concedente, vnde non eſt, cur in ipſum retorqueatur, ſicuti eſt, cum datur ad inſtantiam, quia patens tunc eſt cauſa priuilegij, & meritò in ipſum poteſt retorqueri. *l. 3. ff. quod quiſque iuris*, præcipuè ſi ille ipſe ſit, qui petijt. Tertia demum clauſula; motu proprio tollit ſubreptionem, vt not. communiter ſcribentes ad *C. ſi motu proprio. de præb. in 6.* quamuis diſtinctionem adhibuerint plerique, an ſubreptio naſcatur ob tacitam veritatem, an ob falſitatem narratam, attamen magis appoſita illa eſt, an in priuilegio motu proprio petitio aliqua partis præceſſerit, an verò nulla. Primo caſu (non enim implicat, vt iam diximus, eſſe priuilegium motu proprio, & tamen præceſiſſe preces) ſubreptio aliqua etiam in priuilegio motu proprio, locum habere poteſt, ex quo enim ſupplicans decepit aliquid narrans in cauſa principali deficit Principis voluntas, & intentio ſicut, & deficit, quo caſu aliquid taceat, quod induxit Principem ipſum ad concedendum, & tunc defectus huiuſmodi per clauſulam motu proprio ſanari non poteſt, nec tollit eadem, quò minùs adſit ſubreptio, vt not. Ab. At ſecundo caſu vbi nullæ interueniunt preces, & ſic nulla poteſt imputari narratio veri, aut falſi, gratia ex hoc capite ſubſiſtit *d. Clem. ſi Ro-*

Marta de clauſ. clauſ. 73. num. 4.

Ad C. quia circa de conſag. & aff. num. 5.

Romanus. de præb. attamen si causa aliqua falsa in priuilegio exprimatur potest adhuc ipsum esse nullum, non quidem ex causa subreptionis, cum nullæ interuenerint preces, & nulla si facta narratio, sed ex defectu voluntatis in concedente, qui impulsum ex falsa causa, siue per facti ignorantiam suscepit; deceptio adest vndecumque inducta, vnde clausula motu proprio non purgat.

3 Alia est forma priuilegij iuxta modum duplicem ipsius indulgendi, aut enim purè conceditur, aut sub conditione, termini notissimi sunt; purè, cum nihil concessioni est adiectum, & ideò statim effectum suum sortitur; sub conditione, cum aliquid est adiectum, quod suspendat, vnde nec effectum habebit nisi primùm impleta fuerit adiectio *l. 1. ff. de cond. & dem. l. qui hæredi. ff. eod.* Quod si modus sit adiectus, hic non suspendit, sed obligat tantùm ad implementum. Conditio concipitur per particulam *si*; modus verò per particulam *vt l. Meuia*. Fran. Sarucientus optimè distinxit, & definiuit ff. de manum. test. Ideò spectanda attentè erit loquendi forma, qua vsus fuerit Princeps in priuilegij concessione, vt censeatur, an purè, an sub conditione, an sub modo concesserit, & de efficacia, ac virtute priuilegij iudicetur.

Select. Interpret. l. 2. c. 2.

4 A forma priuilegij ad eius effectus progredimur, qui quidem, ex hactenus dictis, & præsertim ex definitione desumentur; tres recensuit Suarez. Primus est, vt conferat ius aliquod priuilegiato faciendi quidpiam, aut non faciendi, recipiendi, vel conferendi; Secundus, vt obliget ad ius illud obseruandum, aut non impediendum; Tertius demum, vt deroget iuri alicui pugnanti cum ipso priuilegio.

Lib. 8. de legib. c. 32. n. 2.

Definitio priuilegij, qua dictum, quod sit lex priuata hanc seriem effectuum confirmat; vt enim definitur *lex* vim obligandi necessariò supponit, vt est *Priuata*, ius aliquod speciale, siue specialem facultatem indulget; specialia siquidem iura solent derogare iuri communi, *l. ius singulare ff. de legibus*, & priuilegium propriè sumptum semper alicui iuri; considerari itaque potest, aut respectu eius, cui conceditur, aut respectu aliorum, qui sunt subditi Principi concedenti, aut tandem respectu aliorum iurium, quibus repugnat; si primo modo veram habet rationem priuilegii; aliquid enim singulare indulget, si non quòad substantiam, saltem quòad modum effectus, si secundo, assequitur veram rationem legis obligantis ad obseruandum, vel non impediendum vsum ipsius priuilegii. Tertio verò modo vim habet derogandi iuribus, quæ sibi obsistunt, & ita derogando ea elidit.

5 Cum autem in priuilegio ratio legis consistat, ambigitur meritò, an requiratur promulgatio? scinduntur opiniones; ratio enim legis promulgationem requiri suadere videtur; at cum non sit lex simpliciter, sed cum adiecto, *Priuata* scilicet, non statim videtur rectè inferri, ad promulgationis necessitatem, ideòq; admittunt huius sententiæ assertores necessariam quidem notitiam, quæ à promulgatione latissimè differt.

Dirimit nodum Felin. distinguendo; aut enim priuilegium conceditur per constitutionem, & est vera constitutio, aut est simplex pri-

Ad C. cognoscentes lim. 3 nu. 7. de constit.

uata

uata concessio alicui indulta. Priuilegium primo modo, vt est verissima, & propriissima lex, ità & promulgationem requirit; Huiusmodi est priuilegium Clericis, & Clericali ordini indultum, quod dicitur priuilegium Canonis, quo excommunicatione plectuntur Clericorum percussores. C. *si quis suadente* 17. *q*. 4. nec absimile priuilegium regularibus concessum ex *Clem. dudum. de sepult.* aliud in *Clem. vn. de Baptismo. in Clem. graue. de celebrat. miss.* & in *Clem. Archiepiscopo. de priuileg.* & in omnibus hisce priuilegiis tanquam veris constitutionibus necessaria fuit promulgatio. At priuilegia, quæ singulari alicui personæ, aut vniuersitati conceduntur, cum dicant legem quidem, sed merè priuatam promulgatione non indigent, vt cumque priuilegium respectu illorum, qui ipsum obseruare debent, habeat veram rationem legis, & pro obseruantia debeat ipsis innotescere, non tamen per hoc licet inferre ad necessitatem veræ, & solemnis promulgationis; sufficiet enim ad id simplex notitia data per intimationem priuilegii, & certitudo moralis de priuilegio ipso inducta per authentica instrumenta priuilegium ipsum comprobantia, non enim datur in commune bonum, sed in vtilitatem singularis personæ, & ideò sufficit notificatio congrua sine solemni promulgatione, quæ necessaria est in lege publica, quia pertinet ad Principem legislatorem, priuilegium verò ad personam priuatam.

6 Iam de interpretatione priuilegij superest agendum; præparatoria ad rationem interpretandi priuilegij est inquisitio illa, an scilicet priuilegium sit quid fauorabile, an verò quid odiosum? & ex definitione in alterutram partem quæstionis tota interpretationis ratio pendet, suspensum, adeòque difficile redditur iudicium, quando in vtramque partem non leuia vrgent momenta; supponit namque quid fauorabile priuilegium I. C. in *l.* 3. *ff. de constitut. Princ.* dum ait, *Beneficium Imperatoris, quod à diuina eius indulgentia proficiscitur, quam plenissimè interpretari debemus*, sic & Pontifices Summi in *C. quia circa de priuileg. in C. cum dilecti. de donat. in C. olim. §. qui verò. de verb. sig.* & tamen in *C. sanè, & in C. porrò, de priuileg.* stricta, & intra proprios fines arctata, nec vltra priuilegiatas personas facienda statuitur interpretatio, quod & obseruatum videmus in *C. licet. de translat. Epis.* immò ratio acceptationis personarum, quam leges abhorrent, inuidiæ, & inæqualitatis inter ciues, quæ, quantum fieri potest, semper est declinanda, priuilegium omninò quid odiosum videtur insinuare.

7 Ad concilianda pugnantia hæc, nonnulli beneficium Principis à priuilegio segregant, quæ tamen distinctio non satisfacit, cum id supponat, de quo quæritur. Alij priuilegium asseruere nec fauorabile, nec odiosum, sed quid ex vtroque mixtum, ac de vtroque participans; *Io: de Sallas.* fauorabile, & odiosum censendum asseruit priuilegium personis attentis, ad quas refertur, si enim respiciatur persona eius, cui indultum est priuilegium, fauorabile erit, & quantum fieri potest ampliandum, si eius, qui indulsit idem posse censeri, si verò tertij, qui damnum sit passurus, vel accepta- *De legib. disp. 17. sect. 6. nu. 41.*

tionem personarum, odiosum erit habendum, & arctanda eius interpretatio, siue concessio. Sed exacta hæc distinctio contraria habet iura, quorum auctoritas eleuari facilè, immò ne vix quidem potest; *in d. C. quod dilectio. in d. C. licet, in l. si quando. C. de inoff. test.* nulli tertio inferebatur damnum, & tamen restringi concessiones debuerunt, communem igitur amplexabimur distinctionem, eamque veriorem, an scilicet priuilegium sit contra legem, an verò præter legem; si contra legem, aut à lege ipsa exorbitet, vel ius alterius lædat, odiosum erit. Si præter legem fauorabile.

De qua vt com. Panorm. ad C. quod dilectio Bart ad l. si finita §. si h.c edicto ff. de dam. in fect. & alij, de quib. Sanch. de matrimon lib. 8. disp. 1.

Erunt quidem hæ regulæ attendendæ; non perpetuæ, vtpote quæ immutari ab accidentibus, & circumstantijs facilè possint, vt aliquando vix certum possit constitui; nam idem priuilegium respectu vnius videri potest fauorabile, respectu alterius odiosum; tuncque hærebimus, nec circa fauorem, aut odium certi aliquid poterimus statuere; ideò in librandis circumstantijs attentè expendemus, an fauor abundet, an incomodum, quæ correspectiua sunt, & debent inuicem conferri inspecta prudenti, & discreta ratione concedentis, itaque vbi fauor excellit, iam statim fauorabile priuilegium iudicabimus, & latiùs interpretandum, quamuis à iure communi exorbitet, aut sit ipsi contrarium, aut lædere videatur ius tertij, quando & hęc ipsa ratio operatur, vt in pœnis latior adhibeatur interpretatio, & in hunc sensum beneficium Principis latissimè venit interpretatum, per beneficium enim accipimus Principis concessionem, in qua fauor exuberet, illudque propriè est, *quod à Diuina eius indulgentia proficiscitur*, vt loquitur I. C. *in d. l. Beneficium ff. de const. Princ.* Ex qua theoria totam interpretandi priuilegij praxim facile erit haurire, eaque contenti ad interitum priuilegij, & tractationis finem accedamus.

Cap. VIII.

De Modis, quibus finitur Priuilegium.

1 *Duplex modus finiendi priuilegij, sicut & legis ab intrinseco, & ab extrinseco, siue à causa contraria perimente. De formalis, & finalis causæ defectu tota difficultas.*

2 *Causa formalis expenditur, & eius defectus. primò cum ad tempus priuilegium conceditur, vel sub conditione, de qua exactè.*

3 *Causa finalis proponitur, & an ea cessante expiret priuilegium. Segregatur causa finalis ab impulsiua, & priuilegium derogans à beneficio, & soluitur quæsitum.*

4 *Limitatio subditur, & latè declaratur.*

5 *De interitu priuilegij ab extrinseco, & primò an morte concedentis pereat? & examinatur, ac soluitur quæsitum.*

6 *Secundò renunciatione priuilegiarij priuilegium expirat.*

7 *Per non vsum quatenus, & quomodo perimatur priuilegium.*

8 *Per*

8 *Per contrarium vsum an amittatur priuilegium, & finiatur.*
9 *An perimatur per contrarium vsum in vim præscriptionis, an verò in vim renunciationis.*
10 *Per abusum quomodo amittatur priuilegium, de quo latè.*
11 *Reuocatione Principis, & concedentis quatenus amittatur priuilegium, & perimatur.*
12 *Examinatur modus, quo reuocatio priuilegij sit facienda, & præcipuè expressus, & tacitus.*

ORALIA, vtpote humana, humanæ etiam sortis conditionem sequuntur, in qua nil perpetuum, sed omnia caduca, ideò & priuilegium (quidquid sibi blandiantur homines de perpetuitatis titulo) tandem finitur, & cadit; quæ pars post alias constituentes recto ordine consideranda est ad coronidem.

1 Quod diximus de occasu legis, & priuilegio (quod & ipsum est lex) applicandum est; duplex modus considerandus est; perimi siquidem potest priuilegium ab intrinseco, ac veluti à se, & ab extrinseco, siue à causa contraria corrumpente, & destructiua, & de vtroque modo partitè.

Sicut autem ad priuilegij constitutionem quatuor concurrunt causarum genera, quæ ratione diuersa influunt, sic vario hoc subtracto influxu necessariò priuilegium interit. De desitione ob defectum materiæ non agemus statim, cum ea redigatur ad considerationem personalis priuilegii, quod subtracta persona tanquam materia, & fundamento corruit; De efficiente, obueniet ponderatio vbi tractabitur de desitione priuilegij ab extrinseco; tota igitur dissertatio redigetur ad formalem, & finalem causam, quæ demùm coincidunt.

2 A causa formali inducitur interitus priuilegij, cum ad certum tempus fuit illud indultum, elapso enim tempore cadit priuilegium tanquam temporale. *C. de causis. de off. & pot. Iud. deleg. l. 2. & l. 4. C. de precib. Imper. offer.* Neque id virtutis tribuimus tempori contra *l. obligationum ferè §. placet. ff. de oblig. & act.* sed voluntati, & intentioni concedentis, qui concessionem suam termino certi temporis voluit limitari, nec vltra protendi eo inuito fas est. *l. non omnis ff. si cert. pet.* Nec magis durabit priuilegium, si sub conditione fuerit indultum, quod fieri posse iam ostendimus, cum sit largitio, quam sub conditione posse fieri indubium est, *C. cum dilecti. de Donat. l. perfecta. C. de Donat. quæ sub modo*; igitur conditione adiecta, si ea deficiat, euanescit, & priuilegium, cuius essentia stat in suspenso, vsque ad conditionis euentum. Sed tamen spectandum erit attentè, an conditio adiecta respiciat constitutionem, iuxtà enim varium adiectionis modum, variè etiam de conseruatione, aut interitu priuilegii erit censendum. Si conditio adiecta respiciat constitutionem, conditione impleta inducitur, & statuitur priuilegium, eoque inducto nil amplius attenditur conditio, sed remanet purum. At vbi respicit conseruationem, & perseue-

perseuerantiam, priuilegium semper a conditione pendet, & ea deficiente perit. Concedat Summ. Pontif. Monasterio priuilegium exemptionis à Decimis ea conditione *si Episcopus consenserit*; Non ante incipiet priuilegium, quàm impleta fuerit conditio per consensum Episcopi, eoque præstito, priuilegium constituitur, incipit operari, nec amplius à conditione pendet, sed ea iam semel impleta redditur absolutum, & purum; si verò concedat exemptionis priuilegium sub ea conditione, *donec Episcopus consenserit*. tunc conditio respicit conseruationem, & perseuerantiam priuilegij; semper enim ac præstitum consensum reuocet Episcopus, & si in eodem non persistat, deficiet conditio, & peribit priuilegium. Notissima est doctrina ex materia conditionum, nec morandum vlteriùs.

Hucvsque reuocari potest priuilegium alicui indultum ratione status, aut priuilegium vni côncessum, & alii communicatum; mutato enim statu intercidet priuilegium, & vita functo illo, cui principaliter fuit concessum, communicatio etiam expirat, hęc enim priuilegia virtualiter conditionem inuoluunt, vel diem incertum, qui demùm conditionem facit *l. si dies. 21. ff. quando dies leg. ced.* an autem priuilegium per primum, & vnicum actum finiatur, quamuis distinguendo variis modis procedant scribentes tutior est resolutio, quæ normam sumit ab intentione, & voluntate concedentis, quam ex verbis, & circumstantiis venari licet, & secundum eam statuere.

Nauar. ad C. placuit de pœnit. dist. 6. nu. 167. 168.

Felin. ad C. 2. de tregua, & pace.

Panorm. ad C. cum Accessissent de constit. num. 6.

3 Causæ formali, de qua hactenus, succedit causa finalis, & de ea meritò inquirendum, an ea cessante corruat priuilegium? sed segreganda primò est causa finalis ab impulsiua, & subinde priuilegium, quod derogat iuri communi, aut iuri alicuius tertii à priuilegio, quod sit merum beneficium Principis, & à mera eius munificentia, ac liberalitate procedat. Causa igitur finalis est, quam in agendo inspicit agens, & à qua ad actum principaliter mouetur. De hac dictum, quod sit causa causarum intentione prima, sed executione postrema, vt *D. Thom.* aduertit. Impulsiuam verò causam dicimus illam, quæ præter finem vltimum mouet agentem, causam dat actui, & sine qua actus non fieret. Impulsiua ideò, quia impellit agentem, cum finalis potiùs trahat; duplicis huius, adeòque diuersæ causæ concursum, & modum causandi diuersum exhibuit Vlp. in *l. 1. §. sexum. ff. de postul.* rationem assignans, ob quam arceantur fœminæ à postulando. *Et ratio quidem probibendi est* (en causam finalem) *ne contra pudicitiam sexui congruentem alienis causis se immisceant*; *origo verò* (en causam impulsiuam) *introducta est à Calpburnia improbissima fœmina, quæ inuerecundè postulans, & Magistratum inquietans causam dedit edicto*.

1. 2. q. 1. art. 1. ad 1. & q. 18 art. 6. ad 2.

Cum igitur finalis causa sit potissima causa, & principalis, & intimè influat, inde est, quod ea cessante priuilegium concidit, priuilegium scilicet, quod iuri deroget, aut legis, aut alicuius tertii; de hac enim causa vulgatum illud accipitur effatum, quod cessante causa cessat effectus. *C. cum cessante. de appellat. S. adigere. §. quamuis. de iur. Patron.* optimè declarat Innocent. III. in *C.*

Abate.

Abate. in fine. de verb. sign. tex. in C. suggestum. de decim. C. tuæ. de Cler. non resid.

Influit enim causa finalis in priuilegium non solùm in fieri, sed etiam in conseruari; vnde sicut ab initio non posset concedi, nisi esset iustum, ita nec potest perseuerare nisi iustus sit eius vsus, supponendo priuilegium, quod habeat tractum successiuum, & vsum in futurum, nam si esset ad vnum actum tantùm, si cessatio finalis causę ex post facto superueniat non per hoc annullatur priuilegium; iam enim est consummatum, & ius quæsitum, quod retractari non debet, vtile enim per inutile non vitiatur. *C. vtile. de reg. iur. in 6.* at vbi priuilegium esset merum Principis beneficium, & ex eius liberalitate profectum, etiamsi deficeret causa finalis, subsisteret tamen adhuc priuilegium, quia huiusmodi priuilegium, aut nullam omninò exigit causam, vt plerique volunt, aut si exigat (vt prudenter, & honestè fiat) vbi semel facta est concessio satis est, nec vlterius necessaria est causa, quæ quidem requirebatur ad mouendam Principis voluntatem, at vbi iam mota est, alia causa non est opus. Decet enim stabile esse beneficium Principis, & durabilem esse fauorem, pręsertim si sit merè liberale, absolutum, & purum *C. si super gratia. de off. deleg. in 6.*

4 Quamuis autem sit dictum, quod priuilegium habens tractum successiuum cesset quoad actus futuros cessante causa finali, illud tamen limitando admonemus, esse hoc accipiendum, vbi causa cessaret contrariè, hoceſt, quod ità mutatur causa, vt obseruare priuilegium reddatur iniquum, & iniustum, non item si cessaret tantùm negatiuè ita, vt causa amplius non subsisteret, aut adesset, tunc enim priuilegium non redditur iniustum, aut iniquum, & vsus eius non est alicui virtuti contrarius, & ideò adhuc subsisteret; Exemplum petemus *à tex. in C. suggestum. de decim.* Dederat Summ. Pontifex priuilegium quibusdam Monachis, vt exempti essent à solutione decimarum; Monachi alii nonnulli nihilominus decimas petebant; Innuit Alexander III. cessare Priuilegium, quia quando Sedes Apostolica exemptionem indulsit pauca erant Monasteria eius ordinis, quæ cum sint aucta exuberanti numero, iam incipit aliis scandalum suboriri, & quærelæ frequentissimæ ad Sedem Apostolicam deferebantur, sicque priuilegium reddebatur iniustum, & iniquum, & cessabit contrariè ratio eius concedendi, & ideò corruit, res enim ad eum statum redigitur, à quo non potest incipere, & quod contrariè est oppositum corrumpit, & destruit; non item oppositum negatiuè, sit concessum priuilegium alicui Monasterio exemptionis à decimis propter indigentiam, etiam si Monasterium non indigeat, non cessabit priuilegium, quia nimirum non per hoc redditur iniquum, aut iniustum priuilegium ipsum, aut illicitus eius vsus, & in hoc notabilis est differentia inter legem communem, & priuilegium, quamuis, & ipsum sit lex, sed priuata; nam in lege communi si cesset eius ratio, & finis negatiuè, cadit & lex ipsa, quia redditur inutilis communitati, & ideò desinit esse lex, cum deficiat eius proprietas, communis scilicet vtilitas, im mò & potest dici praua, cum imponat onus graue,

& inu-

& inutile communitati; vnde videtur ita cessare negatiue, vt etiam cesset contrariè. At priuilegium non est lex quatenus respicit priuilegiatum, & respectu eiusdem nihil continet oneris; sed simplicem fauorem, & licèt ratio concedentis cesset, non tamen redditur inutile ipsimet priuilegiario, aut onerosum, & ideò, quæ ratio viget in lege communi cessat in priuilegio.

Et quamuis priuilegium habeat veram rationem legis in eo, quod alios omnes subiectos obligat ad sui obseruationem, non per hoc cessante eius ratione, aut fine debet cessare priuilegium in ratione legis, nam durante fauore priuilegiati perseuerat in alijs omnibus obligatio ad ius eius non temerandum. Quod si eueniat, vt non solùm cesset finis priuilegij, sed etiàm reddatur inutile omninò tunc rationabile est asserere finiri priuilegium non solum in ratione priuilegij, sed etiam in ratione legis, sicque seruabitur proportio inter legem communem, & priuilegium etiam, vt priuilegium est; sed eo attento discrimine, quod lex reddita inutilis est nulla, & facto, & iure, nam fit iniusta, vnde ita cessat negatiuè, vt etiam contrariè. At priuilegium inutile fit nullum, non quia sit iniustum, sed quia aut sit moraliter impossibilis vsus eius, vel non desiderabilis, ex quo nihil proficiat facto magis, quàm iure. Posset tamen propter hanc cessationem rationis, & finis reuocari, eaque iustum argumentum, & causam ad reuocationem esse, sed de hac reuocatione non agimus modò, sed de cessatione ipso iure, quæ ad hoc intentum perimendi priuilegij debet esse perpetua, alias enim si sit temporalis non perimet, sed suspendet tantùm, quousq; cessatio ipsa finis, aut rationis duret.

5 Hæc sunt, quibus veluti ab intrinseco priuilegium perimitur, sicut, & in lege obseruauimus; subsequitur inspiciendum, quomodò, & ab extrinseco idem extinguatur, & inter hæc, quæ extrinsecùs fatum inferunt priuilegio, illud primò se exhibet, de quo dubitatur; An scilicet morte concedentis intereat priuilegium? resolutio est, eaque planè recepta non extingui priuilegium etiam si decedat Princeps, qui indulsit, dum sit absolutè concessum, & nihil in eo sit expressum, quod arguat intentionem largientis, vt priuilegij duratio ad vitam concedentis tantùm protendatur. Apertissime Bonif. VIII. *in C. si super gratia de off. & pot. Iud. Deleg. in 6. Gratiam enim decet esse mansuram* (inquit idem Bonifac.) *& non expirat etiam re integra per obitum concedentis* in *C. si Cui. de præb. in 6.* meritò; Nam gratia, & priuilegium donatio, & largitio quædam est, quæ semel facta morte donantis non desinit, idque siue sit mera gratia, & Principis beneficium, siuè sit priuilegium, quod deroget iuri communi, aut iuri alicuius tertij, quod certè aliquid odij habet admixtum, semper enim venit appellatione gratiæ, & iure gratiæ censetur. Aperta autem sunt adeò allegata iura, vt nullum relinquant distinctioni locum, an res sit integra, nec ne, quantumuis enim decedat Princeps, antequam priuilegiarius aliquem vsum concessi sibi priuilegij exercuit (quo casu dicetur adhuc res integra) subsistet priuilegium, nec quidquam terrent iura *in C. licet, in C. gratum, & in C. relatum de off. & post. iud. deleg.* quæ indicant

per

per mortem delegantis, re integra expirare delegationis priuilegium; loquuntur enim in terminis contemtiosæ Iurisdictionis, & non voluntariæ, siue in materia beneficiaria, & ambitiosa, & vltra non sunt extendenda, & cum sint odiosa, nec interpretatione iuuanda. Subsistit igitur statim à concessione priuilegium, nec acceptatione priuilegiarij est opus, id enim factum in donatione obseruamus, cuius totum esse à liberalitate pendet, & ad quam donationem priuilegium reuocauimus, & redegimus.

6 Potissimus autem extrinsecus modus, quo perimitur priuilegium, est renunciatio priuilegiarij, loquendo de priuilegio permanente, & habente tractum successiuum, nam priuilegium, quod in vnico actu consistat, vt dispensatio in irregularitate, in impedimento matrimonij, & si quod fuerit huiusmodi, vix est, vt renunciationem admittat, potest quidem dispensatus non ordinari, matrimonium non contrahere, at non per hoc dici potest dispensationi iam factæ renunciare. At verò si habeat priuilegium tractum successiuum, & sit quid permanens, renunciare ipsi potest priuilegiarius *C. si de terra. C. accedentibus. de priuileg. C. ad Apostolicam. de regular.* vulgatissima. *l. si quis in conscribendo. C. de pac.* indeque haud minùs contrita regula, quod vnusquisque fauori pro se introducto renunciare potest, dum sit ipsius proprius, & immediatè ipsum tangat, aliàs non admittitur renunciatio. Ecce enim, si priuilegium respiciat non tam personam, quàm statum, & conditionem priuilegiarij, qui renunciare velit, non permittetur ei renunciatio, quæ ratio est, propter quam Clericus priuilegio Canonis, siue fori renunciare non potest. *C. si diligenti. de foro compet.* quia non tam in Clerici, quàm ordinis, & conditionis Clericalis intuitum est indultum, vel si non pendeat immediatè à voluntate priuilegiarij, & ius alterius respiciat; lædere enim alium renunciatione sua non potest, sicque non permittitur Episcopo renunciare libertati Ecclesiæ, siue matrimonij, quod ad Romanam Ecclesiam pertineat. *C. cum tempore. de arbitr.* at iuri suo vtique siue negatiuè id faciat, hocest non vtendo, tuncque non tam iuri, quàm vsui renunciare intelligitur, siue positiuè, abdicando scilicet à se ius ipsum. Habeat quis immunitatem à ieiunio, si ieiunet, non priuat se facultate non ieiunandi, sed actu tantùm, quia ea non vtitur, sed vti potest, si velit; si verò quis abdicet priuilegium, ipsique renunciet, tunc potestatem à se dimittit, nec ea vti amplius ipsi licet, quæ vera, & propria renunciatio est; vnde voluntatem renunciandi manifestatam, & expressam exigit, & renunciandi toti priuilegio, & non parti, vt absoluta renunciatio dici valeat. arg. *tex. in l. voluntaria. ibid. Gloss. C. de excus. tut.*

7 Promouemur inde opportunè ad modum alterum, quo perimi potest priuilegium, & est non per vsum eiusdem; amittitur enim non vtendo, not. omnes ad *C. cum accessissent. de constit. ad l. falso. C. de Diu. rescrip. & ad l. 1. ff. de nundin.* hicque modus non in quolibet priuilegio obtinet, sed in priuilegio affirmatiuo, quod facultatem ad aliquod faciendum indul-

geat, affirmationi enim sola negatio opponitur. Verùm dupliciter poteſt contingere, vt quis non vtatur priuilegio, negatiuè ſcilicet, & priuatiuè, siue omiſſiuè. Negatiuè, quando quis habet priuilegium, ſed tamen occaſio non ſe exhibet eo vtendi; non vſus enim tunc non eſt contrarius priuilegio, & omittens non poteſt dici non vti, cum vtendi non ſit occaſio quantumuis diuturnum ſit tempus, quo occaſio non ſe offert, neque inde licet arguere intentionem, aut voluntatem aliquam renunciandi ipſi priuilegio, & ideò per non vſum negatiuum priuilegium non amittitur. Priuatiuè autem, ſeu omiſſiuè per non vſum amittitur priuilegium affirmatiuum, quando eo vtendi ſeſe exhibet occaſio, & tempus adeſt, pro quo conceſſum eſt; tunc enim ſi priuilegiarius non impeditus, non abſens, non prohibitus eo non vtatur, voluntariè amittit priuilegium, cui voluntate renunciaſſe intelligitur; verùm hæc priuilegij amiſſio per non vſum in duplicem vim reſolui poteſt, in vim ſcilicet præſcriptionis, & in vim tacitæ renunciationis *Gloſſ. ad C. fin. 16. q. 4.* ſed tamen non eſt adeò facile aſſignare, quomodo in vim præſcriptionis poſſit priuilegium per non vſum amitti, quando poſitiua aliqua poſſeſſio non adſit, & quamuis videatur poſſe diſtingui præſcriptio in affirmatiuam, & negatiuam, & per hanc amitti dicatur priuilegium per non vſum, & non per illam, eo modo, quo amittuntur ſeruitutes non vtendo per modum, & tempus; *l. ſequitur §. ſi viam ff. de vſucap. l. hæc autem. ff. de ſeruit. Vrb. præd. l. 2. C. de præſcrip. l. pen. C. de ſeruit.* attamen à ſeruitutum amiſſione per non vſum non videtur poſſe inferri ad amiſſionem priuilegij, in vim præſcriptionis, nam in præſcriptione vnus non amittit quin alius per poſitiuam præſcriptionem acquirat, ſic enim in amiſſione ſeruitutis, vnus ita eam amittit, vt alter acquirat libertatem, ſic & in amiſſione actionis amiſſio non fit ſine alterius poſitiua præſcriptione; quæ conſideratio locum habere non poteſt in priuilegio, per cuius non vſum nihil acquiritur alteri; vnde ad rem ſcripſit Alberic. quod lex non tollitur per non vſum, quia aduerſus ipſam nemo eſt, qui per non vſum præſcribat, præcipuè ſi lex ſit permittens, indulgens facultatem, & non imponens neceſſitatem. *Ad l. falso. C. de Diu. reſcripto.*

A lege autem ad priuilegium concludens eſt illatio, quando priuilegium eſſentialiter eſt lex, licèt priuata. Rectè quidem, at duplex diſtinguemus priuilegium; aliud quod ita comodum indulget priuilegiario, vt tamen onus in alios redundet, vt eſſet ius exigendi decimas extra munus parochiale, aut certum aliquod tributum cuiuſmodi etiam eſt Nundinarum priuilegium, vt not. *Gloſſ. ad l. 1. ff. de Nundin.* & hoc dixerimus reſpectiuum.

8 Priuilegium igitur primum, quod redundat in aliorum onus eatenus per non vſum amittitur, quatenus alii poſſint contra ipſum præſcribere, quod ſæpius non fit ſine aliquo actu ipſorum præſcribentium, idque euincunt rationes iam ſupra factæ, & præcipuè id obtinet in eo caſu, quo alii exercent actum ſine priuilegiario, vt ſi quis habeat ius eligendi ex priuilegio, ſi enim eligentes ſine ipſo eligant præſcribent, & ipſe per non vſum priuilegium amittet.

amittet. Aliud verò priuilegium, quod versatur circa actiones proprias absque alterius onere non amittitur per non vsum, nisi quatenus tacita quædam renunciatio inducatur; cum enim hoc priuilegium aliorum onus non respiciat, nullam possumus imaginari positiuam aliorum præscriptionem.

At verò renunciatio illa tacita eatenùs locum habebit, quatenùs lex aliqua siue communis, siue municipalis præsumptionem hanc renunciationis, & voluntatem renuntiandi in non vtente non inducit sine iuris adminiculo, per quod renunciationis intentio præsumatur. Et iuxta hanc distinctionem facile est statuere, quantum tempus ad amittendum, aut perimendum priuilegium per non vsum requiratur. Nam in priuilegio respectiuo, in quo locum habere potest præscriptio, tantum temporis requiretur, quantum exigitur ad præscriptionem complendam ex parte eius, in cuius onus redundat, & qui præscribit; at in absoluto, in quo non procedit, aut obtinet præscriptio, nullum tempus dici potest statutum, & aliud spatium non erit attendendum, nisi quod constituatur à iure aliquo, nam si in priuilegio ipso tempus aliquod fuerit insertum, tunc non tam ipso non vsu, quam lege in priuilegio dicta amittetur, & quamuis in *l.* 1. *ff. de Nundin.* sit statutum decennium, non tamen licet inde inferre ad quemcumque alium casum, tum quia, si sit illud nundinarum priuilegium, non est absolutum, sed respectiuum, ex quo onus aliis obuenit; tum etiam quia in eadem *l.* 1. est expresse statutum, vt, qui intra decennium nundinarum concesso priuilegio non vtitur, illud amittat, quod singulariter in eo casu concessum, & tanquam odiosum ad alios consimiles extendi non debet.

Amissioni priuilegij per non vsum, adnectimus modum alium haud minùs considerabilem, & est per contrarium vsum, qui quidem modus obtinet præcipuè in priuilegijs negatiuis, quæ dant facultatem non faciendi in aliquo certo casu, puta non soluendi, aut onus aliquod non subeundi, qui actus sit directè oppositus, atque contrarius ipsi priuilegio, legitimum hunc priuilegij amittendi modum probant apertissima iura tex. *in C. gratum. de off. & pot. Iud. deleg.* & ibi *Gloss. in verbo recessum. C. ex ore. de his, quæ fiunt à maiori par. Cap.* & ibi *Gloss. in verbo renunciasse. C. fin. de vita, & honest. Cleric.* & ibi *Gloss.* vbique concordantia iura cumulans. Apertissimi tex. in *C. de terra, & in C. accedentibus. de priuileg.* Actus autem huiusmodi à priuilegiario debet fieri, & esse ipsimet priuilegio contrarius, vt inde liceat arguere priuilegiarium ipsum contrariæ obligationi se subdere velle, & ideò si operans actum contrarium protestetur expresse, se non intendere sibimetipsi detrimentum inferre, actus non censebitur priuilegio contrarius, vt not. ad *C. cum accepissent. de constit.* apertè enim indicat per protestationem se non operari ex obligatione priuilegio contraria, neque animo renunciandi ipsi priuilegio. Immò is debet esse priuilegiarius, qui possit priuilegio renunciare, aliàs si sit impotens, nihil operabitur actus eius priuilegio contrarius, siue nascatur impotentia ex eo, quod priuilegium respiciat

ius publicum, cui priuatus homo renunciare non possit, vt in priuilegio fori respectu Clerici in *C. si dilig. de foro compet.* siue quia priuilegium sit concessum toti vniuersitati tanquam corpori mystico in vsum quidem singulorum, sed ita, vt vti debeant non ex necessitate, sed ex libera facultate, neutro enim casu officient iuri, aut vniuersitati, etiamsi actum contrarium faciant, in vim enim renunciationis nocere non possunt, quamuis vbi datum priuilegium est vniuersitati in vsum singulorum, singuli non vtendo per modum tacitæ renunciationis sibi nocere vtique possint, cum fauor ipsorum sit fauor distinctus à fauore vniuersitatis.

9 An autem per contrarium vsum amittatur priuilegium in vim renunciationis, an verò in vim præscriptionis; iura supra tacta in *C. de terra in C. accedentibus*; *& in C. ex ore*; ad vtramque causam se referre videtur, & quamuis scribentes ad *C. cum accessissent. de constit.* præferre causam tacitæ renunciationis videantur, tutior tamen est sententia distinguens. Aut enim consideramus actum, qui fit ab ipso priuilegiario, & de cuius subsistentia agitur, & tunc derogatum intelligitur priuilegio in vim tacitæ renunciationis, ita *tex. in d. C. ex ore. & in d. C. gratum. vbi Gloss. latè.* At si consideremus totam facultatem, & vim priuilegij, prout dirigitur in futurum, tunc contrarius vsus non perimit ipsum in vim tacitæ renunciationis, sed in vim præscriptionis, vnde hæc ipsa legitima præscriptio accedere debet. tex. in *d. C. si de terra. & in C. accedentibus. de priuileg.* & meritò, nam per solum vsum, & actum contrarium non censetur quis renunciare nisi in eo actu, quem facit contra priuilegium, & ideò necessaria est præscriptio, quæ compleri debet legitimo spatio decem annorum inter præsentes, viginti inter absentes, tantum enim temporis est statutum ad præscriptionem seruitutum, quæ immobilibus adcensentur. Verùm quia Ecclesia, & Monasterium potiore gaudet iure, ideò quoties contra eius priuilegium ageretur longius spatium requiritur, ita expressè, & specialiter disponente tex. in d. *C. accedentibus. de priuil.* quadraginta scilicet annorum, nam Innocentius III. in *d. C. accedentibus*, porrexit constitutionem tex. in *C. illud. de præscrip.* quæ quadraginta annos ad præscriptionem contra Ecclesiam exigit ad priuilegia Ecclesiarum per præscriptionem tollenda, nam in d. *C. accedentibus* spatium 40. annorum consideratur non solum in parte narratiua, sed etiam in parte constitutiua, vt obseruanti patere potest.

10 Contrario vsui subijcimus tanquam affinem modum amittendi priuilegij abusum, quem proponit Simplicius Papa in *C. vbi. 74. dist. nam priuilegium meretur amittere* (ait ibi *Simplicius*) *qui concessa sibi abutitur potestate.* totidem verbis resumpsit D. Gregorius in C. *priuilegium. 2. quæst. 3. Innoc. III. in* C. *licet. de regular. & in* C. *vt priuilegia. de priuileg.* C. *contingit. il 2. de sent. ex com.* C. *2. de postul. prælat.* Innuit *Alex. III. in C. recolentes. de statu Monach.* & est brocardica, & naturalis regula, vt in quo quis delinquit in eo plectatur. Dum autem dicimus amitti priuilegium per abusum, non intelligimus

mus quodlibet delictum, nisi quatenus respiciat directè, & immediatè priuilegium ipsum; aliàs enim propter delictum absolutè non amittitur priuilegium nisi quatenus à iure, aut à Principe reperiatur expressè cautū. Abusum (ad hunc effectum) intelligimus per excessum, nam si quis, aut non vtatur priuilegio, aut contrario modo vtatur non erit abusus ille, de quo loquimur; Abuti igitur (ad rem) dicetur priuilegio, qui in eius vsu exorbitat siue loco, siue tempore, siue modo, siue ratione personæ excedat ita tex. in C. *licet. de regular. in C.* 1. *&* 2. *de postul. prel. in C. vt priuilegia. de priuil. iunc.* C. *suggestum de decim.* nec minus, & 2. abuti dicitur, qui occasionem delinquendi ex priuilegio desumit, vt cum exemptus delinquit fidens ex priuilegio id sibi futurum impunè, sic enim tex. in C. *contingit il 2. de sent. excom. in C. fin. de vita, & honest. Cler. in C. fin. de immun. Eccles.* Tertiò demum & abuti dicetur Priuilegiatus, qui malis moribus repugnat fini priuilegij, vt cum beneficiarius absens causa studij, posthabito studio inanibus alijs actionibns destinetur. C. *Recolentes de statu Monach.* C. *ex parte. de Cler. coniug. &* C. *vn. eod. in 6.* quilibet enim abutendi modus in hisce casibus culpabilis est, ideòque meritò ex culpa sua priuilegiatus priuilegium amittit. Vt autem hoc certum est, ita rationabiliter dubium, an amittatur per abusum priuilegium quòad totam materiam, an quòad partem? an verò quòad actum solummodò, de quo agitur?

Et sanè adsunt iura, quæ quolibet ex hisce modis amitti priuilegium probent pro casus, & rationis diuersitate. Nam de omnimoda, & totali amissione tex. in C. *Priuilegium 2. quæst.* 3. quatenus ait, *Priuilegium omninò meretur amittere &c.* Aduerbium *omninò* totalem amissionem probat, ideòque Romani Correctores agnoscentes hoc dictum tanquam illud ipsum Simplicij Papæ in C. *vbi.* 74. *dist.* aduocant quasi planè concordans dictum D. Augustini. *Judicio enim legum iure ab obtenta dignitate deijcitur, qui priuilegio sibi concesso abutitur*, quæ verba omnimodam amissionem dignitatis indicant, quamuis in *d.* C. *vbi.* aduerbium illud *omninò* non legatur. De partiali amissione tex. in C. *denunciamus.* 25. *quæst.* 2. Simplicius Papa scribens Ioanni Rauennati Archiepiscopo abutenti auctoritate in ordinatione comminatur. *Ordinationes Rauennatis Ecclesiæ, vel Aemiliensis auferendas.* Quæ pœna partialis est, sicut priuatur quis eligendi iure in futurum pro certo tempore. *C. cum in cunctis. C. cum Vintoniensis. de elect. C.* 1. *&* 2. *de postul. prælat.* Et demùm de priuatione, quòad actum illum solummodo est exemplum in C. *vel non est. de temp. ord.* in C. *decernimus.* 16. *quæst.* 7. C. 1. 71. *dist.* iuxta enim æquitatis dictamen potest esse hæc sufficiens pœna, absque eo, quod priuilegium in totum, & in perpetuum amittatur; in opinionum igitur varietate, quarum singulæ suis nituntur iuris auctoritatibus, pro casuum diuersitate, & prudentiæ modo iudicantis intret arbitrium, qui quidem attentè obseruans loquendi formam in rescripto, aut priuilegio discernet, an per abusum ipso iure, an superioris auctoritate

Serm. 147. de tempore.

ctoritate interueniente amittatur priuilegium, si enim non contineant verba sententiam ipso iure latam non amittetur ipso facto priuilegium, nam regula in C. *Priuilegium*. 2. *quæst*. 3. *ait*, *meretur amittere*, non igitur statim amittit, idem censendum, & de consimilibus verbis, vt si dicat, *priuetur*, *vel careat priuilegio*, vel vt in C. 1. *de postul. prælat.* & in C. *vt priuilegia. de priuileg. propter abusum posse auferri*, *aut reuocari priuilegium*; at si dixerit *nouerit se priuatum*, *vel ipso facto priuationis pœnam incurrat*. vt in C. *cum in cunctis. de elect.* tunc facto ipso amittetur priuilegium, sed tamen ita, vt vbi per modum pœnæ inflicta fuerit amissio priuilegij, sententia declaratoria adhuc requiratur, nisi abusus tollat fundamentum priuilegij, & res sit aperta, ac omninò certa, tunc enim nullo erit opus facto Iudicis, sed ipso iure amissum erit priuilegium.

11 Superest postremus modus perimendi priuilegii, isque omninò extrinsecus, & est reuocatio à concedente facta, de qua potiora delibabimus ex iis, quæ sacri iuris interpretes tractarunt ad C. *Nouit. de Iudic.* Non videtur autem ad praxim iustè reducibilis hic modus; cum enim priuilegium sit donatio, eam iam factam, & perfectam reuocare non poterit Princeps, aut quicumque indulgens, iustitia illæsa, ideò rem temperandam per distinctionem censuerunt scribentes; aut enim concessum est à Principe priuilegium non subdito, aut subdito. Si non subdito, & ab eo sit acceptatum reuocare, non erit integrum, non enim potest Princeps priuare non subditum iure suo, & legitimè quæsitis, vndecumque obuenerint, idque tam de concedente, quam de successore accipiendum est, qui idem censetur; nisi abdicatio facta per priuilegium graue nimis detrimentum Sedi, aut Coronæ afferret, aut iam afferre inciperet, tunc enim reuocare posset successor, in re enim omninò graui, & Sedi, aut Coronæ præiudiciali subesse tacitè censetur illa conditio *si successor consenserit*, æquè siquidem in Principis, ac priuati donatione subest tacita illa conditio *rebus sic stantibus*; vnde facta notabili mutatione reuocatio permittitur *l. si vnquam. C. de reuoc. donat.* si verò sit concessum priuilegium à Principe subdito suo, reuocabile illud asserunt scribentes, & firmauit auctoritatibus pluribus *Gloss.* segregant nihilominus priuilegium datum ex contractu, siue sit onerosus, siue lucratiuus ab eo, quod liberaliter, & merè gratuitò conceditur. Priuilegium igitur ex contractu, etiam merè lucratiuo reuocare Princeps non potest; obligatur enim lege iustitiæ ad pactum seruandum etiam cum subditis, & legibus solutus legibus viuit *l. digna vox. C. de legib.* sed maximè legibus iustitiæ, & naturalis iuris, à quibus nulla solutio; nisi tamen insuetus aliquis casus se offerret, quia tunc sicut potest Princeps subditum priuare bonis suis, ita potest & reuocare priuilegium, spectata semper tamen æquitate, vt compensationem subdito præbeat, si is casus sit, qui compensationem admittat, & exigat. Quod dicimus de priuilegio ex contractu accipiunt omnes, & de remuneratiuo, illud asserunt æque irreuocabile; remuneratio enim inuoluit vniuersalem contractum, vnde quod in remunerationem

Ad C. Nouit. de Iudic.
Ad C. Decret. de reg. iur. in 6. verb. Mansura

rationem datur gratis non censetur datum, præcipuè si sit remuneratio ex debito iustitiæ; nam etsi priuilegium ex mera gratitudine, & antidorale sit irreuocabile, attamen exigente aliqua causa faciliùs reuocabitur antidorale, quàm propriè remuneratiuum ex iustitia, vnde ex eadem causa gratitudinis debita erit compensatio, non ex lege iustitiæ.

At si priuilegium non sit ex contractu, sed merè liberale, ac gratuitum, tunc intuendum est, an donationem rei, siue iuris alicuius conferat in priuilegiarium, an verò solam facultatem ad aliquid agendum, vel non agendum. Priuilegium primum, vtcunque merè liberale, & gratuitum ex se absolutè loquendo irreuocabile est, nisi, iusta, & legitima causa intercedat, ita *Felin. & Ant. Gabriel.* Non enim potest Princeps rem suam subdito adimere ex mero arbitrio, & sine legitima causa, absque eo, quod peccet in legem iustitiæ, immò cum hæc ipsa collatio ex mera liberalitate facta sit donatio, iam contractus naturam sortitur, quem sine causa legitima temerare Principi nefas.

Ad C. Nouit. Com. concil. lib. 3. De Iureg. q. con. 7. n. 3. & 5.

Priuilegium autem secundum, quod nihil transfert in priuilegiarium, sed facultatem tantùm ad agendum, vel non agendum largitur, potest pro libito sine vlla causæ consideratione reuocari; hoc siquidem priuilegium non transit in dominium subditi, & ideò pendet semper à concedentis voluntate, & liberè potest ab eo reuocari; & quia fuit legitimè datum, ideò honestas quidem aliqua huic reuocationi repugnat, vnde decet, ac honestum est, ipsum seruare, attamen facta reuocatio (si fiat) valida est, & non iniqua, ex quo nihil est, quod commutatiuæ iustitiæ repugnet, & ideò honestas illa iustam aliquam causam ad summum exposcet, vt reuocatio licitè fiat, quamuis fiat sine ea validè; *C. decet. de reg. iur. in 6. C. suggestum. de decim.* quæ diximus hactenus de concedente, & de eius successore accipienda sunt, qui quocumque nomine, & titulo succedat, implere debet obligationes præcessoris sui, præcipuè si sine Reipublicæ detrimento possint obseruari.

Lib. 1. de Repub. cap. 8. in fin.

12 Posita in concedente priuilegium eius reuocandi facultate, iam de modo ipsius reuocationis faciendæ subdendum est. Voluntatem igitur (sine qua etiamsi adsit facultas nihil actum intelligitur) & intentionem reuocandi priuilegij exprimere potest concedens dupliciter, expressè scilicet, & tacitè expressè facta censebitur non solùm apertis verbis, sed & specificè exprimendo priuilegium, quod reuocatur, & de hac nulla subesse potest difficultas, cum potestas adsit, & de voluntate constet. Potest tamen adhuc reuocatio fieri expressè, sed non specificè, at per clausulam generalem; *non obstantibus priuilegijs quibuscumque*; & tunc regulariter reuocatum expressè priuilegium intelligetur; nec sine re diximus *regulariter*, & non vna ratione, nam & primò; si sit priuilegium aliquod clausum in corpore iuris, generali hac derogatione, nihil patietur, sed durabit adhuc; nam cum sit clausum in corpore iuris, vltra rationem priuilegij rationem etiam legis inuoluit, vnde est potentius, quàm, vt generali clausula possit ei derogari, nisi derogatio pariter legum, & Canonum inseratur, vt post *Gloss. notauit Martha*.

Ad Auth quia C. ubi de Crim verbo Illi hic omni priuilegio clausul. 79 p. 1.

Martha. Secundo *regulariter* propter priuilegia, in quibus singulariter est expressum, vt reuocari non possint, nisi eorumdem expressa habita mentione; generalis enim clausula ad id non sufficiet, quæ autem verba adhiberi debeant, tractant Intrepp. latè, sed præcipuè adhiberi debent verba ad id operandum apta, & expressa, vt in *Clem.* 1. *de sepult. in fine*. *&* *in Clem.* 2. *eod*; non enim obstringendus est Summus Pontifex omnia priuilegia, & singula referre, dedecet hoc summam eius potestatem, & ideò verba generalia sat esse debent. Tertiò demùm *regulariter* propter priuilegia ex contractu, quibus derogatum per generalem regulam non intelligitur, nisi generalis saltem mentio eorumdem habeatur. Huiusmodi enim priuilegia sunt ex natura sua irreuocabilia, & non nisi ex magna causa præsumuntur reuocari, nisi modo saltem suppositiuo memorentur; continet reuocatio præiudicium tertij, nec adeò de facili est præsumenda, vt *not. Gloss.*

Ad C. quia non nonnulli De rescript. et ad C. cum instantia de censibus.

Ad Clem. Dudum de sepul. verbo pacta.

Tacita priuilegij reuocatio ea est, quæ nec verbis expositis, nec derogatoria aliqua clausula, sed implicitè, & per quamdam consecutionem efficitur; idque tunc maximè, cum Princeps facit aliquem actum, qui consistere non potest, ac suum effectum sortiri tanquam implicans, sine derogatione priuilegij; cum enim concurrant duæ voluntates Principis inuicem oppositæ circa idem, posterior tanquam potentior vincit priorem, & ipsi derogat, & ideò requiritur, vt habeat scientiam priuilegij, & voluntatem faciendi actum cum priuilegio pugnantem, vt tacita, & virtualis huiusmodi reuocatio facta intelligatur; scientia enim virtualis voluntas argui non potest, eleganter *Modestin.* in *l. idem Vlp.* §. *sunt alij*. *ff. de excus. tut.* tutorem illum (ait) excusari à tutela, qui rescripto, & permissione Principis domicilium aliò transtulit *sciens* (ait ibi *Modestin.*) *quidem tutorem esse eum, transmigrare autem expressè ei concedentis*, quia si ignorasset tutelam, voluntas excusandi non argueretur, nec absimiliter Summus Pontif. in *C.* 1. *de constit. in* 6. protestatur, se non reuocare per posteriorem constitutionem statuta, & leges particulares, quas in facto consistentes ipse ignorat; idem in *C. nonnulli. de rescrip.* quia virtualis voluntas, sicut nec actualis fertur in ignotum.

Posita autem scientia Principis respectu priuilegij, spectandum adhuc erit, quanta sit repugnantia inter actum priuilegio oppositum, & priuilegium ipsum, ac iuxtà eam de derogatione censendum adeò, vt si toti totaliter repugnet totum reuocatum, si parti pars tantum reuocata censeatur, & sic cum proportione intelligatur. Quando autem dici possit sciuisse Principem, colligitur ex verbis, aut ex clausulis; vbi autem non sint verba, quæ indicent, & res sit obscura, qualiter coniectandum sit, tradunt scribentes ad *C. veniens. de præscrip. &* *ad C.* 1. *&* *C. nonnulli. de rescrip.* ad quos remittimus, claudentes Tractatum De Scripto Iure.

CAP. IX.

CAP. IX.

De Iure non Scripto.

1 *Scripti, & non scripti iuris fundamentum, & non scripti antiquitas.*

2 *Eiusdem non scripti vtilitas, atque necessitas ab exemplis.*

3 *In Ecclesia vtrumque hunc iuris, & legis modum seruari, sed præcipuè non scriptum, & mores.*

4 *Iuris non scripti tres species.*

1 Elebris est illa Iuris diuisio, quam cum *Vlp. in l. Ius ciuile 6. ff. de iust. & iur.* tradidit Iustinianus *in §. constat inst. tit. de Iure nat. gent. & ciu.* & qua diuiditur ius in scriptum, & non scriptum, cuius quidem iuris vtriusque par est auctoritas, & æqualis potestas, & quamuis scriptum ius placuerit, plerisque exponere non quidem literis exaratum, sed sanctione expressa præscriptum, attamen & ità hic libet accipere, vt scriptum scriptura contentum significet; neque fuit hæc partitio iuris Romanorum propria, sed gentibus omnibus communis; nulla siquidem extitit rectè instituta Respublica, quæ scripto, & non scripto iure non vteretur; cum enim ea sit humanæ naturæ imbecillitas, isque defectus, vt omnes casus præuidere, omnibus consulere, omnes peristases expendere valeat, ideò nec pro omnibus casibus potuit ius scribi, nec de omnibus circumstantijs, sed prudentiæ, & vsui pleraque fuerunt relinquenda, & sine scripto seruanda, quando & ipsa primordialis humanæ naturæ institutio non à scripto, sed à non scripto iure cœperit, vnde & non scriptum scripto vetustius eleganter obseruauit *Philo Iudæus*. *Prisci illi* (inquit) *ante leges sigillatim proditas non scripto iure vsi pari facilitate, atque felicitate vixerunt, vt meritò quis dicere possit leges scriptas nihil aliud esse, quàm vitarum Patrum Commentarios, in quibus eorum dicta, factaque narrantur, nam illi scholas nullas frequentauerant, nullis præceptoribus vsi fuerant, sed à se ipsis instituti, doctique ordinem naturæ secuti sunt, quæ lex dubio procul est antiquissima omnium, quam ipsi ius suum, fasque rati esse, totam vitam vltrò ei subdiderunt.* Hactenus *Philo*. sed exigua sit iuris non scripti gloria à sola antiquitate ducta, nisi præstare scripto dictet vtilitas nedum, sed & necessitas.

Vlt. ad §. Constat de iure nat. Gent. & Ciu.

Lib. de Abraha in princ.

2 Hebræi enim acceptis à Nomotheta Numine legibus Diuino descriptis digito, non scripto iure adhuc sunt vsi, quasi non sufficiens agnoscerent scriptum; habuere siquidem transmissas per prudentum manus interpretationes, & traditiones, quibus Diuinæ legis obseruatio maximè foueretur. Habuere Romani scriptas leges, at ex ipsis ius non scriptum deduxit necessitas; latis enim legibus 12. tabul. iurisperitorum interpretatio necessaria apparuit, quæ non perceptas legum sententias elucidaret; sic enim *Pompon.* in *l. 2. §. his legibus. ff. de orig. iur. his legibus latis cœpit,* vt

vt naturaliter euenire solet, vt interpretatio desideraret prudentum auctoritatem, necessariam esse disputationem fori. Hancque sine scripto constitisse indicat subinde *Pompon. hæc disputatio* (ait) *& hoc ius, quod sine scripto venit compositum à prudentibus propria parte aliqua non appellatur, vt cæteræ partes iuris ciuilis suis nominibus designantur, sed communi nomine appellatur ius ciuile*, & fuit hæc media iurisprudentia dicta; neque hoc solo iure non scripto, quod scilicet in interpretatione consisteret, vsi sunt Romani, sed & eo insuper, quod moribus, & obseruatione populi fuerit inductum, de quo inquit *Paul. I. C.* in *l. immò 36. ff. de legibus. immò magnæ auctoritatis hoc ius habetur, quod in tantum probatum est, vt non fuerit necesse scripto comprehendere*. Docuit id ipsum Aristoteles, dum scripsit *leges alias contineri literis, alias moribus*, & alibi, duo hæc inuicem commutari lex, & consuetudo.

Lib. 3. Ethic. lib. 5. Ethic.

3 Consultò igitur & Ecclesia tanquam optimè constituta Respublica vtrumque legis modum est amplexa, & vtroque tam scripto, quàm non scripto iure vtitur, legibus scilicet, & moribus præsertim tamquam sibi maximè proprijs, quando auctore *Festo mos est institutum patrium pertinens maximè ad Religionem, cæremoniasque Deorum*. Quod ipsum agnouit, & *D. Augustin.* translatus à *Gratiano* in *Can. Catholica 8. dist. 11. Catholica Ecclesia per orbem terrarum diffusa tribus modis probatur existere, quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio vniuersalis, aut certè propria, & particularis institutio*, quam non immeritò consuetudinem cuiusque propriam dixeris.

De Verbo signif.

4 Et quia ius Pontificium æquitatem maximè colit, ideò non scripti iuris tres distinguemus partes de singulis tractaturi, consuetudinem, æquitatem, & traditiones.

C A P. X.

De Consuetudine.

1 *Notio vocis, & definitio multiplex, sicut consuetudo duplex iuris, & facti.*

2 *Quæ differentia inter consuetudinem, & mores, inter morem, & vsum.*

3 *Consuetudo triplex.*

1 Prima igitur non scripti iuris species consuetudo est, quę sub genere iuris compræhenditur *C. 2. C. consuetudo 1. dist.* adeò, vt ius ciuile dicatur. *C. ius ciuile. 1. dist. l. omnes populi ff. de iust. & iur.* Quæ ideò dicta consuetudo, si *Isidoro* credimus in d. *C. consuetudo, quia in communi vsu est*, vnde & eam definiuit, mutuatus à Cicerone, quod sit *ius quodam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex*; & *Duaren.* eundem Ciceronem secutus. *Consuetudo est ius non scriptum, quod in morem vetustas vulgi approbatione produxit*. Quæ vtraque definitio duplicem exhibet consuetudi-

Lib. 2. De inuent. ad Heren.

Comment Ad titul. de ll. c. 11

tudi-

tudinem, iuris dicemus vnam, facti alteram. Iuris, qua ligamur volente lege, de qua verissimè in definitione dictum, quod sit ius, facti verò, quæ in communi vsu, qui meri facti est, consistit, & hæc ipsa consuetudinis distinctio differentiam insinuat, quę viget inter consuetudinem, & mores, qua attenta sine vitio circuli *mores* adhibuit *Isidor.* in definitione consuetudinis.

2 Mos enim est frequentia, & continuatio actuum moralium, adeòque humanorum, per aliquod tempus, in quem sensum dicere solemus aliquid fieri secundùm morem, indeque arguimus subtile discrimen inter morem, & vsum, vsus enim tam de frequentia actuum, quàm de singulis actibus dici potest, mos verò de sola actuum frequentia, & non de vnico actu. Itaque si consuetudinem sumamus, vt facti est, & sumit Sum. Pontif. in *C. 1. de constit. in 6.* vix est, vt ipsam à more distinguas, & ideò si consuetudinem, vt facti est, definiuisset *Isidor.* circulo laboraret tradita supra eius definitio; at si accipiamus consuetudinem, vt iuris est, à more omninò diuersa est; non enim dicit actuum frequentiam, sed quid ex ipsa actuum frequentia resultans, eaque posterius, siue sit physicus habitus ex actuum frequentia contractus, quem, licèt non adeò propriè, consuetudinem appellamus; siue quid morale per modum facultatis, & iuris obligantis ad quid operandum, vel obligationem aliquam tollendam, & tunc consuetudo est quid iuris, & quid à more omninò diuersum, hancque definiuit *Isidor.* esse, *quod moribus institutum est*; *moribus* hoc est actuum frequentia tanquam ius ex facto, & sicubi dixit, morem esse consuetudinem, vt in *C. 4. 1. distinct.* tunc accipit, vt facti est, & actuum frequentiam dicit, quæ actuum frequentia æquè de more, ac consuetudine, vt facti, intelligitur, qui mos ex moribus, hoc est ex actibus distributiuè sumptis inducitur, hocq; voluit *Isidor.* in eod. *C. 4.* dum dixit, quod *mos est consuetudo de moribus tantummodò tracta*. Quod autem addit definitioni consuetudinis *Isidor.* *quod pro lege suscipit, cum deficit lex*, expressit longè antea totidem verbis *Tertullian.* scribens *consuetudo autem etiam in ciuilibus rebus pro lege suscipitur, cum deficit lex*. Hoc Isidori dictum difficultatem inducit non modicam, nam si assertum tanti Patris attendimus, iam dicendum erit vnicam tantùm esse consuetudinem, præter legem scilicet, cum tamen detur consuetudo, quæ sit contra legem, & secundùm legem, sicque sint tres consuetudinis species ex communi scribentium voto; solutionem difficultatis ne protrahamus, inquisitionem de consuetudine contra legem remittemus post solutionem ipsam. Dicimus ergo, quod quamuis *Isidor.* verbis definitionis suæ videatur assignare solam consuetudinem, quæ supplet defectum legis, & ideò est, præter legem, non tamen per hoc excludit præcipuè consuetudinem, quæ est contra legem; nam deficere legem dupliciter, & ęquè propriè, dici potest, & cum nulla omninò condita est, & cum condita quidem, at interijt, idque tunc etiam factum censetur, cum consuetudine contraria abrogata est,

De Corona cap. 4.

Ad l. de quibus ff. de legibus.

nam apud probatos latinæ linguæ auctores deficere, & interire synonimæ voces sunt, quæ pro eodem accipiuntur, igitur & consuetudinem contra legem compræhendit definitione sua *Isidor.* dum ait. *Cum deficit lex*. Neque magis excluditur à definitione consuetudo, quæ fit secundùm legem, quia licèt huiusmodi consuetudo dicat obedientiam, & executionem legis, attamen verissima consuetudo est, & definitione consuetudinis continetur, eiusque munus est, ambiguam, & obscuram legem interpretari, vbi æquitati locus non est, nec potest ea per æquitatem à I. C. explicari. *l. si de interpretatione ff. de legibus*; tuncque id, quod obseruatur non in vim legis ambiguæ, sed in vim consuetudinis custoditur, attestante Callistrato I. C. in *l. nam Imperator. ff. de legib. nam Imperator noster Seuerus rescripsit in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiscuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuò similiter iudicatarum auctoritatem vim legis obtinere debere*. En seruari vt consuetudinem, non vt legem ambiguam; deficit ergo lex ambigua, ac viget consuetudo secundùm ipsam, hancque definitione sua *Isidor.* complexus est, ex qua triplicem elicimus consuetudinis speciem, secundùm legem, præter legem, & contra legem. Prima exponit. Secunda supplet. Tertia vincit legem.

3 Verùm quod dictum de consuetudine legem superante, & abrogante implexum, & vix admissibile redditur ex apertissimis tum Pontificij tùm Cæsarei iuris auctoritatibus, quæ insuper cò difficiliores redduntur, quò alias pugnantes, & directè oppositas patiuntur, quæ antinomias apertissimas inducunt; vt à Pontificio iure exordiamur Alexander III. in *C. cum causa. de sent. & re iud. Nos autem considerantes, quod licèt vsus, vel consuetudinis non minima sit auctoritas, nunquam tamen veritati, aut legi præiudicat*, & nil magis consuetudini tribuit idem Alex. in *cap. sanè. de temp. ord.* sed ad summum, vt eos excuset, qui non paruerunt legi, at quod vincat legem nunquam ab Alexandro dictum.

Et tamen pugnat cum ipso directè Innoc. III. in *C. nouit. de Iudic. non enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iudicium, nisi fortè iure communi per speciale priuilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum*. Comparatur consuetudo cum priuilegio, quo ius commune abrogari extra omne dubium est, & Greg. IX. in *C. fin. de consuet. licèt etiam longæua consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est vsque adeò valitura, vt vel iuri positiuo debeat præiudicium generare*.

Nec minores sunt in Cæsareo iure antimoniæ. Constantinus enim Imperator in *l. 2. C. quæ sit longa consuetudo. Consuetudinis, vsusq; longæui non vilis auctoritas est, verùm non vsque adeò sui valitura momento, vt rationem possit vincere, aut legem*. Iulian. I. C. in *l. de quibus ff. de legib. de quibus causis scriptis legibus non vtimur id custodiri oportet, quod moribus, & consuetudine inductum est*. Obtineat igitur consuetudo, vbi deest lex, at legem non vincat, aut abroget, quod nec ei concedit Constantinus.

Sed

Sed directè in oppositum idem Iulian. in ea ipsa *l. de quibus* in fine; *quare rectissimè etiam illud receptum est, vt leges non solùm suffragio legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur*. Et Iustinian. in §. *pen. inst. tit. de iure nat. Gent. & Ciu. Ea verò, quæ ipsa sibi quæque ciuitas constituit, sæpe mutari solent, vel tacito consensu populi, vel alia posteà lege lata*.

De eadem consuetudinis vi circa legẽ apertissimæ pugnæ inter vtriusq; prudentiæ auctores, nec satis luminis, cui acquiescere debeat iudicium. Subtiliter *Connan.* & ante eum *Græci Interpretes*, consuetudinem segregat à dissuetudine, & carpit credentes dissuetudinem esse consuetudinem antecedenti consuetudini contrariam, vel legi, quasi dissuetudo non in sola patientia, aut negligentia, sed in actis, siue rebus contrarijs consistat; quas meras esse nugas ait; itaque dissuetudine tolli, & abrogari legem vult *Connan.* non quia positiui actus contrarij sint facti, hæc enim esset consuetudo, sed quia non factum id, quod imperat lex conniuente, & annuente negligentia, aut patientia eius, aut qui legem condidit, aut cui legis custodia credita est, sicque non tam abrogata dici potest lex, quàm antiquata, quod quidem factum censetur non solùm cum statim, ac est proposita, non admittitur, aut cum nimio tempore consenescit, sed & cum post exiguum tempus non seruatur, vnum proferemus exemplum ex ijs, quæ adducit *Connan.* sit lex, ne muri ciuitatis transiliantur, nihilominus passim transiliuntur, & liberè, lex abrogatur tacito omnium consensu, non quia fecerunt contra legem, sed quia illa tandiù neglecta est, quæ tamen negligentia non posset probari nisi factum id esset, quod lex ipsa prohibebat, vt ipsa non facto ciuium, sed sua ipsius ignauia obsoleuerit, vt dicitur de seruitute, quæ quasi non vtendo amissa sit. Ita subtiliter *Græci Interpretes*, & cum eis *Connan.* sic enim optimè saluari credunt, quod obijcitur, tanti non esse facta legi contraria priuatorum hominum, vt possint legem abrogare, quando (si *Grecos*, & *Connan.* audias) non factis ciuium, sed eorum non factis lex antiquatur, sicque non admissione, sed omissione, quam sententiam probauit, & *Iacobus Reuardus*, qui duo hæc maximè distare profitetur, tolli scilicet legem contraria consuetudine, & abrogari dissuetudine, tolli contraria consuetudine, tunc dicitur, cum ius aliquod introducitur legi directè contrarium, & quo antea populus non erat vsus, idque fieri non potest, ne legem vincat consuetudo, at dissuetudine tollitur lex, quæ consensu tacito sic obliteratur, vt ius illud vetus iterum vsu recipiatur, quod per obliteratam legem fuerat abrogatum, quæ sane est explicatio ipsius sententiæ *Connani*, vt, laudans ipsam, profitetur *Reuard.*

Comment. iur. ciuil. lib. 1. cap. 10. nu. 9. 10.

De Auct. prud. c. 16.

Cæterùm hæc opinio, quæ commendabili zelo Principis auctoritatem præseruat, dempta loquendi forma in idem demùm recidit, & quod negat verbis, re ipsa indulget. Nam rectissimè obseruauit *Cuiac.* inter consuetudinem, & desuetudinem nulla alia demùm nisi solius vocis differentia viget, nam dessuetudo nil aliud est nisi consuetudo,

Ad d. l. 2. C. quæst. longa consuet.

& vix

& vix eft, vt populus defuefcat aliqua lege vti, quin & confuefcat fimul vti more legi contrario, & è diuerfo vix eft, vt populus confuefcat vti iure nouo, quin defuefcat vti antiquo iure fcripto, vt exemplis indicat idem *Cuiac.* præterquam quod apertè nimis *Innoc. Greg. &* *Gratian.* afferunt confuetudinem contrariam tollere, & abrogare legem. *Sicut enim moribus vtentium in contrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ funt.* in C. *in iftis* §. *leges.* 4. *dift.* fic *Greg.* in C. *fin.* quafi paraphrafim fcribens ad conftitutionem Conftantini in *l.* 2. C. *quæ fit longa confuet.* immò abfurdum planè eft plus virium tribuere defuetudini, quàm confuetudini, cum enim expreffo populi confenfu lex ftatuatur eodem & tollitur; in confuetudine, quando factis lex antea lata improbatur, confenfus adeft expreffus, in defuetudiue tacitus, & ideò dedecet omninò plus tribuere ad abrogandam legem defuetudini, quàm confuetudini.

Donel. contulit legem in genere cum confuetudine in genere, & legem in fpecie cum confuetudine in fpecie, lex in genere non eft potentior confuetudine in genere, nec confuetudo lege, quia vna alteram abrogat, & altera vnam; æqualis enim vtriufque eft vis, pares caufæ, & ijdem vtriufque effectus. *l. de quibus* §. 1. *iunc. l. fed & ea.* 35. *ff. de legib.* eadem virtus, eadem natura. Dum ergo ait *Conftantinus* in *l.* 2. confuetudinem non vincere legem, intelligendum eft confuetudinem in fpecie non vincere legem in genere, ficque confuetudinem municipij non vincere legem populi Romani, ficut vinceret eiufdem populi Romani confuetudo. At confuetudo muncipij vinceret legem municipij, & eam abrogaret; æquè enim eft lex, quæ eft fcripta, & confuetudo non fcripta, quæ æquè ius facit; vnde tollit lex confuetudinem, & confuetudo legem, non quia lex, aut confuetudo, fed quia ius eft pofterius, quod naturaliter abrogat primum. Nimium effet, fi fingulas interpretum explicationes congerere vellemus, vt *Mureti*, *Duareni*, *Hotman. Matthear. Vult.* Contenti (his omiffis) potiores enumeraffe, dicemus tandem ad conciliandas iam fupra redditas antinomias, & difuetudine legem antiquari, & contraria confuetudine æquè abrogari, nam apertæ nimis funt tum Pontificum, tum Principum auctoritates, quæ id virium confuetudini tribuunt C. *fin. cum alijs. fup. alleg. de confuet. l. de quib. ff. de legib.* at iure Pontificio ita omninò temperanda eft affertio, vt quod refcribit Conftantin. Magn. in *d. l.* 2. C. *quæ fit longa confuet. confuetudinis, vfufue longæui non vilem effe auctoritatem, licèt non adeò tutam, vt rationem poffit vincere, aut legem, nifi rationabilis confuetudo fit, & legitimè præfcripta.* Sic enim moderatus eft *Gregor.* in d. C. *fin. de confuet.* dum ijfdem vfus *Conftantini* verbis fic antimoniam conciliandam infinuauit apertè, & iuxta eandem limitationem fumenda funt iura; & verba Alexandri Summi Pontificis in d. C. *cum caufa. de fent. & re iud.* & in C. *fanè. de temp. ordin.* dum enim ait *Vfus, & confuetudinis non minimam effe auctoritatem, fed quæ tamen veritati, aut legi non præiudicet, & nihil vltra confuetudinem poffe,*

Com. iur. Ciu. lib. 2. C. 10. in fin.

Ad l. 32. ff. de leg.

Ad tit. de leg. c. 12. & difput. annu. lib. 2. cap. 12.

In Epift. ff. de leg. num. 10.

De via, & rat. iur. c. 33. n. 31.

posse, quàm vt eos excuset, qui non paruerunt; intelligendum est iuxta à Gregorio IX. statutum, *nisi rationabilis consuetudo sit, & legitimè præscripta*.

Eæ igitur sunt consuetudinis vires, ea virtus, ad quam exactiùs ponderandam nos promouit tradita definitio. Verùm non cuilibet consuetudini tantum efficaciæ tribuendum, sed ei consuetudini, quæ vera consuetudo sit, & in qua veræ consuetudinis conditiones, & requisita spectare liceat, quæ quidem ad tria numero recensent scribentes, & & nos partitè singula proponimus, ac ponderabimus.

Primum igitur consuetudinis requisitum, & prima conditio est diuturnitas temporis ita, vt longa sit consuetudo; longam autem non ita accipimus, quasi opponatur breui, non discretione à breui, vel breuis (inquit Cuiac.) sed adiectione perpetua; nec sufficit ad consuetudinem temporis diuturnitas, sed comes debet esse & actuum frequentia, quorum actuum tempus sit mensura; inducitur enim consuetudo per vsum, & per mores, quorum vterque actuum frequentiam dicit. Quoto autem temporis spatio veniat metienda hæc ipsa actuum frequentia, vt consuetudo fiat, compertum non adeò est. Decennium exigit communior opinio; cum enim debeat esse consuetudo longa, & diuturna *l. non tantum. ff. de decur. l. sed, & ea. ff. de legib. Rub. & l. 1. C. quæ sit longa consuet.* vtrumque decennio completur. §. 1. *inst. de vsucap. l. si cum fid. §. Aristo. ff. qui, & à quibus*. neque enim præsentium, aut absentium ratio vlla est habenda, cum populus sit semper præsens, & semper idem. ad *l. cum proponebatur. ff. de iudic.* Neque arguere licetà seruitute discontinua, ad quam præscribendam immemoriale tempus requiritur, quia aperta nimis inter vtramque est differentia; ad consuetudinem enim non continuatio, vel continuitas, sed actuum frequentia requiritur, eaque sufficit, & ideò decennium sat est.

Lib. 20. obseruat. cap. 1.

Connan. nullum certum, aut determinatum tempus ad consuetudinem necessarium agnoscit, sed aut arbitrarium, aut immemorabile. Arbitrarium ideò, quia cum variatum sit admodum in iure in definienda longi, & diuturni temporis mensura iuxta materiæ subiectæ rationem, & non semper ad decennium, vt multiplici exemplo ostendit *Cuiac.* hac posita varietate arbitrium, & discretio Iudicis videtur adhibenda. Nihil certi tradunt iura, & variè consuetudinem ipsam designant, modò enim longam, modò diuturnam, modò inueteratam *l. non tantum in fin. ff. de decur.* modò plurimorum annorum denominant, modò longæuam *l. 2. C. quæ sit longa consf. C. fin. de consf.* modò inueteratam *l. de quib. ff. de legibus*. modò diuturnam in *l. seq.* modò veterem in *l. Imperatores ff. de pollicit.* modò vetustissimam, & iugiter obseruatam *l. fin. C. de priuil. schol. lib. 12.* vnde perappo sita est Vlp. doctrina in *l. 1. ff. de iure delib. cum dicit tempus* (Prætor scilicet) *nec adijcit diem* (ait ibi Vlp.) *sine dubio ostendit esse in ius dicentis potestate, quem diem præstituat*.

Comment. lib. 1. cap. 10. n. 6.

Lib. 18. obser. cap. 28.

Non ita tamen in re nostra, vt Iudex diem præfigere, ac tempus statuere ad consuetudinem valeat, sed ita,

ita, vt subiectam materiam, & rem, de qua agitur, examinans dijudicet, num tantum temporis sit elapsum, quanto dici possit inducta consuetudo. Immemoriale ideò, inquit *Connan.* quia cum inueterata debeat esse consuetudo d. *l. de quib. ff. de de legib.* scimus, vetus illud esse, quod à nostra memoria longè remotum est, vel quod tantum durat, quantum vita est hominis *l. vsusf. ff. quib. mod. vsusf. vel vsus amittat*, cumque longæuam dixerit consuetudinem *Constantin.* in d. *l.* 2. *C. quę sit longa consuet.* æuum latinis longum adeò tempus significat, vt quasi sempiternum esse videatur. Sed neutrum satis præcisè, cum promiscuè accipiatur nomen vetustatis sicut & æui in linguæ vsu, & diuersimodè applicetur. Placet nihilominus *Connani* opinio, sed ita temperata, & accepta, vt tota diffinitio ad subiectam materiam ex iudicantis prudentia redigatur, nam consuetudini inest præscriptio temporis, quamuis non sit ipsa formaliter præscriptio, vt mox videbimus, & ideò præscribit consuetudo id, quod proprium est Principis, & de regalibus eius, puta ius abrogandæ legis, si sit contra legem, vel statuendæ, si præter legem, & tamen regalia non præscribuntur nisi centum annorum spatio *C. super quibusdam §. præterea. de verb. signif.* indeque tota temporis definitio in consuetudine à subiecta materia est, ita vt pro materiæ diuersitate, & maius, & minus veniat statuendum, & ideò *Ant. Fab.* (nec malè) asseruit, quantumcumque tempus ad consuetudinem sufficere, si modò appareat in omnibus casibus, qui post legem scriptam contigerint, idem fuisse vniformiter obseruatum; *vniformitas enim obseruationis illa est* (inquit *Faber*) *quæ consuetudinem inducit*, qua de re, & nos mox infra.

Ad l. Nam Imperator ff. de legib. in rational.

Consentiunt & Auctores grauissimi *Duaren. Coras. Mattheac.* & nos meritò ijdem assertioni acquiescimus. Quamuis autem hoc temporis definitum spatium ad consuetudinem requiratur, præscriptionem tamen esse credendum non est, sit quidem præscripta, at non præscriptio; quando & Greg. IX. in *C. fin. de consuet. præscriptam* exigit, at præscriptionem non dicit, cum consuetudinis, ac præscriptionis longè sit differens ratio, & ius planè diuersum. Nam consuetudo ius legale inducit, seu ius quodam disponens non secus, ac lex, præscriptio non item, sed ius dominij acquirit, vel vtendi, aut fruendi re corporali, aut incorporali, & inde in conditionibus, & requisitis vtriusque discrimen; nam ad consuetudinem requiritur vsus populi, ad præscriptionem vsus singularis, & priuatæ personæ, nisi fortè corpori mystico, aut vniuersitati ius veniat quærendum; tunc enim vsus eiusdem erit necessarius.

Com. Iur. Ciu. Ad tit. de leg. c. 11. Ad l. 33. ff. eod. de Via, & Ratione iur. c. 33. num. 7.

Ad consuetudinem propriam, & legalem consensus populi exigitur, aut Principis, contra quem quodammodò inducitur; at in præscriptione non est opus consensu eius, contra quem præscribitur, quo nomine factum, vt ad consuetudinem non requiratur titulus, cum consensus sufficiat, ad præscriptionem vtique, saltem vt plurimùm. Et demùm differentia consurgit, & quòad effectum, quia præscriptio nullum ius acquirit, nisi præscribenti, & in eos, contra quos præscriptum, & tantum,

tum, quantum fuit possessum, aut quasi possessum, vnde ex vno etiam, vel altero actu ius acquiritur per prescriptionem, si semel tantùm, vel bis vtendi sese obtulerit occasio. At consuetudo in vniuersum ius acquirit omnibus, & contra omnes in casu suo, quia, cum sit lex quędam, & in vniuersalitate, ac latitudine obligationis legem imitatur *l. fin. C. quæ sit longa consuet.* & ideò nec vno, aut altero actu consuetudo inducitur, quia nec de ijs, quę rarò accidunt, lex ferri solet, sed de ijs, quæ frequenter *l. 1. 3. 4. 5. ff. de legib.* indeque emicat opportunè ratio, propter quam ad consuetudinem necessaria est actuum frequentia, & vniformitas, qua deficiente de populi consensu constare non potest, aliàs enim sicut lex incerta, & obscura improbatur ita, & consuetudo debet esse clara, & certa.

Debet secundò rationabilis esse consuetudo, difficilis est hæc conditio, sed & facilem colorem præbet ijs, qui contraria aliqua consuetudine pressi, eam impugnare, ac conuellere nituntur, assumentes pro ratione passionem, & affectum, vel vtile, irrationabile enunciant, quod affectioni propriæ non arridet, & quod ijdem est contrarium, nutritiuum peccati denominant, sicque consuetudinem improbant.

Rationabilitas hæc, aut irrationabilitas maximè in respectu consistit, & à singularibus pendet, & ideò anguntur Interpretes, vt definiant, & assignent quænam sit rationabilis consuetudo. *Gloss.* eam dixit rationabilem, quæ non obuiat canonicis institutis, & irrationabilem oppositam, quæ neruum disrumpat Ecclesiasticæ disciplinæ, aut

Ad C. fin. De consuet. verbo rationabilis.

Ecclesiasticam libertatem lædat; generaliter quidem, sed non satis, nam habito respectu ad singularia ex alijs causis poterit esse consuetudo irrationabilis. *Io. And.* illam, quæ Canonum sanctionibus sit improbata, vel improbatæ similis. *Butr.* rationabiliorem consuetudinem ex eo censendam dixit, quò propiùs iuris fini, aut intentioni accedit, vnde cum Pontificij iuris finis sit beatitudo æterna, ciuilis verò ciuile, & publicum bonum, collata ad huiusmodi finem rationabilis, aut irrationabilis erit, & demùm cum totum hoc iudicium ad singularia redigatur, relinquunt alij dignoscendum Iudicis discretioni, & arbitrio. Alij rationabilem dicunt, quę peccatum non nutrit, sed regula nimis ampla est, nec adeò fixa, & latiùs, aut strictiùs censenda pro iuris canonici, aut ciuilis diuersitate, quæ iura pro fine diuerso variè etiam hominum actiones metiuntur. Apta, & congrua est regula, quam statuit *Salas*, qui normam rationabilis consuetudinis legem assignat ita, vt qua de re lex posset constitui, & de eadem iusta, ac rationabilis poterit induci consuetudo; assumamus legis conditiones in *C. erit autem lex. 4. dist.* & apparebit illicò, qualis & debeat esse consuetudo; & tandem altiorem, & magis distinctam regulam dedere *Roch. Azor. Nauar. Layman.* irrationabilem dicentes consuetudinem, quæ iuri naturali, vel Diuino aduersatur, vel iure canonico reprobatur, vel peccandi licentiam, aut occasionem præbet, vel alia ratione communi vtilitati perniciosa est; Sed tamen adhuc Iudicis discretio, atque prudentia necessaria est; vbi enim consuetu-

Ibidem.

Nor. Panorm. Menoch. de arbi. iud. c. 82 lib. 2.

De legib. disp. 19. sect. 5. n. 50.

Ad C. fin. De consuet. n. 26. Tom. 1. lib. 5. c. 17. q. 5. in com. de spol. cler. §. 14. n. 7 Theol. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 24.

ſuetudo legem vincere, aut abrogare debet, quæ lex ſupponitur rationabilis, iam eius ratio iunctis circumſtantijs expendi debet, conferri cum conſuetudine, quæ quidem tanquam magis naturæ arridens, vel æquitati magis conſona, vel Reipublicæ magis commoda, ſicque ratione legis potentior librata apparere poteſt, ideòque iuſtè ipſi legi, & rationi eius debeat præferri, ſicque ſtet, vt lex ſit rationabilis, & non ſit irrationabilis conſuetudo, quæ ipſam vincit; meritò igitur ad dignoſcendam conſuetudinem rationabilem, quamuis ſint regulæ traditæ, adhuc diſcretio, & prudentia Iudicis ſpectanda proponitur, eamq; irrationabilem quidem dixeris, ſi nulla ratione nitatur, at non item, ſi rationem habeat, licèt rationi legis oppoſitam, & ipſam circumſtantijs vincentem.

Neque ſatis eſt rationabilem eſſe conſuetudinem, tacito populi conſenſu ſuffultam per vſum, niſi accedat vlteriùs, vt ſit diuturna per tempus legitimum, de quo nos ſupra iuxta variam ſubiectam materiam, & ipſa ſcribentium placita; vnde & præſcriptam appellauit *Greg.* in *d. C. fin. de conſuet.* ſed ita, vt nihilominùs integra, eaque non vna remaneat differentia inter conſuetudinem, & præſcriptionem, quæ quidem, vt non eſt legitima, niſi fuerit tractu legitimi temporis continua, & non interrupta; ita interpolata conſuetudo nulla debet interruptione eſſe, idque tunc præſtitum cenſebitur, ſi agatur de conſuetudine contra legem, ſi populus aliquoties legem ſeruauerit, immò & actum vnum contrarium ſufficere voluit Panorm. quia ex huiuſmodi; licèt vnico actu, colligere poſſumus populi mentem, & intentionem ſeruandi legem, & dimittendi oppoſitam conſuetudinem, dum ſit actus ipſe à tota communitate, à qua ſtatim tota inducitur conſuetudo; licèt autem legitimè præſcripta eſſe debeat conſuetudo, non tamen per hoc excluditur, quò minùs exiſtat, & conſuetudo non præſcripta, qualis illa, quæ cum ſcientia, & patientia Principis inducitur etiam ſine vlla certi temporis determinatione, hæc enim efficax erit non in vim præſcriptionis, ſed in vim taciti conſenſus factum approbantis.

Temporis tractui ad inducendam conſuetudinem addendus omninò tanquam principalis cauſa populi conſenſus. Apertiſſimè I. C. in *l. de quibus. ff. de legib.* rationem aſſignans, propter quam vim legis obtinet inducta conſuetudo. *Nam cum ipſæ leges* (inquit I. C.) *nulla alia ex cauſa nos teneant, quam quod iudicio populi receptæ ſunt, meritò, & ea, quæ ſine vllo ſcripto populus probauit, tenebunt omnes*, quia vna, & eadem ſit legis condendæ, & conſuetudinis inducendæ penès eundem populum poteſtas; ſic enim & Hermogenian. in *l. ſed, & ea ff. de legib.* At conſtans non videtur hæc ratio, eſto ſiquidem ipſa obtineat in Populo Romano, at nec in ipſo ſemper; vtique tunc, cum penès ipſum cum maieſtate tota reſidebat legiſlatiua poteſtas; at ex quo poteſtatem à ſe abdicauit, totamque per legem Regiam tranſtulit in Principem. *l. 1. ff. de conſtit. Princ.* cum qua abdicatione euanuiſſe videtur, & tota inducendæ conſuetudinis poteſtas, qua conſide-

consideratione inducti asseruere plerique, non quemlibet populum habilem ad inducendam consuetudinem, sed solummodò illum, qui legis condendæ habeat potestatem. Nec rectè tamen, nam populus consuetudinem inducens inducit non tanquam imperans, non tanquam ille, qui possit legem ferre, sed qui possit magis legem accipere, nec tàm actum spectamus legis ferendę in populo, quàm potentiam, & habilitatem, & populus ille consuetudinem inducat, qui possit legem ferre, quantum ex se est, & sit capax legislatiuæ potestatis, & hunc dicimus populum, & communitatem perfectam, de qua certè intellexere I. C. in *l. de quib. in l. de ea, & in l. si de interpretatione ff. de legib.* quæ scilicet, si non esset subiecta Principi, legem posset condere. Quæ fuit Doctrina D. Thomæ tradentis, communitatem, à qua possit consuetudo introduci, debere esse, aut Rempublicam liberam, siue supremam, aut si sit subiecta, inducere nihilominus consuetudinem in vim consensus Principis, cui subest, qua attenta doctrina, & sola capacitate in populo legislatiuę potestatis inconueniens non est, si Clerici, qui leges condere contra Canones non possunt, possunt tamen inducere, & nutrire *consuet. ad C. fin. de consuet. C. 1. de constit. in 6.* Populus sæcularis, qui non potest legem Ecclesiasticam condere, tamen in materia ad Ecclesiam spectante possit consuetudinem inducere; est enim in Clericis, est in populo capacitas ad legem suscipiendam, quo nomine communitates perfectæ dici possunt, & quamuis mercatorum Collegium, Moniales, familiæ particulares, & priuatę non sint capaces legislatiuæ potestatis, nec dici possint per hoc communitates perfectæ, & tamen consuetudinem possint inducere in Collegio, Monasterio, familia, attamen à coniunctione cum conniuente Principe tota vis eius est; sed salebram offendimus adhuc; sic enim fiet, vt nunquam sit valitura consuetudo, nisi sciat, & consentiat ille, penès quem est legis condendæ potestas, quod & plerisque placuit ex *l. de quibus. ff. de legibus*. Da enim Principem, & populum in eadem ditione penès illum, non penès hunc erit legis condendæ potestas *l. 1. ff. de constit. Princip.* vnde si consuetudo est lex, à Principe, non à populo pendere debet; immò si agatur de consuetudine, quæ sit contra legem, hæc incipiens nil aliud erit nisi legis transgressio, quæ progredi non poterit aduersus Principem eo inscio, & tamen sum. Pontifex in *C. 1. de constit. in 6.* ignorare se profitetur statuta, ac consuetudines locorum specialium, & singularium personarum, *quæ facti sunt, & in facto consistunt.* ait ibi tex.

Ad C. fin. de consuet.

1. 2. q. 97. art. 3. ad 3.

Non negamus consensum Principis ad consuetudinem necessarium, cum ipsam, & eius progressum impedire possit, si velit; verùm consensum distinguimus, actualem scilicet, siue personalem, & legalem, siue virtualem. Actualem ad consuetudinem negamus necessarium, at legalem, siue virtualem satis esse ad eandem agnoscimus; si enim per legem suam perpetuò valituram Princeps consuetudinem admittat, & approbet, semel consuetudine recepta, per legem semper loquitur, & semper consentit, & per

& per eam semper præcipit, cum lex sit commune præceptum, & ideò semper adest eius consensus consuetudinem approbans, & confirmans, quæ etiam ratio est, propter quam vetante lege consuetudo non inualescit, facta enim per legem expressa consuetudinis prohibitio consensum legalem Principis, & legislatoris excludit; nisi ea sit consuetudo, quæ priuilegio Principis æquiparetur, immemorabilis scilicet d. *C. super quibusdam*. §. *præterea*. *ff. de verb. sign.* sed in consuetudine contra legem quomodo poterit Princeps consentire in errorem; & transgressionem populi contra legem operantis? Respondetur, tunc consentire Principem, cum impleta exactè, & perfectè consuetudo est, tuncque delet reatum populi legem transgredientis contrarijs actibus, & consuetudinem inducentis, indeque facile emicat, & emergit ratio, & modus, per quem in Ecclesiasticis inducitur consuetudo, & vim habet, cum tamen penès populum nec actu, nec habitu sit vlla legislatiua potestas, quæ tota supernaturalis est, & non à populo, aut in populo; resoluitur enim tota vis huius consuetudinis in scientiam, & consensum Præsulum Ecclesiæ, & præsertim Summi Pontificis, qui cum constitutionibus, ac decretalibus suis consuetudinem legitimam approbauerit, semper in eandem consentit, dummodò legitima sit, & à maiori parte populi inducta, quia tunc totius populi consensus censetur *l. quod maior. ff. ad municipal.* Ex eo autem, quod tota consuetudinis constitutio à populi consensu pendeat, facilè conuincitur absona illorum assertio, qui ad consuetudinem necessarium volunt iudicium, quo fuerit consuetudo ipsa confirmata, & res iudicatas, quæ eandem ratam habeant, *nam* (vt inquit *Cuiac.*) *à rebus iudicatis consuetudo separatur*. *l. nam Imperator ff. de legib.* & non res iudicatæ consuetudinem faciunt, sed illiteratus populi consensus frequenti, assiduo, & longæuo vsu inueteratus; nunquam fuerit nata contentio super consuetudine, sed liquidò semper ista processerit, nec de ea vnquam fuerit dubitatum; numquid per hoc dicemus inanem consuetudinem? Diuersa est auctoritas consuetudinis, & rerum iudicatarum, sicut & diuersa est origo, non igitur debent res iudicatæ ad inducendam consuetudinem requiri, quasi sine rebus iudicatis nequeat esse consuetudo. Nam vel requirimus sententiam Iudicis antequam inducatur consuetudo, vel cum iam est inducta; non ante, quia nunquam dici posset consuetudo ante sententiam, sicque nec per primam sententiam posset declarari consumata, quomodo enim consumata, si nondum cœpta? Non post; ad quid enim sententia, cum iam consuetudo sit inducta? Ex facti contingentia considerabuntur quidem (si interuenerint) res iudicatæ, nec exigui erunt momenti; at si defuerint, non deficiet per hoc consuetudo, *C. Abate. de verb. signif.* Vlp. in *l. cum. de consuetudine. ff. de legib. cum quis nititur consuetudine, primùm quidem illud explorandum esse arbitror* (ait ibi Vlp.) *an etiam contradicto aliquando iudicio consuetudo firmata sit*. Probatur ergo per res iudicatas consuetudo, at non necessariò per ipsas constituitur, sicut

Lib. 10. obseru. c. 1.

sicut sententia Iudicis seruitutem non constituit, sed constitutam declarat, vt inquit I.C. in *l. sicut §. sed si quæratur. ff. si seruit. vind.* nec vltra voluit Vlp. in d. *l. cum de consuetudine*, congruum, & non necessarium, intendens rerum iudicatarum concursum ad consuetudinem, vt post *Alberic.* exposuit *Donell.* nec plus vrget tex. in d. *C. Abate. de V. S.* cum in eius specie agatur magis de præscriptione, quàm de consuetudine, cum controuersia esset de iure eligendi, & verba, quæ videntur iudicatum requirere, non sint in parte dispositiua tex. sed in narratiua, nec tam Summi Pontificis decernentis, quàm partis allegantis, nec est credibile Summum Pontificem intendisse firmare, res iudicatas esse ad constituendam consuetudinem necessarias, qui in *C. fin. de consuet.* vbi consuetudinis requisita recenset, earum nullam rationem habuit.

Com. l. 1. Ciu. lib. 1 c. 11.

Hisce ergo conditionibus constans consuetudo lex est, & eosdem parit effectus, quos parit lex ipsa, sed & eum vlteriùs, vt legem interpretetur, si sit secundùm legem, quæ enim est præter legem, nullam supponit legem, quam interpretetur, & quæ est contra legem, eam abrogat, ac tollit, non autem interpretatur, quæ ergò secundùm legem eandem interpretatur, & planè tuta, ac propria est huiusmodi interpretatio, quam apertissima iura confirmant. *C. cum dilectus. de consuet. Optima legum interpres consuetudo* ait I.C. in *l. si de interpretatione ff. de legib.* & meritò; si enim legem facere potest, multò magis & interpretari, cum æqualis adsit auctoritas, & voluntas. Differentias alias inter legem, & consuetudinem addidit *Franc. Connan.* quas totidem eius verbis reddemus; *legum constitutio certa est, tempus, quo sunt latæ certum, & qui eas tulerit, non ignotus, isque habens eius rei auctoritatem. At è contra consuetudinis ignoratur principium, vt plurimùm, & auctor certus nullus citari potest, sed imprudentibus sese nobis insinuat, voluntatesque nostras obscurè primùm, tum etiam apertè ipsa sibi conciliat, postremò tantum acquirit auctoritatis, & gratiæ, vt regnet, ac dominetur lege potentiùs.* Sed & aliam agnoscit differentiam idem *Connan.* quasi essentialem, & constitutiuam, quæ duas iuris species constituit, scripti scilicet, & non scripti *l. ius ciuile. ff. de iust. & iure*; Non scripti iuris duas distinguit species consuetudinem, & æquitatem, quam vtramque, si reuocemus ad scripturam destruimus, & legem statuimus, dum tamen scribatur ab eo, qui legis condendæ potestatem habeat; secus si à priuato homine, à quo si memoriæ ergò scribatur non erit lex, sed Commentarius, sicut factum notat idem *Connan.* in consuetudinibus feudorum, quæ scriptæ ab *Oberto*, & *Gerardo* consuetudines adhuc sunt, cum fuerint illi priuati homines. Sed tamen non tanti hæc differentia superuenientis scripturæ, vt speciem continuò immutet, nam etsi iubeat scribi consuetudines is, qui legem condere potest, si tamen non faciat ea mente, vt legem condat, sed ad tutiorem obseruantiam, aut custodiam ipsius consuetudinis, consuetudo adhuc erit; Differentia alia magis intrinseca inter legem, & consuetudinem tradita

Vbi supra.

tradita à nobis iam est, vt lex sit à suffragio populi, seu ab expressa Principis destinatione, & iussione, consuetudo verò à rebus, & factis, sunt aliæ etiam, licèt leuiores, nec est cur huic merè extrinsecæ, & accidentali insistamus; vtile esse, ius consuetudinarium ad scripturam redigi, vt minor labor, & minores impensæ fiant, quàm fierent si sine scriptura existens, probanda esset consuetudo, & vt litibus innumeris occurratur, notauit *Ant. Fab.* & quamuis Imperator tanquam contradistinctas species opposuerit inuicem scriptum ius, & non scriptum, attamen rectissimè Vult. (vt aliàs etiam reddidimus) per ius scriptum non intelligi illud voluit, quod scriptura sit exaratum, sed quod præscriptum, & sancitum publica auctoritate, & è conuerso ius non scriptum, non quod scripturę non sit mandatum, sed quod expressè, & præcisè non sit præscriptum, & sancitum, vt pro iure seruetur, quod nempè tacitè, & vtentium moribus absque sanctione vlla receptum est, & comprobatum; sic enim in *l. sed & ea ff. de legib. scripta iura*, exponimus, *præscripta, & tradita* & in §. *singulorum. instit. tit. de rer. diuis.* & leges scribi cęperunt, hoc est præscribi, & statui. Non scriptum igitur ius consuetudo, non quia non possit, sed quia non sit necesse scribi.

In rational. ad l. 36. ff. de legib.

Ad §. Constat.

Consuetudini subijcimus stylum, & ritum tanquam species sub genere, stylus enim nil aliud est nisi consuetudo, quæ respicit modum, & ordinem loquendi, & procedendi in iudicio, quamuis hæc ipsa vox æquè adhibeatur in iudicijs, & extra, si tamen latiùs sumatur, potestque ipsa esse, non secùs, ac consuetudo facti, & iuris; facti stylus non tam est frequentia actuum, quàm forma artificialis, quæ seruari solet in loquendo, scribendo, aut iudicando *l. 1. C. de sacros. Eccles. l. 3. C. Bon. Vac. lib.* 10. Huic stylo facti cum succedit consurgens obligatio obseruandi certum eum modum in procedendo, hæc ipsa obligatio erit ius singulare, siue speciale non scriptum, & stylus iuris, qui præcipuè de iudicijs, & actibus iudiciarijs accipitur; respicit enim tunc commune bonum, & rationem veræ legis inducit, idq; dici non potest de stylo, quatenus modum loquendi, aut scribendi significat; plura de stylo *lother. in apparatu ad tract. de re benef.*

Stylo adnectimus ritum tanquam alteram consuetudinis speciem, & de ritu loquens *Panorm.* ait, *ritum esse consuetudinem solemnitatem præbentem in aliquo actu exercendo ita, vt vbi vsus disponit erga solemnitatem actus, ritus, seu obseruantia dici possit*, quæ verba si spectemus etiam stylus erit quidam ritus, quamuis è conuerso, non omnis ritus sit stylus, & ideò idem Panormit. alibi ritum aliquantò pressiùs sumpsit, dicens, *ritum significare morem in spiritualibus* qua attenta assignatione non omnis obseruantia, aut solemnitas actus erit ritus, sed præcisè quæ sit circa sacra, nunquam tamen vsus est *Panorm.* voce consuetudinis ad ritum significandum, immò alibi ritum aliter definiuit *solemnitatem scilicet quandam, & formam specialiter in actu Sacramentali*. Cum proportione igitur ad stylum possumus, & de ritu loqui, ipsumque in ritum facti, & iuris

Ad C. cũ secundũ de temp. ord.

Ad c. In aliquib. in pr. de Decim.

Ad c. presbyter de De Sacr. Vnct.

& iuris distinguere. Primus consistit in cæremonia, & solemnitate alicuius actus, & sic sumptus non redigitur ad consuetudinem, nec est consuetudo; potest enim induci sine vlla actuum frequentia sola voluntate auctoritatem habentis ad præfligendum ritum; sic enim Chistus Dominus solo verbo ritum substantialem Sacramentorum præscripsit, sic Ecclesia in aliquibus actibus solemnia seruanda constituit; non repugnat tamen eosdem ritus per consuetudinem induci, quæ tunc poterit dici ritus, & hæc quidem, vt dicit frequentiam sic operandi in tali materia, erit quid facti, at verò, vt obligat ad sic operandum in tali materia ex illa frequentia actuum erit ius, & ideò huiusmodi consuetudo circa diuina dici poterit ritus, quàtenus scilicet dat formam, & specialem modum operandi circa diuina, & circa sacra, & quòad eius introductionem eodem modo erit differendum, ac censendum, quo supra de consuetudine, de qua satis, quòad potiora eius.

CAP. XI.

De Æquitate.

1 *Nominis* æquitas, *ratio*, *& significatio*, *Munus*, *& Intentio*.

2 *Aequitatis definitio*; *quæ explicatur, ex duplici legis defectu*.

3 *Differentia inter Ius naturale, & æquitatem*.

4 *An æquitas possit scribi*, *& an detur æquitas scripta* ad l. placuit C. de legibus.

5 *Aequitatis diuisio pro duplici iure cui adhibetur in naturalem*, *& ciuilem*.

6 *Arguitur æquitatem non esse Iudicis*, *aut Iureconsulti*, *sed solius Principis*.

7 *Soluuntur obiecta*, *& datur praxis exercendæ æquitatis*.

8 *Inter æquitatem*, *& Clementiam quod sit discrimen*, *& an Iudex vtens æquitate Clementiam exerceat*.

9 *Aequitas circa legem non solùm leniendo*, *sed & vbi opus est*, *asperando*.

1 Onsuetudine, primaque non Scripti Iuris specie explicata, ad secundã transimus, prudentię filiam, ęquitatem scilicet; quam principaliter spectat Ius Pontificium, suspicit, & colit. Indè latinis dicta; quod Summum Ius ad æqualitatem redigat. Græci appositè ἐπιείκειαν, siue epicheiam dixere, quæ omnia ex præscripto

ſcripto rationis agat, ac moderetur, & de iure ſuo facile cedat iuſtitiæ, ac bonitati; Aptiſſimè comparata regulæ lesbiæ, quæ plumbea erat, adeòque flexibilis, & ſe clementer ſtructuræ adaptans, non autem ſtructuram ad ſe ipſam exigens, propriiſſimum æquitatis munus, quæ leges quaſi regulas ferreas, & inflexibiles plumbeas reddit, & appoſitè vnicuique adaptat, expendens attentè, quo quidquid conſilio, quo animo, loco, tempore, occaſione, vel neceſſitate ſit geſtum, aut dictum; Durioribus cedit, ac obtemperat, atque diſcernit quidquid rationi, & honeſtati congruat, ſententiam legis aptans prudenter, idque bonum, & æquum nuncuparunt latini.

Vtcumque variabile, ſemper tamen regula, ſemper norma, ſemper ius, ſemper idem, neque enim æquum quidpiam, quod non iuſtum, ſed æquum quodammodò præſtantius, & iuſtius, cuius virtus maximè in iudicijs emicat, à quibus quies, tranquillitas, & incolumitas ciuium, tolle æquitatem, & iudicium ſine iudicio reddes, iudicem ſine lumine, ipſo legis ductu à recto aberrantem. Aequitas iuſtitia quidem, & æquum iuſtum, ſed iuſtum extra ordinem, ac ſupra omnem Philoſophorum, & I. C. artem, vt pote quod nec ſcribi, nec præſcribi, nec doceri præcisè poſſit; ſcrutemur, & inſpiciamus æquitatis, & æqui primordia, & incertitudinem, ac verſabilitatem eius agnoſcemus.

2 Definiuit ergo Ariſtoteles, quod æquitas, ſiue æquum, & bonum *fit legis correctio, qua aliquid ei deeſt, propterea quod generaliter loquitur*, eſt legis correctio in eo, quod deficit propter vniuerſale. Detegamus legis defectum, & emicabit æquitas, exiliet ęquum. Ait rectiſſimè I. C. in *l. 2. ff. de iur. & fac. ignor.* ius finitum eſſe debere, non infinitum; facta, & caſus, quibus ius applicari debet, ſunt planè infiniti, & incerti, ex circumſtantijs, ac periſtaſibus, quæ contingere, & comitari poſſunt omninò varij, hique ab humano intellectu, & prudentia nequeunt pręuideri, vnde nec de ſingulis poteſt lex propria conſtitui; ita enim Iulian. in *l. neque ff. de legib. neque leges, neque S. C. ita ſcribi poſſunt, vt omnes caſus, qui quandoque inciderint, compræbendant*; ideòque lex debuit conſtitui, & ſcribi de ijs, quæ vt plurimum accidunt *l. 4. 5. 6. ff. de legib.* & en fontem, en cauſam, vnde primus legis defectus. Ex modo autem, quo lex ſcribi debet, naſcitur & defectus ſecundus, debet enim generaliter ſcribi, & generaliter loqui, ideòque definitur, quod ſit *generale præceptum l. 1. ff. de legib.* Et ex duplici hoc legis defectu æquitas, & eius circa legem operatio emergit, corrigit enim legem, quæ peccat per defectum, & in eo quod vniuerſaliter diſponat, & loquatur generaliter; poteſt enim caſus euenire non cogitatus à legiſlatore, & ab eo non præuiſus, verbis quidem legis compræhenſus, at non mente, quam legem, ſi in eo caſu ſeruare velis, eius inhærens verbis iniuſtè facias. Interpretamur ergò tunc legem, & ex mente legiſlatoris benignè, qui & idem ſtatuiſſet, ſi caſum præuidiſſet, aut de eo cogitaſſet; hæcque interpretatio correctio quædam, & emendatio legis eſt, & laudabilis eiuſdem legis tranſgreſſio, & hæc ipſa eſt æquitas benigna, & liberalis,

Lib. 5. Ethic. cap. 14.

quę

quæ plus præſtat, quàm verba legis largiantur. Exemplum rem illuſtrabit; ſit lex generalis, vt quicumque aliquem occiderit, & ipſe vita plectatur. Inuadentem inimicum quis interficit ad neceſſariam ſui defenſionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, numquid erit ab eo exigenda pœna legis, & ipſe morte puniendus? vtique dixeris, ſi verba legis attendas; non item, ſi mentem legiſlatoris, quam benignè interpretantes, arguimus eam fuiſſe, vt ſi de huiuſmodi homicidij circumſtantia cogitaſſet, non fuiſſet illud, lege ſua compræhenſurus, ſed potiùs excepturus, & hæc benigna interpretatio eſt æquitas, de qua loquimur. Innumera ex Romani iuris fontibus exempla æquitatis exhibet *Pet. Faber.* quæ docent, operari æquitatem, vt legum præſcripta aliquando ſequenda non ſint, & ſubtilitate verborum reiecta, id quod benignius eſt, ampleċti I. C. debeat ſectando potiùs rationem legis, quàm captando verba, & iiſdem mordicùs inhærendo.

Ad l. In omnib. 90 ff. de reg. iur. n. 4.

3 Ius naturale hoc ipſum eſt, quod in legibus etiam ſcriptis dominatur, & imperat; vnde, quæ viam indicat, qua ad naturam in legibus eundum ſit, æquitas eſt, quæ ius dictat, quoàd legum moderamen vtamur, cumque id beneficio æquitatis contra legem ſcriptam adepti ſumus, bonum, & æquum dicitur. Quod quidem ius naturale dici poteſt, ſed tamen adhuc differentia notabilis ſubſiſtit inter ipſum ius naturale, & æquitatem; nam ius naturale dicit in ſe quid abſolutum, & per ſe quid ſubſiſtens, quod vi ſua aliquid iubet, aut vetat; qua ratione attenta ius naturale nec eſt, nec dici poteſt æquitas; at æquitas dicit quid reſpectiuum, & eſt quidem ius naturale, ſed cum relatione, & intrinſeco reſpectu ad legem, cum eius ſcriptæ voluntatem, intentiones, & ſenſus omnes noſcat, pro bonitate ſua rationi naturali adaptet, eaque ſublata nulla eſſe poteſt æquitas, quæ maximè in hoc reſpectu, & hac relatione intrinſeca ad legem conſiſtit, & hæc, quæ in iudicijs dicitur æquitas, in contractibus eſt bona fides, ſic enim I. C. in *l. bona fides ff. depoſ. bona fides, quæ in contractibus exigitur, æquitatem ſummam deſiderat*; eamque metiendam ex duplici regula docet, de qua mox infra, & nos, cum æquitatem ipſam diuidimus.

4 Hæc æquitatis tradita explanatio, qua munus, intentio, finis, & virtus eius apparuit, iam ſuggerit, quid de ea quæſtione cenſendum, qua inquirunt Interpretes, an ſcilicet æquitas ſcribi poſſit? & an detur æquitas ſcripta? Placuiſſe veterum pleriſque compertum eſt, dari æquitatem ſcriptam, dum eam præferendam iuris rigori frequenter docuerunt ſecuti celebre *Conſtantini* reſcriptum in *l. placuit*. 8. *C. de iudic. placuit in omnibus rebus præcipuam eſſe iuſtitiæ, æquitatiſq; ſcriptæ, quam ſcripti iuris rationem*. Ait ibi *Conſtantin.* quem agnouiſſe æquitatem ſcriptam non licet ambigere, at nil minùs verè pronunciari poteſt, quàm æquitas ſcripta, quaſi ſit implicantia in adiecto dicere æquitatem ſcriptam, cum, ſi addatur ſcriptura, deſtruatur æquitas, nec æquitas propriè amplius ea dici valeat, & quod ſcriptum fuerit bonum quidem, & iu-

ſtum adhuc erit, ſed æquum non item. Expende iterum attentè æquitatem ipſam, & quàm ei repugnet ſcriptura facilè cernes; vt enim opponitur ſummo iuri, ex ſola aliqua ratione naturali æſtimari debet, quæ non alibi, quàm in prudentis, & benè ſenſati cuiuſque mente ſcripta, & poſita eſt, & eſt quædam moderatio, quæ in animo, & pectore reſidet, & quæ ex natura ſua nulla lege poteſt præſcribi; tota enim (vt iam diximus) in reſpectu, ac relatione ad legem conſiſtit, & ſi ſcribatur non erit amplius æquitas, ſi formalem eius rationem ſpectes, ſed potius lex fiet, nec erit amplius interpretatio (qualis propriè eſt æquitas) ſed ipſa potiùs egebit interpretatione, cum enim ſit emendatio, & correctio legitimi iuris, & iuris ſcripti, iam ipſa ſui ipſius emendatio fieret, quod planè ineptum, & demùm ſi ſcribatur æquitas, aut tranſit in aliam ſpeciem, aut manet eadem, ſi mutatur, iam non eſt amplius æquitas, ſed ex mutatione fiet lex, ſi non mutatur, ſed remanet eadem æquitas, ergo inanis planè ſcriptura, quæ adiecta nihil operetur, aut immutet. Reſcriptum Conſtantini in *l. placuit. C. de iudic.* vtcumque viſum pleriſq; per difficile, facile declinatur. *Connan.* exponendo eius auctoritatem vitauit; per æquitatem enim ſcriptam intellexiſſe *Conſtantinum* aſſeruit æquitatem illam, quæ ad ius ſcriptum exhibetur. *Iacob Reuard.* per æquitatem ſcriptam ius Prætorium accepit. Expedita eſt difficultas, & eneruata vis illius auctoritatis ſi corrigatur tex. & expungatur vox illa *ſcriptæ*, quæ abundat; abeſſe enim ab omnibus vetuſtis exemplaribus codicum teſtantur *Duaren. Pet. Fab. & Ant. Auguſtin.* Et ſi vrgeas; ius naturale ſcribi poſſe, & adhuc, licèt ſcriptum, eſſe ius naturale; iam ſtatim ex dictis erumpit reſponſio, ius naturale eſt quid abſolutum, ac per ſe ſubſiſtens, denominationemque ſuam ſemper, ac per ſe retinet; æquitas, vtcumque ipſa ſit ius naturale, dicit quid reſpectiuum, & tota ad legem ſcriptam eſt, tanquam eius interpretatio, ac moderamen; ſcribas, relationem amittit, & eo ipſo deſinit eſſe æquitas; factum id intuemur in Prætorio iure, quod totum ab æquitate fuit, & totum in interpretandis, ac leniendis legibus 12. Tabul. ex quo ſcribi cæptum æquitatis nomen, ac rationem amiſit, & nomen iuris quæſiuit, cui etiam ſæpius ſua æquitas adhibetur, tanquam & ipſum nonnunquam leniendum.

Comm. Iur.Ciu. lib. 5. c. 11. num. 6.

Ad l. in omnib. ff. de Reg. Iur.

Lib. 2. diſp. Anniu. c. 18.

Ad l. in omnib. ff. de regul. iur. lib. 4. emend. c. 8.

5 Hic autem æquitatis reſpectus ad legem eſt adeò ipſi naturalis, vt non ſolùm ad ſcriptam legem referatur, ſed & ad non ſcriptam, adeòque ſcripta ipſa altiorem; vnde diuiſionem æquitatis excogitauit *Connan.* in naturalem, & ciuilem, ſcriptam (vt ipſe exponit) & non ſcriptam. Supra enim ius ciuile eſt ius gentium, ipſumque non ſcriptum, & vtrique ſua venit adhibenda æquitas, iuri gentium, & non ſcripto ſua applicatur æquitas non à Iudice quidem, ſed à nobis ipſis, aut à legiſlatore, ius ſiquidem ipſum gentium receſſit aliquantùm à ſimplicitate, & ingenuitate naturæ, vt communi hominum vtilitati ſe accomodaret; hoc Iudices quidem immutare non debent, cum omnium gentium conſenſu ſit receptum,

ceptum, at legislator vtique, nosq; ipsi plurimùm; lex etenim ipsa gentium, quæ est naturalis, supplemento aliquando indiget, ac moderamine non quidem ex se, sed ad frænandam hominum malitiam; subijcimus praxim; natura nil minùs velit, quàm bella, quàm hostilia, & tamen hæc ipsa veluti natura repugnante ius gentium induxit, & ad reprimendos malorum hominum impetus rationis naturalis titulo specioso contexit; eredidit enim, suasumque habuit, naturam non aliter rerum communionem inter homines voluisse, quàm si ipsi in eadem possent perseuerare, & consistere, seruato pacis, & concordiæ nexu; soluto autem naturæ fœdere, dominiorum distinctionem bellá, ac seruitutes, & naturam ipsam inducturam, suadendo; sicque æquitas dominiorum distinctionem, bella, & seruitutes inuexit ius ipsum gentium interpretans. Nec minùs ius ipsum ciuile naturalis iuris dictamina supplet, ac moderatur ciuili quadam æquitate, quæ ad procurandas ciuium necessitates expedire videatur, & illud agit, quod ageret ipsa natura, si singularia hæc appræhendisset, aut appræhenderet; nec desit exemplum. Ius naturale pacta seruanda, & implenda promissa dictat; ius gentium ad contractus frequentiores, magisque necessarios, eosque nominatos restrinxit, & ad eas ad summum conuentiones, quibus ab aliqua parte adesset implementum causæ, siue accederet synallagma. Ius ciuile nudæ pactioni omnem actionem denegandam censuit, & omnem exactionem; prouidendum enim maximè fuit, ne litibus facilis nimis pateret aditus, pròut esset, si promissa omnia inter homines quoquo modo facta obligarent; haud absimiliter vsucaptionem censuit inducendam, vel repugnante naturæ lege, quæ non patitur, sed dictat, neminem cum alterius iactura locupletandum, benignè interpretans hanc naturæ legem, prestareque credens, vt immò rerum dominia non sint in incerto; indeque orta æquitatis diuisio in naturalem, & ciuilem; naturalis illa dicitur, quæ gentium, adeòque naturali iuri adhibetur, hancque dixerimus non scriptam; ciuilis verò, quæ ciuili, & scriptæ legi moderamen, & benignitatem aptat, hancque appellamus scriptam, non quod verè æquitas scripta sit, sed quod circa ius scriptum versetur, vt accepit *Connan.* qui æquitatem scribi omninò negat doctrinæ, & distinctionis gratia; admitti potest hæc æquitatis diuisio in naturalem, & ciuilem facta denominatione extrinseca, cum alioqui nulla alia sit æquitas, nisi naturalis, & ad summum (si quæ ciuilis) quæ naturali æquitati proportione respondeat.

Aequitas igitur legum interpres, & I. C. est, iusti, prudentisque Iudicis leges ex æquitate interpretari.

6 Verùm hæc æquitatis munia, hi æquitatis Ministri apertè nimis videntur excludi à Principum rescriptis in Cod. Iustinianeo; Constantinus enim magnus in *l.* 1. *C. de legib. inter æquitatem, iusque interpositam interpretationem nobis solis oportet, & licet inspicere.* Pressiùs adhuc Iustinian. in *l. fin.* §. *definimus. C. eod. si enim in præsenti tempore leges condere soli Imperatori solo dignum imperio esse oportet.*

tet. Præcisè in terminis obscuræ legis, & duræ interpretationem, & emendationem sibi auocant, *Valentinian. & Martian. Cæss.* in *l. leges sacratissimæ. C. de legibus.* ne singula eorum verba regeramus. Non ergo inferioris Iudicis, non prudentis, & I. C. adhibere legi æquitatem; aliàs enim facilis nimis aperietur via iudici, vt æquitatis colore possit iniquè, & contra leges iudicare, hocque à iudicijs auertendum discrimen nouit *Iulian.* I. C. in *l. & ideo ff. de legib.* vnde & praxim attexuit *Modestin.* in *l. si expressim. ff. de appellat.* cuius dictum firmauit & *Gregor. Summ. Pontif.* in *C. 1. de sent. & re Iud.* in ea verba rescribens. *Sententia contra leges, canonesue prolata, licèt non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipsò iure*; quæ verba, si conferamus cum I. C. dictis in prolatis mox supra iuribus, iam nullum relinquunt locum huc vsque traditæ de æquitate doctrinæ, immò apertè æquitatem ipsam excludere, & perimere videntur.

7 Promouemur ab hisce obiectis ad praxim exercendæ æquitatis, & ad rectum eius vsum; cum enim à prudentia maximè pendeat, & cum prudentia exercenda est. Si igitur lex sit adeò clara, adeòque certa, vt nulla indigeat interpretatione, non potest iuris peritus, non potest Iudex inferior vti epicheia, admouere æquitatem, & legem ipsam, vtcumque duram, interpretari, vel emendare, sed solius Principis est, idque vult Constantin. in *l. 1. C. de legib. id Valentinian. & Martian. Cæss. in l. leges sacratissimæ. C. eod.* nil enim absurdius in iudicijs potest occurrere, quàm si liceret Iudici pro libito æquitatem comminisci, & cerebrina, vt vocat *Ant. Fab.* æquitate leges fallere, & eludere. Standum legi præcisè tunc erit, vt inquit *Vlp.* in *l. prospexit. ff. qui. & à quib.* *per quam durum est* (ait ibi Vlp.) *sed ita lex scripta est*; aut ad Principem confugiendum, vt iubent *Constantin. & Iustinian.* in rescriptis suis. Quod si lex sit quidem obscura, & præsertim recens condita, & promulgata adeò, vt praxis eam nondum elucidet, idem erit seruandum, nec vlla speranda æquitatis opera, quæ interpretando benignè facem veluti admoueat; sic *Cæss.* in *l. leges sacratissimæ. C. de legibus. & Iulianus* in *l. & ideò. ff. de legib.* Obscuram dicimus legem, ex cuius verbis legislatoris mens, & & intentio nequeat compræhendi; hanc nec legem dixeris *Can. erit autem lex. 4. Dist.* nec vllæ possunt esse interpretis partes circa eam, non enim esset interpretari, sed magis legem nouam condere, quod interpreti non licet. Principis ergo erit elucidare, aut consuetudinis ad summum, quæ lex altera *l. de quib. ff. de legib.* eademque optima legum interpres *l. si de interpretatione. ff. de legib.* idque apertissimè *Cæss.* in d. *l. leges sacratissimæ. Cum de nouo iure, quod inueterato vsu non adhuc stabilitum est, dubitatio emergat, necessaria est tam suggestio Iudicantis, quàm sententiæ principalis auctoritas.*

Iurisp. Papin. tit. 1. de iust. & Iur. Princ. 2. Illat. 6.

Vbi verò Principis, & legislatoris mentem Iudex, aut Interpres assequi leniori aliqua interpretatione potest, tunc iustè vtitur æquitate, & per æquitatem legem explicat. *l. in ambigua. ff. de legibus. In ambigua*

voce

voce legis ea potius accipienda eſt ſignificatio, quæ vitio caret, præſertim cum etiam voluntas legis ex hoc colligi poteſt. Aequitatis tunc aptiſſimum munus, eoque dum vtitur. Iudex ſecundum legem iudicat, quando per legem non verba legis, ſed mentem, & ſententiam legis intelligimus *l. ſcire. ff. de legib.* quam qui in iudicando ſequitur ex bono, & æquo iudicat.

At demùm vbi legiſlatoris voluntas eſt omninò certa, aut ex oppoſito adeò obſcura, & incerta, vt eam aſſequi nullo modo liceat, aut adeò ambigua, vt hinc iubere videatur æquitas, hinc ſcriptura vetare, ſilebit Interpres, ſubſiſtet Iudex in ambiguitate tanta, & referet ad Principem, cui ſoli inter æquitatem, & ius fas eſt interponere arbitrium, vt ſtatuit *Conſtantin.* in d. *l.* 1. *C. de legib.* nec admittitur cerebrina æquitas; & quamuis in *l. ſi expreſſim. ff. de appellat.* dicat *Modeſtin. Si expreſſim ſententia contra iuris rigorem data fuerit valere non debet*; adeòque videatur omninò æquitatem excludere, non tamen hoc intendit *Modeſtin.* quia quamuis (vt rectiſſimè notat *Pet. Fab.*) nonnunquam æquitas à rigore iuris ſegregetur, ipſique opponatur *l. qui accuſare. Iunc. l. fin. C. de edendo.* attamen apud *Modeſtinum* ita accipiendus eſt iuris rigor, vt æquitatem non excludat, ſed & ipſam contineat, adeòq; iuris tenorem, verba, mentemque legum, atque conſtitutionum ſignificet, ſicque factum ex lege cenſeatur, & ſententia tunc ex lege lata, cum iuxta ſententiam legis per æquitatem manauerit, & ideò non per hoc lata contra iuris rigorem, ſed immò iuxta iuris rigorem adhuc dici poterit.

Ad l. In omnib. ff. de reg. iu. num. 6.

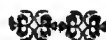
8 Sed ne quid omittamus, quod æquitatem impugnet, immò & ſolutum confirmet, illud addemus; ſuſpectam in Iudice præſertim, ex eo reddi æquitatem, & eius vſum, quod ſupra Iudicis limites, & partes conſurgat; non enim eius eſt in iudicijs clementiam exercere; æquitatem autem adhibere nil aliud eſt, quàm temperare, & ſe exhibere clementem, idque non Iudicis, ſed Principis, & ſupremi eſt. Cæterum confundit obiectio æquitatem cum clementia; quas ſi diſtinguas, vt re ipſa diuerſæ ſunt, nihil ſupereſt, quod æquitatem lædat, aut legitimum eius vſum turbet; falſum igitur eſt Iudicem æquitate vtentem exercere clementiam; falſius, æquitatem ipſam, ſolam legis ſeueritatem moderari.

9 Non eſt æquitas clementia; hæc enim ſolius eſt Principis, aut ad ſummum eius Magiſtratus, qui parem cum Principe iudicandi poteſtatem habeat, vt Senatus olim apud Romanos. *Excelſa virtus Imperiorum luna* (inquit eam deſcribens Lipſius) *mitis, & mollis ea diua, quæ lenit, quæ temperat, noxios eripit, lapſos erigit, & ſeruatum it eos ipſos, qui ſe perdunt*; mox quaſi definiens; *virtus animi à vindicta ad lenitatem cum iudicio inclinantis.* Rectiſſimè; *cum iudicio, quia*, vt *Cap. 13.* mox idem explicat, *abſque illo molities hæc, & lentitudo ſit, ac flagitium, adeò non virtus; ſecedit paulùm, fateor, ab acri illo iuſtitiæ Sole, hæc luna; ſed ſecedit, non diſcedit diuerſa potiùs, quàm aduerſa.* Ita *Lipſius*, cuius ſententia proprijs reddenda fuit verbis, alioqui, vt fine venere, & ſine vi; variè, ſed ad intentum idem, definiuit & Seneca, vt tutiùs definiret; *ne vna definitio* *Lib. 2. de Clem. c. 3.*

parum

parum rem comprehendat, *& vt ita dicam formula excidat*, ideò dixit; *clementia in pœna exigenda est inclinatio animi*, vel *est moderatio aliquid ex merita*, *& debita pœna remittens*; & tandem extra quācumq; obiectionem; *clementia*, *quæ se flectit circa id*, *quod meritò constitui posset*. Clementia est temperantia animi in potestate vlciscendi, vel lenitas superioris aduersus inferiorem in constituendis pœnis; confer modò cum sic definita clementia æquitatem, & disparem, ac planè diuersam comperies vtriusque rationem. Nam æquitas non solius Principis est, sed & inferioris Iudicis, immò & I. C. benignè interpretantis; cum è contra clementia solius Principis sit, quem læsum supponit, & in hoc eius gloriam constituit *Seneca*, dum scribit *quidquam non esse gloriosius Principe impunè læso*. Clementia ad leniendam pœnæ vltionem restringitur contra merentem, ac tota veluti circa pœnam se impendit; æquitas tota circa legem est, & non tam circa pœnam, quàm circa legem versatur, quam saluam, & integram seruat, licèt ipsam interpretetur non ex verbis, sed ex sententia. At clementia legem tollit ex toto, quatenùs eius veniam facit, aut ex parte, si mitiget, aut remittat; tollit igitur clementia, aut remittit legem, quod vni Principi datum, aut ei, qui adinstar Principis est; nil ergo magis à veritate alienum, quàm æquitatem confundere cum clementia, & credere, quod exerceat Iudex clementiam, dum æquitatem exercet. Falsum haudminùs, quod æquitas circa legem leniendo, & molliendo tantùm modò versetur; nam legem, & legis voluntatem, ac sententiam sectatur, siue ad humanitatem lex ipsa tendat, siue ad asperitatem, ac acerbitatem vrgeat. Delinquat quis in legem eo tempore, quo maximè erat illa custodienda, & timeatur, ne huiusmodi legis transgressio exemplo suo nimis noceat; æquitas in eo casu existimabit verissimum, & iustissimum legis sensum, qui eius scripturam ad maximam pœnæ acerbitatem pertrahet, idque cum fiet non tam summo iure, aut ex verbis, ex scripto legis, quàm ex eius sententia, ex mente, & consilio legislatoris, sicque ex bono, & æquo, factum verissimè dicetur; si enim eum casum præuidisset legislator bono publico intentus nullam lenitatem in eo admisisset, sed potius exasperandam pœnam censuisset; vnde nec iniustè faciet sic interpretans, quasi seueriùs, quàm lex ipsa præscribat; immò iustissimè, & æquissimè, si modò non plus exigat pœnę, quàm transgressio, & necessitas postulet; non ergò est clementia eadem cum æquitate, nec semper æquitas leniendo, seu mitigando operatur. Est quidem aliquandò, vt æquitas pro benignitate, & clementia sumatur, sed per similitudinem, & ampliata significatione, non propria illa, de qua loquimur. Sit ergò clementia Principis, æquitas est Iudicis; cum enim sit prudentiæ, & non potestatis opus, inferior etiam, & I. C. exercere eam potest, cuius est ex bono, & ęquo legem interpretari. Et de æquitate satis.

Lib. 1. de Clem. cap. 21.

CAP. XII.

CAP. XII.

De Ecclesiasticis, & Sacris Traditionibus.

1 *Traditio consuetudinis nomine venit, sed inter vtramque discrimen.*

2 *Traditionis ethimologia, & definitio, quæ ponderatur, & explicatur, & origo traditionum detegitur, earumque rationes redduntur.*

3 *Traditionum auctoritas adstruitur.*

4 *Traduntur regulæ quattuor ad dignoscendas legitimas traditiones.*

5 *Prima Traditionum diuisio, vt aliæ sint Diuinæ, siue Dominicæ, aliæ Apostolicæ, aliæ Ecclesiasticæ, quæ singulæ declarantur.*

6 *Secunda Traditionum diuisio à materia, vt aliæ respiciant fidem, aliæ mores, & disciplinam.*

7 *Tertia diuisio, vt aliæ sint perpetuæ, aliæ temporales.*

8 *Quarta à loco, vt aliæ sint vniuersales, aliæ particulares, siue locales.*

9 *Quinta diuisio, vt aliæ necessariæ, & aliæ liberæ.*

10 *Quæ contra ipsas Traditiones afferant hæretici, & ea soluuntur.*

1 SVccedit iam tertia non scripti iuris species, eaq; potissima in Ecclesiastica Republica, cuius vis, & auctoritas non minor, quàm scripti iuris, & quamuis sub generali consuetudinis nomine veniat, attamen quid sublimius adhuc inuoluit vulgari consuetudine, indeque longè eius venerabilior auctoritas. Vulgata siquidem consuetudo ab actibus frequentatis populi consurgit, & eius ignoratur principium; irrepit namq; sensim, & tunc fermè cognoscitur, cum iam inducta; Traditio verò altiùs, & euidentius habet principium, ipsumque sublimius; resoluitur enim in Christi Domini, & Apostolorum auctoritatem tanquam in fontem, vnde fidei, & traditionum eadem origo, & principium idem.

2 Traditio igitur, de qua tractationem instituimus, à tradendo denominatur, tanquam per manus à maioribus tradita posteris, qua phrasi, & loquendi forma vsus est, & *Papinian.* in *l.* 10. *ff. de iure Codicil. Quod per manus traditum est, codicillis hæreditatem dari non posse*. Regulam per manus traditam appellat, quæ sine scripto iamdiù omnium ore iactabatur, ac successiuè habebatur transmissa. Sic denominatam traditionem definiunt Theologi, vt sit doctrina viua voce accepta, & continuata successione in posteros deriuata, necnon consuetudine peruetusta firmata, quę licèt in libris Sacræ Scripturæ canonicis expresè consignata non sit, tamen in alijs instrumentis, monimentisque fide dignis legitur conscripta; fusa qnidem descriptio, at quæ rem assignatam exactè indicet. Non scripta dicitur traditio, non quod nusquam sit scripta, sed quod à primo Auctore non sit scripturę consignata, vtcumque postea à sacris scriptoribus sit literis commendata, eo modo, quo de consuetudine scripta fuit supra à nobis discer-

disertatum; indeque in Ecclesiam scripti, & non scripti iuris inducta diuisio, & meritò, cum Apostoli doctrinam suam, & fidelium instructionem partim scripto, & partim non scripto tradiderint; grauissimis de causis, & summa prudentia, ac prouidentia. Moris enim id fuisse veterum Philosophantium compertum est, qui auditoribus suis præter ea, quæ scripto tradidissent, pleraq; & non scripta tradere consueuerunt. Præstitit id Pithagoras, vt *Clemens Alexandrinus* testatur, id Physici veteres *Galeno teste*, & si in scientijs, & disciplinis habitum fuit congruum, multò rationabilius, & vtilius fuit habendum in ijs, quæ Dei cultum, & religionem tangunt, ideòque post celebres Hebræorum Doctores, scripsere ex nostris *Hilarius*, & *Origenes* Mosem non legem solam in monte Synai à Deo accepisse, sed simul præceptum, vt legem populo scriberet, occulta autem legis Mysteria ipse Ministro suo Iosue, hic subinde succedentibus Sacerdotum primoribus magna religionis, & silentij fide communicaret; idq; Esdræ Deus ipse testatus dicitur, sic loquens de Mose. *Et adduxi eum super montem Syna, & detinebam eum apud me diebus multis, & enarraui ei mirabilia multa, & præcepi ei dicens; hæc in palam facies verba, & hæc abscondes*. Hinc regius Psaltes; *Deus auribus nostris audiuimus, Patres nostri annunciauerunt nobis*. iterum; *quanta mandauit Patribus nostris nota ea facere filijs suis*. Et Moses ipse; *interroga Patres tuos, & dicent tibi, maiores tuos, & annunciabunt tibi*. Non solùm igitur Philosophi, sed Moses, immò & Deus ipse pleraque non scripta tradidere,

Lib. 1. strom.
Lib. 2. de Anatom. admin.
Sup. Psalm. 2.
Homil. 5. in num.
Lib. 4. cap. 14.
Psalm. 43.
Psalm. 77.
Deuteron. cap. 33.

& vltra scripta, nec sine ratione, eaq; multiplici; primò enim non omnia omnibus vulganda prudentia dictat, sed grauibus, & fidis auribus tantùm committenda, præcipuè in ijs, quæ religionem tangunt, idque vel Ethnicis curæ fuit, adeò, vt *Plato* scribens Dyonisio de sacris quibusdam mysterijs eum moneat, vt epistolam è vestigio discerpat, ne in manus imperiti, & ad ea imparis vulgi deueniat. Secundò quia habet nescio quid latentis energiæ, & efficaciæ vox viua, & per aures in animum fortiùs persuadit, præcipuè si ea, quæ Dei sunt, exhibeat. *Nam viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque, ac medullarum* ait *D. Paul.* Debuere igitur & Apostoli doctrinam suam scripto tradere; sed & aliqua non scripta relinquere, hæcque sic relicta traditiones & dicuntur, & sunt; quæ quidem vel ex eo necessariæ, quod sensus scripturarum non erat ab ijsdem Apostolis alijs scripturis explicandus, nisi in scripta sua ipsi ederent commentarios, quod viri grauissimi semper abhorruere, & ideò scripturarum intelligentiam discipulis suis viua voce tradiderunt, vt in Ecclesia quodlibet tempore illud impleretur. *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam*; idque factum ab Apostolis ipsis non est ambigendum, quando in Ecclesia non scriptum fuit prius scripto, & vt acutè loquitur *Tertullian. certè prior anima, quàm liber, prior sermo, quàm liber, prior sensus, quàm stylus*. Verè quidem, nam Euangelista Matthæus scripsit omnium primus, & Apostolicam fidem, ac Doctrinam lite-

Ad Hebr. cap. 1.
Ierem. 31.
De Testim. Animæ c. 6.
Annal. tom. 1. an nal. 41.

literis consignauit, non ante Domini annum quadragesimum primum, vt colligit. *Baron.* Sicque necessarium omninò est, Apostolos solo verbo; & sola traditione Euangelicam doctrinam in corda fidelium infudisse,& symbolum, quod est veræ fidei tessera, oretenùs insinuasse, ac proinde traditionum Ecclesiasticarum hæc origo vera, ac solidum earumdem hoc fundamentum, quod scilicet Apostoli partim scripto, partim non scripto Euangelicam doctrinam communicauerint; idque Patrum, & Auctorum nube confirmare temperamus, vna D. Pauli auctoritate contenti *Thessalonicensibus* enim sic primò scribit. *State, & tenete traditiones,quas accepistis siue per Epistolam, siue per Sermonem*; Corinth. *Laudo autem vos, fratres, quod sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis*; mox inferiùs. *Ego enim accepi à Domino quod tradidi vobis*. Timotheo, *formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti bonum depositum custodi*, inferiùs. *Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt alios docere*. Demùm *D.Ioan.Apostolus*. *Plura habens vobis scribere nolui per chartam, & atramentum, spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui*. Credibile non est D.Paulum; qui tot regiones peragrauit; D.Petrũ, qui septem annis Antiochiæ sedit, & vigintiquinque Romæ, nil aliud docuisse nisi quod epistolis suis commendarunt, aut solas illas gentes, quibus scripserunt; Apostoli reliqui tot nationes instruxerunt non scriptura, cuius quidem nullum vestigium habemus, igitur verbo solo, sicque certissimum Apostolos scripto,& non scripto doctrinam suam disseminasse,

Annal. tom. 1. An. 41

2. c. 2.

1. Cap. 11

Epist. 2.

quæ subinde per manus tradita propagata, & custodita fidelium animis, & cordibus viguerit. Hæc tutissima Ecclesiasticarum traditionum origo, quarum veritatem fas sit aliunde breuiter adstruere.

3 Ecclesia longè antiquior est scriptura, ac proinde fides, & religio etiam sine scriptura constat; semper fuit Ecclesia, eamque semper est comitata religio, & tamen in lege naturæ, ante Moysem Patres illi sine vlla scriptura cultum Dei exercuerunt ac ad posteros transmiserunt; circumcisionem à Deo imperatam Abrahã familiæ tradidit, eaque sine vllo scripto in prolem, & liberos successiuè migrauit, Christus Dominus totum genus humanum instructurus nullum conscripsit librum, sed nec præcepit quidem, vt scriberetur, dimittens Apostolos suos ad eximium conuersionis opus inquit; *Euntes baptizate, & docete*, at neutiquam dixit, *scribite*; vnde Christiana fides, & doctrina non libris primùm, sed traditione constitit, adeòque non traditio à scriptura,sed scriptura potiùs à traditione auctoritatem, & fundamentum habuit; Et licet posteà superuenerit scriptura, non tamen omnia sunt scripta, sed plura adhuc extra scripturam relicta, quæ nihilominus integra fide sunt credenda, vt perpetua intemeratæ Beatissimæ Mariæ,& Matris Virginitas, Baptismus paruulorum, suffragia pro defunctis, & plura alia apud *Bellarmin. & Baron.* Immò multa pertinent ad Christianorum doctrinam, quæ nec apertè, nec obscurè in sacris literis continentur, & consequenter sola traditione nituntur, testatur Innocent. III. Summ. Pontifex *in cap. cum Marthæ.de celebrat. Miss.* verba enim, quibus vti-

Matth. cap. vlt.

Controu. tom. 1. lib. 4. cap. 4. de verbo Dei non scrip. t. 1. Annal. an. 34 & 53.

tur Ecclesia in Calicis consecratione non omnia leguntur apud Euangelistas, vt *Mysterium fidei*, *& æterni Testamenti*, & tamen ea à Christo Domino *præcepta* agnoscit, ac profitetur. Demùm quatuor ipsa Euangelia, Petri, & Pauli epistolas, totamque sacram Scripturam siue veteris, siue noui testamenti firmissimè tenemus nulla innixi scripturæ auctoritate, at sola traditione. Inde igitur iusta traditionum necessitas,& earundem germana auctoritas; cum enim in Christum, & Apostolos resoluantur, quæ fides ex hoc principio debetur ijs, quæ habemus scripta, eadem & ijs debetur, quę sunt tradita, tanquam ab eodem auctore, & eodem principio. *Chrysostomus* traditionum maiestatem suspiciens; *Hinc patet* (ait) *quod non omnia per epistolam tradiderint, sed multa etiam sine literis; eadem verò fide digna sunt, tam illa, quàm ista; itaque traditionem quoque Ecclesiæ fide dignā putamus. Traditio est; nihil quæras amplius.* Satis hæc ex *Chrysostomo*, cui vnanimes consonant, & reliqui omninò Patres Ecclesiæ, quos longa serie congessit *Bellarmin.* Sit quidem tanta traditionum auctoritas; at inde facilis nimis videtur aperiri aditus ad errores in Ecclesiam inuehendos;traditionum enim nomine obtrudi possunt, pleraque suspecta, & fortè, falsa, cum infidelis, incerta, & mutabilis sit huiusmodi per manus doctrinæ traditio, nec ipsi fidere tutò possumus, fallacissima siquidem sunt, quæ de aure in aurem migrant, & alterationi semper obnoxia. Rectè quidem;sed non temerè, cuique doctrinæ sub traditionis obtentu credit Ecclesia; regulas enim suas statuère Patres, ad quas tanquam ad lydium lapidem, traditionum fidem fas sit tutò experiri.

2. Ad Tessalonic. cap. 2. homil. 4.

Tom. 1. controu. lib. 4. cap. 7.

4 Prima fuit Augustini, eaque ipsi frequens, *quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur.* Obuia, atque parata est ratio, quę enim in Ecclesia semper obtinuit consuetudo, nec à Pontificibus apparet profecta, aut Conciliorum Episcopalium auctoritate inducta, & tamen vetusta adeò est, vt eius origo ad Apostolos demùm referatur, meritò Apostolica traditio censenda est, cum in scriptis Ecclesiasticis Monumentis nullum eius legatur vestigium. Hac regula facile, ac tutum est dicere Minores ordines ab Apostolica traditione esse, ieiunium Quadragesimæ, & alia plura, quæ fidem etiam respiciant;ante Pontifices enim, qui à plerisque asseruntur minorum ordinum auctores, siue institutores, vt Damasum, aut Symmacum, longè vetustiores Patres in Ecclesiæ primordijs eorum meminere, vt *Ignatius*, *Clemens*, *Anacletus*, tanquam rei in Ecclesia iam antea receptæ, & obseruatæ; vnde fit, vt quò ad eorum originem, ad Apostolos demùm sit deueniendum, idemque censendum de ieiunio, & alijs huiusmodi.

Lib. 4. Cont. Donat. c. 24.

Ep. 8. Ad Antioch. Epist. Ad Vniuers. in Decretis.

Secunda regula, eaq; primæ valde affinis. Si quod fidei Dogma Patres Ecclesiæ semper tenuerunt ei oppositum tanquam hæreticum detestantes, & damnantes,cum tamen in sacrarum litterarum monumentis non legatur id ipsum, hoc idem habendum est Apostolica traditio; huiusmodi est perpetua Dei Matris Virginitas, Euangeliorum numerus, & si quæ alia consimilia, de quibus nunquam dubitarunt Patres, & oppositum semper tanquam hæreticum damnarunt.

Tertia

Terria regula. Si quid est in Ecclesia fidelium vniuersali consensu approbatum, quod tamen ab humana potestate non potuit induci, aut oriri, hoc vtique Apostolica traditio censebitur. Vt vota dissoluere, iuramenta remittere, non erat humanæ potestatis, cum vota implere, iusiurandum seruare iure naturæ teneamur, quæ autem naturæ iure sunt debita humanæ auctoritatis non est condonare, aut remittere, processisse ergo debuit aliunde tanta auctoritas, quam à puris hominibus, ideòque meritò Apostolis tribuenda est; sic etiam, quod dissoluatur matrimonium ratum per ingressum in Religionem, siue in Monasterium à traditione est, & ab Apostolorum doctrina, neque enim credibile est, Ecclesiam Dei generaliter sibi arrogasse in ijs, quæ ad ius naturę spectant, nisi in eo, quod quasi profectum à Christi, & Apostolorum instructione accepisset, qui hasce obseruationes tanquam ad Ecclesiæ regimen necessarias tradidere.

Quarta demùm suauior, & notior cæteris, vbi Ecclesiastici viri aliquod dogma, aut aliquam consuetudinem vno ore profitentur se ab Apostolis recepisse, hoc etiam traditum ab Apostolis credendum est; cuiusmodi est imaginum cultus, & conseruatio in Ecclesia, aliaue plura, quæ singula non sunt nobis enumeranda; hæc si attentè spectentur, & ad eorum amussim traditiones examinentur falsas, aut suppositίtias nemo audebit, aut poterit obtrudere; & si quæ obtrudantur, facilè dignoscere ab eo examine quisque poterit.

5 Pro varia autem traditionum origine variæ etiam assignantur earumdem species. Aliæ siquidem sunt Diuinæ, siue Dominicæ, aliæ Apostolicæ, aliæ Ecclesiasticæ. Diuinæ, siuę Dominicæ traditiones dicuntur, quæ ab ipso Christi ore Ecclesiam suam in Apostolis erudientis (vt loquitur Sanctus *Leo Magnus*) processere, quæ tamen nusquam reperiuntur scriptæ in Euangelicis, & Apostolicis libris; huiusmodi sunt, quæ materiam, & formam Sacramentorum respiciunt; de quibus pauca in Diuinis libris habemus, & tamen extra omne dubium est, essentiam Sacramentorum, quæ ex materia, & forma constat non potuisse institui nisi à Christo, quem appellat *Sanctus Ambrosius Auctorem Sacramentorum* & ideò Apostolus Paulus augustissimum Eucharistiæ Sacramentum tractans Christo tribuit eius institutionem, quam cum inter discipulos faceret, licèt fateatur se non esse intuitum, accepisse tamen se profitetur per reuelationem, ac subinde tradidisse verbo; sic enim expressè; *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*. Institutionem ipsam ibi diligenter, non tamen per partes describit, sicut de sacrificij ritu nil subdit, aut de materia Calicis, quandoquidem hæc omnia, cum præsens eos instrueret, tradidisset. Sanè Christus Calicem in Cœna offerens aquam vino miscuit, idque faciens faciendum & Apostolis iniunxit, qui acceptum morem successiuè alijs tradiderunt, indeque propagatus, & in tota conseruatus Ecclesia, vt testantur *D. Cyprian. & D. Chrysostom.* qui perenni hac Ecclesiæ obseruatione aliter sentientes reuincunt, & præcipuè *Chrysostom.* illos, qui sola aqua in sacro Mysterio vti audebant, impia hæresi, de quibus, & *Can.* 32. *Concil. Constantinop. in trullo*. Vbi notauit, & *Theodor. Balsam.* Eodem

Serm. 3. de ieiu. 10. Mis. in pr.

Lib. 4. de Sacram. cap. 4.

1. Ad Corinth. cap. 11.

Lib. 2. Epist. 3. ad Cecilian. Homil. 83. in Matth.

dem modo, & Chrismatis, siue Confirmationis Sacramentum suis Apostolis tradidisse Christum Dominum dicendum est, idque ab eodem institutum *S. Dionys. Areopagita Deificum Vnguentum* appellauit, ac proinde Diuinam, ac Dominicam traditionem in ipso agnoscimus, à quo vtroque exemplo ad consimilia inferre non erit difficile.

De Eccl. Hierarc. cap. 2.

Apostolicæ traditiones illæ dicuntur, quæ ab Apostolis institutæ sunt, non tamen sine Diuini afflatus concursu, sed quæ in Apostolicis libris regestæ non leguntur; cuiusmodi est quadragesimale ieiunium, quod in Apostolicam auctoritatem resoluit *S. Leo Magnus*; dies enim quadragesimales extollens ait; *in quibus meritò à Sanctis Apostolis per doctrinam Spiritus Sancti maiora sunt ordinata ieiunia*. Ab eodem fonte profecta colit & quatuor temporalia ieiunia dum inquit; *cum omne tempus sit congruum, hoc tamen habemus aptissimum, quod Apostolicis, & legalibus institutis videmus electum*, & de ieiunio Pentecostes prædicaturus sic exorditur. *Dubitandum non est (Dilectissimi) omnem obseruantiam Christianam eruditionis esse Diuinæ, & quidquid ab Ecclesia in consuetudinem est deuotionis receptum de traditione Apostolica, & de Sancti Spiritus prodire doctrina*. Sic, & secundò, suffragia defunctorum in Sacramento altaris Apostolicæ traditioni tribuuntur à *D. Io. Chrysostomo*, qui de his loquens. *Non temerè* (inquit) *ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio*. Tertiò aquam benedictam Apostolis adscribit *Sanctus Clemens Romanus*, eiusque vsum inter Apostolicas traditiones

Serm. 9. de Quadrag. in princ.

Serm. 8. de ieiun. 8. Mens. in fin.

Serm. 2. in princ.

Homil. 69. Ad Popul. Ant. G.

recensens *S. Basilius* plures alias consimiles traditiones enumerans totus in ijs confirmandis. Nobis vnam, & alteram exempli loco tradidisse satis. Traditiones Ecclesiasticæ propriè dici solent consuetudines quædam antiquæ à Prælatis, aut alijs hominibus sanctis, vel à populis in quibusdam locis inuectæ, quæ tacito fidelium consensu vim legis obtinuerunt; huiusmodi est Telesphori institutio, vt in die Christi Natali tres liturgiæ, seu Missæ celebrentur; S. Syluestri, vt in vertice sacro Chrismate Sacerdotes liniantur. A Sanctis Viris, vt Rogationum solemnitas, per tres dies ante Ascensionem S. Mammerto Viennensi Archiepiscopo tribuitur. *de Consec. dist. 3. C. Rogationes*. Commemoratio omnium fidelium defunctorum post diem Omnium Sanctorum solemnem S. Odiloni Cluniacensi Abati. A populari more manantis traditionis insigne illud est exemplum, quod exhibet *D. Hieronymus* scribens; *Per totas Orientis Ecclesias quando legendum est Euangelium accenduntur luminaria iam Sole rutilante, non vtique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demostrandum*; quem morem traditum, & Occidentalis Ecclesia excepit, vt indicat peruetustus *Ordo Romanus*; exhibens enim Diaconum procedentem ad legendum Euangelium, ait, *& ante se habentes* (subdiaconi scilicet regionarij) *duos Acholitos portantes duo cerostrata*, & inferius iterum; ab hisce traditionibus facile est inferre ad alias perennes Ecclesiæ obseruationes, quæ meritò traditionum nomine, & virtute donantur, cum scripti iuris nullum habeant fundamentum, quarum auctoritatem egregiè confirmat Patrum Ecclesiæ anti-

Lib. 8. Constitut. cap. 35. Lib. De Spirit. S. cap. 27.

Contra Vigilant.

Sub titul. de Offic. Missæ.

antiquiſſimus *Tertullianus*, qui fusè rem hanc eandem differit; at potioribus eius verbis contenti erimus; *& quamdiù per banc lineam ſerram reciprocabimus habentes obſeruationem inueteratam, quæ præueniendo ſtatum fecit? banc ſi nulla ſcriptura determinauit, certè conſuetudo corroborauit, quæ ſine dubio de traditione manauit; quomodo enim vſurpari quid poteſt, ſi traditum prius non eſt? etiam in traditionis obtentu exigenda eſt* (inquis) *auctoritas ſcripta. Ergò quæramus, an & traditio non ſcripta non debeat recipi? Planè negabimus recipiendam; ſi nulla exempla præiudicent aliarum obſeruationum, quas ſine vllius ſcripturæ inſtrumento ſolius traditionis titulo exinde conſuetudinis patrocinio vindicamus &c.* Ingreditur ſubinde *Tertullian.* enumerare ritus, & obſeruationes varias, quas eius æui cuſtodiebat Eccleſia ſine vlla ſcriptura, quaſque in traditionum confirmationem eruditè illuſtrat ibidem *Pamelius*,& nouiſſimè *P.Dyoniſ.Patauius de Eccleſ. bierarch. C.* 1. Nobis hæc ſatis ad aliam traditionum diuiſionem properantibus.

De Corona cap. 2 & 3.

6 A materia hæc diuiſio deſumitur; traditionum ſiquidem aliæ circa ea verſantur, quæ ſunt fidei, aliç circa ea, quæ morum; fidei, vt quod Dei Mater fuerit ſemper Virgo, perennis fuit aſſertio in Eccleſia per manus tradita non ſcripta; quod quatuor ſunt Euangelia; morum, quales illæ, quas, vtpote vetuſtiſſimas, recenſet *Tertullianus* circa varios Eccleſiæ ritus verſantes, & de quibus Sanct. etiam *Magnus Baſilius*.

Vbi ſup.

De lib. Spirit. S. cap. 27.

7 Diuiduntur traditiones iterum ſumpta differentia à tempore,& loco, à tempore, vt aliæ ſint perpetuæ, aliç temporales; perpetuæ, quæ ita ſunt inductæ, vt ſemper veniant ſeruandç, cuiuſmodi multæ in exemplis iam ſupra allatis ex omni genere, tam Diuinarum, quàm Apoſtolicarum; & Eccleſiaſticarum. Temporales, quæ obſeruationem ſuam ad certi temporis limites definitam habent, quales legales nonnullæ, quæ cuſtodiendæ fuerunt vſque ad exactam Euangelij promulgationem, vt feliciùs, & faciliùs Eccleſia ex Iudæis, & Gentilibus coaleſceret; Ea fuit obſeruatio illa in Concilio Apoſtolorum Hieroſolymis habito, vt fideles à ſuffocato, & ſanguine abſtinerent; quæ demùm in deſuetudinem abijt, & iam abierat *D. Auguſtini* æuo.

Act. cap. 15.

Lib. 32. contra Fauſtum cap. 3.

8 A loco, vt aliæ ſint vniuerſales, aliæ particulares; vniuerſales traditiones ſunt, quæ toti Chriſtiano Orbi ſeruandæ iniunguntur, quales Paſchatis, Pentecoſtes, & aliorum huiuſmodi inſignium feſtorũ cultus, quæ feſta non ſcripta, ſed tradita teſtatur *D. Auguſtin.* vt Euchariſtiæ Sacramentum à ieiunis ſumatur; vt fidelium defunctorum fiat commemoratio ad Altare, cuius vtriuſque traditionis meminit idem *D. Auguſtin.* particulares verò traditiones, quas haud impropriè dixeris etiam locales, ſunt quæ non vbique obſeruantur, at in aliqua Eccleſia, & loco particulari; exemplum erit in ieiunio Sabbati; quod non vbique in omnibus Eccleſijs ſeruabatur, quod cum ſcrupulum inijceret in animum S. Monicæ Matris S. Auguſtini, ipſe filius hac de re S. Ambroſium conſuluit, qui reſpondit *Quando hic ſum, non ieiuno Sabbato; quando Romæ ſum, ieiuno Sabbato, & ad quamcumque Eccleſiam veneritis eum morem ſeruate, ſi pati ſcandalum non vultis,*

Epiſt. 118. ad Ianuar. cap. 1

Epiſt. ſeq. 119

Epiſt. 86. ad Caſulan. in fine.

vultis, *aut facere &c.* In Ecclesiæ Mediolanensi post baptismum lotio pedum cum ingenti Mysterij existimatione peragebatur, vt idem *Diuus Ambrosius* testatur. *Lib. 3. de Sacram. cap. 1.* *Non ignoramus, quod Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus sequimur, & formam; hanc autem consuetudinem non habet, vt pedes lauet; vide tamen, ne propter multitudinem declinarit.* Tanquam quid Sacramentale Mediolanensis Ecclesia hunc ritum exercebat, & tamen eum non improbat *D. Ambros.* Consuetudo fecerat licitum. Zelantes nostri æui consuetudinem inductiuam peccati dixissent, & S. Ambrosium repræhendissent tanquam Ecclesiæ Romanæ desertorem, ac rubricarum Ritualis Romani transgressorem, & tamen Ambrosius est; & hunc ritum in sua Mediolanensi Ecclesia coluit; pax, charitas, & concordia in Ecclesijs fouenda est, & sui cuique mores probandi; non minori ergò dignæ cultu particulares traditiones, quàm vniuersales, quibus addere licet aliam traditionum diuisionem.

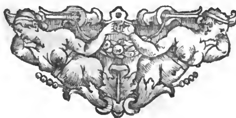
9 Vt scilicet aliæ sint necessariæ, & aliæ liberæ; necessarię, quæ dantur in vim præcepti; liberæ, quæ in modum consilij, neque exemplis est immorandum. De traditionibus hæc satis, quas non immeritò amplexata est semper, fouit, ac fouet Ecclesia tanquam fidele depositum; sic enim & eas appellat *D. Paulus*, nec semel; *1. Ad Timoth c. 5. 2. ad Timoth. cap. 1.* at ex opposito detestantur, & abominantur hæretici, tanquam eas, quæ ipsorum deliria in pluribus conuincunt; solo iure scripto terminari debere controuersias profitentur, nec fidendum traditionibus ipsis, quas vtcumque asseramus Diuinas, probare tamen non possumus; nam quid dixerit Christus, quæ Apostoli sint locuti, ij tantùm scire possunt, qui interfuerunt, & audierunt post sexdecim sæcula, quis ex ijs reliquus? vnde fluxo nimis, & labili fundamento niterentur res fidei, si solo auditu fundarentur, qui pro hominum mutatione mutabilis, facile etiam ab hominum memoria, quidquid ei innititur, potest excidere, & ideò cuncta, quæ sunt necessariò credenda, exarata sunt in sacris literis, quæ extra eos non item; credere enim non tenemur omnia, quæ nos docuerint Sacerdotes, sed quæ docuerint secundùm legem, non extra legem, aut præter legem, aliàs enim commentitijs nouitatibus patens nimis via aperiatur. Vnde *Hieronym. sine auctoritate scripturarum garrulitas non habet fidem.* *In Epist. Ad tit. c. 3.* Hucque aduocant auctoritates, vt probent, explicationes omnes ex dictatis à Diuino Spiritu esse sumendas, quas tum ex ipsa scriptura, tum ex Patrum sententijs reijcit, ac soluit *Bellarmin.* rationes *Tom. 1. controue. lib. 4. c. 10. & 11. de verb. Dei non script. c. 12.* etiam adijciens, quæ traditiones ipsas impugnant, sed quæ non aliæ, quàm supra mox iam tactæ, & quæ facilè refelluntur.

10 Primò enim, quis credat Apostolicas traditiones eadem fide, ac diligentia non posse conseruari in fidelium cordibus, ac in membranis, siue in papyro, si in eo scriberentur; Dei digito in cordibus scriptæ non faciliùs delentur, quàm atramento exaratæ expungantur; Da (id, quod verissimum, & certissimum) Ecclesiam Dei prouidentia Regi, nec videbitur difficile traditiones perennes seruari magis, quàm scripturæ auctoritatem; illam tolle, nec magis subsistet scriptura, quàm traditiones.

Diuinę

Diuinæ prouidentiæ attentè cooperata semper est Apostolorum diligentia, & maiorum, & quod Apostolus Paulus sæpius commendauit Timotheo, vt depositum seruaret, id ipsum, & cæteris iniunxit, ipsique accuratè custodierunt nouitate qualibet explosa tanquam suspecta, venerabilem vetustatem legitimam colentes, & vtcumque scripta aliqua interierint, non scripta adhuc plura extant, & vigent; ideò non est ambigendum, quin Apostolica Instituta, quæ Dei digito non tabulis, sed Ecclesiæ visceribus sunt impressa facilè possint immutabilia conseruari; audierint primi fideles Apostolos, non tamen per hoc necesse, vt ijdem adesse debeant, post tot sæcula, sed custodita eorum doctrina potuit successiuè per manus tradi, & per tot sæcula successiuè transmitti; neque quid quid Apostolorum nomine fuerit venditatum, statim tanquam traditio Apostolica est recipiendum; iam traditæ sunt regulæ, ad quarum amussim traditionum veritatem liceat facilè experiri; hasce nouitates extra sacram scripturam damnauit *Hieronym.* & cum eo Patres alij, qui nihilominùs veras, & probatas traditiones sanctè admiserunt; agnoscentes, non omnia fuisse scripta, quæ sint credenda; sed aliqua etiam extra scripturam relicta; nouitates à vera fide discordes semper abhorruere; at traditiones præsertim Apostolicæ nulla possunt nouitate notari; cum immò vetustate maximè venerabiles existant; has igitur, & alias quascumque legitimas suspexit semper, & suspicit Ecclesia, & de his hactenus egisse contenti, cum ijs totam scripti, & non scripti iuris tractationem claudimus.

FINIS LIBRI QVARTI.

IVRIS-

IVRISPRVDENTIA SACRA

LIBER QVINTVS DE HIERARCHIA, ET DIGNITATIBVS ECCLESIASTICIS.

TRACTATVS V.

CAP. I.

De Hierarchiæ Nomine Diuiſione, & fine.

1 *Nomen Hierarchiæ proponitur, defenditur, & declaratur.*
2 *Diuiditur Hierarchia, tanquam genus in ſpecies.*

Actenus Eccleſiæ politiam per partes ſingulas diſtributam, ſcripto, & non ſcripto iure inſtructam exhibuimus, & partes ipſas, per ſe quamlibet, conſiderauimus. Quia verò cuiuſlibet compoſiti partes per vnitatis conſonantiam ad perfectionem conſpirant, ideò progredientes Eccleſiaſticam eandem politiam ſublimi compræhenſam forma, recto ordine, & iuſta ſerie diuinitùs diſpoſitam expendendam aſſumimus tanquam dignitatum omnium Eccleſiaſticarum fontem, formam ipſam proprio diſignatam nomine, ſuis conſtantem partibus, congruis efficacem actionibus, & ingenitis proprietatibus, additiſque dotibus excultam, quantum pro viribus, & eius ſublimitate licebit, tractaturi.

1 Eccleſiæ regimen vnica compræhenſum forma, ac recta ſerie diſpoſitum propriò exprimitur, ac indigitatur nomine, & græcè dicitur Ἱεραρχία; Hierarchia ſcilicet, Sacer Principatus. Quem terminum, & quem titulum licèt repræhenderint aliqui, tanquam antiquæ Eccleſiæ ignotum, immò contrarium eius intentioni, quæ tota humilis eſt, inuentum ab auctore non omninò noto, ſed hyperbolico, & quem nemo veterum ſit in eadem voce imitatus; attamen eo vſus eſt omnium primus *S. Dionyſius Areopagita* magni nominis, & auctoritatis in Eccleſia Pater, ab Apoſtolo Paulo edoctus, cuius ſcripta, & præſertim hoc titulo *hierarchiæ* inſcripta Romani Pontificis Sanctiſſimi, & antiquiſſimi, & ſacra

sacra Concilia approbarunt, vt notat *Card. Bellarmin.* & præcipuè *Sanct. Maximus Monachus* eius scholiastes commentarijs suis illustrauit. Sanctum Dionysium secuti hanc eandem vocem probauere alij magni nominis in Ecclesia Patres, eaque sunt vsi duobus sæculis, & vltra ante Concilium Tridentinum *D. Thomas*, & *D. Bonauentura*, & demùm nouissimè ipsam confirmauit idem Concilium Tridentinum; Principatum enim esse in Ecclesia à sæculari Principatu omninò diuersum tanquam de fide credendum statuit, neque pugnare rem ipsam, aut nomen cum Ecclesiastica, & Euangelica humilitate, vtcumque ipsius studiosissimi, vnquam crediderunt sanctissimi Ecclesiæ Patres *Cyrill. Augustinus*, *Gregorius*, *Hieronymus*, *Bernard.* intuiti Dauid scribentem, *Principes Iuda Duces eorum*; & non semel alibi Principatum Ecclesiæ commemorantem, ac Principes eius rectores, vnde eum re nomen amplexi, ijdem magistri etiam ad legitimum eius vsum posteris extitere.

De Script. Eccles. — *1. p. q. 108 art. 1.* — *Apologia pauper. Decl. ter. Theol. & alibi.* — *Sess. 23. de Sacr. ord. can. 6.* — *Sess. 23. cap. 4.* — *Hom. 12. in Io. c. 64* — *Ep. 162.* — *Lib. 4. ep. 32 ad Mauri. in Psal. 67.* — *Lib. 1. De consid. in pr. Psal. 67.*

2 Admisso igitur nomine, Hierarchiam diuidunt aliqui tanquam genus in species, in Diuinam, quam ex D. Dionysio supercœlestem appellant, Cœlestem, & Ecclesiasticam. Primam illam supercœlestem in Sanctissima, & Indiuidua Trinitate assignant; sed audacter nimis; respuunt illam Theologi auspice *S. Thoma*, cuius verbis contenti ad alia, & quæ nostra sunt, properabimus; *Vnde manifestum est, eos errare, & contra intentionem Dionysij, qui ponunt in Diuinis personis hierarchiam, quam vocant supercęlestem; in Diuinis enim personis est ordo quidam naturę, sed non hierarchiæ; nam, vt Dionysius dicit tertio capite cœlestis hierarchiæ; ordo hierarchiæ est alios quidem purgari, illuminari, & perfici, alios autem purgare, illuminare, & perficere, quod absit, vt in Diuinis personis ponamus*: hactenus *D. Thom.*

Ludouic. Cellot. de Hierarc. lib. 1. c. 15 — *1. p. q. 108 art. 1. in corp.*

Iam igitur remanet sola creata, eaque duplex, Cœlestis scilicet, siue Angelica, & Ecclesiastica, de qua vtraque partitè agit *S. Dionysius*, & nos Angelica, siue Cœlesti Theologis relicta, Ecclesiasticam assumemus tractandam, per quam ad Ecclesiasticas dignitates, & sacram Ecclesiæ administrationem rectissimè promouebimur.

CAP. II.

De Ecclesiastica Hierarchia.

1 *Vox hierarchia dupliciter accipitur, latiùs, & strictiùs; latior assignatur.*
2 *Hierarchia Ecclesiæstica definitur, & definitio exponitur.*
3 *Ordo multipliciter sumitur, & quomodo ad rem.*
4 *Hierarchia charismatum excluditur remissiuè.*

Rincipatum esse in Ecclesia, ipsumque à sæculi Principatu diuersum de fide est, quando post *S. Dionysij Areopagitæ*, & innumera Sanctorum Patrum testimonia nouissimo sub anathemate decreuit (vt supra tegimus) sacrum Concilium Tridentinum; hierarchia nuncupatur; hæc autem vox ἀρχὴ

Sess. 23. de Sacram. Ord. can. 6.

duo significat, principium, & principatum, indeque duplex in Ecclesia inducitur huius vocis *hierarchia* acceptio; latior vna, strictior altera; latior assignari potest; *vt sit collectio, siue comprębensio ordinationis Diuinę, & à Deo institutę omnium sacrorum, siue sint res sacrę, vt sacra scriptura, & Diuina Sacramenta, siue ministri sacri, vt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vocationis Diuinę participes, cuius collectionis, siue comprębensionis initium est Christus Dominus, & eius vice hierarchia omnis; principalis eius finis, vt vnum cum eo, adeòque Dij efficiamur, sine vllo tamen ad iurisdictionem respectu*.

Descriptio potius hæc est, & satis diffusa, cuius singulæ partes ex *C. 3. de cęlest.* & *C. 1.* & *5. de Eccles. bierarch.* desumptæ ibidem apertissimè confirmantur; quod singulare in eadem est, hierarchiam sic latè sumptam *nullum respectum inuoluere ad iurisdictionem*; cum enim dicat ipsa solam rationem, collectionem, & compræhensionem omnium sacrorum, iam nulla habet opus iurisdictione, quæ in subiectas personas veniat exercenda, idque notauit S. *Maximus* appositè, dum ait, *ἱεραρχία quidem sit principium ipsius dispositionis sacrorum, & veluti cura ἱεράρχης, sacrorum Princeps, curator, & prouisor, nec tamen Sacerdotum, sed is, qui sacra, & ipsorum constitutionem, atque Ecclesię, & mysteriorum disponit, non tamen Princeps Sacerdos*; cui (addimus nos) adnexa omninò deberet esse iurisdictio. De hierarchia sic latè sumpta haud plura; sed ad secundam, adeòq; nostram acceptionem accedamus, quæ ordinationem quidem dicit, & collectionem omnium sacrorum, at iurisdictione addita, & hæc est Ecclesiastica hierarchia, de qua agere aggredimur.

In schol. ad S. Dionys. in explic. c. 1. in princip.

2 Et vt à definitione statim exordiamur, hierarchia Ecclesiastica *est hominum sacrorum ordinata potestas debitum in subditos retinens principatum*. Huic definitioni insistimus, in quam Theologi fermè omnes consentiunt tanquam planè adæquatam, & quæ cuicumque Ecclesiasticæ hierarchiæ aptissimè competat; nam pro lege triplici fuere, qui triplicem hierarchiam distinxerint, in lege scilicèt naturæ inscripta, siue Mosaica, & Euangelica, quidquid sit de hierarchia illa naturali, seù in lege naturæ, de qua *Cellotius* paucis, certum est, quod legalem sub Mosaica lege, & nostram Euangelicam complectitur; vna est enim Ecclesiastica hierarchia, quæ in statu naturæ confusior, & obscurior, in statu legis Mosaicæ apertior, & ordinatior, in statu gratiæ, & Euangelij perfectior, fęcundior, locupletior; iam igitur partes definitionis percurramus. Dicitur primò, quod sit *potestas*, sine qua nullus Principatus, sicut & sine agendi auctoritate; Rectissimè dicitur *potestas*, quæ & de ordine sacro intelligitur, qui potestas quædam est ad actiones ordinis; cuiusmodi sunt sacrificium, Sacramentorũ celebratio, & alia ministeria sacra, & de iurisdictione, quæ ex se dicit potestatem ad faciendos actus quosdam legitimos, & ad agendum in subditos; subditur *sacrorum hominum*; eorum scilicet, qui sunt consecrati ad hoc, vt actus hierarchicos in alios exerceant illuminandi, purgandi, & perficiendi; & ideò non dicitur simpliciter, & sola *potestas*, sed

De Hierarch. lib. 3. cap. 1.

sed adijcitur *ordinata*, & hic est cardo alter, isque primus Ecclesiasticæ hierarchiæ.

3 Vt autem hæc vox *ordo* multiplicem admittit acceptionem, ità ordinata potestas in hierarchia non vno modo debet intelligi; ordo siquidem aliquando pro statu sumitur, vt in *l. Diuus Marcus ff. de off. Præsid*; nonnunquam pro rectè disposita serie superiorum, & inferiorum, vt in *l. 4. ff. de Senator.* Sæpiùs demùm pro statu, & conditione sublimiori, & principali personæ, & pro gradu dignitatis, quo quis alios excellit, ac præeminet alijs, & ab hac acceptione processit, vt Sacramentum illud, quod est vnum ex septem Ecclesiæ, quo quis nouitate benedictionis *à communitate vulgi separatur, & populi doctor, & rector consecratur* (vt loquitur *S. Gregor. Nissen.*) siue quo quis in Diuinorum Ministrorum ordinem adlegitur, seu (vt inquit *S. Gregor. Nazianz.*) *magnum hunc gradum assequitur, atque in eorum, qui appropinquanti Deo appropinquant numerum adscribitur, ac sacri status, & honore ordinis afficitur*; Sacramentum nempe illud, Ordinis Sacramentum dicatur, quia qui eo insignitur, statu, ordine, gradu, honore sublimior, atque superior redditur. De Ordine igitur, & provt dicit superiorum, & inferiorum seriem, & pròvt dicit magnum hoc Sacramentum intelligitur pars illa definitionis, qua dictum, quod hierarchia sit *ordinata potestas*; Et hoc vtrumq; opportunè probabimus infrà. Clauditur tandem definitio per verba illa; *debitum in subditos retinens Principatum.* Quæ sanè verba duo simul indicant, & confirmant; alterum; hierarchiam subditos habere, & supponere, in quos exerceatur potestas; alterum, debitum inter eos ordinem debere subsistere; hæc autem mutua agentium, atque patientium connexio, hæc exigentia, vt vnum perficiatur ab alio, & aliud vnum perficiat, hæc imperandi, & parendi necessitas, quam Principatus inuoluit, hæc sunt, quæ pulchritudinem hierarchiæ, quæ vnitatem præcipuè mutuo nexu conciliant; appositè *Greg. VII.* Summus Pontifex scribens Episcopis Rothomagensi, Turonensi, & Senonensi. *Ad hoc enim Diuinæ dispensationis prouisio gradus, & diuersos constituit ordines esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordia fieret, ex diuersitate connexio, & rectè officiorum gigneretur administratio singulorum.*

Orat. de baptism.

Lib. 6 Ep. 35 tom. III. epist. Decret. Sum. Pontific.

Exacta igitur est definitio, quæ hierarchiam assignat, & exhibet, quæque ordinem continet, & consecrationem eorum, quos sui ambitu comprehendit, necnon iurisdictionem, quam *potestas ordinata, & debitus in subditos principatus* connotant; nec excludit charismata, quę facultatem tribuunt ad operandos hierarchicos actus, non auctoritatem; adiuuant enim, & ornant iam auctoritatem habentem. Et adæquata adeò est definitio, vt per eam excludatur hierarchia cœlestis, quæ non hominum est, sed Angelorum; excluditur & temporalis principatus, ad quem non consecratio, nec ordinatio requiritur; excluditur ordinatio dæmonum, quæ & inordinata est, quia à Deo non habet initium, nec sacra est, nec sacrorum, nec debitum exercent Principatum. Et ex definitione ipsa

ipsa deducimus vnicam esse Ecclesiasticam hierarchiam constantem ex duabus partibus, ordine scilicet, & iurisdictione, additis insuper charismatibus, siue gratuitis donis, quorum est longè diuersa virtus, quàm sit potestas ordinis, & iurisdictionis.

4 Vnde non carpimus, aut impugnamus (id enim ab alijs actum) illorum opinionem, qui triplicem hierarchiam Ecclesiasticam fecere, charismatum scilicet, seu gratiarum gratuitarum, ordinis, & iurisdictionis, hasque tres distinctas species statuère. Abundet quisque in suo sensu, nos rem nostram agimus, & quod verius captui nostro videtur, amplectimur. Vnam igitur agnoscimus Ecclesiasticam hierarchiam ex duabus coalescentem dotibus tanquam partibus, ordine scilicèt, & iurisdictione, de qua vtraque partitè; & exactè disseremus, & primùm de Ordine.

Cellot. de Eccl. hierarch lib. 3. cap. 16.

CAP. III.

De Ordine altera Hierarchiæ parte, siue cardine.

1 *Declaratur quibus modis sit ordinata potestas.*

2 *Rationes, propter quas sacer ordo ad Ecclesiasticam hierarchiam requiratur, eæque plures dantur.*

STAT iam ex definitione Ecclesiasticæ hierarchiæ esse ipsam *ordinatam potestatem*; quam sanè dotem ità interpretamur; primò, vt dicat potestatem recta serie disposi-tam, *quæ enim à Deo sunt*, *ordinata sunt*, inquit Apostolus; vnde & *Sancto Dionysio* hierarchia omnis ἱερὰ τάξις est, seu sacer ordo, isque consistit primò in auctoritate superiorum circa inferiores; *ordo hierarchiæ hoc postulat, vt alij purgentur, alij purgent, alij illuminentur alij illuminent, alij perficiantur, alij perficiant*. Latè prosequitur idipsum S. Greg. *Nazianzen.*

Ad Rom. cap. 3.

Cælest. Hierarch cap. 3.

Orat. 26.

Ordinata & secundò, est hierarchia, quia tota virtus inferiorum hierarchiarum in superiori continetur, & non è contra; sic enim idem S. *Dionysius* vnus in hac re Magister. *Asserimus igitur secundùm omnem sacram dispositionem, superiores quoque ordines inferiorum quoque agminum illuminationibus, virtutibusq; pollere, postremos verò non item superiorum suorum consortes esse*. Hucque respexit & S. *Ambros.* scribens; *nam in Episcopo omnes ordines sunt, quia primus Sacerdos est*.

Cœlest. cap. 5.

In cap. 4. epist. ad Ephes.

Ordinata & tertiò, quia vnicuiq; ordini sui sunt assignati limites ità, vt supra suum ordinem tentare nemini liceat; sic enim *S. Dionysius*. *Neque enim fas est sacris professoribus, vel initiatis quidquam prorsus operari, quod sacri sui ordinis sacrosanctis constitutionibus repugnet*.

Cœlest. cap. 3. &c.

Ordinata & quartò, eò, quod omnia membra consentire inuicem debeant, nec vnum aliud contemnere, vt fusè docent SS. Patres, & præcipuè *S. Leo Magnus*. *Communionem* (inquit) *obtinet decoris connexio charitatis*.

Serm. 10. de Quadrages.

Ordinata & quintò, vt membrorum hierarchiæ impermista, & inconfusa debeant esse offitia, nec vnum alterius opus inuadat. Symmetria corporis id exigit, ac necessarius operatio-

rationum concentus, qualem à membrorum mutua compage ad Ecclesiæ vnitatem, & harmoniam transfert
Lib.3. de off.cap.5. *Ambrosius*.

Ordinata demùm; quia Diuinæ gratiæ motiones, illustrationes, virtusque omnis operandi Diuina à Deo ad supremum Hierarcham, & eo mediante ad ordines supremos, & ab his in alios successiuè, & gradatim
Cap.9.10 13.Cœl.H. c.5.§.4. in pr. descendunt; *lex quidem hæc est* (inquit S. Dionys.) *sacrosanctæ, summæque Deitatis, vt per prima, quæ sequuntur ad diuinissimam eius lucem adducantur*.

Ordinem quidem hæc omnia indicant, secundùm quem, licèt adlusione diuersa, hierarchia dicitur iustè *ordinata potestas*; at denominationem *ordinatæ* magis excelsam mutuatur à Sacramento ordinis, sine quo nec hierarchiam dixeris perfectam, nec quempiam perfectè in ipsa agnoscas; nec sine re diximus *perfectè*, quia imperfectè esse quem in hierarchia sine ordine nil prohibet, vt infra indicabimus opportuniùs. *Ordinata ergo potestas* est hierarchia, quia Sacramento ordinis insignita ex communi Patrum sententia, quam canone suo complexa est Tridentina
Seß.23. Can.6.de Refor. Synodus sic statuens. *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit*; Et salua fide posthac ambigere nefas.

2 Iam rationes reddamus potiores, propter quas necessarius hic Sacramenti ordinis concursus ad hierarchiam. Primam dixerimus à priori; Dei ipsius voluntatem, & institutionem; noluit enim aliter patere ad hierarchiam accessum, quam per Diuinam consecrationem, quæ per ordinis Sacramentum confertur; sic *Diuus Paulus*. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaraon, sic & Christus non semetipsum clarificauit, vt Pontifex fieret, sed qui locutus ad eum, filius meus es tu, ego hodie genui te*. Ep. ad Hebr. cap.5.
Vrget hunc Apostoli locum S. *Clemens Roman. nam per Episcopi manum datur hæc dignitas; qui verò ad eam promotus non est, sed eam sibi vsurpat, Oziæ pœnam sustinebit*. Constit. Apost. lib.3.cap.10.
Sistit credentis intellectum Diuinum hoc beneplacitum, nec vltra scrutari liceat. Coniectari tamen fas sit; idq; congruum fini hierarchiæ detegemus; Dionysius, & cum eo interpretes, ipsã græco nomine ξεουργικὴν appellat, vtpote cuius munus sit, sibi subditos Deos facere, Diuinamque similitudinem, pro modo suo ipsis communicare, vnde & aliàs cum *Ambrosio* Sacerdotale offitium Deificam professionem diximus; nemo deificare alios ex munere valet, nisi primò deificetur ipse, Diuinamque formam ipse primus recipiat, quam subinde alijs tribuat, quamque Deificaturo sacra ordinatio impertitur; sine ea igitur hierarchiam Deificandi munus habere quispiam, nec exercere potest; ac proinde Ecclesiasticæ hierarchiæ sacra fuit adnectenda ordinatio. lib.de Dignit Sacerd.c.3.

Exemplar ad hoc ipsum præbuit legalis hierarchia, quæ in Mosaica lege sacris præfuit; nemini enim nisi ordinato publica sacrorum potestas tunc fuit credita; Ecclesiastica autem in illa legali præfigurata haud minùs ordinationem sacram exigere debet; immò gentes ipsæ solo naturæ lumine ductæ semper ijs, quos sacris præficiebant, consecrationem aliquam adhibuere, qua sanctiores,

& au-

& augustiores reddi credebant, & planè digni, qui inter Deum, & populum quasi mediatores consisterent; *omnis namque Pontifex* (scripsit Diuus Paul.) *ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis*. Mirùm quantum decoris, & maiestatis addat homini consecratio; sacra à sacris tractari decet; debuit ergo, & qui Ecclesiasticam hierarchiam perfectè esset ingressurus, reddi per consecrationem augustior, inter Deum, & hominem constitui condignus mediator, & ad sacra decentèr tractanda aptus, neque meliùs id fieri potuit, quàm diuino sacræ ordinationis caractere ipsum signando; & in hunc sensum debuit esse hierarchia ordinata potestas, & constitui sacer ordo alter; & primus ipsius cardo, sine quo ad hoc intentum vix in Ecclesia quem esse enunciauit *S. Basilius*, *qui se latronibus aduersos obijciunt si sint quidem extrà Ecclesiam à boni communione arcentur, si sint autem Clerici à gradu deponuntur*. Mittimus rationes alias leuiores, propter quas ordo Ecclesiasticæ hierarchiæ cardo statuitur, & ad cardinem alterum, iurisdictionem scilicet, transimus.

Ep. ad Hebr. cap. 5.

Can. 55. ad Amphiloch.

CAP. IV.

De Iurisdictione altero Ecclesiasticæ Hierarchiæ Cardine, siue parte.

1 *Proponitur subditorum necessitas à vera Principatus ratione.*

2 *Rationes ad idem confirmandum aptæ subduntur.*

CVM ordine par est in necessitate iurisdictionis concursus ad Ecclesiasticam hierarchiam; & de hoc aliquantò exactior, & fusior instituenda est nobis dissertatio, non enim intuendum solummodò est, quatenus iurisdictio requiratur, sed quæ præsertim, & qualis, hæcque ampliorem aliquantò exposcent indaginem. Fundabimus igitur primò hierarchiam omnem subditos supponere, & habere, totamque subinde iurisdictionis molem consequentèr, & aptè superstruemus.

1 Præcedat ad intentum insignis D. Thomæ doctrina, eius, & non alijs reddenda verbis. *Dicendum, quod hierarchia est sacer Principatus, vt dictum est; in nomine autem Principatus duo intelliguntur, scilicet ipse Princeps, & multitudo ordinata sub Principe*; verè; nam & Lipsius Principatum definiuit. *Vnius Imperium moribus, aut legibus delatum, susceptum, gestum-*

1. p. q. 108 in corp.

Ciuil. Doctr. lib. 2. cap. 3.

stumque parentium bono; quæ postrema verba finem veri Principatus innuunt,

Panegyr. ad Honor. *Tu ciuem, patremque geras, tu consule cunctis;*
Non tibi, nec tua te moueant, sed publica vota.

Cecinit ad rem *Claudian.* Principatus, Imperium, nomina sunt relatiua, & tota ad alterum; vnde *Seneca*. De Clem. *Scias non Rempublicam tuam esse, sed te Reipublicæ.* & *Tacit.* Lib. 3. an. *Nam cunctas nationes, & vrbes populus, aut primores, aut singuli regunt.* Tolle subditos, & demptum intuberis Principatum, tanquam correlatiuum ad correlatiui interitum, subitq; ad rem pulchrè *Philonis Iudei* consideratio; Deum scilicet semper fuisse ante quamcumque creaturam; at post conditum orbem cœpisse esse formaliter correlatiuè, & dici Dominum; Lib. de Somn. *Beneficæ enim potentiæ Deus nomen est, regiæ verò Dominus.*

2 Concipere igitur Principatum sine subditis implicans est; hic mutuus Principatus, & subditorum respectus subditos etiam Ecclesiasticæ hierarchiæ efficacissimè adstruxit; Plaudunt & hierarchiæ ipsæ operationes, quas iam assignauimus, purgare, illuminare, & perficere; vix enim eas appræhendere, vel solamente possumus, quin simul purgabile aliquid, illuminabile, ac perfectibile concipiamus; quæ sanè fuit ratio, propter quam hierarchiam in Diuinis admittere horrent Theologi, inter Diuinas enim personas imperantium, & obedientium non est assignabilis series, nec sunt, qui subditi dici valeant; *cum non sit ordo principiandi*, inquit *Richard. de Media Villa*, sed summa æqualitas, vt etiam ponderauit *D. Thom.* hierarchia ipsa cœlestis, quæ est Ecclesiasticæ exemplar, habet gradus prælationis, & subiectionis, totaque in respectu consistit superiorum, & inferiorum. *S. Dionysius* aptissimè. De Cælest. c. 4. §. 3. in fin. *Etenim non solùm superioribus, inferioribusque mentibus, verùm etiam æqualibus, seù coordinatis, à supersubstantiali rerum omnium primordiali ordine lex ista constituta est, vt per singulas hierarchias primi essent, ac medij, nouissimique ordines, ac virtutes, inferioribusque diuiniores mystæ essent, ac manuductores ad diuinum accessum, & illustrationem, atque communionem.* Hunc ipsum superiorum, ac subditorum nexum agnouit & *S. Gregorius Magnus* non semel, at præsertim in moralibus; Hom. 34. in Euang. Lib. 28. cap. 2. in fine. *in conspectu Conditoris* (inquit) *Angelica ministeria ordinata graduum positione distincta sunt, vt esset pro communi fœlicitate beatitudinis opificem suum simul videntes gaudeant, & tamen pro dispositione dignitatis alij alij subministrent*; & demùm *S. Bernardus* ad rem; *nec vilem putes formam hanc, quia in terra est,* Lib. 3. de Consid. c. 4. vers. fin. *exemplar habet è cœlo*; & loquitur de subordinatione graduum in Ecclesia, ac paulò inferiùs. *Ego enim propter similitudinem dictum reor, quod sicut illic seraphim, & cherubim cæteri quique vsque ad Angelos, & Archangelos ordinantur sub vno capite Deo; ita hic quoque sub vno Summo Pontifice Primates, vel Patriarchæ.* Iam igitur si cœlestis hierarchia subiectos supponit, & Ecclesiastica, quæ adinstar eius est, subditos necessariò habebit.

Neque obijcias, quod *Gerson* in De Eccles. potest. Consid. 9. in fine. cœlesti hierarchia ita disponat, vt primi hierarchizent, & non hierarchizentur, secundi hierarchizent, & hie-

hierarchizentur, tertij hierarchizentur, & non hierarchizent, quod nil aliud est, nisi postremam hierarchiam sine subditis esse; quidquid senserit *Gerson*; aliud est considerare hierarchiam vltimam in se, vt actiuitate carentem, tunc enim impropriè hierarchia est; aliud pròvt ad homines refertur, & tunc nullus Angelus, nullusue Angelicus ordo, cui, licèt infimo, sacer Principatus, & hierarchia saltem in homines non competat, qui subditi vtique respectiue sunt.

A cœlesti ad legalem, & Mosaicam hierarchiam si descendamus, & in ea Principatum suos habentem subditos spectabimus; qualem agnouit & *S. Dionysius*; *Huius autem legalis hierarchiæ mysterium introductio quædam fuit ad cultum spiritualem; duces eius extiterunt ij, qui sacri illius tabernaculi ritum a Moyse primo legis Pontificum doctore, ac duce didicerant*; Si Sacerdotes, & Leuitæ legales subditos habuere, in quos agerent, & Ecclesiastica hierarchia suos habere debet subiectos, in quos sacrum Principatum suum exerceat; Hoc iacto fundamento iam consequentèr erumpit vltra ordinem sacrum in Ecclesiastica hierarchia iurisdictionis concursus, atque necessitas; verùm antequam de ipsa quidquam statuamus, de iurisdictione seorsim agendum est; eaq; dissertatio, & pro re præsenti, & pro aliàs dicendis apprimè inseruiet.

De Eccles. hierarch. cap. 5. §. 2.

De Iurisdictione cùm in genere, tùm in specie. Excursus.

1 *Iurisdictionis origo detegitur.*
2 *Datur iurisdictio in genere, quæ varias species sub se continet; eaque definitur, & definitio exponitur, & confirmatur.*
3 *Diuiditur iurisdictio in simplicem, & quæ lege defertur; & vtraque assignatur.*
4 *Iterum diuiditur in voluntariam, & contentiosam, siue necessariam. Voluntaria declaratur, & eius occasione de legis actionibus latè.*
5 *Demùm in ordinariam, & mandatam, seù delegatam:*

Qvamuis hæc de iurisdictione dissertatio iudicia maximè respiciat, quæ iudiciorum tractatio ad tertiam partem sacræ Iurisprudentiæ pertinet, & de iurisdictione sit etiam dictum, cum de Ecclesia tractauimus, hic tamen iurisdictionem consideramus tanquam propriam sacri Principatus dotem, quæ iuncta ordini sacro Principatum ipsum integrat, ac efficacia donat.

1 Homo ad societatem, & communicationem natus instituta vita communi, statim eo sensit sibi opus, per quod communis vita regatur, & dirigatur; aliàs enim (vt considerat *D. Thom.* vel quicumque alius sit auctor) conuenientibus hominibus multis ad mutuum conuictum, & vnaquaque natione, quod suum est procurante, multitudo in diuersa scindetur, nisi sit, qui peculiari studio commune bonum procuret; edocente

Opusc. de reg. Princip. c. 1.

cente natura, quæ in vnoquoque animalium vim regitiuam inseruit, quæ ad membrorum commune bonum intenderet; vnde & sapientissimè sapiens; *vbi non est gubernator populus corruet*. Hinc rector in quolibet hominum conuictu necessarius; hinc æquè necessaria potestas, qua cętus in communi viuens regatur, quæ sanè ad magistratum relata, magistratuique affixa, non alia, quàm iurisdictio; est enim potestas illa, qua qui præest, dirigit, imperat, coercet, cogit in commune bonum, & de hac nobis sermo, subinde rei nostræ opportunè applicaturis.

Prouerb. c. 11. n. 14

2 Supponemus igitur dari iurisdictionem in genere, quæ species plures, ac varias sub se contineat, quod placuit melioris notæ auctoribus *Duareno*, *Corasio*, *Ant. Fabro*, *Muscorno*, & alijs; vt iurisdictionem simplicem, quæ scilicet competit iure magistratus, iurisdictionem legalem, vel, vt eam vocat *Goueanus*, aduentitiam, quæ lege, vel speciali aliqua constitutione defertur specialiter; vt indicat eleganter *Papin. in l. 1. ff. de off. eius, cui mand. est iurisd.* Imperium merum, imperium mixtum, publici iudicij exercitationem, quæ innuit idem *Papinian.* & quæ sub iurisdictione in genere continentur, quæ tanquam à speciebus distincta, ac diuersa, per se etiam potest definiri; non proferemus varias auctorum definitiones, vt *Cuiacij*, *Goueani*, *Belloni*, & aliorum, at eam proponemus, quam accepimus à Præceptore optimè merito, summi nominis, immortalisque famæ I. C. qui Patauinæ Accademiæ decus, ac splendor fulgebit in æuum cum ea, Alexandro scilicet Synclitico Cyprio nobili. cuius anima in benedictione sit. Sic ergo iurisdictionem in genere definiebat; *quod sit facultas iuris statuendi publicè data, vel delata. Facultas. ex l. nulli C. de sent. & interlocut. omn. Iud. ex l. 3. C. de sent. ex peric. vel breuic. recit. iuris statuendi*; quo verbo duplex forma, siue modus explicandæ iurisdictionis comprætenditur, per edictum alter, alter verò per decretum, statuendi namque verbum vtrique modo est commune; qui enim edicit statuit *l. fin. C. de sent. ex peric. recit. l. cum Clericis §. statuimus, C. de Episcop. & Cleric.* & qui decernit statuit; *l. 3. C. de iurisd. l. 4. §. si quis ff. de re iud. Rub. & tot. tit. quod quisque iur. in alium stat. Publicè data, vel delata*, quæ verba indicant iurisdictionem omnem à populo venire stando in Romani iuris principijs, vt fusè probat *tex. in l. 2. ff. de orig. iur.* vel hodie à legis regiæ potestate. *l. 1. ff. de constitut. Princip.* vel à Principe ipso *l. 1. ff. ad l. iul. de ambitu*. facit *l. sacrilegijs. C. de Diu. rescrip. l. 1. §. initio ff. de off. Præf. Vrbi*. Loquimur de iurisdictione in genere, & in abstracto, nec ad Ecclesiasticam adhuc descendimus, quamuis, quod diximus iurisdictionem hodie à Principe venire, & Ecclesiasticæ aptissimè possit accommodari; sed de hac præcisè non est modò nobis sermo; indeque emicat ratio ptopter quam priuati iurisdictionem dare non possunt. *l. 3. C. de iurisd.* quamuis possint illam prorogare, si se alienæ iurisdictioni subijciant. *l. est receptum. l. si conneuerint ff. de iurisd. omn. Iud.* iurisdictio igitur omnis aut lege, aut senatusconsulto, aut constitutione datur, vel defertur *l. 2. §. exactis, & passim ff. de orig. iuris. l. 1. ff. de off. eius*; nec excludit hæc definitio man-

In comm. ad tit. de iurisd. & & lib. 1. disp. anniuers. c. 53. Ad Rub. de off. eius. n. 1. In rational. ad l. 8. ff. de off. Proconf. de iurisd. n. 32.

mandatam iurisdictionem, quandoquidem est ipsa eadem, quæ ordinarij. *l. et si Prætor. ff. de off. eius*.

3 Definitioni succedit diuisio, & diuiditur iurisdictio in simplicem, & illam, quæ lege specialiter defertur; quale erat olim imperium merum, Simplicem iurisdictionem dicimus, *potestatem iuris statuendi proprio iure competentem*, quæ sanè postrema verba continent tàm iurisdictionem ordinariam, quàm extraordiuaniam, tàm voluntariam, quàm contentiosam, tàm quæ in edicendo, quàm quæ in decernendo consistit. *proprio iure competens*, hoc est illa ipsa lege, qua magistratus constitutus est, & quæ ipsi iurisdictionem dedit, vt in *l. 1. ff. de off. eius*; ad differentiam iurisdictionis aduentitiæ, seu non propriæ magistratus, quæ lege speciali, aut facto hominis, post institutum, & erectum magistratum obuenit, vt in d. *l. etsi Prætor. 3. ff. de off. eius*.

4 Diuiditur secundò in voluntariam, & contentiosam, siue necessariam; voluntaria iurisdictio, vt indicat nomen, hoc ipso dicitur, quod inter volentes exercetur; legis actionem eam appellat *Vlp.* in *l. 3. ff. de off. Procons. & leg.* ideò, quia circa legis actiones tanquam circa subiectam materiam versatur, qua inspecta ratione definiri etiam potest, quod sit *ius, vel potestas legis actionum apud se expediendarum*. *Potestas* ex *l. 1. C. de emancip. lib. & l. fin. C. de vind. libert. explicandarum*. quia actus proprius, seu muneris functio huius potestatis propria si designatur, quæ in explicandis legis actionibus posita est, & ideò vulgares interpretes voluntariam iurisdictionem ius præbendæ auctoritatis appellant, quia scilicèt per eam magistratus fit auctor, vel auctoritatem præbet legis actionem exercere volentibus; & ne quid obscurum remaneat, quid fuerint apud Romanos, aut quid sint legis actiones breuiter, & non extra rem indicabimus. *lege agere est* legis actum exequi, actum scilicet lege compræhensum, seu quem lex præcipit, vnde littores, cum legem exequerentur *lege agere* ipsis præcipiebatur, quia scilicet in ea exequenda non Iudicis, sed legis auctoritate, cui pœnę executio reseruata est, *l. 1. in princ. ff. ad turpil.* vterentur. Valer. Maxim. *iusso lictore lege agere* idest, vt gladio, ferro, aut laqueo, prout lege compræhensum esset, vitam adimeret; hinc dictæ legis actiones, quæ nihil aliud sunt, quàm actus, quos legis auctoritate explicamus, & cum explicamus, lege agere dicimur *l. 3. ff. de off. Præt. l. apud Praefect. 21. ff. de manumiss. vind.* & propria assignatione ità videntur posse definiri. *Legis actiones sunt actus solemnes solemni, ac legitimo iuris ordine apud magistratum explicati. l. non nudo C. de emancip. lib. l. adoptio. C. de adopt.* neque enim singulæ definitionis partes sunt nobis explicandæ, & confirmandæ. Legis actiones erant adoptio, emancipatio, manumissio; ex qua definitione colligimus easdem non esse legis actiones cum actibus legitimis, de quibus in *l. actus legitimi. ff. de regijs iuribus* quidquid contrà senserint *Reuard. Otthoman. Brisson.* cum tamen legis actiones actibus legitimis non adcensuerit I. C. in *l. actus legitimi. ff. de reg. iur.* fuit quidem actibus legitimis, & legis actionibus illud commune, quod à lege certam, solemnemque formam acciperent, at quoad reliqua prorsus

lib. 4. c. 4.

De auct. pud. c. 8. Ad l. nemo alieno l. actus legitimi ff. de reg. iur. Respons. c. 30. select. antiquit. c. 10.

prorsus differunt, primùm nomine, alij enim sunt actus legitimi, & aliæ legis actiones, secundò actus legitimi priuatim explicantur d. *l. actus legitimi*, at legis actiones nonnisi in iure explicari possunt, *l. 3. ff. de off. Proconf. l. 1. C. de adopt. l. fin. C. de vindict. libert. l. pen. C. de emancipat.* cum similib. & lege agi nonnisi apud magistratum potuit d. *l. apud Præfect. l. fin. C. qui à non domino*. Non sunt tamen legis actiones ità propriæ voluntariæ iurisdictionis, quin & contentiosæ fuerint communes, vnde cum solemnia essent illa Prætoris verba, quibus iurisdictionem suam expediebat, *do, dico, addico*, eùmque ex ijsdem verbis, quæ erant iurisdictionis contentiosæ, diceretur lege agi. Ouidio teste de diebus canente.

Lib. 1. fast. *Ille ne fastus erit, per quem tria verba silentur.*

Faustus erit, per quem lege licebit agi.

Hinc est, quod legis actiones, & de iurisdictione contentiosa dicebantur, *Pompon.* in *l. 2. §. deinde ex bis legibus ff. de orig. iur. l. Barbarius. ff. de off. Prætor.* sed eum eo discrimine, quod per iurisdictionem voluntariam solæ legis actiones explicabantur, at per contentiosam & legis actiones, & aliæ quoque causæ. Cœterùm quod nomen legis actionum vtrique iurisdictioni fuit commune, paulatim factum est proprium solius voluntariæ, & quæ ad iurisdictionem contentiosam pertinebant ità denominari cœperunt, vt qui legitima actione experiretur non lege, sed legitimo iudicio agere diceretur, & non legis actiones dicerentur, sed actiones legitimæ. testis *Pompon.* in *l. 2. §. deinde ex bis legib. ff. de orig. iur.* necnon *Vlp. in fragment. sub tit. de tutelis. Moribus tutor datur mulieri, pupilloùe, qui cum tutore suo lege, aut legitimo iudicio agere vult lege* manumittendo. *l. 1. ff. de manumiss. vind. legitimo iudicio*, ius suum persequendo. Desierunt autem dici legis actiones in iurisdictione contentiosa, ex quo contra legis actionum naturam *l. nemo alieno. ff. de reg. iur.* cœperunt vtilitatis causa per procuratorem exerceri *l. 1. ff. de. procurat.* ex eo enim, quasi legis actionum vim, ac potestatem amisissent, nomen etiam deposuere, & quæ per voluntariam iurisdictionem explicantur, vt vim, ac potestatem, ità & nomen retinuere, quæ autem ad iurisdictionem contentiosam pertinent distinctionis gratia legitimæ actiones dictæ sunt. Atque hinc intelligitur ratio, propter quam maior magistratus minoris, & par paris, iurisdictioni possit se subijcere quòad iurisdictionem contentiosam *l. est receptum. ff. de iurisdict. omn. Iud. l. 4. ff. de recept. arb. l. ille, à quo. ff. ad trebell.* at non etiam quòad voluntariam. *l. apud eum. ff. de manumiss. l. apud filium fam. §. 1. ff. de manumiss. vind.* quoniam, quæ actiones pertinent ad iurisdictionem contentiosam possunt per procuratorem explicari, at quæ pertinent ad voluntariam, non item magna autem diminutio maiestatis magistratus fieri videbatur, si maior ad minorem, vel par ad parem venire atque ad ipsius sellam sisti cogeretur adoptionis, manumissionis, vel emancipationis expediendæ causa; quod non erat, vbi agens per procuratorem potuisset se sistere. Inde emergit tertia differentia inter legis actiones, & actiones legitimas; quod legis actiones procuratorem non admitte-

mitterent; actiones legitimæ, & actus legitimi vtique, quamuis fauore libertatis patri per filium permissum sit manumittere *l. si consentiente. ff. de manumiss.* idque fortasse propter vinculum patriæ potestatis, quo non tàm filius, quàm pater videatur manumittere, & ideò per filios in potestate non etiam per emancipatos licuit olim manumittere *l. 1. §. fin. ff. commun. de manumiss.* Quarta demùm, & postrema differentia est, quod legitimæ actiones in tribus consistebant; in iure actoris, quo ipsa actionis substantia continetur, *l. nihil aliud. ff. de oblig. & act.* §. 1. *inst. tit. de act. inpr.* secundò in solemnitate formularum, & imperationum, quod nihil ad substantiam actionum, sed ad rationem, & modum ipsarum explicandarum, vel exercendarum pertinet, nec enim sine hisce formulis poterant exerceri, quas etiam impetrare opportebat *l. 2. C. de formul. & impetrat. act. sublat.* tertiò in ipsa executione iuris sui, quę erat ipsius actionis consummatio, & effectus. At legis actionum substantia sola solemnitate actus continebatur *l. non nudo C. de emancip.* vbi dictum in emancipatione solam actus solemnitatem desiderari; effectus autem earum positus erat in constituendo iure patriæ potestatis per adoptionem, iure libertatis per manumissionem, & iure arbitrij per emancipationem. De voluntaria iurisdictione hactenus, & fortassè nimis quòad legis actiones; non tamen inutiliter ad exactam ipsius iurisdictionis voluntariæ notitiam ex puriore penu Romanæ Iurisprudentiæ, quæ tamen proportionalitèr loco suo poterunt adaptari. Iam nunc pauca de contentiosa.

Si nomen spectemus, iurisdictio contentiosa est iuris statuendi potestas inter eos, inter quos de re aliqua contentio, seù controuersia est; seù iudicij contentio vertitur; vnde iurisdictio contentiosa ad eas causas restringitur, de quibus ius redditur in inuitum *l. inter stipulantem* §. 1. *ff. de verb. oblig.* not. ad *l. 2. ff. de off. Proconſ.* sicque differt à voluntaria ratione materiæ, quod sit de re controuersa, & quod voluntaria inter volentes, contentiosa inter inuitos exerceatur; scribentes communiter ad *l. Imperium. ff de iurisd. omn. iud.* Rectè quidem, quod contentiosa exerceatur inter inuitos, at non ità, vt excludantur à iurisdictione contentiosa etiam causæ illæ, quæ nullam habent controuersiam, quod quidem euincit Marciani auctoritas in *l. 2. ff. de off. Proconſ.* qui diuidit iurisdictionem in voluntariam, & contentiosam tanquam species duas; igitur quæcumque causæ non pertinent ad voluntariam, pertinent ad contentiosam, sed ad voluntariam pertinent solæ legis actiones, ergò reliquæ omnes, quæcumque sint, ad contentiosam pertinebunt; sicque denominatio contentiosæ iurisdictionis magis facienda videtur ab eo, quod exerceatur in inuitos, & eos, quibus imperari possit, quàm ex eo, quod sit de causa controuersa; hocque attento vrgere poterit quispiam, iurisdictionem voluntariam non esse veram iurisdictionem, cum nullum habeat imperium, nullamue cogendi vim, quæ supponit inuitum, cum ipsa tantùm exerceatur inter volentes. At respondemus eum, qui voluntariam iurisdictionem exercet non esse omni destitutum imperio, sed immò imperium exercere, non quidem magistra-

tus,

tus; sed ipsius legis, & non ità, vt priuatos ad legis actiones, putà, manumissionem, adoptionem, emancipationem compellat celebrandas, at ne ab eo iure, quod per legis actiones inducitur, possint recedere, sed vt illud, vel inuiti seruare teneantur, & cogantur; hocque imperium, quod voluntariæ iurisdictioni inest, non est imperium magistratus, sed legis; quæ actus illos solemnes constituit, eosque imperio ratos esse voluit, etiam inuitis, & refragantibus illis, qui voluntariè, & sponte eos celebrarunt; vnde legis actiones inter eos tantùm possunt exerceri, qui lege, aut legibus tenentur, quæ eas legis actiones constituunt; & ideò potuit quidem Præses Prouinciæ, vel Proconsul iurisdictionem voluntariam exercere extrà Prouinciam, at non item extrà ditionem Populi Romani, vel Imperatoris, quia extrà Prouinciam leges Populi Romani auctoritatem habent, at non etiam extrà ditionem; quæ ratio etiam est, cur Prætor, aut Præses possint in se iurisdictionem voluntariam exercere, at non possint contentiosam, nam qui contentiosam exercet, exercet iure imperij ipsius magistratus, sibi autem nemo imperare potest; at voluntariam exercet iure imperij ipsius legis, nec tàm magistratus sibi imperat, quàm lex iure magistratus.

5 Succedit demùm tertia, eaque postrema iurisdictionis diuisio, vt scilicèt alia sit ordinaria, alia mandata, siue delegata; huic diuisioni fundamentum, & auctoritatem præbuit *Iulianus* I.C. in *l. more maiorum* 5. *ff. de iurisd. omn. iud.* quatenùs dupliciter haberi iurisdictionem insinuat; iure scilicet suo, & beneficio alieno. Illam dicimus ordinariam, propriam, competentem iure magistratus; hanc alienam, mandatam, siue delegatam, & extraordinariam. Ordinaria iurisdictio est, quæ competit iure magistratus, hoc est ea ipsa lege, qua magistratus primitùs constitutus est, vnde est ei connaturalis, & propria, & non solùm, quæ lege, sed & quæ more maiorum competit, nam quod more maiorum magistratus habet, id iure suo, & iure magistratus habere intelligitur, vt aduertit *Cuiac.* adeò mores, & lex æquiparantur virtute, & effectu, vnde enim vim habet lex, inde habent & mores, vt aliàs obseruauimus; cum sit autem sua ipsius magistratus, meritò dicitur & propria, & competens iure magistratus, qui termini idem significant, & vnus alium explicat. *Ad l. more 5. ff. de iurisd.*

Mandare autem iurisdictionem est suæ, siue propriæ iurisdictionis mandatarium constituere, vel vices, & partes suas in iure dicendo alicui committere *l. solet. ff. de iurisd. l. etsi Prætor. ff. de off. eius.* vnde iurisdictio sic communicata, vel iniuncta dicitur mandata, vel etiam delegata, siue extraordinaria, sicut & mandatarius delegatus, ac pro eodem voces istæ accipiuntur *C. quoniam contra. de probat. l. 2. C. de dilat.* re vera enim vterque in eo conuenit, vt nihil habeat suum, sed quidquid vterque habet, habeat beneficio alieno, & ideò agitatissima est quæstio, an sit aliquod discrimen inter dare, & delegare Iudicem, & mandare iurisdictionem inter Iudicem datum, & mandatarium iurisdictionis. Temperabimus ab ea controuersia, quam disputat *Io: Ant. Bellon.* & solam resolutionem proferemus. Si itaque respiciamus ad ordinaria illa iudicia, quæ apud Romanos exercebantur, & ad *De mand. iurisd. q. 2. ad 6.*

ad ius illud, quod à compilatoribus ex antiquis Iure consultorum libris in Pandectas iuris ciuilis est translatũ, discrimen quàm maximum est inter mandare iurisdictionem, & dare iudicem, siue delegare, inter mandatarium iurisdictionis, & iudicem datum, siue delegatum, sicut enim eo iure aliud est ius dicere, & aliud iudicare *l. voluit* 4. §. *fin. ff. de interrog. act. l. quidem ff. de reg. iur. Rub. cod. Ne quis in sua causa iudicet, vel sibi ius dicat*, ius dicens, & iudex *l.* 1. *ff. de iurisd. omn. iud.* ius dicentis, & iudicis officium *d. l.* 1. *l. stipulationũ in princ. ff. de iurisd. om. iud.* nam Magistratus non iudicat, sed ius dicit, & iudex iudicat, non ius dicit *l. qui dolo in pr. ff. ad l. Iul. de vi pub.* Eruditè obseruarunt *Anton. Fab.* & *Duaren.* Nam Magistratus ius dicit, qui formulam iudici præscribit; At iudex non ius dicit, sed ius dictum assignat partibus alligatus formulæ sibi à Magistratu, & ius dicente præscriptę, à qua vel minimùm recedere non potest, de solo facto cognoscens; & ideò aliud quid est iurisdictio, & aliud iudicium, aliud vocari in ius, & aliud vocari ad iudicem *l.* 3. §. *si quis ff. Ne quis eum, qui in ius voc. est vi exim.* aliud fieri quid in iure, aliud in iudicio; ità aliud est mandare iurisdictione, aliud dare iudicem, vel delegare, aliud mandatarius iurisdictionis, aliud Iudex datus, siuè delegatus. Veterum iudiciorum formulam exactissimè reddidit *Bellon.* Et eandem recta serie dispositam intueri fas est apud *Brisson.* & viginti tres differentias recensuit idem *Bellon.* inter mandatarium iurisdictionis, & delegatum, à quarum enumeratione nos consultò abstinemus.

Coniect. iur. lib. 4. c. 7. Disput. anniuers. c. 53.

Quæst. 3. per tot.

Ubi supra. De formul. & solemn. pop. Rom. verb. lib. 5.

Tota quæst. 5.

At verò quia sublatis formulis, & actionum impetrationibus, quæ iudicia dicebantur, & erant ordinaria, omnia facta sunt extraordinaria *l. vn. C. de form. & impetrat. act. sublat. l. Actio* 49. *ff. de neg. gest.* vt docuit *Cuiac.* hoc est eo modo expedienda, quo olim Magistratus extra ordinem, & non dato iudice, vel præscripta formula procedebat, euanuere etiam differentiæ inter mandare iurisdictionem, & dare iudicem, seu delegare, nam & is, cui mandatur iurisdictio iudex delegatus est, & è contra iudici delegato mandatur iurisdictio. *C. quęrenti.* 26. *C. super quæstionem* 27. §. *porrò* & §. *si verò C. ex literis* 29. *C. licet* 30. *de off. & pot. iud. deleg. l. fin. C. vbi; & apud quem*; sublatis enim formulis non potest iudicandi munus, a iurisdicundi officio separari, nam quoties magistratus extrà ordinem cognoscit, & iudicat, vtiq; & ius dicit. *l.* 1. *in pr. ff. de var. & extraord. cognit. l.* 2. §. *post. deinde ff. de orig. iur.* cum enim nullam habeat in iudicando formulam præscriptam d. *l. actio ff. de neg. gest.* sed id pronunciet, quod sibi iustum videtur ideò dicitur simul ius dicere, & iudicare, nam iudicando sine formula, & cum arbitrio ius dicit.

Lib. 10. obseru. c. 20.

Cæterùm quamuis dicantur pares iudex delegatus, & mandatarius, quod vtrique mandatur iurisdictio, & vterque iudex datur, siue causarum vniuersitas, siue vna causa tantùm delegetur, attamen aliquale superest adhuc discrimen; nam delegatus ad vniuersitatem causarum magis comparatur illi, cui generalis olim iurisdictio mandabatur, quàm iudici speciali; cum alioqui delegatus ad vnam causam ferè in omnibus antiquorum iudicum datorum naturam retinuerit; ideò mandatarius

tarius, vel delegatus generaliter sententiam suam exequitur; delegatus singularis non itèm, ille iudicem in vnica causa delegare potest, hic verò nec vnum causæ articulum alteri potest committere.

Hæc obitèr prompsisse è Romani Iuris fontibus non pigebit, eaque excurrisse non dolebit lector, dicendis enim facem præferent, & eorum pars maxima erunt, opportunè applicando; Monitum volumus adhuc vnum, præter iurisdictionem latè sumptam (de qua supra in genere) à nobis definitam, posse adhuc considerari iurisdictionem latiorem, & ampliorem, nec adeò propriam, quo nomine significatur potestas quælibet, siue auctoritas, quæ à superiore in inferiores exerceatur, quam græci ἐξουσίαν appellant, & quæ in sacris, circa quæ versamur, locum maximè sibi vindicare potest; his igitur per excursum sic præmissis ad rem nostram redeamus.

Proponitur, & probatur necessarius ad Hierarchiam Iurisdictionis concursus.

1 *Sine Iurisdictione saltem latè sumpta nullo modo quis esse potest in Ecclesiastica hierarchia.*

2 *Potestas Ecclesiastica paterna est, œconomica, & publica; & probatur apta ratione, quod sit publica.*

3 *Publicæ, & oeconomicæ potestatis vnio probatur in Ecclesia, & publica non alia, quàm iurisdictio.*

1 Probato ex ratione Principatus Ecclesiasticam hierarchiam exposcere, & habere subditos, consequentèr fit, eandē vltra ordinem, etiā Iurisdictionem requirere, sine qua, saltem lato modo sumpta, nemo perfectè nedum, sed nec imperfectè esse potest in Ecclesiastica hierarchia; huc respexit *S. Dionysius*, dum ipsam *ordinatam potestatem* appellauit; vt potestas enim est, ius agendi in alium probat, vt ordinata, subordinationem subditi arguit, ac subiectionem legitimam; potestas ius agendi in alium connotat, ipsumque immutandi siue per Sacramenta, siue per sacram Doctrinam, quæ sanè non alia est, quam iurisdictio latè sumpta. eamque ad hierarchiam omninò necessariam innuit *S. Dionysius*, dum definit, quod sit *ordinata potestas*; auctoritatis fundamento accedat, & haud minùs efficax ratio.

2 Potestas Ecclesiastica non solùm est œconomica, & patria, siue paterna, sed & publica; præsidet enim, & pastores Ecclesiæ patrum, magistrorum, & Principum, siue magistratuum gerunt officia; vnde & Ecclesiæ Patres de hac ipsa potestate loquentes, varijs vtuntur titulis, & modò de paterna, modò de magistrali, & doctorali, modò de principali, & tanquam de principatu loquuntur, Episcopos que ipsos Principes nominant; vnus pro omnibus prodeat *Chrysostom.* perorans enim in Episcopi reditum, ait, *lætitia multa hodie celebrare dignatus, & qui caput corpori reddidit, & pastorem ouibus, præceptorem discipulis, militibus ducem, sacerdotibus Pontificem*, tot enim munera, totidemque respectus continet Episcopalis gradus, *Homil. 10. ad Popul. Antiochen.*

Epist. 61.

dus, nec absimiliter *Magnus Basilius* scribens Ecclesiæ Neocesariensi viduatæ Præsule suo titulos aggregauit Interpretis, Patris, Principis, Præsidentis; publicam verò hanc ipsam potestatem in Ecclesia post *Card. Bellarminum* euincimus ratione planè efficaci. Tam latè enim patere debet amplitudo sacræ potestatis, quàm pateat ius, quo Religionis offitia continentur, cum enim ipsius sit Religionis offitia præscribere, quotuplex est ius, quo fideles populi ad Religionis offitia obstringuntur, & ad diuinum cultum, totidem etiam respectus, seù denominationes potestas sacra subire, & gerere debet; verùm duplici iure ad Religionis offitia obstringuntur homines, publico scilicet, & priuato, seù œconomico, cum & ipsa Religionis offitia, & publici, & priuati iuris sint; publici; quia Reipublicæ interest Religionem habere incolumem, & puram, eamque probato ritu exerceri; *Lipsius* ad rem venustissimè. *Iam verò publicè, qui salui simus, nisi illa salua? Religio, & timor Dei solus est, qui custodit hominum inter se societatem. Tolle hoc vinculum, vita hominum stultitia, scelere, immanitate complebitur; idemque si confundis. O fatui! vnionis auctor illa vna, & à confusa ea, semper turbæ. Musarum ille pater, quantò meliùs, cuius hoc ad Augustum monitum extat; Diuinum illud Numen omni modo, omni tempore ipse cole iuxta leges patrias, & alij, vt colant, effice.* Nil elegantiùs, nil ad Religionem, & Religionis offitia publici iuris aptiùs; priuati etiam iuris sunt hæc eadem Religionis offitia, quia homo nec constare sibi, nec rectè moraliter viuere potest, nisi exordiatur à Dei cultu, *cum pietas, Ambrosio* teste *omnium virtutum fundamentum sit*; iam igitur Religionis offitia publici, & priuati iuris sunt; duplex igitur, & in Ecclesia debet esse potestas; publica magistratus, & Principis, eaque non alia, quàm iurisdictio; priuata, & œconomica, quasi naturalis patrisfamilias; publica amplior, & latior est, vtpote publicum munus explens, efficacior etiam, cum publicam coercitionem habeat adnexam; priuata, & œconomica angustior, quæ nec omnibus personis conceditur, sed Diaconissis olim, nunc Abatissis.

Tom. 1. controu. lib. 4. de Rom. Pont. c. 22.

Ciuil. doctrin. lib. 4. c. 2.

Tractant. de ira cap. 12.

Idem eod. lib. cap. 8.

Mecænas apud Dionem. Cass. lib. 52.

In Psal. 118.

3 Neque commentitia videatur publicæ, & œconomicæ potestatis in Ecclesia vnio; quando præcessisse vnam in lege naturæ; cumulatam vtramque in lege Mosaica obseruare fas est, & esse consequentèr vtramque in Euangelica lege, & in vera Ecclesia omninò decet. In lege naturæ totus Dei cultus (donec aliquid singulariter à Deo reuelatum) penès patremfamilias viguit, & ordinarij Sacerdotes cum sacra potestate non alij, quàm primogeniti, qui dominatum inter fratres gerebant. *Genes.* 27. in quorum vicem assumpti posteà à Deo Leuitæ *Numer. c.* 3. tuncque primogenitus, & œconomico pollebat imperio, & sacra eminebat potestate, quæ tunc nulla erat publica, nisi quæ extraordinaria. In lege Mosaica exordium habuit publica potestas sacra ordinaria, eaque in leuitica tribu; sacrificia tunc primùm publici iuris, eorumque ritus à Deo præscripti; nec voluit Deus expungi in totum domesticum, aut familiare sacrificium, quod erat in lege naturæ, sed instaurari quotannis in immolatione agni Paschalis. *Tollat vnusquisque agnũ* Exod. c. 12.

per

per familias, & domos suas, immolabitque eum vniuersa multitudo filiorum Israel. Nec defuit tunc œconomicum Imperium, quod gerebat Pontifex summus in Sacerdotes inferiores, & leuitas; præerat enim tanquam paterfamilias rebus omnibus templi, procurabat ministerium, & victum Sacerdotum; curam gerebat pecuniæ ad templi instaurationem, decimarum, quæ offerebantur pro Sacerdotum alimonia adeò, vt ob Pontificum proteruiam fame interijsse Sacerdotes narret Iosephus. Quæ igitur potestas œconomica in lege naturæ, & publica, sed extraordinaria per aliquem Prophetam, quæ publica, & œconomica in lege Mosis, vtraque eadem & in Euangelio, ac in Ecclesia cumulari meritò debuit, nè deterius esset figuratum figura, & corpus vmbra imperfectius. Hinc Ecclesia *Ciuitas dicta*, *Ciuitas Dei*, *Ciuitas Regis magni*, *Ciuitas magna*, *Ciuitas sancta*, in sacræ publicæ potestatis argumentum; eadem appellata *Domus ædificata supra firmam petram*; magna domus, *in qua quædam vasa sunt ad honorem, quædam ad contumeliam*. Hinc *Ambros.* vel si quis alius sit auctor; *cum totus mundus Dei sit, tamen domus eius Ecclesia dicitur, cui hodie rector est Damasus*. Hinc fideles, quasi gemino gaudeant iure, vocantur a Diuo Paulo *Ciues Sanctorum, & domestici Dei*. Publica hæc potestas non alia; quàm iurisdictio, eaque sic fundata, iam quæ, qualisue sit ad hierarchiam necessaria inquiramus, idque præstabimus capite sequenti.

Num. 3. & 4. *Esdrę. lib. 2. c. 10* *Num. c. 18.* *Lib. 20. Antiq. c. 6 in fin. & cap. 8.* *Ps. 45. 86 & 100.* *Ad Hebr. c. 12.* *Apoc. c. 2.* *Ps. 22. 23 35. 54.* *Ad Tim. c. 3.* *Ad Ephes cap. 2.* *Comm. in cap. 3. ad Timoth.*

CAP. V.

Qualis Iurisdictio ad Ecclesiasticam Hierarchiam necessaria.

1 *Iurisdictio debet esse publica, non familiaris, vel œconomica, & probatur ratione.*
2 *Necessaria, & non voluntaria, & necessaria dicitur multiplici respectu, & causa; sicut & voluntaria.*
3 *Voluntaria tamen iurisdictio in totum à hierarchia non excluditur.*
4 *Demùm ordinaria, & non delegata debet esse, & pluribus rationibus firmatur.*
5 *De hierarchia Charismatum remissiuè.*
6 *Inquiritur Charismatum concursus ad hierarchiam, præmissa nominis notitia, & eorum assignatione.*

HVC sunt transferenda opportunè, quæ de iurisdictione cum in genere, tum in specie supra tradidimus per excursum; & ex propositis iurisdictionis speciebus requisita, quæ exposcit iurisdictio, vt sit pars Ecclesiasticæ hierarchiæ, assignabimus, & statuemus. Quæ ergò ad hierarchiam pertinet iurisdictio publica debet esse, nec familiaris, œconomica, aut domestica sufficit; Necessaria, & non voluntaria; ordinaria, & non delegata; confirmemus singula.

1 Quæ igitur debet esse cardo alter Ecclesiasticæ hierarchiæ, non quælibet sufficit, sed publica debet esse, non familiaris, vel œconomica; decet enim ipsum hierarchiæ nomen, quod sacrum principatum sonat, potestas, quæ Principatui respondeat, qua voce paterfamilias propriè non venit; Principes siquidem sacra scriptura, aut Reges tantùm intelligit, aut in Regno optimates, & proceres, vt notauit *Gloss.* publica igitur Principatui aptari debet potestas, non priuata, quæ sanè impar; Non enim politici Principatus, & Ecclesiastici inæqualis est ratio, quem vtrumque sub eodem locarunt genere Pontifices, Imperatores, & Patres; neminem autem in Regno, aut temporali quacunque ditione admiseris Principem, cui potestas non adsit publica, Principem appellatum nonnunquam legas familiæ caput, at non simpliciter, sed Principem familiæ. *l. familię. 196. ff. de verb. sign.* quæ sanè adiectio impropriètatem denotat, nec igitur in Ecclesia dicetur Princeps, qui publicam potestatem non habeat; duo sunt cardines, qui Ecclesiasticam hierarchiam constituunt pari concursu, par ergo vtriusque debet esse conditio; & qualis est potestas ordinis, eadem debet esse & illa iurisdictionis; atqui œconomica potestas longè alia est, & abest ab ordine sacro, competit enim laico homini, & laicæ mulieri, cui neutri sacra ordinatio competit, igitur non coalescet cum sacri ordinis potestate familiaris potestas, quæ merè priuata; quam nec venire iurisdictionis nomine dixeris, si cum iam tradita iurisdictionis definitione conferas; quam diximus esse potestatem *publicè datam, vel delatam*; Vnde & Apostolus œconomicam potestatem hierarchicæ tanquam publicæ sapientissimè opposuit, & inuicem vtramq; contradistinxit. *Oportet autem Episcopum irrepræhensibilem esse &c. suę domui benè propositum, filios habentem subditos cum omni castitate, si quis autem domui suæ preęsse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit.* Et ne quem hierarchicum ordinem exciperet; subdit inferiùs. *Diaconi sint vnius vxoris viri, qui filijs suis bene præsint & suis domibus*; quæ fusiùs exageravit *Chrysostom.* mentis D. Pauli assecutor eximius. En igitur potestatem hierarchicam publicam, cui directè opposita, ac omninò diuersa familiaris, & œconomica, merè priuata, adeòque ad constituendam Ecclesiasticam hierarchiam meritò inepta. Demùm si consecratio, per quam inducitur sacra ordinatio, publica est, cum fiat solemniter per Pontifices, qui publicæ sunt personæ, & fiat ad munera publica, iam & publica debet esse iurisdictio; quæ secum in Ecclesiastica hierarchia concurrit; claudicaret enim, nisi vtraque potestas; & ordinis, & iurisdictionis esset publica, quam licèt comitetur, & œconomica; at tanquam comes, non tanquam æquè constituens.

Exodi c. 22. *Esther. Exod. 22.* *Esai. 3.* *Ad Clem. 1. in verbo Regum de baptismo.* *1. Ad Timoth. c. 3.* *Hom. 10. in 1. ad Timoth. circa medium.*

2 Publica ergò, & primò debet esse hierarchica iurisdictio, & non œconomica, eadem, & secundò, debet esse necessaria, nec voluntaria sat est; non repetimus, sed supponimus ea, quæ iam supra tradita in excursu; quamuis autem iurisdictio necessaria cum sacro ordine Ecclesiasticam hierarchiam constituat, non tamen credendum, quod qui hierarchiam est ingressurus habere omninò debeat vniuersam latitudinem necessariæ iurisdi-

risdictionis ità, vt omnem potestatem coercendi contumaces, & refractarios habeat, sed sat fuerit, si pro modo, & statu suo gradum aliquem eius potestatis habeat. Vt enim in rectè disposita Republica plures debent esse magistratus, non tamen omnes debent esse æquales, sed maiores alij, & alij minores, & pro magistratus ipsius eminentia adaptanda est, & applicanda iurisdictio, maior maiori; minori minor, & cuique par; Sic in Iudaica Republica maiores, & minores causæ magistratibus diuersis maioribus, & minoribus commissæ. Sic in Romana magistratus varij, & non cuique iurisdictio eadem; idem ergò, & in Ecclesiastica hierarchia, in qua, cum gradus sint varij, & inæquales, & cuique gradui sua debet respondere iurisdictio; Episcopo, tanquam maiori magistratui maior, & vniuersalis in vtroque foro; vniuersalis ad legem ferendam, quæ omnes subiectos obliget, ad creandos pastores, & alios Ecclesiæ officiales pro tota Diœcesi; particularis in foro exteriori ad iudicia ordinanda, sententias ferendas, Ecclesiasticas pœnas, & censuras infligendas; in interiori ad peccata remittenda, & retinenda, & demùm tota illa adesse debet necessaria iurisdictio, quæ sublimem, & maiorem magistratum deceat.

Deuter. c. 17. Numer. c. 11. Paralip. c. 19.

At in Sacerdote, & Diacono non tanta requiritur iurisdictio, neque imperfectum eorum gradum dicemus, quamuis totam iurisdictionis latitudinem, quam habet Episcopus, non habeat; neque omnia Religionis offitia possit exercere. Præcipuus Sacerdotis, & Diaconi finis est Eucharistiæ consecratio, & distributio; sic enim *S. Dionys.* Eucharistiam ipsam *principem partem Sacerdotalis muneris* appellat, ad eamque tanquam ad finem, tendunt omnes ordines inferiores; vnde Diaconus perfectè Diaconus est, Sacerdos perfectè Sacerdos, quamuis ad exercendam omnem iurisdictionem in plebem non admittatur; & sat fuerit eius ipsos esse capaces, dum proportionatam suo gradui, & ordini quisque habeat, & cum ea facultatem ad hierarchica munia obeunda, sed vlteriùs ex offitio ad id obstrictus esse debet ità, vt ex munere teneatur functiones hierarchicas cum modica aliqua iurisdictione exercere; sicque iurisdictio erit necessaria non solùm ex parte subiectorum, in quos exercetur, sed & ex parte habentis, qui ex officio eam exercere teneatur; offitium enim importat necessitatem, & quod quis ex offitio debet, necessariò debet, & compulsus facit à munere suo; quodcunque sit offitium siue pietatis *l. 2. ff. de inoff. test.*, siue Iudicis, aut magistratus *l. 1. ff. de iurisd. omn. iud. l. veluti ff. de oblig. & act.* siue Principis, qui memor esse debet non Rempublicam suam esse, sed se Reipublicæ, vt dicebat *Hadrian.* & ex hoc capite etiam necessariam iurisdictionem arguas; addas & in eo necessariam, quod non temporalis, aut mutabilis esse debeat, sed stata, firma, ac statui sacri Principatus respondens, quæ enim incerta est, ac mutabilis neminem in dignitate constituit, sed in nudo offitio; *C. vno delegatorum. de off. & pot. Iud deleg. C. peruenit 11. q. 1. l. 2. C. de sportul. l. 2. C. de off. eius. l. defensores. C. de defensor. Ciuit.* Quod si ex omni capite debet esse necessaria, iam quæ merè voluntaria est ad Ecclesiasticam hierar-

Eccles. Hierarch cap. 3.

hierarchiam non erit sufficiens; voluntariamque accipimus tot oppositis modis, quot diximus necessariam; voluntariam, quam quis nullo obstrictus offitio, nullaue obligatione compulsus merè voluntariè exerceat; voluntariam; quam exequi, & cui non parere impunè inferior potest; voluntariam demùm; quæ ad actus porrigitur, qui nulla correctione indigent, nullamue coercitionem admittant, cuiusmodi sunt actus benedicendi etiam publico nomine, & offitio, offerendi sacrificium pro alia persona etiam ex munere publico, actus consecrandi res aliquas, siue personas; iurisdictio igitur merè voluntaria primo, & secundo modo sumpta non est sufficiens, vt per eam solam, quis in sacro Principatu, & Ecclesiastica hierarchia constituatur; quæ enim est sic merè voluntaria, nec vera est iurisdictio, nec dos ab ordine contradistincta, quæ vna cum ordine ipso possit Ecclesiasticam hierarchiam constituere; Non vera iurisdictio, quia nullam potestatem inuoluit quā in subditos exerceat, vnde sicut sine ea potestate sæcularis Principatus non consistit, nec consistet Ecclesiasticus; cum vterque subditos exigat, in quos potestas exerceatur; non dos ab ordine contradistincta, quia ordinem ipsum consequitur tanquam proprietas quædam ab eo fluens, Et si dicas, quod in cœlesti, & Angelica hierarchia datur iurisdictio sine aliqua coercitione, aut coercitiua potestate, ergo idem esse poterit, & in Ecclesiastica; Respondebimus disparem esse vtriusque rationem; quia in humana, & Ecclesiastica hierarchia coercitio necessaria est in remedium peccabilitatis, in humanitatem enim cadit contumacia, & pugna, cui respondet coercitio; at in Angelicā coercitio non est necessaria, quamuis necessitas aliqua non absit; Inferiores enim Angeli iussionibus superiorum parere debent; sciunt hanc legem esse Diuinam, cui reluctari nec possunt, nec debent, cum sint in gratia, & gloria *nisi tu* (inquit *S. Bernardus*) *forte Angelorum quempiam dicentem audisti nolo sub Archangelis esse*, *aut ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem nonferentem subesse cuiquam*, *nisi Deo*. Beata est ea necessitas, & à perfectione procedens.

Alia est subiectio hominis, qui ex voluntate mutabili potest ad malum conuerti, à recto deflectere, à præscripta lege declinare, ac proinde alia est etiam parendi necessitas, ad quam, tanquam medium, statuta est iurisdictio coactiua saltem per modicam coercitionem, sine qua ad minimum nulla vera, aut est, aut dici potest iurisdictio, ex sententia Pauli I. C. in *l. fin. ff. de off. eius*, & Innocent. III. in *C. pastoralis. de off. & pot. Iud. deleg.* iunc. *C. ex literis. eod.* & ideò Ecclesiastica hierarchia iurisdictionem saltem cum modica coercitione requirit, & sine ea nemo sit in eadem hierarchia; quæ modica coercitio in repræhendendis, increpandis, & corrigendis publicis peccatoribus posita est; hancque pastoribus ex offitio competentem agnoscit *D. Paulus*; *Argue*, *obsecra*, *increpa in omni patientia*, *& doctrina*; (*2. Ad Timoth. c. 2.*) & scribens ad Titum; *increpa eos durè*, *vt sani sint in fide*; & alibi; (*Epist. ad Tit. c. 1. & c. 2.*) *Et argue cum omni imperio*. Vt omittamus *Chrysost. Gregor. Augustinum*.

Adcensebimus etiam modicæ coercitioni occultam denegationem absolutionis Sacramentalis, quæ ligandi verbo intelligitur, dum data

Sacer-

Sacerdotibus ligandi, & ſoluendi poteſtas. Sine hac ergo modica coercitione nemo eſt in Eccleſiaſtica hierarchia, qua cum careat voluntaria hinc eſt, quod per ipſam ſolam in eadem conſtitui nemo poteſt.

3 Non tamen per hoc voluntariam ipſam iuriſdictionem in totum ab Eccleſiaſtica hierarchia excludimus, ſed partem eius aliquam ipſi inſerendam fatemur, illamque præcipuè, quæ in conſecrando, benedicendo, intercedendo, ac dirigendo conſiſtit, ſeu in docendo poſita eſt; poteſtati ſiquidem ordinis, qui ordo eſt cardo alter Eccleſiaſticæ hierarchiæ, adnexa, & adiuncta benedicendi, ſanctificandi, ac intercedendi poteſtas, quæ nullam coercitionem ſupponit, & eſt Sacerdotio connaturalis; iuriſdictio quidem, ſed non ea, quæ limites, ſeu territorium exigat, aut parendi neceſſitatem aliquam inferat, vel coactionem ſupponat, ſed ea, quam Græci vocant ἐξουσίαν, hoc eſt ſuperioris gradus eminentiam, ſeu maieſtatem, & ex maieſtate, aut dignitate quandam imperandi virtutem inducit, qua pollent ſenes in iuniores, viri graues, & in dignitate poſiti in plebeios, quæ ordini ſacro eſt omninò adnexa. Eadem iuriſdictio ſacris ordinibus, & præſertim hierarchicis adhæret reſpectu doctrinæ, vt ſic ordinati tanquam Chriſti, & Eccleſiæ miniſtri quoslibet fideles priuatim docere, quæ ſunt fidei, & diſciplinæ, eosque peccantes redarguere, & ne peccent, monere ex offitio poſſint; vt autem publicè doceant, moneant, corrigant, alia iuriſdictio neceſſaria eſt, quæ certis eſt deſcripta finibus, & definita territorio, quam exigit *D. Paulus ad Rom.* C. 10. & eleganter expreſſit *S. Leo magnus. Illud quoque dilectionem tuam conuenit præcauere, vt præter eos, qui ſunt Domini Sacerdotes. nullus ſibi ius docendi, aut prædicandi audeat vindicare, ſiue ille ſit Monachus, ſiue laicus, qui alicuius ſcientiæ nomine glorietur; quia etſi optandum eſt, vt omnes Eccleſiæ filij, quæ recta, & ſana ſunt ſapiant, non tamen permittendum eſt, vt quiſquam extra Sacerdotalem ordinem conſtitutus gradum ſibi prædicatoris aſſumat, cum in Eccleſia Dei omnia ordinata eſſe conueniat, vt in vno Chriſti corpore, & excellentiora membra ſuum offitium impleant, & inferiora ſuperioribus non reſultent.* *Epiſt. 62. ad Maximum Antiochenum in fine.*

4 Quæ demùm iuriſdictio Eccleſiaſticam hierarchiam conſtituit, & ad eam requiritur, debet eſſe ordinaria, non delegata, ratione multiplici; prima, quia Principatus dicit dignitatem, & gradum ſtabilem, ac permanentem, cui par, & conſimilis debet eſſe iuriſdictio, qualis ordinaria, & non mandata; ordinaria enim permanens eſt, & radicalis; mandata, ſeu delegata nec ſtabilis eſt, nec immutabilis; & quia vita functo delegante re integra expirat *C. & vndique de off. deleg. C. tum ex literis. de reſtit. in integ.* ac per ſententiam, & eius executionem terminatur. *C. in literis. C. quærenti de off deleg.* & quia non dicit quid inhærens per modum habitus in delegato, ſed per modum actus, aut influxus à delegante in ipſum delegatum, quod innuit *Papinianus* in *l. 1. §. qui mandatam. ff. de off. eius*; dum ait; *qui mandatam iuriſdictionem ſuſcepit, proprium nihil habet, ſed & eius, qui mandauit iuriſdictione vtitur.* Sicque vſum potius, & exercitium alienæ

alienæ iurisdictionis habet, quam quid proprium, & permanens per modum habitus; vnde nec potest esse pars sacri Principatus, qui stabilis esse debet, & est. Indeque fit (& sit ratio secunda) quod iurisdictio delegata non attollit supra priuatam sortem delegatum, aut in sublimiori gradu ipsum constituit, quod docuit *D. Thom.* de Religiosis mendicantibus loquens, qui Dei verbum prædicant, & Sacramenta ministrant. *Dicendum, quod ille, qui operatur ex virtute alterius agit per modum instrumenti; minister autem est sicut instrumentum animatum, vt Philosophus dicit in 1. politic. vnde quod aliquis auctoritate Prælatorum prędicet, vel alia huiusmodi faciat non supergreditur discipulatus, vel subiectionis gradum, qui competit religiosis.* Vulgata est illa instrumenti partitio, & differentia, vt aliud sit coniunctum, & aliud separatum; coniunctum recipit denominationem ab actione, quam producit, vt oculus dicitur videre, auris audire, lingua loqui, & quidquid prærogatiuæ habet homo sic operans, id ipsum habet oculus, auris, lingua cooperans. At in instrumento separato nec actio ipsi tribuitur, sed principali agenti, & quidquid dignitatis inde consequitur, agentis principalis est, nec in instrumentum redundat; vt calamus in scribente, pennicillus in pictore, quæ sunt instrumenta separata, vnde nec ille dicitur scribere, nec iste pingere & quidquid excellentiæ ex opere obuenit, scribenti, & pingenti tribuitur, non calamo, aut pennicillo; Delegati religiosi sunt veluti instrumenta separata; Vicarius Episcopi; Archidiaconus sunt instrumenta coniuncta; Vicarius enim dicit vnum, & idem tribunal cum Episcopo, Archidiaconus est oculus Episcopi; ideòq; gradum, ipsumque sublimem habent, qualem in simplici delegato non intuemur.

2. 2. qu. 183. dart. 4.

cap. 3.

Immò cum hierarchia dicat ordinatam seriem superiorum, & inferiorum iam hanc ipsam ingredi non poterit delegatus per iurisdictionem sibi commissam, cum per eam in gradu aliquo superiori non constituatur; neque enim attendimus, quod per delegationem constituatur illo superior, cuius causam disceptandam, ac decidendam assumit, C. *inferior*. C. *denique 21. dist.* C. *sanè quia de off. & pot. Iud. deleg.* hoc siquidem per accidens est, & secundum quid, non absolutè, neque enim implicat, vt subditus Iudex constituatur per delegationem in causa superioris sui, vt Abbas in causa Episcopi, dum partium altera non opponat, aut repugnet, *Gloss. ad C. fin. in verbo temporali de off. deleg. in 6.* idque indicat, delegatum per delegatam iurisdictionem in gradu superiori absolutè non constitui. Demùm iurisdictio hierarchica dicit respectum ad ordinem hierarchicum, & sine eo nulla est, nec potest alicui competere sine destinatione, aut assignatione proxima ad sacrum ordinem, quod sit per primam tonsuram clericalem; iurisdictio autem delegata non dicit respectum, aut nexum adeò necessarium cum ordine sacro; aut cum assignatione, & destinatione ad ipsum ordinem sacrum; nam cuilibet clerico potest delegari Ecclesiastica iurisdictio, cum tamen hierarchica solis Episcopis, Presbyteris, & Diaconis possit competere, & quamuis negotiorum Ecclesiasticorum discussiio, & censurarum ferendarum potestas non

nisi

nisi clericis debeat committi, attamen Ecclesiasticam iurisdictionem, vel diffiniendi potestatem non solùm laicis, sed etiam mulieribus commissam legimus, sic enim purgationem diffamati Episcopi Bruneluldi Reginæ commisit S. Gregor. *Magnus* & in C. *per tuas. de arbitr.* diffinitio causæ facta à clerico cum duobus laicis ex compromisso rata habetur à Summo Pontifice ijs verbis. *Quod autem à duobus laicis, & vno clerico dicitur esse probatum, nequaquam obuiare videtur cum auctoritate dicti Archiepiscopi factum sit, cui causa, de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.* Vid. *collect. ad C. præter 32. dist. & ad C. 2. de iudic.* potest ergo delegata iurisdictio laicis etiam (licèt non adeò de facili) committi, & competere; sed possit tamen, iam tanti non erit, vt quem in sacro principatu, & Ecclesiastica hierarchia valeat constituere; eam itaque concludimus esse debere iurisdictionem, quæ Ecclesiasticam hierarchiam ingrediatur; publicam, & non priuatam; necessariam, & non voluntariam; ordinariam, & non delegatam, & de illa hæc satis.

Lib. 11. ep. 8. cap. menenam. 2. q. 5.

5 Præter hierarchiam hucusque exhibitam ex ordine, & iurisdictione constantem non inquirimus, an charismata ad ipsam etiam concurrant, & præsertim an hierarchiam per se à quacunque alia distinctàm constituant. Eruditissimus enim auctor censuit esse in Ecclesia hierarchiam charismatum, eamque alia quacunq; sublimiorem, & excellentiorem, cuius eminentiam indicant tituli, quibus eam denominat; appellat enim cum Apostolo hierarchiam charismatum, & gratiarum, hierarchiam diuinæ, seu specialis vocationis, hierarchiam sanctitatis, seu perfectionis, dignitatis, & excellentiæ, & demùm hierarchiam Diuinæ scientiæ, & status. Doctè, & apposité ad Ideam, quam concipit; disserat luculentèr, vt lubet, probet, ostendat, euincat, suspicimus ingenium, & doctrinam, disceptationem relinquimus in medio & charismatum concursum ad hierarchiam scrutamur, & expendimus.

Ludouic. Cellot. l. 8 de Eccles. hierarch. c. 1.

6 Charismatum nomen adhibuit *D. Paulus* ad Corinthios scribens, & vt quasi per synonima vatiè verterit interpres in illius capitis serie clausit eadem voce vtens *æmulamini igitur charismata meliora*; Ecclesiæ Patres non semper eadem voce sunt vsi. *Tertullianus* charismati donationem substituit *meliorum donationum* (inquit) *sectatores simus*. *Hilarius* promiscuè est vsus, & frequentius dono, quàm charismate; *Hieronymus* charisma retinuit; *Augustinus* donationem magis adhibuit; sit promiscuus vocis vsus; at hoc certum, quod quamuis charisma adhibeatur ad significandam gratiam gratum facientem, quæ & donum est, & gratis datur, attamen magis propria acceptio eius est, vt significet gratiam, quæ opponitur gratiæ gratum facienti, & à scholasticis dicitur gratia gratis data, quæ & gratis datur, sed ità datur, vt sit in aliorum vtilitatem; *ordinatur enim ad hoc* (ait *D. Thom.*) *quod homo alteri cooperetur, vt reducatur ad Deum, & excedit facultatem naturæ*. Diuiditur hæc ipsa gratia in plures singulares, pluraque peculiaria dona, & hæc dicuntur charismata. Hæc itaque charismata ad hierarchiam ex ordine, & iurisdictione iam constitutam, absolutè loquendo, & præscindendo à circumstantijs quibuslibet, aut ad valorem

Ep. 1. cap. 12.

Lib. 1. ad Vxor. cap. 3.

Lib. 8. de Trinit. epist. ad Eldin. q. 9. in princ.

Epist. 57. ad Dardan.

Suarez. tom. 1 De gratia pro leg. 3. c. 4. n. 5.

1. 2. q. 111. art. 4. in corp: & ad 1.

rem functionum, & operationum non ſunt neceſſaria, ſed ad vſum licitum, & legitimum poteſtatis ad decorem, & dignitatem ordinis, & ad congruam diſpoſitionem, cum pro accipiendis ordinibus, tùm pro poteſtate obtinenda, ſicque merè extrinſeca ſunt ad cultum, & ornatum, non ſecùs, ac in ſæculari Principatu religio, iuſtitia, clementia, & virtutes reliquæ perficiunt quidem ipſum, at non conſtituunt Principatum aliquem ſublimiorem, qui dicatur, & ſit Principatus virtutum, ità chariſmata perficiunt quidem, & ornant hierarchiam, aut neutiquam hierarchiam diſtinctam, quæ dicatur chariſmatum, efformant; intueamur, & luſtremus chariſmata, & ipſa per ſe loquentur, quem reſpectum habeant ad hierarchiam. Non ex alijs, quàm *D. Pauli* ſunt reddenda verbis, ità ex ordine enumerantis. *Vnicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem*; verba, quæ aſſignatam iam gratiam gratis datam confirmant. Mox proſequitur recenſens. *Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem ſpiritum; alteri fides in eodem ſpiritu, alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum. Hæc autem operatur vnus, atque idem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult.* Hæc ſunt chariſmata, & dona diuina diuini ſpiritus, quæ expendit accuratè *Sanct. Thom.* & cum alijs *P. Suarez.*

1. ad Corinth. cap. 12. 8.

2. 2. q. 177. Vbi ſup. c. 5. per tot.

Hæc dona certiſſima ſunt in Eccleſia, at reſpectu ſingularium perſonarum omninò incerta, cum ex mera largientis liberalitate, abſolutoque beneplacito obueniant, vixque concipi poteſt, quod ipſa ingrediantur, & conſtituant neceſſariò ſtatum, & gradum certum, ac ſtabilem; Da enim infantem de facto ſacris ordinibus initiatum. *C. vel non eſt. 14. de temp. ord.* ordinis caracterem hic vtique habebit, at gratias gratis datas nullas. Da impium hominem Sacramento ordinis initiatum, vtcumque ſit extra Eccleſiam, Sacerdos ſit, & iuriſdictionem habeat; habebit, & retinebit, vtcumque non habeat chariſmata, & dona, quæ ex ordinaria lege ipſi non debentur. Mulier certè Eccleſiaſticam hierarchiam non ingreditur, cum ſacri ordinis non ſit capax, & tamen chariſmata habere, & exercere poteſt; vt de Dei Matre, Eliſabeth, Anna, & Philippi filiabus memorat *S. Clemens Romanus*; non igitur neceſſaria ad hierarchicum ſtatum chariſmata, quæ adſunt, & abſunt prout diſponit ſpiritus, *diuidens ſingulis prout vult.* Vnde & ordo, & iuriſdictio, & actio poſſunt eſſe ſine chariſmate, quæ omnia Eccleſiaſticam hierarchiam conſtituunt, at ordo inutilis, non recta actio, *actionem repræhenſibilem, ordinem inutilem* dixit *Hugo de S. Victore*, at non hierarchiam omninò nullam, qualis foret, ſi eſſent chariſmata ipſi omninò neceſſaria. Abſoluta neceſſitate excluſa, neceſſitas nihilominus aliqua concedenda eſt, quę chariſmata hierarchiæ optimè iungat.

Lib. S. cõſtit. Apoſt c. 1. in fine.

Annot. Elucid. in lib. de cœl. hierarch. lib. 4.

Neceſſaria igitur erunt tanquam diſpoſitiones congruæ, & ad ordinem digniùs exercendum, & ad iuriſdictionem explicandam fœliciùs, aptiores enim erunt ad vtrumque munus donis huiuſmodi ornati, quàm eorundem expertes. *S. Leo Magnus eos Rectores Eccleſia accipit, quos*

Ser. 2. in anniu. aſſump. ſuæ in primo.

Spiritus

Spiritus Sanctus præparauit, vt in populo adoptionis Dei, cuius vniuersitas Secerdotalis, atque regalis est, non prærogatiua terrenæ originis obtineat vnitionem, sed dignatio cœlestis gratiæ gignat Antistitem.

Necessaria iterum, quatenùs ordinem, & iurisdictionem comitando iuuant, excitant, promouent efficaciùs ad vsum, & influunt in sacrum ministerium, quo respiciens *S. Dionys. Areopagita* hierarchiam Ecclesiasticam dixit esse non solùm ordinem, & operationem, sed & scientiam; scientiam, quæ sit propriè charisma, scientiam diuina fide innixam, sacram, & diuinam, non acquisitam; hæc enim, & charismata alia exercitium, non tradunt simpliciter, sed fructuosum, & vtile. Sic Apostolus *Petrus*. *Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum administrantes*; innuens ordinem sic à Deo institutum aptissimum, vt primò gratia à Deo accipiatur, & subinde alij communicetur, ac ex diuinorum vbertate charismatum mutuati diuini luminis radij in alios transmittantur. Non constituunt itaque charismata hierarchiam Ecclesiasticam, sed iam constitutam, partibusque constantem suis ornant; muniunt, promouent, efficaciam ei præbent, nec absolutè ad ipsam sunt necessaria, sed secundum quid, & ad perfectionem ipsius maiorem; hæcque de charismatibus satis.

Cap.4.1.

CAP. VI.

De gradibus, & personis, quæ Ecclesiasticam Hierarchiam ingrediuntur, & sacrum Principatum participant.

1 *Tres tantùm ordines esse hierarchicos. Probatur ex Tridentino, & alijs auctoritatibus; quique ijsint, & quæ ratio.*

2 *Rationes aliæ ternarij numeri adnectuntur.*

3 *Ratio à praxi Ecclesiæ in purpuratorum Cardinalium Collegio, & in generalibus Ecclesiæ comitijs.*

4 *Ordines inferiores, quare non hierarchici.*

1 TCVMQVE Ordinis Sacramentum, quod tanquam cardo alter Ecclesiasticam hierarchiam constituit, plures gradus contineat, non tamen omnes æquè hierarchiam ipsam ingrediuntur, sed tres tantùm, quos, missis S. Dionysij, & aliorum Sanctorum Patrum auctoritatibus, nouissimè assignauit Concil. Trid. canonem condens: *Siquis dixerit in Ecclesia Catholica non esse hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris anathema sit*. Ministrorum voce, & non præcisè Diaconorum, vsum est

Ecclesiastica Hierarch.c.5. & 6.

Sess. 23. de Sacr. Ordin. can. 6.

est Concilium temperans à dirimenda ea quæstione, an alij inferiores ordines sint hierarchici, propter varium loquendi morem, quem auctores catholici nonnulli sibi vindicant eosdem inferiores ordines hierarchicos appellandi; longè anteà tres hosce ordines præcipuos agnouerant Apostolorum canones, & præsertim *Canon* 37. & 40. quo dictum: *Presbyteri, & Diaconi præter Episcopum nihil agere pertentent*. Addere possumus *Can.* 44. 45. aliosque consimiles passim, in quibus trium horum tantùm ordinum, quòad regimen, habetur mentio; Accedant vetustissimi Patres Apostolorum æuo suppares *Clemens Romanus* Canonum Apostolicorum collector, cùm in constitutionibus, tùm in epistolis tres hosce ordines enumerans tanquam iurisdictionem, & auctoritatem habentes. *Ignatius Martyr* S. Ioannis Apostoli discipulus, & Apostolorum coæuus obedientiam tribus hisce gradibus præstandam iniungit; inculcat id ipsum Tarsensibus, Antiochenisque suis, pulchrè rationem adnectens; Principatus enim ritè, & sapientèr ordinatus tribus præcipuè constare debet, auctoritate ad imperandum, prudentia ad iudicandum, ac deliberandum, virtute, ac diligentia ad exequendum; & triplex ergò hic ordo principans à Christo in Ecclesia debuit constitui, Episcoporum, penès quos auctoritas, ac potestas quacumque alia superior; Presbyterorum, qui tanquam consiliarij prudentia Episcopo assident; Diaconorum, qui industria, constantia, ac celeritate statuta ab Episcopo, deliberata à Presbyteris perficiant, ac exequantur. Tribus hisce gradibus obedientiam vrget & *Policarpus* Apostolorum coæuus; & quid amplius ab ijs optemus, qui Apostolos audierunt, & habuere Magistros? Hos imitati, & qui sæculis subsequentibus floruere *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, *Tertullianus*, *Cyprianus*, *Optat. Mileuitanus*, *Hieronymus*, *Augustinus*, apud quos, memoratis tribus hisce gradibus, de reliquis altum omninò silentium.

Lib. 7. c. 31. lib. 8. cap. 45 — *Epist. 1. post princ. ep. 3.* — *Ep. ad Trallian. in princ.* — *Epist. ad Tarsens. epist. ad Antioch.* — *Epist. ad Philippens. circa medium.* — *Lib. 6. strom. de fuga in perfec. c. 11. ep. 4. 5. 6. 8. 10. 13. 14. 15.* — *Lib. 1. & 2. cont. Parmenian.* — *Ex lib. 3. comm. in Michæã. cap. 5.* — *Ep. 146. ad Valer.*

2 Auctoritati subdamus rationes huius numeri, easque potiores. Prima decet tot præfici ordines, quot sunt operationes, ad quas ipsi destinantur; atqui consecrantur homines ad tres tantùm functiones, ad purgationem immundorum, & hi Diaconi ad illuminationem plebis fidelis, & hi Presbyteri, ad perfectionem demùm, & hi Episcopi; non ergò plures statuendi ordines; quod si contendas, & ordines inferiores Diaconis purgare; dicemus, non auctoritatiuè eos id facere, sed ministerialiter (vt loquuntur) neque enim possunt ijs, quos purgant, aliquid imperare, aut eos punire, vel ordinare, nisi quod à Diacono fuerit præceptum, aut ordinatum; ministri enim sunt Diaconorum, vt inquit *Apostolica Constitutio*; attingunt quidem aliquos hierarchicos actus, sed non hierarchicè, & ideò nec ipsi dici possunt ordines hierarchici; neque enim hierarchia legalis, quæ fuit figura, & exemplar Ecclesiasticæ, alios ordines, quàm tres continuit, Summum scilicèt Pontificem, Sacerdotes minores, & Leuitas, vt scribit *Sanctus Hieronym.* Vnde & in Ecclesiastica tanquam in figurato tres ordines respondere debent Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum. Plaudit maximè trino huic hierarchico ordini

Lib. 8. c. 28. — *Epist. 85. ad Euagrium.*

ordini ratio planè Theologica, eaque postrema, nam potestas supra corpus Christi mysticum, quæ non alia, quàm hierarchica, innititur, ac fundatur super potestate in Corpus Christi verum ità, vt nemo dici possit aptus ad sacrum populi Christiani regimen, qui non sit consecratus ad sacrificij Christiani administrationem; semper enim vel solo naturæ lumine edocti homines in ijs, quæ ad sacra, & Diuina pertinent, non nisi sacris; & deuotis Deo hominibus se debere esse subiectos censuerunt, nec alijs parendum crediderunt, quàm ijs, qui ad sacrificium Deo offerendum essent destinati; nescio quo naturæ instinctu suasum habentes, Deum familiariùs se insinuare ijs, qui ipsi essent addicti, & ab ijs diuina responsa ad nos referri debere, à quibus Numini munera nostra offerrentur; quod Ethnici crediderunt, idipsum à Deo traditum & Iudæi tenuerunt religionis duces habentes Summos Pontifices, secundi ordinis Sacerdotes, & Leuitas, qui, etsi non sacrificarent, operam tamen circa sacrificium, & ea, quæ ad sacrificium, impendebant; Pari ergo iure, & in Euangelica lege Imperium, & Principatus circa sacra, & circa religionis obseruantiam, non debuit alijs committi, quàm Sacerdotibus, & ministris ad sacrificia; voluit enim (& meritò) Christus, vt nemini in populum, quem passione sua, & sacrificio Crucis cruento proprium fecit, ac redemit, potestas competeret, cui non ipse corporis, & sanguinis sui in Missæ sacrificio incruento potestatem contulisset; Tota siquidem Ecclesiastica disciplina nullo potentiori regitur neruo, quàm priuatione à sacris, & exclusione à Sacramenti Dominici participatione, quam excommunicationem appellamus; eius rei tenacissimus ipse Ecclesiasticæ disciplinę testis est *Tertullianus*; de sacris fidelium conuentibus loquens. *Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censura diuina, nam & iudicatur magno cum pondere, & apud certos de Dei conspectu; summumque futuri iudicij præiudicium est, siquis ità deliquerit, vt à communicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercij relegetur*. Apolog. c. 39. Aequissimum autem est, vt potestas excommunicandi alij ordinaria non sit, quàm cui sit potestas communionis largiendæ, ac Sacramentum corporis, & sanguinis Domini distribuendi, cuius participatio est consummatio Ecclesiasticæ communionis; nemini igitur conuenit potestas in corpus Christi mysticum, seù in fidelem populum, qui excommunicationis pœna terretur, ac corrigitur, nisi cui data est potestas dispensandi Sacramenti corporis, & sanguinis Christi; & ex hoc iacto fundamento subsumere licet; atqui in corpus Christi verum tres tantùm ordines potestatem habent; Episcopalis scilicèt, qui summus, & cui ex Christi institutione Sacramentorum administratio principalitèr est commissa; Episcopus enim simpliciter, & absolutè dictus, summus Sacerdos, atque Hierarcha à D. Dionysio Areopagita; Presbyteralis, qui sacrificandi potestatem habet, sed ab Episcopo dependentem, & in collatione, De Ecclesiastic. hierarch. cap. 1. & in exercitio, vel vsu; Diaconalis demùm, qui circa corpus Christi limitatam potestatem habet, ad illud scilicèt mandato Presbyteri distribuendum, non ad consecrandum, ad inseruiendum Sacerdoti offerenti,

non ad offerendum, qui ideò in corpus Christi mysticum inferiorem habet potestatem executricem decretorum, & imperiorum à superioribus ordinibus ptouenientium, quod nulli inferiorum ordinum post Diaconatum datur.

3 Dictis demùm hactenùs subscribit praxis Romanæ Ecclesiæ, quæ omnium Ecclesiarum caput, magistra, & exemplar. Cardinales enim, qui ex quolibet hierarchico ordine assumuntur ad totius Christiani orbis, & Ecclesiæ regimen ex tribus illis tantùm ordinibus seliguntur, ac in tres diuiduntur ordines Episcopos, Presbyteros, Diaconos tanquam solos hierarchicos, nec in alios prætereà; Tandem in generalibus Ecclesiæ comitijs, siue concilijs, quæ per varia sæcula successiuè sunt habita, ex omni ordine hierarchico aliqui interfuere ad disceptationem causæ, quamuis Episcoporum tantùm propria esset decisio; Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vt in vetustissimis comitijs fas est intueri, quæ singula non censemus commemoranda; prostant enim plurimæ Conciliorum generalium subscriptiones, ex quibus eorum, qui interfuerint gradus apertissimè apparent.

4 Gradus ordinum inferiorum ministerialiter, dispositiuè, & finaliter operantur ad hierarchiam, & non hierarchicè; sunt veluti instrumenta separata, quæ mota mouent, nec vitam, aut denominationem participant, medij inter hierarchicos, & laicorum statum, ac velut participantes de vtroque extremo, modò ad hierarchicos ordines reuocantur, sub ordine tamen Diaconali, modò ad ordines initiandorum rediguntur, & quandocumque sint initiantes, sunt merè ministerialiter, & non hierarchicè; ad quam sanè distinctionem respexit *Synodus Laodicena Can.* 24. dum superiores ordines vsque ad Diaconatum *hieraticos* appellat grecè, subdiaconum verò, & alios inferiores Ecclesiasticos.

De Monachis quòad Hierarchiam.

APPENDIX.

Scriptorum conditio varia, & innata illa affectio, qua quisq; in sua est propensus, nec non principiorum in doctrina diuersitas dissidium ingens in hac re pepererunt; nam *Ludouicus Cellotius*, qui tot hierarchias distinxit, quot partes hierarchiæ agnouit, Clerum etiam non vno modo accepit, & facilè suasum habuit Monachos in hierarchia ordinis constituendos, in Clerum inferendos, à laicis omninò segregandos, hæc omnia, quæ verissima credit, confirmat. Assertiones eius singulas non proponimus, fundamenta non ingerimus, at id, quod verius censemus, proponimus; Supponimus denuò hierarchiam ex ordine, & iurisdictione constantem, charismatibus instructam, ac ditatam, gradusque ordinum, qui ipsam ingrediuntur, & dicimus consequenter Monachos, simpliciter, & absolutè loquendo, non esse in Ecclesiastica hierarchia. Absolutè diximus; fatemur enim posse Monachos non vna facie spectari, aut vno respectu; primùm, vt simplices Monachos nullo initiatos ordine; secundò, vt ordinatos Sacerdotij, aut Presbyterij gradu, nulla tamen addita iurisdictione,

De hierarch. lib. 7. cap. 1.

ctione, siue ordinaria, siue delegata; græcè ἱερομοναχοὶ dicuntur; tertiò, vt ordinatos, sed insuper, vt iurisdictionem habentes delegatam, siue mandatam, & non ordinariam; quartò, vt ordinatos, & habentes potestatem dimittendi peccata in suo Monasterio; & quintò demùm, vt ordinatos in Presbyteros, vel Episcopos, simulque habentes iurisdictionem ordinariam in aliqua Ecclesia, cui sint Præfecti. Iuxta multiplicem hunc aspectum, & varium solui potest difficultas, & illustrari, ac haberi veritas, idque breuitèr exequemur.

Diximus ergò, & dicimus iterùm, Monachos absolutè sumptos, & iuxtà primordialem eorum originem, non esse in Ecclesiastica hierarchia, siue latiùs, siue pressiùs sumpta; pendet assertionis veritas ex iam præmissis circa hierarchiam; ad illam enim necessarium adeò euicimus ordinis Sacramentum, vt sine eo non sit hierarchia, sine eius gradu nullus ad hierarchiam accessus, nullus ingressus, ex nouissima Concilij Tridentini auctoritate; Monachi autem, vt Monachi, nullum habent sacrum ordinem, sed in puro statu suo sunt meri laici (quidquid velit fermè excandescens Cellotius) inter laicos enim eos recensuit *Epiphanius*, & in templo locum extrà Clericos, & inter laicos habuisse firmat *Leo Allatius* ex typico, cuius verba regerit, idemq; probat fundatè, non fuisse eos locatos medios inter Clerum, & populum, vt voluit *Iosephus Vicecomes*, sed cum ipso populo fideli non contaminato ità, vt essent inferiores ministrantibus altari, sed populo fideli superiores, at extra sacrarium in Narthece; quæ sanè loci differentia in

Lib. de hæresibus in fin.

De Græcor. hypl. p. 112.

De Antiq. Missæ ritib. lib. 2. cap. 38.

Ecclesia diuersitatem etiam status, & conditionis arguit inter Clerum, & Monachos, eosque accessisse potius laicis, quàm Clero; à quo immò fuisse ipsos omninò disiunctos probat *Cassiani*, qui & ipse fuit Monachus, auctoritas; is enim spiritum cœnodoxiæ examinans inter cœteros eius effectus, illum præcipuè assignat, qui sæpius Monachos tunc afficiebat, & ait. *Nonnunquam verò Clericatus gradum, & desiderium Presbyterij, vel Diaconatus immittit*. Monachum supponit, & extra Clerum, & ad hierarchicos gradus ambiendos tentatum, quasi esset extra Clerum, & extra Ecclesiasticam hierarchiam; constat adhuc à quo tempore fuerint Monachi in Clerum adlecti, & fœliciter insertus Monachismus Clericatui; notauit id *Baron.* & à quibus factum. *C. Monachos 16. q. 1.* quæ sanè superueniens coniunctio separationem supponit, nec Monachos antea fuisse Clericos, sed laicos, quales non semel probat Galæus eruditus Cassiani commentator. Hinc ritus ille, vt Monachi post vniuersum Clerum ad communionem accederent; Hinc, quod Clerici delinquentes deponerentur, & degradarentur, Monachi verò non secùs ac laici excommunicarentur, & segregarentur *Can. 82. Syn. Constantinop. in trullo. Can. 9. & 13. Synodi septimæ generalis*, quæ fuit *Nicæna secunda*. Verùm de Monachis agemus alibi ex professo; hoc ratum, quod non sunt ipsi in Ecclesiastica hierarchia, cum eorum offitium, & institutum longe longius distet à fine, & intentione hierarchiæ; *Monachorum enim omnium* (inquit *Nicephor.*) *commune consilium est, vt quammaximè animæ suæ tantùm curam gerant*,

Tom. 3 Annal. Ann. 328.

Ad d. c. 14. & alibi.

Constit. Apost. lib. 8. c. 1. & 3.

Lib. 11. Hist. Eccles. c. 41.

gerant, *eamque à rebus*, *& studijs huius vitę per desuetudinem alienent*. At hierarcha de aliena salute sollicitus animam suam ponit pro ouibus suis, ex quo munere scribebat *Apostolus*; *Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis*; Et ideò Monachus nulli Ecclesiæ præpositus procul à Principatu est, adeòque procul à hierarchia, quæ sacer Principatus.

Ep. ad Rom. cap. 9. 3.

Quod si Monachum spectemus sacris ordinibus initiatum, at nulla iurisdictione pollentem, admittemus quidem esse ipsum in hierarchia latiùs sumpta, quę dicit collectionem, & comprænsionem ordinationis Diuinæ omnium sacrorum; at non in hierarchia magis propriè, sumpta, quæ solo ordine non contenta, cardinem alium nempe iurisdictionem exposcit, & sine hac nemo in hierarchia nisi imperfectè. At si Monachos intueamur, vt missos operarios in Diuinam messem, & ex Lateranensis primùm Concilij decreto per *Innocentium III.* in *Cap. Inter cętera*. 15. *de off. ord.* subinde & *ex Trident.* ad iuuandos Episcopos directos in animarum cura per Diuini verbi prędicationem, & Sacramenti pœnitentiæ administrationem, siue commissum à Summo Pontifice exercitium, siue mandatam iurisdictionem dicamus eos habere, adhuc in Ecclesiastica hierarchia eos esse non asseremus, mandata enim, seu delegata est hæc ipsorum iurisdictio, non iure suo competens, sed beneficio alieno, nec ea proinde, quæ in Ecclesiastica hierarchia possit eos statuere, Vnde rectissimè *D. Thom. Quod auctoritate prælatorum aliquis prædicet, vel alia huiusmodi faciat non supergreditur discipulatus*, *vel subiectionis gradum*. Quod ipsum latiùs expressit & *Io: Gerson*. Nec magis in hierarchia gradum acquirent, si ordinati Presbyteri confessiones audiant in monasterio suo, quo casu monasterium non est parochia, sed in parochia, & circumscripto Pontificiæ exemptionis priuilegio deberent Monachi; & monasterium esse sub Parocho, & sub Episcopo, & ideò non in hierarchia; non enim habent Monachi Ecclesias, sed Capellas, & sacella *C. cum ad monasterium*, *de statu Monachor. Rub. de Capellis Monachor.* Nec Ecclesiæ nomen accepit Summ. Pontifex in *C. 1. de Capellis Monachor.* dum inquit *in Ecclesijs vbi Monachi habitant*, nisi impropriè; subdit enim immediatè; *populus per Monachum non regatur*, *sed Capellanus*, *qui populum regat*.

Matth. cap. 9. 37.

Sess. 5. cap. 2.

2. 2. qu. 188. Art. 4. ad 1.

De potest. Eccles. consid. 12.

Si demùm Monachi sint ordinati, & alicui præficiantur Ecclesiæ, in qua tanquam Præfecti curam animarum gerant, ratione huius præfecturę iunctæ ordini hierarchiam propriè sumptam ingrediuntur; sic enim *Diu. Thom. non licet religiosis prædicare*, *docere*, *aliaque iuuandi populum offitia exercere*, *nisi vel sint ordinati*, *& hoc exercendi à superiore iurisdictionem acceperint*. & nouissimè *Concil. Trid. C. 1. 16. q. 1.* Et praxis illustrat, qua cernimus Monachos Episcopos fieri, Archiepiscopos, & vsque Pontifices Summos, quos nemo negauit esse in Ecclesiastica hierarchia, verùm non quatenùs Monachos, sed quatenùs ordine, & sacra Præfectura decoratos; iam ergò sunt hæc potiora, quæ de sacro Principatu visa sunt pro instituto proponenda, licèt non certè pro materiæ amplitudine. Sacer hic Principatus conspirat fœliciter cum sæculari, & poli-

2. 2. q. 187 Art. 1. in conclus.

Sess. 23. de refor.

politico, & inter vtrumque sua vigent discrimina, quamuis vterque sit omninò necessarius; sacer, & Ecclesiasticus animæ imperat, politicus corpora regit, eaque animata; & ex hac differentia subiecti, circa quod vtrumque versatur, prodeunt & aliæ subinde; Ecclesiasticus enim sacra administrat, politicus profana procurat; Ecclesiasticus ad æternam fœlicitatem dirigit, & adspirat, politicus pacem, & tranquillitatem temporalem intendit. Ecclesiasticus hominem respicit, & in se, & vt in societate viuentem, sed quatenùs æternam beatitudinem consequi, & prædestinatorum cœtui valeat aggregari; politicus hominem regit non sibi, aut solitariè viuentem, sed in societate ciuili, vt in eo conuictu concentus, & proportio seruetur; vnde sublimiora sunt, ac magis necessaria illius, quàm huius munia, cum ille diuinas leges, hic verò sectetur humanas; hasque differentias, quas agnoscunt omnes Patres Ecclesiæ quasi apice imposito conclusit *Cassiodor. Præfectus prætorio*, ac *Senator* scribens Ioanni Romano Pontifici sacrum, & Ecclesiasticum ampliorem politico fassus, dum vtrumq; confert. Ait enim; *quapropter nos decet custodire aliqua, sed vos omnia; pascitis quidem spiritualiter commissum vobis gregem; tamen nec ista potestis negligere, quæ corporis videntur substantiam continere. Nam sicut homo constat ex dualitate, ità boni patris est vtraque refouere. Vos enim speculatores Christiano populo præsidetis, vos patris nomine vniuersa diligitis. Securitas ergo plebis ad vestram respicit famam, cui diuinitùs est commissa custodia, quapropter nos decet custodire aliqua, vos omnia*; hæc, & alia plura *Cassiodor.* Nobis hæc satis de Ecclesiastica hierarchia, pro qua explicanda, modicum non est, contraxisse, quod iusta volumina implet.

Lib. 11. var. ep. 2.

CAP. VII.

De Dignitatibus Ecclesiasticis in genere.

1 *A hierarchia prima dignitatum origo ostenditur, & indicatur à hierarchica subordinatione.*

2 *Traditur Ecclesiasticæ dignitatis definitio, & explicatur.*

3 *Quando primò turbari cœpta recta dignitatum series, & quomodo, primùm in Romana Ecclesia.*

4 *Quomodo & in alijs Ecclesijs, & adhibitum à Nicæna Synodo prima remedium.*

5 *Consuetudo, & vsus Archidiaconorum auctoritatem confirmauit.*

A Gradibus, seù veriùs, ordinibus, quos ingredi Ecclesiasticam hierarchiam hucvsque euicimus promouemur aptissimè ad dignitatum institutionem, & originem, quam ex præmissis detegemus, & exhibebimus spectandam.

1 Quæ vnitas tanti semper facta in Ecclesia ab vno regendam ipsam edocuit, hæc ipsa & dignitates Ecclesiasticas instituendas dictauit; cum itaque Ecclesiastica hierarchia ex triplici constaret ordine Episcoporum, Presby-

Presbyterorum, & Diaconorum, & ordo quilibet ex pluribus numero, ad vnitatis tutelam necessarium omninò visum, in quolibet ordine vnum omnibus præfici, qui in præeminentiæ argumentum præmissa nota Principatus græca (quæ est ἀρχὴ) designaretur; qui præesser Episcoporum ordini diceretur Archiepiscopus, qui Presbyterorum Archipresbyter, qui tandem Diaconorum Archidiaconus; ideòque verissimè notatum ab *Innocentio Ciron.* cum primùm institutæ fuere Ecclesiasticæ dignitates æstimari eas consueuisse ratione ordinis, at non cuiuslibet, sed triplicis tantùm, Episcopalis, Presbyteralis, & Diaconalis, ex quo tres ordines isti Ecclesiasticam hierarchiam ingrediuntur propriè, alij verò non item.

In parat. Iur. Canon. tit. de preb. & dignit. p. 2.

Verùm parùm fuisset præesse cæteris ordinis excellentia, nisi potestas, & iurisdictio adesset, qua, qui maior est, subiectos cogere, coercereque posset, & inde cęptæ dignitates censeri non à sola ordinis sacri præstantia, sed à potestate, & iurisdictione, edocente subordinatione illa, illaque serie, in qua sacer Principatus consistit, eaque sanctè adeò seruata, vt postremus Episcopalis ordinis, Presbyterorum nobilissimis quibusque præferretur, & horum vltimus omnibus Diaconis tanquam inferioribus, atque subiectis anteiret, nec Diaconorum vllus gradu nedum, sed potestate, & iurisdictione superiori alicui æquaretur; ad exemplar hierarchiæ legalis, qua Pontifex prælatus semper omnibus Sacerdotibus, Sacerdotes Leuitis, & cuique ordini sua assignata munia, quæ turbare, aut supra gradum se erigere esset omninò piaculum, idque ipsum transferri, & in hierarchiam Euangelicam æquè decuit; quam sanè subordinationem, & seriem in Ecclesia vetustissimi suspexere Patres eiusdem Ecclesiæ *Clemens Roman. Ignat. Martyr, Clemens Alex.* sed præ omnibus *S. Dionys. Areopag.* à *supereßentiali*(inquit) *omnibus eminente ordinato Principatu*.

Const. Apost. l. 2. c. vlt. ep. ad Tarsens. & ad Ephes. l. 6 Strom. c. 4 & 5. celest. hierarch.

2 Duo autem inde colligimus; alterum superiores ordines inferioribus imperare; Monachis Diaconos, Diaconis Presbyteros, Presbyteris Episcopos, & sic deinceps ascendendo; alterum, in quolibet ordine, qui ipsi præest, inferiores in munere suo peccantes corrigere, & plectere posse accepta à superioribus ordinibus potestate; & ex hoc fundamento inductæ Ecclesiasticæ dignitates Archipresbyteri, & Archidiaconi, eorumque attento gradu meritò potest definiri dignitas, provt eam definiuere scribentes; quod scilicèt *dignitas sit præeminentia in Ecclesia, cum rerum administratione, & iurisdictione*. Dicitur *præeminentia*, quia qui in dignitate est, sicut alijs est superior, ità præeminet, ac præcedit; additur *cum rerum administratione*, quia dignitas adnexum habet officium, quod in administratione consistit; subditur *cum iurisdictione*, sine qua dignitatem non dixeris, cum enim dignitas sit participatio sacri Principatus, iam esse non potest sine publica potestate, & iurisdictione.

3 Dignitatibus Ecclesiasticis sic erectis, iisque ratione ordinis sic per seriem dispositis, vt Archidiaconus Diaconis præesset, cæterisque ministris, Archipresbyter Presbyteris, non tamen recta hæc ordinis series durauit, aut intra suos limites se continuit, sed insolescentes Diaconi consti-

constitutam seriem conuellere cœperunt, ac supra Presbyteros se superbè attollere; pullulauit hoc malum à Diaconis Romanæ Ecclesię, de quorum erecto fastu nimio conqueritur *Ep. 85. ad Euagr. t. 5. Annal. ann. 402.* *S. Hieronym.* causasque tanti tumoris enumerat *Baron.* non modica sanè fuit ipsius vrbis præstantia, & splendor, ac in eius vrbis Ecclesia ministrorum numerus. At illa potior, quam innuit vbi supra *Hieronym.* quod scilicèt Presbyteri ad testimonium Diaconi ordinarentur; *sed dicis* (inquit *Hieronym.*) *quomodo Romæ ad testimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius vrbis consuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vindicas?* Nisi addere velis, muneris Diaconorum Romanæ Ecclesiæ illud etiam fuisse, vt causas priuatorum referrent Summo Pontifici, & accepta ab ipso responsa redderent; quæ sanè omnes, aut singulæ adeò Diaconos Romanæ Ecclesiæ affecerunt, vt in tumentem nimis fastum se extulerint.

4 Et quamuis Romani tumoris sui peculiares hasce habuerint causas, ab hac tamen Diaconorum labe reliquæ Ecclesiæ non abiere immunes; cum enim in omni Ecclesia rerum administratio penès Diaconos esset, inde frequentiùs in ipsos promanauit obsequium, ex quo demùm cœperunt ipsi supra Presbyteros se attollere, & in alios abusus irrumpere, quibus remedium adhibendum censuit Nicœna Synodus prima *Can.* 18. sic statuens. *Hæc ergò omnia auferantur, & Diaconi intra suas mensuras permaneant scientes, quod sunt quidem Episcopi ministri, Presbyteris verò minores. Accipiant autem suo ordine Eucharistiam post Presbyteros cis præbente Episcopo, vel Presbytero.* Et eò vsque intumuerat Diaconorum typhus, vt addendum censuerit eadem Synodus. *Sed nec in medio quidem Presbyterorum liceat Diaconis sedere, id enim sit præter canonem, & ordinem; si quis autem non vult obedire, etiam post has constitutiones, à Diaconatu desistat.* Repressa quidem per hæc fuit Diaconorum arrogantia, sed non adeò extincta, quin aliquando, & in dies erumperet, vnde occurrendum nouit Synodus quinisexta Constantinopolitana in Trullo. *Can.* 7. concedens, vt sedeant Diaconi ante Presbyterum tunc demùm tantùm, cum in aliqua Ciuitate Patriarchæ, aut Metropolitani vicem gerant; nec tamen satis id fuit, vt indicat *Balsam.* ad *d. Can.* 18. *Nicęn.* nam serpens hic fastus Africanam tetigit Ecclesiam, ideòque Patres illi in Concilio 6. *Carthaginensi Can.* 18. Canonem Nicęnum inseruere; In Galliam migrauit, & ipsi fuit consultum Concilio Arelatensi primo *Can.* 18. & Concilio eod. 2. *Can.* 15. & vtcumque vsque ad sæculum quintum frænum aliquod admitteret, demùm eò elatus est, vt ibidem, & in alijs Prouincijs Archidiaconorum gradus creuerit adeò supra Presbyteros, vt eos, ni iudicarent, saltem in ipsos inquirerent, eorum crimina deferrent, Episcopalibus iudicijs sisterent, sententiam latam executioni mandari curarent, & alia etiam ad officium Ecclesiasticum pertinentia imperarent.

5 Vsus, & consuetudo tantùm auctoritatis subinde sensim inuexit, vt successiuè Concilijs Gallicanis confirmata remanserit; & præsertim Antisiodorensi, Metensi, Matisconensi primo, Cabilonensi secundo, quo-

quorum Canones translati leguntur in Capitularibus Caroli Magni *lib.* 5. *C.* 9. *& C.* 121. *& addit.* 4. *Ludouici C.* 95. *Vt prouideant Episcopi, ne cupiditas Archidiaconorum culpas nutriat Sacerdotum, quia multis modis mentitur iniquitas sibi*; sicque gradatim in Gallia creuit Archidiaconorum auctoritas. Nec minùs in Hispania in fauorem Archidiaconorum hæc ipsa germinauit consuetudo, cui robur præbuere Concilia, Toletanum primum *C.* 20. in fine, quo Archidiaconum Canonum vindicem, aut supponit, aut constituit; Toletanum 4. *Can.* 3. Archidiacono tribuens actoris Concilij, & syndici munus, à quo ad Iudicis delegati, & mox ordinarij officium transire haud difficile fuit, sicut ex visitandi munere iniuncto ab Episcopo per eiusdem Concilij decretum notabiliter fuit ampliata auctoritas. Auctę huiusce auctoritatis argumentum est epistola *Isidori Hispalensis* translata à Gratiano in Can. *Perlectis*. 25. *dist.* quamuis nutet eius fides in ea parte, quam vbique deesse notant Romani correctores, & ab ea epistola fundamentum sibi sumpsere Archidiaconi ad propriam auctoritatem ampliandam, cui momentum dedit maius Toletanum Concilium, vt videre est inter antiquas Decretales apud *Anton. Augustinum*, quo Archipresbyterum subesse Archidiacono expresse fuit decretum, eòque per gradus eius peruenit auctoritas in Ecclesijs hisce. In Italia, quæ fuerit Archidiaconi auctoritas, & quò eius conscenderit incrementum indicat *caput secundum* ex antiquo ordine desumptum apud *Ant. Augustinum*, & caput 1. apud Gregor. IX. *sub tit. de off. Archidiac.* vtrobique enim legimus. *Vt Archidiaconus post Episcopum sciat se esse Vicarium eius in omnibus, & omnem curam in Clero tàm in Vrbe positorum, quàm eorum, qui per parochias habitare noscuntur ad se pertinere, siue de eorum conuersatione, siue de honore, & restauratione Ecclesiarum, siue de doctrina Ecclesiasticorum, vel cęterarum rerum studio, & delinquentium rationem coram Deo redditurus est*. Percurrantur integri tituli de officio Archidiaconi, de officio Archipresbyteri, & sparsi Canones, & inde apparebit præferri Archidiaconum Archipresbytero. In Ecclesia demùm Orientali præeminentiæ Archidiaconi supra Presbyteros passim fas est intueri vestigia. *Isidor.* enim *Pelusiota* Archidiaconos monet; *ne forensem Præfecturam, sed tranquillum Imperium munus suum cogitent*. Et in Concilio Chalcedonensi Maram Diaconum excommunicatum legimus à suo Archidiacono, quia iniuria affecerat Presbyterum; claudat tandem *Petri Blesensis* testimonium, qui cum esset Archidiaconus Bathoniensis, velletque Richardus Episcopus Londonensis eum promouere ad Presbyteratus gradum, ipsi scribit, & post plura allata de eminentia Sacerdotalis ordinis, vt ab eodem ex humilitate se subtrahat, omnem lapidem mouet, ac demùm addit; *Porrò dignitatis turbato ordine Archidiaconi hodie Sacerdotibus præeminent, & in eos vim, & potestatem suæ iurisdictionis exercent; ea propter Archidiaconum in Presbyterum promoueri non est honorem eius augeri, sed minui*; & inferiùs, *Hic verò quædam honoris amissio est, nam si diligentiùs attendatur Archidiaconorum præeminentia, & depressio*

Collect. 1. lib. 1. tit. 15. cap. 3. & tit. 16. cap. 1.

Dist. 15. c. 2.

Lib. 1. ep. 157.

pressio simplicium Sacerdotum, quædam degradatio est in Archidiaconis ista promotio; sic igitur Ecclesiasticæ dignitates, quæ primitùs ratione ordinis censebantur, à iurisdictione æstimari cęperant, quàm cum faciliùs ampliassent Archidiaconi, tanquam proximè hærentes Episcopo, inseruientes, iniunctaque munia exequentes, longo vsu demùm obtinuerunt, vt posthabita ordinis prærogatiua non solùm Diaconis, quorum essent Principes, sed etiam Presbyteris, quorum ordo, & gradus est in hierarchia superior, principarentur; tantum potest consuetudo, vt hierarchicum ordinem turbet, & tamen malunt Pontifices Summi eam seruare, quam pacem conuellere, & restituendo, ordinem eundem iam dispositum subuertere. Vtinam discant regentes summo inferiores.

CAP. VIII.

De Dignitatibus Ecclesiasticis in specie, & earum munere.

1 *De Diaconorum ortu breuiter agitur, & inde ad Archidiaconum, de cuius auctoritatis origine, & progressu.*

2 *Archidiaconi iurisdictio præcipuè à consuetudine metienda, & de intellectu* tex. in C. Romana §. 1. de appell. in 6.

DIgnitatum retecta origine, ac essentia reuelata ad earundem officia accedendum est; trium dignitatum officia nobis sunt exhibenda Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerij, Priores duæ, quoad originem iam notæ sunt, de tertia disseremus opportunè.

1 Archidiaconus igitur idem est, ac Diaconorum Princeps, ordine Archipresbytero minor, iurisdictione maior; græcum Diaconi nomen, idem sonat, ac minister, ac proinde ex vi, & proprietate sua, & laicis, & Ecclesiasticis commune, inualuit tamen, vt de solis Ecclesiasticis accipiatur. Vix nata, & in cunabulis adhuc erat Ecclesia, ac statim instituti Diaconi ex ipsis Apostolorum actis, primusque extitit S. Stephanus, cuius fuit officium assistere S. Iacobo Apostolo, sicut Thimothei Lino, & Cleto, Anacleti, & Clementis Petro, Laurentij Xisto, quem ideò dictum, Archidiaconum ait *Anastas. Bibliothecarius*; vnde *Cyprianus*. *Diaconos post ascensum Domini Apostoli sibi constituerunt, sui, & Ecclesię ministros*. Septem Romæ elegit Euaristus, qui Presbyteris per septem titulos, vel Ecclesias ministrarent; eosdem per septem regiones diuisit Fabianus, qui numerus, & in alijs Ecclesijs seruatus, & Canone sancitus in Concil. Neocesar. munus ipsorum fuit pauperes alere per illas regiones, quæ Diaconiæ sunt appellatæ apud Gregor. Magnum, ipsique regionarij, ac subinde Cardinales, quod cardini, & custodiæ vnius tituli essent addicti; neque hæc vna fuit ipsorum cura, sed & legendi Euangelium, ministrandi Altari, nec non prædicandi eodem Magno Gregorio teste; sicque demùm omnibus negotijs fuere præpositi; verùm cum septenarius numerus tanto muneri, & oneri non posset suppetere, duplicatus fuit, &

Cap.6.num.5.
In vita Xisti. epist. 64.
Can. 15.
Lib. 9. ep. 24.
Lib. 4. Ind. 13 epist. 44. in pr

quatuordecim constituti, ac diuisa inter eos officia, vt alij prædicantem Episcopum custodirent, ijque testimoniales dicti; Alij in Basilica Lateranensi, & Palatio Pontifici celebranti assisterent, ijque Palatini, & Basilicarij appellati; alij stationibus, litanijs, & publicis precibus interessent, ijque stationarii nuncupati; alii demùm pupillorum, & viduarum necessitatibus occurrebant, & totius Cleri victum procurabant ex fidelium oblationibus, & Ecclesiæ reditibus, qui à subdiaconis colligebantur, vt ex Vaticano codice refert *Baron.* & eorundem distinctionem exhibet Synodus Constantinopolitana in Trullo. Inter hos Diaconos antiquior (vt dicebamus) fuit eorum Princeps, & adiecta Principatus nota dictus est Archidiaconus; sub eius potestate omnes Diaconi erant, ipse eis præcipiebat, & eorum lites, & controuersias, si quæ emergerent, componebat; nec minùs inferiores alij ordines ipsi subijciebantur; nam cum Presbyteri ad altare essent maximè intenti, Archidiaconus vniuersum orationis officium disponebat; indeque factum, vt Archidiaconi omnium rerum, & causarum Ecclesiæ perscrutatores, & examinatores essent, quasi quidam circumcursatores, quos περιοδευτὰς appellat *Synodus Laodicena Can.* 57. Omnium denique negotiorũ promotores erant, vel à primis Ecclesiæ temporibus, vt indicat *Isidor. in Can. perlectis.* 25. *dist.* qui Canon dici potest officiorum omnium Ecclesiasticarum dignitatum norma; ex quo subinde factum, vt dicti sint Archidiaconi alæ, & oculus Episcopi in ordine Romano, omnis honor post Episcopum ipsis sit datus, veluti vsus Dalmaticæ, quæ maximè propria erat Episcopi, ipsis communicatus, & demùm Archidiaconi officium in summam dignitatem fuerit conuersum, & ex mandata iurisdictione tributa fuerit ordinaria, quæ cum in dies aucta esset fastum Archidiaconorum adeò extulit, vt non solùm Presbyteris, sed etiam Episcopo ausi sint velle nonnunquam præferri, nec ipsi obedire vellent. *C. Diaconos* 93. *dist.*

Tom. 11. Annal. ann. 1075

Can. 16.

Auctam eòvsque auctoritatem Episcopi frænare, & compescere non potuerunt; verùm de ea consultus Innocent. III. in *C. ad hæc. de off. Archid.* tanquam de incerta, & obscura rescribit, nec aliunde ad eam fundandam argumentum sumit, quàm ab ordine Romano, & a D. Isidoro in *d. Can. perlectis.* 25. *dist.* quo vtroque fretus fundamento Archidiaconum oculum, & Vicarium Episcopi appellat, cui omnis sollicitudo Ecclesiarum incumbat, Clericos in Ecclesijs instituat, visitet, suspendat, excommunicet, iudicet, absoluat, & solo sit minor Episcopo, vt innuit *Sydon. Apollin.* dum componens cum Episcopo Archidiaconum, cui epicedium canit, inquit *ille insignia sumpsit, hic laborem.*

Non ergò ex primæua institutione sua habet Archidiaconus, vt dicatur Vicarius, & oculus Episcopi, sed quatenus ab Episcopo ei fuit permissum vsu demùm obtinuit, à primordio enim nihil potuit, nisi vt eius minister. *Cap.* 4. & 5. *de off. Archid.* & dependenter ab Episcopi consensu; at temporis processu, quatenùs sit consuetudine, & vsu quæsitum adeò, vt in decretalibus tota regula, & mensura auctoritatis Archidiaconi sit consue-

consuetudo *C. cum satis. de off. Archid.* & præsertim præscripta; & ad hanc spectandam, vbi de eius potestate contingat dubitatio extra ea, quæ sub *tit. de off. Archidiac.* traduntur; nec non ad Ecclesiarum particularium statuta. Visitatio enim, excommunicatio, suspensio, absolutio ipsi non competit nisi ex consuetudine *C. 1. de eo, qui furtiuè ord. suscepit*, vel quatenùs curam habeat animarum. *C. cum in cunctis. §. inferiora. de elect.* sicut accipitur & tex. in *C. 3. de off. ordin.*

2 Qua posita consuetudinis obseruantia contingere potest, vt Archidiaconus, aut ab ipsa, aut à priuilegio habeat iurisdictionem omninò distinctam à iurisdictione Episcopi, habeat officialem proprium, propriumque tribunal, & tunc si à sententia Archidiaconi appellandum sit, appellabitur ad Episcopum tanquam ad immediatum superiorem, non autem ad Metropolitanum, quod quidem in Concilio Lugdunensi statuit *Innocent. IV. in C. Romana. §. 1. de appell. in 6.* & quod acriter carpsit *Cuiac.* imperitiæ iuris insimulans Innocent. IV. cum Innocentius III. & non IV. inquit *Cuiac.* fuerit iuris peritissimus, qui appellandum dixerit ab Archidiacono ad Episcopum; Archidiaconus enim Vicarius est Episcopi, vnde appellare ab Archidiacono ad Episcopum est appellare à Vicario ad Episcopum, adeòq; ab eodem ad eundem. Verùm non aduertit *Cuiac.* id compertissimum fuisse Innoc.IV. consultissimo viro in eod. *Cap. Romana in princ.* appellationem statuit ab officiali ad Metropolitanum, non ad Episcopum (*ne ab eisdem à se ipsis interponi appellatio videatur*) ait ibi tex. at in §. 1.

Ad cap. referente de Præbend.

supponit Archidiaconum, aut consuetudine, aut priuilegio iurisdictionem omninò diuersam ab Episcopo habentem, eundemque Episcopum medium inter Archidiaconum, ac Metropolitanum, & proinde ad ipsum appellandum, si enim considerasset Archidiaconum ipsum, vt Vicarium Episcopi (quod si non constitutione sua primæua, at certè consuetudine habet) nunquam dixisset appellandum ad ipsum, & non ad Metropolitanum.

Sunt hæc fundamenta totius Archidiaconalis auctoritatis, ideòque mutabilia pro consuetudinis, & statutorum Ecclesiæ varietate. Esto enim, quod iure communi inspecto Archidiaconus præcedat Archipresbyterum, at hoc pro statuto vario immutatur, nam in Ecclesia nostra Paduana Archipresbyter maior est Archidiacono, est enim prima dignitas, & ordinarius Capituli Præses. Quæ igitur possit, vel non possit Archidiaconus, si dubitetur, spectetur vsus Ecclesiarum, earumque attendantur statuta, & si quid certi desideretur iure communi inspecto, non aliunde erit petendum, quàm ex *Can. perlectis 25. dist. & ex tit. decretal. Greg.IX.de off.Archid.* ad quem (cum breuis, & facilis sit) lectorem remittimus.

CAP.IX.

CAP. IX.

De Officio Archipresbyteri, & Primicerij.

1 *Archipresbyter quis, & cur etiam Decanus dictus, & eius institutio.*
2 *Excursus de Corepiscopis, & primò de ipsorum origine, nomine, & nominis ratione.*
3 *Dubitatum præcipuè, an verè fuerint Episcopi, & dubitandi ratio.*
4 *Non fuisse verè Episcopos probatur, & differentiæ inter vtrumque recensentur, & quis propriè fuerit Corepiscopi gradus.*
5 *Quo sensu aliquando Corepiscopi veri essent Episcopi.*
6 *De subdiaconatu quatenùs ordo sacer.*
7 *Corepiscopi extincti successiuè per varia tempora.*
8 *Eisdem subrogati in sollicitudine Archipresbyteri.*
9 *De Primicerio, & eius officio.*

EX quo cœptum (vt iam diximus) dignitates æstimare non ab ordine, sed à iurisdictione, quamuis earum institutio, & origo à solo ordine extiterit, post Archidiaconum subsequitur considerandus Archipresbyter, qui debuisset aliòqui præferri tanquam Presbyterorum Princeps, & post Episcopum primus; quod in iis, quæ Diuinum officium tangunt vices Episcopi gerat. *C. 3. hoc. tit.* quà ratione, & Archidiacono eum præfert *S. Hieronymus*; Decanus etiam dicitur in *Can. 2. 60. dist.* & in *C. ad hæc. de off. Archid.* quia præesse saltem decem Presbyteris debuerat adinstar militaris Decani apud *Veget.* vel eius Decani, qui inter Monachos decem ex ipsis præsidebat, vt ex *Cassiano* passim obseruare licet, qui & ipse debuit esse Presbyter, sicut & Archidiaconus Diaconus; *C. 1. & seqq. 60. dist.* Non multi numero Presbyteri initio Ecclesiæ fuere, viginti enim quinque fuisse institutos à D. Petro in Vrbe Roma traditur; at propagata Ecclesia, & proseminata fide passim non in Vrbibus tantùm, sed & in Pagis, & Villis visi sunt constituendi ex Damaso, & Anastasio. Iis ergo multiplicatis, ne Episcopi nimijs occupationibus premerentur, inter eos vnus Presbyter institutus est, qui cæteris præesset, isque Corepiscopus dictus primùm, siue περιοδευτὴς, hoc est discursor, siue visitator, qui circumcursat, & animarum delicta obseruat, ac fideles perficit, inquit *Theod. Balsam.* sunt enim ad rem perappositè Canonis verba. *Quod non oportet in vicis, & pagis Episcopos constitui, sed περιοδεύτας* periodeutas, hoc est circumcursatores.

Ep. 4. ad Rustic.
Lib. 2. de re milit. c. 13.
De instit. renunc. lib. 4. c. 7. c. 10. c. 17
Ad Can. 57. Concil. Laodic.

De Corepiscopis Excursus.

DE Corepiscopis nihil à nobis dictum, cum Ecclesiasticam politiam exhiberemus, tanquam de munere, & gradu in Ecclesia iam suppresso, & extincto; iuuat nihilominus occasione Archipresbyteri potiora de ipsis proferre in venerandæ

randæ antiquitatis obsequium, iisq; traditis ad rem nostram redibimus.

2 Muneris Episcopalis amplitudo, nec minor Diœcesum ambitus Episcopos ipsos edocuit, vt nedum in vrbe administros, & adiutores Presbyteros sibi adlegerent, & ordinarent, verùm & extra vrbem in vicis præsertim, in quibus Ecclesiæ tantùm erigebantur, in villis autem, & possessionibus Oratoria priuata de consensu Episcopi, non ad Liturgiam, sed ad preces tantùm habendas.

Habuere ergo inter administros præter Archidiaconum, & Archipresbyterum, & Corepiscopos, quod nomen dicit ministerium iunctum ordini, siue gradui ab Episcopo delatum ad vicanas Ecclesias, quæ creditæ essent Presbyteris, dirigendas, ac disponendas, vt loquitur *Can.* 10. *Concilij Antioch.* Corepiscopi dicti, quod ἐν τῷ χώρᾳ, hoc est in pago Ciuitati adnexo administrationem Episcopalem exercerent, & vicariam operam Episcopis præstarent; vnde & *Ferrandus Diaconus* vicarios Episcopi eos appellat ratione muneris, quod gerebant circa vicanas Ecclesias, & rusticanas paræcias, non attenta nominis origine, sed spectata solicitudine, quam in subiectas Ecclesias impendebant; Canones Arabici ex versione Alphonsi Pisani. *Corepiscopus est loco Episcopi super villas, monasteria, & Sacerdotes villarum, quæ sub potestate eius sunt*; & inferiùs. *Corepiscopus, & Archidiaconus sunt tanquam duę manus, & duæ alæ, quibus Episcopus volat.*

In Breuiar. can. Can. 19.

Can. 58.

Can. 64.

3 Constat quidem de gradu olim in Ecclesia, at dubitatur de auctoritate, & præsertim an Episcopalem habuerint, ac verè fuerint Episcopi? Ne dubitetur sine causa, sed rationabiliter, facit citatus *Canon* 10. *Antiochenæ Synodi*; cuius ea verba. *Corepiscopi, qui manus impositionem ab Episcopis susceperunt, & vt Episcopi sunt consecrati, tamen placuit Sanctæ Synodo eos modum proprium retinere, & gubernare adiacentes sibi Ciuitates, & esse contentos propria solicitudine, & gubernatione, quam susceperunt.* Partes autem, quas exercere potuerint, euidentiùs ipsorum Episcopalem gradum confirmant; prosequitur enim Canon; *constituere autem his permittitur lectores, & subdiaconos, atque exorcistas, quibus sufficiat istorum tantùm graduum licentiam accepisse.* Neque maiorum ordinum conferendorum facultate ipsi carebant, quamuis esset iisdem ligata, & impedita. Subdit enim idem Canon; *Non autem Presbyterum, non Diaconum audeant ordinare præter conscientiam Episcopi Ciuitatis, vel Ecclesiæ, cui adiacens inuenitur &c.*

Tom. 1. Concil.

Indulta autem ab Episcopo facultate vtrumque præstare iure suo poterat; immò si de facto, & non permittente Episcopo ordinasset, sustinebatur ordinatio, quamuis ordinans Corepiscopus deponeretur; claudit enim Canon. *Quod si quis præuaricari ausus fuerit constituta, deponi eum, & dignitate, qua præditus est, debere priuari. Corepiscopus autem ab Episcopo Ciuitatis, cui idem adiacet, ordinatus est.* Ordinat igitur Corepiscopus Presbyteros, & Diaconos, quo nil magis Episcopale.

4 At probari hæc nullo modo ei possunt, qui sciat Episcopale culmen Corepiscoporum gradum longiùs

giùs supergredi, & ea, quæ eminentioris sunt omninò propria, longè inferiori non posse competere; differentiæ plures, eæque graues vigent inter vtrumque gradum; ordinatio enim Corepiscopi soli, & vni Episcopo tribuitur, cum tamen Episcopalis debeat fieri à tribus, vel ad minimum à duobus ex *Can.* 1. *Apost.* Episcopi in Vrbe tantùm possunt constitui, Corepiscopi in villis, & pagis; *Can.* 57. *Concil. Laodicen.* indeque meritò disparem auctoritatem licet arguere.

Negari non potest, quin fuerit Corepiscopalis hic gradus approbatus vniuersaliter in Ecclesia, & frequentissimus præsertim in Orientali, cum Corepiscopos ex varijs prouincijs subscripsisse Nicęnæ magnæ Synodo apertè legamus; erant ipsi medij inter Episcopos tanquam maiores, & Presbyteros tanquam inferiores non solùm ruris, sed & Ciuitatis, non tamen habebant gradum Episcopalem ex *Can.* 10. *Antiocheno*; vnde præclarè S. Leo Magnus post enumerata Corepiscopi singularia munia, subdit; *Quoniam quamquam consecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent.* Concilium Regiense in Gallia Narbonensi *Cap.* 2. ordinationem armentarij factam à duobus Episcopis nullam declarat, & tamen *Cap.* 3. Corepiscopum hunc ipsum fieri indulget, sicque illum, qui nunquam fuerat Episcopus.

Epist. 88.

At verò in *Can.* 10. *Antiocheni Concilij* iam supra adducto; legimus; *Quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sint*; quæ sanè verba Corepiscopum Episcopum supponunt; ita quidem; sed Concilij verba facilè, ea interpretando, expediuntur; primò enim, quamuis tunc is fuerit vsus, vt plures Episcopi Corepiscopos ordinarent, nihilominus Damasus Summus Pontifex omni conatu ostendere nititur ipsos non fuisse ordinatos in Episcopos, neque eos inde Episcopos arguit; secundò verba Concilij ità possumus accipere, vt Corepiscopi non à pluribus Episcopis, sed ab vno debuerint ordinari, cum enim non loquatur Concilium de ordinatione cuiuslibet singularis Corepiscopi, sed de ordinatione Corepiscoporum in genere, rectè potuit ità loqui, & plurali numero vti, vt tamen singulos à singulis Episcopis, & non à pluribus intenderet ordinari sicut planè; si diceremus Presbyteros ordinari ab Episcopis, non hoc tamen vellemus singulos Presbyteros à pluribus Episcopis ordinari, licèt enim vnicus Episcopus posset plures successiuè in eodem die ordinare, contingit tamen, vt inter plures non vnus omnes, sed alij alios ordinent; tertiò demùm notabile est, non dixisse Concilium Corepiscopos per *manuum* impositionem ab Episcopis ordinari, sed per *manus* impositionem, quod tanquam notabile ponderauit *Vasquez*; Episcopi enim, & Presbyteri per manuum, Diaconi per manus impositionem ordinantur; itaque si Corepiscopi per manus impositionem ordinantur, iam Episcopi esse non possunt, cum secundùm Episcoporum ritum non sint consecrati; nec magis vrgent Concilij verba, *& vt Episcopi consecrati sint.* Nam immò retorquentur facilè, cum particula illa *vt* similitudinem dicat, non veritatem; minuit enim valdè de ipsa rei veritate, & indicat potius eos

Epist. 5. tom. 1. ep. Decret.

In 3. p. D. Thom. disp. 238. num. 72.

eos non esse verè Episcopos, vtcumq; videantur ordinati, vt Episcopi; sic enim argumentatus est & S. Damasus
Epist. 5. Papa; addens & hunc ipsum Corepiscoporum gradum in sacris literis nullum habere fundamentum, nullamue auctoritatem, ac proinde concludit eos veros Episcopos dici non posse, sed Villanos Episcopos, & ideò subdit; *nam manifestè patet, quoniam Episcopi non sunt; & si Episcopi non sunt, & Presbyteri esse despiciunt, quid erunt?* minimè adeò facit, ad intentum, ordinationem à pluribus Episcopis factam, & manuum impositionem, cum re vera quælibet manuum impositio non concludat Episcopalem ordinationem, iuxta enim variam intentionem manum imponentis effectum etiam varium ipsa manus impositio inducere potest.

5 Verùm notandum illud est; Corepiscopatus gradum ab Episcopo regulariter solis Presbyteris conferri consueuisse, sed & nonnunquam ordinato iam Episcopo fuisse collatum, idque factum, vt Episcopum ordinarium; & Diœcesanum in onere, & munere commodiùs leuaret, Episcopo scilicèt vacanti, qui iam Episcopalem consecrationem accepisset, tuncque is, cui Corepiscopatus ministerium conferebatur, verus Episcopus erat; praxim adijciet, ac exemplar *Nicæn. Can.* 8. quo cautum, vt Nouatiani Episcopi ad Ecclesiam redeuntes; recipiantur, & sint Episcopi; & si Episcopo, vbi commorantur visum fuerit, gradus Corepiscopatus ipsis conferatur, quo casu hic idem, & Episcopus, & Corepiscopus erat; & tunc non per se Corepiscopus Episcopus erat, sed per accidens, quod quidem confirmat, & *Zonar. ad d. Can.* 10. *Concil. Antiocheni*; sic scribens. *A Diaconis, Sacerdotibusque creandis absque Vrbani Episcopi facultate, etiamsi Episcopali ordine aliquando insigniti fuissent, prorsus Corepiscopi abstineant.* Indeque explicationem recipiunt, & verba illa, quæ in eodem Canone habentur, dum dicitur, *nec Presbyterum, nec Diaconum ordinare audeant, absque Vrbis Episcopo*; quasi scilicet eo consentiente, aut mandante hoc ipsis liceat, tanquam Episcopis; nam primò dici posset accipi Canonem de ijs, qui Corepiscopi quidem sunt, sed simul per acceptam manuum impositionem veri Episcopi, non autem simplices Corepiscopi. Sed, etsi loquatur Canon præcisè de his, omnem scrupulum tollit expositio, quam ijsdem verbis tradit *Theod. Balsam. Illud autem sine Episcopo (inquit) qui est in Vrbe, non accipitur pro eo, quod est sine eius mandato, sed pro eo, quod est sine illius ordinatione, siue consecratione. Et si enim fuerit Corepiscopo mandatum, vt Presbyterum ordinet, & hoc fecerit, irrita erit ordinatio*; per quæ sanè verba soluitur quidquid afferri potest pro Corepiscoporum auctoritate, & diluitur facilè, quod de subdiaconatu à Corepiscopis conferendo eodem Canone statuitur, nam si Corepiscopi poterant conferre subdiaconatum, alterum necessariò dicendum est, aut scilicèt subdiaconatum non esse Sacramentum, sed Sacramentale, aut si hoc non concedatur, Corepiscopos ipsos fuisse Episcopos.

6 At pro varia auctorum opinione, varia etiam potest adaptari huic fundamento responsio; Primò enim dici posset subdiaconatum non

esse ordinem sacrum, immò nec Sacramentum, sed Sacramentale, ac proinde à Corepiscopis meritò potuisse conferri; fuit hæc opinio Durandi, Caietani, & aliorum. Secundò dici posset, nunc esse quidem subdiaconatum ordinem sacrum, at olim non item fuisse, & tunc potuisse à Corepiscopis conferri, at ex quo factus est ordo maior, & sacer desijt Corepiscopis facultas eum conferendi; non fuisse olim subdiaconatum ordinem sacrum probat *C. nullus in Episcopum* 4. 60. *dist. sacros autem ordines dicimus* (ait ibi Canon) *Diaconatum, & Presbyteratum*. Vrbani Papæ, à quo mutuatus est *Gratian.* hunc canonem, mentem aperuit Innocentij III. in *C. A multis de æt. qualit. & ord. præficiendi*, qui ità loquitur apertè, vt subdiaconatum olim ordinem non sacrum, demùm sacrum fuisse factum ostendat; probabilis esset, ac plausibilis responsio, nisi constaret, quod postquam sacer factus est subdiaconatus, adhuc Corepiscopi ordinem illum contulerint. Tertiò demùm responderi potest segregando ministrum ordinarium sacræ ordinationis ab extraordinario, & ex commissione; ordinarius minister ordinationis, & per se, est Episcopus; extraordinarius, aut ex commissione Presbyter etiam inferior; nedum ipse Corepiscopus, committente siquidem Papa Corepiscopus, & inferior Presbyter subdiaconatum conferre potuit; sicut & Abbas; quod quidem discrimen probasse videtur (& eruitur ex eius verbis) *Eugenius IV. Summ. Pontifex in Decreto fidei post vltimam sessionem Concilij Florentini*; sed instabitur; quomodo potuit ordo subdiaconatus, qui non erat sacer, fieri sacer, & qui non erat olim Sacramentum fieri posteà Sacramentum? cum auctor Sacramenti alius non possit esse; nisi Christus Dominus, & Deus; numquid Ecclesia potuit Sacramentum instituere, & de non Sacramento facere Sacramentum? Resp. tamen subdiaconatum semper fuisse sacrum, simul & Sacramentum, sed non semper id constituisse, sed supra memoratorum Pontificum æuo id declaratum fuisse, potuereque Corepiscopi ordinem illum validè conferre, qualiscumque enim esset, aut ab Ecclesia, aut à Summo Pontifice potuit committi, vt conferatur. Quæ autem è contra non liceant Corepiscopis enumerat *S. Leo Magnus*, *d. Ep. 81.* nec nos eius verba transcribenda ducimus.

7 Erant igitur Corepiscopi inter Episcopum, & Presbyteros medij, quæ mediæ conditiones sunt planè difficiles, vix enim est, quin ad extrema vergant, seque simul, & alios turbent; id sanè impletum in Corepiscopis, quorum audaciæ fines auctoritatis propriæ transilienti obsistendum censuit *Synodus Antiochena d. Can.* 10. *visum est* (ait Synodus) *vt suum modum sciant; & sibi subiectas Ecclesias administrent, earumque cura, & solicitudine gerenda contenti sint.*

Sed tandem cum frænum non admitteret, aut sentiret eorum procacitas; non compescendus, sed amputandus hic gradus visus est, qui moderationis remedium non reciperet; ideò Damasus Papa eos iam ab Episcopis prohibitos supponens, iterum districtè prohibuit, & expunxit epistola sua, ex qua desumptus *Can. Corepiscopi*. 68. *dist.* Verùm hac Damasi interdictione, aut in totum

non

non interierunt Corepiscopi, aut extincti iterum reuixerunt, & præsertim in Gallia, ac Germania, ideoque post Damasum, qui præfuit Ecclesiæ ab anno 367. ad 384. S. Leo Magnus, qui præsedit Pontifex ab anno 440. ad 461. epistolam suam ad Episcopos Galliæ, & Germaniæ conscripsit, quæ vigentem adhuc in illis Prouincijs apertè testatur Corepiscoporum vsum, immò & sub Pontificatu Ioannis III. qui sedit ab anno 560. ad 572. extitisse eos adhuc indicat eius epistola ad eosdem Episcopos Galliæ, & Germaniæ circa Corepiscopos, quamuis illam, vt supposititiam reijciat *Baron.*

Tom. 7. Annal. an. 572. in princ.

Neque mirum, quod contra interdicta Summorum Pontificum, aut perseuerarent, aut resurgerent Corepiscopi; interdicta enim illa nullum habebant adnexum decretum irritans, hoc est non decernebant inane, quidquid fieret in oppositum; & quod verius, affectantes Episcopi proprium leuamen, & commodum eosdem tanquam adiutores suos, aut sustentabant, aut excitabant. Apertissimè Capitularia Caroli Magni. *Placuit, ne Corepiscopi à quibusdam deinceps fiant, quoniam hactenus à nescientibus Sanctorum Patrum, & maximè Apostolicorum decretis, suisque quietibus, ac delectationibus inhærentes facti sunt*; & ideò parùm ad eos reprimendos, aut extinguendos profuerunt Summorum Pontificum responsa, & Conciliorum decreta. Donec & Pipini nondum Regis æuo consultus Zacharias, & Caroli Magni Leo III. Romani Pontifices rescripserunt seruanda esse iam decreta, & statuta toties circa Corepiscopos; vnde Carolus Magnus in Capitularibus suis

Lib. 6. cap. 119.

Pars II.

post multa diffusa satis, de Leone III. consulto loquens ait. *Prædictos autem Corepiscopos omnes præcepit damnare, & in exilio detrudi*; irritum decernens quidquid gestum esset ab ipsis. Isque tandem fuit Corepiscoporum exitus in Ecclesia, quibus succesere tanquam subrogati Archipresbyteri, ad quos iam redimus.

Lib. 7. c. 187.

Reditur ad Archipresbyteros.

8 Electi ergò, & instituti Archipresbyteri, qui præessent, & curam gererent aliorum Presbyterorum, seu Plebanorum, eorumque negotia deferrent ad Episcopum, vel Archidiaconum *C. fin. de off. Archipresbyt. C. ad hæc de off. Archid.* qui etiam Decani rurales dicti ad differentiam Ciuitatensium, nam in Vrbibus, & earum Cathedralibus adest Decanus, siue Archipresbyter, qui vices gerit Episcopi in his, quæ spectant ad Missæ sacrificium, & alia, de quibus omnibus, & singulari Archipresbyteri officio *tex. in C. 3. & passim tot. tit. de off. Archipresb.* ad quem meritò remittimus.

9 Accedimus postremò ad Primicerium, quem non accipimus hìc generaliter, pro eo, qui primus cuiusque ordinis est, & descriptus in matricula, vel cera omnibus anteit; qualem dicere possumus, & Archidiaconum; sed Primicerium in proprio, & arctiori significato sumimus, pro eo, qui primus in choro, & in cantu absente Archipresbytero, quique Archidiacono subest; in aliquibus Ecclesiis nomen est dignitatis. *C. cum accessissent. de constitut.* habet

bet siquidem iurisdictionem adnexam, & facultatem animaduertendi in Clericos delinquentes. *C. perlectis*. §. *Primicerium* 25. *dist.* eamq; non modò in Sacerdotes inferiores exercet, sed & in ipsos dignitate spectabiles; vnde qui in Ecclesia præficitur Diaconis, & alijs Clericis, aut cantoribus instruendis ad cantum in choro destinatis, is dicitur Primicerius.

Duæ enim in Ecclesia fuere scholæ, altera cantorum, puerorum, & minimorum Clericorum, qui Diuinis addicti, modum psallendi, cantum, & minores literas discebant; in capitularibus; *sed etiam ingenuorum filios aggregent, & vt scholæ legentium puerorum fiant, psalmos, notas, cantus, computum, grammaticam per singula monasteria, vel Episcopia discant*. Altera verò studentium Theologiæ, & sacris rebus, cui præest is, quem post Concil. Trident. Theologum dicimus, & potiori titulo dicitur Primicerius, ac distinguitur à cantore in *C. constitutis. de appellat.* Primicerij nomine venire & Cancellarium notat *Cuiac.* Primicerium autem scholasticum, vel cantorem meram habuisse dignitatem non asserimus, sed potiùs personatum, vel officium, idque totum ex consuetudine varia Ecclesiarum metiendum, ac dijudicandum est; *C. cum olim*; *de consuet.* pròvt habetur in antiqua decretali apud *Antonium Augustin.* vbi latior est, ac diffusior; certè in augustissima Ducali Ecclesia Venetiarum prima dignitas nomine Primicerij donatur; qui eam gerit Patritius Venetus ex lege esse debet, vestitu, auctoritate, prouentu emicans distinctè, & sic pro cuiuslibet Ecclesiæ more varios gradus obtinet; & variè de Primicerij titulo in praxi censendum.

Lib. 1. c. 72.

... i Cap. Ap. de his, quæ fiunt à Prælatis.

CAP. X.

De insigni sacrorum Procerum Pallio, & eius vsu.

1 *Ratio pallij inducendi, & eius definitio, seù veriùs descriptio, & subinde forma.*
2 *Origo pallij proponitur, eaque antiquissima, & redditur opinio, quod à Constantino Imperatore processerit.*
3 *Eiusdem opinionis comprobatio.*
4 *Opinio ipsa expenditur cum eius fundamentis, innuiturq; verior sententia.*
5 *Soluuntur fundamenta oppositæ opinionis.*
6 *Cuius sit pallium conferre, examinatur opinio negans Romani Pontificis id esse, eiusq; relata fundamenta soluuntur.*

VIA Magistratuum in Republica, vt non idem est gradus, ità inæqualis est iurisdictio, decuit, gradus ipsius eminentiam, potestatisque amplitudinem, & indicari, & distingui ornatu aliquo, aut signo, in quo suspiciant inferiores non tàm gestantis, quàm largientis maiestatem, eique cultum non minùs, quàm obedientiam exhibeant. Ad hoc intentum dirigitur in Ecclesia insigne, quod dicitur pallium, & de eo breuitèr inspicienda

ſpicienda hæc, & inquirenda nobis ſunt. Quid ſit hoc pallium; quæ, & vnde eius origo; quæ ratio, quiſue finis, & forma, & qualis eius vſus.

1 Diſpoſita ad vnitatis tutelam, ac diſtributa Eccleſiaſtica politia (vt aliàs oſtendimus) per Prouincias, vnus debuit cuique prouinciæ præfici, qui cæteris comprouincialibus Epiſcopis, & gradu, & auctoritate præſideret, ſummumque omnium hierarcham, ac ſupremum Eccleſiæ caput velut radius, & imago repræſentaret. Is Archiepiſcopus eſt, ſeu Metropolitanus, cuius auctoritas, & gradus nedum re, ſed & ſpectabili indice debuit deſignari; index autem is non alius, quàm pallium, quod deſcribitur; vt ſit *inſigne ornamentum Metropolitanorum de corpore Beati Petri ſumptum paſtoralis officij plenitudinem deſignans*. Cur dicatur *ornamentum*, conſtabit, cum ipſius pallij formam exhibebimus; *Metropolitanorum* dicitur, & non *Epiſcoporum*, quia illorum eſt maximè proprium, & ſi quando Epiſcopus habeat, vt in *C. cum in iuuentute. de præſumpt.* id habet non ordinario, ſed ſingulari iure, ſeu priuilegio. Subditur *de corpore B. Petri ſumptum*, hoc eſt de Altari, ſub quo corpus S. Petri conditur; Altaria enim à primis Eccleſiæ temporibus ſuper tumulis Martyrum erigi conſueuerunt, vt eriguntur adhuc, offeruntur enim in die S. Martyris Agnetis Romæ in eius Eccleſia, quæ eſt in via Nomentana, agni aliquot candidi ad Miſſam ſolemnem, qui cuſtoditi tondentur poſtea, & ex eorum lana texuntur pallia, quæ ſubinde deferuntur in Baſilicam Vaticanam, & ponuntur ſuper corpora SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli in vigilia Natalis eorum, ibique relinquuntur tota nocte, & die ſubſequenti deputatis cuſtodienda traduntur; indeque meritò dicitur pallium de corpore B. Petri ſumptum; adijcitur demùm *plenitudinem paſtoralis officij deſignans*. Ad hoc enim dirigitur pallium tanquam index, & ſignum. *C. niſi. C. ad honorem. de auct. & vſu pall.* Definitioni deſcriptionem adnectimus, vt de re, quam tractamus euidenter conſtet.

Eſt igitur pallium torques, ſiue collare, quod geſtantis circumambit collum, ſed ſuper humeros, ex lana pura contextum, crucibus exornatum, à circulo enim, ſiue collare faſcia vna conſimilis pendet ante pectus, alia poſt tergum æqualis anteriori, & aliæ duæ, ex quibus quælibet ſuper humeros, & in qualibet ex hiſce faſcijs cruces ſunt infixæ, ſiue inſutæ purpureæ; quam deſcriptionem exhibet Innocentius III. & paſſim ſpectare licet, tum ex vtentibus Archiepiſcopis hanc pallij formam, tùm ex imaginibus, hæcque apud Græcos eſt aliqualiter diuerſa, ſed merè accidentali differentia longioris faſciæ. Hinc ad originem pallii ſcrutandam accedimus, qua in re variè ſanè fuit opinatum non tam veritatis, quam affectionis, nec adeò rectę, ſtudio.

2 Antiquiſſima eſt pallii origo; eaque magis tribuenda moribus, & vſui, quàm ſcripto, aut conſtituto iuri, & magis traditionis, quàm canonum auctoritati; & ideò extitit, qui ingenuè aſſeruerit, nullam ſe inuenire potuiſſe pallii originem; verùm quia altè pungit, quidquid in Romanæ ſedis dignitatem, & auctoritatem redundat, ideò pallii inuentum externo potiùs beneficio, quàm Romani

Romani Pontificis auctoritati tribuitur respiciendo ad donationem Constantini, & eius edictum; quod quidem si admitteretur tanquam legitimum, facilè etiam pallii institutio donatori Constantino posset tribui. Legitur in ipsa; *Nos autem splendidissimum phrygium lorum, quod sanctam Resurrectionem significat eius sancto capiti proprijs manibus imposuimus*; mox inferiùs; *Decernentes, vt omnes eius successores phrygio vtantur loro in processionibus ad imitationem imperij*; & in *cap. Constantinus 90. dist.* nonnulla habentur, quæ pallium ab Imperatore indicent; *contradimus deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non superhumerale, videlicet lorum, quod Imperiale circumdare assolet collum*; quibus redditis verbis addit tandem sic sentiens, & notabimus eius verba; *quę sanè est plena fermè pallij Archiepiscopalis descriptio sub phrygij, seu lori nomine, & quamuis Decretum illud quoàd multa sit fabulosum, quod tamen spectat ad quædam donaria, & ornamenta non videtur omninò contemnendum*. Rectè omnia; & fabula vertatur in historiam, dum ad minuendam Pontificiam auctoritatem inseruiat, & vt pallium mendicatum ab alia, quàm à Pontificia manu, euincatur; ac ipsa pallij auctoritas extenuetur. Sic enim habet. *Cum verò potestas* Vbi sup. n. 1. *ipsa Episcopalis à Deo sit vniuersa, & non ab homine, nisi ministerialiter, quatenùs ab homine sit electio, & deputatio personarum, planum est ista pallia nihil potestatis tribuere Metropolitanis, qui in sua legitima ordinatione etiam sine pallio totam, quam habent consequuntur à Deo potestatem. Si quid ergo operatur pallium, id signum tantùm erit legitimę ordinationis, & ritè factæ deputationis, ac missionis, solaque humana inuentione peculiare hoc pallij indumentum est Metropolitanis attributum, soloque iure humano Ecclesiastico pallium, si quid dat, dat potiùs exercitium legitimum potestatis, quam potestatem, eodemque solo iure Ecclesiastico impediri videtur Metropolitanis, & vetari exercitium suorum propriorum munerum Metropoliticorum, saltem aliquorum, nisi prius pallium sint consecuti*. Nec alia certè de causa attenuatur pallij auctoritas, nisi quia eius traditio à manu Romani Pontificis est; quidquid sit de intentione scribentis, eius opinio circa pallij originem non displicuit meritissimo alicui alteri, doctissimo recenti auctori, quamuis non satis probatam afferat, & vtcumque eam admittat, intentione tamen omninò diuersa pro sua in Romanam sedem fide, & cultu. Quod igitur probando non præstitit qui supra exequitur hic auctor, cuius scriptionis summam exhibebimus, lectori, nec sine fructu.

3 Duo ergo proponit, vtrumq; eruditè pro more suo probaturus. Alterum, aliam fuisse olim pallij formam, ab ea, quam modò spectamus; Alterum; fuisse pallium primitùs genus Imperatorij indumenti, cuius vsu ab Imperatoribus permisso Patriarchis, hi subinde eundem communicarunt Metropolitanis; vtrumq; assertum confirmat; & primò primum; aitque fuisse pallium antiquitùs indumentum præclarissimum, & fulgens vsque ad terram protensum, & hoc dictum fuisse *pallium* latinis; Græcis verò ωμοφόριον, quod idem

idem est, ac superhumerale, vel etiam græcè φενολιον ωμοφοριον duo significat; & vestem laneam, quam humeris suis imponebant Episcopi extra sacrificij tempora, & qua vtuntur adhuc æuo nostro, eamque vocant *Mozzetta*, siue cappam breuem. De qua *Isidor. Pelusiota*; & indumentum Patriarcharum, quod latini pallium appellant; Hoc itaque indumentum, ipsumq; pallium fuisse ad terram protensum, & diuersa forma ab hodierno pallio probat; primò auctoritate à *Zonara* mutuata, qui ait Anastasium insistentem vestigijs Germani Patriarchæ *omophorium eius calcasse, vt eum admoneret, ne festinaret*; quod aliter fieri non poterat, nisi indumentum fuisset vsque ad talos demissum adeò, vt à subsequenti posset calcari; secundò ex epistola *Pelagij Primi, & Gregorij Magni* Summorum Pontificum; Ille enim ad Sapaudum Arelatensem Episcopum; *pallium dirigentes, vt in tanti loci fastigio constitutus, præclaro quoque habitu decoreris*. Gregorius verò ad Siagrium Episcopum Augustodunensem. *Quia dignum profectò esse credimus, vt cum mentis grauitate, habitus quoque exterioris clarior in te cultus accresceret*; mox inferiùs; *cuiusne indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse*; & demùm adhuc infra; *sed quoniam cum honoris augumento cura quoque solicitudinis debet accrescere, vt cultui vestium actionis quoque ornamenta conueniant*.

Lib. 5. ep. 136.

In vita Constant. Copronymi.

Lib. 7. ep. 112.

Lib. 4. ep. 54.

Idem Pontifex Martiniano Episcopo Rauennati de vsu pallij ipsi concesso. *Sic enim alterno eris inuicem decore conspicuus, si ad huiusmodi corporis habitum mentis quoque tuæ bona concordent*. Quæ sanè auctoritates pallium, non fasciam, qualem intuemur hodie, sed indumentum exhibent; quod erat primùm præmissum, & probandum; esse verò indumentum Imperatorium ostendi aliunde meliùs non potest, quàm ex Constantinianæ donationis edicto; quod probatum videtur ab Ecclesia Romana, ex quo admisit insertum Gratiani decreto; & licèt non recipiatur ab auctore supradicto; vt verum, antiquissimum tamen agnoscit, & existens Hadriani Primi Summi Pontificis, & Caroli Magni æuo, & ideò quidquid probationis ex eo promitur inuincibile ab eo habetur. Verba sunt edicti, quæ supra recensuimus ex *C. Constantinus 96. dist. Deinde diadema coronam videlicèt capitis nostri, simulque phrygium, nec non superhumerale, videlicet lorum, quod Imperiale circumdare assolet collum, verùm etiam & clamydem purpuream, atque tunicam coccineam*. Fallitur summus Vir *Baron.* dum prhygium pro pallio accipit; cum ipse verborum ex donatione contextus phrygium tegumentum, & ornamentum capitis denotet apertè nimis, & ideò *Baronij* epitomator *Spondanus* phrygium pro Mitra, seu Thiara exposuit; & consimiliter *Balsamo* phrygium, & lorum pro eodem accepit; *Regio loro* (inquit) *caput eius tegitur*. Sed expositioni huic refragatur apertè nimis edictum ipsum Constantini, quod *superhumerale* exponit *videlicet lorum*; & vt superhumerale respicit ex vi verbi humeros, ità cum capite nihil habet; vnde nec *lorum* respectum aliquem dicit ad caput; ex edicto igitur Summo Pontifici duo fuere ab Imperatore, ad rem, donata; *lorum*, hoc

Tom. 5. Annal Ann. 430.

Ad Nomocan. tit. 8.

hoc est *fasciæ*, quibus indumentum eius ornabatur, & chlamys, idest, pallium Imperiale; Quibus attentis pallium videtur duo continuisse, nempe indumentum, quod esset propriè pallium, & fascias, quibus ornaretur; alludit *Balsamonis* testimonium, ac responsa, quibus vestes describuntur Constantinopolitani Patriarchæ, & præsertim saccus patriarchalis, quem delineat idem *Balsam.* & referre, ait, pallium latinorum; saccus autem fuit integra vestis, non collare. Indeque concludit pallium fuisse vestem ad humum vsque demissam, qualem exhibere videntur Pelagius, & Gregorius, cuius vtriusque iam descripsimus auctoritates, adeòque Imperialem, & ex sola Imperiali munificentia adeptam, sicut testatur, & factum Anthimi Constantinopolitani Patriarchæ, qui à sede sua depulsus, vt scribit *Baron.* pallium Iustiniano Imperatori restituit; sic enim de eo *Liberatur Diaconus*. *Anthimus videns se sede pulsum pallium, quod habuit, Imperatoribus reddidit*. Iustiniano scilicet, & Theodoræ Augustæ; reddere supponit recepisse ab eo, cui redditur; & *S. Gregorius Magnus* scribens Sebastiano Episcopo Risiniensi de Anastasio Patriarcha reuerso ait; *Præterea indico suggestionem me ad pijssimos Dominos summis precibus plenam fecisse, vt virum beatissimum Dominum Anastasium Patriarcham concesso vsu pallij* (en pallium ab Imperatore) *ad B. Petri Apostolorum Principis limina mecum celebraturum solemnia missarum transmittere debuissent, quatenus, si ei ad sedem suam minimè reuerti liceret saltem mecum in honore suo viueret*.

Lib. 7. Iur. Grec. in meditat. Patriarchar.

Et ibid. respons. 37. ad interrog. Marci Patriarche Alexandrini Vbi de sacco patriarchali.

Tom. 7. Annal. Ann. 536.

In Breuiar. cap. 21.

Lib. 1. ep. 27.

4 Placuit hæc sententia (vt iam diximus) Auctori supra dicto, quæ vel à nomine sui auctoris displicere poterat; momentum ingens hęc approbatio ei tribuit; disceptare stylus noster non patitur; percurremus nihilominus opinionem, & quid veritas in aduersum suggerat promemus.

Iam fassus est improbatus ille auctor se originem pallij inuenire non potuisse, licèt eius vsum semper in Ecclesia obseruet; vtcumque ab Euangelio, à Canonibus, à iure scripto non habeatur pallij origo, supererat adhuc examinanda obseruatio, & consuetudo, quæ demùm sine euidentia originis inolita in tutissimum principium debuit resolui, in Apostolorum scilicèt auctoritatem, & Ecclesiasticam, ac Apostolicam traditionem, nec asseri sine origine potuit, quod immò certissimam habet. Tertullianus. *Habes obseruationem inueteratam, quæ præueniendo statum fecit. Hanc si nulla scriptura determinauit, certè consuetudo corroborauit, quæ sine dubio de traditione manauit*; plura subdit inferiùs, sed hæc ad rem satis.

De Corona c. 3.

C. 4.

Præstabat igitur inde originem pallij agnoscere, quàm fallaci coniectura aliunde deducere; & præsertim ab Imperiali potestate, cum qua nil commune habere potest pallium, & pallij auctoritas, est siquidem signum plenitudinis Pontificalis officij, ac eius potestatis, quam Metropolitanus in vniuersam Prouinciam, & comprouinciales Episcopos gerit, idque sacrorum Conciliorum Canones sanctorum Patrum dicta passim testantur, *Concil. Lateranense 4. sub Innoc. III. C. 5. Generale 8. cap. 23. S. Gregor. Magn. Alcuinus, Amalar.* à quo igitur est potestas ab eodem debet esse, & signum; potestas autem

Lib. 4. ep. 14.

Lib. 10. ep. 55.

De diuin offic. c. 28

De Eccl. off. lib. 2. c. 23.

autem Archiepiſcopi non eſt ab Imperatore, ſed ab Eccleſia, & à Summo Pontifice eius capite, non ergò ab Imperatore poteſt eſſe pallium; cum enim ad vnitatem ſeruandam in Eccleſia, quando iam cœpit ipſa diffundi, & ampliari, & Epiſcopi ſeparatim quilibet Eccleſiam ſuam regere cœpiſſent, debuere ſub vno immediatè colligi, qui eis præſideret, hæcque præeminentia Metropolitano obuenit non ex Vrbis præſtantia, ſed ab Apoſtolorum traditione, & Eccleſiaſticæ legis auctoritate *Can.* 35. *Apoſtol. Can.* 6. *Concil. Nicœn.* 1. *Antiochen. C.* 9. alijſque ſucceſſiuè concilijs, quæ poteſtatem Archiepiſcopi in ſuffraganeos conſtituunt; noſque ſupra de Mettopolitanis agentes ſatis indicauimus; decuit igitur & ſignum aliquod conſtitui, quo, tanquam teſſera connexionis cum ſupremo capite, ijdem coniungerentur, & à legitimo, ac vero fonte recepta auctoritas ab omnibus conſpiceretur, hocque ſanè excogitare, & inſtituere potuit Eccleſiaſtica poteſtas, ſimulq; conferre ſine vllo Imperialis concurſu. Factam olim apud Romanos maieſtatis communicationem per pallium, & purpuram literæ teſtantur *Comodi* ad Albinum ità poſt alia ſcribentis. *Sanè vt tibi inſigne aliquod Imperialis maieſtatis accedat, habebis facultatem vtendi Coccinei pallij me præſente, & ad me, habiturus & purpuram ſine auro.* Torquem diximus pallium, quo Apoſtolici Imperij communicetur maieſtas, & ſupremæ poteſtatis indicetur participatio; non ab alio impertiendum, quàm ab eo, penès quem tota Imperij reſidet ſumma; materiam huius torquis conſidera, totamque eius ſtructuram; lanam puram ex innocentibus agnis, nihil gemmarum, auri nihil, cruces pro gemmis, ſimplex candor ſine vllo purpuræ fuco, qualem demùm Eccleſiaſticam humilitatem deceat. Et quis credat Imperatorem ad ditandam, & exaltandam Eccleſiam intentum pauperem, & humilem huiuſmodi torquem largitum?

Apud Iul. Capitol. in princ.

Lino Petri ſucceſſori, & aſſeſſori pallij inſtitutionem aliqui tribuunt, qui Ephod Præſulibus in auctoritatis argumentum tribuerit; Ephod autem duplex fuit; alterum pro linea tunica ſimplex, & ipſum lineum; alterum ſuperhumerale Summorum Pontificum ex hiacinto, purpura, cocco, byſſoque contextum, vt apud *Anaſtaſium Synaitam*, & *Arnoldum Abbatem Bonæuallis*; & huic torqui ſubrogatum pallium, immò à D. Petro communicatum; legimus enim apud *Rupertum*, maternum à B. Petro miſſum ad Treuirenſem Eccleſiam pallium ſuis ſucceſſoribus reliquiſſe, quod ipſe à Principe ſuo acceperat; ipſemet auctor memorat ex libro de Romanis Pontificibus in Marco primo Pontificalis pallij mentionem habitam, in ea verba. *Hic conſtituit, vt Epiſcopus Oſtienſis, qui conſecrat Epiſcopos Vrbis, tunc pallio vteretur, & ab eodem Vrbis Epiſcopo conſecrarctur.* Tot ergò cum ſuppetant ipſius pallij, & eius originis teſtimonia, non eſt cur Imperatori tribuamus acceptum, quod Eccleſia per ſe potuit inducere.

Tract. de verbo Domini in Bibliotheca SS. Patrum. Lib. 1. de Diuin. off. c. 27. Lib. 3. c. 11. num. 3.

5 Dederit Conſtantinus ſuperhumerale (quod ſupra opponebatur) dederit lora, & clamydem loris, ſiue faſcijs ornatam, at hanc eſſe pallium vix poſſumus imaginari; donauerat Conſtantinus Romam cum tot adia-

adiacentibus Summo Pontifici, & nil mirum, ſi clamydem, & exornantia lora tribuerit in Imperialis maieſtatis ſplendorem; & ornamentum; at quid hæc cum pallij humilitate, quod temporale nihil, ſed merè ſpirituale, & Eccleſiaſticum ſignificat? fuerint intexta; vel adſuta clamydi lora, ſiue faſciæ ad ornatum, ſeparauit ſcindens fortaſſe Syluester, & in pallium efformauit? & quis dicat ab Imperatore datum, quod Syluester ingenio, & placito ſuo exſuens in pallium conuertit? miramur creditum ſummis viris ſaccum Patriarchalem, qui eſt indumentum ad terram, & vſque ad talos protenſum apud Græcos, eſſe pallium latinorum non alio argumento niſi, quod Græcus Patriarcha ſacco diebus ſolemnibus vtatur; ſi enim tempus ad vſum præfixum rem conſtituit, iam quidquid ſolemnibus diebus adhibetur poterit eſſe pallium. Vel oculus hæc diſcernit; aliud enim eſt collare, & aliud veſtis talaris; etſi Græci Patriarchæ cruces addiderunt ſacco, vt rem facerent Eccleſiaſticam; iam ergo non Conſtantinus dedit pallium; ſed Patriarchæ de clamyde ſpeciem mutantes fecere pallium. Vix percipi poteſt ſaccum Patriarchalem, qui ad latinorum pallium refertur, ab Imperatore profectum; cum *Theodor. Balſamo* ſingula ornamenta, & indumenta Patriarchæ myſticè interpretans, ſaccum exponat *pallium illud contumeliæ, & opprobrij*; & quis credat myſticum hoc indumentum ab Imperatore profectum? notabile eſt tandem *Balſamonem* enumerare inter Patriarchalia ornamenta *collaria*, & exponere lorum illud, *quod vitam ad mortem traxit*; hoc collare, hoc lorum alludere aptiùs

Lib. 7. Iuris Græcorum in meditat. medit.

videtur, ac referri ad latinorum pallium, quàm ſaccus; fallaces nimis, & incertæ ſunt hæ coniecturæ, nec inferunt iuſtè, quod Archiepiſcopale pallium ab Imperatore ſit.

Factum ſupereſt ex auctoritate Anthimi Patriarchæ pallium Imperatori reddentis tanquam ab ipſo acceptum, & tanquam Imperatorium munus; at nil mirum, quod Imperatoribus, & præſertim Theodoræ reddiderit Anthimus, cuius opera ipſe Epiſcopus Trapezuntius in Conſtantinopolitanam ſedem fuerat intruſus; Catholicæ fidei fictus aſſertor, ſed re ipſa Eutichianæ hæreſis ſectator, eoque nomine malè audiens apud Agapitum Romanum Pontificem, qui (vt ſcribit *Baron.*) legatione aſſumpta Conſtantinopolim, licèt adnitentibus Principibus, negauit tamen ſe vnquam Anthimum ad ſalutationem recepturum, niſi libello ſe probaret Orthodoxum, & ad Sedem ſuam Trapezuntium rediret; cumque Theodora nec minis, nec precibus Agapitum à ſententia poſſet dimouere Anthimi deponendi, ipſe ſede ſua ſe pulſum videns pallium, quod habuit, Imperatoribus reddidit, & præſertim Theodoræ, cuius impia opera illud obtinuerat; numquid reddidiſſet Agapito? à quo fuerat depoſitus, & qui nunquam eum agnoſcere voluerat? abſit, vt factum impij hominis pallium Principibus reſtituentis, arguat pallium ab Imperatoribus profectum; ſat fuerit damnatum Anthimum in Concilio Conſtantinopolitano ſub Mena, pulſum in exilium à Iuſtiniano, & eiuſdem iuſſu ipſius ſcripta combuſta, ne tanti ſit eius factum, vt traditi ab Imperatore pallij præbeat argumentum. Haud abſimiliter accipienda & verba

Tom. 7. Annal. Ann. 536

verba S. Gregorij de Anastasio Synaita scribentis, simulque intercedentis apud Imperatorem, vt pallio vti ipsi liceat; Quàm submissè cum Principibus egerit semper S. Gregorius Magnus, proque humilitate sua, sed & constanter, notum est ex eius epistolis; Anastasius hic erat Synaita Antiochenus Episcopus pulsus in exilium à Iustino Imperatore, penès quem se scribit intercessisse, vt colligitur ex *Baron.* agere meritò ità debuit interueniens pro exule, & extorre, & auctoritate Imperiali à sede sua pulso, submissiùs exorans pro eo impetrando, quod aliàs iustè competeret; at nil minus inferri inde potest, quàm pallium ab Imperatore esse, nam etiamsi aliunde habeat, vti posse tamen cum gratia Imperatoris, & extorrem in honore haberi deprecandum fuit, vt liceret, & submissè impetrandum. Ad hæc reponenda excitauit appræhensa veritas, quando si sola esset damnati auctoris opinio præiudicata iam foret ex hominis conditione, at quia momentum ingens addit docti viri approbatio, licèt intentione omninò diuersa, examinanda fuit, sed semper cum æstimatione, & cultu tanto nomini, tantæque doctrinæ debito.

Tom. 7. Annal. An. 572.

6 Connexa origini pallij, & sanè consequens est illa inquisitio, quam statim exeitamus, cuius scilicèt sit in Ecclesia pallium largiri? non enim alterius potest esse id muneris, quam Summi Romani Pontificis; Quod siquidem confertur tanquam insigne plenitudinis potestatis non ab alio concedi debet, quàm à supremo totius Ecclesiæ capite, & totius plenitudinis primario fonte. Damasi, Vigilii, Pelagij Primi, sed Magni Gregorij plures id confirmant epistolæ; sed egregium est testimonium relatio illa celebris Luitprandi historici à legatione sua Constantinopolitana redeuntis, quam per extensum regerit *Baron.* ex qua ad rem pauca hæc sat erunt verba. *Sed quid hoc memorem cum ipsa Constantinopolitana Ecclesia nostræ Sanctæ Catholicæ, atque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ merito sit subiecta? scimus, immò videmus Constantinopolitanum Episcopum pallio non vti, nisi Sancti Patris nostri permissu.*

Ep. 7. c. 5. ep. 6. 7. 10 ep. 6. 7. lib. 4. ep. 8. 50. 54.

Lib. 5. epist. 7. lib. 7. epist. 5. lib. 11. ep. 44. lib. 12. ep. 15.

Tom. 10. Annal. ann. 968.

Nemo deinceps renuat id ipsum profiteri, quod seruatum in Constantinopolitano Patriarcha intuetur; sed omitti non debet Bizantinum ab initio simplicem Episcopatum fuisse sub Heracleensi Metropolitano, & quamuis Constantinopolitano primo, & subinde Chalcedonensi Concilio sit euectus in Patriarchatum, hoc tamen sine vlla diminutione iurium Apostolicæ sedis debet intelligi; ideò quidquid sit de Constantinopolitano insistit auctor supradictus, & negat Patriarchas reliquos accipere pallium à Romano Pontifice, nosse fundamenta assertionis non pigebit lectorem, ideò potiora promemus breuiter; odit infelix quidquid maiestatem Romanæ sedis arguit, & ideò ipsam pallii dationem non patitur; vrget igitur; Summus Pontifex à nemine accepit pallium, sed ipse sumit; infertque subinde hoc ipsum à reliquis etiam Patriarchis præstandum, & de facto præstitum; vt id confirmet pereurrit singulos; de Alexandrino testis *Liberatus* sic scribens. *Solitum olim recens creatum Patriarcham Alexandrinum ductis ad sepulchrum nuper defuncti excubijs pallium B. Marci de collo demortui suis manibus detrahere, ac suis humeris*

In Breuiar. cap. 22.

meris imponere. Ritus, qui intentum irrefragabiliter comprobat. Pro Antiocheno facto innititur ſingulari, Rodulphus enim Mamiſtanus poſt vindicatum à Saracenorum oppreſſione Orientale Imperium auſpiciis, & Conſilio Romanorum Pontificum ſecundus Antiochenus Patriarcha ex latinis ſtatim ac dignitatem eſt adeptus pallium de Altari S. Petri ſibi ſumpſit in Antiochena Eccleſia, aſſerens Antiochenam, & Romanam æquè Petri Cathedram eſſe, ſed Antiochenam potiorem, quia primogenitam; & hic ſi moderatiores habuiſſet ſpiritus, & (vt ſcribit *Vuillelmus Tyrius*) *ſi Canonicorum Eccleſiæ pacem amplexus fuiſſet, nec eorum turbare poſſeſſiones ſpiritu ſuperbiæ ductus præſumpſiſſet, potuiſſet tranquillo ſtatu vitam ibi tranſegiſſe*. Hoc certum, quod nihil huic Rodulpho imputatum, quia pallium ſibi ſumpſerit, tanquam fuerit id legitimè factum. Quod verò ad Hieroſolymitanum Patriarcham ex eodem *Villelmo* legitur. *Vuillelmum Hieroſolymorum Patriarcham infenſum Fulchero Tyrienſi Archiepiſcopo pro eo, quod poſt receptam à Hieroſolymitano Conſecrationem pallium petere voluiſſet à Romano Pontifice*. Sed hæc ſunt deliria hominis metam ſtatuentis Eccleſiaſticæ hierarchiæ in Patriarchis, nec apicem præ liuore agnoſcere volentis, aut valentis; eaque tam facilè concidunt, quàm perturbatè afferuntur.

Lib. 14. c. 10.

Baron. tom. 12. Anno. 1136.

Sumit enim ſibi Summus Pontifex pallium, quia nemo ſuperior, qui ei tradat; non ſunt Patriarchæ in regione ſua Summi, ſed apicem ſupra ſe in Romano ſuſpiciunt, qui Patriarcha quidem, ſed & ſupra Patriarchas; ideòque nemo ipſi, ſed ipſe aliis pallium largitur, neque id habendum in exemplum. Nefas aſſerere, quod pallium tradens Summus Pontifex violet fines à Niceno VI. Canone præſcriptos, non enim id agit, vt Patriarcha, quibus limites Canon ille præſcribit, ſed vt vnicus, & ſupremus Eccleſiæ Rector, cui ius datum in omnes Eccleſiæ Præſules, & quem compræhendere Canone ſuo noluere Niceni Patres, vt aliàs in excurſu oſtendimus; eòque lectorem remittimus; & ſi datum Patriarchis pallium tribuere Metropolitanis ſibi ſubiectis, non ante id ijs conceſſum, quam & ipſi pallium à Summo Pontifice eſſent adepti, & cum eo alijs largiendi poteſtatem. Sumit ergò Pontifex ſibi ipſi pallium, at alij Patriarchæ non itèm. Quod etenim memorabatur de Alexandrino Patriarcha ſibi ſumente pallium, de collo prædeceſſoris poſt actas ad eius monumentum excubias; non eſt credibile, fuiſſe illud pallium ſummæ dignitatis, vel plenitudinis poteſtatis inſigne, ſed ordinarium potiùs Epiſcopi Alexandrini amiculum, quod memoriam adhuc S. Marci referret; cum ſit perenne inſtitutum in Eccleſia, vt pallium ſit perſonale, & cum ipſo geſtante ſepelliatur, nec tranſeat in ſucceſſorem, vt tanquam notum ſupponit Cęleſtin. III. in *C. ad hoc, de auctoritate, & vſu pall.*

Tom. 1. lib. 2. c. 2. in excurſus.

Quod ſubdebatur exemplum de Rodulfo non poteſt in argumentum induci; fuit enim ipſe in eam Sedem Antiochenam intruſus, vnde temerè ſibi pallium ſumpſit. Quinam ſubinde fuerint hominis progreſſus, quomodo temerè ſumptum pallium Romæ reſignauerit, aliudque de corpore B. Petri ſumptum acceperit, & demùm quas accuſationes, quaſque

ſit

sit passus ærumnas, & quàm miserabilem exitum habuerit ex *Vuillelmo Tyrio* narrat *Baron.* vt inde constet quale sit argumentum à facto scelesti hominis, ipsoque vnico desumptum. Quod verò ad Hierosolymitanum non alium volumus veritatis testem, quàm eundem *Vuillelmum Tyrium*, qui electionem, & successionem describens in Tyrio Archiepiscopatu hominis non quidem aprimè docti, sed constantis, & amatoris disciplinæ (vt ipse loquitur) addit; *eum postquam consecrationis munus ab Vuillelmo Patriarcha Hierosolymitano recepisset, cum vellet ad Ecclesiam Romanam exemplo præcessoris sui pergere pro obtinendo pallio, ab eodem Patriarcha, & eius complicibus passum fuisse insidias, & violentiam, ità vt vix, & cum multa difficultate manus eorum posset effugere, & ad Ecclesiam Romanam pro causa prædicta peruenire* inquit *Tyrius*, qui & regerit Innocentij III. epistolam ad Vuillelmum Hyerosolymorum Patriarcham ipsum acriter obiurgantis eo nomine, & imperantis cultum, & honorem in Romanam Ecclesiam, satisfactionemque pro admissis, & pœnam insuper comminantis. Quàm probent singulares hi casus Patriarchas à Romano Pontifice non accipere pallium, sed à se ipsis debere sumere, retortæ iam auctoritates euincunt. Dant quidem Patriarchę Metropolitanis sibi subiectis pallium, sed tunc demùm cum ipsi à Summo Pontifice fuerint adepti, idque non Innocentius III. tantùm asseruit, sed mille, ducenti, & quindecim Patres, qui Lugdunensi Concilio interfuere, quidquid latrent, qui vni Innocentio id tribuunt, neque ei in causa propria credendum asserunt, quamuis supremo Ecclesiæ Capiti id ipsum, & alia statuendi sua non deesset potestas.

Lib. 15. c. 13. to. 12. an. 1036. in fine.

Lib. 14. c. 11.

Dandi igitur pallij penès Summum Pontificem residet potestas, neque ità limitata, vt non alijs, quàm Metropolitanis valeat largiri, licèt eorum sit maximè proprium, sed etiam Episcopis alijs in singulare priuilegium potest concedere, nec desunt exempla omni fermè Ecclesiæ æuo; S. enim Gregorius Magnus pallium concessit Siagrio Augustodunensi Episcopo interuentu Brumechildis Reginæ, exposcentibus eiusdem Siagrij in Romanam Sedem meritis, vt indicant Sanctissimi Pontificis epistolę, vnde sumpti *Can.* 2. 5. 9. *dist.* 100. & *Can. Episcopus.* 17. *dist.* quod priuilegium in decus Augustodunensis Ecclesiæ redundans cum vita Siagrij non fuit extinctum, vt scribit idem *Gregor.* Fulgent eodem pallij priuilegio & aliæ Ecclesiæ Episcopales, qualis Aniciensis in Gallia *Durando* teste, Papiensis, siue Ticinensis in Lombardia, Messanensis in Sicilia, ex veteri suarum Ecclesiarum consuetudine, inquit *Hostiens.* Lucensis in Tuscia, Bambergensis in Germania, & demùm Quinqueecclesiensis in Hungaria ex *C. cum in iuuentute. de præsumption.*

Lib. 3. Ep. 111. 112. 113.

Epist. 112.

Ration. diuin. offi. lib. 3.

In Summa h. t. §. cui conceden.

Apud Gręcos Episcopi omnes pallio decorantur, extorto planè abusu, de quo *Luitprandus Cremonensis* in relatione legationis suæ. *Cumque eum* (inquit) *Alberici cupiditas non lateret, missis eò muneribus satis magnis, effecit, vt ex Papæ nomine Theophilato Patriarchę literæ mitterentur, quarum auctoritate tùm ipse, tùm successores absque Paparum permissu pallijs vterentur;*

Apud Baron. tom. 10. Anno 934.

ex

ex quo turpi commercio, vituperandus mos inoleuit, vt non solùm Patriarchæ, sed etiam Episcopi totius Græciæ pallijs vtantur; quod quàm absurdum sit censere opus non est. Hactenùs Luitprandus.

Apud Baron. vbi supra.

Quid autem conferat pallium Archiepiscopo definitio ipsa docet, quæ plenitudinem potestatis collatam assignat, vt scilicet, quæ essentialis est in Pontifice Summo, participata per pallium in Archiepiscopo conspiciatur, eamque plenitudinem non confert pallium, vt causa, sed testatur, vt signum, vel vt insigne ex recepto Ecclesiæ vsu; & ideò lapsus est, vt in pluribus, qui asseruit pallium esse legitimæ ordinationis signum, nullamque conferre potestatem, vtpote, quam à Deo Archiepiscopus immediatè recipiat; sed fallitur; quia alia est potestas, quæ per pallium confertur, & cuius pallium est index, & alia illa, quam per ordinationem Archiepiscopus acquirit; Hæc enim tota à Deo est; illa à Summo Pontifice tanquam à supremo Capite, in vnitatis præsidium, & subiectionis debitæ argumentum; vnde sicut differt ab essentiali participata potestas, ità ingens viget discrimen inter Summum Pontificem, & inferiores in pallii vsu, ideò quæ tractantur sub titulo de auctoritate, & vsu pallii breuitèr colligemus, Rubricæ inscriptionem, & partitionem sectantes, vt primò consideremus vsum, & auctoritatem subinde.

Non sine re adhibitus credendus est hic terminus *vsus*, qui non ius aliquod indefinitum, & amplum, sed certum, ac valde limitatum significat, quam eandem vocem *vsus* formalem tradendi pallii adhibuisse legimus *C.* 1. 2. 4. *&* 5. *b. t.* Vsus igitur pallii, qualis & ipsa solemni concessionis formula præscribitur, temerari pro arbitrio non potest, nec concessionis limites fas cuipiam est excedere, nisi quatenus Summus Pontifex, largitionis arbiter, indulgere voluerit. Vsus igitur ea est lex. Vt non vbique vtatur Archiepiscopus, sed intra Cathedralem suam, & quamlibet aliam Ecclesiam Prouinciæ suæ, in qua iurisdictionem habeat, at extra Ecclesiam, aut Prouinciam non item *C.* 1. 4. *&* 5. *b. t.* & intra hos fines accipiendum est verbum *vbicumque*, quod legitur in *C. cum sis. b. t. vbicumque*, in qualibet Ecclesia tuæ Prouinciæ; quod, si Summus Pontifex concesserit, vtendi etiam extra Prouinciam ius erit, petita tamen, & obtenta ab eo Episcopo licentia, in cuius ditione Ecclesia sita est, *C. ex tuarum* 5. *b. t.* Nec tantùm localis ambitus limites patitur pallij vsus, sed & certos temporis fines, neque enim quotidie eo vti fas est, sed certis solummodò, & solemnibus diebus, qui enumerantur à *Gloss. ad C. ad honorem. b. t.* & qui nominatim in pallij concessione exprimuntur.

Vltra tempus, & locum certi etiam constituti sunt actus, qui cum pallio possunt exerceri; vt Missarum celebratio, suffraganeorum consecratio, ordinatio Clericorum, intra propriam Ecclesiam, non extra. *d. C.* 1. 4. *&* 5. iuxta Canonum antiqua decreta. *C. pallium. C. contra morem* 100. *dist.* Pallium siquidem ità personale est, vt tamen dicat respectum ad Ecclesiam Metropolitanam, cuius intuitu principalitèr datur, ea planè adhesione, qua actiones personales in iure denominamus, sed in rem scriptas. Hucusque de

vsu,

vsu, qui & adeò proprius est, vt pallium suum non possit Archiepiscopus alteri commodare *C. ad hoc. h. t.* quod ad auctoritatem attinet; post electi, postulati, & translati, confirmationem in Archiepiscopum, immò & post consecrationem, ne quid ad executionem Pontificalis officij desit, pallium conceditur, & confertur; quia ante impetratum pallium nomen Archiepiscopi assumere non licet, non conuocare Concilium suffraganeorum Prouinciæ suæ, non Clericos ordinare, non chrisma conficere, non demùm dedicare Basilicas. *C. 21. de elect. in prima compilat. C. quod sicut. §. super eo, de elect.* Hosce limites potuit Summus Pontifex præfigere, aut vsus ipse, & Ecclesiæ consuetudo longæua, idque ad vnitatem in Ecclesia conseruandam, quod fieri meliùs non poterat, quàm si principalia hæc membra Prouincijs præsidentia statutos sibi limites communicato pallij insigni, & agnoscerent, & custodirent, ac à supremo capite singulari huius torquis nexu vincti penderent; & ideò Paschalis II. Romanus Pontifex in traditione pallij iuramentum fidelitatis præstandum Summo Romano Pontifici præscripsit, quo iurans magis se vinctum agnosceret Apostolicæ Sedi, *C. 4. de elect. & in antiqua*; nec mirum videri illud debet, Metropolitanum ante pallii impetrationem Episcopos consecrare non posse, & posse tamen mandare suffraganeis, vt consecrent, quod notabilitèr rescripsit *Alex. III. in C. suffraganeis 11. de elect.* nam huiusmodi mandatum iurisdictionis est, quam Metropolitanus statim post confirmationem electionis consequitur; at consecratio Episcopi est Metropolitani, & Archiepiscopi propria, cui non nisi post pallii impetrationem potest competere, etiamsi sit ipse consecratus; nam consecratio ius quidem, & potestatem confert Metropoliticæ dignitatis, habitu fas sit dicere, at exercitium, executio, & actus non ante competit, quàm sit impetratum pallium; quod ipsum factum etiam aliàs obseruauimus in legato Proconsulis, qui à Senatu, vel Imperatore potestatem habebat, & iurisdictionem, non tamen exercere actu eam poterat, nisi à Proconsule mandata esset; *l. obseruare 4. in fin. ff. de off. Proconsul, & leg.* & notauit appositè *Cuiac.* Dubitatum olim, an in defunctorum Missa liceat vti pallio? negauit *Honor. III. in cap. fin. h. t.* neque enim inter dies solemnes, aut solemnia munia hoc officium recensetur, quibus vti pallio licet; ad *C. ad honorem h. t.* luctum namque hæc Missa significat, non solemnitatem; & hæc in summa sunt, quæ sub *tit. de auct. & vsu pallij* continentur.

Apud Ant August. (margin, at "prima compilat.")

Apud Ant August. collect. 1. tit. de elect. (margin, at "Apostolicæ Sedi")

Lib. 7. obseru. cap. 21. (margin, at "l. obseruare 4.")

Illud addemus ad coronidem, quod quamuis hoc pallij insigne omnibus Metropolitanis debitum videatur, non tamen nisi præsentibus, & enixè postulantibus dari consueuit, vt indicat *Iuo Carnotens.* & perspicuè *S. Gregor. Magn. Extra hoc autem, quia nec is, qui eo vti desiderat, directa ad nos hoc sibi largiri speciali petitione poposcerat, & tantam causam nullo modo præbere sine eius postulatione debuimus, maximè quia & prisca consuetudo obtinuit, vt honor pallij nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat.* Quod tamen non rigidè adeò obseruatum, sed pro arbitrio Pontificum sæpius immutatum

Epist. 250. & 254. lib. 7. ep. 5. (margin, at "Iuo Carnotens.")

tum intueri fas est; frequenter enim licuit Nuntios mittere, atque procuratores *C. quoniam* 106. *dist.* idque fieri cum Archiepiscopo Anglo supplicatur, vbi supra *Iuo Carnot.* & indulget Gregorius epistola sua. *Primum siquidem* (ait) *quia is, qui pallium venerat accepturus Schismaticorum tenetur honore implicatus.* Quamuis Vrbanus II. scribens ad Archiepiscopum Mediolanensem se non nisi præsentibus concessisse profiteatur, *quod quidem dignitatis genus nulli ante te, nisi præsenti concessum est*; qua auctoritate retunditur calumnia, quod ab Hildebrandico typho Gregorij VII. hæc personalis Romam profectio pro pallio impetrando, ac recipiendo processerit. In re enim, quæ tota à Romano Pontifice est, leges figere, aut refigere integrum est, pròvt Ecclesiæ commodum, ac rationabile visum fuerit. Quæ de pallio, & eius vsu, ac auctoritate satis.

Epist. 250.

apud Platin.

TRACTATVS VI.

De Ecclesijs particularibus, earum Collegijs, & Clero.

CAP. I.

1 *Connexio dicendorum ad dicta, & Ecclesiarum particularium prima institutio, cum earum Collegijs.*

2 *Clericorum Collegij, & eorum vitæ institutum, & Capituli Cathedralium origo.*

3 *Canonicatuum singularium, & vitæ singularis inter Canonicos institutio, & quænam eorum partes, quarum adhuc in Capitulis spectantur vestigia.*

4 *Singularia quamplura recensentur, & præsertim deficiente Episcopo ad Capitulum deuolutio.*

5 *Sede etiam plena in pluribus requisitus Capituli consensus, eaque potiora enumerantur.*

6 *Ex nexu Capituli cum Episcopo, quæ obuenerint Capitulis per separationem.*

7 *Et quæ Sede vacante pariter competant, ac de eius Vicario.*

VCVSQVE sueram Rempublicam, & Ecclesiam in se consistentem, suaq; politia instructam considerauimus, & exhibuimus, qua generaliter veniat administranda; iam nunc opportunè eandem aggredimur expendendam, ac delineandam, pròvt quasi à se exiens cœpit per orbem fœliciter diffundi, ac in germina sua latè propagari vnitate salua, à qua, vt pendet cuiuslibet Reipublicæ salus, ità sacræ præsertim incolumitas, cuius eò facilius diuisionis discrimen, quò diffusior per orbem ambitus, nisi vno illibatæ

batæ fidei, ac supremi capitis nexu iungatur, charitatisque spiritus, quantumuis dissitis membris, animantem quendam consensum præbeat.

1 Vbi igitur completo redemptionis opere ad Patrem Christus ascendit, qui iam missi fuerant Apostoli ad proseminandum Euangelium, terrarum orbem sortitò diuiserunt, quam partem sors ipsa addixisset tanquam titulum non quæsitum, sed quærendum agnoscentes. Expeditionem igitur laboriosissimam aggredientes in regionibus, & gentibus, quas Christo quæsiuissent, Ecclesias erigebant, tùm materiales ad Dei cultum, tùm formales dixerimus, Episcopum statuentes vnicuiq; Ciuitati, *cui propria cura, & solicitudo* (inquit *Chrysostom.*) *indiceretur, siquidem doctor non multarum Ecclesiarum regimine distraheretur, sed vni tantùm regendæ vacaret, eamque componere moribus, & ornare studeret*; sic enim *D. Paul. ad Titum. Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt constitueres per Ciuitates Presbyteros. Episcopos: hic intelligi vult*, subdit ibidem *Chrysost.* Solitarius non debuit esse Episcopus, sed adesse ipsi debuerunt Presbyteri, & Clerici, qui & consilio, & opera iuuarent, quique corpus vnum constituentes Episcopum ipsum tanquam caput agnoscerent, eique subessent. Præesset Ecclesiæ Episcopus; Presbyteri in regendarum animarum munere, docendo, prædicando, Sacramenta ministrando conlaborarent, sed & ab Episcopi nutu omninò penderent, vnde Apostolorum Canon 38. *Presbyteri, & Diaconi præter Episcopum nihil agere pertentent, nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem*. Corpus hoc Collegium constituebat, & erat Senatus ille Ecclesiæ, quem agnouit sub eo nomine *S. Hieronymus* scribens, *initio communi Presbyterorum consilio Ecclesias fuisse rectas*; mutuo nexu ità vinciebatur hoc corpus, vt nihil possent Presbyteri sine Episcopi auctoritate, & licentia, sic enim *Canone* 57. *Laodiceni Concilij* decretum. *Presbyteri sine præcepto, & consilio Episcopi nihil agant*. sic *Carthaginensi* 2. *C.* 9. *Toletano* 1. *C.* 20. *Agathensi C.* 44. vt mittamus *Clement. Romanum, & Ignatium* hanc Presbyterorum Episcopo assidentium ab ipso dependentiam confirmantes, sed & vice versa Episcopos nihil deceret agere, & Ecclesias suas præsertim gubernare in grauioribus negocijs sine Presbyteris suis, ità, vt communicato labore, & consilio in Ecclesiæ regimen incumberent; statueret Episcopus, iuberet, dirigeret, ac ordinaret solus, sed cum suorum tamen Sacerdotum consilio, in quibus Senatoriam auctoritatem nouit *Martyr Ignatius*, sed & *Hieronymus* (vt supra innuimus) Senatus nomine donauit, innuens nihil ex grauioribus Ecclesiæ negocijs debere Episcopum agere sine Cleri sui consultatione. *Carthaginense Concil.* 4. *Can.* 22. & *est in Can. Episcopus* 6. 24. *dist. Episcopus sine consilio Clericorum suorum Clericos non ordinet*, & *Can.* 23. vnde *Gratian. canon. nullius causam*. 15. *q.* 7. *Vt Episcopus nullius causam audiat absque præsentia Clericorum suorum, alioqui irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur*, & demùm *S. Gregor. Magnus* scribens ad Ioannem Episcopum Panormi-

Homil. 1. ep. ad Tit.

Epist. ad Tit. cap. 1.

Epist. 3. Epist. ad Smirn.

Ep. ad Smirn.

In Isai. cap. 3

Lib. 11. ep. 49.

normitanum. *Nec ad vindictam te res accendat incognita, sed præsentibus senioribus Ecclesiæ tuæ diligenter est veritas perscrutanda.* Erant igitur hæc Presbyterorum collegia, quibus præerant Episcopi, à quibus tota collegij pendebat auctoritas, ijsque erant à consilijs, & in varijs muneribus operam suam impendebant; Presbyteria hæc ipsa vocabantur, eò quod ex Presbyteris constarent, eosque in rebus maioris momenti, sed præsertim, quæ disciplinam respicerent, aduocare solebant Episcopi; hinc *Cornelius Pontifex Romanus* ad Cyprianum scribens in reconciliatione quorundam Schismaticorum ait, *se totum Presbyterium contraxisse*. Sedebant cum Episcopo, vt testatur *Cyprianus*. *Admonitos nos sciatis* (inquit) *vt Numidicus Presbyter adscribatur Presbyterorum Carthaginensium numero, & nobiscum sedeat in Clero.* Indeque & collegæ dicti Episcoporum, non quòd pares potestate cum ipso essent, sed quod ad idem collegium pertinerent; apertissimè *Concilium Carthaginense IV. Vt Episcopus in Ecclesia, & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat; intra domum verò collegam Presbyterorum se esse cognoscat.* Vt sic demùm Monarchicum regimen, sed Aristocratia aliqualitèr temperatum etiam particulares referrent Ecclesiæ. Hoc autem Collegium non ità constituebatur ex Presbyteris, vt soli in hoc gradu ordinati in ipso computarentur, sed & ex Diaconis, & Subdiaconis, vnde sicut Presbyteri Canonici dicebantur, ità dicerentur & Diaconi, & Subdiaconi Canonici, qui scilicet in ordinario Ecclesiæ ministerio, quilibet in gradu suo, versarentur; Nec ab re erit credere Clericos etiam gradus inferioris eadem Canonici nomenclatura compræhensos, quando in Concilio Moguntino sub Carolo Magno celebrato Clericos Canonicos legimus, eosque sub Magistro; quod de Presbyteris, aut aliis maioribus cum proprietate exaudiri vix queat; Ordinarii igitur erant illius Ecclesiæ, cui essent adscripti, & ijdem affixi, vtpote in eadem intitulati; quo nomine factum, vt Vrbanus II. in Concilio Placentino statuerit, vnde *Gratianus Canonem. Sanctor. 70. dist.* quod *in qua Ecclesia quilibet titulatus est, in eadem perpetuò perseueret. Omninò autem in duabus aliquem titulari non liceat, sed vnusquisque, in qua titulatus est, in eadem Canonicus habeatur.* Hoc est ordinarius, & adscriptus. Prosequitur Canon; *licet enim Episcopi dispositione quis duabus præesse possit Ecclesijs, Canonicus tamen præbendarius nisi vnius Ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse non debet. Præbendarius*, non quia separatim sibi assignatam haberet præbendam, nondum enim præbendarum erat facta diuisio, & assignatio, sed alia ratione mox reddenda.

Lib. 3. ep. 11. int. ep. Cypr.

Lib. 4. ep. 10.

Can. 35.

2 Clerici siquidem hoc Collegium Ecclesiæ constituentes vitam communem in summa perfectione cum Episcopo suo ducebant, cuius vitæ communis summam Apostoli eiusdem auctores in tribus præcipuè constituerunt, vt tradit *Petr. Blesens. In communi substantia, in communi obedientia, in communi dilectione superna.* Canonici omnes dicti, tùm à regula, quæ græcè dicitur κανών, quam sibi seruandam assumebant; vnde *Iuo Carnotens. Canonici appellati estis, quod Canonicas regulas* Serm. 30. de S. Augustin. Epist. 69 in fin.

las vos velle seruare cæteris arctiùs deuouistis; tùm à Canone, hoc est à portione, quam quotidie pro victu recipiebant; alebantur siquidem ab Episcopo, & primis illis Ecclesiæ temporibus, non ex alijs prouentibus, quàm ex fidelium oblationibus, quæ vberes adeò, & copiosæ erant, vt ad alendum Clerum apposité sufficerent, quòvsque immobilia cœpit acquirere, & retinere Ecclesia ex eorundem fidelium oblatione, & præsertim post Constantini Magni constitutionem in *l.* 4. *C. Theod. de Ep. & Cler. & in l.* 1. *Cod. Iustin. de sacros. Ecclef.* qua vnicuique data libertas hæredem faciendi quamlibet Ecclesiam particularis cuiuslibet loci, vt nouissimè exponit *Iacob. Gothofred.* ex tunc enim cœperunt computari inter ordinarios Ecclesiæ prouentus fructus, quos ex immobilibus sibi relictis Ecclesia perciperet.

Ad l. 4. C. Theod. de ep. & Cler in verbo, Concilio.

Huic Collegio suus præesse debuit Pręses, quocunque nomine vocetur iuxtà variam Ecclesiarum consuetudinem, qui morum, & disciplinæ custodiam gereret, & cum omnibus ipsius Collegij Episcopo tanquam capiti subesset, ac proinde sibi subiecti Cleri opera idem Episcopus, pròvt visum ei esset, in regendis Ecclesiis Diœcesis suæ vtebatur; & quia vniuersus Ciuitatis, vel totius Diœcesis populus in vna, & ab vna Ecclesia Sacramenta percipere nequibat, verbum Dei audire, Christianisque exercitationibus adesse, plures ideò fuere cùm in Ciuitate, tùm in Pagis, & Villis Diœcesis erigendę Ecclesiæ, iisque sui præficiendi Presbyteri, & assignandi Ministri; inde exortæ Parochiæ, inde instituti Parochi, & Curati, quibus singulis suæ assignatæ plebes, tanquam greges intra certos limites pascendi, non immutato tamen Canonici nomine, sed immò potiùs confirmato, non tàm à portione victus, quàm à Canone, hoc est, à portione laboris, & operæ assignata; hoc quidem in primis erumpentis, & augescentis Ecclesiæ temporibus fuit institutum; sed tamen cum ab Apostolis erectas Ecclesias primitùs videmus, non continuò, & simul Cathedrales erectas credere debemus, quandoquidem Ecclesia quidem erat Episcopo, & Clero constans, at nondum vera Cathedralis ratio statim constiterat, non eadem Episcopatus, & Cathedralis origo. Episcopatus enim à Christo Domino in Apostolis fuit erectus, at Cathedrales tunc cœptæ cum ortum schisma inter fideles, ex quo vnusquisque baptismi sui pręstantiam à baptizante iactabat, cum dici cœptum, *ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi*; quod euenisse anno Christi quinquagesimo septimo tradit *Baron.* & ad quod tollendum schisma, siue diuisionem, quæ facilè eueniebat; cęperunt Episcopi iam à Christo Domino instituti distinctè præsidere, & Presbyteros apertiùs habere subiectos, qua de re, & de Hieronymi sententia *in epist.* 85. *ad Euagrium*, ex qua deduxit *Gratian. tex. in C. legimus* 24. 93. *dist.* & qua dictum, *Quod autem vnus posteà electus est, qui cæteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne vnusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet.* latè *Baron.* hancque originem Cathedralium Ecclesiarum clarissimè demonstrauit *Francesc.* satis accuratè, & probabilitèr.

1. ad Corinth. cap. 1. 12.

Tom. 1 Annal. Ann. 57. in princ.

Tom. 1 Annal. ann. 58. in princ.

De Cathed. Eccles. cap. 2. à num. 73. & seqq. lat.

Verùm vt hæc Clericorum vita com-

communis perfecta valdè, & excellens erat, ità non admodum diuturna fuit eius duratio, sed demùm inter Clericos ipsos inducta diuisio, factaq; inter eos separatio; nonnulli enim in vita communi permanserunt, & cum Episcopo conuiuentes victum, vestitum, cæteraque necessaria de communi prouentu recipiebant, & ad mensam communem conuenientes in matricula, seu cathalogo descripti quotidie portiones suas recipiebant, quæ portiones Canonicales dictæ ab *Iuone Carnotensi*, & ex eo, quod in pictacio, siue breuiculo essent descriptæ adlusione nescio qua, pictancias fuisse appellatas voluit *Innocent. Ciron*. Præbendæ etiam sunt dictæ, ex eo, quod pro modo, & mensura præberentur, indeque Canonici præbendarii, & Ecclesiæ, vbi esset huiusmodi Collegium, appellatæ præbendales à *Petro Blesensi* ad differentiam aliarum, quas nuncupat Clericales; qui vero Clerici se ab aliis vita segregarunt, & ipsi suas portiones pro victu recipiebant in menses singulos, quæ sportulæ dictæ sunt à *D. Cypriano*, & Clerici ipsi fratres sportulantes appellati, vt ex eodem Cypriano notat *Baron.* Cum autem Clerici, qui communem degebant vitam per aliquot sæcula (vt aduertit *Ioannes Molanus*) speciale nomen non habuissent, quo à reliquis Clericis distingueretur, demum siue vsurpatiuè, siue per excellentiam Canonicorum nomen apud illos tantùm remansit, qui cum Episcopo simul conuiuentes eodem vterentur refectorio, & dormitorio; Indeque exorta Cathedralium Capitula pressè magis sumpta. continuatusque in ipsis ille Ecclesiæ Senatus, quem supra notauimus cum *Hieronymo*; & quo

Epist. 219.

Lib. 2. obseru. Ius Can. c. 13

Epist. 78.

Lib. 4. ep. 5.

Tom. 1 Annal. Ann. 57.

Lib. 1. de Canon. c. 6.

In Isaiam. c. 3

communi ratione Ecclesia quælibet regebatur.

3 At verò, vt fluxa in deterius est humana conditio, communis hæc, & Apostolica vita à Canonicis euanuit, affluentibus opibus, pietate, & concordia decrescentibus; tæduit enim eos vitæ huius tanquam Monasticę, tæduit Apostolicæ paupertatis, & tandem ad singularem vitam adspirare cœperunt. Quandonam id primùm acciderit generaliter statui non potest; innuit aliquid *Abas Trithemius* singulares enumerans Ecclesias, in quibus primùm hic recessus, & vitæ Canonicæ excidium obtinuit in Germania peræsertim; enumeratis enim nominatim pluribus Ecclesiis, ait, *quarum exemplo malo Canonici complurium aliarum Ecclesiarum diuersis quidem temporibus, sed vno spiritu regularis vitæ communitatem abiecerunt*.

In chron. Hirsaugens. ad ann. 975.

At quandocumque contigerit, certè ad sua ipsis abeuntibus honoris titulus, & ordo sacer est adiectus *C. proposuit de concess. præb.* vt vnum adhuc corpus nihilominus constituentes membra Episcopi, fratres, & consiliarii essent. *C. nouit de his, quæ fiunt à Prælat.* sicque adhuc Canonici dicti, Canonicatus constituti, præbendæ assignatæ, & distinctæ, vnde & Canonicalia beneficia inducta, de quibus & nos in propria sede, cum de beneficijs Ecclesiasticis agemus.

Ex hac igitur origine, & prolata serie Collegij Canonicorum in Ecclesijs manuducimur ad pleraque percipienda, quæ in Cathedralium Capitulis intuemur, & tamen eorum causam, & rationem absque huiusmodi principijs assequi non possumus, quibus spectatis eadem euidentèr

tèr

tèr intelligimus; cum enim Collegia Presbyterorum vnà cum Episcopo tanquam capite vnum corpus constituerint, & in iudicijs, ordinationibus, quibus adnexa fuit semper beneficiorum collatio, ex quo beneficia ipsa Ecclesiastica sunt erecta, ex *Can. 6. Concil. Chalcedon.* totoque Ecclesiæ regimine partem cum Episcopo ipso habuerint, iam inde rationabiliter factum, vt in Cathedralium Capitulis prisci iuris maneant adhuc, & spectentur vestigia, tùm in iurisdictione exercenda, tùm in consensu adhibendo tanquam necessario, tùm etiam in pluribus per legitimum temporis spatium acquirendis, quorum vel à primæua sui origine capax est, licèt nunc sint ei valde imminuta.

4 Et vt potiora, ac insigniora percurramus; tanta fuit in regenda Ecclesia Collegij Presbyterorum participatio, vt deficiente Episcopo regimen ipsum in ijs, quæ iurisdictionem respicerent, ad Collegium Presbyterorum deuolueretur. Ecce enim Ignatius Antiochenus Episcopus, Apostolis proximus, & eodem, quo ipsi æuo, cum vinctus Romam duceretur ad Martyrium; nullum sibi substituit Vicarium, sed suo Presbyterorum Collegio Antiochenam Ecclesiam commendauit; sic enim ipsis scribit. *Presbyteri pascite gregem, qui vobis commissus est, donec ostendat Deus, eum, qui vobis futurus est rector. Ego autem nunc festino, vt Christum lucrifaciam.* Et ad rem in fine eiusdem epist. *Saluto eum, qui pro me futurus est Princeps vester, quem & acquisiui in Christo.* Nec minùs *S. Cyprian.* cum paululùm secessisset, Clero suo, & Presbyteris suam commendat Ecclesiam; sic enim ad Presbyteros, & Diaconos scribit; *fretus ergo dilectione, & religione vestra, quam satis noui, his literis & hortor, & mando, vt vos, quorum minimè illic inuidiosa, & non adeò periculosa præsentia est, vice mea fungamini circa gerenda ea, quæ administratio religiosa deposcit.* Addi posset alia consimilis in Romano Clero obseruatio; vacante enim Romana Sede post Martyrium Fabiani Romanus Clerus ad se deuolutam gregis custodiam profitetur, vnde Carthaginiensi Clero absente Cypriano scribit, *Qui videmur præpositi esse, & vice pastores.* Nisi obseruasset *Baron.* id proprium vnius Romani Cleri sublato visibili capite toti Ecclesiæ consulere vbique locorum; at hoc ratum, quod deficiente Pontifice ad Clerum deuoluitur administratio, & cura; quod ipsum firmat & *Martinus* I. scribens ad Clerum, quando à Calliopa abductus est Constantinopolim; ait enim, quia *in absentia Pontificis Archidiaconus, Archipresbyter, & Primicerius locum præsentant Pontificis.* Et hæc deuolutio inter coniunctos quasi quodam accrescendi iure subinde recentiorum etiam Canonum decretis fuit statuta. C. 2. *nè Prælat. vic. sua.* C. *cum olim. de maiorit. & obed.* C. *vn. eod. in 6.* C. *cum nullus. de tempor. ord. in 6.* C. 1. *de instit. in 6.* sanxit nouissimè *Concil. Trident. sess.* 24. C. 16. & hodierna praxis obseruat.

Ep. 9. ad Antiochen.

Lib. 3. epist. 10. in princ.

Apud Cypr. epist. 3. edit. Pamellian.

Ann. 253. tom. secundo.

Tom. 2. epist. Decretal. ep. 15. pag. 607.

5 Nec solùm vacante Sede veluti deuoluta ea est Capituli potestas, sed & Sede plena, pleraque Episcopus sine Capitulo exercere non potest; neque enim credendum est (vt rectissimè obseruat *Ciron.*) Capitulum, & Canonicos esse assessoribus simi-

In paratit. ad tit. de his quæ fiunt à prælat.

similes, quorum non est, nisi consilium, vnde participes tantùm appellantur in *l. 1. C. si rector prou.* & *in l. 2. C. de assessor.* & consiliantes apud *Plin. in epistolis*; sed habent Magistratum, imperium cum Episcopo coniunctum adinstar Senatorum, qui à Patritijs, & Consulibus descendebant, & soli sententiam dicere poterant, *l. fin. ff. de Senator.* vnde & Canonici fratres vulgò ab Episcopis appellantur, C. 2. *de his, quæ fiunt à Præl.* eadem ratione, qua fratres appellantur Episcopi à Summo Pontifice. *C. fin. eod.* ex hoc ergo fundamento inductum; vt consensus Capituli in administratione rerum Ecclesiæ, bonorum, ac redditiuum exigatur, si enim hæc omnia sunt communia inter Prælatum, & Capitulum ad eos etiam communiter spectare debet administratio *C. nouit.* C. *quanto*. C. *ea nosc. de his quæ fiunt, à Præl.* Necessarius est secundò hic idem consensus in rerum Ecclesiasticarum alienatione, quæ ad Cathedralem Ecclesiam pertinent. *C. sine except.* 12. *q.* 2. *C.* 1. *de his, quę fiunt à Præl. C. vt super.* §. *fin. de re Eccl. non alien.* Requiritur tertiò in vnione vnius Ecclesiæ cum altera Ecclesia, vel cum dignitate, & præbenda per Episcopum facienda; nam si vnio fieret Capitulo, vel in eius vtilitatem, & commodum, tunc Capitulum authorizare non posset in facto proprio, sed ad Summum Pontificem esset confugiendum. *Gloss. ad Clem. si vna. de reb. Eccles. non alien.* Quintò necessarius est consensus Capituli in omni negotio, quod tangat præiudicium Ecclesiæ Cathedralis, vel interesse ipsius Capituli, vel in ijs, quæ sunt communia inter Episcopum, & Capitulum, & ad vtrumque simul spectant, aut quia promiscuæ sunt iurisdictionis, aut quia super re aliqua specialitèr ad inuicem conuenerunt, vel à Sede Apostolica ità specialiter in aliquo casu est mandatum; vbi autem Capitulum habet mensam separatam à suo Episcopo potest per se omnia gerere, quę possunt reliqui titulares, & beneficiarij. Demùm consensus Capituli est necessarius, vbi viget consuetudo, ne quid sine consensu Capituli geratur, in eo siquidem actu, in quo obtinet consuetudo, quidquid aliter gestum fuerit irritum erit; *Archid. ad cap. fin. de elect. in 6.* an autem, & quatenus Capitulum possit statuere diximus satis *in Tract. de Constitut.*

6 Maxima sanè fuit Capitulorum, siue Collegiorum cum suo Episcopo connexio, & ex ea factum, vt Capitulum ipsum sit capax Ecclesiasticæ iurisdictionis, beneficiorum collationis, & aliorum quamplurium, quibus gaudere separatim Capitula videmus. Processu enim temporis, sicut recesserunt Canonici à vita communi, & Capitulum; quamuis dicat corpus, cuius caput sit Episcopus, attamen inducta demùm inter Capitulum, & Episcopum separatione, tuncque Capitulo sua bona assignata contradistincta à mensa Episcopi, & à Capitulo ipso iure proprio administranda assignata aliqua beneficia, quorum collatio sit Capituli propria priuatiuè quòad Episcopum. *C. 2. de concess. præbendę*; iurisdictio in inferiores relicta separatim ab Episcopo iuxta consuetudinem, per quam quæsita conseruatur, & de nouo potest acquiri, idque intueri licet in Cathedralibus illis Ecclesiæ antiquissimis, in quibus Capitulum à primordio, & successiuè

cessiuè

cessiuè per plures regiminis gradus fieri potuit transitus à communione ad omnimodam separationem, & in separationis actu facta assignatio; per quam Capitulum regimen per se separatum constituat, superadditæ subinde Summ. Pontificum exemptiones, quibus magis, ac magis stabilita separatio; inter ea Capitula sine vlla affectatæ iactantiæ nota connumerari potest Capitulum nostrum Ecclesiæ Paduanæ, de cuius antiquitate à tempore S. Prosdocimi primi eius Episcopi, qui fuit Apostolorum Principi Petro Coæuus, & ab eo missus, coniectari licet; sed & plura prostant vetustatis monumenta, sicut & separationis à communione cum Episcopo memoria; quale immediatum Ecclesiæ regimen cum iurisdictione; beneficiorum omnium dispositio intra Ecclesiam; plurium parochialium collatio in Ciuitate, & extra, earumque visitatio, quod etiam in plerisque obseruatur alijs Cathedralibus antiquissimis, quibus omnibus patrocinatur præsumptus hic titulus factæ assignationis in separatione, sed super omnibus immemorabilis illa consuetudo, quæ ne dum quæsita tueri, sed & ipsa acquirere potest; qua de re, & nos satis supra, cum de consuetudine ageremus.

7 Iam consideremus idem Capitulum vacante Sede Episcopali, cum ad ipsum fit deuolutio, quoad omnia, quæ iurisdictionis sunt Episcopalis allatis sup. iuribus. Capitulum igitur Cathedralis Ecclesiæ Episcopali Sede vacante in ius Episcopale subintrat, & omnia facere potest, quæ sunt Episcopalis iurisdictionis, nisi impedita, & expressè prohibita reperiantur; scribentes communitèr ad *Cap. his, quæ; & ad C. cum olim. de maior. & obed. C. illa. ne Sede vac.*

Vnde ex Decreto *sacros. Concil. Trident.* quod quidem in viridi obseruantia est, infra octo dies ab obitu Episcopi Vicarium tenetur constituere, vel existentem omninò confirmare, & interim dum labuntur isti octo dies tota Episcopalis iurisdictio penès totum Capitulum residet, & non penès eius Præsidem, vel primam dignitatem, & intra illos octo dies non compellitur Capitulum ad constituendum Vicarium, sed interim potest ipse administrare, siue vacet Ecclesia per obitum Episcopi, siue per eius translationem ad aliam Ecclesiam, statim ac à Summo Pontifice in Consistorio liberatus est à vinculo, & matrimonio cum priori Ecclesia; vnicus debebit esse hic Vicarius, nisi immemorabilis vigeret consuetudo, vt plures, quàm vnus eligerentur, & in eius electione, siue constitutione potest Capitulum tempus aliquod præfigere, intra quod duret eius administratio, si verò nullum fuerit præfinitum tempus, sed simpliciter sit electus, durabit per totum spatium, quòvsque impleatur Sedes, & nouus Episcopus eligatur; nec potest Capitulum pro libito eum reuocare nisi ex causa bene visa S. Congregationi negocijs Episcoporum, & Regularium præpositæ, vt ab eadem S. Congregatione refert decisum *Barbosa*; sed & præter Vicarium vnum duos œconomos eligere debet, iuxta consuetudinem, fideles, & accuratos, qui rerum Ecclesiasticarum, atque prouentuum curam gerant, & eorum rationem ei, ad quem pertinebit, sint reddituri. *C. huius 12. q. 2. C. quoniam in fine. 75. dist.* & nouissimè *Concil. Trid.* per hunc

Sess. 24. c. 16. Iur. Eccles. lib. 1. cap. 23. num. 47.

Sess. 24. c. 16. in pr.

hunc ergo Vicarium omnia illa præstare poterit Capitulum, quæ Episcopus vigore iurisdictionis suæ ordinariæ, si viueret, præstare posset; non itèm delegatæ: ex *C. Pastoralis. de off. ordin.* nisi fortasse delegatio esset perpetua, & facta Episcopali muneri, tunc enim censetur ordinaria iurisdictio, vnde quidquid vigore huius perpetuæ delegationis præstandum esset ab Episcopo, id omne poterit & à Capitulo succedente præstari; & ideò si competeret Episcopo aliqua iurisdictio iure aliquo speciali, siue accidentali neutiquam in ipsa succederet Capitulum, nec eam posset exercere Vicarius ab ipso electus. Quę autem possit, vel non possit singulariter expedire, aut facere Capitulum, sigillatim recensere, ac tradere nostri non est instituti; videri poterunt auctores hęc singula sedulò enumerantes. *Pauin. de off. & potest. Capituli Sede vacante per tot.* *August. Barbos. iur. Eccles. vniu. lib. 1. c. 32. per tot.* *& Quaranta in summa Bullar. verbo Capitulum Sede vacante*. Plures pro casuum diuersitate tractantes habeas apud *Barbos.* vbi sup.

Vol. 13. tract. p. 2.

Cum igitur Capitulum, & Ecclesiarum Cathedralium Collegium iurisdictionem siue superstite, siue vita functo Episcopo participet, iam eius capax omninò censendum est, & consuetudine legitima, quod aliàs non haberet, acquirere poterit, cum ex parte subiecti nihil repugnet, & iurisdictio ipsa ex se sit communicabilis, quam in Clerum inferiorem poterit exercere, sicut vacante Sede ipsam exercet tanquam ordinario iure sibi competentem; de quo Clero, & ipsius propagatione in sequenti dicemus. Eius enim propagatio ab Episcopo fuit semper, & est; adlecto enim sibi Collegio Presbyterorum, & ijs, qui Ecclesię inseruiant, cum ampliata Diœcesi, vt supra dicebamus, non possent omnes subiecti fideles ad maiorem, & Cathedralem Ecclesiam confluere, vt inde Sacramenta, & verbum Dei percipiant, iam fuere eligendi, & præficiendi Clerici, & Sacerdotes, qui intra certos limites gregem sibi creditum pascerent, & verbo, & Sacramentis, & animarum sibi creditarum curam gererent; quæ sanè partitio, ac titulorum erectio facta primùm ab Euaristo in Vrbe, à Dionysio per Christianum Orbem, & subinde per omnes Dięceses successiuè, sicque necessariò multiplicandi fuere Pastores, & sacri ministri, ijque Diuino ad id caractere, congruaque potestate consignandi; & quia ad id instituta sacra ordinatio, & à Christo Domino, ac Deo ordinis Sacramentum, ideò opportunè ad propagationem ipsam Cleri per sacram ordinationem faciendam accedemus; omnia ad ipsam spectantia, & solemnem eius præficiendæ ritum tractaturi.

TRA-

TRACTATVS VII.

De Propagatione Cleri per Sacram Ordinationem, & ſolemni eius Ritu.

CAP. I.

1 *Cleri ethimologia*, & *vocis* ſors *applicatio multiplex*.
2 *Cleri à reliquo populo ſeparatio altiùs repetita*, & *ſucceſſiuè exhibita*.
3 *Modus ſegregationis faciendæ Cleri à laicis proponitur*, & *à militia ducitur*.
4 *Cur non delatum per ſanguinis ſucceſſionem Sacerdotiū nouæ legis*, *rationes plures*.
5 *Ordinatio ſubijcitur*, & *de eius nomine latè cùm Græco*, *tùm Latino*.
6 *Ordinationis excellentia*, & *quod ea ſit Sacramentum per conditiones ſingulas ad Sacramentum neceſſarias*, *ac rationes*.

IN Eccleſijs particularibus præter Presbyterorum Collegia, de quibus hactenùs, ſunt etiam inferiorum graduum miniſtri, qui omnes generali Cleri nomine veniunt, & à qua generali nomenclatura nec Presbyteri ipſi excluduntur, ideò de Clero generalitèr agendum ſuccedit, quatenùs præſertim adlegendo in Eccleſiam inducatur, & Eccleſiam ipſam preſſiùs ſumptam conſtituat; nomen præmittemus, ac ſubinde totius adlectionis partes pro inſtituto per varia capita iuſta ſerie percurremus.

1 κλῆρος Græcè, Latinè *ſortem* ſignificare docuit S. *Hieronymus* relatus à *Gratiano* in Can. *duo ſunt* 12. *q.* 1. vt autem huius vocis *ſors* multiplex eſt acceptio, ità adluſione varia ſacrorum miniſtrorum nuncupationi appoſitè congruit. Si enim ſortem accipias, pròvt euentum quendam ſecundum, ac fœlicem inducat, & Clerum rectè dictos ſacros miniſtros argues, cum quibus fœliciſſimè actum, quod in Diuinum miniſterium ex pluribus ſint vocati; ipſique *de ſorte Domini ſint*, & *Dominus ſors pars Clericorum*, vt inquit S. *Hieronym. in C. Clericus* 12. *q.* 1. Si ſortem pro patrimonio, & hæreditate intelligas, Cleri nomen rectiſſimè applicatum Eccleſię miniſtris conſpicies, quando Clerus ſpecialis Chriſti hæreditas, de qua vaticinium illud; *poſtula à me*, & *dabo tibi gentes hæreditatem tuam*, qui ſacris miniſterijs non per carnem, aut ſanguinem, ſed per Diuinam ordinationem addicitur. Si demùm κλῆρος pro portione qualibet ſumas, Clericos optimè dictos comperies miniſtros, quibus portio Dominici gregis paſcenda, & regenda committitur. Clerici ergò meritiſſimè dicti, qui ſoli Eccleſiaſticis officijs ex ſuo ſtatu miniſtrant, ſoli Eccleſijs deſeruiunt, ſoli religionis cultum ex proprio munere procurant; "optimam ſortem ade- *Pſalm. 2. 8.*

adepti, portionem egregiam, hæreditatem vberrimam.

2 Hæcque eadem nominis ratio peculiaris, Clerum, à reliquo populo, vt diuersum, ità & omninò distinctum indicat, idque vel ipsum naturale lumen iam, & ab initio Mundi dictauit, dum semper separati à reliqua plebe, qui Sacerdotij munera obirent, in lege naturæ ante Mosaicam primogeniti, vt testatur Hieronym. Inter Ethnicos semper aliqui extitere, qui segregati à populo sacrificijs vacarent, ac proinde sacrificos inter partes Reipublicæ separatas connumerat *Aristoteles*, vt reliquis ad propria occupatis ipsi vni Dei ministerio vacarent; vbi verò aucta religionis sedulitas, à Deo in lege Moysi segregata demùm leuitica Tribus, Diuino cultui specialitèr addicta, quæ statis sacrificijs assiduè inseruiret, totiusque Diuini cultus curam gereret; quæ sanè sacrorum hominum à reliquo populo distinctio nedum non fuit per Euangelicam legem abrogata, aut cum reliquo Christianorum statu permixta, sed immò in excellentiores Sacerdotes translata, qui non carnis propagine, sed perfecta electione constituerentur, qui Sacerdotalia munia segregati à populo exequerentur, & eò sublimioris conditionis, quo excellentiorum Nuntij, & augustioris Sacrificij operatores noscerentur, & quò excelsius Sacerdotium, eò Clerici magis à laicis fuere discernendi. Neq; enim inanis, & sine re est phrasis, & loquendi forma, qua vtentem sacram scripturam intuemur; dum *segregandi, & segregationis* vocem adhibet, cum de sacri ministri destinatione loquitur; Diuus enim Paulus se Apostolum asserens *segregatum* se dicit *in Euangelium Dei*. Certè segregatum non ab alijs, nisi à laicis, tanquam ab ordine planè diuerso. Deus ipse Sauli, & Barnabæ ordinationem indicens per Spiritum Sanctum eadem vsus est voce; *segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos; tuncque ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt eos*, vt inde colligere liceat ordinatos in Diuinum ministerium, iam à populi laica multitudine exemptos supra plebis ordinem esse constitutos.

In quæst. hebraic. In Genes. c. 27 tom. 1.

Lib. 7. Politic. cap. 8.

Epist. ad Roman. cap. 1.

Act. Apost. cap. 13.

Nec dissona à loquendi forma fuit vnquam praxis, & obseruatio Ecclesiæ, quæ Clericos à laicis ordine semper distinxit, ipsamque Clericorum ordinationem Patres vetustissimi memorarunt, tanquam actum quendam, vt contradistinctum, ità constantem, ac stabilem, qualem nunquam inter se agnoscere potuerunt Hæretici; quorum quidem ordinationem graphicè descripsit, spectandamque exhibuit *Tertullian.* tanquam Catholicæ ordinationi omninò contrariam, ait enim; *Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconstantes; nunc Neophitos conlocant, nunc sæculo obstrictos, nunc Apostatas nostros, vt gloria eos obligent, quia veritate non possunt; nusquam faciliùs proficitur, quàm in Castris rebellium, vbi ipsum esse illhìc promereri est; itaque alius hodie Episcopus, cras alius; hodie Diaconus, qui cras lector, hodie Presbyter, qui cras laicus*. Nil aptiùs ad exhibendum ob oculos Hæreticorum qui nostri conditionem, & Ecclesiæ ipsissimum statum penès ipsos. *Bellarmino* enim teste ministrorum vocatio, & electio ab ipsis populo tribuitur; & summarum potestatum id muneris proprium agno-

De præscrip. hæret. c. 41.

To. 1. controu. lib. 1 de cleric. cap. 2.

De imperio summ. potest. ad Sac. c. 10. de elect. Pastor. agnouit *Hugo Grot.* auspice *Marsilio de Padua* adeò, vt promotio tanta ex hominum institutione, & arbitrio pendeat, & plebeij, ac infimi homines iubente populo in Sacerdotes euadant, potestatemque assumant predicandi verbum Diuinum, & ministrandi Sacramenta, immò fideles omnes vnius, & eiusdem conditionis faciunt; abutentes Pauli Apostoli auctoritate scribentis; *Ad Galat. cap. 3.* *quicumque enim in Christo baptizati estis Christum induistis; non est Iudæus, neque Græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus, neque femina, omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu*. Indeque omnia in fidelibus omnibus arguunt paria, eandemque asserunt omnium conditionem, & statum, nec minùs blandiuntur sibi ex verbis Apostoli Petri, *1. Petri cap. 2.* quibus fideles omnes, *genus electum, regale Sacerdotium* (quid apertiùs?) *gentem sanctam, populum acquisitionis* appellauit. Vt quid ergo Christiani singuli Sacerdotalem dignitatem sibi non vindicent? nulla attenta segregatione; nec minùs apertè Ioannes Apostolus; *Apocalyp. cap. 1.* *qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo; & fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes*. *Cap. 5. Ibid.* Mirum? nisi & eiusdem Tertulliani aduocent auctoritatem, adducantque testimonium. *De exhortcast. c. 7.* *Nonne & laici Sacerdotes sumus? Differentiam inter ordinem, & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas*.

At hæc abutentium deliria nemo non nouit; Apostolus enim Paulus in allegatis verbis, parem omnium conditionem agnoscit in obtinendis Dei muneribus ad salutem, & in ijs exhibendis, quæ ad eandem sunt necessaria; Deus enim communis omnium Pater, ad nullam respiciens personarum acceptionem omnibus idem est, nec patriæ, sexus, libertatis vllam attendit prærogatiuam, non enim ipse personarum acceptor; at verò inconsequens planè est; omnes Reges esse, omnes Sacerdotes, omnes Apostolos, omnes Euangelij ministros; sunt enim hæc disparata nimis, nimisque disiuncta; Nec magis plaudere possumus Petri Apostolorum Principis citatæ auctoritati; *Gens sancta, Regale Sacerdotium*. Si enim Sacerdotes omnes inde sumunt, cur non arguant pari illatione, & Reges? Sint fideles omnes, vt Sacerdotes, ità & Reges, & subuersam omnem politiam intueberis, inductamque miserrimam anarchiam præ nimia Regum copia.

Verba hæc eadem perappositè exponit S. *Leo Magnus*; *Ser. 3. assump. suæ ad Pontif.* *omnes enim regeneratos* (inquit) *in Christo Crucis signum efficit Reges, Sancti verò Spiritus vnctio consecrat Sacerdotes, vt præter istam specialem nostri ministerij seruitutem vniuersi spiritales, & rationales Christiani agnoscant se Regij generis, & Sacerdotalis officij esse consortes*; quæ sanè verba propriè dictum Sacerdotium à communi, & improprio distinguunt, mysticèque acceptum, & Sacerdotium, & regnum indicat ibidem disertissimus Pontifex, dum scribit. *Quid enim tàm regium, quàm subditum Deo animum corporis sui esse rectorem? & quid tam Sacerdotale, quàm vouere Domino conscientiam puram, & immaculatas pietatis hostias de Altari cordis offerre?* Non inde ergo verum Sacerdotium, vt nec verum regnum, in fidelibus licet arguere, sed quale regnum in sapiente suo ad-

ſtruebant Stoici, tale & Sacerdotium; improprium ſcilicèt, latiſſimum, & à vero omninò diuerſum.

Nec magis vrgent Tertulliani verba iam ſupra regeſta, non enim omnia, quæ à tanto viro, eiuſdem ſunt auctoritatis, & fidei; Plura ſcripſit cum iam in Montani, & Catharorum hæreſim infęlicitèr lapſus eſſet, qui ſubuerſa omni hierarchica ſerie eundem Clericorum, & laicorum ſtatum eſſe aſſerebant, vnde ſicut in pluribus iuxta illius Sectæ deliramenta errauit, itâ & erraſſe in confundendo vtroque ſtatu mirum non eſt; at ſi verba obſeruemus, quæ immediatè poſt ſupra recitata, & obiecta adiecit, concidet quidquid virium contra veritatem habere videntur; vbi enim ſcripſit, *Differentiam inter ordinem, & plebem Eccleſiæ conſtituit auctoritas* mox ſubdit; *& honor per ordinis conſeſſum ſanctificatus à Deo*. Quæ verba inſtitutum à Deo Clericalem gradum indicant; ſed nondum expedita omnia Tertulliani verba, paulò enim inferiùs mox ſubdit; *ſed & vbi tres Eccleſia eſt, licèt laici*; mox inferiùs. *Igitur ſi habes ius Sacerdotis in temetipſo; habeas oportet etiam diſciplinam Sacerdotis, vbi neceſſe eſt, habere; Digamus tinguis, Digamus offers*. Sed non ea certè Tertulliani intentio, vt laicos, & Clericos paritèr Sacerdotes aſſerat; ſed Monogamiam impenſiùs ſuadere intendens, arguit pro zelo qualiquali ſuo; laicos Monogamos eſſe debere, ſicut & Sacerdotes; quia Sacerdotij ſunt quodammodò participes quatenùs in neceſſitate baptizant, & ſine Sacerdote in communi orant, myſticamque Deo offerunt oblationem, ac Symbolicam, & proinde eos, qui de Sacerdotij munere participant, eadem cum ipſis diſciplinâ debere teneri; non enim debent eſſe Sacerdotio inepti, cum ex laicis Sacerdotes eligantur, & ideò laicos Monogamos eſſe debere, ſicut & Sacerdotes; Nimius ſanè *Tertullian.* vt ſemper, in aſſerenda opinione ſua, Monogamiaque ingerenda; ſed ſubdit verba, quæ aucupatam eius intentionem hactenùs firment, eaque ſunt. *Dicam; omnes nos ità Deus voluit diſpoſitos eſſe, vt vbique ſanctionis eius obeundæ ſit diſciplina; vſque adeò niſi laici ea obſeruent, per quæ Presbyteri adlegantur, quomodo erunt Presbyteri, qui de laicis adleguntur &c.* En igitur, qualis ſit *Tertulliani* intentio, quamque rectè pro adſtruenda laicorum, & Clericorum eadem vitę inſtitutione afferatur, aliud enim certè agnoſcit Sacerdotium in Sacerdotibus ipſis, aliud in laicis, qui impropriè, & lato modo Sacerdotes dicuntur, & Sacerdotium habere. Latet nihilominùs quid veneni ex hæreſi, à quo cauendum attentè; Et ſi quæ alia eius verba ſenſum, & interpretationem ſupradictam non recipiant inter ſuſpecta releganda ſunt; cum præſertim libri *de Monogamia*, & *de exhortatione caſtitatis* ex illis ſint, quos *Tertullianus* factus Montaniſta contra Eccleſiam ſcripſit, vt poſt *D. Hieronymum* de ſcriptoribus Eccleſiaſticis notauit *Bellarminus*. *In Tertul.* Diſcreti igitur inuicem ſunt Clerici, & laici; diuerſus omninò Clerus à populo, & ſeparatus ordo.

3 Iam igitur nunc ad modum ſegregationis huiuſmodi faciendæ, accedamus; Analogiam approbauit, ſi non induxit *Iuſtinianus* inter Clericos, & milites, & eadem vtriſque iuſta proportione indulſit priuilegia, quoàd ſupremæ voluntatis diſpoſitionem

nem *Auth. Presbyteros. C. de Episc. & Cler.* Vnde nostri validum, & concludens argumentum hausere à milite armatæ militiæ ad militem militiæ cœlestis, & clericalis; non iniuria igitur in segregando Clero à laicali cætu, & adlegendo in Ecclesiam, militarem ritum in delectu habendo sectabimur, & exemplo planè consimili vtemur; vt itaque in militum constitutione per gradus apud Romanos incedebatur, vt scilicèt primò delectus, siue dilectus, cum *Lipsio*, à Consulibus, tanquam in Republica à populo maioribus, haberetur, & à paganorum statu segregaretur miles; cingulum subinde traderetur cum Sacramenti præstatione, & tertiò legioni miles adscriberetur; ità à pari in Clero constituendo; præmittitur primò delectus inquisitione, & examine præuio per Episcopum tanquam maiorem; subinde ordinatio, qua veluti signum imprimitur, sicut olim militibus stigma; & demùm addictio Ecclesiæ, quæ & incardinatio dicta, sine qua olim nunquam rata ordinatio ex *Chalcedonensi Decreto*; delectus autem, & conquisitio diligens præstantius quidpiam indicat, quàm in antiquæ, seu Mosaicæ legis ministris spectaretur; hi enim per propaginem assumpti, ac ex sola Leuitica Tribu, & veluti successorio quodam iure ad sacrum ministerium aduocabantur, immò & Pontificatus ipse vtcumque Summus, per sanguinis traducem committebatur.

De milit. Rom. Dial. 1. & 3.

Idem Lips. dial. 9.

Can. 6.

4 Dedecere hoc Euangelicam libertatem, & spiritum nouæ legis omninò visum, carnalibus enim, quales tunc Iudæi, carnalia arridebant; spiritualibus verò, quæ spiritum decent, vbi enim spiritus, ibi libertas, quæ non tanta, vbi caro, sanguis, & carnalis successio spectanda esset; transferendum erat, ac mutandum Sacerdotium, & quod erat tunc secundùm Aaronem futurum secundùm ordinem Melchisedech, qui sine Patre, sine Matre, & sine genealogia; ac proinde considerauit egregiè *S. Thom.* Christum Dominum non de Tribu Leuitica, sed de stirpe Regia nasci voluisse, ne videretur per carnalem originem carnale Sacerdotium in Ecclesiam suam inuehere, quæ cum futura esset toto orbe diffusa, & Sacerdotium eius vni non fuit addicendum generi, sed vndequàque cum libertate petendum, vt perfectiores, & aptiores liceret seligere, quales perfectissimum Sacerdotium exigit; & tandem ne omnes congruas rationes congeramus, necessarium, & omninò consequens fuit, vt cum cælibatus in Euangelico Sacerdotio maximè esset, & sanctè colendus, quælibet ab ipso carnalis propagatio excluderetur, quæ directè cælibatui contraria ipsum extinguit; liberrimus igitur fuit habendus delectus, nec vlli alligandus, aut ordini, aut gradui, dum tamen honesto.

3. p. qu. 22. art. 1. ad 2.

5 Ordinatio succedit; quod nomen latiùs aliquando acceptum aduertimus adeò, vt ordinationem ipsam, & electionem, & addictionem alicui Ecclesiæ significando inuolueret, neque id mirum; cum enim ordinatio nihil aliud sit, quàm ad Ecclesiasticum ordinem, & officium promotio, quæ non sola Episcopi benedictione, aut manuum impositione peragitur, sed etiam electione; cumque nulla olim posset fieri ordinatio, quin ordinatus Ecclesiasticum titulum consequeretur *Can. 6. Concil. Chalced. C. neminem. 70. dist.* ideò meritò ordinatio, per quam quis

quis promouetur, & electionem, & adscriptionem continet; pari ratione, & apud Græcos hoc nomen χειροτονίας, quo significant sacram ordinationem anceps est, ac æquiuocum; aliquando enim electionem, siue suffragium significat, nonnunquam verò consecrationem, quę fit ab Episcopo. Significationem primam testantur *Constantin. Harmenopulus. Io. Zonar. & Theodor. Balsam.* rationemque præsertim reddidit *Zonar.* ibid. scribens; *Nam cum turbæ liceret in Vrbibus eligere sacrorum Præfectos, conueniebat ipsa turba, & alij quidem hunc, alij verò deligebant illum; quatenùs autem plurium suffragium vinceret, eligentes ferunt solitos extendere manus, & per manus ità porrectas numerabantur, qui vel hunc, vel illum delegissent; plurium verò calculis electum Summo Sacerdotio præficere; Chirotoniæ nomen hinc desumptum, quo sic etiam Synodorum Patres inueniuntur vsi, suffragium nominantes chirotoniam.* Hactenùs *Zonaras*. Quod autem vox eadem *chirotonia* significet inaugurationem, siue consecrationem per manum Episcopalem firmant ijdem *Harmenopul. & Balsam.* quam & ordinationem dicimus, quamuis Græci Patres in græcis Conciliorum canonibus χειροτονία & χειροθεσία vtantur, illa pro electione, & suffragio, hac verò pro ordinatione, cum tamen segregandę vtriusque huius vocis vix ratio appareat. Iam igitur hîc de ordinatione agimus; pròvt consecratio quædam est, quæ manus impositione Episcopi peragitur, & qua tanquam aptissimo medio Clerus ipse propagatur.

Schol. ad Can. 1. Apostol.
Ad eundem Canon. primũ Apostol.
Ad Can. 5. Laodicen. vbi, & Zonar.
Ad Can. 1. Apost.

6 Huius ordinationis sublimitas, ac præstantia, vel ex eo maximè emicat, quod ipsa Sacramentum sit, ac inter nouæ legis Sacramenta iustissimè connumeratur; quidquid latrauerint in contrarium sectarij cum Antesignanis suis; vel fatentibus enim ipsis tria ad Sacramentum propriè dictum constituendum requiruntur; symbolum externum, siue sensibile signum, & ritus externus; promissio gratiæ, & mandatum, siue institutio Diuina, quæ totidem in ordinatione spectantur; ritus, siue externum symbolum est ipsa Episcopalis manus impositio, quem ritum sæpius in sacris monumentis memoratum legimus, eumque in hunc sensum exposuit S. Leo Magn. scribens; *quod cum Apostoli Paulum, & Barnabam ex præcepto Spiritus Sancti ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes imposuerunt eis manus, vt intelligamus quanta & dantium, & accipientium deuotione curandum sit, ne tantæ benedictionis Sacramentum negligentèr videatur impletum.* Vnde & D. Paul. *Cum impositione manuum Presbyterij. Nemini citò manum imposueris*; &; *Per impositionem manuum mearum*; quæ sanè loca accipiunt omnes de ordinatione, eaque ideò dicta à Græcis χειροθεσία. Promissio gratiæ adest; nam D. Paul. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterij*; & *Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Verba, quæ vtramque partem simul iterum confirmant ritum scilicèt, siue externum symbolum impositionis manuum, & effectum immediatum collatæ gratiæ; nec omittere decet *Gregorij Nysseni* apertissima, & ele-

Act. c. 6 & 13. ep. 81. ad Dioscar. Alex.
Ep. 1. ad Timoth. c. 4. & c. 5
2. ad Timoth. c. 1.
1. ad Timoth. c. 4.
2. ad Timoth. c. 1.

& elegantissima verba de vi consecrationis differentis; *Eadem item verbi vis etiam Sacerdotem augustum, & honorandum facit nouitate benedictionis à communitate vulgi segregatum*. Institutio autem, siue mandatum Diuinum, quod est tertium Sacramenti requisitum, probant verba illa Diuina; *segregate mihi Saulum, & Barnabam*; nec non & illa *D. Pauli*; *In quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos*; & demùm eiusdem *ad Ephes. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios Prophetas, alios Pastores, alios Doctores*. Sed & apertissimè firmat perennis Apostolorum obseruatio; neq; enim credibile est vsurpasse ipsos citra Diuinum mandatum, & institutionem cæremoniam, seu ritum, per quem gratia conferatur legitimè accedentibus, cum eius instituendi per se nullam potestatem haberent; neque est cur congeramus hìc veterum Patrum agmen Sacramentum ordinis agnoscentium; vnus omnium instar antiquissimus *Tertullian.* histrionatum Diaboli in imitandis veris Sacramentis describens, & de Sacramento ordinis sentiens *Pamellio teste*; ait enim; *A Diabolo scilicet, cuius sunt partes interuertendi veritatem, qui ipsas quoque res Sacramentorum Diuinorum in Idolorum mysterijs æmulatur; tinguit & ipse quosdam, vtique credentes, & fideles suos, expiationem delictorum de lauacro repromittit, & sic adhuc initiat mithræ; signat illhic in frontibus milites, celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid? quod & Summum Pontificem in vnis nuptijs statuit*. Respiciens & in postremis hisce verbis ad ordinis Sacramentum, cuius apex, & culmen est Pontificatus, seu Episcopatus, cui præscribit Apostolus, *vt sit vnius vxoris vir*.

Orat. de S. Bapt. Christi.

Act. c. 13

Act. c. 20. c. 4.

De præscript. hæret. c. 40.

1. Ad Timot. c. 3.

Confirmant Sancti Patres *Hieronym. August. Leo Magnus, Gregor.* à quorum regerendis auctoritatibus temperamus; & congruam tantùm rationem adnectimus; Deus enim, qui dat ad aliquid potestatem, & ea omnia largitur, quæ ad congruum, & legitimum vsum sunt necessaria; idque factum in naturalibus, & fieri in supernaturalibus credendum est, quæ homo solis viribus suis nequit attingere; atqui per sacram ordinationem datur homini potestas ad conficienda, & ministranda Sacramenta; dat igitur Deus gratiam sanctificantem, & perficientem animam, vt dignè tantum ministerium præstari valeat; quod nil aliud est, quàm ordinationem ipsam facere Sacramentum; si enim in Baptismo, qui ianua est, per quam fideles Ecclesiam latiùs sumptam ingrediuntur, confertur gratia, qua homines ipsi fideles capaces Diuinorum redduntur, & ad Diuina suscipienda, ac etiam agenda habiles; haud minùs per ordinem hæc ipsa gratia confertur, cum per eum Ecclesiam pressiùs sumptam ingrediantur, & ad Diuina tractanda, ac ministranda disponantur.

Dial. contr. Luciferian. lib. 2 contr. Episc. Parmen. c. 13. lib. 1. contr. Donatist. cap. 1. De Bono Coniug. ep. 81. 87. cap. 1. Ad lib. 1. Reg. cap. 10.

Hac autem vera Sacramenti ratione in ordine stabilita ridenda sunt Nouatorum deliria negantium ordinem esse Sacramentum, sed veriùs meram ad ministerium deputationem, sine vllo caractere; sicut & asserentium materiam, & formam eius non esse de facili assignabilem; de qua tot sint in Ecclesia controuersiæ, cum tamen (si esset vtraque à Deo assignata) nullę superessent; Deliria

hæc

hæc sunt; cum certa immò sit in Sacramento ordinis materia, certa forma Decreto Eugenij IV. in Concilio Florentino statura, vbi & generalis Sacramenti ordinis, & propria cuiuslibet gradus præscribitur, vnde circa hæc immorari instituti nostri non censemus; at ad singulos gradus enumerandos, & assignandos descendimus.

CAP. II.

De Gradibus Sacræ Ordinationis.

1 *Numerus graduum proponitur; an includatur Episcopatus remissiuè; Tonsura excluditur.*
2 *De Tonsuræ origine, progressu, & ratione.*
3 *Pontificio Decreto roborata, & praxi assidua comprobata per omnia sæcula successiuè.*
4 *Rationes peculiares Clericalis Tonsuræ redduntur.*
5 *Forma Clericalis Tonsuræ, & eius ratio.*
6 *Primi ordinum gradus proponuntur, & an ij Sacramenta.*
7 *Ad maiores fit transitus, & primò ad Subdiaconatum, de quo dubitatur, an sit Sacramentum.*
8 *Succedit de Diaconatu examen, & inquisitio, an sit Sacramentum per controuersiam.*
9 *De Sacerdotij gradu.*
10 *De Episcopali gradu inquiritur, an sit Sacramentum, & asseritur, ac per rationes ostenditur.*
11 *Obiecta nonnulla opponuntur.*
12 *Eadem soluuntur.*

1
GRADVS plures, eosque varios, & computamus, & assignamus sacræ ordinationis, qui singuli sunt Sacramenta, nec tamen desinit esse vnum ordinis Sacramentum; gradus sunt multi, spectatur in singulis vera Sacramenti ratio, & tamen Sacramentum est vnum; vnus est finis, ad quem tendunt gradus singuli, vnitatemque finis nacti, formam vniuersalem Sacramenti nec diuidunt, nec multiplicant, sed ipsa indiuidua, tota vna omnibus, tota in singulis mirabili planè modo consistit; septem ergo sunt gradus, per quos ad totale ordinis Sacramentum inceditur, & ex quibus ipsum totale integratur; Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, perstrinxit *Concil. Florentin.* sed exactè recensuit nouissimè *Tridentinum*, ipsi Ecclesiæ coæuos contestans, & coæuum eorundem vsum. Verùm imminutum hunc numerum septenarij gradus si arguas ex eo, quod Tonsura deficiat, nec numeretur Episcopatus, quem esse ordinis gradum, ipsumque summum negare nefas, sicut & nefas ordinem negare tonsuram, quam ordinem apertè appellauit Innocent. III. in *C. cum contingat. de æt. qualit. & ord. præficiend.* Verùm non excludi Episcopatum indicabimus opportunè; at non includi tonsuram meritò factum asserimus; cum non tam sit ipsa ordo, quàm ianua, & dispositio ad ordines merè passiua, etsi Innocentius in d. *C. cum contingat. de æt. qualit. & ord. præfic.* ordinem appellauit, ordinem latiùs sumpsit, quàm vt nostrum ferat institutum,

In Decr. Vnion.

Sess. 23. cap. 2.

quo

quo de ordine presse, & proprie sumpto agimus. Voluerint Pontificij iuris interpretes tonsuram esse & Sacramentum, & ordinem, non moramur, at cum veritate Sacramentale quid tonsuram agnoscimus, & ad reliquos gradus, & ordines proximum præparatorium; & de ipsa potiora, & eruditiora (Deo fauente) promemus, ab origine, ac institutione primæua auspicantes.

2 Vetustum sanè Clericalis tonsuræ signaculum fatentur sectarij; at non necessarium, sed otiosum, immò & superstitiosum arguunt, & damnant; sacræ scripturæ nedum ignotum, sed & aduersum, & à purioris Ecclesiæ obseruatione penitùs alienum; antecessisse Ecclesiam ipsam Clericalem tonsuram fassus est aliquis, at non, vt commendet, sed vt damnet; innixam enim fatetur Diuinæ scripturæ, & antiquæ Mosaicæ legis auctoritati, vt inde quasi Iudaizantes Catholicos carpat, qui inutili, & absoleto vtantur ritu, nec magis in Ecclesia necessario, quàm sit circumcisio, & alia iam antiquata legalia.

At notissima iam peruersa Nouatorum intentio, vt si quando quid in Ecclesiasticis ritibus probare videantur, ità foueant, vt præfocent, ac elidant.

At quidquid latrent, antiquissimum agnoscit Catholica Ecclesia tonsuræ Clericalis ritum, & fidentèr in Apostolicam auctoritatem, & traditionem resoluit.

De diuino off. lib. 2. c. 4. Iam igitur *Isidor.* de tonsura agens eius originem detegit, sic scribens. *Tonsuræ Ecclesiasticæ vsus à Nazaræis (nisi fallor) exorsus est, qui priùs crine seruato, denuò post vitæ magnæ continentiam deuotione completa, caput radebant, & capillos in ignem sacrificij ponere iubebantur. Huius ergo exempli vsus ab Apostolis introductus est, vt hi, qui in Diuinis cultibus mancipati Domino consecrarentur, quasi Nazaræi, idest Sancti-Dei, crine præciso innouentur.* Id fecisse Paulum Apostolum, subinde commemorat, imitatum Aquilam in actibus Apostolorum, nec tamen Iudaizasse eum suspicatur, cum figuræ, & exemplaris rationem in Nazaræis optimè agnoscat; consonat & *Petrus Blesens.* *c. 18.* ponderans enim verba illa, *& tonso capite mox corruens in terram*; ait; *In lib. Iob. cap. 1.* *non est nouum, quod tondentur Clerici, quod in capite coronantur. Exemplum tonsuræ habemus in Iob; exemplum coronæ habemus in Christo qui spineam coronam in signum humilitatis gestauit in capite suo; quidam etiam gentiles Petro Apostolo caput rasisse dicuntur in Christi opprobrium, & contemptum, quod tamen ipse non immemor spineæ coronæ Christi patientèr, & prompta voluntate sustinuit.* Idque longè anteà tradiderat *S. Germanus Constantinopolitanus Episcopus*, ipsumque *In Theoria rer. Eccl. non procul. à princ. tom. 2. Bibliot. SS. Patrum.* à maiorum traditione id mutuatum coniectatur *Baron.* nec mirum id esse *Tom. 1. Annal. Ann. 58.* considerans, vt quæ Apostolorum Principi illata esset infamiæ nota totius Ecclesiæ decori cesserit, cum & pœnarum instrumenta pietas Christiana in amplissimam gloriam immutare consueuerit; nec sanè ex alio fonte, quàm Apostolicæ institutionis videtur posse tonsura Clericalis fluxisse, cum nulla vsquam Prouincia Christi nomen acceperit, quę non æquè eiusdem tonsuræ obseruationem admiserit; at certè nullo alio, quàm Apostolorum præconio, præsertim

Leuit. c. 21. sertim cum legis veteris ritus quòad Sacerdotes contrarium seruaret, vetitum enim ipsis erat radere caput, & barbam.

Ab hisce ergo auctoribus, & principijs inuecta in Ecclesiam Clericalis tonsura, vt à communi hominum vita recederent, & excultius viuendi genus assumerent Diuino cultui se mancipantes, eo symbolo auersionem suam à sæculi illecebris contestarentur, vnde quasi definiens Clericalem tonsuram designauit *B. Isidor.* *vt sit in Clericis signum quodam, quod in corpore figuratur, sed in animo agitur, scilicet; vt hoc signo in religone vitia recensentur, & criminibus carnis nostræ, quasi crinibus exuamur, atque inde innouatis sensibus, vt comis rudibus enitescamus expoliantes nos iuxta Apostolum veterem hominem, cum actibus suis, & induentes nouum, qui in agnitionem Dei renouatur.* d. lib. 2. de diuin. off. c. 4.

3 Ab hisce primordijs inducta tonsura, & cum Ecclesia propagata fœlicitèr, secundo eiusdem Ecclesiæ sæculo *Aniceti Papæ, & Martyris* decreto meruit roborari; scribens enim ad Galliæ Episcopos epistolam suam hoc ipso decreto claudit. *Probibete Fratres per vniuersas regionum vestrarum Ecclesias, vt Clerici, qui laicis, & simplicibus virtutis, honestatis, pudicitię, & grauitatis exemplar esse debent, ac se ipsos tanquam signum purioris vitæ rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, iuxta Apostolum comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphera radant.* Vnde mutuatus *Gratian. Can. probibete. 21. dist. 23.* Non moramur, quæ in hanc epistolam cumulentur obiecta ad eius fidem eleuandam, hæc enim & cæteris Tom. 1. epist. Decret. Sum. Pont. p. 82.

Pontificijs antiquis illis epistolis communia, nec eas propugnare nostri modò est instituti; Quod præscripsit Aniceti epistola praxis ipsa Ecclesiæ semper commendauit, & confirmauit; nam post D. Petrum subsequentes Pontifices, Episcopi, Presbyteri, & Clerici tonsuram deferre non timuerunt, nec inter sæuientium persecutionum discrimina territi fuere, quominùs hoc Clericalis status caractere ornati apparerent, charitatis ardore, & constantia impellente, vt quam fidem verbis parati essent asserere, visibili etiam hoc Clericali signo in omnium conspectu profiterentur; non commemoramus acta Sanctorum Martyrum, qui in ipsa Clericali corona Martyrium subiere, vt inde colligere fas sit persecutionum sæuitiam ab ipso Clericalis tonsuræ vsu non terruisse, quod considerarunt nonulli, asserentes ea de causa non esse credibile, prodijsse à *S. Aniceto* illud Clericalis tonsuræ Decretum.

Data Ecclesiæ pace, & Martyrum sanguine extinctis persecutionum incendijs tonsuræ Clericalis institutum impensiùs iniunctum, & accuratiùs fuit obseruatum adeò, vt à S. Syluestro I. vsque ad S. Leonem Magnum, ab hoc ad S. Gregorium æquè Magnum, ab hoc ad Nicolaum I. & successiuè vsque ad Sixtum V. prostent Conciliorum Decreta, & Pontificum constitutiones tonsuram Clericalem, eiusque delationem districtè iniungentes; vnde adtexere hìc licet celebrem regulam illam S. Augustini; *quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur;* eaque concludere fas est, Clericalem tonsuram ab Apostolica auctoritate profe- Sixt. V. Bulla, cũ sacrosanct Dei Eccl. in Bullar. Cherub. const. Lib. 4. de baptism. cont. Donatist. c. 24.

profectam tanquam Apostolicam traditionem in Ecclesia semper fuisse custoditam, & obseruatam incessanti vsu; & huiusce ritus præter rationes, quas supra cum *S. Germano*, *Petro Blesensi*, *Isidoro*, & *Baronio* circa originem tetigimus lubet hìc potiores nonnullas adtexere, quæ eundem ritum magis, ac magis commendent.

De Eccl. Hier. cap. 6. theor. 3 §. 3. 4 Primam exhibet *S. Dionys. Areopagita*; & quamuis loquatur de Monastica tonsura, attamen & Clericali aptissimè congruit. *Tonsura porrò capillorum vitam omninò indicat nullatenùs fucatam, neque figuris fictis, adscititijsque, quibus mentis deformitas tegatur, calamistratam, sed per se ipsam non humanis ornamentis, sed singularibus, ac vnificis virtutibus ad Diuinam penitùs conformitatem euectam.* Quæ sanè verba vtpotè mysticam Theologiam redolentia obscuriora videntur, attamen adaptando moralibus eorum intentionem eruimus; tonderi scilicet siue Clericos, siue Monachos; vt vita eorum sincera, aperta, ingenua, sine fuco, sine dolo, aut simulatione indicetur, soli Deo placens per intentionis puritatem, eumque Iudicem, & Inspectorem habere intendens.

Secundam rationem eruemus congruè à ritu illo, quem testantur solemnem *Paul. Diaconus*, & *Aimoinus*; vt cum quis scilicet in adoptionem reciperetur perfici adoptionis actus per tonsionem capillorum consueuerit, sicut & in seruitutis signum aliquando ex *Aemilio*, & *Tritbemio* tonderi capillos; hocque ipsum rectissimè factum, cum quis Clericali statui initiatur fatebimur, vel hac eadem ratione, Clericalem enim statum assumens in potiorem Dei familiam transit quasi adoptiuus, & veri Domini se mancipat obsequijs quasi seruus, & vtrumque tondendo capillos humilitèr contestatur.

De Gest. Longob. lib. 6. c. 53 *De Gest. Francor. lib. 4. c. 5.* *In Clodo. CarloMagno. Breuiar. histor. in Clodou.*

Addere & tertiò liceat, radi nonnunquam solitos in ignominiam, & abiectionem; & quidni tondeantur vitam Clericalem assumentes? vt in ipso limine humilitatis cultum eo actu profiteantur, parati ignominiam, & pro nomine Iesu contumeliam pati; nec sine re hæc ipsa tonsio in modum crucis peragitur, vt se addicenti Clericali vitæ humilitatis demissione, & obedientiæ documentum præbeatur.

Demùm; cæcus ille, quem Christus illuminauit, videre primùm se dixit *homines, veluti arbores ambulantes*. Vnde hominem arborem quidem, sed inuersam, radices superiùs porrigentem, quæ sunt capilli, haud immeritò dixeris; tondeantur igitur, dum suscipitur vita Clericalis, vt non iam rami, & frondes, sed radices humanarum passionum ad perfectionis statum recidi videantur; solemnis huiusce ritus hasce coniectasse rationes licuerit, iamque ad formam tonsuræ ipsius Clericalis accedamus, quæ vna superest. *Marci c. 8. 24*

5 Tonsuram Clericalem differre à Monastica notius est, quàm vt probatione indigeat, non solùm quòad virtutem, quia Monastica, vt Clericum non facit, ità neque ad Clericales functiones habilitat, at Clericalis vtique, vt notauit *Theod. Balsam.* sed & quòad modum, & formam; Monachis enim non tàm tonsura, quàm rasura competit, & radi debent, nec tantùm in vertice, sed in toto capitis circuitu, relicto tantùm tenui capillorum, seu pilorum circulo in inferiori parte ità, vt rasi ad cutem *Ad Can. 33. Syn. 6. in Trul.*

Lib. 8. de prou. incedant, *Saluian. Intra Carthaginis muros palliatum, & pallidum, & recisis comarum fluentium iubis ad cutem tonsum videre, tàm infœlix ille populus, quàm infidelis sine conuicio, atque execratione vix poterat.*

Clericis verò ab antiquissimis canonibus præceptum legimus, vt comam non alant, sed ad breues capillos eam constringant; in *Can. prohibete* 23. *dist.* desumpto ex S. Aniceti epistola; rasura quidem iniungitur, sed à Monachali omninò differens, nam Clerici in vertice tantùm radi debent, & ità accipienda rasura in d. *Can. prohibete*, vt posteriores canonicæ sanctiones indicant, & praxis Ecclesiæ vbique recepta, & etiam nunc vigens, quæ quidem, vt forma distat à Monachali ità, vt effectu, nam si Monachus Clericali tonsura tondeatur Clericus efficitur, & functiones Clericales exequi potest; vt ubi supra. notat *Balsam.* qua doctrina nihil ad confirmandum discrimen euidentius. Hæc tonsura, corona dicta, respondens regali Sacerdotio, & coronæ quòad figuram alludit, vnde vel ab Apostolorum æuo perpetua traditione in Ecclesia seruatum est, vt circularis semper fuerit, & sit, non quadra, non triangularis, non semicircularis; Rationes congruentis huius figuræ vtcumque plures possint afferri, at ea cæteris potior, quæ à præstantia circularis figuræ desumitur, quæ omnibus nobilior, perfectior, & excellentior, ac proinde ad statum, & gradum perfectiorem, & excellentiorem indicandum aptior, & qualis planè coronam deceat, quæ Dei regno debita, quod in Deo habent Clerici, *& hoc designat corona in capite*, ait *D. Hieronym.* in *C. duo sunt* 7. 12. *q.* 1. qua ipsa ratione factum, vt Græcis dicta sit παπαλήφεα ὰ παππας, idest *pater*, quæ vox non solùm sacrorum ordinum, siue maiorum propria, sed etiam minorum, vt indicat *Nouella Iustiniani* 131. & λὴπεα, quæ circulum, siue cinctorium apud nonnullos significat, siue λιτεα, quæ minimum numisma, & obulum apud *Pollucem*; & semper Lib. 4. c. 24. ad circularem figuram respiciendo; Corona igitur Regni quidem, sed in se ipsum, in passiones, in affectus; corona, non superbiæ, vel fastus, sed humilitatis, & patientiæ, quæ ad promissa humilibus præmia disponat; cum & in humilitatis circulo exaltemur, vt inquit *Petrus Cellens.* Lib. 2. mystica expos. taber nac. Quanta autem ea debeat esse? non eadem omnibus, sed pro graduum diuersitate maior, aut minor, at eadem omnibus, cum sit circularis; Non aliud producemus testimonium, quàm ex actis Mediolanensis Ecclesiæ; Concilio enim V. Prouinciali statuit S. Carolus Archiepiscopus *re-* Sub tit. de ratio. examinis præstendor. *pulsam passuros ab examine, qui accesserint sine congrua, pro sui status ratione, tonsura.* Hæc fusiùs de Clericali tonsura, sed breuiùs quàm ferat rei amplitudo; iam reliquos gradus ingrediamur.

6 Septem iàm diximus esse gradus, qui vnitate tùm generis, tùm finis vnum nihilominùs constituunt ordinis Sacramentum; tres dicuntur sacri, & maiores, quatuor verò minores. De quatuor minoribus non est adeò certum certitudine fidei, quod sint Sacramentum, & ideò, qui maiores omni Sacramenri ratione spoliarunt, multò faciliùs minores ipsos à Sacramenti ratione, ac denominatione excludunt; dicunt enim esse mera officia manualia sacris ordinibus longè inferiora, ad quæ obeunda

eunda nullo supernaturalis gratiæ auxilio opus videatur, immò olim etiam Cathecumenis, & non baptizatis committebantur, vt testatur *Socrates*, quod de ordinis Sacramento nefas dicere; at verò rectissimè *Bellarmin.* probabiliùs longè existimat minores hosce quatuor gradus esse Sacramenta, quamuis ab alijs probabile existimetur esse eos iuris Ecclesiastici, & Sacramentalia quidem, at non Sacramenta, quod tradidit *Domin. à Soto*. At verò de illis tanquam Sacramentis prostant vetustissima testimonia; *Cornelius enim Papa ad Fabium Antiochenum* enumerans eos Ecclesiæ gradus, qui ordinatione perficiuntur, asserit in Ecclesia Romana, *in qua tamen non ignorabat Presbyteros esse quadraginta sex, fuisse Exorcistas, & Lectores, vnà cum Ostiarijs quinquaginta duos &c.* Acolythorum verò meminit *Concilium* vetustissimum *Carthaginiense* 4. *Can.* 6. sic sanciens. *Acolytus, cum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat; sed ab Archidiacono accipiat Ceroferarium cum cereo, vt sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari; accipiat & vrceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.*

Hist. lib. 5 c. 21.

Tom. 2. de Sacr. ord. lib. 1. c. 8.

De iust. & iur. lib. 9. q. 7. art. 1.

Apud Euseb. lib. 6. Hist. c. 35

Accedat & *Concilium Florentinum*, quod materiam Sacramenti ordinis assignans dat exemplum de ordine Sacerdotis, Diaconi, & Subdiaconi, & addit *idem de alijs ordinibus intelligendum*; & demùm nouissimè *Tridentinum sess.* 23. *C.* 2. quod septem ordines enumerat, & tamen ordinem esse Sacramentum statuit; & denique, quod minores ordines non iterentur, arguit eos imprimere caracterem, quod vnius Sacramenti est. Possunt quidem hæc munera etiam à non ordinatis exerceri, at non ex officio, & ordinario iure, sed extra ordinem, quod tamen non facit, quo minùs, cum exercerentur ex mùnere, & ordinatè, præcedenti ordinatione inniti debeant; tuncque specialem, & propriam virtutem habeant, ac veram Sacramenti rationem; sicut nec officit, quod à non Episcopis etiam conferantur, vt ab Abatibus, id enim ex priuilegio, & singulari concessione fit, qua quæ sunt Episcopalis muneris non Episcopis etiam possunt communicari.

7 Minores ordines ascendendo statim consequitur Subdiaconatus, de quo, quia scripsit *Bellarmin. Non est tanta certitudo, quanta de Diaconatu; nam nec in scripturis de eo fit mentio, nec eius ordinatio habet manus impositionem ex Concilio IV. Carthag. Can. 5. nec Subdiaconi ministrant Eucharistiam, aut alia facere possunt, quæ Diaconi, & denique non pertinent propriè ad hierarchiam, nisi vt ministri Hierarcharum*. Inde videtur rectè inferri non esse Sacramentum. Additur, quod Subdiaconi à Corepiscopis poterant ordinari, qui simplices Presbyteri erant, nec poterant Sacramentum ordinationis ministrare; immò *Magister sentent.* & cum eo *Gratian.* in fine princ. scripsit, *Subdiaconos, & Acholytos procedente tempore Ecclesia sibi constituit*; sicque olim in Ecclesia inter sacros ordines non computabarur. *C. à multis. de æt. qual. & ord. præficiend. C. miramur; de seru. non ord.* rectissimè scripsit *Bellarminus* probabile esse subdiaconatum esse Sacramentum, nec esse adeò certum, vt est de Diaconatu; probabile igitur sit; sed cum communi Ecclesiæ obserua-

d. lib. 1. c. 7.

Lib. 4. dist. 24.

seruatione Sacramentum esse, præstat asserere; caracterem enim videtur imprimere, cum non sit iterabilis, & adnexum habet continentiæ votum, quod inditium ingens facit.

Soluuntur autem facilè, quæ supra in contrarium. Quod etenim primò Corepiscopi, qui erant simplices Presbyteri, potuerint Subdiaconos ordinare, cum tamen non possent Sacramentum ordinis ministrare, iam notauimus de Corepiscopis agentes, eos fuisse in duplici differentia, aliqui enim fuere merè Corepiscopi, alij verò veri Episcopi, licèt sine Diœcesi, quales hodie suffraganei, & titulares, qui quidem, & Subdiaconatum, & alios maiores ordines tanquàm Episcopi conferre poterant; Corepiscopi verò simplices non item, nisi extraordinario iure, & singulari concessione, non autem veræ, & propriæ ordinationis auctoritate; *Magist.* autem *sentent.* & *Gratian.* non tanti sunt, quin eorum eleuari possit auctoritas; *Gratianum* ibidem carpit *Glossa*, & nos cum ea arguere non verebimur.

Quod autem Subdiaconatus non fuerit ordo sacer; fatemur vltrò, quia sacri ordines (propriè, & presse loquendo) dicti ideo demùm, quia ipsis fuerit adnexum continentiæ votum, quod non semper Subdiaconatui inhæsit, sed posteà fuit additum; at non inferas per hoc rectè, non esse Sacramentum, nam & ordines minores non dicuntur sacri, & tamen sunt Sacramenta; Subdiaconis olim non licebat vasa sacra tangere ex *Concil. Laodic. Can.* 2. & ex *C. nullus. dist.* 24. qua ratione etiam fiebat, vt non diceretur ordo sacer, & quod ex *Concilio Tolet.* 8. benedictio olim in Subdiaconatu non adhiberetur, non infert rectè non fuisse Sacramentum, cum & ordines minores sine huiusmodi benedictione dentur, nec tamen desinunt esse Sacramenta.

8 Quod de Subdiaconatu asseritur probabile, de Diaconatu est longè certiùs, communique voto receptum, paucis exceptis; *Durando* scilicèt, & *Caietano*, esse nempe Sacramentum, & ordinis gradum secundum; communis autem hic consensus in re, quæ à traditione pendet non exigui momenti est; verùm, qui ordinis nullum agnoscunt Sacramentum, multò faciliùs contra Diaconatum insurgunt, eumque à Sacramenti ratione excludunt, merum ministerium, & officium asserentes. *In 4. dist. 24. In opusc. 10. 1. tractat. 1.*

Hùc non transferemus rationes, quas scholastico stylo exarauit præsertim *Durandus* ijs contenti, quas positiuo descripserunt alij alia intentione, & alia fide.

Primò igitur vrgent ipsam Diaconorum originem, & institutionem ex Apostolorum actis. *Crescente verò numero Discipulorum factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos eò, quod despicerentur in ministerio quotidiano Viduæ eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem Discipulorum dixerunt; non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.* Sistunt hic gradum, & occasionem considerant Diaconatus inducendi; captum enim inde consilium; *Constituamus super hoc opus septem viros, nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus, & elegerunt Stephanum, aliosque sex; Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & omnes imposuerunt eis manus.* En igitur qua occasione, qua auctoritate, à quibus Diaconi sint insti- *Cap. 6.*

instituti; murmur occasio, Apostolica auctoritas, Institutores Apostoli ipsi, penès quos nulla instituendi Sacramenti potestas; Et quod magis est, non ad regimen spirituale Ecclesiæ instituti; hoc enim erat penès Apostolos, sed ad curanda temporalia, meri œconomi, quæ ex fidelium oblationibus obueniebant; ad hæc autem quid opus Sacramentali gratia, aut supernaturali auctoritate? & ideò non defuere antiqui Patres, qui Diaconos ab Apostolis institutos aperte affirmarint; *Epist. 3.* *Anacletus* enim, *amplius, quàm isti duo* (inquit) *ordines Sacerdotum, nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt*. Duos igitur ordines agnoscit à Deo Episcopatum, & Sacerdotium, Diaconatum nullum; clariùs *S. Cyprianus*. *Epist. ad Rogatianum lib. 3. ep. 9.* *Meminisse autem Diaconi debent, quoniam Apostolos, idest Episcopos, & Præpositos Dominus elegit: Diaconos autem post Ascensum Domini in Cœlos Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui, & Ecclesiæ ministros*.

Demùm notabilis est casus, qui in Epistola Vigilij legitur; Vigilius enim Sebastianum quendam Diaconum omni Diaconatus honore priuauit, qui primùm Diaconus fuerat creatus in aliorum absentia, & eorum defectum, cum ministerio hoc, & officio abusus ipse esset. Vnde si creantur Diaconi ad tempus, & ob crimen repelluntur à dignitate, nihil minùs videtur dici posse, quàm Diaconatum esse Sacramentum, cum immò nil aliud nisi mera deputatio esse videatur, quod de toto ordinis *Vigil. ep. 5. Rustico & Sebast. 5. Synod. col lat. 7. t. 2. concil.* Sacramento iam supra tactum, licèt reiectum; vt autem de Subdiaconatu iam statuimus esse Sacramentum; idem & multò magis asserimus, & de Diaconatu; cui quidem assertioni inominatum affert commune Theologorum votum duobus exceptis, quos iam memorauimus; sed si conferamus conditiones ad Sacramentum necessarias cum Diaconatu, nihil deesse comperiemus, quod ad Sacramentum sit necessarium; adest enim primò in Diaconi ordinatione sensibile signum, manuum scilicet impositio, & libri Euangeliorum porrectio; quodnam autem ex duobus sit essentiale, non inquirimus. Secundò gratia confertur, ne inania, & sine effectu sint verba illa, *accipe Spiritum Sanctum*; *Can. 6.* vnde *Concil. Chalcedonense* Episcopum per pecuniam Episcopi, Presbyteri, Diaconi ordinationem facientem vendere dixit gratiam pretio inæstimabilem, quod non diceret, nisi in huiusmodi ordinatione gratiam conferri crederet; immò cum arduum sit Diaconi munus, & post Episcopi, ac Presbyteri officium difficillimum; credendum est Deum prouidentia sua non deficere, sed gratiam necessariam eidem adiunxisse; nec abest à Diaconi ordinatione caracter, nam ordinem Diaconatus amitti nunquam, aut iterari intuemur, quod aliunde prouenire non potest, quàm ab ipso caractere, de quo loco suo. Nec deest demùm Diuina institutio, quam quidem testatur *Martyr Ignatius*, dum Diaconos honorandos hortatur, *Ep. ad Smirnens. 11.* *vt ex Dei præcepto ministrantes*; idque facere non possent, si non à Deo esset eorum institutio. Idem *ad Ephes.* *Epist. 14.* fideles hortatur, vt obediant Episcopo, Presbyteris, Diaconis, *qui enim his obedit, obedit Christo, qui hos constituit*. Si enim Leuitæ in antiqua lege sunt instituti, qui Sacerdoti deseruirent; & Diaconos à Christo institutos

tos

tos in noua lege credendum est, qui Leuitis illis, tanquam figurati figuræ succederent, qui Sacerdotibus nostris inseruirent, & ex officio ministrarent; officia quoque sacra ijsdem sunt iniuncta, baptizandi scilicèt, sacris Altaribus ministrandi, & si quæ alia, quæ tùm ex Apostolorum actis, tùm ex Sanctis Patribus *Tertulliano*, *Hieron. Cyprian. Gregor.* & alijs possunt desumi, vt doctè prosequitur *Bellarmin.* igitur meritò concludendum Diaconatum propriè esse Sacramentum. Idque insinuat apertè tùm *Florentinum*, tùm *Tridentinum Concilium*; hoc enim ordines plures enumerat tanquam ad Sacerdotium directos, & singulos ordinis nomine donat, ac demùm generalitèr definit ordinem esse Sacramentum; cumque Diaconatum expressè etiam recenseat; iam Sacramentum esse non est ambigendum. Quæ autem in oppositum sunt allata haud difficultèr soluuntur.

In decreto Vnion. Seff. 23. c. 2. & 3.

Institutum igitur à Christo Domino, & Deo Diaconatum iam huc vsque tradita probant, quæ verè Sacramentum ostendunt; vnde quæ afferuntur historica ex Apostolorum actis exhibent quidem ex occasione ordinatos Diaconos, at non ab Apostolis institutos, poterat hæc ipsa ordinatio in vlterius tempus differri, at subortum murmur Græcorum aduersùs Hebræos occasionem præbuit, & tanquam procataretica causa excitauit, vt qui gradus à Christo Domino fuerat iam institutus promeretur in lucem, neque enim omnia, quæ Christus pro Ecclesia sua instituit prodire statim debuerant, sed iuxtà varios eiusdem Ecclesiæ incessus, prò vt occasio exigeret, erumpere, idque factum nedum in Diaconis, sed & in plerisque alijs obseruare fas est; fuerit igitur hæc occasio, nil tamen Sacramenti dignitati detrahet, neque enim inde inferre licet occasionalitèr institutum, sed consultò à Christo sancitum. Idque ipsum euincit omninò falsum, quod addebatur, & ex prolata Diaconorum institutione inferebatur, profanum fuisse ipsorum munus, & ad merè temporalia administranda institutos, dum mensis ministrare ipsi deberent; quasi mensæ huiusmodi fuerint puræ profanæ. Rectissimè enim sentit, ac probat *Baron.* mensas illas, quibus inseruiebant Diaconi sacras æquè fuisse, atq; communes; *sicut enim* (scribit *Baron.*) *Dominus, ac Redemptor noster in vltima illa memorabili cœna, vt vidimus, vtramque mensam vnà coniunxit, communem, & sacram, in quarum priori agnum ex more comederent, in altera verò mox consecrata Sacratissimum suum Corpus, & Sanguinem propinauit, sic etiam temporibus Apostolorum eadem in Ecclesia consuetudo noscitur conseruata, vt simul vtramque mensam coniungerent.* Sic vtriusque ijdem essent ministri; coniecturam suam firmat *Baron.* D. Pauli auctoritate in Epistola prima ad Corinthios, vbi vtramque mensam profanam, & sacram exhibet; de prima enim ait; *& vnus quidem esurit, alius autem ebrius est*; de secunda verò; *quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* nec minùs colligitur ex ipsis Apostolorum actis *Cap. 2.* quo comedendi ritus fidelium tunc conuiuentium spectatur; ad quid enim (si meræ profanæ fuissent mensæ illæ) tantum adhibuisse studium in Diaconorum delectu? sat fuis-

Tom. 1. Annal. ann. 34.

Cap. 11.

fuisset, viros probos, fidos, assiduos eligere; & tamen inquirunt Apostoli, vt sint boni testimonij, & (quod magis est) pleni Spiritu Sancto, & sapientia, immò (si *D. Epiphanio* credimus) ex numero septuaginta duorum Discipulorum; nimis hoc fuisset pro solius mensæ communis ministerio; pręterea ad quid tot solemnia? ad quid tot ritus? præuia communis omnium præmittitur oratio; additur solemnis manuum impositio, quæ tanti momenti semper habita, vt per eam Paulus, & Barnabas promoti fuerint ad Apostolatum; certè aliquod munus sublimius inde arguere licet ipsis iniunctum; nec ad solum mensæ communis ministerium eos vocatos.

Lib. 1. c. 21.

Anacleti auctoritas se ipsam explicat, duos enim ordines tantùm non simplicitèr dicit, sed duos ordines Sacerdotum à Deo institutos, & ab Apostolis traditos; quod nulli dubium; at non sequitur, ergo Diaconatus nullus; neque enim id sensisse, aut voluisse Anacletum credere possumus contra sacram scripturam Diaconorum ordinationem narrantem ab Apostolis factam, contra D. Paulum Diaconorum mentionem sæpe facientem, ab Apostolis non obseruatum Diaconatum. S. Cyprianus autem id voluisse videtur verbis suis; Christum scilicet non ordinasse Diaconos, sicut ordinauit Episcopos, & Presbyteros, at non item, non instituisse ordinem Diaconatus, quem Apostoli posteà essent executuri, & ad praxim per electionem, & ordinationem redacturi; quæ quidem expositio placuit *Bellarmino*, qui nec ab ea est alienus, vt putet, fortasse Cyprianum in ea fuisse sententia, vt crederet, Diaconatum à Christo Domino non fuisse institutum; at potior ipsi est prima expositio.

Epist. ad Tit. c. 1.

Factum autem Vigilij Papæ ex eius epistola desumptum; quo probari videbatur Diaconatum esse merum officium, ipsumque amouibile adæquatè soluitur, si tollatur, & elucidetur æquiuocatio, quam accuratè detegit *Baron.* qui quasi prospiceret obiectum ex hoc Vigilij facto desumendum regerens per extensum sententiam in Rusticum, & Sebastianum Diaconum latam, cum ad verba illa peruenisset. *Absentibus filijs nostris Diaconis Anatolio, atque Stephano à nobis postulanti, vt ad tempus pro implendo officio absentium loco Diaconum te interim faceremus*; sistit gradum, & prudenter admonet; *hęc cum Vigilius ingerat in Sebastianum ad tempus creatum Diaconum, non accipias quòad ordinem, sed potiùs quòad ministerium, vt qui Diaconus iam esset, ministrare loco Diaconi Cardinalis permitteretur.* Hæc *Baron.* Quæ sanè omnem scrupulum amouent, & obiectionem soluunt, quæ ordinem cum officio confundens ab officio amouibili, & impendibili mutabilitatem ordinis fallacitèr arguit; non ergò opus pluribus, sed satis iam firmatum, Diaconatum esse Sacramentum per manus impositionem collatum, non quidem præcatoriam, sed consecratoriam, immutabilem caracterem imprimentem.

Tom. 7. Annal. ad ann. 550.

9 Iam igitur ascendendo peruenimus ad ordinationis metam, ad Presbyteratus scilicèt, siue Sacerdotij gradum, de quo dubitari nullo modo potest, an sit Sacramentum, quæ enim iam sunt superiùs allata ad confirmandum sacram ordinationem esse Sacramentum, ad Sacerdotium ipsum terminantur, ad quod dirigun-

tur, & tendunt omnes alij gradus, & ipsum versatur immediatè circa Corpus Christi verum, ad quod Sacramentaliter conficiendum est institutum; opus adeò excelsum, vt sicuti omnem humanum captum, humanamque, ac naturalem virtutem excellit, ità supernaturalem vim, Diuinamque gratiam exposcit, quæ cum detur per Sacerdotium, seù Presbyteratum; hinc est, quod meritò, ac necessariò Sacramentum statuitur, propter ipsum enim reliqui gradus sunt Sacramenta, & multò magis ipsum; quod quidem sanciuere sacra generalia Concilia duo, *Florentinum*, quod in Sacramento ordinis expresè meminit tantùm Sacerdotum, Diaconorum, & Subdiaconorum; & *Tridentinum*, quod Sacramentum ordinis considerans Sacerdotium memorat, sed præsertim hæc habet verba. *Quoniam verò in Sacramento ordinis, sicut & in baptismo, & confirmatione caracter imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest, meritò S. Synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt noui testamenti Sacerdotes, temporariam tantummodò potestatem habere*. Quę doctrina de caractere, quamuis de quolibet ordinationis gradu verificetur, attamen ad Sacerdotium se restringit Concilium, in quo maximè omnia, quæ de ordinatione dicuntur, impleantur, quod quidem nil aliud est, quàm Presbyteratum, siue Sacerdotium maximè Sacramentum supponere, idque à Sacrosancto Concilio decretum extra omne dubium constituitur.

In Decreto vnion.

Sess.23.c.1.& 2.

Cap. 4.

Superest igitur Episcopalis summus ordo, de quo disceptatur præsertim inter scholasticos num sit Sacramentum; vigent hinc inde opiniones, & auctores grauissimi; quidquid altercantes dicant, vix sine grauissimi erroris nota negari potest Episcopatum esse Sacramentum; asserimus igitur cum omnium Canonistarum, & Theologorum recentiorum voto; & confirmamus. Primò enim elicitur euidenter ex doctrina Sacrosancti *Concilij Tridentini*, quod statuit sacram ordinationem esse propriè, & verè Sacramentum; atqui Episcopalis est sacra ordinatio, ergo est Sacramentum, nam idem Concilium docet expresè eam ex institutione Diuina spectare hierarchiam Ecclesiasticam, immò ad ordinem hierarchicum, vnde necessariò sentit esse sacram ordinationem, adeòque Sacramentum.

Sess.23.c. 2.& 3.

Apertiùs, & secundò confirmat D. Pauli auctoritas ad Timotheum scribentis; *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam, per impositionem manuum Presbyterij*. Quæ sanè auctoritas est de consecratione Timothei in Episcopum; & hanc ipsam conferre gratiam, ait D. Paulus, ergo est Sacramentum, cuius maximè proprium gratiam conferre; & ideò pleraque ex fundamentis, quæ ad probandum afferebantur sacram ordinationem esse Sacramentum de Episcopatu loquuntur. Nec *D. Chrysostom. D. Ambros.* qui libros suos de Sacerdotio inscripserunt, de alio gradu, quàm Episcopali agere intendunt tanquam de Sacramento.

1. ad Timoth.c.4

10 Nec omittemus rationes; prima est, quia Episcopi iure Diuino sunt superiores Presbyteris non sola iurisdictione, sed ordinis etiam potestate, idque asserere non liceret, si eorum ordinatio non esset ex institutione Diuina, & non esset consequenter

quenter Sacramentum, immò id totum, quo Episcopi superiores sunt Presbyteris penderet omninò ab auctoritate Ecclesiæ, ideòque posset in alium transferri, & alio medio, quàm ordinationis, & nil remaneret, quo Episcopi superiores essent Presbyteris, quæ omnia absurda cessant, si sentiamus (vt verissimum est) Episcopatum esse Sacramentum. Secunda ratio; Episcopalis ordinatio confert gratiam, ergò est Sacramentum; an autem imprimat nouum caracterem vltra Sacerdotalem, inquiremus infra. Interim hic gratiæ collatæ effectus irrefragabiliter Sacramentum arguit; qua ratione & Sacramentum appellauit *S. Leo Magnus* Episcopalem ordinationem; *cum huius Diuini Sacerdotij Sacramentum etiam ad humanas peruenit functiones*; ait ibi *S. Leo*; hanceque gratiæ collationem confirmamus. Nam Christus Dominus sacræ ordinationi gratiam adnexuit, vt ordinatus ordinis sui munera possit exercere congruis viribus, & occurrentes in regimine Ecclesiæ difficultates posset superare; atqui Episcopus inter munera ordinis sui Sacramenta duo conferre tenetur, ordinationem scilicèt, & confirmationem, & innumera aduersantia in regimine Ecclesiæ suæ (dicant experti) superare tenetur, cum ergo Deus in necessarijs non deficiat, & in Episcopali ordinatione gratiam conferre debet, ac confert, & consequenter illa est Sacramentum.

Serm. 1. in Anniuers. assumpt. suæ.

11 Verùm assertio, vtcumque sic fundata obiectiones patitur. Prima est, quia si admittamus Episcopatum esse Sacramentum, & esse ordinem, non septem, sed octo erunt ordinum gradus, quod repugnat iam dictis. Secunda, quia si hic Episcopalis ordo esset Sacramentum, ergò & imprimeret caracterem, hoc autem est falsum, quia hic caracter, qui imprimitur per ordinem Episcopalem, aut est superior Sacerdotali, aut inferior; non superior, quia nil maius, nil augustius, quàm potestas consecrandi Corporis Christi; non inferior, quia Sacramentum nobilius, qualis est Episcopatus, nobiliorem deberet habere effectum; & cum nullum caracterem imprimere possit, negandum est esse verè Sacramentum. Tertiò; quia Sacramentum ordinis ad sacram Eucharistiam referri debet, ad quam referri non potest Episcopatus; nam si referretur, vel maiorem præberet Presbyteris auctoritatem ad eam conficiendam, vel administrandum in ca dirigeretur, non primum, quia omnes Presbyteri ad conficiendum Corpus, & Sanguinem Christi habent æqualem auctoritatem à quouis homine independentem; non secundum; quia Episcopus non constituitur ad ministerium, sed ad Sacerdotium, sicque ad sacram Eucharistiam non refertur, nec est ordinis Sacramentum. Demùm quartò, & vltimò; quia ordines Sabbatis quatuor temporum conferuntur; Episcopatus verò Dominicis diebus, & in diebus Apostolorum Episcopi consecrantur.

12 Insistimus assertioni, hæcq; facilè, & adæquatè soluimus; quòad primam igitur obiectionem à numero ordinum; non defuere, qui Episcopatum Sacramentum, & ordinem à Sacerdotio distinctum asserentes octo, non verò septem fecerint ordines, immò cum Iurisperitis primam tonsuram esse ordinem admittentes, nouem esse voluerint; singulas hasce opiniones, & earum auctores non

regerimus; at dicimus iterum Epiſcopatum, & ordinem, & Sacramentum eſſe, nec diſtinctum à Sacerdotio, non tamen ità, vt Epiſcopatus, & Sacerdotium ſint vnum, & idem, ſed in eum ſenſum, vt Epiſcopus ſit Sacerdos magis perfectus; & ideò quamuis Epiſcopatus ſit ordo, & Sacramentum, non tamen auget ſeptenarium ordinum numerum; confirmat, ac declarat appoſito ſatis exemplo *Gabriel Vazquez*; nam in Sacerdote, & eius conſecratione datur poteſtas conſecrandi Corpus Chriſti, & poteſtas dimittendi peccata; & vtraque confertur diuerſa materia, & diuerſa forma, immò & diuerſo tempore licet vno, & eodem ordinationis actu; & quia hæc poteſtas ſecunda ſupponit primam, inde eſt, quod vnum perficiunt ſimul ordinem, nec ordines ideò multiplicantur; ſic ergò & Epiſcopatus nonniſi præuio Sacerdotio conferri poteſt, & alitèr collatus nullus omninò eſſet; confertur ſeparatim à Sacerdotio, & alium ordinem, aliud Sacramentum non conſtituit, ſed Sacerdotium perfectum, cui eſt addita maior poteſtas, qua alios Sacerdotes generare, & ordinare poteſt; & ſe habet ſicut Vir, & Iuuenis; Vir enim filios generare poteſt, Impubes non item; & ideò quamuis Epiſcopatus dicat ordinem, & Sacramentum, non tamen numerum ſeptenarium ordinum auget.

In 3. p. diſp. 240. c. 5. n. 50.

Quod verò ad ſecundam obiectionem; vtcumque varient Theologi, nonnulli enim voluere nouum imprimi caracterem à Sacerdotio diuerſum, ac diſtinctum, alij verò Sacerdotij caracterem tantùm extendi; inſiſtemus doctrinæ in præcedenti ſolutione traditæ ex *Vazquez*, ac dicemus, nec diuerſum imprimi caracterem, nec præcedentem extendi, ſed permanente eodem caractere nouam conferri poteſtatem diſtinctam, vt diximus fieri in poteſtate abſoluendi à peccatis collata Sacerdoti poſt traditam poteſtatem conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti; ſicut enim illa confertur ſine noui caracteris impreſſione, ſuppoſito tantùm caractere impreſſo per ordinationem ad conficiendum Corpus Chriſti, ità & in Epiſcopatu reſpectu caracteris impreſſi per Sacerdotium; vt ſcilicet nouus caracter non imprimatur, ſed tantùm impreſſus per Sacerdotium ſupponatur. Et ſi inſtes, caracter, qui ſupponitur in ordinatione Sacerdotis ad conficiendum Corpus Chriſti (eſto, quod non imprimatur alius per poteſtatem abſoluendi à peccatis) extenditurne per impoſitionem manuum, & formam illam; *accipe Spiritum Sanctum &c.* Reſp. cum *Vazquez*, quod iuxta variam ſententiam circa caracterem variè eſt reſpondendum; ſi enim caracter ſtatuatur in ſpecie naturalis potentiæ, vt cenſet *Dominic. à Soto*, & alij, vtique dicendum neceſſariò caracterem impreſſum anteà ad conſecrandum extendi ad abſoluendum à peccatis, & non produci diſtinctum, idque ideò, quia poteſtas abſoluendi exigit eſſentialitèr, tanquam priorem, & tanquam fundamentum poteſtatem conſecrandi; at verò quia ſuſtinet *Vazquez* caracterem non poſſe eſſe in ſpecie naturalis potentiæ, neque vt principium operandi, ſed debere eſſe in ſpecie habitus, & diſpoſitionis, non ad aliud, hoc eſt, ad operationem, ſed ad ſe, hoc eſt, qua ſubiectum benè ſe habeat, ideò vult non eſſe neceſſarium, vt aut nouus caracter

Diſp. 239. in 3. p. c. 0.

Vbi ſupr. num. 56.

Tom. 2. diſp. 134 cap. 3.

cter imprimatur per illa verba *accipe Spiritum Sanctum*, in ordinatione Sacerdotis, aut impressus extendatur, sed satis esse habenti caracterem, & vnam potestatem adnexam nempe consecrandi, conferri aliam ad absoluendum scilicèt, quæ vtraque potestas supra caracterem nil aliud addat, nisi relationem destinationis Diuinæ ad hoc, aut illud ministerium, quæ est extrinseca denominatio dicens in re denominata relationem rationis ex fundamento reali tanquam à forma extrinseca prouenientem; quæ elegantissima doctrina aptissimè ad Episcopatum superadditum Sacerdotio transferri applicando potest; idque præstandum facilè lectori relinquimus. Quæ sanè responsio longè tutior est illa, quæ asserit vtrumque dici posse in ordinatione Episcopatus, & nouum caracterem imprimi, & priorem extendi; nouum imprimi, quia est signum nouæ potestatis collatæ; extendi, quia Sacerdotalem caracterem supponit, afficit, & eleuat. Nam supponit caracterem esse in genere signi, quod non est adeò certum; & pro eodem accipit supponere, afficere, & eleuare, ac extendere, quæ tamen voces, vt sunt diuersæ, ità & diuersa significant. Hac igitur doctrina corruit quidquid in obiectione secunda afferebatur de caractere Episcopali, an sit superior, an inferior ordine Sacerdotali, & caractere, nec circa ipsam fusiùs immorandum.

Ad tertiam, qua dicebatur Sacramentum ordinis referri ad sacram Eucharistiam, quod dici non potest de Episcopatu. Resp. vtique & Episcopatum ipsum dirigi ad Eucharistiam; cum enim Episcopatus essentialitèr, & verè sit Sacerdotium, licèt perfectius, & sublimius, non minùs, quam Sacerdotium ad Eucharistiam ipsam ordinatur, & quamuis quilibet Sacerdos, quòad validitatem, & efficaciam consecrationis æqualem habeat potestatem, non tamen habet summam, quam habet Episcopatus, qui ad plura alia habet, quàm habeat simplex Sacerdos; hic enim Sacerdotalem suam potestatem alijs communicare non potest, Episcopus vtique per ordinationem, & ideò Episcopi potestas dici potest fœcunda, Presbyteri sterilis; illa Episcopi est sibi ipsi sufficiens, & omnia instrumenta muneri suo necessaria præparare, & constituere potest, vt vasa sacra, sicut & ritum ipsius sacrificij præscribere. Presbyter verò hæc omnia petere, & recipere ab Episcopo debet; potestas Presbyteri à potestate Episcopi dependet non solùm quòad collationem, sed etiam quòad vsum ità, vt possit ex iusta causa impediri, & suspendi, at vice versa Episcopalis non item, vnde posita essentiali æqualitate, stat nihilominus inæqualitas tanta, quanta sufficiat ad potestatem Sacerdotalem Episcopi excelsiorem, & sublimiorem reddendam. Nec ab re erit asserere potestatem ipsam Episcopalem proprio, & singulari modo ad Eucharistiam dirigi, pròvt ordinandi facultatem inuoluit, sine qua Eucharistię consecratio fieri non potest, & sicut ordines inferiores dicuntur ad Eucharistiam dirigi, quatenus ordinati ad ministrandum in Eucharistiæ consecratione destinantur; multò magis idem dici potest de Episcopatu, qui per ordinationem ità ad Eucharistiam consecrandam, & conficiendam proximè, ac necessariò disponit, vt sine ea confici nullo modo valeat.

Quarta

Quarta verò obiectio à diuerſitate temporis deducta, quo Sacerdotium, & Epiſcopatus conferuntur leuiſſima eſt; non enim ſatis eſt, vt inde duo ordines diuerſi arguantur, & multiplicentur gradus; neque eſt, quod obijciatur, poteſtatem conſecrandi, & poteſtatem abſoluendi ijdem homini eadem die conferri, licèt momento, ſeu hora diuerſa conferatur, Epiſcopatus verò tempore omninò diſtanti, vnde vnitas inferri non poſſit, quia reſpondemus vtramque illam poteſtatem tùm conſecrandi, tùm abſoluendi ſimul eſſe in quocumque Sacerdote maximè conuenire, nec vnquam eſſe ſeparatam, cum deceat, vt qui habet poteſtatem ſuper Corpus Chriſti verum, habeat & ſuper myſticum, vt à peccatis abſoluat. At Epiſcopatum ſimul eſſe in quocumque Sacerdote non ſic decet; neque enim conueniens eſt, quemlibet Sacerdotem ità eſſe perfectum, vt alios Sacerdotes generare, & ordinare valeat; neque diſtantia temporis moralem vnitatem impedit, aut excludit; nam Chriſtus Dominus Apoſtolos ſuos conſecrauit Sacerdotes in vltima cœna. *Hoc facite in meam commemorationem*; at ijſdem poteſtatem abſoluendi à peccatis contulit poſt Reſurrectionem ſuam; *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*. Voluit autem Eccleſia, vt in digniori Dominica die ordinetur Epiſcopus, Sacerdotes verò in die Sabbathi eò, quod Epiſcopus in ſublimiori Eccleſiæ gradu veniat conſtituendus. Et hæc de ſacræ ordinationis gradibus dicta ſint ſatis.

Lucæ c.22.15

Ioan. c.20.22

CAP. III.

Quæ neceſſaria, vt validè Sacra Ordinatio peragatur.

1 *Differunt ritè, & validè aliquid fieri.*

2 *Sacramenta nouæ legis dicunt quid vnum, & quomodo; & cur ex verbis, & rebus conſtent.*

3 *Materia ſacræ ordinationis in genere aſſignatur, & forma pariter.*

4 *In ſingulis gradibus eadem ſit aſſignatio.*

5 *Cur variæ traditiones rerum in ordinatione ſacra, & vnde? & cur, & vnde variæ verborum formæ? & de Eccleſiæ Occidentalis, & Orientalis multiplici diſcrimine tàm in materia, quàm in forma.*

6 *Quomodo in tanta varietate ſalua ſit veritas vtrobique, & vnitas, ac de ſingulis diſſeritur.*

NON ſolùm validè, ſed etiam ritè ſacra ſunt peragenda, & adminiſtranda, neq; enim ritè, & validè pro eodem accipimus.

1 Vt validè ſacra fiant ad eſſentialia reſpicimus, vt ritè ad ſolemnia. Vtraque examinabimus habito reſpectu ad ſacram ordinationem poſt firmatos, ac enumeratos eius gradus; & differemus primò, quomodo validè,

lidè, & ſubinde quomodo ritè fiat.

2 Sacramenta nouæ legis dicunt quid vnum ex multis conſtans, adeò que quid compoſitum, vt poſt alios tradit doctiſſimus P. *Anton. Coton.* Vir probitate, & doctrina æquè ſpectabilis, olim, & ſemper Patauinæ Academiæ decus, & ſplendor. Sacramentalis huius compoſiti partes ſunt itá diſpoſitæ, vt rationem perficientis, & perfectibilis habeant, materiæ, & formæ determinantis, & determinabilis, eæque non aliæ, quàm res, & verba; Res, ſed ſenſibiles, vt per eas manuducatur homo ad intelligibilia humano modo, ac ſenſuum miniſterio; determinatæ debent eſſe res iſtæ ex Diuina inſtitutione, non ex humana, cum dirigantur ad hominis ſanctificationem, quę cum à ſolo Deo ſanctificante ſit, iam non ab alio, quàm à Deo debent determinari. Verba adeſſe debent, quia cum ipſa inter homines Principatum obtineant ſignificandi, vt inquit *Diuus Auguſtinus*, ad perfectionem ſignificationis Sacramentalis adhibenda fuere, vt ſignificatio, ſeù manis, adhæſio ſenſibilium per aliqua verba determinaretur; ſublimior adhuc reſpectus viſus eſt verba in Sacramentis expoſcere, vt ſcilicet ſicut in Incarnationis myſterio carni ſenſibili Verbum Dei eſt vnitum, itá rei ſenſibili accedat verbum, quo tanquam inſtrumento vtatur cauſa ipſa ſanctificans; & demùm, vt aptè etiam reſpondeat ſanctificato homini hæc rei cum verbo coniunctio, cum enim homo ex anima, & corpore conſtet, & medicina ei debet eſſe congrua, quæ per rem ſenſibilem corpus tangat, & per verbum peruadens animam ipſam ſanet; pulchrè *D. Auguſtin.* ſuper verbis illis apud *Ioan. C.* 15. *Iam vos mundi eſtis propter ſermonem. Vnde iſta tanta virtus aquę, vt corpus tangat, & cor abluat? niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur.* Hæc ex *S. Thoma*, vt generalitèr in Sacramentis obtinent, itá in ſacra ordinatione ſunt expendenda, generalitèr ea aſſignando primùm, ſubindè & in gradibus ſingulis recenſendo.

Controu. celeb. lib. 2. cõtrou. 1. de Sacram. c. 1 num. 15.

Tom. 3. com. lib. 2. cap. 3. circ. med

Tom. 9. tract. 80. in Ioan.

3 Sacræ igitur ordinationis (quę propriè Sacramentum eſt, cum ordo ſit potiùs Sacramenti effectus) tanquam Sacramenti, materia eſt traditio rei materialis, & ſenſibilis; forma verò, verba, quæ à legitimo ordinationis miniſtro tradente ſimul proferuntur.

4 In ſingulis ordinum gradibus partem hanc vtramque aſſignabimus rapido ſtylo, cum hæc omnia apud Summiſtas, & tractantes vberrimè habeantur. Tonſuram omittimus, quam non ordinem, ſed ordinum ianuam cum communi Theologorum agnoſcimus. Pro Oſtiariatu igitur materia ſunt traditæ claues, & cimbalum; Pro Lectoratu liber Prophetiarum; Pro Exorciſtatu Exorciſmorum libri; Pro Acolytatu candelabrum cum cereo, & vrceoli vacui. Hæcque omnia ſunt materia proxima, & propria, quatenùs traduntur, nam in ſe ſunt materia remota, Pro Subdiaconatu materia eſt traditio calicis vacui cum ſuperpoſita patena iuncto Epiſtolarum libro; Pro Diaconatu traditio libri Euangeliorum, & impoſitio manuum; Pro Sacerdotio, & Presbyteratu traditio calicis cum vino, & patenæ ſuperpoſitæ cum hoſtia, & impoſitio manuum. Pro Epiſcopatu verò, quem diximus eſſe Sacramentum, quamuis non ordo eſſentialiter diuerſus,

aut

aut separatus à Presbyteratu, quidquid variatum ab alijs alitèr opinantibus fuerit, materiam in manus impositione agnoscimus; formam autem in verbis illis, *accipe Spiritum Sanctum &c.* quæ à tribus Episcopis manum imponentibus proferuntur; quam assertionem confirmat *Vazquez* ea ratione iuxta sententiam, quam sustinet, & de cuius veritate non inquirimus modò, cum de hoc numero Canon determinatè non loquatur; nam ad ordinationem Episcopi concurrunt tres alij Episcopi ex Diuina institutione tanquam necessarij ministri, vt statutum legimus *Can. Apostolorum* 1. qui proinde omnes materia ordinationis vti debent, cum vnus solus minister esse nequeat; atqui tres simul manuum impositione vtuntur, nec alia grauior ceremonia adhibetur, quæ sit communior; igitur hęc ipsa manuum impositio debet esse, & est materia; neque enim Apostolus alius, quam manuum impositionis meminit; ait enim. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Presbyterij*. Cum igitur sensibilis manuum hæc impositio ad gratiam conferendam proficiat iam non potest esse nisi materia, verba verò concomitantia, ac veluti specificantia, & animantia forma; & quamuis hæc verba; *accipe Spiritum Sanctum* videantur nimis generalia, & in alijs etiam ordinationibus adhibeantur, sicque videantur ex se apta ad aliam ordinationem significandam, attamen verba ipsa vtcumque communia specificantur, ac determinantur ex eo, quod ad manuum impositionem adhibeantur à tribus simul factam, qui manum imponentes, & verba simul proferentes indicant, se ordinatum accipere in consortium, Spiritum Sanctum ei tribuere, & secum in eodem ordine Episcopali eum constituere; sunt communia illa verba formæ Presbyteris, & Diaconis, & eorum ordinationi, sed ideò sunt etiam ordinationi Episcopi præscripta, vt indicaretur maiorem plenitudinem gratiæ, & Spiritus Sancti in Episcopo requiri, qui ordinatur ad generandos Sacerdotes, & ministros Dei, eosque cum Ecclesia regendos; coniungit hæc assertio vno contextu, materiam cum forma, ideòque ipsi meritò acquiescimus, cum neque Apostolorum æuo in sacra ordinatione adhibitam aliam spectemus materiam, quàm manuum impositionem, vel ex ipsis eorundem Apostolorum actis.

Disp. 240. c. 5. in 3. p. n. 58.

1. ad Corinth. cap. 4.

5 Hisce admissis tanquam verissimis; quæri potest, vnde nam ergò inuectæ in sacram ordinationem tot variæ rerum traditiones in ordinibus singulis pro materia, vnde variæ adeò verborum conceptiones pro forma in rei cuiuslibet traditione, si hæc non à Christo instituta, non ab Apostolis tradita? & quod difficultatem auget, est varietas, & differentia vigens inter Græcam Ecclesiam, & Latinam præcipuè quòad ordines hierarchicos; antiquitùs enim apud vtramque Ecclesiam adhibita fuit semper manus impositio, ac processu temporis inducta variatio; nam in minoribus ordinibus Latina Ecclesia nullam adhibet manus impositionem, sed certa quædam tantùm instrumenta præbet; Orientalis in quibus minoribus ordinationem exercet manus impositionem adhibet, nullis instrumentis exhibitis. Occidentalis in tribus hierarchicis ordinibus Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus C. 6. c. 13.

natus

natus manus quidem impositione vtitur, & insuper instrumenta sensibilia addit si non tanquam necessaria, saltem non accidentaria; E contra Orientalis, si quæ præbeat instrumenta, non tradit, vt necessaria, nec in ipsis ex parte quidem ordinationem agnoscit; quòad formam verò, mirum! quanta sit inter vtramque Ecclesiam varietas; nam Orientalis forma indicatiua vtitur, vt indicet fidelibus, quos tanquam sibi constitutos Principes teneantur colere, ipsisque parère; sunt enim hæc ordinationis verba pro forma. *Diuina gratia, quæ semper infirma sanat, & imperfecta perficit, promouet N. Deo amabilissimum Presbyterum in Episcopum*. Sic de Diacono in Presbyterum, de Subdiacono in Diaconum. In minoribus verò vtitur forma deprecatoria, cum ipsi ordinati ad ministerium, & officium, non ad Principatum promoueantur. At Occidentalis, & Latina duplici vtitur forma; vna, quæ respondet manuum impositioni, & sit; *Accipe Spiritum Sanctum*; altera, quæ adaptatur traditioni materialium, & instrumentorum, quæ in vnoquoque ordine præbentur; vt in Episcopatu. *Accipe Euangelium, vade, & prædica populo tibi commisso*. In Presbyteratu. *Accipe Spiritum Sanctum &c.* & ad porrectionem patenę cum calice, pane, & vino; *Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo &c.* & sic de singulis etiam in minoribus ordinibus. Quæ sanè varietas, aut materias, & formas Sacramentorum, & præcipuè ordinationis à Christo non institutas, aut determinatas arguit, aut ambigendi de veritate alterutrius, seu materiæ, seu formæ ansam præbet.

Ex Euchol. De ord. Presbyteror. Diaconorū, Subdiaconor.

In Pontific. Roman.

6 Vt res, quæ primo vultu obscura satis videtur, facilè illustretur; notabimus Sacramentorum aliquorum materiam esse merè naturalem, vt aquam in baptismo, panem, & vinum in Eucharistia, & hæc alia adhiberi non potest, quàm præscripta à Christo Domino auctore, nec circa eam aliquid potest Ecclesia; aliorum verò quasi moralem; sic & differendum de forma, quam enim Christus præfixit, ea vti necesse omninò est; vt in consecratione panis, & vini in Eucharistia; in Sacramento baptismi aqua. At verò in materia, quæ non sit naturalis, in forma, quę conceptis verbis non sit præcepta, dubitant auctores, quomodo Christus Dominus materiam, & formam Sacramentorum præscripserit, & modus geminus assignatur. Primus; Christum Dominum materiam, & formam huiusmodi Sacramentorum in genere tantùm determinasse; exempli gratia; vt adsit res aliqua, adhibeatur aliqua actio, & aliqua verborum series apta ad indicandum, & significandum congruè effectum Sacramenti, quod ministretur; data Ecclesiæ potestate seligendi ex multis, ac determinandi, quæ adhiberi possint, quæue materia, & quæ forma videretur aptior; alter verò modus est; Christum non solùm in genere, sed etiam in specie materiam, & formam Sacramentorum determinasse, non tamen vnam, sed multiplicem, & cum libertate hanc, vel illam amplectendi; vnde omnis illa intelligitur, quæ nunc adhibetur in Ecclesia, aut quæ olim adhibita fuit. Valdè autem interest, an alterutrum dicendi modum amplectamur; si enim dicamus materiam, & formam Sacramentorum determinatam a

Christo in genere tantùm; tunc specificandi tota potestas est penès Ecclesiam, quæ pro prudenti arbitrio potest veteres immutare, & nouas assignare, aptas ad significandum iuxta Sacramenti intentum. Potest assignare materiam, & formam Sacramenti pro vna regione, quæ non sit idonea pro alia, nec per eam in regione diuersa fiat Sacramentum; quod non procederet, si supponeretur facta determinatio in specie, sed ità, vt in illa, vel illa specie possit Sacramentum confici, et perpetua traditio, ac perpetuus vsus in Ecclesia alterutro modo factam determinationem testatur; modus quilibet ex dictis duobus suos habet auctores, & primum prætulit *Bellarmin.* Quemcumque amplectamur dicendi modum, salua est in varietate vnitas, nec scindit Orientalem ab Occidentali Ecclesia diuersitas. Sic enim in Sacramento Eucharistiæ Orientalis vtitur fermentato, Occidentalis, & Latina Azymo; sic in Sacramento ordinis, de quo nobis sermo, sine vllo veritatis detrimento alia materia, & alia forma vtuntur Græci, vtuntur Latini; sicut alio ritu peracta est ordinatio primis illis Ecclesiæ temporibus, alio posteriori æuo; sed tamen eadem semper est, ac dici potest materia, quæ demum in sui ratione alia esse non debet, quàm sensibile signum traditæ potestatis, quamuis diuersa sit, pròvt diuersæ res ad eandem potestatem significandam sunt assumptę; sed quæcumque res à legitima auctoritate statuantur vera materia vtique sunt; supposito, quod Christus aut in genere præscripserit relicta Ecclesiæ specificandi facultate, siue in specie, sed alternatiuè ità, vt alterutram accipere sit liberum æquè vtile, nec minùs efficax. Idem dicendum respectiuè de forma, quæ quidem licèt attento quasi materiali verborum sono videatur diuersa, attamen inspecta ratione formali est eadem, cum vtroque modo idem sensus, & eadem potestas explicetur, ac significetur, siue apud Græcos, siue apud Latinos, siue deprecatiuè exprimatur, vt apud illos, siue imperatiuè, vt apud istos, vtroque enim modo, & gratia collata indicatur, & significatur potestas tradita, & eadem vtrobique intentio, idque satis, vt eadem vtrobique possit denominari màteria, & forma, cum merè accidentalitèr differant.

Lib 1. De Sacramento Ordin. C. 9.

Hinc consequenter fit, quod quamuis Apostolorum æuo, & primis Ecclesiæ sæculis non aliam legamus adhibitam materiam in ordinum hierarchicorum collatione, quàm manuum impositionem, potuit tamen Ecclesia ex generali sibi à Christo impertita potestate instrumentorum traditionem adijcere, per quam sensibilitèr, & ad oculum, simulque ad contactum potestas per singulos ordines tradita significaretur, ac per vasorum traditionem potestas ad conficiendum, ac ministrandum Corpus Christi verum, per manus impositionem super Corpus Christi mysticum remittendo peccata indicaretur, simulque conferretur. Quandonam autem in Ecclesia præsertim Occidentali vltrà impositionem manuum, materiæ istæ partiales plures, quàm apud Græcos in ordinibus hierarchicis conferendis fuerint introductæ non constat, quamuis de ipsarum immutabili vsu certò constet. Cum autem plures, ijque varij sint ritus sacræ ordinationis peragendæ, an omnes tanquam essentiales necessariò sint adhibendi,

bendi, si quæratur, facile est ex hactenùs dictis inferre.

In Episcopatu enim duę sunt partiales materiæ, impositio scilicet manuum, & impositio libri Euangeliorum super caput, & scapulas, ad quam vtramque respexit Apostolus scribens; *noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterij*, Episcoporum scilicèt; per prophetiam autem liber ipse Euangeliorum indicari videtur, cuius imponendi ritum *Can. secund. Concilij Carthaginen.* 4. confirmat nec non *S. Dionys. Areopagita*, peculiare enim, & proprium prædicandi Euangelij munus, ac potestas debuit materiali, ac sensibili codicis Euangelici impositione significari, sicut & per manus impositionem alia, atque distincta potestas æque Episcopo competens, ipsique necessaria indicatur; sic & in Presbyteratu, seu Sacerdotio duplex partialis, & vtraque essentialis materia statuitur, traditio scilicet patenæ, & calicis cum pane, & vino ad Corpus Christi verum, & manuum impositio ad potestatem super Corpus Christi mysticum significandam, & per manus impositionem non illam intelligimus, quæ fit ab Episcopo, & Presbyteris omnibus adstantibus, sed quæ fit à solo Episcopo prolata simul forma, *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* quæ sanè licèt sit diuersa ab illa prima materia, & separatim ab ipsa applicetur, est tamen ipsi essentialitèr subordinata, nec sine ea esse potest, quamuis prima possit esse sine secunda.

1. ad Timotheum C. 4.

De Eccles. Hierarchia. C. 5.

In Diaconatu tam manus impositio, quàm instrumentorum porrectio materia essentialis est, licèt de manus impositione sint, qui dissentiant; verùm cum partialem materiam in ordinibus hierarchicis eam statuerimus, & sit obseruatum ipsam vnam adhibitam ab Apostolis in prima Diaconorum electione, ac per eam iunctis formæ verbis *Accipe Spiritum Sanctum* Spiritus Sanctus in ordinatione conferatur, certum redditur manus impositionem etiam in Diaconatu materiam esse partialem, quod ipsum sensit & Gregor. IX. in *C. Presbyter. de Sacram. non iter.* In Subdiaconatu verò, & alijs inferioribus ordinibus nulla fuit vnquam adhibita manus impositio, sed tota eorum materia constitit in instrumentorum traditione, vt apertissimè indicat *Concil. Carthag.* 4. *C.* 5. *cum seq.* vbi ritus ordinationis omnium horum graduum describitur exclusa primùm à Subdiaconatu expressè manuum impositione, nec ea memorata ampliùs in reliquis gradibus; huncque ritum per vniuersam Occidentalem Ecclesiam diffusum, sed præcipuè in Romana seruatum testatur vetus ordo Romanus antiquissimus, in quo eadem in Subdiaconatu, ac in reliquis minoribus ordinibus statuitur materia, quæ & in memorato *Concilio Carthag.* 4. traditur, eadem porriguntur instrumenta, & cum ijsdem verbis posthabita manuum impositione, quam Concilium ipsum excluserat; quid Græci seruent circa materiam, & formam Subdiaconatus, & inferiorum ordinum curiosiùs non inquirimus, at essentialibus hisce partibus sacræ ordinationis, & Sacramenti, quo Clerus in sacra Republica propagatur, iam nunc ad ministrum sacræ ordinationis accedimus; de quo in Capite sequenti.

Tit. qualis sacri ord. fiant in Eccl. Rom.

CAP. IV.

Quis Sacræ Ordinationis Minister.

1 *Proponitur quinam sit sacræ ordinationis Minister ordinarius.*

2 *Argumentum primum ad confirmationem ab exemplo legis veteris.*

3 *Secundum subijcitur ex nouo testamento.*

4 *Successiuè idem confirmatur per subsequentia tempora.*

5 *Additur, & ratio demonstrans.*

6 *Inquisitio proponitur de ministro extraordinario, & ex commissione, & primùm de Cardinalibus.*

7 *Mox & de Abbatibus; ac Canone 14. Synodi Nicœnæ 2.*

8 *Quæ conditiones, vt hoc ius Abbatibus competat, & ab ipsis exerceatur, & præsertim circa benedictionem obtinendam.*

9 *An Abbates ordines maiores aliquando conferre potuerint.*

10 *An Abbates possint regulares, sibi non subditos, vel etiam sæculares ordinare? & quid nouissimo Concilij Trid. Decreto.*

11 *Quid de simplici Presbytero, an ex commissione possit sacram ordinationem peragere? & de omnibus gradibus inquiritur singillatim.*

I ordinationis Sacramentum ex materia, & forma componitur, iam assignandum est agens, quod indita sibi virtute formam materiæ ingens compositum Sacramentale constituat. Non ingeremus hæreticorum deliria, qui sacram ordinationem negantes esse Sacramentum, alium neque agnoscunt ipsius ministrum, quàm Magistratum.

1 Hæc latiùs supra tractauimus, & ne eadem repetamus, statim Catholicam veritatem proponemus, quę est; Ordinarium sacræ ordinationis ministrum esse Episcopum consecratum ex iure Diuino, nec non & Ecclesiastico. Quod dicendum notauit *Vazquez* eorum intuitu, qui minorȩs ordines ab Ecclesia, & Ecclesiastico iure volunt, eorumque ministrum asserunt Episcopum non Diuino, sed eodem Ecclesiastico iure. *In 3. p. disp. 143. c. 4. n. 1.*

2 Nulli sunt fontes, ex quibus ad Catholicæ alicuius veritatis confirmationem argumenta promuntur, qui & huius ipsius vberrimam probationem non ministrent. In ipsa Iudæorum Republica, quæ vmbra quidem fuit, & figura, & à Deo proposita in futurorum, & perfectiorum exemplar. Moyses Pontifex extra ordinem à Deo constitutus, vt *Philo Iudæus* testatur, idemque Sacerdos Aaronem Pontificem ordinarium, creauit, ac solemni ritu sacrauit, nec non ex eodem Dei iussu filios eius. Leuitæ etiam ad ministrandum Deo assumpti, non ab alio, quàm à Moyse, Aarone, aut filijs eius consecrati, & quamuis legamus, *cumq; Leuitę fuerint coram Domino, ponent filij Israel manus super eos*; non tamen credenda consecratoria ea manus impositio, sed inditium assentientis populi in eorum electionem, quasi sanctificarentur Domino vice ipsius populi, vt pro eodem in sacrificijs Deo offerendis ministrarent; in reliquis enim Moysi iniunctum assumptio- *Numer. c. 8. 10.*

Ibid. c. 6. sumptionis opus, *Tolle Leuitas ex medio filiorum Israel, & purificabis eos*. Aaroni Pontifici eorundem oblatio; *Et offert Aaron Leuitas munus in conspectu Domini à filijs Israel, vt seruiant in ministerio eius*. Aaron demùm ipse, & filij eius totum consecrationis opus complent. Ibid. 21. *Eleuauitque eos Aaron in conspectu Domini, & orauit pro eis, vt purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron, & filijs eius*. Notanda planè series; consecrandos Leuitas offert populus; at prius segregat eos extraordinarius Pontifex Moyses, subinde orat, purificat, consecrat ordinarius Pontifex Aaron; omnia ex Dei præscripto.

3 Ab vmbra ad corpus, à figura ad rem; Christus Dominus Pontifex, & Sacerdos electos à se Apostolos ordinat Sacerdotes in suprema Cœna; *Hoc facite in meam commemorationem*, Lucæ. 22. potestatemque remittendi peccata insufflando ipse tribuit, & quicumque subinde ad Sacerdotij munus vocati, non ab alijs sublimem hunc gradum accepere, quam ab Apostolis ipsis. Percurramus actuum Apostolorum historiam, ipsasque augescentis Ecclesiæ primordia, Diaconos selegisse fidelium multitudinem intuebimur, & obtulisse ordinandos. At manus impositionem à solis Apostolis factam, peractamque ab ijsdem Act. c. 13. ordinationem. *Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus*. Apostoli scilicèt, quibus ordinandi exhibiti; Apostolico exemplo consonant successiuè Apostolorum Canones primus, & secundus; illo enim sic statuitur. *Episcopus à duobus, aut tribus Episcopis ordinetur*. Hoc verò; *Presbyter ab vno Episcopo ordinetur, & Diaconus, ac reliqui Clerici*.

4 Subsequuntur Apostolicæ constitutiones, quæ ordinationes, & earum ritum describentes solius etiam Episcopi tanquam vnius ordinantis meminère. Lib. 3. c. 16. lib. 8. per plura capp. Hanc Apostolicam traditionem, & hoc Apostolorum exemplar imitata semper est Ecclesia per sęcula, quæ sunt secuta, vt Sancti Patres testantur, qui varijs sæculis immediatè post Apostolos, & successiuè floruere *Anacletus*, *Ignatius*, Ep. 2. ep. 13. ad Heron. Diacon. *Dionysius* præsertim Areopagita, & plures alij ęuo posteriores, quorum aggerare auctoritates nimium esset.

5 Quam ergo agnouere omnes Episcopalis muneris partem, ordinationem scilicèt, ratio ipsa adhuc confirmat ab analogia sæcularis Reipublicæ, in qua qui supremi, siue Reges, siue alij quicumque respectiuè officia distribuunt, & Magistratus creant, decet igitur & in Ecclesiastica Episcopos tanquam Ecclesiæ Principes publica munera distribuere, nec iuris quidquam imperitæ plebi tribuere, & eò iustiùs id eis tributum, quo pro triplici hierarchica operatione purgandi, illuminandi, & perficiendi tres hierarchici ordines sunt instituti, Diaconus enim purgat, Presbyter illuminat, Episcopus perficit; ordinatio est omnium maximè perfectiua, ac proinde vni Episcopo tributa, cuius etiam vnius est perficere; idque potissimùm, vt omnium ordinum gradus plures ab vno pendērent, & ab vno in alios omnes diffundantur ad vnitatem illam fouendam, quæ per Ecclesiasticam hierarchiam, & politiam maximè intenditur, sic enim futurum certum est, vt Presbyteri, & cæteri inferiores se faciliùs Episcopis submittant, à quibus sacræ ordinationis decorem, sublimemque

memque huiusmodi gradum accepissent.

6 Hæc quidem, vt certissima sunt de ministro ordinario, ità dubitari de plerisque potest, an & quatenùs extra ordinem, & ex commissione possint sacram ordinationem peragere; per gradus incedemus, & singulos pro instituto proferemus.

Statim ergo sese exhibent in limine S. R. E. Cardinales, quos licèt non Episcopos, sed Presbyteros posse conferre primam tonsurâm, & ordines minores in proprijs titulis subditis, ac familiaribus suis consentiunt scribentes, quos latè cumulat *Augustin. Barbos.* sed quamuis excelsus adeò dignitatis gradus in Ecclesia nihil exequi præsumendus sit, quod non sit legitimum, attamen quo iure id præstent, inquirentibus non occurrit speciale aliquod priuilegium, sed consuetudine potiùs generali id quæsitum Eminentissimo ordini tribuitur *à Soto*, *Henriquez*, *Valentia*, & alijs. Neque huic consuetudini obloquitur rescriptum Innoc. III. in *C. quanto. de consuetud.* qui rescribens Vicario suo in Constantinopolitana Vrbe tantam non agnoscit in consuetudine vim, vt ad ea tribuat auctoritatem, quę propria sunt Episcopalis potestatis, sicut nec *Gregorij IX.* constitutio in *C. Aqua. de consecr. Eccles. vel Altar.* damnans Bracharensis Diœcesis consuetudinem, qua simplices Presbyteri, & Sacerdotes Ecclesiarum reconciliationem sibi adrogabant, ea subiecta ratione, *Quia licèt Episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt, quæ ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare.*

Iur. Eccles. vniu. lib. 1. C. 4. n. 40.

In 4. dist. 25. q. 1. Art. 1. §. Abbatibus.

Lib. 10. de Sacram. ord. q. 3. punct. 10.

Itaque siqua vigeat consuetudo, quæ solius Episcopi silentio, & conniuentia nitatur, hæc inferiori acquirere non poterit, quæ sunt ordinis Episcopalis; vt quid enim patientia largiatur, quod expressa voluntas non posset tribuere? Quod si consuetudo inolescat vidente, nec repugnante Summo Pontifice, qui minorum ordinum collationem etiam non Episcopo concedere potest; exercita à non Episcopo hæc potestas sciente, nec impediente Summo Pontifice largitionis vim, ac priuilegij obtinet, quale Cardinalibus indultum sub oculos Summi Pontificis non est ambigendum; & quamuis huius priuilegij Cardinalium non meminerit Concilium Tridentinum, sicut meminit illius Abbatum, hoc adeò fuit, quia priuilegium Cardinalium in iure scripto non habetur expressum, sicut illud Abbatum.

7 Abbatibus igitur *Can. 14. Synodi Nicęnæ 2.* quæ fuit septima generalis, singularitèr concessum, vt Lectores ordinare in suo ipsorum Monasterio possint; sic enim loquitur Canon; *Lectoris autem manuum impositionem licet in proprio Monasterio, etiam soli vnicuique Abbati facere, si ipsi Abbati scilicèt ab Episcopo manus est imposita, qui fuerit & ipse Presbyter.* Lectoris tantùm meminit Canon, quia is vnus ordo apud Græcos ex minoribus, qui per manus impositionem conferatur; minores enim reliqui per simplicem deputationem, & electionem conferuntur. Ex Canonis autem verbis conditiones obseruare licet, quibus, & non alitèr ijsdem Abbatibus priuilegium indultum; Prima, vt in Monasterio, & sibi subditis Abbates hunc gradum conferant extra Monasterium, & non sibi subiectis non item.

Secun-

Secunda, vt Abbas ab Episcopo benedictionem accipiat ad officium Abbatis; Præfecturæ caracterem appellat *Zonar ad eundem Canonem*. Tertia, vt sit ipse Abbas in Sacerdotio, & Presbyteratus ordine sit decoratus, quamuis enim, vt aduertit *Balsamo*, ad hoc, vt Monasterio præficiatur, Sacerdotio non habeat opus, indiget tamen, vt Lectorem ordinare valeat; qui addidit insuper duo à se obseruata tanquam singularia ex eodem *Canone* 14. Alterum est concessum id priuilegium Abbatibus, quia Monachi in Eremo, & solitudine degentes difficultèr possunt ad Vrbes accedere, & Episcopos adire. Alterum, quod ex aliquorum sententia Canon iste Nicænus hanc facultatem Abbatibus concedat Lectores ordinandi, sed ex Episcopi permissione, quasi non indulgente Episcopo id Abbati non liceat. Itaque Canonem non tam largiri Abbatibus facultatem, quàm concedere Episcopo, vt indulgeat, quod sine Canone ei liceret. Ideò dubitatum, nec immeritò, num hoc eodem Canone concessum censeatur Abbatibus, vt eodem modo primam tonsuram, & reliquos inferiores ordines possint conferre? Dubitandi ratio est à *Can. non oportet*. 69. *dist.* qui desumptus à *Can.* 26. *Laodicen. Synodi*, quo cautum, ne quis adiurare, aut exorcizare audeat, cui manum Episcopus non imposuerit, & tamen Exorcista inter minores ordines est; eo adiecto, quod priuilegium stricti iuris est, quod ideò à concessis ad non concessa non licet ampliare. At expressa alia manarunt iura, quæ competere id iuris Abbatibus, & quòad primam tonsuram, & quòad reliquos ordines testantur *C. cum contingat*, *de æt. qualit. & ord. præfic. C. Abbates*, *de priuileg. in* 6. subinde accessere amplissima Apostolicæ Sedis priuilegia tonsuræ, & omnium minorum ordinum collationem Abbatibus indulgentia, communicataque omnibus Monachorum congregationibus; Et ideò hanc potestatem Abbatibus competentem à iure communi esse asserere fas est, vt obseruat *Couar.* à generali enim Concilio cœpit priuilegium, quod subinde clausum sæpius in corpore iuris, iuris etiam communis denominationem meritò accepit.

Ad d. Canon. 14.

Var. lib. 1. *c.* 10. *n.* 9.

8 Neque tamen possunt inde Abbates omnes æque de eadem facultate tanquam omnibus communi sibi blandiri, nisi & statuta ipsis accedant requisita; benedictio enim requiritur *C.* 1. 69. *dist.* & d. *C. cum contingat. de æt. qualit. & ord. præfic.* Sacerdotij gradus d. *C.* 1. 69. *dist.* sine ordine enim ordinis Sacramentum nequit conferri. *C. quod autem. de iure Patron.* & demùm vt Monachis proprijs conferat; sic enim apertè statuit *Nicænus Can.* 14. dum inquit, *in proprio Monasterio*. Quia verò benedictio necessaria ab Episcopis impertienda erat, qui sanè ægrè ferentes hanc Abbatum æmulationem (sicuti longè remotior, & minor, & vel in vmbra, aut apprehensa eos valde angit) torquebant nimijs dilationibus Abbates ipsos benedicendos, ideò consuluit *Alexander III.* in gratiam Monachorum Cistercensium, & in *C.* 1. *de supplenda neglig. Prælat.* decreuit. *Vt Episcopus tertiò cum humilitate, & deuotione, sicut conuenit requisitus, Abbates benedicere renuerit; liceat Abbatibus proprios Monachos benedicere, & alia, quæ ad huiusmodi officium pertinent, exercere, donec ipsi*

ipsi Episcopi suam duritiem recogitent, & Abbates benedicere non recusent.

Sed demùm Apostolicæ Sedis auctoritate indultum, vt huiusmodi munus obire possint non solùm Abbates benedicti, sed etiam non benedicti, immò nec vnquam benedicendi, cuiusmodi sunt temporarij Abbates finito regimine in ordinem redigendi, quales Lateranenses Abbates, qui ad tempus præficiuntur; id concessit Abbatibus S. Iustinæ de Padua Eugenius IV. Summus Pontifex 1434. 3. *Id. Iunij* Florentiæ, & Bononiæ 1436. *pridiè Kalend. Iulij*, vt refert *Ascan. Tamburin.* addita ampliatione ad alias Congregationes, quæ omnia accipienda sunt de Abbatibus propriè titularibus, & regularibus, non itèm de commendatarijs, hi enim nullam profitentur regulam, & obseruantiam, in cuius intuitum à Sede Apostolica concessa sunt priuilegia, quæ tanquam ratione cessante nec sunt amplianda, nec de casu ad casum extendenda *C. sanè de priuileg.*

De iur. Abb. tom. 1. disput. 11. q. 13. n. 2.

9 An autem potuerint aliquando Abbates maiores ordines Monachis suis conferre? Responsio ex iam dictis patet; cum enim ordinatio huiusmodi sit propria Episcoporum priuatiuè quòad omnes alios, competere alteri non potest, nisi ex Apostolicæ Sedis indulto, & speciali commissione, & concessione; priuilegium enim, de quo supra, licèt sit clausum in corpore iuris, attamen loquitur de sola tonsura, & minoribus, de maioribus non itèm, nec vltrà facultatem largitur; Cistercienси Abbati cum alijs quatuor indultum traditur ab Innoc. VIII. vt Diaconatum, & Subdiaconatum Monachis suis conferre valeant; ambigitur de veritate huius priuilegij, & disserit latissimè *Vazquez*. Disp. 143 De sacr. ord. n. 39.

10 Sed demùm dubitatur adhuc, num Abbates isti possint regulares sibi non subditos ordinare, vel etiam sæculares? Si ad principia huc vsque tradita respiciamus, negandum videtur; nam *C. quoniam. 69. dist.* taxatiuè in proprio Monasterio ipsis indulget; ampliauit Alex. IV. in *C. Abbates. de priuil. in 6.* concessit enim Abbatibus, vt possint primam tonsuram conferre *Monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint, & in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent.* Quæ postrema verba sæculares innuunt, qui fortè Abbatibus huiusmodi subijciuntur; vnde & Auctores plerique huic assertioni subscribunt, cui tamen derogatum irrefragabilitèr videtur per Decretum Concilij Tridentini, quod apertissimè loquitur. Sess. 23. de Refor. C. 10.

Abbatibus, & alijs quibuscunque quantumuis exemptis non liceat in posterum intra fines alicuius Diœcesis consistentibus, etiamsi nullius Diœcesis vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre. Adiecta insuper amplissima clausula derogatoria. *Non obstantibus quibuscumque priuilegijs, præscriptionibus, consuetudinibus etiam immemorabilibus.*

Sub hisce nihilominùs verbis latere aliquid credendum est. Interpretans siquidem S. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum declarauit, posse Abbates regulares habentes ex priuilegio facultatem deferendi Episcopalia insignia postquam Sacerdotalem ordinem, &

munus

munus benedictionis acceperint, tonsuram, & minores ordines sæcularibus Episcopo subiectis conferre cum consensu ipsius Episcopi, & dimissorijs non generalibus, sed specialibus cuiuscumque personæ ordinandæ; item regularibus alijs, qui dimissorias suorum superiorum habeant, immò & sæcularibus ex alia Diœcesi aduenientibus, & secum afferentibus dimissorias speciales proprij Episcopi, obtento tamen consensu Episcopi loci, vbi conferendi sunt ordines; ità pluries decisum testantur *Quaranta*, *Barbosa*, & alij apud ipsum. Quod & praxi obseruatum asserit *Tamburin.* qui & regerit votum contrarium *Cardin. Seraphini*; ideò difficultatem propositam pendere adhuc indecisam scribit *Aug. Barbosa*; qua stante dubitationis pendentia Abbates in vsu iuris sui, & quasi possessione perseuerant, pròvt sæpius fieri haud ità pridem spectauimus.

In summ. Bull. verbo. ordo. Vers. Abbatibus. circa fin.

Iur. Eccles. vniuers. lib. 1. C. 28. n. 64. 65. 66.

De iur. Abb. disputat. 2. q. 7. n. 6.

11 Consequenter ad dicta hactenùs fit, posse simplicem Presbyterum, aut Sacerdotem sacram ordinationem exercere, non quidem suo, aut ordinario iure, sed alieno mandato, & extra ordinem, possèque ipsum ministrum extraordinarium sacræ ordinationis constitui, at non ab Episcopo, sed ab vno Pontifice Summo; residet enim in ipso tanquam in supremo apice tota Ecclesiæ potestas, & ab eo in alios manare vtique potest, at in Episcopo nòn itèm; Clericus simplex posset quidem mandante Summo Pontifice Clericalem tonsuram conferre, quæ Sacramentum non est, sed sola Sacramentalis benedictio ab Ecclesia instituta; non verò laicus, vel si Summus ipse Pontifex committeret, repugnat enim hoc iuri Diuino, & *sine vlla contradictione quod minus est à meliore benedicitur*, vt inquit *Diuus Paul.* & laici cuiuscumque spiritualis potestatis sunt incapaces; quod si niteretur Summus Pontifex, vteretur sibi tradita potestate in destructionem, cum tamen data ea sit in ædificationem, si laicum ad tantum munus assumeret. Largiente igitur Summo Pontifice, ac committente simplex Sacerdos & tonsuram, & ordines minores poterit conferre, iam enim à generali Concilio id indultum Abbatibus ostendimus, quod negare Summo Pontifici iniurium planè esset, præcipuè cum circa ordines minores id vsitatum testetur *Alexander III.* in *C. 1. de ordinat. ab eo, qui renunciauit &c.* dum ait, *quod huiusmodi ordines à non Episcopis quandoque conferrentur*; in quo errasse Ecclesiam vix licet imaginari, sicut & id auctoritatis negare Pontifici Summo esset abnorme; ordines enim isti minores (esto, quod sint Sacramenta cum communi sententia, & veriori) non dicunt tamen immediatum respectum ad Corpus, & Sanguinem Christi, sed tantùm habilitatem conferunt inseruiendi Sacrosancto Missæ sacrificio; nec ad regendum fidelem populum promouent, aut ad Sacramentum aliquod ipsis ministrandum, vnde nil mirum, si eorum conferendorum minister à Diuina institutione non est adeò determinatus, quin possit ab Ecclesia mutari, & præcipuè à supremo eius capite, cum (vt inquit *D. Thom.*) Summus Pontifex ea possit committere simplici Sacerdoti, quæ pertinent ad dignitatem Episcopalem dummodò proxime non referantur ad Corpus Christi verum, cuiusmodi sanè non sunt ordines minores.

Ad Hebr. C. 7.

In 4. dist. 25. q. 1. Art. 1. ad 3. & in suppl. q. 38. art. 1. ad 3.

nores. Non tamen simplici Diacono posset committere; non enim Diaconatus est gradus, seù ordo immediatè subordinatus Episcopatui, sed mediat inter vtrumque Sacerdos, vt innuit *S. Thom.* & ideò licet Presbyter possit eleuari ad aliquid operandum, quod sit muneris Episcopalis; Diaconus non tamen potest sic attolli; quia nonnisi supremum infimi potest eleuari, vt attingat infimum supremi; vnde Diaconus non poterit eleuari, vt conferat ordines minores, qui dicunt infimum ordinis Episcopalis, cui non est immediatè subordinatus, vt est Presbyter, & Sacerdos; nam in Sacramento ordinis sanctitas supernaturalis, quæ confertur, non prouenit à materia, sed à ministro ordinante, & ideò minister caracterem habere debet, ex quo sanctitas huiusmodi deriuetur, quem certè non habet Diaconus, nam quamuis ex necessitate baptizet, & ex munere Eucharistiam possit conferre, sanctitas tamen, quæ ex vtroq; Sacramento prouenit, à materia dimanat, licèt & minister concurrat, indicatque illud, quod materia Eucharistiæ debet ineffabili modo consecrari, & aqua pro baptismo benedici, & dato, quod non sit benedicta, collatus baptismus à laico aqua non benedicta sanctitatem ab Institutore, & institutione sua consequitur. At verò Presbyter caracterem habet non quidem adeò perfectum, sed tamen capacem maioris perfectionis, nempe Episcopalis, vt indicat Sacramentum pœnitentiæ, quod ab ipso ministratur, in quo gratia non prouenit à materia, sed à ministro vicem Dei gerente; ideò caracter iste, qui Episcopatu consummatur, & completur, potest auctoritate Ecclesię, & ea dispensante eleuari ad minores ordines conferendos; non sic Diaconalis, supposita veriori sententia, quod minores ordines sint Sacramenta; huic veritati maius robur addet perennis Ecclesiæ obseruatio, quæ nunquam Diacono est largita facultatem minores ordines conferendi, quod si per tot sæcula, in tanta rerum vicissitudine, & priuilegiorum vbertate nunquam fuit factum, nec fieri posse credendum est; sic enim argumentatur *Hieronym. aduersus Luciferianos*, quorum Secta cum orta esset ab Hilario Diacono, *cum homine* (inquit) *pariter interijt & Secta, quia post se nullum Clericum Diaconus potuit ordinare.*

In supplem. — *n.46. Dialog.*

A minoribus ordinibus consurgamus ad maiores, inter quos primus sese exhibet Subdiaconatus, de quo dubitatur meritò, an à simplici Sacerdote extra ordinem, & ex commissione possit conferri? Affirmatiuè respondemus; primò, quia si potest simplex Sacerdos ex commissione minores ordines conferre, qui iuxta communem opinionem sunt Sacramenta, non est, cur non possit & Subdiaconatum, quem Corepiscopi contulere, qui tamen non fuerunt veri Episcopi, vt supra de ipsis agentes vidimus. Vnde in Concilio Meldensi cautum, ac vetitum Corepiscopis ipsis, *Ordines Ecclesiasticos, qui per impositionem manuum tribuuntur, idest nonnisi ad Subdiaconatum conferre*. Subdiaconi enim nullum immediatum respectum habent ad Corpus Christi dispensandum, aut conficiendum, sed tantùm ad materiam Eucharistię exhibendam, & sacra vasa præparanda, quę & tangere potest Subdiaconus, sed cum sunt inania, nec Corpus, aut San-

C. 44.

Sanguinem Christi continent, vt ad *Can.* 21. *Laodiceni Concilij* notauit *Balsam.* vnde Gratianus deduxit *tex.* in *C. non oportet* 23. *dist.* Et si quæras cur simplex Sacerdos minores ordines, & Subdiaconatum ipsum ex commissione conferre potest, & sine commissione non item? Summa, & magis intima discriminis ratio illa est; ordinatus Sacerdos remotè, & incompletè habilis est ad sacros ordines conferendos; compleri hæc virtus, & ad actum reduci hic habitus dupliciter potest, primò ità, vt alieno iure, ac in subsidium deficientis Episcopi ordinet; secundò, vt iure proprio ordines ipsos conferat; vt primo modo Sacerdos operetur sufficit commissio Ecclesiæ, quæ quod est incompletum in Sacerdote perficiat, & habitum licèt informem reuocet ad actum; at verò, vt secundò modo, requiritur actualis extensio, & ampliatio caracteris Sacerdotalis per consecrationem Episcopalem; prior agendi modus est minus naturalis, & totus fermè à principio extrinseco, secundus naturalis, & ab intrinseco; primus extraordinarius, & subsidiarius; secundus ordinarius, & continuus; prior modus possibilis est, nec vllam implicantiam inuoluit; potestas enim supremi Ecclesiæ capitis, ac Summi Pontificis, quæ plenissima est in corpus Christi mysticum, & in ea, quæ ab Ecclesia ad congruam eius conseruationem constituta, potest hoc Presbytero indulgere, qui, cum iam habeat potestatem in Corpus Christi verum, capax est etiam potestatis in mysticum, & ad ea, quæ ad Corpus Christi verum disponuntur, cuiusmodi minores ordines, & Subdiaconatus ipse.

Supersunt Diaconatus, & Presbyteratus, de quibus dubitatur, an à simplici Sacerdote possint saltem ex commissione conferri? *Gabriel Vazquez* re impensè examinata, & opinionibus recensitis iudicium demùm lectori relinquit, ac decisionem in medio, & sanè ardua est diffinitio; sublimitas enim horum ordinum longiùs supergredi videtur simplicis Sacerdotis gradum quantumuis commissione eleuatum. At ex opposito, si minores ordines, qui sunt Sacramenta potest conferre, & Subdiaconatum, qui est ordo maior, cur & non alios maiores? vel quæ inter eos discriminis ratio? *In 3. p. disp. 243. C. 4. in fin.*

Attamen dicimus Sacerdotem nec ex commissione posse Diaconatum, aut Sacerdotium conferre; congrua ratione firmandum id est, neque expectanda necessaria demonstratio.

Per sacrum enim Presbyteratus ordinem confertur adeò excelsa potestas, vt nulla possit excogitari sublimior; naturæ siquidem fines excellit, & ad cuius captum deficit humanus intellectus. Debet igitur haud esse impar tantæ potestatis tradendæ auctoritas, & per Sacramentum tribui, adeòque solemni Episcopi consecratione, & non sola Summi Pontificis commissione, & quod dicitur de Sacerdotio, militat etiam in Diaconatu tanquam immediatè proximo, & connexo; de connexis enim idem iudicium, præsertim vbi de cultu, decentia, & veneratione agitur.

Et quamuis hæc eadem ratio videatur vrgere, & pro Subdiaconatu, quem tamen, & ex sola commissione posse à Presbytero simplici conferri supra scripsimus; est tamen assignabilis differentiæ ratio, quæ illationem inhibeat; non est enim adeò certum, an Subdiaconatus, & alij

alij minores ordines fint Sacramenta, ficut certiffimum eft de Diaconatu, & Sacerdotio; poteftas Sacerdotis, & Diaconi datur ad Sacramenta conficienda refpectiuè, ac miniftranda, & difpenfanda; aliorum ordinum non fic, quorum poteftas vtcumque fupernaturalis, at longè minor. Presbyteri, & Diaconi futuri funt Ecclefiæ duces, & Ecclefiafticæ hierarchiæ Principes, facrique Principatus immediatè participes, atque directè, Subdiaconi verò, & alij minores, non nifi minifterialiter, & difpofitiuè Ecclefiafticam Hierarchiam ingrediuntur, nec Patrum titulum merentur; decet igitur illos tantùm ab Epifcopo confecrari, cuius ordo folus propriè eft generator Patrum, qui folus Summus Sacerdos, fummamq; in res Ecclefiafticas habet poteftatem, debuitque hæc feries ex diuina inftitutione conftitui, vt diuino iure Epifcopi effent ordinarij miniftri Sacerdotij, & Diaconatus, hancque legem ftabilis regendi ratio expofcebat, ne ipfe facri Principatus ordo turbaretur.

Demùm nulla poteft excogitari ratio, aut caufa, propter quam hæc difpenfatio circa huiufmodi graduum collationem à Presbytero faciendam veniat indulgenda, quantumuis enim reuoluamus, vix aliam excogitare licet, quàm gradus, & ordinis Epifcopalis extinctionem, Epifcoporum abfentiam, aut demùm eorundem raritatem, aut inopiam; at nulla certè ex his caufis tanti, vt ad difpenfationem tantam inducere valeat. Non gradus Epifcopalis extinctio; quis enim credat adeò Ecclefiam fuam Deum deferturum, qui promifit; *Vobifcum fum omnibus diebus, & vfque ad confummationem fæculi*? Abfentiam Epifcoporum damnant Diuinæ leges, neque earum transgreffio iufta caufa eft habenda tantæ difpenfationis. Raritas demùm, & inopia Epifcoporum tanta non eft fingenda; quia non patietur Ecclefia fe adeò deftitui, vt deficere finat Epifcopalem gradum, & præftaret fanè nullos finere ordinari Presbyteros, quàm indulgere, vt non ab Epifcopis, fed à fimplici Sacerdote, etiam ex commiffione ordinarentur; nulla igitur exiftente congrua difpenfationis ratione, nec relictam à Chrifto Domino difpenfandi facultatem verofimillimum eft; cum præfertim Ecclefiam nunquam ea vfam intueamur, licèt innumeræ, & longè maiores difpenfandi caufæ extiterint; fæuientibus enim perfecutionibus latebant aliquando Epifcopi: nominatim infidelium Principum edictis profcripti; vetita eis per expreffum Sacerdotum ordinatione, vt fic Ecclefia deficeret, & tamen in tot anguftijs difpenfatum nunquam legimus, vt Sacerdotes, & Diaconi à fimplici Presbytero ordinarentur, ficut indultum aliquando videmus Presbyteris, vt confirmationis Sacramentum conferant, & Subdiaconatum Epifcopi proprium; vnde fieri non poffe meritò credimus, quod nunquam factum per tot fæcula obferuamus. Non moramur, quod Corepifcopi, qui erant meri Presbyteri, cum fcientia Epifcopi Sacerdotes ordinauerint, quales enim fuerint Corepifcopi fic ordinantes indicauimus in excurfu proprio; erant ordinati Epifcopi, ac meri titulares, vnde nil mirum, fi Sacerdotes cum licentia Epifcopi aliquando ordinauerint. Priuilegio Abbatum Ciftercienfium, vt poffint Subdiaconos, & Diaconos fuos

Matth. c. vlt. in fin.

suos Monachos ordinare, quid respondeant tractantes videre facile est; fatemur vel hoc vno nomine rem esse valde implexam, quam etiam indecisam ideò relinquit *Vazquez*. Nobis tradidisse satis, quæ ex communi voto. Iamque ad alia properamus.

CAP. V.

Quæ requisita, vt ritè peragatur Sacra Ordinatio.

1 *Ad militiæ exemplar instituitur tractatio, sumpto exemplo à Romanorum veteri militia.*

2 *A delectu sumitur exordium, cuius proponitur definitio, & subinde delectui sacræ ordinationis applicatur praxim exhibendo.*

3 *De scrutinio ante ordinationem habendo, & singula scrutinij capita percurruntur.*

4 *Illegitimi ab ordinatione arceantur.*

5 *Serui etiam excluduntur, & quæ ratio.*

6 *Obligati item ad ratiocinia, & qua ratione arceantur.*

7 *Corpore vitiati à sacra ordinatione exclusi; vbi & de exsectis virilia.*

8 *De Bigamiæ impedimento, & Bigamis.*

Ilitiam esse Clericalem statum, militareque Clericos cœlestis militia iam notius, quàm, vt probatione indigeat, proinde requisita tractaturi, quæ maximè in sacra ordinatione veniunt spectanda, militiæ ipsius insistemus exemplo, quod quidem eò pressiùs vrgebit, quò grauior, ac præstantior Clericalis, & cœlestis humana, & sæculari militia.

1 Quàm attentè; quàm accuratè processerint Romani in militum suorum delectu, & in ea componenda militia, quæ demùm animante disciplina ad Orbem subijciendum, & ad Romanas Aquilas ad ipsos orbis cardines prouehendas inseruijt, intueri licet apud venustissimum *Lipsium*, cum in libris suis *de militia Romana*, tum *ciuilis doctrinæ*; siue *politices*, vbi curam, diligentiam, delectumq; ipsum suum, & non suum intuendum exhibet; ab hoc exemplari sacræ ordinationis requisita ducemus, ac proponemus, vt accuratè conficiatur delectus eius militiæ, vnde sumendi milites, centuriones, tribuni, duces. Imperatorque ipse, qui iuncta disciplina Christi fidem, Christianasque virtutes, & extra Christianum Orbem perferant, & intra diffundant, ac tandem triumphos in cœlesti capitolio & parent, & ducant. *Lib. 1. dial. 1. & 3. lib. 5. c. 2. & 10.*

2 Delectus igitur in hac paranda militia habendus est; qui sicut apud Romanos per Consules habebatur, ità in Ecclesia per Episcopos (vt iam supra innuimus) penès quos potestas maior, isque sanè habendus, qualem exhibet *Lipsius* in profana militia; sic definiens; *Eorum, qui armis idonei sunt, cum iudicio electionem*; Hunc Canones, hunc SS. Patres, hunc Summorum Pontificum decretales præscribunt pro rei grauitate; *nulla enim magna res probationis, & explorationis est expers*, ait *Nazianzenus*; Et sicubi in Ecclesiasticis habenda consideratio, nulla sanè maior, *Polit. lib. 5. C. 9.* *Orat. in elect. Eulalij Draconens. Episc.*

ior, quàm in ordinandorum, & Clericorum delectu, in quo diligentis oneratur conscientia, & grauatur anima; huic meritò terrorem, & horrorem incutiat, quod ex *Sophronio* reddit *Baron.* S. Leoni Magno Sanctissimo ęquè, ac Sapientissimo Pontifici accidisse, exhibemus *Sophronij* verba ex *Baron.* *Inueni scriptum, quod Beatissimus, & æqualis Angelis Leo Papa, qui Romanorum Ecclesiæ præfuit, quadraginta dies perseuerauit ad sepulchrum Apostoli Petri vigilijs, & orationibus insistens, petensque ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur sibi peccata sua. Impletis diebus quadraginta apparuit Apostolus Petrus dicens ei; Oraui pro te, & dimissa sunt tibi omnia peccata tua, præterquàm impositionis manuum; hoc solum abs te requiretur, siue benè, siue fortasse malè egeris &c.* In delectu igitur Deum præ oculis habeat Præsul, nam *vbi Deus* (inquit *Tertullian.*) *ibi metus in Deum, qui est initium sapientiæ; vbi metus in Deum, ibi grauitas honesta, & diligentia attonita, & cura sollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promotio emerita, & subiectio religiosa, & apparitio deuota, & processio modesta, & Ecclesia vnita, & Dei omnia.* Hæc vbi adsint nil verendum; omnia sunt tuta.

tom. 6. Annal. anno 461.

De præscrip. hæret. c. 43.

Iam accedente sacræ ordinationis tempore edicta ipsius peragendæ promulgat Episcopus affigendo ad Ecclesiæ valuas, ac transmittendo per Diœcesim; duobus mensibus anteà plùs, vel minùs prò vt Diœcesis amplitudo videtur exigere. Prostat tota series in actis *Concilij prouincialis Mediolanensis*, vnde omnia non sunt huc nobis transferenda. Vbi igitur inuitati per programma accesserint ordinandi, probandus eorum quilibet erit, ne quis ad tantum munus subrepat, aut se insinuet indignus, ideò appositissimè delectum, *electionem cum iudicio*, definiebat *Lips.* sicque quilibet probandus, suisque se iuuare debet testimonijs, & primùm boni nominis, inculpatęque famæ penès populum; sic enim Apostolus. *Oportet autem illum* (nempe ordinandum) *& testimonium habere bonum ab ijs, qui foris sunt, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.* Infidelibus, qui extra Ecclesiam, fidelibus laicis, qui extra Clerum, vtrique enim foris sunt, cui quidem famæ, licèt falsæ, adeò deferendum, vt ea laborans neutiquam sit ordinandus, teste *Chrysostomo*; *Non is in medium adducendus* (ait) *qui eiusmodi fuerit; nocet enim præcedens plurium pessima, licèt falsa, opinio.* Infęlicitati id tribuendum est, sorti tamen parendum. Iam dictum, cum de Episcoporum electione ageremus, de custodito more populum consulendi, qui plausu suo ordinando faueret, aut dissentiens intercederet; manuum eleuatio probitatis ipsius ordinandi testimonium exhibebat, sicut & depressio improbantium indicium, vnde *χειροτονίας*, & *χειροφοδοσίας*: nomen pro sacris ordinationibus, & electionibus; hæc tradita aliàs fusiùs, neque hìc repetenda. Durat adhuc huius vsus imago in Pontificali Romano, quo ab Episcopo populus monetur in ea verba; *Si quis habet aliquid contra illos pro Deo, & propter Deum cum fiducia exeat, & dicat; veruntamen memor sit conditionis suæ*; sic ergo consulitur, ne infamis quis, aut quoquo modo notatus

Concil. Mediol. 4. p. 2. tit. Quæ pertinent ad Sacram. ord.

vbi supra

1. ad Timot. c. 3.

P. 1. tit. de ordin. Diac. & Presb.

tus in facram ordinationem fallens irrumpat.

Sed tamen, vt prudentiſſimè cauet *Chryſoſt.* non fidendum populi teſtimonio; *vſu enim venit* (inquit) *vt opinio vulgi falſa ſit, à qua tamen nihil periculi exoriri poſſit, ſi res ipſa tota per ſe prius exactè, ac diligenter diſcuſſa, atque examinata fuerit.* Ideò huic populi teſtimonio non fidens Eccleſia, teſtimonium adhuc exigit Archidiaconi, Parochi, & Magiſtri ſcholæ, quibus omnibus Clericorum conditio maximè debet, & poteſt eſſe perſpecta. Archidiacono quidem ex munere præcipuo, & ſuo; eius enim eſt omnium ordinandorum vitam, & mores, quantum fieri poteſt, noſſe; ad hoc Diaconi oculi dicuntur Epiſcopi à Sanctiſſimis Pontificibus Euariſto, & Clemente; huic enim; *Epiſcopi oculi oberrantes, & circumluſtrantes, vt referant ad Epiſcopum.* refertur in *C. Diaconi Eccleſiæ. 93. diſt.* hanc igitur partem gerens Archidiaconus, qui Diaconorum Princeps, quod Epiſcopus per ſe negotiorum mole detentus præſtare non poteſt, præſtabit, vt ſcilicet omnes, qui ad Clerum deſtinantur, vel iam ſunt adſcripti, benè notos habeat; aut cum viſitando Diœceſim cum Epiſcopo luſtrat, aut eorum, qui ad Clerum adſpirant, vitam explorando, indolem examinando, vel à viris fide dignis de vita, & moribus eorum notitiam procurando; & quia neque ſic exactè ordinandorum mores poteſt attingere, eius maximè erit vulgi famam perquirere, famam ipſam expendere, ac demùm ad Epiſcopum referre; Canones enim id muneris ipſi iniungunt, dum ſtatuunt, *vt ſciat omnem curam in Clero, tàm in Vrbe poſitorum, quàm eorum, qui per parochias habitare noſcuntur ad eum pertinere C. 1. de off. Archidiac.* & in *C. ad hæc. eod. tit.* dicitur *ad eum pertinere examinatio Clericorum, qui ſunt ad ſacros ordines promouendi*; vnde pro duplici præſentatione, quam facere debet Archidiaconus, duplex etiam ei examen incumbit. Alia eſt enim præſentatio, quæ antecedit examen Epiſcopi. *Gloſſ. ad C. quando 24. diſt.* alia verò, quæ fit palam, & publicè in ipſo ordinationis actu, vt ex Pontificali Romano. Plura hìc poſſent conſiderari ex priori Eccleſiaſtica diſciplina, ſed inania hæc reddidit vſus, an potiùs abuſus. Præſtat igitur hæc omittere, quæ iam omiſſa, ac oblita ſine offenſione vix poſſunt reuocari in memoriam. Succedit teſtimonium Parochi tanquam eius, cui ſubiectarum ſibi ouium conditio maximè comperta eſſe debeat; *Concilium Nannetenſe* relatum in *Can. quando 24. diſt. Quando Epiſcopus ordinationem facere præſumit, omnes, qui ad ſacrum miniſterium accedere voluerint, Feria quarta ante ipſam ordinationem vocandos eſſe, vnà cum Presbyteris, qui eos repræſentare debent.* Hi Presbyteri non alij certè, quàm rectores ſingularum parochiarum ordinandorum, vel Archipresbyteri, & Decani rurales, qui cum Parochis de conditione ordinandorum conſuli debuerunt; celebris eſt Epiſtola *S. Baſilij* de Corepiſcopis apud *Balſam.* vbi ad rem plura. Magiſtri ſcholæ rationabile etiam eſt teſtimonium, qui de ſcientia, idoneitate, & habilitate ad ſtudia, teſtetur; quæ quidem omnia nouiſſimè complexum eſt *Concilium Trident. Ad minores ordines promouendi bonum à Parocho, & à Magiſtro ſcholæ, in*

Lib. 2. de Sacerdot. C. 4.

Ep. 1. ad Afric. in princ. Epiſt. 1.

P. 1. tit. de ordinat. Diacon. & ordin. Presbyt.

Seſſ. 25. de reform. C. 5.

in qua educantur, *testimonium habeant*; & inferiùs. *Hi verò*, *qui ad singulos maiores erunt assumendi per mensem ante ordinationem Episcopum adeant*, *qui Parocho*, *aut alteri*, *cui magis expedire videbitur committat*, *vt nominibus*, *ac desiderio eorum*, *qui volunt promoueri publicè in Ecclesia propositis de ipsorum ordinandorum natalibus*, *ætate*, *moribus*, *& vita*, *à fide dignis diligenter inquirat*. Hactenùs Concilium; leuiora omittimus, quæ adhuc in ordinatione præparanda proponuntur seruanda vtilissima pro re nata, sed quæ tamen à nostro nos auocarent instituto, si omnia, & singula referre volemus; vnde accedamus ad scrutinium, quod sacri Canones immediatè ante ordinationem iniungunt Episcopo; vt inde ad potiora requisita transeamus.

3 Innocentius igitur III. in *C. vn. de scrutinio in ordine faciendo*. scrutinium proposuit à scrutando dictum, quo Feria quarta, vt plurimùm, ante diem ordinationis, vel alia die pro arbitrio Episcopi examen ordinandorum habeatur, & de ijsdem fiat inquisitio; quam quidem longè anteà præscripserat Nicœna Synodus *Can.* 9. & transtulit *Gratian. in Can. siqui sine* 8 0. *dist.* adeò districtè, vt eo omisso ordinatum *Ecclesiasticus ordo non recipiat*, ait *Can.* Vita, mores, doctrina, genus hoc scrutinio veniunt perquirenda; singula, sed potiora percurremus, & circa grauiora aliquantò impensiùs immorabimur.

4 Natalia primùm sunt inquirenda; legitimus enim, ac de legitimo matrimonio natus debet esse ordinandus, aliàs spurij tanquam turpes personæ, constitutionibus Ecclesiasticis repelluntur. *C.* 1. *&c. fin. de fil. Presb.* qua ratione & filij Presbyterorum post ordinationem eorundem suscepti arcentur; *tot. tit. eod.* quod si geniti fuerint ante Sacerdotium, & ex legitimo matrimonio, ordinari vtique possunt, at non in Ecclesia paterna; *C.* 3. *de fil. Presbyt.* *Deuter. C.* 23 Illegitima siquidem huiusmodi soboles vsque ad decimam generationem ab ingressu Ecclesiæ arcebatur lege Dei *C. per venerabilem*. *Qui fil. sint legit.*

5 Liber item, & non seruus, qui nisi manumittatur, ordinari non potest; *C.* 1. 2. 3. *de seruis non ord.* fuit ea lex vna ex Ecclesiæ primordialibus, quæ ad ordinationem serui licentiam Domini expetijt. *Can.* 81. *Apostol.* & traditur fermè per tot *dist.* 54. Ecclesia enim, quæ cultrix iustitiæ est, dominos fraudare iure suo non intendit; ideòque si postquam sunt ordinati, Dominus eos repeteret, deberent restitui, & deponi *C.* 2. *h. t.* immunis debet esse ab alijs, qui Diuinæ militiæ adscribitur, ne à castris Dei vllis necessitatis vinculis abducantur; sed vnde, vt serui ordinati repetenti Domino restituantur. *C.* 1. *&* 2. *h. t.* & res consecrata non item? *C. comperimus* 14. *q.* 6. Resp. quod in rebus inanimis non consideratur dolus, at in homine vtique; seruus enim, vt euitaret, aut excuteret graue seruitutis iugum ad Ecclesiam confugiebat, & Clericalem assumebat vitam. *l. si seruus. C. de his*, *qui ad Eccles. confug.* dolo autem non patrocinatur Ecclesia; nisi mallis, quod in rebus inanimis consecratio in superficie consistit, vnde nec tangi à profanis debet, idque fieret, si restitueretur; at in homine consecratio est in anima, in qua caracter imprimitur,

nec

nec tangi potest. *C. licet*. 32. *q*. 7. quod dictum est hactenùs de seruis non ordinandis accipimus non solùm de maioribus ordinibus, sed etiam de Subdiaconatu. *C. miramur. h. t.* immò & de minoribus, & ipso simplici Clericatu *C.* 1. *C. de reb.* 54. *dist.* idque religiosè adeò cautum, vt Episcopus in sui consecratione de seruis non ordinandis seriò admoneretur. *C. consuluit. b. t.*

6 Seruis proximè accedunt obligati ex administratione ad rationes reddendas, vt syndici, procuratores, actores, tutores, hi enim nequeunt ordinari; ex *Concil. Carthag.* in *C. vn. de oblig. ad ratiocin. ordin. vel non*; nisi finita administratione, rationibusque redditis; nec absimiliter *Fulgent. Ferrand. Vt Diaconi non ordinentur; qui procuratores, & actores, & tutores, & curatores pupillorum fuerunt, nisi post deposita vniuersa, & reddita ratiocinia.* (In Breu. Can. C. 119.) Ratio magis obuia est propter fori praescriptionem, Clericus enim coram Iudice cincto, hoc est laico, causam dicere non tenetur, vnde creditores laici rationum reddendarum dimittere Iudicem suum, & adire Ecclesiasticum tenerentur; quod graue nimis iisdem esset mutare forum. Considerant alij, Raymundum Decretalium compilatorem miscuisse ius antiquum cum nouo, licèt æuo suo seruitus forsitam non esset in vsu; debitores enim, & quicumque rationibus reddendis obnoxij, & obærati corporum obligationibus obstricti erant, immò serui erant creditorum, & licèt sublatæ essent duræ illæ corporum obligationes, ac dilaniationes, non tamen omninò erepti sunt à creditorum dominio, & imperio, & ideò *C. vn. b. t.* rectissimè dicitur ante *libertatem adeptam*, hoc est nondum rationibus redditis, *Ecclesiam infamari*, quia scilicet huiusmodi obligatio, licèt non esset vera seruitus, proximè tamen abesse à seruitute videtur, & ideò quasi seruus sic obæratus non potest ordinari; liberum sit alterutram amplecti; quidquid comminiscatur *Gloss.* ad *C. vn. b. t.* quæ extra pupillorum causam procuratores, & alios trahere nititur.

7 Arceantur ab ordinatione & corpore vitiati; fuit antiquæ legis decretum, ne claudi, cæci, deformes, aut debiles ad munera Ecclesiastica admittantur, nec dissensere in hac parte Gentiles, & Romulus præsertim apud *Dionys. Nalicarnas.* qui Sacerdotes inter alia *etiam corpore integro* esse voluit. (Lib. 2. pag. 50.) Apostolorum æuo non adeò subtilitèr huiusmodi defectus examinabatur; nam *Can.* 77. cauebatur; *Si quis vel oculo orbatus, vel femore oblæsus, Episcopatu autem dignus sit, fiat, non enim corporis damnum eum polluit, sed animæ inquinatio*. Rationemque attexuit *Balsamo*; *Animam enim puram, & integram habere volunt Diuini Apostoli, non corpus*; (Ibid.) hodie verò & animam, & corpus *C.* 2. *de corp. vitiat.* & ideò defectus quilibet, qui ordinis officium, & executionem impedire valeat inhabilem ad ordinationem reddet; vel si sit deformitas aliqua, quæ scandalum, & horrorem pariat, cum alioquin animi integritas, & perfectio maximè spectanda sit, ac proinde maximum illud vitium habendum est, quod oritur ex moribus, & scientia, & vtriusq; defectu. *C. fin.* 49. *dist.* vnde *Philo Iudæus* censuit, allegorizans more suo, Mosem, dum vetuit, ne Spado, aut exsectus Ecclesiam Domini ingredia- (Lib. de temulentia circa fin.)

grediatur, ad scientiæ, & sapientiæ defectum respexisse.

Huic impedimento vitiati corporis adnectimus & illud, cum scilicet quis de industria se ipsum mutilauit, & exsecuit *Can.* 22. *Apostol.* vbi *Balsam.* tres mutilatorum species distinguit, vt alij sint *Thlibiæ, qui ab infantia genitales partes amiserunt, vt quæ eis à parentibus expressæ, & inutiles factæ sunt. Spadones alij, qui à natiuitate testes non habent; alij castrati, qui ferro exsecti sunt; Thlibiæ, & Spadones sine vllo præiudicio consecrabuntur, vtpote qui sibi nullius mali auctores fuerint. Castrati autem aliquando quidem ad sacros ordines admittentur, aliquando non*; hoc est prout sine culpa sua, aut cum culpa fuerit exsectus; sic enim *Can.* 21. *Apostol. Eunuchus si ex hominum quidem iniuria factus sit, vel in persecutione virilibus priuatus sit, vel si natus est, & dignus est, fiat. Can.* 22. *seq. Qui se ipsum mutilauit, ne sit Clericus; est enim sui homicida, & Dei opificij hostis*; & ideò non compræhenduntur qui ab hostibus, vel per vim excisi sunt. *C.* 7. & 8. 55. *dist.* vel qui ob morbum *C. ex parte. h. t.* neque Spadones, qui nascuntur, non fiunt, quibus nulla pars deest, sed facultas tantùm generandi; *l. si quis posthumus.* 9. *ff. de lib. & post.* sunt etiam pleraque alia impedimenta, quæ Clericos, & homines à sacra ordinatione arceant, vt homicidium. *C.* 1. *de homicid. Clem. vn. eod.* verùm ea tantùm tractare hìc intendimus, quæ Greg. IX. prosequitur, & proponit in *lib.* 1. *Decretal.* vnde cum post *tit. de corp. vitiatis*. subnectat immediatè *de Bigamis*, & Bigamiam breuiter considerabimus.

8 Quæ quidem insigne ordinandorum impedimentum vel ab exordio Ecclesiæ à sacris excludens, *Can. n.* 17. *Apostolor.* ità sancitum legimus. *Qui post sanctum baptismum duobus coniugijs fuerit implicitus, vel habuerit concubinam, non potest esse Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omninò ex numero Sacerdotali*. Conformitèr ad veteris legis præscriptum. *Leuit. C.* 21. *Sacerdotes mei non plus nubent*. Et gentiles ipsi flaminem suum dialem monogamiæ obstringebant. *Tertul. Certè flaminica non nisi vniuira est, quæ & flaminis lex est; nam duo ipsi Pontifici maximo iterare matrimonia non licet, quod monogamiæ gloria est*; in hoc nimius. Consonant veteres omnes, & recentiores Ecclesiæ constitutiones Bigamos à sacra ordinatione arcentes. Bigamia triplex distinguitur. Prima propria est, quæ per geminata coniugia inducitur successiuè contracta, & copula subsequuta, idque ideò additum, quia siquis cum duabus successiuè contrahat, & vnam tantùm cognoscat, Bigamus non est. *C. debitum. h. t.* Secunda interpretatiua, quæ primo vultu vix adest, sed iuuante interpretatione detegitur; & ideò dicitur interpretatiua, non enim verè duplex intercessit matrimonium, sed virtualiter tantùm, & ex intentione; Contraxerit quis cum Vidua, vel repudiata, quæ tamen priùs matrimonium suum copula compleuerit. *C. siquis viduam.* 50. *dist.* aliàs enim non esset defectus significationis, & sic nec Bigamia; vel cum corrupta ab alio per fornicationem *Can. maritum.* 33. *dist.* & non virginem duxerit. *C.* 2. *de Cler. coniug. Can. curandum.* 34. *dist.* vel quod grauius est,

De Exhortat. C. 13.

Gloss. ad C. 1. *h. t.*

est, vxor alicuius adulterium commiserit, *C. si cuius. ead. 34. dist.* eamque post commissum adulterium etiam ignoranter cognouerit, interpretatiuè Bigamus censebitur, & Bigamia hæc interpretatiua; quod si quis eam ducat, quam ipse priùs cognouit Bigamus non est; ad *C. fin. h. t.* Tertia Bigamia est per similitudinem, vel similitudinaria, quam incurrit ille, qui, cum ordine sacro sit initiatus, cum aliqua contrahit de facto, ipsamque cognoscit; *C. quot quot. 27. q. 1. C. A nobis h. t.* quamuis enim neque de iure, neque de facto contrahat cum duabus, vel cum vna corrupta validè, nihilominus Bigamus est, etiam si illa, cum qua contrahit sit virgo, affectum enim habet contrahendi cum opere subsecuto, cum iam per ordinem sacrum, vel votum solemne spiritualiter, & per similitudinem contraxerit cum Christo, *C. A nobis h. t.* quæ ratio cum cesset in illo, qui minoribus tantùm ordinibus initiatus est, si contrahat ipse inualidè matrimonium propter aliquod impedimentum, neutiquam censetur Bigamus, & ideò *Innocent. III.* in *C. fin. ff. Nobis. de Bigam.* de Subdiacono loquitur, qui voto solemni castitatis tenetur; & in *C. nuper. h. t. de Presbytero*; sicut & inter Bigamos reputantur, qui duarum ciuitatum Ecclesijs conscribuntur, vel duo obtinent beneficia, vetante *Concilio Chalcedonensi Canone decimo*. *Iuo Carnot.* Ep. 154. *Qui ab vna Ecclesia ad aliam transeunt, veluti quadam mœchatione id faciunt, & ideò per analogiam Bigami dicuntur.*

Arcentur autem Bigami à sacra nouæ legis ordinatione ex tradito ab Apostolis instituto, qui, siquid ad bonorum morum institutionem, & disciplinam spectare viderent, id à Synagoga in Ecclesiam cum maiori perfectionis prouentu transferre semper studuerunt; *vt quæ ad iustitiam spectant* (ait *Tertullian.*) De monogam. C. 7. *non tantùm reseruata permaneant, verùm & ampliata, vt redundare possit iustitia nostra super Scribarum, & Pharisæorum iustitiam; si iustitia & pudicitia*, infert *Tertullian.* Cum igitur interdiceret lex Diuina iterum nubere, nec pateretur Pontificem ducere in vxorem viduam, repudiatam, aut meretricem, & tantummodo virginem ducere; voluerunt Apostoli, vt & Sacerdotes nouæ legis vnius saltem vxoris viri promouerentur, & non geminæ, viduæ, aut corruptę; fierentque Sacerdotes (vt eleganter vbi supra concludit *Tertullian.*) d. C. 7. in fin. *à Christo vocati monogamiæ debitores ex pristina Dei lege, quæ nos tunc in suis Sacerdotibus prophetauit.* Sit quidem exemplaris hæc causa, quæ Apostolos induxerit, at in Euangelicæ legis perfectione alia sublimior ab ipsis inspecta est ratio. Erectum fidelium matrimonium à Christo Domino in Sacramentum vim simul significatiuam est adeptum, qua ex visibili specie ad excelsius mysterium suspiciendum excitaret; indicare debuit coniunctionem illam, qua incarnatione pronuba Christus Dominus perenni nodo sibi iunxit Ecclesiam, cumque fuerit hic nexus perfectissimus, & vnius cum vna, debuit & per vnicum matrimonium perfectè exhiberi, quamuis enim geminatum matrimonium sit Sacramentum, nullamque culpam inuoluat, ac deficit quòad significationem, quæ reddere debet adæquatè coniunctionem Christi cum vna, &

immaculata Ecclesia, *d. C. Acutius. 26. dist. C. debitum, de Bigam.* Monogamiam à Christo semper probatam ostendit *Tertullian.* at nimius; sed ad rem liceat ex pluribus hæc describere verba. *At vbi infans templo exhibetur, quis illum in manus suscipit? quis in spiritu primus agnoscit? Vir iustus, & cautus, & vtiq; non Bigamus, vel nè indigniùs mox Christus à fœmina prædicaretur vetere vidua, & vniuira, quæ & templo dedita satis in semetipsa portendebat, quales spiritali templo, idest Ecclesiæ, debeant adhęrere.* Pulchrè ad rem nostram; licèt nimiùm monogamiam extollat, & ampliet *Tertullian.*

C. 8. vbi sup.

Morale quid subesse huic Bigamię impedimento suadet honestas illa, quæ exigit, vt continens sit, qui continentiam alijs est suasurus; qua fronte enim hortabitur ad continentiam, & viduitatem Sacerdos, qui vno matrimonio non contentus secundum assumpserit, viduitatemque ferre ipse non valuerit? sic enim Ambrosius Nicæni Concilij auctoritatem præmittens arguit. *Sed prius cognoscamus non solùm hoc Apostolum de Episcopo, & Presbytero statuisse, sed etiam Patres in Concilij Nicæni tractatu addidisse, nec Clericum quemquam debere esse, qui secunda coniugia sortitus sit; quomodo enim potest consolari viduam, honorare, cohortari ad custodiendam viduitatem, seruandam marito fidem, quam ipse priori coniugio non reseruauerit?*

Lib. 3. ep. vlt. quæ est 25. ad Vercell. eul.

Suaserit quidem hæc ratio, at tota interdictionis auctoritas in Apostolicam traditionem resoluitur, de qua *Augustin. traditio est, ne vltra quæras.* Reuereamur igitur, & cum Gregorio IX ad Clericos peregrinos transeamus.

Peregrini Clerici sunt, qui dicuntur externi in *Can. 32. Apostol.* quique sunt ex aliena parochia, siue Diœcesi, iuxtà parochiæ, & Diœcesis acceptionem, quam aliàs notauimus. Cauetur igitur, ne quis Episcopus alterius Episcopi Diœcesanum assumat, & ciuem loci sui faciat, vt loquitur *Can. 42. Concil. Afric.* vel instituat. *C. fin. de Cler. peregr.* Rectum, ac inconfusum Ecclesiæ regimen id exposcere omninò est visum, ideòque antiquissimis Conciliorum Canonibus id expresse statutum. *Nicæni C. 15. & 16. Sardicens. Can. 15. Can. 1. 71. dist. Can. 13. Chalced.* & aliorum, aliàs irrita sit ordinatio, ac proinde literis Episcopi proprij opus erat; quæ sanè literæ commendatitiæ aliæ sunt, & aliæ dimissoriæ, pròvt varius erat Clerici discessus à sua Diœcesi; si enim ità discederet, vt & esset reuersurus, commendatitiæ literæ dabantur, quibus (ait *Balsam.* ad Can. 11. *Chalced.*) *ab Episcopo suo commendabantur, à quo ordinati fuerant, & eorum ordinatio declarabatur.* Ab hisce distinguit *Balsamo* commendatorias, quæ dabantur Episcopis, vel Clericis segregatis, & qui *alioqui fuerunt in non bona existimatione.*

Si verò ità discederet Clericus, vt esset emansurus, & in alia Ecclesia scribendus, & ordinandus, tunc dabantur dimissoriæ, per quas à vinculo, & obligatione sui Episcopi solueretur, ac veluti à potestate eius dimitteretur; quæ quidem quamuis essent omninò diuersæ, & separatæ à commendatitijs, nihilominùs in ignoto Clerico ipsas supponebant, non enim satis videbatur ignotum,

habere

habere dimissorias, sed vlteriùs necesse erat, vt de eius conditione, probitate, communione constaret, vt posset in alia Ecclesia recipi, ordinari, & ministrare, idque fiebat per commendatitias, C. 1. & 2. 73. *dist.* quod si quis fuisset omninò notus, sat erant solæ dimissoriæ; & ideò latini semper commendatitias cum dimissorijs coniungebant; cum opus esset habere quem testimonium suæ fidei, & simul in alia Ecclesia ministrare, si esset Presbyter, si autem esset simpliciter tonsus, & Clericus, vt posset ordinari. Commendatitiæ dictæ sunt etiam canonicę quia tradantur ex Decreto canonis, inquit *Zonar.* ad *Can.* 42. *Concil. Laodicen.* immò & pacificæ, quasi pacem foueant inter Episcopos, & pacem concilient eodem *Zonara* exponente ad *Canon.* 11. *Concil. Chalced.* vbi latè de literis huiusmodi. Latini verò tàm commendatitias, quàm dimissorias appellant *formatas*, ea generalitate, qua & dicuntur canonicæ, vt notauit *Sirmund.* formatæ appellatæ sunt, aut quia necessariò itineris, & professionis causam continere deberent, vel quod signo, & subscriptione pręsertim Primatis essent munitæ, & demùm à typo, & forma sigilli, quæ ipsis adijciebatur. Exemplum, & praxim *formatarum* exhibet *Gratian.* d. *Can.* 1. 73. *dist.* per Græcos caracteres, qui numeros supplent, & exponit *Sirmund. ad Sidon.*, iique consuli facilè possunt; cæterùm de Clericis externis, & peregrinis respectu proprij Episcopi in sacra ordinatione iterum mox infra, cum de proprio ordinationis Episcopo disseremus.

Ad Sidon. lib. 6. epistol. 8.

vbi sup.

Requisitæ dimissoriæ literæ ad Clericorum exterorum ordinationem iam exhibent inquirendum, an Principis consensus ad Clericorum ordinationem requiri debeat; de Clericis nobis tantùm hic sermo, de Episcopis enim iam diximus loco suo. Etnicorum Principum æuo quid obtinuerit non est, cur simus solliciti, ijs enim præcipuum hoc votum, vt Christianæ Religionis progressum quoquo modo sisterent, neque id meliùs se adepturos credebant, quàm si Cleri, & Sacerdotum propagationem impedirent; tentarunt omni nisu, sed restitere semper fideles Episcopi obediendum magis Deo, quàm hominibus censentes, & posthabito omni discrimine ordinationes intrepidè peregerunt. Cum primùm pax illuxit Ecclesiæ, & Constantinus Magnus Christianæ fidei nomen fœliciter dedit, immunitatesque plures Clericali ordini concessit, largitus & libertatem legandi Ecclesijs, iam opibus augeri eæ cœperunt, indeque fiebat, vt quamplurimi certatim, & vt immunitatibus potirentur, & à muneribus publicis se subtraherent, vel etiam vt Ecclesiæ opibus sustentarentur, Clerici fierent. Consulendum Reipublicæ detrimento censuit Constantinus, & constitutionem edidit, qua Decuriones, & Decurionum filios, immò & diuites Clericos fieri vetuit, sed solos fortuna tenues, & nullis obstrictos publicis muneribus; & effrænem compescuit Clericorum numerum, in demortuorum tantùm locum alios substitui permittens; id ipsum confirmatum fuit ab eodem constitutione alia. Arcadius, & Honorius Curialium ordinationem inhibuere in *l. si quis* 12. *C. de Episc. & Cler.* sicut & *Honor.* ac *Theod.* eorum, qui censibus fuerint adnotati in *l. quisquis*. 16. *C. eod.* nec absimiliter

l. 3. C. Theod. de Episc. & Cler.

l. 6. C. Theod. eod. tit. & l. 17.

militer *Nouella 6. Iustinianus apud Cuiac.* Hucque reuocari potest Pelagij Papæ Epistola ad Laurentium Episcopum Centumcellensem, vnde mutuatus est *Gratian. Can. principali 63. dist. Principali deuotissimorum militum, qui illhuc in Ciuitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos directa sacram insinuant, se Clementissimi Principis impetrasse, quæ eis Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum fieri debere præcepit &c.* Negari quidem nequeunt constitutiones istæ, at ipsarum nulla consensum Principis ad sacram ordinationem absolutè exigit; neque enim pij Principes ordinationis Sacramentum agnoscentes aliam, quàm Episcopi auctoritatem necessariam poterant statuere. Iustitiam constitutionum reuerita & Ecclesia ab ordinatione semouit Curiales; obligatos ad ratiocinia Decuriones, & si qui sint huiusmodi, vnde nihil est, quod constitutionibus illis sit cautum, quod & sacris Canonibus non sit firmatum.

Vt cumque zelo Ecclesiasticæ libertatis ferueret S. Gregorius lege recepta, quam tulerat Flauius Mauricius Imperator, & qua sanxerat, *vt quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum officium venire non liceat.* Laudauit *S. Gregorius*; nec grauem Ecclesiæ credidit legem; ait enim. *Quod valde laudaui euidentissimè sciens, quia qui sæcularem habitum deserens ad Ecclesiastica officia venire festinat, mutare vult sæculum, non relinquere.* Ait ibi *S. Gregorius*, qui onerosam nimis Ecclesiæ doluit aliam partem legis, qua vetitum, ne curialis venire ad monasterium posset. Submissè, & modestè carpsit legem *Gregorius* tota illa epistola; neque in hac parte, quantum in se fuit, passus est illam consistere, sicut enixè laudauit primam. Canon ex Pelagij epistola irà accipitur à *Glossa*, vt censeat Principem tunc fuisse Ecclesiæ illius patronum; cœterùm nullum legimus ibi huius rei vestigium, ex quo id asserere sine diuinatione liceat; & quamuis præcipiendi verbo vtatur Pelagius, non tamen credendum re vera Principis fuisse præceptum, seu iussum pro ordinatione factum; præceptum enim apud *Greg. Turon.* & *Marculphum* pro diplomate Principis intelligitur, vt ad eundem *Marculphum Monach. notauit Bignon.* milites illi iam erant, vnde dimissuri militiam, fas erat, vt missionem à Principe impetrarent reddita honestissima causa, vt sacram ordinationem assumerent; non est ergo, cur absolutè consensum Principis ad sacram ordinationem necessarium inde arguas. Inter *Marculphi Monachi* formulas, qui floruit anno circiter sexcentesimo sexagesimo, vt coniectatur *Bignon.* legitur XIX. sic inscripta *Præceptum de Clericatu*, quæ tamen mera licentia est, & nil præcepti continet; an id proprium Galliæ Regum non inquirimus; certè *Carol. Magn.* in Capitularibus sic statuit. *De liberis hominibus, qui ad seruitium Dei se tradere volunt, vt prius hoc non faciant, quàm à nobis licentiam postulent, hoc ideò, quia audiuimus aliquos ex illis non tàm causa deuotionis hoc fecisse, quàm pro exercitu, seu alia functione regali fugienda, quosdam verò cupiditatis causa, ab his, qui res illorum concupiscunt, circumuentos audiuimus, & hoc ideò fieri prohibemus.* Non ergo necessarium Principis consensum ad ordina-

Lib. 2. Ind. 11. Ep. 62.

Ad lib. 1. Formul. C. 19.

In principio.

Lib. 1. C. 110.

dina-

dinationem profitetur, circumscriptis enim expressis ibi circumstantijs vix se ingereret pijssimus Imperator; libertas enim Ecclesiastica Principum pietati maximè cordi est, de qua, & vera eius ratione nos loco suo; seruentur igitur sacrorum Canonum circa ordinandos decreta, nec de consensu priorum Principum ad sacram ordinationem illum erit negotium.

Maior forrasse est difficultas de parentum consensu præuio, vt filij valeant sacram ordinationem suscipere, & eadem initiari. At necessitate circumscripta verius est, posse ipsos dimissis parentibus Clerum ingredi, & eorum non petito, aut expectato consensu sacræ ordinationi se addicere. Vnum excipimus necessitatis casum, si enim filiorum ope indigeant parentes, ijs inconsultis migratio huiusmodi indulgenda non est; alioqui liber filijs debet omninò esse transitus, nec tanti patria potestas, vt iam ingressum retrahat, aut adspirantem terreat.

Tantum libertatis largitur filijs, qui omnium Dominus patriæ potestatis legi derogare potest, ac ius familiæ minuere; idque facto suo firmauit, & exemplo, & non aliquo vsus interprete, sed ore proprio dictauit in carne degens. Exemplo primùm, cum duodennis adhuc abeuntibus parentibus remansisset in Hierusalem, ac ab ijsdem repertus disputans inter doctores in Templo; sciscitanti enim Matri, *Fili quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*, respondit, *Quid est, quod me quærebatis? nesciebatis, quod in ijs, quæ Patris mei sunt oportet me esse?* Apertè parentum obsequijs præferenda Diuina sic docet, sed & tunc apertiùs, cum in Synagoga turbas instrueret, dixissetque quidam, *ecce mater tua, & fratres tui foris stant quærentes te*, respondit adhuc; *quæ est mater mea, & qui fratres mei?* interrogat dissimulans, ac veluti negans se agnoscere matrem, & fratres, vbi de Patris cęlestis re agitur; sic enim *Tertullian. Quare ergo erat, si docens non tanti facere matrem, aut fratres, quanti Dei verbum, ipse Dei verbum nunciata matre, & fraternitate desereret. Negauit itaque parentes, quoquomodo docuit negandos pro Dei opere*. Quod gessit exemplo, disertè firmauit & verbo; *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam non potest meus esse discipulus*. Absit, vt odium verum parentum, & propinquorum præcipiat, qui charitatem in omnes, & prædicauit, & exercuit; sed odisse præcipit eos posthabendo, ipsisque præferendo Dei discipulatum, & sequelam; *in omnibus enim obtemperandum parentibus est* (inquit *Chrysostom.*) *præterquam in his, quę pietatis veritatem spectant*. Vocauit aliquando adolescentem, qui excusationem prætexens, quò minùs illicò sequeretur, ait; *permitte me primùm ire, & sepellire patrem meum*. Omnem exclusit moram, subditque statim, *sequere me, & dimitte mortuos sepellire mortuos suos*. Agebatur de ingrediendo perfectionis viam, omnem ideò ablegauit moram, & ablegandam docuit, reiecta etiam pietatis excusatione; mittimus SS. Patrum auctoritates quamplures, ac piorum filiorum exempla, & rationem adnectimus. Pater princeps familiæ est, *l. familię. ff. de verb. sign.* nec

Luca. capit. 22.

Matth. C. in fin.

De carne Christi C. 7 in fin.

Hom. 36. in C. 10. Matth. post Princip.

Matth. C. 8.

nec vltra familiæ limites eius extenditur Principatus; ideòque vbi agitur de publico iure, quod supra, & extra familiam est, patria potestas non attenditur, aut curatur *l. nam quod. 14. ff. Senat.C. Trebellian. l. filiusf. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris*. Neque attendetur igitur, cum de Religione, & vita Deo addicta agetur, & præsertim vbi de Clericali statu directè in Dei cultum tendente, qui omni publico iure sublimior priuatum, & familiare supergreditur, nec ei subijci debet, sicut nec subijcitur ei ius publicum, cuius ratio alio quocumque iure potior; *strictam rationem insuper habemus* (ad rem pulchrè ait *Papin.* in *l. sunt personæ. ff. de Relig. & sump. fun.*) *quæ nonnunquam in ambiguis religionis quæstionibus omitti debet, summa enim ratio, quæ pro religione facit*. Quò respiciens Tridentina Synodus Sacramenti maiestatem non decere nouit, vt priuati hominis potestati subijciatur, ac proinde damnauit, qui asserere, ac sustinere auderet necessarium patris consensum ad matrimonium filijfamilias, nefas igitur humiliùs sentire de matrimonio spirituali, ipsumque patriæ potestati subdere, cum inter vtrumque matrimonium analogia vigeat. *C. inter corporalia. de translat. Ep.*

Neque tamen posthabendum per hanc filiorum libertatem asserimus Diuinum præceptum de parentum honore, quod inter leges primæ tabulæ suspicimus, scimus parentum honorem non in solo externo cultu, sed in auxilio, obsequio, ope positum, & ideò non permittendum filijs Religionem ingredi, aut Clericalem statum assumere, si hic transitus parentum auxilium impediret, immò retrahendos magis à religioso statu, si id necessitas parentum exigat, sacri Canones volunt, nec à iusta, & potenti adeò obligatione filium eximunt, si Clericalem ordinem assumat; præceptum de honorandis parentibus affirmatiuum est; & obligat semper, at non pro semper, vt Theologi loquuntur, necessitas adsit, & vrget præceptum, non premat necessitas, & stat pro filio vitæ perfectioris, ac sublimioris assumendæ libertas; nec mirum, quod non possit tonderi seruus, & vitæ Clericali adscribi, *ne nomen Dei blasfemetur*, inquit *Can. 4. Concil. Chalcedonens.* & tamen possit filius Clericus fieri, & alij se subijcere; audiantur Domini conquerentes amissos seruos, quorum operæ ijs sunt necessariæ, & non audiantur parentes repetentes filios, quorum auxilio, opera, & adhærentia opus habent; seruorum, & filiorum conditionem parem agnouit *Gangrense Concilium*, & de seruis sic statuit. *Si quis docet seruum pietatis prætextu Dominum contemnere, & à ministerio recedere, & non cum beneuolentia, & omni bonore Domino suo inseruire, sit anathema*. De filijs haud absimiliter. *Si qui filij à parentibus maximè fidelibus, prætextu pietatis recesserint, & parentibus, quem par est, bonorem non tribuerint, apud eos scilicet præposita in Deum pietate, sit anathema*. Idem ergò & serui, & filij statuit iudicium. Nec mirum, non ordinari Curiales sola humana constitutione, Reipublicę officijs obstrictos, non milites, non vxorem, non maritum sine alterutrius consensu ob coniugalem nexum, & tamen recipi ad ordinationem filios, nec posse patrem vetare, retrahere, cuius potestas non minor.

Can. 3.

Can. 16.

Non

Non mirum sanè, nam primùm serui, & filij subiectio quidem, at non eadem; sed impar, quæ in seruo libertatem adimit, quæ in filio non item; nec idem imperium paternum, & herile, paternum non tam patris commodum respicit, quàm filij bonum; herile solum domini emolumentum, cuius totus seruus est, nihil sui *l. vt tantum* §. 1. *ff. de seruo corrup.* ac proinde nec statum, nec caput habet, pro nullo ductus; vnde si ad Curiam sciens adspirasset grauissima pœna afficiebatur. *l. 2. & ibi Cuiac. C. si seruus, vel libert. lib.* 10. In summa quod non ordinetur seruus, qui totus alterius, & nihil sui, tota imperfectio est; at filius subiectus pietate, non vi, & statum, & caput habet, bonorum, & magistratus capax liber homo, arbitrij compos, ac proinde ei licet inuito patre, quod nec potest cogitare seruus, inscio domino, à quo totam, quam habere possit, mutuatur capacitatem, & in cuius est patrimonio, quod minuere non audet Ecclesia iustitiæ cultrix, ipsum ordinando; idq; veritum est *Chalcedonense Concil.* dum vetuit ordinari seruos, *ne nomen Dei blasfemetur.*

Arist. lib. 1. polit. Cuiac. libr. 17. obser. C. 11.

Connan. com. iur. ciu. lib. 2. C. 2. n. 1. & 3.

Curiales nec Monachi fiunt, quia vetant leges, nec possunt ordinari, quia inhibent Canones, & leges ipsę, sed legibus de Monachatu restiterunt Ecclesiæ principes, legemque huiusmodi tanquam parùm piam arguerunt, ideòque infimum inde sumitur argumentum. Ordinari verò Curiales, prohibuerunt expresè leges cùm Ecclesiasticæ, tùm ciuiles, & meritò, quia Curiales sacram ordinationem affectabant, vt onera, & operas muneris sui declinarent, cui fraudi fuit occurrendum; pugnare etiam videbantur hæc ipsa Curialium officia cum ordinibus Ecclesiasticis, & ideò ordinati Curiales statim à Curia expungebantur, nec ritè ordinati dici poterant, qui legibus ipsis interdicentibus ordinati essent. Non hæc dici possunt de filijs, non enim credibile deserturum filium patrem suum temerè, cui assidere, subuenire pro viribus solatium summum; nec pugnant inuicem ordinationis officia, & paterna obsequia, quæ implere etiam in Clericatu nil impedit, saltem potiora; nec in asserendo hoc libero filiorum ad sacram ordinationem transitu aberramus à Concilij Gangrensis præscripto, cuius non alia intentio, quàm ne destituti remaneant parentes fraudati ope, & filiorum obsequijs, quod absit, vt asseramus, mentem Concili assecutus exposuit dilucidè *Balsam. ad Can. eundem, & ideò filios, qui parentes in senectute non alunt, & non honorant, sed prætextu religionis à sæculo recedunt, & egentes suos parentes, nulla de eis cura habita, relinquunt, anathemati subijcit.* Nec *Balsam.* absit, vt libertatem hanc filijs asseramus. Nisi mallis, Gangrense Concilium canone suo hæreticis Eustatianis, qui subuertere omnia molientes seruos separabant à dominis, & à genitoribus filios prætexentes Dei cultum omnibus præferendum; occurrere voluisse quem eorum errorem cum alijs pluribus eorundem hæreticorum memorauit *Baron.* Demùm quamuis coniuges se inuicem à religione retrahant; nec vnus non consentiente altero sacram ordinationem valeat suscipere; intercedit enim Sacramentum, quod insolubilem coniugum stringit nodum. Non tanti potestas patria, cuius virtus, sicut & origo à moribus populi Romani, à quibus

Tom. 3. Annal. Anno 361.

nihil diuinum, sicut à matrimonio, in quo Diuina Sacramenti ratio. Libertatem itaque filijs ad Clerum, & ordinationem relinquimus, & propugnamus, pietate tamen in parentes salua, qua nil augustius, Diuinæ voluntatis præsertim roborata præcepto. Iam ad alia sacræ ordinationis requisita transeamus.

CAP. VI.

De Titulo ad Sacram Ordinationem requisito, & quinam proprius cuiuslibet ordinandi Episcopus.

1 *Canon Chalcedonensis Concilij, de Titulo ad ordinationem necessario, & aliorum* Concilio*rum decreta antiquiora.*

2 *Vocis* Titulus *significatio multiplex, & quæ rei nostræ propria.*

3 *Quatuor tituli assignantur ad ordinationem idonei, & eorum antiquitas, singulique explicantur.*

4 *De titulo Monasterij.*

5 *De titulo patrimonij, eiusque origine, & praxi.*

6 *Quinam proprius Ordinationis Episcopus, altiùs repetito principio à veteri Ecclesia obseruatione.*

7 *Rationes, cur ordinatus ab vno Episcopo non potuerit ab alio ordinari.*

8 *Ius nouissimum assignatur circa ordinationis titulum, & proprium eius Episcopum.*

9 *Dubitationes circa praxim statuendi proprium Episcopum in ordinatione.*

10 *De Episcopo domicilij, & ea occasione de domicilio, & eius requisitis.*

11 *De Episcopo beneficij.*

12 *Quid cautum circa nationes nonnullas quoad ordinationem.*

13 *De proprio Episcopo respectu regularium.*

14 *Quibus maiori, & ampliori auctoritate concessum Clericos alijs subiectos ordinare.*

1
Rostat peruetustum Ecclesię Decretum ex Canone 6. Chalcedonensis Concilij in ea verba constituens. *Nullum absolutè ordinari nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omninò aliquem eorum, qui sunt in Ecclesiastico ordine, nisi specialiter in Ecclesia Ciuitatis, vel Pagi, vel Martyrio, vel Monasterio is, qui ordinatur; designetur. Eos autem, qui absolutè ordinantur, decreuit Sancta Synodus irritam, ac inualidam habere eiusmodi manuum impositionem, & nusquam exercere, ac operari posse ad eius, qui ordinauit, iniuriam.* Id ipsum longè anteà intentum notarunt *Balsam. & Zonar.* à Synodo Neocæsariensi *Can.* 13. praxisque ipsa semper commendauit Ecclesiæ; *Gratianus* enim transtulit in C. *neminem* 70. *dist.* indeque inuecta quasi parœmia *Neminem posse ordinari sine titulo*, sic enim communitèr acceptum, quod ait *Can. nullum absolutè ordinari*. *Absolutè*, hoc est sine respectu, aut relatione, & optimè, sine titulo. Iam igitur inquirendum breuitèr ex multiplici huius vocis

cis *titulus* significatione, quænam potior, ac rei nostræ propria, ac subinde agendum exactè, ac vtilitèr de ea &c.

2 Plures huius vocis, *titulus*, acceptiones regerit *Barnab. Brisson.* (*De verbo signif. libr. 18.*) quæ si attentè spectentur, singulæ ad rem nostram non parùm alludunt. Vulgata, eaque prima illa, qua titulus causam possessionis significat *l. 1. ff. pro soluto. Iunc. l. 3. §. fin. ff. de acquir. possess. l. 2. & l. 11. C. de petit. hæred.* sicut & causam transferendi dominij. *l. nullo 24. C. de rei vindic. l. seruum commun. 22. C. famil. hercisc.* eiusque acquirendi; titulum item accipimus pro colore *l. Sulpitius. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. si quis tutor. §. quid ergo ff. de ritu nupt.* nec minus pro nomine, & forma, sic enim dicimus titulum actionis *l. 3. C. ad SenatusConsult. Macedon.* titulum criminis *l. 3. §. vbicumque §. item si quis ff. de crimine stellion.* indeque tituli fiscales, de quibus infra; *Rub. Cod. vt nemo priuatus titulos prædijs suis, vel alienis imponat, vel vela regia suspendat.* Et demùm inscriptionem sumpti de aliquo supplicij *Ioan. in C. 29. Sueton. in Domitiano C. 24.* Alludunt proximè satis ad rem nostram significationes istæ; sed proximior illa, quam assignat *Baron.* (*Tom. 2. Annal. ann. 112.*) exponens ex libro de Romanis Pontificibus in Euaristo verba illa. *Hic titulos in Vrbe Roma diuisit Presbyteris*; per titulum intelligi, asserit, domos diuino cultui mancipatas, in quibus fideles suas synaxes, suosque conuentus agere consueuerunt; sic enim *Diu. Pius Papa I.* (*Tom. 1. Biblioth. San. 2.*) in epistolis suis breuioribus, & ea præcipuè, quæ ad Iustum Episcopum Viennensem prima. *Antequam Roma exijsses Soror nostra Euprepia, sicut benè recordaris, titulum domus suæ pauperibus assignauit, vbi nunc cum pauperibus nostris commorantes Missas agimus.*

Desumpsit Ecclesia hanc tituli nomenclaturam à rebus fiscalibus, quç titulorum fiscalium adiectione fisco ipsi quærebantur. Erant hi fiscales tituli vela nominibus, vel etiam imaginibus Imperatorum insignita, quæ quoties domui, prædio, siue fundo affigebantur, hæc ipsa quæsita fisco declarabantur, cortinas regias appellauit *Ambros.* (*Ep. 33. lib. 5.*) Hinc Cæsares in *l. si quando C. de Bon. vacant. & de incorporat. lib. 10. tituli verò, quorum adiectione bona sunt nostris consecranda substantijs non nisi publica testificatione proponantur.* Vbi eruditè Cuiac. & latè *Gotbofred.* & consonanter *Cassiodor.* (*Ad l. 1. C. Theod. de incorporat.*) ex ore Theodorici Regis. *Casæ eius appositis titulis fisci nostri iuribus vindicabis*, (*Lib. 4. form. 14*) & alibi. *Fixis titulis fisco debes applicare.* (*Lib. 5. form. 6.*) Ab hoc fisci ritu morem suum mutuata est Ecclesia, vbi enim & ipsa domum, vel locum aliquem diuino cultui destinabat titulum suum ei affigebat, aut infigebat, hicque non alius erat, quàm signum Crucis, quo adiecto, aut applicato res censebatur Ecclesiæ addicta, indeque cœperunt fideles Ecclesias ipsas titulos appellare; nisi etiam ex eo hanc tituli denominationem deducere velimus, quod consueuerint veteres domibus, & prædijs suis titulum apponere, quo dominus indicaretur; erecta igitur Ecclesia in prædio, aut domo in Ecclesiam conuersa, à titulo inscripto Ecclesia *titulus* fuit appellata; hincq; legimus passim in Ecclesiasticis tabulis, *titulus Equitij*, *titulus Pastoris*, *titulus Fasciolæ*. Hisce de titulo in genere sic præmissis, iam applicando, in

in quemcumque sensum vocem *tituli* accipiamus, siue pro causa, siue pro colore, siuè pro titulo fiscali, siue demùm pro Ecclesia iustissimè, ac prudentissimè Chalcedonensi primò, mox & Placentina Synodo fuit cautum, ordinationem Clerici sine titulo, hoc est, sine causa, sine colore, sine Ecclesia factam, irritam, ac nullius momenti esse (quoad executionem tamen, non quòad caracterem) vt postrema verba Chalcedonensis supra regesti Canonis indicant.

Primis enim illis Ecclesiæ temporibus, cum exactissima Ecclesiastica disciplina floreret, nemo ordinabatur, qui causam suæ ordinationis, titulum scilicet, non haberet, ministerium, & officium in Ecclesia, quod iuxta ordinis sui gradum exequi teneretur, & quia ministerio, & officio cuilibet congruus suus redditus, ac prouentus erat assignatus, quo ordinatus se alere, ac sustentare posset, inde factum, vt ordinatio eo æuo duo æquè principalitèr diceret, manus scilicet impositionem, & beneficij collationem, tanquam mercedem compensatiuam muneris, ad quod per manus impositionem destinabatur, eique tanquam cardini infigebatur, & eo deficiente inanem ordinationem constituit Chalcedonense Concilium.

3 Ex eius autem Canone 6. colligimus quatuor titulos ad sacram ordinationem idoneos, Ecclesiam scilicet Ciuitatis, aut Pagi, Martyrium, & Monasterium; neque per hoc credendum singularem hanc disciplinam, ac laudabile institutum ab ipsa Chalcedonensi Synodo primò perfectum; nam vel à surgentis Ecclesiæ crepundijs id ipsum intuemur obseruatum. Cum primùm enim Apostoli diuiserunt inter se sortitò Orbem, quæ portio, & regio ipsorum vnicuique obtigit, ea titulus fuit non quæsitus, sed quærendus, isque nudum dicebat tunc ministerium ab omni seiunctum reditu, siue Ecclesiastico, siue temporali; vnde *D. Paulus* missionem suam exercens, apertè protestatus est. *Ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ*. Successiuè igitur additus annuus redditus ad ordinati sustentationem, & ex tunc titulus ex officio, & prouentu constitit, ne ordinatus contra decus Ecclesiæ mendicare sibi victum cogeretur. Primus ergo titulus ordinationis, quem exhibet Canon Chalcedonensis, est titulus Ecclesiæ, quæ sit Ciuitatis, quàm Cathedralem iuxta eius æui conditionem accipimus. Secundus est Ecclesiæ, quæ sit Pagi, & per hanc forensem intelligimus iuxtà ea, quæ de Corepiscopis supra tradidimus. Tertius est Martyrium, quo nomine & Ecclesiam indigitari docet *Baron.* ex *Gangrensi Concilio Can.* 20. & ex nostro Chalcedonensi, vel ea ratione potissimum, quod in memoriam Martyrum erigeretur, & inibi Martyrum Reliquiæ colerentur, vt exponit *Zonar. ad Can. 6. Chalcedonen.* Oratorium, siue Capellam Episcopi consensu, & auctoritate erectam non ineptè accipere possumus, ad quam tanquam ad idoneum titulum potuisse Clericos ordinari testis est *Sanctus Greg. Magnus* scribens Passiuo Episcopo Firmano; iniungit enim, vt Oratorium Anio Comiti fundatori consecret solemnitèr, moxque subdit, *Presbyterum quoque te illic constituere volumus Cardinalem, vt quoties præfatus conditor fieri sibi Missas fortasse voluerit, vel fidelium concursus*

Act. Apostol. c. 20. n. 34.

Lib. 10. Ep. 12.

sus exegerit, nihil sit, quod ad Missarum sacra exhibenda solemnia valeat impedire. Idem Pontifex Anthemio Subdiacono. *Postquam (ait) is, qui ad Episcopatum Sarentinæ Ciuitatis electus fuerat aptus nobis visus non est; Amandum Presbyterum Oratorij S. Seuerini, quod in Castro Luculano situm est, elegerunt*. Quæ quidem omnes ordinationes ad vnum Ecclesiæ titulum rediguntur, quem primum supra notauimus tanquam omnium antiquissimum.

Epist. 18. lib. 8.

4 Sequitur secundus ordinationis titulus, & ipse vetustissimus, vtpote cuius meminerit Canon ipse 6. Chalcedonensis, & est Monasterium. Monachi si non laici, at nec Clerici in sua professione erant, sed certè medij inter Clericos, & laicos, qua de re nos alibi, Deo dante, fusiùs. Hoc certum, quod in solitudine viuentes, remoti ab Vrbe, & hominum consortio, luctui, & pœnitentiæ addicti, Missas non celebrabant, immò per rarò audiebant, vt colligitur apertè ex *Petro Blesensi*, nec minus ex interrogatione prima, quam regerit *Balsam.* pulsatus à Monachis nonullis; ibi enim quærunt, *an Monachi ingredi ad altare possint*? planè impropria fuisset interrogatio, si Monachi in sacris extitissent. Ne autem tanto sacrificij bono fraudarentur homines ad perfectionem adspirantes, aliquis inter ipsos ordinabatur, qui Presbyter dictus Missam celebraret, & Sacramenta cæteris ministraret. *C. Eleutherius 18. q. 1.* & passim testatur *Cassian.* Abbas præcipuè, & præpositus initiabatur, nec tamen hoc perpetuum, sed plerique erant Abbates simplices Monachi, non Sacerdotes, aut Presbyteri. Assumebant aliquando Clericos, & Presbyteros, qui Missas celebrarent, idque iussit *Sanctus Gregor.* Mauro Abbati à S. Pancratio. *Idcircò huius tibi auctoritatis tenore præcipimus, vt peregrinum illic debeas adhibere Presbyterum, qui sacra Missarum possit solemnia celebrare, quem tamen & in Monasterio tuo habitare, & exinde vitæ subsidia habere necesse est.* Et qui ad hoc munus præcisè ordinaretur, ad titulum Monasterij ordinari dicebatur; sed demum ex quo per summum Romanum Pontificem statutum, vt Monachi omnes studijs incumbere debeant, & qui sunt habiles ad monitionem Abbatis se faciant ad omnes ordines sacros promoueri. *Clem. in agro §. ad ampliationem. De statu Monach.* ex tunc sic ordinati propriè ad titulum Monasterij, & professionis ordinati dicuntur.

Epist. 36. & ep. 123

Lib. 4. de instit. renunciat. C. 30. collat. 2. C. 5. collat. 3. C. 1.

Lib. 3. ep. 18.

5 Per plura sæcula duos hosce tantùm ordinationis titulos probauit, & exercuit Ecclesia, stetitque hactenùs in hac parte Ecclesiastica disciplina, sed laxari demùm ea cœpit, vbi tertius, isque nouus titulus in Ecclesiam sensim est introductus; isque fuit titulus patrimonij. Mirum! quam turbauerit Ecclesiæ disciplinam hic titulus, procedente enim tempore ipsam ad eam statum redegit, quem nostro æuo intuemur. Crediderit quispiam hunc etiam aliis titulis coæuum, & ab eodem profectum Chalcedonensi Concilio ex eo, quod in *Cap. Neminem 70. dist.* legatur. *Neminem absolutè ordinari Presbyterum, vel Diaconum, vel quemlibet in Ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifestè in Ecclesia Ciuitatis, siue possessionis*, quam vocem *possessionis Glossa* exposuit *patrimonij sui*, sed in transuersum acta à *Gratiano*, qui, quod ait Concilium Chalcedo-

cedonense, πολεως, ηκωμης, Ciuitatis, aut Pagi, vertit *Ciuitatis*, aut *possessionis*, & *Glossa* subinde interpretata est *patrimonij*; fallax igitur, immò planè falsum hoc antiquitatis inditium. Coniiciat aliquis D. Hieronymi æuo cognitam, & in vsu hanc ordinationem ad titulum patrimonii, ex quo in *Cap. fin. 16. q. 1.* hæc regeruntur verba tanquam ex Epistola eius ad Damasum desumpta *Clericos autem illos conuenit Ecclesiæ stipendijs sustentari, quibus parentum, aut propinquorum nulla suffragantur*. At præterquam quod de ordinatione nulla ibi mentio, nutat etiam, ac planè concidit auctoritas; quam in operibus Hieronymi non extare notant ibidem Romani Correctores; non est igitur cur de origine simus impensiùs solliciti, quando de legitimo, & approbato vsu nobis constat; rigorem enim Ecclesiasticæ disciplinæ irritam statuentis ordinationem factam sine titulo ex Concilio Chalcedonensi mitigauit Alexander III. in Concilio Lateranensi, qui statuit, vt si Episcopus aliquem Diaconum, aut Presbyterum ordinauerit sine titulo, ex quo vitæ alimoniam possit percipere, necessaria ei subministret, quòvsque in aliqua Ecclesia conuenientia stipendia militiæ Clericalis assignet, moxque subdit verba, ex quibus titulus ipse patrimonii approbatur. *Nisi talis ordinatus de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere*. Quo casu subsistet efficax ordinatio, nec ad tribuendum quidpiam tenebitur Episcopus. *C. Episcopus 4. de præbend.* Id ipsum, & apertiùs cauit *Innocent. III.* in *C. cum secundum 16. b. eod. tit.* relata enim prædecessorum obseruatione, vt irrita esset ordinatio facta sine titulo, mox subdit. *Nos tamen benigniùs agere cupientes, tamdiu per ordinatores, vel eorum successores prouideri volumus ordinatis donec per eos Ecclesiastica beneficia consequantur*; quod quidem & ex *corpore Canonum* deductum legimus in *C. 2. de præbend.* cuius moderaminis abusus vniuersam Ecclesiasticam disciplinam in hac parte perturbauit; δικης, enim causa fiunt ordinationes, easque imaginarias appellat *Duaren.* vtpote illas, quæ nihil officii habeant coniunctum. Hinc multiplicati Sacerdotes sine officio, & sine beneficio discurrentes, & manum quibuscumque functionibus admouentes, mendicantes, quando patrimonium ab omni munere, seu officio seiunctum, aut euincitur, aut euanescit, quia fictum, aut sępius, quia nullumvnquam fuit; hinc pro ingenti Sacerdotum numero imminuta, ac fermè extincta ipsis debita reuerentia, omniaque collapsa, quæ secum Ecclesiasticam disciplinam semper in deterius traxêre, ad quam restituendam, totamque reformandam Ecclesiam nil aptius esset, quàm sacram ordinationem ad pristinam obseruationem redigere. Verùm nostri non id muneris ingerere; excubat attentè ad id etiam summa SS. D. N. Innocentij XI. vigilantia, vt moderamen admoueat: Titulo sic explicito, ad Episcopum ordinationis proprium transeamus.

De sacr. Eccl. ministeriis & benef. lib. 1. c. 16.

6 Non tędebit lectorem excurrere quid primùm antiqui Canones, & vetus Ecclesia obseruauerit, ac subinde ad disciplinam recentioris, ac nostri æui transire. Vt igitur non poterat quis ordinari, quin alicui adscriberetur Ecclesiæ, & semel ei addictus ad aliam nequibat transire, sicut ex

Conci-

Concilio Chalcedonensi, & Placentino iam obseruauimus. C. *Neminem* C. *Sanctorum 70. dist. & in qua Ecclesia intitulatus quis est, in eadem perpetuò perseueret*, ait ibi *Can.* Ita Episcopus eiusdem Ecclesię, cui quis Clericus esset adscriptus proprius adeò censebatur, vt nullus alius Episcopus eum ordinare, aut quouis modo sibi vsurpare posset, cautum, districtè id fuit apertissimis Ecclesiæ Canonibus, & Patrum Conciliaribus Decretis; sic enim *Can. 16. Concilij Nicœni primi Can. 16. Sardicensis. Can. 22. Arelatens. 1. & 22. Antiocheni*; sic *Africanum Concilium Can. 20. Carthagin. III. Can. 21.* & per subsequentia sæcula variis Conciliis, ac Summorum Pontificum Decretis cautum hoc ipsum fuit, & iugi obseruatione custoditum; quę singula tradere, & auctoritatibus confirmare pro nostro instituto nobis meritò temperamus; vnde maximè proprius is censebatur Episcopus, qui primus aliquem Ecclesiæ, & titulo addicens eum ordinasset, nec fas erat alteri Episcopo eundem sibi vindicare, aut in proprium Clerum transferre; sic enim in *Capitularibus Caroli Magni*. *Vt non liceat alterius Clericum accipere, aut ordinare ad aliquem gradum*; sic in *Can. Lugdunens. 9. q. 2.* Addi posset, & *Honor. III. in C. fin. de Cler. peregrin.* verum non liquet satis, an loquatur Honor. & vetet ordinari aliquem de aliena Ciuitate, an verò solummodò ordinatum ab alio, & ideò in ipso non moramur. Non tamen per hoc credendum nullam habitam fuisse omninò rationem Episcopi originis, & domicilii, ità enim excelluit Episcopus, qui aliquem ordinasset, vt alius in totum non posthaberetur; quamuis enim Clericum iam ordinatum nemo sibi vindicare, aut in suum Clerum transferre posset, delatum tamen & Episcopis domicilii, & originis fuit; domicilii exhibet testimonium Arausicanum Concilium *Can. 8. & 9.* cuius vtriusque lubet adscribere verba. *Si quis alibi consistentem Clericum ordinandum putauerit, priùs definiat, vt cum ipso habitet. Nec cum sine consultatione eius Episcopi, cum quo habitauit, ordinare præsumat, quia non sine causa diù ab alio non ordinatus remansit*. Hæc *Can. 8.* Nonus verò. *Si quis autem alienos ciues, aut alibi consistentes, ordinauerit, nec ordinati in vllo accusantur, aut ad se eos reuocent, aut gratiam ipsis eorum impetrent, cum quibus habitent*. Vnde solo domicilio attento plures legimus ordinatos; Hieronymum enim apud Orientales incolentem Paulinus Antiochenus Episcopus non alio, quàm domicilii fundamento ordinauit; Paulinum Nolanum inter Hispanos morantem Lampius Baulinonensis Episcopus ordinauit solo incolatus iure. Consideratum etiam Episcopum originis indicat *Can. 5. Concilij Carthagin. 1.* tempore Iulii Papæ vnde mutuatus *Gratian. Can. priuatus 71. dist.* cuius ea verba. *Priuatus Episcopus Vegeselitanus dixit: Suggero Sanctitati Vestræ, vt statuatis non licere Clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis Episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, at eum obtineat sine conscientia eius Episcopi, de cuius plebe est; Gratus Episcopus dixit; hæc obseruantia pacem custodit; nam & memini in SS. Concilio Sardicensi statutum, vt nemo alterius plebis hominem vsurpet, sed si fortè erit necessarius,*

Additio. C. 91.

sarius, petat à Collega suo, & per consensum habeat. Gratus Sardicensi Concilio interfuit, & mentem eiusdem assequi optimè potuit, & adæquatè declarare; resumpsit hoc idem decretum Calixtus I. epistola sua 2. ad Episcopos Galliæ, & legitur in *Can.* 1. 9. *q.* 2. quod & anteà *Concil. Antiochen. C.* 13. iam statuerat, licèt paulò obscuriùs. Per Episcopum autem originis intellexisse antiquos non tam Episcopum loci, in quo quis natus esset, quàm illum, qui per regenerationis, seu baptismi lauacrum in Ecclesia recepisset; Concilium Eliberitanum C. 34. & est in *C.fin.* 98. *dist. Omnes, qui peregrè fuerint baptizati, eò quod eorum minimè sit cognita vita, placuit ad Clerum non esse promouendos in alienis prouincijs.* Meritò; cum enim baptismate renascatur homo, anteactæ vitæ nulla est habenda ratio, sed vitæ post baptismum peractæ, & ideò peregrè baptizati, de quibus non constat, quinam post baptismum eorum fuerint mores, ad Clericatum non esse promouendos Concil. Eliberitanum statuit; vid. Concilij Chartagin. tertij *C.* 44. & Africani *Can.* 28. Hoc igitur accuratissimè seruabatur, ne ordinatum ab vno Episcopo alius Episcopus ad altiorem ordinem promouere auderet; cum enim irrefragabilis esset hæc regula, vt nemo sine titulo Ecclesiæ ordinaretur, & cui Ecclesiæ quis semel fuisset adscriptus, eam nemo deserere per totam vitam posset, hinc erat, vt ordinatum ab vno Episcopo, & iam Ecclesiæ addictum nullus alius posset sibi arrogare, nullus ab Ecclesia sua remouere, nullus alteri addicere auderet; & vtinam id ipsum adhuc seruaretur, Cleri enim longè alia appareret facies; ideò comminatæ censuræ, inflictæ pœnæ ordinanti alienum Clericum, at nullæ illi, qui laicum alterius Ciuitatis ordinasset, sed nulla tantùm, & irrita declarata ordinatio, sicut & iudicatio.

7 Interdictum autem, ne ordinatus ab vno Episcopo ab alio possit vlteriùs ordinari, non vna ratione fuit. Prima; pacis conseruandæ zelus inter Episcopos; vix enim non ægrè laturum Episcopum credebant patres, si post multam nauatam operam ad Clericum instruendum, alius Episcopus hunc sibi vsurparet; quo respexit supra citatum Carthaginiense Concilium, & Veneticum *Can.* 10. *ne concordiam fraternam iniuria violata contaminet*, ait ibi canon, ex quo emicat ratio secunda, quia iniuria fiat Episcopo, cuius Clericus vsurpatur, vt iam ordinatus, ad vlteriores ordines promoueatur; vt enim iniuriam facit Domino, aut Patri, qui filium, aut seruum eripit, aut fructus exculti agri vsurpat, ità qui Clericum iam ad vnum gradum ordinatum occupat, vt vlteriùs promoueat; perinde enim est, ac si alienum filium, seruum alteri addictum, & fructus alieni cultus indebitè sibi arrogaret; pulchrè *S. Leo Magnus*. *Alienum Clericum inuito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi fortè ex placito charitatis id, inter dantem, accipientemque conueniat; nam grauis iniuriæ (ad rem) reus est, qui de fratris Ecclesia id, quod est vtilius, aut pretiosius audet, vel allicere, vel tenere &c.* Epist. 84. c. 9. Rationem tertiam innuit *Synodus Constantinopolitana in Trullo Can.* 17. *Quoniam diuersarum Ecclesiarum Clerici, proprijs, in quibus sunt ordinati, relictis Ecclesijs, ad alios Episcopos se contulerunt, & sine proprij Episcopi sententia in alienis Ecclesijs*

clesijs constituti sunt, & ex eo ipsos reddi insolentes, ac inobedientes euenit; statuimus &c. Debuit igitur meritò hæc intercludi libertas, qua Clerici refractarij, & contumaces in Episcopos suos reddi possunt, & è contra foueri illa subiectio, qua pœnam, & prœmium ab vno Episcopo suo expectantes obsequium, obedientiam, & officium exemplari constantia exhibebunt, disciplinamque Ecclesiasticam diligenter seruabunt. Quartam demùm rationem insinuat Concilium Arausicanum primum *Can. 8. & 9.* iam supra allegatis; vetuit enim ordinatum ab vno Episcopo ordinari ab alio, nisi priùs moratus aliquo tempore secum fuerit, adeò vt mores eius, dotes, merita perspecta possit habere, & tunc non nisi collatione habita cum Episcopo primo, ne fortè immorigerum, aliquaue nota canonica maculatum, quæ adhuc ipsum lateat, fortasse promoueat, idque Ecclesiæ vnitas, arctum in charitate commercium, mutuaque Episcoporum contesseratio præstandum sanctissimè suasit; non repetimus iam supra regesta *Canonis* 8. Arausicani verba, quorum aperta nimis est intentio.

8 Sed demùm, vt in deteriùs feruntur omnia, & hæc Ecclesiastica disciplina, qua Clerici ordinari non poterant absque eo, quod alicui addicerentur Ecclesiæ, & a qua recedere eis nullo modo liceret propter rationes iam supra redditas; laxari paulatim cępit; ac tandem in totum subuerti, & demùm post statuta à *Clemente IV. in C. 1. de temporibus ordinationum in 6. à Greg. X. in cap. 2. eod.* Bonifacius VIII. triplicem titulum ordinationis sacræ distinxit, & assignauit, ad quorum quemlibet possit quisque ad sacros ordines promoueri in *C. cum nullus de temporibus ord. in 6. cum nullus* (ait ibi tex.) *Clericum parochiæ alienæ. præter superioris ipsius licentiam debeat ordinare; superior illi ergo in hoc casu Episcopus, de cuius Diœcesi est is, qui ad ordines promoueri desiderat oriundus, seu in cuius Diœcesi beneficium obtinet Ecclesiasticum, seu habet (licèt alibi natus fuerit) domicilium in eadem.* Antequam autem ad necessaria promenda; quæ circa quemlibet ex hisce titulis veniunt consideranda, accedamus, vnum præmittemus, quod circa ordinationem ex collapsa illa Ecclesiastica disciplina, cœpit obseruari, illudque est, vt Episcopi familiares suos ordinarent. Peruetusta Ecclesiæ consuetudine id fuit inductum, cui aditum fecisse Concilium prędictum Arausicanum *Can. 8.* coniectari licet per ea verba, quæ repetere non pigeat. *Si quis alibi consistentem Clericum ordinandum putauerit, prius definiat, vt cum ipso habitet*, sed & insuper prudentissimè addidit, *Nec eum sine consultatione eius Episcopi, cum quo ante habitauit ordinare præsumat*; suspectus enim videtur; vnde claudit, *quia non sine causa, diu ab alio non ordinatus remansit*. Inde ergo obseruari cœptum verosimile est, vt alienum Clericum familiæ suæ adscriptum Episcopus ordinet, sed cum ea cautela, vt Episcopum, cui Clericus alioqui est subiectus; consulat; at demùm res eò fuit redacta, vt cum Episcopus familiaris sui mores, probitatem, & merita perspecta haberet, cœperit etiam inconsulto alio promouere, consultatioque illa posthaberi, & ex consuetudine familiaris liberè ab Episcopo ordinari, quam tamen libertatem li-

Seß. 24. c. 2. Seß. 23. cap. 9 de Reformat.

mitandam voluit Concilium Tridentinum, vt scilicet obtineat in solis Episcopis ordinarijs, in titularibus verò non item, at ordinarijs alibi conditiones duas districtissimè adiecit. Altera est, vt non quælibet familiaritas sufficiat, sed debeat esse ea triennalis. Altera verò, vt ipsimet ordinato beneficium sine vlla fraude statim conferat; indeque notabile discrimen, ipsumque non vnum inter veterem disciplinam, & recentiorem in hac parte aduertimus; nam Episcopus originis ille tunc dicebatur, qui ad baptismum, quem recepisset; nunc verò ille, in cuius ditione, & Diœcesi quis natus est, sic enim vbi supra Bonifacius VIII. *Superior intelligitur in hoc casu Episcopus, de cuius Diœcesi est is, qui ad ordines promoueri desiderat, oriundus*. Nec sine causa id fuit tunc obseruatum; cum enim prisco illo, & primo Ecclesiæ æuo iam adulti homines ad baptismum accederent, sæpe fiebat, vt alius esset baptismi Episcopus ab Episcopo originis naturalis, vnde cum baptismus noua natalia, nouumque penitùs hominem ad gratiam constitueret, præstare videbatur, vt renatum Episcopus ordinaret, non simpliciter natum, præcipuè cum regenerans perspectas magis renati dotes posset habere, & nouæ vitæ potiùs, quàm anteactæ, ac extinctæ ratio habenda videretur; at ex quo infantes cœperunt baptizari, & baptizantur, idem est, vt plurimum, natalium, & baptismi Episcopus, & meritò differentia hæc euanuit. Moxque consequenter suboritur discrimen alterum, nam primis illis temporibus, vel nullo modo spectabatur lex de adeundo Episcopo originis, vel potiùs Episcopus baptismi pro sacra ordinatione sumebatur, qui melius ordinandi mores, & vitam nosse poterat; hodie verò, ex quo tres sunt assignati Episcopi à Bonifacio VIII. nempe originis, beneficij, & domicilij, Episcopus originis præfertur, posthabito etiam Episcopo beneficij, cum tamen prisco sæculo Episcopus Ecclesiæ, cui quis esset addictus (nondum enim erant instituta beneficia) & ad titulum adscriptus potior esset adeò, vt Episcopus originis eum nedum ordinare, sed nec vindicare posset; laicus enim non semper ab Episcopo originis ordinabatur, sed probè notum, ac dignum certatim Episcopi rapiebant, & proprio adscriptum Clero Episcopus, qui adscripsisset, aduersus omnes retinebat, etiam aduersus Episcopum originis, vt de Hieronymo, Paulino, & alijs exempla supra dedimus.

At ex quo sunt erecta beneficia Ecclesiastica, nec firmitas illa, quæ olim, in titulis Ecclesiasticis obseruatur, cum plura beneficia vnus, & idem Clericus sæpius habeat, in hac proprij Episcopi varietate, ac fermè, dicere fas sit, incertitudine, satius visum est, Episcopum originis anteferre, licèt non solum, tanquam certiorem, naturalem, notiorem, & à natura ipsa assignatum superiorem; sicque pro rerum mutatione prudenter in Ecclesia inducta mutatio; cum antiquitùs laicus homo ab alio, quàm Episcopo originis posset ordinari, & certatim ab Episcopis in suum Clerum pertraheretur, & vt cumque nonnullis Canonibus fuerit id correctum, parùm tamen fuit obseruatum. Non id permiserunt posteriora sæcula, sed fieri ab Episcopo originis, & domicilij tantùm voluerunt; sic enim Bonifacius VIII. in constitutione sua, dum

dum statuit; *Ne absque sui superioris licentia homini Diœcesis alienæ Clericalem præsumat conferre tonsuram*. Vbi *Glossa*; *Alienæ*, exponit, *non sua*, quod & nouissimè, licèt non adeò apertè, firmauit *Concilium Tridentinum*.

Sess. 23. de Refor. cap. 8.

9 Lubet autem adiicere dubitationes nonnullas ad praxim respicientes, & proprium quemlibet Episcopum tangentes; & primò quòad Episcopum originis; quid si quis nascatur sub vno Episcopo, & baptizetur sub alio, vter Episcopus originis sit censendus, quòad ordinationem? Pro vtraque parte probabiliter liceret argumentari, at quia disputationem noster non admittit stylus, probabiliorem sectabimur opinionem asserentem Episcopum natiuitatis, & non baptismi tanquam pròprium esse adeundum; id enim Bonifacii VIII. constitutio intendit in d. *C. cum nullus. de tempor. ordin. in 6.* proprium enim Episcopum assignans ait. *Superior intelligitur hoc casu Episcopus, de cuius Diœcesi est is, qui ad ordines promoueri desiderat, oriundus*. Quæ verba Episcopum baptismi nullo modo significare possunt; vix est, vt nostro æuo contingat casus, at si contingeret, tutior esset hæc opinio, quidquid prisco Ecclesiæ æuo obtinuerit, vt supra indicauimus.

Dubitatur secundò, an in assignando proprio Episcopo filii ordinandi spectari possit ciuitas paterna, & eius Episcopus? Communis est assertio etiam Episcopum paternæ originis posse in ordinatione spectari, quamuis enim Episcopus originis dicatur Episcopus loci, in quo quis natus est, vt plurium votis ostendit *Augustin. Barbos.* & originarius, siue oriundus quis denominetur etiam à propria natiuitate, & origine *l. 4. C. de incolis lib. 10. l. 1. ff. ad municipal.* Attamen origo etiam patris inspicitur ad ordines suscipiendns; vnde ab Episcopo loci, originis paternæ poterit quis ordinari, cum ius ciuile locum originis eum esse doceat, vbi pater natus est; sic enim *Paul.* I.C.^tus in *l. assumptio §. 1. ff. ad municipal. filius ciuitatem, ex qua pater eius originem ducit, non domicilium sequitur l. si vt proponis. C. de municip. & originar. lib. 10.* sicut & oriundus dicitur à natiuitate propria, vel paterna, & ideò originem etiam matris attendi posse in illegitimis probat *Neratius* I. C. in *l. eius, qui ff. ad municipal. eius, qui iustum patrem non habet prima origo à matre, exque eo die, quo ex ea editus est, numerari debet*; nec minus in iis, qui domicilium matris elegerunt, vt innuit Imperator in *l. filios. C. de municipibus, & originar.* vel iis, quibus domicilio matris hoc priuilegium fuerit concessum, vt inquit *Vlp.* in *l. 1. §. 2. ff ad municipal.* quæ sanè assertio admittenda est, nisi fortè contraria vigeret consuetudo; vnde *Garz. oriundum* pro *orto* accepit, & oriundum ex ciuitate, in qua ipse natus, non eius pater, ideò magis tutũ videtur, vt regionis obseruantia spectetur.

De eff. & pot. Episc. alleg. 4. num. 4. 5.

De benef. p. 7 cap. 9. n. 26.

Limitatur nihilominus prima, & communior opinio in duplici casu; primus est, cum quis Reipublicæ causa absit, & in regione aliqua diutiùs moretur, sicut Oratores Principum apud alios Principes residentes, si enim suscipiat filios, non censebuntur ipsi ab origine propria, sed ab origine patris; sic enim *Paul. Iure Consultus in l. filij ff. ad municipalem Senatores, qui liberum commeatum, idest vbi velint morandi arbi-*

trium impetrauerint, domicilium in Vrbe retinere. In regione enim vbi resident domicilium non contrahunt propriè, cum ad nutum Principis mittentis ibi resideant; vnde *Cęss. in l. Senatores C. de incolis*. *Senatores in sacratissima Vrbe domicilium dignitatis habere videri*.

Secunda limitatio est, cum quis fortuitò in loco aliquo nascitur, puta cum mater pertransiens ibi eum parit, quo non animo commorandi peruenerat, nam qui sic nascitur, in loco vbi nascitur nec domicilium contrahit nec originem. *d. l. filios C. de municipal. & originar. lib.* 10. per accidens enim hoc est, nec considerabile.

Paruuli, & infantes expositi, quorum ignoratur origo subditi sunt Episcopo, in cuius Diœcesi, & ciuitate expositi reperiuntur; probabile enim est, eos ex vicis proximioribus adductos magis quàm ex longinquis regionibus, & ideò cum ad legitimam ętatem peruenerint ab eo Episcopo, tanquam originis erunt ordinandi, vt post Stephanum *Gratian.* notauit vbi supra *Barbos. n.* 17. Paruuli verò derelicti à patre eius regionis erunt censendi, quàm lingua, & sermone, colore, accentu referunt, & proximiori eius regionis Episcopo erunt adcensendi, nisi aliqua probabilis coniectura contrarium suadeat, quamuis tutius fuerit spectare Episcopum domicilii, in ijs ordinandis, vel pro posterioribus, qui magis sunt incerti, impetrare à Summo Pontifice, vt eis assignet certum Episcopum, vel vt possint à quocumque Episcopo ordinari facultatem indulgeat. Hæc de Episcopo originis.

Discept. forens. cap. 75. *num* 12.

10 Succedit Episcopus domicilij, de quo describemus potiora, iuuat primùm domicilium ipsum definiendo assignare, nec aptior aliunde haberi potest definitio, quàm ex *Cęss. rescripto* in *l. ciues*. 7. *C. de incolis lib.* 10. cuius ea verba. *Et in eodem loco singulos habere domicilium non ambigitur, vbi quis larem, rerumq; ac fortunarum suarum summam constituit, vnde rursus non sit discessurus, si nihil auocet, vnde cum profectus est peregrinari videtur, quod si rediјt reperegrinari iam destitit*. Quæ quidem verba, si expendantur, requisita duo ad domicilium necessaria exhibent; comparatur enim domicilium, origine, & habitatione, at non sola, sed concurrente insuper animo in eiusdem habitationis sede perpetuò commorandi, quæ singula in redditis Cœsarum verbis reperiuntur; animus scilicet, habitatio, & perpetuitas, quarum qualibet deficiente, deficit domicilium; confirmat *Alex. Imperator in l. 2. C. de incolis lib.* 10. sunt eius verba. *Nec ipsi, qui studiorum causa aliquo loco morantur, domicilium ibi habere creduntur, nisi decem annis transactis eo loco sedes sibi constituerint*. Illud ideò; quia quantumuis morentur studiorum causa, habitant quidem, at nulla permanendi voluntate. Hoc verò ideò, quia constitutis sedibus decem annorum spatio animus, & intentio indicatur. Claudit ratione consimili *Alexand. Nec pater, qui propter filium studentem frequenter ad eum commeat*, nullum enim permanendi animum in visitante arguere valeas; haud absimiliter *Vlp. in l. eius, qui* 27. *ff. ad municipalem*. *Si quis negotia sua non in Colonia, sed in Municipio semper agit, in illo vendit, emit, contrahit; in eo foro, balneo, spectaculis vtitur, ibi festos dies celebrat,*

omni-

omnibus denique municipij commodis nullis coloniarum fruitur, ibi magis habere domicilium, quàm vbi colendi ruris causa versatur, videtur.

Certè non alia ratione, nisi quia ex tot in municipio gestis animus, & intentio ibidem commorandi desumitur, mox definit in §. *fin. Vlp.* geminam difficultatem; primam: num domicilium in duobus locis quis possit habere? difficile hoc esse asserit, sed tamen *verum est habere*, ait, *si vtrobique destinato sit animo*; secundam verò: an possit quis omninò esse sine domicilio? & hoc difficile, inquit *Vlp.* sed *puto* (ait) *& hoc procedere posse, si quis domicilio relicto nauiget, vel iter faciat quærens, quò se conferat, atque vbi consistat, nam hunc primùm puto sine domicilio esse.* Quod autem diximus metiendum domicilium, nec à solo animo, nec à sola habitatione, oppugnari potest; sufficere enim dixeris, si quis assiduè tantùm aliquo in loco versetur, idq; ex *l. 2. C. vbi sen. vel clariss.* quatenus rescribunt Imperatores. *Vbi larem fouent, aut vbi maiorem bonorum partem possident, aut assiduè versantur.* Alternatiua loquendi forma quodlibet sufficere, & non omnia simul, requiri indicat. Non moramur diuisionem domicilij à quibusdam traditam in proprium, & improprium, at verissimum agnoscimus, quod post alios tradit *Menoch.* corruptam esse liberam in *d. l. 2.* legendumque copulatiuè pròvt in codicibus emendatis; *maiorem bonorum partem possident, & assiduè versantur*; quasi non aliter quis domicilium acquirat, quàm si *larem foueat*, hoc est habitare se ex animo declaret, aut si non declaret quidem, sed maiorem bonorum partem possideat in loco, vbi assiduè versatur; inde enim animum licet concludenter arguere. Ex qua tradita de domicilio doctrina dignoscere facile est, quantum temporis ad domicilium contrahendum sit constitutum; nullum enim tempus ex se ad id est sufficiens, nisi animus, aut alia circumstantia concurrat; & ideò solum decennium non sufficit, nisi comitetur intentio, ac proinde circa hæc singularia arbitrium iudicis discernet, ac definiet; nudum enim tempus, etiamsi sit millenarium ad id non sat erit, vt optimè considerauit *Menoch.* omninò videndus, & quamuis in *l. 2. C. de incolis.* Decennium videatur statutum, vt studens domicilium contrahat, attamen spatium illud statuitur ad studiorum mensuram, quo elapso si moretur adhuc, aliaue appareat coniectura contractum domicilium præsumetur; aliàs enim studens, vt studens est, nec per mille annos domicilium contrahet, animus enim permanendi non adest, vt inquit vbi supra *Menoch.*

De arbit. Iud. cent. 11. c. 16. num. 19. lib. 2.

Vbi supra num. 17.

Fuit permittenda hæc de domicilio doctrina, vt ex ea, quam rectè Episcopo domicilij sit concessum, vt incolam iure suo possit ordinare, appareat. Canonem si requiras, non est, quem offeramus, nisi trahamus octauum, & nonum Arausicanum, qui largiuntur Episcopo, vt familiarem suum possit ordinare; at verò exempla non desunt eorum, qui vel à primis Ecclesiæ sæculis ordinati fuere, non alio, quàm domicilij colore, non repetemus hìc Hieronymi, Pauliniani eius fratris, Paulini Nolani, Origenis, & aliorum, quos habitatio, & domicilium ità Episcopo subiecit, vt tanquam suos potuerit legitimè ordinare, quod demùm (vt vidimus) Boni-

Bonifacius VIII. constitutione sua confirmauit, vsusque recepit, nec immeritò. Quamdiu enim viguit Ecclesiastica disciplina, mutuumque commercium inter Episcopos, exactior obedientia Clericorum, arctiorque nexus itá, vt nec Clericus ad aliam Diœcesim transiret, nisi comitante Episcopo testimonio suo, & addictus Ecclesiastico titulo non recederet nisi Episcopo expressè concedente, mutuæque inter Episcopos mitterentur literæ, quibus de excommunicatis, de abeuntibus, & infectis nota aliqua, se se inuicem commonefacerent, cum eo æuo tam Episcopus originis, quàm Episcopus tituli mores suorum, merita, dotes, cæteraque requisita optimè agnoscerent, non erat cur Episcopus domicilij pro ordinibus suscipiendis deberet conueniri. At ex quo laxata est Ecclesiastica disciplina, non adeò frequens, & exactum inter Episcopos commercium de rebus suarum Diœcesum per nuncios non viget consortium, vel admodum rarum, laici sine vllis suorum Episcoporum commendatitijs literis in alias regiones migrant, Clerici eandem libertatem commeandi sibi vsurparunt, multiplicatis beneficijs tituli Ecclesiastici, & addictio ipsis facta obsoleuit, & euanuit, difficile admodum visum est, vt Episcopi originis mores, & requisita suorum Clericorum possint callere, anteactamque vitam nosse, & an canonicis impedimentis teneantur explorare, ideò cęptum ab ipsis ad Episcopos domicilij aliquos remittere, & aliquando Episcopi alij oriundos ex alienis regionibus ex præsumpta suorum Episcoporum voluntate ordinare non dubitarunt, indeque rationabile fundamentum sumpsit lex Ecclesiastica, vt Episcopus domicilij possit ordinare *d. C. cum nullus de tempor. ord. in 6.* ibi enim definit, & assignat Bonifacius VIII. Episcopum domicilij illum esse, in *cuius Diœcesi habet quis, licèt alibi natus sit, domicilium*, huicque non immeritò largitur ordinandi facultatem iuxtà antiquioris iuris probata principia; si enim statuunt iura domicilio incolas fieri, honoribus in ea ciuitate gaudere, in qua domicilium quis habet *l. eius, qui ff. ad municipal.* & Clericum in eadem fieri, & ab eiusdem Ciuitatis Episcopo posse ordinari ius, & ratio æquè suadet; *si incola* (inquit *Caius I. C.* in *l. incola 29. ff. ad municip.*) *& ijs magistratibus parere debet, apud quos incola est, & illis, apud quos ciuis est, nec tantùm municipali iurisdictioni in vtroque municipio subiectus est, verùm etiam omnibus publicis muneribus fungi debet*. Si incola parère debet Episcopo, sub quo habet domicilium, mutua correlatiuorum ratio suadet etiam, & exigit, vt idem Episcopus, tanquam sibi subiectum, habentem domicilium possit Clericum facere, & ordinare, cum iurisdictionem in ipsum habeat, quæ permanens, & perpetua est, sicut & qui domicilium habet animum perpetuò ibi commorandi habere debet, vnde meritò Episcopus domicilij facere Clericum, & ordinare sibi subditum poterit tanquam suæ Diœcesis incolam. Ex hisce principijs, & tradita hucvsque theoria facile est ad singularia descendere, & dubia, ac difficultates definire; pro quibus consuli potest *Augustin. Barbosa* singulas percurrens. *De off. & potest. Ep. alleg. 40. num. 21. cod. 41.*

11 Transeamus ad tertium ordinationis Episcopum, qui est beneficij, & de ipso grauiora percurramus. Vtcumque Bonifacius VIII. d. constitutione *In c. cum nullus de tempor. ord. in 6.*

tutione

tutione ſua Epiſcopum beneficij legitimum ad ſacram ordinationem declarauerit, non tamen nouitium hoc inuentum cenſendum eſt in Eccleſia, cum peruetuſto mori, & inſtituto eiuſdem Eccleſiæ reſpondeat; cum enim primis illis temporibus nondum extarent beneficia, attamen erant Eccleſiæ, ad quas Clerici inſtituebantur, quarum redditibus alebantur; erant Eccleſiaſtici tituli, quibus Clerici ipſi addicebantur, in quorum vicem, ac intentionem ſubſtituta ſunt beneficia, antea autem non ſolùm poterat Epiſcopus illius Eccleſiæ, cui addicebatur, Clericum eum ordinare, ſed hoc maximè, ipſique vni competebat; vnus ipſe poterat Clericum facere, qui eum aliqui Eccleſiæ poterat addicere, vnus ipſe poterat eundem Clericum ad gradus ordinum ſuperiorum promouere, qui eundem Clericorum matriculæ, ſiue catalogo tenebat inſcriptum. Nulla abſolutè fiebat ordinatio, hoc eſt ſine titulo; Clericis non licebat à ſua Eccleſia abeſſe, & ordinatum alius Epiſcopus nequibat recipere, vt iam ſupra notauimus. Ad huius Eccleſiaſticæ praxis exemplum inductum eſt, vt ab Epiſcopo beneficij Clericus in eius poteſtatem tranſlatus poſſit ordinari, cui cum ſit additus Epiſcopus originis, & domicilij, Epiſcoporum illa poteſtas primæua non eſt reſtituta, nec reddita obſeruantia illa, quam Clerici Epiſcopo, à quo eſſent ordinati, debebant.

Attamen beneficium reddit adeò proprium Epiſcopum quòad ordinationem ipſius habentis beneficium, vt etiam ſi beneficium huiuſmodi ad collationem alterius Epiſcopi pertineat, nihilominus Epiſcopus Diœceſis, vbi poſitum eſt beneficium, competens ordinator erit; regulariter enim omnium beneficiorum, quæ ſunt in Diœceſi, collatio pertinet ad Epiſcopum *C. omnes Baſilicæ. 16. q. 7.* per accidens autem eſt, vt ad alium pertineat, vnde neque hoc ipſum rei veritatem immutare poteſt, nec facere, quòminus beneficium poſſidens in Diœceſi ſit verè ſubiectus, & poſſit ab Epiſcopo ordinari. Neque minùs hoc obtinebit ſi beneficium ſit ſimplex, nec reſidentiam requirat; cum enim in omnes ſuæ Diœceſis habentes beneficia, ſiue curata, ſiue non curata eadem ſit Epiſcopi iuriſdictio, eadem etiam erit ordinationis auctoritas, & ſibi ſubiectos & ordinare, & ad vlteriores, maioreſque ordinum gradus poterit promouere. Neque magis ſpectandum erit, an beneficium quis habeat in titulum, an verò in commendam præſertim perpetuam, quæ, vt videbimus loco ſuo, vim tituli habet, & beneficium cenſetur, ſicuti ſi eſſet etiam præſtimonium, cum & præſ[illegible]ia beneficijs Eccleſiaſticis adcenſ[illegible]r. *C. conquerente. de Cleric. non reſid. C. fin. de conceſſ. præbend. in 6. C. quamuis. de præb. in 6.* Nec minùs, ſi eſſet tenue, ac exigui redditus, nihilominus enim beneficiarium ſubijciet, & ipſe iuriſdictionem Epiſcopi ſentiet, vt tradunt communiter ſcribentes; idemque iuris cenſendum, etiamſi idem plura beneficia in diuerſis Diœceſibus habeat, cuiuslibet enim beneficij Epiſcopo ſubiectus eſſet, & à quolibet poſſet ordinari, vtcumque enim ſit ſacris Canonibus inimica beneficiorum pluralitas *ad C. de multa. de præben.* non tamen per hoc tollitur iuriſdictio, quam habet Epiſcopus in habentem beneficium in ſua Diœceſi, qua ratione tota ordinandi facultas iam ſatis agnoſcitur

Garz. de benef. p. 4. c. 10. num. 10.
Suar. tom. 1. de relig. lib. 4 de ſimon. c. 25 num. 2.

Vid Gloss. ad cap. dilectus, verb. domicilium de rescript.

tur fundata. Demùm ad hoc ipsum ordinationis intentum sufficiet sola beneficij possessio, etsi titulus; possessio enim etiam sine titulo iurisdictionem fundat, eademque possidentem Episcopo subijcit, qui poterit possidentem ipsum ordinare, cum è contra solus titulus sine possessione ad id non sufficiat, nec ratione nudi tituli poterit quis tanquam ab Episcopo beneficij ordinari; habere enim debet beneficium ordinandus, habere autem idem est, ac possidere.

Vt autem ampliatur tanquam fauorabilis hæc Episcopi facultas ratione beneficij, ità & casibus nonnullis restringitur, & limitatur; & primò si in fraudem receptum beneficium credatur probabilitèr, puta, vt examen, & censura proprij Episcopi declinetur, vt not. *Gloss. ad C. eos qui, verb. figmento. de tempor. ord. in 6.* figmentumque testabitur beneficij tenuitas, aut si quæ alia huiusmodi coniectura; puta si beneficium residentiam non requirat, nec beneficiarius in ipso vnquam resederit; quamuis enim ratione cuiuslibet beneficij iurisdictionem habeat Episcopus; non tamen facilè adeò, & sine rationabili causa induci debebit, vt Clericum sibi ignotum, & in alia Diœcesi versantem, ac magis notum promoueat, & in hac parte cautè incedat, & a fraude caueat Episcopus; inde enim parantur sæpissimè doli, & qui facilè acquiescit, & obsequitur, sibi, & alijs scandalum parat, & ideò optandum maximè esset, ne quis ordinaretur, nisi qui Ecclesiæ esset adscriptus, & in ea munera sua exercuisset, nec promoueretur ad vlteriores ordines, nisi qui in inferioribus esset exercitus, quod innuit & Tridentinum Concilium; vnde & præstaret eum vnum

Sess. 23. de reform. cap. 5.

Episcopum ordinare, in cuius Ecclesia ordinandus esset adscriptus, & munera sua exercuisset; vtinam hæc ob oculos haberent Episcopi, eaque seruarent; optari hæc possunt; sed plura sunt, quæ in sæculo sequiori impleri facilè impediant.

Hac supposita Episcopi circa ordinationem auctoritate, siue iurisdictione, consequens omninò est, nemini vnquam licuisse impunè alienum Clericum ordinare, vel à primo enim Ecclesiæ æuo successiuè semper statutæ pœnæ canonicæ transgredientibus, alienamque messem inuadentibus; Concilia enim Nicęnum primum *Can. 16.* & in *C. si quis ausus 71. dist.* Sardicense *Can. 18. & 19.* Pontifices Summi *Calixtus I. & Sixtus II. Iulius I.* irritam ordinationem ab alieno Episcopo factam statuerunt, quòad exercitium scilicèt, siue executionem, secus quòad caracterem, Constantinopolitanum in Trullo *Can. 17.* ordinantem, & ordinatum deponendos voluit, Chalcedonense *Can. 20. C. Clericos in singulis 71. dist.* tamdiù manere excommunicatos, quamdiù Clericus ad Episcopum suum reuertatur; Taurinatense *Can. 2.* ordinatum Sacerdotij honore priuandum decreuit, ordinantem verò auctoritate in Concilijs, & ordinationibus, & notandum hosce Conciliorum Canones de Clericis alienis præcisè loqui, ij autem non alii erant, quàm qui alicui Ecclesiæ essent iam addicti, à quibus recedere vetitum omninò erat; nam pro alieno laico ordinato nullam legimus pœnam constitutam, aut in ordinatos, aut in ordinantes, iuxta supra iam tradita, ne pugnare cum dictis videamur.

Epist. 2. Epist. 3. Epist. 3.

Huic iuri, quod dicere possumus

anti-

antiquissimum, successit Gregorij X. constitutio in *C. eos*, *qui de tempor. ord.* in 6. qua veterum Canonum seueritatem contra sic ordinatos perseuerare decreuit; ***His*, *quæ iura statuunt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis***; ait constitutio; certum autem est fuisse eos suspensos, saltem donec à proprio Episcopo rata haberetur ipsorum ordinatio, id enim necessariò consequitur ex eo, quod irrita esset ordinatio, cum eius virtute tanquam irritæ, ordinatus nihil posset operari; sic enim exposuit Vrban. II. in *Can. Lugdunensis 9. q. 2.*

Laicus verò si quis à non suo Episcopo fuisset tonsuratus certum est, quod nullibi suspensionis pęna ipsi erat iniuncta; nam si qui afferantur Canones in contrarium, aut loquuntur de Episcopo alienam parochiam inuadente, & laicos ordinante licèt sibi non subditos; neque possunt, aut debent extendi ad laicum adeuntem alienum Episcopum, & ordines suscipientem, vel certè de Clericis agunt, qui ordines ab alio Episcopo, quàm suo recipiunt, non de laicis, qui nullo modo censeri debent compræhensi; immò inclusio expressa vnius, alterius censeri debet exclusio; at verò quod circa laicos antiqui Canones non statuerant *Bonif. VIII.* edixit in *C. fin. de tempor. ord. in 6. **nullus Episcopus &c.*** (ait ibi constitutio) *sed nec absque sui superioris licentia homini Diœcesis alienæ Clericalem præsumat conferre tonsuram*; mox in *§. fin. & vn. Qui verò contrafecerit **per vnum annum à collatione Clericalis tonsuræ nouerit se suspensum***. Quæ sanè constitutio Episcopum scienter, & quæsito aliquo figmento ordinantem complecti videtur alienum laicum, non itèm ex ignorantia, vt etiam asseruit *Nauar.* Sed tandem Concilium Tridentinum suspensionem in laicum, & Clericum ab alieno Episcopo ordinatum statuit siue ad primam tonsuram, siue ad alios ordines, prohibitione enim præmissa, mox subdit, *vt contrafaciens ab exercitio Pontificalium per annum*, *talitèr verò promotus ab executione ordinum sic susceptorum*, *donec suo Pręlato visum fuerit*, *ipso iure sint suspensi*. Idem alibi etiam confirmat; nec non Summorum Pontificum constitutiones *Pij II. Sixti V. Clementis VIII.* nec amplius ea de re ambigendum, à quæstionibus temperamus, quæ hac de re exagitantur circa irregularitatem, quam incurrat sic ordinatus exequens ordines, circa ignorantiam quatenùs excuset, & tantùm singulares constitutiones in corpore iuris clausas commemoramus.

Cons. 40. de temp. ord. sess. 14. de Reform. cap. 4.

Sess. 23. de Reform. c. 8. 1461. Cum ex Sanctor. Sixti V. Sanctum, & salutare. Clem. viij. Romanum Pontificum decet. In Bullar. nouo.

12 Vtcumque generalitèr sit vetitum ne Clericus, vel laicus ab Episcopo non suo tonsuram, aut ordines suscipiat, singularitèr tamen de nationibus nonnullis, nisi cautè admodum non ordinandis constitutum legimus; & primùm de Transmarinis, quo nomine intelliguntur Africani, *S. Syluester I.* in Concilio Romano ità statuit, & est in *C. 1. 98. dist. **nullus aliqua ratione Transmarinum hominem penès vos in Clericatus gradu suscipiat, nisi quinque* (*aut eo amplius*) *Episcoporum designatus sit chirographis***. Confirmauit *Anastas. I.* scribens ad Episcopos Germaniæ, & Burgundiæ ***Can. 2. ead. dist.*** & ***Greg. Magnus*** scribens Squillatino Episcopo in ***Can. Afros. ead. dist.*** Quod ipsum confirmauit ***Alex. IV.*** ad Episcopum Senonensem in ***C. 1. de Cler. peregrin.*** Interdictum, & cautionem

Epist. 1. cap. 5

Lib. 2. Ep. 25

tionem legimus, pœnam verò statutam non itèm transgredientibus; secundò prohibentur ordinari Itali à Græcis diuersi ritus, & Græci ab Italis; *Cœlestinus III.* id vetuit in *C. cum secundùm: de tempor. ord.* quid agendum vbi nationes istæ in eadem Vrbe, aut Diœcesi sint permixtæ. *Innocentius III. in C. quoniam. de off. Iud. ord.* & in *C. quod translationem de temp. ord.* tertiò demùm; interdicitur, ne Vltramontanus aliquis ab Episcopo Italo ordinetur, sic enim *Clemens IV. in C. 1. de temp. ord. in 6.* inflicta suspensione, reseruataque absolutione Apostolicæ Sedi; An idem censendum de Italo ordinato ab Vltramontano? An idem in prima tonsura, ac minoribus ordinibus veniat seruandum? vid. *Gloss. ad d. C. 1.*

13 Circa proprium Episcopum singularia plura quòad Monachos, seu regulares possent considerari, at de his potiora tradidimus supra, cum de ijs, qui possint ordinare tractauimus; hic breuitèr & proprium eorum Episcopum indicabimus, ne quidquam in grauissima materia deficiat. Proprium igitur regularium Episcopum non aliunde sumemus, quàm ex Concilij Carthaginiensis V. *Can.* 13. quem regessit *Gratian. Can. si quis de alterius* 58. *dist. Item placuit* (inquit *Concil.*) *vt si quis de alterius Monasterio; vel ad Clericatum promouere voluerit, vel in suo Monasterio maiorem Monasterij constituere, Episcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione seiunctus suæ tantùm plebis communione contentus sit, & ille neque Clericus, neque Præpositus perseueret.* Hæc Canon; cuius summa clarior, tùm in *eod. Can. Eccles. Afric.* tùm apud *Balsam. Vt de alieno Monasterio susceptos nec præpositos Monasterij, nec Clericos liceat ordinare.* Et hic quidem Canon duo nobis consideranda suggerit. Alterum; Episcopum, cui Monachus quòad ordinationem subditur, esse Episcopum Monasterij, in quo Monachus ipse viuit, addictus; & ideò eò ipso, quo Episcopus alicui Monacho concedebat, vt de vno Monasterio ad aliud transiret, censebatur etiam dare, & de facto dabat licentiam, vt ab Episcopo, cui erat subiectum Monasterium, ad quod transibat, posset ordinari, non secùs ac cum licentiam dabat Episcopus Clerico iam adscripto Ecclesiæ, vt ad aliam Ecclesiam transiret, eo ipso etiam indulgebat, vt ab Episcopo eius Ecclesiæ, ad quam transibat, posset ordinari, sicut enim Ecclesia Ciuitatis, vel Pagi erat titulus, ad quem ordinabatur Clericus, vt inquit *Can. 6.* Concilij Chalcedonensis, ità Monasterium erat, & est titulus Monachi ex eodem Canone, vnde sicut non transibant Clerici de vna Ecclesia ad aliam sine consensu, & auctoritate Episcopi, ità Monachi de vno Monasterio ad aliud. Alterum, quod notandum exhibet Cano, est, grauissima pœna, quæ infligitur tùm Episcopo ordinanti Monachum non suum, tùm ipsi Monacho ordinatò ab alieno Episcopo; nam Episcopus sola communione Ecclesiæ suæ erit contentus; *Nota nouum excommunicationis genus*, inquit *Balsam. ad Can. 79. Concil. Carthagin.* idque respectu Orientalis Ecclesiæ, cui erat incomperta hæc excommunicationis species, cum tamen Occidentali esset notissima & tunc præcipuè adhibebatur, cum non id erat delictú, vt excommunicationem maiorem, depositionem,

Canon. 80. Can. 83. Carthagin.

nem, seù regradationem mereretur, aut suspensionem, relicta enim communicandi, & ministrandi facultate in propria Ecclesia adimebatur communio cum cœteris fratribus, vt nec epistolas recipere à cœteris Episcopis, nec Synodis interesse possent, nec alio communionis iure cum cœteris Episcopis frueretur, quæ sanè erat pęna Episcopi Clericum non suum ordinantis ex *Concil. Taurinatensi cap. 2.* cuius supra dedimus verba, vt scilicet auctoritatem in ordinationibus Episcoporum, ad quas omnes Prouinciæ Episcopi conueniebant, & in Concilijs non retinerent.

Pęna verò, quæ statuitur Monacho ordinato ab Episcopo alio, quàm illo sui Monasterij, & suspensio indefinita, & illimitata ad tempus vllum ijs verbis indicata, *& ille neque Clericus, neque Præpositus perseueret.* Vnde grauior apparet Monachi in hac parte, quàm Clerici, vt diligentiùs caueretur, ne Monachi iugum subiectionis Episcopalis facilè excuterent; inde concludimus Episcopum proprium Monachi, siue regularis non esse alium, quàm Episcopum eius Monasterij, cui addictus Monachus ipse viuit, & confirmamus apposita consideratione; nam ex constitutione *Bonifacij VIII. in cap. cum nullus. de tempor. ordin. in 6.* triplex est Episcopus cuiuslibet ordinationis proprius, originis, beneficij, & domicilij. In Monacho Episcopum originis considerare non possumus; nam regularis per professionem moritur mundo, abnegat suos, nec ad originem natalium respicit tanquam nouus homo. Non beneficij, quia Monachi, & regulares beneficiorum Ecclesiasticorum non sunt capaces *cap. cum de beneficio. de prębend. in 6.* vnde Canonici regulares, qui sunt capaces beneficij Ecclesiastici, possent ab Episcopo beneficij ordinari; nihil enim est in iure statutum, quod prohibeat. Remanet ergo solus Episcopus domicilij; hoc autem nullum aliud habet Monachus, siuè regularis, quàm Monasterium, in quo viuit; & ideò Episcopus Monasterij erit proprius Ordinarius cuiuslibet Monachi; His accedit Decretum *Concil. Trident. sess. 23. cap. 8. Vnusquisque autem à proprio Episcopo, si quis ab alio promoueri petat nullatenùs id ei etiam cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, vel priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas, ac mores ordinarij sui testimonio commendentur.* Addatur *& sess. ead. cap. 10.* Immò Episcopi, qui antiquitùs exemptiones Monasterijs, & Monachis largiri consueuerunt, in quolibet exemptionis priuilegio excipere semper solebant hoc ius ordines conferendi; sic enim *Marculfus Monachus* formulam eximendi Monachos, & Monasteria exhibens, Monachos ipsos alloquens scribit; *Vt de vestra congregatione, qui in vestro Monasterio sancta debeant baiulare officia, quam Abas cum omni congregatione poposcerit à nobis, vel successoribus nostris sacros percipiant gradus.* Non congerimus hìc priuilegia, quibus aliquandò indultum, vt à quocumque Episcopo aliqui regularium sacram ordinationem recipere possent; quæ tamen aut retractationem, aut moderationem receperunt; iàm supra plura hac de re diximus. Praxis modò id obseruat ex Decreto Sac. Congregationis Concilij iussu Sanctissimi Clementis Octaui, vt regulares ab Episcopo sui Monasterij ordines recipi-

Lib. 1. cap. 1.

cipiant; quod si Episcopus ordinationem non habeat, obtento hac de re ab eodem Episcopo authentico testimonio, cum dimissoriis suorum superiorum ad alium Episcopum pergant. An autem Nouitios intra annum probationis possit Episcopus ordinare, qui & Monasterii, res dubia est. Negabis si consideres regularium nomine venire illos, qui professionem emiserunt; asseres, si expendas Nouitios domicilium in Monasterio habere, & præsumi in eis perpetuò ibi manendi voluntatem, & ideò rem in medio relinquimus.

14 Sunt quidem hæc generalia de proprio cuiusque Episcopo, & tradita per modum regulæ, à qua tamen sunt etiam; qui excipiantur propter maiestatem, & sublimioris sedis prærogatiuam; inter hos ambigit nemo esse Summum Romanum Pontificem, qui totius Orbis Christiani ordinarius, vndecumque assumere Clericos, & ad quoscumque ordines iure suo promouere potest; consequentèr hoc deducimus ex iactis principiis Ecclesiasticæ politiæ; ità obseruatum sæpius Ecclesiastica historia, ipsæque Summorum Pontificum conscriptæ vitæ testantur; neque enim singula exempla sunt hìc nobis proponenda; cum summa tamen, & discretione, & prudentia vsi sunt Romani Pontifices hac prærogatiua, vt minimùm iura inferiorum lædant; aut minuant, & ideò si quem ordinet, vtcumque hic idem in reuerentiam ordinantis supra alios consimiles honoretur, non tamen à iurisdictione sui ordinarii eximitur. *C. per tuas. de maior. & obed.*

At verò ordinatus à Summo Pontifice in Subdiaconum ad vlteriores ordines non potest ab inferiori Episcopo promoueri sine eiusdem Summi Pontificis permissione. *C. cum in distribuendis. de temp. ord.* Decent hæc Pontificalis maiestatis, & Episcopi Episcoporum (vt appellat *Tertullian.*) eminentiam, & circa hæc ipsa difficultates, & quæsita tractat *Gloss.* ad quam remittimus. Cum analogia haud absimilis auctoritas, & Carthaginiensi Episcopo totius Africæ Proconsularis Primati competiit, vt ex *Can.* 59. aut 60. *Concilij Chartaginiensis* constat; qui canon sic exorditur; *licere Episcopo Carthaginis vnde velit Clericum ordinare.* Cum enim præesset pluribus Prouincijs, & singulis prouidere pro varia exigentia teneretur, æquum visum est, vt ei hæc libertas competeret, quam siue à lege, siue à consuetudine à sæculis transactis competiisse Canon ipse testatur. Hunc Canonem diligenti paraphrasi prosecuti sunt *Balsamo, & Zonaras*, nec in ipso immoramur vlteriùs sola memoria contenti, quam vnam colimus, cum nec Ecclesia, nec Primas Carthaginiensis existat, sed gemat sub infideli Barbarorum sæuissimo iugo cum tota Africa. Idem ius competere Constantinopolitano Patriarchæ probauit idem *Balsamo*; ex duplici nouella constitutione Iustiniani, quamuis consequentia, quam deducit, non adeò concludenter procedat; idem professus est, & ad *Can.* 10. septimæ Synodi scribens; *Ex hoc autem præsentis Canonis contextu nota, quod soli Patriarchæ Constantinopolitano permissum est Clericos alienos suscipere etiam sine dimissorijs literis eius, qui ipsos ordinauit, si modò literas commendatitias attulerint, quibus se ordinatos, & Clericos esse probent.* Cum nouæ Romæ titulo, & adeptis omni-

Lib. de pudic. in princ. c. 1
Ad c. cum in distribuendis. De temp. ord. & ad c. per tuas De maior. & obed.
In Homocan. tit. 1. c. 26.

omnibus priuilegijs, quæ competunt veteri Romæ ex *Can.* 28. *Concil. Chalced.* consequenter & hanc obtinuisse prærogatiuam credendum est, iuuantibus etiam Imperatorum constitutionibus, quam tamen & ad reliquos Patriarchas Antiochenum, & Alexandrinum respectu Ecclesiarum quoàd ordinationem sibi subiectarum spectasse dicendum est; si enim propter earundem curam respectiuè id facere licuit Primati Carthaginiensi, multò magis licere debuit, & maioribus Patriarchis, supposita semper Ecclesiastica illa disciplina, vt Clericis de Ecclesia, cui sint addicti, ad aliam Ecclesiam migrare non liceat. Metropolitanis verò in sua Prouincia id tentare nunquam licuit; ipsorum enim fuit semper certa auctoritas, nec inuadere Parochias, seù Diœceses suorum suffraganeorum vnquam fas fuit, vna relicta ipsis via, quæ se se ingerere possint, appellatione scilicèt, extra quam nil immutare Archiepiscopus, seu Metropolitanus potest, vel pro supplendo defectu, aut negligentia alicuius Ecclesiæ suffraganeæ. *C. ne pro defectu. de elect. C. liceat Magister. C. literas de suppl. negl. Prælat.* ad quem casum vix potest referri hæc ordinatio, seù translatio absoluta Clericorum ab vna Ecclesia ad aliam. Nostro demùm æuo, quidquid sit de Patriarchis reliquis, solus Romanus Pontifex hac prærogatiua gloriatur, qui & rescripta indulget, quibus Clericus, vel Clerici quicumque possint à quocumque Episcopo ordinari, cui tamen potestati moderamen adiiciendum censuit Concilium Tridentinum; statuit enim, *vt ab alio Episcopo ordinari nullatenùs specialis rescripti prætextu cuiquam permittatur, nisi eius probitas, ac mores ordinarij sui testimonio commendentur*;& alibi;*facultates de promouendo à quocumque non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à proprijs Episcopis ordinari non possint, & tunc non ordinentur, nisi ab Episcopo in sua Diœcesi residente, aut pro eo Pontificalia exercente, & diligenti præuio examine.* Hactenùs Tridentinum, quod saluam voluit Episcoporum auctoritatem in sua Diœcesi, salua tamen & suprema illa Summi Pontificis tanquam Capitis, & Pastoris vniuersæ Ecclesiæ.

Sess. 23. c. 8. & in prot. sess. 14. de Reformat.

Sess. 7. c. 11. de Reformat.

De Dimissorijs Literis tùm ex veteri, tùm ex recentiori Ecclesiæ vsu. Excursus.

DIstrictissimè vetitum Episcopis, ne alienum Clericum quis ordinare ipsorum audeat sine licentia proprij Episcopi, supra iam ostensum est vel à primis Ecclesiæ temporibus iustissima, & quàm rationabili disciplina.

1 Quomodo autem hic consensus præstaretur, eaue præberetur licentia inquiremus, & trademus breuiter. Creditum nonnunquam consensum præsumptum proprij Episcopi sufficere, vt alienus Clericus ritè, & licitè posset ordinari, præcipuè si à sanctis, & probatis viris id fieret, in quibus charitatis feruor vigeret, nec vlla ambitionis, aut inuidiæ suspicio posset aut excitari, aut credi. Hoc sancto colore excusat, ac tuetur Epiphanius Salaminæ Cypri Episcopus ordinationem à se factam in Diaconum mox, & in Presbyterum

rum alieni Clerici, scribens enim Ioanni Hierosolymitano hæc ad rem exprimit omninò regerenda. *Ordinauimus Diaconum, & postquam ministrauit rursum Presbyterum, super quo debueras gratulari intelligens, quod ob Dei timorem hoc sumus facere compulsi maximè, cum nulla sit diuersitas in Sacerdotio Dei, & vbi vtilitati Ecclesiæ prouidetur. Nam etsi singuli Ecclesiarum Episcopi habent sub se Ecclesias, quibus curam videntur impendere, & nemo super alienam mensuram extenditur, tamen præponitur omnibus charitas Christi, in qua nulla simulatio est, nec considerandum quid factum sit, sed quo tempore, & quo modo, & in quibus, & quare factum sit.* Quod quidem illud ipsum est, quod legimus apud D. Cyprianum, Ecclesiæ totius vnum esse Episcopatum, cuius singuli in solidum partem regant, & teneant, quasi nemo aliena inuadere videatur, quia tanquam circa communia ex charitate versetur, quæ & quodammodo propria. Vnde paulò inferiùs subdit idèm Epiphanius. *O verè benedicta Episcoporum Cypri mansuetudo, & bonitas, & nostra rusticitas sensu tuo, & arbitratu digna misericordia Dei. Nam multi Episcopi communionis nostræ, & Presbyteros in nostra ordinauerunt Prouincia, quos nos comprehendere non potueramus, & miserunt ad nos Diaconos, & Hypodiaconos, quos suscepimus cum gratia, & ipse cohortatus sum Beatæ memoriæ Philonem Episcopum, & Sanctum Theoprobum, vt in Ecclesijs Cypri, quæ iuxta se erant, ad meę autem Parochiæ videbantur Ecclesiam pertinere eò, quod grandis esset, & latè patens Prouincia, ordinarent Presbyteros, & Christi Ecclesiæ prouiderent.* Sancta communicatio, quam informat charitas; at quia hæc ipsa non semper eadem vbique feruet, nec vnus in omnibus, & idem spiritus, non fuit probanda semper hæc communio, quam facilè subsequeretur confusio, fieretque sæpius inuasio, quam, vt ab Ecclesia auerterent, & studuerunt, & voluerunt Canones, qui ordinationem ex consensu ordinarii faciendam statuunt, qui sanè consensus nec præsumptus sufficit, nec ratum ex post facto habens admittitur, facilè enim nimis fraudibus, & inuasionibus reseraretur aditus, & prætextu vnitatis induceretur scissura; fucatus siquidem facilis est charitatis color. Ideò ordinarii consensus visus est necessarius, nec verbo tantùm, sed scripto ad omnem excludendam fallaciam expressus; si enim solo verbo fieret concessio, & facilè nimis excideret; ac quasi subriperetur, dum è contra ex scripto maiorem considerationem exigit, & difficilior subinde esset probatio, & dissidia facilè nimis excitarentur, qua ipsa ratione iudicii acta conscribenda per publicam personam, aut duorum testium auctoritate firmanda decreuit *Innocent. III.* in *C. quoniam contra de probat.* *vnde non licere Clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis Episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, vt eum ordinet*, statuit *Concilium Carthagin. 1. Can. 5. Constantinopolitanum in Trullo Can. 17. Clem. IV. in C. 1. de temp. ord. in 6.* & nouissimè alijs omissis *Concil. Trid. sess. 24. C. 2. de Reform.* quatenùs à titulari Episcopo quem ordinari vetat *absque sui proprij Prelati expresso consensu, aut literis dimissorijs*. Alternatiuè quidem

Inter Epist. Hieron. Epist. 60. in princ.

Lib. de vnit. Ecclesiæ.

dem loquitur Concilium, sed pro expresso consensu in eo casu, quo in præsentia proprij Episcopi, aut cum præsentia, & cooperatione eius officialium non proprios ordinaret; tunc enim cessante quacunque suspicionis ratione apertissimus ille consensus etiam sine literis sufficeret, at extra casum huiusmodi, literæ necessariæ ex præscripto omninò sunt; quæ quidem varijs nominibus appellatæ fuere; primò enim dictæ ἀπολυτικαὶ dimissoriæ, latini omnes vertunt, sic in *Can.* 17. *Trull. & ibi Balsam. & Zonar.* eodem nomine dictæ, & à *S. Leone* apud *Gratian. dist.* 72. *C.* 1. secundò dictæ eædem literæ εἰρηνικαὶ, latinè, pacificæ; sic enim eas vocarunt *Concil. Antioch. Can.* 7. & 8. & *Chalcedon. Can.* 11. & vtrobique *Balsam. & Zonar.* dimissorias, & pacificas pro ijsdem agnoscunt; commendatitias etiam eas nuncupauit *Atticus Constantinopolitanus in* C. *sanctissimo* 73. *dist.* qui Canon est exemplar, & formula dimissoriæ epistolæ, & sæpius in Capitularibus Caroli Magni, quamuis variet Concilium Chalcedonense. *Lib.6. c. 130.* Nam συστατικὰς, quas Græci appellant commendatitias distinguit omninò *Can.* 11. à dimissorijs, at *Can.* 13. pro ijsdem vtrasque accipit; sed συστατικὰς duas agnoscunt *Vbi sup. & ad can 33. Apost.* ibidem *Balsam. & Zonar.* siue commendatitias, alias scilicet, quæ darentur laicis accusatis, sed postea innocentibus repertis, alias verò, quæ Clericis dum ab Episcopo proprio dimittuntur; formatæ etiam sunt appellatæ à Latinis ex *d.* C. *sanctissimo* 73. *dist.* & demùm Canonicæ etiam nominatæ *d. Can.* 8. *Concil. Antiocheni*. Singulas nominum rationes impensiùs non scrutabimur, at di- *De singul. diss. Ep. Frăc. Bernard. Ferrar. de antiq. Eccl. Ep. gener.*

missorias tantùm, prò vt & cum commendatitijs conueniunt, expendemus.

2 Conueniunt igitur commendatitiæ, & dimissoriæ, sed non adæquatè adeò, vt inuicem conuertantur, omnes enim dimissoriæ dici possunt, vt re vera sunt, commendatitiæ, at non omnes commendatitiæ dimissoriæ. Commendatitiæ enim aliquæ dabantur etiam laicis (vt diximus) accusatis, moxque iustificatis, & istæ in sensum nostrum non sunt dimissoriæ dicebantur, & sunt, quibus Episcopus Clericum suum dimittens, & ab obligatione Ecclesiæ suæ soluens alteri Episcopo ità cedebat, vt in eius Ecclesiam, & potestatem migraret, huncque tanquam suum posset ordinare. Supponit hic literarum vsus peruetustam Ecclesiasticam illam disciplinam ex *Can.* 6. *Chalcedon.* qua nemo ordinari poterat, quin alicui adscriberetur Ecclesiæ, cui addictus per totam vitam censebarur, nec migrare sine consensu sui Episcopi ad aliam Ecclesiam valebat; quod si auderet, tanquam transfuga vindicari poterat à suo Episcopo, & ad se, vt rediret, compelli; emancipatio quædam hæc fuisse videtur, qua Clericus ab Episcopi sui potestate dimittebatur, frequenti apud Latinos vocabulo, quo cum apud Græcos, tùm apud Latinos liberare à potestate, à tutela, ab arbitrio, à custodia, à consortio, à familiaritate reijcere significatur, prò vt huius verbi *dimittere* varias iuridicas phrases congessit eruditè *Brisson.* at ad rem nostram est *De Verb. signif. lib. 4.* propior, qua exhibet I.C.^tus in *l. dimissoriæ* 106. *ff. de verb. signif. dimissoriæ literæ dicuntur* (ait ibi *Modestin.*) *quæ vulgò dicuntur Apostoli. Dimissoria autem dictæ sunt,*

quod

quod per eas causa ad eum, qui appellatus est, dimittitur. Verùm quia Episcopus sic dimittens Clericum de vita, moribus, probitate, & meritis eius instruebat, sicque ipsum commendabat, inde factum, vt & ipsæ dimissoriæ essent, ac dicerentur commendatitiæ. Cumque per hoc mutuum commercium pax, & concordia inter Episcopos foueretur, ideò etiam dictæ pacificæ; *Quod cum talis adfertur scriptura* (inquit *Balsam.*) *ab eo, qui ordinatus est, pax erit inter Antistites*. Canonicæ demùm, quia per ipsas seruatur Canonum executio migrationem Clericorum vetantium, vel quia Canonica redditur eorum ordinatio; fuit hic frequentissimus dimissoriarum vsus, quo Clericus alteri Ecclesiæ per ordinationem incardinandus, nec amplius reuersurus, dimittebatur, quæ ratio erat, vt non adeò facilè, aut libenter, sed non nisi rogati Episcopi dimissorias huiusmodi literas concederent; rogatos fuisse ab ipsis Clericis indicant S. Leonis verba in C. 1. 72. *dist. Episcopus subiecto sibi Sacerdoti, vel alij Clerico, nisi ab ipso postulatus, dimissorias non faciat, ne ouis quasi perdita, aut errans inueniatur*. Idipsum expressè confirmat exemplar, aut formula Attici in C. *sanctissimo* 73. *dist.* ait enim; *Hermanus Clericus paruitatem nostram rogauit*; neque enim debuit Clericus inuitus in aliam Ecclesiam transferri, sicut ex lege adoptionis sine consensu nemo in alienam familiam transfertur *l. in adoptionibus* 5. *ff. de adopt. sin autem à patre datur in adoptionem* (ait ibi *Cels. I.C.*) *in ijs vtriusq; arbitrium expectandum est, vel consentiendo, vel non contradicendo*. Verùm beatis illis temporibus Episcoporum, vt summa erat charitas, & probitas, ità par erat erga eos veneratio adeò, vt ipsorum iussa planè sacra haberentur; Clericorum verò erga Episcopos tanquam Patres ea affectio, is cultus, eaque obedientia, vt ab eis recedere, vnusquisque à suo, vix cogitarent, nedum eos pro dimissione rogarent, nec alij Episcopi Clericos ipsos prouocabant, quia eos sollicitare nefas planè habebatur, ideò si quis Episcopus Clericis egeret, ab eo petebat Episcopo, qui plures haberet, & cui commodum esset assignare, & concedere; id cautum *Concilio Carthagin.* 1. *Can.* 5. ne quis scilicet alienum vsurpet; *sed si fortè erit necessarius, petat à collega suo, & per consensum habeat*. *In Carthagin. III. Can.* 45. Aurelius Episcopus ait. *Sanè, quomodo Ecclesiæ alterius tu subueneris, persuadebitur illi, qui plures habet Clericos, vt vnum tibi ordinandum largiatur*. Cui inhærens *Innoc. I.* scribit ad Victricium Rothomagens. *Vt de aliena Ecclesia Clericum ordinare nullus vsurpet, nisi eius Episcopus precibus exoratus concedere voluerit*; sic denique *S. Leo Magnus ad Anastas. Episcopum Thessalonicens. Alienum Clericum inuito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi fortè ex placito charitatis id inter dantem, accipientemque conueniat*. Hinc igitur factum, vt non aliter dimissorias Episcopus nisi rogatus concederet, nec Clericum suum nisi ei, à quo rogatus, cederet, nec aliâ affectione, aut cura, quàm qua pater filium suum adoprandum patri adoptanti traderet; non quidem faile, sed precibus inductus, quando & qui militiæ præest parcissimè commeatum dare debet *l. officium ff. de re milit.*

Ad Canon. 11. Concil. Chalcedon.

Tom. 1. Ep. Decretal. Innoc. ep. 2. pag. 74.

Epist. 84. cap. 9.

milit. Prostant antiquarum dimissoriarum formulæ, sed ea præcipua Attici Constantinopolitani iam citata apud *Gratian. d. Can. sanctiss. dist.* 73. ex qua omnia supradicta confirmata intueri facilè licet. Nec minùs discere, quàm cautè, & quibus contra falsitatem præsidijs eæ conscriberentur per Gręcos caracteres, qua de re *Io: Dartis.* & latè *P. Iacob. Sirmond.* Vtcumq; autem fuerit hæc dimissorias literas concedendi ratio, non tamen inficiamur fuisse aliquandò ita datas, vt Clericus, qui ordinandus cum ijs dirigeretur, redire iterùm ad Ecclesiam suam deberet, nec transiret in ius, & potestatem Episcopi ordinantis, Ecclesiæ eius neutiquam incardinandus; sic factas ordinationes indicat Epiphanius in citata iam epistola sua; sic Helias Abbas direxit Epiphanium ordinandum ad S. Gregorium Magnum sub spe reditus ad Monasterium, vnde discesserat, quamuis mos Romanæ Ecclesiæ eidem ordinato in Subdiaconum reditum non permiserit, vt scribit *S. Greg. Heliæ Presbytero, & Abbati*; sed tamen priscis illis temporibus rara admodum, ac planè inusitata hæc literarum dimissoriarum forma. Episcopis etiam necessarias dimissorias literas, si essent longiùs peregrinaturi, aut ad comitatum Imperatoris ad Imperatorem, aut Regem ituris certum est, ex *Concil. Carthag.* 3. *Can.* 28. *Balsam. & Zonar. ad Can.* 23. & 26. *Syn. Carthag.* sed de his non nobis sermo.

Ad Can. 1.72. dist ad op. 8. lib. 6. ad don. Apollin.

60. apud Hieron.

Lib. 4. indic. 13. ep 30.

3 A vetustæ huius obseruationis notitia ad dimissorias æui recentioris Ecclesiæ, adeòque & nostri, descendimus, quibus Clerico suo ordinis suscipiendi facultatem Episcopus largitur; Reuerendas nuncupatas ait *Concil. Trident.* immò & commendatitias pariter, ac dimissorias, quia ordinandæ personæ simul commendationem contineant; non tamen per hoc commendatitias, quibus virtus, probitas, dignitas ordinandi, eiusque ad ordines sufficientia commendatur continuò dixeris dimissorias, quia qui iurisdictionem non habet commendatitias huiusmodi dare potest, at dimissorias non item, quæ iurisdictionem Episcopalem & supponunt, & requirunt; praxis id confirmat, quam præscribit *Concil. Trid.* si quis enim dimissorias obtineat à Summo Pontifice, vt à quocumque Antistite possit ordinari, fieri tamen hoc non poterit sine ordinarij sui testimonio de probitate, & moribus, & hæ commendatitiæ Episcopi non erunt dimissoriæ, cum nullam contineant facultatem ad ordinationem. Indeque emicat differentia inter dimissorias antiquioris Ecclesiæ æui, & recentioris. Antiquę enim, vt diximus, ordinandum verè dimittebant à iure concedentis, & transferendo ipsum in aliam Ecclesiam Episcopo ordinanti subijciebant. Nondum erant tunc erecta beneficia; ordinari nemo poterat, quin simul adscriberetur Ecclesię, ac in ea sortiretur ministerium. At recentiores dimissoriæ nihil adimunt concedenti, nihilq; ordinanti acquirunt, & toties sunt concedendæ, quoties quis ab alio, quàm ab Episcopo suo voluerit ordinari, nisi fortè generales ad omnes ordines suscipiendos semel habuerit, quæ tamen directæ ad certum vnum Episcopum pro alio non inseruient, si ordinandus ad alium transire voluerit. Itaque vt recentiorum dimissoriarum vsum exhibeamus, in duplici differentia illæ sunt, aliæ enim generales, aliæ speciales; generales iterum duplices, aut enim ratione personæ, puta quia ita generaliter conceptæ, vt Clericus à quocumq; Antistite Catholicæ communionis,

Sess. 7. de ref. C. 16.

Sess. 23. c. de Reform.

iuxtà formulam *Innoc. III. in C. veniens 19. de præscrip. & ibi Gloss.* possit promoueri, quem ipse maluerit, aut ratione ordinum, puta, quia datæ ad primam tonsuram, & omnes ordines, aut supposita tonsura ad omnes paritèr, vel ad vnum, aut duos, qui fortè deessent, nihilominus enim generales adhuc erunt dimissoriæ. Prostat de vtraque generalitate exemplum in *C. si Episcopus. §. eius autem de præb. in 6.* speciales verò duplici etiam apposito modo dicuntur, aut enim speciales, quia singulari, & nominatim expresso Episcopo sint datæ, aut quia ad singularem, & vnicum, siue specialem ordinem sint directæ.

Quęcumque autem illæ sint, ordinario iure, & regulariter solus Episcopus eas concedere potest; regula enim generalis firmatur, quod eius est dimissorias literas ad ordines dare, cuius est per se ordinare ex *C. potest quis 65. de reg. iur. in 6.* Cum igitur Episcopus originis, beneficij, & domicilij possint ordinare *C. cum nullus de temp. ord. in 6.* poterunt etiam literas dimissorias concedere. Per accidens tamen nonnunquam regula mox supra tradita limitationem patitur. Nam si Episcopus sit electus, confirmatus, at nondum consecratus, poterit quidem dimissorias largiri, quamuis ordinare non possit *C. nosti C. transmissam de elect. C. auaritię eod. in 6.* Pontifices Summi passim in epistolis suis, vt *Calixtus II. Sixtus II. Iulius I. Capitularia Caroli Magni*, omnes enim vnum ab alio inferunt, ea siquidem est harmonia, isque concentus iurisdictionis, & ordinis in Episcopo, vt mutuo nexu, & consensu se iuuent; quasi enim claudicat iurisdictio, vtcumque plena, cui ordinis, & consecrationis non accesserit caracter, & decus, sed tamen perfecta est iurisdictio in se, nondum etiam addito ordine, ideòque dimissorias potest concedere. Ex quo principio efficitur, vt inferiores Episcopo prælati subditis suis, Officiales, aut Vicarij sine speciali mandato, vel Episcopo in remotis agente, neque Capitulum, nisi aliquando Sede vacante, possint dimissorias concedere. Vetuit expresse *Bonif. VIII. in d. C. cum nullus de temp. ord. in 6.* interdixitq; Archidiacono *Innoc. III. in C. significasti de off. Archid.* & abrogatis quibuscumque priuilegijs, præscriptionibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, ademit nouissime Abbatibus quantumuis exemptis *Concil. Trident.* nisi impropriè dimissorias appellare velimus literas, quibus sibi subditos præsentant Episcopo, aut eo deficiente, impedito, aut non ordinante alij Episcopo exhibeant, iuxtà supra tradita ex S. Congregationis Decreto. Quando autem dicatur Episcopus in remotis agere, vt Vicarius eius dimissorias concedere possit, inquirit *Gloss. ad d. C. cum nullus verbo in remotis*, & ad eam remittimus.

Epist. 2. Epist. 2. Epist. 1. Lib. 7. c. 310.

Sess. 23. de Reformat. c. 10

4 Non omnibus, nec adeò facilè debet Episcopus dimissorias concedere, optauit Tridentina Synodus, vt Episcopus ipse munus tantum, adeòque sublime exequatur. *Episcopi* (ait) *per semetipsos ordines conferant*. Nec aliud impedimentum memorat, quàm ægritudinis; quod si ægritudine fuerint impediti, *subditos suos alitèr, quàm iam probatos, & examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant*. Munus planè Diuinum, ac excelsum, cui, quàm sedulò incubuerint Summi Romani Pontifices, testatur passim Ecclesiastica historia, ex qua ipsos inter persecutionum turbas, inter ipsius vitæ discrimina Presbyteros, Diaconos, aliosque intrepidè ordinantes intuemur. Gloriam suam agnoscant in munere

Sess. 23. c. 3. de Reformat.

munere tanto Episcopi, ac supremi Capitis Ecclesiæ imitentur exemplum, ordinent ipsi, paternamque charitatem exerceant ministros propagantes Ecclesiæ, sibique filios, & quamuis vnam ægritudinem excipiat S. Synodus, eo nomine legitimum quodcumque impedimentum accipiemus pro recto, ac prudenti Episcopi arbitrio, & vt tutò commendare dimittendo valeant, probatos, congruoque discussos examine dimittant, quos subinde ordinaturus Episcopus, ad quem dimittuntur, circa mores, & vitam, quæ Episcopo dimittenti præsumuntur magis perspecta, non vrgebit, at quoad eruditionem, & doctrinam integrum erit ei tentare iterùm, & fortasse tutiùs, nec dolere, aut declinare debent probè instructi ordinandi nouam censuram.

5 Terminantur, & expirant dimissoriæ literæ, primùm tempore, si aliquod sit adiectum, certusque terminus ad earum executionem, ac implementum præfixus, non est frequens hic modus, quia nec consueuit certus terminus in dimissorijs præscribi, rationabile tamen, ne dicamus necessarium, hoc esset, attamen, si adijciatur tempus, ex voluntate adijcientis literas dimissorias perimet; secundò finiuntur reuocatione facta ab Episcopo concedente, eaque insinuata legitime, & ordinando, in cuius fauorem sunt datæ, & Episcopo, ad quem sunt directæ. *C. ex parte, & ibi Gloss. de rescrip. C. mandatum, & ibidem Gloss. de procur.* vel si reuocatio publico decreto facta fuerit, & confirmata, quo casu afficiet, etiamsi non fuerit notificata. *C. si postquam. C. dudum C. si beneficia de præb. in 6.* satis enim insinuata intelligitur, ex quo fuit legitimè promulgata, sicque ignorantes obligat, qui nihilominùs in contrarium agentes excusantur & à peccato, & à pœna. Nec ambigimus, quin Episcopus ingrediens suæ Ecclesiæ regimen possit dimissorias tum à Capitulo, tum à prædecessore concessas reuocare; quicumque enim ante ipsum Ecclesiam, & Diœcesim rexerunt eum ligandi auctoritatem non habuerunt; *vt not. Rebuff.* An autem morte Episcopi, seù eius Vicarij concedentis expirent dimissoriæ dubitari potest; affirmabis ex regula, qua mandatum morte mandantis expirat. *C. gratiosæ de rescript. in 6. l. mandatum. C. mand.* & ex eo item, quod reuocato procuratore omnia subinde gesta irrita sunt. *C. auditis; & alibi passim de procur.* & præsertim, quæ imperfecta sunt post reuocationem perfici non possunt. *C. si cui de præb. in 6.* at ex opposito verius, non expirare per mortem concedentis dimissorias literas; hæc enim dimissoriarum largitio iurisdictionis voluntariæ est, quæ perfectè concessa, & adepta ab obtinente non expirat, etiamsi decedat concedens, vel committens, apertè *Bonif. VIII. in C. si super gratia de off. & potest. Iud. deleg. in 6. & in d. C. si cui de præb. in 6.* & iustè quidem; cum enim sit gratuita, & liberalis quædam largitio, siue donatio, semel facta non expirat morte concedentis; gratia semel facta non pendet à vita facientis; eam enim decet esse mansuram, vt inquit *Bonifac. in d. C. si super*, neque à mandato, quod expirat morte mandantis. *l. inter causas ff. mand.* ad literas hasce dimissorias licet arguere, cum non habeant ipsæ rationem mandati, sed gratiæ potiùs, & beneficij, neque rei integræ, aut non integræ ratio habenda est; in actu enim merè gratioso, & concessione voluntariæ iurisdictionis cessat hic respectus, cum accipiens ius faciat suum, quod per mortem alterius ei non est adimendum, idemque censendum de dimissorijs, quas concesserit Vicarius Generalis

In praxi rub. de form. liter. dimiss. n. 44.

Episcopo in remotis agente nondum intellecta morte ipsius Episcopi iam secuta, quandiu enim de Episcopi morte nihil est auditum, Vicarius legitima auctoritate fruitur; fit enim sæpè, vt in moralibus potestas legitima sit, quia pro legitima habetur; cum igitur dimissoriæ huiusmodi processerint ab auctoritate legitima eandem habere debent sortem, quam habent legitimæ aliæ, quæ morte concedentis non expirant. De formulis literarum dimissoriarum non sumus solliciti, cum prostent penès formularios, & pragmaticos, à quorum partibus omninò temperamus. Hæc ergo de Dimissorijs satis per excursum.

CAP. VII.

De Tempore ad Ordinationem Sacram.

1 *Tempus ad tonsuram, & ordines minores, & circa eos dubia plura.*

2 *Quod tempus pro maioribus ordinibus statutum, & vnde ea obseruatio, vt quatuor ieiunij temporibus conferantur.*

3 *De pœna peractæ ordinationis extra tempora.*

4 *Quæ dies præcipuè ex tribus ieiunio dicatis pro ordinatione selecta, & quæ hora, qua ratione.*

5 *Cur abditus vsus circa horam ordinationis.*

6 *Plures ordines eodem die quatenus possint conferri, & de singulis disseritur, & in fine de loco ordinationis remissiuè.*

7 *De tempore inter ordines suscipiendos, quod interstitiorum nomine appellatur.*

8 *Quis dispensare, & quatenus possit in interstitijs, & quomodo computari ea debeant.*

9 *Quibus rationibus inducta interstitia, & quatenus constitutionibus posterioribus ijsdem derogatum.*

Tempus ad sacræ ordinationis actum dupliciter consideramus; primùm quòad ordines ipsos simpliciter conferendos; secundò quatenùs inter ipsos ordinum gradus tempus per stata interualla veniat custodiendum; opportunè ad *tit. de temporib. ordinationum ex primo decretalium libro*, segregabimus tonsuram, & simplicis Clericatus initiationem, cum quatuor minoribus ordinibus à tribus maioribus citra Episcopatum, & circa singulos tempus constitutum expendemus; excelsum igitur hoc ordinationis opus non quolibet tempore fuit peragendum, *omnia* quippe *tempus habent*, & *cuncta fecit Deus bona in tempore suo*. Debuit igitur excellens hic initiandi actus non promiscuo, sed stato, sacratoque tempore expediri, ac pro ordinum excellentia varium constitui. *Eccles. cap. 3.*

1 Clericatus itaque, & prima tonsura quacumque die, & hora potest conferri; minores ordines quatuor singulis Dominicis, & festis diebus duplicibus, at non hora qualibet diei, sed tantùm matutina; præscribit Pontificale Romanum; tonsura enim, vt aliàs aduertimus, nihil potestatis tribuit, sed merè capacem ad maiora, ac dispositum tonsuratum reddit, ac proinde tempus quodlibet aptum, & quælibet hora habita congrua. De quatuor minoribus ordinibus districtè rescripsit *Alex. III.* Herfordiensi Episcopo in *C. de eo 3. de temp. ord.* cuius verba hic lubet describere. *De eo autem, quod quæsiuisti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in Ostiarios,* *De ordinib. confer.*

Lectores, Exorcistas, vel Acolythos, aut etiam Subdiaconos promouere; taliter respondemus, quod licitum est Episcopis Dominicis, & alijs festiuis diebus vnũ, aut duos ad minores ordines promouere, sed ad Subdiaconatum nisi in quatuor temporibus, aut Sabbato Sancto, aut Sabbato ante Dominicam de Passione nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici licet aliquos ordinare. Notandaque hìc attentè moderatio, quam in rescripto suo exigit *Alex. III.* vtcumque ordinum minorum collatio extra statuta tempora concedatur, non tamen ità libera, vt quot libuerit liceat ordinare, sed vnum tantùm, aut duos, vnde dubitare fas est, an plures liceat? *Gloss.* enim affirmat, dum tamen ita temperatè fiat, vt ex numero ordinatio generalis non videatur, Summisti plurimi negant, & tutior eorum habenda opinio; nam, vt inquit *Vlp. in l. 1. §. si is, qui nauem ff. de exercit. act. in re dubia melius est verbis edicti seruire*. Opinionum varietas rem dubiam facit, rescripti verba ad vnum, aut duos restringunt, satiùs igitur erit non excedere, nisi vigeret consuetudo, quæ excessum probaret, cui insistere fas esset, ex quo iam notum, quæ in positiua, & rituali materia eius sint vires, ex verbis ipsius rescripti arguimus licere Episcopo omnes quatuor minores ordines eodem die vni conferre, vt notauit & *Gloss. ad C. 2. verbo minores de eo qui furtiuè ord. suscep.* verùm spectata Concilij Tridentini constitutione in verbis illis. *Atque ità de gradu in gradum ascendant, vt in eis cum ætate vitę meritum, & doctrina maior accrescat*. Laudabiliùs aget Episcopus, si abstineat, nisi vrgens necessitas, aut iusta alia causa pro arbitrio, ac discretione ipsius contrarium suadeat, vnde inter ordinem vnum, aut alium interuallum statuetur saltem de vno festo ad aliud, vel meliùs de vno ex temporibus generalium ordinationum ad aliud. Vltra diem respicienda est & hora, quæ quidem pro prima tonsura nulla est statuta, sed pro arbitrio etiam pomeridianis horis conferri potest, at pro minoribus ordinibus, qui Dominicis, aut alijs festiuis diebus conferuntur, matutinas horas præscribit Pontificale Romanum, & pomeridianis horis licere eos conferre negarunt scribentes, quamuis contraria inolita consuetudo possit contrarium operantes excusare ità, vt vesperi Feriæ sextæ ante Sabbatum, quo habenda est ordinatio, minores licitè possint conferri, non quidem ideò, quia (vt censuit *Henriquez*) vesperę Feriæ sextæ fictione iuris Ecclesiastici habentur pro die Sabbati, hæc siquidem fictio reijcitur ex eo, quod si ità esset, non possent minores ordines conferri in vesperis Feriæ sextæ, & manè Sabbati Subdiaconatus *arg. tex. in C. literas. de temp. ord.* cum tamen immò in praxi conferantur alicui ordines minores Feria sexta in sero, vt mane Sabbati possit ipsi conferri Subdiaconatus, dispensatione facta, ex iusta causa super interstitijs, vnde ex veteri ordine Romano regessit hæc verba *Gratian. in C. quando 75. dist.* quamuis sit inscriptum caput *Palea*; *quando & vbi libitum fuerit vsque ad Subdiaconatus officium ordinantur Clerici*, quod ipsum firmauit *Gloss. ad C. ordinationes 3. 75. dist.* Quæ quidem non sine probabili fundamento sunt dicta, at verò, quando *Alex. III.* minores ordines Dominicis tantùm, & festiuis diebus conferri posse decreuit derogare contrario iuri, & vsui omninò voluisse videtur; & Pontificale Romanum, cui in rituali standum omninò est, & sine piaculo recedere ab eo non licet, dum certum tempus pro minoribus ordinibus præfi-

Sess. 23. de Refor. cap. 11.

Vbi supra.

Lib. 10. de Sacram: ord. cap. 12. nu. 2.

præfigit, quodlibet aliud exclusisse censetur, præsertim cum horas matutinas pro ipsis præscribat; non igitur ratione, siue auctoritate, sed sola consuetudine præscripta nitantur, qui contrarium fortasse obseruant,

Ideò autem indultum, vt extra statuta sacræ ordinationi tempora possint minores ordines conferri, quia minori indigent apparatu, quàm maiores, cum enim minoris sint auctoritatis ieiuniorum obseruatio in ipsis non requiritur, non conuentus publicus, non populi concursus, non demùm tanta solemnitas; at verò, ne qua veneratione destituerentur Dominici, & festi dies tanquam celebriores ipsis præscripti; vt ex diei solemnitate debita conciliaretur veneratio, nec deesset populi concursus, qui festis diebus templa frequentant; seruanda igitur visa est inter maiores, & minores ordines conferendos distinctio, atque diuersitas, sed fine vllo dignitatis dispendio, & saluo singulis suo cultu.

2 Iam ad maiores ordines progrediendum, pro quibus cum dignitate conferendis selectum tempus, quod tantæ actionis maiestati in omnibus responderet. Præiuêre in solemnibus præscribendis Apostoli, vel in ipsis nascentis Ecclesiæ crepundijs, dum ad Spiritus Sancti iussum Saulum, & Barnabam sacris maioribus initiarunt. *Ministrantibus autem illis Domino* (scribit *Lucas*) *& ieiunantibus dixit Spiritus Sanctus; Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos, tunc ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.* Hoc exemplar seruati ritus ab Apostolis in sacra ordinatione peragenda intuita Ecclesia tempus ad maiores ordines constituit, quod iam stato ieiunio omnibus fidelibus erat solemne, antquam peropportunum. Iam ex Apo- Act. cap. 13. 2.

stolorum insinuatione vniuersæ Ecclesiæ quatter in anno fuit indictum ieiunium, quod per tempora anni dispositum *quatuor temporum* appellatur, cuius institutionis rationem reddit *S. Leo Magnus*. *Ideo enim* (inquit) *ipsa continentiæ obseruantia quatuor est assignata temporibus, vt in idipsum totius anni redeunte decursu cognosceremus nos indesinenter purificationibus indigere*. Præcessit consimile in veteri lege institutum singulis annis recurrentis ieiunij, ac per menses dispositi; de quo *Zaccharias Propheta*. *Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium, & lætitiam, & in solemnitates præclaras.* Quæ quidem ieiunia per menses singulos post alios nouissimè, & accuratè exposuit *P. Stephan. Menoch.* nosque ab ea cura temperamus. Nec tamen iudaizandi in Ecclesia, & in Euangelio scrupulum inijciunt hæc Iudæorum imitata vestigia, si quæ enim ab ipsis gesta, quæ ad mores instruendos, ac componendos proficiant, hæc sequi, & complere fideles non dedecet, quà moralia potiùs sunt, quàm quà legalia. Pulchrè idem *Leo Magnus* sic exorditur. *Apostolica institutio, Dilectissimi, quæ Dominum Iesum Christum ad hoc venisse in hunc mundum nouerat, vt legem non solueret, ità veteris testamenti Sacramenta distinxit, vt quædam ex eis sicut erant condita, Euangelicæ eruditioni profutura decerperet, & quæ dudum fuerant consuetudinis Iudaicæ fierent obseruantiæ Christianæ*. Mox inferiùs. *Quod igitur ex veteris prædicatione doctrinæ ad purificationem animarum, corporumque nostrorum ieiunium septimi mensis adsumimus, non legalibus nos oneribus subijcimus, sed vtilitatem continentiæ, quæ Christi Euangelio seruit, amplectimur.*

Serm. 9. de ieiun. sept. mens. in fin.

Cap. 8. 19

De Rep. Hebr. lib. 3. cap. 11.

Serm. 7. de ieiun. 7. mens.

Tran-

Translata igitur à lege in Euangelium stata hæc ieiunia ex Apostolica traditione, visa etiam Ecclesiæ sunt opportuna, vt cum sacra ordinatio à ieiunantibus sit peragenda, *Can.* 13. *Apost.* in hisce ieiuniorum solemnibus celebraretur, vt sic ad ordinationem disponerent, ac inseruirent quatuor temporum ieiunia, simulque ipsa celebritatem maiorem mutuarentur à tanto munere. Addita etiam sunt Sabbata duo, ante Dominicam de Passione vnum, & Sanctum ante diem Paschæ alterum, ob santitatem Quadragesimæ, qua ter ordinatio visa est celebranda. Omittimus rationes alias tum mysticas, tum morales, de quibus *Amalarius*, & *Honorius*.

De Diuin. offic. lib. 2. c. 1.

Non tamen quolibet temporum primitùs fuit celebrata ordinatio, sed præsertim Decembrio mense, inquit *Amalar.* vsque ad Simplicium Pontificem Romanum, qui primus Februario mense ordinauit, Pontifices alij successiuè alijs mensibus; sed demùm stabilita hæc quatuor temporum ieiunia pro sacris ordinationibus; tradunt *Albinus*, *Flaccus*, *Amalar. Fortunat. Raban. Maur.* & alij; Constitutionesq; Ecclesiasticæ conditæ pro ipsis, additis insuper Sabbato ante Dominicam de Passione, & Sabbato Sancto; sic enim *Gelas. Summ. Pontif. Gregor. II. Vrban. II.* & demùm *Alex. III. in cit. sup. C. de eo de temp. ordinat.* & descriptis eiusdem supra verbis; idque districtè adeò statutum, ac præfixum, vt extra hæc ipsa tempora ordinati ab ordinum susceptorum executione suspendantur, & ordinans Episcopus pœna consimili plectatur.

In Gemma anim. l. 4. c. 155

Lib. 2. de Diu. offic. cap. 1.

Albin. I lac. vbi sup. Lib. 2. c. 4 de instit. Cleric.

Tom. 1. Ep. 6. ad Episc. per Lucan. dist. 75. c. vlt. ep. 3 tom. 2. ep. decet. In C. 6. il Clarom. ast. 2. ante fin.

3 De ordinante *Clemens III.* Episcopum Clariensem suspendi iubet pro eo, quod Clericum quemdam in Presbyterum ordinasset in Vigilia Assumptionis B. Mariæ. De ordinatis. *C. cum quidam de temp. ordin.* quod tamen ità accipimus, vt suscepto, & impresso caractere sola ordinum executio impediatur *cap. consultationi eod.* An autem hæc suspensio ipso iure incurratur, an verò Iudicis decretum exigatur dubium est; si enim verba prædictorum iurium *Vrbani III.* & *Gregorij IX.* spectemus, magis factum hominis, quàm solam iuris auctoritatem insinuare videntur, qua quidem retenta sententia facile est conciliare Vrbanum Tertium in *d. C. cum quidam* cum *Greg. IX. in C. consultationi*; quatenùs ille reseruatam supponit Apostolicæ Sedi absolutionom à suspensione ordinati extra tempora, hic verò arbitrio Episcopi ipsam videtur relinquere, non enim ita est, sed Gregorius IX. arbitrio relinquit Episcopi ferre, aut non ferre suspensionis sententiam in malè ordinatum, & spectata eius pœnitentia pati, & indulgere, vt insusceptis ordinibus ministret; lata verò sententia, suspensioneque inducta, auferre ipsam alia, quàm Pontificia manus non posset, quod si ipso iure incurreretur suspensio, conciliari hæc antinomia facile adeò non posset; quod autem ipso iure malè, & extra tempora ordinatus suspensionem incurrat commune est scribentium votum, quod tamen reijcit Pij II. constitutio, qua cautum, vt ordinatus extra statuta tempora à sacrorum ordinum executione sit ipso iure suspensus, neque in constitutione ipsa vlla innouati iuris, aut obsoleti mentio habetur; sed hominum temeritati quasi maius, & potentius remedium adhibetur, idque apertè indicat hactenus suspensionem huiusmodi ipso iure non ligasse, vtcumque scribentes oppositum & crediderint, & asseruerint. Hanc constitutionem innouarunt confirmantes, & in regulas Cancellariæ Apostolicæ transferentes Summi Ponti-

Bullar. tom. 1 pag. 192.

Reg. 2. 3. 24. Pontifices *Clem. VIII. Paul. V. & Greg. XV.* adeòque afficit hæc suspensio, si incurratur, vt solus Romanus Pontifex absoluere possit, ac suspensum liberare, non enim constitutio tempus aliquod præfigit, sed indefinitè loquens suspensionem ipsam perpetuam reddit C. *cupientes* §. *cæterum. de elect. in 6.* ac proinde sequitur posse neminem eiusdem dispositionem infringere, & factum Summi Pontificis reuocare, nisi suspensio ipsa, & irregularitas esset occulta, quo casu Episcopus dispensare posset, iuxta Concilii Tridentini decretum *sess. 24. de Reform.* C. 6. vt notauit *Augustin. Barbosa*. De off. & potest. Episc. alleg. 17. n. 17.

4 Ex tribus autem diebus ieiunio dicatis selecta est dies Sabbati pro ordinibus sacris conferendis, idque ex Apostolica traditione profectum *S. Leo Magnus* testatur scribens Marciano Augusto de Anatolio Andream Eutichianistam ordinante. *Adeò nimia commotione turbatur, vt consecrationem, quam pro iniuria dabat sextæ Sabbati, traditionis Apostolicæ, aut nescius, aut oblitus inferret*, sicque Apostolicam traditionem indicat, vt non sexta feria hebdomadæ, sed septima, quæ est Sabbatum, Diaconatus ordo conferatur. Hoc ipsum (& expressiùs) repetijt scribens Dioscoro Episcopo Alexandrino. *Quod ergo à Patribus nostris propensiore cura nouimus esse seruatum, à vobis quoque volumus custodiri, vt non passim diebus omnibus Sacerdotalis, & Leuitica ordinatio celebretur, sed post diem Sabbati eius noctis, quæ in prima Sabbati elucescit exordia deligantur, hoc est sub lege Diuini officij substituantur, in quibus bis, qui consecrandi sunt ieiunis, & à ieiunantibus sacra benedictio conferatur, quod eiusdem obseruantiæ erit, si mane ipso Dominico die, continuato Sabbati ieiunio celebretur, à quo tempore præcedentis initia non recedunt, quam ad diem Resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est.* Hactenus *Leo Magnus*, cuius verba transtulit *Gratian.* in *Can. quod à Patribus 75. dist.* ad quem canonem innuit *Glossa* dubitatum, an hæc Leonis verba sint accipienda de solo Sabbato Sancto præcedente solemnem Resurrectionis diem, an verò de quolibet Sabbata quatuor temporum. Diuisæ sanè sunt opiniones; visum aliquibus de Sabbato tantùm Sancto intelligi, & non de alijs, quia moris fuerit, vt Missa in eo Sabbato non mane, sed in Vesperis celebraretur, & in principio noctis sequentis, præbetque certissimum argumentum oratio, qua in Missa Sabbati vtitur adhuc Ecclesia; ait enim; *Deus, qui hanc Sacratissimam noctem &c.* Itaque sub ipso noctis initio in Sabbato Sancto ordines conferebantur, quandiu non nisi inter Missarum solemnia poterant conferri, igitur peracta sic ordinatio ad diem Dominicum spectabat, & die Dominico perfecta intelligebatur, qua opinione attetna idem esset ordinem conferri continuato Sabbati ieiunio die Dominico, ac conferri Sabbato ad Vesperam, cum Vesperæ huius Sabbati pertineant ad Dominicum. De hoc igitur Sabbato accipiunt S. Leonis verba, & præsertim finalia iam descripta apertissimè arrident. Alij aptare contendunt S. Leonis verba hodierno vsui, asserentes præcipi ordinationem fieri post diem Sabbati inceptum, cuius Sabbati nox subsequens ad diem Dominicum pertineat, ac referatur ad ipsum, & ideò si ordinatio cœpta in Sabbato protrahatur ad diem Dominicum vsque, permittere verbis S. Leonem, ordinationem ipsam perfici

Epist. 57.

Epist. 81. cap. 1. & in præf. Epiph.

fici

fici die Dominico matutinis horis, dummodo non interrupto, sed continuato ieiunio ordinatio ipsa extendatur, hæc namque continuatio ieiunij operabitur, vt facta intelligatur ordinatio eo die, quo fuit cępta, quamuis in die Dominico sit completa. Non disquiremus hìc impensiùs, an cœpta ordinatio in Vesperis Sabbati (vt fieri consueuisse supponimus) sit tribuenda diei Dominicæ, an verò ea pars diei Dominicæ, ad quam cœpta in Sabbato ordinatio protrahebatur continuato ieiunio, & opere, ipsi Sabbato esset potiùs tribuenda; hinc inde afferuntur rationes, & prior sententia facilè præualeat, sed ab re non erit cogitare, non sine causa voluisse Ecclesiam, vt peracta ordinatio æquè Sabbato, ac Dominicæ diei posset attribui, quasi de vtroq; participet, vt sic nouæ legis Sacerdotes medios inter vtramque legem ostenderet, nouam per Dominicum diem, veterem per Sabbatum, quam referat, seu reddat tamquam ex præcipuis eiusdem legis ceremonijs, nisi addere velimus, Clericos, & Sacerdotes nouæ legis tanquam perfectiores sic exhiberi, & ostendi contemplationis, & actionis æquè participes, cum contemplationem significet Dominica dies, Sabbatum verò actionem; & si obijcias Sabbato non consueuisse Missam celebrari, vt scribit *Innocent. I.* Decentio Eugubino Episcopo *Vt traditio Ecclesiæ habeat*, inquit, *isto biduo*, nempe sexta feria, & Sabbato, *Sacramenta penitùs non celebrari*; & *Socrates*. *Nam quamquam omnes vbique in orbe terrarum Ecclesiæ singulis septimanis vertentibus die Sabbati mysteria celebrant; Alexandrini tamen, & Romani ex antiqua traditione istud facere renuunt*. Vnde nec videatur potuisse celebrari ordinatio, quæ nunquam sine Missa. Dicemus, nullas quidem Missas fuisse celebratas,

Tom. 1. Ep. decr. Ep. Innoc. 29. pag. 87.

Lib. V. hist. Eccl. c. 21. circa med.

quæ ad Sabbatum dirigantur, & cum officio Sabbati fiant, at neutiquam vetitum fuisse, ne vespertinæ Missæ in Sabbato fiant, sed cum officio Dominicæ sequentis; & sanè, quod in Sabbato Sancto Missæ ad vigilias tantùm noctis celebrari consueuerint testantur *ordo Rom. Albin. Flaccus*, & alij. Itaque iam constat solemnes ordinationes vespertinis horis ne dum Sabbati Sancti, sed & cuiuslibet Sabbati ad ipsas destinati celebrari consueuisse ità, vt ad vesperam initium sumerent, & si necessitas cogeret, vsque ad mane Dominicę protraherentur, sicque nocturnæ horæ in ordinationibus ipsis impenderent; nec mirari sinet vigiliarum vsus adeò frequens inter fideles in Ecclesijs ex sacrorum nedum, sed Ethnicorum etiam auctorum testimonijs, quæ quidem in Ecclesijs peragebantur, vt tradit *Baron.* vnde lucernarias gratiarum actiones appellauit *S. Basil.* lucernarium officium *Chrysost.* & nocturnas conuocationes *Tertullian.*

Ord. in Sabb. Sanct. de Diuin. Off. cap. de Sabb. Sancto Pascha.

Tom. 1. ann. 51. in fin.

Ad Amphiloch. de sp. c. 29. Hom. 20 ad Pop. Antiochen.

Lib. 2. ad Vx. c. 4.

Nec mysterio, aut ratione vacauit hic ritus; cum enim Sacerdotes prælucere maximè debeant ijs, qui in domo magni patrisfamilias sunt, accendi debuere in tenebris, vt in nocte sęculi verbo, & exemplo præluceant, & nocte poni super Ecclesiæ candelabro, vt qualitas temporis operis exigentiæ aptè respondeat. Nocte decuit eos ordinari, vt vigilare discant, qui gregem pasturi vigilias noctis super ipso agere debent, quod peragebant pastores (illustri exemplo) cum Pastor omnium in terris adparuit. Decuit iterùm, quia & id ipsum egit Christus, cum Apostolos in Sacerdotes consecrauit, iubens, vt facerent in eius commemorationem; noctu enim, & in Cœna Sacramentum instituit, & Apostolos ad Sacerdotium euexit; imitari ergò decuit, quod auctor & Sacramenti, & Sacerdotij fecit;

Matth. c. 5.

Luca c. 2.

Missarum autem vsum nocturnis horis etiam extra sacram ordinationem testantur *Concilium Agatense Can.* 30. & est in *Can. conuenit de consecr. dist.* 5. *Aurelianen.* 3. *Can.* 28. *Socrat. Sozomenus, & Nicephor.* Nil ergo mirum, si & vespertinæ Missæ fuerint celebratæ in Sabbatis quatuor temporum, ante Dominicam de Passione, & Sancto, in quibus sacræ ordinationes solemniter peragebantur. Per plura sæcula durauit in Ecclesia hoc institutum adeò, vt tempore Innocentij III. adhuc liceat aliquod eius intueri vestigium, dum ex eius responso in *C. literas de tempor. ord.* supponi videtur adhuc ad vesperam Sabbati factam ordinationem, dum eum reprehendit, qui Sabbato ordinatus Diaconus, die Dominica immediatè sequenti continuato ieiunio sit factus Sacerdos; vix potest hoc intelligi factum, nisi vesperis, & noctu Sabbati supponatur factus Diaconus, vnde protracta vsque ad Dominicam ordinatione de mane eiusdem sit factus Sacerdos; non enim credere possumus, adeò inconsultum Episcopum, qui expleta ordinatione Sabbato de mane, ordinet Sacerdotem die Dominico, cum iam facta fuerat ordinatio; non ergo reprehendit Innocentius vesperi factam, aut etiam noctu continuatam ordinationem (sicut factam in eo casu verosimile est) sed id arguit, quod eodem die, saltem ex fictione Canonica, ad duos sacros ordines quis promotus sit; ait enim *propter continuationem ieiunij fictione Canonica, mane diei Dominicæ trahatur ad Sabbatum, siue vespera Sabbati ad diem Dominicum referatur*; quod quidem expendere nolens indicat, tamen expressè vespere fuisse Diaconatum collatum; nec alienum à consuetudine supponit *Gloss. ad Can. quod à Patribus* 75. *dist. in verbo Sabbato*, vt ordines vespertinis horis conferantur.

Id. Eminentissimum Bona e reb. liturg. l. 5 lib. c. 21 l. 7 lib. c. 19 l. 11. c. 34.

5 Hic vsus demùm abolitus est, pluresque causæ ad id compulerunt; cessarunt nocturni conuentus præsertim præ solemnitate frequentiores, ipsosq; interdicendos hominum malitia coegit; deferbuit charitas, in dies facti delicatiores homines, ieiunij prolixioris, & laboris impatientes, & tandem inualuit, vt Sabbato de mane ordinationes fiant, à quo recedere priuato zelo nemini liceret. Hæc de ordinationum tempore, die, & hora, iuxta varias Ecclesiæ obseruationes; solemnia hæc quatuor tempora non seruant Græci, vt notat ad *C. cum secundum. & ad C. quod translationem de temp. ord.* sed quouis die ordines conferunt; an autem interstitia seruent videbimus infra.

6 Spectandum verò illud maximè est, ne plures ordines simul eodem die conferantur; respicit hæc assertio interstitia; attamen separatim, ac in antecessum potest ipsa considerari. Separabimus igitur minores ordines à maioribus, & dicemus primò tonsuram cum aliquo, immò & cum omnibus minoribus posse conferri, & antiquitùs potuisse; nulla est enim Ecclesiastica lex, quæ id prohibeat, nec obstat interstitiorum ratio, quando Episcopus dispensare super ipsis potest; & si quæ extet prohibitio, ne plures ordines eodem die conferantur, de maioribus tantùm accipienda est; adnuit *Alex. III.* in *C. de eo de temp. ord.* satis apertè, & ex eo quod exprimat indeterminatè *minores Gloss.* arguit, omnes simul die Dominico extra tempora posse conferri, sed apertiùs *Cælestin. III. in C. cum H. 2. de eo, qui fuit ord. suscep.* ex consuetudine patriæ quatuor minores ordines simul collatos non improbat, vnde si contraria vigeret consuetudo, quatuor minores ordines simul non possent eodem die conferri, vt *Panorm. & alij not. ad C. de eo.*

Mino-

Minores verò ordines cum Subdiaconatu eodem die recipi, aut conferri non possunt, & sic ordinatus suspenditur ab executione recepti ordinis maioris; sic enim *Cœlestin.* III. *in d. C. cum H.* 2. & notabile est in eo tex. nullam infligi pœnam ordinanti, quæ cum etiam à nullo alio Canone legatur inflicta, immunis ordinans ipse abibit. Duo verò ordines maiores simul, & eodem die conferri, ac recipi adeò prohibetur, vt conferens, & recipiens suspensionis pœnam ipso iure incurrat; ità expresse *Innoc.* III *in C. literas. de temp. ord.* vbi de Episcopo, qui Diaconum in die Sabbati, Presbyterum verò in die Dominico continuato ieiunio eundem ordinauerat. Hic dies fuit vnus Canonica fictione propter continuationem ieiunij, vnde multò fortiùs idem statuisset Innocentius, si eodem die vero, & naturali ijdem simul ordines collati essent, pœnam verò suspensionis tam ordinanti, quàm ordinato inflictam subdit ibidem expressè Innocentius; nec absimiliter censuit *Honorius* III. *in C. delectus eod.* de Episcopo, qui prætexens mandatum Metropolitani sui electum quemdam ad omnes tres ordines maiores eodem die ordinauerat, suspensum enim ipsum declarat vsquequò gratiam Apostolicam meruerit. De ordinato nihil statuit, sed eum certè in terminis iuris relinquit, nec de hoc ambigendum, de ipso enim tacet, quia de eo non fuerat consultus. Ecclesiasticæ huius obseruantiæ vltrà supradicta Pontificum decreta vetustiora agnoscimus principia, ex Concilio 5. *Toletano* 4. *C.* 18. & habetur in *C. qui in aliquo dist.* 51. vbi in inordinatè ordinatis statuitur pœna, & præsertim ij recensentur, *qui per gradus Ecclesiasticos non ascenderunt*; moxque omnibus præfinitur pœna, *cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.* *Zosimus* etiam ad Ischium Salonitanum Episcopum; de malè ordinato. *Non solùm in eo ambitio inefficax habeatur, verùm etiam ordinatores eius careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderint præsumendum in C. qui Ecclesiasticis 36. dist.* & quia aut emendicata, aut mentita priuilegia Ecclesiasticam hanc peruetustam disciplinam in dies temerabant; occurrit nouissimè *Concil. Trid.* vetans. *Ne duo sacri ordines eodem die etiam Regularibus conferantur, priuilegijs, ac indultis concessis non obstantibus quibuscumque.* *Sess. 23. de Reform. c. 1*

Et per eundem diem intelligemus non solùm diem naturalem, seù artificialem, sed & eundem accipiemus fictione Canonica propter continuationem ieiunij, vt statuit *Innoc.* III. *in d. C. literas. de temp. ord.* sic enim differit ibi, *siue mane diei Dominicæ trahatur ad Sabbatum, siue vespera Sabbati ad diem Dominicum referatur, profectò manè cum vespera, seu vespera cum mane ad eundem diem pertinere dicetur &c.* & ideò si vnus ordo ad vesperam Sabbati, alter mane Dominicæ conferatur, continuato ieiunio, eodem die duo ordines collati intelligentur contra Canones.

Non tamen hoc impedit quò minùs ordinatus die Sabbati in Presbyterum possit die Dominico in Episcopum consecrari; nullibi enim hoc legimus vetitum; & planè diuersa est ratio Episcopatus collati cum Presbyteratu, & maiorum ordinum, si inter se comparentur; Episcopatus enim, & Presbyteratus sunt vnus ordo, & ille huius perfectio, vt supra obseruauimus. Maiores verò ordines sunt inter se distincti, immò diuersi; Presbyteratui statuta est Sabbati dies, Episcopatui Dominica, nec opus est continuatione ieiunij, aut fictione Canonica, vt vnus

ſequenti die poſt alium conferatur, & ideò, ſi diebus diuerſis ſe inuicem conſequentibus immediatè conferantur, non dicentur eodem die conferri, præſertim hoc æuo, quo Presbyteratus, & Epiſcopatus de mane conferuntur. An autem ſi adeſſet conſuetudo, vt conferrentur quatuor minores cum Subdiaconatu, aut duo maiores eodem die, excuſaret à ſuſpenſione, & irregularitate dubitari poteſt. Affirmat allato S. Congreg. decreto *P. Franc. Suarez, & alij apud Barboſ.* nec eam eſſe ſublatam per Concilium Tridentinum. Hæc de tempore ad ſacram ordinationem ſolemniter peragendam conſtituto, à quo excludimus Pontificem Summum, cui nullæ datæ leges, ſicut nec cui voluerit ipſe indulgere, vt extra tempora, aut ordinetur, aut ordinet, & quia tempori proxima eſt circumſtantia loci, circa locum ſacræ ordinationis peragendæ non immorabimur, aut vnum afferemus Trident. decretum, cui nititur & Pontificale Romanum. *Ordinationes ſacrorum ordinum ſtatutis à iure temporibus, ac in Eccleſia Cathedrali; vocatis, præſentibuſque ad id Eccleſiæ Canonicis publicè celebrentur.* Contraria conſuetudo iam obtinuit, quæ non cenſetur inductiua peccati; ſic ſaltem nos fieri intuemur, nec querimur, ſed cum obſequio miramur. Iam ad tempus alterum, quod interſtitiorum dicitur.

[Marginal notes: n 3. p. Diui Thom. tom. 5. diſp. 31. ſect. 1 n. 41. in collect. ad d. C. de eo de temp. Ord. n. 7. — Seſſ. 23. de Reform. c. 8. de Ordin. confer.]

7 Fuit Eccleſiæ coæuum tanquam ſaluberrimum illud ſacræ diſciplinæ inſtitutum, vt ab vno ſuſcepto ordine ad alium rationabile aliquod ſpatium temporis intercederet, nec præceps, ac velut inconſulta fieret ad alium ordinem promotio; ſic enim *D. Paulus* Neophitos vetuit ordinari ſcribens Timotheo, & eidem, ne manum alicui citò imponat, prohibuit; ſic *Canone* 80. Apoſtolorum idem cautum, ratione reddita, *Iniquum eſt enim* (ait *Canon*) *vt qui ſui nondum experientiam oſtenderit, ſit aliorum magiſter, niſi fortè hoc diuina gratia fiat.* Sic demùm *Tertullian.* priſcæ diſciplinæ accuratiſſimus teſtis hæreticorum ordinationes tanquam leues, ac præcipites carpit temerarias, & inconſtantes, vt pote, quæ ſine vlla temporum mora, aut conſideratione fierent. Verba eius aliàs ſupra retulimus, nec repetimus iterùm. Pontificale Romanum Damaſi, & in Syluestro ſpatia ſua de vno ordine ad alium recenſuit. Concilium Romanum ſecundum ſub Sylueſtro *Act.* 2. *Can.* 11. Sardicenſe *Can.* 13. ſemper hanc eandem moram & commendarunt, & indixerunt, quibus inhærentes vetuſtiſſimi Romani Pontifices Siricius, Innocentius I. Zoſimus confirmarunt, ex quorum epiſtolis Canones mutuatus eſt *Gratian.* ex Siricio *C. quicumque.* 77. *diſt.* ex Zoſimo *Can. in ſingulis. diſt. ead.* vbi enumerata leguntur ſpatia pro tranſitu ad quemlibet ordinem præfixa; quæ generaliter firmauit *S. Leo Magnus* ſcribens ad Epiſcopos Africanos. *Salubriter conſtitutum eſt* (ait *S. Leo*) *ne primum, vel ſecundum, aut tertium in Eccleſia gradum quiſquam laicorum, quibuslibet ſuffragijs fultus aſcendat, priuſquam ad hoc meritum per legitima augmenta perueniat.* Sed omiſſis innumeris Conciliorum decretis, & Patrum teſtimonijs interſtitiorum menſuram exhibuêre *Capitularia Caroli Magni*; ex quibus hæc in omnium teſtimonium deſcribimus. *Qui ſe Diuinæ militiæ deſiderat mancipari ſiue inter Lectores, ſiue inter Exorciſtas quinquennio teneatur, exinde Acbolitus, vel Subdiaconus quatuor annis, & ſic ad benedictionem Diaconatus, ſi meretur, accedat, in quo ordine quinque annis, ſi inculpatè geſſerit, adhærere debebit, & poſtea ſi probus fuerit, Sacerdos efficiatur.*

[Marginal notes: 1. ad Timoth. c. 3. & c. 5. — De præscript. c. 41. — Ep. 1. ad Himer. tom. 1. ep. decretal. p. 2. Innocent. epiſt. 3. ad Felicem in fin. Zoſimo ep. 1. ad Heſich. Ep. 87. c. 1. in fin. — Lib. 5. c. 27.]

Perpe-

Perpetua igitur fuit hæc in Ecclesia obseruatio, sed modò laxior, modò strictior extitit disciplina pro temporum varietate mollita quidem, at nunquam extincta, vsquequò demùm ventum ad Concilium Tridentinum, quod addens supremam manum per singulos incedens ordines tàm salubre institutum firmauit. Lubet referre decreta singula. De minoribus ordinibus sic statuit. *Minores ordines ijs, qui saltem latinam linguam per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur, vt eò accuratiùs, quantum sit huius doctrinæ pondus possint edoceri*. Mox circa eos ad maiores ordines promouendos sic subdit. ***Hi verò non, nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum, ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi aliud exposcat***. Pro Subdiaconatu, & Diaconatu mox addit. ***Subdiaconi, & Diaconi ordinentur, vt habentes bonum testimonium, & in minoribus ordinibus iam probati &c. Promoti ad sacrum Subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sunt versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur***. De Presbyteratu tandem sic decernit. ***Qui piè, & fideliter in ministerijs antedictis se gesserint, & ad Presbyteratus ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium, & hi sint, qui non modò in Diaconatu annum integrum, nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministrauerint, sed etiam &c***. Iam ergo fuit vniformis in vniuersa Ecclesia, siue Orientali, siue Occidentali hæc interstitiorum obseruantia; neque enim de Orientali fas est ambigere, cum ***Synodus Constantinopolitana VIII. Can.*** 5. districtissimè hanc ipsam disciplinam sanxerit, indeque & ex tota illa Synodo constat, quàm ægrè tulerit Orientalis ipsa Ecclesia Photij monstruosam promotionem ad Episcopatum, qui nullis seruatis interuallis de laico sex dierum spatio ad sacrorum ordinum culmen peruenisset, quo nomine & Nicolaus I. Romanus Pontifex varijs epistolis suis contestatur, & præsertim *ep.* 7. Photium ipsum deponit, & Gregorium Syracusanum eius ordinatorem omni carere, ac priuatum fore ministerio pro eo, quod Photium laicum subitò consecrare in Episcopum non formidauerit; latè hunc eundem Ecclesiæ Orientalis zelum prosequitur, & confirmat *Leo Allatius*, vnde & nos ab ea prolixiori cura temperamus. Vrgere non destiterunt pro sarta, tecta hac disciplina & Canones, & Pontifices plectentes depositionis pœna eum ordinatos, tùm ordinantes, vel saltem hos suspensionis ab eius ordinis collatione, quem temerè, ac inordinatè contulissent, vt ex Zosimo reddit *Gratian. in C. qui Ecclesiasticis* 59. *dist.* quas quidem pœnas si non ipso iure incurrerent, saltem à Metropolitanis, aut Prouincialibus Synodis essent infligendæ. Cœperunt subinde medijs temporibus hæc interstitia posthaberi adeò, vt doceant veteres Canonum interpretes nullam imminere censuram ordinato, aut ordinatori non seruatis interstitijs. Nec magis vrgere pœnis visum est Concilium Tridentinum, vteumque interstitiorum obseruantiam iniunxerit, tùm quia arbitrio Episcopi dispensationem circa ipsa reliquit, tùm quia nullam comminatur censuram, vnde quotquot post Concilium scripserunt vnanimes concludunt ordinantem non seruatis interstitijs nullam incurrere pœnam, ordinatum nullam censuram, aut irregularitatem, vt apud *Barbos*.

8 Dispensare potest Episcopus largiente

Sess. 23. de Ref. C. 11.

Ead. sess. C. 13.

C. 14. eadem sess.

Epist. 7. 8. tom. 3. ep. decretal.

De ætat. & interst. in coll. Ordin. etiam apud Græc. pag. 69. & seq. S. Leo ep. ad African. varia cit.

De Off. & pot. Episc. alleg. 18.

giente arbitrium Concil. Trid. isque censendus Diœcesanus, & non ille, qui cum dimissorijs ipsius Diœcesani ordinauerit, qui arbitrium suum diriget, quantum in lege graui generalis Concilij soluenda prudentia & dictat, & exigit, vbi autem annum ab vno ordine ad alium præscriptum legimus; annum ipsum non adeò rigorosè computabimus, vt ex duodecim expletis mensibus debeat constare, sed moralitèr, & iuxta ritum Ecclesiæ, & ideò si quis fuerit ordinatus in temporibus Quadragesimæ, anno sequenti in ijsdem temporibus annus completus intelligetur, quamuis fortasse tempora celeriùs, & anticipatis aliquibus diebus aduenianti; annus enim Ecclesiasticus attendendus est ex communi scribentium voto.

ad Concil. ss. 23. C. 13. 10. & 11. Barbos. ubi pra n. 6.

and Barbos. leg. 18. n. 12 resp. de August. ad quaest. verbo et in fine.

9 Facile autem est nosse rationes, quibus inducta est Ecclesia ad hæc interstitia sancienda; neque enim credendum inutilitèr ea transigenda, & sola expectatione suspensa. At ad profectum & vtilitatem impendenda, vt mora in Ecclesiæ, & ipsius ordinandi bonum, commodè inseruiat. Iam ergo intentionem triplicem & Canonum, & Summorum Pontificum interstitia statuentium fas est scrutari, & reddere; prima est, vt interim ordinati iam, moxque ordinandi ijdem, ministerij cuiusque ordinis exactam notitiam per frequentem muneris sui vsum acquirant; secunda, vt sæcularibus curis omninò depositis animum Clericalem induant, ac in Ecclesiastica disciplina exerciti in dies progrediantur; tertia demùm, vt maiorum ordinum assumptionem congrua præcedat probatio, nec quis ad gradum Ducis adspiret, qui tyrocinium non præmiserit, ac per moras in gradibus inferioribus non meruerit.

Notitiam ministerij acquirendam, in vnoquoque ordine, ciusque necessitatem sensit expertus *Ambros.* nouit *August.* & quàm sit turbatus ordo priùs docere, quàm discere profitetur in se ipso ingenuè *Sidon.* vt mittamus cæteros, quorum frequens turbati huius ordinis exaggeratio. Assumendos Clericalis disciplinæ mores, dediscendos laicales mutato vitæ instituto nemo non videt; repentinus transitus id non admittit; insistendum exercitatione, vsu temporisque spatium id exposcit non exiguum, hacque omissa cura vix quidpiam boni in Ecclesia sperare fas est, idque non alia roborandum auctoritate, quàm ipsius Synodi Tridentinæ verbis, quæ ideò per temporum moras ordines conferendos præcipit, *vt accuratiùs promouendi quantum sit huius disciplinæ pondus possint edoceri*. Demùm præmittendam probationem, priusquam ordinum apices quis contingat, eleganter *S. Gregor. ad Syagr. nam cum scriptum sit, vt priùs quis probetur, & sic ministret; multò amplius ante probandus est, qui populi intercessor assumitur, ne fiant causa ruinæ populi Sacerdotes mali*. Vtcumque, autem pro interstitijs vrgeant adeò auctoritates, & rationes, attamen ipsis non adeò religiosè insistendum, quin nonnunquam ordines & sumere, & conferre liceat celeriùs. Exempla plura eorum, qui à laicali statu immediatè ad Episcopalem apicem sunt euecti attulit Photius ordinationem suam propugnare studens ad Nicolaum I. Ambrosij V. Farasij Constantinopolitani, Nectarij, Nicephori; verùm hæc non esse in exemplum trahenda tanquam apprimè singularia docuit ipsemet *Nicolaus Romanus Pontifex* scribens, ac Photio respondens, in summamque contrahens sic ait. *Ecce propter necessitatem, & inopiam Clericorum Nectarius. Ecce propter Ecclesiastica dogmata, & Hæreticorum expugnationem, qui venerandas deponere imagines præsumpserunt,*

Lib. 1. Offic. 1.

Ep. 148. ad Valer.

Lib. 5. ep. 1. Apollinari.

Sess. 23. C. 11.

Lib. 7. In dict. ep. 110.

Epist. 6. tom. 3. ep. decretal.

pserunt, Tarasius, Ecce per miraculorum signa Ambrosius ad regendas Ecclesias promoti sunt. Extraordinaria hæc fuere, sed quæ tamen causas spectandas exhibeant, ob quas permittatur à lege interstitiorum recessus, si tamen adsint, ac legitima auctoritas & cognoscat, & approbet, vel Dei vocatio per prodigia insinuata decernat, quæ tamen in miraculorum seriem facilè redigenda, vt idem Nicolaus vbi supra disertè notauit, exemplaque alia plura *vbi sup.* congessit *Leo Allatius* singulis aptè respondens.

At frequentior, & ordinaria est recedendi ratio, quam constituit *Alex. III.* in Concilio Lateranensi, & est in *C. cum in cunctis* 8. *de elect.* cuius decisio in summa ea est; assumendus ad dignitates, & officia infra Episcopatum, & ad beneficia curata debet attingere 25. suæ ætatis annum, & esse moribus, & litterarum scientia idoneus, & si non habeat ordinem requisitum, *statuto à Canonibus tempore* (ait *Alex.*) *primis temporibus* exponit rectissimè *Gloss. debet se promoueri facere, aliàs monitus, & non obediens priuatur beneficio, appellatione non suffragante*. Quæ sanè constitutio cum interstitiorum mora non consistit; & longè breuius rempus exposcit. Neglectam, nec obseruatam, vt decet, hanc Alexandri III. constitutionem queritur *Gregor. X.* in generali Concilio Lugdunensi, eiusque executionem vrgens, & augens statuit in *cap. licet Can. de elect. in 6.* in ea verba de Parochialibus Ecclesiis loquens. *Is etiam, qui ad huiusmodi regimen assumetur, vt gregis sibi crediti diligentiùs curam gerere possit in Parochiali Ecclesia, cuius rector extiterit residere personaliter teneatur, & infra annum, à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad Sacerdotium promoueri, quod si intra idem tempus promotus non fuerit, Ecclesia sibi commissa nulla etiam præmissa monitione, sit præsentis constitutionis auctoritate priuatus*. Notauitque ibi *Gloss.* annum huiusmodi eatenùs imputandum, quatenùs nullum vigeat, aut obstet impedimentum, quo stante excusabitur non promotus ad ordinem intra annum; quod confirmauit & *Bonifac. VIII. in cap. commissa eod. in 6.* ait enim. *Annus autem huiusmodi* (*qui à tempore illo incępit, quo ipsius Ecclesiæ regimen commissum sibi extitit, & possessionem eius pacificam habuisti, vel per te stetit, quòminùs haberes eandem*) *tibi non currit si promoueri iusto impedimento detentus infra tempus huiusmodi nequisti*; quam suam constitutionem locum non habere in Parochialibus Collegiatis declarauit *in C. statutum* 22. *eod. in 6.* Pęnam addidit *Clemens V.* in Concilio Vienensi, & est in *Clem. vt ij §. illi verò de ęt. qualit. & ord. præfic.* vt scilicet non ordinati intra annum habentes præbendas, dignitates, personatus, officia vocem in Capitulo non habeant; augendo veteres constitutiones non iis derogando, vt ibidem expressè declarat.

Has demùm omnes constitutiones innouauit *Concil. Trident.* non vno in loco, & confirmauit *sess. 7. C. 3. de reform. & C. 12. sess. 22. de reform. C. 4. & sess. 24. de reform. C. 12.* quęnam autem sint impedimenta, quæ ab ea promotione intra annum excusent, suggerunt Summi Pontifices *Alex. III. in C. quæris de æt. qualit. & ord. præfic. Bonifacius VIII. in C. cum ex eo de elect. in 6. vbi Io. And. Dom.* & alii de facultate, qua possit Episcopus dispensare de non promouendo. Hoc ratum igitur, quod cum anno præscripto ad ordines suscipiendos in casibus iam supra expressis, non stat interstitiorum obseruantia, sed ab ea iure receditur.

Hæcque

Hæcque satis de Tempore ad Sacram Ordinationem.

CAP. VIII.

De Effectu Sacræ Ordinationis.

1 *Sacræ ordinationis effectus geminus & primus, quod gratiam conferat, & de gratia ad rem.*

2 *Gratia gratis data sacræ ordinationi adnexa, & de ea pro re aptè.*

3 *Character alter sacræ ordinationis effectus, & quid character, quiue eius effectus.*

4 *Imprimi per sacram ordinationem probatur Augustini auctoritate, & semper existere.*

1 Ffectum geminum à sacra ordinatione promanantem pro instituto nostro considerabimus breuiter; alterum quilibet Sacramento nouæ legis communem; alterum verò proprium, sed non adeò, quin & aliis duobus Sacramentis competat. A primo igitur, eoque omnibus communi exordientes sicut certum ex Fide Catholica est, sacram ordinationem esse vnum ex septem nouæ legis Sacramentis à Christo Domino institutis, ità certitudine eadem asserendum conferre donum supernaturale à Deo liberaliter datum, quod gratiæ nomine aptissimè nuncupatur, huncque esse eius effectum, diuinum autem, ac liberale donum, vtcumque in se vnum; pro variis tamen respectibus à Theologis diuiditur, sed præcipuè, vt aliud sit æternum, & aliud temporale, siue temporarium; æternum, siue gratia æterna est amor ille, quo nos Deus ante constitutionem Mundi ab æternitate dilexit, in cuius gratiæ laudem, & gloriam nos à Deo prædestinatos esse, atque electos in adoptionem filiorum scribit *Apostolus*; *prædestinauit nos in laudem gloriæ gratiæ suæ*. [1. ad Ephes.] Gratia verò temporaria sunt beneficia à Deo in tempore tributa, vt vocationis, iustificationis, quæ à gratia æterna, tanquam effectus à sua causa producuntur, *quos prædestinauit, hos & vocauit, quos vocauit, hos & iustificauit*: [Ad Rom. c. 8.] inquit idem *Apostolus*. Subdiuiditur, ad rem nostram iterum temporarium hoc donum, & temporaria hæc gratia in gratiam gratum facientem, & gratiam gratis datam, non quod sit aliqua gratia, quæ non gratis detur, cui [D.Thom. 1.2.quæst. 111. artic. 1.] hæc gratis data tanquam contradistincta opponatur, sed quia, cum proprio nomine careat, sub nomine generis relinquatur. Gratia gratum faciens illa est, per quam (ait *D. Thom.*) homo Deo coniungitur, siue donum supernaturale, quod sine vllo debito datur ad propriam accipientis salutem præcipuè spiritualem; *sufficit tibi gratia mea*. [1. ad Corinth. c. 12.] Gratia verò gratis data illa dicitur, per quam (inquit *D. Thom.*) *vnus homo cooperatur alteri ad hoc, quod ad Deum reducatur*; [Qu. 111. art. 1.] vnde est idem donum supernaturale ad aliorum præcipuè spiritualem salutem collatum. *Diuisiones gratiarum sunt &c.* subdiuiditur iterum gratia gratum faciens in actualem, & habitualem, pròvt dicit scilicet actum tantùm, vel habitum; actualis, quæ & auxilium dicitur, est motio Dei, qua homo ad operationes, quæ naturam suam superant, adiuuatur; habitualis verò, est donum animæ inhærens ipsam sanctificans, & formaliter ipsam iustam reddens; breuis hæc terminorum notitia fuit præmittenda, qua supposita; primus effectus sacræ ordinationis verissimè assignatur, vt scilicet non minùs, quàm quodlibet aliud Sacramentum gratiam conferat sanctificantem,

& ha-

& habitualem animæ ordinati inhærentem; vis est hæc, & virtus Sacramentorum, quæ à Deo instituta tanquam instrumenta ad diuinam gratiam conferendam; esto igitur (vt certè est) sacram ordinationem esse Sacramentum, iam de hoc effectu, non est ambigendum; vnde apertissimè Apostolus; *Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum mearum, & admoneo te, vt resuscites gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Diuinum quid conferri per sacram ordinationem sensit S. *Dionysius Areopagita*, dum ordinem ipsum, *habitudinem quamdam appellat*; *& rerum, vti par est, sacrarum effectricem Diuini Sacerdotij virtutem*; & inferiùs; *omnis, qui à nobis deprædicatur sacer ordo, vnam habeat, eandemque in omni sacra sua functione virtutem, vt & ipsemet sacri ordinis Antistes, pro sui status, dignitatis, atque ordinis ratione, diuinis initietur, ac Deo vniatur, subditosque suos pro cuiusque dignitate afflatæ sibi diuinitùs sacræ Deificationis participes reddat.* Quæ sanè Dei participatio, & similitudo non alia, quàm gratia, quæ velut informans, ac inhærens habitualis meritò dicitur; hæc ipsa quidem quamuis, & per alia Sacramenta conferatur, & præsertim per baptismum, & pœnitentiam, non tamen intentione eadem, & eodem effectu; nam duo hæc Sacramenta ea intentione dantur, vt accipientem de malo in bonum conuertant, cum ad delenda peccata sint instituta; ordo verò hominem de bono meliorem reddit, eumque dignum, ac peccatis mundatum supponit, sed consecrat, perficit, sublimiorique benedictione sanctificat, ac proinde mundatum iam à peccatis exigit, ne sanctitati detrahatur, obexque conferendæ gratiæ ponatur, quod si peccata adsint, indignè quidem, & illicitè suscipitur Sacramentum, validè tamen ità, vt sublato per pœnitentiam peccatorum obice exerat vim suam gratia, ne ordinatus gratia suscepto ordini congrua fraudetur; conducit hoc gratiæ collatæ donum ad proprium cuiusque Sacramenti finem assequendum tanquam à Deo impertitum auxilium non transiens, & per modum actus, sed permanens, & concomitans ipsum Sacramentum, quod permanens est; vt enim baptismus, vltra originalis culpæ abolitionem, vires etiam præbet ad legem illam, & fidem profitendam, & asserendam, quam cum eo suscipimus, & cui cum ipso obligamur, vt confirmatio spiritum præbet ad fidem eandem profitendam alacriter inter hostium eiusdem fidei minas, ac ipsius vitæ discrimina, & vt in vnoquoque Sacramento facilè consideranti patere potest, ita & sacra ordinatio gratiam, & robur præbet ad cœlibatus adnexi obseruantiam, ad Ecclesiasticarum legum custodiam, ad sacrorum munerum congruam administrationem; agnouit tantum virtutis S. *Leo Magnus* ea confortatus fide adeptum Pontificatus culmen horrens. *Vnde & si necessarium est* (inquit) *trepidare de merito, religiosum est tamen gaudere de dono, quoniam qui mihi honoris* (vel oneris) *est auctor, ipse mihi fiet administrationis adiutor, & ne sub magnitudine gratię succumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem.*

1. ad Timoth. c. 4

De Eccl. Hierarchia c. 1. §. 1. & 2.

§. 2.

Serm. 1. in anniu. sua assump. die in med.

2 Gratiæ gratum facienti pauca adnectemus de gratia gratis data, quatenus ea sacræ ordinationi adiungatur; cum enim conferatur ipsa, vt ordinatus legitimam potestatem habeat Sacramenta administrandi in aliorum vtilitatem eo ipso, quo quis ipsa initiatur, iam gratias gratis datas cum eadem conferri dicendum est, neque enim deficit Deus in necessarijs, & cum voluntatem tribuit

buit sacræ ordinationis suscipiendæ, dare etiam facultatem ad eam rectè gerendam credendum est.

Gratias gratis datas nouem ex *Diuo Paulo* enumerauit D. *Thom.* *Vnicuiq; autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem; alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundùm eundem spiritum, &c.* de quibus aliqua tetigimus supra, cum de Hierarchia ageremus; neque impensiùs eadem sunt repetenda. Ad rem igitur nostram; constat primos illos Euangelij ministros electos, & missos gratijs gratis datis fuisse instructos, & vix quidem sine ijs aut ordinatos, aut missos. Cum primùm enim missi sunt Apostoli ante Christi Ascensionem miraculorum ipsis traditam legimus potestatem, Christumque eos alloquentem; *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, Dæmones eijcite*; ac proinde vbi dispersi fuere legimus, *eosdem profectos prædicasse vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Verùm longè diuerso modo tunc gratiæ gratis datæ concedebantur, ac nunc in sacra ordinatione conferantur; tunc enim absque vllo labore sacram ordinationem suscipientibus copiosè infundebantur, pròvt vnicuique opus erat; sed duo præcipuè dona erant frequentissima, ac fermè communia; alterum erat linguarum variarum peritia; *loquebantur varijs linguis Apostoli magnalia Dei,* ait *D. Lucas*, & *D. Paulus*. *Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor* immò & laicis cum confirmatione hoc ipsum donum communicabatur; vnde in Apostolorum actis, *Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.* Alterum verò Dæmonum eiectio ab obsessorum corporibus; idque omnibus fidelibus commune æuo adhuc suo testantur *Iustin. Martyr*, *Tertullian.* *Arnobius*, *Lactantius*, *& alij*. Primum necessarium erat ad Euangelij prædicationem, & Fidei disseminationem; secundum, ad contestandam Christi de Dæmonibus victoriam, quæ cum perennis sit, ideò in Ecclesia singulari ordini Exorcistarum fuit hæc addicta potestas, ac tributum donum; nec mirum, vberiorem fuisse donorum largitionem in nascente, ac erumpente Ecclesia, quàm nunc secum ferat sacra ordinatio, quam secum non habere comitem hanc donorum, & gratiarum dotem intuemur; parata enim est Gregorij Magni responsio, & per paradigma assignata discriminis ratio; relatis enim ex Marci verbis charismatum donis. *In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent &c. Numquid nam fratres mei, quia ista signa non facitis minimè creditis?* (inquit *Gregor.*) *sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt; vt enim ad fidem cresceret multitudo credentium miraculis fuerat nutrienda, quia & nos cum arbusta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quòvsque ea in terra iam coaluisse videamus, & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit.* Iam non habet opus miraculis sacra ordinatio, ipsa tota miraculum, siue quà panem in Corpus Christi conuertit, & ad id præstandum confert incompræhensibilem potestatem, siue quà peccata dimittit, quod opus quolibet miraculo est longè sublimius, vel ipso Christo attestante. *Quid* (inquit) *est facilius dicere, dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, surge, & ambula?* Consecrationis Eucharisticæ mira ponderauit *Ambros.* eaque ab vno Dei operatorio verbo, sed hæc iam vsitata non mirantur homines, & stuperent, si fierent, ad longè minora. Plura in

Marginal notes: ad Corinth. 12. — 2. q. 111. art. 4. — Matth. c. 10. 8. — Marc. c. ult. — Act. c. 2. — ad Corinth. 14. — Act. 19. — In Dial. cum Triphone. — De corona milit. ad Scapul. De Spectaculis, & alibi. — Lib. 8. cont. Gen. — Lib. 1. instit. c. 16. & 18. — Hom. 29. in Euangel. post princ. — Matth. c. 9. — Lib. 4. de Sacram. c. 4.

in principio Ecclesiæ ex gratia gratis data fidelibus, & præsertim sacris ministris obueniebant, quæ, cum studio, & labore possint comparari, non debuerunt semper miraculosè conferri, sapientia, scientia, linguarum varietas, sacræ scripturæ exponendæ peritia, sacra elocutio studio possunt acquiri, nec decuit semper tanquam consectarias appendices cum sacra ordinatione infundi, satis est per eam ad hæc omnia ordinatos aptiores fieri, neque enim deficit Deus in necessarijs, & multò minùs ijs, quibus ad munera sua obeunda auxilium supernaturale promisit. Proprium id habet hierarchica series, vt superiores illuminent inferiores, vnde præsertim Theologicæ veritates, ad quas solùm naturale lumen attingeneas non sufficit, lumen supernaturale requirunt, quod quidem cum à Sacramento ad illuminandos alios directo vi indita, ac connaturali habeatur, inde est quod ordinati ad sacrorum, ac diuinorum explicationem, & communicationem aptiores appareant, & vice versa meri laici, ad diuina, & spiritualia tractanda se attollentes, tanquam destituti diuino illo lumine, & auxilio, quod secum defert sacra ordinatio, in errores facilè labuntur, ac proinde vetitum laicis, res Ecclesiasticæ disciplinæ tractare, & de rebus fidei disceptare; sic enim *Can. 64. Syn. 6. Constantinopolitanæ in trullo*. *Quod non oportet laicum publicè disputare, vel docere docendi auctoritatem ex eo sibi vindicantem, sed ordini à Domino tradito cedere, & aurem ijs, qui docendi gratiam acceperunt, aperire, & diuina ab eis doceri. In vna enim Ecclesia diuersa membra fecit Deus, vt est vox Apostoli.* Quem Canonem exponens *Theodor. Balsam.* appositè exorditur. *Populum Domini docere, & diuina decreta interpretari solis Antistibus à Diuina Spiritus gratia concessum est, & ijs, quibus ab illis permissum est.* Vteumque igitur non intueamur gratias illas gratis datas, & charismatum illa dona, quę facilè adeò, & frequenter in Ecclesiæ primordijs effulgebant, non tamen per hoc destitutam sacram ordinationem gratia gratis data censendum est, cum efficaciam supernaturalem in aliorum spiritualem vtilitatem, & spirituale bonum inuoluat, quam quidem virtutem non semel expressam habeas, & passim apud *S. Dionysium Areopagitam* in sua Ecclesiastica hierarchia. Iam nunc ad effectum alterum transeamus triumtantùm Sacramentorum proprium. C. 1. & c.

3 Per sacram igitur ordinationem, præter gratiam, quam conferunt omnia Sacramenta, confertur & signum, vel signaculum in anima ordinati, quod dicitur character, sicut & Sacramentum baptismi, & confirmationis eundem effectum operantur, licèt cum aliquo discrimine inter characterem, & characterem; est igitur character (vt eum definiuere *Tridentini Patres*) *signum quoddam spirituale, & indelebile, vnde Sacramenta, quæ ipsum conferunt, iterari non possunt*. Communis assertio est characterem esse qualitatem absolutam, & non relationem, qualem auctores grauissimi, licèt non multi, esse voluere; character enim per actionem Sacramentalem producitur, cum tamen relationes non producantur, sed consurgant ad productionem fundamenti proximè. Patres etiam de charactere loquentes dicunt ipsum imprimi, aut infigi, quæ voces quid absolutum indicant, non consurgentem relationem; disputant hac de re scholastici, quæ disceptationes nostri non sunt instituti. De characteris subiecto conueniunt scribentes ipsum animæ inhærere, & esse simpliciter in substantia animæ, ac proinde esse indelebilem, nihil Sess. 7. Can.

hil enim habet contrarium, à quo possit expelli, & est in subiecto incorruptibili, & euidentissimum huius indelebilitatis est argumentum, quod Sacramenta, quæ ipsum imprimunt iterari non possunt nulla certè alia de causa, nisi quia impressus character permanet semper; est enim consecratio quædam, quæ tamdiù durat, quamdiù res consecrata viget; generaliter tria operatur character seù propria munera; aptum facere suscipientem ad Diuinum cultum, configurare Christo, & distinguere ab alijs. Hic igitur character, vt est effectus baptismi, & confirmationis, ità & sacræ ordinationis; per hæc enim tria Sacramenta accipit homo nouam potestatem, & deputatur nouo ministerio per nouam consecrationem, statum mutat, ideòque recipit nouum signaculum, nam per ordinationem adscribitur ordinatus inter duces, & præpositos Christianæ militiæ, & accipit potestatem distribuendi bona Domini sui. Qualiscumque hæc est ratio, quæ potuerit excogitari à priori, est & alia à posteriori quidem, sed vrgens, quod scilicèt Sacramentum ordinis, sicut nec baptismus, & confirmatio, semel collata possunt iterari,& nulla certè alia de causa, nisi quia imprimunt characterem, cui quidem fieret iniuria, si iteraretur, aut superueniente charactere iam impressus videretur deleri, vel si vterq; consisteret, alteruter abundaret,& otiosus,ac inanis esset, quam quidem rationem torquere hæreticos, exceptis Anabaptistis notat *Vazquez*, nec ab eaposse ipsos se expedire, vtcumque respondere nitantior; vt autem hoc characteris nomen Augustino tribuitur, quia, vt notat *Bellarmin.* antiquiores Patres signi, aut signaculi nomine tantùm ipsum indigitarunt, ità eiusdem auctoritate confirmandus est.

3.p D.Tho. e tom. 2. sp.134.c.1. 18.

controu.tom. lib. 2. de Sac.Sacram. 19.

4 Primùm igitur in libro suo de Bono coniugali contra Iouinianum hæc habet. *Quemadmodum si fiat ordinatio Cleri ad plebem congregandam & etiam plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis Sacramentum ordinationis, & si aliqua culpa aliquis ab officio remoueatur, Sacramento Domini semel imposito non carebit, quamuis ad iudicium permanente.* En igitur quid stabile, & permanens ordinationis Sacramentum, quod sanè alitèr intelligi non potest, nisi, vt aliquid post ordinationis actum impressum relinquat, hocq; ipsum dicimus characterem. Pressiùs adhuc aduersùs *Parmenianum*. *Neque enim vllo modo per deuotum militem, quod à priuatis vsurpatum est signum regale violabitur; si enim aliqui furtim, & extraordinariè non in monetis publicis aurum, vel argentum, sed æs percutiendo signauerint, cum fuerit deprehensum, nonne illis punitis, aut indulgentia libertatis, cognitum regale signum thesauris regalibus cogetur inferri, aut si quisquam est siue desertor siue qui nunquam omninò militauit, qui nota militari priuatum aliquem signet nonne vbi fuerit deprehensus ille signatus pro desertore punietur, & eò grauiùs, quo probari potuerit nunquam se militasse, simul secum punito, si eum prodiderit, audacissimo signatore? an si fortè illum militiæ characterem in corpore suo non militans pauidus exhorruerit, numquid homine liberato, atq; correcto, character ille repetitur, ac non potiùs agnitus approbatur? an fortè minus hærent Sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc nota? cum videamus nec Apostatas carere baptismate, quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus non restituitur, & ideò amitti non posse iudicatur? an ducenda de militia similitudo non fuit &c.*

c.14.

Lib. 2 c.13.

Agnouit *Augustinus* analogiam inter

ter monetalem characterem, seù militarem, & Sacramentalem, & ab vno ad alium adæquatissimè arguit, & quamuis loquatur de baptismali, idem tamen censendum, & de Sacramenti ordinis, concesso enim charactere baptismali non est difficile confiteri & illum confirmationis, & ordinis, cum sint hæc Sacramenta eiusdem rationis, vt considerat *Vazquez*, sed demùm & de baptismi, & ordinationis charactere loquitur alibi *Augustin.* & rem, ac nomen in vtroque Sacramento agnoscit. *Nos ergo* (ait) *sic illos* (Hæreticos, & Schismaticos) *suscipimus, vt sunt; Absit à nobis, nam heretici sunt, suscipimus autem Catholicos mutantur, suscipiuntur: sed propter malum, quod habent non in eis possumus persequi bona, quæ agnoscimus; malum enim dissensionis, schismatis, hæresis malum suum habent; bona verò, quæ in illis agnoscimus non sunt sua, Domini nostri habent bona, Ecclesia habent bona, baptismus non est ipsorum, sed Christi, inuocatio nominis Dei super caput ipsorum, quando ordinantur Episcopi, inuocatio illa Dei est, non Donati, non eum suscipio Episcopum, si quando est ordinatus, super caput eius Donatus est inuocatus; in errante, & deserente milite, crimen est desertoris, character autem non est desertoris, sed Imperatoris, sed frater noster non deseruit, vbi adhuc nunquam fuit, siquidem in illo desertore error est natus, quando est à desertore signatus. Qui primò schisma fecit, qui se ab Ecclesia Catholica separauit, cum his, quos secum traxit desertor fuit; cœteri à desertoribus signati sunt non signo desertoris, sed signo Imperatoris &c.* En igitur ex verbis Augustini characterem in baptismo, & ordine, en indelebilem, ac in transfugis manentem, possent & aliæ eiusdem auctoritates cumulari, sed res penès Augustinum certissima est, nec testimonijs insistendum.

Vbi sup. n. 14.

Serm. de Gestis cũ Emerito.

Claudat demùm *Gregor. Nyssen.* de Sacerdote loquens. *Cum enim heri, ac tempore superiori vnus è multitudine, ac plebe esset, repente redditur Præceptor, Præses, Doctor pietatis, mysteriorum latentium Præsul, eaque contingunt ei, cum nihil, vel corpore, vel forma mutatus, sed quod ad speciem externam attinet, ille fit, qui erat, inuisibili quadam vi, ac gratia inuisibilem animam in melius transformatam gerens &c.* Inhæret ergò quidpiam animæ, quod eam transformet, idque non aliud, quàm character, de quo, & effectibus sacræ ordinationis satis.

Tract. 5. & in Ioan. lib cont. lit. Peliani. c. 2 lib. 1. co Crescen. c. vlt.

In Orat. Bapt.

De Diaconissis. Excursus.

Certum non minùs, quàm compertum est sacram ordinationem virili sexui adeò propriè in Ecclesia competere, vt de sexu ipso ad sacram ordinationem idoneo dissertationem non duxerimus instituendam, vel hunc ipsum in dubium reuocandum. Quia verò nomina quædam occurrunt apud sacros scriptores, quæ gradum Ecclesiasticum in mulieribus etiam insinuent, immò & ipsa ordinationis vox nonnunquam circa easdem legitur adhibita, ideò de hac ipsa vocum acceptione, & de gradibus hisce fœmineo sexui competentibus, saltem prisco Ecclesiæ æuo, ad coronidem materię quasi per appendicem pauca adnectemus.

1 Fuit hæreticorum error existimantium fœminas sacræ ordinatonis capaces, qui ne dum mulieres in Diaconissas ordinarent, sed & qui ex mulieribus Presbyteras, & Episcopas haberent, Cataphrigæ hic fuere, quo nomine alij singulares hæretici, tanquam generali titulo à loco desumpto, continentur.

...reſ. 49. tur. Ex *Epiphanio*, qui ſingularia ipſorum nomina recenſet à Montano proficiſcentium, & eius ſchola id colligitur error, quo & antea decepti Gentiles rectum cenſuerunt, vt maſculis Dijs Sacerdotes mares ſeruirent, Deabus verò Fœminæ in Sacerdotio obſequium præ- *...e præſcrip. 52.* ſtarent. Montaniſtarum inſaniam, & ſectarum inter eos multiplicem nume- *...e præſcript. ...ertic. c. 41.* rum innuit *Tertullian.* antequam infœliciter fieret & ipſe eorum aſſecla, & quoùſque ſe efferret fęminarum penès ipſos ordinatarum petulantia paucis deſcribit. *Ipſæ mulieres hæreticæ, quàm procaces! quæ audeant docere, contendere, Exorciſmos agere, curationes repromittere, forſitan & tingere*, hoc eſt baptizare, quia Sacerdotes habentur, vt ibi notat *Pamel.* Verùm, quidquid delirauerint hæretici, conſtans ſemper, eaque perpetua fuit in Eccleſia traditio, quæ non ſolùm ordinari mulierem aliquam vnquam permiſit, ſed & ſemper prohibuit, vnde fas eſt colligere Eccleſiam ipſam id ſemper tenuiſſe, iure diuino mulieribus interdictum ordinatione ſacra, nec huius Sacramenti eas agnouiſſe capaces. Grande enim argumentum illud, quod viuente Chriſto Sanctiſſima eius Mater, & Maria Magdalena tanti Sacramenti relictæ fuerint expertes, nec vnquam per tot ſubinde ſæcula mulierem aliquam legamus ordinis Sacramento initiatam, immò iniuſtè actum videretur con toto ſexu, ſi eo exiſtente capace nuſquam ad actum hæc capacitas, ſaltem in vna, eſſet redacta; facti hæc ſunt, ſed & congruum euincit ratio, ſexum muliebrem ab ordinatione alienum; cum enim Sacerdotes, & Epiſcopi ità per ſacram ordinationem à communi hominum conditione ſeparentur, vt eos longè longiùs excellant, eoſque docere, dirigere, ac ducere debeant, valde indecens eſſet, mulierem in adeò ſublimi gradu conſtituere, ac tantum auctoritatis, & muneris ipſi tribuere, quando *neceſſitas humilitatis cum muliere cenſetur*, ait *Tertullian.* & mulieri Apoſtolus vel loqui in Eccleſia interdixit. *De Virg. Veland. c. 9.* *Mulieres in Eccleſijs taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit.* Reſpicit Apoſtolus ad legem Diuinam *Geneſ.* 3. qua dictum Euæ; *ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui*, vnde ſubdit; *ſi quid volunt diſcere domi viros ſuos interrogent; turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia.* Abſit, vt credamus inſtituiſſe Chriſtum, quod turpe aſſerit & apertè Apoſtolus, vnde & *Tertullian.* nondum dementatus. *Non permittitur mulieri in Eccleſia loqui, ſed nec docere, nec tinguere, nec offerre, nec vllius virilis muneris, nedum Sacerdotalis Officij ſortem ſibi vendicare.* *Vbi ſup.* An autem quoad minores ordines, & tonſuram ſaltem cum Pontificia diſpenſationi idem ſit ſtatuendum dubitatum à Theologis, & provt variè ſentiunt, an ſint minores ordines Sacramenta, an verò Sacramentalia, variè etiam ſtatuunt de promouendis ad hos mulieribus. Temperamus ab ea diſquiſitione, de qua *Vazquez* exactè; nobis innuiſſe ſatis. *In 3. p. tom. 3. diſput. 245. c. 1. n. 11. & 12.*

2 At verò vrgent in oppoſitum frequentia, ſaltem primis illis Eccleſiæ ſæculis, Subdiaconarum, Diaconiſſarum, Presbyterarum, immò & Epiſcoparum nomina, quæ ad eos gradus per ordinationem euectas mulieres indicant, ne nomen, aut ſine re, aut à re diſſonum velimus, & eſto, quod de nominibus alijs paratum ſit effugium, at de Diaconiſſis non adeo facilè. *Concil. Turon. 2. Can. 12. 13: Antiſiodorenſ. Can. 21. Roman. ſub Greg. II. Can. 1 & 3.* De ijs enim ſenſit Apoſtolus, dum Presbyterorum, & Diaconorum ordinandorum conditiones præſcribens immediatè eaſdem, & in mulieribus ſpectandas propoſuit. *1. ad Timot. c. 3.* *Mulieres ſimiliter pudicas,*

non

non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus, & alibi. *Vidua eligatur non minùs sexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educauit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit, si omne opus bonum subsecuta est*. Contextus, quo de Diaconorum, & Viduarum electione agitur, Diaconissas hasce viduas indicat, & dum cernimus easdem penitùs conditiones in ipsis exigi, quæ in Diaconis, iam eundem gradum, & ordinem in ijsdem licet arguere, & ad idem vocatas ministerium, quod sit vnius viri vxor configurationem sacri ordinis propriam indicat; & si nomen, ac officium sacrum videmus cum Diaconis commune, non est cur, & communem ordinem negemus.

Ibid. c. 5.

Quod attinet ad nomina *Episcopæ, & Presbyteræ* mulieribus tributa in supra allegatis Concilijs, in quem sensum sint ipsa accipienda fundatè declarat *Baron.* non enim fuere ità appellatæ, quasi supra Diaconissas gradu positæ aliquo munere in Ecclesia fungerentur, sed quia seniores viduæ ab ætate dicerentur Presbyteræ, vt indicat apertè *Laodicenum Concilium Can.* 11. quem transtulit *Gratian. in Can. mulieres, quæ* 32. *dist.* & apud *Balsam.* breuior habetur, & ad intentum aptior. *Non oportere ea, quæ dicuntur seniores*, grecè ibidem λεγομένας πρεσβύτιδας *viduas, vel præsidentes in Ecclesijs constitui*, vbi *Balsam. Antiquitùs mulieres quædam vetulæ in Catholicis Ecclesijs sedentes reliquas fortè mulieres ad bonum, honestumque ordinem seruandum deducebant*. Erat igitur hoc ætatis nomen non muneris titulus; at frequentius hoc Presbyteræ nomen illis fuit iniunctum, quarum maritis in Presbyteros electis ipsæ separatim vitam cęlibem ducebant, quo sensu & Episcopæ dictæ, quarum maritis in Episcopos consecratis, ipsæ subinde spectata vitæ sanctitate segregatæ viuerent, sicut & Diaconissæ, & Subdiaconissæ potuere dici, quæ ab ordinatis Diaconis, aut Subdiaconis fuissent relictæ; denominationes à vulgato, & populari vsu potiùs deductæ, & non à ministerio Ecclesiastico, cui per ordinationem essent additæ. At pretèr hanc significationem *Diaconissæ*, est & illa, qua munus in Ecclesia præcipuum indigitatur, ad quod certa quædam veluti ordinatio erat præscripta, & de hoc nobis agendum. Creditum plerisque Diaconissas easdem esse, aut fuisse cum viduis, at re attentiùs inspecta notabile inter ipsas aduertimus discrimen, ipsumque multiplex.

Tom. 1. Annal. anno 34.

3 Viduæ nomen se ipsum pandit sed præter vulgatissimam hanc acceptionem mulieris post obitum viri sine marito viuentis, statim ab Apostolis fuere in Ecclesia viduarum collegia (quod notauit *Baron.*) siue ordo, in quem promissa castitate illæ solummodò admittebantur, quæ præmisso diligenti castitatis experimento ab omni incontinentiæ discrimine procul aberant. Diaconissæ verò recipiebantur non solùm viduæ, sed & virgines, nec solùm ad castitatem seruandam, sed & alia munia in Ecclesia obeunda consecrabantur. Vnde viduæ solo voto constabant, Diaconissæ certo ritu, qui ordinationem quamdam exhiberet, constituebantur. Vtriusque recipiendæ formam, vel addicendæ continent *S. Clementis Romani Constitutiones*, nec describendam inde censemus. Viduæ subijciebantur Diaconissis, ijsque obediebant, ex eodem Clemente; vbi loquuntur Apostolicæ constitutiones de viduis nullum eis officium tribuunt; at Diaconissis vtique varia munera, sed præci-

Tom. 1. Ann. 57.

Lib. 8. Apost. constit. c. 16. & c. 31. lib. 3. c. 7. lib. 5. passim.

præcipuè vidua domi quieta, tranquilla statuitur, cui nefas per alienas circumcursare domos. Diaconissæ è contra ad alienas domos mandata Episcoporum cautè perferentes mittebantur. Viduarum ordo semper ex iam nuptis, Diaconissæ nonnunquam ex virginibus, ac innuptis assumptæ, vt testantur eædem Clementis constitutiones, & lubet de Diaconissis accipere, quæ apud *Tertullian.* in hæc verba legimus. *Quantæ igitur, & quæ ordinari in Ecclesia solent, quæ Deo nubere maluerunt, quæ carnis suæ honorem instituerunt, quæque se iam illios pudoris filias dicauerunt occidentes in se concupiscentiam libidinis, & totum illud, quod intra Paradisum non potuit admitti.* Cum tamen idem alibi virginem inter viduas tanquam quid portentosum stupeat in traditæ iam differentiæ argumentum; sic enim de *virginib. veland. Planè scio alicubi virginem in viduatu ab annis nondum viginti collocatam, cui si quid refrigerij debuerat Episcopus, aliter vtique saluo respectu disciplinæ præstare potuisset, ne tale nunc miraculum, ne dixerim monstrum, in Ecclesia denotaretur: virgo vidua hoc quidem portentuosior, quod nec quà vidua caput texit, vtrumque se negans, & virginem, quæ vidua deputetur, & viduam, quæ virgo dicatur, sed ea auctoritate illic sedet intecta, qua & virgo.* Aut ergo sibi contrarius *Tertullianus*, aut differentiam iam assignatam, vt supponit, ità & confirmat. Virgines etiam aliquando Diaconissas supponit *Iustinianus in l. raptores 42. C. de Episc. & Cler. & in nouella 6. C. 6. Balsam. & Zonar. ad Can. 19. Concil. Nicæni primi, & Balsam.* non sine re dixit virgines *aliquando*, quia præcipuè, & frequentiùs huic muneri addicebantur viduæ, consentitque apertè *Theodos. Imp. in l. 27. C. Theodos. de Episc. Eccles. & Cleric. & ibi Gothofred.* cuius ea verba. *Nulla nisi emensis sexaginta annis, cui votiua, domi proles sit, secundùm præceptum Apostoli ad Diaconissarum consortium transferatur, cum filijs suis curatore (si id ætas poscit) petito bona sua idoneis sedule religione gerenda committat:* virgines hic non supponit *Theodos.* Hæc ætas nimia visa est *Concilio Chalcedon. Can. 15. & Trullano C. 14.* ac proinde ad 40. redacta; Iustinianus mediam viam tenens ad 50. auxit primò, sed demùm iterùm ad 40. redegit, vnde *Balsam. (vbi sup.) Virgines aliquando ad Ecclesiam accedebant, & Episcopi suasione seruabantur, vt pote Deo dedicatæ, sed cum amictu laico, id enim est in habitu censeri; cum autem 40. annorum ætatis essent Diaconissarum quoque ordinationem recipiebant, si omninò dignæ inuenirentur.* Ideòq; viduarum nomen ipsis relictum, quod vel ab ipsis erumpentis Ecclesiæ cunabulis inditum fuerat, cum difficile tunc esset virgines reperire matura ætate, prudentia, & auctoritate pollentes, & ideò Diaconissæ plures viduæ, pauciores virgines, sed receptæ tamen, quæ verò viduæ non Diaconissæ ad viduatum recipiebantur, vidualem vestem induebant, & castitatem profitentes coram Episcopo velamen etiam recipiebant in Ecclesiæ sacrario; *Concil. Chartagin. 4. C. 104. Arausican. 1. in C. viduitatis 27. q. 1. Toletan. 4. Can. 55.* duas viduarum species distinguens, sæcularium scilicèt, & sanctimonialium, & demùm *Toletan. 10. C. 4. relatum in Can. vidua 20. q. 1.* quod si quæ objiciantur Pontificum, vt Gelasij, aut Conciliorum auctoritates viduas velari vetantium, quadruplicis veli tradita distinctione occurrit *Gloss. ad Can. deuotis 20. q. 1.* verbo

vela-

[Margin notes: ib. 6. c. 17. i fin. / de exhort. ca. 11. cap. vlt. fin. / c. 9. / Ad l. raptores, & Nou. 6. c. 6. Nou. 123. c. 13 / Act. Apostol. c. 6. Apostol. const. lib. 2. c. 18. / Epist. 1. Epaun. c. 21. Turon. 2. c. 21.]

velamen, eoque assignato, quod viduis æquè, ac virginibus competat; *ad c. Viduas 27. quæst. 1.* discrimen etiam assignauit inter velationem viduarum, & virginum; At Diaconissarum benedictio fuit longè sublimior ex Iustiniano, quæ proindè ab ipso, sed & longè antè à *Tertulliano* ordinationis nomine donata fuit; χειροτονίας nuncupant *Constitutiones Apostolicæ*, eaque ipsa voce vsus *Iustinianus*, *Chalcedonense Concilium*, & *Trullan*. quæ non aliud significat, quàm ordinationem; non tamen Diaconissis ea tradita quæ Diaconis, id enim vetitum *Can. 19. Niceni 1.* sed alio ritu, & alia manus impositio merè ceremonialis ipsis facta, quæ longè diuersa à sacra ordinatione, & ea, quæ Diaconi propria. Ordinationis Diaconissarum formulam exhibent Apostolicæ Constitutiones apud *Clementem Romanum*.

d. Nou. 6. c. 6. de exhortat. cast. cap. vlt. Nou. 123 c. 13. & sup. can. 15. c. 14. & c. 40.

Lib. 8. c. 16. 1. ad Timoth. c. 5.

Non ignoramus agitari valdè inter Patres, an quæ scribit Apostolus ad Timoth. *vt Vidua eligatur non minus, quàm sexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor &c.* vt & supra retulimus, sint accipienda de viduis illis præcisè tantùm, quæ stipendijs, & prouentibus Ecclesiæ alebantur, & quarum extitisse collegium notauimus cum *Baron.* an verò etiam de Diaconissis; Hinc inde stant Patres; Pro solis viduis stant *D. Thom. Hieronymus Chrysostom.* de ijsq; volunt loqui Apostolum, quæ Ecclesiæ opibus sustentabantur, cum ipsæ labore suo se alere non possent, vt supponit *Hieronym.* Pro Diaconissis, & quod de ijs accipienda sint D. Pauli verba. *Idem Hieronym.* alibi. *Primas, Sedul. cum eo*, sed magis literę cōsonat opinio prima; Viduas enim vt pote periculosioris incontinentiæ, sexaginta annorum eligi vult, tunc siquidem de continentia, quam promittebant, cautior, & tutior poterat esse securitas; lubricum viduarum statum magis, quàm virginum pulchrè descripsit *Tertullianus*; *tamen vidua habet aliquid operosius, quia facile est non appetere, quod nescias, & auersari, quod desideraueris nunquam, gloriosior continentia, quæ ius suum sentit, quæ quid viderit nouit. Poterit virgo fœlicior haberi; at vidua laboriosior; illa quod bonum semper habuit, ista quod bonum sibi inuenit; in illa gratia, in ista virtus coronatur.* Ac proinde addidit *D. Paulus*. *Adolescentiores autem viduas deuita*. *Cyprianus* exponit. *Prœteri D. Thom. caue, ne recipias ad substentationem passim in Ecclesia*. Rationem subtexuit *Apostolus*; *cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quod primam fidem irritam fecerunt*; quæ sanè verba, vt de solis viduis sunt, ità intentionem de viduis esse, & non de Diaconissis confirmant, quod sensit & *Baron.* circa Apostoli intentionem, præterquam quod supra attigimus cum eodem *Baron.* Diaconissas in Ecclesiam inuectas, & earum ministerium receptum postquam defecerant viduæ à proprio officio. Vnde post Pauli æuum fortasse, etiam circa earum ætatem variatum, vt supra ex lege Theodosij aduertimus.

In 1. ad Thimoth. c. 5. sect. 2. Epist. 19. ad Salnamam. ep. 11. ad Agerculian. c. Hamil. 14. in c. 5. 1. ad Timoth. ad c. 5. 1. ad Timot.

Lib. 2. ad vx. c. vlt.

Lib. 3. ad Quirinum. c. 74. vbi sup. lec. 2.

4 Iam igitur ad ipsarum munus, & materiæ coronidem. Diaconissæ itaque foribus Ecclesiæ præsidebant, per quas mulieres in Ecclesiam ingrediebantur, sicut ianitores, siue ostiarij præerant ianuis; per quas viris patebat ingressus, vnde *Martyr Ignatius* ipsas *sacrorum vestibulorum custodes* appellat; sicut enim in templo erant portæ pro fœminis, & loca orationis pro ipsis separata, ità & mos idem laudabilis in Christianorum Ecclesias fuit translatus, & vtinam adhuc vigeret. In mulierum præcipuè ministerijs operam suam

ſuam impendebant Diaconiſſæ, vt ex S. *Clemente* colligitur. Vbi enim Epiſcopus, quid perferendum mulieribus iniungeret, mittebatur Diaconiſſa, ne miſſo Diacono obtrectandi, ac ſuſpicandi infidelibus daretur occaſio; cum baptiſmus per immerſionem fieret perneceſſaria erat Diaconiſſæ opera, vt miſſa in fontem muliere modeſtiæ parceretur; cum mulierum frons vngeretur ab Epiſcopo, Diaconiſſa abſtergebat non enim eſt neceſſe aſpici mulieres à viris, ait *S. Clemens*, ſed lubet omnia Diaconiſſarum munia, ipſis *S. Epiphanij* verbis reddere vberiùs. *Miniſtrarum quidem Diaconiſſarum appellatarum ordo eſt in Eccleſia, non ad ſacrificandum, neque vt quidquam aggredi permittantur, verùm reuerentiæ gratia muliebris generis, aut propter horam lauacri, aut viſitationis, affectionis, aut laboris, & quando nudatum fuerit corpus mulieris, vt ne à viris ſacrificantibus aſpiciatur, ſed à miniſtrante muliere, cui præſcribitur à Sacerdote, vt curam gerat ad tempus indigentis mulieris, in tempore denudationis corporis eius, ità, vt ordo bonæ diſciplinæ, ac Eccleſiaſticæ bonæ inſtitutionis valdè ſcientifice munitus ſit in menſura regulæ*. Hactenùs *Epiphanius*, cuius verbis ad rem perappoſitè ſubnectit *Baron. Quantumlibet prædicta Diaconiſſæ curent, non tamen erant eiuſmodi, vt ſicut Diaconi manus impoſitionem acciperent, vel aliquo Sacramento initiatæ eſſent, nam Sacroſancta Nicœna Synodus ea ex cauſa eaſdem inter laicas adnumerat*.

Ap. ſt. Conſt. lib. 3. c. 15. in fine.

Hæreſ. 79.

Nec vrget, quod ex *Græcorum Eucologio* Diaconiſſæ apud ipſos ordinentur ſolemni ritu, & dum ordinantur recipiant ab Epiſcopo manus impoſitionem, tùm quia ordinationis verbum nimis generale eſt, quàm vt tantùm ad veram, & Sacramentalem propriam ordinationem debeat reſtringi, tùm etiam quia (vt iam ſupra innuimus) non vna eſt manus impoſitio, nec continuò à cæremoniali ad Sacramentalem poteſt illatio fieri. Hæc per excurſum de Diaconiſſis, & de tota ſacra ordinatione ſatis, quæ aliquantò diutiùs conſueto nos detinuit, neque enim grauiſſima, & ampliſſima materia ad arctiores, & anguſtiores limites potuit reuocari, ac inter eos ſine diſpendio arctari.

Tit. de Diaconiſſis pag. 263

CAP. IX.

De Vita, & Honeſtate Clericorum, & eorum Cœlibatu.

1. *Partitione materiæ præmiſſa, à veſtitu ſumitur exordium, de cuius intentione agitur, & qualitate.*
2. *Veſtibus tonſura debet eſſe comes, & de ea latè, & congruè, ac de capillorum cultu.*
3. *Arma dedecent Clericos, & militaria indumenta, & de eorum temperantia in cibo, & potu.*
4. *De Clericorum honeſtate circa negotia, & circa ſtudia.*
5. *De Clericorum caſtitate, pudicitia, & cohabitione cum mulieribus.*
6. *Concubinæ vetitæ, & quatenùs liceat à Clerico ſic notato Sacramenta percipere.*

VM ſit, quod (vt aliàs notauimus) Clerici per ſacram ordinationem *à communitate vulgi ſeparentur, & in Diuinorum miniſtrorum numerum cooptentur*; ſic enim ait *S. Greg. Nyſſenus*, vel vt loquitur *S. Greg. Nazianzenus, magnum hunc gradum aſſequantur, atque in eorum, qui appropinquanti Deo appropinquant,*

Orat. de S. Baptiſmate.

quant, numerum adſcribantur, Diuinamque quodammodò formam participent, iam qualis debeat eſſe ipſorum conuerſatio, quiue mores, conijcere, & inferre facile eſt. Attamen quanta debeat eſſe eorum vitæ integritas, quæ omnibus inſtar ſpeculi proponitur, quæ honeſtas, quodue inſtitutum diſſeremus generalitèr, ſingularia tractantibus relinquentes; veſtitum ergo conſiderabimus, mores, & diſciplinam, quæ capita omnia neceſſariò exponenda facilè ſuggerent.

1 Veſtitus itaque ſeſe exhibet primò; proſpexit, præſcripſitque Eccleſia militantibus ſuis congruum habitum, ea planè intentione, qua veſtitus inſtitutus, non ſolùm ſcilicet vt tegat, & nocua arceat, ſed vt deſignet, ac diſtinguat; deſignet religioſæ vitæ inſtitutum, diſtinguat à laicis, & ſæcularibus, à quibus diſtare maximè debent Clericorum mores, vita, porfeſſio, vnde aſſumentes habitum probè etiam noſſent ingredi ſe vitam à ſæculi negotijs ſeiunctam, ac remotam, aſſumpti habitus hanc intentionem expreſſit *S. Dionyſ. Areopagita*; *Prioris autem veſtis detractio, & alterius aſſumptio ſignificat à media ſancta vita ad perfectiorem traductionem, ſicut in diuina illa regeneratione veſtis immutatio declarabat expiatæ vitæ ad contemplandi, & intelligendi ſtatum, tranſmigrationem, & euectionem*; ac proinde qui aſſumit mutari ità debet, vt de ſæculari, & profano factus ſacer religionem vndique ſpiret, ac de eo dici poſſit, quod de Maximo facto Clerico ſcribebat *Sidon. Habitus viro gradus, pudor, color, ſermo religioſus*, iſq; demùm, qui vel tacente Clerico mutationem teſtetur, & loquatur ſicut de pallio ait *Tertullian.* acutè. *Verùm & ſi eloquium quieſcat, aut infantia ſubductum, aut verecundia retentum (nam & elingui philopſophia vita contenta eſt) ipſe habitus ſonat, ſic denique auditur philoſophus non videtur. De occurſu meo vitia ſuffundo; quis non æmulum ſuum cum videt patitur? quis oculis in eum poteſt, in quem mentibus non poteſt? grande pallij beneficium eſt, ſub cuius recogitatu improbi mores vel erubeſcunt*. A pallio ad Clericalem amictum nil aptiùs poſſit transferri, qui ideò religiosè ſuſcipiendus, ac religioſiſſimè geſtandus.

De Eccl. Hierarc. c. 6. §. 4. in theor.

Lib. 4. epiſt. 24.

De pallio c. 6.

Veſtis igitur propria cum ſit aſſignata, & conſtituta Clericis, ea indui ſemper debent tanquam propria, & officij ſui indice; ſic enim *Conſtantinopolitana Synodus in Trullo Can. 27. Nullus eorum, qui in Cleri catalogum relati ſunt, veſtem ſibi non conuenientem induat, neque in ciuitate degens, neque iter ingrediens, ſed vtatur veſtibus, quæ ijs, qui in Clerum relati ſunt, attributæ fuere*. Subtexuit rationem *Balſam. virtutis enim, & boneſtatis exemplum debent eſſe Clerici, non autem ſtolidæ, indecoræque, ac inboneſtæ vitæ*. Adeò morum, & honeſtæ vitæ indices ſunt, argumentumque præbent congruæ, aut incongruæ adhibitæ veſtes. Clericales hæ veſtes dictæ, & veſtis Clericalis non alia, quàm illa, quam tunicam Sacerdotalem appellat *Zaccharias in C. Epiſcopi 24. q. 4. & Gloſſa* exponit talarem *ex Can. non liceat 23. diſt.* quæ proinde & *ſtola* dicta, nec impropriè, cum enim ſtola eſſet veſtis ad talos demiſſa, & pudicis, ac honeſtis matronis olim addicta, vt apud *Tertullian.* ità Clericis ex nomine documento eſſe debet *C. nullus. 21. q. 4.* vnde in capitularibus Caroli Magni. *Vt Sacerdotes ſtolas portent per ſignum caſtitatis, ſicut decretum eſt.*

De Pallio c. 4.

Lib. 6. c. 169.

Puræ debent eſſe Clericales veſtes nullius ſpectati, aut variegati coloris, aut adiecto aliquo interſtinctę, quales appellauit *Sidon. Viridantia ſaga limbis*

Lib. 5. ep. 20

bis marginata puniceis, sed nigræ, vt cumque antiquitùs Clerici violaceo, seù castaneaceo vterentur colore, Monachi vero pullo. Humilitas maximè in Clerici vestibus spectari debet tùm respectu coloris, tùm respectu pretij adeò, vt auro, aut argento non debeant esse intextæ, sed quæ demùm honestatem, & modestiam spirent, cum animum gestantis sępè prodat amictus.

2 Vestium decori respondere debet tonsurę gestatio, de qua omnia notabiliora tradidimus supra de tonsura agentes. Hęc à Gręcis dicitur παπαλίτρα, tonsura, seù rasura in modum coronę, à πάπας, quod pater significat, nomen non solùm maioribus, sed etiam minoribus ordinibus commune, & λίτρα, quod circulum, seù cinctorium notat; corona latinis, & meritò, quia (vt inquit *Cęl. Rhodigin.*) *ex Romanæ Ecclesiæ institutione regnum præfert, quod in Christo spectatur, capillorum verò decisio temporalium indicat bonorum depositionem*. Nec satis Clerico gestare coronam, sed declinandus insuper immodicus comę cultus, & studiosa luxuries, inde in Concilio Chartaginiensi 4. C. 44. vnde compilator transtulit in *cap. Clericus 5. de vita, & honest. Cleric. Clericus nec comam nutriat, nec barbam*; quamuis in plerisque editionibus Concilij Chartaginiensis non ità legatur *Can.* sed *Clericus nec comam nutriat, nec barbam radat*; qua lectura admissa immò barbæ abrasio videatur interdicta, & adnuunt Apostolicę Constitutiones apud *S. Clementem* ità statuentes; *Oportet præterea non barbam radere, neque formam hominis contra naturam mutare; ait enim lex, non radetis barbas vestras, mulieres namq; vt deceret non esse barbatas fecit earum auctor Deus, viros contra, vt non deceret idem iustè statuit*. Nihilominùs mos barbę radendę in Ecclesia Occidentali inualuit, contra Orientalium morem, pro qua obseruatione districtissimè imperauit *Gregor. VII. Rom. Pontif.* Verùm rem, & morem huiusmodi tanquam indifferentem etiam in Ecclesia Occidentali immutauit vsus, cum pro tempore vario tum barbati, tum rasi incesserint Occidentales Clerici, & quo superiori eruditè pro Sacerdotum barbis pugnauit *Pier. Valerian.* omisit, aut ademit verbum *radat* compilator decretalium, ne ansam cauillandi relinqueret illis, qui abrasionem tanquam detestabilem damnant. Hoc certum, quod circa comam, & circa barbam nimium studium damnatur; abrasio totalis excluditur, ne Sacerdotes, & Clerici Christiani Ethnicos videantur imitari, sic enim *D. Hieronym. Perspicuè demonstratur rasis capitibus, sicut Sacerdotes, cultoresque Isidis, ac Serapis nos esse non debere*. Nimiùs, isque studiosus cultus, sęcularis vanitatis index æquè damnatur; moderatus vsus admittitur, qui Clericum deceat. Ridenda plane illorum assentatio, qui publicæ disputationi exposuerunt, an gestare capillos Clericis sit peccatum mortale, & vt placerent insectantibus capillos, disputando; affirmantem sententiam sustinuere, sed prudentia præsidentium typis obstitit, ne hæc publicarentur, & ex angulo Clericorum reliquum, & Romana Curia tota sub oculos Summi Pontificis nexibus peccati mortalis illaquearetur; ne quid nimis tum quòad capillos, tùm quòad barbam, dú vtrobique modestia, & discretio appareat; qualem præscribit *S. Ambros. Ipse non sit affectatus decor corporis sed naturalis simplex, neglectus magis, quàm expetitus, non pretiosis, & albentibus adiutus vestimentis, sed communibus, vt honestati, vel necessitati nihil desit, nihil accedat nitori*. Affectatum damnatur studium, non appositus cultus.

Antiq. lect. lib. 18. c. 38. — *Lib. 2. c. 3. circa fin.* — *Lib. 8. epist. 10.* — *Hierogliphic. tom. 2. in prin.* — *In Ezechiel. c. 44* — *Lib. 1 offic. c. 19.*

3 Mili-

3 Militaria vestimenta, & armorum vsus dedecent omninò Clericos, vt ex *Concil. Pictauiensi* statuitur *in C.* 2. *h. t. C. Clerici. C. quicunque* 23. *q.* 8. Prosequitur *Nicetas Cartophilax* latè, sed & adhibito moderamine in responsionibus suis adeò, vt genus quodam Apostasiæ videatur, si quis vestem mutauerit, quam, sicut & tonsuram, in signum ordinis Clericalis assumpsit; arma enim Clericorum propria sunt orationes, & lacrymæ, *Ambros. in C. conuenior* 23. *q.* 8. ferro enim sanguis elicitur, quo Clerici maximè abstinere debent. *Can.* 27. *Apost.* eosque decet præcipuè lenitas, cui nil magis repugnat, quàm bellicus furor.

Lib. 5. Iuris Græco Rom. p. 348.

Temperantia maximè quòad cibum, & potum exigitur à Clericis, ac proinde damnatur crapula; districtè *Innocentius III. in Concilio Lateranen. A crapula, & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant, vnde vinum sibi temperent, & se vino in C. à crapula. h. t.* ideò vetitæ paribus poculis inuitando potationes *C. nullus dist.* 43. *C. nullus de consec. dist.* 5. & repotia, siue frequentia conuiuia, de quibus, & eorum græco nomine *Cuiac.* Hac ipsa ratione, & Tabernis interdictum tanquam perditi luxus, & ebrietatis officinis, nisi in itinere, & necessitate exigente. C. *Clerici* 15. *h. t.* nec minùs Clericis vetiti theatrales ludi, torneamenta, turpes ioci, & mimorum figmenta, histrionum cœtus *d.* C. *Clerici* Nihilominus dubitatum scimus, num Clerici in sacris constituti peccent mortaliter, si comedijs intersint ob solam curiositatem absque periculo probabili lapsus in peccatum mortale? Negat *Sanchez*, & assertores secum auctores grauissimos aduocat, cessante scandalo, quem cessare hodie credit, ex quo vsus iam obtineat, vt Clerici frequentent; circumscriptis tamen circumstantijs, quæ valeant peccatum inducere, & quamuis resistant Canones, & præsertim *cap. Cleric.* 15. *h. t.* attamen eos esse de honestate scribit *Innocent.* vel (inquit *Caietan.*) non obligare sub mortali dempto scandalo, & contemptu.

Lib. 16. obseru. c. 19.

De Matrim. lib. 9. disp. 46 num. 40.

Ad d. c. Clerici.

In sum. verb. Cleric peccata in fin.

Alearum lusus à Clericis abesse longissimè debet *d. C. Clerici C. inter dilectos de excessib. Prælat.* nec admittitur curialitatis consuetudo, quæ excuset, vt ait ibi *Sum. Pontif.* non enim rem pessimam potest iustificare, vnde corruptelam potiùs, quàm consuetudinem ipsam appellat; ludus verò, in quo exercetur ingenium, dum tamen moderatus sit; & animi causa, non auaritiæ fiat, permittitur secluso etiam scandalo.

4 Circa negotia item, & exercitia honestas in Clericis spectatur; vetatur enim ipsis procurare, patrocinari, aut aduocare ad laica tribunalia *C. nullus* 11. *q.* 1. At coram Ecclesiastico Iudice eis permissum, & in causa Ecclesiastica. *C.* 1. *de postulando*; à contrario sensu procurare verò nullibi, procurator enim solum negocium in se suscipit; aduocatus verò tantùm iura proponit, & ideò non decet negotia huiusmodi assumere illum, qui soli Deo debet militare. *C.* 1. *ne Clerici, vel Monachi.* Permittetur nihilominùs aduocare coram Iudice laico in causa propria, in causa suæ Ecclesiæ, & in causa miserabilium personarum, quæ proprias causas tractare non possunt *d. c.* 1. *de postul.* vbi & plures alij casus penès scribentes. Tutelam, aut curam suscipere nisi pietatis causa Clerici non possunt *C.* 1. & *C. fin.* 88. *dist.* adeò, vt nec testamentarij, nec datiui valeant constitui. *C. Cyprian.* 22. *q.* 3. legitimam tamen tutelam suscipere eis permittitur; *Glos. ad c. irreligiosum* 87. *dist.*

Negotiari, & mercaturam exercere interdicitur Clerico lucri causa *C. negotiatio* 88. *dist. c. secundum* 6. *ne Cler.*

Cler. vel Monachi c. sed nec eod. tit. c. Clericus dist. 94. *c. Canonum* 14. *q.* 4. à quibus iutibus infliguntur pęnæ excommunicationis, suspensionis, & depositionis tanquam contra grauiter, & mortaliter peccantem; quemcumq; contractum celebret, dum tamen lucro inhiet *c.* 1. *ne Cler. vel Monachi*; nam si emat, vt domi consumat, aut de bonis suis recolecta vendat, argui non poterit. Negotiationem vetitam Clerico intelligimus, quæ frequenter exerceatur, nam si semel, aut iterum id agat, non imputabitur; limitationes plures omittimus remittentes ad pragmaticos, qui dubia plura ad rem excitant; simpliciori Ecclesiæ æuo interdicebatur Clericis præsertim maioribus studium Physices, & legum *c. fin. ne Cler. vel Monachi. c.* 1. *eod. in* 6. sed demùm vsus obtinuit, vt ad exactiorem sacrorum Canonum, & Theologiæ intellectam Physices, & legum studia frequentent, nec ipsis imputetur, si Doctoratus gradum in vtroque iure accipiant, idq; factum cum superiorum scientia, & patientia concessionem inducit, nec vllum vel minimum finit ex constitutionibus supradictis induci scrupulum, quæ vetustioribus constitutionibus circa vitam, & mores Clericorum fuere statuta rata habuit, & innouauit *Concil. Trid. seß.* 22. *de reform. c.* 1. eorumque obseruationem iniunxit.

Sed superest adhuc, quod maximè in Clericorum moribus, & vita tanquam in speculo elucere debet, pudicitia, & castitas, qua vna tota morum integritas videtur contineri, & quæ potissima, sed non vna, Ecclesiasticorum virtus; non vna diximus, ne illorum foueamus errorem, qui vna pudicitia contenti auaritiam, superbiam, cœteraque subtiliora peccata non horrent, nec bona opera curant, omnia se præstitisse rati, si se pudicos iactent; laudamus, suspicimus, quos continentiæ laus commendat, aut vna gemma non ornatur diadema, nec flore vnico conficitur sertum; chorus debet esse virtutum, quæ se inuicem complectantur, foueant, exornent.

5 Rutilet igitur cum primis in Clerico castitas, & ab ea honesta denominetur Clerici vita; *c. vt Clericum de vita, & honest. Cleric.* eamque, vt illibatam seruent, voluere Canones sacri omnem ipsius temerandæ submouere, immò longiùs abesse suspicionem, vnde omnem frequentiam, & mulierum cohabitationē ipsis districtissimè interdixerunt assignato singulari tit. in corpore sacri iuris *de cohabit. Cleric. & mul.* & eò districtiùs, & iustiùs, quò lapsus est periculosior, & grauior in lubrico *c. oportet* 81. *dist. c. mulieres de Iudic. in* 6. & quò demùm scandalizantur maximè fideles, quemque Deus ipse in Sacerdotibus suis semper abhorruit. Idcòque non tantùm malum, sed & quamlibet mali suspicionem auertere volentes Summi Pontifices, vel ipsam cohabitationem cum mulieribus Clericis interdixerunt *c. præter hoc c. interdixit cum seqq.* 32. *dist. c. sec. cum seqq.* 34. *dist.* nouissimè *Concil. Trid. seß.* 25. *de reform. c.* 24. fœmina enim *conscientiam secum habitantis exurit* (inquit *Hieronym. in Can. Hospitiolum* 32. *dist.*) qua de causa *in c.* 1. *de cohabit. Cler. & mul.* mirum! quàm cautè incedat Moguntinum Concilium quod aliàs à Canonibus concessas mulieres arcet, matrem, amitam, sororem, quod tamen decretam mitigauit ibidem *Gloss.* non enim excluduntur mulieres illæ adeò Clerico coniunctæ, quasi quid malæ suspicionis ius concipiat, sed quod timeat ab ipsarum pedissequis, in quibus naturalis illa sanctitas non viget; omne aliud mulierum genus à cohabitatione cum Clericis excluditur, quo-

quocumque pietatis, aut charitatis colore detineantur.

6 Concubinæ Clericis omninò prohibentur *cap. sicut cum duobus seqq. de cohabit. Cler. & mulier.* nec solùm concubina, sed & quælibet alia fornicaria, siue focaria supra allegatis iuribus, certè Gregorij, & Nicolai constitutionibus *c. nullus c. Presbyter* 32. *dist.* Presbytero concubinam habenti Missæ sacrificium fuit interdictum, omneque Ecclesiasticum priuilegium ipsi ademptum *c. erubescant* 32. *dist.* sicut & fidelibus prohibetur, ne huiusmodi Presbyterorum Missis assistant eò, quod ipsorum benedictio in maledictionem vertatur *Can. si qui sunt Presbyteri dist.* 81. cum quo tamen Canone directè pugnare videtur alius Canon in *c. sciscitantibus* 15. *q.* 8. vbi *Nicolaus I.* respondens ad Bulgarorum consulta, ita rescribit. *Sciscitantibus vobis, si à Sacerdote, qui sit deprębensus in adulterio, siue de boc sola fama respersus est, debeatis communionem suscipere, necne; respondemus. Non potest aliquis quantumque pollutus sit, Sacramenta Diuina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum existant &c.* mox paulò inferiùs. *Proinde qualiscunque Sacerdos sit, quæ sancta sunt, conquinare non potest; idcircò ab eo vsquequò iudicio Episcoporum reprobetur, communio percipienda est.* Directè contra primum dictum, & allatos iam Canones, quos & considerat, & conciliat *Lucius III. in c. vestra, & Gregor. IX. in c. fin. de cohabit. Cler. & mul.* tradita notorij, & occulti criminis distinctione, assignataq; triplici notorij differentia, vt aliud sit notorium sententia Iudicis, confessione in iure, & euidentia rei, quæ nulla tergiuersatione possit celari, & quod ità publicum est, vt nulla sit opus testium depositione *c. super eo de testib. cogend.* quocumque ex hisce modis sit publicum crimen, vitandus erit Clericus, vt sic confusus ad pœnitentiam resipiscat, nec nisi grauissima vrgente necessitate, Sacramenta de eius manu erunt recipienda tanquam à publico fornicario. *Can. preter §. ad hoc* 32. *dist.* Occultum verò crimen est, de quo nulla est facta accusatio, aut condemnatio, licèt aliqua fama per hominum ora perrebuerit, & ab eo Sacerdote licite populus Sacramenta poterit percipere, quamuis quòad se ipsum sit censendus suspensus, & grauiter peccet, si conficiat, aut administret Sacramenta, non nocet tamen sanctitati Sacramentorum, quæ immediate à Deo sanctificationem recipiunt: *c. non liceat* 1. *q.* 1. *cum seqq.* Hinc magnæ Nicœnæ Synodi *Can.* 3. vnde *tex. in Can. interdixit* 32. *dist.* legimus. *Vetuit omninò magna Synodus, ne liceat Episcopo, nec Presbytero, nec Diacono, nec vlli penitùs eorum, qui sunt in Clero introductam babere mulierem &c.* Ad quem Canonem testatur *Balsam. de introductis huiusmodi* mulieribus diuersis temporibus multum fuisse disceptatum, volentibus alijs introductam mulierem eam esse, quæ pro legitima vxore introducta est, & cum aliquo fornicatorie cohabitat, Alijs verò esse mulierem cum aliquo externo cohabitantem, etiamsi ab omni suspicione aliena sit, quam significationem commendat *Balsam.* Alijs demùm ex *Chrysostomo, & Nazianzen.* sub introductas accipientibus pro puellis, quas Clerici pietatis studio fouebant, à quibus tamen non aberat suspicio. Hoc igitur, quod vetita semper fuit Clericorum, & mulierum cohabitatio. *In hoc enim* (inquit S. *Basil. Magn.*) *situm est cęlibatus decus, & bonestas, quod separatus sit à consuetudine, & consortio mulierum.* Quod si Clero legitimum viri, & vxoris consor- *Epi. ad Greg. presbyt.*

sor-

sortium per matrimonium non fuit concessum, multò magis vetita esse debuit cohabitatio, quæ offendiculum alijs, quamuis ingenua, & inculpata sit allatura, vt pulchrè considerat *S. Basil.* & de hoc sacrorum hominum cęlibatu opportunè excurremus potiora.

Vbi supra.

De Cęlibatu Sacrorum Hominum.
Excursus.

1 *Castitas Ecclesiæ propria, & ab Apostolis cœlibatus initium.*

2 *Quo iure cęlibatus iniunctus, & vnde cęperit, & an omnes Apostoli vxorati.*

3 *Cęlibatus ad duo redigitur, ad vsum vetitum matrimonij iam contracti, & ad non contrahendum post ordinationem, & vtrumque probatur.*

4 *Non tamen omnibus ordinibus indictus pari modo, & primò de minoribus differitur.*

5 *De Subdiaconatu idem inquiritur latè.*

6 *Subdiaconatus quando primùm inter maiores ordines connumeratus.*

7 *De Diaconorum cęlibatu.*

8 *De Presbyterorum item, & Episcoporum, ac de ratione ipsius cęlibatus inducendi.*

9 *Quando primùm cęlibatus in Ecclesia Orientali proscriptus, & de Synodo Constantinopolitana in Trullo, ac eius rationibus.*

1 CAstitatem virtutem Ecclesiæ propriam contestatus est *Diu. Paulus* Corinthijs scribens. *Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo*, ac de eorum Ecclesia loquens, indeque intuelit *Chrysost. si omnis Ecclesia virgo est*, decet ergo Ecclesiæ ministros virtus tanta, quæ sanè flos, & corona omnium aliarum virtutum, sine castitate enim quasi nitore destitutæ obscurantur, & languent, ideòque *Hieronym. quacumque virtute polleas, quibuscumque operibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes.* Hanc in Vestalibus suis suspexere Romani, nec cœlibatum abhorruere, *sed captarunt, coluerunt*, vt inquit *Lips.* ex Seneca scribente. *In ciuitate nostra plus gratiæ orbitas confert, quàm eripit*; idque donec exulare iussus cœlibatus auaritia, & ciuium defectu à ciuili bello, cui consulendum indictis cœlibatui pœnis censuit lex Papia. Hunc igitur meritò in ministris suis optauit, inspirante Deo, & constituit Ecclesia, & à sui primordio in Apostolis commendauit. Hunc verbo, & opere impugnant hæretici; & in cęlibatu ijs fortasse nil magis displicet, quam quod Ecclesia Romana eum coluerit semper, & sanxerit; in voto enim ipsis est, vt displiceat quidquid Ecclesiæ omnium matri, & placuit, & placet.

[2] Epist. 2. c. 11.

Ep....

Ad lib. 3. Annal. Tacit. n. 57.

2 At quamuis auctores non defuerint, qui cęlibatui, & puritati maxime addicti, censuerint iure Diuino præscriptam sacris Ecclesiæ ministris castitatem, attamen longe verius traditione, & Ecclesiastica lege tantùm indictam, praxique continua, licet non in tota Ecclesia, confirmatam, coluere cœlibatum Apostoli prima ipsius Ecclesiæ fundamenta ponentes non solùm qui cœlibes à Christo electi, & vocati, sed & si qui matrimonio iuncti, propria dimissa vxore quoad thorum ab eiusdem amplexibus semper in futurum abstinentes; non ideò quia Ecclesiam fundantes nullo certo loco deberent consistere, & Euangelium proseminantes totum orbem essent peragraturi, vt Nouato-

rum

rum plerique volunt, quasi non possent vxorem lateri adhærentem circumducere, sed quia id decere Ecclesiæ Christi Sponsæ puritatem agnouere vnico verbo non tàm impotentia facti, quàm iuris.

Disputationem hìc non inseremus, an Apostoli omnes vxorem habuerint, cum vocati fuere à Christo Domino? At pro certo asseremus, quod ex *Hieronymo, & Tertulliano* concludit *Baron.* Vno scilicet excepto Petro, nullum Apostolorum fuisse matrimonio iunctum tempore vocationis suæ; testatur apertissimè *Tertullian.* non adeò ab Apostolorum æuo remotus, quin transmissum quasi per manus potuerit id accipere. *Petrum solum inuenio maritum per socrum, Monogamum præsumo per Ecclesiam, quæ super illum ædificata omnem gradum ordinis suis de Monogamis erat collocatura; cęteros cum maritos non inuenio, aut spadones intelligendam necesse est; aut continentes*; ait *Tertullian.* & quamuis assertum nonnunquam legamus, Paulum Apostolum etiam vxorem habuisse; euincit id falsum idem *Tertullian. ad quem spectans* (inquit) *& Apostolus, propterea & ipse castratus continentiam mauult*; sed inane est cœlibatum Pauli ex aliorum auctoritate confirmare, quando ipse de se ipso pluries, & de statu suo contestatur; ad *Corinthios* enim scribit; *Volo autem omnes homines esse, sicut me ipsum*, nec contentus apertiùs explicat. *Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego: quod si non se continent, nubant, melius est enim nubere, quàm vri.* Quæ sanè verba, *Baronio* teste, ità exponunt omnes Patres, vt de cœlibatu suo apertè loqutum Paulum velint. Rem hanc prosequitur latè *Baron.* notans vnum Clementem Alexandrinum, qui deceptus verbis Pauli malè per eum intellectis ipsum coniugatum credidit, locus est ex *Ep. 1. ad Corinth. cap. 9.* quem infra opportunè considerabimus. Quæstionem hanc de cœlibatu Pauli non definit *Bellarminus*, & nos circa eam non immorabimur vlteriùs. Hoc certum, quod excepto Petro, de cuius socru constat ex Euangelio, Apostoli reliqui, aut inuxorati fuere, aut si ante vocationem vxorem habuere, dimiserunt ipsam, nec coniugale officium cum ea amplius exercuerunt; euincit id verissimum Euangelicum testimonium Petrus enim interrogauit Christum. *Ecce nos reliquimus omnia, & sequti sumus te, quid ergò erit nobis?* cui Dominus explicans, quæ sint ea, quæ essent relinquenda ab illis, qui ipsum essent sequturi. *Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem propter nomen meum centuplum accipiet &c.* quem locum ponderauit *Hieronym.* & in confirmationem allegauit eorum, quæ ibi scripsit; ait enim; *Iuxta quam regulam Petrus, & cęteri Apostoli habuerunt quidem vxores, sed quas eo tempore acceperant, quo Euangelium nesciebant, qui assumpti postea in Apostolatum relinquunt officium coniugale*; moxque inferiùs, *quamquam excepto Apostolo Petro non sit manifestè relatum de alijs Apostolis, quod vxores habuerint, & cum de vno scriptum est, ac de cęteris tacitum intelligere debemus, sine vxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale scriptura significet.*

Vidit *Hieronym.* opponi posse huic de inuxoratis Apostolis sententiæ ex *D. Paulo* illud. *Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut cęteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas?* Occurrit ideò & allata alia ex Græco lectura facilè, & adæquatè diluit. *Iungat & illud*

Tom. 1. Annal. ann. 57.

De Monogam. c. 8.

Ibid. c. 3.

Ann. 57.

Strom. lib. 3

Tom. 1. controu. lib. 1. de Cleric. c. 20

Luca c. 4.

Matth. c. 19

Lib. 1. adu. Iouinian.

1. Ep. ad Corinth. c. 9.

lud (inquit) *quod in Græcis codicibus est; numquid non habemus potestatem sorores mulieres, vel vxores circumducendi? ex quo apparet, eum de alijs Sanctis dixisse mulieribus, quæ iuxtà morem Iudaicum magistris de sua substantia ministrabant sicut legimus, & ipsi Domino factitatum*; idque appositè ex verborum Pauli contextu, cum præcedentibus confirmat; concludens; *perspicuum est, non vxores debere intelligi, sed eas, vt diximus, quæ de sua substantia ministrabant*, & quod additur verbum *sororem* omnem tollit scrupulum, nec finit accipi dictum Pauli de vxore; *id quod additur sorores* (subdit *Hieronym.*) *tollit vxores, & ostendit eas germanas in spiritu fuisse non coniuges*. Si Græcum verbum γυνὴ, quod mulieri, & vxori est commune, dubitationem aliquam ingerat, quam quidem obiectionem pari modo ante Hieronymum soluit & *Tertullian.* relatis enim Pauli verbis; *Numquid non habemus potestatem*, subdit. *At vbi ea subiungit, quæ de victuaria exhibitione abstinentiam eius ostendunt, dicentis; non enim potestatem habemus manducandi, & bibendi? non vxores demonstrat ab Apostolis circumductas, quas, & qui non habent, potestatem tamen manducandi, & bibendi habent, sed simpliciter mulieres, quæ illis eodem instituto, quo & Dominum, comitantes, ministrabant*. Intuens igitur Ecclesia Apostolos *disciplinæ suæ Principes* (vt eos appellat *Hieronym.*) *& Christiani dogmatis duces* per totum Apostolatus æuum, aut sine vxore omninò, aut ab vxoribus abstinentes; impressa hæc cœlibatus sectans vestigia eumdem in ministris suis semper exoptauit, constitutionibusque suis enixè sanxit, tanquam ab Apostolis mutuatum successiuè in vniuersam Ecclesiam transmittendum, siue fuerit matrimonium ante

...monogam.

...b. 1. adu. ...uinian.

assumptum sacrum ministerium contractum, siue agatur de matrimonio post ordinationem contrahendo; in illo enim separationem ab vxore, in hoc omnimodam abstinentiam voluit.

3 Continentia igitur sacrorum ministrorum ipsis Ecclesiæ cunabulis coæua ad duo redigitur; primum, vt sacro ministro iam vxorato ante ordinationem sit interdictus matrimonij vsus, secundum, ne iam ordinato matrimonium ampliùs contrahere liceat. Hanc igitur antiquissimis auctoritatibus firmabimus, quæ obseruantiam in vniuersa Ecclesia siue Orientali, siue Occidentali confirment.

Non ambigimus vxoratum etiam hominem potuisse semper ad sacrum ministerium assumi; assumpsit enim ad Apostolatum Christus vxoratum Petrum; & apertum, ac irrefragabile est *D. Pauli* testimonium, præscribentis debere esse *Episcopum vnius vxoris virum*, quod tamen cum Nouatoribus non ità fas accipere, vt non aliter sit ordinandus Episcopus, quam si vxorem habeat; sed ità, vt si habeat, non habuerit nisi vnam. Accipiunt ità SS. Patres. *Clemens*. *Talem oportet esse Episcopum, qui vnam vxorem duxerit, qui vni tantùm nupserit*. *Ambrosius*. *Vnius vxoris virum 1. ad Timoth. c. 3. si ad superficiem literæ tantùm respiciamus probibet Digamum Episcopum ordinari*. *Leo Magnus* haud absimiliter. *Chrysostom. Hieronym.* & demùm *Sedulius* paucissimis. *Vnius vxoris viri, non vt haberent, sed ne duas habuerint*. Aliàs enim, cur præceptum de nubendo Paulus non obseruauit cęlebs ipse, vt iam ostendimus? Cur Ioannes virgo? cur innupti Ignatius, Polycarpus, cur Discipuli cęlibes? Cur Cyprianus, cur Chrysostom. Basilius, Athanasius, & alia Ecclesiæ lumina sine vxore? At quamuis matrimonio

Lib. 2. Apostol. Const. c. 2

De Dignit. Sacerd. c. 4.

Ep. 1. c. 2.

Homil. 2. in ep. ad Tit. epist. 2. aduceran. c. 3. 1. ad Timoth. c. 3

monio iunctos pro sacro ministerio non abhorruerit Ecclesia, quæ in sui cunabulis non adeò de facili solutos, ac cœlibes, quos ordinaret, potuit habere, continentiam tamen, ac separationem ab vxore semper exegit, sanctionibusq; suis religiosissimè indixit. Prodeant iam vetustissimorum Patrum testimonia, & Conciliorum æque antiquorum Decreta. *Clemens Romanus* ad Iacobum fratrem Domini scribens inter alias sacrorum ministrorum conditiones hanc recenset præcipuam. *Ad Dominica autem ministeria tales eligantur, qui ante ordinationem suam coniuges suas nouerint, quod si post ordinationem ministro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris, sacrarij non intret limina, nec sacrificij portitor fiat, nec altare contingat*. Hæcque non ex mente sua præscribit *Clemens*, sed à B. Petro Magistro suo in fine eiusdem epistolę contestatur accepta. *Hæc præcepta à Sancto Petro Apostolo accepi, & tibi (frater charissime) insinuare curaui, vt seruari omnia præcipias sine macula*. *Siricius* Romanus Pontifex. *Præterea quod dignum, & pudicum, & honestum est suademus, vt Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus suis non coeant, quia in ministerio diuino quotidianis necessitatibus occupantur*: & paulò inferiùs; *fortè creditur quia scriptum: Vnius vxoris virum; Non permanenti in concupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram; Neque enim integros non admisit qui ait; Vellem autem omnes homines esse, sicuti ego, & apertiùs declarat dicens; qui autem in carne sunt Deo placere non possunt; Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu*. Omittimus *Canon. Presbyteris 27. dist.* vt cumque apertissimum, quia Romani correctores non Callisti I. vt hactenus creditum, sed Callisti II. eum detexerunt, adeòque non tantæ vetustatis, vt auctoribus longè vetustioribus veniat addendus. *Basilium Magnum* subdemus, qui Paregorium presbyterum alioqui senem, & decrepitæ iam ætatis acritèr repræhendit, quod mulierem secum habitantem teneret; comminatus excommunicationem, nisi eam dimitteret, quam contra Canones haberet, Patres alios omittimus *Origenem, Eusebium, Epiphanium Chrysostom. Gregor. Nyssen.* Apostolorum exemplo infixa adeò fuit semper sacrorum ministrorum continentia, vt vel Hæretici ipsi eam impugnantes euellere omninò desperauerint; nam impurissimus Iouinianus fateri id ipsum fuit coactus *Hieronymo* teste, qui sic Iouinianum alloquitur. *Certè confiteris non posse esse Episcopum, qui in Episcopatu filios faciat: alioqui si depræhensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur*. Tantum valuit Ecclesiasticæ disciplinæ inflexa constantia, vt hanc confessionem ab hæretico pudicitiæ infensissimo expresserit; saluberrimam hanc obseruantiam Sacra Concilia cùm in Oriente, tùm in Occidente pari zelo firmarunt. *Concilium* enim *Ancyranum* celebratum circa annum Domini 302. *Can.* 10. vnde *Gratian. c. Diaconi. 28. dist. Diaconi quicumque sanè tacuerunt, & susceperant manus impositionem professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, ministerio cessare debebunt*. *Neocesariense* anno 316. *c.* 1. *Presbyter, si vxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere*. *Nicęnum primum*. *Can.* 3. *Omnibus modis interdixit Sancta Synodus neque Episcopo, neque Presbytero neque Diacono, neque vlli Clericorum omninò licere habere secum mulierem extraneam, nisi fortè mater, aut soror, aut auia, aut amita, aut matertera sit*.

Ep. 2. c. 2.

Ep. 4. ad Episcop. Afr. circ. med.

Ep. ad Greg. apud Balsam.

Hom. 23. in Numer. lib. 1. dem. eu. c. 9. In fine lib. contr. hæres. Homil. 2. de patien. Iob. Lib. de virginit. c. vlt.

Lib. 1. adu. Iouinian.

Eludere nituntur Nouatores accipientes Canonem de Clerico sponte cœlibi, non de vxorato, quem non prohibeat secum habere vxorem; at frustra; eum generaliter loquatur Canon, & aliquas nominatim excipiat mulieres, inter quas, cum non numeret vxorem, & eam debemus censere exclusam; vnde inter alia *Concilium Arelatense* 2. ad eandem Nicœnam Synodum respiciens *Can.* 3. apertè vxorem quidem concessit cohabitantem, sed conuersam, quæ scilicet castitatem fuerit professa. *Si quis de Clericis à gradu Diaconatus in solatio suo mulierem præter auiam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conuersam secum vxorem, habere præsumpserit, à communione alienus habeatur*; respexit eodem sensu, & ad Nicœnum Canonem *Magnus Basilius* ad Gregorium, siue Paregorium scribens, *Nec primi, nec soli, Paregori, sanciuimus non debere mulierculas cohabitare viris*. Ex Africa *Carthaginiense 2. sub Cœlestino I. Can. 2. Omnibus placet, vt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab vxoribus se abstineant*; & in propositione ante Decretum facta per Aurelium Episcopum appositissima ad rem assignatur ratio; *Vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus*. Irrefragabile testimonium continentiam sacrorum ministrorum ab Apostolis cœpisse. Decretum idem confirmauit *Concilium Carthaginiense* 5. *c.* 3. *& est in c. placuit* 32. *dist. & Africanum c.* 37. vnde apud *Gratian. c. cum de quorumdam* 84. *dist.*

Iam in Ecclesia Occidentali, cui tamen adscripta & Africana, *Concilium Romanum sub S. Syluestro I. c.*8. *nullum autem Subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliquam præuaricationem sumpserit*. In Gallicana Ecclesia præter Arelatense vetustissimum, cuius canonem iam supra dedimus, aliæ synodi eandem continentiam sanxere; *Turonense* 1. C. 1. *&* 2. *Turonense* 2. Can. 20. *Agathense* C. 9. *Aurelianense* 3. C. 2. cuius verba *Vt nullus Clericorum à Subdiacono, & supra, quos vxores accipere in proposito suo inhibetur, propriæ (si fortè iam habeat) misceatur vxori*. Ex Ecclesia Hispanica *Concilium Eliberinum anno circiter* 305. *celebratum*. *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, & Subdiaconibus positis in ministerio abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios, quod quicumque fecerit ab bonore Clericatus exterminetur*. Decreuere consimiliter *Toletana secundum c.* 1. *quartum c.* 26. *octauum c.* 6. Subdiaconis etiam vsum vxorum interdicendo. Demùm nec Germanica Ecclesia dissensit, *Aquisgranense enim Concilium sub Ludouico I. cap.* 6. Subdiaconis ab vxoribus iam habitis continentiam constituit, & *Vuormatiense c.* 9. eam ipsam indixit repetitio aliorum Conciliorum decreto. *Placuit, vt Episcopi, Presbyteri, Diaconi abstineant se à coniugibus, & non generent filios, quod si hoc decretum violauerint, ab bonore Clericatus pellantur*.

Iam ergo asserere constanter fas est cum Apostolis vniuersam Ecclesiam Comitijs suis, cùm generalibus, tùm Prouincialibus in sacrorum ministrorum continentiam omni æuo consensisse.

4 Quamuis autem eam sic exoptauerit semper, & decreuerit, attamen discretè admodum incessit, nec parem, aut eandem ab omnibus exegit; separauit siquidem minorum ordinum ministros, à maiorum, & variam continentiæ legem in vtrisque constituit; licuit

cuit enim semper, & licet in minoribus constitutis vxorem ducere, eaque vti, sic enim cautum Apostolicis constitutionibus apud *Clementem*. *Item ministros, cantores, lectores, & ianitores monogamos, idest vnumquemque eorum vnius vxoris virum esse præcipimus sin verò ante coniugium ad Clerum accesserint, permittimus eis, vt vxores ducant, si eis cordi est*. Quod ipsum ratum etiam habuit *Concilium Chalcedonense Can.* 14. *& est in c. quoniam in quibusdam dist.* 32. *& Carthaginiense* 3. *Can.* 19. *in cap. lectores eadem Trullani Patres in c. si qui verò eadem*. Probarunt & Summi Pontifices *Siricius*, *Gregorius in c. si qui verò* 3. *ead.* 32. *dist. & Leo IX. in Can. seriatim ead. vbi & Vrban. II. in c. nemo*; sed cum eo moderamine, vt quamdiu cum vxore sunt à ministerio abstineant, & si quod habeant, Ecclesiasticum beneficium dimittant. Ità constitutum in *Synodo Melphitana* sub *Vrbano II. c.* 13. legimus apud *Gratian. in cap. eos, qui* 32. *dist.* hocque ipsum sancitum ab *Alexandro III. in Concil. Lateranensi c.* 2. 3. 6. cum enim laxata admodum esset in Anglia Ecclesiastica disciplina quòad continentiam præsertim, Cantuariensi Archiepiscopo, & suffraganeis indixit. *Si qui autem Clericorum ipsorum infra Subdiaconatum accipiant vxores, ipsos ad relinquenda beneficia Ecclesiastica, si quæ habent, & retinendas vxores suas Ecclesiastica districtione compellatis*, *c.* 1. *de Cler. coniug.* quod subinde, & subsequentes Pontifices decreuerunt, *Innocent. III. in c. diuersis eod.* adeò, vt nec tonsuram Clericalem deferre, nec vllo priuilegio frui possint *c. Ioannes c. fin. eod. de Cler. coniug.* Vt autem de minoribus ordinibus singulariter hæc sunt à nobis disertata, ità de maioribus singilatim aliquid subdendum est, vt exacta Ecclesiæ obseruatio in hac parte habeatur.

Lib. 6. C. 17.

Ep. 1. c. 9.

Par. 18.

5 Circa Subdiaconatum igitur non defuere, qui scripserint Subdiaconis continentiam iniunctam à sola Romana Ecclesia, per Romanam intelligentes non vniuersalem, sed caput vnius Prouinciæ, intra quam lex hæc cœlibatus in Subdiaconis obtinuerit, quam prodijsse à Sergio primùm Summo Pontifice, eamque seueriorem, sed temperatam, subinde, redditamque mitiorem à Gregorio eius successore contra Subdiaconos Siculos, in quos aliquantò acriùs insurrexerat Pelagius, sicque demùm legem de cœlibatu Subdiaconorum à Gregorio, & latam, & promulgatam, quæ pridem intra fines Romanę Prouinciæ continebatur. Verùm excogitata hæc fuere ab ijs, quos pungit Romanum nomen, quosque perstringit Romanæ amplitudinis fulgor. Non ergo intra vnius Prouinciæ fines restrictus Subdiaconorum cœlibatus, sed ante Pelagij, & Gregorij Magni tempora lex Ecclesiæ viguit, quæ tam in Oriente, quàm in Occidente Subdiaconos ad continentiam obligaret. Ex Oriente testatur *Epiphanius*, ex cuius verbis pauca hæc excerpimus, alijs omissis. *Atque istud ipsum Sancta Dei Ecclesia cum omni prouisione, diligentiaque seruat, quin eum insuper, qui adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tametsi sit vnius vxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi, aut Hypodiaconi ordinem admittit*. Ex Occidente verò relatus iam supra Concilij Eliberini Canon hic iterum non repetendus? sed subdenda vtique *S. Leonis Magni verba ad Anastasium Archiepiscopum Tessalonicensem* Legatum Apostolicæ Sedis, qui centum, & quinquaginta circiter annis S. Gregorium antecessit. *Nam quum extra Clericorum ordinem*

Hæres. 59.

Ep. 84. c.

nem constitutis nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectam continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quidem carnale connubium conceditur, vt & qui habent sint tanquam non habentes, & qui non habent permaneant singulares. Quæ quidem scripta à Romano Pontifice Legato suò in partibus Orientis disciplinam inibi sanctè conseruandam, & custodiendam præscribunt, tanquam non esset vnius Romanæ Prouinciæ propria, sed Romanæ Ecclesiæ omnium aliarum matris, & vniuersalis magistræ longè ante quamcumque Pelagij, siue Gregorij legem. Vt autem in carnis decliui labilis est humanitas, negari non potest, quin hæc lex cœlibatus facilem transgressionem passa fuerit, alicubi, sed præsertim in Sicilia, vbi Subdiaconi ab vniuersali Romanæ Ecclesiæ & obseruatione, & lege exorbitantes vxoribus, quas iam ante ordinationem duxissent, ex inolita consuetudine liberè vtebantur. Ex finitima Apulia, & Calabria, quæ magna Græcia dicta, migrauit mos in Siciliam, qui in consuetudinem adoleuit, radicesque egit, Græcorum siquidem ritus in ijs Prouincijs seruabatur, vt ductas vxores in minoribus, in maioribus constituti retinerent cum libero earumdem commercio, vt apertissimè indicat *tex. in c. cum olim 6. de Cleric. coniug.* quo exemplo Subdiaconi in Sicilia vxores etiam à se in minoribus ductas retinebant, ijsque vtebantur liberè. Displicuit hoc Pelagio Summo Pontifici Gregorij præcessori, qui aliquantò seueriùs in prauam consuetudinem insurrexit, optione data coniugatis Subdiaconis in Sicilia, vt aut ab vxoribus abstinerent, aut altaris ministerio omninò renunciarent, & quia durius hoc decretum difficultatem in vincenda consuetudine non modicam offendebat; mitissimus charitate Magnus Gregorius temperandum prudentissimè censuit; æquum enim ipsi non videbatur, vt nacti legitimas vxores ante Subdiaconatum, nec in ordinatione continentiā polliciti ad continentiam adigerentur. Expressit Sanctissimus Pontifex in ea verba. *Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ Ecclesiæ nullatenùs vxoribus miscerentur, quod mihi durum, atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem ante promisit, compellatur à sua vxore separari, atq; per hoc, quod absit, in deteriùs cadat. cap. ante triennium 31. dist.* At quamuis Decretum Pelagij sustulerit Gregorius, non tamen passus est consuetudinem obtinere in futurum, at moderatè agens statim remedium adhibuit; subdens immediatè. *Vnde videtur mihi, vt à præsenti die omnibus Episcopis dicatur, vt nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit*; mox infra rationem attexens. *Quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.* Circumscripto igitur abusu Siculæ Ecclesiæ, quem expunxit congruo remedio Gregorius, fuit Romanæ, adeòque vniuersalis Ecclesiæ obseruatio, vt Subdiaconi continentiam obseruarent, vel à primis Apostolorum institutis repetito initio, præstatque tutò ità asserere, & credere, quàm sustinere, fuisse aliquandò, cum Subdiaconi non obligarentur ad continentiam, sed ignorari, quandonam hoc continentiæ vinculum fuerit ipsis adiectum.

Lib. 1. ep. 42. post med.

Ibidem.

6 Induxit in hoc assertum plures *Innocent. III.* rescriptum in *c. à multis de æt. qualit. & ord. præfic.* qui innixus

xus auctoritate *Vrbani II. in c. nullus* 4. 60. *dist.* testatur in primitiua Ecclesia Subdiaconatum non fuisse ordinem sacrum, sed mox habitum, ac connumeratum inter sacros, idque factum per superadditum continentiæ votum. Pugnat hoc cum allatis iam auctoritatibus, quæ continentiam Subdiaconis semper annexam exhibuerunt, at sacrum dictum hac ratione credendum non est, numquam enim fuit Subdiaconatus, qui non fuerit sacer, sed non item inter maiores ordines recensitus, idque ideò, quia olim Subdiaconis non permittebatur sacra vasa tangere. Vetitum id enim *Concilio Laodiceno Can.* 21. *Quod non oportet ministros locum habere in Diaconis, & sacra vasa tangere*; ait Canon, vbi per ministros Subdiaconos exponit *Balsam.* & cum eo *Zonar.* qui & pro *in Diaconis* legit *in Diaconico*, & *Concilio Romano* sub *S. Syluestro cap.* 9. *in c. nullus* 24. *dist.* vbi Romani Correctores nomen Subdiaconi supplent, quod deest *in cap.* Concilij, quod demùm ipsis concessum ex *Concilio Bracharensi* 1. *cap.* 18. vnde *cap. non liceat* 23. *dist.* & exinde maioribus ordinibus adcensitus Subdiaconatus, qui per excellentiam soli sacri appellantur, quod quidem longè rationabilius, quam asserere tunc demùm factum Subdiaconatum, & maiorem, & sacrum, cum ei additum continentiæ votum, quod quandònam factum ignorari fatetur *Vazquez*, & ideò monemus nonnumquam Subdiaconos Diaconorum nomine comprænhensos, & Leuitarum, quia vnà cum Diaconis altari assistunt, & Sacerdoti ministrant, licèt non eodem gradu, idque ne quem turbet *Concilij Carthaginiensis* 5. *Canon.* 3. vnde *cap. de quorumdam* 84. *dist.* quatenùs ibi decretum. *Placuit Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos, secundùm propria statuta, etiam ab vxoribus continere.* Quasi Subdiaconi ab ea lege censeantur exclusi, neq; enim vnum Carthaginiense Concilium alteri antiquiori debet censeri contrarium; nam secundum Carthaginiense, cuius iam supra citauimus Canonem *Can.* 2. apertè nimis, ac generaliter statuit proponente Aurelio Episcopo, ac respondente Faustino pariter Episcopo, *Placet, vt Episcopus, & Presbyter, & Diaconus, & omnes, qui sacra contrectant* (hique non alij certè, quàm Subdiaconi) *pudicitię custodes ab vxoribus abstineant*; & demùm ab omnibus dictum. *Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.* Fatemur varias viguisse consuetudines, ac in exigenda cœlibatus obseruantia mitiùs actum cum Subdiaconis tanquam in infimo ordine maiorum positis, at ijs non iniunctam continentiam ante Gregorium I. iam euicimus falsum. Quæ de Subdiaconis satis.

Tom. 3. in 3. par. D. Thom. disp. 248. c. 3.

7 Pauca de reliquis ordinibus supersunt, de quorum castitate solicita magis, magisque accurata fuit semper Ecclesia. De Diaconis ergo cautum legimus ex *Concilio Ancyrano* apud Martinum Bracharensem *Can.* 39. mentem Concilij perappositè exprimentem. *Diaconus, qui eligitur, si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit, non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit, alienus sit à ministerio, & vacet à Clero*, & est in c. 1. 27. *dist.* non est cur aggeremus cumulatas iam supra auctoritates pro generali sacrorum ministrorum continentia, quæ maximè Diaconos comprænhendunt, quos ab Apostolica auctoritate ad cœlibatum obstrictos vult *Concilium*

Cod. Con. Eccl. Afric.

lium Carthaginienſe 2. de quo iam ſupra.

8 De Presbyteris, & Epiſcopis res eſt certiſſima. Non enim permiſſum ipſis iam ordinatis matrimonium contrahere, nec conceſſum poſt ſuſceptam ordinationem vti ante contracto matrimonio, ſed ad exactiſſimum cœlibatum verè adacti, ſicut Conciliorum ſupra allegata decreta, & SS. Patrum allata teſtimonia apertè nimis confirmant. Fuit ergo primitiuæ Eccleſiæ circa cœlibatum ſacrorum miniſtrorum ſanctiſſima diſciplina ſine vllo Orientalis, aut Occidentalis diſcrimine, eaque obſeruata vſque ad tempus, de quo ſtatim ac rationes inducti, & obſeruati cœlibatus reddiderimus. Rationem potiſſimam, licèt non finalem, dicemus Apoſtolorum auctoritatem, qui re, & verbo cęlibatum in Eccleſiam Lib. de pudicit. c. 20. inuexerunt. *Tertullian.* appoſitè. *Diſciplina igitur Apoſtolorum propriè quidem inſtruit, ac determinat principaliter ſanctitatis omnis erga templum Dei antiſtitem, & vbique de Eccleſia eradicantem omne ſacrilegum pudicitiæ ſine vlla reſtitutionis mentione.* Dimittentes igitur vxores, ſi qui vxorati ſtatim poſt vocationem, vt liberiùs Chriſto inſeruirent, facto cœlibatum docuerunt; verbo, nam quod frequenter adeò, & inſtanter ingeſſit Paulus, & alios docuiſſe non eſt ambigendum. Caſtitatem autem in Epiſcopo, & cœteris Eccleſiæ miniſtris præſcripſit in Epiſtolis ſuis ad Titum, & ad c. 1. Timotheum; ad Titum, Epiſcopum ſobrium, & continentem debere eſſe ſtatuit, idque de omnimoda continentia accepit ibidem *Hieronym. Qui vnam vxorem* (inquit) *habuerit, non habeat, pudicum, ornatum, & caſti-* 1. ep. c. 4. *tate, & moribus*; ad Timotheum, dum eum hortatur, *vt exemplum ſe præbeat fidelibus in caſtitate*; non qualibet, ſed excellenti, & eximia, *& inſtar ſit Archetypi*, ait *Hieronym.* ac *primariæ* Ad eum locum. *formæ, ex qua viua continentiæ ſimulacra exprimantur*. Traditio Eccleſiaſtica id ipſum Apoſtolicum exemplum confirmat, quam obtendunt Patres Concilij Carthaginienſis 2. *Canone* 2. à nobis ſupra allato &c.

Exemplari huic cauſæ conſonat & finalis, quæ cœlibatum indicendum ſacris miniſtris ſuaſit, cum actus matrimonij impedire, ac turbare omnia miniſtrantiũ ſacrorum officia videatur, ſi enim munus primum, quod eſt ſacrificare reſpicias; mirum! ac vix imaginabile, quam puritatem in offerente requirat! exaggerauit ampliſſimè Lib. 6. de Sacerdot. c. 4. *Chryſoſtom.* cuius pauca verba ex pluribus aliorum erunt argumentum de Sacerdote loquens poſt alia ait. *Quæro ex te, quoto illum in ordine collocabimus? quantam autem ab eo integritatem exigemus, quantam religionem? conſidera enim quales manus illas adminiſtrantes eſſe oporteat, qualem linguam, quæ verba illa effundat, qua denique re non puriorem, ſanctioremue eſſe conueniat animam, quæ tantum illum, tamque dignum ſpiritum receperit.* Dicat qualis debeat eſſe Sacerdos *Tertullian. Quis enim* (inquit) De Monogam. c. 8. *Corpus Domini dignius initiaret, quam eiuſmodi caro, qualis & concepit illud, & peperit?* Hæc omnium ſumma, nec pluribus opus, ab omni voluptatis ſenſu non eſt immunis, qui vtitur quantumuis licito connubij actu, nec tanta in eo poteſt cogitari puritas, quanta ad ſublime opus vero Deo verum Chriſti Corpus in ſacrificium offerendi.

Si ſecundum ſacri miniſtri officium expendas, quod eſt orare, vxorium impedimentum procul abeſſe debere omninò concludes, quando *D. Paulus* laicis coniugibus ſuſpendendum dictat 1. ad Corinth. c. 7

coniu-

coniugale commercium, vbi vacandum sit orationi, & ad tempus; ministri ergò altaris, quibus orandi iugis cura, & iugiter erit, & erat à coniugio abstinendum; sic enim arguit *Hieronym.* *Si laicis imperatur, vt propter orationem abstineant se ab vxorum coitu, quid de Episcopo sentiendum est, qui quotidie pro suis, populique peccatis, illibatas Deo oblaturus est victimas?*

In Epist. ad Tit. c. 5.

Si tertium consideres, quod est assidua diuinæ legis meditatio, ab eo nil magis abesse debeat, quàm connubialis operis vsus, qui munus tantum, distrahendo, in immensum turbat, & impedit. *Qui cum vxore est* (inquit *Apostolus*) *sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* Meditationi nil magis repugnans, quàm diuisio; è contra, *Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta & corpore, & spiritu. Cœlebs* (addit *Cyprian.*) *ea cogitat, quæ sunt Dei, quomodo placeat Deo, id vnum quærit, ac satagit, vt se Deo probet, eiusque gratiam ineat.*

Vbi sup.

De habit. Virgin.

Si demùm quartum sacri ministerij officium intuearis, quod est diuini verbi prædicatio, Apostolicum sanè munus, quod & Apostolicam puritatem exigat, quomodo enim continentiam suadere alijs audeat, qui continens ipse non sit? neque enim se ipsum præbere poterit in exemplum, & dicere cùm Apostolo. *Volo vos esse, sicut me ipsum.* Quod respexit *Ambros.* *Inoffensum exhibendum, & immaculatum ministerium, nec vllo coniugali coitu violandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore, alieni etiam ab ipso consortio coniugali, sacri ministerij gratiam recepistis;* idque ipsum prosequitur fusiùs. Quam autem à toto munere abstraheret vxoris, & filiorum amor, quam turbaret anxia sollicitudo ditandi filios; quantas radices in animis ageret acquirendi, & habendi cupiditas! quot mala inde pullularent, ad quæ auertenda, & vt diuino operi foret impensiùs consultum, diuinum planè fuit consilium cœlibatum pro sacris ministris inducere, qui sanè seruatus vniuersaliter fuit in Ecclesia, quamuis non sine singulari aliqua exceptione transgredientium, quæ tamen non impedit, quin generale dici possit institutum.

Vbi sup.

Lib. 1. offic. cap. vlt.

9 Perdurauit illud in Ecclesia vsquedum rima fieri cœpit, qua Orientalis Ecclesia ab Occidentali, & Romana salua tamen adhuc fide dissideret, quæ subinde in patentissimum ostium sub Photio dilatata est. Celebrata siquidem est sexta Constantinopolitana generalis Synodus, quæ conclusa fuit Anno 681. vt refert *Baron.* post decem annos expletos peractum est Concilium seù veriùs Conciliabulum Constantinopoli sub Iustiniano iuniore, in quo nomine antecedentis Synodi sextæ sanciti sunt duo, & centum Canones, quot nunquam pridem in alio quocumque Concilio, & quia habitum fuit in Palatio Imperatorio, & in loco concamerato, qui dicitur Trullus, indeque appellatum Concilium Constantinopolitanum in Trullo. Hæc Synodus dicta est etiam *Pentectes*, hoc est quinisexta, quasi appendix, & supplementum quintæ, & sextæ Synodi, quæ nullos Canones ediderunt, sic enim exprimunt Patres illi in allocutione ad Iustinianum præliminari. *Quoniam sanctæ, & vniuersales Synodi, quinta sub Iustiniano Augusto, sexta sub Constantino Patre tuo Augusto de mysterio fidei plenissimè disputantes Canones non fecerunt, sicut cæteræ quatuor vniuersales Synodi, propterea nos conuenientes in hanc Imperialem Vrbem sacros Canones conscripsimus*, & *Balsam.* eandem Synodum extollens, quam & suis commentarijs illustrauit.

De sex. ætat.

Verùm hanc Synodum erraticam appellauit *Beda*, eiusque defectus, & nullitates exactissimè recensuit *Baron.* quas hic referre longum nimis esset, & cum eo *Melchiorcano*. Hoc certum, quod Summi Romani Pontifices, & præsertim Sergius, qui tunc è Romana Sede Ecclesiæ præerat, & si qui Pontifices aliquo ex hisce Canonibus aliquando sunt vsi, ità id præstiterunt, vt aduersarios proprijs armis confoderent & confunderent. De hac Synodo haud plura. *Canone* igitur 13. *quicumque* Patres illi ità sanxerunt, & totus Canon reddendus est.

Tom. 8. ann. 691.

De loc. theol. lib. 5. de auct. concil. ad 6. arg.

„ Quoniam Romanæ Ecclesiæ pro „ Canone traditum esse cognouimus, „ vt Diaconi, vel Presbyteri, qui di„ gni,qui ordinentur existimandi sunt, „ profiteantur, se non ampliùs suis „ vxoribus coniungendos, nos anti„ quum Canonem Apostolicæ perfe„ ctionis, ordinisque seruantes, homi„ num, qui sunt in sacris, coniugia „ deinceps ex hoc temporis momento „ firma, & stabilia esse volumus, ne„ quaquam eorum cum vxoribus co„ niunctionem dissoluentes, vel eos „ mutua, tempore conuenienti, con„ suetudine priuantes. Quamobrem „ siqui dignus inuentus fuerit,qui Hy„ podiaconus, vel Diaconus, vel Pre„ sbyter ordinetur, is ad talem gra„ dum assumi nequaquam prohibea„ tur,si cum legitima vxore cohabitet. „ Sed neque ordinationis tempore ab „ eo postuletur, vt profiteatur se à le„ gitima cum vxore consuetudine ab„ stenturum, nec ex eo à Deo consti„ tutas, & sua præsentia benedictas „ nuptias iniuria afficere cogamur „ Euangelica voce exclamante. Quæ „ Deus coniunxit homo ne separet, „ & Apostolo docente, honorabiles „ nuptias, & thorum immaculatum; „ &; Alligatus es vxori, ne quære so„ lutionem. Scimus autem, sicut & „ qui Carthagine conuenerunt, & mi„ nistrorum grauitatis, honestatisque „ curam gerentes dixerunt, vt Subdia„ coni, qui sacra mysteria contrectant, „ & Diaconi, & Presbyteri proprijs „ terminis à consortibus abstineant, „ vt & quod per Apostolos traditum „ est, & ab ipsa vsque antiquitate ser„ uatum, nos quoque seruemus tem„ pus in omni re scientes, & maximè „ in ieiunio, & oratione. Oportet „ enim eos, qui diuino altari assident „ in sanctorum tractandorum tempore „ esse omninò continentes, vt possint „ id, quod à Deo simpliciter petunt „ obtinere. Si quis ergo præter Apo„ stolicos Canones incitatus sit ali„ quem eorum, qui sunt in sacris, Pre„ sbyterorum, inquimus, vel Diaco„ norum, vel Hypodiaconorum, co„ niunctione cum legitima vxore, & „ consuetudine priuare, deponatur. „ Similiter & si quis Presbyter, vel „ Diaconus suam vxorem pietatis prę„ textu eiecerit, segregetur,& si perse„ ueret, deponatur.

Sed Con. Carthag. aut secundum propria statuta.

Huc vsque Canon, qui quantæ auctoritatis sit iam dicta indicant, cum Concilium illud nulla legitima auctoritate fuerit conuocatum, & ne dum generalis Synodi, sed neque Synodi nomen mereatur. Qui ergo potuerit contra Romanæ Ecclesiæ, adeòque vniuersalis, & Canonem, & obseruantiam statuere? vt cumque & quintæ, & sextæ Synodi titulum prætexuerit; quintæ, quæ centum ante annis, & vltra; sextæ, quæ decem, iam conclusæ fuerant?

Non igitur post susceptos ordines, voluere Patres isti, licitum ésse Hypodiaconis, Diaconis, & Presbyteris matrimonium contrahere, sed matrimonio ante contracto vti. Episcopis tanquam in sublimiori gradu id non conceden-

cedendum censuere, sed nec contrahere de nouo, nec contracto vti ipsis esse licitum sanxere *Can.* 12.

Eleuatur tota Canonis auctoritas ex statu Synodi, vel conuentus, vnde manauit; liceat nihilominus & expendere fundamenta, quibus Patres illi auctores Canonis vtuntur, vel veriùs abutuntur. Nituntur primo Canone Apostolorum. *Nos antiquum Canonem Apostolicæ perfectionis, ordinisque seruantes.* Is Canon est 5. quo ità statutum. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus vxorem suam prætextu religionis non abÿcito, si abÿcit, segregator à communione, si perseuerat, depo-nitor.* Quem Canonem *Zonar.* tanquam clypeum assumit, dum se vrgeri sentit à Canone illo 4. *Carthaginiensi*, quam enim continentiam tribus gradibus Episcopi, Presbyteri, & Diaconi constituunt Patres Carthaginienses, accipit ipse de temperantia, non de cœlibatu, sicque optimè asserit conciliari tradita ab Apostolis, & sancita legibus, ac moribus obseruata. Verùm non hic Apostolici Canonis sensus, quem affingunt Trullani Episcopi, & supponit *Zonar.* vt scilicet Episcopi, Presbyteri, & Diaconi vxorem non *abÿciant*, hoc est retineant, & eius liberè vtantur consortio, sed *non abÿciant*, hoc est non ità dimittant, vt quasi diuortio facto, mulier omninò soluta alteri nubere valeat, vel non *abÿciant*, hoc est, non ità deserant, vt necessaria omnia ei non suggerant, sed subueniant, ac foueant, tanquam vxorem, vno excepto maritali iure; sic enim exposuit *S. Gregor. Magn.* scribens. *Sicut Canonica decreuit auctoritas vxores, quas certè debent regere, non relinquant*; & sanè *Theod. Balsam. ad Can.* 48. *Trullan.* respectu Episcopi ità Canonem ipsum Apostolicum exposuit; sed Canonis intellectum ipsi Trullani Patres confir-

Ad Can. 4 Côc. Carthagin.

mant, quid *Can.* 12. Episcopos cœlibatui addicunt, ipsisque vxoris commercium interdicunt, aut ergo non ità accipitur Apostolicus Canon, aut ipsi Canoni non consentiunt, quem tamen in fronte Canonis sui 13. præmittunt; pergunt in eodem Canone suo Patres ijdem, prætexuntque Christi Domini effatum. *Quod Deus coniunxit homo non separet*, & dum vrgent, se ipsos confodiunt, vt quid enim Episcopos *Canone suo* 12. ab vxoribus separent? At iam communis Patrum consensus Christi dictum accipit de vinculo, non de thoro, nec impedit ex consensu coniugum separationem in habitando. Addunt & D. Pauli assertum. *Honorabiles nuptias, & thorum immaculatum.* At si ità intelligamus, cur excluduntur Episcopi? cur si honorabiles nuptiæ inter proximos consanguineos, & affines non permissæ? Verùm dum hæc enunciat Apostolus, nihil non laudabile in matrimonio ostendere intendit, siue fidem; siue prolem, siue Sacramentum. Nec fas esse virginitatem colenti matrimonium carpere, aut nubentibus insultare, vt exponit *Fulgentius*; & si mallis non enunciare tantùm Apostolum, sed & præcipere, legemque sancire, vt coniugatis sanctum, ac intemeratum matrimonij vsum præcipiat. At quid hoc ad excludendum sacrorum ministrorum cœlibatum? si honorabile matrimonium, ergo idem ipsis licitum, & post susceptos ordines? exclusit, & damnauit hanc consequentiam *Chrysostom.* Monachum enim alloquitur, & claudit. *Stupere desiste, si nuptiæ peiores adulterio iudicantur, cum Christus offenditur.* Nec magis eosdem iuuat citatus ab ipsis Pauli locus. *Alligatus es vxori, noli quærere solutionem.* Iam enim eandem recurrit instantia, & cur ipsi Episcopos post ordinationem ab vxoribus segregant?

Matth. c. 19.

De fide ad Petr.

Ep. 6. ad Theodor.

1. ad Corinth. c. 7.

At verò Apostolus reformandis, vel veriùs informandis Corinthiorum moribus intentus ea verba ijsdem scripsit, vt diuortia inter ipsos prohiberet, ac impediret, quæ quidem sine legitima causa, nec adeò frequenter sunt permittenda. At mutuo consensu interueniente licitum est diuortium, sed quòad thorum, nunquam quòad vinculum. Nil ergo iuuant Trullanos Patres auctoritates, quibus Canonem suum fundant, vtpote perperam intellectæ, & acceptæ. Detorserunt etiam ijdem à vero sensu *Canonem* 3. *Concilij* 3. *Carthaginiensis*, nisi forte excusare eos velimus, quod decepti errore interpretis, longè aliter, quàm esset intentio Carthaginiensium Patrum Canonem ipsum intellexerunt. Græci enim interpretes, quod in Canone legebatur κατὰ τοῖς ἰδίοις ὅροις verterunt, *proprijs terminis*, in hunc sensum, vt scilicet non semper ab vxoribus abstinere, sed tempore vicis suæ tantùm, vt exponunt *Balsam.* & *Zon.* continere teneantur, quod Nouatores nisi sunt confirmare *Eliberitani*, & *Taurinatensis Concilij* Canone, quatenus vtrobique iniungitur continentia *positis in ministerio*, quod accipiunt ipsi pro eodem, ac tempore vicis suæ. At non eam fuisse mentem Carthaginiensis, Eliberitani, & Taurinatensis Conciliorum, indicant Canones ipsi, Carthaginiensis enim generaliter, & indefinitè pudicitiam exigit. Alia verò duo Concilia per positos in ministerio, ordinatos intelligunt; *Eliberitanum* enim dixit. *Placuit in totum prohibere Episcopis &c.* Hanc excusationem per vices exclusere *Ambros.* & *Hieronym. Si semper orandum est* (inquit iste) *ergo semper carendum matrimonio*. Ille verò. *Inoffensum, & immaculatum ministerium, & ab vxorum etiam consortio purum*. Seruatæ hæ vices in antiquo legali Sacerdotio, cum & connubium Sacerdotibus iniunctum, sed quæ ratio propria hoc illis indulsit, cessat omninò in Clericis ordinatis maioribus Euangelicæ legis; Leuiticum enim Sacerdotium ex vna Tribu, & stirpe Aaronis erat propagandum, nec extra aut progeniem illam, aut Tribum fas erat Sacerdotes, aut assumere, aut sperare, & ideò tempus aliquod erat largiendum, quo liberis ex matrimonio operam dare possent. At post Euangelium nulli stirpi est addictum Sacerdotium, & ideò longè diuersum ministerium, longè dispares mores, nec vices concedendæ, quibus non per vices, sed iugis oratio, iuge Sacrificium.

Quæ contra sacrorum hominum cœlibatum afferantur colligunt sacrarum controuersiarum tractatores, & præsertim *Bellarmin.* ad eos remittimus, ne nostrum egrediamur institutum, & claudimus excursum, & cum eo Caput.

TRACTATVS VIII.

De Incruento, & Augusto Missæ Sacrificio.

CAP. I.

1 *Tractationis introductio, & partitio.*
2 *De generali Sacrificij acceptione, quæ à vera Sacrificij ratione exploditur.*
3 *Traditur vera Sacrificij definitio ex Bellarmino, & per partes declaratur.*
4 *Proponitur doctrina P. Vasquez pro definitione Sacrificij, quæ traditur, & fundatur latè.*

SA-

Acra Ordinatio, sicut & sacrorum hominum ex cœlibatu puritas, non aliò dirigitur, quàm ad sacrificium, quod non inspiratum, sed à veræ Fidei Auctore institutum Ecclesia veneratur, suspicit, ac legitima auctoritate frequentat.

1 Vt vera religio, ità verissimum sacrificium, cum vtriusque idem sit Auctor, & ab eodem fonte & hoc, & illa in perennem hominum salutem processerit; sacrificium, cuius & in lege naturæ, & in lege scripta præcessere figuræ, & quod Summus Sacerdos Christus in carne instituit, & obtulit, ac per illud Ecclesiam Sponsam suam pretiosissimo sui Corporis, & Sanguinis pignore in certissimam indefectibilis gloriæ spem, & ad redemptionis peractæ participationem liberalissimè ditauit. De hoc igitur sacrificio tractaturi summa hæc Capita percurremus.

Vt constet primò, quàm verè & dicatur, & sit hoc sacrificium, sacrificij in genere notionem præmittemus; nomen subinde sacrificij nostri trademus, & ponderabimus; veritatem ipsius sacrificij confirmabimus, conditiones omnes sacrificij in ipso assignantes, veramque, & propriam eius rationem detegentes, ac demùm virtutem, & effectus proponentes, quæ satis erunt ad intentum tanti sacrificij explicandi per omnes eius partes.

2 Non morabimur opinionem illam, qua sectarij nedum, sed & Catholici plures sacrificium ex *Augustino* censuere esse omne opus bonum, ad hoc factum, vt Deo in sancta societate adhæreamus; sunt verba *Augustini*. *Proinde verum sacrificium est omne opus, quod agitur, vt sancta societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus*. Non (inquam) eam moramur, tùm quia generalior, & latior est ea sacrificij acceptio, quàm vt proprio, & vero sacrificio congruat, tùm etiam, quia plura sunt, quæ huiusmodi sacrificij assignationem falsitatis reuincant; sacrificium enim proprijssimus actus est religionis, quatenùs virtus est, vt docet *D. Thom.* qua veritate attenta, quilibet actus alterius virtutis non potest esse sacrificium, cùm immò plures alij sint actus eiusdem virtutis religionis, qui tamen non sunt sacrificia, vnde multò minùs actus aliarum virtutum propriè sacrificia dici possunt. Idque maximè in vera Ecclesia obtinet, quæ vnicum tantùm agnoscit sibi traditum sacrificium, Corporis scilicet, & Sanguinis Christi; iam enim si admitteremus omne opus bonum esse sacrificium, tot numerarentur sacrificia, quot opera, & tamen nisi vnum sacrificium admittit Ecclesia, quæ Sacerdotalem publicam potestatem institutam habens, & publicam certam personam requiri agnoscit, quæ illam exerceat, nec omnibus indistinctè competere posse fidelibus certò scit. Idque vt obseruatum in veteri lege spectamus, ità confirmatum Apostoli testimonio intuemur. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis*; & inferiùs. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*. Iam ergò publicum Sacerdotij munus adrogare sibi nemo priuatus audet, nec sacrificium propriè dici possunt opera bona à priuato homine, sine auctoritate legitima, quantumuis in Dei honorem, facta. Addas, Altare, & sacrificium ità inuicem relatiua, vt vnum sine altero, nec apud barbaras gentes, reperias. Altare autem non ad quodlibet opus aptum, sed ad vnum sacri-

Lib. 10 de Ciuit. c. 6. in pr.

2. 2. q. 85. art. 3 in corp.

2. Paralipom. c. 26. ad Hebr. c. 5.

sacrificium; non ergò omne opus bonum sacrificium propriè; nec sanè quid amplius voluit *Augustinus* in redditis supra verbis, aut enim de sacrificio loquens illud latiùs, & non cum omnimoda proprietate accepit, & licèt dixerit verum sacrificium per *verum* non intellexit proprium, sed (vt apposité exposuit *Bellarmin.*) nobilius, & excellentius, habito respectu ad sacrificia carnalia, de quibus in capite præcedenti fuerat locutus, eo modo planè, quo in Euangelio Christus de se ipso dicit. *Ego sum vitis vera*, non *vera*, hoc est propria, sed vera, hoc est perfectior, & excellentior, quæ perfectiores etiam fructus proferat, aut per *verum sacrificium* intellexit spirituale, quod tanquam per figuras à sacrificijs Mosaicæ legis præsignabatur, quem sensum apertè confirmat connexio illius capitis cum præcedenti. Missa igitur hac latiori sacrificij acceptione, cui quidem plauserunt sectarij, vt verum sacrificium, quod agnoscit vera, & Catholica Ecclesia, quasi extenuando, subuerterent; ad proprium sacrificium definiendum accedamus.

[...ers. 2. con- ...it. lib. 1. de ...ssa c. 2.]

[...ann. cap. 15]

3 Definitiones Nouatorum varias proposuit *Bellarmin.* iisque reiectis, demùm attexuit suam tanquam adæquatam, & in eam consensisse recentiorum plures testatur *Vasquez*, licèt suppresso *Bellarmini* nomine, & est. *Sacrificium est oblatio externa soli Deo facta, qua ad agnitionem humanæ infirmitatis, & professionem Diuinæ Maiestatis à legitimo ministro res aliqua sensibilis, & permanens ritu mystico consecratur, & transmutatur*. Explanandæ ex mente, & doctrina auctoris sunt partes singulæ definitionis, vt adepta vera sacrificij notitia, subinde veritatem sacrificij, quod est in Ecclesia, intueri possimus.

[Vbi supra.]

[...n 3. p. D. Th. ...disp. 120. c. 2. ...num. 11.]

Ait ergo definitio, quod sacrificium sit *Oblatio*, idque loco generis; accipitur enim hìc sacrificium pro actione sacrificandi, non pro victima, aut re oblata, aut sacrificata, quamuis & hæc ipsa sacrificium dici soleat; propriè enim sacrificium stat pro actione sacrificantis cuius est offerre. *Omnis Pontifex* (ait *D. Paulus* in redditis supra verbis) *ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur, vt offerat dona &c.* Frequentissimum est in sacris monumentis verbum *offerre* pro sacrificare, & inter Patres *Tertullian.* eodem vtitur passim in eundem sensum, nec oblatio quælibet sacrificium, sed *externa*, cui maximè competit, vt sit sacrificium; internam enim oblationem priuatus quilibet facere potest, eamque cum *Augustino* dixeris sacrificium, sed latè sumptum, & non quale definitur modò hoc enim à persona publica, & publica auctoritate fit. Additur *facta soli Deo*, ad differentiam eius, quæ fit, aut soli homini, aut homini, & Deo, qualis eleemosina pauperi facta propter Deum hæc enim & Deo, & homini fit, at non est sacrificium nisi improprium; verum autem, & proprium dicit cultum latriæ, quod vni Deo debitum, nec alij potest tribui sine crimine, eoque grauissimo. Externa signa reuerentiæ, & cultus, vt genuflexio, corporis prostratio possunt etiam hominibus tribui, at neutiquam sacrificium. Vnde *Augustinus* egregiè ad rem. *Multa de cultu diuino vsurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis, siue humilitate nimia, siue adulatione pestifera; quis verò sacrificandum censuit, nisi ei, quem Deum aut sciuit, aut putauit, aut finxit?* pergit definitio; *ad agnitionem humanæ infirmitatis, & professionem Diuinæ Maiestatis*. Hæc enim est tota, & principalis intentio sacrificij, contestari scilicet, & agnoscere supremum Dei in cuncta dominium, & nostram subiectionem

[Ad Heb. c. 5.]

[Gen. c. 4. & c. 8. De Virg. vel cap. 9 Vbi Pamel. n. 68]

[De Ciuit. lib. 10. c. 5. & 6.]

[Lib. 10. de Ciuit. cap. 4.]

ctionem,indeque specificationem suam recipit actus sacrificandi, nam mactare, comburere sunt actus ex se indifferentes,at directi ad contestationem,&agnitionem supradictam sortiuntur religionis rationem, & dicuntur religionis opera, & ideò bona,& laudabilia. Subditur *à legitimo ministro*; non enim cuiuslibet est sacrificium offerre, sed addicti ad id hominis, & auctoritate publica agentis, idque perenne omni æuo, nam in lege naturæ fungebantur Sacerdotio Principes familiarum, primogeniti, vel ij, quibus Deus inspirabat; in lege scripta, Aaron, & ab eo venientes; in lege gratię Episcopi, & Presbyteri, vt ex traditis iam de ordinatione apertissimè constat, & per hoc excluduntur à veri sacrificij denominatione oblationes, quæ à priuatis hominibus pro cuiusque pietate fiunt,quamuis soli Deo fiant, & pro Dei cultu.

Adijcitur; *res aliqua sensibilis, & permanens*, & excluduntur ideò à definitione actiones transeuntes, quæ fiunt à Sacerdotibus in Dei cultum, & laudem, quæ, cum non sint permanentes, rationem veri sacrificij nequeunt assumere. Prosequitur definitio; *ritu mystico consecratur*; nam per sacrificium res oblata de profana fit sacra, & Deo dicatur, ait S. *Thom. Sacrificium dicitur ex hoc,quod homo facit aliquod sacrum*, indeque desumit ibidem *Angelicus* differentiam inter oblationem, & sacrificium non alijs reddendam verbis, quam suis. *Oblatio autem directe dicitur, cum Deo aliquid offertur, etiam si nihil circa ipsum fiat, sicut dicuntur offerri denarij, vel panes in altari, circa quos nihil fit, vnde omne sacrificium est oblatio, sed non conuertitur*. Hactenùs S. *Thom.*

2.2.q.85. art.3. ad 3.

Clauditur demùm definitio, subdendo, *& transmutatur*; id enim maximè requirit sacrificium, vt scilicet res oblata immutetur adeò vt destruatur, & desinat esse, quod ante erat; quod nunquam factum videmus in oblatione simplici, circa quam, vtcumque aliquid fieret,non tamen destruebatur,nisi cum sacrificabatur; idque potissimùm exposcit ratio ipsa sacrificij, quod cum sit maxima protestatio subiectionis nostræ ad Deum, & maximus cultus, qui possit præstari,exprimi meliùs non potest,quàm non solùm exhibendi vsum, sed & substantiam ipsam in Dei honorem destruendo; ideòque cum prima sacrificia Deus hominibus inspirasset, vt per ea sub vmbra proluderet sacrificio omnium maximo, quod iam præstituerat morte Vnigeniti sui aliquandò implendum, hoc intuitu peragi semper voluit sacrificia, cum rei oblatæ destructione. Hucvsque *Bellarmini* definitio, quam approbant ex recentioribus plerique, & eorum aliæ etiam leguntur sacrificij definitiones; quibus illa,quod sit *oblatio facta per immutationem alicuius rei in signum legitimè institutum diuinæ excellentiæ, & reuerentiæ*; vel illa, quod sit *signum sensibile ad Diuinam excellentiam, & cultum illi debitum immediatè significandum impositum, per alicuius rei immutationem*; & illa demùm quod sit *externus actus religionis continens supremum latriæ cultum, solique Deo debitum*.

4 Verùm *Vasquez* definitionem & ipse suam assignaturus, prædictas definitiones non leuiter carpsit ex eo præsertim, quod per ipsas sufficiens differentia non constituatur inter sacrificium, adorationem, & oblationem. Nam adoratio à nobis tanquam inferioribus Deo tribuitur tanquam summè excellenti, & nihil ampliùs tribuit sacrificium, si primam, & secundam definitionem spectemus, & licèt sit dictum, in sacrificio rem oblatam debere immutari, attamen si per immutationem

Gabr.lect.22. in Canon.litt. A. in fin. & lect. 85. litt. D.

Vbi sup. tom. 3. disp. 220. c.3. num. 17.

nem

nem illam nihil aliud ſignificetur, niſi Diuina excellentia,& infirmitas noſtra, iam nil amplius habebit ſacrificium, quàm adoratio, quæ tribuitur ab hominibus tanquam demiſſis, & inferioribus Deo tanquam ſummè excellenti, immò ſuffituum, & odorum exhalatione, in qua res aliqua immutatur, & tranſit, aliquando dicimur Deum adorare, & aliquandò rem, quæ ſic conſumitur ſacrificare, & ideò non videtur rectè aſſignata ratio ſacrificij à *Diuo Thoma* in eo,quod fiat in Diuinam reuerentiam,aut in teſtimonium Diuinæ ſubiectionis,hoc enim competit & adorationi, illa verò & pluribus operibus religionis;quo nomine factum, vt neq; tertia definitione rectè ſit aſſignatum ſacrificium;nam non minùs adoratione & oblatione, quàm ſacrificio tribuitur Deo ſupremus latriæ cultus,& adorantes,aut offerentes maximam eius excellentiam conteſtamur. Et quamuis ſit ſupra differentia aſſignata inter oblationem, & ſacrificium, quod in oblatione res non immutetur, ſed maneat eadem, at in ſacrificio immutetur, attamen hæc differentia merè materialis eſt vnde alia, quæ ſe teneat ex parte rationis formalis vtriuſque aſſignanda eſt, & cum tam oblatio, & adoratio, quàm ſacrificium ſint in genere ſigni, iam ratio à re ipſa ſignata deſumenda eſt.Differentia igitur eſt inter adorationem, oblationem, & ſacrificium, quia adoratio eſt ſubmiſſionis nota,cum ſcilicet re aliqua indicamus,nos Deo ſubmitti, ac ſubijci tanquam Domino, ac ſuperiori, ſicque eadem nota, & ſubmiſſionem noſtram,&.diuinam excellentiam conteſtamur. Per oblationem verò ſimpliciter nec ſubmiſſionem noſtram, nec Diuinam excellentiam conteſtamur, ſed tantùm vniuerſale eius dominium, res enim aliquas ipſi offerendo cum magis rerum noſtrarum Dominum, quàm nos ipſos profitemur. At ſacrificium eſt nota Diuinæ Omnipotentiæ,qua eſt auctor vitæ, & mortis,& à cuius nutu res omnes quòad eſſe, & conſeruari dependent, & ideò ex parte rei, quæ in ſacrificium offertur requiritur immutatio, vt per eius deſtructionem pari modo nos etiam ab eius nutu, & poteſtate pendere quòad eſſe,& conſeruari proteſtamur,qui ſanè conceptus ſola oblatione, ſiue immutatione non exprimeretur; ſicque formali ratione differunt oblatio, adoratio, & ſacrificium, quatenus per eorum quodlibet diuerſum aliquod Diuinum attributum agnoſcimus, colimus, & conteſtamur, vnde quamuis eadem re & ſacrificare, & adorare poſſimus, attamen formalis intentio, & conceptus ſemper eſt diuerſus, indeque tota ſpecificatio oritur, & licèt in prima præſertim definitione ſacrificij ſit dictum, quod ſit *à legitimo miniſtro*, attamen hæc conditio non videtur neceſſaria ad ſacrificium abſolutè ſumptum; ſtando enim in mero iure naturali, à quo primitùs ſacrificium proceſſit,vnicuique liceret Deum colere eo ſigno, quod tanquam congruum ipſe ſibi aſſumeret ad Deum colendum, & agnoſcendum tanquam Dominum vitæ,& necis,& hoc ſignum eſſet aptum,ac ſufficiens donec aliquod proprium ſtatueretur,& miniſter certus aſſignaretur; igitur hæc conditio eſt ſacrificij vt ſic,non vt abſolutè ſumpti,& abſtrahendo à quocumque ſingulari ſacrificij modo. Hiſce ſic præmiſſis definitionem ſuam concipit *Vaſquez*,& ſacrificium aſſignat,cum ex parte formæ, ſeu ſignificationis, tum ex parte materiæ; ex parte formæ. Sacrificium eſt *nota exiſtens in re, qua profitemur Deum auctorem vitæ, & mortis*; per *notam* intelligit ſignum, quod eſt in re,ad differentiam notæ,quæ eſt in verbis,vnde æquè dici poſſet, quod ſacrificium *Num. 25 & 26.*

ficium sit *res, qua profitemur Deum autorem vitæ, & mortis*, ex parte verò materiæ sic; sacrificium est *res, quæ per sui immutationem Deo offertur*, vel, *est mutatio rei, quæ Deo offertur*, rectè vtraque; altera enim materiam, & rem oblatum indicat; altera verò ipsam actionem sacrificandi; at per primam, eamque formalem æquè comprehenditur tam res oblata, quàm actio, quarum vna in facto esse, & alia in fieri, & per vtramque, quàm rectè distinguatur, & differat sacrificium ab adoratione, & oblatione simplici facilè consideranti patere potest. Verùm cum tanquam quid necessarium ad essentiam sacrificij sit in definitione traditum, vt res oblata immutetur, instari posset, dari sacrificia, in quibus nulla sit assignabilis immutatio, & tamen vera fuere sacrificia, cuiusmodi fuit sacrificium panis, & vini, quod obtulit Melchisedech, & panum propositionis, qui in veteri lege offerebantur; immò in ipso verissimo sacrificio, quod offert vera, & sancta Ecclesia nulla cernitur circa rem oblatam immutatio, quam quidem non valentes assignare auctores aliqui, eò confugerunt, vt dixerint posse esse verum sacrificium etiamsi non fiat immutatio, sed satis esse, si circa rem oblatam aliquid sacrum fiat, parum constanter ad definitionem sacrificij, quam & ipsi tradiderunt inferentes eidem, immutationem rei oblatæ fieri debere, non enim satis est sacrum aliquid circa rem oblatam fieri, quia aliàs Sacerdos cum consecratur, templum, calix, & si quæ huiusmodi dici possent propriè sacrificari, quod tamen nemo admiserit. Quod attinet ad panis, & vini oblationem à Melchisedech factam, sicut & oblationem aliorum panum, qui ex Dei præscripto in lege offerebantur, certum est in huiusmodi sacrificio, quod non erat commemoratiuum alterius alicuius sa-

Leuit. c. 21. 24. & c. 2.

crificij, sed absolutum, aliquam immutationem circa panes fuisse factam, quam quidem testantur apertissimè verba in *d. c. 2. Leuit. cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano desimila, panes scilicet, absque fermento*; immutabatur igitur res oblata in hoc sacrificio coctione in clibano facta, & Sacerdotes ijdem coctioni incumbebant eadem cura, qua mactationi, & occisioni eorum, quæ in sacrificium offerebantur, eiusdem sacrificij in clibano meminere *c. 7. & 24. Leuit.* ibi enim legimus. *Et omne sacrificium simile, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in sartagine præparatur*. Vnde per hæc instrumenta fiebat immutatio; sicut & quæ solida erant, & sicca per contusionem immutabantur, idque immolatio dicebatur, quia molæ supponeretur, & quamuis immediatè tunc cum aut in sartagine frigebatur, aut cum molæ subijceretur non fieret sacrificium, nec legamus panem huiusmodi alio modo tunc consumptum, iam vtique dicendum est sacrificium eorum in clibano fieri consueuisse; certè de panibus propositionis nullam aliam assignare possumus mutationem præter eam, quæ fiebat in clibano. *Leuit. c. 24.* comedebantur quidem à Sacerdotibus, sed nemo prudens dixerit, comestionem illam factam post sacrificium ipsum fuisse immutationem in sacrificio, aut ad sacrificium necessariam, igitur in panibus ipsis facilè immutationem assignamus, quæ sanè & panibus à Melchisedech oblatis potest aptari; quod verò ad vinum, quod idem obtulit, quomodo immutatum illud fuerit, non constat; in leuitico quoties vini fiebat sacrificium, eo aspergebatur victima, tuncque vinum erat pro libamine, & ideò dictum libamen, vnde cum toto sacrificio sic immutabatur, at de Melchisedech nihil tale ab eo peractum legimus, sicut nec apparet vinum

Num. 4.

per se, ac citra libamen fuisse oblatum; coniectari ergo fas est alterutro modo fuisse vinum ab ipso oblatum, aut per se,& tunc ante oblationem fuisse aliquo modo immutatum, sicut in sacrificio farris per contusionem hordeum antea mutabatur,aut tanquàm libamen ipsum fundendo super re oblata, quod patentem immutationem inducit ad sacrificium requisitam, quod quidem sacrificium, quamuis dicatur cultus soli Deo debitus, hoc non ità accipiendum est, vt Deo tantùm,qui verus sit, offeratur, sed ad rationem sacrificij sat erit si offeratur etiam Deo,qui verus Deus credatur, sicut enim adoratio, quæ est actus latriæ soli Deo debitæ, exercetur erga Deum, quem quis appræhendit tanquam verum, ità & sacrificium, ad sui rationem satis habebit, si offeratur ei, quem quis tanquam verum Deum colit; ideòque verum numen requiritur, vt sacrificium rectè fiat,non vt sit sacrificium,eo modo planè, quo & legitimus minister dicitur requiri, id enim obtinet, supposita assignatione, ac destinatione proprij ministri, cum aliòqui iure suo posset quilibet actum hunc latriæ in Deum, quem verum Deum credit, exercere; eòque reuocamus iterum tanquam peropportunum dictum illud *Augustini*. *Quis verò sacrificandum censuit,nisi ei,quem Deum aut sciuit, aut putauit, aut finxit*? Lib.10 de Ciuit.c.4 in fine.

Hæc de sacrificio sic præmissa, iam nunc tanquam regulam sacrificio Catholicæ,& veræ Ecclesiæ applicemus, vt inde eius veritatem contra negantes euincamus.

De Nomine, & Veritate Incruenti Sacrificij.

§. I.

1 *Variæ ætimologiæ vocis* Missa *proponuntur, & reijciuntur, & rationabilior probatur.*

2 *Inquiritur exactè, an Missa sit verum, & proprium sacrificium; asseritur, & probatur.*

3 *Proponitur præcipuum fundamentum ex sacrificio Melchisedech, & expenditur.*

4 *Rationes ad idem confirmandum traduntur, prima à religionis, & sacrificij nexu.*

5 *Secunda à comparatione legis Euangelicæ cum lege Mosaica.*

QVod Iureconsulti veteres stoicorum doctrina imbuti (vt obseruauit *Cuiac.*)circa scrutandam nominum originem præstitere, sacram Iurisprudentiam tractantes haud dedecebit, acturique de incruento in Ecclesia sacrificio primùm nomen, & nominis notionem, siue originem scrutabimur ad rem subinde, & opportunè transituri. *Missa* appellatur sacrosanctum Ecclesiæ sacrificium, cuius vocis origines varias referunt scribentes de materia, easque sedulò examinant.

1 Ludens igitur explosit primò *Bellarmin.* æthimologiam,quam huic voci *Missa* assignarunt Lutherani,qui ad sua de Antichristi sede somnia respicientes, & impetentes semper Romanum Summum Pontificem, nomen *Missa* deriuarunt à nomine *Mabuzim* Hebraico, de quo *Daniel Propheta*; *Deum autem Maozim colet in loco suo*, loquens de Antichristo, quem esse Papam Romanum volunt,vnde non sine re, & præcipua Dei cura factum dicunt, vt sacrificium,quod offertur sub Papa Romano alludat voci Idoli Antichristi, *Maozim*, à qua vocem *Missa* deductam, concludunt. Frigidum sanè commentum, cui nec respondeat ipsa nominis adlusio, quid enim Maozim, cum Missa? retorsit Lib.1. de Missa c.1. C.11.34.

fit ridens *Bellarmin.* sed & seriò confutauit ratione non vna, quas transcribere supersedemus, cum facilè apud eundem Cardinalem Eminentissimum possint legi. Existimarunt alij & Catholici, & pij maiestatis quidpiam Missæ sacrificio accessurum, si nomen ab Hebraico fonte deducant, & ideò Missam ab Hebraico verbo *Missah* deriuatam volunt, quod spontaneam oblationem exprimit *Deuteron. c. 16. 10.* Hanc sententiam grauissimi auctores probarunt, qui rem pertractarunt, & à quorum nomenclatura temperamus, ne actum agere videamur, probabilem satis censuerunt, & præsertim *Baron.* & *And. Alciat.* Verùm, vt optimè obseruat *Bellarmin.* si hoc nomen Apostolis primitùs fuisset in vsu, ipsum retinuissent Græci, Syri, aliæue nationes, sicut in diuinis officijs alias plures Hæbraicas voces retinuerunt, vt *Alleluia, Pascha, Sabaoth, Osanna*, & si quæ sint huiusmodi, & tamen eius apud ipsos nullum vestigium. Alij Græcam hanc ipsam vocem dixere, vt *Albericus*, sed eum lapsum Græcæ linguæ imperitia notat *Couaruu*; nullam enim apud Græcos videre est adlusionem ad hanc vocem *Missa*, pro qua Λειτουργίαν ipsi dicunt, quæ idem significat, quod Hebraicè *Missah*, si *Alciato* credimus, munus scilicet personale publicum tributi, censusque offerendi; vnde latiùs patet vox Λειτουργία, quàm *Missa*, quæ ad sola sacra se restringit. Hæc fusiùs, & exactiùs prosequi puderet post Eminentissimum, & Eruditissimum Cardinalem *Bona*, cui fasces submittimus, nec propinare audemus, quod à tanto fonte post vetustiores potest vberrimè hauriri. Dicemus ergò hanc vocem *Missa* esse latinam, qualem agnouere *Alciat. Couar. Bellarmin.* eamque indubitatam appellat idem Eminentissimus *Bona*, & eandem esse,

Tom. 1. Annal. ann. 34. Lib. 7. Parerg. c. 10.

Var. resolut. lib. 4. c. 22.

Rer. Liturg. c. 1.

ac *Missio*, pro qua dicatur *Missa*, sicut pro remissione *remissa*, vt ex *Cyprian.* & *Tertullian.* confirmat *Couaruu*, qui originem ex facto magis, quàm ex lingua Græcorum, & Aegyptiorum desumit, quibus mos ille erat, vt cum Sacris operati essent missum populum facerent, nec abeundi facultas erat, nisi sacrificulus proclamasset λαοῖς ἄφεσις hoc est *populis missio*, estque illud ipsum *Ilicet*, quo re Diuina peracta, expletisque ceremonijs Sacerdos apud Romanos populum solemniter dimittebat, qui sacris interfuisset, idque nedum in sacrificijs, sed & in iudicijs à præcone adhibitum testatur *Brisson.* post *Seruium*, sed propiùs accedere ad intentum notat *Couar.* ritum illum, qui in Ecclesiæ primordio obseruabatur, vt scilicet post confessionem, cantationem lectionem Euangelij, & exhortationem, antequam ad augusta mysteria accederetur, & ante præfationem Catecumeni dimitterentur, tanquam rudes, & inhabiles, cum nondum essent baptizati, vt tanto sacrificio interessent, & ab ipsa hac Catecumenorum missione dicta est hæc pars sacrificij Missa Catecumenorum; quæ sanè missio cum post consumatum sacrificium, omnibus fidelibus alta voce fieret, per verba illa *Ite Missa est*; iam inde adeptum est sacrificium, vt à suprema sui parte *Missa*, hoc est *missio* sit appellatum, sicut & adlusione eadem dici potest Missa, quasi transmissa, ex eo, quod oblationes, & vota fidelium ad Deum per Sacerdotem sint transmissa. Alludunt hæc omnia appositè, nec circa ipsa immoramur impensiùs; hacque nominis notione contenti, iam ad rem ipsam accedimus.

Vbi supra.

De formul. & solem. p. Rom. Verb. lib. 5.

Ad lib. 6. Æneid. ad Nouissima verba.

2 De hoc igitur sacro, & de hoc Mysterio, quod celebrat Ecclesia ad Corpus, & Sanguinem Christi consecrandum sub panis, & vini speciebus statim inquirendum se exhibet, an sit verum, &

proprium sacrificium?de sacrificio enim sic sumpto controuersiam fecere, & faciunt Hæretici, nam si de sacrificio in latiori significatione accepto loqueremur, cessaret omnis contentio; vltrò enim fatentur sacram Cœnam,& Missæ officium aliquo modo sacrificium dici posse,prout de quolibet bono opere iam supra obseruauimus;sed nec proprium, nec verum;vnde nihil offerri in actione Missæ contendunt nisi orationes puras, & Christum non offerri à nobis, sed se ipsum miro modo nobis offerre. Auctores singulos cum Luthero, & Caluino sentientes, Missamque ipsam sacrificium negantes exactissimè congessit *Bellarmin.* ad quem remittimus. *Vbi sup. c.5.*

At è contra Catholica, & perpetua veritas est. Missam esse verum, & proprium sacrificium, & in eo Christum verè, & propriè offerri. Ità Catholici omnes, quos recenset *Bellarminus*, hancque Catholicam veritatem confirmant fundamenta quamplura, ex quibus potiora seligemus. *Vbi sup.*

3 Primum igitur, ac super omnia celebre desumitur ex *Genes. c.* 14. *Melchisedech Rex salem protulit panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei Altissimi*. Atqui & à Dauid in spiritu, & à D. Paulo agnoscitur non tantùm Melchisedech Christi Domini typus, aut figura, sed dicitur Christus ipse Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech; igitur si Sacerdos Melchisedech, Sacerdos Christus; si ille panem, & vinum obtulit, obtulit & iste,& si illud verum sacrificium fuit, & verum sacrificium fuit,& est istud; igitur Missa verum, & proprium sacrificium. Nodus autem præcipuus in eo stringit, vt cum Melchisedech fuerit Christi figura, & Christus Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, assignetur præcisè, in quo potissimùm hæc assimilatio consistat, & quæ sit vera similitudinis ratio; vt igitur eam assignemus; supponemus, Melchisedech verum fuisse Sacerdotem, quamuis nec defuerint asserentes dictum fuisse Sacerdotem non propriè ad sacrificandum institutum, sed quia Princeps esset,& Rex,quos dictos etiam Sacerdotes probari videtur ex 2. *Reg. c.* 8. vbi filij Dauid dicuntur Sacerdotes, hoc est Principes, eo modo planè, quo & 1.*pet.* 2. dicitur *Gens sancta, & regale Sacerdotium*,sed non in eo sensu quo nunc Sacerdotem sumimus, si enim diceretur Sacerdos, quia Princeps, non enuntiaretur de Christo. *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech*; non enim magis diceretur Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, quàm alterius cuiuscumque Principis, aut Regis; sed euidenter nimis repugnat hæc interpretatio ipsi Diuinæ Scripturæ,quæ Melchisedech separatim, & primo nominauit Regem, ac subinde contradistinctè Sacerdotem,quod sanè non fecisset,si nomine Regis eundem, & Sacerdotem intellexisset, sed nec nominauit simpliciter Sacerdotem, at dicto, quod *proferens panem, & vinum* statim adiecit in sensu causali per parenthesim(*erat enim Sacerdos Dei Altissimi*) quasi muneris omninò diuersi à munere regio rationem redderet, cuius virtute,& protulerit panem,& vinum, & benedixerit.

Psal. 109. *Ad Hebr. c.7.* *Psal.* 109

Cum non fuerit ergo Melchisedech Rex solùm, sed & Sacerdos, iam licet inferre hoc ipsius Sacerdotium fuisse figuram Sacerdotij Christi, & Christi Sacerdotium fuisse, & esse illi simile, idque in pluribus, & primò in eo,quod se habeat vtrumque hoc Sacerdotium tanquam figura,& figuratum,quæ sanè relatio similitudinis est,per quàm Christi Sacerdotium Sacerdotio Melchisedech omninò assimilatur, & ità secundùm ordinem Melchisedech Sacerdos meritò dicitur. Est & secundò Sacer-

dotium

dotium Christi secundùm ordinem Melchisedech, iuxtà explicationem Apostoli, vbi multa tribuit Melchisedech, quæ sublimi, & admirabili modo in Christo verificantur, & implentur, eaque elegantissimè confert, ac in Christo ipso assignat.

Epist. ad Hebr. c. 7.

C. 9. Considerat enim Melchisedech fuisse Regem salem, hoc est Regem pacis, & Christus Princeps pacis dicitur ab Isaia, qui mirabili nexu pax nostra facit vtraque vnum *ad Ephes. c. 2.* & sicut Melchisedech vtramque dignitatem, nempe Regalem, & Sacerdotalem simul gessit, ità Christus fuit & Rex, & Sacerdos. Tertiò simile fuit Christi Sacerdotium, quod Melchisedech fuit sine Patre, sine Matre, sine genealogia, quia nullibi descripta ea legitur, & *quia non recensetur eius genealogia* (inquit *Chrysostom.*) *dicitur sine genealogia*, vnde Sacerdotium suum nec hæreditario iure accepit, nec per successionem in alium transmisit, qua ratione maximè distat à Sacerdotio Aaronico, quod sanguine, ac successorio iure acceptum, & in filios protendebatur. Et Christi Sacerdotium huiusmodi planè fuit, nec per generationem receptum, nec per sanguinem propagandum; reliquit quidem sui Sacerdotij Vicarios Euangelicos Sacerdotes, sed qui verè succedere non dicantur, nisi quatenùs Christus Sacerdotium suum in terris desijt exercere, & quia manet Sacerdos in æternum; ideò Sacerdotes deriuatam ab ipso potestatem tanquam eius Vicarij exercent, & ipsi in hunc sensum dicuntur succedere. Similem etiam Melchisedech in genealogiæ defectu Christum notauit *Epiphanius*, quia secundùm diuinitatem non habuit Matrem, & secundùm humanitatem non habuit Patrem; quod ipsum paulò alitèr expressit *Chrysostom.* *quia Christus* (inquit) *non habet vel in cœlo matrem, vel in terra patrem absq;* *genealogia dicitur*. Vnde meritò Sacerdotium nec per successionem accipiens, nec posteritatem habens, in quam successiuè Sacerdotium ipsum transmittat, dicitur Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, & in æternum, quia non ad vitam, vt Leuitici Sacerdotes habuere, & quamuis Apostolus in pluribus comparet Christum cum Melchisedech at in nulla re magis, quàm in perpetuitate; ait enim. *Deinde autem & Rex salem, quod est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum.* Moxque iam supra traditam differentiam inter Sacerdotium Christi, & Leuiticum confirmat. *Et alij quidem* (nempe Leuitici) *plures facti sunt Sacerdotes, id circò, quod morte probiberentur permanere, hic autem eò, quod maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium.*

Hæres. 55 *Hom. 35. in c. 14. Genes. circa med.* *Ad Hebr. c. 7.* *Ad fin. cap.*

Simile est adhuc Sacerdotium Christi Sacerdotio Melchisedech in excellentia, in qua Sacerdotium huius, illius fuit figura; quæ sanè excellentia in pluribus emicuit, in eo primùm, quod Abraham decimas obtulit Melchisedech, & in lumbis Abrahæ, in quibus erat Leui, obtulit etiam ipsa Tribus Leui, sicque Sacerdotes omnes Leuitici. Secundò, quia Leuitici Sacerdotes decimas accipiebant à fratribus suis, qui eundem patrem Abraham habebant, at Melchisedech ab alijs; sic enim Apostolus. *Et quidem de filijs Leui Sacerdotium accipientes mandatum habent decimas sumere à populo secundùm legem, idest à fratribus suis, quamquam & ipsi exierint de lumbis Abrahæ, cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham*; quę quidem si non absoluta, at non modica saltem excellentia est. Tertiò demùm sumitur excellentia ex eo, quod Melchise-

d. c. 7.

chisedech Abraham benedixerit, quod maioritatis est argumentum. *Sine vlla contradictione*(ait Apostolus)*quod minus est à meliore benedicitur*.

Sed demùm fuit potissimùm figura Sacerdotij Christi Sacerdotium Melchisedech in eo, quod panem, & vinum obtulit, qua oblatione sacrificium Christi in pane, & vino peragendum præsignauit; idque agnoscens Ecclesia canit. *Sacerdos in æternum Christus Dominus secundùm ordinem Melchisedech panem, & vinum obtulit*, & in Canone Missæ; *& quod tibi obtulit Summus Sacerdos tuus Melchisedech*, cuius orationis meminit *D. Ambrosius* in ijsdem verbis. Obtulisse autem, & sacrificasse Melchisedech panem, & vinum euincunt sacræ scripturæ verba, si ritè expendantur, sicut supra percurrimus. *At verò Melchisedech Rex salem proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos Dei Altissimi) benedixit ei*. Non enim sine re commemoratur, & introducitur Sacerdotium, nec alia sanè ratione, nisi vt insinuetur sacrificium. Hoc quidem negant Nouatores volentes panem protulisse Melchisedech, sed ad refectionem Abrahæ, & puerorum eius. At resistit Patrum Ecclesiæ consensus vnanimis, qui panem, & vinum oblatum primùm Deo, & subinde cum benedictione porrectum pueris afferunt, neque enim alibi in scriptura legitur sacrificium oblatum, cum esset Sacerdos, aut ergo nullum obtulit, & tunc ad quid eum memorare Sacerdotem? aut panem, & vinum illud obtulit, moxque tanquam Sacerdos pueris manu propria porrexit, sed cur Apostolus commemorans, & conferens Sacerdotium Melchisedech cum Sacerdotio Christi oblationis panis, & vini non meminit? Respondemus intentionem Apostoli non eam fuisse, vt sacrificium cum sacrificio adæquatè componeret, sed vt excellentiam vnius sacrificij, cum excellentia alterius conferret, indeque maiorem sacrificij Christi euinceret, respectu sacrificij Leuitici, quo tota eius comparatio collimabat, ad quod intentum non erat, cur rem oblatam commemoraret; idque fortè nec præstitit, ne tantum Mysterium Iudæis proderet, quibus tunc scribebat, vt innuit *Hieronym.* & si obijcias adhuc, non posse rectè dici sacrificium Melchisedech figuram sacrificij Christi, qui cruentum sui ipsius obtulit sacrificium, cum ille nil cruentum legatur obtulisse; sicut obtulit Aaron, qui proinde Sacerdotium Christi magis propriè videtur præfigurasse; occurret obiecto *D. Thom.* qui in Christi Sacerdotio duo consideranda distinguit, oblationem scilicet ipsius Christi, & illius participationem; si oblationem consideres, hæc expressiùs repræsentata fuit in sacrificio Leuitico, quod erat cruentum, & mactatione celebrabatur; si verò participationem huius sacrificij, & eius effectum, in quo præcipuè spectatur excellentia sacrificij, adæquatiùs repræsentatur per sacrificium Melchisedech sacrificium Christi, obtulit enim ille panem, & vinum, quibus figurabatur vnitas Ecclesiæ, vt ait *S. Augustin.* cum panis ex multis granis, vinum ex multis acinis conficiatur.

Addas, quod in denominando sacrificio secundùm Aaron, aut secundùm Melchisedech attenditur potissimùm excellentia ipsius sacrificij, quæ quidem fuit maior in Sacerdotio Melchisedech, quàm in Leuitico; vt pluribus nominibus *D. Paul.* considerat, & ideò quamuis sacrificium Crucis, attento modo, videatur magis simile sacrificio Leuitico, spectata tamen excellentia ex quocumque capite, est magis simile Sacerdotio Melchisedech, & ideò Christus etiam quòad sacrificium Crucis denominandus est Sacerdos secundùm ordinem

Off. Corp. Christi in pr. resp.

lib. 4. de Sacram. c. 6.

Genes. c. 14.

Hebr. c. 7.

Ep. 126. ad Euagrium.

3. p. q. 22. ar. 6. ad 2.

d. c. 7.

nem

nem Melchisedech, non secundùm Aaron, quam quidem denominationem confirmat Patrum Nubes à *Bellarmino* congesta, indeque tandem concluditur argumentum, quod necessariò debuit esse diffusum, Missæ scilicet sacrificium verissimum esse sacrificium, præfiguratum in Sacerdotio Melchisedech, secundùm quod Christus dictus est Sacerdos, & tanquam verissimus Sacerdos verissimum obtulit, & offert quotidie in Ecclesia sacrificium.

d. tom. 1. lib. 1. de Miss. c. 6.

4 Non censemus hic addenda nobis argumenta, quæ desumpsit aptissime *Bellarminus* à quocumque fonte, ex quo peti possit confirmatio, quod Missa verum, & proprium sit sacrificium, & quæ à *c. 6.* vsque ad *c. 20.* exactissimè prosequitur, sed rationes subnectemus; quarum prima erit ab indiuisibili nexu religionis, & sacrificij, vt enim homo sine religione stare nequit, ità nec sine sacrificio, quare aut nulla erit inter homines fideles religio, *aut si est*, statuendum & sacrificium, quod non aliud, quàm Missa, aut nullum. Pro religionis necessitate, & sacrificij clamat ipse naturæ instinctus. Natura enim per insitum Diuinum lumen hominem religionem edocuit, ipsique tanquam aptissimum medium ad Dei cultum inspirauit sacrificium, quod quamuis pro naturæ corruptæ statu varijs superstitionibus fuerit pollutum adeò, vt seducti homines, & in veri Dei cultu aberrauerint, & in sacrificiis, ac eorum ritu, seu victimarum genere cæcutierint, attamen non fuit error in religionis, & sacrificii generali sensu, quem naturæ, quamuis corruptæ, reliquum lumen indicauit, indeque emicat assumptus religionis, & sacrificij nexus. Si verò Missam tollas iam nullum futurum in Catholica religione sacrificium, facilis euincet enumeratio. Nam si aliud assignare nitamur, certè nullum nisi sacrificium Crucis; verùm, vtcumque fuerit hoc, & sit verissimum sacrificium, attamen non quale ad tuendam, & conseruandam religionem vsq; ad consummationem sæculi requiritur; idque ostendimus primò, quia sacrificium Crucis non est adeò proprium Christianæ religionis, quin etiam alijs religionibus veris à principio mundi extiterit commune; quotquot enim fuere sacrificia siue in lege naturæ, siue in lege scripta ad ipsum sacrificium Crucis prospiciebant, & quotquot iusti extitere à mundi primordio per hoc ipsum Crucis sacrificium iusti fuere, sicq; cuicumque veræ religioni sub diuersa temporis differentia fuit commune. Vnde differentia Christianæ religionis ab antiqua à sacrificio desumi non potest; immò ipsum Crucis sacrificium fuit actio merè transiens, & nunc iam præterita, & completa non remanet nisi quòad fructum; aut effectum; sacrificium autem semper debet esse præsens religioni, & in ea iugiter exerceri, cum sit eiusdem actus potissimus, & excellentissimus, ad quem peragendum religionis cultores conuenire debent, & illud frequentare, quod nequit fieri circa sacrificium Crucis iam tot ab hinc annis perfectum, & consummatum, & quamuis in Missa fiat quotidie, & repetatur sacrificium Crucis, sit tamen inuisibiliter, & cernitur tantùm oculis fidei, vnde non potest dici sacrificium Crucis visibiliter, & ad sensum physicè repetitum, quod nec fieri ità deceret, vt scilicet Christus quotidie interficeretur. Demùm Christianæ religionis sacrificium debet esse ritus à Deo præscriptus fidelibus, & ad cultum latriæ pertinens. Huiusmodi dici non potest sacrificium Crucis, quod non fuit ritus, sed veritas, nec fuit à Deo imperatum, sed permissum, vnde nec Christianis potest imperari, aut ad latriæ cultum pertinere,

d. tom. 1. lib. 1. de Miss. c. 4.

sum-

summum enim crimen actus latriæ esse non potest, igitur sacrificium Crucis iam peractum non potest esse perseuerans sacrificium in Ecclesia, & in Christiana religione, sed vtique sacrificium Missæ, sicque aut nullum in ea erit sacrificium, quod à vera religione maximè abhorret, aut non aliud, quàm sacrificium Missæ, quod verissimum, in quo Christus se ipsum perpetuò sacrificat per ministros suos sub speciebus panis, & vini.

5 Secunda ratio ad idem confirmandum planè efficax desumitur ex comparatione legis Euangelicæ cum lege scripta Mosaica, non enim debet illa esse hac inferior, aut deterior, si hæc itaque sacrificia sua habuit, & illa debet habere; Christus enim ea, quæ erant in veteri lege non sustulit, aut extinxit, sed aut impleuit tanquam figuras, aut perfecit tanquam infirma elementa; *non enim legem venit soluere, sed adimplere. Math. c.* 5. addiditque consilia, quæ ad præceptorum perfectionem proficerent. Vnde Sacramenta, vt circumcisionem, agnum paschalem, non abstulit in totum, sed in faciliora, ac perfectiora commutauit, idemque sentiendum de sacrificijs, quæ, cum essent carnalia, & imperfecta, in longè perfectius commutauit, neque enim concipi potest, Christum fraudare voluisse æternum Patrem suum eo cultu, qui summus omnium est, & qui ipsi præstabatur in veteri lege; cum nec desint in populo fideli, & in Ecclesia rationes, & causæ, quæ statuenda sacrificia in populo Iudaico, & Synagoga indicauere; si enim ideò populus ille sacrificia externa, & visibilia habere debuit, quia & ipse erat visibilis, & carne, ac spiritu constabat, & non spiritu solo; & populus fidelis externus, & visibilis est, & carne, ac spiritu constans, si habuit ille sacrificia, vt Christi mortem, quæ est vnicum humanæ salutis & pretium, & medium, licèt futuram, haberet præsentem, & populus fidelis eandem mortem, licèt iam præteritam, debuit habere præsentem per sacrificium, & demùm si habuit populus ille sacrificia, vt Deum summo honore, ipsique soli debito, coleret, eumque aut sibi placaret pro peccatis, aut beneficia posceret, aut pro obtentis gratias ageret; haud minùs debuit & fidelis populus propter hæc ipsa motiua, immò & maiora, quò maiora sunt beneficia, quibus fruitur, & cumulatur quotidie, suum habere sacrificium; & quamuis cultus in spiritu sit perfectior, & maior cultu merè externo, attamen internus simul, & externus est solo interno longè perfectior, & excellentior, & ideò fidelis populus adorat quidem, & colit Deum in spiritu, sed tamen externo cultu, cum interno coniuncto carere non debuit, qui aptissimè per sacrificium exhibetur, quod non fuit legis Mosaicæ adeò proprium, quin & in lege naturæ viguerit, ideòque, esto, quod Christus sacrificia Mosaica expungere voluerit, non tamen & ea, quæ legis naturæ, debere voluisse credendum est, quæ est lex immutabilis. His omnibus si addas communem consensum totius Ecclesiæ à mille annis, & vltra, immò ab ipsius exordio Missam verum, & vnicum sacrificium agnoscentis, vel fatentibus ipsis Nouatorum Coripheis apud *Bellarm.* iam erit omnium probationum summa, & cum ea meritò claudi poterit tantæ veritatis confirmatio. *d. lib. 1. de Missa c. 23.*

Cum igitur Missa sit verissimum Sacrificium, & in ea plures actiones concurrant, ex quibus sacrificium ipsum, pròvt dicit actionem sacrificandi, constituitur, iam inquirendum necessariò superest, in qua parte potissimùm, & in qua actione vera ratio huius sacrificij consistat, idque §. sequenti.

Hac

Hac siquidem assignata, vera etiam, & propria ratio ipsius Sacrificij constabit.

In qua parte, seù actione Missæ vera Sacrificij ratio consistat.

§. II.

1 *Actiones numerantur considerabiles ad intentum difficultatis, & partitio inquisitionis traditur.*

2 *Oblatio panis, & vini expenditur cum respectu ad Corpus, & Sanguinem Christi, & oblatio facta post consecrationem.*

3 *Essentia huius sacrificij tota in consecratione ostenditur vtriusq; speciei auctoritate, & ratione.*

4 *Ratio formalis, quæ in consecratione sacrificij essentiam constituit, inquiritur, & opiniones variæ redduntur.*

5 *Quod in consecratione consistat ostenditur exactè.*

6 *Et præcipua ratio assignatur, & cur nisi in vtraque specie possit fieri consecratio.*

7 *Consumptio ad essentiam sacrificij incruenti non pertinet.*

1 Ctiones, quæ in Missa adhibentur, & quæ ad intentum possunt considerari, hæ sunt; Oblatio panis, & vini, consecratio, oblatio post consecrationem, fractio, & commixtio Sacramenti, & distributio, siue consumptio eiusdem; quæ licèt omnes actiones interueniant, non tamen in omnibus ratio sacrificij spectari potest. Vt igitur breuiter, & citra disceptationem rem aperiamus, segregabimus primò sacrificium Missæ, pròvt dicit rem, quæ in sacrificium offertur, & pròvt dicit ipsam actionem sacrificandi, vtraque enim nomine sacrificij venit, secundò distinguemus sacrificium in absolutum, & commemoratiuum. Absolutum illud est, quod non est alicuius sacrificij commemoratiuum, vt esset mactatio ouis, aut alterius rei consumptio. Relatiuum verò, seù commemoratiuum illud est, quod aliud sacrificium repræsentat, cuius exemplum assignare possumus in solo sacrificio Missæ, quod commemoratiuum re vera est, ac repræsentatiuum cruenti sacrificij in cruce peracti, & hęc relatiua repręsentatio nil tollit, vel minuit de ratione veri sacrificij, quando non minus, quàm absolutum est, nota, & significatio Diuinæ omnipotentiæ, in qua significatione præcipuè tota intentio sacrificij in genere posita est.

2 His ergò sic præmissis. Olatio panis, & vini ad rem pertinet, quæ sacrificatur; cum sit extra dubium panem, & vinum in Missa aliqualiter, offerri, id enim verba Sacerdotis offerentis contestantur, & dicentis. *Suscipe Sancte Pater hanc immaculatam hostiam*, quæ non alia tunc, quàm panis firmat similitudo sacrificii à Christo oblati cum sacrificio Melchisedech, quam quidem in oblatione panis, & vini positam supra ostendimus. At verò quod verè, & propriè offertur, & sacrificatur in Missa est Corpus, & Sanguis Christi, idque tanquam certum ex iam dictis supponimus, nec confirmandum vlteriùs censemus ità, vt panis, & corpus Christi, vinum, & sanguis vnum constituant, & integrent sacrificium, & non duo sint, aut dici possint sacrificia; non enim offertur in Missa panis simpliciter, sed panis conseerandus, & immutandus in corpus Christi, neque offertur corpus Christi absolutè, quia tunc aut

aut sacrificium deberet esse cruentum, aut nullum esset sacrificium, sed offertur corpus Christi sub specie panis, sicq; vnum est sacrificium, quod est panis in corpus Christi conuersus, & corpus Christi sub specie panis oblatum, qua vnitatem disertissimè expressit *S. Leo Magnus* Christum ipsum sic alloquens. *Hunc carnalium sacrificiorum varietate cessante omnes differentias hostiarum vna corporis, & sanguinis tui implet oblatio*. Et *Chrysostom. quæ omnia noua gratia superueniens vno complectitur sacrificio, vnam, ac veram statuens hostiam*. Iam ergò hæc panis, & vini oblatio ad consecrationem præuia integritatem, & perfectionem sacrificij respicit non essentiam. Hæc magis ad essentiam pertinet oblatio, quæ consecrationem subsequitur, tum quia eam adhibitam à Christo Domino non legimus, immò nec ab Apostolis, quos vltra consecrationis verba nil aliud addidisse, quàm orationem Dominicam testatur *Gregor.* tùm etiam quia non fit hæc oblatio in persona Christi, in qua fit sacrificium, sed in persona Sacerdotis offerentis, & totius Ecclesiæ, quæ in oblationem à Christo factam per ea verba se testatur consentire; sat fuerit, si ad integritatem, & perfectionem ipsa pertineat, quando, sicut & oblatio præcedens legitur in antiquissimis Liturgijs.

Serm. 8. de pass. Domini circa fin.

Homil. in Psalm. 95. post princ.

Lib. 7. ep. 63. Indict. 2.

3 Itaque tota essentia huius sacrificij ponenda omninò est in consecratione Sacramenti, quæ sanè essentia tota cum consistat in repræsentatione Mortis Christi, quæ fuit sacrificium cruentum, ideò non in vnius tantùm speciei, sed vtriusque consecratione statuenda est.

In consecratione totam essentiam sacrificij agnoscit *S. Thom.* percurrens enim, & exponens singulas Missæ partes post consecrationem, ait *Tertio (Sacerdos) excusat per obedientiam ad mandatum Christi, cum dicit, vnde & memores &c. Quartò petit hoc sacrificium peractum esse Deo acceptum, cum dicit, supra quæ propitio, ac sereno vultu*. At verò nil aliud præcessit nisi sola verbalis oblatio, de qua iam constat, eam ad essentiam sacrificij non pertinere, cum ergo supponat iam peractum sacrificium, certè nisi per consecrationem potuit essentialiter constitui.

3. p. q. 83. art. 4. in corp.

Suppetunt plurimæ Patrum idem sentientium auctoritates, à quibus describendis pro instituto temperamus, vna contenti ratione, Eucharistiæ enim Sacramentum eatenus rationem sacrificij assumit, & habet, quatenus mortem Christi repræsentat, idque tum *Chrysostomus*, tum *Cyprianus* luculenter confirmant, sic enim ille. *Hoc autem, quod facimus in commemorationem quidem fit eius, quod factum est. Hoc enim facite* (inquit) *in meam commemorationem. Non aliud sacrificium sicut Pontifex, sed ipsum semper facimus, magis autem recordationem sacrificij operamur. Hic verò, & quia passionis eius mentionem in sacrificijs omnibus facimus (passio est enim Domini sacrificium, quod offerimus) nil aliud, quam quod ille fecit, facere debemus*.

Hom. 17. in Epist. ad Hebr. in fin.

Lib. 2. ep. 3. vers. fin.

Repræsentatio autem tunc verè fit, cum panis, & vinum in corpus, & sanguinem Christi conuertit, quod sanè non per aliud fit, quàm per consecrationem, indeque tota sacrificij ratio in ipsa consecratione posita est.

4 Certum id quidem, at non adeò apertum, qua potissimum causa ipsa sacrificij ratio in consecratione consistat. Ad sacrificium siquidem tria requiri iam diximus, vt scilicet res offeratur, immutetur, & consumatur. Quo ad oblationem non est difficultas, eo enim ipso; quo res, quæ sacrificatur super

per

per Altari sistitur, offertur. Redigitur ergo res tota ad immutationem, nam de consumptione infra loco suo. Circa immutationem difficilis admodum est assignatio, quia cum corpus, & sanguis Christi offeratur in hoc Sacramento vix percipi potest circa ipsum facta immutatio, qualis ad verum sacrificium requiritur, ideòq; itum in varias sententias circa rationem, ob quam tota sacrificij ratio in sola consecratione statuitur tangemus hac de re opiniones varias, vt verior faciliùs appareat.

In exposit. liturg. c. 32. tom. 4. aut 6. Bibioth. Patrum.

Nicolaus ergo *Cobasilas* rationem sacrificij in consecratione ideò posuit, quia per illam ex pane non mactato in Corpus Christi mactatum fit immutatio, sicut per sacrificium ouis ex oue non mactata in mactatam fit conuersio. Dixere alij in sacrificio Missæ non fieri propriè immutationem, sed potiùs productionem, indeque differre Missæ sacrificium à sacrificijs antiquæ legis, quæ in occisione, & immutatione rei oblatæ consistebant, & ideò res, quæ occidebatur, & immutabatur erat etiam illa ipsa, quæ offerebatur. At ratio sacrificii incruenti in productione posita est, & ideò longè diuersa in ipso etiam fit immutatio. Alij, & tertiò, in consecratione totam sacrificii rationem ponunt, quia per eam panis in corpus, vinum in sanguinem Christi mutatur, quæ sanè ratio si admittatur iam non corpus Christi, & sanguis in Missa, sed potiùs panis, & vinum diceretur offerri, sicque sacrificium crucis, & sacrificium Missæ non esset idem respectu rei oblatæ, quod absit vt dicatur.

5 Hæque rationes difficiles planè sunt, nec possunt adeò facilè sustineri. Illa ergo solidior habito semper respectu ad supra traditam sacrificii definitionem, vt scilicet tota ratio sacrificii in sola consecratione consistat, quia in ipsa est actio immolandi, cum hçc ipsa actio operetur, vt consecrato corpore, & sanguine Christi, eoque realiter ibi contento repræsentetur sacrificium cruentum semel in cruce eblatum. Luculentissimum pro hac ratione est iam supra allatum *Cypriani* testimonium iterum sub oculos exhibendum. *Et quia passionis eius mentionem in sacrificijs omnibus facimus (passio est enim Domini sacrificium, quod offerimus) nihil aliud, quàm quod ille fecit facere debemus.* In sacrificio igitur nostro fit memoria passionis Christi, & ipsa Christi passio in sacrificium offertur mystico, & incruento modo, sed tamen vero. Nec absimiliter *Chrysostom. Nonne per singulos dies (inquit) offerimus? offerimus quidem, sed ad recordationem facientes mortis eius, & vna est hæc bostia non multæ*, idque apertius declarat subdens, *quomodo vna est, & non multæ? quia semel oblata est in Sancta Sanctorum, hoc autem sacrificium exemplar est illius id ipsum semper offerimus*; quę sanè verba totam rationem statuunt sacrificii in repræsentatione; moxque subdit inferiùs homiliam claudens. *Pontifex autem noster ille est, qui bostiam mundantem nos obtulit, ipsam offerimus, & nunc, quæ tunc oblata quidem consumi non potest. Hoc autem quod facimus in commemorationem quidem fit eius, quod factum est. Non aliud sacrificium, sicut Pontifex, sed ipsum semper facimus, magis autem recordationem sacrificij operamur.* Operamur igitur idem, at non eodem modo, quod enim in cruce fuit physicè, & sensibiliter peractum, in Missa mysticè, & repręsentatiuè, sed verissimè gerit.

Lib. 2. ep. 3.

d. Homil. 17. in Epist. ad Hebr. vers. fin.

Relata mox supra Chrysostomi verba licèt tanquam èx Ambrosio regesta leguntur *in Can. in Christo 4. de consecrat dist. 2.* Consonanter cum Chrysostomo scripsit & *D. Thom. Celebratio*

3. p. quæst. 83. art. 1. in corp.

tio autem huius Sacramenti imago quædam eſt repræſentatiua paſſionis Chriſti, quæ eſt vera eius immolatio, & ideo celebratio huius Sacramenti dicitur Chriſti immolatio. Eatenus ergo Miſſa ſacrificium quatenùs repræſentat paſſionem Chriſti, idque non alibi niſi in conſecratione. Neque tamen ex eo quod dicatur imago credas non eſſe Miſſam verum ſacrificium, ſed potiùs ſimilitudinem ſacrificii, quia quamuis ſit imago mortis, nomen tamen ſacrificii ipſi proprijſſimè competit; Chriſtus enim in Miſſa in imagine moritur, & myſticè, ſed tamen re ipſa in ſacrificium offertur, & immolatur.

Lib. 1. de Miſſa c. vlt. Dura viſa eſt hæc doctrina Card. Bellarmino nec intellectum dixit ipſi acquieſcere, quia verum, & reale ſacrificium veram mortem, & deſtructionem rei immolatæ exigit, cum tamen conſecratio myſticam tantùm, & non veram, ac realem mortem exhibeat; ſi enim realis mors eſſet, & vera ea fieret in Cœlo vbi Chriſtus ante conſecrationem exiſtit, & non in altari, quod eſt abſurdum, & ſi myſtica ſit occiſio, non erit verum, & proprium ſacrificium; ſi vera, horrent aures audientes Chriſtum à Sacerdote in Altari mactari, & occidi.

Sed diſgregantur hæ nubes, ſi iuxta præmiſſa ſegregetur ſacrificium commemoratiuum, adeòque reſpectiuum ab abſoluto. Quod nullum aliud reſpicit ſacrificium, ſed per ſe, & ex ſe Deum auctorem vitę, & mortis conteſtatur, qualia erant ſacrificia antiquæ legis. At commemoratiuum aliud ſacrificium ſupponit, ad quod refertur, & quod commemorat, idque in ſolo Miſſæ ſacrificio poteſt aſſignari.

Neque admittendum, quod etiam ſacrificia cruenta antiquę legis eſſent commemoratiua, quia ſacrificium Chriſti futurum ſignificarent. Nam miſſo, quod memoria, & commemoratio non ſit futurorum, certè ſacrificia illa eſſe formale ſacrificii non habebant ex eo, quod futurum Chriſti ſacrificium ſignificarent, ſed ex eo, quod per ſe, & per immutationem propriam Diuinam Omnipotentiam conteſtarentur, & ideò eſto, quod Chriſti ſacrificium non ſignificaſſent, adhuc fuiſſent vera ſacrificia. At ſacrificium commemoratiuum eſſentialiter, & per ſe ſupponit aliud ſacrificium, & dicit ad illud eſſentialem reſpectum, quo dempto non eſſet ſacrificium, & non ſolùm debet eſſe ſignum mortis alicuius, ſed vlterius debet continere rem ipſam, cuius mors repræſentatur, aliàs enim non eſſet ſacrificium, ſed imago potiùs, & fictio ſacrificii, & res ipſa, cuius mors repręſentatur, debet eſſe ſignum mortis ſui ipſius.

Ideòque cum Chriſtus adſit verè ſub ſpeciebus panis, & vini, & per actionem, quam modo ſingulari Sacerdos ipſe conſecrando exercet, repręſentet cruentam, & realem mortem ſui ipſius, eaque repręſentatione indicet Deum auctorem vitę, & mortis, hinc eſt, quod quamuis non dicatur phyſicè, & realiter mori, ſed in ſola figura dicitur, tamen re ipſa immolari, & ſacrificari, quod dici non poterat de ſacrificijs veteris legis, quę ita ſignificabant Chriſtum, vt non eſſent Chriſtus, quem ſignificabant, cum Sacramentum Euchariſticum ſit illud ipſum, quod ſignificat, quòad veritatem carnis, & ſanguinis Chriſti, licèt non quòad dolores, & mortem Chriſti ipſius quam ſignificat, non ſit id, quod ſignificat, quia Chriſtus in Sacramento nec moritur, nec patitur, vt doctiſſimè aduertit Hoſius Cardinalis, ſicq; in ſacrificio Miſſę merè commemoratiuo repręſentatio huiuſmodi eſt intrinſeca, & eſſentialis, eaque ſublata tota ratio ſacrificii commemoratiui concideret, quod non eſſet *In Confeſſ. catholica c. 41. poſt med.*

in

in sacrificiis veteris legis, quę sublata repræsentatione adhuc (vt supra tetigimus) essent vera sacrificia, & ratio sacrificij in ipsis esset salua, indeque constat, corruere illationes *Card. Bellarmini*, quæ vt concluderent in sacrificio absoluto, ita omninò deficiunt in merè commemoratiuo, & respectiuo quale sacrificium Missæ.

Et ex his omnibus argumentum conficimus à priori, quo ratio Euangelici sacrificii in sola consecratione posita demonstretur post auctoritates.

Ratio formalis, & propria sacrificii non consistit in immutatione rei oblatæ sed in contestatione, & significatione Omnipotentiæ Dei auctoris vitæ, & mortis. Vnde si daretur oblatio aliqua, quæ sine vlla immutatione rei oblatæ, apta esset contestari Deum auctorem vitæ, & mortis, hæc ipsa verissimum sacrificium dici posset, & esset.

Atqui consecratio corporis, & sanguinis Christi absq; reali immutatione ipsius Christi aptissimè contestatur Deū auctorem vitæ, & mortis per solam repræsentationem mortis ipsius Christi. Ergo sola consecratio inducit in Missa rationem sacrificii, & in ea tota ratio Euangelici sacrificii posita est.

Illud superest adhuc vnum firmandum per solam consecrationem ita commemorari passionem, & cruentam Christi mortem, & in ea sic exactè repræsenrari, vt in consumptione non consistat.

6 Supponimus planè indubium, consecrationem vtriusque speciei panis scilicet, & vini requiri diuino iure. Potuisset Christus Dominus, si libuisset, in vna tantùm specie hoc Sacramentum instituere, sed de facto sub vtraque specie instituit, & idem nos facere in sui commemorationem præcepit, ideòque supposita Diuina Institutione consecratio sub vna specie fieri non potest, nec alicui datum in hoc dispensare tanquam contra Ius Diuinum. Afferri possent *tex. in Can. Illud, & in Can. Nihil 7. q. 1. ex Concil. Toletano 2.* sed vix est, vt institutio Iuris Diuini in vtraque specie possit inde desumi. Apertius ex *Concil. Trid.* & apertiùs pro- Sess. 22. c. 1. ponens enim huius sacrificii institutionem ait, Christum Dominum Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini obtulisse subdens. *Ac sub earundem rerum Symbolis Apostolis, quos tunc noui testamenti Sacerdotes constituebat, vt sumerent tradidit, & eisdem, eorumque successoribus, vt offerrent præcepit per hæc verba. Hoc facite in meam commemorationem.* Et pressiùs *Can. 2.* idem repetiit, & re vera Iuris Diuini nullum potentius potest proferri argumentum, quam ex factis, & verbis ipsius Christi Domini, dum post consecrationem vtriusque speciei dixit. *Hoc facite* (quod scilicet ego feci) *in meam commemorationem* vtramque consecrationem vtroque præcepto coniungens.

Auctoritati adnectemus huius coniunctæ consecrationis rationem ex *D. Thom.* qui obseruat huius Sacra- 3. p. q. 74. menti vsum esse manducationem, quæ per panem, & vinum regulariter efficitur, vnde & in vtraque specie meritò fiat separatim consecratio, sed & eam addit rationem, quæ rem nostram proximè tangit. Hoc Sacramentum siquidem est memoriale passionis Christi, ad quam exhibendam vtriusque speciei consecratio perappositè inseruit. In passione enim sanguis fuit à corpore separatus, & in consecratione panis est Sacramentum corporis, in consecratione vini Sacramentum sanguinis, & cum vtraque separatim fiat, separationem eriam sanguinis à corpore exhibet. Vnde Angelicus Doctor non se- 3. p. q. 8. a. 12. ad 3.
mel

mel hoc idem confirmat, & præcipuè scribens.

Ad tertium dicendum, quod repræsentatio Dominicæ passionis agitur in ipsa consecratione huius Sacramenti, in qua non debet corpus sine sanguine consecrari. Perinde ac si dicat mortem Christi consecratione vtriusque speciei repręsentari, quam vnius tantùm speciei consecratio adæquatè non significaret.

Esto enim, quod in consecratione panis ex vi verborum ponatur Christi corpus, & non omnia in cuius separatione à corpore mors eiusdem posita fuit, non tamen significatur modus mortis, qui fuit per sanguinis effusionem, & quo fuit separata anima à corpore. Vnde cum ad adæquatam significationem cruenti sacrificii Christi non sit satis repræsentare mortem, nisi & repræsentetur modus mortis, qui fuit per effusionem, & separationem sanguinis à corpore per vulnera, & hic modus non exhibeatur per vnius tantùm speciei consecrationem, ideò non debuit sacrificium incruentum sub vna tantùm specie institui, sed Christus Dominus de facto non sub vna, sed sub duplici specie instituit, vt sacrificium esset perfectè commemoratiuum, & repræsentatiuum non solùm mortis, sed & modi eiusdem mortis.

Ad quam separationem mysticam sanguinis à corpore in sacrificio tanquam ad actionem ex veritate verborum prouenientem, eamque non physicam, sed moralem concurrunt verba, & sunt necessaria quasi cultrum, seù gladius ad immolationem victimæ. Vnde sicut in sacrificio cruento ratio sacrificii non consistit in cultro, seu gladio, sed in actione, qua victima immolatur, ita in incruento ratio eius posita est in actione ilia morali à verbis manante, tanquam à causa efficiente instrumentali, quæ demùm alia non est, nisi mystica separatio sanguinis à corpore Christi, vel repræsentatio eius separationis, quæ in passione facta fuit, & quæ significatio à verbis ipsis tanquam à causa maximè dependet.

Res oblata in hoc sacrificio est Christus ipse, qui in cruce immolatus fuit, qui diuerso modo in vtroque sacrificio cruento, & incruento offertur, & ante oblationem abstrahit à modo existendi siue sub cruento, siue sub incruento sacrificio, species verò panis, & vini non pertinent essentialiter ad rem oblatam, aliàs enim duæ res offerrentur in eodem sacrificio, nempe species ipsę, & Christus, aut non esset idem sacrificium factum in cruce, & in Missa, quod asserit *Concil. Trid.* sed pertinent ad oblationem, quia oblatio incruenta consistit potissimum in significatione per modum actionis, & species ipsæ ad hanc significationem maximè pertinent & ad immolationem, ac oblationem, quamuis species panis, & vini non dicantur immolari, & offerri, sed Christus ipse sub speciebus panis, & vini. Sess. 22. c. 1.

Posita igitur ratione incruenti sacrificij, & commemoratiui in sola consecratione, in qua tota, & vera eius ratio continetur, & saluatur, iam fit consequenter consumptionem ad essentiam eius non pertinere, supposita semper distinctione sacrificii absoluti, & commemoratiui; esto enim, quod in absoluto necessaria sit immutatio ad significandam Diuinam Omnipotentiam, & contestandum Deum Auctorem vitæ, & mortis. At in commemoratiuo Missæ sacrificio sola consecratio corporis, & sanguinis Christi sine vlla immutatione ipsius Christi per solam repræsentationem eius mortis sine vlla consumptione saluat rationem veri sacrificii, præcipuè cum non sit merè commemoratiuum tanquam signum, sed

rem

rem ipsam contineat, quæ & offertur in sacrificium, & cuius mors repræsentatur sine alia consumptione.

7 Neque tamen per hoc dicenda est inanis fractio Sacramenti, & eiusdem consumptio facta à Sacerdote, licèt ad essentiam sacrificij non pertineat, quia fractio fit ad mysterium, eaque longè differt ab illa, quam fecit Christus Dominus in Cœna, quia aut fregit ante consecrationem, vt plerique volunt, & indicant Euangelij verba, aut fregit post consecrationem, & tunc ideò fregit, vt distribueret Apostolis secum discumbentibus, ijsque communicaret. At verò fractio, quæ fit in Missa, non fit immediatè post consecrationem, ideòq; nec ad essentiam, nec ad integritatem sacrificii iam per consecrationem peracti potest pertinere.

Mysterium autem, quod hæc fractio continet, illud est, vt per tres partes, in quas hostia consecrata diuiditur, designentur tres hominum status. Beatorum in Cœlo, In purgatorio, & in mundo existentium, vt scribit *Durand.*

Lib. 4 ration. diuin. offic. c. 51. n. 9.

Sacerdos verò assumit, & consumit, vt de sacrificio iam peracto suo, & populi nomine participet, id enim necessarium statuit *Concil. Toletan.* 12. *Can.* 5. vnde mutuatus est *Gratian. Can. relatum* 11. *de consecrat. dist.* 2. innixum verbis Apostoli. *Non ne qui edunt hostias participes sunt altaris.* moxque subdit. *Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur? Ergò modis omnibus est tenendum, vt quotiescunque sacrificans corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi in Altario immolat, totiès participationis corporis, & sanguinis Christi participem se præbeat.*

1. ad Corinth. c. 10.

Consumptionis igitur, & manducationis hęc est ratio. Indeque tota essentia, & veritas huius sacrificii constat, à qua ad effectum eiusdem rationabiliter inferemus.

Qui Effectus Sacrificij Missæ.

§. III.

1 *Confertur Missæ sacrificium cum sacrificio Cœnæ, & vnum ostenditur, & subinde inter vtrumq; assignantur differentiæ præcipuæ.*
2 *Confertur cum sacrificio Crucis, & eadem specie ostenduntur.*
3 *Infertur ad principalem effectum huius sacrificij, vt sit propitiatorium, & auctoritate, & ratione probatur.*
4 *Secundus effectus deducitur, vt sit impetratorium, & distinguitur virtus ex opere operato, & ex opere operantis.*
5 *Qualis ex opere operato sacrificij incruenti virtus.*
6 *Valor Missæ an finitus, an infinitus, & vnde.*
7 *Effectus sacrificij Missæ recensentur.*

PRO assignatione effectus tanti sacrificii id semper supponemus, Missæ sacrificium non esse absolutum, sed respectiuum, & commemoratiuum gemini sacrificii, & à Christo peracti in Cœna, & ab eodem oblati in cruce, cum quo vtroque facta collatione effectus assignabimus.

1 Primò igitur se se exhibet sacrificium Cœnę, cum quo vnum specie sacrificium Missę non ambigimus; quod enim est idem morale obiectum earumdem virtutum easdem virtutes vnius, & eiusdem speciei constituit, non attenta aut materię, aut agentium

tium diuersitate, quæ vbi idem est obiectum, speciem non immutat, sacrificium autem Cœnæ, & sacrificium Missæ vnum, & idem respiciunt obiectum, quod est Dei cultus, & ad ipsum vtrumque immediatè dirigitur, sunt ergo actus vnius, & eiusdem virtutis religionis, atque adeò vnius, & eiusdem speciei, atque naturæ, neque enim specificam differentiam potest inducere, quod in Cœna Christus fuerit oblatus passibilis, & mortalis, in Missa offeratur immortalis, & impassibilis, hæc enim est sola differentia rei oblatæ, quæ specificam differentiam actus nequit inducere, aut immutare sacrificij naturam; præterquam quod qui fuit oblatus, & offertur fuit, & est idem Christus præscindendo à quocumque statu, vnde vtrobique idem, & ratione rei oblatæ idem est sacrificium.

Cum hac tamen identitate specifica stant differentiæ quamplures; prima, quia licèt tam in Missa, quàm in Cœna offerens idem sit Christus, attamen in Cœna obtulit immediatè, & per se. In Missa offert quidem, sed mediatè, & remotè, quia scilicet sacrificium ipsum instituit, iussit illud offerri, nomine suo, & ex meritis suis virtutem, & efficaciam ipsi impertitur, qua ratione est etiam offerens immediatus, & principalis, quia sub hoc respectu nemo medius est principaliter offerens.

Secunda, quia per sacrificium Cœnę meruit nobis redemptionem nostram, at per sacrificium Missæ, quod opera Sacerdotis offertur, nihil meretur, non est enim proximus, & immediatus offerens, sed sacrificium est tantùm morale medium, quo nobis applicat fructum passionis suæ. Vnde Sacerdos immediatè offerens potest quidem mereri, si dignè, & in gratia offerat, cum ipse sit, qui actum elicit, & affectum immolandi, & sacrificandi exerceat, at Christus non item, à cuius affectu immolatio, quæ fit in Missa, non pendet.

Tertia, quia sacrificium Cœnæ præsignabat sacrificium cruentum futurum at sacrificium Missæ repræsentat præteritum, & etiam factum. Ideòque totum hoc discrimen à temporis diuersitate est, & à diuerso statu rei significatæ.

Quarta, quia sacrificium Cœnæ non fuit imago alterius sacrificij incruenti, sed fuit potiùs figuratum in sacrificijs veteribus, & præsertim in sacrificio Melchisedech, qui panem, & vinum obtulit. At sacrificium Missæ, vtcumque præfiguratum ab antiquis sacrificijs, est etiam imago sacrificij incruenti à Christo Domino oblati.

Quinta demùm, ac postrema differentia sumitur à loco, tempore, & diuersitate cæremoniarum; hæc enim in vtroque sacrificio sunt omninò diuersa, & cum alijs differentijs merè accidentalem diuersitatem inducunt, at neutiquam specificam, sed cum tot differentijs stat specifica identitas vtriusque sacrificij.

2 Haud impar erit collatio, si Missæ sacrificium cum sacrificio Crucis componamus; eadem enim in vtroq; emicabit ratio specifica in genere sacrificij, quodlibet siquidem ex hisce sacrificijs eandem inspicit rationem Diuini cultus, & ea cuiuslibet est intentio, Deum contestari Dominum vitæ, & mortis. Vnde quæ in generali hac ratione conueniunt, non possunt nisi & eandem specificam rationem sortiri, qua ratione sacrificium Crucis, & sacrificium Missæ idem dici possunt, sicut & ratione rei oblatæ, quam vtroque eadem, eandem identitatem obtinent; idem enim vtrobique oblatus est, & offertur Christus, indeque præcipuè vtriusque sacrificii identitatem arguit *Tridentina Synodus* sic docens. *Et quoniam in Diuino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur* Sess. 22. c. 2.

idem

idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara Crucis semel se ipsum cruente obtulit &c. & inferius. *Vna enim, eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit sola offerendi ratione diuersa.* Totum igitur discrimen inter Crucis, & Missæ sacrificium in ritu, & modo offerendi positum est, cum alioqui ratio, & intentio sacrificij sit eadem; quamuis enim modus existendi, quem habuit Christus in Cruce, & modus existendi, quem nunc habet in sacrificio Missæ differant, non tamen operantur, quòminùs sit eadem res oblata, eaque eadem in vtroque sacrificio existente, differentia primùm est in actione sacrificandi, quæ enim actio fuit in Cruce, non eadem est in Missa, vnde & ritus diuersus, sicut & diuersus offerens. Obtulit enim se ipsum in Cruce, offert & in Missa, sed ibi ipse per se ipsum, ac proximus, & immediatus offerens, hic verò se ipsum offert, sed per Sacerdotes, quibus præcepit instituens, vt offerrent, & licet in Cœna immediatè, & per se obtulerit, sicut & in Cruce, modus offerendi fuit omninò diuersus, quia in Cœna obtulit incruentè, in Cruce verò cruentę. Igitur tam in Crucis, quam in Missæ sacrificio est eadem formalis ratio contestandi Deum Dominum, & auctorem vitæ, & mortis; eadem victima, & res oblata, adeòque idem vbique sacrificium, licèt actio, & ritus omninò diuersus.

3 Iam ergò hac indicata identitate, & differentia facile erit ad effectus huius incruenti sacrificij inferre.

Potissimus ergo, & augustissimus eius effectus est, vt sacrificium Missæ sit propitiatorium. Concedunt hæretici esse Eucharisticum, seu gratiarum actionis; fatentur esse latreuticum, laudis scilicet & honoris, sic enim lato modo, & improprium sacrificium asserunt, at esse propitiatorium omninò negant, ne simul verum, & proprium sacrificium agnoscere cogantur, & fateri. At propitiatorium agnouit semper, & agnoscit Ecclesia, & non solùm sumenti, sed & lijs tam viuis, quàm defunctis pro eorum peccatis, pœnis, & satisfactionibus, alijsque necessitatibus, pro quibus offertur, quod sanè est verissimi, & propitiatorii sacrificii. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus* (scribit D. Paulus) *pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccato.* Si igitur est in Ecclesia Sacerdotium, & Sacrificium, vt est & vera religio, erit & munus Sacerdotis, ac intentio sacrificii, vt scilicèt offeratur pro peccato, adeòque demùm propitiatorium. *Vbi autem horum remissio iam non est oblatio pro peccato;* subdit idem *Apostolus*. Vbi enim sunt peccata debet esse sacrificium, ipsumq; propitiatorium, neque hoc in Ecclesia aliud, quàm Missa. In sacrificio Cœnæ pronunciauit Christus ore suo. *Hic est Sanguis, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum*, & tunc verè obtulit pro peccatis Apostolorum; idem fieri sacrificium præcepit. *Hoc facite in meam commemorationem*, ergo ad eundem fructum, & ad idem intentum; si itaque idem & Cœnæ, & Missæ sacrificium, & hoc sicut illud propitiatorium. Et ideò in vetustissimis *Iacobi, Basilij, Chrysostomi* liturgiis, hæc adhuc, aut consimilia leguntur verba: *Offerimus tibi incruentum sacrificium pro peccatis nostris, & ignorantijs populi*. Consentiunt Ecclesiæ Patres *Cyprianus, Augustinus, Beda, Ambros.* confirmatque ratio. Nam in lege naturæ, & in lege Mosaica fuere sacrificia propitiatoria. Iob enim, qui in lege naturæ viuebat, quotidie pro peccatis filiorum suorum sacrificasse legimus,

Ad Hebr. cap. 5.

Ibid. cap. 10

Serm. de Cœn. Dñi lib. 10. de Ciuit. cap. 25. lib. 4 Hist. Gil. Aug. lib. 1. off. cap. 48.

ἀναιμάκτως. λατρευτικόν. [margin, left]

ob. cap. 1. gimus, & Amicis eiusdem Iob Deus imperat, vt sacrificent pro peccato suo, *ob. cap. vlt.* & in Leuitico præscribuntur varia sa- *ap. 4. 5. & 6.* crificia pro peccato; ergo & Missæ sacrificium, quod vnicum est sacrificium nouæ legis Euangelicæ, debet esse propitiatorium, tum quia sacrificia illa fuere typi, & figuræ sacrificii Missæ, tum etiam quia sacrificium Crucis, quod verissimè fuit propitiatorium sicut non impediit, quòminus sacrificia illa legis veteris essent propitiatoria, ita neque impedit, quòminus Missa sit & ipsa propitiatorium sacrificium; cum enim ab initio mundi sacrificium Crucis vim habuerit, & sit habiturum vsq; ad consummationem sæculi, non est maior ratio, vt impediat Missæ sacrificium esse propitiatorium, ac impediat fuisse sacrificia illa vetera siue legis naturæ, siue legis scriptæ. Et si illa figuratiua sacrificii Crucis fuere propitiatoria, & Missa debet esse propitiatorium sacrificium, cum inter sacrificium Crucis, & vetera sacrificia, ac sacrificium nouæ legis alia non intercedat relatiua differentia, nisi temporis, futuri scilicet, & præteriti, neque enim fas est credere sacrificia illa, quæ erant meræ figuræ, & media ad tollendas irregularitates à peccato prouenientes fuisse propitiatoria, & tamen sacrificium Euangelicæ legis, quod est longè perfectius, & excellentius, non esse propitiatorium.

4 A sublimi hoc propitiationis effectu, ex quo Missæ sacrificium iustè denominamus propitiatorium inferimus ad alium ipsius sacrificii maximè proprium, in quo tota posita est eius efficientia, & per quem ipsa propitiatoria virtus & competit, & exercetur; secundum hunc effectum sacrificii dicimus; vt sit impetratorium, eaque dici potest summa, & propria eius virtus.

In huius autem efficientiæ elucidationem reuocanda huc est celebris illa Theologorum distinctio, qua virtutem aliquam agnoscunt ex opere operato, & ex opere operantis. Primo modo significatur virtus indita ex se agens nulla attenta qualitate, aut dignitate ministri. Secundo verò modo æstimatur opus, seu actio à conditione, aut qualitate agentis, aut operantis, & pro meritorum eius valore censetur etiam opus ipsum magis, aut minùs efficax, vel etiam nullius virtutis, si in operante nullum sit meritum, sed improbitas potiùs, seu malitia.

Iam igitur tota sacrificii Missæ virtus est impetratoria, & quidquid operatur impetrando operatur. Hæc enim virtus propria est sacrificii in genere, cum sit actus orantis, & supplicantis, & sit oratio excellentissima, quæ actu potissimum fit. Oratio autem vtcumq; possit esse meritoria ex dignitate orantis, satisfactoria, vt est opus laboriosum, tamen ex sua, & innata vi est impetratoria, & tota eius efficacia in impetrando consistit; ideò & sacrificium, vt oratio quædam realis, & impetratorium, & tota eius vis est in impetrando. Virtutem siquidem, quam habet, mutuatur à Christo principali agente, & offerente, qui nunc à dextris Patris sedens nec mereri, nec satisfacere potest, sed tantùm impetrare, neque igitur potest aliam virtutem sacrificio impertiri, quàm impetratoriam, quæ sanè ratio differentiam confirmat inter sacrificium Crucis, & sacrificium Missæ, quatenùs vtrumque à Christo est oblatum. Sacrificium enim Crucis fuit meritorium, satisfactorium, & impetratorium, Christus enim tunc mortalis, & mereri, & satisfacere poterat. At sacrificium Missæ est tantum impetratorium, quia Christus nunc immortalis, nec mereri, nec satisfacere potest. Neq; videatur contradictio, quod nunc dica-

mus

mus merè impetratorium, quod iam diximus propitiatorium. Nam hoc ipsum, qud sit propitiatorium non aliunde habet nisi ex hoc, quod sit impetratorium. Propitiatorium enim est, quia impetrat remissionem culpæ, qua ratione dixeris, & satisfactorium, quia impetrat remissionem pœnæ, nec minùs dixeris meritorium, quia impetrat gratiam, & auxilium benefaciendi, & merita acquirendi; quamuis possit insuper dici satisfactorium, quia ex Christi institutione per ipsum applicatur Christi passio ad pœnas tollendas cum viuentium, tum mortuorum, quæ post remissionem culpæ remanent luendæ & in hac vita, & post mortem in Purgatorio.

5 Inde ergo virtutem agnoscimus in Missæ sacrificio sibi propriam, quam iuxta Theologorum sensum dicere possumus ex opere operato, at longè diuersam, atque minorem illa, quam ex opere operato habent Sacramenta nouæ legis, quæ vi sua immediatè hominem iustificant, & tanquam Dei ad hoc instituta instrumenta iustificationis opus operantur. Non sic Missæ sacrificium, cuius operandi modum expressit aptissimè *Concil. Trid.* in ea verba de sacrificio Missæ loquens. *Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens crimina, & peccata etiam ingentia dimittit*; qui modus operandi est omninò alius ab eo, quo baptismus, & pœnitentia remissionem peccatorum operantur, quam sanè doctrinam longè anteà scholastico stylo expresserat *D. Thom.* sic scribens. *Et ideò si eos dispositos inueniat eis gratiam obtinet virtute illius veri sacrificij, à quo omnis gratia in nos influxit & per consequens peccata mortalia in eis delet, non sicut causa proxima, sed in quantum gratiam contritionis eis impetrat.* Meritò quidem; non enim maiorem vim tribuere debemus sacrificio Missæ, quàm sacrificio Crucis, cum ab hoc totam vim suam, & efficaciam habeat. Sacrificium autem Crucis non efficienter, aut immediatè iustificauit, sed meritoriè tantùm, & impetratoriè, aliàs enim homines omnes fuissent iustificati cum pro omnibus fuerit oblatum, non ergò directè, & immediatè poterit hanc eandem iustificationem sacrificium Missæ operari; sed placando Deum, & impetrando, sicut placando, & impetrando per sacrificium peccatores iustificauit; idque indita, & propria virtute, quam ex opere operato appellamus, & iis verbis indicauit eadem *Tridentina Synodus*. *Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest*; quæ verba de actione offerentis intelligi non possunt, quam pollui malitia operantis non ambigimus, sed vtique de indita illa virtute, quæ est ex institutione Christi, & (vt dicebamus) ex opere operato, & quæ effectum aliquem certò, & certa lege, licèt non omnes effectus infallibiliter operetur. Non tamen per hoc excluditur, quòminùs Missæ sacrificium vim aliquam habeat ex opere operantis; offertur enim à Christo, indeque vim consequitur ab operante ineffabiliter; placet enim oblatio ex bonitate offerentis Christi, quæ semper est eadem, nec augeri, minuiue potest; tuncq; vbi offertur à Sacerdote vim habet ex opere operato, placet enim Deo etiamsi homo, qui offert, Deo non placeat, & ideò in sacrificio licèt non sit necessaria bonitas ministri, est tamen necessaria bonitas alicuius offerentis, cum enim sacrificium per modum impetrationis, & orationis operetur, non potest placere, aut impetrare nisi offerens placeat. Neque sat est, quod res, quæ in Missa offer-

Sess. 22. c. 2. — *In 4. sent. dist. 12. quæst. 2. art. 2. ad 4.* — *Sess. 22. c. 1.*

offertur sit Deo gratissima, quia non res oblata, sed oblatio est propriè sacrificium, cum sacrificium non sit res permanens, sed transiens, quæ in actione consistit.

6 Hinc grauissima emergit difficultas, quam perobscuram appellauit *Melchior Cano*, de valore scilicèt huius sacrificij, an sit infinitus, an verò finitus, hinc inde namque vrgent rationes, stantque grauissimi Auctores. Finitum, qui asserunt; considerant, quod quantitas valoris sacrificij à duplici respectu desumitur, rei scilicèt oblatæ, & personæ offerentis, & ideò cruentum Crucis sacrificium valoris fuit infiniti non solùm ratione rei oblatæ, sed etiam personæ offerentis, quæ Deus erat, & infinitè grata. In Missa purus homo est, qui offert, nec virtus illi collata est eadem; immò sacrificium ipsum Crucis fuit quidem virtutis infinitæ quòad sufficientiam, non itèm quòad efficaciam, pro omnibus enim oblatum, omnes saluasset, si fuisset efficax in infinitum, at verò applicatur finito modo per Sacramenta, quæ sunt causæ particulares, & finitæ, indeque efficacia sacrificij cruenti; cum sit ergo, quod Eucharistia, vt sacrificium est, sit causa particularis applicans vniuersale Crucis sacrificium, iam applicat finito modo, eiusque valor non potest esse nisi finitus. Qua ratione ductus est *Melchior Cano*, vt asserat Missæ valorem esse infinitum, quòad sufficientiam, ac finitum, quòad efficaciam, cum effectum finitum semper operetur.

Lib. 12. de locis c. 13. §. decimum.

Durand in 4. dist. 45. q. 3. Soto de iust. lib. 9. q. 2. art. 2. concl. 2. Gers. Alph. ab. 25. lit. C. Bellarm. lib. 2. de Missa c. 4.

De locis lib. 12. c. 13. §. decimum vero.

At vndenam hæc infinitas Missæ sacrificio, variatum inter Theologos; Tribuunt aliqui rei oblatæ, offertur enim Christus, qui est infinitè gratus; vltra rem oblatam offerentem etiam alij considerant, qui idem Christus cum Sacerdote offerens, à quo, & non à Sacerdote valori Missæ obueniat infinitas, & non solùm quia offerat Christus, sed & quia mereatur adhuc nobis spiritualia bona, absque eo quod alijs à se contractis meritis derogetur; quod tamen negant alij, acceptam ferentes infinitatem sacrificij rei oblatæ, & Christo infinitè digno non in genere meriti, sed virtute impetrandi, cum idem offeratur, & offerat proximè cum Sacerdote, & quia viator non est, sed compræhensor non adest merendi facultas, sed impetrandi vtique, & hæc ipsa infinita. Rectè quidem, sed meliùs; agnoscimus vtique cum *Vasquez* in Missæ sacrificio valorem infinitum ex opere operato, ac vi quadam ipsi indita ad omnes effectus, de quibus infra, at infinitatem mutuatam non à dignitate rei oblatæ, non à proximo offerente, sed à Christi institutione largitam. At verò non ab opere operantis aliqua obuenit sacrificio Missę infinitas, ea enim non aliunde accederet, quàm à Sacerdote, qui proximus offerens, is autem nullam infinitatem potest impertiri; tota igitur infinitas ab opere operato est, hancque ratione gemina demonstrat *Cano*. Prima, quia si non infinitus, sed finitus esset Missæ valor, quò plures, aut celebrarent, aut ad ipsum laici accederent, eò minorem fructum quisque perciperet. Vnde cum plures Sacerdotes cum Episcopo celebrant, quò plures essent, eò minorem fructum consequerentur, quod tamen falsum, & absurdum censuit *Cano*, qui in eo casu tantùm percipere omnes, quantum si esset vnus concelebrans asseruit, quod sanè valorem infinitum, & non finitum arguit. Secunda ratio, quia virtus huius sacrificij ea est, vt quò maior fuerit dispositio ex parte offerentis, aut ex parte eius, pro quo offertur, maior etiam sit fructus, aut effectus; quod sanè non posset esse, si virtus eius esset finita. Et si instes. Si virtus sacrificii est infinita, cur nunquam producit

In 3. par. disp. 130. c. 3. n. 9.

Vbi sup.

producit effectum infinitum? Respondebimus non id esse necessarium; nam & sacrificium cruentum fuit infinitum in genere meriti, & tamen in nobis nullum effectum infinitum operatur, vt ergo dici possit infinita virtus, sat est si nullum habeat determinatum effectum siue quòad intensionem, siue quòad extensionem, qualem necessariò haberet, si esset finita. Meritò igitur infinitatem, quam habet Missæ sacrificium quòad valorem tribuimus Christi institutioni, qui vim tantam indidit. Non item rei oblatæ, quæ quamuis sit infinitè grata, attamen quia in Missa offertur à persona finita, actio huiusmodi, in qua consistit sacrificium, non potest esse infinita, aliàs enim sacrificium Missæ ex opere operantis esset infiniti valoris, quod dixerit nemo, & ideò sacrificium Crucis fuit valoris infiniti cum ex opere operato, tum ex opere operantis, quia immediatus offerens Christus erat infinito modo gratus, & acceptus, qua sanè doctrina saluatur excellentia sacrificii Missæ, & detegitur ratio, cur Ecclesia pro eadem re plura sacrificia offerat, cum enim virtus à proximo offerente, qui est Sacerdos sit finita, & finita eius applicatio, hinc est, quod multiplicari possunt vtiliter ad idem intentum sacrificia, qua ratione inductus est *Bellarminus*, vt assereret, virtutem, & valorem sacrificii Missæ esse finitum, cum tamen respectu diuerso, & infinitas, & finitas æquè verè possit competere. Voluit enim Christus, vt virtus passionis suæ, quæ est infinita, non infinito modo, sed qualibet applicatione certa mensura quòad fructum communicaretur, tum, vt hoc sacrificium impensiùs frequentaretur ad religionis conseruationem, tum, vt pretium infinitum singulis pro meritorum qualitate aptaretur, ac distribueretur.

Lib. 2. de Miss. c. 4.

7 Hincque à virtute huius sacrificii ad eius effectus facile est inferre. Offertur enim pro omnibus fidelibus, qui sint membra Ecclesiæ, nec ab ea per excommunicationem recisi; *c. à nobis el. 2. de sent. excommun.* sic enim *Concilium Cabilonense in C. visum de consec. dist.* 1. & apertissimè *Trid.* Offertur & pro defunctis, at non pro iis, quos scimus, aut certo credimus esse damnatos, *c. pro obeuntibus* 13. *q.* 2. nulla enim spes eorum redemptionis est; sicut nec pro iis, qui iam regnant in Cœlis cum Christo, nec vllo habent opus suffragio, quo iuuentur, ipsis multò minùs potest offerri hoc sacrificium, quod cum sit actus latriæ competit soli Deo, non creaturæ, & in hoc ingenti fraude agunt Nouatores Catholicis id imputantes. In martyrum, & Sanctorum honorem offertur sacrificium, quod tamen variè accipiunt, & explicant auctores; *Lindanus* pro martyribus offerri asseruit, quia in gratiarum actionem pro ipsorum martyrio, & pro collata ipsis gloria Deo immolatur. Hunc sensum exclusit *Pamelius*, qui exposuit, quod dicatur in martyrum honorem offerri sacrificium, quia pro commemoratione martyrum offeratur; rationabilis vtraque expositio. At hoc certum inuocari, & commemorari martyres, & Sanctos in sacrificio, non quod ipsis offeratur, aut quod ab eo iuuamen aliquod ipsis obueniat, aut adeptæ à principio gloriæ aliquid accrescat, quamuis in hominum existimatione gloria ipsis augeatur, sed in ipsorum honorem, & gloriam dicitur offerri sacrificium, quia in ipso commemorantur, & pro eorum victoria Deo offertur; sic enim *Concilium Trid.* ex *Diu. Augustino*. *Et quamuis* (inquit *Concil.*) *in honorem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueuerit, non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo*

Sess. 22. cap. 2. & can. 3.

Pamepl. Euág. cap. 53. & 55 Ad Cyprian. lib. 4. ep. 5. ad verba: sacrificia pro eis semper offerimus.

Sess. 22. de sacrif. Miss. c. 3 De Ciuit. lib 8. cap. 27.

Deo soli, qui illos coronauit. Vnde nec Sacerdos dicere solet: offero tibi sacrificium Petre, vel Paule, sed Deo de illorum victorijs gratias agens, eorum patrocinia implorat, vt illi pro nobis intercedere dignentur in Cœlis, quorum memoriam agimus in terris.

At & pro defunctis in Purgatorio existentibus offerri sacrificium Missæ docet Sancta Ecclesia, & ipsa à Spiritu Sancto, & Apostolis edocta; iuuarique eorum animas Ecclesiæ ipsius, & piorum suffragijs, quorum omnium efficacissimum Missæ sacrificium. Acerrimè inuehuntur in hanc Ecclesiæ obseruationem hæretici, nullo magis innixi fundamento, quàm quod Christus instituens Eucharistiæ Sacramentum dixerit. *Accipite, & manducate*; quod neutrum præstare possunt defuncti, nec eò detorquendum asserunt Eucharistiæ vsum, cum nec ea sit tanti Sacramenti intentio; quidquid latrent, iuuari defunctorum animas in Purgatorio existentes Ecclesiæ suffragijs latè probat *Bellarmin.* sed ea præsertim ratione à Petro Cluniacensi mutuata; Ecclesia enim est corpus mysticum, ipsumque vnum, cuius caput est Christus. Inter corporis membra, mediante influxu à capite debet esse consensus, quem supposuit, & exposuit egregiè *D. Paulus*. *Et si quid patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra, siue gloriatur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.* At verò iusti defuncti sunt adhuc membra huius corporis iuncti adhuc Deo, & Ecclesiæ per Fidem, Spem, & Charitatem, afferente *Augustino*. *Neq; enim piorum animæ mortuorum ab Ecclesia separantur, quæ est regnum Christi*; igitur inter hæc membra debet esse consensus, nectente præsertim charitate, & per communicata suffragia, ac præsertim per incruentum Missæ sacrificium, quod vt virtutem suam pro fidelibus viuis impendit, eandem & pro pijs defunctis exercere, non potest rationabiliter negari. Vetustissimam hanc Ecclesiæ obseruationem, & ab Apostolis deriuatam testatur *Chrysostom.* de suffragijs defunctorum perorans. *Non temerè ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio; sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatem multam, cum enim totus constiterit populus, extensis manibus Sacerdotalis plenitudo, & tremendum proponatur; quomodo Deum non exorabimus pro his deprecantes?* & *Augustinus* post descripta mox supra verba. *Alioqui nec ad Altare Dei fieret eorum memoria in communicatione corporis Christi*; & alibi demùm. *Orationibus Sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis, non est dubium mortuos adiuuari*; sint omnium instar geminæ hæ tantorum Patrum auctoritates.

Tom. 1. controu. lib. 2. de Purgat. cap. 15.
Ep. contra Petrobrus.
1. ad Corinth. c. 12. 27.
Lib. 20. de Ciuit. c. 9.
Homil. 69 ad Pop. Antioch. post principium.
Serm. 32. de verb. Apost.

Quamuis autem augustum hoc sacrificium iterabile sit vsque ad sæculi consummationem, & eodem die frequentetur sæpius, non tamen ijdem Sacerdoti eodem die iterare fas est, non quidem præcepto aliquo naturali, aut Diuino vetante, de quo nullum ex scriptura, aut traditione monumentum, sed Ecclesiastico, & positiuo, quod desumitur ex *Can. sufficit de consec. dist. 1.* qui canon fragmentum est *epist. Alexand. II.* Summi Pontificis. Ante enim fas erat pluriès in die celebrare, idque factum à Leone III. Summo Pontifice, & à Gregorio in tribulationum solatium testatur *Baron.* innixus Vvalafridi Strabonis auctoritate, ex cuius verbis, quid indifferens videtur pluriès in die Missam agere, cum & ipse Alexander Secundus in eodem, quo supra, Ca-

Tom. 9. Annal. anno 816.

none geminam eodem die celebrationem permiserit. Præceptum strinxere magis præcisè Pontifices Summi *Innocent. III. in cap. consuluisti & Honor. III. in c. te referente de celebrat. Miss.* Primis Ecclesiæ temporibus vix erat, vt idem Sacerdos bis Missam celebraret, cum in vna Ecclesia vnica tantùm Missa celebraretur, quod Græci maximè obseruarunt. Aucto in dies fidelium numero Missæ multiplicari cœperunt, quæ ideò peculiares, seu priuatæ appellatæ sunt; *Can. et hoc de consec. dist. 1. c. quidam de celebrat. Missar.* Missæque iterationem eodem die ob populi frequentiam sanxit S. Leo
Epist. 81. cap. 2. Magnus ad Dioscorum scribens. Missam priuatam in alium sensum accipiunt, & abominantur hæretici, contra quos egregiè pro ea ex Catholico vsu
Lib. 2. de Missa c. 9. pugnat *Bellarm.* Nec expectet lector, vt hìc differamus de ritu Azymi, aut fermentati in Missæ sacrificio; quid seruet Ecclesia Latina, quid Orientalis, seu Græca iam notum est, & quid seruatum ab initiò Ecclesiæ, & per subsequentia sæcula nouissimè, & dum hæc iam exarata percurrimus prodiere scripta ab Eminentissimo Card. Bona, qui pro summa eruditione sua quid sentiat, in opere de ritibus Liturgicis videre est; quid è contra probet *Reu. P. Franciscus Macedo à S. Augustino in disquisitione sua Theologica de ritu azymi, & fermentati*, intueri lector facilè valet, ac fundatè edoceri, sicut & de tempore, ritu, cæremonijs, indumentis, cæterisque ad Missæ celebrationem spectantibus, plura quidem possent ex Ecclesiasticæ eruditionis penu suppetere. At quia prostat opus supradictum de rebus Liturgicis, in quo de ijs omnibus tractatur vberrimè, suspendere stylum, quasi territi, compellimur, ad fontem illum lectorem horum auidum remittentes. Iam ergo transeamus ad Monachos, quorum consideratio non modicam Sacræ Iurisprudentiæ partem nostro præsertim æuo exposcit.

TRACTATVS IX.

De Monachis, Monialibus, Regularium origine, statu, votis, & eorum Prælatis.

CAP. I.

1 *Introductio, & partitio materiæ.*
2 *Inquiritur Monachorum origo, & progressus successiuè indicatur.*
3 *Quod sit legitima, & publica eorum institutio.*
4 *Monachi medium quid inter Clericos, & Laicos in Ecclesia.*
5 *Subtexitur Monialium origo.*
6 *Inde & religionum (vt nunc vocamus) indicantur primordia, vnde & regularium generale nomen.*

1
Onachi, siue quà benedictionem peculiarem consequuntur, siue quà per sacram ordinationem ad Clericalem statum sunt assumpti, siue demùm quà statum proprium in Ecclesia constituunt singularem etiam considerationem in Sacra Iurisprudentia exigunt; ideò appositè post Clericorum, & Clericalis ordinis tractationem de Monachis ipsis, & Regularibus, secundùm cum

eum statum, & gradum, quem probitatis, & doctrinæ merito in Ecclesia sibi compararunt, agendum assumimus, hęc de ipsis pro instituti nostri ratione tractaturi. Originem altiùs repetitam scrutabimur, progressum, & propagationem indicabimus, statum eorundem, & vota examinabimus. Prælatorum, qui ijs præsunt auctoritatem, & respectum, quem ad Ecclesiæ ordinarios pręsules habeant expendemus, qua occasione, & de ipsorum priuilegijs opportunè disseremus. Omnia ad theoriam, praxim, & practicabilia circa regulares dimittentes ijs, qui amplissimè hæc, & similia pertractarunt. Vt igitur ab origine exordiamur.

2 Qualis esset nedum Apostolorum, sed & omnium fidelium vita in erumpentis Ecclesiæ primordio graphicè descripsit, ac spectandam exhibuit *S. Lucas* in ijs, quæ conscripsit, Apostolorum actis. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*. Feruebat tunc maximè charitas, & aurea ipsius Ecclesiæ tunc à Christo recentis hæc ætas dici poterat, qua innocentia, virtutumque omnium cultus maximè florebat, fidelium quisquam nihil proprium habebat, sed quilibet immobile habens vendebat, pretiumque deferebat ad pedes Apostolorum, & ex eo Apostoli ipsi, ac totus fidelium cœtus alebatur, & sua cuique necessaria commodè suppetebant. Vnde *D. Lucas*. *Nec enim quisquam egens erat inter illos; quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes offerebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat*. Propagata fide, & ampliata Ecclesia cœpit apparere incommoda communis hæc omnium fidelium vita, non enim singulis necessaria omnia poterant suppeditari, ideò cœptum laicis permitti bona propria retinere, & ex ijs separatim se alere, vita communi penès Clericos tantùm remanente tanquam perfectiori. Cum igitur sic facta laicorum à Clericis separatione disciplinæ vigor languesceret in laicis, & à perfectionis norma iam ipsi deflecterent, inspirante Numine, ac maiora in dies pro Ecclesia sua moliente, cœperunt fidelium aliqui à turba reliquorum secedere, ac vitam iuxta Apostolorum institutum assumere, cœlestibus meditationibus in syluis, abditioribusq; locis assuescere; qui subinde ab eo, quod à coniugijs abstinerent, & à parentum se consortio, mundique istius conuersatione secernerent, Monachi, siue Monazontes singularis, ac solitariæ vitæ districtissimè nominati sunt, inquit *Cassian.* Nec sine exemplo ab ipsis id factum, vt enim mittamus Eliam, & Elisæum, qui licèt ad Synagogam pertinuerint perfectioris vitæ, & à consortio hominum seiunctæ specimen præbuere, certè Ioannes Baptista præiuit, ac vitæ Monasticæ fundamenta iecit, vt inquit *Baron.* Vnde *Chrysostom.* Monachorum principem eum appellauit. *Sicut Sacerdotum Principes sunt Sacerdotes Apostoli, sic Monachorum Princeps Ioannes Baptista est*. Ait, & confirmat alibi. *Considerate, Monachi, dignitatem vestram; Ioannes Princeps vestri est dogmatis, ipse Monachus, statim vt natus est, in Eremo viuit, in Eremo nutritur, Christum expectat in solitudine*. Hoc ipso Principis Monachorum titulo eum donauit etiam *Hieronym.* Hunc igitur secuti Principem, qui institutionis Apostolicæ impressa premebant vestigia, secretiora loca petentes, vel in suburbijs, sed solitarij commorantes, ad perfectionem per con-

Cap. 4. 32.
Vbi supra.
Collat. 18 cap. 5.
Tom. 1. Annal. Ann. 64.
Homil. 1. in Marc. vers. fin.
Homil. de S. Io. Baptist. in pr
Ep. 22. ad Eustoch.

congrua media, & adſpirabant, & tendebant, & quidquid ab Apoſtolis per vniuerſum corpus Eccleſiæ meminerant inſtitutum priuatim, & peculiariter exercere cœperunt. Non tamen ita ſolitarij, vt conſortium inuicem non haberent, ſed ſimul conuiuentes communi etiam vterentur conſortio ſub vno ſeniore, ac proinde (vt inquit *Caſſian.*) à communione conſortij cœnobitæ ſunt appellati, cellæque, ac diuerſoria eorum cœnobia dicta; fuit hoc antiquiſſimum, & omnium primum gratia, & tempore Monachorum genus, quod inuiolabile, & immutabile permanſit ad finem vſque tertij ſæculi; tunc enim ab hoc hominum perfectorum numero tanquam à fœcundiſſima radice aliud ſeuerioris vitæ genus germinauit, cuius extitere Principes Paulus, vel Antonius (ſic enim alternatiuè loquitur *Caſſian.*) qui non puſilanimitatis cauſa, aut impatientiæ morbo, ſed aſtro ſublimioris vitæ, ac Diuinæ contemplationis ſolitudinis ſecreta petierunt, Eremique cultum ſibi delegerunt, Anachoretæ dicti quaſi ſucceſſores, & exactiſſimi Io: Baptiſtæ imitatores, qui tota ætate ſua in Eremo permanſit. His adiecit idem *Caſſianus*, & tertium Monachorum genus, quos à corruptione Monaſticæ diſciplinæ profectos tanquam degeneres filios, Aegiptio nomine *Sarabaitas* appellat, eoſq; ibidem deſcribit fuſiùs, nec nos circa eos immorandum impenſiùs cenſemus.

Collat. 18.c.5.

Vbi ſup. c. 6.

Cap. 7.

3 Quæ ſanè ſic retecta hiſtoricè Monachorum origo ab Apoſtolorum inſtituto apertè refellit eorum opinionem, qui Monachiſmum priuata,& ſingulari ſecedentium voluntate fuiſſe inſtitutum autumant, ſine vlla Eccleſiæ auctoritate propter priuatum, & ſingulare cuiuſq; bonum, nullamque ipſius Eccleſiæ vtilitatem niſi indirectam, quatenùs ſcilicet ſingularium fidelium virtutes in ipſius ornamentum redundant;eſto ſiquidem, quod Monachorum vitæ ratio vnum tantummodo propoſitum habeat,animæ ſcilicèt ipſius Monachi ſalutem cum *Baſilio*; quod ad pœnitentiam peragendam pro delictis iam perpetratis,& ad fugienda perpetranda tàm propria, quàm aliena Monachi auſterum vitæ genus aſſumant cum *Gregorio* quod Monachus non habeat docentis, ſed plangentis officium, quippe *cui oppidum carcer,eſſe debet,& ſolitudo Paradiſus* cum *Bernardo* quæ omnia priuatum, & proprium bonum teſtantur non quidpiam in Eccleſia commune; non tamen ſine auctoritate legitima inſtitutum Monachiſmum ideò fas eſt aſſerere; nam fatemur quidem non præcepiſſe Chriſtum, non Apoſtolos, non Eccleſiam, vt quis Monaſticam vitam aſſumeret, ſed conſilia ad perfectionem apta propoſuit, quibus ſtatum à Clero, & Laicis diuerſum induceret,quem arripientes tutiùs perfectionem aſſequerentur. Propoſitum à Chriſto per conſilia inſtitutum obſeruarunt Apoſtoli, & ab ipſis edocta amplexata eſt Eccleſia,ſtatumque Monaſticæ vitæ in ſinum ſuum lubens excepit,ac ſemper retinuit *Magiſter bonus*(inquit *Auguſtin.*)*mandata legis ab iſta excellentiore perfectione diſtinxit*; & *Chryſoſtom.*Monachiſmum Chriſti Philoſophiam appellauit; deſcripta enim Monaſtica vita per partes ſingulas, commemorata virtute, ac nauiter in tumultu præſtita à Monachis opera, in Epiphonema conſurgit; *tanti eſt* (inquit) *Philoſophia à Chriſto in genus humanum introducta*; cui impenſiſſimè ſtuduerunt, & incubuerunt Apoſtoli, ac ipſorum exemplo ſemper frequentauit Eccleſia. Abſit ergo, vt Monaſticam vitam priuato tantùm hominum ſtudio, ac priuata pietate abſque vlla publica inſtitutione credamus in Eccleſiam inuectam.

De inſtitut Mona.b.

Lib.2.ep.6. Indic. 11.

Ep. 323.

Ep.89.adHil.

Vbi ſup.

4 Confutant secundò reddita iam Monachismi primordia assertionem illam, quæ Monachos merè, & purè laicos autumat pœnitentes tamen, & arctiorem vitam sub regula in communitate ducentes, & à Clericis, & Clero omninò separatos; Monachi enim medium quendam, & statum, & gradum constituunt inter laicos, & Clericos; vnde si non dicere queas Clericos, nec laicos absolutè cum veritate enuncies. A laicis enim eos omninò distinxit *Dionysius Areopagita*. *Summis verò* (ait) *eorum omnium, qui perficiuntur est ordo sacer Monachorum, cum & omni piaculo, & tota vi, omnique actionum suarum sanctimonia sit expiatus, & omnis mysterij, quod quidem ei fas sit aspicere, spectator, particepsque sit factus*. Sacrum non appellaret nisi à laicis omninò Monachismum distingueret; nec satis appellasse sacrum, sed & addidit peculiarem Monachalis consecrationis ritum, qui à laicorum ordine Monachum eximit, & in gradum sublimiorem transfert; Ecclesiasticum ordinem non adeò arctandum aduertimus, vt solos sacris ordinibus initiatos contineat, sed ampliorem eius ambitum agnoscimus, qui sacras quascumq; personas contineat, qualem testatur Monasticam vitam *Iustinianus* sic præfatus. *Solitaria vita, atque in ea contemplatio res planè sacra est, & quæ suapte natura animas ad Deum adducat, neque ijs tantùm, qui eam incolunt, commodet, sed etiam omnibus alijs puritate sua, & apud Deum interpellatione competentem de se vtilitatem præbeat*.

De Eccl. hierarch. c. 6. p. 3.

Nouell. 133. c. 1.

5 Quod de Monachis hactenus dictum non est de viris tantùm ità accipiendum, quin idem circa mulieres, & præsertim virgines credamus obseruatum; secessisse namque & mulieres Dei cultum propè templum exercentes in veteri lege tradit, & exemplis confirmat *Baron.* & ipso Apostolorum æuo virgines Deo dicatas, sacroque velamine donatas testatur ex *Tertulliani* auctoritate. *Hodie denique Virgines suas Corinthij velant: quid docuerint Apostoli, qui didicerunt, approbant*, ait *Tertullian.* Nec intra Corinthiorum fines hæc obseruatio se continuit, sed vltra per vniuersam Græciam, & Barbaricas etiam regiones fuit fœliciter propagata; sic enim idem *Tertullian.* *Consuetudini etiam consuetudinem opponam per Græciam, & quasdam Barbaricas eius plures Ecclesiæ virgines suas abscondunt; est & sub hoc cœlo institutum istud alicubi, ne qui gentilitati Græcanicæ, aut Barbaricæ consuetudinem illam adscribat, sed eas ego Ecclesias proposui, quas & ipsi Apostoli, vel Apostolici viri condiderunt, & puto ante quosdam. Habent igitur & illæ eandem consuetudinis auctoritatem, tempora, & antecessores opponunt magis, quàm posteræ istæ*. Hactenus ibi *Tertullianus*, & passim consimilia toto eo libro. Ex quibus colligit demùm *Baron.* *Statim igitur, vt Ecclesia fertilissimus ager sanctum virginitatis, & continentiæ semen excepit Apostolis seminantibus; mox amplissimo fœnore multiplicata semina reddidit, nam statim in Ecclesia sanctarum virginum, ac viduarum collegia, quæ nos monasteria dicimus, esse cœperunt*; idque confirmat adiectis Ignatij Martyris testimonijs virginum, & viduarum collegia salutantis; quæ quidem omnia, sicut & alia plura, quæ consultò omittimus, statum arguunt in Ecclesia à laicis omninò diuersum.

In apparatu ad Annal.

De virgin. vel. c. 9.

Ibid. c. 2.

Ep. 8. & 10.

6 Quia verò tota perfectio Christiana à charitate est, per quam homo Deo coniungitur, ideò vt charitas ipsa varios gradus admittit, ac in se continet, sic & varij ad perfectionem gradus, siue modi

sese

sese exhibuere, quos sectantes perfectionem ipsam homines consequerentur; non vno enim modo, sed triplici Deum diligere possumus; primò per contemplationem, diligendo Deum ipsum in se, ipsique constanter inhærendo; secundo per actionem seruiendo Deo mediatè, in membris scilicet eius, vt alendo pauperes, suscipiendo peregrinos. Tertiò vtrumque in Dei obsequium præstando contemplationem, scilicet cum actione coniungendo, idq; feliciter præstant, qui concionando, & Sacramenta ministrando proximum iuuant, quos gradus agnouit, & distinxit *Abas Nesteros* apud *Cassianum*, exempla, & praxim vel ab ipsa naturæ lege in Abraham, & Lot, & successiuè in Helia, & Heliseo suggerens; indeq; post Monasticem manauit religionum (quas vocamus) in Ecclesia origo, per quas tanquam per congrua media, variasque vias ad perfectionem tendere vnicuique liceret, & quæ demùm multiplicatæ sunt, provt Dei spiritus, qui vbi vult spirat, homines excitauit, qui contemplationem, & actionem variè temperantes ad eandem semper charitatis perfectionem adspirarent. Libertatem spiritus libertas etiam instituendi religiones consequebatur, donec euentus edocuit compescendam hanc eandem libertatem, nec cuilibet relinquendum, vt pro sui voto religiones, & noua instituta religiosæ vitæ excitaret; spiritui enim non est fidendum. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint*. Anno circiter 1170. prodijt religiosorum ordo, qui dicti pauperes de Lugduno, quorum institutum pluribus superstitionibus, & hæresibus fœdatum, à Lucio III. & Alexandro III. Summis Pontificibus fuit damnatum, & quamuis sub Innocentio III tentassent, vt reconciliarentur, & ipsorum ordo confirmaretur, impetrare

Collat. 14. c. 4.

Ioann. c. 4.

tamen nunquam potuerunt, & ideo Sanctissimi Viri subinde Dominicus, & Franciscus nouos Religiosorum ordines instituere volentes, proprio spiritui non crediderunt, sed confirmationem instituti sui à Summo Pontifice tanquam Dei in terris Vicario, & totius Ecclesiæ capite, & petierunt, & impetrarunt. Vnde Innocentius III. in Generali Concilio Lateranensi sanctissimè statuit Vvaldensium exitu edoctus, ne cui liceret nouum ordinem instituere sine Apostolicæ Sedis approbatione. *C. fin. de relig. domib.* idemque districtiùs interdixit Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi. *C. vn. de relig. domib. in 6.* A regula autem, quæ pro cuiusque vitæ instituto seruanda præscribitur multiplicatis religionum obseruantijs post Monachos denominati sunt generaliter sic addicti homines *Regulares*; *Rub. de regularib. & transeuntib. ad Relig.* Vbi dum religionem legis, caue, ne virtutem religionis intelligas, sed religionem pro statu accipias, quo homines specialiter Deo se addicunt, singularique vitæ instituto Deum colunt, ad declinandam Nouatorum æquiuocationem, qui malignè Catholicis imponentes, tot eos religiones habere dictitant, quot sunt varia, & colore, & forma, hominum profitentium indumenta. A regula igitur, hoc est, à vitæ norma, regulares dicti, sicut Canonici regulares dicti Clerici, qui instaurata à D. Augustino præsertim, communis vitæ, & Apostolicæ disciplina, ab alijs Clericis singularem vitam ducentibus distinguuntur.

De Monachorum, & Regularium Votis.

§. I.

1 *Regularis vitæ summa proponitur, & ex-*

& explicatur, & indicatur votorum constitutio, ac diuisio.

2 *Vnde nam, & à quo iure votorum regularium solemnitas?*

3 *In quo posita sit votorum solemnitas, opiniones variæ redduntur.*

4 *Vera opinio traditur, & asseritur.*

5 *Quare inducta hæc solemnis professio.*

6 *Clericatus an, & quatenùs Monachis possit competere, & negantes rationes tanguntur.*

7 *Ostenditur non pugnare Clericatum cum Monachismo, & satisfit oppositis.*

8 *Quandonam primùm Monachi ad Clericatum admissi.*

1 REgularis vitæ essentia, totaque summa in triplicis voti obseruantia posita est, cui quidem prolusere Apostoli Canonicæ vitæ caput in tribus statuentes, vt inquit *Petrus Blesensis*. *In communi scilicet substantia, in communi obedientia, in communi dilectione superna*, quibus respondent communia omnibus regularibus vota tria, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ; fatendum quidem est in Dei dominio esse omnia, & cum omnibus hominem etiam ipsum communi primùm titulo creationis, subinde & proprio, ac peculiari redemptionis. At verò non impedit plenissimum hoc Dei dominium, quin possit homo arctiori aliquo nexu se ijdem vincire, non enim vtitur Deus summo illo iure, quod sibi competit, & quo omnia omninò iure suo sibi vindicare potest, sed largita homini libertate, potestateque rerum, quæ penès ipsum sunt relicta, indulget, vt hac ipsa libertate, quæ sibi concessa est, abdicata, se totum ipsi Deo voluntariè mancipet, quod quidem opus Deo gratissimum, & acceptissimum est.

Quamuis autem voti essentia in firmo, stabili, ac planè deliberato voluntatis actu consistat, attamen diuiditur in simplex, & solemne, siue priuatum, & publicum.

Votum à proposito distinguimus non solùm in eo, quod propositum (vt voluit *Ponce*) sit actus voluntatis, promissio verò sit intellectus, sed & in eo, quod promissio dicat aliquid maioris obligationis erga eum, cui fit. Votum simplex est, quod quisque pro piæ voluntatis arbitrio maius aliquod bonum Deo promittit; solemne verò, quod in manu legitimi superioris in approbata religione emittit. Vnde factum, vt non defuerit, qui asserat, duo hæc vota essentialiter coram Deo non differre; adeò, vt si quis vitam Monasticam promittat Deo, eamque de facto arripiat, nulla alia professio sit necessaria, quæ demùm non nisi ad maiorem cautelam & securitatem promissionis requiratur. Verùm nimis hoc est; simplici mentis proposito, voluntateque, vtcumque deliberata, ac nulla professione adiecta, fieri quem Monachum, immò & professum. Contradicunt apertè nimis sacrorum Canonum auctoritates, quæ regularem, aut Monachum, quantumuis firmo voluntatis proposito vitæ institutum arripuerit, intra probationis annum ad professionem vetant admitti. *C. Gonsaldus* 27. *q.* 2. *c. Monasterijs* 19. *q.* 3. *c. Puella* 20. *q.* 2. & si probatione assumpta eum pœniteat, tanquam nulla voti lege vinctum, liberè ad sæculum redire posse concedunt. *c. Apostolicam c. postulasti. c. statuimus de regularibus*; sit quidem, quod votum simplex, & solemne in ratione promissionis essentialiter non differant, negari tamen non potest, quin sit longè aliud, atque omninò diuersum solemne à sim-

De matrim. lib. 12. c. 1. n. 2.

simplici, vnde & longe diuersum, longèque maiorem effectum pariat.

2 Vndenam autem hæc solemnitas voto obuenerit, & obueniat inquirunt tum Theologi, tum sacri iuris interpretes, iure Diuino inesse voluere non pauci vetustiores Theologi, quibus adnuere videtur & *D. Thom.* At Pontificij iuris interpretes, & recentiores Theologi vnanimes sustinent solemnitatem voto accessisse positiua auctoritate, & solo Pontificio iure, idque sentire omninò se innuit *Cælestin. III. in c. rursus qui Cler. vel vot.* quatenus enunciat ibi, quòad Deum non minus obligare votum simplex, quàm solemne, & apertè *Bonifac. VIII. in c. quod votum de voto, & voti redemp. in 6.* dum ait. *Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inuenta.* Quæ verba totidem reassumpsit nouissimè *Gregor. XIII.* eos carpens, qui contra vota simplicia Societatis Iesu asserebant votorum solemnitatem esse de iure Diuino; ait enim. *Non considerantes solemnitatem voti sola Ecclesiæ constitutione inuentam esse.* Neque tamen inferre inde licet statum religiosum esse humani, & Ecclesiastici iuris, quem à Christo Domino in terris institutum, prædicatum, & erectum in Apostolis, qui eum assumpserunt, & per totam vitam seruarunt, adeòque Diuini iuris; euincunt Patrum auctoritates *Athanasij, Basilij, Eusebij, Cæsariens. Chrysostom. & Bernardi.* Distinguendus siquidem est status ipse religiosus in substantia sua à voti solemnitate adiecta, quæ positiuo, & Ecclesiastico iure accessit; continet quidem religiosus status votorum substantiam, sed solemnitas, ritusque eius explicandæ totus ab Ecclesiastico iure est.

2.2.q.88. art. 7.

In extrau. g. Bulla Ascendente Domino. tom. 2. Bullar. nou. §. 18.

Ep. 9. ad Amunum Monach. Sermon. ascetico. epist. ad Marinū Hom. 17. ad Popul. epist. ad Fratres de monte Dei.

3 In quo autem hæc solemnitas consistat, variæ prostant auctorum sententiæ, quas doctrinæ, & curiositatis ergo lubet breuiter commemorare, & excurrere. *Ferdinand. Rebello* inquirens, quomodo solemne votum religionis dirimat matrimonium sequens, ait, voti solemnitatem consistere in irreuocabili acceptatione Ecclesiæ, quæ votum ipsum castitatis acceptat, non solùm quòad promissionem in voto à profitente factam, sed etiam quòad renunciationem spontè factam habilitatis ad dominium tàm directum, quàm vtile, quod in corpus coniugis habere potest, & ideò votum solemne castitatis dirimere matrimonium sequens non solùm iure Diuino, sed etiam Ecclesiastico; verùm hæc opinio facili, eaque vnica ratione refellitur; quia quodlibet votum hoe habet sibi proprium, vt inducat inhabilitatem ad actum oppositum voto, eo enim ipso, quo quis vouet statim impeditur, quòminus possit operari actum contrarium ipsi voto; ergo aut votum quodlibet erit solemne, aut in hoc non consistit solemnitas voti; & si dicatur, quod in alijs votis hoc operetur promissio, vt operari actum oppositum licitum quidem non sit, sed tamen fiat si non licitè, saltem validè, quo casu de facto fiat, at in voto solemni itâ tollatur habilitas, vt non fiat licitè, nec validè; facilè replicabitur, quod nemo potest vouere inhabilitatem suam, sed hæc inhabilitas debet ab alio induci, & ab aliena potestate oriri, & non à se ipso vnde nec in eo potest assignari voti solemnitas.

2. p. de obligat. iustitia lib. 3. q. sec. 1. & sec. 3. n. 28.

Gabriel Vazquez ad sententiam suam adstruendam plura præmittit, supponit, & probat, vtcumque ad intentum non omnia sint necessaria, primò solemnitatem voti ex natura rei, siue iure naturali non requiri ad statum religionis; secundò, iurisdictionem, quæ omninò necessaria est ad statum religiosum, & sine qua nemo verè potest

In 1.2. tom. disp. 165. c. & seqq.

test esse religiosus, cum religiosus debeat esse superiori subiectus, non esse pariter à iure naturali, aut à voluntate religiosi inductam, sed à iure Ecclesiastico,& positiuo; facta siquidem rerum diuisione non est in alicuius priuati hominis arbitrio tribuere iurisdictionem *l. priuatorum c. de iurisd. omn. iud.* & ideò cum tota iurisdictio tradita sit à Christo Domino,& Deo Summo Pontifici eius Vicario ab hoc in quemlibet
p. 5. religionis superiorem dimanat; indeq; infert religionis statum, & eius institutionem esse à mero Ecclesiastico iure,& positiuo, si instituere sumamus non pro excogitare, aut inuenire, quia (vt supra vidimus) religio à Christo Domino fuit instituta, docta, & demonstrata, nam si sumamus pro statuere sub certa lege, & sub certo superiore,& sub certo vitæ modo, sanè à mero humano iure
6. & 7. est; subdit demùm ex vi, & natura voti paupertatis, aut castitatis, vel solo religioso statu, neminem reddi inhabilem ad temporalia bona possidenda, ad testamentum,aut contractum, aut matrimonium contrahendum, nisi ius, aut constitutio aliqua Ecclesiastica accedat; de bonorum enim dominio, & testamentis apertissima sunt iura, quæ dominium penès Monachos, & religiosos supponunt, ac liberam penès eosdem testamenti factionem,& sunt in *l. generali c. de sacros. Eccles.* & in *l. si quis. c. de Epis. & Cler.* quæ iura obtinuere, vsquequò per Iustinianum fuere correcta, omneque dominium, ac testamenti factio Monachis adempta, & ius omne per ingressum in Religionem in Monasterium ipsum translatum §. *illud quoque auth. de Monachis Nouel.* 5. vnde desumptæ *Auth. ingressi c. de sacros. Eccles. & Auth. hoc autem. c. de Epis. & Cler.* vt optimè ad *d. Nouell.* 5. notauit *Cuiac.* & ratio addi potest verè stringens; quia nemo priuata voluntate sua potest se reddere inhabilem ad actus legitimos, sed auctoritas Principis,aut legislatoris tantùm id facere potest adeò, vt si quis iuramento, aut contractu contendat se reddere inhabilem ad actus legitimos, operabitur quidem, vt actus huiusmodi faciat illicitè,at non inualidè, & peccet contra promissum, & iuramentum veniens, verum actus subsistat, & summa omnium ratio illa est; quia scilicet voluntas cuiuslibet priuatæ personæ, quantumuis determinata,potest retractari ab eadem persona per voluntatem contrariam,reuocata autem priori voluntate, qua se reddebat inhabilem,iam efficitur habilis, & cessat inhabilitas ipsa, quæ tota in eo posita erat, vt reddens sic se inhabilem nollet adhibere consensum ad contractum, mutata autem voluntate iam consensum adhibet, quo nihil amplius naturali iure ad contractum requiritur; ideòque voto naturali iure nemo inhabilis ad dominium, aut contractum reddi potest. Idemque dicendum de matrimonio; fuit siquidem aliquod tempus in Ecclesia, quo Religiosorum matrimonia rata firma extitere, quamuis post emissum votem contracta; quod probat *Innocentij I. auctoritas, & S. Leonis Magni*, nec non sacrorum Conciliorum plura Decreta, quibus adnectitur & ratio; si quid enim esset, quod Religiosum inhabilem ad matrimonium redderet,certè nil aliud, nisi traditio, quia res eadem semel vni tradita alteri tradi non potest; cum igitur Deo per religionem fiat traditio,hęc ipsa vxori per matrimonium fieri non potest; rectè quidem; si traditio facta per religionem pugnaret, & esset incompatibilis cum traditione, quæ fit per matrimonium, quod tamen est falsum,nam matrimonio contracto ex consensu alterius potest vir fieri religiosus, & alteri sic se ipsum tradere per votum

In epist. Decret. 2. c. 2. ep. 92 ad Rustic. Narbonensē. Arelaten. se 2. c. 33. Toletan. 1. c. 16. Calcedonens. act. 15. c. 16. Roman. sub Innocent. 2. c. 7. §. 18 lex 27. q. 1. Can. vt lex.

votum castitatis; & iure quidem; cum traditio, quæ fit per religionem (& an fiat Deo, an fiat præposito religionis non inquirimus modò) sit diuersæ rationis ab ea, quæ fit per matrimonium, igitur per assumptam religionem non fit religiosus inhabilis intrinsecè, & ex natura rei, aut naturali iure ad matrimonium. Hisque omnibus sic præmissis deducit consequenter *Vasquez* solemnitatem voti religiosi, & professionis consistere in traditione perpetua, quæ fiat per professionem sub certa, & solemni forma emissam in manibus superioris, & eius perpetua acceptatione; vnde sicut hæc certa forma humano, & positiuo iure est inducta, ità solemnitas professionis tota à iure Ecclesiastico est, & positiuo; prosequitur latissimè *Vasquez*, nobisque hæc ad rem delibasse satis.

Communis opinio interpretum Pontificij iuris asserit quidem solemnitatem professionis in traditione positam esse; sicque differre votum simplex à voto solemni, quod in simplici sit sola promissio, at in solemni interueniat etiam traditio, quæ arctiùs stringit; verùm rectissimè *Vasquez* nullum agnoscit discrimen inter traditionem, quæ fit per votum solemne castitatis, & eam, quæ fit per votum simplex eiusdem virtutis, vtrobique enim traditio illa fit per promissionem, in qua essentialiter votum consistit; præterquamquod traditionem esse quidem consummationem, & perfectionem contractus admittendum est, at eandem esse solemnitatem vix admitti potest, solemnia iuris sunt; sicque ea denominat Papinianus *in l. 1. ff. de iniusto rup. irr. test.* traditio facti, & stare potest contractus solemnibus omnibus instructus, quamuis nulla adhuc sit subsecuta traditio.

Vbi sup. n. 71. & 72.

4 Itaque placet maximè sententia *Io: Dartis.* qui professionis solemnitatem in stipulatione, quæ inter acceptantem, & profitentem adhibetur, constituit, eamque in ipsis verborum solemnibus agnoscit perappositè ad rem, quandò Iurisprudentiæ Romanæ, siue Ciuilis auctores solemnitatem stipulationis, seu verborum passim enunciant, *Paulus lib. 5. sent. tit. 7. in pr. Obligationum firmandarum gratia stipulationes inductæ sunt, quæ quadam verborum solemnitate concipiuntur*; sic *Diocletian. & Maximianus Cess. in l. pen. c. de rer. permut. Si placitis citra stipulationis solemnitatem non exhibeant fidem*; & demùm solemnitatem acceptilationibus, & verborum obligationibus tributam testantur apertissima iura; *tex. in l. 7. c. commun. vtriusq; iud. l. si in rem 12. Iunc. l. mutuæ 14. c. si cert. pet. l. 1. c. de acceptilat. l. omnes stipulationes 10. c. de contrah. & committ. stipulat.* indeque, & meritò votum denominatur solemne ex eo, quod certa formula, ac solemni verborum conceptione promittente eo, qui profitetur, & acceptante superiore inducatur; quam quidem professionem, seu voti solemnem emissionem *S. Basil. Magnus* Græcè ὁμολογίαν appellat semper ac de ea loquitur, sed præsertim in *Epistola secunda ad Amphilochium* eò quod esset confessio, siue conformis responsio ad interrogationem, quæ fiebat, an vellet vitam retinere, & exercere religiosam, & ideò si quæ post professionem emissam non obseruassent, eas *pacta conuenta infirmasse* inquit, & subiude de Viris loquens Monachismo addictis, ait: *sed in illis quoq; illud existimo præcedere oportere, vt ipsi interrogentur, & euidens ipsorum accipiatur professio* αὐτῶν ὁμολογίαν *in Synodo Ancyrana* Professio dicitur ἐπαγγελία, quæ vox significat promissionem, & repromissionem, ad quam

Comment. in Decretum 27. quæst. 1. col. 13. in fin.

Can. 18. 19. 20.

Can. 18.

Can. 19.

Can. 19.

quam respexit & *Clemens III. in c. Porrectum* 13. *de Regular.* Sub hac autem stipulationis solemnitate, quæ promissione, & acceptatione conficitur, continetur perpetuitas extrinseca ex parte acceptantis, posito enim perpetuo obligationis vinculo liberum ei amplius non est dimittere professum, & ex parte eiusdem professi illegitimatio quædam à lege Ecclesiastica adiecta votis ipsis, qua vouens redditur inhabilis, & ad matrimonium contrahendum, & ad acquirendum rerum dominium, quod vtrumque tanquam extrinseca solemnitas, legitima tamen, in ipso stipulationis solemnis contractu inuoluitur, & in ipso professionis actu, in quo etiam essentialiter compræhenditur, tanquam solemnitas essentialis, traditio, atque donatio sui ipsius, & acceptatio Superioris, cui subinde quæritur statim potestas, & iurisdictio in profitentem, sine qua religiosus status consistere non potest; & ideò cum status religiosus à Christo, quòad essentiam suam, sit ità institutus, vt essentialitèr inuoluat traditionem, siue donationem sui ipsius, & acceptationem Superioris, cui adijcitur & votorum emissio, iam per donationem, & traditionem fit professus alieni iuris, seque in alterius dominium transfert; per votum verò adiectum fit promissio, per quam operas suas promittit in abstinentia à venereis in vsu bonorum externorum, & propriæ voluntatis, cum se obtulerit occasio; donatio tanquam contractus quidam respicit religionem; promissio verò per votum respicit Deum; votum enim est actus religionis, quæ solum Deum respicit, & per vtrumque hunc hunc actum & donationis, seu traditionis, & voti perfectioni comparandæ incumbit professus, & in statu perfectionis constituitur, & præcipuè per donatio-
. 2. q. 88. ar. 7. nem, quæ sanè est doctrina *D. Thom.* ex quo fundamento immobilitas etiam status ipsius religionis constituitur, qui status dicit conditionem immobilem, & ad hanc inducendam aptissima est donatio, quæ ex vi sua est translatiua dominij, & iuris in donatarium; votum autem obligat Deo, & tanquam promissio respicit futurum, ideòque à donatione ipsa, & traditione inducitur status, non formaliter à voto, & inde efficitur, quod iurisdictio, quam habet Prælatus Superior in Religiosum non est ab Ecclesiastico, & positiuo iure, sed à iure naturali, & Diuino, à quo etiam status ipse religiosus processit; cum enim hæc iurisdictio sit adeò necessaria, vt sine ipsa status religiosus nequeat consistere, iam qui statum induxit, & iurisdictionem, siue potestatem instituit, in quam consentit, qui se tradendo, & donando statum ipsum amplectitur; vnde supposita status institutione à Christo consurgit statim ex eadem auctoritate iurisdictio naturaliter, quæ proinde & naturalis, & Diuini iuris ex suppositione meritò est; & ideò non rectè dicetur hanc ipsam iurisdictionem prælati in religiosum esse à potestate Clauium, quia per pœnam spiritualem potest compellere subditum ad regulæ obseruationem; nam hæc ipsa est potestas longè diuersa à potestate clauium, cum sit potestas dominatiua consurgens à donatione sui ipsius, cuius veritatis irrefragabile illud est argumeneum, quod merè laicus potest esse Prælatus religionis, quemadmodum re vera erat, antequam Monachi, & cæteri Regulares in Clerum per sacram ordinationem assumerentur, qua de re vberiùs disferemus infra; in lege enim naturæ, vt plerique volunt, potuisset, & posset status religiosus consistere, qua naturæ lege attenta nulla fuisset, aut esset clauium potestas, quæ cum sit ligandi, & soluendi facultas, est

planè

planè extrinseca statui religioso, nec ab eo nascitur, sed pendet, aut à Pontificis auctoritate, aut immediatè à Deo; Moniales enim verè religiosæ sunt, & tamen earum Abbatissa nullam clauium potestatem aut habet, aut exercet; & si quando legatur D. Benedictum Monachos suos à communione arcuisse, non erat illa propria excommunicatio, quam infligere sanctissimus ille Pater, tanquam sæcularis homo, iuxta tamen supra à nobis tradita non potuisset, sed erat quædam separatio de facto, qua Monachum punibilem à communione à conuictu, à mensa segregabat, qualem obseruare sæpius licet apud *S. Basilium Magnum* tam pro viris, quàm pro Regularibus mulieribus.

In Constit. exercitator. in fin.

Iam ergo sic stabilita votorum solemnitate, & vera eius ratione, status religiosus, siue Monasticus, quis sit appareret, si non omninò sæcularis propter benedictionem, & separatæ, ac diuersæ vitæ formam, ac certè non Ecclesiasticus, aut Clericalis.

5 Quare autem sit instituta hæc votorum solemnitas, & publica hæc professio; iam indicat rationem *Iuo Carnotensis*; non eam tamen vnam, hominum scilicet cautelam, & prudentiam, vt ficti Monachi, & Monasteria fastidientes à veris discernerentur, & ad constantiam publicis hisce professionibus adigerentur, sed illam præcipuam magis, vt nimirum Monasticus ordo, quantò firmiùs in conspectu Dei, & hominum, & solemniùs ligatur, tantò robustiùs, & deuotiùs ab ipsis seruetur; nisi addere velimus, excellentius, & sublimius reddi opus ex solo humano proposito assumptum, si per votum ad actum latriæ eleuetur, & immediatè, ac proximè in Deum dirigatur.

Epist. 41.

6 Fuit status Monasticus, aut regularis à Clericali omninò nedum distinctus, sed & diuersus adeò, vt non defuerit, qui Clericatum pugnare cum Monachatu absolutè asseruerit; Clericus enim totus ad alium, & alterius est, Christi scilicet, & Ecclesiæ, ad inseruiendum proximo institutus; Monachus verò solitarius, & solus, non quia non cum alijs Monachis, nam in cœnobio cum alijs conuixit, & conuiuit, sed quia sibi vni vacat, proximi vtilitati non incumbit, procul ab omni officio Clericali seiunctus; vnde *Cassianus* illusionem, & tentationem in Monacho assignat, si prætextu charitatis ad Clericatum adspiret. *Quæ omnia* (inquit) *cum sint nostræ saluti, professionique contraria, tamen velamine quodam misericordiæ, ac religionis obtecta facilè imperitos, incautosque decipiunt*. Videre est, Monachos in cœnobio degentes Sacerdotem non habere, & S. Gregorium Magnum consultum respondere quid agendum; sic enim testatur *Hieronym.* & est in *c. Hinc est 16. q. 1. Monachos Scithiæ conuenisse in vnum, vt Sacerdotem sibi inuenirent, qui eis Missarum solemnia celebraret*; & ne pluribus in re compertissima insistamus; ipse *Sanctus Gregor. Magnus*, quàm implicet cum vita Monastica Clericatus apertissimè expressit in *c. 2. 16. q. 1. Nemo enim potest, & Ecclesiasticis obsequijs deseruire, & in Monachica regula ordinatè persistere, vt ipse Monasterij districtionem teneat, qui quotidie in obsequio Ecclesiastico cogitur permanere*; quasi sint vitæ istæ duæ inuicem contrariæ, non se compatientes in eodem subiecto, & vnius assumptio sit alterius corruptio; immò inhabilem omninò Monachum ad Clericatum euincere videtur, quod pœnitentes perpetuò sunt irregulares; cumque Monachi sint in perpetua pœnitentia, irregulares etiam quodammodo videntur, & ad Clericalem statum inhabiles.

Collat. 1. c. 20

Lib. 5. Ind. 14. epist. 41.

Epist. 1. lib. 4.

7 Fatemur Monachos à primæua sui insti-

institutione, nec Ecclesiasticos, nec Clericos fuisse, & vtcumque singularis ipsis, & propria impertiretur benedictio, non tamen per eam Ecclesiasticum statum adeptos, quamuis à puris laicis segregarentur. At pugnasse, & pugnare Monachismum cum Clericatu tàm falsum est, quam quod falsissimum, damnauitque assertum *Bonifacius Papa* relatus à *Gratiano in c. sunt nonnulli 25. 16. q. 1. Sunt nonnulli nullo dogmate fulti, audacissimè quidem zelo magis amaritudinis, quàm dilectionis inflammati asserentes Monachos, qui mundo mortui sunt, & Deo viuunt, Sacerdotalis officij potentia indignos; sed omninò labuntur*; moxque rationibus redditis claudit. *Decertantes igitur Monasticæ professionis Presbyteros Sacerdotalis potentiæ arcere officio omni modo præcipimus, vt ab huiuscemodi nefandis ausibus reprimantur in posterum, quia quantò quis est celsior, tantò est & in his potentior*; cuius au-
. 2. qu. 187. rt. 1. 3. n corp. ctoritate innixus *S. Thom.* egregiè tutatus est, non pugnare quidem, vt Monachus Clericale munus præsertim prędicandi, aut sacrificandi exerceat, quasi habeat in se aliquid contrarium, quod munera huiusmodi à se excludat, sicut peccator, aut irregularis, tanquam positiuè impeditus, arcetur, sed id pugnare tantùm in eo, quod ipsi deficiat conditio, quæ ad hæc munera obeunda requiritur, sacra scilicet ordinatio, qua legitimè assumpta, ipsique collata iam habilis est Monachus, nec vlla remanet pugna, aut implicantia, quia nil positiuum in ipso erat quod à statu, & munere Clericali eum excluderet, sit quidem Monachi institutum solitudo, & luctus; Clericus verò sit totus ad alium, in frequentia minister, & populi instructor, attamen vtriusque huius vitæ mutuum semper fuit commercium, & frequens ab vna ad aliam transitus, quem Canones sacri semper commendarunt; Clerici ad Monachismum in *c. duæ 2. 19. q. 2. c. Gonsaldus 1. 17. q. 2.* Monachi ad Clerum in *c. doctos 16. q. 1. Can. ex auctoritate c. sicut nonnulli. c. si Clericatus c. si quis Monachus c. in Parochia c. si quem, c. cum pro vtilitate, ead. causa, & quæst.* qui sanè Canones vel à primis Ecclesiæ cunabulis id obseruatum testantur, quod & testatur *Hieronym. Sic viue in Monasterio, vt Clericus fieri merearis*, & inferiùs. *Quod si populus, vel Episcopus in Clericum te elegerit, age ea, quæ Clerici sunt*. Ad Rustic. Monach. ep. 4. Nihil minùs, quàm implicantiam inter Clericatum, & Monachismum agnouit *Hieronym.* quod si Cassianus, quod si Basilius tentationi adscripsere, si Monachus ad Clericatum adspiret; in humilitatis tutelam id voluere, quæ omnium virtutum est basis, & quam periclitari, si Monachus ad altiora, & extra se tendat, credidere. Pœnitentes ex instituto sunt Monachi, at absit, vt ideò dicamus irregulares, & ad sacros ordines inhabiles; latet fallacia sub pœnitentiæ nomine, alia enim est pœnitentia, præsertim publica, qua peccantes grauiter Ecclesia notat, & hæc irregularem reddit; alia est pœnitentia, quam quis sponte assumit, & qua ad æterna præmia, quasi se purgans, disponere intendit, amplectendo excellentia Christi consilia, quam assumit Monachus, & hæc perficit magis, quàm notet, & per purificatæ vitæ merita ad excelsiora promerenda disponit, & iniuriosi planè simus, si sic pœnitentem dixerimus irregularem. Iam non comparamus Monasticum statum cum Clericali, cuius apex, Episcopatus, hominem in statu perfectionis constituit, *c. licet de Regular.* attamen nec omninò posthabendum Monasticum credimus, qui in assidua omnium virtutum exercitatione versatur, sed sua cuiq;

statui

statui afferta præstantia, scrutari breuiter aggredimur; quandònam primùm Monachi ad Clericalem statum fuerint promoti?

Tom. 3. Annal. ann. 318 8 *Baron.* Athanasio in Oriente id primùm factum tribuit; qui Monachorum instituta in Clerum Ecclesiarum Ciuitatis, ne dum transtulerit, sed & sanctitate insignes Monachos, quos ipse nosset; in Episcopos asciuit, quos Arianæ hæresi, & Meletiano schismati atletas fortissimos opponeret; subinde magis, ac magis propagatum Monasticæ vitæ cultum, & in Clerum translatum obseruat, in Occidente per Eusebium Episcopum Vercellensem Ambrosio attestante; per S. Martinum Episcopum Turonensem in Gallijs, & per SS. Augustinum in Africa, sicque fæliciſſimo nexu Clericatus, & Monachismus in summum perfectionis splendorem coaluit. At longè primum factam hanc ipsam vtriusque vitæ coniunctionem, & in vtriusque primordio fas est asserere, Apostoli enim, & plures Apostolorum discipuli non solùm Monasticæ vitæ obseruantiam coluere, atq; adeò Monachorum Principes noui testamenti extitere, sed & Sacerdotij Euangelici primitias tulere, vnde & in ipsis prima Clericatus, & Monachismi coniunctio agnoscenda est. Sæuientibus subinde in Ecclesia persecutionibus interrupta est hæc vnio vtriusque vitæ, sed tandem reddita pace Ecclesiæ instaurata est cùm in Oriente, tùm in Occidente, vt iam supra dictum, vsquequò generalitèr Ecclesiasticis Constitutionibus fuerit sancita. Clemens enim Quintus in Concilio Viennensi Constitutionem edidit, qua Monachorum vitam reformauit, & informauit, & post plura statuta *Clem. ne in agro*; *de statu Monachor. in* §. *pen.* decreuit, vt quilibet Monachi admonitionem Abbatis se faciant ad sacros ordines promoueri, & ad eorum exemplar idem seruatum in regularibus omnibus cum non modico populi fidelis prouentu, & animarum commodo, quidquid latrent in contrarium regularibus infensi, quorum regulæ, ac directiuæ leges ab Apostolica Sede, & Summis Pontificibus confirmatæ fuere; decuit enim per supremum Caput Ecclesiæ prospici, ne illegitimi conuentus, & illicita Collegia fiant, indeque sacra Respublica detrimenti aliquid patiatur, vt in Albigensium, Valdensium, pauperum de Lugduno monstruosis cætibus olim factum intuemur, & quæ approbatio pridem etiam Episcopis competebat, demùm eandem Apostolica Sedes sibi auocauit, nec vltra ab alio approbationes huiusmodi fieri voluit. Ab hisce principijs Monastica vita processit, quę subinde fæliciter propagata, ac per totum Christianum orbem ampliata, & ad eius exemplar, inspirante, qui consilia perfectionis in Euangelio dictauit, sancti viri subinde ad perfectionem tendentes, varia vitæ instituta cumulando contemplationem cum actione non solùm ad propriam, sed & ad proximi salutem in Ecclesiam inuexere, indeque variæ exortæ regulæ, variæ religiosorum hominum familiæ habitu externo, & legibus varijs distinctæ, quæ tamen omnes in essentia trium votorum, à quibus tota perfectionis summa dependet, in fine perfectionis scilicèt, & æternæ gloriæ obtinendæ conueniunt.

C A P. I I.

De Monachorum, & Regularium Politia.

1 *Monachorum, & Cœnobitarum cætui vnus præerat, & qui dictus.*
2 *Regularibus itidem reliquis, & quomodo appellatus; sic & Mo-*

nialibus, *de quibus remissiue*.

3 *De Monachorum*, *& Regularium subiectione respectu Episcopi*, *seu ordinarij*.

4 *Exemptionum occasio*, *& origo*, *ac rationabilitas*, *& iustitia*.

5 *De Monachorum*, *& Regularium professione*, *& singulis ad eam requisitis*, *veteri*, *& nouo iure vsq; ad finem Cap.*

1

Onachi, & Cœnobitæ conuiuentes vni suberant, & ab vno regebantur, qui, vt notarunt *Tholosan.* *Duaren*, & alij, Syriaca, & Hebraica lingua, siue alterutra, & præsertim Hebraica, vt voluit *Alciat.* *Abba* dicebatur, cuius vocis significationem (nec alium quæremus interpretem) expressit *D. Paul.* cùm ad Romanos, tùm ad Galatas scribens; illis enim ait. *Sed accepistis spiritum adoptionis filiorum*, *in quo clamamus Abba (Pater)* his verò, *misit Deus spiritum filij sui in corda vestra clamantem Abba (Pater)* Potestatis æquè, ac amoris nomen; aliàs etiam Cœnobiarca, hoc est Cœnobij Princeps, & à Iustiniano Archimandrita dictus, & sub eius potestate, & directione in assidua rerum Diuinarum contemplatione, virtutum exercitatione, addita etiam operis, & sudoris assuetudine (vt inquit *Cassian.*) versabantur, & versantur, vel versari debent; cuius Abbatis conditiones idem *Cassianus* paucissimis verbis complexus est. Hic idem intra Monasterij sui septa præfectum, qui Prior claustralis dicitur, constituit, cuius vicaria opera in ijs, quæ ad sodalitatis regimen spectant, vtitur.

Synt. iur. lib. 15. c. 13. n. 1.

De Sac. Eccl. min. & Benef. lib. 1.

ad l. 1. c. de in ius voc.

Cap. 8.

Cap 4.

Nouella 133.

Lib. 2. Inst. c. 3.

Ibid.

2 Ad Monachorum exemplar & Regulares reliqui, ex quibus nonnulli Mendicantes dicti, suos etiam habent Præfectos, qui Priores, aut Guardiani pro vario eorum instituto appellantur, qui tùm Generales sunt, tùm Prouinciales, tùm locales, per quos, velut quædam Respublica, tota eorum congregatio administratur, sub quorum dominatiua potestate, & iurisdictione totam vitam viuunt. Eadem politia vtuntur & Moniales. Antistitam enim habent suam, quæ Abbatissa dicitur, cui subsunt, & à qua reguntur, & diriguntur congrua potestate, & quæ mulierem deceat. De his extant aliquot Iustiniani Constitutiones, quibus vetat, ne duplicia Monasteria, virorum scilicet, & mulierum construantur, & vt Eunuchi in singulis Monasterijs assignentur, qui ipsarum negotia gerant, harumque vitæ normam statuêre Pontifices Summi *Bonifacius in c. periculoso de statu Regular. in 6.* & *Clem. V.* in Concilio Viennensi, *in Clem. Attendentes de statu Monachor.* & ius tandem vniuersum, quod respicit Abbatum, & Abbatissarum regimen nouissimè complexus *Ascanius Tamburinus* in luculentissimo opere suo de iure Abbatum, & Abbatissarum, vnde quidquid theoriam, & praxim attingit facilè mutuari, & cognoscere licet.

3 Primitùs, vt Religiones, & Religiosorum hominum instituta à proprio cuiuslibet Diœcesis Episcopo approbabantur, cuius rei euidens illud est argumentum, quod non legitur priscis temporibus religio aliqua à Summo Pontifice Romano approbata, id enim primò factum ab Alexandro III. videtur, vt ait *Petrus Sutor*, qui ordinem Carthusianorum confirmauit, cum tamen centum ante annis idem ordo cœpisset, & veræ religionis statum habuisset, ità & proprio Episcopo Monachi, & religiosi quicumque subiecti erant, à quo & eorum superiores iurisdictionem consequebantur. Citatur ad id confirmandum

De Vita Carthusianorum lib. 2. tract. 3. c. 2.

dum *Can.* 56. *Niceni Concilij*, qui nonnisi inter Arabicos Canones esse potest, cum vulgati Canones sint tantùm viginti, eo enim præcipitur, vt qui electus fuerit in præpositum alicuius Monasterij, ter in anno compareat coram Episcopo, & se illi tradat; quod sanè apertissimum subiectionis indicium; sed apertè hæc sancita subiectio in Aurelianensi Concilio 1. *Can.* 20. & est in *c. Abbates* 16. 18. *q.* 2. *Abbates* (ait *Can.*) *pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant, & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, qui semel in anno in loco, vbi Episcopus elegerit, accepta vocatione conueniant*; & in Arelatensi, *ex Can. Monasteria ead.* 18. *q.* 3. immediatè sequenti. *Monasteria, vel Monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cuius sunt territorio constituta*, & iure quidem; nam quantumuis adspirantes ad perfectionem homines regulam assumant, non desinunt esse oues proprio Pastori subiectæ, qui cum iurisdictionem à Deo habeat, licèt subordinatam potestati supremæ Romani Pontificis, ideò donec eadem à supremo non fuerit impedita, aut limitata, eam exercere in oues suas vtique liberè poterit. Verùm, vt est hominum immodicus, aut imperandi, aut adepti iam imperij exercendi æstus, quo corrumpi, ac transuersos agi, qui perfectionis leuitam coemutet sibi, sæpiùs intuemur, exorbitare aliquando contigit Episcopos, & plus iusto Monachos, & eorum Abbates vexare, sicut antea Archiepiscopos in Episcopos sibi subiectos excedere discretionis limites nonnunquam, & frequenter visum, ideò quod remedium exorbitanti Archiepiscopo in Episcopum fuit adhibitum, hoc ipsum & oppressis Abbatibus, vexatisque Monachis adhibendum Pontificum vigilantia, & prudentia agnouit.

4 Ea est exemptio ipsorum ab Episcoporum iurisdictione, & Pontificiæ supremæ sedi immediata subiectio; & ne imaginaria habeatur hæc ratio; attestantem liceat referre Magnum Gregorium translatum à *Gratiano in Can. frater* 16. *q.* 1. vbi legitur Episcopus alterius Episcopi odio laborans, idemq; contra ius ab Archiepiscopo depositus, à cuius iurisdictione fuerat cum Ecclesia sua per Summum Pontificem subtractus; & confirmata eadem exemptione translatum ius vniuersum, totaque iurisdictio in Apostolicam Sedē, vel eius eius responsales pro causæ varietate; & in puncto Monachorum, & Monasterij propter præiudicia, & grauamina, & ad quietem Monachorum tutandam exemptionem largitur idem S. Gregorius *in c. luminoso* 18. *q.* 2. Obliquus fortassè aliquis ad commodum magis Romanę Sedis has exemptiones tribuerit; Vnde & arcanum Papatus quispiam eas appellauit; quasi propriæ auctoritatis propugnatores, eximendo à potestate Ordinarij, ipsa sibi constituat; esto quidem; At si Apostolica Sedes supremam in totam Ecclesiam gerit potestatem, nec dedecuit, nec dedecet præeminentię tantæ ius ipsam sibi per ea media tueri, ac suauitèr propagare, muniendo auctoritate propria hominum cętus, terrena omnia post habentium, morum integerrima probitate illustrium, & quos nil nisi iustum, & legitimum tuituros nefas est credere, ideòque interest, & fauor sanctæ sedis exigit plures immediatè subditos habere. *Clem. Pastoralis de re iudic.* Accessit spectatissima Abbatum virtus, quos habuisse opus omnimoda auctoritate norunt Pontifices, vt ad excelsa pro Dei obsequio eorum opera exerceri vtiliter posset; Immò Ecclesiæ vnitas impensiùs suadere exemptionum vsum est visa; cum enim

Lib. 1. *Ep.*

enim Religiosi Ordines per totum Christianum Orbem essent diffundendi; ijque sub vna, & eadem regula essent dirigendi, iam non adeò facilè potuissent id assequi, si à vario Episcoporum arbitrio, quibus pro locorum diuersitate subiecti fuissent penderent; ideò eximendi fuere, & sub suorum superiorum regimine relinquendi, quorum subordinata series demùm in supremum Romanum Pontificem terminaretur, à quo tota fidelis, & religiosa respublica pendet, sic enim fit etiam, vt suprema eius auctoritas vbiq; sentiatur, & per eius præsentiam exardescens imperandi, & affrænis libido, quæ in dissitis Episcopis excitaretur, reprimatur, & coerceatur, idque ad Ecclesiæ vnitatem mirificè proficit. Displicuit nihilominùs hic exemptionum vsus Sanctissimo Viro Bernardo, superbiæ spiritum in eis exoptandis, & procurandis timenti; sed tamen hoc iure, eoque amplissimo vsi sunt, & vtuntur adhuc fęlicitèr Monachi, & Regulares, quod ijs confirmauit Concilium Tridentinum, ratum, consuluisse Episcoporum dignitati, & auctoritati, eamque satis asseruisse, si nonnumquam animaduertere in Regulares, & Monachos ipsis detur tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, casusque omnes diligentissimè recensuit, *Aug. Barbosa*, & Monachorum, & Regularium singulorum origines; ipsisque largitas, & à quibus Pontificibus, exemptiones spectandas diligentissimè exhibuit.

…. Eccl. V… lib. 1. c. 11 12. & seq.

… sup. c. 41. …

5 Hoc igitur est Monachorum, & Regularium institutum, cuius summa, iam diximus, in trium votorum professione, & obseruantia consistit, ad quam quidem professionem emittendam duo maximè considerantur, voluntas scilicet, & ætas, quorum altetutro deficiente nihil actum censetur, neque vlla inducirur obligatio. *C. 1. de Regular. c. Illud autem 20. q. 1. c. præsens 20. q. 3.* neque enim alitèr deceat solemnem stipulationis contractum celebrari *l. 1. ff. de verb. oblig.* quæ ab Abbate stipulante, & à spondente diuinitùs exigitur, vt inquit *Nicolaus Papa I.* Neque enim satis censeri debet paterna deuotio, qua genitor offerens filium Monasterio irreuocabilitèr ipsum addicat; quamuis priscis temporibus id maximè seruaretur, vt indicat *Concil. Tolet. 4. can. 48.* quo sic cautum legimus, & est *in cap. Monachorum 3. 20. q. 1. Monachorum, aut paterna deuotio, aut propria professio facit; quidquid horum fuerit, alligatum tenebit; Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad sęculum interdicimus regressus*. Verùm ius quæri Monasterio, & consurgere dominatiua potestas non intelligebatur nisi oblatus etiam ipse filius consensisset, quo præstito consensu tacitè profiteri intelligebatur, eoque circumscripto filium inuitum ad religiosam vitam obligari iniquum nimis fuisset. Vigebant adhuc tunc temporis ampliora patriæ potestatis vestigia, cuius patrij iuris virtute, & offerre filium poterat pater, & filius sine illius consensu religionem amplecti vix, & rarò admodum nequibat. At non ità, vt ipsius filij consensus excluderetur, quo præstito de recessu ei desperandum erat. Aetas voluntati consideranda etiam accessit, cuius defectus votum irritum faciebat, & facit adhuc, quæ pubertatis mensura definitur, nempe anno duodecimo in fœmina, decimoquarto in masculo; *c. illud 20. q. 1.* quam quidem discretionis ætatem appellat *Cælestinus III. in c. cum simus, de regular.* ante quam nemo etsi doli capax, obligatur, quamuis proximus pubertati, vt notat *Glos. ad d. c. illud*, quod

In resp. ad cõsul. Bulgar. 1 c. 87. & c.

quod tamen non extitit semper adeò certum, quin scripserit Innocentius III. Episcopo Lingonienſi. *Niſi fortè prudentia in illis ſuppleuerit ætatem, vt ſaltem tranſire debeant ad regulam laxiorem*; ſed tamen nuſquam fuit hoc probatum, nec nouiſſimè Concilio Tridentino, quod vota huiuſmodi, vtpote præcocia, ac præmatura diſtrictè damnauit. *Seſſ. 25. de Regul. c. 11.* Niſi quis maior factus ratum habuerit, *c. ſignificatum de regular.* vnde & ſublata eſt ætatis differentia, quæ antiquitùs obſeruabatur, & quæ pro regularum varietate, varia aſſignabatur. In Monaſterijs enim, & Congegationibus ſtrictioribus decimus octauus annus ſtatutus erat, *c. quia in Inſulis 6. de regular.* In Inſulis enim, & locis aeris impurioris construebantur ſæpius Monaſteria ad reprimendam impenſiùs ſenſuum, & carnis petulantiam, & tunc expleto decimo octauo anno emiſſa profeſſio omnem reditus ſpem ad ſæculum excludebat. Profeſſio autem emitti non poterat, niſi poſt annum, quo quis factus eſſet ætatis legitimæ, qui ideò vocatur annus probationis, *c. ſtatuimus h. t.* cum ante eſſet triennium *ex Can. 5. Concil. 8. Conſtantinop.* annumque ipſum probationis, & decimum ſextum ætatis firmauit preſſiùs, *Concil. Triden.* *Vbi ſup.* quod etiam differentiam ſuſtulit tacitæ, & expreſſæ profeſſionis. Si quis enim non expectato probationis tranſacto anno profeſſionem emiſiſſet renunciaſſe anni beneficio cenſebatur, & ſubſiſtebat profeſſio, *c. ad Apoſtolicam h. t.* Immò non emiſſa etiam profeſſione, ſi quis habitum profeſſionis ſumpſiſſet, ac geſtaſſet per triduum profeſſio ipſa facta cenſebatur, & ſubſiſtebat, *c. ad noſtrum, & c. ſequenti, iuncto cap. ex parte de regular.* quæ etiam nonnunquam ſine habitu ſuſceptione rata cenſebatur *c. porrectum, eod.* non tamen in vim voti ſolemnis *c. conſuluit qui Cler. vel Vou.* Tacitè fieri profeſſio intelligitur cum idoneis coniecturis apparet, quem perpetuò velle Deo in religione ſeruire, & Monaſticam vitam ducere, cum ſcilicet habitum poſt annum retinet, quando idem habitus eſt Nouitijs, & profeſſis. *c. eos eod.* vel ſi ſit diuerſus, profeſſorum habitum aſſumat liberè, ſcienter, & cum perſeuerantia; olim enim veſtes Monachorum non induebant, qui annum probationis agebant, ſed tunc ſolummodo cum profitebantur, *c. 35. in Capitular. Caroli Magni. Ipſe verò nec tondeatur, nec veſtimenta priſtina immutet priuſquam obedientiam promittat.* Profeſſionem hanc tacitam expunxit *Concil. Trid.* & ſolam expreſſam approbauit expleto tantùm decimo ſexto anno faciendam, irritam declarans, ſi quæ ante eam ætatem fieret, ne facilis daretur à vita regulari aſſumpta receſſus, *Seſſ. 25. de Regul. c. 15* ſtatuto etiam certi temporis ſpatio, quinquennij ſcilicèt, intra quod reclamare debeat, qui ſe per vim, & metum ad profeſſionem adactum probare velit, & valeat, aliſque præfixis, quæ profeſſionem ipſam antecedere debeant, vt ritè, & rectè ea fiat, *C. 19. Ibid.* ijs enim impletis de receſſu à religione deſperatum, vt & olim fuit, excepto duplici caſu. Primus, ſi zelo perfectioris vitæ, & religionis quis trahatur. Secundus, ſi religio ipſa à ſui perfectione deflectat *c. ſanè, c. licèt de regular.* & quia tranſitus huiuſmodi iurgia inter ordines excitabat, conſultum fuit à Summis Pontificibus, ne Mendicantes ad alium ordinem tranſire valeant, præter Carthuſienſem. Largitum etiam nonnunquam, vt ab aſperiori vita ad mitiorem tranſire liceat, ſicut olim conceſſum videmus, vt à vita Eremitica ad Cœnobiticam migrare quis poſſet tanquam mitiorem *c. qui verè 16. q. 1.* à Cœno-

Cœnobitica verò ad Eremiticam neutiquam, nisi cum Abbatis licentia, *c. Monachum* 20. *q.* 4. Hodie tamen transire à religione arctiori ad mitiorem nemini licèt sine Romani Pontificis permissione, ex Decreto *Concilij Trid.* De qua vniuersa materia pluribus in ordine ad praxim egit *Augustin. Barbosa* congestis auctoribus, ad quos recurrere lector potest *à n.* 52. latissimè, & ad eum remittimus.

[s]eff. 25. de [R]egul. c. 19.

Iur. Eccles. [v]niuers. lib. 1 [c]ap. 42.

Decuit huiusmodi transitum interdici, vt ambitiosis, & inconstantibus via præcludatur, & ne Monastica vita ad eos declinet, quos Sarabaitas appellat *Cassian.* & de quorum corrupta vita fusè ibidem differit. Hæc de Monachis, & Regularibus quòad theoriam dixisse satis; iam ad Ecclesiastica beneficia transeamus, quorum tractatio præcipua Sacræ Iurisprudentiæ partem meritò occupat.

Collat. 18 cap. 7.

Libri Quinti Finis.

IVRISPRVDENTIA SACRA
LIBER SEXTVS.
DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS
TRACTATVS X.

CAP. I.

De Origine, Nomine, Definitione, & Diuisione Ecclesiastici Beneficij.

1 *Origo Beneficij Ecclesiastici altiùs repetitur.*
2 *Beneficium Ecclesiasticum quatenus iuris naturalis.*
3 *Vnde Beneficij nomen, & quæ eius ratio.*
4 *Quid Beneficiũ, & quæ eius definitio, quæ declaratur, & expenditur.*
5 *A definitione deducuntur nonnulla, quæ Beneficium magis elucident.*
6 *Diuiditur Beneficium in varias species.*

Mplissimam Beneficij Ecclesiastici materiã aggredimur tot insignium virorum commentarijs, & tractationibus illustratam, nec tamen nos terrent celebres eorundem, ac immensæ, fas sit dicere, lucubrationes, quin rem iam luculentissimè actam agere iterum audeamus, sed stylo,

stylo, ac intentione planè diuersa, vt iuxtà institutum breui ambitu, sic eam contrahamus, vt nil tamen, quod siuè theoriam, siuè praxim principalitèr tangit, desideretur.

Ab origine, auspice Numine, exordiemur, quam, vt altiùs petitam detegamus, cunabula primùm Ecclesiastici patrimonij reuelabimus, indeque ad beneficij Ecclesiastici primordia ad oculum inspicienda manuducemur.

1 Surgentem, & à Christo proximam si respiciamus Ecclesiam nullà penès ipsam prædia, nullaue intuebimur immobilia, sed totam ministrorum, & pauperum alimoniam non aliundè, quam à fidelium oblationibus petitam spectabimus, quæ quidem *Irenæo* teste vberes adeò erant, vt decimam redditum partem excederent, ne minor fidelium; quà in Iudæorum appareret pietas; Et si fidelium ipsorum quispiam immobilia possideret, vendebat, ac pretium indè extractum deferebat ad pedes Apostolorum ad hoc, vt per Diaconos, & alios Ecclesiæ ministros in pauperes fideles erogaretur; Nulla autem iuris, aut facti necessitate fiebat hæc alienatio, quasi nefas esset accedentem ad Ecclesiam possidere immobilia, quod *Io: Vuiclef*, & alij huius æui sectarij malignè somniarunt, vt eos confutans testatur *Bellarmin.* sed voti cuiusdam instar, quod emittere liberum cuique est, at emissum fallere impium omninò, vt indicat celebre factum Ananiæ, & Saphiræ, quem vtrumque morte damnauit Apostolorum Princeps; *Nonnè manens tibi manebat*, (inquit Petrus) *& venundatum in tua erat potestate*? En, libertatem, & vendendi, & offerendi. *Non es mentitus hominibus, sed Deo*. En causam propter quam venit super eum indignatio, vt aduertit *Chrysostom.* Vagiebat tunc in cunis

Tom. 1. Controu. lib. 1. de Cleric. c. 26.

Act. Apost. c. 5.

Homil. 12. in Act.

Ecclesia, & summa simplicitate conuiuebant fideles omnes nil proprium habentes, & tanquam vna familia Ecclesia ipsa regebatur. *Aurea verè ætas, qua erat omnibus cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia; Diuidebatur autem singulis prò vt cuique opus erat*. Propagata fide, auctisque fidelibus ità, vt tanquam in familia viuere non possent, nec omnia necessaria cuiq; facilè suggeri, cœptum permitti fidelibus laicis immobilia bona, si quæ haberent, aut obuenirent separatim habere, & ex ijs se alere, manentibus clericis in vita communi, ijsque ex fidelium pijs oblationibus alimenta sumentibus; donec Constantinus Imperator Christianæ fidei nomen dedit, ac vera pietate succensus, Numineque afflante constitutionem edidit, quæ prostat in vtroque *Cod.* cum *Theodos.* tum *Iustinianeo*, & in hoc est *l. 1. c. De Sacros. Eccles.* qua liberum cuique fecit Clerum, & Ecclesiam facere bonorum suorum hæredem; *Habeat vnusquisque licentiam Sanctissimo Catholico, venerabilique Concilio decedens bonorum, quod optauerit relinquere, & non sint cassa iudicia eius*. Ait Constitutio; Vbi per venerabile Concilium Clerum plerique intelligunt, sed meliùs fortassè *Gothofred.* cuiuslibet loci Ecclesiam exposuit; Et ex tunc, quarto scilicet sæculo, cœptum, inter redditus Ecclesiæ ordinarios computare fructus, & prouentus, quos ex relictis latifundijs perciperet, nec vendebantur ampliùs, sed retinebantur prædia sub administratione Episcopi, vt inquit *Antiochena synodus Can. 25.* statuens, vt prouentus huiusmodi Decreto Episcopi, & sententia Presbyterorum, & Diaconorum impendantur ad alendum Episcopum ipsum, Clerum,

Act. c. 4. in fin.

Ad l. 4. Cod. Theod. de Ep. & Cler.

& pauperes; & ad hunc Ecclesiæ statum respiciunt canones *in c. videntes*; *in c. expedit in c. duo sunt* 12. *q.* 1. cum ante ex oblationibus spontaneis, licèt percommodè viuerent, feruente adhuc charitate, & fidelium pietate. Viuebant in communi cum Episcopo suo tanquam cum capite, qui prouentus Ecclesiæ colligens, & administrans omnia necessaria clericis suis suppeditabat; quam curam abhorruere sanctissimi viri Augustinus, & Chrysostomus, qui viribus omnibus ab eadem se subducere contenderunt; & præsertim *Chrysostom.* graue nimis hoc onus exaggerans, vt se liberet, populum obtestatur. Vt autem perfectissima erat hæc vita communis, sic non admodum diuturna fuit eius duratio, *Quæ enim spectatissimè florent* (inquit *Plinius*) *celerrimè marcescunt*, sed inter clericos ipsos facta fuit segregatio; Aliqui enim in vitæ communis perfectione permanserunt *d. c. videntes c. habebat c. certè ego* 12. *q.* 1. aliqui verò à communione recedentes singularem, & priuatam vitam assumpserunt, sibi quique viuentes; Qui in communione permanserunt Canonici sunt appellati, & in ijs conseruatum collegium, quod tanquam senatus cum suo Episcopo Ecclesiam regebat, & de quo nos supra, Canonici dicti à canone, hoc est à regula, quam seruabant, & secundùm quam à reliquis distinguebantur moribus, & norma viuendi. *Iuo Carnotensis. Ideò Canonici appellati estis, quod Canonicas regulas vos velle obseruare cæteris arctiùs deuouistis*.

Homil. 86. in Matth.

Lib. 11. Nat. hist. c. 1.

Ep. 202.

Hi ergo in communi, & Canonica vita degentes, certisque regulis adstricti in mensam communem quotidiè aduocabantur, & sub vna matricula, siue pictacio continebantur, quotidiè suas portiones recipiebant, quæ dicebantur canonicæ portiones, apud eundem *Iuonem Carnotensem*, & ex eo, quod in pictacio essent descriptæ, *pitancias* fuisse appellatas voluit *Innocent. Ciron.* Hæ ipsæ præbendæ etiam sunt dictæ, quod pro modo, & mensura præberentur, & qui eas percipiebant Canonici præbendarij, sicut & Ecclesiæ, siuè Cathedrales, siuè Colleggiatæ, in quibus clerici isti viuebant, dictæ sunt præbendales à *Petro Blesensi* ad differentiam aliarum, quas ipse vocat clericales, & de hac clericorum vita communi *Baron.* & luculentèr ex Instituto suo *Anton. Augustin.* siuè tunc cum ex solis fidelium oblationibus alerentur clerici, siuè cum iàm ditari immobilibus bonis cœpit Ecclesia; Clerici verò, qui, vt supra innuimus, à vita communi recesserant stipendia sua separatim recipiebant, quæ singulari, & proprio nomine sportulæ dicebantur *D. Cyprian. cæterum presbyterij honorem nos illis contulisse iam sciatis, & vt sportulis ijsdem cum præsbyteris honorentur, & diuisiones mensurnas æquatis quantitatibus partiantur*; Hique à sportulis, quas recipiebant, fratres sportulantes dicti, vt ex eodem *Cypriano* notat *Baron.* sed demùm processu temporis eò redacta res est, vt siuè vsurpatiuè siuè per antonomasiam canonici nomen ijs solis clericis remanserit, qui simul cum Episcopo communem vitam ducebant, eodemque refectorio, & dormitorio vtebantur, Præbendariorum verò nomen clericis inferioribus fuerit datum; vt aduertit *Ioan. Molan.* quibus Canonicis subinde dimissa vita communi suæ cuique sunt assignatæ præbendæ, de quibus singularitèr dicemus infra loco suo. Iam inde videmur spectare prima beneficiorum Ecclesiasticorum primordia; clericos enim aliquos separatim, & singularitèr viuentes intuemur; consideremus in dies propa-

Ep. 219.

Lib. 2. obseru. iur. can. c. 13.

Ep. 78.

Tom. 1. Annal. an. 57.

Epist. iur Pontif. vet. lib. 8 c. 17.

Lib. 4. Ep 5.

Lib. 1. Ep 9. vbi supra

Lib. 1. de canon. c. 6.

pagatam Ecclesiam, proseminatum vberrimo fructu Euangelium, temporalibus bonis Constantini Imperatoris, & aliorum fidelium pia liberalitate nec vno modo auctam, ac locupletatam Ecclesiam, vt indicat *Sozomenus*, demùmque messem multam operarios exposcentem, & pastores, qui oues & cognoscant, & pascant, & prouida Pontificum cura nascentia Ecclesiastica beneficia intuebimur; Hisce enim impellentibus rationibus Euaristus Summus Romanus Pontifex, qui toti præfuit Ecclesiæ ab anno 112. vsq; ad 121. vt apud *Baron.* titulos in Vrbe Roma diuisit presbyteris, vt quisque animarum sibi assignatarum curam impensè exerceret, suasque oues quilibet pastor agnosceret, assignatis fontibus baptismalibus, & cœmeterijs cuique titulo; Quod fecerat Euaristus in vrbe idipsum exequi tentauit per vniuersum Orbem Dionysius Summus Pontifex, qui prefuit Ecclesiæ ab anno 260. vsque ad 271. iuxta *Baronij* cronologiam; & diuisit parochias, seu terminos Ecclesiarum Parochialium per vniuersum Orbem, singulisque assignauit propria cœmeteria, & intra certos terminos excrescentes decimas; sic enim disseruit absolutè *Tholosan. ex tex. in c. vn. 13. q. 1.* qui desumptus est ex Epistola secunda S. Dionysij Papæ ad Seuerum Episcopum; quamuis verba Dionysij id præstitisse ipsum indicent in Vrbe; sic enim scribit in *cit. c. vn. Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus; parochias, & cœmeteria diuisimus, & vnicuique ius proprium habere statuimus, ità videlicèt; vt vnus alteriùs parochiæ terminos, aut ius non inuadat, sed sit vnusquisq; suis terminis contentus &c.* quæ verba ità accepit *Baron.* vt quod præstiterant Euaristus, & alij Pontifices, & quod ob Valeriani persecutionem erat ferme abolitum, ex quo interdictum fidelibus cœmeteria adire, & præsbyterorum plerique, quibus assignatæ fuerant parochiæ Martyres decesserant; restituta per Gallienum Valeriani successorem pace Ecclesiæ Dionysius innouauerit parochias iterum distribuendo, & cœmeteria denuò assignando; Quod igitur gestum in Vrbe, & Ecclesia omnium Principe, & matre, & reliquæ Ecclesiæ prout propagabantur, sunt imitatæ ità, vt Ecclesijs erectis pro animarum cura vltra sacerdotum collegia, præficeretur Præsbyter, qui Ecclesiæ præesset, gereret animarum curam, & ea ratione certos redditus; atque prouentus perciperet, hæcque fuit beneficiorum Ecclesiasticorum verissima origo, ad quorum exemplar & alia erecta, varijsque titulis insignita, prout de diuisione agentes indicabimus,

Hist. Eccles. lib. 1. cap. 8. vers. fin.

In institut. rei Benef. c. 4.

Tom. 1. Ep. Decretal. 1. Ep. 2. p. 45.

Tom. 2. Annal. ann. 270. in fin.

2 Quæ quidem sic retecta Ecclesiastici beneficij origo non excludit, quò minùs, & vera, beneficium ipsum iuris naturalis esse asseramus; quod confirmarunt auctores grauissimi *Barbosa*, *Tholosan.* & nouissimè *Io: Dartis* ea sic breuitèr contracta ratione Religio iuris naturalis gentium est *l. 1. §. fin. ibique post vetustiores Cuiac. ff. de iust. & iure*, & quæ ergo religionem proximè, & immediatè tangunt eiusdem iuris sunt cuiusmodi est sacrificium, quod iuris naturalis agnouit, & asseruit *Arist.* ait enim *Sacrificare oue, vel capra iuris proprij cuiusque Ciuitatis est*; iuris scilicèt ciuilis, nos dicerenus iuris positiui *sacrificare autem in genere* (hoc est simplicitèr, & absolutè, ac præscindendo à quacumque victima) *iuris gentium naturalis*. Quod ipsum firmauit & *D. Thomas* Quod dictum de Sacrificio, & de Sacerdotibus accipiendum sine quibus non est sacrificium, & demùm de

Iur. Eccl. Vniuers. lib. 3. c. 4. n. 3.
Instit. rei beneft. iur. c. 2.
Opusc. de benef. sec. 1. c. 1.

Lib. 5. Ethic. c. 7.

2. 2. q. 83. Art. 1. in corp. & ad 1.

de Decimis, primitijs, & oblationibus; sine quibus sacerdotum vita nequit sustentari; Hæc omnia itaque nexu indiuiduo subordinata inuicem vnius, & eiusdem naturalis iuris sunt; Sacrificium, Sacerdotium, decimæ, primitiæ, oblationes, & beneficia sic enim Apostolus; alludunt & apertissima iura *in c.Dilectus. c. Relatum. c.Vacante. c. Cum secundum. De præbendis*. Cur autem huic redditruum, & bonorum portioni addictæ in compensationem spiritualis operæ sit inditum beneficij nomen inquirendum recta series proponit;

ad Corinth. 9.

3 Abhorruere id nominis tanquam planè barbari *Duaren, & Coras*, substituendumque sacerdotij nomen voluere; At verendum, ne forte propter elegantiam excludamus proprietatem; Non ergo sine causa addicta sic bona dicta sunt beneficia ex analogia, cui iuris auctoritas patrocinatur; veteribus fuit illud obseruatum, vt militibus, & præsertim emeritis certa prædia assignarent, vt ea liberalitate excitati alacriores reliqui ad vitam pro patria impendendam redderentur. Ad rem *Iuuenal.*

De Sac. Eccl. minist. & benef. lib. 2. c. 1. In Paraphrasi de Sacerdot. c. 1.

Tandem pro multis vix vigera bina dabantur.
Vulneribus, merces ea sanguinis, atque laboris,
Nullis visa vnquam meritis minor.

Satyra 15.

Commemorat, *& Cuiac. ex Higino, & Siculo Flacco*; quibus similia & bona illa, quæ ob fidem, & obsequium fruenda conceduntur non solùm à Longobardorum gente, à quia hic fruitionis modus processit, sed & ab alijs gentibus, apud quas bona huiusmodi dicta sunt beneficia; in capitularibus Caroli Magni dicuntur beneficia regalia, & ea possidentes beneficiarij sicut & beneficium dicitur quidquid à liberalitate, & indulgentia Principis procedit *l. 3. ff. de constit. Princip.* quo sensu *Tertullian.* dixit *Aliena tripliciter sumi; iure, beneficio impetu*, nec absimiliter *beneficium* interpretati sunt *Thodor. Balsam. & Zonar.* ad Nicœnum Concilium quod ait, vt *beneficijs militiam assequerentur.* vulgaris iam, & probata est illatio à milite armatę militiæ ad militem cælestis militiæ *l.Sacrosf.Auth.Presbyt. c.de Ep. & Cler.* sicut ergo bona militibus ex liberalitate collata dicta sunt beneficia, & bona ex affectu, & liberalitate remunerantis dici meruerunt apposita allusione beneficia; & eo veriùs, quò sicut feudum non pretio, non æstimatione acquiri debet, ità & Ecclesiasticum beneficium est penitùs inestimabile, & sine pretio pretiosum; Vnde & iustè in nomine conueniunt. Iam à quid nominis ad quid rei, & ad definitionem Ecclesiastici beneficij procedimus.

Lib. 3. feud. tit. Rub. ... feud. ... de limit. agror. de cod. agrar. Lib. 1. c. 132. Lib. aduers. Herm. rg. c. 9. Ad Can. 12. Concil. Nicæn. 1.

4 Vt adæquatam concipiamus totamque definiendæ rei essentiam assequamur, beneficium tanquam totum in partes constituenter resoluemus, indeque faciliùs totum ipsum in sui ratione concipiemus. Tria igitur in Ecclesiastico beneficio sunt distinguenda; Titulus siuè officiũ, ius percipiendi redditus, siuè fructus, & fructus, ac redditus ipsi, quæ tria, tanquam compositũ, Ecclesiasticum ipsum beneficium constituunt.

Titulus nil aliud est, nisi obligatio ad munus aliquod in Ecclesia obeundum, & cuius virtute functionem aliquam in Ecclesia præstare quis tenetur; vt horas Canonicas recitare, Sacramenta ministrare, curam animarum gerere, Sacrificium offerre; Hic titulus in se est quid spirituale, nec propriè est beneficium, sed causa, & origo ipsius beneficij, iuxta vulgatum proloquium illud, quod beneficium datur propter officium *c.fin. de rescrip. in 6.* De titulo eius origine, & vocis notione plura dedi-

dedimus cum de titulo ipso tanquam ad sacram ordinationem requisito ageremus; & exinde venient repetenda, quæ percommodè huc possunt transferri. Hic titulus igitur tanquam pars principalis ad beneficium requiritur; Ecclesia scilicèt, cui quis addicatur, spirituale ministerium, in cuius executionem quis operam suam impendat, non habitu respectu ad redditus, siuè prouentus, siuè Ecclesiasticos, siuè temporales; verùm quia opus fuit, vt qui Ecclesiæ inseruiret haberet vnde se alere posset, ideò cum ministerio, & titulo Alimonia, prouentus, & beneficium debuit conferri; Quam esse rationem voluit *Duaren.* cur clerici tutelæ aliarumq; functionum personalium vacationem habuerint, ne scilicèt ob munera huiusmodi ab Ecclesiastico ministerio distrahantur, & auocentur, *l.Presbyteros c. de Episc. & Cler.*

Alia de titulo, vbi supra.

Titulo ad constitutionem beneficij accedit ius percipiendi redditus, atque prouentus; & adijciendum suasit ius, æquitas, & ratio, quo triplici fundamento nititur vulgatum axioma, quod qui altari seruit de altari viuere debet *c.ex his 12.q.1. c. cum secundum de præbend.* Ius percipiendi redditus tanquam planè correlatiui consequuntur fructus, & redditus ipsi, qui percipiuntur ex bonis Deo dicatis, & oblatis, & sunt quid merè temporale, ac dici possunt materiale ipsius beneficii. Ex hisce tribus constitutum, tanquam compositum, beneficium ipsum habeas, sed tamen consideranda adhuc veniunt nonnulla, sine quibus verum beneficium non habeas; Primum, illudque præcipuum, vt scilicet beneficium sit perpetuum; quod sensu non vno accipimus; Aut enim perpetuum, quia inseparabilis debeat esse nexus iuris percipiendi cum redditu perceptibili; Aut (quod veriùs) quia statutum Calcedonensi primùm, mox ex Placentino Concilio, *vt in qua Ecclesia quis intitulatus est, in eadem perpetuò perseueret c. sanctorum. 70. Dist.* Ordinari si quidem (vt aliàs vidimus) nemo poterat, quin alicui addiceretur Ecclesiæ, cui semel addictus eam deserere nunquam poterat *Can. 15. Apostolor. can. 16. Nicenæ Synodi 1.* ad instar adscriptiorum, & conditionalium hominum *l. Defensiones c. de iure fisci l. scripturas c. qui pot. in pign. hab.* de quibus latè, & eruditè *Connan.* & si recessisset tanquam transfuga redire compellebatur. *C.non oportet c. si qui verò 7.q.1.* Matrimonium enim inter ordinatum, & Ecclesiam contrahitur quod nequit vnius tantùm arbitrio dissolui *c. nisi cum pridem de renunciat.* indiuiduam enim vitæ consuetudinem continere debet; Perpetuum demùm dixeris beneficium, quia vtcumque moriatur beneficiarius, vacat quidem, at non intercidit beneficium sed tanquam perenne venit alteri conferendum, quod non est in Ecclesiastica pensione, quæ vita functo pensionario extinguitur; Neque obijcias dari beneficia regularia, quæ solis regularibus possunt conferri, qui ad nutum superioris quandocumque possunt remoueri; Nam perpetuitas in beneficio, vt iam diximus, non vna ratione spectatur, vnde esto, quod in beneficio regulari perpetuitas est parte beneficiarij non adsit, aderit tamen alio respectu; Obseruauit enim *Lother* perpetuitatem in beneficio non dicere propriè connexionem inter beneficium ipsum, & beneficiarium, vt voluit *Gonzales*, sed oneris, vel officij cum emolumento compensatiuo, & ideò quantumuis remoueatur beneficiarius regularis non tamen dissoluitur nexus beneficium constituens; Addidit præ-

terea

Comm. Iuris lib. 2. c. 1

De re benef. lib. 1. q. 7. nu. 14.

Ad reg. de mens. Gloss. §. 6. n. 21.

e re benef. b.1. tereà *Lother.* perpetuitatem in beneficio considerari prout habitu, & potentia quadam ità, vt nemo prouideatur beneficio ad certum aliquod tempus puta ad annum, aut biennium, quo sensu cum manualitate consistit adhuc ipsius beneficij perpetuitas, & demùm in regulari, & Monacho accipiente beneficium amouibilitas non est per se ipsi beneficio, sed per accidens ratione personæ, quæ cum iure voti sit sub potestate dominatiua sui Prælati ab eius nutu pendere debet, & eo iubente dimittere beneficium, cum nihil in perpetuum ipsi possit committi *c. cum ad monasterium de statu Monach.* cum igitur hæc amouibilitas sit per accidens ratione Personæ nil immutat, aut alterat perpetuitatem beneficij.

Quod considerandum etiam in beneficio venit respicit collatorem ipsius beneficij, vt scilicet Episcopus sit, vel alius Ecclesiæ Prælatus ad quem de iure huiusmodi collatio spectet; Laicus enim non nisi ex indulgentia beneficium Ecclesiasticum conferre potest. *c.Dilectus de præb.c.fin.de concess.præb. c. Sacrosanta c. Messana de elect.* plura ad rem *Ant. Augustin.* & ideò sæpius in *Iur. Pontif. vet. lib. 8. c. 4.* Ecclesia celebrata concilia, & conditi canones in eos, qui beneficia, & Ecclesias de manu laicorũ Principum acciperent per inuestituras, prout nos etiam supra, & latè egit *Baron.* & de- *Tom. 11. Annal. an. 1078.* mùm circa beneficium ipsum illud obseruandum, vt scilicèt sit canonicum, & legitimum, & publica Ecclesiæ auctoritate annuente Prælato constitutum, *c.nemo c. nullus de consec.dist.* 1. fac enim, quod laicus super prædio suo annuum redditum perpetuum constituat in remunerationem spiritualis officij, non erit tamen per hoc beneficium propter deficientem Ecclesiastici superioris auctoritatem; Hisce sic præmissis facile erit Ecclesiastici beneficij adæquatam definitionem, aut traditam examinare, aut exactam assignare. Plures regessit definitiones vetustiorum *Io: de Selua* circa quarum censuram non ducimus immorandum; *Trac. de benef. in princ.* Vnam percurremus Francisci Duareni, *De sac. Eccl. min. & benef. lib. 2. c. 4.* quę auctoris sui dignitate momenti aliquid habere videtur. Is ergo Ecclesiasticum beneficium definiuit, quod sit *res Ecclesiastica, quæ sacerdoti, vel Clerico ob sacrum ministerium vtenda in perpetuum conceditur.* At verò plura sunt, quæ admitti hanc definitionem non sinant; Quod enim ait primò, loco generis, quod beneficium sit res; hic terminus tanquam trascendentalis latior est quàm vt vicem generis suppleat; Et vtcumque exceptionem declinare studeat *Duaren.* asserens rationem beneficij non in ministerio, sed in redditibus, & fructibus consistere, de quibus verissimè dicatur, quod sint res; At non proficit; nam falsum omninò est, quod assumit, cum beneficium, nec in solo ministerio, nec in solis fructibus consistat, sed ex ministerio ipso, & redditu simul coalescat; neque enim ministerium sine fructibus, nec fructus sine ministerio beneficium dixeris. Addit *Duaren. vtenda*, illud supponens, quod beneficiarius nudum, & simplicem vsum ex prouentibus beneficii habeat ità, vt necessaria sibi, suisque possit percipere, & si quid vltrà supersit, erogare in pauperes teneatur; quę sententia placuit *Nauarro*; Verùm pro vsufructu stat *D.Thom.* cum aliis, & stat tota praxis hodierna Ecclesiæ, quæ si non omninò falsam, at certè dubiam reddit sententiam oppositam, qua de re dicemus aliquid opportunè; At verò in definitione nil debet poni incertum, nil dubium; vel ergo hoc nomine insubsistens redditur *Duareni* definitio, vtcumque prætèr duas iam datas exceptiones reliquæ partes rationabi-

nabi-

nabiles, & iustæ sint. Mittimus definitiones *Azor. Coras. Lotberij, Barbosæ*, & iuxta præmissa fundamenta beneficium Ecclesiasticum ità videtur aptissimè definiri. *Beneficium est ius legitimum, atque perpetuum percipiendi fructus annuos ex bonis Ecclesiæ collatis clerico ob sacrum aliquod ministerium ab Ecclesiastico superiore indultum*. Percurramus definitionem, & respondere singula beneficia requisita apparebit. *Est ius*, generale verbum ad omnes res incorporales, & stat meritò loco generis, §. 1 *inst. tit. de reb. corporal.* succedit *legitimum*; hoc est Episcopi, aut Ecclesiastici Prælati, & superioris auctoritate erectum; Additur *perpetuum*; quæ præcipua Ecclesiastici beneficii conditio, quocumque sensu perpetuitatem accipias ex iis, quos supra tradidimus; subditur, *percipiendi fructus annuos ad sacrum ministerium*, qui sunt duo iam assignati cardines Ecclesiastici beneficii; per verbum *Clerico*, persona Ecclesiastici beneficij capax designatur; & per verba ab *Ecclesiastico Superiore indultum* Persona conferentis indicatur, quæ Ecclesiastica esse debet, laica enim, nisi ex priuilegio, & indulgentia Ecclesiæ, conferre non potest. Iam inde confirmatur beneficiarium titulum esse quid spirituale *c. dilecto de præbend.* quod enim in beneficio principale est, spirituale est, ius scilicet sacri ministerii, & ab ipso tota denominatio desumitur; quę enim adiicitur fructuum percipiendorum facultas, meri accessorii rationem habet, non apta denominare, cuius respectu dicitur beneficium dari propter officium, fructus scilicet, siuè redditus propter ministerium *c. fin. de rescript.* qua accessoria adnexione, & inseparabili facultas percipiendi fructus spiritualitatem participat, vtcumque sit ipsa in se quid temporale, quæ enim religiosis adhærent religiosa sunt *l. quæ religiosis ff. de rei vindic.* & hoc eodem respectu præbenda æquè quid spirituale, & quid temporale dici potest, ratione diuersa denominationem etiam diuersam operante.

Inst. moral. p. 2. lib. 3. c. 1. q. 2. Paraphras. de sacer. c. 2. n. 1. De re benef. l. 1. q. 3. nu. 1. Iur. Eccl. Vniu. lib. 3. c. 4. n. 8.

5 Hac autem assumpta definitione tanquam regula facile erit beneficium Ecclesiasticum dignoscere. Apparebit si quidem primò coadiutoriam, quæcumque ea sit, siue sit temporalis, qualis illa, quæ ab Ecclesiastico Prælato datur Rectori Ecclesiæ ægrotanti aut alioqui legitimè impedito, quovsque ægritudo, aut impedimentum duret *c. de rectoribus c. ex parte c. fin. de cleric. ægrot. c. 1. eod. in 6. c. 1. de suppl. neglig. prælat.* siue sit perpetua, & irreuocabilis, qualis illa, quæ constituitur à Summo Pontifice cum futura successione *c. petijsti 7. q. 1.* neutram scilicèt esse Ecclesiasticum beneficium; Neuter enim coadiutor Prælati, aut beneficiarii denominationem habet, nullam habet fructuum perceptionem aut administrationem, nullumue ius, sed ministerium simplex; immò in coadiutoria perpetua districtè vetat Summus Pontifex, ne coadiutor sine consensu coadiuti vllo modo in prouentibus se immiscere audeat; & demùm decente coadiutore beneficiũ non vacat sed tantum decedente coadiuto; Non est Adiutoria, siue coadiutoria beneficium Ecclesiasticum propriè, & verè sumptũ, nam de benefi cio latè sumpto, & cum impropriertate non sumus soliciti. Apparebit secundò, Capellaniam manualem, siuè amouibilem, quæ non Pręlati auctoritate, sed etiam hominis sęcularis pia voluntate erigitur cum certa annua stipendij assignatione, non esse Ecclesiasticum beneficium; secùs si sit perpetua, & cum decreto instituta Ecclesiastici Præsulis; *Gloss. ad Clem. 2. in fin. de decim. & ad extrau. execrabi-*

crabilis de præbend. Apparebit tertiò Pensionem Ecclesiasticam minùs esse Ecclesiasticum beneficium; Nihil enim continet spirituale, sed potiùs quid temporale segregatum ad tempus, & omninò diuersum à beneficio, ex quo delibatur; per pensionem non acquiritur titulus pensionario, nec datur ob spirituale aliquod ministerium, nec intitulatur per pensionem quis alicui Ecclesiæ, sine quibus requisitis beneficium Ecclesiasticum nequimus cum proprietate agnoscere; esto, quod pensionarius officium saltèm B. Mariæ Virginis teneatur recitare, at non hoc officium illud, propter quod iuxta germanam Ecclesiasticam disciplinam datur beneficium; color hic est, vt otiosi homines possint redditibus Ecclesiasticis, onerari, & inutiles Dei Ecclesiæ possint fœliciùs iucundari; Loquimur semper de beneficio propriè sumptò, nec moramur an latè, & impropriè sumpto beneficij nomine pensio veniat, qua de re *Cigas*, & *Garz.*

[de pensionib .67. & q.94. e benef p.1. 4.n.70.]

Apparebit demùm quartò, & vltimò præstimonium esse Ecclesiasticum beneficium, si tamen secundùm eum statum ipsum sumamus, quo nunc in Ecclesia est in vsu; olim enim, & in primæua origine præstimonia nil aliud erant nisi prouentus quidam deducti, ac delibati ex beneficiorum redditibus, qui aut in iuuenum laicorum subsidia, vt scilicèt litterarum studijs incumberent, aut expeditionem militarem in terram sanctam alacriter assumerent, in quo statu beneficia Ecclesiastica dici non poterant; at ex quo prouentus huiusmodi in titulum certæ alicuius Ecclesiæ ob sacrum aliquod, & Ecclesiasticum ministerium dari cęperunt, Ecclesiastici etiam, & veri beneficij naturam, & proprietates induerunt, & pro verissimis beneficijs haberi cœperunt, & dici ac nominari; *Cap. fin. de concess. præb. in 6. c. quamuis de præb. in 6. c. conquerente de cler. non resid.*

6 A generali beneficij assignatione ad species, & eiusdem diuisionem in easdem descendamus; de qua exactè *Tholosan.* mittimus partitionem in beneficia propria, & impropria, quæ species tum ex definitione supra tradita, tum ex ijs, quæ ab ipsa deduximus omninò innotescunt; & statim assumimus illam, vt beneficiorum alia sint maiora, & alia sint minora; maiora sunt, quæ maioribus Ecclesiasticis dignitatibus substant, ac fundamentum præbent; eaque sunt Papatus; Patriarchatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, & Abbatia; reliqua verò alia quæcumque sunt minora; & prætèr hoc discrimen est aliud etiam inter hæc beneficia considerabile ab efficiente causa desumptum. Papatus enim efficiens, & constitutiua causa fuit Christus ipse per pauca, sed vberrima verba *Pasce oues meas*; Reliquorum verò; Petrus, & Apostoli primitùs Cathedrales Ecclesias erigentes cum proseminatione Euangelij, subinde Summus Pontifex, qui solus cathedrales erigere potest, & sine eo nemo alius *c. 1. 22. dist.* propter præeminentiam, quam tanquam caput supremum in Vniuersam Ecclesiam gerit, & de qua iam satis dictum; Minorum verò efficiens causa est Episcopalis auctoritas *c. Episcopi 80. dist.* sine qua nemo beneficium Ecclesiasticum valeat erigere; vt ex ipsa beneficij definitione. Secundo diuiduntur beneficia vt alia sint secularia, & alia regularia; quæ diuisio respicit statum ipsius beneficij, & hic status dicit qualitatem à substantia beneficij omninò diuersam supponit enim beneficium iam in esse positum, & constitutum, vndè (vt inquit *Lother.*)

[Inst. rei benef. c. 10. & Syntagm iur. lib. 17. c. 13.]

[Matth. c. 10.]

Rei benefic. lib. 1. c. 34. n. 8. *Lother.*) est qualitas permanens ipsius beneficij, ac veluti super addita proprietas, aut in constitutione ipsius adiecta, aut superueniens præsertim longo temporis spatio, ipsique quæsita; sæcularia sunt, quæ Clericis tantùm sæcularibus possunt conferri, & ab ipsis tantùm possunt haberi. Regularia verò, quæ regularibus, & à regularibus; *c. cum de beneficio c. cum singula de præb. in 6. clem. 1. de elect.* hecque denominatio non à causa efficiente, sed subiectiua deducitur, vt notauit *Gonzal.* non à conferente, sed ab eo, cui confertur; Ex eo autem inducta hæc diuisio, quod Ecclesiæ, siuè templi nomen solis Cathedralibus, & paræcialibus fuerit primitùs tributum, ad quas etiam statis diebus pro synaxi cum reliquis ouibus conueniebant & Monachi; qui cum primùm sibi cęperunt Ecclesias construere; non hę fuere Ecclesiæ dictæ, sed oratoria, siue domus oratoriæ. *Can. 4. Concil. Chalcedon. c. qui verè 16. q. 1. c. quidam Monachorum 18. q. 2. c. cum ad monasterium, de statu Monachorum.* Monachi enim primis temporibus nec sacerdotes quidem fieri poterant, sed omnes contemplationi vacabant, expertes etiam missarum sacrificij, vel in magnis festiuitatibus Paschæ, vt scribit *Petr. Blesens.* indultum subinde, vt vnus in quolibet monasterio ad sacerdotium promoueretur, à quo reliqui Sacramenta perciperent *c. Eleutherius 18. q. 2.* paulatim inde largitum eis, vt possent ad sacros ordines peruenire, idque à Siricio Summo Pontifice *c. Monachos 16. q. 1.* & ab alijs Pontificibus confirmatum. *c. si Monachus c. moderamine ead. 16. q. 1.* ea tamen lege, vt à monasterio exirent; quandoquidem tunc temporis nemo ordinari poterat, quin simul alicui addiceretur Ecclesiæ cui obstriptus inseruire, iam in Monasterio simul degere non poterat; *c. si quis monachus 16. q. 1.* cum regularibus verò mitiùs in hac parte actum, quibus olim permissum regimen Ecclesiarum assumere. *c. fin. de voto, & voti redemp. c. quod dei timorem, de statu monach.* rationemq; reddidit *Iuo Carnotens.* sic scribens. *quia in primitiua Ecclesia nullus est constitutus Rector animarum, nisi de communi vita assumptus c. scimus 12. q. 1.* Vnde hoc beneficio donati ad omnia demùm Ecclesiastica munia peruenerunt *c. doctos 16. q. 1.* sicque tria monachi successiuè obtinuerunt; Primùm, vt ad ordines promouerentur, secundum, & Ecclesiastica munia exercerent; tertiùm, vt in parochialibus Ecclesijs deseruirent permittente Episcopo. *c. cum pro vtilitate 16. q. 1.* cuius iurisdictioni Clerici facti subijciuntur *c. Abbates iunc. c. seq. 18. q. 2.* Quamuis ergo Monachis permissum esset Ecclesias proprias, & paræcias habere, sed ità, vt Presbyterum præficerent, qui curam populi gereret, attamen hanc ipsam sibi vsurpare cæperunt, quod displicuit Vrbano III. qui in Concilio Claromontensi statuit, vt Capellæ huiusmodi per Presbyterum regantur, *c. 1. de capell. monach.* quem præsentare Episcopo debeant *c. 3. de priuil.* inuitus tamen hoc eis permisit Vrbanus, & pro bono pacis, cum scandalum alitèr declinari non posset, vt habetur in antiqua decretali *in c. 1. de capell. monach.* quod tamen seruatum non fuit, sed in locis, in quibus monachi curam animarum exercebant, ijdem perstiterunt, vnde Honor. III. *in c. fin. de capell. monachor.* demùm statuit, vt nemo solitarius sine socio in eiusmodi Ecclesijs resideat, aut sæculari presbytero Ecclesiam huiusmodi regendam dimittat; inde ergo nata singularis beneficiorum species, regu-

Margin notes: *Ad reg. 8. Gloss. 8 n. 38.* (beside "citur, vt notauit Gonzal.") — *Ep. 86.* (beside "tibus Paschæ") — *Ep. 69.* (beside "Carnotens.") — *1. Compil. apud Ant. August.* (beside "tamen seruatum non fuit")

regularium ſcilicèt, quæ ſolis regularibus, poſſunt conferri; indeque brocardicum iam ſupra relatum, quod ſęcularia ſæcularibus, & regularia regularibus, veniant conferenda; quod nouiſſimè confirmauit, & *Concil.Trid.*
ſſ.24.de re. m.c.01. Tertiò diuiditur beneficia, vt alia ſint curata, parochialia, ſiuè duplicia, aliâ verò ſimplicia; de qua in *c.cum ſingula de præb.in 6. & in c. de multa eod.*apud *Greg*... Curara,ſiuè parochialia (vt termini ipſi indicant) ſunt, quę eo nomine ſunt inſtituta, vt in ipſis habeatur ſacerdos, qui parochiam, & eius populum regat *c. regenda c. quæcumque 10.q.1.* cum poteſtate ligandi, atque ſoluendi; Non moramur, an ſit differentia inter Eccleſiam Parochialem, & curatam, & an voces iſtæ conuertantur, quod negauit *Rebuffus*
i Concord. rano. tit.de llat. § ſtamus 2. eſſ.6.n.93. & poſt eum *Gonzal.* ſed improbauit, *Lother.* & pro eodem accipi beneficium curatum, & parochiale voluit; Simplicia verò beneficia dicuntur, quæ quidem poſſidet, non alteriùs, quam ſui ipſius curam habet; *c.fin.de præb.*
le Sac. Eccl. un.lib.3.c.8 & ideò dici ſimplicia notauit *Duaren.* quia beneficia pura ſunt; nec is qualitas aliqua componens ineſt. Quartò diuiduntur beneficia à modo, quo de ipſis diſponitur, vt ſcilicèt alia ſint electiua, & alia collatiua; Electiua ſunt, quorum diſpoſitio pertinet ad vniuerſitatem, cuius eſt exprimere voluntatem, & conſenſum per electionem; de qua titulo inter Decretal. Summum Pontificum inſcriptus de *Electione*. Collatiua verò, quæ pertitent ad collationem legitimi ſuperioris; Voces clariſſimæ ſunt.

Quintò diuiduntur ab eodem modo diſponendi beneficia, vt alia dentur in commendam, & alia in titulum, *tex. in c.qui plures 21.q.1.c.dudum 24. de*
De Sac. Eccl. min.lib.4.c.7 *elect. c. nemo c. cum nobis eod. in 6.* commendandi originem retexit *Duaren.* Priſcis enim Eccleſiæ temporibus; ſi contingeret Eccleſiam aliquam deſtitui titulari, & rectore ſuo, ſiue per mortem, ſiuè per alium modum, vt notauit *Theod. Balſam. ad Can. 34. Apoſt.* nec ſpes eſſet adeò facile Eccleſię ipſi vacanti, aut deſtitutę conſulendi cępit ea idoneo, & probo alicui viro in cuſtodiam, & tutelam committi æconomica ratione Καὰ λογὸν τῆς οἰκονομίας inquit *Balſam.* ità, vt ceſſante vacatione, & cuſtodia expiraret; ſic enim ſalua canonum diſpoſitio cenſebatur, ne ſcilicet quis duabus ſimul Eccleſijs præficeretur, neue ab vna Eccleſia,cui eſſet addictus ad aliam transferretur; qui enim commendatam recipiebat, remanebat ſuæ Eccleſiæ titularis; ſi quam habuiſſet, nec titulum in commendata recipiebat; Redactum in abuſum hunc commendandi ritum tragicè exaggerat *Duaren.* & omninò inuerſum, factamque veriſſimam Sacris Canonibus fraudem, ſaluis enim eorum verbis voluntas, & intentio, ſiuè ſententia circumuenitur, vt inquit Iure Conſultus *in l.contra ff. de legibus*. Vnde dicebat *Cuiac.ad c. de multa de præb.* Commenda, & titulus differunt nomine non item re, ſecundum quam ſunt idem; nam non commendatur (vt olim) Eccleſia in ipſius vtilitatem, ſed in commendatarij commodum, non vt fructus ſeruet, ac ſucceſſori reſtituat, ſed vt ipſe ſibi habeat, & pro libito conſumat, inuerſo planè commendandi legitimo modo.

Fuerit quidem primæuus hic commendandi modus; potuit nihilominùs ab habente poteſtatem non inuerti, ſed conuerti in alium æquè legitimum; vnde duplex inſtituta commenda, perpetua vna, in vtilitatem & ad vitam commendatarij; qui fructus colligere, & in ſui vtilitatem poſſit conuertere non ſecus ac verus titularis, ac benefi-

neficiarius, & hæc ab alio, quàm à Summo Pontifice fieri non potest; vt tradit *Augustin. Barbos.* post alios à se congestos. Temporalis verò, qua datur alicui beneficium in custodiam ad tempus, & in commendatæ ipsius Ecclesiæ vtilitatem, vt qui sic recipit sit veluti depositarius, commendare enim idem est ac deponeri; *l. commendare ff. de V. S. l. Lucius ff. Depos.* Hanc commendam facere potest Episcopus, & quilibet Prælatus inferior competentem Iurisdictionem habens, at non vltra sex menses, *c. nemo deinceps. De elect. in 6.* quæ facultas sublata est, vel potiùs immutata per *Concil. Trid. sess. 24. de Ref. c. 8.* statuens, vt non commendetur, sed ponatur in ea Vicarius ad sex menses, & à solo Episcopo in beneficijs curatis. Commendantur ad vitam, & perpetua commenda beneficia regularia sæcularibus, non mutata tamen beneficiorũ natura, quæ nihilominus remanent regularia, vt aduertit optimè *Tholos.* hancq; commendam esse verissimum beneficium sustinet *Gomes.* Dari verò in titulum dicitur beneficium, cum assignatur eo modo, quo legitimè potest acquiri, ac retineri ità, vt qui recipit ad vitam suam, & in perpetuum habeat, & inter eum, ac Ecclesiam matrimonium spirituale contrahatur, vt iam supra ad definitionem beneficij ponderauimus; & inde emicat ratio, propter quam quis plura beneficia in commendam habere possit, at non item in titulum, & nisi vnum; Vnicam enim vxorem habere quis potest, & vnicum simul contrahere matrimonium; at plures custodias, pluraue deposita nemo prohibetur, sunt hæ potiores beneficij Ecclesiastici diuisiones, & magis ad praxim facientes; Alias leuiores omittimus tanquam parum vtiles, de quibus *Tholos.* & ad præbendam transimus.

Iur. Eccl vniu. lib. 3. c. 9. n. 22.

d. c. 10. n. 13.

Ad reg. de trien. q. 5.

Vbi sup.

CAP. II.

De Præbendis in specie.

1 *Præbendæ in specie multiplex acceptio, & quæ rei nostræ propria.*

2 *Præbendæ in specie sumptæ assignatio per triplicem actum, & & per nexum iuris percipiendi cum redditu perceptibili.*

3 *Traditur ex iactis principijs præbendæ definitio, eaque explicatur.*

PRAEBENDAE nomen & in genere; & in specie accipi docent *Tholos.* & nouissimè *Andr. Vallens.* ex *c. maiorib.* & *c. tuis de Præbend.* In genere æquipollet beneficio; & idem significat ac beneficium Ecclesiasticum, de quo in cap. præcedenti.

In parat. iur. can. ad tit. de præb. n. 1.

1 In specie verò multiplicem habere significationem tradit *Alfons. Hoieda.* Accipitur enim pro iure percipiendi fructus, & redditus in Ecclesia, cui quis inseruit in Diuinis, quicumque sit gradus, quem gerat *c. cum in Ecclesia de præb. in 6.* Et hæc est aliquantò latior acceptio. Secundò pro iure percipiendi fructus in Ecclesia, cui quis non præcisè in Diuinis, sed simpliciter inseruit, puta vt Aduocatus, Procurator, Magister, Famulus, vnde præbendę sic sumptę etiam laicus homo capax est *c. fin. de magist.* tertiò accipitur pro prædio, siuè fundo alicui in præbendam assignato *c. possessiones 12. q. 1. c. sæpè fit 12. q. 2.* supposita tamen in Ecclesia diuisione, & assignatione prębendarum cuilibet facta. Accipitur

De benef. in comp. p. 1. c. 12. n. 1.

etiam præbenda pro fructibus, qui in Ecclesia percipiuntur, quique tanquam quid merè temporale & vendi, & in contractum quemlibet deduci possunt *c. 1. de locat. c. fin. ne Prel. vic. suas c. proposuit. de fil. præsbyt.* Sumitur demùm præbenda (ad rem) pro iure percipiendi redditus seu prouentus in Ecclesia, cui quis inseruit ratione Diuini Officij tanquam vnus de collegio, siuè de Capitulo; & vt verbo dicamus, tanquam Canonicus. Hæc est præbenda, de qua breuiter sumus acturi; Præbendæ sic sumptæ origo constat ex ijs, quæ supra iam tradidimus, primordia Ecclesiastici beneficij detegentes; qui enim Clerici in primordiali vita in communi viuebant, ad victum necessaria quotidiè recipiebant in mensa communi & in catalogo, siuè in matricula discripti portiones suas habebant, quæ à prębendo præbendæ dictæ; ipsique Canonici regulares nuncupati *c. scimus c. qui tua c. necessaria 12. q. 1.* notauit *Cuiac. ad c. quoniam de vita & honest. Cleric.* facta est demùm separatio, & ab his Clericis etiam transitus ad vitam singularem, & vnicuique Clerico sua portio assignata, ex qua prouentus percipiat, qui nihilominùs adhuc vnum corpus constituentes cum capite suo Episcopo ipsius etiam membra, & consiliarij essent. *c. nouit. de his quæ fiunt à Prælat. sine cons. capit.* sicque Canonici dicti Canonicatus (vt hodiè vocantur) constituti, præbendæ distinctæ, de quibus breuiter.

2. Vt autem præbenda ipsa, ex qua tanquam parte altera constitutiua beneficium canonicale inducitur, exactè percipiatur; tres actus distinguemus, qui in collatione canonicatus interueniunt, qui, vt sunt inuicem distincti; *ad c. dilectus 9. de Preb. n. 8.* ità effectus omninò diuersos pariunt, quam sanè doctrinam insinuat *Panormitan.* Primus actus est receptio in fratrem, siuè in sodalem; quæ receptio, aut fit in Ecclesia numerata, aut non numerata; Numerata est, in qua certus, ac determinatus est canonicorum numerus; Non numerata verò in qua nullus est numerus præfixus. Si in Ecclesia numerata quis recipiatur, tunc aut supra numerum, aut intra numerum; si supra, vel vltra numerum, tunc receptus nil aliud consequitur, nisi ius merè aereum, & ventuosum, vt scilicèt dicatur illius Ecclesiæ, in quam recipitur, Canonicus; Si autem recipiatur intra numerum, tunc consequitur plenum ius Canoniæ consistens in danda voce, & alijs functionibus Canonicalibus, vt notat *Abbas*; qui exemplum *Vbi sup. n. 7.* proponit in Ecclesijs regularium, & mendicantium, in quibus nullæ sunt præbendæ, & tamen, qui recipitur statim consequitur ius, & fit de collegio; omnia potest, quæ cęteri de Collegio; statim ergo ab electione hoc ius resultat; quod inter Canonicos est ius Canoniæ; Vnde definitio Canonicatus, quam tradit *Hoieda*; quo scilicet sit *De incompatib. p. 1. c. 12. n. 1.* *ius habendi stallum, & locum in choro ad cantandum, & legendum, ac vocem in capitulo proueniens ex electione, & receptione in fratrem*; verificatur solummodo de Canonicatu in Ecclesia numerata, & de recepto intra numerum, non item de recepto supra numerum; quamuis autem sic receptus hoc ius statim acquirat, non tamen habet statim, aut ei competit eiusdem iuris exercitium, nisi post primum succedat, & actus secundus, qui consistit in assignatione stalli, & loci in choro, qui actus immediatum parit effectum, isque est ius obtinendi, siue lucrandi quotidianas distributiones, aliaue emolumenta, quę ijs tribuuntur, qui intersunt diuinis officijs, & Ecclesiæ inseruiunt; nec ex vi huiusce

iuris

iuris aliquid vltra acquiritur, vt apertè rescribit Summus Pontifex *in c. relatum de præb.* Iamque ex duobus hisce actibus Canonicum quidem habemus, at nondum dicere possimus ipsum prębendatum, qualis re vera debet esse Canonicus, & Canonicus præbendarius, vt loquitur Concilium Placentinum *in Can. sanctor.* §. *omninò 70. dist.* immò nec dicere possumus ipsum beneficiatum, quia deficit pars altera, quam vnà cum iure percipiendi ad constituendum Ecclesiasticum beneficium supra nouimus requiri, debet enim habere beneficium congruam dotem suam, quæ in canonicatu, siue beneficio canonicali alia non est, quam præbenda *d. c. cum dilectus 19. de præb.* Vnde consequitur demùm tertius actus, qui in plena collatione Canonicatus adesse debet, & est assignatio præbendæ; Et ex hac actuum serie vnum euincitur tanquam euidens, & summopere ad dicenda considerabile, & est omnimoda nedum distinctio, sed & diuersitas, quæ inter Canonicatum, & præbendam viget, habent enim duo hæc vnum tantùm quod sit ipsis commune, & est respectus, siue relatio coniunctionis; siuè vnionis, qui non est essentialis; sed planè accidentalis; & contingibilis; cuius rei apertissimum illud est argumentum, quod si Canonicatus, & præbenda sint vnita, adhuc ipsorum alterutrum potest habere qualitatem, quam non habeat alterum; puta, cum aut soli canonicatui, aut soli præbendæ est annexus ordo sacerdotalis, tunc enim habebit qualitatem canonicatus, quam non habet præbenda, vel vice versa præbenda, quam non habeat Canonicatus, & ne fortasse dubitetur, an hæc ordinis adnexio possit fieri alterutri tantùm siuè canonicatui, siuè præbendæ tex. proferemus id expressè probantem *in Clem. vt ij, qui* §. 1. *De æt. qual. & ord. præfic.* quem tex. ità accepit *Geminian.* vt sopponat sacerdotium adnecti quandoque dignitati, quandoque officio; aut personatui, & quandoque præbendæ; quod firmauit & *Io: Andr.* Confirmat prætereà diuersitatem omnimodam; & distinctionem inter Canonicatum, & præbendam illud, quod scilicet necessariò non conueniunt in articulo collationis, nec respectu collatoris; Non in articulo collationis, hoc est temporis conferendi, quia non est necesse, vt simul, & semel, hoc est in eodem articulo temporis conferantur; vt indicant mox supra allegata iura in *c. dilectus & in c. relatum de præb.* quæ supponunt collatum canonicatum sine collatione prębendæ; Non respectu collatoris, quia non est necesse; vt idem vtriusque sit collator sed collatio Canonicatus fundatur maximè in capitulo nec ab eo potest vnquam auuelli, ea ratione, ne fiat quis de Vniuersitate sine illorum consensu, qui vniuersitatem constituunt, quod vel ratio ipsa naturalis abhorret; idque est in causa (vt obitèr hoc tangamus,) vt prouisus à Summo Pontifice de Canonicatu, adhuc debeat cum diplomatibus ab capitulum accedere, & ab eo ipsi tradi actualis possessio; non enim hoc ideò, quasi sit imperfecta Pontificia prouisio, nisi & ipsius Capituli consensus accedat, sed quia receptionis in fratrem vim habeat omninò necessariæ; At verò collatio præbendæ ad Episcopum, aut alium etiam potest pertinere *tex. in c. cum te de rescript. & in c. dilectus 34. de præb.* Vt autem Præbenda, & eius assignatio exactè percipiatur, notabimus *Innoc.* doctrinam monentis Præbendam, & præbendæ nomen esse quid iuris, & non constitui ipsam ex solis prædijs, siuè temporalibus bonis, sed

At c. ei, qui n. 12. de præb. in 6.

Ibid. n. 6.

Ad C. maioribus in princ. de Præb.

nomen pro electione, quæ à testatore legatario conceditur in relegata §.*optionis inst.tit.de legat*.Propiùs ad rem nostram. Optiones in re militari dicebantur, qui antecedentibus ægritudine præpediti, tanquam adoptati, & Vicarij eorum vniuersa curabant, vt ex *Veget.de re milit.* & *ex l.fin.ff. de iur. immunit.probat. Brisson*.Demùm ad rem, de qua loquimur, optio est ius, quo antiquiores Canonici in Ecclesia vacantes pinguiores præbendas, gradatim acquirunt *c.fin. de consuet.in 6*. Praxis rem indicat,nec est cur exemplo eam magis illustremus; Optio à iure scripto non est, tota siquidem eius origo, & subsistentia est à consuetudine, quæ tamen ius facit §.*ius autem inst. de iure nat. gent.* & *ciu*. Vnde *Gonzal.* ipsam diuisit tanquam in duas species; in optionem scilicèt contra ius, & præter ius, quam diuisionem mox infra applicabimus; Præcipuè autem incumbendum nobis est, vt materiam, circa quam optio versatur, assignemus, in hac enim assignatione præcipuus materiæ cardo positus videtur.

Lib. 2.c. 7. Vbi sup.

Vbi sup. n.11.

2 Cum igitur Canonicale beneficium in connexione, & vnione præbendæ cum Canonicatu consistat, hæc vnio, siue connexio dupliciter se habere potest, vel dupliciter potest præbenda Canonicatui, siue Canoniæ coniugi; Alia enim est connexio perpetua, siue insuperabilis, alia verò non perpetua, siue separabilis; Perpetua est, per quam prædium præbendale ità est affixum Canonicatui, vt ab eo nullo modo possit disiungi, & nec per momentum quidem separari; *l.quemadmodum c.de Agric.* & *censit. lib.* 11. & in hoc casu eatenus locum habere potest optio, quatenùs interueniat auctoritas superioris instituere valentis, ex doctrina *Hostiens.* Temporalis verò connexio est, siue reuocabilis, (super qua regularitèr versatur totum ius optionis, illa, per quam præbenda ità est vnita Canonicatui, vt tamen sit ab eo separabilis, semper enim præbenda debet esse, & est connexa iuri spirituali respectu scilicet canoniç, idque colligitur ex correlatione numeri, quot enim sunt Canonicatus, tot etiam sunt præbendæ, vt expendit *Panorm.* Vnde & sequitur dispositionem Canonicatus tanquam quid ei connexum; & ideò quamuis ratione connexionis sit præbenda quid spirituale, quia tamen à singulis Canonicatibus est separabilis, ideò quoad effectum optandi censetur quid temporale, & in optionem venit sine vlla nota simoniæ; est ergo connexa semper alicui Canonicatui, & ab hoc, vel ab illo est separabilis, licèt non possit subsistere sine omni Canonicatu; tunc enim non esset amplius præbenda canonicalis, sed transiret in præbendam latiùs sumptam.

Ad c.quæ situm n. 3. de rerum permut.

Ad c.maior n.4. & *c.dilecto n. 6. de præb.*

Huc ergo respexit *Gonzal.* cum optionem distinxit in optionem contra ius,& præter ius; Optionem enim contra ius tunc intelligit,quando præbendç sunt adnexæ cuilibet canonicatui coniunctionem inseparabili ità, vt ille qui optat assumat non solùm prębendã vacantem,sed etiam,canonicatum,siue canoniam ipsi inseparabiliter adnexam,& non solam pinguedinem prçbendç,siuè præbendalia, sed etiam ius ipsum, & canoniam, & qui dimittit, dimittit prædia bræbendalia, siue materiale præbendæ, sed insuper formale præbendæ, & Canonicatum omninò adnexum; sicque omnia mutantur præbenda, titulus & Canonicatus. At verò præter ius, quandò præbendæ sunt vnitæ Canonicatui, sed separabilitèr, & tunc qui optat non acquirit titulum, aut aliquid spirituale, sed acquirit solùm

Gloss.34.n.

lùm temporale præbendæ, siuè præbendalia, & dimittit solùm materiale præbendæ nullo spirituali dimisso; Vnde & dimittens dimittit solum temporale remanente Canonia siue Canonicatu cum præbenda; quæ remanserit post omnium optionem illi, qui defuncto succedit, ob cuius obitum locus factus est optioni. Ad optionem primam quæ est contra ius requiritur consuetudo quadragenaria, sed insuper addidit *Lother.* requiri auctoritatem superioris instituere valentis; non alia de causa, nisi quia cum per hanc optionem omnia mutentur titulus, ius præbendæ, & præbenda ipsa, fit noua collatio, ideoque, & requiritur noua institutio, sine qua beneficia haberi non possunt. At in optione præter ius sufficit decennalis consuetudo, in actu enim optionis separatur præbenda à singulis canonicatibus respectiuè, quę ad effectum ipsius optionis censetur quid temporale, non enim optatur præbenda formalis, quatenus est ius percipiendi fructus ex prædio, siue ex præbendalibus, sed ea semper retenta cum Canonia, optantur præbendalia, quæ sunt quid merè temporale, at semper tamen dicunt respectum ad ius, & canoniam, qui respectus facit, ne huiusmodi prædia iure sæculari veniant censenda; Hincque pendet solutio quęstionis, quæ facilè in praxi emergere potest, & quam discutit *Gigas*; Si super fructibus alicuius præbendę canonicalis reseruata sit pensio, eaque sit per aliquod tempus soluta, & contingat soluentem optare aliam præbendam, & subsequentem Canonicum dimissam prębendam recipere, quisnam ad pensionem soluendam in posterum teneatur? An qui dimisit grauatam præbendam, an verò qui eam recepit? iuxtà enim varium optionis modum variæ etiam erit respondendum; Si enim optione contra ius omnia mutentur, transibit cum ipsis & pensio, ideòque recipiens tenebitur, transeunt enim omnia cum suo onere nec separatur pensio accessoria à suo subiecto si verò optione præter ius mutetur solùm materiale præbendę alijs retentis nempe eodem titulo, & iure tenebitur, qui dimisit, ex quo retinuit eundem titulum, & præbendam spiritualem, super qua intelligitur reseruata pensio; & iuxta hanc eandem distinctionem respondebitur quæsito, an optata præbenda intelligatur optatus Canonicatus, siue Canonia, semper enim ad modum optandi respiciendum erit.

[Margin: De pension. 63.]

3 Optionis substantia sic declarata iam reliqua breuitèr ad ipsam spectantia percurramus; Optio intra viginti dierum spatium fieri debet, vt innuit *tex. in c. fin. de consuetud. in 6.* qui labuntur simul omnibus optare volentibus; sed tamen præfixum hoc spatium & minui potest à Capitulo, & prorogari, vt aduertit *Moneta*, & computatur à die verisimilis notitiæ, cum non currat ignorantibus; Optio eo ordine fieri debet, vt primò optent antiquiores, & subinde iuniores *d. c. fin.* nec semel solùm, sed quilibet quoties casus contigerit, cum optio sit actus natura sua repetibilis; Verùm si antiquior differat optare, & immineat periculum ne ladatur tempus, qui subsequens est iunior poterit præbendam optare, quam antiquior sumere debebat, & tenebit optio facta per iuniorem, in euentum, quo senior, vel antiquior intra tempus statutum non optauerit.

[Margin: De Opt. c. 4. q. 3.]

Dum autem Antiquiores dicimus non intelligimus ætate, sed receptione, siue possessione, quique diutiùs Ecclesiæ inseruierunt, vnde si quis iam Canonicus, nouum Canonicatum, & præbendam impetrauerit, & eadem

fuerit

fuerit prouisus ità, vt nouam possessionem fuerit adeptus, non censebitur antiquior habito respectu ad primum Canonicatum, sed ad secundum, & ideò qui posterior erat respectu primi Canonicatus, sed antiquior respectu secundi optabit ante ipsum. Nec solùm præsentes optare possunt, sed etiam absentes per procuratorem scilicèt, etiam si non habeat speciale mandatum, sed generale cum libera, vel sit simplex negotiorum gestor, præstita enim per principalem ratihabitione, subsistet optio. Excommunicatus ab optione non arcetur, vt docet *Couarru.* cum non fiat noui iuris collatio, sed potiùs in mero facto optio consistat; qua tamen attenta doctrina spectanda erit iam tradita supra distinctio optionis contra ius, & præter ius, hanc enim exercere poterit excommunicatus, non item illam, in qua propter omnia mutata fit noua collatio; Si autem antiquior Canonicus propter aliquod impedimentum sit inhabilis ad ordinem adnexum Canonicatui, siuè præbendæ optare non poterit; sed recurret iterum eadem distinctionis consideratio; Nàm vbi per optionem omnia mutantur inhabilis ad ordinem optare non poterit, cum ordinem adnexum non possit exercere; Idque factum obseruamus in Ecclesia nostra Paduana, in qua optio contra ius exercetur, Canonicus enim natalibus nobilissimus, sed propter manus defectum inhabilis ad sacerdotium, per breue speciale Summi Pontificis habilitatus fuit, vt quamcumque præbendam cuiusque ordinis possit optare, & quæcumque ab ipso optata fiat subdiaconalis, quem vnicum maiorem ordinem ipse habet, nec alterius propter defectum est capax. An autem cœcus, mutus, aut surdus possint optare? Quæsito satisfacit. *Moneta* sub ea distinctione, aut enim

Moneta c.5.q.1.

Ad c. Alma mater p.1. §17.n.4.

Cap.4.q.6.n.117.

superuenit cæcitas post adeptum beneficium, aut ante aderat; Si superuenit optare nihilominus poterit, iam enim ius optandi est legitimè ipsi quæsitum, nec propter superuenientem infœlicitatem est ipso priuandus, afflicto enim non est addenda afflictio, *c. 1. de Cler. ægrot. c. saris peruersum 7.dist.* si verò primitùs adfuerit, non item, quamuis vix est credibile, quod cœco conferatur de nouo Canonicatus, & præbenda; vel ad summum dici posset, prout innuit idem *Moneta*, quod cœcus optionem *Num. 125.* præter ius facere possit, per quam solùm materiale præbendæ acquiritur, cuius capax est cęcus, & quicumque alius superuenienti morbo laborans, at non item optionem contra ius, per quam nouus titulus, & nouum beneficium acquiritur.

4 Quæ autem beneficia possint optari, si quæras; à consuetudine ipsa iam inducta, & obtinente ea dignoscemus, vt circa quæ ipsa versatur, hæc dicamus in optionem venire, sed præcipuè sunt præbendæ canonicales in Cathedralibus, & Collegiatis; verùm hæ ipsæ in optionem non venient, si vacauerint in Curia, aut apud Sedem Apostolicam, apertè enim excipit, & limitat Bonifacius in *d.c.fin.de consuet.* in 6. vel si quæ erunt huiusmodi aut alia beneficia siue generalitèr, siuè specialiter reseruata, & præcipuè si vacauerint in mensibus per regulam octauam Cancellariæ Apostolicæ reseruatis; Vetat enim optionem Summus Pontifex expresè in eadem regula, quę inter regulas Sanctissimi Clementis X. est nona, & ad hunc effectum efficaciùs inducendum omnem consuetudinem tollit, & abrogat etiam immemorabilem, vt obseruat *Gonzal.* nec *d.Glos.34.n.1* magis obtinet optio in beneficijs, quæ vacant per resignationem, aut permu-

tationem; non enim tanquam vacantia poſſunt per optionem aſſumi, obſtat ſiquidem reſignantium, aut permutantium intentio, fraudari bona fides non patitur, vt aduertit *Tholoſ.* ſi quæ verò deuoluerentur ad Sedem Apoſtolicam ex eo, quod intra ſex menſes à Concilio Lateranenſi ſtatutos collator inferior negligentèr agens ea non conferret, hæc vtique poſſent in optionem venire, vt poſt *Io:Andr.* notauit *Tholoſan.*

Inſt. Beneſ. c. 39. n. 4.

bi ſupra.

5 Ab optione excipitur demùm præbenda, quæ eſt adnexa Canonicatui Theologali, ſiue Pœnitentiario, neutra enim optari poteſt. Eſto ſiquidem, quod ſit in Eccleſia, in qua obſeruetur optio contra ius, per quam omnia mutantur, tunc optio à Theologo, aut Pœnitentiario fieri non poteſt, munus enim eſt inſertum canonicatui, & eſt electa induſtria perſonæ, nec perſonam egredi poteſt, aut alium Canonicatum poteſt ipſe aſſumere, cui nequeat dici adnexum hoc munus; Si verò obſeruetur optio præter ius, neque hæc exerceri poterit, quia præbenda eſt inſeparabilitèr coniuncta tali canonicatui, nec poteſt per optionem ſeparari, Et cum inciderit mentio Theologalis, & Pœnitentiarij Canonicatus, non pigebit vtriuſque indicare originem, à qua ſtatum hodiernum licebit agnoſcere.

In Monaſterijs ſicut erant ſcholæ, in quibus erudirentur, qui amplexandæ vitæ monaſticæ cauſa ibi collocabantur, ità in parochijs, & Plebanijs vigebunt eædem, in quibus inſtruerentur iuniores, qui ſtatui Clericali addicerentur, vt ex Concil. Matiſcen. habet *tex. in c. 3. de vita, & honeſt. Cler.* temporis ſucceſſu ſubinde factum, vt in omnibus Cathedralibus Eccleſijs ſcholæ ſint erectæ, præfectuſque doctor, qui Theologiam profiteretur; idque procurauit Carolus Magnus, & fuit ſtatutum in Concilio Meldenſi *Can.* 35. iamque obtinere cœpit; in Gallijs præſertim, vt huiuſmodi doctoribus prębenda aſſignaretur, vt indicat, ac ſupponit *Alex. III. in c. vn. de magiſtr. in ſecunda compil. apud Ant. Auguſtin.* qui demùm in Concilio Lateranenſi decreuit, vt ſtipendia certa eis aſſignarentur, & poſtea, vt in qualibet Eccleſia Metropolitana duæ præbendæ ſtatuerentur altera Theologo, altera verò Magiſtro liberalium artium. *c. 1. & c. pen. de magiſt.* & nouiſſimè confirmauit Concil. Trid. ad omnes Cathedrales, & Collegiatas amplians, vt in ipſis præſertim lectio Sacræ Scripturæ exerceatur; Huiuſmodi ſcholarum, quæ in Eccleſijs haberentur meminit *S. Hieronym.* paſſim, ſcholæ ſcilicet Antiochenæ, in qua floruit Lucianus Presbyter; & Alexandrinæ, in qua Clemens, Origenes, Pantænus; Vnde vel à primis Eccleſiæ cunabulis eas fuiſſe in vſu licèt colligere.

Seſſ. 5. c. 1.

De ſcriptor. Eccleſ.

Quod verò ad pęnitentiarium attinet; certum eſt vel ab Apoſtolorum temporibus in vſu fuiſſe, vt fideles coram Sacerdotibus ſiuè publicè, ſiuè priuatim peccatorum confeſſionem facerent, ſed præſertim Decij temporibus fuiſſe in Eccleſijs presbyteros pœnitentiarios, qui confeſſionem peccatorum audirent obſeruat *Baron.* ex apertiſſima auctoritate *Socratis, & Sozomeni*, qui, licèt Nouatiani, hunc Eccleſiæ morem apertiſſimè teſtantur. Decij autem æuo, cum creſceret in dies lapſorum quantitas, auctus etiam fuit Presbyterorum pœnitentiariorum numerus potiùs, quam inſtitutus, qui ſubinde, & in Eccleſia perdurauit. Quod autem narrat Socrates de ſublato presbytero pęnitentiario à Nectario Epiſcopo Conſtantinopolitano occa-

Tom. 1. annal. ann. 57.

ſione

sione oborti scandali, quod ipse recenset, & malè detorquent Nouatores, immò & Socrates ipse tanquam Nouatianus, vt inde arguat pœnitentiam, quæ à Sacerdotibus in Ecclesia ministrari cõsueuerat per Nectarium ipsum prorsus sublatam, ostendit luculentissimè *Baron.* omninò falsum, nosque Deo dante hac de re agemus, cum de pęnitentia exactè tractabimus. Hoc ratum (ad rem) quod cum hoc pœnitentiarij munus in desuetudinem (vt alia plura) abijsset; innouandum eius vsum censuit Concil. Trident. summo zelo præscriptis conditionibus, & statuta ætate, quæ in promouendo ad tantum munus veniat spectanda. Executioni mandatum fuit Decretum; An autem subsecuta fuerit ea vtilitas, quam in idea conceperat synodus, viderint, qui in Cathedralibus pęnitentiarium intuentur. Ex Sacræ Congregationis decretis absoluere non potest à casibus reseruatis Episcopo, sine speciali facultate indulta; minùs à reseruatis Apostolicæ Sedi, Vnde remanent peccata ordinaria; pro quorum absolutione non desunt vbique confessarij cum sæculares, tum regulares, & ideò si non inutilis, at certè modò non necessaria pœnitentiarij opera; Verùm certè necessaria in Sacrosancti Concilii obsequium; Et hæc satis de Optione Canonica, ad quam nos opportunè promouit consideratio præbendæ canonicalis, & eius connexio cum Canonia; reliqua leuiora circa optionem poterunt haberi ab auctoribus iam allegatis de materia tractantibus, vnde iusto ordine ad Decimas, primitias, & oblationes transeamus.

Vbi sup.

CAP. III.

De Decimis, Primitijs, & Oblationibus.

1 *Decimarum solutio in naturæ lege, ac subinde, & in lege scripta.*

2 *An cessauerit Decimarum obligatio cessante lege Mosaica.*

3 *Sub Euangelica lege Decimæ an debeantur adhuc Diuino, aut naturali iure distinctione ostenditur.*

4 *Consuetudine an possit abrogari Decimarum solutio?*

5 *An exemptio à Decimis possit præscriptione acquiri.*

6 *An eadem priuilegio Summi Pontificis possit induci.*

7 *De quibus veniant soluendæ Decimæ.*

8 *Quinam teneantur soluere Decimas, & quibus.*

9 *Decimæ quatenus possint à laicis in feudum haberi.*

10 *Religiosi, & Clerici an teneantur soluere Decimas.*

11 *Primitia quid? de quibus rebus qui soluere debeant, & quomodo, ac quibus.*

12 *Oblationes quæ, & quo censeantur iure.*

1 Eneficiorum Ecclesiasticorum; & præbendarum redditus, qui ad ipsorũ constitutionem requiruntur non solùm ex immobilibus bonis percipiuntur, sed & ex Decimis, primitiis, & oblationibus de quibus adnectendum recto ordine succedit; & de singulis po-

tiora breuitèr promemus; A Decimis exordiemur de ipsarum origine primò soliciti; næc enim, retecta, & appositè assignata ad dicenda fundamentum sternit, & ad consectaria quamplura, quæ ad praxim vtilitèr conferunt, vt doctè præmisit *Couar.* vel vno naturæ ductu, & sub naturæ lege solutas decimas intuebimur si respiciamus ad iustos viros; & primæuos Patres; soluit enim Abraham Melchisedech Sacerdoti Dei Altissimi ex manubijs deuictorum hostium; sic & Iacob *cunctorum, quæ dederis mihi Decimas offeram tibi*; Et dato, quod speciali lumine directi à Deo id præstiterint; ast alij vtcumque rudiores hoc quasi naturalis pietatis opus non omisere; *Ibi Decimas Deo, quem vocant Sabin. mensura, non pondere sacerdotes capiunt*; inquit Plinius de thure loquens & de cinnamomo; *Sarmenta hasta diuidit Sacerdos, Deoque partem ponit, reliquum mercator in nassas condit.*

Couar. resol. lib. 1. cap. 17. in princ.

Genes. 14.

Genes. 28.

Lib. 12. c. 14.

Lib. 12. c. 19.

Nec satis Numini hoc obligationis vinculum vna cum religione indidisse homini, sed externam legem populo suo tradens præceptum per Mosem ijdem constituit; *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere.* & alibi; *omnes Decimæ terræ siue de frugibus; siuè de pomis arborum Domini sunt, & illi sanctificantur; omnium decimarum bouis, & ouis, & capre, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit sanctificabitur Domino*; Hasque decimas Deus sibi retinuit, non quod omnium Dominus ijs egeat, *Non accipiam* (ait) *de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos: quoniam meæ sunt omnes feræ syluarum iumenta in montibus, & boues, cognoui omnia volatilia cœli, & pulchritudo agri mecum est*, sed in signum supræmi dominij, voluitque solui non in præmium, sed in honorem *can. Decimæ 16. q. c. tua de decim.* lætatur enim Deus agnitus veluti auctor, & largitor omnium bonorum per fidele hominum obsequium; Nec sibi tantùm decimas soluendas constituit at diuisa promissionis terra inter filios Israel funiculo distributionis, tribui leui nulla sors contigit, verùm decimam omnium fructuum, quos reliquæ tribus colligerent, ipsi quotannis præstandam assignauit, vt sic tribus Dei cultui addicta, & sacri ministri à negotiationibus, & populi tumultu essent alieni.

Exod. 22.

Leuit c. 27. 30

Psalm. 49.

2 Iam ergo & naturali, & Diuino, eoque explicito, iure debitæ Decimæ; Neque obijcias expunctum expliciti diuini iuris præceptum, neque vllam eius ampliùs vigere obligationem; Reddita enim lex vetus Mosaica inutilis, omniaque eius iam cessare præcepta, & cum ijs hoc ipsum de soluendis decimis; Nam præcepta Mosaicæ legis triplicia obseruauit *S. Thom.* cæremonialia, moralia, & iudicialia; cæremonialia, quæ ad Dei cultum per sacrificia, & cætera huiusmodi spectabant; Moralia, quæ sunt ex dictamine legis naturæ, aut ab eius principiis deducta; iudicialia, quæ ad externam politiam, & politicum regimen disponendum dirigebantur; totidemque sub alijs terminis expressit, ac enumerauit Apostolus scribens, *Itaque lex quidem sancta; & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.* Per sanctum cęremonialia, per iustum iudicialia, per bonum moralia præcepta innuens; Quoad cessationem igitur de omnibus hisce præceptis non idem est censendum; Cęremonialia enim omninò euanuerunt; ea siquidem, vt notauit *Vasquez.* primò, & principalitèr dirigebantur ad significandum Christum aliqua ratione venturum, & ideò, quia iam

1. 2. q. 99. art. 4. in corp.

Ad Roman. c. 7.

Tract. de benef. & præb. §. vn. dub. 1 n. 3.

iam Christus venit, & veritas adest; figuræ cessant, mendaciaque essent, si exercerentur; & non solùm sunt mortua, sed etiam mortifera si adhibeantur; si quæ verò tunc fuissent cęremoniæ, quæ non ità Christum venturum significarent renouari possunt, & seruari, vt incensum adolere, & si quæ huiusmodi. Iudicialia post Christi aduentum, & mortem, sunt quidem mortua, non tamen mortifera, hoc est, quamuis non obligent, possunt tamen sine peccato aliqua obseruari, & à Pontificibus, & Principibus renouari, cuiusmodi renouata habemus in Pontificio iure circa Decimas, iniuriam, & damnum, & sacrorum locorum immunitatem; Moralia durant adhuc, & obligant, vt sunt præcepta decalogi, & si quæ alia.

3 At nondum exactè liquet, an in statu Euangelicæ legis Decimæ Diuino iure debitæ dici valeant, & an naturali iure? Variatum si quidem est à sacri iuris interpretibus; Alii enim Decimas etiam quòad quantitatem debitas asserunt naturali, & Diuino iure, & non solum ex fructibus; sed & ex alijs rebus; Vnde & in Concilio Constantiensi damnatus fuit error Io: Vuicleph Decimas non deberi asserentis, Alii Decimas debitas naturali, & Diuino iure voluerunt ex prædiis, & fructibus, non item ex aliis rebus. *ex c. Parochianos de decim. & ex c. in quibus §.fin. eod. & passim. 16.q.1.& 7.*

Alii demùm, (& meliùs) segregant ius Decimarum; à quota earumdem Decimarum; Quòad ius; Decimas asserunt etiam in Euangelica lege omninò debitas, & naturali iure, Sacerdotibus, & Sacris Ecclesiæ ministris ad ipsorum alimoniam, & sustentationem, nulla statuta quantitate certa; Ita post Theologos plures *Couar.* Sic enim Apostolus. *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est si non carnalia vestra metamus?* Et Christus ipse attestante *Baron. Dignus est operarius cibo suo*, quod & resumpsit Apostolus; Inde barbaris nationibus lumen, vt portionem suam Sacerdotibus ex prouentu cinnamomi, & thuris piè segregarent ex *Plinio*. At verò quòad quotam; seu quantitatem determinatam Decimas naturali iure debitas negant; Dictat, & exigit lex naturalis, vt Sacerdotibus congrua sustentatio à fidelibus præbeatur, & planè ratione, qua, & regibus tributa solui præcipit, quam analogiam sacerdotum, & regum in hac parte ponderauit disertissimè *Philo Iudæus*, vnde si non decima, sed minor portio sufficiat, naturali iure decima ipsa non debebitur in ea pręcisa quantitate; soluit quidem in lege naturæ decimas Abraham Melchisedech, at præcipuo Dei impulsu, non quod vlla tunc esset ad quotam huiusmodi obligatio; Gentiles ipsi esto, quod speciali diuino instinctu ad Decimam ex thure, aut manubiis soluendam non fuerint impulsi, at denarii numeri perfectio, de qua eleganter *Philo*, rationis lumine comperta inducere potuit ad Numen ea quantitate colendum magis, quàm alia, at non arguas inde Diuinum præscriptum, aut pręcisum naturæ dictamen, quod decimas sacerdotibus statuat, ex quo alimoniam ipsis præstandam suadet; Nec magis Decimam hanc partem taxauit lex Euangelica, quæ, vt doctè obseruauit *D. Thom.* nil aliud continet nisi præcepta moralia naturalis iuris, & Sacramentorum, at de quota decimarum vnquam, cum hæc ipsa nec naturali iure fuerit statuta; sed sola sustentatio Sacrorum Ministrorum indicta; nec quid ampliùs probant Pontificum canones supra allati, qui asserunt Decimas à Deo institutas,

Var. resol. lib.1. c.17.n.1. & 2.

1.adCorint. c.9.

Tom.1. Annal. anno ? Matth. c.1 1.adThim. c.5.

De Sacerd. honor.

De congress. quær. eius grat.

1. 2. q. 108. Ar.1. & 2.

tutas,

tutas, & esse iuris Diuini fuerunt si quidem sic taxatæ in lege veteri Mosaica; & optima ratione ab Ecclesia denuò confirmatæ, vel quod Decimæ prout dicunt Sacrorum Ministrorum sustentationem, & alimoniam à Iure Diuino sint, secus quoad quotam, & denarium ipsum numerum; qui à merè humano, & positiuo. Ex qua tota doctrina Conuelli tua quidquid de debito decimarum sibi admodum in hoc placens effutiit Auctor eius, quæ nuper prodiit Historiæ circa beneficia Ecclesiastica, qui voluit quod si Clerici Decimas à Iure Diuino sustineat exemplo leuitarum, pati etiam debeant, vt nulla omninò immobilia illorum exemplo possideant ridicula planè ne dicam maligna illatio.

4 Qua consistente planè solida, ac verissima doctrina inferre licet ad solutionem eius quæstionis, quam opinionum varietate exagitant vtriusque iuris interp. An scilicet consuetudine possit abrogari decimarum solutio; Si enim Decimas consideremus pro ea parte, qua ad ministrorum sustentationem sunt institutæ, inanis in contrarium erit quælibet consuetudo, quæ vt potè iuri naturali contraria nullo temporis spatio illud vincere, aut abrogare potest, nisi fortè aliunde Sacerdotibus esset consultum, & aliundè haberent, ex quo se alere, ac substentare possent, tunc enim salua esset naturalis iuris ratio, & constitutio, nec directè cum ipso pugnaret contraria consuetudo; Vnde dicebat *Dominic. à Soto*, quod posset Summus Pontifex nationem aliquam de nouo ad Ecclesiam, & Christi fidem accedentem eximere ab omnimoda decimarum præstatione si tamen aliunde tantundem Sacerdotibus assignaret, ex quo se alere possent; Si verò decimas respiciamus ab ea parte, quę quotam assignat, aut res præscribit, ex quibus sint ipsæ soluendè, vtcumque varietas legatur opinionum; volentibus aliis ęquè à iure naturali esse decimas, & quoad rationem debiti, & quoad quotam, & ideò neutra ratione posse ipsas per consuetudinem abrogari, sed malè; quia & falso nituntur fundamento, quod scilicèt decimæ quòad quotitatem sint à naturali, & Diuino iure; asserentibus aliis personales decimas abrogari posse, at prædiales non item, quia sint istæ à Diuino iure, illæ verò à positiuo, contra quod subsistat consuetudo; sed nutat & hæc opinio, quia abrogata lege veteri per Christi mortem, iam non remanet decimarum quota, nec aliunde probari potest, quam à positiuo iure; Aliis demùm dicentibus, nec quoad ius, nec quoad quotam posse decimas per consuetudinem tolli, non quod quota sit à iure naturali, & diuino, sed quòd licèt sit à iure positiuo, attamen rationabilissima est lex ipsam taxans, vndè opposita, & abrogans consuetudo non poterit esse nisi irrationabilis ideòquè nullius efficaciæ *c. fin. de consuetud.* sic enim argumentatur *Domin. à Soto*, sed parùm solidè, quia supposita congrua ministrorum sustentatione consuetudo alitèr quotam inducens non potest dici irrationabilis; Vnde stante ipsius quotæ assignatione, vt iam conclusimus à solo humano iure, nil impedit, quò minùs contraria consuetudo possit induci, qua caueatur, vt aut quantitate diuersa maiori, aut minori, aut de certis solummodò fructibus decimæ soluantur; dum enim ministrorum sustentationi sit consultum iuri etiam naturali probè erit satisfactum, & ideò iusta aliqua causa poterit reddere rationabilem consuetudinem, licèt sit rationabilis lex ipsam quantitatem determinans; rationabilitas enim dicit respectum

De iust. & iu. lib. 9. q. 4. art. 1. in fin.

pectum

pectum extrinsecum, & pro circumstantiarum varietate mutabilem.

Ex quo eodem fundamento optimè intulit *Couar.* posse Clericos consuetudine eximi, ne decimas personales soluant, quamuis & iure communi id cautum plarique velint in *cap. nouum genus 2. de Decim.* cum tamen si prædia habeant in aliena parochia, etiam si sint Parochi Decimas præstare teneantur; Sic etiam, quamuis certum sit, quod Ecclesia ex prædijs; quæ possidet in aliena parochia teneatur soluere Decimas, attamen poterit consuetudo ipsam eximere; Sicuti quamuis laici teneantur soluere decimas etiam non petentibus parochis, & in eorum horrea ipsos deferre, attamen consuetudo poterit contrarium inducere, in nullo enim ex hisce casibus per eam læditur ius naturale, aut Diuinum, sed eius ratio, & constitutio semper est salua; Quanto autem temporis spatio sit hæc consuetudo metienda; rectè sensit *Couar.* eos reijciens, qui tantùm tempus exigunt; cuius initij memoria non extet, quasi ipsi confundant consuetudinem cum præscriptione, cum tamen maximè differant, & asserens quadraginta annorum spatium ad hanc consuetudinem stabiliendam sufficere, ex apertissimo *tex. im cap. fin. de consuetud.*

5 Indèque haud difficile erit, & respondere quæsito; An scilicet exemptio à Decimis possit præscriptione acquiri? Nam scribentes communitèr segregant Clericos à Laicis; de illis enunciant, eximi eos posse à Decimarum solutione, cum sint ipsi capaces spiritualis iuris; *tex.* expressus *in c. de quarta 4. de præscript.* De istis verò, laicis scilicèt, hanc exemptionem eos præscribere non posse, vt pote qui sint incapaces huiusmodi quasi possessionis, sine qua nequit compleri, immò nec induci præscriptio; Verùm rectissimè *Couaruu.* distinxit ius percipiendi Decimas ex alienis fundis à iure exemptionis à Decimis persoluendis; illius iuris sunt quidem incapaces laici, nec illud præscribere possunt *c. causam*, *quæ 7. de præscript.* huius verò sunt capaces, cum non sit spirituale, aut quasi spirituale, non enim est ius percipiendi decimas, quæ Sacris Ecclesiæ ministris in retributionem spiritualium, quæ opera propria præbent; debentur, nec easdem decimas tanquam verè debitas retinendi, sed ius percipiendi ex proprijs prædijs fructus integros, absque decimarum præstatione, quod ius esse spirituale; aut quasi spirituale nulla sacri iuris constitutione hactenus legitur decisum; aliàs enim fieret, vt laici nulla vel immemorabili præscriptione possent eximi à Decimarum solutione in totum, vel pro parte, quod tamen falsum, est nullum enim temporis spatium potest reddere capacem illum, qui ex natura rei incapax est, vt *not. ad. c. fin. de consuet.* huius autem exemptionis laici non sunt incapaces; itaque meritò poterit laicus exemptionem à Decimis præscribere aut quadraginta annorum spatio cum titulo, aut sine titulo, sed eo temporis spatio, cuius initij memoria non extet, iuxta Bonifacii constitutionem *in c. 1. de præscript. in 6.*

6 An autem priuilegio Summi Pontificis possit induci exemptio à Decimis superest inquirendum; negauit *Couar.* *Num. 10.* esset enim priuilegiũ contra ius naturæ, quod dictat, vt inferiores sacerdotibus suis suggerant ad victum, & substentationem necessaria; Verùm si aliunde haberet sacri ministri, ex quo se alere possent à populo assignatum, nihil est; quod vetet concedi priuilegium, quod in totum, aut in partem à solutione decimarum liberet, iubet enim ius naturale, & Diuinum ali ministros, at

non

non præcisè ex redditibus decimarum, aut alteriùs quotæ à populo constitutæ, vnde si assignentur prædia; non erit cur Decimæ veniant pendendæ, sicut factum in Italia obseruamus; sed hac de re opportunè inferiùs; ad hæc enim examinanda nos rationabilitèr promouit Decimarum origo altiùs deducta; Iam reliqua materiæ capita prosequamur.

7 Et primò; de quibus veniant soluendæ Decimæ; Generalis regula porest constitui, de omnibus rebus Decimas esse soluendas, ex qua manauit vulgata illa Decimarum diuisio, vt scilicèt aliæ sunt prædiales, aliæ personales, & aliæ mixtæ; Prædiales sunr, quæ ex fructibus agrorum soluuntur, qui naturali eorundem concursu, & Dei beneficio proueniunt; Personales sunt; quæ ex industria, lucro, aut labore quæsitis penduntur; Mixtæ verò, ex ijs, quæ partim labore, & industria, partim natura obueniunt, soluuntur, vt Decimæ animalium, & si quæ huiusmodi, & omnes hæ Decimæ soluendæ præcipiuntur; *c. Reuertimini 16. q. 1. c. Non est c. Peruenit; & passim tot. tit. de decim.* Ideoque generale adeò hoc agnouit præceptum *Augustin.* vt dixerit; *Imò, & quod maius est non rerum omnium, & prouentum, sed & ipsorum dierum decimas Deo dare debemus.* Hasque decimas non esse alias, quàm quadragesimale tempus rescripsit *Nicol. 1. Tempore quadragesimæ* (inquit) *quo Deo carnis nostræ Dacimas damus, omni voluptati est renuntiandum.* Omnium ergo, quæ sub cęlo sunt, Decimæ debentur; Prædiales ex frugibus, fructibus, oleribus, fæno; Personales, de militia, negotio, artificio, & ad eas obligantur mercatores, milites, Doctores, Aduocati, *c. Pastoralis h. t.* Mixtæ ex pastu animalium, vt potè fętus, lac, agni, lana, quæ tria Decimarum genera exigi debent, *c. omnes 16. q. 7.* De prædialibus, & mixtis frequentiùs; De personalibus, quatenus vigeat consuetudo, quæ maximè in istis attendenda; Solutio autem decimæ de fructibus facienda est statim, ac sunt collecti, nulla facta expensarum, aut aliorum onerum deductioue *c. cum homines c. Non est in potestate c. tua nobis de decimis*, & de bonis debentur non solùm iam cultis, sed & de noualibus, quæ ad cultum rediguntur, & debentur ei Ecclesiæ, in cuius parochia noualia consurgunt *c. quoniam à nobis eod.* & si suboriatur controuersia, cui ex duabus Ecclesijs debeat soluere decimas Parochianus, qui in vna Ecclesia percipit Sacramenta, in alia verò habet bona; quamuis difficile soluere quæsitum asserat Summus Pontifex, cum hinc inde vrgeant SS. Patrum dicta, attamen concludit demùm seruandam esse consuetudinem, eamque attendendam *c. cum sint homines h. t. c. ad Apostolicæ eod.* quæ quidem in hac materia præsertim ius facit, & optima est legis cuiuslibet interpres *l. si de interpretatione ff. de legib.*

serm. 219. | Ad Consult. Bulg.

8 Ex quibus facile est dignoscere, quinam reneantur soluere decimas tenentur enim fideles omnes cuiuscumq; generis, ordinis, vel gradus, nisi speciali indulto fuerint exempti *c. commissum 4. c. Nuntios 5. c. ex trasmissa, & passim tot. tit. de decimis* adeò, vt nec Iudęi terras colentes ab iis possint se subtrahere *c. de terris de decim.* non quidem ea ratione, quod scilicèt in retributionem tributorum Sacramentorum persoluantur, huius enim non sunt capaces Iudęi aut quicumque extra gremium Ecclesiæ, sed tanquam tributum quoddam reale, quod cum bonis, & fructibus in quemcumque possidentem, aut percipientem migrat;

Deben-

Debentur Decimæ generalitèr Sacris Ecclesiæ Ministris in genere; At ex quo erecta sunt, ac distincta beneficia, singulis Clericis, prout quilibet proprium possidet, ac regit beneficium; & ijs ad summum, qui Sacramenta ministrant, & curam animarum gerunt; vnde quilibet Parochus intentionem suam fundatam intra fines suæ parochiæ habet, nec ad vllum probationis onus obstringi debet *c. à nobis c. cum contingat h. t.* pro personalibus Decimis is, qui Sacramenta ministrat; pro prædialibus is, intra cuius parochiæ fines sita sunt prædia; & inde consequitur, quod laicis hoc ius percipiendi Decimas obuenire regulariter non potest; cum enim sit spirituale, & sic constitutum, & assignatum propter sacramentorum administrationem, sicut ad hoc munus laici sunt omninò inhabiles, ità illius iuris sunt omninò incapaces *c. causam quæ de præscript. c. 2. de iudic. c. quamuis de decim.* ad quem tex. notauit *Gloss.* posse Episcopum laico concedere aliquandò Decimarum fructus ex iusta aliqua causa, ad vitam ipsius laici, vel ad certum aliquod tempus, puta in compensationem operæ pro Ecclesia exhibitæ, & ob insigne aliquod in ipsam collatum beneficium, sed ità, vt non ius decimarum consequatur, sed fructus nomine Ecclesiæ tantùm percipiat; in quem sensum licitè etiam constituuntur laici exactores Decimarum conductionis iure, sicut, & oblationum, quamuis in oblationibus circumspectiùs sit agendum, nec indistinctè laicus quilibet ad id muneris est admittendus, sed cauendum maximè à fallacibus, improbis moribus, aut mendacibus, & impostoribus, qui repellendi omninò erunt; *c. fin. De reliq. & ven. sanctorum c. tuarum, de priuileg.*

9 Verùm illud olim obtinuit, vt scilicet laicis de Ecclesia benemeritis Decimæ in feudum ab Ecclesia concederentur, & licitè, ac validè ab ipsis possiderentur; idque seruatum vsque ad Concilium Lateranense, quod in posterum hoc fieri districtissimè vetuit; & quamuis plura fuerint celebrata Lateranensia Concilia, attamen *Cuiac.* tanquam regulam statuit, vt quoties Concilium Lateranense simplicitèr, & sine aliquo adiecto offendimus, semper intelligere debeamus Concilium Lateranense celebratum sub Alexandro III. Summo Pontifice anno Christi 1180. ad differentiam alterius, quod sub Innocentio III. fuit collectum anno 1215. dictumque Lateranense, quia habitum in Ecclesia, siue Basilica Constantiniana, quæ appellata Lateranensis ex eo, quod ibi antea essent ædes Lateranorum nobilium Ciuium Romanorum; Itaque quicumque laici Decimas in feudum obtinuere ante Concilium Lateranense eas retinere, & potuerunt, & possunt; At post Concilium ipsum nec concedi ab Episcopis, nec recipi, aut retineri Decimæ in feudum à laicis possunt; *tex. in c. cum Apostolica de his, quæ fiunt à præl. c. quamuis c. probibemus de Decim. c. 2. §. sanè eod. in 6.* Neque turbet quod in *d. c. probibemus*: quod est desumptum ex ipsomet Lateranensi Concilio, dicatur laicos cum animarum periculo possidere decimas, quæ habitæ necessariò supponuntur antè ipsummet Lateranse Concilium; nam textus ille accipiendus est de laicis, qui Decimas possidebant alio, quam in feudationis iure; Nisi exponere velimus cum *Couar.* laicos cum animarum periculo decimas possidere, quia maximè tenentur Ecclesijs, à quibus eas recepere, seruitia, obsequia; & ministeria præstare, iuxta feudalium constitutionum leges, quarum trans-

Ad tit. de Cler non resid. col. 2. circa fin.

gressio per omissionem laici ipsius animam in ingens discrimen adducat.

Verùm si qui laici Decimas in feudum habeant antè Concilium Lateranense poterunt eas transferre in Ecclesiam cum consensu, & Decreto Episcopi *c.cum Apostolica, de his, quæ fiunt à Prælatis d.c.1.§.sanè de decim. in 6.* vbi Bonifac. concedit vt possint Episcopi eas in religiosos transferre, non item in alios laicos, quantumuis consentiat Episcopus *d. c.cum Apostolica. Iunc.c.prohibemus de Decimis*; Immò addidit *Couar.* posse Episcopum easdem decimas ante Concilium Lateranense infeudatas, si redeant ad Ecclesiam, aliis iterum in feudum dare, sicut, & aliæ res possunt infeudari; si dubitetur autem, an sint infeudatæ ante Concilium Lateranse, tempus ipsum erit spectandum, quod si immemorabile præcesserit, facta concessio, ante ipsum Concilium Lateranense præsumetur.

10 Ad Coronidem quæri potest; an Clerici & Religiosi teneantur decimas soluere? Et respondendum est affirmatiuè, quatenùs patrimonialia prædia possideant; Nam sanxit Bonifacius VIII. *in c.2. §. pen. de decim. in 6.* Religiosos de prædijs quæsitis, & in posterum acquirendis Decimas teneri persoluere, nisi singulari priuilegio fuerint à Summo Pontifice exempti; quod & *Hadrianus*, ante iam statuerat *in cap. commissum de decim. c. dudum c. ex parte eod. c.quia circa de priuileg.* cum eo tamen moderamine; vt si post concessam exemptionẽ augeantur notabilitèr Monasterii bona, vt scandalum, & detrimentum nimium obueniat iis, qui Decimas exigunt priuilegium non suffragetur sic enim statuit Alexander III. *in c.suggestum. de decim.* Neque dicas, Religiosos non recipere Sacramenta, aliauè spiritualia à parochis, aut ab Episcopo; vnde quasi cessante ratione, cesset etiam quælibet decimarum obligatio; Nam esto quod ius Diuinum eos non obliget, adhuc nihilominùs consuetudo, & ius commune obligat, & meritò; cum enim habeat Ecclesia ius exigendi Decimas ex prædijs secularium, non videtur iustum, quod hoc iure priuetur ex eo, quod bona ad religiosos peruenerint, est siquidem hoc onus reale, quod rem sequitur, ad quemcumque ea perueniant; Sed vrgebis adhuc in puncto Clericorum, quos ad decimas soluendas non obligari, nisi ijs Clericis, à quibus recipiant spiritualia decernit Paschalis II. *in c. nouum genus 2. de decimis*; *nouum genus exactionis est* (ait tex.) *vt Clerici à Clericis Decimas exigant, cum nusquam in lege Domini hoc legamus.*

Difficilis semper visa est hæc auctoritas interpretibus adeò, vt in varios explicandi modos, seu varios intellectus ierint; Aliqui enim voluere Clericos non teneri soluere Decimas ex ijs, decimis; quas percipiunt, suadetque maximè veritatem huius intellectus exemplum, quod affert in tex. Summus Pontifex à leuitis sumptum, qui Decimas ad sui alimoniam assignatas exigentes Decimas non soluebant; Alij dixere Clericos in quantum de Decimis, aut de fundis Ecclesiæ pro spirituali munere accipiunt non teneri soluere Decimas, quia de fructibus huiusmodi iure clericali viuunt; Alij asseruere Clericos eiusdem Ecclesiæ, & de prædijs ad eandem Ecclesiam pertinenribus non teneri soluere Decimas; Alij demùm concludunt accipiendum tex. in fine de Clericis coniugatis, qui ad Decimas teneantur, de alijs verò principium eiusdem tex. *D. Thom.* considerauit Clericos, vt Clericos, & vt bonorum possessores, 2.2.q.87 art. 4. in corp.

quæ

quæ vndecumque possideant; Vt Clericos (inquit) non teneri ad Decimas soluendas etiam ex bonis, quæ vt Clerici possident; Vt Clerici enim tenentur ex munere spiritualia ministrare, qua ratione non soluere, sed exigere Decimas debent, nec vltra pro bonis, quæ eo nomine possident debent obligari; vt sic enim considerati non sunt Parochiani, neque oues, sed Pastores, qui pascentes exigere pro opera, non soluere debent; at verò pro bonis, quæ non possident tanquam Clerici, vtique decimas præstare tenentur; tunc enim non considerantur tanquam Clerici, & Pastores, sed tanquam Parochiani, & tanquam oues, quæ pascuntur, & non pascunt, ideòque contribuere non secus, ac cęteri tenentur; & de Clericis sic sumptis intendit Summus Pontifex *in c. 2.* versu *Illi profectò Clerici*; De Clericis verò, vt Clericis, non vt possessoribus in prima eiusdem tex. parte, qua Clericos comparat cum Leuitis. Quæ de Decimis sint satis dicta.

11 Iam ad primitias, quæ oblationum nomine tanquam generali veniunt; Primitia nil aliud est, quàm pars aliqua ex rebus, quæ primùm nata, aut collecta, & Deo oblata, antequam vsibus nostris, quæ eiusdem speciei sunt, deputentur; Bonos docuit natura Numen bonorum omnium largitorem munere aliquo primo agnoscere, & venerari; Ac ne degustabant quidem nouas fruges, aut vina *antequam Sacerdotes primitias libassent*, inquit *Plinius*, quo ipsum Diuino instinctu primi fratres humani generis Abel, & Cain præstitere, ille de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, hic de fructibus terræ *Genes. c. 4.* & demùm præscripta lege sanciuit Deus; *loquere filijs Israel*, (inquit ad Moysem) *Vt tollat mihi primitias ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas*; Et iterum; *Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filijs hominum tàm de hominibus, quam iumentis, mea enim sunt omnia*, quo respiciens sapiens; *Honora Dominum de tua substantia, & de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus.* Et demùm. *Omnes primitiæ, quas deferunt filij Israel ad Sacerdotem pertinent, & quidquid in sanctuarium affertur à singulis, & traditur manibus Sacerdotis, ipsius erit.* Iam ergo inde (vt plura alia ex diuina lege mittamus testimonia) constant res, personæ, & modus primitiarum. Res enim sunt fruges omnes terræ, & si quę aliæ, quæ recensentur *Exodi c. 25.* Primogenita animalium hodie iure primitiarum non præstantur; *Et qui dabant* (inquit *Hieronym.*) *primitias animalium dabant vnum ex ducentis*; Et si tot capita non haberent secundum proportionem eius numeri soluendæ erant primitiæ. Personæ; quæ dare debent sunt illæ omnes, quæ possident, *Ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas.* (Inquit Dominus. Suntque primitiæ de præcepto, & eas retinentes excommunicantur, *c. præter hoc* §. 132. *dist.* in casu duplici; si scilicèt vigeat consuetudo, eas præstandi, & si ministri eius Ecclesię egeant, & eas petant, alias enim primitiæ sunt solummodo de concilio, vt indicant allata supra Exodi verba; *Ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas.* Et si fortè lapsum sit tempus, cuius initij memoria non extet in non soluendo, ampliùs peti non possunt personæ quibus præstandę sunt primitiæ eædem sunt, quibus, & Decimæ, Sacerdotes scilicet. *Numer. c. 5. c. 1. vers. oportet. 16. q. 7.* Parochi, aliiue Præpositi ijs, qui preces Deo porrigunt, pro rebus eorum, qui primitias offerunt; Habent enim sacræ per-

Lib. 18. c. 2. — *Exod. c. 25.* — *Prouerb. 3.* — *Numer. c. 5.* — *Gloss. ad c. 1. §. his itaque 13. q. 1.* — *Gloss. ad. c. 1. verbo in Primitijs de Decim.* — *Exod. c. 25.* — *Cap. 25.*

sonæ spiritualia fidelibus ministrantes primitias, & Decimas iure Diuino loco prædiorum, quæ non habent eo iure, sed iure humano. *Deuteron.c.*10. primitiæ enim, & Decimæ in bonis Ecclesiarum numerantur præcipuè, *c. causa de V.S.* Quota autem debeat esse primitiarum solutio, taxatum non habemus Pontificio iure, ac proinde non alia statuenda mensura, quàm aut consuetudo, aut pia offerentium liberalitas; vt optimè notat *D. Thom.* & ex D. Hieronymo regeritur *in c.* 1. *de decimis*, vnde standum erit consuetudini, & sacerdos non plus quadragesima petere, nec fideles minùs sexagesima poterunt offerre, quod si in regione non adsit consuetudo, quæ inoleuerit, ac seruetur in proxima regione attendenda erit *c.cum olim de consuetud. c.Catholica* 11.*dist.c. ex parte c. super eo, de censib.*

2.2.q. 86.art. 4.in corp.

12 Iam de oblationibus ad Coronidem; pari censentur iure cum primitijs oblationes, tàm enim quoad prætium, quam quoad magnitudinem ab eodem pietatis officio & pendebant, & pendent; Vnde Gregorius VII. in Synodo Romana relatus à Gratiano in *c.omnis* 69.*de consec.Distinct.*1. *Omnis Christianus procuret ad missarum solemnia aliquid Deo offerre*; Vtitur verbo *procuret*, quod non tam præceptum, quam consilium, & suasionem indicat; earum ritum, vsum; & finem non aliunde meliùs reddere possumus, quam ex *Tertulliani* verbis; Is enim in Apologetico de ipsis sic scribit. *Neque enim pretio vlla res Dei constat; etiam si quod arcæ genus est, non de ordinaria summa, quasi redemptæ religionis congregatur: modicam vnusquisque stipem menstrua die, vel quum velit, & si modò velit, & si modò possit, apponit: nàm nemo compellitur, sed spontè confert. Hæc quasi deposita pietatis sunt; nam inde non epulis, nec potaculis, nec ingratis voratrinis dispensatur; sed egenis alendis, humandisque, & pueris, ac puellis re, ac parentibus destitutis, iamque domesticis senibus, item naufragis, & si qui in metallis, & si qui in insulis, vel in custodijs, duntaxat ex causa Dei sectæ alumni confessionis suæ fiunt &c.*

Cap. 39.

Quæ sanè verba totam oblationum rem pulchrè nobis exponunt. Addemus ex *Baron.* quod quæ à fidelibus offerebantur non statim in Ecclesiam inferebantur, sed foris ponebantur in loco huic ministerio destinato, vt examinari antea posset, an digna essent oblata, quæ Domino repræsentarentur, non enim omnium recipiebantur oblationes, sed eius, qui primùm in catholica esset communione, & vitæ integritate commendaretur.

Tom. 1. Annal. Ann. 57.

Locus, in quem oblationes congerebantur, vt inde ad Altare deferrentur, Gazophylacium, vel etiam secretarium *Possidius in vita Augustini appellat*; Has ergo sic congestas oblationes Diaconus Sacerdoti Deo offerendas exhibebat ad altare; Sacerdos autem præmissis precibus, alijsque ritibus, qui in antiquis liturgiis leguntur, quasi Christi personam gerens, sacrificium conficiebat; Digna ergo oblata à dignis habebantur, *c.vlt.de consec.dist.*1. impia ab impijs, ac proinde respuebantur, *c.non est putanda* 1.*q.*1.*c.miror.*17.*q.*4. Primitiæ, vt plurimum super altare ponebantur, non item vnquam oblationes; vt scribit *Balsam.* Decimarum, primitiarum, & oblationum non erat eadem dispensatio; Primitiæ enim, & oblationes initio erumpentis Ecclesiæ in Episcoporum; Presbyterorum, & Diaconorum vsum conuertebantur; *can.* 3. & 4. *Apostolorum*. Decimæ verò hypodiaconis, & cœteris inferiori-

Cap. 24.

Ad can. 3 & 4. Apostolor.

Lib. 8. constit. c. 36. rioribus clericis dabantur, vt ex *S.Clemente Romano* apertè colligitur, quo tempore vberes admodum fuisse primitias, & oblationes ex fidelium Charitate credendum est, qua refrigescente, ne dicamus, extincta, euanuerunt, remanseruntque solæ Decimæ toti Clero distribuendæ. Ad oblationes reuocari possunt collectæ, quæ in primitiua Ecclesia à fidelibus in egentium fratrum subsidium fiebant, verùm de ijs agere nostræ non sunt modò partes; qui curiosus scire aueat, adeat *Tom. 1. Annal. ann. 44.* *Baron. ex D.Pauli 1.ad Corinth.c.16.* latè, & eruditè tractantem. Nos enim nostra prosequimur.

CAP. IV.

De Beneficiorum Ecclesiasticorum distributione, & collatione.

1 *Ad quem pertineat beneficiorum collatio, memoratur abnormis opinio.*
2 *Diuiduntur beneficia in electiua, & collatiua, & de collatiuis ad rem, & primò de ordinario collatore, siuè Episcopo, siue Capitulo Sede Vacante.*
3 *De Summo Pontifice quoad collationem beneficiorum, & proponitur ac refellitur opinio Francisci Duareni.*
4 *Inquiritur quo iure Episcopus conferat beneficia, & vnde ipsi hæc potestas.*

Onstitutis, & erectis Ecclesiasticis beneficijs iam promouemur opportunè ad eorumdem dispensationem, quę sanè pars potissima est totius materiæ, & praxis rei beneficiariæ; Hæc de regalibus Ecclesiasticæ potestatis, hæc quæ munificentiam, & charitatem Ecclesiasticam exercet, hæc curias frequentes reddit; tolle beneficia, non competat eorumdem distributio, aula vacabit, & erit in curia irreparabilis solitudo. In hac igitur collationis materia tractanda inquiremus primò, cuius sit beneficia conferre, quibus sint ea conferenda, & demùm modum, & stylum in collatione facienda successiuè obseruatum vsque ad hodierna tempora, in quibus quid obtineat diligenter indicabimus.

1 Videamus ergo primò, cuius sit generalitèr beneficia conferre; ac subinde reliqua collationem ipsam respicientia prosequemur; ne autem intactum quidpiam ad rem omittamus; commemorabimus saltem opinionem illam, quam piæ ne dum, sed nec prudentes aures patientèr audire possunt, & cuius auctor *Massilius de Padua*, qui asseruit neque ad Summum *Defensor. pacis. dist. 2. cap 18. & c. 21.* Pontificem Romanum, neque ad aliquem Episcopum, aut singularem personam alicuius Collegij Clericorum pertinere distributionem beneficiorum, nisi generale Concilium, aut fidelis humanus legislator id determinet; sed ad ipsum Legislatorem fidelem iure suo id spectare, vel ad ad eum, in quem Legislator ipse hoc ius, & hanc facultatem transtulerit; Per Legislatorem fidelem ex toto operis sui contextu, intelligit populum, & Regem, aut Principem, in quem populus ipse potestatem transtulerit, Vndè (si eum audias) beneficiorum collatio meri iuris laici, & sæcularis est; & si lubet scire, qua potissimùm ratione ducatur ad obnormem hanc opinionem asserendam, non aliam deprænendas, nisi, confer re hoc ad Reipublicæ bonum, & tranquillitatem, & (si Diis placet) ad fidei tutelam, quasi grex fidelium facile in

in subuersionis fidei discrimen reuocetur si Pontifici Summo, & Episcopis hæc distributio relinquatur; hominis merè politici somnia, quæ se ipsa refellunt.

Beneficium Ecclesiasticum esse ius spirituale ex definitione beneficij iam firmauimus, & ex peruetusta Ecclesiastica disciplina nexum omnimodum inter sacram ordinationem, & beneficij collationem ostendimus, quibus attentis, locus nullus, nullusue aditus superest sæculari potestati, vt se ingerere in eam distributionem valeat; patet id ex primis sacræ Iurisprudentiæ principijs nec in cofutando, aut confirmando immorabimur;

Posito igitur beneficiornm Ecclesiasticorum collationem spiritualis, & Ecclesiastici iuris esse, vt breuiter, sed & recto ordine incedamus reuocabimus ad censum iam supra traditam diuisionem, vt beneficiorum alia sint electiua, & alia collatiua; electiua beneficia sunt (vt indicat nomen ipsum) quorum prouisio, & dispositio ad vniuersitatem Ecclesiasticam pertinet, quæ inconsensu explicando per vota procedit, & hæc consensus declaratio per vota est electio, vnde & beneficia, de quibus hoc modo disponitur, meritò electiua dicuntur, cuiusmodi sunt beneficia Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum; quorum prouisio regularitèr ad Episcopum, & Capitulum simul pertinet, vel ad Capitulum solum; De qua electione agendum nobis modo non est; prostat in libro primo Decretalium *Greg. IX.titulus de elect.* ad quem remittimus; Collatiua verò beneficia illa sunt, de quibus legitimus Ecclesiasticus Superior per collationem prouidet, ac disponit; & de hac collatione agere modò instituimus; inquirentes primò, ad quem ipsa pertineat.

Conferre possunt Ecclesiastica beneficia aliqui ordinario iure, alii vero extraordinario, puta priuilegio, aut consuetudine *arg. tex.in c. à Iudicibus 33.2.q.6.* in quem sensum dici possunt ordinarii collatores, qui ius habent collationis extra Episcopum; *c.3.§.in conferendis de off. ord. in 6. Clem.1.& ibi Gloss. vt lite pend. c.si soli de concess. præb.in 6.*

At verò absolutè loquendo, ordinarium collatorem intelligimus nunc illum, qui ex iuris communis dispositione extra priuilegium, aut consuetudinem confert; Huncque dicimus non esse alium, quam Episcopum in Diœcesi sua, qui omnia beneficia Ecclesiarum sibi subiectarum confert, in quibus institutio, & destitutio præpositosum ad illum pertinet; *c.conquerente de off. ord. c.ex frequentibus c. cum venissent. de Institutionib. c. cum ex iniuncto de Hæret. c. 1. de capell. Monach.* Aurelianense enim Concilium, & est in *c. omnes Basilicæ 16. q.7.* sic statuit. *Omnes Basilicæ, quæ per diuersa loca instructæ sunt, vel quotidiè construuntur, placuit secundùm priorum canonum regulam, vt in eius Episcopi potestate consistant, in cuius territorio positæ sunt*, & Leo IV. *in c.regenda 10.q.1.regenda est vnaqueque Parochia sub prouisione, ac tuitione Episcopi per Sacerdotes, vel cęteros Clericos, quos ipse cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur* Est hæc collatio actus iurisdictionis ordinariæ (sed in eum sensum, de quo mox infra) sed voluntariæ, quæ inter volentes tantum exercetur *c. si tibi absenti de præb.in 6.* & sæpius cum institutione confunditur adeò, vt institutio, & collatio pro eodem nonnunquam accipiantur, vt notat *Lother.* *De re benef.lib.2. q.1.n.15.*

An autem Capitulum, ad quod Sede Vacante deuoluitur Episcopalis iurif-

iurisdictio ordinaria *c. pen. & vlt. de suppl. neglig. prælat. in 6.* possit beneficia, quæ sunt collationis Episcopalis conferre? Negatiuè respondendum est *ex c. 2. ne Sede Vac.* potest tamen instituere præsentatos, quorum institutio ad Episcopum pertineret, si viueret, *c. 1. de institut. in 6.* si quæ tamen essent beneficia, quorum collatio ad Episcopum, simul, & capitulum pertineat vacante sede, suspenso; aut captiuo Episcopo poterit Capitulum ipsum liberè prouidere, *c. si ad Episcopum ne Sede Vacante in 6.* idemque dicendum si capitulum deberet conferre beneficium cum Consilio Episcopi, eo mortuo, aut absente adeò, vt eius reditus breui non possit haberi, non enim propter hoc esset differenda collatio, secus si beneficium esset collationis Episcopalis cum consilio tamen, & assensu Capituli, tunc siquidem Capitulū ipsum conferre non posset *d. c. si ad Episcopum*, quare Capitulum possit instituere, & confirmare, non conferre *vid. Lother. lib. 2. q. 2. n.* 18. Habet igitur Episcopus fundatam intentionem in omnibus beneficiis suæ Diœcesis, & iuris assistentiam sibi fauentem.

3 Ab ordinario, & inferiore collatore conscendimus ad Summum Pontificem Romanum, à cuius consideratione pendet tota praxis hodiernæ collationis beneficiorum, *Franciscus Duaren.* collationem beneficiorum tractaturus Summum Pontificem assumit, ac quærit; an possit ipse omnia beneficia Christiani orbis conferre? Negat apertè innixus per vetustæ Ecclesiasticæ disciplinæ fundamento; obseruat enim Romanum Pontificem potestatem ordinandi Clericos, & Sacerdotes extra suam Diœcesim nunquam sibi vindicasse; nam si primæuam Ecclesiasticam disciplinam spectes, & antiquos canones percurras, reperies Episcopos à Metropolitano suo vna cum comprouincialibus Episcopis ordinari debuisse præcedente electione Cleri, & populi consensu; tata 62. 63. 64. & 66. *Dist.* qua de re à nobis iam supra fusè satis actum; Cæteri verò Clerici inferiores ab Episcopo suo ordinabantur, cum assensu plebis, & non à Romano Pontifice 67. *Dist. per tot.* Cum igitur nunquam fieret ordinatio sine titulo, adeòq; sinè beneficij collatione, iam concludit *Duaren.* extra suam Diœcesim, nec potuisse Pontificem Summum beneficia conferre, vnde sanctiores illi, & antiquiores Pontifices omnem beneficiorum administrationem, ac dispositionem Episcopis in suis prouincijs reliquerunt tanquam re vera; & ipsi essent vnius Vrbis Episcopi, non totius Orbis Domini. Intra hosce limites sequentes postea Pontifices non se continuerunt, sed tanquam Domini, ac Reges omnia pro potestate agere, & totius Ecclesiæ regimen sibi sumere non dubitarunt; & exinde cœperunt liberam omnium beneficiorum distributionem habere, cum alijs Episcopis in eadem concurrere, & eosdem etiam præuenire, vt habetur *in c. cuncta per mundum 9. q. 3. c. proposuit, de concess. præb. c. ad honorem de auct. & vsu pal. c. 1. & c. dudum de præb. in 6. Clem. I. vt lite pend.*

Sac. l. min. benef. 3. c. 1

Moxque institutum (quod antiquis fuit planè ignotum) diplomata expedire, quibus beneficia nondum vacantia mandarentur certis personis conferri; & demùm inductæ reseruationes beneficiorum in mensibus certis vacantium, sicque cum est antiquis canonibus omnia beneficia in eius Episcopi potestate consisterent, in cuius territorio posita essent *c. omnes Basilicæ 16. q. 7.* gliscente Pontificum auctoritate, ea demùm ipsis fuit imminuta, ac fermè adempta;

Hæc

Hæc eſt Duareni ſententia, licèt aliquantò contractior, quàm ſit ſpectes, concludes hodiernam beneficiorum Eccleſiaſticorum diſtributioné nil aliud eſſe niſi meram Summorum Pontificum vſurpationem, ità ſentit *Duaren.* cuius aſſertionem Eccleſiaſticæ diſciplinæ larua perſonatam breuitèr retegemus, & quam iuſtè hodierna beneficiorum diſtributio ſit inuecta facilè apparebit.

Quod ergo Romanus Pontifex ſibi non vindicauerit, hoc eſt non exercuerit ius ordinandi Clericos extra ſuam Diœceſim; ſubſiſtimus, nec inquirimus impenſiùs; at illationem Duareni non admittimus, ipſum, ſcilicèt, hoc ius, & hanc poteſtatem non habuiſſe; potuit etenim habere, & non vti, quia rerum ſtatus, & temporum conditio non permitteret; Verum habuiſſe ſemper, & fuiſſe vſum vel vnus teſtetur titulus, quem ei dedit *Tertullian.* (ib. de pudi[c]. c. 1. in princ.) qui Summum Pontificem Romanum *Epiſcopum Epiſcoporum* appellauit, ac proinde ius ordinandi Clericos ex quacumque Chriſtiani Orbis parte ſemper ipſi competijt, quamuis non ſemper eo vti voluerit, aut debuerit; vt intrepidè conteſtatur *Stephanus Papa* ſcribens Gualberto Patriarchæ, & habetur apud Gratian. *in c. nunc vero 9.q.3. & Nicolaus* Summus Pontifex Michaeli Imperatori apud eundem Gratian. *can. ſeq.* Haud abſimiliter, nec ſemel S. Gregorius Magnus in Epiſtolis ſuis auctoritatem ſupremi capitis in clericos alijs Epiſcopis ſubiectos exercet, iubendo, aut eos ordinari, aut alijs incardinari Eccleſiis, tanquam nulli alligatus legi circa eorundem ordinationes; (ndic. 13. lib. Ep. 30. ib. 1. Ep. 51. n. 9. ib. 1. Ep. 76. ad ind. ib. 3 Ep. 14. nd. 12.) Neque id adeò ſingulare, & proprium Romani Pontificis, quin etiam Primatibus nonnullis præſertim, ſiue iure, ſiue conſuetudine competierit; Epiſcopus ſi quidem Carthaginienſis, qui erat Primas totius Africæ Proconſularis, à vetuſtiſſimis temporibus hoc ius habuit, vt de prouinciis ſibi ſubiectis Clericos aſſumere, & in aliam Diœceſim transferre iuxta exigentiam poſſet; ità firmatum legimus *in can. 45. Concilij Carthaginienſis III. & can. 22. Africani*; qua de re *Theod. Balſam. & Zonar. ad can. 59. & 60. Concilij Carthaginien.* Id ipſum & Conſtantiponolitano Epiſcopo datũ teſtatur *Balſamo* ex Iuſtiniani Imperatoris nouellis Conſtitutionibus, quas ibid. regerit earum ſtatum commemorant; (Tit. 1. Nomocan. c. 26. & canon. 10. 7 ſyn.) eoque iure liberiùs vſum Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quàm Romanum certum eſt, nam Romanus modeſtiùs ſe geſſit, vt ex S. Gregorii ſupradictis Epiſtolis fas eſt obſeruare, ſed Conſtantinopolitanum ipſum ideò vſum, quia priuilegia Romanæ Eccleſiæ ſibi communicata, & in ſe transfuſa profiteretur ex *Synodo Calcedonenſi, & Trullana*; (Can. 28. Can. 36.) Eandem auctoritatem exercuiſſe, & Alexandrinum Patriarcham circa Clericos, qui ad Epiſcopatum eſſent promouendi plura exempla confirmant, & ex eo præſertim, quod *canon. Nicœnus 6.* participem eum facere videretur omnium priuilegiorum, quæ exerceret Romanus Pontifex in Eccleſias ſibi ſubiectas; vnde ſi id iuris aliis Primatibus competiit, nefas eſt ambigere, an Romano Pontifici totius Eccleſiæ capiti competierit.

Corruit ergo tota Duareni illatio, qui ſuppoſito, quod Summus Pontifex ius nec habuerit, nec exercuerit ordinandi Clericos extra Romanam ſuam Diœceſim, deducit nec potuiſſe, aut poſſe omnia beneficia Chriſtiani Orbis conferre, ſicut enim tanquam Succeſſor Petri, & vniuerſalis Paſtor totius Eccleſiæ, ac ordinariorum omnium ordinarius *c. per principalem c. cuncta*

per

per mundum 9. q. 3. Clericos vndecumque sumptos ordinare, itè potuit & potest iure suo, & ex potestatis, qua gaudet, plenitudine, de omnibus beneficijs Christiani Orbis, cui præest, disponere, cum omnibus Episcopis in eorundem beneficiorum collatione concurrere, & quoties ei benè fuerit visum, in eadem ipsos præuenire *c. 2. de præb. in 6. Clem. 1. vt lite pend.* quod quidem facilè nimis negauit *Duaren.* id fieri non posse credens, quod non factum antiquitùs obseruauit. Appositè autem notauit *Lother.* ab initio beneficiorum, & Ecclesiarum œconomiam ità fuisse institutam, vt Ecclesiarum prouisio ad Papam, inferiorum verò ad Episcopum pertineret, *c. omnes 22. dist.* Vnde *Tertullian. Ecclesię quidem, vt Ecclesiæ fiant, ab Ecclesia omnium matre mutuantur fidem. Et S. Cyprian. Ecclesiam Romanam matricem, & radicem Ecclesiarum appellat*; Vtcumque processu temporis sit inducta Episcopatum prouisio per electionem.

De re bene fic. lib. 2. q. 2. n. 2.

De præscript. haeret. c. 20. De Vnit. Eccles.

4 Competijt ergo Episcopo beneficiorum suæ Diœcesis distributio, & circa eam habet intentionem suam fundatam, vt consentiunt scribentes *c. omnes Basilicæ 16. q. 7. c. cum olim de præscrip.* quo iure autem ei competat ingens digladiatio est inter auctores; volentibus alijs eam esse iurisdictionis, & competere ex lege iurisdictionis Episcopalis; at illis obstat, quod Episcopus etiam extra Diœcesim suam beneficia conferre potest *c. post electionem, de concess. præb.* cum tamen extra eã nulla sit iurisdictio *l. fin. ff. de iuridic. omn. iud.* neque admittendum hic effugium de iurisdictione necessaria, & voluntaria, quod scilicet hæc extra territorium possit exerceri, quidquid enim sit de veritate illlus distinctionis, certe quod voluntaria potuerit extra prouinciam exerceri, singulare hoc fuit in Proconsule, vt aduertit *Cuiac.* qui etiam rationes huius specialitatis eruditè assert, vnde illatio, & consequentia minùs concludens est; Aliis verò esse ordinis Episcopalis; quæ tamen opinio exploditur expressè ex *tex. in c. nosti de elect.* ex quo electus statim, ac confirmatus est, præbendas, & beneficia conferre potest; cum tamen nondum supponatur consecratus; at rationabiliùs est competere à lege citra iurisdictionem, & imperium, sicut de tutoris datione loquitur Iuris Consultus in *l. muto §. tutoris datio ff. de Tutel.* quam (ait) neque imperii, neque iurisdictionis esse, *sed ei soli competit, cui nominatim hoc dedit vel lex, vel Senatusconsultum, vel Princeps.* Quod quidem ipsum sensit *Ant. de Batr.* dum dixit collationem beneficiorum in Episcopo non esse propriè iurisdictionis, sed accidentalis potestatis eodem tempore impressæ, quo imprimuntur iurisdictionalia, sed ex legis concessione speciali *d. can. omnes Basilicæ 16. q. 7.* neque enim implicat, vt aliquid competat iure Magistratus, & simul lege, puta, illa ipsa lege, qua Magistratus constitutus est; quæ ratio est, vt quamuis iurisdictionalia omnia transeant in Capitulum Sede Vacante non transeat tamen beneficiorum collatio, vt iam supra innuimus; Hæc tamen distributio facta intelligitur sine vlla supremæ potestatis Pontificiæ imminutione, vnde ea nihilo refragante potuit nihilominùs Summus Pontifex beneficia, quorum collatio regulariter ad Episcopum pertinet, sibi reseruare, prout de facto sibi reseruauit; Et quia hæc ipsa reseruatio (vt iam diximus) est tota praxis hodiernæ distributionis beneficiarię, de ipsa separatim agemus, & per excursum, ne ad tædium excrescat huius capitis moles.

Ad lib. 1. Pand. li ad edic. 1 fin. ff. de iurisd.

Consil. 19. n. 20.

De Reseruationibus Pontificijs. Excursus.

1 *Quid sit reseruatio ex aliorum definitionibus, & explicatur definitio Lotherij.*

2 *Reseruationis diuisio in generalem, & specialem; & quæ generalis, quæue specialis.*

3 *Qui reseruationis effectus, & quales, enumerantur.*

4 *Agitur de affectione tanquam singulari effectu reseruationis, & ipsa exactè declaratur.*

5 *Praxis reseruationis proponitur, & earum historia, atque progressus, & primò quòad Ecclesias Cathedrales.*

A THEORIA, & doctrina Pontificiæ reseruationis exordiemur, & ab eo ad praxim, & historiam recta methodo descendemus, auspicantes à definitione.

1 *Gonzales* reseruationem ità primò definiuit. *Est alicuius beneficij Ecclesiastici vacaturi per habentem potestatem ad se facta auocatio*; Quam definitionem probauit, & *Augustin. Barbosa*. Verùm peccat hæc definitio, quia cum reseruatio sit duplex generalis alia, & alia specialis, assignat ipsa specialem quidem, at non generalem, quam inquirimus; Ideò defectum hunc obseruans idem *Gonzal.* aliam immediatè attexuit; quod reseruatio sit *prouisionis Ecclesiasticorum beneficiorum in certis mensibus vacaturorum ad se generalis facta aduocatio*. Missis aliorum vetustiorum (si quæ sint) definitionibus; *Lother.* quo nemo meliùs, & exactius, cum quoad Theoriam, tum quoad praxim rem beneficiariam tractauit, ità reseruationem definit. *Est interdictum Papæ factum inferiori circa vsum potestatis ordinandi beneficia gratia prouidendi benemeritis.*

Ad reg. 8. Gloss. 31. n. 1.

[illegible] Eccl. Vn. lib. 3. c. 13. n. 18.

Nu. [illegible]

De re benef. lib. 2. q. 26. n. 1.

Percurramus cum eodem auctore singulas definitiones partes, & tota materiæ doctrina elucidabitur. Dicitur ergo primum, quod sit *interdictum*, & est in definitione loco generis; hoc est prohibitio, siue inhibitio, in hoc si quidem tota reseruationis efficacia posita est; si enim inferior contra huiusmodi inhibitionem, siue interdictum conferat, eius prouisio præsumpta, siue attentata, adeoque insubsistens censetur, & est; in ijs verbis in fine, *conferre alicui, seu aliquibus non præsumat c. inter cętera 17. de præbend. apud Greg.* Et hic effectus aliunde non nascitur, quam ex illa inhibitione, siue interdicto, quod quidem siue sit factum cum decreto irritanti, siue sine eo, nihilominus suum pariet effectum; Verùm quia valde interest, an alterutro modo fiat, vtroque modo factum breuitèr expendemus; reseruatio igitur simplicitèr facta, & sine adiecto decreto irritante, operatur intentionem reseruantis, vt scilicèt annullet prouisionem ab inferiore factam tanquam factam sine auctoritate, cum eius facultas sit elisa per consolidationem factam in Papa reseruante; Vndè hæc nullitas nascitur ab interdicto illo, siue sit explicitè factum in reseruatione, puta quia dixerit Papa *interdicimus*, aut *prohibemus*, siue implicitè tantùm, quia scilicèt dixerit solummodò *reseruamus*, semper enim suum operabitur prohibitionis, & nullitatis effectum, vt optime notarunt *Host. & Io: Andr.* Si verò facta fuerit reseruatio cum decreto irritante, cum addat decretum ipsum aliquid supra reseruationem, aliquid etiam virium

Ad c. inter dilectos 11. n. 14. de Excess. Prael. And. nu. 16.

rium

rium, & efficaciæ ijdem adijciet, & erit, vt scilicet non solùm inficiat titulum, sed etiam possessionem afficiat ità, vt nullum acquirat colorem possessor, vnde si foret fortasse spoliatus, non posset restitutionem petere, nec deberet restitui cum nusquam fuerit possessor; quod enim iactatur axioma, quod scilicet reseruatio impediat spoliati restitutionem, non de qualibet reseruatione accipiendum est, sed de reseruatione facta cum adiecto decreto irritante; Nec est difficilis ratio, propter quam plus operetur facta cum decreto irritante, quam facta sine eo. Nam cum reseruatio est sine decreto, etiamsi sit cum inhibitione expressa, adhuc potest allegari ignorantia, super qua interim dum contenditur, color aliquis nascitur in titulo, qui capacem reddit spoliatum saltem restitutionis; & quamuis reseruatio, licèt simplex possit huiusmodi colorem excutere, attamen, virtus eius reperitur retusa, & quodammodò mortificata propter ignorantiam, quam prætendit, ac profitetur inferior.

Vbi verò reseruatio habet decretum irritans ignorantia non est allegabilis, quia decretum afficit etiam ignorantem; quæ fuit doctrina *Glossæ*, & aliorum apud *Gonzal.* qui limitat hanc vim decreti, quatenus sit factum à solo Papa, non item ab alio, puta Legato à Latere; Et quamuis Romanum Auditorium censuerit aliquando Decretum irritans afficere etiam ignorantem tunc tantum cum est adiectum reseruationi certi beneficij, vel reseruationi generali, sed clausæ in corpore iuris; attamen ex decisionibus eiusdem Auditorij ampliauit *Lother.* etiam si sit adiectum reseruationi generali, dummodo reseruatio ipsa ità notoria sit, vt eius ignorantia prætendi non possit; Hæc obiter, sed non extra rem de-

Ad c. suo tempore in verbo promissionem de elect. in 6 Gloss. 67. n. 17. Puteus lib. 3. Decis. 160.

virtute decreti irritantis reseruationi adiecti. Iam prosequamur definitionem, ait ergo, est *interdictum Papæ*; ideò *Papæ*, quia ipse vnus hasce reseruationes facere potest; cum ipse si vnus in tota Ecclesia supremus, penès quem potestatis plenitudo, à qua tota reseruandi potestas omninò pendet ex iam dictis, indeque respectu eiusdem reseruantis duplex nascitur reseruatio; Aut enim fit reseruatio ad beneplacitum Summi pontificis reseruantis, & tunc reseruatio ipsa est temporalis, & ad summum vsque ad ipsius mortem duratura, qua superueniente terminatur eius beneplacitum, & cum vita expirat, *l. 4. ff. locati.* Si verò reseruatio fiat Apostolicæ Sedi, & successoribus in ea, tunc reseruatio est perpetua, nec tam Papa, quam ipsius sedes ex lege perpetua conferre intelligitur *c. si gratiose de rescrip. in 6. & ibi Gloss.*

Pergit definitio, & ait, *circa vsum potestatis*, quia per reseruationem Pontifex non tollit radicitùs potestatem Episcopis, aut alijs collatoribus inferioribus, sed ea in habito suo remanente vsum, actum, & exercitium eius solummodo suspendit, & impedit, qui quidem, est proprius, & naturalis ipsius inhibitionis effectus, sicut à Iudice appellationis respectu iudicis à quo fieri videmus, eius enim inhibitio ligat, & suspendit, non tollit iurisdictionem; idque facit Papa sine alicuius inferioris iniuria, vtitur enim iure suo; quia totum ius conferendi in ipso tanquam in fonte fundatur; nititur si quidem hæc reseruandi facultas fundamento principatus Ecclesiç, qui ità est institutus, & collocatus in Petro, & eius successoribus, vt ab ipso tanquam a capite in reliqua corporis membra dimanet; ex quo principio fit, vt quando Papa sibi reseruat, non adimat inferioribus habitualem potestatem, sed sub-

substrahat influxum suum, & cesset diffundere, quo influxu cessante tanquam capitis in membra, membra ipsa destituuntur proprio actu remanente adhuc radicali potentia, & ideò reseruans nihil adimit, sed impedit, aut suspendit. Sed instabis; esto quidem, hanc conferendi facultatem à Papa in inferiores deriuatam, attamen vbicumque agitur de communicatione; & concessione iam facta, & de eius reuocatione, materia videtur aliquid odij inuoluere, vnde nec adeò rationabile, aut iustum ipsam admittere; Verùm aduertendum est, communicationem illam, siuè diffusionem potestatis tanquam à capite in membra, & à Papa in inferiores collatores, non fieri in gratiam inferiorum collatorum, sicut factum obseruamus in beneficio Principis, quod respicit meritum ipsius recipientis, *l. 1. vers. nam quod Princeps ff. de const. Princip.* sed in gratiam, & in fauorem ipsius Papæ diffundentis, qui alias reggere commodè totum Ecclesiæ corpus, cuius ipse est caput, non posset; & ideò communicatio hæc rationem quandam mandati habere videtur, quod à nutu, & arbitrio mandantis pendet, *l. si mandasse ff. mand.* Vnde, & consequenter fit, reseruationes non posse dici absolutè odiosas, eo quia detrahant ordinariorum facultati, præcipuè si sint generales; nec adeò propriè reseruationem à nonnullis definiri, quod sit auocatio potestatis, nisi auocationem ipsam interpretemur non formaliter de potestate, sed de vsu, & exercitio ipsius potestatis; & ideò optima ratione dictum in definitione reseruationis, *circa vsum potestatis*, subditur in eadem definitione, *ordinandi beneficia* quia interdictum, siue inhibitio Papæ à reseruatione proueniens respicit omnem modum disponendi de beneficijs, ac proindè inferiori non solum intelligetur impedita collatio, sed & vnio, vel si quis aliùs modus, quo valeat de beneficio in sua Diœcesi disponere; clauditur demùm definitio per ea verba, *gratia prouidendi benemeritis*. Quia reseruationum omnium, quæ à Summo Pontifice fiunt, is est finis, vt scilicet per eas consulere valeat benemeritis de Ecclesia, de Catholica fide, de curia, de se ipso.

2 Reseruatio sic definita diuiditur tanquam genus in species; Vt scilicèt alia sit generalis, & alia specialis; generalis reseruatio non vno modo fit; Aut enim est beneficiorum omnium, quæ in aliquo certo loco vacauerint, veluti in Curia Romana, vel apud Sedem Apostolicam, quæ quidem est reseruatio omnium antiquissima, & clausa in corpore iuris *c. 2. de præbend. in 6.* quamuis enim sit restricta ad certum modum, vel ad certa beneficia respectu loci, qui nihilominùs omnia huiusmodi beneficia complectitur hinc est, quod meritò dicitur generalis; qua ratione dicitur & generalis reseruatio, vbi Summus Pontifex sibi reseruat omnia beneficia, quæ vacauerint per assecutionem alterius à se collati, vt in *Extrauag. ad regimen. de præbend.* vel vbi sibi reseruat omnia beneficia Cardinalium, aut familiarium suorum, vt in *d. Extrauag. ad Regimen.* hæque omnes sunt reseruationes generales.

Speciales verò ex opposito facilè assignantur, quamuis enim inter auctores aliqua sit varietas, volentibus nonnullis illas esse speciales quæ fiunt per regulas Cancellariæ Apostolicæ, attamen verior, & magis genuina ex vi verbi est illa assignatio, vt scilicet speciales illæ dicantur, quæ fiunt de certis beneficijs, siue pro certis personis, siuè demùm de certo numero benefi-

De benef. p. 5. c. 1. n. 60. ansi benef. c. 21. n. 24. neficiorum, vt pluribus congestis sensit *Garz.* & ante eum *Tholos.* Non loquimur de reseruationibus specialibus, quæ fiunt in fauorem certæ alicuius personæ, quæ dicuntur expectatiuæ, quia sunt sublatæ per Concil. Trident. *Sess. 24. de ref. c. 19.*

3 Quæcumque autem sit reseruatio suos ipsa operatur effectus; quos recensebimus immorantes circa illum, qui potior est; Primus ergo effectus ex definitione ipsa statim conspicitur, non vt adimat facultatem, seu ius conferendi ordinario, siue inferiori collatori, sed quod conferendi vsum impediat, aut elidat, siue sit reseruatio simplex siuè facta cum decreto irritante, vt iam diximus, & si inferior ea vigente conferat, collatio eius præsumpta, siuè attentata erit *c. vt nostrum de appellat. c. si eo tempore de elect. in 6.* Non consideramus effectum alium, vt scilicet reseruatio impediat mandata de prouidendo, nisi in mandato de prouidendo fiat specialis, & expressa mentio ipsius reseruationis, quia cum (vt iam diximus) mandata hæc de prouidendo, & gratiæ expectatiuæ sint sublatæ, iam cessat cum ipsis & hic effectus; Vnde assumemus tertium effectum planè considerabilem, qui est vt reseruatio beneficium afficiat.

4 Est affectio singularis quædam passio Ecclesiastici beneficij, quæ in sui ratione formali differt à reseruatione, sed in effectu coincidit cum reseruatione ipsa ità, vt affectio sit reseruatio, non autem omnis reseruatio sit formalitèr affectio, quamuis reseruatio affectionem operetur, & indicat; Vnde inter reseruationem, & affectionem differentiam geminam assignauit *Gonzal.* ex cuius vtriusque declaratione discrimen emicat inter vtramque. *Ad reg. 8. Gloss. 52. n. 1.*

Prima est; quod reseruatio supponit actum verbalem, & expressum Summi Pontificis, qui aut constitutionem aliquam reseruantem edat, aut singulariter vtatur verbo *reseruamus*, tuncque facta explicita reseruatio intelligitur. Affectio vero respicit actum realem, siuè factum ipsius Summi Pontificis, per quod factum inducitur tacita reseruatio; vt si manum apponat super dispositione alicuius beneficij, tuncque consurgit affectio, per quam impediuntur inferiores collatores, quo minus se ingerere valeant; & ex hac principali differentia consequitur & alia, quod scilicet quando Papa manum apponit non est necessaria aliqua inhibitio, aliquodue decretum, factum enim ipsum satis per se operatur. At vbi fit reseruatio necessaria omninò sunt verba, inhibitio scilicet ipsa, & decretum sine quo non solùm reseruatio ipsa non ligat, immò neque facta potest intelligi.

Neque est ipsa affectio merum scribentium commentum; sed innititur aperta iuris auctoritate; & primò *tex. in c. vt nostrum 56. de appellat.* vbi aduocante sibi Summo Pontifice negotium aliquod, ligantur manus inferiorum, vt nihil per ipsos in eadem causa, validè possit fieri; Vnde illatio ad affectionem rationabilis potest fieri; at expressè in puncto affectionis, *tex. in Extrauag. ad Romani §. Romani de præbend.* cuius sar erunt reddita verba. *Romani Pontificis manus appositionem tantæ efficaciæ, tantæque virtutis existere, vt si literæ Apostolicæ super prouisionibus beneficiorum ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum facultatem tamen prouidendi de beneficijs taliter reseruatis quibuscumque alijs fuisse adeptam, & remanere semper affecta, nullamque de illis pratèr Romanum Pontificem ea vice disponere potuisse, nec posse harum serie decernimus, & declaramus.*

Indeque si facta fuerit collatio per Sum-

Summum Pontificem, vel per legatum eius, eaque non teneat, vel propter subreptionem litterarum, vel propter inhabilitatem prouisi, aut aliam quamcumque causam ligatæ erunt manus ordinarij ità, vt conferre idem beneficium non possit tanquam affectum; causas singulares, propter quas inducatur affectio enumerat per illationes *Gonzal.* & post eum *Augustin. Barbos.* qui & sigillatim eas regerit, à quibus recensendis consultò temporamus tanquam praxim respicientibus; Verùm pro regula theorica dabimus, quod tunc manus apposito Pontificis Summi inducat affectionem, & liget, quandò manum apponit ad effectum conferendi. Nam si apponat ad alium effectum neutiquam ligantur manus ordinarij, quia limitata manus appositio limitatum debet parere effectum. *l.age c.de transac.* vt limitando docuit *Gonzal.* & per plures limitationes discurrit. Theoria reseruationum sic præmissa, iam nunc ad historiam, & praxim eorundem accedamus.

sup. n. 9. & sqq. Eccl. Vo. c. 13. n. & seq.

sup. n. 38. sqq.

5 Præmittemus tanquam reseruationum fundamentum, quod omnium Ecclesiarum dispositio, ac beneficiorum distributio ex primæua Ecclesiæ institutione radicata est, & constituta in Summo Pontifice tanquam capite, & ordinario *c. 2. & ibi Gloss. de præb. in 6. Clem. 1. eod.* Hocque tanquam fundamentum supponunt omnes de reseruationum materia tractantes. Hanc facultatem siue dispositionem communicauit Pontifex cœteris inferioribus, at eo modo, quo sol cœteris astris mutuatur lumen, sine vllo scilicèt suæ lucis, siue auctoritatis dispendio; Vnde procedente tempore, pro varia Ecclesiastici regiminis exigentia variandum etiam circa Ecclesiarum, & beneficiorum distributionem necessariò fuit.

Modum præficiendi Episcopos, & Cathedrales Ecclesia prouidendi iam indicauimus supra, vt scilicet ad electionem cleri iuncto plebis consensu Episcopus vacanti Ecclesiæ præficeretur, qui subinde à Metropolitano suo confirmatus à comprouincialibus Episcopis Synodali Conuentu ordinabatur ad minus à tribus Episcopis, reliquis siuè præsentibus, siuè absentibus per literas consensum suum accommodantibus. Hic modus prouidendi restringit cępit propter turbas, quæ facilè nimis ob populi concursum excitabantur; Vnde cęperunt Episcopi institui ad electionem Cleri, sed præcipuè cum assensu Collegij illius Ecclesiæ, cui præficebantur, sine cuius voluntate certa nihil actum censeretur, *c. 1. de elect.* addito insuper voto omnium religiosorum *c. sacrorum c. obeuntibus 63. dist.* qui modus anno circiter 1174. obtinebat, fuit subindè hic prouidendi modus redactus ad solum Capitulum, & Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, omnibus alijs exclusis, nisi alicubi aliud exigeret consuetudo; quam eligendi formam costituit Innocentius III. anno 1198. *c. cum Ecclesia Sutrina 3. de caus. poss. & propr.* & confirmauit generale Lateranense Concilium sub eodem Innoc. celebratum anno 1215. omnia ad eam requisita, atque seruanda præscribens *c. quia propter c. ne pro defectu c. in Genesi c. cum terra c. Ecclesia vestra c. cum in cunctis c. cum Ecclesia Vulterana de elect.* Hicque eligendi modus iuris communis nuncupatur inter decretales Gregor. IX. passim regestus; sed demùm & hic modus expunctus est tunc primùm, cum Clemens V. anno 1305. & primo sui Pontificatus, curiam Romanã, & omnium negotiorum molem Auenionem transferre aueret Burdegalensem Ecclesiam vacantem per sui assumptionem ad Pontificatum, nec non Patriarchales,

Archie-

Archiepiscopales, & Episcopales, omniaque beneficia siue cum cura, siue sine cura Sedi Apostolicæ, & sibi reseruauit; confirmauit Ioann. XXII. anno 1322. per Extrauagantem constitutionem suam non impressam, & ad biennium restrinxit, sed de biennio in biennium renouando vsque ad finem vitæ suæ produxit; idipsum factum obseruamus & à Benedicto XII. in Extrauag. *Ad regimen. de præbend.* anno 1335. & à Clemente VI. per Extrauag. non impressam anno 1343. omnia prædecessorum statuta innouando, & extendendo; Idque actum iure, & sine alicuius iniuria, quando vtatur Summus Pontifex plenissima potestate sua, & rectum Ecclesiæ regimen id exposcere fuit visum, vt totiùs, & aptiùs Ecclesijs consuleretur, quamuis non omnia aliquando nosse possit Pontifex ab aliorū relationibus pendens; Perdurat, & perdurabit hic eligendi modus, quem tamen meliorem agnoscimus, quam si Ecclesiarum Collegijs restitueretur electio, quæ demùm in factiones, & schismata redigeretur. Hæc est ergo Ecclesiarum, & Episcopatuum reseruatio.

Quoad alia verò beneficia; supposita connexione, quam aliàs ostendimus habuisse sacram ordinationem cum titulo ità, vt nemo ad sacros ordines promoueretur, cui & titulus in Ecclesia, siue ministerium non assignaretur, certè ad Episcopum, cuius semper fuit ordinare in sua Diœcesi, spectauit assignare & ministerium, cui victus respondebat ex prouentibus Ecclesiasticis, vnde diuisis subinde bonis, assignataque sua portione vnicuiq; ministranti, erectisque beneficijs certè ad eumdem Episcopum beneficiorum etiam collatio pertinere debuit, & de facto pertinuit, non imminuta tamen Summi Pontificis suprema potestate circa eadem beneficia *Arg. tex. in c. dudum & in c. 2. de præb. in 6.* per quam posset etiam sine vlla inferiorum negligentia, etiam antequam vacarent de ipsis disponere; huncque quadrifariam exercuere Pontifices primùm per mandata, ac monita de prouidendo vacatura ad fauorem certæ alicuius, ac idoneæ personæ, & si pro alia priùs scripsissent. Innocentius III. in *c. constitutionibus de rescrip.* anno 1200. neq; antea huiusmodi mandatorum vllum intuemur vestigium, vt inquit *Io: Andr. ad c. duobus de rescrip. in 6. Honor. in c. Capitulū de rescrip. Greg. IX. in c. ex insinuatione eod.* Secundò per mandata gratiosa præceptiua, & indistincta, datis etiam executoribus ad vacantia beneficia, quæ forma demptis monitorijs est etiam adhuc in vsu. *Alex. III. in c. pro illorum de præb. Innocent. III. in c. proposuit de conceß. præb. Honor. III. in c. cum dilectus de præb.* Tertiò per eadem mandata ad præbendam, vel dignitatem, quam prouisus duceret acceptare. *Innocent. IV. in c. 1. de conceß. præb. in 6.* addita etiam clausula, quam intra mensem duxerit acceptandam; *Clem. V. in Clem. 1. §. 1. de conceß. præb.* & tunc introductæ expectatiuarum formulæ, sed raro concessæ, primùm rogando, deinde præcipiendo, & demùm executores dando. *c. pro illorum c. dilectus il 2. & 3. de præb.* *Vid.*

Sed tamen reseruationes beneficiorum à Summis Pontificibus nondum fiebant; solummodò tempore Innoc. III. factam reseruationem obseruamus aliquam specialem super primo vacaturo pro certa persona *ex c. cum dilectus de iure patron.* Vsu subinde fuit introductum, vt beneficia, quæ vacare contingeret apud Sedem Apostolicam Summi Pontificis collationi reseruata intelligerentur quam consuetudinem

dinem *Clem. IV.* constitutione sua confirmauit in *c. 2. de præb. in 6.* eamque extendit *Bonifac. VIII. in c. præsenti eod. tit.* aduacantia intra duas diætas extra Curiam, idque vt occurreret ordinariorum astui, qui procuratores in Curia constituebant ad hoc præcisè, vt beneficia eorum nomine conferrent, & summum Pontificem præuenirent. *Gloss. ad c. 3. in verb. per se ipsos de præb. in 6.* Demùm *Ioannes XXII. in Extrauag. ex debito de elect. & Benedic. XII. in Extrauag. ad regimen. de præb.* reseruarunt Apostolicæ Sedi omnia beneficia electiua, & ea, quæ per obitum Cardinalium, & quorumcumque officialium Romanæ Curiæ vacarent. Verùm cum Extrauagantes istæ essent temporales, & cum vita suorum auctorum expirassent ab Innocentio VIII. & alijs successoribus eædem reseruationes auctæ, & declaratæ fuere, ac demùm ad certas regulas redactæ, quæ dictæ sunt regulæ Cancellariæ Apostolicæ, quæ per Summos Pontifices postridiè assumptionis suæ conduntur, & per eorum vitam durant, nec vltra; inter quas (ad rem nostram) præcipua est octaua, quæ inter regulas Sanctissimi Papæ Clementis X. nunc fęliciter Ecclesiæ præsidentis, est nona, per quam sibi reseruat omnia beneficia vacantia in octo mensibus anni, relictis inferioribus, & ordinarijs collatoribus mensibus quattuor, qui sunt Martius, Iunius, September, & December; extra quos quattuor menses ligata est potestas cuiuslibet inferioris collatoris, qui si conferat, nihil agit; Nisi acceptet alternatiuam, quam exhibet vnicuique Episcopo Summus Pontifex in eadem regula; largitur enim duos ex suis octo mensibus ità, vt sex menses competant etiam Ordinario, sed sub ea conditione, vt assiduæ in Diœcesi sua resideat verè, & persona-liter; tuncque alternatim disponuntur menses, vt Ianuarius sit Pontificius, Februarius Ordinarius, Martius, qui extra alternatiuam est Ordinarius, acceptata alternatiua sit Pontificius, Aprilis Ordinarius, & sic successiuè, & alternatim vsque ad finem anni.

Hanc alternatiuam acceptat (si velit) Episcopus si sit personalitèr Romæ præsens in Dataria Summi Pontificis, si sit absens per literas directas ad Datarium, quæ literę in libro ad id assignato regeruntur, & ex tunc, & non antea incipit gaudere beneficio alternatiuæ, quæ cum detur per modum contractus in præmium incessantis, & assiduæ residentiæ arctè adeò obligat acceptantem, vt in mense alternato præsens in Diœcesi esse debeat non solùm in principio mensis, sed etiam tempore vacationis beneficij in eodem mense, quod si post vacationem, vel modicum recesserit, sit maximè dubium, an alternatiuam amittat, in quo dubio Rota Romana suspensa remansit, & iussit omninò concordari, vt scribit *Lother.* qui doctè defendit primari Episcopum in eo casu alternatiua per plures rationes hic non transcribendas; plura apud eundem, & apud *Garz. & Gonzales* tractantur, & disputantur circa hanc Episcoporum alternatiuam, quæ nos omittimus contenti sola reseruationis notitia, quam intendimus, & non vltra, cui appendicis ergo adnectemus aliquid de reseruatione Annatarum ex beneficijs Ecclesiasticis à Summis Pontificibus facta; Qui curiosiùs annatarum originem sunt serutati principium earundem nimis odiosum petiuere; ab Antonino scilicèt Episcopo Ephesino, qui ordinationes Episcoporum faciebat exigens valorem annuum, *pro modum reddituum*, inquit *Palladius*, *in vita Chrysostom.* qui Ephesi Concilium cogit, vt labem hanc in Eccle-

Lib. 2. q. 40. n. 90.

Ecclesia pullulantem comprimeret, & re ipsa damnatus fuit hic abusus tanquam diuinis institutis omninò contrarius; ordinati sic Episcopi fuere depositi, quamuis se excusarent, quod pecuniam soluissent iuxta consuetudinem, & insuper indultum ijsdem fuit, vt aurum repeterent ab hæredibus Antonini, qui pendente iudicio decesserat, quandoquidem muliebre etiam aurum se tradidisse fassi fuerant, vt ex verbis Chrysostomi in Synodo refert *Baron.* Malum hoc, quod in Ecclesia serpebat, eliminare omninò studuit, *Concilium Calcedonense Can.* 2. depositionis pœnam statuens Episcopo, qui per pecuniam ordinationem Episcopi, aut alterius cuiuscumque Clerici ausus esset; Anathema addidit Gennadius Constantinopolitanus Patriarcha in patriarchali Synodo anno 469. abrogata radicitùs consuetudine, quæ in prouincia Galatiæ inualuerat. Concessit Iustinianus 80. annis posteà constitutione sua, vt Episcopi post peractam Ordinationem certam pecuniæ quantitatem persoluerent pro inthronizatione sua, quam Iustinianus inthronistium vocat, & *Iulianus antecessor* Cathedraticum, quæ Archipresbytero, & Archidiacono ordinatoris soluebatur, & diuidebatur inter Episcopos, qui aderant ordinationi, inter Clericos, & Notarios, qui ministrabant, & diplomata conficiebant; abrogata consuetudine, quam inuexerant Episcopi, vt ab Episcopis à se consecratis aliquam pecuniæ summam exigerent; taxauit & *Alexius Comneuus* constitutione sua quid accipere possent Episcopi pro clericorum qualibet ordinatione; quæ omnia expunxit S. Gregorius Magnus in Synodo Romana sub Mauritio, permittens, vt post factam ordinationem, & receptũ pallium aliquid sponte oblatum, & ex nulla præcedente conuentione recipere liceat; & habetur in *c. nouit.* 100. *dist.* & *in c. si quis Episcopum* 1. *q.* 2. post Synodũ incubit attentè S. Gregorius, vt consuetudinem hanc, quæ in Occidente vigebat, euelleret, vt passim ex Epistolis suis videre est, adeòque profecit, vt quamuis in Oriente, non cessarent Metropolitani à recipiendis iuribus Entronisticis iuxta Iustiniani constitutionem, cauerent saltem, ne inde recepti prouentus in alios, quam pauperes Clericos dispensarentur; sic enim in mandato, quod dari solebat Metropolitano, cum ordinabatur, legimus. *Atq; hanc ob causam statuimus, vt inthronismus, quem vocant, non ei, qui ordinat Episcopum (absit, vt hoc fiat) sed pauperioribus Clericis, vel alio quodam Ecclesiastico munere fungentibus, ratione facultatum Ecclesiasticarum habita, detur.* Et tempore Zachariæ Romani Pontificis obseruabatur, ne quidpiam pro literis confirmationis, aut pro pallio reciperetur, & cum Bonifacius Apostolicæ Sedis legatus ei scripsisset imputari hæc Romanæ Sedi, refellit rescribens; *Fastidiosum à nobis, & iniuriosum suscipitur, dum illud nobis ingeritur, quod nos omninò detestamur; Absit enim à nobis, & à nostris Clericis, vt donum, quod per Spiritus Sancti gratiam suscipimus, pretio venundemus.* Sed tamen repullulasse consuetudinem post S. Gregorium, & Zachariam indicat *Iuo Carnot.* Epistola, qua respondet Richardo Legato Apostolico; & quæ scripsit *Durand.* de Cardinalium cætu, qui vnà cum Papa certam portionem exigeret à Prælatis, qui promouerentur, non sine respectu ad beneficij valorem; sint quidem hæc verissima; Non tamen eò referenda annatarum origo; absit, vt credamus earum fuisse exemplar Simoniacam labem Antonini Antiocheni, quæ in Ephesina Synodo à Chry-

Tom. 5. Annal. ann. 400.

Nouella 123. c. 3.

Lib. 2. Iuris Græcorom. ani const. 1. Alex. comneui.

Lib. 4. Ep 44.

Lib. 4. Ep. 52. 53. 55. 56. lib. 5. Ep. 7. lib. 7. Epist. 5. 113. 114. lib. 9. Ep. 40. 52. 54.

Lib. 6. Iur. Græcorom. c. 10.

Tom. 2. Epist. Decret. Sum. Pontif. Zachar. Ep. 8.

De modo Celebrandi Concil. General. c. 20.

Chryſoſtomo proſcripta fuit; damnata à Chalcedonenſi, & compreſſa à Gennadio in Conſtantinopolitana patriarchali; quæ contributiones poſteà per conſuetudinem fuere inuectæ, & contra quas Magnus Gregorius, & Zacharias Pontifices reſtitere, aliæ omninò ſunt ſicut & quæ adhuc vigent, quaſq; electi noui Epiſcopi tribuunt iuxta variam taxationem pro redituum æſtimatione inter Cardinales diuidendas; Annatarum auctor fuit Ioannes XXII. non quoad primam originem, ſed quoad applicationem; reſeruationis enim fructuum primi, vel alterius anni meminit ipſe tanquam iam introductæ ad fauorem certæ alicuius perſonæ ſiue iure, & conceſſione, ſiue conſuetudine *in Extrauag. ſuſcepti de elect.* inter illas ipſius *Ioan. XXII.* & inter communes *c. vn. ne Sede Vac.* quæ quidem reſeruatio legitur longè antea *in c. ſi propter de reſcip. in 6. ſub Bonif. VIII.* Moderamen adhibuit Ioannes XXII. in ſupradictis conſtitutionibus, & æquitate ſuadente primos fructus eorum beneficiorum quorum collatio Sedi Apoſtolicæ erat reſeruata, ad tempus Cameræ Apoſtolicæ reſeruauit *c. poſtulaſti c. cum nonullæ* 1. & 2. *inter Extrauag. comm. tit. de præb.* Bonifacius IX. non integros, ſed dimidios fructus ſolui Cameræ Apoſtolicæ, ſed in perpetuum, iuſſit, quæ ingenti ære alieno preſſa erat; ſubſequentes ſubinde Pontifices Annatarum legem confirmarunt, eo addito, vt onus huiuſmodi ab Epiſcopatibus, & Monaſterijs, non ſecus ac ab alijs beneficijs præſtaretur, ſed cum eo diſcrimine, quod fructus aliorum, beneficiorum per collectores exigebantur; Annatæ verò Epiſcopatuum, & Monaſteriorum Romæ in numerato ſoluebantur, ſine diplomatibus enim Pontificiis nemo adminiſtrare Eccleſiam ſuam poterat, iuxta Conſtitutionem *Boniſac. VIII. in cap. iniunctæ de elect. inter Extrauag. communes*; Actum eſt de huiuſmodi annatarum reſeruatione in Concilijs Conſtantienſi, & Baſileenſi, ſed earum exactio, & obſeruantia durat, & ratione æquiſſima nititur; quam aſſignat nouiſſimè Reu. & Doctiſſimus *Pater Antonius Cotonius* Vniuerſitatis Patauinę decus eximium, quam è Cathedra Metaphiſicę illuſtrauit, & poſt diſceſſum memoria adhuc illuſtrat, & ſemper illuſtrabit, & quem in obſeruantiæ argumentum, & amicitiæ gloriam hic citatum volumus; Ait ergo Annatus huiuſmodi reatione æquiſſima à Summo Pontifice exigi pro ſubſtentatione ſcilicet Sanctæ Sedis, cum totus Orbis ſit ei Diœceſis, indeque confirmatur Annatas eſſe omninò diuerſas à taxationibus alijs, quæ ab Epiſcopis ſoluuntur diuidendæ inter Cardinales; Cenſuere aliqui iure Diuino Annatas haſce eſſe Summo Pontifici debitas, aut ab ipſo ducere originem, vt rafert. *Azor.* quidquid ſit hac de re, certè filii parentibus ſuccurrere tenentur, & Summus Pontifex omnium fidelium, ſed maximè Eccleſiaſticorum, quibus beneficia diſpenſat, Parens eſt; Conſuetudine induci poteſt, vt fructus primi, ſecundi, aut terti anni fabricæ Eccleſię, Epiſcopo, aut aliis piis vſibus applicentur, non ergo graue videri debet ſi Summo Pontifici fructus primi anni offerantur; poteſt Eccleſia particularis applicare Eccleſiaſticos prouentus delibando ex præbendis ſtipendia pro benemeritis *c. ad Apoſtolicam* 42. *de Simon.* & non poterit Summus Pontifex hoc ipſum ſtatuere ſuper beneficiis in vniuerſum? *Amyden.* teſtatur in libro quodam venerandæ antiquitatis apud Curialem Collectorem in Cancellaria Apoſtolica annatas vocari primitias S. Petri ex eo, quod noui Præſules conſueuiſ-

Controu. celeb. lib. 3. contr. 9. c. 4. nu. 120.

Inſtit. mor. tom. 2. lib. 7. c. 12.

De datar. lib. 1. c. 18. §. 3. n. 7.

sueuissent visitare limina Apostolorum & offerre Summo Pontifici primitias Ecclesiarum suarum, fructus scilicet primi anni, in petitione confirmationis electionis, suæ; verùm quia refrigescente feruenti illa reuerentia erga Apostolicam Sedem, electi Præsules differebant visitationem liminum Apostolicorum; & petitionem confirmationis, præfigendum fuit tempus trimestre ad confirmationem petendam, per *c. quam sit* §. *fin. de elect. in 6.* sub pęna deuolutionis, & subinde ne Sedes Apostolica iuribus, & subuentionibus communi Christiani Orbis consensu, & longa consuetudine debitis fraudaretur, inductum, vt in ipsa prouisione, aut confirmatione soluerentur huiusmodi primitiæ, & ne de hac solutione facta in antecessum possent conqueri ipsi prouisi, primitiæ debitæ pro fructibus totius anni redactæ sunt ad partem dimidiam; & si fortè prouisus pecunia non sit instructus, succurritur ipsi per Breue de capienda possessione, cuius virtute habet sex menses ad expediendas literas, & soluendam annatam, quo spatio exigere potest dimidios fructus beneficij, & soluere dimidiam annatam, & si adhuc non sit satis consultum, dantur alij tres menses ità, vt res summa æquitate procedat.

Et ideò obliquus nimis videtur *Duaren.* qui de annatis huiusmodi disserens, eas primùm inuidioso vectigalis nomine appellat, in quo nomine mirum est eum imitatum esse *Azor.* propriè enim sumpto vectigali nihil est quod huic annatæ respondeat; mox inexcusabilem simoniæ labem exaggerat *Duaren.* asserens, quod quoquò se vertant Pontifices declinare non possunt illud Christi Domini. *Gratis accepistis gratis date.* Sed præterquàm quod hæc verba de spiritualibus gratiis

Matth. c. 10.

sunt enunciata, non est cur simoniæ insimuletur Summus Pontifex, qui nihil vendit in collatione beneficij, sed de fructibus beneficiorum aliquid demit, quod ministris suis de se, & Sancta Sede optimæ meritis applicet, sed nihil est tam rectum, quod toruis, & liuentibus oculis inspectum non videatur deforme, & distorum, & culpa teneat suos auctores. Hæc de reseruationibus per excursum, & de annatis obiter; iam ad collationem redeamus breuitèr eam completuri.

Reditur ad Collationem Beneficiorum.

Hvcusque de collatione beneficiorum, quatenus ad Summum Pontificem, & Episcopum spectet, disseruimus tanquam ordinarios collatores, neque enim facilè Duareno assentiendum, qui Summum Romanum Pontificem conferre extraordinario iure asseruit, quod quatenùs verum sit ex hactenùs dictis patere censemus, cum Summus Pontifex sit ordinariorum ordinarius, totumque Christianum Orbem pro Diœcesi habeat; Iam nunc breuitèr de aliis, ad quos pertinere possit collatio, disserendum est.

Legatus Summi Pontificis sese exhibet primò, quem non concurrere cum ordinariis in beneficiorum collatione certum est, quantumuis amplam legationem in sua prouincia habeat, nisi specialitèr in mandatis eius de beneficiorum collatione sit cautum, vel nisi sit Cardinalis, adeòque Legatus à Latere; qui ampliori facultate iuxta tanti gradus prærogatiuam gaudere debet; *c. 1. de off. leg. in 6.* vnde & beneficia nondum vacantia potest reseruare certæ personæ ità, vt secuta vacatione Ordinarius ea conferre non possit, *c. præsenti eod. in 6.* Ius tamen

ad beneficia vacatura concedere non potest *c. dilectus de præbend.* sicut nec conferre maiores Ecclesias, aut dignitates maiores in Cathedralibus, & Collegiatis ex Constitutione *Bonif. VIII. in c. deliberatione de off. leg. in 6.* Nec beneficia iurispatronatus Laici, seeus Ecclesiastici, *c. dilectus de off. legati.*

Contingit nonnunquam Episcopo dari Coadiutorem, & de hoc dubitari potest; an ad ipsum pertineat beneficiorum collatio? occasionem considerant Auctores propter quam Episcopo datur Coadiutor. Si enim detur insanæ mentis defectum, tunc poterit beneficia conferre, cum quia Episcopus mente laborans ad id non est idoneus, tum quia plena bonorum administratio ipsi censetur commissa *l. inter bonorum ff. de adm. tutor.* cum incertum sit, an; & quando Episcopus ad sanitatem mentis sit reuersurus *l. ambiguitatem c. de vsuf.* si verè Episcopo propter senium, debilitatem, aliumue morbum, qui mentem non attingat, datus fuerit Coadiutor beneficia regulariter conferre non poterit, sed Episcopus ipse disponet, exemplo minoris, qui sine consensu curatoris sui matrimonium contrahit *l. in copulandis c. de nup.* sed disparem rationem collationis beneficiorum, & matrimonij nemo non videt, curator enim datus rebus censetur, non personæ, vnde cum coadiutor Episcopi creditam habeat totius Ecclesiæ administrationem, non est cur, & beneficiorum collationem habere non debeat *c. quamuis 7. q. 1.* Verùm quia tota coadiutoris facultas à diplomate summi Pontificis pendet, ideò tenor mandati attendendus erit, quo non adeò de facili Episcopo coadiuto impedita beneficiorum collatio legetur *c. Grandi de suppl. neglig. præl. in 6. c. is, cui de elect. in 6.*

De Collegio, siue Capitulo Ecclesię Cathedralis quæri potest; quatenus beneficia conferre valeat; & sub duplici vultu considerari illud potest. Sede scilicèt plena, & viuente Episcopo, & eo vita functo, ac Sede Vacante.

Certum est, quod Capitulum est capax huiusce iuris conferendi beneficia, & ideò siue consuetudine, siue priuilegio hoc iure fruatur, beneficia ad se spectantia etiam superstite Episcopo potest conferre, sine eo, & nonnumquam etiam simul cum illo, vt indicat tex. in *c. vn. §. cum verò, & §. vbi verò, ne Sede vac.* Si verò Episcopalis Sedes vacet Capitulum conferre non potest, sed integram prouisionem futuro Episcopo conseruare debet *c. 2. ne Sede vac. aliquid innou.* nisi collatio ipsa ad Episcopum, & Capitulum simul pertineat; tunc enim deficiente vno accrescit alteri, & ad ipsum fit deuolutio *c. 1. ne sede vac. in 6.* potest quidem Capitulum electiones, si quæ fiant, confirmare, præsentatos à patronis instituere *c. cum olim de maior. & obed.* at beneficia conferre non item; quamuis enim beneficia ipsa conferantur magis, vt consulatur Ecclesijs, quam personis, attamen per beneficiorum collationem Episcopus potest gratificari, benemeritas personas sibi conciliare, ac obstringere, & ideò ipsa beneficiorum collatio inter fructus beneficij connumeratur in *d. c. cum olim* qui fructus Episcopo futuro reseruari debent, & priuare ipsum hac beneficiorum collatione est grauius quam eundem præuenire in confirmatione electionis, aut in institutione ad ius patronatus, vnde tota praxis circa beneficia vacante Episcopali Sede ea est vt si beneficia sint simplicia, Canonicatus, præbendæ, aut dignitates Vicarius Capitularis certiorem de vacatione faciat summum Pontificem, qui prouideat; si verò beneficium vacans habeat adnexam animarum curam, aut onus

aliud,

aliud, puta eleemosinam faciendi, aut Missam celebrandi, committere debet Ecclesiarum curam alicui idoneo Sacerdoti, qui onera impleat, donec prouideatur, quod si Ecclesia fuerit curata, Vicarium præficiet, qui interim curam animarum gerat, & exponet edictum pro concursu iuxta Sacrosancti Concilij Tridentini decretum, eliget digniorem, dabitque illi literas, per quas à Summo Pontifice diplomata, siue bullas recipiat Vicarius autem Episcopi viuentis ex vi muneris sui beneficia conferre non potest *c. fin. de offic. Vic.* si autem Episcopus hanc facultatem ipsi expresè largiatur, conferre cuicumque digno, & idoneo poterit, non tamen ipsi Episcopo cuius vice confert *c. 2. de consuet. in 6.* quod si Episcopus concedat ius conferendi beneficia Vicario suo, & insuper facultatem substituendi, substitutus ipse conferre etiam poterit *l. item eorum, §. 1. ff. Quod cuiusque Vniuersitatis*; & quamuis iure suo Vicarius conferre beneficia non possit, potest tamen confirmare electum, aut præsentatum instituere *c. ex frequentib. de institut. c. dilecto de præbend.* Potest Episcopus largiri Vicario facultatem vnum singulare beneficium conferendi, si illud iam vacet, non etiam si non sit vacans *c. constitutus de concess. præb.* ne fraus fiat Lateranensi Concilio, quod beneficij nondum vacantis inhibet collationem ob suspicionem nefarij voti captandæ mortis *c. nulla de concess. præb.*

Quæri solet de possessore, & sequestre quatenus ipsis liceat vacantia beneficia conferre: quòad primum, qui ius non habet conferendi beneficia, si sit bonæ fidei possessor conferre nihilominus potest, idque adeò verum, vt huiusmodi collatio potior habeatur collatione proprietarii *c. cum olim de caus. poss. & prop. c. querelam de elect. c. consultationibus de iure patronatus*; collatio enim beneficiorum fructibus adcensetur, vt supra innuimus, quos consumptos bonæ fidei possessor lucratur. *c. grauis de restit. spoliat. §. si quis à non domino inst. de rerum diuis.* & ideò si à malæ fidei possessore fiat collatio irrita erit, & quamuis velint plerique in hoc casu proprietarii collationem sustinendam, verius tamen oppositum est, cum ipse auctoritate propria expellere inuasorem non debuerit *c. in literis de restit. spoliat.*

Quod verò ad secundum; sequester is est, apud quem res controuersa deponitur, vt finita lite victori restituatur, *l. sequester ff. de verb. signif. l. ei, apud quem l. propriè l. licet ff. de pos.* An autem sequester beneficia coferre possit? hæc difficultas aliam exposcit indaginem, an scilicet in sequestrem transeat possessio, & an possideat? Ab animo deponentium id maximè pendet; si enim eo animo deposuerit, vt possideat, migrabit in eum possessio; sin minus, non transibit, sed sola custodia ipsi commissa censebitur; quod si de mente deponentium non constet interpretabimur potius non migrasse possessioné, sed solam custodiam *l. interesse ff. de acquir. vel amitt. possess.* Nec moueat Florentini I.C. responsū in *l. licet 17. ff. depos.* dicentis. *Rei depositæ proprietas apud deponentem manet, sed & possessio, nisi apud sequestrem deposita sit*; quæ verba sanè regulare indicant, vt in sequestrem transeat semper possessio. Verùm non ea est mens Florentini, sed illa potiùs, vt tunc demùm sequester possideat, cum penès ipsum animo dimittendæ possessionis à contendentibus res deposita est; iuuant hunc intellectum sequentia Florentini verba. *Nam tunc demùm sequester possidet*; idest illo casu, cum apud ipsum dimissa, atque deposita possessio est, moxque subdit ad euidentius argumentum. *Id*

enim

enim agitur ea depoſitione, vt neutrius interim poſſeſſionis tempus procedat; quaſi ſcilicet neuter deponens tunc poſſideat, vnde nec ei ſuffragetur tempus ad vſucapionem, ſed cur meminit Florentin. ſequeſtris? ſatisfuiſſet dicere generaliter, *niſi depoſita*, hoc eſt dimiſſa *poſſeſſio ſit*. Reſpondetur meritò meminiſſe ſequeſtris, quia regulariter non conſueuit penes depoſitarium poſſeſſio dimitti, niſi ſequeſter ſit, qui ſingularis quidam depoſitarius eſt. Cenſuit *Ludouic. Charonda*, ſemper ac res penès ſequeſtrem deponitur cenſeri poſſeſſionem depoſitam, niſi deponentes exprimant ſe cuſtodiæ tantùm cauſa deponere; ſequeſter enim ità demùm poſſidet, vt neuter interim rem, de qua contendunt, deponentium vſucapiat, propriumque eſſe in hoc genere depoſitionis colligit, ex relatis ſupra verbis I.C. quæ per parentheſim cenſet claudenda, *id enim agitur ea depoſitione, vt neutrius interim poſſeſſionis tempus procedat*. Vnde arguit *Charonda*, tanquam veriſimile, formam aliquam, & ſolemnitatem veteribus fuiſſe in huiuſmodi depoſito obſeruari ſolitam; cuius ſi aliquod extaret veſtigium formulæ, non crediderim, *Briſſon.* eam fuiſſe omiſſurum, cum tamen eius non meminerit, coniectura eſt tanti viri, nec ſpernenda. Quemcumque intellectum ſequamur (ad rem noſtram redeundo) ſiue primùm, ſiue illum *Charondæ*, ſemper ſequeſter conferre beneficia poterit; eſto enim, cum primo, quod aliquando non poſſideat, negari tamen non poteſt, quin fructuum adminiſtrationem habeat non ſolùm temporalium, ſed etiam ſpiritualium. *Clem. vn. de ſequeſtrat. poſſ. & fruct.* fructuum ergo collectio ad ipſum pertinet, inter quos & beneficiorum collatio, exigit enim Eccleſiæ vtilitas, vt ſine mora ipſi prouideatur de rectore *c. ne pro defectu de elect.* Neque dicas, quod fructus debeant à ſequeſtre reſeruari, & reſtitui illi, cui fuerit adiudicatum beneficium, quia obtinet aſſertio de fructibus, qui ſeruando ſeruari poſſunt, cuiuſmodi non eſt beneficiorum collatio, quæ nequit differri ſine graui Eccleſiæ detrimento. Quod ſi ſectemur ſecundum Charondæ intellectum, quo ex formula ſequeſtris ſemper in ſequeſtrē migrat poſſeſſio, multò certiùs tranſibit in ipſum beneficiorum collatio tanquam in legitimum poſſeſſorem fructum perceptio.

b. 1. Veri-
. c.6.

formul. &
em. P. R.
rb.

Huic enumerationi illorum, qui poſſint beneficia conferre accedit ſingularis quædam eorundem diſpoſitio, quæ dicitur nominatio de qua paucis potiora ad Coronidem proferemus. Nominatio, deſcribi melius, quàm adæquata definitione aſſignari poſſe, videtur; eſt enim modus de beneficio diſponendi mediatus, & remotus, ad prouiſionem magis diſponens, quam prouiſionem ipſam operans; Vtemur definitione, quam exhibet *Pet. Rebuff. Eſt ius quoddam nominato legitime qualificato beneficia certo tempore eidem præſtituto vacantia petendi, & acceptandi competens*. Quæ tamen non eſt abſoluta nominationis definitio, ſed quatenus ea competit Vniuerſitati ſtudiorum; melius fortè *Tholoſan. Nominatio eſt duorum trium, vel plurium, vt idoneorum electionis cauſa delectus, & expreſſio*. Nominatio certitudinem perſonarum per nomen, vel per cognomen, vel alium modum, vt intelligantur, demonſtrat; Dicitur *duorum*, *vel plurium*, quia licèt nonnumquam, & vnus poſſit nominari, vnius nominatio videtur potiùs electio, ex qua ius nominato acquiritur, *c. cum olim de ſent. & re iudic.* Cęterum tantum iuris tribuere nominationem vni, quan-

Tract. de nomina-tion. quæſt 4. n. 1.

Synt. iur. lib. 17. c. 12. nu. 24.

quantum electionem non est facilè admittendum, cum enim nominatio fiat etiam à laicis, sicut præsentatio facta a laico nullum ius tribuit, ità nominatio; & rectè asseruit *Rebuff.* nominationem non acquirere ius in re, vel ad rem; sed ius quodam præparatorium, ac dispositiuum ad beneficium recipiendum. Nominatio huiusmodi tributa est, vt plurimùm Regibus, & Summis Principibus, eamque iuri consonam asserit *Duaren.* illa potissimum ratione, quia à primordio Ecclesiæ in electione præsulum non solùm consensus Cleri, sed & populi interuenire debebat, quod ius populi, translata omni potestate in Principem, in ipsum etiam migrauit, vnde Princeps tanquam populi caput meritò operatur, quidquid populus operari potuit; Verùm de hoc populi consensu alias à nobis satis dictum; nominationes istæ auctore, & consentiente Summo Pontifice fiunt, nec de earum honestate, & subsistentia est ambigendum, vnde per hęc claudimus hoc caput de collatione Beneficiorum.

Vbi sup.

De Sacr. Eccl. min lib. 3. c. 11.

CAP. V.

De Beneficiorum pluralitate vetita, & eorundem incompatibilitate.

1 *Canones pluralitatem beneficiorum vetantes referuntur.*

2 *Quatuor tempora distinguuntur, quibus varie cautum circà beneficiorum pluralitatem, & quam repugnet Diuino, & naturali Iuri.*

3 *Agitur de incompatibilitate; tanquam nascente à vetita pluralitate.*

4 *Vacatio primi per assecutionem secundi quomodò inducatur, & quandò dicatur pacifica possessio secundi.*

5 *Agitur de dispensatione, circà pluralitatem beneficiorum.*

6 *An Episcopus circa eam dispensare valeat.*

1
Collatione Beneficiorum ex declinantis à recto humanæ voluntatis defectu germinat tanquam abortus beneficiorum eorundem pluralitas, quam vellit ingens malum, cum sit detestata Ecclesiastica disciplina omni æuo, congruis etiam decretis ab Ecclesia eam eliminare studuit; Erumpentem hanc pestem compressit primùm *Concilium Calcedonense can.* 10. vnum ex quatuor illis Conciliis, quibus venerationem habendam statuit S. Gregorius Magnus tanquam quatuor Euangeliis, & ex eo transcripsit Canonem *Gratianus in c.Clericum* 21.*q.*1.*Clericum in duarum Ecclesijs Ciuitatem eodem tempore conscribi non oportet*. Repullulanti malo remedium adhibdu it Concilium Nicœnum secundum, quod fuit septimum generale *can.*15. vnde mutuatur est *Gratian.c.Clericus eadem* 21.*q.*1.*Clericus ab instanti tempore in duabus non connumeretur Ecclesijs; negotiationis enim hoc est, & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine penitùs alienum*. Saluberima hæc decreta innouauit *Vrban. II.* in Concilio Placentino, ex quo desumptus est *tex. in Can.sanctorum* 70.*dist.* postquam enim pręmiserat Canon. *Et in qua Ecclesia quis intitulatus est, in eadem perpetuo perseueret;* subdit; *omninò autem in duabus quem titulari non liceat, sed vnusquisque in qua titulatus est, in ea tantum Canonicus*

nonicus habeatur. Consequenter ad Ecclesiasticam disciplinam, cuius aliàs meminimus, *ex Can. 6. Concil. Calcedonens.* qua non poterat quis ordinari nisi ad titulum certæ Ecclesiæ, & ad eius ministerium, cui ad vitam obstrictus Ecclesiastica munia personalitèr obiret *c. neminem. 70. dist.* quarum quidem licèt plurium sanctionum vna illa fuit intentio, vt scilicèt ablegaretur ab Ecclesia beneficiorum pluralitas.

Vt autem humanæ res in deteriùs semper labuntur fatali quodam pondere pergrauante, & assiduè comprimente, *in quantum enim passibilis est natura in tantum est ad deteriora procliuis*, vt inquit *S. Leo Magnus*; & hominum inexplebilis auiditas gliscit in dies habitis, & possessis nunquam contenta, temporis lapsu Ecclesiastica hæc disciplina proculcata, & conuulsa remansit, ideòque exasperanda fuit, alijsque Concilijs, & alijs successiuè fuit opus decretis, quibus tanquam repagulis humana ipsa auiditas reprimeretur, addita insuper Summorum Ponticum decreta, quæ pro tam commendabilis obseruantiæ tutela assiduè pugnarent.

erm. 7. de eiun. 10. mens. n pr.

2 Post relatos itaque supra Conciliorum Canones vario successiuo tempore Constitutionis variæ prodiere, ad singularitatem beneficiorum tuendam, & pluralitatem reprimendam; Quatuor igitur tempora spectanda sunt, quę successiuè obtinuere, & quibus variè cautum ad idem semper intentum, & sine hac temporum distinctione inconciliabilia sunt pleraque iura, quæ pugnare inuicem videntur.

Primum ergo tempus est, quod obtinuit ante Concilium Lateranense tertium celebratum anno 1180. sub Alexandro III. Summo Pontifice; Hoc tempore illud obseruabatur, vt si quis duas dignitates, duoue incompatibilia beneficia haberet, daretur ipsi optio, vt ex duobus eligeret, quod mallet, & alterum dimitteret; hocque ius obtinuit sub ipso Alexandro III. ac per totam fermè eius vitam, in cuius exordio celebratum fuit Concilium Lateranense; decessit enim anno 1181. cum anno præcedente habitum fuisset Concilium, & de hoc tempora loquuntur iura in *c. referente & in c. prætereà de præbend.* Secundum fuit tempus ipsius Lateranensis Concilii supradicti, quo cautum, ne quis dignitates diuersas, pluraue beneficia recipiat; quod si quis receperit, priuetur secundo, quod acceperit, & conferens potestate conferendi pro illa vice, cessauit ergo optio, & fuit iniuncta dimissio secundi, quo non erat possidens priuatus ipso iure, sed priuandus per sententiam; & de hoc tempore secundo accipiendus est *tex. in c. quia nonnulli de Cler. non resid.* ex Concilio Lateranensi sub Alex. III. Tertium successit tempus, & fuit sub Concilio generali, hoc est Lateranensi, sub Innoc. III. anno 1215. quo statutum, vt si quis habens personatum, dignitatem, aut beneficium curatum aliud simile consequatur, vacet ipso iure primum per assecutionem secundi, & si cum secundo primum retinere contenderit, priuetur etiam secundo per sententiam; & de hoc tempore loquitur *tex. in c. de multa de præbend.*

Quartum demùm, & postremum tépus est Extrauagantis Ioannis XXII. quæ incipit *Execrabilis de præb. qua in §. qui verò*, disponitur augendo constitutionem *tex. in c. de multa*; vt recipientes secundum beneficium curatum, personatum, aut dignitatem, beneficium primum, quod ipso iure vacat, statim ac pacificam possessionem fuerint adepti, aut per ipsos stetit, quò minus adipiscantur, absque moræ dispendio, coram Ordinarijs dimittere

debeant

debeant verbo, facto, & sine fraude, ac sub testimonio publico, alioqui ex tunc sint ipso iure priuati secundo, & ad Sacros Ordines suscipiendos, ac quodcumque aliud beneficium obtinendum sint ipso iure inhabiles. Inducitur ergo vacatio primi per assecutionem secundi, augenturque pœnę per Extrauagantem mox relatam Constitutionem, quandoquidem pro gliscente in dies hominum auiditate asperanda fuit Ecclesiastica disciplina, & vrgenda magis; iustissimè etiam statuta hæc ipsa vacatio ratione, quam ex Capitularibus Caroli Magni legimus; *Placuit omni Synodali Conuentui, vt nullus Presbyter ampliùs, quam vnam Ecclesiam sibi vindicare præsumat, quia sicut quisque sæcularis non amplius quam vnam habere debet vxorem, ità vnusquisque Presbyter non amplius quam vnam habere debet Ecclesiam*; Illatio optima à matrimonio carnali ad spirituale, *c.inter corporalia de translat.Episc.*quam agnoscens Episcopus nescio quis apud Glos. cum ei Episcopatum habenti offerretur Abatia, Respondit, *Absit vt cum sponsa habeam, & concubinam*; Eliminata si quidem ab Ecclesia beneficiorum pluralitate auertuntur & ea mala, quibus ij se subiciunt, qui plura beneficia auidè nimis affectant, quæque insinuat Summus Pontifex *in c. dudum il 54. de elect.* Auaritiæ enim, & quasi fornicationis videtur reus, qui plura simul retinere beneficia contendit,immò furtum, & rapinam committere quibus singulis criminibus nil magis Ecclesiasticum hominem dedeceat; quæ sanè consideratio beneficiorum pluralitatem intrinsecè malam indicat,ac cum naturali iure pugnantem; *Nemo si quidem potest duobus dominis seruire Matth.c.9.& turpe est, vnus esuriat, alius autem ebrius sit*, ait *D. Paul.* ad

Lib. 6. c. 73.

Ad pragmat.sanction.sub tit.de coll.

1ad Corinth. c. 11.

quæ respexit septima Synodus Nicena secunda *in c.Clericus 21.q.1.*quæ sanè Euangelica auctoritas iuris diuini pugnantem interdictionem cum beneficiorum pluralitate confirmat, nec minùs pugnat ius ipsum naturale, quod demùm nil aliud est nisi ratio recta; huic autem nil magis repugnat, quam vt vnus duorum alimenta percipiat, aut vnus duorum fruatur stipendijs, cum tamen operetur vt vnus; quin & perpetuus naturæ tenor in corpore naturali clamat satis; perpetua enim quadam naturæ lege videmus in corpore ità nutrimentum distribui, vt pars quęlibet innata vi, quod suum est,ità attrahat, vt alterius alimentum non inuadat, aut arripiat; & membra ipsa sunt ità destinata, & disposita, vt quodlibet membrum proprium actum habeat, nec vnum alterius actum occupet, aut vicem duorum naturalitèr gerat; quod totum exaggerat elegantissiè D. Gregorius *in c.singula 89.dist.* indeque repugnare naturæ legi beneficiorum pluralitatem in vno; & eodem subiecto meritò potest deduci; nec minùs resistit ius ipsum humanum, nam Paulus Iuris Consultus *in l.si plures 9.ff.de pact.difficile est* (ait,) *vt vnus homo plurium vicem sustineat*, sicut & duo collegia vni habere non licèt *l.1.§.non licet ff.de colleg.* sicut nec duas militias, vel duo officia *l. 1. c. de muner. & honor. lib.10.* intrinsecè ergo, & per se malam hæc satis probant beneficiorum pluralitatem; Nec objici quid efficacius potest huic veritati, quam dispensatio Summi Pontificis, dispensare si quidem potest circa beneficiorum pluralitatem *c. de multa in fin.de præb.* idque ei non liceret, si beneficiorum pluralitas damnata haberetur Diuino, & naturali iure, nihil enim potest contra ius diuinum, & naturale, *c.fin.de consuet.*

quodlib. 9. ar. 15. Verùm ex doctrina *D. Thomæ* id, quod intrinsecè, & per se malum est, in duplici differentia esse potest; aliud enim est non solum intrinsecè, & per se malum, sed etiam in tota sua latitudine malum ità, vt nulla circumstantia possit immutari, cuiusmodi est mendacium, adulterium, blasphemia; aliud verò potest esse quidem malum intrinsece, & per se, sed ità tamen, vt non sit in tota sua latitudine malum, vnde per aliquam peristasim, aut circumstantiam potest immutari, vt bonitatem aliquam induat, & honestatem acquirat, videaturque hoc respectu, immò re vera, sit bonum; vt homicidium per se quid malum sonat, at factum à Iudice ob publicam vindictam, à milite in bello iusto, aut demùm à priuato homine ad necessariam sui defensionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ honestatur, vt non sit malum. Quæ igitur sunt primo modo mala, nulla possunt consuetudine, aut dispensatione honestari, & inter hæc mala non est censenda beneficiorum pluralitas; at quæ sunt mala secundo modo per aliquam circumstantiam, vt per consuetudinem, aut per superioris dispensationem, possunt honestari, & huius generis est beneficiorum pluralitas, quę quidem primo vultu peruersum quid, ac inordinatum præsefert, verùm per circumstantiam aliquam puta dispensationem Summi Pontificis ex iuxta causa factam potest honestari cum sublimibus scilicèt, & literatis personis, vt inquit *tex. in c. de multa in fin.* dum tamen sit moderata, nam si nimia, & excedens sit beneficiorum pluralitas, vtcumque dispensatione suffulta inexcusabilis erit; sic plura simplicia, quorum quodlibet non sit sufficiens ad honestum vitæ cultum, & quorum alterum non requirat residentiam possunt simul haberi, per huiusmodi enim circumstantias honestatur beneficiorum pluralitas, vnde stat, beneficiorum pluralitatem esse intrinsecè malam, & per se, ac admittere simul Summi Pontificis dispensationem; Hanc ipsam beneficiorum pluralitatem exactissimè insectatus est, argumentisque ab omni fonte petitis impugnat nouissime, *Claud. de Paris.* *De necess. vniuscuiusque Clerico Eccl. benef. singularitate per tot. tract.*

3 Ex hac autem vetita, & pugnante beneficiorum pluralitate in vna, & eadem persona, & ex eo, quod per Lateranensis Concilij decretum inducatur vacatio primi per assecutionem secundi, oritur effectus, qui singulari nomine excogitato à iuris Pontificij professoribus dicitur incompatibilitas, & definitur per *Alphonsum Hoieda*, *De incompatibil. benef. p. 1. in præfat. n. 9.* quod sit *in vna persona beneficiorum Ecclesiasticorum concursus à iure ex causa reprobatus*; quæ quidem incompatibilitas Conciliorum Decretis, & Summorum Pontificum Constitutionibus inducta regulam suam recipit à Decreto Lateranensis Concilij *in c. de multa de præb.* quod vacationem primi per assecutionem secundi inducit, & incompatibilitatem ità statuit, vt beneficia ipsa quasi contraria inuicem ab eodem subiecto mutuò se expellant; nec possint simul in eodem subiecto consistere; Circa quam celebris illius tex. decisionem inducentem ipso iure vacationem primi per assecutionem secundi disputant recentiores, an scilicet. ipsa vindicet sibi locum circa omnia beneficia, an verò circa illa tria, de quibus loquitur præcisè, personatus scilicet, dignitates, & beneficia curata? Et obtinet receptior opinio, vt decisio *tex. in c. de multa*, restringatur ad tria illa tantùm beneficiorum genera, & non ad alia.

Sed attendenda est doctrina, quam insinuat *Cardin.* & commendat valdè *Nicol. Garz.* triplicem distinguens bene- *Ad Clem. Gratiæ eum de rescript. De benef. p. 10. c. 5. n. 67.*

nefi-

neficiorum incompalibilitatem, prima est inter illa beneficia, quæ adeò inuicem pugnat, vt se non compatiantur, sed adepto vno alterum vacet, sicque vacet primum per assecutionem secundi; eaque est incompatibilitas, *tex.in c.de multa* quam appellat *Garz.* incompatibilitatem primi generis. Secunda est incompatibilitas, quæ insurgit inter duo, vel plura beneficia non simpliciter, quia beneficia, sed quia sunt in eadem Ecclesia, vel quia sub eodem tecto, vt pragmatici loquuntur, de qua incompatibilitate est *tex. in c. ad hęc in c.de multa in fine de præbend. in Clem.si iuxta eod. & in c. literas de concess.præb.*

Tertia incompatibilitas est, quæ dicitur quoad retentionem tantùm, hoc est illorum beneficiorum, quæ acquiri quidem simul possunt, sed non possunt simul retineri, & ideò non vacat primum per assecutionem secundi, qualia sunt Canonicatus, & parochialis, vel duo simplicia residentiam requirentia, aut quorum singula sint sufficientia; Primo modo incompatibilia sunt personatus, dignitates, & curata, hæc enim sese inuicem trudunt, & vacat primum per assecutionem secundi, vt constituitur *in c.de multa*. Incompatibilia secundo modo, quia scilicet sunt in eadem Ecclesia, & sub eodem tecto, vacant paritèr prima per assecutionem secundi ex *eod.c.de multa*, *& c.literas de concess. præb.* In alijs verò beneficijs, quæ sunt incompatibilia tertij generis, quòad retentionem scilicet, non quoad assecutionem non obtinet decisio *tex. in c. de multa*, sed obseruatur constitutio in *c. referente*, *& in c.præterea de præb.* sicque non vacat primum per assecutionem secundi, sed obtinenti secundum datur optio, & electio, vt quo maluerit retento alterum dimittat; Rectè quidem stando in terminis *tex.in c.de multa*, *& Extrau. execrabilis de præb.* At successit Decretum Concilij Tridentini *sess.7.de reform.c.4.quo cautum*; *Vt si quis de cętero plura curata, aut alias incompatibilia Ecclesiastica beneficia siue per viam vnionis ad vitam, siue commendæ perpetuæ, aut alio quocunque modo, & titulo contra formam sacrorum Canonum, & præsertim constitutionis Innocentij III.quæ incipit, de multa, recipere, ac simul retinere præsumpserit beneficijs ipsis iuxta eiusdem constitutionis dispositionem ipso iure præsentis etiam Canonis vigore priuatus existat.* Quod sanè decretum assumit decisionem *tex.in c.de multa*, ipsamq; porrigit, ac extendit; nam curata expresse memorat, & ipsis connectit quouis modo incompatibilia beneficia, perinde ac si dicat cuiuscumque generis siuè primi, siuè tertij; Vtitur aduerbio *præsertim* quæ dictio est ampliatiua, & implicatiua eiusdem in alijs, vnde decisio *tex. in c. de multa*, quæ loquitur de incompatibilibus certis extenditur ad omnia alia, & pęna vacationis primi per assecutionem secundi iisdem aptatur quo stante decreto, duo Canonicatus, duo simplicia residentiam requirentia, aut quorum quodlibet sit sufficiens, in quibus ante Concilium dabatur optio, post Concilium vacant prima ipso iure per assecutionem secundi *Hoieda*, *& Aug. Barbosa*. *De incompatibil.p.1.q.9.n.5.* *De off.& pot. Ep. alleg.57.n.101.& in collect. ad c. de multa n.7* *Ad c.de multa n.1.*

4 Hæc autem vacatio primi per assecutionem secundi inducitur non in articulo receptionis, vt credidit *Innoc.* sed in articulo adeptæ pacificæ possessionis, nec satis est acceptasse beneficium secundum, nisi & eiusdem pacifica possessio habita fuerit; Prostant apertissima iura in *c.licet Episcopus de præb. in 6.c. commissa §.1. de elect.in 6. Extrauag.execrabilis §.qui verò de præb. c.si*

c. si plures eod. Clem. Gratiæ de rescrip. pacifica possessio intelligenda est non solum de facto, ità, vt nulla sit illata, aut inferatur turbatio, sed & de iure, & non solùm iudicialis, sed & extra iudicialis; vt late differit *Garz.* Neq; sat fuerit fuisse possessionem adeptam pacificè, nisi & pacifica ipsa duret *c. si postquam de elect. in 6. c. nam & ego de verb. sign. l. non videtur ff. acquir. vel amitt. poss.* neque enim pacificam verè dixeris possessionem, cui superuenit controuersia; Quantum autem temporis inter adeptam possessionem, & litem aut turbationem superuenientem vt dignosci possit an pacifica nec ne sit possessio, variant scribentes, vt notat *Hoieda*, tractantes ad *c. commissa de elect. in 6.* conueniunt generaliter litem incontinenti debere superuenire, vt verè turbata dici possit possessio; at non adeò de facili constat adhuc, quandonam incontinenti lis mota dici debeat; Aliqui enim, quamdiù durat annus à die adeptæ possessionis semper possessionem ipsam esse in limine voluere, & litem interim motam censeri motam incontinenti. *Ità Bonifac. Vitalin. & Mascard. per tex. in c. quærenti de offic. & pot. Iud. deleg.* quatenus ibi auctoritas executoris Apostolici super prouisione alicuius beneficii durare intelligitur per annum ità, vt si interim controuersia aliqua nascatur, eam possit definire tanquam Iudex competens, quasi durante anno semper in limine censeatur possessio. *Lapus* pacificam non esse possessionem asseruit, cui lis intra duos menses superuenit; ità non semel se vidisse decisum in Romano Auditorio testatur, & re vera plures Romanæ Rotæ decisiones profert *Nicol. Garz.* & confirmare videtur praxis, qua id cautum, vt si quis beneficium habens prouideatur de alio incopatibili teneatur intra duos menses dimittere primum in manibus Summi Pontificis, aliàs vacet vtrumque ipso iure, & de vtroq; valeat tantùm disponi per Apostolicam Sedem. Verùm hæc certi temporis definitio reiici omninò videtur à *tex. in c. si beneficia de præb. in 6.* vbi de iis, qui adepti fuerant beneficium secundum rescribit *Bonifac. VIII. ad beneficia sua priora (collatione quibuscumque personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere reuertantur*, quę sanè verba nullam temporis præfixionem supponunt, peristases enim, quæ in specie illius tex. intercedebant, non spectandum aliquod tempus suadebant; Cum igitur reuera nullum in iure legatur ad hoc præfinitum tempus, nec sit Iure Consulti tempus præfigere, sed aut Principis, aut legis, iam seruanda est regula, quæ indicat quandonam arbitrium iudicis intret; cum enim nihil est definitum à lege, & difficultas ad singularia redacta est, vt magis in facto, quam iure consistat, tunc arbitrium Iudicis adhibendum est, qui singularia ad sensum examinet (id enim à lege præstari non potest) atque diffiniat; verum in tempore hoc statuendo, ex quo pacifica dignoscatur possessio, singulares circumstantiæ sunt expendendæ, quæ immutare iudicium possunt, vt in *d. c. si beneficia de præbend. in 6.* ergo id totum arbitrio Iudicis est relinquendum, quod innuit, *Menoch.* & cum eo *Tiraquell. nec non & Parisi.* & alii apud *Hoied. & Garz.*

Exhibita theoria circa vetitam beneficiorum pluralitatem non inquirimus ad praxim, an licet beneficium vnum habere in titulum, & aliud in commendam, an duo commendata; quia commendare beneficia commenda perpetua cum nemo alius possit, quàm Summus Pontifex, immò nec commenda temporali possit alius inferior post decretum Concilii Tridentini

Margin notes: *Vbi sup. n. 105.* — *De incompatibil. p. 1. c. 13 n. 80.* — *Ad Clem. si plures de præb. n. 63. De probat. Concl. 183. n. 6. & 43.* — *Ad c. commissa de elect. in 6.* — *Vbi sup. nu. 113.* — *De Arbit. iud. lib. 2 cent. 1. casu 11.* — *Ad l. si vnquam verbo omnia vel patr. nu. 30. c. de reuoc. donat.* — *De resignat. lib. 3. q. 1. nu. 130.* — *Vbi sup.* — *Sess. 24. de ref. c. 18.*

tini commendare beneficia, iam de hoc quęrere esset dubitare de Summi Pontificis potestate circa beneficiorum pluralitatem, de qua ambigere sacrilegum esset, cũ hanc ipsam potestatem agnoscat Concilium Lateranense, dum statuit *in c.de multa, vt cum sublimibus, & literatis personis possit circa plura beneficia per Sedem Apostolicam dispensari*; Praxis facundissimè loquitur, & eam debemus silendo suspicere.

5 Verùm, qui zelo Ecclesiasticæ disciplinæ æstuant, facultatem quidem dispensandi circa plura agnoscunt in Summo Pontifice, & reuerentur, sed quæ cum iusta causa fiat, eamque geminam assignant, necessitatem scilicet Ecclesiæ, & vtilitatem personæ, sed in Ecclesiam ità, vt sit quidem pluralitatis, at non auaritiæ dispensatio; nec magis obtendi posse consuetudinem asserunt, quæ abnormem pluralitatem tueatur, quando consuetudo potentior non possit esse veritate cum *Tertulliano*, *& Cypriano*, nec Iuri Diuino, & naturali, cum quo pugnat pluralitas, fas sit vnquam præscribere. At de dispensatione, & consuetudine circa plura beneficia eleganter *Claud. de Paris.* ad quem remittimus, fusius hæc tractantem.

(*De virg. veland. Ep. 73. ad Iub.*) (*Vbi sup. c.5. §.2. in refut. arg.2.*)

At verò Episcopus pro arbitrio suo circa beneficiorum pluralitatem dispensare non potest absolutè loquendo & vt quamplura omittamus iura, *in c. dudum il 2. de elect. in c. 1. de consuet. in 6. in c. ordinarij de off. ord. in 6. in §. si verò, & in c. non potest de præb. in 6.* ratio apertissima est, non enim potest contra decretum generalis Concilij dispensare *c.cum dilectus, & ibi Glos. de elect.* cum non sit inferioris dispensare in lege superioris, quale est generale Concilium respectu Episcopi; At si necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas exposceret dispensare vtique posset, *c. nemo de elect. in 6.* quantumuis enim vrgeat in contrarium prohibitio, nunquam tamen casus necessitatis in ea censetur inclusus, quod enim ex necessitate fit, nec contra Sacros Canones, nec contra leges factum intelligitur. *Arg. tex. in c. maioribus iunc. c. Vacante de præb.* & tunc demùm irrefragabiliter cum ad superiorem facilis non possi, haberi recursus *l. diui fratres ff. de pęnis l. Diuus Pius ff. ad l. corn. de fals.* vt latissimè apud *Garz.* Neque dicatur in *c. de multa* in fine soli Apostolicæ Sedi reseruatam esse dispensationem circa plura, *cum ratio postulauerit*, sicque vbi etiam legitima subsit causa, quia dispensatio illa reseruatur Apostolicæ Sedi tunc, quando merè personali intuitu, puta nobilitatis, vel literaturæ esset dispensandum; *cum sublimibus, & literatis personis*, inquit tex. à qua ratione longiùs abest causa necessitatis, vel vtilitatis, de qua loquimur; (*d.p.10. c.5.n 340.*)

6 An autem possit Episcopus dispensare, vt quis plura beneficia simplicia simul habere possit? Vrgent adeò considerata hactenus iura beneficiorum pluralitatem generaliter detestantia, Vrget adeò nouissimum Concilij Tridentini Decretum, vt dicendum omninò sit, non posse quem ex indulgentia, & auctoritate Episcopi, habere duo beneficia simplicia si eorum alterum ad victum, vestitum, & cœtera necessaria sit sufficiens, immò, nec plura vltra duo, etiam si neutrum sit sufficiens asserunt innumeri apud *Garz.* Non tamen impeditur, quò minùs habenti necessariam vitę substentationem in pensionibus beneficiũ simplex adhuc conferat, vt post alios decisum refet idem *Garz.* Consuetudo nihilominus inualuit, vt plura beneficia simul retineantur, etiamsi ad victum vnum sit sufficiens, & per eam Prælati inferiores de facto conferunt plura simplicia vni non atten- (*Sess.24.de ref. c.17.*) (*Vbi sup. d. n. 371.*) (*Vbi sup. nu. 310.*)

attento, an sint pinguia, & sufficientia nec ne; de cuius consuetudinis insubsistentia non ambigit *Hoieda*, cum enim pugnet ipsa cum omnibus iuribus, quibus repugnat beneficiorum pluralitas, & à quibus nec ius ipsum naturale eximitur, iam huiusmodi consuetudo non videtur tutum reddere possidentem à peccato mortali, & in foro animæ ipsum saluare, vtcumque à pœnis, & constitutionibus humani iuris possit eximere. Districta si quidem nimis est Concilij Tridentini, interdictio; verùm quia in oppositum clamat vbique praxis hodierna; satis fuerit theoriam vetitæ beneficiorum pluralitatis, & eorundem incompatibilitatis tradidisse plura ijs relinquendo, qui per eorum scripta conscientias dirigunt. Iam ad alia transeamus, & si quis alius est modus, quo Ecclesijs, & beneficijs Ecclesiasticis prouideatur, de hoc videamus.

De incompa. ...

CAP. VI.

De Iure Patronatus.

1 *Quam longe à rebus Ecclesiasticis laicorum manus, & inde ad Iurispatronatus originem.*
2 *Quid Ius procedendi, vel processionis.*
3 *Per quos gradus ventum ad Iuspatronatus.*
4 *Quid nominis eiusdem.*
5 *Quid rei, & definitio.*
6 *Modi recensentur, per quos Iuspatronatus acquiritur, & successiuè declarantur.*
7 *Quinam effectus, seu fructus Iurispatronatus, & de singulis partitè agitur.*
8 *Occasione presentationis de Institutione agitur tamquam correlatiua.*
9 *Explicantur alij fructus Iurispatronatus.*
10 *Diuiditur Iuspatronatus in Ecclesiasticum laicale, & mixtum, ac de singulis agitur.*
11 *Secundò diuiditur in Gentilitium, seu familiare hæreditarium, & mixtum.*
12 *An restituta hæreditate Iuspatronatus transeat in fideicommissarium examinatur latè.*
13 *Quibus modis Iuspatronatus probetur.*
14 *Et præcipuè præscriptione.*
15 *Quibus modis Iuspatronatus extinguatur.*

1
VAM abhorruerit Ecclesia in Ecclesiasticis tum ordinationibus, tum prouisionibus secularium manum, laicorum operam, Canones vetustissimi, ac plane fundamentales, & summorum Pontificum Constitutiones vndiq; clamant, Canone enim 31. Apostolorum cautum districtè legimus. *Si quis Episcopus secularibus potestatibus vsus Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes, qui illi communicant inquit tex. c. si quis Episcopus* 16. *q.* 7. Canonemque hunc resumpsit 7. *Synodus Nicæna* 2. hinc Nicolaus Primus Michaelem Imperatorem, & Lotharium Regem intrepidè arguit, quod Ecclesiarum ordinationi se immiscerent, Alexander II. *in c. per laicos* 16. *q.* 7. Gregorius VII. *in c. si quis deinceps ibid.* Paschalis II. *in c. si quis Clericus* 17. *q.* 7. Innocent. III. *in c. si quis de elect.* qua vigente Ecclesiastica disciplina quantumuis fideles fundassent, aut construxissent Ecclesiam, nullum tamen inde sibi vindicare audebant priuilegium, nec eorumdem pia,

ac

ac propensa voluntas ad dotandas Ecclesias priuatis honoribus excitanda erat; Vergente ideò ad finem sæculo quinto in fundatoribus Ecclesiarum erumpere cępit ambitio; cum Iulius quidam de suo fundasset Ecclesiam, & iuris aliquid se adeptum pretenderet, Gelasius Romanus Pontifex scribit Senetioni Episcopo, & habeter in *c. Piæ mentis 16. q. 7. eum sine dubio preter processionis aditum, qui omni Christiano debetur, nihil ibidem se proprij iuris habiturum*, quod ipsum repetitū legimus de quodam frigentio in *Can. seq. processionis aditum*, respiciens ad sua tempora exposuit *Glos.*

2 Obscurum sanè, quid sit hic aditus processionis, quem Iulio, & Frigentio, qui Ecclesiam fundauerant, largitur Gelasius *Gloss.* ad illum Canonem per aditum processionis ius præsentandi intellexit, quam tamen explicationem impropriam reuincunt verba immediatè sequentia; præter processionis aditum, *qui omni Christiano debetur*, omnem Christianum tunc temporis ius præsentationis habuisse vix possumus imaginari, quando laicis tunc nulla erat notá præsentatio, nec vnquam legitur processionis aditum sumi pro iure præsentandi ad aliquem gradum, aut aliquam dignitatem; sed vtique pro prærogatiua honoris, & munerum largitionis, sic enim in *l. nam & Imperator ff. de donat. int. vir. & vx.* ait Iuris Consultus, *Nam & Imperator Antoninus constituit, vt ad processus viri vxor ei donare possit*, & Zeno Imperator scribit ad Sebastianum Præfectum Prætorio *in l. sancimus 4. c. de consulib. lib. 12. sancimus, vt viris excellentissimis consularibus omnibus, qui iam facti sunt, vel postea fuerint procedendi quoque, & per annum gerendi consulatus &c. legitimam tribui facultatem. Procedendi*, hoc est, munera publicè populo largiendi, & prærogatiuæ spectacula publica exhibendi, & in ijs cum honoris insignibus consistendi, *Processio ordinariorum exhibentium munera*, inquit *Cuiac. ex l. 3. c. vbi senat. vel clariss. ad d. l. sancimus*, ad quam significationem adlusit, & Iustinianus *Nouella 105. eod. Cuiac.* interprete, qua attenta huius vocis *procedendi* significatione nil aliud voluisse Gelasium dicendum est, quando solum *honorem processionis* Patrono concessit, nisi vt habeat propter expensas, quas publicè fecit, honorem, & fundatoris titulum, & honoratiorem Sedem, & nihil ampliùs iuris in Ecclesia; Velut, eum proceditur ad oblationem in Ecclesia, aut ad Sacram Cummunionem ipse laicos omnes antecedat ad Altare; Vel cum primum ipse ad Ecclesiam accederet, fideles omnes ei obuiam prodirent; vel demùm, vt cum, iuxta vetustissimum Ecclesiæ ritum, cuius meminit *Tertullian.* eiusq; antiquitatem testatur *Baron.* procedendum esset, vel habenda processio Patronus omnibus præiret, præsertim cum procedere & is dicatur propriè, qui aliorum comitatu stipatus progreditur; quoquumq; ergo modo accipiamus processionis vocem, hoc certum, quod honorem, & honoris aditum significat, vt aduertit & *Lother.* Vnde per concessum processionis aditum, quem & honorem processionis appellat Clemens III. *in c. nobis de iure patron.* intelligi nullo modo potest ius præsentandi, quod nondum patronis largitum plures euincere possunt Conciliorum auctoritates, vt *Tolet. 4. in c. nouerint 10. q. 1.* & aliæ passim *in c. sic quidam c. decretum c. regenda ead. 10. q. 1. c. omnes Basilicæ 16. q. 7.* sed in eo concedendo gradatim fuit incessum; Primùm si quidem Episcopo in aliena Diœcesi, vel territorio Ecclesiam ædificanti concessum fuit in Con-

Ad vxor. lib. 2. c. 2.

Tom. 1. Annal ann. 58.

De re benef. lib. 2. q. 4. n. 1.

...m. 1. Con-ci. Concilio Arauſicano Primo *can.* 10. *reſeruata verò* (ait Canon) *ædificatori Epiſcopo hac gratia, vt quos deſiderat clericos in re ſua videre, ipſos ordinet is, in cuius Ciuitatis territorio eſt, vel ſi ordinati iam ſint, ipſos habere acquieſcat*, quam gratiam ſæcularibus factam non legimus, de quibus immediatè infra loquitur Concilium; quod ſanè Concilij Decretum apertè indicat, ius patronatus Eccleſiaſticum primùm, & ante quam laicum in Eccleſia cognitum inualuiſſe; & ideò hoc ius vſurpatum à laicis fuiſſe in Oratoria, ſeu Capellas, quas intra fines agrorum ſuorum erexiſſent ad euitandam familiæ fatigationem, vt loquitur Concilium Agathenſe *can.* 21. & habetur *in c. ſi quis etiam de conſec. diſt.* 1. Aequum enim credebant Domini ſic ædificantes, vt cum Oratorium erigerent intra prædium ſuum, & in ſuæ familiæ commodum, poſſent etiam Clericum proponere, ac nominare inſtituendum, qui in eodem miniſtraret. Quod demùm & conſtitutione Iuſtiniani fuit ſancitum anno

...m. 7. Annal. ann. 541. 541. vt refert *Baron. c. ſi quidem* 18. quod inſcribitur, de ædificatoribus Eccleſiarum ità legimus, *Si quis oratorij domum fabricauerit, & voluerit in ea clericos ordinare aut ipſe, aut eius hæredes, ſi expenſas ipſis clericis miniſtrant, & dignos denominant; denominatos ordinari: ſi verò qui ab ipſis eliguntur tanquam indignos probibent ſacræ regulæ ordinari, tunc ſanctiſſimus Epiſcopus quoſcumque putauerit meliores ordinari procuret*, cui conſtitutioni adludit *tex. in c. cum nos plerumque de off. iud. ordin.* ſubinde cum negligentia aliqua Epiſcoporum appareret, cępit indulgeri facultas laicis quibuſcumque Eccleſiarum fundatoribus ad ipſorum liberalem pietatem exercendam in Eccleſias a ſe fundatas, cuius indulti ſpectantur veſtigia *in c. Abbatem* 4. 18. *q.* 2. Pelagius enim Papa ſcribit Mellito Subdiacono. *Abbatem in Monaſterio illum volumus ordinari, quem ſibi de ſua Congregatione & Monachorum electio, & poſſeſſionis dominus, & (quod magis obſeruandum eſt) ordo vitæ, ac meritum popoſcerit ordinari*, quò reſpexit & S. Gregorius Magnus Pelagij ſucceſſor ſcribens Secundino Epiſcopo Tauromin. *Lib. 7. Ep. 31. Indic. 1.* & refertur in *cap. rationis* 16. *q.* 7. *quia rationis ordo non patitur, vt Monaſterium ipſum, & maximè contra voluntatem fundatorum, ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum præſertim laica perſona ſubducat, aut aliquod ſibi in id ius debeat vindicare*. Et demùm Concilium Toletanum 9. quod celebratum fuit anno Chriſti 655. Iuſpatronatus in Monaſteria, & Eccleſias ius irrefragabile eſſe voluit, *Can.* 2. *tranſlato in c. decernimus* 16. *q.* 7. *Ideo pia compaſſione decernimus, vt quamdiù earumdem fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro ijſdem locis curam permittantur habere ſolicitam, et ſolicitudinem ferre pręcipuam, atque rectores idoneos in eiſdem Baſilicis ijdem ipſi offerant Epiſcopo ordinandos*. Et ex tunc (celebratum enim fuit Concilium anno 655.) quod laicis fundatoribus per ſupplicationes, & preces ab Epiſcopis erat impetrandum, cępit primùm iure competere, ſed ità tamen vt ipſis, & non hæredibus liceret.

Et quamuis idem Concilium *in c.* 1. iura enumeret, quæ competant hæredibus, & propinquis fundatorum, attamen reſtringuntur illa ad habendam ſolicitudinem Eccleſiarum, ad deferendum Epiſcopo, ſi ſacerdos bona Eccleſiæ diſſipet, vel Metropolitano, ſi Epiſcopus ipſe perdat, at præſentandi Clericos, nec verbum quidem; tota ergo hæc facultas pendet à *Cap.* 2. quo

ſolius

solius fundatoris, & non hæredum habetur mentio; Ratum habuit ius patronatus Concilium Romanum sub Eugenio II. & Leone IV. & habetur in *c.Monasterium 16.q.7. Monasterium, vel Oratorium canonicè constructum à dominio constructoris eo inuito non auferatur: liceatque illi, presbytero, cui voluerit, pro sacro officio illius Diecesis cum consensu Episcopi, ne malus existat, commendare*, nec absimiliter
Lib. 5.c 178. ex Concilio Parisiensi habetur in capitularibus Caroli Magni sub titulo de Laicorum Clericis; narrata enim Episcoporum renitentia in admittendis laicorum præsentationibus statuitur demùm; *Et si laicus idoneum, vtilemque Clericum obtulerit nulla qualibet occasione ab Episcopo sine certa ratione repellatur*; quo sanè temporæ Ecclesię cum parochiales, tum aliùs generis inter fundatorum hæredes diuidebantur, vt indicat *tex.in c. considerandum 16. q.7.* quem licèt *Gratian.* tribuat Gregorio, nec exprimat, cui, certum est ex Longobardorum legibus desumptum; immutatis nonnullis; ait ergo. *Considerandum est de Ecclesiis, quæ inter cohæredes diuisæ sunt, quatenùs si secundum prouidentiam, & admonitionem Episcopi ipsi cohæredes eas voluerint tenere, & bonorare faciant sin autem hoc contradixerint, in Episcopi potestate maneat, vtrum, eas consistere permittat, an reliquias inde auferre velit*. Hanc Ecclesiarum diuisionem interdixit Cabilonense Concilium indicans, quid in dissidio cohæredum sit agendum Episcopo, *in c.1.de iure patron.* quamuis *ex Concilio Mediolanensi* sit in Decretalibus concepta epigraphes, cui consimilitèr statuit, & Concilium Triburiense, vnde sumptum *c.2.eod.de iure patron.* sequentibus sæculis extra omne dubium extitit ius patronatus laicorum, quod & ratum habuit Concilium Lateranse; considerans enim Patronorum discordiam, si quæ emergeret, cum in plurium Sacerdotum præsentatione, tum in ipso patronatus iure, & Episcopo iniungens, vt ex pluribus exhibitis illum eligat, quem maiora merita, & maior patronorum numerus iuuet, vel si de iure ipso vigeat contentio, ni intra quatuor menses terminetur, Episcopus ipse ordinet Ecclesiam; in quo Concilij Decreto notabilis est loquendi forma, qua vtitur, ait enim *Ecclesiam fundatores Ecclesiarum in eo iure substinuisse*. Innuens non positiua aliqua lege ius patronatus fuisse sancitum, sed tolerantia magis, & permissione, ideòque gratia, & priuilegium fuit dictum in Concilio Arausicano *c.1.&c.10.* etiam quoad Ecclesiasticas personas, quod & confirmauit Ioann.XXII. *in Extrauag. suscepti regiminis de præbend.*

Hoc ius igitur primùm à Concilio Toletano fundatoribus indultum quòad præsentationem, & filijs, ac propinquis honestioribus quoad alias prærogatiuas; *Alex.III. in c.ex literis de iure patron.* transire cum possessione, cui sit adnexum, etiamsi vtile tantùm dominium quis habeat, & cum vniuersitate concessit; ac subinde non solis fundatoribus, sed & alijs ex alio titulo ius istud concessum est; Adeòque ipsum mereri fuit visus, qui fundum ad erigendam Ecclesiam dedisset *c. proposuit de fil. præsbyt.* mox qui Ecclesiam construxisset *c.Monasterium 16.q.7.* tertio, qui collapsam funditùs reparasset, *Glos. ad c.quoniam verb. fundatores de iure patronatus*; perinde enim est, ac si de nouo ædificasset, extinguiturque ius istud, quod primus patronus habebat; si monitus reædificare non curasset; & quartò demùm, qui Ecclesiam dotasset, *c.quicumq;c.filijs 16.q.1.* Ab hisce ergo principijs, & per hos gradus incessit ius-

iuspatronatus;cuius sic retecta origine, iam ad ipsum tractandum accedamus.

4 A nomine exordiemur, quod est *iuspatronatus*, cuius rationem eò referunt aliqui, quod cum primitùs in Ecclesia essent defensores ἔκδικοι in Concilio Chalcedon.qui per cuiusque ciuitatis incolas eligebantur, vt notat *Theod. Balsam.* in Ecclesijs priuatorum ære, & pietate erectis non alij cœperunt assumi defensores, quàm ipsi fundatores, quos ideò patronos, & aduocatos vsus appellauit *c. præterea*, & *c. cum autem b. t.* ab hoc ergo aduocatiæ, quæ & patronatus dicitur *c. quia b.t.* seu defensionis iure deductum iuris patronatus nomen rationabile est;quasi ius quoddam defensionis, quod fundator erga Ecclesiam à se erectam exercere possit, & debeat.

Ad Can. 78. Conc. Carth.

Abs re fortasse non erit si & aliunde hanc denominationem repetamus; iam notum ex Pandectis iuris ciuilis, post manumissionem seruorum à dominis factam, in authoramentum largitæ libertatis pleraque commoda, & iura Dominis ipsis fuisse reseruata, quæ omnia vnica voce complexa continebantur; *ius scilicet patronatus*, de quo prostat tit. in Pandectis ipsis, quod quidem ius in cultu à Liberto patrono exhibendo in operis præstandis, in successione quòad bona liberti, alijsque huiusmodi positum erat. Adlusione haud impropria,hoc ius quod post constructam Ecclesiam ex indulgentia fundatori relinquitur, & quod in honore præ cæteris fidelibus, in præsentationis iure, & subsidiario alimentorum commodo,vt videbimus,consistit *ius patronatus* nuncupatum etiam dici potest;liberum sit alterutram denominationem admittere.Ad definitionem accedamus.

5 Vulgata est illa iurispatronatus definitio, quod sit *ius bonorificum, onerosum, & vtile, alicui competens in Ecclesia, eo quod de ordinarij consensu eam construxerit, fundauerit, & dotauerit, aut id à suis antecessoribus factum fuerit*. Exacta definitio, quantum à iurisperitis confici possit, qua compræhenditur quidquid ad ipsum elucidandum valeat proficere, pròut singulas partes excurrendo patebit. Dicitur primò quod sit *ius*, hoc est facultas à iure, sicut vsum fructum denominat *ius* Imperator *in* §. 1. *inst. tit. de vsuf.* quo nomine fit, vt in sui ratione formali iuspatronatus dicat quid incorporale §. 1. *inst. tit. de reb. corp.& incorp.* Dicitur *bonorificum*, quia redundat in honorem patroni, quod alius, quàm præsentatus ab ipso non possit ad Ecclesiam, aut beneficium admitti, sicut & ratione iurispatronatus honoratur patronus, honore processionis, vt notauimus supra cum Gelasio, & Clemente, aliasque prærogatiuas supra alios habet, quibus præ cæteris colitur; Dicitur *onerosum*, quia in compensationem honoris,qui patrono defertur, onera nonnulla iniunguntur ijdem, vt scilicet teneatur Ecclesiam defendere, collabentem reparare, & instaurare. Subditur *vtile*, quia ex iure patronatus id vtilitatis patrono obuenit, vt eo vergente ad inopiam, & egente, debeat ipse ab Ecclesia ali præ alijs pauperibus grata quadam remuneratione, reliqua definitionis verba causas innuunt, propter quas iuspatronatus inducitur, quæ & supra in origine detegenda tactæ fuere, & infra singulariter explicabuntur. Breuius etiam definiuit *Lancellot.* quod iuspatronatus sit *ius præsentandi instituendi ad beneficium vacans*, quam definitionem mutuatus est ab *Hostiense*, vnico posthabito verbo *simplex*, quod ipse *Hostiensis* adiecerat, nempe *ad beneficium simplex vacans*. Est ius igitur, adeòque incorporale, indeque emergit controuersia de qualitate

In instit. Can. tit. de iure patron. lib. 1. tit. 28.

tate

tate huius iuris, an sit spirituale, an verò temporale; spirituale esse antiquorum aliqui censuere, quia procedit à potestate spiritualis iurisdictionis, à qua & Ecclesiastica beneficia, & inductum est à Summo Pontifice tanquam à causa, vnde qualis est causa, & talis debet esse effectus; finis etiam, ad quem tendit, nempe præsentatio ad beneficium, est spiritualis, & ideò specificatur ab ipso, vt spirituale reddatur, & demùm ius patronatus emptionem, & venditionem, ac transactionem refugit, nec alia sanè ratione, nisi ea ipsa, qua & cætera spiritualia. At ex opposito ius patronatus præscriptioni subiacet *c. querelam de electione*; possidetur à laicis, cum hæreditate transmittitur *c. cum sæculum de iure patron.* quod de spirituali dici non potest, cuius non est commercium. Verùm apertè nimis Summus Pontifex quale sit ius patronatus determinat, & non temporale, non spirituale asserit, sed spirituali annexum *c. quanto de iudic. cap. de iure patronat.* nec ab ea definitione, aut loquendi forma recedere fas est, quam meritò vsus recepit, & iam immutabilis est. Difficultas solummodo existit in explicanda hac adnexione iurispatronatus spiritualibus, quam exposuit *Gloss. ad c. piæ mentis* 16.q.7. quasi sit quid mixtum, & partim spirituale, ac partim temporale.

Verùm propria ratio huius explicandæ adnexionis illa est, quam assignat *D. Thom.* qui docet dupliciter aliquid dici posse spiritualibus adnexum; primò tanquam ex spiritualibus dependens, sicut habere beneficia Ecclesiastica dicitur spiritualibus adnexum, quia haberi non possunt nisi ab habente officium Clericale, eaque esse non possunt sine spiritualibus, & hæc adnexio nequit impleri in iure patronatus. Secundo modo dicitur aliquid spiritualibus adnexum, quia ad spiritualia, seu ad spirituale ordinatur, & huiusmodi est iuspatronatus, quod ordinatur ad præsentandum Clericos ad Ecclesiasticum beneficium, sicut & vasa sacra ordinantur ad Sacramentorum vsum, & hæc non præsupponunt spiritualia, sed potius ordine temporis ipsa antecedunt, & ideò certo modo in emptionem, & venditionem venire possunt, licèt non sub ea ratione, qua sunt spiritualibus adnexa; spiritualitas siquidem non est intrinseca iuripatronatus, quod in se est, quid sæculare, & temporale, sed est relatio quædam superueniens, & rem afficiens. Vnde postea iustè, ac rationabiliter fit, vt iuspatronatus per se vendi non possit, sicut statuit Sum. Pontif. *in c. de iure, & c. præterea, il 2. de iure patron.* nec eius causa, aut controuersia à Iudice laico cognosci, aut definiri, sicut deciditur in *c. Quanto de Iudic.* Non potest vendi, quamuis enim in ratione sui non repugnet, repugnat tamen adnexio cum spirituali, vnde spiritualitatem participans redditur sine pretio pretiosum, ac penitùs inæstimabile, & cum non sit ipsi spiritualitas intrinseca, & essentialis, non repugnat, quò minus vendi possit, & transeat cum hæreditate, & cum venditione castri, vel rei alterius æstimabilis, cui iuspatronatus accedat *c. ex literis c. cum sæculum h. t.* Non potest causa iurispatronatus cognosci à Iudice laico *d. c. quanto de Iudic.* quia quamuis iuspatronatus extrinsecè tantùm spiritualitatem sit adeptum, & per solum extrinsecum respectum, seu relationem, attamen (inquit *Lother.*) cum esset prius denegatum, & postea ab Ecclesia concessum propter vtilitatem, atq; adeò iure quodam singulari, licèt intrinsecè spiritualitatem non habeat, hoc tamen obtinuit, vt propter finem, ad quem est concessum dicatur negotium Ecclesiasticum, & ideò tanquam nego-

1. 2. q. 100. art. 4. in corp.

Lib. 2. q. 9. n. 30.

tium Ecclesiasticum ab alio, quàm à Iudice Ecclesiastico non possit cognosci *c. 2. de Iud.* in hoc enim conueniunt Ecclesiastica, & spiritualia, quamuis termini non conuertantur, neque omnia Ecclesiastica sint etiam spiritualia, idque demùm ea ratione factum, vt inquit *Bald.* ne sit in potestate, & arbitrio Iudicis laici iudicando de iure patronatus, maiorem, hoc est patronum Ecclesiæ constituere, & Ecclesiam facere subditam, quæ in se reuera libera sit, quod ingens videtur absurdum; quæ sane ratio ab extrinseco, & quasi à posteriori deducta est: Sed liceat magis intrinsecam mutuari à Pauli I.C. doctrina in *l. quæ religiosis adhærent 43. ff. de relig. & sump. fun. quæ religiosis adhærent religiosa sunt* (ait ibi Paulus) idque adeò, vt mox subdat, *Et idcirco nec lapides in ædificati postquam remoti sunt vindicari possunt.* Sicque ordinarium iudicium, quod antea poterat circa ipsos lapides exerceri, iam amplius intentari non potest. Et tamen nihil reale lapidibus illis, aut intrinsecum aduenit, sed merus respectus, & mera relatio, in cuius reuerentiam, cum lapides illi facti sint diuini iuris, nec amplius sint humani, & priuati, vindicatio circa ipsos exerceri non potest *l. 2 ff. de sepulc. viol. l. in rem 23. §. 1. ff. de rei vind.* Idque & circa iuspatronatus considerari perappositè potest, vt scilicet propter ordinationem illam, & illum respectum, quem cum *D. Thoma* diximus habere ad spiritualia, sit exemptum à sæculari iudicio, & tanquam de adnexo spirituali non possit laicus Iudex de ipso cognoscere. Essentia iurispatronatus sic explicita, iam ad modos eius inducendi, & constituendi accedamus.

Ad c. quanto sub n. 7. de Iud.

Quamuis iuspatronatus sit ex gratia, quatenus scilicet Ecclesia contra antiquos Canones ipsum induxit, atque concessit tanquam ius quoddam singulare *l. ius singulare ff. de legibus*, non tamen ita absolutè hoc accipitur, vt sit à iustitia omninò seiunctum, voluit enim, aliquid cooperari fideles, & ius hoc, quod est Ecclesiæ onerosum, mereri nec ità liberaliter concedi, quin aliquid & ipsi contribuant. Itaque Ecclesiæ consensus prærogatiuas quasdam concedendas censuit illis, qui fundantes, construentes, aut dotantes Ecclesiam eas promeruissent, sicque causæ acquirendi iurispatronatus ad tres hasce rediguntur, quas metrum complectitur. *Patronum faciunt dos, ædificatio fundus.*

6 Et hisce munificentiæ modis iuspatronatus acquiritur, & patronus fit quasi Dominus, ac Dominus vocatur in *c. Abatem 18. q. 2.* De modis hisce tribus disseramus partitè, & de alijs, si qui sint, qui ad idem proficiant: fundatio primùm se se exhibet ordine naturæ, quæ tunc dicitur interuenire, cum quis fundum assignat, & tradit, super quo Ecclesia constitui debeat *c. nobis h. t. c. Abatem*: ibi *possessionis dominus 18. q. 2.* quod tamen ità accipimus, vt non fundatione absolutè, sed cum relatione ad constructionem iuspatronatus acquiratur ità, vt vel ipse dans fundum, vel alius suppleat, hoc est construat, aut dotet Ecclesiam, vnde si vnus fundet, alius construat, & alius dotet omnes efficiuntur patroni, & hoc intellectu, qui dotat non efficitur patronus eius Ecclesiæ, quæ nondum existit, quod forte videretur absurdum, si sola absoluta fundatione, quis iuspatronatus acquireret. Debet esse hæc fundi assignatio omninò libera, ne assignans vllum ius sibi reseruet, facta siquidem reseruatione directi dominij, aut dato fundo in Emphyteusim, vel non ædificabitur Ecclesia, vel non acquiretur iuspatronatus, vnde omnimoda abdicatio,

catio,

catio, & libera translatio esse debet; nam constituta emphyteusi, & non soluto Canone per biennium fundus cadit in commissum *l. 2. c. de iure emphyt.* quod de fundo assignato pro fundatione Ecclesiæ obseruari non potest. Qua attenta fundationis ratione Principes, & Reges, vt notat *Innocent. Ciron.* facile se patronos in Ecclesijs in sua ditione erectis asseruere, quasi fundum pro earum constructione contulissent allegato *c. cum terra in fine de elect.*

In parat. ad tit. de iure patronat.

Fundationi succedit constructio, & ædificatio, per quam non minùs iuspatronatus acquiritur, dum tamen aut ipse ædificans, aut alius Ecclesiam dotet. Constructioni æquiparatur reædificatio, si Ecclesia in totum corruerit, & sit perempta, secus si solummodo in parte aliqua, tunc enim reficiens pietatem quidem exercet, at nullum ius acquirit in Ecclesia à se instaurata, quod enim *humani iuris esse desijt seruitutem non recipit*, inquit I. C. in *l. 4. ff. com. præd.* at ea in totum collapsa perinde est, ac si ab initio construeretur *arg. tex. in c. consuluit de Iudæis*, nec censetur induci noua, & accessoria seruitus.

Accedit demùm dotatio tamquam modus legitimus iurispatronatus acquirendi, isque verè rationabilis ab ea proportione, quę inter matrimonium carnale, ac spirituale viget *c. inter corporalia de translat. Episcop.* Titularis enim, & beneficiarius sponsus est Ecclesiæ, quæ dotem tamquam sponsa habere debet, qua sponsum suum sibi conciliare valeat *c. placuit 1. q. 2.* Analogiam exactissimam inter dotem vxoriam, & dotem Ecclesiæ assignauit *Lambertin.* vt inferat, idem de vtraque censendum, & vtramque diligentissimè confert. Hæc igitur dotatio, etiam sola, iuspatronatus acquirit ex definitione

De iure patronat. p. 1. q. 5. princip. art. 8.

iam tradita ipsius iurispatronatus, qua dictum alternatiuè ex eo *quod quis fundauerit, vel construxerit, vel dotauerit Ecclesiam*, ex vi autem alternatiuè quilibet modus sufficit *l. si Titio, aut Sero ff. de legat. 2. l. ille, aut ille ff. de legat. 3.* quod si Ecclesia iam constructa, & consecrata pereat dotans adhuc ius patronatus acquirit, vt scribit *Innocent.* sine substantiali enim suo non potest Ecclesia subsistere *c. si quis obiecerit 1. q. 3.* & qui substantiale deficiens suggerit dotando succurrit Ecclesiæ, ac proinde retributionem meretur, tuncq; in fauorem eiusdem Ecclesiæ retrotrahitur ad primordium dotatio, nec dici potest Ecclesiæ iam constructæ imposita seruitus *arg. tex. in c. tanta qui filij sint legitimi*, iuxta vtriusque matrimonii iam tactam supra analogiam, qua seruata qui construxit Ecclesiam, potest vel inuitus cogi ad ipsam dotandam, non secus ac Pater filiam *l. fin. c. de dot. prom.* & potest id præstari directè, ipsum scilicet per congrua media compellendo, & indirectè, non admittendo ad iuspatronatus, nisi dotem constituat, & quamuis in hoc casu rationes non desint, quæ probent, dotantem coactè non acquirere iuspatronatus, attamen cum iura in *c. nemo de consec. dist. 1.* & in *c. placuit 1. q. 2.* & in *c. nobis h. t.* compulsionem statuentia pœnam priuationis non inducant, nec nos marte nostro infligere eam debemus, compulsus enim tunc acquisiuit iuspatronatus, quando cum consensu Episcopi se obligauit ad construendum, & dotandum, igitur & si cogatur, non priuabitur sine legis auctoritate eo iure, quod iam quæsiuit, vt subtiliter considerauit *Lambertin.* quid autem sit seruandum in praxi dotis constituendę docuit exactè *Lother.* ad quem remittimus.

Ad Rubric. de iure patron. n. 2.

De iure patron. lib. 1. q. 4. princip. art. 1.

De re benef. lib. 1. q. 31. n. 31. & seqq.

Verùm non solùm dotans absolutè, sed & dotem iam constitutam augens acqui-

acquirit iuspatronatus, quod tamen non est accipiendum de quolibet augumento, sed in eo casu, quo dos sit adeò imminuta, vt Ecclesia congruè dotata dici ampliùs non valeat, paria siquidem sunt nullam habere dotem, & habere, sed incongruam, & insufficientem, vt latè considerat *Lambertin.* Et eo casu illud singulariter notandum, necessarium esse, vt augens dotem declarat expressè se augere eo animo, vt sibi iuspatronatus acquiratur, quamuis enim fundans, aut dotans simplicitèr sine vlla declaratione Iuspatronatus acquirat ex generali iuris constitutione, attamen vbi agitur de sola accessione requiritur expressa reseruatio, alias enim ea ommissa, facta intuitu pietatis, & sola benemerendi intentione accessio præsumetur, quæ tamen præsumptio elidetur si augens declaret, se conferre in causam dotis, quia tunc cessabit coniectura benemerendi, & quæsitum sic dotanti iuspatronatus intelligetur, & eo magis quo fuerit adhibitus consensus Episcopi, ex quo magis desumitur intentio dotandi. Sunt istæ tres causæ naturales, & fas sit dicere, vniuocæ iurispatronatus.

Lib. 1. p. 1. q. 6. ar. 6. n. 7.

His adnectemus causas alias duas, quas dixerimus æquiuocas, siue improprias inducendi iurispatronatus, quarum prima erit priuilegium Summi Pontificis, qui vnus Ecclesiam liberam potest facere quodammodò patronatam largiendo alicui priuilegium, vt habeatur in ea tanquam patronus, & iuspræsentandi in ipsa acquirat, hicque non erit verè Patronus, sed quasi patronus, cum tres causæ iam explicatæ illæ tantùm sint, quæ verè patronum facere possunt, cum enim competat Iuspatronatus ex tribus causis supradictis ex gratia, hac ipsam gratiam Episcopus extendere non potest, vt dissserit post alios *Viuian.* Hoc tamen Iuspatronatus ex priuilegio sublatum est per Concilium Tridentinum, si sit priuilegium merè gratiosum, & liberale, idque adeò generalitèr statutum, vt etiam si in priuilegio ipso esset expressè insertum, vt sit sic largitum iuspatronatus eiusdem naturæ, ac si ex fundatione, aut dotatione competeret, adhùc nihilominùs decreto Concilij comprahenderetur, quia non esset verè ex fundatione & dotatione, sed ac instar, ac proindè sublatum, vt not. *Gonzal. & Garz.* quod si fortè priuilegium esset onerosum, neutiquam decreto Concilij comprehenderetur, nec censeretur sublatum, quia concessio huiusmodi non esset merè priuilegium; puta si Ecclesia dotetur in totum, vel notabiliter dos augeatur, quo casu post constitutionem esset ipsa imminuta, & reddita insufficiens; Dicitur *notabiliter*, quia quodlibet augumentum non sufficit sed ex Constitutione Innoc. VIII. & Adriani VI. Summus Pontifex debet esse augumentum, quod medietatem attingat alias magis ex gratia, quam ex iustitia Iuspatronatus censetur, & huius medietatis valor attendendus est de tempore reseruationis.

De Iure patr. lib. 2. cap. 9. n. 7.

Sess. 25. de refor. c. 9.

Ad reg. 8 Glos. 18. n. 202.

De benf. p. 5. c. 9. n. 117. & 118.

Const. 5. §. 3. Tom. 1. Bullar. nou. pag. 334. eod. tom. pag. 461. const. 3. §. 2.

Suspectas autem adeò habuit Concilium huiusmodi concessiones Iurispatronatus ex priuilegio, immò, & totam huiusmodi Iurium materiam, vt Iura omnia patronatus iusserit reuideri & examinari ab Ordinarijs, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis à quadraginta annis citrà, etiam si sint ex causa onerosa, & quæ non fuerint ritè, & rectè constituta, reuocari, & annullari; & hoc quadraginta annorum spatium Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum taxauit, metiendum ante diem primam Maij 1604. ità, vt quod Iuspatronatus ex augumento dotis fuerit concessum per 40. annos ante annum 1604. ante

Kal.

Apud Marsil. lib.1. tit. 13.

Kal.Maij non intelligatur per Concilium abrogatum, quod decretum non est responsum aliquod locale, sed generale pro omnibus tamquam regula pro metienda præscriptione à Concilio ipso statuta.

Altera æquiuoca causa, & extraordinaria obtinendi Iurispatronatus est præscriptio; Ius si quidem patronatus etiam à laico præscribi potest *c. querelam de elect.* Aptissimum sanè medium ad hoc intentum præscriptio, vt pote quæ dominium non acquirat, sed tantùm possessionem securam siue possessionis securitatem; quandoquidem nil aliud esse præscriptionem in veritate agnoscimus, nisi acquisitionem securæ possessionis per vsum iustum, & longo tempore continuatum *l. longi 7. c. de præscript. longi tempor. l. 1. c. Theod. eod. tit.* Aptissimum medium ad Ciuium quietem, & tranquillitatem in subsidium vsucapionis æquitate suggerente à Principibus ad istar ipsius vsucapionis excogitatum, & in ipso Iurepatronatus per accomodum, cuius sicut benignitas Ecclesiastica possessionem laicis indulget, ità præscriptionis debuit largiri securitatem, & tutelam; cum eius tanquam incorporalis, & extrà laicorũ commercium iuxtà Summi Iuris dictamen non posset esse vsucapio. Hactenùs de præscriptione tanquam de modo acquirendi, nam de eius praxi latiùs, cum agemus de modo probandi Iurispatronatus.

c. consultationib. de Iurepatronat.

Supposito igitur hoc præscriptiones medio tanquam legitimo, iam ad praxim descendendo notandum attentè est, an qui præscriptione se tuetur, vtatur præscriptione certi, & legitimi temporis, an verò immemorabili, & in vtroque casu, an prætendat regulare Iuspatronatus ex fundatione, dotatione, & constructione; An verò ex priuilegio; si agatur de Iurepatronatus legitimo, & fortè constet de libertate Ecclesiæ ab initio, tunc nulla poterit suffragari, aut allegari præscriptio, neq; immemorabilis; ratio est euidens, quia præscriptio nititur præsumptione, cui verosimiliter non potest esse locus vbi euidenter constat de veritate; de qua constare supponimus, dum apparet de libertate primordiali Ecclesiæ. Si verò agatur de Iurepatronatus ex priuilegio supposita immemorabili præscriptione poterit allegari priuilegium Apostolicum *c. 1. de præscript. in 6.* Vndè pares erunt in hoc casu quadragenaria cum titulo, saltem colorato, & immemorabilis. Quamuis enim constaret de libertate primordiali Ecclesiæ nihilominus non implicat allegare priuilegium Apostolicum; stare enim hæc duo possunt, vt Ecclesia ab initio sit libera, & tamen alicui competat in ea Iuspatronatus, quod Summus Pontifex per priuilegium concesserit, & ideò allegato priuilegio, & probata immemorabili optimè concludetur Iuspatronatus, in quo immemorabilis possessor veniat manutenẽdus, & sit in possessione sua securus; At verò vbi constaret de libertate primordiali Ecclesię, quantumuis allegaretur immemorabilis pręscriptio non rectè tamen concluderetur ad Iuspatronatus, quia implicantia esset, constare de Ecclesia à sui primordio libera, & tamen habere Iuspatronatus in ipsa illum, qui immemorabili præscriptione nititur perinde ac si mulierem eandem, & nuptam, & viduã quis assereret, quod ridiculum dixit *Papin. in l. Titiæ 99. ff. de Cond. & dem.* At verò vbi constet de primordiali Ecclesiæ libertate, & prætenditur iuspatronatus in vim priuilegij cessat huiusmodi implicantia, & allegari prescriptio poterit præsertim immemorabilis, stare si quidem potest Ecclesiam ab initio fuisse liberam, & posteà ex priuilegio Pon-

Pontificio patronatui fuisse subiectam, vt notat *Glos. ad c. nihil est 44. verbo suspendatur de elect.*

At si non constet de initio fundationis, sicque videatur potiùs Ecclesia in statu libertatis, quam seruitutis, poterit Iuspatronatus probari ex præscriptione relata in fundationem dotationem, aut constructionem, atque adeò in fundamentum Iuriscommunis; Hæc autem probatio pro præscriptionem ità fundabitur, vt si agatur de præsciptione longi temporis, quale censebimus quadraginta annorum, non sufficiat ipsa sola, sed titulus saltem coloratus, hoc est fama dotationis, aut fundationis, vel constructionis, quæ vnita cum longi temporis, seù quadragenaria præscriptione concludentem probationem Iurispatronatus inducet; sola enim præscriptio ex facto continuatæ possessionis, non tribuit titulum de Iurecommuni, & ideò vbi concludenter probandum est Iuspatronatus, nec solus titulus coloratus puta fama, nec sola continuata possessio, siuè præscriptio sufficiet, sed vtriusque concursus requiretur; quod si de immemorabili, aut centenaria, quæ ipsi æquiparatur, actum fuerit ipsa sine alio titulo sat erit ad probationem Iurispatronatus, tuncque Ius ipsum patronatus non dicetur præscriptione quæsitum, sed constitutum ex legitima causa fuerit concludenter per immemorabilem, aut centenariam probata; Antiquitas enim habet vim tituli necessarij ad probationem iurispatronatus, quia scilicet per ipsam titulus irrefragabilitèr præsumitur, vnde, & concludentèr per eam probatur Iuspatronatus, si modò sit immemorabilis, aut centenaria; Et quo casu sit centenaria non exigetur ipsa exquisitè completa, sed etiam si aliquot deficiant menses adhuc nihilominùs pro completa habebitur; neque moramur dictum Pauli Iure Consulti *in l. in omnibus 5. ff. de obligat. & act. In omnibus temporalibus actionibus nisi nouissimus totus dies compleatur non finit obligationem*; Verissimum enim est quod eleganter ad eundem *tex.* notauit *Cuiac.* agi in ipso de actione in personam, quę creditori ex obligatione copmetit, quæ si fuerit temporalis, non perimitur statim ac dies postremus venit, sed tunc demum cum præterijt. At in rem actio quæ domino competit, statim perimitur, atque bonæ fidei possessor, attigit postremum diem temporis constituti ad implendam vsucapionem; & ratio differentiæ est; quam idem *Cuiac.* assignat, quia actionem in rem perimit non tam tempus, quam vsus possessoris bonæ fidei; & ideò sat est attigisse vltimum diem, vt completa vsucapio habeatur *l. in vsucapione in pr. ff. de diu. & temp. præscrip.* in odium dissoluti patris fias, qui parum curat rem suam pessum ire patitur *l. fin. c. de Annali excep.* At in actione in personam nullus est, qui perimat, vsus debitoris, qui nulla re, nulloue Iure vtitur interim dum non interpellatur, aut conuenitur, sed tempus solum, quod lex præfixit, illud est, quod actionem in personam extinguit, & ideò de momento in momentum illud est computandum, nec pertinet, nisi vltima dies sit omninò completa; Vndè meritò in centenaria præscriptione defectus mensium non attendetur, sed completa nihilominùs censebitur, vt seruata proportione inquit Iuris Consultus in *l. si fundum 16. in fine ff. de fundo dot. planè si paucissimi dies ad perficiendam loci temporis possessionem superfuerunt, nihil erit, quod imputetur Marito*. Sanè paucissimi dies extimari possunt in centenaria præscriptione defectus mensium, ac proindè

indè completa præscriptio ad probationem Iurispatronatus censebitur.

7 Constituto patronatus iure, aut medijs Ordinarij; vel Extraordinarijs, quæ hucusque retulimus, iam ad fructus, seù effectus, qui ex ipso nascantur, accedendum est; Tres præcipuè assignantur, & enumerantur, ijque præsentatio, alimentorum subsidiaria ministratio, & Honor processionis; alitèr fructus Iurispatronatus recensuit Goffred. vt scilicet tres sint, honoris, vtilitatis, & oneris; Honoris, quia præsentat, & primus in processione incedit; Vtilitatis, qua ad inopiam vergens patronus ali ab Ecclesia debet; oneris, quia Ecclesiam ipsam defendere debet; Iam igitur circà hos fructus versemur, & potiora de singulis disseramus.

In summa tit. de Iurepat.

Præsentatio sese exhibet primò, & licèt terminus, seù vox ipsa se explicet, definitur tamen communiter, quod scilicet sit, *exhibitio legitime facta per patronum de Clerico præsente sensibus corporis Episcopo, vel alteri, ad quem pertinet institutio*. Vt autem hæc præsentatio est fructus, & effectus Iurispatronatus, ità est ipsius patroni maximè propria, siuè Ecclesiasticus ipse sit, siuè laicus; & ideò nullum Ius in re præsentato acquirit *c. quod autem, de iurepat.* sed tantùm ipsum habilem reddit, vt possit institui, neq; enim plenum ius aliquod præbet præsentatio patroni *c. quod. autem c. Illud prætereundum c. consultatione c. consuluit de Iurepatron. c. si plures c. Monasterium 16. q. 7.* indeque differentia emicat inter præsentationem, & electionem, hæc enim Ius tribuit, illa verò non item nisi admodum tenue; patronus verò alium, non autem se ipsum præsentare potest *c. consuluit c. per nostras h. t.* sicut nec Episcopus in beneficio se ipsum potest instituere, quod suę Collationis sit *c. fin. de instit.* aut tutor sibi ipsi author fieri *l. 1. ff. de auth. tut.* Non tamen prohibetur præsentare filium suum, qui, natura inspecta alius est à patre, quamuis Iuris dispositione vna, & eadem persona cum patre censeatur *l. fin. c. de impub. & al. substit* neque enim filijs debet esse deterioris conditionis, quam quilibet alius extraneus; & fauor quem Ecclesia patrono impertitur, non debet in odium retorqueri, *c. quod ob gratiam de reg. iur. in 6. & si tex. in c. consuluit h. t.* vetat ne patronorum filij Ecclesias quasi hæreditario Iure detineant; id tamen intendit, ne scilicet authoritate propria faciant, non verò legitimo modo, & Episcopi authoritate, quod si patronus, qui vnicus sit, beneficium Iurispatronatus aueat obtinere, altero ex duobus modis operabitur; aut enim Episcopus ipsi beneficium conferet inhærenti, & assentienti ijdem Collationi sibi factæ; aut (quod tutius est) supplicabitur Episcopo, vt beneficium sibi conferat, & tunc poterit ipse admittendo supplicationem gratificari, prout latissimè tractat *Lambertin.* quod si plures sint patroni; nil prohibet, quo minus vnus ex ipsis ab alijs præsentetur, vel vnus ex filijs, vt not. *Glos. ad c. consuluit de iurepat.* sicuti ijsdem licet, aut per se ipsos, aut per procuratorem præsentare, sicut, & procuratori committi potest electio *l. si is qui stibum ff. de procurat.* immò & per literas *Glos. ad c. non debet 65. distinct. arg. tex. in l. si procuratorem ff. de procurat.*

De Iurepatr. p. 1. lib. 2. q. 8 art. 3. & 4.

Non semper tamen, ac indefinitè possunt patroni præsentare, sed certum, ac definitum tempus ad id à Iure est præstitutum; nec verò idem omni patronorum generi, sed segregat ius laicos patronos ab Ecclesiasticis, & laicis quatuor menses constituit, Clericis verò sex; nec sine causa diuersum hoc tem-

tempus assignatur; laicis enim ideò breuius; quia licet ipsis variare in præsentando, & alios post alios præsentare, Clerici verò variare non possunt, & ideò, vt cum maiori maturitate, & consultiùs deliberent, prolixius tempus duorum mensium, vltra quatuor ipsis conceditur *c.1.§.fin.de iurepatr.in 6.* Variatio autem laico permittitur, donec vnum ex præsentatis non instituerit Episcopus nam post præsentationem facta institutione requiritur vlterior præsentatio, *c.quod autem consulis de Iurepatr.* Interim verò dum labitur quadrimestre tempus conferre Episcopus spreto patrono laico non potest, sed tantum Aeconomum ad Ecclesiæ, & beneficij custodiam præficere, *c.cum vos plerumque de off. ord.* quod si forte Ecclesiasticus patronus præsentauerit indignum tunc Episcopus, spreta illa præsentatione, pleno iure confert, amisit enim ius suum pro illa vice Ecclesiasticus patronus præsentando indignum.

In variatione per laicum facienda, illud maxime obseruandum est variationem scilicet ab ipso dupliciter posse fieri; vno modo contextu vnico plures simul præsentando iuxta *Clem. plures in fin. de Iurepatron.* vt ex ijs eligat instituendum Episcopus, quem malueirt. Alio modo poterit fieri variatio plures successiuè, & diuerso tempore præsentando, *c. quod autem c.cum autem c.pastoralis h.t.* tuncq; successiua huiusmodi præsentatio non fiet priuatiuè, hoc est, vt primus præsentatus censeatur exclusus, quasi Patronum pœniteat præsentationis iàm factæ, & recedat, id enim faciens sine causa non audiretur, sed cumulatiuè, quasi præsentationi primæ consistenti accedat, & secunda, & si fortè hoc non exprimeretur, adhuc nihilominùs facta cumulatiuè intelligeretur, & Episcopus, quem maluerit, ex illis poterit instituere. Hæc tamen variandi libertas laico permissa ad duas præsentationes restringetur, nec vltra, idque seruatum in praxi cum iudicando, tum consulendo testatur *Lambertin. arg.* p.2.lib.2. q.2. art. 23.
tex.in l.Boues ff. de verb. sign. vbi relictum *cum nupta fuerit* de prima tantum vice intelligitur, & pluralis locutio duorum numero est contenta *in c. pluralis de reg. iur. in 6.* æquum enim est, varietatem & confusionem, quantum fieri potest, declinari; vt latè vbi supra *Lambertin.* qui adæquatè soluit obiectum ex *d.Clem. plures.*

Si plures sint patroni circa idem Ius patronatus tunc spectandum est, an omnes concurrant, vt singuli, an verò tanquam vnum corpus, & tanquam collegium; si vt singuli; omnes pro voto suo præsentare possunt; si vt Collegium, & corpus; maior pars præsentantium spectabitur; pari modo si vnus ex vna parte sit patronus, & ex alio patrono descendant plures, tunc plures isti censentur vnus; adeò, vt maior pars ipsorum vnam vocem constituat, vt concludit *Lambertin. & Gab.* 3.p.lib.2 q.3.prin. art.7.
in Clem. 2. de Iurepatr.

Conuenire possunt patroni plures, vel plures eorum hæredes, vt alternis vicibus præsentent, ne contrario concursu se inuicem impediant eadem *Clem. II. de Iurepat.* & in simili admonet Iuris Consultus in *l. quoties ff. de vsuf. & Papin. in l. 2. in fin. ff. quibus modis vsuf. vel vsus amit.* Ius si quidem patronatus, cum re vera sit ius, indiuisibile, est, & idem apud omnes siue patronos, siuè hæredes *c.1. de iurepat.* quod si fortè dissidium inter patronos oriatur, quid sit agendum constituit Summus Pontifex in *c.1.2. & 3. h.t.* si enim patronorum vota in plures se diuiserint præsentatos, ille præferetur, pro quo plura steterint vota; si hoc

sine

sine scandalo fieri non possit, ordinabit Episcopus Ecclesiā prout sibi melius in domino visum fuerit; quod si de ipso patronatus iure inter eos extiterit controuersia, idem præstabit Episcopus pro discretione sua, si intra quatuor mensium spatium non fuerit diffinita *d. c. 3.*

Cum autem dicimus transire iuspatronatus, ad hæredes non solùm masculos intelligimus, sed etiam fœminas quæ huius Iuris capaces sunt, *c. ex literis de Iurepat.* Neq; horreat quispiam dum audit Iuspatronatus, quod est spirituali adnexum, & Iure spiritualium censetur, transire ad hæredes; cum vniuersitate enim accessionis Iure, & per accidens migrare potest in hæredes *c. cum sæculum h.t.* & cum eadem bonorum vniuersitate vendita, & Ius ipsum patronatus eadem ratione transit, quamuis enim vendi per se non possit, tanquam æstimationem non recipiens *c. querelam de Simon. c. de iure h.t. l. sacra loca in fin. ff. de rer. diuis.* accessionis tamen iure transire non inconuenit, quod naturali lumine edocti Ethnici etiam suasum habuere; pulchre enim ad rem *Tacit.* ex ore Tiberij. *Nec contra religionis fieri quod, effigies eius* (Augusti) *vt alia numinum simulacra venditionibus hortorum, & domuum accedant.* Quando autem maturus censeatur hic præsentationis fructus ad hoc vt patronus colligere ipsum, & frui possit, intrà tempus statutum? Respondetur tempus quadrimestre, seu semestre, pròvt laicus, siue Ecclesiasticus extiterit patronus, currere ipsi non à die vacationis, sed à die habitæ notitiæ eiusdem, regulare enim id est in beneficiorum vacatione *c. quia diuersitatem de conceß. præb. in fine*, & latè *Viuian.* quod si Ecclesia de nouo construatur, aut dotetur à die completę constructionis, aut dotationis incipiet; an autem hoc tempus sit vtile, vel continuum? Respondendum est cum distinctione, aut enim lis vertitur inter patronos super ipso patronatus Iure, & tempus tunc est continuum, & elapso quadrimestre aut semestre Ecclesiam Episcopus ordinat *c. quoniam 3. in fine de iurepatr.* si verò lis vigeat inter pręsentatos super idoneitate, & prærogatiua, vel inter patronos, & Episcopum tempus erit vtile, nec spatium litis durantis in damnum patroni computabitur, ità *Viuian.* qui addit, quod si præsentatio opportunè, & in tempore facta effectum sortita non fuerit est facto Ordinarij, patronus subinde intrà aliud quadrimestre, aut semestrę poterit pręsentare; quod si præsentatus nolit acceptare, à die scientiæ ipsius recusationis patronus iterum inter quadrimestre, aut semestre Iure suæ præsentationis alium exhibendo vti posśit *c. si electio de elect. in 6.* quem *tex.* de electione loquentem ampliant interpp. ad præsentationem, & idem demùm censendum, quo casu præsentatio sit nulla ex aliquo defectu à patrono ignorato, vel si bona fide præsentauerit illi, qui instituere non valet.

Lib. 1. an nal. vers. fin.

De Iurepatr. lib. 1. c. 1. n. 204. & seqq.

Vbi sup. n. 2. & num. 27.

Hæc satis de primo patronatus fructu præsentatione scilicet, cui quia tanquam correlatiua respondet superioris institutio, de hac haud immeritò statim adnectemus.

8 Multiplicem significationem habet hæc vox *institutio*, significat enim generalitèr modum quemlibet, per quem ordinatur beneficium; sed & in specie collationem liberam, inuestituram, immisionem in possessionem, & institutionem auctorizabilem, sed ad rem nostram illam significat, quæ super præsentatione in beneficio Iurispatronatus adhibetur; Hæc iure communi, & regulariter ad solum Episcopum pertinet *c. ex frequentbius de instit. c. 1. eod. in 6.*

Clem. plures de Iurepatr. & passim tot. tit. eod. quæ quidem cum ex necessitate Iustitiæ fiat, ideò, & a Capitulo Sede vacante fieri potest *c. cum olim de maior. et obed. c. 1. de instit. in 6. c. 2. ne Sede Vac. c. 1. eod. in 6.* potest etiam competere Prælatis inferioribus speciali Iure puta priuilegio, præscriptione immemorabili, aut consuetudine legitimè præscripta, *c. 2. & 3. de Instit.* vel etiam ex fundatoris dispositione, quo nomine Capitulum Paduanum in beneficijs Iurispatronatus nobilissimç alicuius familiæ institutionem habet. Et firmat post *Lambertin. Viuian.* Institutio, vt rectè fiat, hæc requirit, vacationem scilicet beneficij, existentiam Iurispatronatus habilitatem præsentati, & præsentationem ipsam in tempore factam.

b. 2. p. 3. q. 1 ar. 10. lib. 13 3. n. 8.

Ad institutionem faciendam nullum est tempus præfixum à Iure, sicut statutum est ad conferendum, & quamuis Ordinarius differat institutionem, non tamen per hoc facta intelligitur deuolutio; quod si nimis differat poterit superior ipsi terminum præfigere, vel præmissa trina interpellatione poterit statim ad eundem superiorem appellari; qui opportunè subindè poterit, aut illum compellere, aut ipse, instituere; Institutio debet fieri ad præsentationem patroni, aliàs eo spreto nulla est, *c. decernimus 16. q. 1. c. cum dilectus & illud cum ibi not. de Iurepat.* quæ nullitas, cum sit inducta in fauorem patroni, hinc est, quod attenditur reclamante, & contradicente patrono *arg. tex. in l. filio præterito ff. de iniusto, rupto, irrito fact. test.* Vndè stat quodammodo institutio in pendenti, & interim habet implicitum, quemdam statum ità, vt patrono reclamante infra tempus legitimus sit nulla à principio, eo verò tacente à principio subsistat; *arg. tex. in c. quod sicut §. quod si eos, & ibi Gloss. de elect.* quæ satis esse videntur ad Institutionis theoriam.

9 Secundus patronatus fructus est honor processionis, de quo iam satis dictum suprà; succedit igitur tertius, & est alimentorum præstatio, quo casu ad inopiam vergat patronus; constituit hoc ipsum *Concilium Toletan. 18. c. 37.* & habetur *in c. quicumque 16. q. 7. Quicumque fidelium* (ait Canon) *deuotione propria de facultatibus suis Ecclesiæ aliquid contulerint, si fortè ipsi, aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium vitæ pro temporis vsu percipiant.* Quod ipsum reassumens *Clem. III. in c. nobis de iure patron.* in ea verba confirmauit; *& si ad inopiam vergat ab Ecclesia illi modestè succurritur, sicut in sacris est canonibus institutum.* Analogia liberti, & patroni hoc idem confirmat; libertus enim patronum suum egenrem alere debuit antidotali quodam dictante instinctu, fuitque hoc præcipuę debitum libertorum erga patronos obsequium, in quo si deficerent tanquam ingrati redigi poterant in seruitutem *l. si quis à liberis §. solent iun. l. seq. ff. de lib. agnosc.* nec minùs filio erga patrem, muneris hoc idem incumbit, quod & Ecclesiæ tanquam filiæ erga patrem, & patronam suam meritò iniungitur. Subsidiarium est hoc onus Ecclesiæ ipsi, & patrono; neque enim alitèr tenetur patrono subuenire, quam si aliundè non habeat; Et ipsa eatenus, quatenùs necessarijs omnibus deductis pro Dei cultu, & sui substentatione aliquid demùm sibi supersit; & quamuis pauperibus omnibus subuenire teneatur Ecclesia *c. quoniam 16. q. 1.* singulare tamen inter ipsos hoc habet patronus, vt vberiùs, & commodius ipsi veniat succurrendum; & quod pauperibus ex charitate debetur, patrono iure actionis per Canonica Iura venit

præ-

præstandum: De fructibus tamen intelligendum est, quod veniant ipsi suppeditanda alimenta, qui si fortè non sufficierent, immobilia alienanda per hoc non essent, ne Ecclesia indotata remaneat *arg.tex.in c.cum sicut de consec.Ecclesiæ vel alt.* idque adeò æquum existimauit *Lambertin.* vt ampliandum censuerit, & vt ea debeant esse alimenta, quæ patrono vxori, filijs, & seruis proficiant, alias enim patrono iuxtà conditionem eius non esset consultum, neque hoc graue nimis videri debet Ecclesiæ, quæ demùm de ijs, quæ exuberant vltra sibi necessaria tenetur contribuere, & ideò vice versa, & pari gratia animi vinculo tenetur patronus Ecclesiam ipsam defendere, qui, & hac de causa dicitur patronus *c. frigentius 16.q.7.* & aduocatus *c. quia Clerici de iurepat.c.cum autem eod.* Communes sunt fructus isti cuicunque verè patrono, nam patroni varias denominationes subeunt, pròvt, & variè, Iuspatronatus diuiditur; Quas diuisiones quantum satis ad notitiam, percurremus.

Lib.3.q.1 art.3.n.5.

10 Diuiditur igitur primò Iuspatronatus, vt aliud sit Ecclesiasticum, & aliud laicale, & aliud mixtum, quæ sanè diuisio oritur à materia, ex qua primùm inducta est erectio ipsius Ecclesiæ, & Iurispatronatus; Ecclesiasticum enim est, quod Ecclesiæ competit ex erectione alterius Ecclesiæ, vel beneficij, quod de proprijs Ecclesiæ redditibus est erectum *c.dilectus de off.leg. c.cum dilectus de iurepatron.* Quo intuitu non vno modo Iuspatronatus Ecclesiasticum censebitur; Ecclesiasticum enim, & secundò censebitur, quod Clericus possidet nomine suæ Ecclesię, vel vniuersitas aliqua, siuè Collegium religiosorum, seù Clericorum, & qui præcipuè, licèt laici, religiosè viuant, & habitum religiosum deferant, gaudeantque priuilegio fori, & Canonis, hi Iuspatronatus Ecclesiasticum habere intelliguntur, vt notat *Viuian.* qui ampliat ad Iuspatronatus, quod competet Magistris militarium ordine ratione magisterij, aut præceptoriarum, & ad confraternitates licèt laicorum, quę tamen sint affixæ alicui Ecclesiæ, secus si hasce conditiones non habeant. Veriùs tamen censuit oppositum *Lother. lib.2.q.10.n.58.* & praxi magis arridet. Tertio dicetur Iuspatronatus Ecclesiasticum, quod quamuis à laicis, & ex bonis laicis fuit erectum, est tamen donatione, testamento, aut alio quouis titulo in Ecclesiam, aut Ecclesiasticum Collegium translatum, aut in Ecclesiasticam aliquam personam ratione Ecclesiæ, dignitatis, aut beneficij *c.vn. §.fin. de Iurepatr. in 6.* per huiusmodi enim transitum immutatur natura Iurispatronatus, & nouum, adeòque diuersum, sortitur statum.

De Iurepa p.1.lib.1.c. n.4.

Laicale verò dicitur, quod à laico, autentica Clerico ratione patrimonij sui est erectum, *Gloss. ad Clem. plures verbo præsentare h.t.* vel quod Clericus obtinet ex successione laicorum, sicut, & quod competit confraternitati laicorum, qui nullo signo religiosi status distinguuntur, & beneficium fuit à laicis fundatum de bonis profanis; Nec minus dicetur laicale, quod licèt primitùs fuerit Ecclesiasticum, fuit tamen titulo oneroso permutationis cum Apostolica auctoritate in laicum translatum, nam si Ecclesiasticum fit, vt supra diximus quod à laico in Ecclesiam migrat, & ex opposito laicale erit, quod ab Ecclesia in laicum transit; spectatur enim persona, quæ præsentat, & possidet Ius ipsum præsentandi. Non attenditur si quidem origo vbi titulo oneroso, & auctoritate legitima iuspatronatus transijt, secus si titulo lucratiuo, quia tunc Iuspatronatus primordialem

suam

suam naturam retineret; si enim per huiusmodi transitum laicale fit Ecclesiasticum, pari modo Ecclesiasticum, debet fieri laicale, vt iustitia vigeat, quam Ecclesia maxime coluit.

Mixtum iuspatronatus dicitur quod partim ad Ecclesiasticum, & partim ad laicum pertinet. Et si forte conuenerit inter præsentantes, vt alterius vicibus præsentent, iuxta *Clem. plures de iurep.* In vice laici censebitur laicale, & in vice Ecclesiastici Ecclesiasticum, & tunc vacans caderet sub Apostolicam reseruationem, sicut non caderet si vacaret in vice laici. *Couarruuias* latè. Nec minùs luculenter *Lotber.* qui addit, quod si laicus erigat iuspatronatus, illudque transferat in Ecclesiam ea lège adiecta, vt nihilominus censeatur iure laicalis, laicale erit; legem enim hanc in traditione rei suæ potuit dicere, quæ non repugnat iuri, aut beneficij naturæ, & solummodo facta videtur destinatio personæ, quæ præsentare debeat, non immutata iuris natura. Quæ hactenus dicta circa præsentationem respectum duplicem nobis exhibent, secundum quem iuspatronatus possumus denominare, vt scilicet aliud sit actiuum, quod nempe respicit personam præsentantis, aliud passiuum, quod respicit personam præsentati.

Practic. quæst. c. 36. n. 5. ver. & ided. De re benef. lib. 2. quæst. 10. à n. 3. & seqq. n. 4. & 5.

11 Indeq; emergit altera maior iuspatronatus diuisio, vt scilicet aliud sit gentilitiũ, seu familiare, aliud hæreditarium, & aliud mixtum; gentilitium, seu familiare illud est, quod ea lege fuit erectum à fundatore, vt ad gentem, & familiam suam pertineat, vel ad familiam alterius personæ à se dilectæ, quo casu erit actiuum; quod si velit solummodo aliquem de familia posse præsentari erit passiuum, prout de familiari, seu gentilitio hoc iurepatronatus latè disseruit *Lambertin.* Hæc autem qualitas familiaris, siue gentilitij, potest imprimi non solùm in limine fundationis, sed etiam post fundatum iuspatronatus, dum tamen consensus Ordinarij interueniat, quamuis enim translatio iurispatronatus non possit fieri in præiudicium illius, cui iam est iusquæsitum, nec ea permittatur in præiudicium gentilium, si in eorum fauorem sit iam erectum, vt docent *Couar.* & *Molina*; attamen quando patronatui hæreditario imprimitur hæc qualitas gentilitatis, non solùm cessat præiudicium, sed etiam hoc maximè tendit in fauorem Ecclesiæ, cui spes nascitur adipiscendæ faciliùs libertatis, quo casu gens, seu familia extinguatur: Vnde odiosum nimis esset hoc impedire; factaque huiusmodi gentilitatis impressio, licèt ex post facto, retrotrahitur, perindeque censetur, ac si in limine fundationis esset impressa, quæ durat ad durationem familiæ, nec transmittitur in alios, nisi fundator ipse id faciat, & voluntate sua transmittat. Extincta autem familia transit ad hæredes, & de familiari fit hæreditarium, non enim cum familia extinguitur ius patronatus, nisi aliter à fundatore fuerit dispositum, qui in erectione iurispatronatus taxatiuè ipsius familiæ meminerit, vel adiecta alia nota restrictiua, qua intentionem suam non extendi vltra familiam significet, non transibit enim tunc virtute legis singularis in erectione ab ipso sancitæ, cui standum omninò esset.

De iurepatr. lib. 1. p. 2. q. 2. art. 3. n. 1. & seqq.

Var. resol. lib. 2. c. 18. n. 10 De Hispan. primog. lib. 2. c. 24. n. 31.

Hæreditarium verò iuspatronatus dicitur illud, quod fundator in erectione hæredibus reseruauerit, siue expresè hoc dixerit, siue tacitè, hoc est nulla hæredum facta mentione, cum enim attento communi iure, iuspatronatus sit transitorium ad hæredes *Clem. plures h. t.* quantumuis extraneos, vt tradit & *Couar. ex c. considerandum 16. q. 7.* præsumitur fundator non solùm sibi, sed & hæredibus suis consulere in hoc vo-

Var. resol. lib. 2. c. 18. n. 6. in fin.

voluisse, vnde & in dubio hæreditarium potius, quam gentilitium erit censendum *c. 1. & c. cum sæculum h.t.* immo si ad fauorem alterius illud in fundatione reseruauerit, hæredibus etiam eius, cui fuerit reseruatum, quæsitum intelligetur, adeò vt non redeat ad hæredes ipsius fundatoris iuspatronatus, sed transeat in hæredes illius, cui fuerit addictum, de quibus magis cogitasse, quam de proprijs euidenter indicauit, nisi forte Ecclesiam fundatam, atque dotatam faceret hæredem, aut quouis alio modo in eam iuspatronatus migraret, tunc enim confusione consolidaretur, & extingueretur iuspatronatus, ne eadem Ecclesia sibi ipsi, & Patrona, & subiecta esset, quod implicat; extra verò hunc casum transit adeò in hæredes iuspatronatus, vt si quis patronus se totum, & sua Monasterio addicat eum vniuersis bonis transibit in Monasterium iuspatronatus, & Monasterium omnia iura patroni tunc exercebit; vt autem quis hæreditarium hoc iuspatronatus acquirat qualitatem hæredis probare debet, & se successorem in vniuersum; vnde non satis erit, quem esse filium, nisi & se probet hæredem, immo etsi sit institutus in re certa dato cohærede vniuersali in filium, aut alium quemcumque non transibit iuspatronatus, vt intulit *Couar.* post *Lambertinum*, & alios.

Vbi sup. n. 7.

12 Ardua autem est quæstio inter scribentes, an scilicet iuspatronatus restituta hæreditate transeat in fideicommissarium? Et tota difficultas oriri videtur ex *l. quia perinde* 42. §. *Restituta ff. ad S. C. Trebellian. Restituta hæreditate* (ait ibi *Paul.*) *Iura sepulchrorum apud hæredem remanent*. Ergo remanebit & iuspatronatus, aucta vi illationis à *tex. in l. si operarum* 29. *ff. de opere libertor.* Si enim intentatum sit operarum iudicium cum liberto, & interim decedat patronus, non transit actio in hæredes extraneos, sed filio datur licèt hæres non existat, dum tamen expressè non sit exhæredatus; vnde directè ad iuspatronatus inferre licet. At è conuerso vrget; quia omnia sunt transmissibilia per fideicommissum, quę transire possunt per hæreditatem directo; quale sanè iuspatronatus ex iam dictis; immo titulo vniuersali transit iuspatronatus inter viuos; quid igitur vetat si transeat, & per vltimam voluntatem? Fideicommissum autem vniuersale, vniuersalem dare titulum extra omne dubium est *l. cogi in princ. ff. ad Trebell.* quæ sunt rationes *Romani ad l. Titius n. 5. ff. ad Trebell.* quibus nisus est respondere *Berous*, nam ad primam negat ipsam esse vniuersaliter veram, sed obtinere solummodo in ijs, quæ respiciunt commodum pecuniarium, siue (vt ipse loquitur) bursale; hæc siquidem omnia transeunt in fideicommissarium per *tex. in l. si patroni in princ. ff. ad S.C. Trebell.* Cuiusmodi dici non potest iuspatronatus, quod non in pecuniaria vtilitate, sed potius in honore consistit. Et ideò non transeunt in fideicommissarium iura directa, quæ remanent penès hæredem, vt sunt ius sepulchri, & iuspatronatus, sed iura tantum vtilia. Ad secundam verò respondet non omnia, quæ sunt transitoria in hæredem extraneum esse etiam transmissibilia in fideicommissarium, sed illa tantùm, quæ transeunt non vt ad hæredem, sed quia hæres est; differunt enim hæc duo maximè, nam transire ad hæredem, vt hæredem, dicit rationem formalem, & præcisam hæredis, at transire in hæredem, quia hæredem, non hanc dicit, sed tantùm hæredem materialem. Conflictus sanè ingens est, & vrgent hinc inde Authores, & motiua, communisque stat pro negatiua.

Ad Rub. de iurepatron. n. 13. & seqq.

Attamen ea, quæ considerat *Ludou.*

Mo-

Molina ſtringentia adeò ſunt, vt oppoſita, licèt minùs communis, nobis magis arrideat; ius enim patronatus cum vniuerſitate bonorum adeò pertranſit, vt etiam ſi is, cui bonorum vniuerſitas ceditur hæres non ſit, nihilominus migret *c. ex literis c. cum ſæculum h. t.* vnde multò magis tranſibit in fideicommiſſarium, qui licèt non ſit formaliter hæres, at certè ſtat loco hæredis, non quidem tanquam quid hæreditarium, ſed tanquam id, quod cum hæreditate, & vniuerſitate tranſire debeat. Et cum totum oppoſitæ opinionis momentum poſitum ſit in deciſione tex. in *l. quia perinde verſ. reſtituta ff. ad Trebell.* qua negatur tranſire in fideicommiſſarium ius ſepulchrorum, differentias quam plures aſſignat *Molina* inter ius ſepulchrorum, & iuſpatronatus, quę euidenter illationem ab vno iure, ad aliud impediant; primò enim ius ſepulchrorum propriè, & preſsè ſumptum non poteſt ad alium tranſire, quam ad hæredem ſuum, vel etiam extraneum, quamuis ius inferendi mortuum in ſepulchrum legari poſſit, *tex. in l. ius ſepulchri 13. c. de relig. & ſump. fun. Non etiam ad alium quemquam, qui non eſt hæres pertinere poteſt*, ait ibi *tex. l. ius familiarium c. eod. l. familiaria Iunc. l. ſeq. ff. eod.* quæ ſanè eſt præciſa ratio, propter quam non tranſit ius ſepulchrorum in fideicommiſſarium, qui vtcumque habeatur loco hæredis, verè tamen hæres non eſt. At iuſpatronatus Eccleſiaſticum poteſt titulo etiam ſingulari fideicommitti, legari, cedit, transferri, atque donari Eccleſiæ, vel alij pio loco abſque conſenſu Epiſcopi, vel etiam laico conſenſu eiuſdem Epiſcopi interueniente *c. quod autem c. illud de iurepatr.* ſecundò ius ſepulchrorum permutari non poteſt *l. ſiquis ſepulchrum §. Senatuſconſulto ff. de relig. & ſumpt. fun. pollui enim permutationibus*, ait ibi I. C. at iuſpatronatus Eccleſiaſticum permutari poteſt etiam ſine Epiſcopi licentia *c. nemini regum 16. q. 7.* per quem *tex.* id aſſeruit *Gloſſ. ad c. cum ſæculum h. t.* maximè ſi permutetur cum alia Eccleſia; quod ſi permutetur cum laico, vtique neceſſaria erit Epiſcopi auctoritas. Tertiò ius ſepulchrorum non tranſit in fiſcum confiſcata, vniuerſa hæreditate *l. ſi quis fuerit ff. de relig. & ſump. fun.* ius verò patronatus vtique; maximè ſi à Iudice Eccleſiaſtico facta fuerit confiſcatio. Quod ſi à laico, quamuis res inter auctores ſit dubia, attamen verius videtur adhuc tranſire, dum confiſcatio nullam patronatus habeat mentionem, ſed tantùm circa vniuerſitatem ipſam verſetur. Cum qua conſequenter tranſibit patronatus ipſe, ſiue confiſcetur caſtrum, ſeu villa, ſiue hæreditas in vniuerſum, quo caſu exercitium ipſius iuris non migrabit in hæredes delinquentis, nec in fiſcum, ſed Eccleſia remanebit libera ſub Epiſcopi poteſtate, quamuis non appareat, quid tunc eſſet iuſpatronatus, cuius nullus eſſet vſus, vnde videretur extinctum potius, quam tranſlatum. Quartò ius ſepulchrorum non poteſt vni ex hæredibus ex diuiſione applicari *l. ſi ſepulchrum c. de relig. & ſump. fun.* Ius verò patronatus poteſt vni ex hæredibus, aut compatronis ex diuiſione addici ſaltem cum licentia Epiſcopi *Gloſſ. ad Clem. 2. verbo liberè de iurepatron.* Demùm ius ſepulchrorum non tranſit cum vniuerſitate vendita, aut donata, niſi ſit acceſſorium ad rem ipſam venditam, aut donatam & non remaneat aditus ad ſepulchrum, niſi per rem ipſam venditam, aut donatam *l. hanc legem iunc l. in modicis ff. de contrah. emp. l. ſi mercedem §. ſi eum fundum ff. de act. emp.* ius autem patronatus cum vniuerſitate vendita, aut donata indiſtinctè tranſit; *c. ex literis c. cum*

De Velſan. primog. lib. 1. c. 23. n. 11.

c. cum sæculum de iurepatr. quamuis enim iure hæreditario non capiatur, transit nihilominus cum vniuersitate illa, quæ iure hæreditario capitur, tanquam ipsi connexum, & accedens, quibus stantibus differentijs corruit fundamentum ex *l. quia perinde vers. restituta ff. ad S. C. Trebell.* eaque non amplius obstante huic affirmanti sententiæ subscribendum censemus; licet contra communem. Nec tamen omittere lubet considerationem satis appositam *Claud. Chiflet.* qui constanter asseruit iura sepulchrorum manere apud fiduciarium, & grauatum hæredem *d. l. quia perinde ver. restituta ff. ad Trebell.* & transire etiam, & communicari fideicommissario, siue hæreditarium sit sepulchrum, siue familiare *l. vel quæ 6. in pr. ff. de relig.* ait enim ibi I. C. de hæreditario, & familiari sepulchro loquens. *Sed in vtroque hæredibus quidem, cæterisque successoribus (qualescumque fuerint) licèt sepelire, et mortuum inferre.* Neque enim satisfacit responsio *Donelli*, qui scripsit communicationem huiusmodi non fieri hæredibus diuersi generis, cuiusmodi sunt hæres, & fideicommissarius, nam certo certius est, quod ius sepulchri communicatur etiam illi, cui singulariter bona sunt addicta, siue cui facta est bonorum addictio, vt inquit *Vlpian. in l. 4. §. fin. ff. de fideicommiss. libert. Is, cui bona addicta sunt* (inquit *Vlp.*) *bonorum possessori assimilari debet, & secundum hoc, & iura sepulchrorum habere debet*, neque enim ambigimus, quin, si duo ad eandem successionem concurrant alter ciuili, alter prætorio iure, sint isti diuersi generis, & tamen fit inter ipsos iuris sepulchrorum communicatio, neque naturæ iuris sepulchrorum repugnat pluribus communicari, cum & hæredibus, & exhæredatis, nisi iusto parentis odio fuerint exclusi,

Lib. 4. de iur. fideic. c. 6. pag. 1066.

Com. iur. ciu. lib. 7. c. 25.

æque competat *d. l. vel quæ in pr. ff. de relig.* Indeque intulit idem *Chiflet.* & iuspatronatus transire, & communicari fideicommissario, cum vtrobique eadem ratio vigeat, tuncque non obstat *tex. in d. l. quia perinde vers. restituta*, quia facta restitutione remanent quidem iura sepulchrorum apud hæredem, sed ita vt & fideicommissario communicetur, quod certè non negauit ibi S. C. Hæc aliquanto latius visa sunt consideranda circa transitum iurispatronatus in fideicommissarium. Vide *Peregrin. de fideicom. art. 6. n. 37. Fachin. controu. iur. lib. 10. c. 94. & lib. 13. c. 64.* hisque pertractatis ad probationem ipsius iurispatronatus transibimus, quæ pars in praxi non modicam inuoluit difficultatem.

13 Concilium enim Tridentinum sapientissimè expendens, quod sicut Ecclesiæ interest excitari fideles ad erigendas, fundandas, atque dotandas Ecclesias, quo intuitu ipsis iuspatronatus indulsit, ità haud minùs intersit Ecclesias quæsito, aut mentito etiam colore non subijci, & sua libertate priuari probationem etiam ipsius iurispatronatus decreto suo definiuit, eamque exactam præstari voluit, ne aditus subijciendis Ecclesijs facilis, referetur. Plures ergo sunt constituti modi ad iuspatronatus probandum, quos pro instituto breuiter percurremus, sectantes tradita per Concilium ipsum.

Ius 24. de ref. c. 9.

Primus igitur, & qui dici possit fundamentalis modus, est ex authentico documento, siue instrumento fundationis, vel dotationis, non priuilegij, aut alterius extrinsecæ qualitatis, quæ quidem probatio si non adsit, tunc ad subsidiariam, & præsumptam accedendum est; quæ consurgit (& est secundus modus) ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis lapsum, qui hominum memoriam excedat,

cedat, etiam si in ipsis præsentationibus nulla sit vnquam facta mentio dotationis, aut fundationis, & hæc immemorabilis possessio centum etiam annorum spatio consistet, tanto enim lapsu inducitur efficax præsumptio congrui tituli: hicq; probationis modus etiam in priuatis personis locum habet. Si probatio sit facienda per testes, tunc satis erit si testis deponat de annis quadraginta, pro reliquo autem tempore de fama, & auditu. Si autem probatio fuerit facienda per instrumenta centenaria requiritur. Quod verò attinet ad multiplicatas præsentationes probabunt ipsæ, quamuis non sint successiuæ, sed interpolatæ, præcipuè si constet, eas effectum fuisse sortitas, sufficienter dicentur multiplicatæ, si saltem fuerint duæ, vel etiam vnica si præsentatus per ipsam, spatio quadraginta annorum possederit, nec alius euenerit casus nouę pręsentationis, vt *not. ad c. cum de beneficio de præb. in 6.* Eatenus autem pręsentationes huiusmodi intentum probabunt quatenus de inualiditate principij non appareat, cum enim hęc probatio sit pręsumptiua, cessat omnino vbi de origine constat. Tertiò probatur iuspatronatus per pręsentationes, quę per quadraginta annos effectum fuerint sortitę, quando eas concomitatur publica vox, & fama, vel aliæ præsumptiones, quæ vim famę suppleant dum pariter de initio non constet, ac de statu primordialis libertatis. Quartò probari potest iuspatronatus per enunciatiuas centum annos, & memoriam hominum excedentes, enunciatiuæ enim huiusmodi prouenientes ab Ordinarijs probant, quia præsumuntur Ordinarij compertum habere statum beneficiorum sibi subditorum, nec enunciaturos ea patronata si sciuissent, aut credidissent esse libera. Nec minorem, & quintò ad huiusmodi probationem vim habebunt arma, seu insignia alicuius familiæ insculpata, aut picta, & affixa Ecclesiæ, dum tamen appareant Ecclesiæ coæua; non autem posteriora, vel affixa ex alia causa, quàm fundationis, aut constructionis; quamuis etiam si fuerint posteriora suffragentur ad probationem iurispatronatus, quia pręsumuntur apposita à patronis ad conseruationem proprij iuris. Ad idem inseruient inscriptiones antiquæ infixæ parietibus Ecclesiæ, in quibus mentio familiæ habeatur. Demùm probabit iuspatronatus antiqua sententia Episcopi, qua definiuerit beneficium ad præsentationem alicuius patroni pertinere, & antiqua censebitur, si quinquaginta ab hinc annis lata fuerit; sicut & ad idem proficient literæ institutionales Episcopi, quibus testatur factam à se institutionem in tali beneficiario ad præsentationem patroni. Et hæc probatio concludens, & euidens per congrua hæc media requiritur, quando principaliter, & directè agitur de existentia iurispatronatus contra libertatem Ecclesiæ, nam si ageretur indirectè & ad iustificationem alicuius gratiæ, siue clausulam iurispatronatus sufficeret semiplena, nec adeò necessaria, & concludens probatio.

14 Quod si forte ageretur de iurepatronatus publicæ, & potentis personæ, vel alicuius communitatis, in quas cadere ptest suspicio, seu præsumptio vsurpationis, tunc exactior, & concludentior exigeretur probatio veri tituli, nec probatio immemorabilis temporis sat esset, nisi pręsentationes etiam continuatę per quinquaginta annorum spatium, quę omnes effectum essent sortitæ, ex authenticis documentis exhiberentur; sic enim excubans pro beneficiorum, & Ecclesiarum libertate expresè constituit Concilium restringens probationem ipsam ad authenticas *d. c. 9.*

cas

cas scripturas,& authenticum probandi modum ita, vt probatio per testes censeatur omninò exclusa. Potentes ad hunc effectum intelliguntur, qui dominium cum iurisdictione in loco beneficij habent, qua iurisdictione seclusa priuatæ personæ intelligentur, nec per consequens obligatæ ad rigorosam Concilij probationem, de quibus singulis seriem exactam habeas apud *Augustin.Barbos.* penes quem, & *Viuian.* aliosque de materia tractantes videri possunt, quæ de probatione iurispatronatus tradidimus; omnia enim fermè ex praxi sunt petita,& ex decisis in Romano Auditorio; ad quæ iuxta institutum nostrum tradendæ solius theoriæ remittimus.

Sicut, & de communitatibus, siue vniuersitatibus, quæ decreto eiusdem Concilij continuatur Iur.Eccl. Viuia.lib 3.c.12. à n.134.& seq.

15 Iàm nunc exigit ordo, vt de modis per quos Iuspatronatus extinguatur breuitèr disseramus; & quomodò patronus ipsum amittat, quod quidem duplicitèr contingere potest, aut enim sine culpa, aut cum culpa ipso priuatur, & de vtroque modo partitè agemus.

Pimò igitur extinguntur iuspatronatus, & patronus absque delicto, illud consequentèr amittit; si corruat, & destruatur Ecclesia, vel beneficium ipsum extinguatur peremptis redditibus, & ibi, vel alibi ab alio reædificetur; nisi fortè ex materia dirutæ, & collapsæ Ecclesiæ iterum ea construatur, quià tunc, & primus patronus, & secundus reædificans iuspatronatus habebunt idem dicendum, & dote consumpta, quia redotans ratione dotationis patronatum acquiret; Tenetur patronus dirutam in totum Ecclesiam restaurare, si patronatum in ea velit de nouo acquirere, quod si plures sint patroni, & vnus ad reædificationem Ecclesiæ renuat concurrere, nec nouum patronatum acquiret, nec antiquum recuperabit, sed compatronis accrescet; quod si reædificare velit patronus, extraneus aliquis non admittitur post alios *Viuian.*

De Iurepat p.3.lib.15.c. n.1.

Secundò amittitur Iuspatronatus, quando causa, proptèr quam quis erat patronus extincta est, qui tamen modus coincidit cum præcedenti, vnde perempta dotatione, fundatione, aut constructione extinguetur, & amittetur iuspatronatus.

Tertiò extinguitur Iuspatronatus si Papa illud supprimat, & debeat; In dubio non præsumitur id facere velle, sed si faciat abolitum erit iuspatronatus propter summam Pontificis summi potestatem; Ius enim patronatus totum ex gratia est Ecclesiæ *c.3. de Iurepatronatus*; & ipsum perimendo redit Ecclesia ad statum primæuum, in quo erant omnes Ecclesiæ, antequam iuspatronatus induceretur, vt vidimus in principio.

Quartò extingueretur Iuspatronatus si Ecclesiæ patronata acquirat libertatem suam per non vsum præsentationis, quia scilicet patroni, vel patronus non præsentauerit *arg.tex.in c.de quarta de præscrip.* dum tamen occasio præsentandi interim se se obtulerit, nam potest præsentatus tanto tempore viuere, vt per spatium quadraginta, & quinquaginta annorum, occasio præsentandi se non obtulerit, non enim per hoc quæsita Ecclesiæ libertas poterit intelligi. Ad hanc autem præscriptionem tantùm temporis sat erit, quantum sufficiat ad præscribendum contra laicum, & idem censendum erit, si laicus per legitimum spatium præscripserit contra laicum.

Quintò amittitur Iuspatronatus facto non culpabili patroni, si illud cedat, donet, vel alteri renunciet cum consensu, & decreto Episcopi, *c. vn. de Iurepatron.in 6.* Quod si cesserit ipsimet Ecclesiæ etiam sine consensu Episcopi idem censendum erit, consolida-

tur enim, ne Ecclesia sibimet ipsi seruiat; quod si cesserit alteri Ecclesiæ etiam sine decreto Episcopo paritèr amittetur *d. c. vn.*

Sextò extinguetur iuspatronatus si Patronus patiatur Ecclesiam fieri de non Collegiata Collegiatam sine vlla reseruatione sui Iuris; tunc enim ius non habebit præsentandi principalem Rectorem dictæ Ecclesiæ. *Glos. ad c. nobis verbo Capella de Iurepatr.*

Nec absimiliter, & septimo, si consentiat Ecclesiam, & beneficium patronatum vniri alteri Ecclesiæ sine expressa reseruatione sui iuris; Octauo cessat iuspatronatus extincta linea, cui ius præsentandi fuerat addictũ; Quamuis enim iuspatronatus transeat ad hęredes, etiam si eorum nulla sit facta mentio, vt traditur ad *c. 1 de iurepatr.* Attamen vbi Testator, vel Fundator in fundatione qualitatem aliquam adiecit, qua indicet iuspræsentandi restringi, præcipuè si adiecerit dictionem aliquam taxatiuam iuspatronatus vlterius non extenditur, sed ibi terminarur, idemque censendum, quo casu testator decesserit sine hærede, tunc enim Ecclesia efficietur libera, & euanescet iuspatronatus, hactenùs de modis, & causis, per quas finitur iuspatronatus sine crimine; Addamus, & modos, per quos finitur crimine, & delicto patroni; & hi quidem sunt potiores; primus si patronus vendat iuspatronatus per se, quod vendi non potest *c. de iure b. t.* tunc enim, & ipse iuspatronatus amittet, & emptor pretium, quod cedit Ecclesiæ, & ipsa libertatem acquirit *c. quia Clerici de iurepat.*

Non addimus, quod amittat, quo casu præsentet indignum, quia tunc non amittit iuspatronatus propriæ, sed priuatur iure præsentandi pro ea vice. Secundus cum labitur ipse patronus in hęresim, spoliatur enim tunc iurepatronatus *c. cum secundum de heret. in 6.* omnia si quidem eius bona tunc ipso facto sunt Ecclesiæ applicata, nec ea recuperat etiam si resipiscat, & reuertatur ad fidem. Nec minùs priuabitur, quo casu reus fiat maiestatis humanæ, vbi enim patronus delictum committit, propter quod veniat priuandus omnibus bonis à iure, vel ab homine amittit etiam iuspatronatus. Inter præcipuas priuationis causas, & illa recensetur, cum patronus per se, vel per alium Ecclesię patronatæ Rectorem interfecerit, vel mutilauerit *c. in quibusdam §. sacri de pœnis*: prorogata pęna, & in descendentes vsque ad quartam generationem, quibus vetitum est ingredi, & recipi in Clericorum Collegium, aut in regularibus familijs prælationem consequi, donec cum eis fuerit dispensatum *d. §. sacri*. Idemque, & multò magis dicendum si patronus occidat, capiat, seu banniat Episcopum *c. ad aures; & Clem. 1. de pœnis*. Eandem priuationis pęnam comminatur *Concil. Trid.* quo casu patronus se ingerat in perceptione fructuum beneficij patronati, aut bona eius vsurpet. Et demum eandem operatur sententia legitimi Iudicis ritè, & rectè lata, quo casu inter duos de iurepatronatus sit cõtentio, vni enim ad iudicatio iurepatronatus alter eo priuatur. His ad coronidem adnectendum est aliquid de confiscatione tanquam de casu satis implexo. Itaque facta generali publicatione omnium bonorum, & iurium à Iudice laico, tunc cum omnibus bonis transit in fiscum etiam iuspatronatus, si enim transit cum omnibus bonis in hæredem hac ipsa ratione transire debet etiam in fiscum, præcipuè si ipsius iurispatronatus nulla facta esset mentio, facta si quidem eius mentione non subsisteret sententia, vt notat *Viuian.* manebitque penès fiscum pro eo tempore, quo patronus,

Sess. 22. c. 11. de reform.

Lib. 5. c. 1. n. 21.

tronus, cuius publicata sunt bona, illud esset habiturus ad *l. lex vectigali ff. de pign.* & ad *l. peto §. prędium ff. de leg. 2.* prout omnia supradicta firmauit, & *Peregrin.* eoque vita functo redibit iuspatronatus ad vocatos, ne alias fiat, vt Ecclesia omni spe libertatis aequirendæ priuetur; & si nulli extarent vocati, Ecclesia efficeretur libera, quamuis in publicatione facta à laico sint hine inde opiniones; quod si iuspatronatus esset gentilitium, tunc durat iuspatronatus si supersit aliquis degente, & filij non censentur tunc habere patronatum à Patre, qui deliquit, sed à gente, seu à maioribus, vndè nihil contra ipsos in hac parte operatur confiscatio; Idem dicendum, quo casu à laico fieret confiscatio alicuius Castri, cui esset adnexum iuspatronatus, nam proptèr adnexionem eum Castro certè migraret iuspatronatus in fiscum; hęc pro instituto, de iurepatronatus, multa sunt dicta ex auctorum, & praxis sententia quæ eorundem allegationibus visa non sunt confirmanda, ne quolibet gressu suspenderetur à materia stylus cum legentium molestia. Notissimi sunt authores, qui de Iurepatronatus tractarunt *Lambertin. Roch. de curte Paul. de Cittadin. Viuian. Lotther. Barbosa*, apud quos, quæ necessaria pro praxi contingerent facilè possunt haberi, & ad eos pro casibus singularibus in qualibet parte materiæ lectorem remittimus.

De Iure fisci lib. 5. c. 10. n. 72.

De re benef. lib. 2 à quest. 3 ad 14. Iur. Eccl Vniu. lib 3. c. 12 & de off. & potest. Ep. Allëg. 72

CAP. VII.

De Iure Deuolutio.

1 *Deuolutionis, & iuris deuoluti origo, & fundamentum in Iure.*
2 *Eiusdem Inducendæ ratio multiplex.*
3 *Deuolutionis Definitio.*
4 *Quæ extrema ad deuolutionem attendenda.*
5 *Quinam eius effectus.*

1

QVIA post elapsum fatale tempus patronis à Iure præscriptum ad præsentandum, si ipsi inpręsentatione deficiant, ad superiorem fit deuolutio, ideò opportunè de deuolutione ipsa, & deuoluto iure se se exhibet disquisitio, quam tractatui ad iurepatronatus haud immeritò subijcimus. Nequè solum in beneficijs patronatis hoc ius obtinet, sed in alijs quibuscumque, quorum collatio ijs competat, qui superiorem agnoscant, ideoque vtilitèr pro omnibus beneficijs materiam pereurremus; Deuolutionem eirea beneficia instituit, ac decreuit Concilium Lateranense III. celebratum sub Alexando III. Summo Pontifice Anno 1180. eius Constitutio translata habetur inter Decretales Greg. IX. in *c. 2. de concess. præb. in 2. parte eiusdem tex.* Statuit enim, de diù Ecclesiæ sint sine Rectore & ministris, vt beneficia Ecclesiastica, quamprimum Clericis idoneis eonferantur, & saltem intra sex menses; & si forte Capitulum, ad quod pertineat collatio, intra illud tempus non conferat, à Capitulo ipso ad Episcopum potestas conferendi deuoluatur, & viceuersa intra idem spatium cessante Episcopo, eadem ipsi compętens potestas deuoluatur ad Capitulum, & vtroque in hoc conferendi munere deficiente, ad Metropolitanum; siue Archiepiscopum, & rursus cessante Metropolitano ad Summum Pontificem *c. 6. de concess. præb.* quod si collatio ad Capitulum simul, & Episcopum pertineat, & cesset vterque intra sex mensium spatium conferre, ad Metropolitanum, & ad Summum Pontificem

cem fiat deuolutio, non igitur ad solum Episcopum tunc pertinebit collatio, quia simul cum Capitulo præscriptione temporis sex mensium reperitur exclusus; nisi forte Episcopus, non tanquam Episcopus sed tanquam Canonicus ius habeat conferendi vacantia beneficiaria cum Capitulo, nam hoc casu ius conferendi ad eum deuoluetur tanquam Episcopum & nisi dolo id fecerit, vt scilicet re infecta tempus expiret, quia, ne dolus ipsi patrocinetur, tunc ad ipsum non fiet deuolutio, quæ est decisio *tex. in c. pen. de conceß. præb.* quæ sane constitutio Lateranensis Concilij initio ad minora tantùm beneficia, & minoris emolumenti pertinuit, non ad Episcopatus, nam si Capitulum intrà sex menses Episcopum non elegisset, electio non deuoluebatur ad Metropolitanum. *c. dilectus* 12. *de conceß. præb.* postea verò ex alio Concilio Lateranensi celebrato sub Innnoc. III. electio Episcopi, vel Abbatis cessante Capitulo deuoluitur ad Metropolitanum, vel Summum Pontificem *c. ne pro defectu* 41. *de elect.* spatio tamen fatali restricto ad tres menses, ne maiores Ecclesiæ cum maiori discrimine diutiùs sint sine pastore.

2 Nec sine ratione Concilium Lateranense sub Alexandro III. hanc deuolutionem in dispositione beneficiorum constituit; eiusque constitutionis causam triplicem agnouit, & assignauit *Cuiac.* primam, vt plectatur in curia, atque desidia collatorum; Secundam, vt eorum cupiditati occurratur, ne fortè vacantia beneficia, quæ alijs conferre debent, sibi habeant, ac in rem suam conuertant; Tertiam ne diutius Ecclesiæ sint sine pastore; vel Ministro, aut ministris proprijs. Sicque propter vtilitatem publicam, ne Ecclesiæ maneant in suspenso, vt innuit Concilium in *d. c. 2. de conceß. præb.*

Ad c. de mul-[illegible] de præb.

quod quidem exemplum profani iuris secutum est, illlud enim non vnum, sed multiplex deuolutiones specimen exhibet, nam si quis viui ignorantis bona, vel partem bonorum alicuius Cognati donauerit, quasi indigno aufertur, & ad alium defertur hæreditas *l. 2. in fine ff. de his, quæ vt indign. l. quidam §. fin. Iunc. l. seq. ff. de donat.* si falsum quis accuset testamentum, nec obtineat, priuatur potestate petendi in ea testamento sibi relictum *l. post legatum ff. de his, quæ vt ab Indig. l. Papinianus §. meminis se ff. de Inoff. text.*

3 Si demùm hæres monitus soluere legata in testamento relicta contempserit, anno elapso successionis petendæ ius deuoluitur ad substitutos, & alios ordine suo; *Auth. hoc amplius c. de fideic. §. si quis autem non implens Auth. de hæred. & falcid. col.* 1. vt mittamus innumera fermè huiusmodi ad quorum exemplar, & à Lateranensi Concilio, & Pontificum constitutionibus in pluribus casibus inducta est deuolutio Ecclesiastica, quam ideò appositè possumus definire; quod sit *translatio potestatis, quæ datur in beneficia ab vna in alteram personam ex facto, vel negligentia potestatem habentis*; non omnis translatio potestatis deuolutio est, sed omnis deuolutio vtique translatio, vel breuiùs cum *Lother.* Deuolutio est *processus rei, vel transitus de persona in personam ex l. 1. c. de bon. mat. ex l. Lucius Titius ff. de iure fisci & ex l. si infanti c. de iure delib.* sed præcipuè *ex tex. in c. postulasti* 15. *de conceß. præb. n.* 4. qui subtilitèr aduertit subiectum deuolutionis non esse beneficium, sed ius liberæ collationis, & ideò, (rigorosè, & presse loquendo) in beneficijs iurispatronatus, vel elettiuis non cadit propriè deuolutio, nisi extincta facultate præsentandi, aut eligendi, & indè creato nouo Iure conferen-

Lib. 2. q. 24. n. 2.

ferendi in eo, qui alioqui per se non habebat nisi ius instituendi, & confirmandi,

4 Et ex ea definitione desumimus tria extrema, siuè tres respectus in deuolutione esse maximè attendendos; Primus est negligentia, quæ probanda omninò est ostendendo Collatorem potuisse, sed noluisse ius suum exercere, & licèt ex potestate conferendi facilè sit ad negligentiam inferre ex non facta collatione, & non vsu Iuris nihilominùs articulanda erit vacatio beneficij non solùm de iure, sed etiam de facto, vbi enim beneficium plenum est, regularitèr non labitur tempus Collatori, & multo minus, vbi beneficium non deficit, seù non vacat, vt in beneficijs non numeratis, vt in *c. ex parte de concess. preb.* & vna cum vacatione probanda erit, & scientia ipsius Collatoris *c. 3. de suppl. neglig. prælat. c. quia diuersitatem de concess. præb.* qua data scientia licebit inferre ad negligentiam, nisi collator probet impedimentum quod facile non potuerit remoueri *c. fin. de elect.* cessante autem impedimento ille, ad quem pertinet collatio non arctabitur reliquo temporis, quod sibi superest ex semestri, sed aliud semestre erit ipsi indulgendum *l. & ideo 15. ff. de verb. oblig.* idemque dicendum si prouisio facta non sortiatur effectum ob latenus aliquod impedimentum prouisi, aut proptèr non acceptationem eiusdem, aut proptèr obitum, fraude tamen, & dolo non interueniente, vt in *c. fin. de elect. in 6.*

Secundus respectus allegandus, isq; negligentiæ connexus est voluntas, quę ad negligentiam probandam inducenda est, ità vt Collator, de cuius iuris deuolutione agitur, potuerit, sed noluerit conferre; non enim est hęc negatiua facti absoluta, & pura sed tempote definita, vndè ab allegante probanda est; iuxtà *Glossæ* doctrinam, nisi præsumptio aliqua negatiuæ adesset, ipsique faueret, tunc enim ab onere probandi releuaretur. *Ad c. bo mem. 23. vel per verbum. nat. de elec*

Tertius respectus in deuolutione, & ad deuolutionem concurrens est correlatio superioris, & inferioris, sine quo deuolutioni locus esse non potest, non enim à superiore ad inferiorem, aut de pari ad parem fit deuolutio, & ideò si per affectionem, aut reseruationem spectaret collatio alicuius beneficij ad Summum Pontificem, quantumuis differretur prouisio non posset tamen fieri deuolutio, quia Pontifex nullum habet superiorem, ad quem deuolutio fiat, & quamuis Gregor. X. in *c. statutum 3. de præb. in 6.* Statutum Clementis Papæ, quo beneficia, & dignitates in Curia vacantes Romano Pontifici expressè reseruauit, ità sit moderatus, vt post mensem vacationis non facta prouisione à Summo Pontifice possint ij, ad quos pertinet dispositio liberè eas conferre, quasi scilicet ad eos post mensem fiat deuolutio licèt inferiores, attamen hæc Gregorij constitutio correcta est à Bonifacio VIII. per *Extrauag. primam de præb. inter communes*; vel dicimus. Illam Gregorij X. non esse deuolutionem propriè, sed potiùs benignè indultam libertatem inferioribus, ne Ecclesiæ diutius vacantes relinquantur. Neque vrgeas adhuc ex *c. 2. de concess. præb.* quod negligente Episcopo conferre fiat deuolutio ad Capitulum, quod tamen est inferius Episcopo, sicut & cum Episcopus ipse in collatione delinquit, idque factum intuemur, in *c. cum in cunctis §. fin. de elect.* quia non tam est deuolutio illa, quàm specialis quædam ratio iure communionis, vnde ius quodam potiùs accrescendi esse videtur. Et ideò restringitur ad beneficia tantùm, quæ Episcopus

pus confert iure proprio, non quæ conferre deberet iure deuoluto, vt *not. Innoc. Ab. & Egid. à Bellam.* nisi dicere velimus Capitulum in eo casu, & in ea parte effici quodammodo superiorem Episcopo, & quocumque alio Canonis auctoritate, vt in *c. fin. 93. dist.* & *c. ſanè 11. de off. & poteſt. Iud. Deleg.*

d d. c. cum in cunctis 4. in num. 7. & 36.

Postrema demùm deuolutionis circumstantia erit, vt gradatim fiat, & non per saltum, vnde si collator inferior intra statutum tempus non conferat, non statim ad Summum Pontificem fiet deuolutio, sed ad Episcopum, qui intra sex menses, si non conferat, deuoluetur prouisio ad Metropolitanum, quo adhuc negligente ad Patriarcham deuolutio fiet, & tandem post sex menses ad Pontificem Summum. Quamuis hanc deuolutionem ad Patriarcham exoleuisse, nec esse in vsu dicat *Rebuff.* nisi tamen inferior collator esset, omninò exemptus, & immediatè subiectus Apostolicæ Sedi, quo casu ad Sedem ipsam Apostolicam fieret deuolutio ommisso quocumque alio medio; *c. cum ſingula §. fin. & c. licet de ſuppl. neglig. prælat.* & latè *Erasm. à Cocbier.* Iam demùm ad effectus ipsius deuolutionis descendendum est, quos ad tres numero breuiter expendemus.

De deuolut. 23. in fin.

De iurisdict. exemp p. 4 30. n. 7. & 11.

Primus erit, quod deuolutio secum perferat executionem legis auctoritate *c. literas de ſuppl. neglig. prælat.* ità vt nulla admittatur moræ purgatio, & irrita ipso iure sit quæcumque prouisio, nisi de patientia toleretur à Papa *d. c. literas, & not. ad c. fin. eod.* quæ tolerantia debet esse expressa scripto, verbo, vel facto aliquo positiuo, & non tacita, seu præsumpta, & de sola Papæ, & non alterius, vt in terminis *d. c. literas*.

Secundus effectus est, vt cum deuolutio dicat solummodo transitum de persona ad personam, quantumuis transitus ipse fiat, durat tamen semper prima vacatio, nec ea per multiplicem transitum immutatur, & ideò si beneficium vacans, ex lege fundationis debeat conferri certo alicui personarum generi, eidem etiam debebit conferre is, ad quem fit deuolutio, quæ fit semper cum omnibus oneribus, & qualitatibus beneficio ipsi connaturalibus. *Clem. 1. & ibi Gloſ. in verbo Monaſterium de ſuppl. neglig. prælat.* quod seruandum etiamsi Papa iure deuoluto conferat, qui semper censebitur se velle conformare ad beneficij naturam, nec velle vti suprema sua plenitudine potestatis, qua vtitur, cum prouidet iure suo, & non iure deuoluto, vt tradit *Archid.* & cum eo *Io: And.*

Ad c. cum in tua n. 4. & n. 3. de cōſuet. in 6.

Tertius effectus deuolutionis est, vt afficiat, necdum omnes collatores negligentes, sed & eos omnes, qui potuerunt concurrere, vno excepto Summo Pontifice, cui nunquam negligentia imputari potest: cuiusmodi erit Legatus à latere.

Quæ dicta sunt hactenus de deuolutione facienda ex causa non factæ prouisionis intra sex mensium spatium ex decreto Lateranensis Concilij, nihil tamen immutant circa breuius spatium, quod in beneficijs adipiscendis sit præstitutum, sed suum cuique spatium erit seruandum; si enim de beneficio agatur, quod per optionem acquiri debeat, intra dies viginti optio facienda erit, sin secus deuolutio fiet *c. fin. de conſuet. in 6.* In præsentatione facienda ad beneficia iurispatronatus laicus intra quatuor menses, Clericus intra sex præsentare debet, & elapso hoc termino intrat deuolutio, *c. vn. de iurepat. in 6.* Si Summus Pontifex motu proprio det alicui mandatum ad beneficium ab exhibito mandato ei, ad quem dirigitur, intra decem dies à die vacantis beneficij, & adeptæ notitiæ acceptare debet,

bet, aliàs libera Ordinario relinquitur collatio, nec mandatum Pontificium attenditur *c. cum pluribus de præb. in* Maiores dignitates, vt Episcopatus, *6.* Archiepiscopatus, Abbatiæ, & si quæ huiusmodi intra tres menses Pastorem habere debent, ijsque elapsis, statim fit deuolutio *c. ne pro defectu c. postquam 50. dist. c. quam sit Ecclesijs de elect. in 6.* Sed hoc æuo hæc deuolutio in Episcopatibus cessat, ex quo electionis, seu prouisionis Ecclesiarum Cathedralium est alia facies; sicut & in Abbatum monasteriorũ prouisionibus aliud necessariò venit seruandum, quàm vt deuolutio ad Episcopum negligentibus regularibus fiat; Exemptio enim regularium omnimoda ab Episcopi iurisdictione omnem deuolutionem ad Episcopum tollit, & solius Summi Pontificis vniuersum hoc ius est. Vita functo autem Episcopo, & Episcopali sede vacante, deuolutio eorum beneficiorum quæ ex negligentia, & defectu inferioris collatoris fieret ad Episcopum, fiet ad Capitulum eiusdem Cathedralis, in quod transit iurisdictio *c. cum olim de maior. & obed.* pròvt notauit & *Io: And.* & *Rebuff.* Quæ de deuolutione, & deuoluto iure satis.

Ad c. quã quam de elect. in 6. De deuolut. in prax. benef. n. 92

C A P. VIII.

De Capellis, & Capellanijs.

1 *Nominis ratio, seu notio multiplex.*
2 *Hoc Nomine triplicem beneficij speciem designari.*
3 *Moxque de singulis agitur, quatenus sint beneficia.*
4 *De Monachorum Capellis exactius.*
5 *De Capellanijs ad Altare, & quando censeantur strictè Sacerdotales, & de earum obligatione.*
6 *An Capellanus ægrotans teneatur per alium satisfacere.*

DE Capellis Monachorum prostat tit. inter Decretales Greg. IX. partem igitur suam in Sacra Iurisprudentia, & huic beneficiorum generi dabimus, quid iuris in ipsis extra Monachorum, & Religiosorum Claustra obtineat breuiter pro instituto indicantes, quando *in 3. compilat. antiq. Decretal. tit. 29.* inscriptus habetur de Capellis Clericorum, & Monachorum. Nomen, nominisque notio se se exhibet primò, quæ varia sanè à scribentibus profertur. *Lib. 3. tit. 37.*

1 Aediculæ humiles similes tabernis, quas subitarias in nundinis mercatores erigunt, dictæ sunt Capellæ, quas τὸ καπηλεῖς, vocat *Iulius Pollux*, indeque mutuata videntur nomen sacella portatilia, quæ maximè in castris erigi solebant, quibus ad missæ sacrificium celebrandum ibidem Sacerdotes vtebantur, qui Principes ad bellum proficiscentes sequebantur; vnde & Missæ, quæ sub ijsdem tabernaculis celebrabantur Missæ Castrenses dictæ sunt, vt refert *Genebrard. in Chronic.* luserunt alij in huius vocis notatione, Capellamque dictam voluere, quasi capiens λαός, siue populos, vel capiens laudem. Alij à tegendo, quasi locus tectus, siue coopertus dicatur Capella; vnde *Marculphus Monachus, tunc in palatio nostro super Capellam Domini Martini, vbi reliqua Sacramenta percurrunt, debeant coniurare.* Per Capellam intelligit loculum, siue capsam, in qua reliquiæ S. Martini condebantur. Alij demùm (ne omnia congeramus) à Cappa Sancti Martini, quæ cum summa veneratione seruabatur adhibitis etiam Presbyteris tanquam custodibus,

In Onomast. *Ad ann. 315.* *Formula 38. lib. 1.*

dibus, qui ideò Capellani sint dicti.

2 Quidquid igitur sit de nomine, hoc certum, quod Capellaniæ, siue Capellæ voce triplex beneficij genus (sumpto tamen latiùs beneficij nomine) comprehenditur; primò enim significatur Capellania, quæ auctoritate Episcopi, aut alterius legitimi superioris fundata perpetua est, in titulum erecta, Capellania etiam collatiua nuncupatur; secundò indicatur Capellania, quæ licèt sit erecta auctoritate superioris, non tamen ad vitam confertur, sed est amouibilis ad nutum, & arbitrium conferentis; tertiò demùm eadem appellatione venit Capellania, quæ pietate cuiuslibet, etiam sæcularis hominis, instituta, certo assignato annuo prouentu, ità erigitur, vt conferatur alicui Sacerdoti, qui certum Missarum numerum, certis diebus, aut quotidie celebret. De primo Capellaniarum genere nemo ambigit, quin verissimum sint beneficium collatis enim ijs cum generali beneficij definitione à nobis supratradita emicant in ipsis conditiones omnes, quas ad proprium Ecclesiasticum beneficium diximus necessarias. De secundo genere dubitatur à plerisque, an sint beneficia, & tota ambigendi ratio ex eo pendet, quod in huiusmodi Capellanijs deficere videatur perpetuitas, quæ potissima Ecclesiastici beneficij conditio. At verò, qui de hoc ambigunt, eò ducuntur, quia suasum ipsis est, beneficij perpetuitatem dici habito respectu ad insolubilem connexionem cum beneficiario. Cum autem perpetuitas hæc (vt & supra notauimus) magis dicat connexionem inseparabilem inter prouentum, & officium, ideò stare potest, vt licèt amoueri possit à beneficiario, in se, & in sui ratione sit nihilominus beneficium, sed amouibile, quæ tamen qualitas amouibilitatis naturam veri beneficij non immutat. Tertium autem Capellaniarum genus nullo modo dici potest beneficium ea potissimum ratione, quod in ipsis instituendis auctoritas Ecclesiastici superioris deficiat, sine qua Ecclesiasticum beneficium esse, nec dici potest.

3 Capellaniæ primi generis, vt sunt verissima beneficia Ecclesiastica, & collatiuæ, ità obligant possidentem ad Officij Diuini recitationem, faciunt, vt gaudeat priuilegio fori, & ad earum titulum poterit quis ad sacros ordines promoueri. Capellaniæ huiusmodi nonnunquam habent de per se Oratorium, seu Ecclesiam cum plebe, & sine illa separatam, & tunc cum maiori proprietate dicuntur Capellæ, in quem sensum præcipuè accipiuntur in *Rub.* & *c. 1. de Capellis Monach.* cum primum enim cœperunt Monachi ad Ecclesiastica munia admitti, cœperunt etiam Capellas, & Oratoria propria habere, & parochialia munera per se ipsos exercere: Cui tamen instituto Vrbanus II. in Concilio Claromont. restitit, & statutum nouissimè, vt populus per Capellanum huiusmodi Capellis præfectum regatur *c. 1. de Capell. Monach.* cuius tamen institutio penès Monachos ipsos remaneat, qui rectorem huiusmodi Episcopo debeant præsentare, *c. 3. de priuileg.* & *c. 3. de Capell. Monach. in prima compil.* Adnuit, licèt parum lubens Vrbanus, eò quod Capellas, quas iam Monachi possidebant, ipsis adimere sine scandalo non poterat, ideò districtè cauit, ne inconsultis Episcopis imposterum id facere præsumant, vt legitur in integra decretali in *prima compil.* sed nihilominus perseuerarunt Monachi in plebium subiectarum regimine, donec Honor. III. districtè cauit in *c. fin. de Capell. Monach.* ne liceat alicui solitario extra claustra morari etiam ad plebium curam non adhibito socio ordinis sui secum conui-

uente,

uente, aliàs per Clericos sæculares huiusmodi Ecclesijs deseruiant *c. 2. de statu Monach.* & quo casu Apostolico rescripto alicui esset hoc concessum, non obtineat vires, nisi constitutioni Lateranensis Concilij, de qua in *d. c. 2. de statu Monach.* fuerit expressè derogatum *c. ex parte 3. de Capell. Monach.* Vnde cum tot contentionibus Monachi, quibus solas Capellas, & sola Oratoria habere licuit, ad regimen huiusmodi animarum peruenerint, rationabile visum est, tit. inter decretales, non de *Ecclesijs*, sed de *Capellis Monachorum* inscribere. Hæc non extra rem ad titulum de Capellis Monachorum illustrandum.

4 Aliquando verò (ad rem redeundo) Capellæ huiusmodi non habent eidem sacram per se, & separatam, sed in Ecclesia aliqua habent altare proprium, & ab alijs separatum, & tunc magis propriè appellantur Capellaniæ, quàm Capellæ, ad quam distinctionem respexit *Clem. V. in Clem. vn. de excess. prælat.* & Capellania huiusmodi, cui sit adnexa obligatio deseruiendi in choro, esset incompatibilis cum Canonicatu, secùs si haberet tantùm onus iniunctum celebrationis Missarum, nisi tamen essent sub eodem tecto, quia tunc ad eam cum Canonicatu retinendam esset opus Apostolica dispensatione. Et si Capellanias huiusmodi duas, vel tres sub eodem tecto retineret, omnium priuationem incurreret, nihilo suffragante Episcopi dispensatione, vt notauit *Garz.* *De benef. p. 11. c. 5. n. 98.*

5 Quamuis autem Capellania onus celebrandi certum numerum Missarum habeat adnexum, non tamen censenda est rigorosè, adeò Sacerdotalis, vt qui eam est adepturus debeat esse tempore assecutionis actu Sacerdos, & per se ipsum debeat celebrare. Nisi enim in erectione Capellaniæ fuerit expressè dictum, quod sit actu Sacerdos, qui de ea prouidebitur, per substitutum poterit munus huiusmodi exequi, & obligationi iniunctæ satisfacere. Et sat erit si intra annum possit ad Sacerdotium promoueri; vt pluries à S. Congregatione Em. Card. decisum testatur *Barbosa*. *Iur. Eccles. vniu. lib. 3. c. 5. n. 30. & seqq.* Quod si ex institutione Capellaniæ præcipiatur Sacerdoti, vt quotidie celebret, & institutio ipsa ad personam Sacerdotis dirigatur, poterit semel in hebdomada à sacrificio abstinere venerationis, & maioris honestatis gratia, quod si institutio dirigatur ad locum, puta quia dixerit fundator, vt *instituatur Sacerdos, qui in tali Ecclesia, vel tali Capella quotidie celebret*: Tunc nulla vacationis dies illi censetur indulta.

6 Quod si Capellanus obstrictus ad celebrandum quotidie ægrotauerit, dubitatur, an per alium teneatur satisfacere? Et communis opinio est, non teneri si breuis sit ægritudo, secus si diuturna; quando autem censenda sit breuis, aut diuturna à priuato doctore definiri non potest, vt cumque nonnulli duos menses statuerint pro diuturna, alij decem dies pro breui; longè rationabilius est, ad arbitrium superioris, eiusque discretionem hanc temporis determinationem remittere.

Capellanus, qui à fundatione obligatur ad celebrandum in loco certo, aut ad præcisum Altare, malè ageret, ac mortaliter peccaret, si alibi celebraret, non tamen ad restitutionem aliquam teneretur, nisi fortè suffragio aliquo institutorem fraudauerit, sicut, & malè ageret, si ex fundatione, aut conuentione ad certam Missam celebrandam teneretur, & tamen aliam celebraret; nisi id faceret ex iusta causa, puta quia solemnitas, & officium ab Ecclesia præstitutum pro ea die impediret, neque enim Testatoris intentio præferenda est cultui, & ritui, quem solemniter præ-

figit Ecclesia; dispositio enim fundatoris accipienda est ciuili,& morali modo ita vt legibus Ecclesiæ sit conformis quantum fieri potest, ac decet.

Demùm Capellanus vni Capellaniæ addictus non potest aliam eleemosynam accipere, & vnica Missa duabus obligationibus satisfacere;iustitiæ enim ratio id exigit, quod & à S. Congregatione prædicta definitum testatur *Barbosa*. Hæc ad praxim delibasse satis; plura qui cupit authores adeat de celebratione Missæ tractantes, quorum nomenclatura passim apud *Barbosam* ibidem. *Vbi sup. n. 38*

CAP. IX.

De Permutatione, Resignatione, & Vnione Beneficiorum.

1 *Quatenus licita beneficiorum permutatio.*
2 *Ad permutationem beneficiorum requisita.*
3 *An permutatio sit diuersa à personarum translatione.*
4 *Quæ beneficia possint permutari.*
5 *Quę conditiones ad permutationem requisitæ, & de singulis partitè.*

1 Vtcumque beneficiorum Ecclesiasticorum non deceat esse commercium, attamen Ecclesia, & Sacrorum Canonum Constitutiones ex indulgentia conuentionem aliquam concesserunt, sed quæ non à mera possidentium voluntate pendeat, verùm quæ sub legitima, & approbata forma exerceatur *c. ad quæstiones de rerum permut. c. vn. eod. in 6. Clem. vn. eod.* eaque non seruata commutationem huiusmodi Simoniacam decreuerunt, idque fieri optimo iure potuit, quia omnis pactio in distributione, seu traditione rei spiritualis à iure vetatur *c. fin. de pact. c. præterea de transact. c. tua nos de Simon.* Vnde quamuis spirituale non possit habere rationem temporalis, cuius datione pro alio spirituali Simonia inducatur, attamen nil impedit, quò minus commutatio spiritualis pro spirituali facta alia forma, quàm ea, quæ fit à iure præscripta, verè Simoniaca sit, ea solùm ratione, quia contra prohibitionem, & constitutionem Ecclesiæ fiat. Ideò igitur Ecclesia beneficionum permutationem, pro cuiusque arbitrio, & auctoritate fieri, non censuit permittendum, sed certas solemnitates, & peritiases in ea facienda obseruari voluit, quibus non seruatis eam interdixit, & Simoniacam esse declarauit, præsertim si sine auctoritate Episcopi fiat, pròut ex *Concil. Turonensi* statuit *Vrban. III. in c. quęsitum de rerum permutat. & Innocent. III. in c. cum olim, & in c. cum vniuersorum eodem*, & ex sola ipsa pactione, etiamsi nihil temporale pro spirituali intercedat, Simoniacam iudicauit, pròvt ex *d. c. quæsitum* cum communi sententia argumentatur *Pater Franc. Suarez*, & eo districtiùs, at rationabilius potuit tanquam Simoniaca hæc beneficiorum permutatio prohiberi, quo suspecta magis redditur, quàm aliorum spiritualium commutatio: In beneficijs enim prouentus, ac redditus temporales, ipsaque temporalia bona sunt adeò adnexa functionibus ipsis spiritualibus, vt ab ijsdem non possint separari, mutua siquidem relatione nectuntur *c. fin. de rescrip. in 6.* vnde facile fieret, vt ad permutationem accederent beneficiarij magis temporalium affectu, quàm spiritualium zelo, magisque aliceret temporalium pinguedo, *Tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. c. 31. n. 8.*

guedo, quàm spiritualium præstantia; cui quidem sic detractum videretur, nec ordinata, ac recta dici posset eorundem spiritualium administratio; & ideo, si non absolutè malum, saltem mali speciem vt declinaret Ecclesia, meritò hanc permutationem prohibuit, ac aliter factam Simoniacam declarauit; *c. audiuimus 4. de Simon.* quamuis enim temporalia bona in beneficijs respectu spiritualium rationem accessorij habeant, nec videantur considerand a, attamen humana affectio facilè nimis potest hunc ordinem peruertere, & rationem magis habere accessorij quàm principalis, cui subuersioni prudentèr fuit occurrendum per sacrorum Canonum auctoritatem permutationem ipsam interdicentem; statuendo omninò necessariam superioris auctoritatem, qui possit cuncta rimari, & an rectus ordo inter spiritualia, & temporalia in facienda permutatione seruetur.

2 Et ideò, quod primò, & principalitèr in beneficiorum permutatione requiritur est superioris auctoritas, quam præstituunt citata iam supra iura, qui causam ipsam permutationis extendere; & approbare possit, ac intueri, ne quid præposterum in hac spiritualium simul, & temporalium tractatione agatur. Non inquirimus hic subtilius, an in beneficiorum permutatione fiat potius personarum translatio de vno beneficio, ad aliud, an verò ipsorum beneficiorum commutatio? Non defuere enim, qui asseruerint nunquam licitam beneficiorum permutationem, etiam cum superioris auctoritate, sed solam translationem personæ ab vna dignitate ad aliam; quasi vtrumque dixerit *Vrbanus III. in c. quæsitum de rerum permutat.* Extrà omne dubium siquidem videtur permutationem beneficiorum, vt distinguitur à translatione personarum, esse Pontificio Iure omninò permissam, tum quia tituli omninò separati in corpore sacri Iuris leguntur, *de translatione Episcoporum seu Prælat. & de rer. permut.* tum quia fit translatio sola superioris voluntate, & prouidentia, non à voluntate translati, nec fit per modum contractus inter duos, & mutuo consensu; at permutatio fit per modum contractus, vndè & ex se exigit, vt fiat inter duos, & cum eorum consensu ad eorum commodum sine Ecclesiæ incommodo dato vno pro alio in mutuam compensationem; neque eam negauit *Vrbanus III. in d. c. quæsitum*, nisi quatenùs fiat priuata auctoritate, & quia debet fieri ab Episcopo respiciente ad commune Ecclesiæ bonum, ideò potiùs per translationem personarum, quam per beneficiorum commutationem eam Pontifex declarauit *in c. quæsitum*; nisi forté dicamus cum *Suarez.* maiorem olim vigorem in huiusmodi permutationibus fuisse obseruatum ità vt per modum translationis solummodo fierent, quod posteà fuerit mollitum, ac subinde maior facultas pro ipsa permutatione indulta. *Vbi sup. n.*

3 Quamuis autem statuatur, adeò necessaria Prælati auctoritas, non tamen per hoc excluditur, quò minus possint permutare volentes tractatum inter se pemittere de permutando, concludere, & consensum suum præbere cum ordine, & respectu ad consensum Prælati; moraliter enim est hoc necessarium, & permittunt expresse Iura, & præsertim *tex. in c. vn. de rer. permut. in 6.* ibi *sua beneficia permutare volentes.* Quod ipsum innuitur, & in *Clem. vn. eodem*, & qui finem indulget abnuere non censetur necessaria ad finem, inmò possunt partes ex conuentione ità in permutationem consentire, vt recedere ipsis

ipsis non liceat, sed semper sub ea conditione, *si Prælatus consenserit*, nullibi enim hoc est prohibitum, sed sola permutatio pactione præmissa sine superioris consensu, vt in *d.c.quæsitum*; pactio autem huiusmodi sub ea conditione inita, nec est permutatio, nec conuentio de permutatione, cum sit suspensa per conditionem in euentum consensus Prælati, in quem paciscentes se referunt; eoque interposito, licèt ante Collationem non sit completa permutatio, recessus tamen partibus non conceditur, quasi iam sit perfecta resignatio per mutuum eorum, & permutantis consensum.

4 Omnia beneficia possunt permutari, quæ propriæ beneficia sint in manibus superioris, siuè simplex cum Curato, siuè Curatum cum dignitate, vel canonicatu, siuè pingue cum tenui, siuè tenue cum pingui, siuè vnum cum multis, iura enim permutationem concedentia generaliter, & indistinctè loquuntur, nec nobis distinguendum est, aut Iuris angustanda facultas; cum nulla ad id cogat ratio, nec ex natura rei magis vnum, quam aliud repugnet, cum non sit magis intrinsecè malum, aut Ecclesiæ damnosum.

In permutatatione autem beneficiorum vtriusque beneficij interuenit resignatio, & consequenter vtriusque vacatio, quoad titulum, & possessionem permutationis intuitu, qui illud demum operatur, vt beneficia alijs, quam permutantibus non debeant conferri; & si de facto alijs conferrentur nulla esset collatio *Clem. vn.de rer. permut.* Indeque consequitur, quod si renuncians ex causa permutationis velit ad beneficium suum redire post factam resignationem, non possit sine noua collatione, etiam si permutatio non teneat, aut non consequatur effectum, vt not. *Glos.* Vacat enim beneficium sic resignatum, & de ipso tanquam vacante est censendum in omnem casum, in quo aut de regressu, aut de prouisione agatur. Quod si fortè, qui tractatum de permutando instituerunt nondùm facta resignatione, & re adhuc integra recedere à contractu velint, integrum ipsis erit *l. 1.ff.de rer.permut. l. si pecuniam ff. de condic. caus. dat.* & cum per alterum steterit, quò minus permutatio sortiatur effectum, alius erit ad beneficium suum restituendus *c. cum vniuersorum de rer. permut.* Permutatione sic præmissa iam nunc ad conditiones, & requisita pro ea rectè peragenda accedamus.

Ad c.cum vniuersorum de rer.perm.

Erit igitur prima, ac præcipua conditio iam supra tacta superioris auctoritas, sine cuius interuentu simoniaca erit permutatio *c. quæsitum de rer. permutat.* & aliter permutantes sine eius auctoritate beneficijs sunt priuandi per sententiam *cap. cum olim eodem*. Et quinam hic sit superior ambigitur meritò; de pura permutatione loquimur, & simplici, & superiorem dicemus esse Episcopum; expressè enim id legimus in *d. c.quæsitum, & c.vn. de rer. permut.in 6.* ità, vt Episcopus quilibet in sua Diœcesi sit ad permutationem superior; sed tamen Episcopum non adeo pressè, & propriè accipimus, quin & eo nomine comprehendamus illum, qui quamuis dignitatem, & ordinem Episcopalem non habeat, iurisdictionem tamen Episcopalem habet cuiusmodi erit Abbas, qui Iurisdictionem Episcopalem in sibi subiectos exerceat, Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Sede Vacante, immò, & si quis hanc iurisdictionem præscriptione quæsitam habeat, vt permutationibus assistat, easq; approbet auctoritarem suam impertiendo; Fundamentum enim ad hunc actum aliud non est, quam Episcopalis Iurisdictio, & si quis licèt inferior, eam habeat,

Cabesur. in theor. & praxi Iur. can. lib. 2. c. 13. n. 2.

habeat, exercere poterit; Si quæ autem sint Iura, quæ id auctoritatis soli Episcopo videantur tribuere, vt in *d.c.quæsitum de rer.permut.* aut Episcopum nominat, facta denominatione ab eo, quod est regulare, & ordinarium: Vnde non excluduntur, si qui sint, in quibus eadem ratio vigeat, vel Episcopus censebitur ad rem, qui iurisdictionem Episcopalem habeat licèt non caracterem; immò si quis esset inferior, qui neque iurisdictionem Episcopalem haberet, sed tamen penès eum esset beneficiorum Ecclesiasticorum collatio, & institutio hic idem factam penès se permutationem beneficiorum ad se pertinentium posset probare. Alludere videtur *tex.in c.vn. de rer.permut.in 6.* quatenus ait ibi Summus Pont. *Illos tamen qui secundum formam Iuris sua beneficia in eadem Diœcesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes.* Si igitur quæ sint beneficia, quæ ad eius collationem non spectent, nec eorum permutatio ad eum pertinebit, sed ad illum, cuius collatio est: accedat, quod in beneficiorum permutatione ideò requiritur superioris auctoritas, quia nec vnius beneficij renunciatio potest esse valida sine superioris consensu, *c. admonet de renunciat.* nec potest beneficium obtineri sine noua collatione: Si igitur ad aliquem inferiorem Prælatum spectat resignatio, & collatio huiusmodi beneficiorum, illius auctoritas erit competens ad Collationem eorundem beneficiorum, nec se ingerere tunc poterit Episcopus, cum ad eum non pertineat collatio; Considerabile etiam est, quod inferior huiusmodi Prælatus Iurisdictionem Episcopalem habet saltem, quoad beneficiorum huiusmodi prouisionem, hæc enim potestas ordinario Iure pertinet ad Episcopum *c.omnes Basilicæ 16.q.7.* Vnde quod ad huiusmodi actus optimè veniet nomine Episcopi. Et hæc sententia, si vim rationis spectemus, iusta admodum est, sed ad declinandum oppositæ opinionis conflictum, quæ fauens Episcopis contra inferiores collatores facilè censebitur communis, & præualebit, prudenter notauit *Suarez*, quod hæc ipsa sententia tunc erit absolutè præferenda, & poterit seruari vbi consuetudo præscripta ipsam confirmet, tunc enim neque communis oppposita opinio negat, quò minus Collator inferior possit permutationi assistere, eamque coram se factam complere, & iurisdictio Episcopalis, quatenus necessaria ad permutationem, censebitur inferiori Collatori, quæsita; sed demùm idem *Suarez* moderamen addidit, quo tam Episcopi Ius, quam Collatoris inferioris in permutatione sit saluum. Duo si quidem in permutatione interueniunt, alterum est approbare permutationem, & conuentionem partium, seù consensui earundem partium auctoritatem præbere, ità vt pactio, quæ est conditionata transeat in absolutam, & hoc ad Episcopum pertineat, & non ad inferiorem *c. quæsitum de rerum permut.* Aliud est exequi permutationem ipsam acceptando resignationem, & nouam Collationem faciendo, & hoc pertineat ad inferiores, tunc quando beneficiorum collatio ad illos, non autem ad Episcopum spectat: quod demum nil aliud est, nisi ius permutationis auctoritatiuè faciendæ penès inferiores Collatores existere, quando beneficiorum permutandorum Collatio, aut institutio eorum est.

d.lib.4.de Simon.c.34.n.14.

5 Huic conditioni primæ planè connexa est, & secunda, vt scilicèt permutationis faciendæ iusta aliqua causa adsit quam examinare, & cognoscere debebit Episcopus, *c. quæsitum de rer. permut.* Nam, vt rectè obseruauit

Franc.

De Sacr. Eccl. min. & benef. lib. 8. c. 3.

Franc. Duaren. prisca Ecclesiæ disciplina non adeò de facili inter beneficiarios hoc commercium addmittebat, & ideò vbi fuit laxanda, saltem velamentum alicuius iustæ causæ interuenire debuit, qua approbat iusta, ex rationabilis appareret etiam permutatio. Causam autem esse debere necessitatis, vel vtilitatis Ecclesiæ, non autem permutantium, voluere plerique rigidiores, immò non vnius tantum Ecclesiæ, sed vtriusque; verùm mitiùs sentientes auctores non inferioris notæ asserunt fieri posse permutationem pro personarum permutantium vtilitate, *cap. cum vniuersorum*, & *ibi Glos. de rerum permut.* sed quæ demùm in Dei gloriam, & Ecclesiæ etiam vtilitatem terminetur, vt pluribus congestis tradit *Nicol. Garz.* approbans, simoniam non committere illum, qui ob inimicitias, aerem pestilentem, aut aliam huiusmodi causam beneficium permutet; quæ demum, & in adæquatiùs Dei seruitium resoluuntur, quando expeditus ab inimicitijs, aut puriori, ac salubriori perfruens aere impensiorem operam, & Deo, & Ecclesiæ sit præstitutus: In Deum igitur semper dirigenda intentio, & nefas omninò esset, si permutaret, quis intuitu commodioris venationis, aut alteriùs huiusmodi causæ, nec à simonia vacaret, sic facta permutatio. Accurate igitur se gerere debet superiot in causæ, & examine, & approbatione, & sibi caueat, ne in districto Dei Iudicio rationem de non causa, vt causa in permutatione sit redditurus; Plura successiuè circa causæ approbationem tradit *Gar.* qui facilè consuli potest, & ad eum remittimus.

De benef. p. 2. c. 4. n. 46.

Vbi sup. a n. 36. & seqq.

Vbi autem permutatio coram Prælato, aut Episcopo facienda est, puritas ipsius permutationis spectanda maximè venit; vndè sicut certum est ipsam fieri de beneficio, cum beneficio, ità dubitatur valdè, an possit ità fieri, vt beneficium permutetur cum pensione, quam vnus ex permutantibus, aut super eodem beneficio aut super alio percipiat: Quam difficultatem examinauit; accuratè *P. Suarez.* qui distinctè incedens asseruit primò, quod si pensio erecta sit, & constituta in titulum beneficij, poterit ipsa attento Iure communi permutari cum beneficio in manibus Episcopi. De hac pensione in titulum beneficij exemplificat ipse *Suarez* in pensione, quæ sit constituta ad inseruiendum, aut iuuandum parochum in munere parochiali, quæ solet Capellania vocari, siuè ad seruiendum in Choro, & in officijs diuinis; Quæ quidem verum beneficium est, vnde & cum beneficio potest permutari. Asserit secundò, quod si sit merè spiritualis pensio poterit quidem ea permutari cum beneficio, at non auctoritate Episcopi, sed solius Summi Pontificis; fac enim quod Titius beneficium possideat, super quo sit assignata pensio scio, quæ pensio spiritualis, præcipuè post Constitutionem Sanctissimi Pij V. Summi Pontificis posset fieri permutatio ità, vt scius beneficium Titij accipiat, & pensionem ijdem soluat, non quidem auctoritate Episcopi, quia huiusmodi permutatio continet resignationem beneficij in fauorem alterius, & interuenit translatio pensionis de vna persona in aliam, quæ vtraque resignatio 1. in fauorem, & pensionis translatio auctoritatem Episcopi excellit, & à solo Summo Pontifice fieri potest, & extra causam mox supra resolutum, si fieret permutatio beneficij cum pensione, quæ non super eodem beneficio, sed super alio exigeretur, adhuc auctoritas Episcopi eo non se extenderet, vt permutationem huiusmodi posset approbare; quia quamuis pensio sit spiritualis, non tamen propriè

Vbi sup. c. 33. per tot.

Lib. 4. c. 26. n. 23.

priè est beneficium, non est perpetua, ex natura sua non transfertur in alium, nec per Canonicam institutionem confertur, vnde cum sacræ Constitutiones inferioribus prælatis largiantur, vt permutationes beneficiorum facere,& tractatus permutare volentium approbare valeant *c. quæsitum de rer.permut.* hæc eadem facultas ad permutationem beneficij cum pensione non est extendenda; est esto etiam, quod beneficiorum permutatio sit fauorabilis, non tamen extendi debet vltra verborum proprietatem, qua attenta beneficij nomine non venit pensio licèt spiritualis,& *tex.* ipse *in c. quæsitum de rerum permut.* & in *c. vn. eod. in 6.* cui præcipuè videtur inniti tota facultas Episcoporum in permutatione loquuntur de beneficijs,quæ ad Ecclesiarum vtilitatem, & necessitatem sunt instituta, & quæ per propriam collationem Episcoporum possunt dari, cuiusmodi non dixeris pensionem, aliàs enim fieret,vt qua auctoritate Episcopus potest permutationes beneficiorum approbare, posset etiam admittere permutationes pensionum, quod nemo dixit,aut dixerit.

Plura igitur, & simplex omninò debet esse, & fieri coram Episcopo permutatio adeò, vt cum pensione, & alio quocumque onere facta admitti nullo modo possit,cumque (vt mox supra tetigimus)beneficia, quæ verè,ac propriè beneficia sunt, possint permutari, hoc adeò verum est, vt simplex beneficium cum Curato, Curatum cum dignitate, vel Canonicatu,tenue cum pingui,pingue cum tenui, vnum cum multis possit permutari, iura enim permutationem ipsam concedentia simpliciter, & indistinctè loquuntur, vnde & indistinctè de quolibet beneficio sunt accipienda,quo casu practicabilis emergit difficultas,quid enim si sint inæqualia beneficia, numquid scilicet ad æqualitatem liceat, aut pecuniam adijcere, aut pensionem super pinguiori ad fauorem recipientis magis tenue imponere? Et quamuis beneficia pluribus modis possint esse inæqualia, puta ratione spiritualium simul,& temporalium, ratione spiritualium tantùm, vel ratione tantùm temporalium,attamen inæqualitatem præcipuè considerabimus, quæ in temporalibus est, vtpote in permutatione frequentiorem.

Si igitur sit inæqualitas,ità,vt vigeat excessus in spiritualibus,tunc non licèt, aut pecunia, aut re aliqua temporali compensare,aut inęqualitatem æquare, tunc enim videretur spirituale dari pro temporali saltem pro parte, quæ simonia esset iure diuino interdicta. At verò si inæqualitas sit in fructibus, & temporalibus prouentibus, & fiat permutatio tradita certa pecuniæ quantitate pro compensatione si id fiat sine auctoritate superioris simoniacum est contra ius Diuinum, quocumque modo, & quacumque intentione id fiat; non potest enim huiusmodi compensatio in pecunia fieri, quin vendatur simul id, quod est spirituale in beneficio contractus siquidem ille purus non est, sed mixtus ex permutatione,& venditione, quatenus enim datur spirituale pro spirituali,& fructus pinguis beneficij sunt æquales fructibus tenuioris, est permutatio, at quatenus datur certa pecuniæ quantitas,pro reliquo excessu fructuum æquando, est emptio illius portionis fructuum, quæ excedit, vnde ex hac parte non potest emi nisi spiritualis titulus; pars siquidem illa fructuum non emitur,nisi vt adnexa spirituali titulo, qui est adeò adnexus, vt non possit à contrahentibus separari, ergo vendita illa portione necesse est & titulum spiritualem vendi iuxta *tex. in c. si quis obiecerit 1. q. 3.* aliàs enim liceret dare alicui beneficium non causa permutationis,

tionis, sed simplicis renunciationis dando gratis titulum spiritualem, & recipiendo ab eodem compensationem fructuum in pecunia numerata, saltem quatenus excederent congruã substentationem, quod quidem nil aliud esset, nisi vendere beneficium ratione connexionis. Hoc cum non liceat, nec licebit compensare inæqualitatem fructuum in pecunia numerata. Et etiam si fieret in manu superioris, is tamen non posset esse Episcopus, aut alius quicumque Prælatus inferior Summo Pontifice; simoniaca enim esset, & contra ius positiuum, & contra Diuinum, cum sacri Canones, & Ecclesiastica iura omnem commutationem spiritualium cum temporali prohibeant, & nullius superioris auctoritate approbari possit *c. fin. de rer. permutat. c. cum pridem de pact. c. nemini 16. q. 7.* & nullibi legitur largita facultas Episcopis, aut alijs inferioribus Prælatis circa huiusmodi commutationem dispensandi contra sacrorum Conciliorum decreta, nec ea aliunde competere potest, cum inferior in lege superioris non dispenset *c. cum inferior de maior. & obed. in cap. c. quæsitum de rer. permut.* Datur quidem facultas Episcopo, vt beneficium cum beneficio possit permutare, at non spirituale cum temporali. Vnde simonia esset contra ius positiuum, nec minus contra ius Diuinum, quo vetitum spiritualia pro temporalibus, & pecunia tradi, cum enim fructus sint adnexi titulo non potest dari pecunia pro fructibus, quin detur pro titulo, vt inquit Paschalis Papa in *c. si quis obiecerit 1. q. 3.* & vbi est huiusmodi connexio, qui vnum vendit, alterum inuenditum non relinquit. Quod si Summi Pontificis accedat auctoritas compensatio huiusmodi in pecunia poterit fieri, non quidem in vim permutationis, aut per dispensationem, quæ non cadit in ius diuinum, sed immutando materiam facere poterit vt quæ esset venditio, non sit venditio, adeòque neque simonia; sicque non faceret Pontifex, vt spirituale cum temporali permutetur, aut spirituale ipsum vendatur, sed (vt exponit *Suarez*) separando à pinguiori beneficio partem fructuum, & applicando illam in substentationem alterius, qui tenue beneficium recipit, & indulgendo, vt fructus sic separati pecunia compensentur, vel etiam permittendo, vt qui recipit beneficium pinguius det aliquid alteri non in compensationem, aut permutationem pro fructibus, sed in congruam substentationem eius, qui tenue beneficium recipit; est enim in potestate Summi Pontificis dispensatio, & applicatio huiusmodi fructuum, & potest consulere, vt vtrique permutanti congruè prouideatur pro substentatione, vnde potest huiusmodi pecuniam nudare à ratione pretij, & induere eam ratione stipendij, & substẽtationis, tuncq; si pura sit intentio cessabit simonia. Subtile quidem inuentum, sed quod tanquam periculosum praxis non commendat, vtcumque omnia possit *Deo æqua potestas*.

Ex quibus facile est, ac omninò obuium respondere quæsito, an scilicet possit ità fieri permutatio, vt super altero ex beneficiis, quæ permutantur ad fauorem vnius ex permutantibus imponat pensio? nam primò si fiat id auctoritate propria, & voluntate permutantium nihil agitur, & simoniaca omninò erit permutatio, & si ad permutanda beneficia consensus, & decretum superioris interueniat, pactio enim huiusmodi vetita est à iure; vt supra iam est ostensum, quo nomine factum, vt existimarint plerique, hanc simoniam esse tantùm contra ius positiuum, cum nihilominus verè dici possit esse contra ius diuinum, cum euidenter detur spirituale

rituale pro temporali; pensio enim huiusmodi propria auctoritate constituta merè temporalis est, & pretio æstimabilis, supposito præsertim, quod quamuis superior permutationem approbet, nihil tamen de pensione norit.

Immo etsi præcisè in pensionem consentiret, nihil tamen proficeret, cum ipsi concessa à iure facultas super beneficiorum permutatione, purè, & simpliciter ea facta competat, non autem assignata pensione, vnde in *c. vn. de rer. permut. in 6.* dicitur *liberè, & sine fraude*. Episcopus enim beneficiorum diuisionem facere non potest contra expressam iuris constitutionem, *vt beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur*, & *c. nisi essent de præb.* vbi tolerat Summ. Pontifex assignationem certæ annuæ quantitatis super prioratu, & moderamen iniungit ratione reddita, *ne forte circa prouentus aliqua videatur facta sectio prioratus*. Aut igitur pensio imponitur beneficio, & tunc non cadit sub Episcopi potestate, vt communiter sentiunt omnes, & praxis, seu stylus Curiæ obseruat: vel imponitur personæ beneficiati, & tunc est onus merè temporale, quod imponi non potest in commutatione beneficii, vt iam est probatum. Decepit quamplures existimantes in beneficiorum permutatione licitum esse Episcopo pensionem imponere ad æquandos fructus decisio *tex. in c. ad quæstiones 6. de rer. permut.* quem & de pensione loqui credunt, & imposita ab Episcopo, verùm si attentè consideretur proposita in eo species nil minus probat. Nam primò non agitur ibi de beneficiorum, sed de Ecclesiarum permutatione, quas duæ Conuentuales Ecclesiæ sub se habebant; neque vlla ibi imponitur pensio, aut agitur de imponenda pensione, sed de æquanda per pecuniam inæqualitate possessionum, si enim ageretur de pensione, non opus esset distinguere contractus, & res permutatas, sicut ibi distinguit Summus Pontifex, & separandas omninò monnit; pensio enim posset per superiorem super Ecclesiam, & spiritualia iura imponi; non ergo à compensatione illa pecuniaria, quæ fit pro æquandis temporalibus separatim à spiritualium, & Ecclesiarum commutatione rectè infertur ad potestatem imponendi pensionem super beneficio, sed vtique ad facultatem distrahendi possessionem temporalem Ecclesiæ in eius vtilitatem. Nil itaque minùs probatur per eam speciem, quàm licitam esse coram Ordinario pensionis impositionem in beneficiorum commutatione ad æquandos fructus.

Si verò in beneficiorum inæqualitate, quæ quòad temporalia vigeret imponeretur pensio super beneficio pinguiori auctoritate Summi Pontificis, nulla contraheretur simoniæ labes; non spectato Ecclesiastico iure, quod summa potestate sua tanquam superior potest ipse soluere, & quæ extat Canonici iuris circa hoc prohibitio, vt ad inferiores Prælatos dirigitur, ità & eos solummodo afficit *c. prohibemus de censibus*. Non attento iure diuino, quod non afficit in hoc casu respectu Summi Pontificis, aut quia pensio per eum imposita ex causa permutationis, spiritualis censenda est, quia assignatur cum speciali onere, & ratione illius, sicque commutatur semper spirituale cum spirituali, cui ius diuinum non repugnat; aut quia etiamsi pensionem imponat tanquam quid temporale, potest illam separare à beneficio pinguiore, eamq; conferre tanquam temporale commodum eius, qui in commutatione dat beneficium pinguius, non tanquam pretium renunciationis, sed dispensatiuè illam conferendo in vitæ subsidium; sicque nullo modo læditur ius

 Diui-

Diuinum, cum non tam ex paciscentium commutatione, quam ex Summi Pontificis prouidentia assignetur, quæ sanè est valde notabilis differentia inter Summum Pontificem, & inferiores Prælatos. Hi enim non possunt de Ecclesiasticis redditibus disponere ad arbitrium quantumuis prudens, sed tantùm, quatenùs Canones ipsi largiuntur, quos limites si excedant nihil agunt ex defectu potestatis. At Summus Pontifex suprema potestate sua potest materiam simoniæ tollere, vel adnectendo temporalia spiritualibus, vel separando, & alio iusto titulo conferendo, qua mutatione facta, nec humanum, nec diuinum ius lædit; & ideò tutissima conscientia permutantes possunt primum, secum conuenite de pensione imponenda super alterutro pinguiori beneficio cum respectu, & ordine ad beneplacitum Summi Pontificis. Hæc conditio diutiùs cæteris non detinuit, & meritò, cum in praxi sit omnium potissima; reliquæ breuiter recensentur.

Requiritur igitur in permutatione consensus illorum, ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet; ipsorum enim interest, licèt Episcopus omnia debeat expedire, non enim sunt ipsi priuandi iure suo *Glos. ad c. vn. in verbo collationem de rer. permut. in 6.* vnde si permutetur beneficium, quod sit iurispatronatus, sine consensu patroni non poterit fieri permutatio, quæ tamen non erit ipso iure nulla, sed poterit ab eo, cuius consensus requiritur ex post facto, aut rata haberi, aut eo petente, & agente rescindi, vt cum alijs *Azor.* Instit. moral. p. 2. l. 7. c. 29. q. 32.

Præterea facta à permutantibus in manu superioris resignatione, eaque ab eodem admissa, collatio beneficiorum sic vacantium erit facienda: *Clem. p. vn. de rer. permut.* Indeque intulit *Azor.* vbi sup. q. 10. quod si beneficia, quæ permutantur sint reseruata Summo Pontifici, inferior ex permutatione ea conferre non poterit, quod sensit & *Gonzal.* quamuis voluerit admissionem resignationis ex causa permutationis tacitam collationem continere, quæ vtique sufficiat, & facta collatione literæ permutationis simul expedientur. Glos. 14. à n. 43. Glos. 15. §. 2. à n. 57. Et demùm antequam capiatur possessio beneficiorum à permutantibus facienda erit publicatio permutationis iuxta constitutionem Gregorij XIII. de qua infra cum de resignatione agemus.

Sunt hæ conditiones in permutatione beneficiorum seruandæ, quas ad quatuor magis communes maioris breuitatis causa redegit *Suarez* ad hoc vt permutatio fiat sine vlla simoniæ labe. d. lib. 4. c. 34. n. 19 Prima, vt res ipsæ permutabiles sint ex natura sua, & quod nullo Ecclesiastico iure sint vetitæ permutari; sicque vtraq; sit spiritualis, & in alium transferibilis. Secunda, vt permutatio fiat auctoritate superioris Prælati, ad quem de iure id spectat. Tertia, vt sine Summi Pontificis auctoritate nullum onus imponatur, nullaue fiat exactio. Quarta vt nullum pactum priuatim inter partes fiat, nisi in ordine a d consensum Pontificis, vel Prælati, qui possit illi auctoritatem dare. His seruatis subsistet permutatio ab omni simoniæ suspicione immunis; De Permutatione satis. Iam ad renunciationem, seu resignationem, de qua §. sequentem instituemus.

De Renunciatione, seu Resignatione Beneficiorum.

§. I.

1 *Quid Nominis, renunciationis, & resignationis.*

2 *Quid rei per definitionem, quæ per partes explicatur.*

3 Re-

3 *Renunciationis diuisio multiplex, & primò in tacitam, & expressam, quæ vtraque declaratur.*

4 *Subnectitur secunda, vt alia sit renunciatio pura, & alia conditionalis, seu ad fauorem, & vtraque examinatur.*

5 *Causæ ad renunciationem requisitæ.*

6 *Limitationes adnectuntur casuum, in quibus nequit fieri renunciatio.*

7 *Bulla, & constitutio redditur de publicandis resignationibus.*

Diximus supra sæpius, permutationem beneficiorum renunciationem inuoluere, & mutuam esse renunciationem, quæ à superiore debeat admitti; meritò de renunciatione ipsa subnectimus, eam consideraturi non tam, vt quæ vacationem inducat, de qua Cap. seq. sumus tractaturi, sed quæ dicat actum circa rem beneficiariam, & Ecclesiastica beneficia frequentem, cuius nosse præcipua capita, nec inutile erit, nec iniucundum lectori beneuolo.

1 Et vt à nomine exordiamur, renunciare apud iuris ciuilis, & probatæ latinæ linguæ auctores multipliciter significat, vt accuratè recensuit *Barnab. Brisson.* at illa potior ad rem significatio, quæ abdicationem iuris, aut rei sibi competentis designat, in quem sensum renunciare conditioni legimus, *l. 1. c. de repud.* legi commissoriæ *l. 1. ff. de lege commiss.* societati *l. actione 66. §. renunciare ff. pro socio*, & si quæ consimilia apud *Brisson.* & in hunc sensum in re beneficiaria renunciationem, & renunciare accipimus; cui & in sensu eodem conformis resignatio, siue resignare, & cessio, seu cedere; resignare siquidem idem est, ac reddere, sic enim eleganter *Horat.* de fortuna.

De verb. sign. lib. 16.

Si celeres quatit pennas resigno, quæ dedit. *Lib. 3. Carm*

& alibi *Ode 29.*

Hac ego si compellar imagine cuncta resigno. *Lib. 1. epist. 1*

Nec minus frequens ad idem terminus, seu vxo *cessio*, quæ stat aptissimè pro renunciatione, & vt plura ad id ostendendum omittamus, in iure cessio quæ ex veteri Romanorum formula adhibebatur, ipsissimum renunciationis effectum operabatur, nam vt ex *Caio lib. 2. instit. notat Cuiac.* & cum eo *Brisson.* facta rei vindicatione ab eo, cui res in iure ceditur per solemnia verba, *Prætor interrogat eum, qui cedit, an contra vindicet, quo negante, aut tacente, tunc ei, qui vindicauerit eam rem addicit, idque legis actio vocabatur*; sicque in iure cedens renunciabat, ac proinde cessio idem significat, ac renunciatio, pròvt & hac ipsa cessionis voce vsos legimus in rescriptis, & decretalibus suis Pontifices Summos; vt in *c. ex literis 10. de excess. Prælat.* in *c. susceptum de rescript. in 6.* in *c. quidam cedendi de renunciat. & in Clem. 1. eod.* Non inquiremus subtilius an inter cessionem, & renunciationem, sit aliquod discrimen, sat nobis constare de promiscuo harum vocum vsu, eoq; indicato ad definitionem renunciationis, seu resignationis accedemus.

Lib. 22. ob c. 27.

De form & sol pap. verbis lib. p. 375.

2 Ex auctoritate *Host.* definitur renunciatio, vt sit *iuris proprij spontanea refutatio, seu dimissio*; paulò aliter ex Petro Rebuffo, *quod sit iuris proprij spontanea, & libera dimissio, seu cessio*; at definitio hæc vtraque latiùs patet, quàm res, quam definire intendimus, nec adæquata ideò dici potest, non immorabimur circa alias regerendas definitiones, sed eam immediatè adnectemus, & quæ rem appositè exprimat, & communi voto probetur, quod scilicet renunciatio beneficij, *sit legitima beneficij*

In Summ. de renunci. num. 2.

In praxi nef. tit. de resign. in

ficij dimissio à superiore admissa, seu approbata. Quæ definitio ea omnia virtualiter continet, quæ ampliori aliquanto definitione sua complexus est *Flamin. Paris.* Dimissio in definitione stat loco generis, quia hic terminus latitudiue sua aptus est quamlibet iuris proprij abdicationem complecti, eoque vtitur Pontifex in *c. si benef. de præb. in 6. & in Extrauag. execrabilis de præb.* & in definitione à subiecta materia ad beneficium contrahitur, quod adijcitur *legitima* conditiones renunciationi necessarias virtualiter continet, dum enim dicimus *legitima*, renunciationes per vim, aut per dolum factas excludimus; sicut & factam beneficij non sui, aut coram non suo Præsule, vel sine legitima causa, quæ omnes, & si quæ consimiles sunt à iure improbatæ, *c. super hoc de renunciat. c. ad audientiam de his, quæ vi, metusue causa fiunt c. dilectus de prebend.* Additur *beneficij*, vt enim propria sit renunciatio, debet renuncians habere ius in re, non tantum ius ad rem, vbi enim ius ad rem renunciatur cessio magis, quam renunciatio in rigore dicitur, vt obseruat *Pet. Greg.* clauditur *à superiore admissa, seu approbata*, quibus verbis & iustitia causæ innuitur, qua fieri debet renunciatio, superior enim non approbat, nisi omnia necessaria adesse cognoscat, & inter ea iustam causam; neque enim inconsultò, & temerè facienda est renunciatio; inde etiam necessaria indicatur superioris auctoritas, & consensus, tanquam de ipsius renunciationis substantia *c. admonet, & ibi continenter scribentes de renunciat.*

[margin: resign. be- lib. 1. q. 1. 14.]

[margin: Syntag. Iur. l. 17. c. 17. m. 21.]

Dum exactior vigeret Ecclesiastica disciplina longè etiam difficilior erat renunciatio beneficiorum, non enim facile adeo audiebantur renunciantes; vt aliàs notauimus ad ordines promotus, & mancipatus, ac addictus Ecclesiæ alicui manere immobiliter in eadem Ecclesia tenebatur *c. Clericus 21. q. 1. perpetuò perseueret*, ait *Can. Sanctor. 70. dist.* exemplo conditionalium, & adscriptiorum hominum *l. defensores c. de iure fisci*, qui ad aliam dignitatem officium, aut militiam adspitare non possunt, *l. scripturas c. qui potiores in pig. hab.* At hæc forsan tunc maximè obtinebant, cum nondum erecta essent, & instituta Ecclesiastica beneficia, quibus erectis aliquantò facilior reddita est renunciatio. At certè per ordinationem, & quæsitum beneficium matrimonium spirituale inter titularem, & Ecclesiam contrahitur, quod vnius tantum partis arbitrio dissolui non possit, *c. cum inter Canonicos de elect. c. inter corporalia de translat. Episc.* & ideò iustissimè superioris auctorias, & licentia requiritur exemplo legum ciuilium, quæ legatos Cæsaris, præsides, & Correctores prouinciæ abdicare magistratum non patiuatur, ità vt abdicans sine nutu Principis nihil agat, at consensu populi, vel Principis rectè abdicet *l. 2. §. cum placuisset ff. de orig. iur.* & non semel apud *Liuium* conante se abdicare Magistratu prohibet Senatus, & populus, vt notauit *Cuiac. ad d. l. pen. ff. de off. Præsid.*

[margin: Lib. 6. & 37.]

3 Admisso igitur iuris auctoritate renunciationis vsu iam diuiditur renunciatio, vt alia sit tacita, & alia expressa. Tacita est, quæ desumitur ex aliquo actu, qui sit retentioni contrarius, eo siquidem facto, renunciasse beneficiarius præsumitur beneficio; ità *Tholos.* qui exemplum præbet in illo, qui facit actum, ex quo lex inducat priuationem, vt si quis in minoribus ordinibus constitutus matrimonium contrahat, vt in *c. 1.* & *c. quod à te 3. de Cler. coniug.* cum enim carnis illecebris, & Ecclesiasticis obsequijs simul vacare non valeat illas per matrimonium eligens, his renun-

[margin: In instit. reibenef. c. 28. n. 4.]

nunciare, ad quæ per beneficium obligatur, & beneficio ipsi præsumitur, vel si quis beneficium habens aliud incompatibile recipiat, renunciare primò eo ipso intelligitur *c. de multa, & Extrauag. execrabilis de præb.* ità innuente *tex. in Clem. gratiæ de rescrip.* verùm si rem attentè consideremus, quamuis interpretatiua quædam renunciatio in vtroque hoc casu assignari possit, attamen magis propriè dici posse videtur priuatio legis auctoritate ipso iure inducta, quàm renunciatio, lex siquidem vacationem inducens non innititur aliquo actu, ex quo renunciationem præsumat, sed potiùs priuationem, & vacationem auctoritate, & placito suo inducit, quod in sui ratione longiùs distat à renunciatione, nec quid magis probat *Clem. gratiæ de rescrip.* quæ de simplici expectatiua, non de beneficio loquitur, quæ tantùm ius ad rem acquirit, cum beneficium ius in re supponat, quod altiùs hæret. Ideò poterit aptiùs assignari renunciatio tacita, vt sit illa, quæ non ex verbis, sed ex facto aliquo ad renunciationem accommodo à iure inducitur, vt in *c. ex transmissa 3. de renunciat.* vbi ex facto repetentis bona in Ecclesiam collata arguitur eius intentio renunciandi eandem Ecclesiam, immò & ipsa renunciatio, & in *c. ex ore 3. de his, quæ fiunt à maiori parte cap.* vbi ex reuerentia præstita alicui tanquam præposito censetur quis iuri suo renunciasse, in vtroque enim textu factum interuenit, ex quo ius præsumptionem rationabilem elicit renunciationis; vnde si sic operantes protestationem aliquam adhibuissent, qua præsumptionem excluderent, ius proprium præseruassent; cum tacita hæc renunciatio à mente, & intentione ipsius operantis dependeat, qua declarata per protestationem cessat omnino præsumptio; at si ageretur de priuatione à iure inducta quantumuis protestaretur; nil tamen ageret. Vt si quis acceptaret beneficium secundum incompatibile, quantumuis protestaretur, adepta pacifica possessione secundi non impediretur, quo minus vacaret primum, quo priuatur à iure, nec quidpiam pendet priuatio ab eius intentione.

4 Renunciatio, siue resignatio expressa illa est, quæ fit à resignante verbis accomodis ad voluntatem suam expressè declarandam, vel scripto iuxta formam à iure præscriptam ad renunciationem ipsam celebrandam. Hæc ipsa duplex est; alia enim est pura, & simplex ex mera liberalitate resignantis procedens, sine vlla adiecta pactione, aut conuentione. Alia verò conditionalis, quæ non liberè, sed in fauorem certæ personæ efficitur, aut aliqua adiecta pactione, aut conuentione.

Inter vtramque hanc renunciationem duo notabilia vigent discrimina; Primum, quod renunciatio simplex, siue pura potest fieri coram Episcopo Diœcesano, seu Ordinario *c. admonet, c. quod in dubijs*, & passim *toto tit. de renunciat.* Renunciatio verò conditionata non item potest fieri coram Ordinario, sed vtique coram Summo Pontifice, à multis enim sæculis stylus Romanæ Curiæ obseruat, vt recipiantur, & admittantur renunciationes ad fauorem Tertij, cum accessu, regressu, pensione in fauorem, & cum qualibet rationabili conditione. Ratio discriminis in promptu est, quam exhibet *Suarez.* Quia renunciatio huiusmodi conditionalis, quamuis non contineat simoniam contra ius diuinum, cum nihil detur temporale pro spirituali, immò nihil offeratur, sed fiat tantùm sub certa conditione, & ad fauorem certæ personæ, quod nullo modo pugnat cum Christi Domini verbis, *gratis accepistis, gratis date*. Et nihil inuoluit inordinatum,

Tom. 1. de Relig. lib. 4 de sim. c. 35 num. 2. & 3

natum, si fiat in fauorem certæ personæ, sed tamen dignæ inducit nihilominus simoniam contra ius humanum, seu positiuum; generales enim sunt iuris regulæ, vt in huiusmodi spiritualibus non debeant interuenire pactio, modus, siue conditio. Quæ in conditionata renunciatione interueniunt; hucque referri potest *tex. in c. vn. de rer. permut. in 6. in Clem. vn. eod. in c. dilecto de presb.* ibi *liberaliter resignauit*. Verùm quamuis in hisce iuribus aliquid legatur, quod ad excludendam resignationem ad fauorem possit adaptari, attamen facilè possunt huiusmodi interpretationes elidi adeo, vt cum veritate dici possit, nullam extare iuris expressam constitutionem, quæ renunciationem hanc conditionatam damnet, quæ nihilominus iustè explosa dici potest ea potissimum ratione, quia scilicet conditionatæ istæ renunciationes subiectæ sunt multis fraudibus, & deceptionibus, vnde præsumuntur simoniacæ, & eo nomine, quod non præsumitur quis sponte renunciare beneficio sibi laboribus, & impensis quæsito, & quo sustentari debeat, vt inquit *Clem. III. in c. super hoc de renunciat.* ideòq; latere aliquid rationabiliter creditur, propter quod ad renunciationem in fauorem redigatur, præcipuè si sit renunciatio conditionata vera conditione, rigorosa, & suspensiua, qualis est, quæ hodie ad fauorem practicatur adiecta clausula consueta, ***non aliàs, aliter, nec alio modo*** &c.

Hæc siquidem coràm alio, quam Summo Pontifici fieri non potest, nec potest ab inferioribus Prælatis admitti. Obseruat hìc *Suarez* aliunde meliùs huiusce prohibitionis probationem desumi non posse, quàm ex perpetua Ecclesiç traditione, & consuetudine vetante, ne inferiores Prælati renunciationes conditionatas admittant, quæ consuetudo subinde testatur, & declarat Summum Pontificem hasce renunciationes sibi reseruasse, præsertim cum ipsius renunciationis conditionatæ vis impediat, quò minùs inferior eam admittat, nam nemini potest conferri de nouo beneficium, nisi primo actu ipsum vacet, sicut factum videmus in permutatione beneficiorum in *c. vn. & Clem. vn. de rer. permut.* at verò in renunciatione facta ad fauorem non vacat beneficium, nisi primo destinato per fauorem conferatur, non enim priùs impletur conditio: igitur inferioris Prælati auctoritas ad hoc non est sufficiens; indeque consequitur, quod si fieret renunciatio ad fauorem in manu Episcopi, & fieret cum eo pactum, vt personç in renunciatione expressæ conferret, hæc conuentio esset simoniaca non quidem contra ius diuinum, sicque non prohibita, quia mala, sed contra ius Ecclesiasticum, ideòque mala, quia prohibita à iuribus vetantibus pacta illicita in renunciatione. At verò si non intercederet pactum, sed resignans tentaret simpliciter hunc renunciationis modum, malè quidem ageret, sed propriè dici non posset simoniacus, non enim est aliqua ibi commutatio vnius cum alio, siue mentalis, siue realis; simonia enim committitur in commutationibus voluntarijs, quæ aut venditiones sint, aut imaginem aliquam, & speciem venditionis præseferant, qualem in hac renunciatione, ad fauorem non intuemur, immò nullus est ibi contractus onerosus, sine quo nulla est simonia. Quid autem esset censendum de Episcopo, qui huiusmodi renunciationem acceptaret sine aliquo pacto, & quatenus possit reiecta conditione ipsam acceptare vid. *Suarez*. Tradita hactenus consuetudinis, & Ecclesiasticæ obseruationis fundamenta normam demum, & à scripto iure sumpserunt, *Vbi sup. nu. 9. & seqq. late.*

Sanctis-

In Bullar. nou. I. m. 2. p. 190. Sanctissimus enim & B. Pius V. Pontifex Maximus motu proprio constitutionem edidit, qua remota suspensione, quam antea circa renunciationes indixerat, libertatem quidem relaxat, sed enumerat, ac præfigit casus, & causas, propter quas solummodo renunciatio fieri valeat in manibus inferiorum, sed præsertim §. 4. eius constitutionis districtissimè vetat, ne verbo, facto, hortatu, aut quauis intentione successores in benificijs renunciatis designent. Qua stante constitutione de illicita renunciatione ad fauorem ex iure scripto non est ambigendum, nec de ea disputandum.

Renunciationi ad fauorem proximè accedit & illa, quæ sit facta cum pensione, & de hac censendum, esse ipsam reseruatam Summo Pontifici, à quo concedi potest, quia potest ipse pensionem imponere, & renunciationem ad fauorem acceptare, & ideò quamuis duæ istæ conditiones coniunctæ gratiam difficiliorem reddant, non excedunt tamen Pontificis auctoritatem, qui renunciationem ad fauorem tertij cum annua pensione potest admittere; cum possit ipse pensionem imponere sub titulo spirituali, quo casu tota commutatio inter spiritualia efficitur; immò potest imponere pensionem antequam conferat beneficium illi, in cuius fauorem facta est renunciatio, vel etiam si simpliciter, & purè facta sit, quo casu conferet cum pensione cuicumque conferre voluerit. An autem liceat Episcopo renunciationem admittere cum pensione, opportuniùs examinabimus, cum de pensionibus agentes inquiremus quinam possint imponere pensiones; illud interim addemus, quod facilè in praxi cótingit, & circa quod blandiuntur sibi homines, & doctrinas ad intentum suum per vim detorquent; in renunciatione cum pensione priuatim non esse adijcienda onera, quæ in ipsa pensione non sint comprehensa, nec approbantur à Summo Pontifice; vt si ex præuio pacto obligetur ille, qui recepturus est beneficium ad dandam laicam cautionem pro securitate pensionis, vel ad faciendam solutionem aliquam in antecessum; sicuti si is, qui renunciat litem passus esset in consequenda pacifica possessione beneficij, non posset conuenire, vt huiusmodi impensę sibi restituantur ab eo, in cuius fauorem resignat; simoniaca siquidem esset huiusmodi pactio, & quod grauius est, contra ius Diuinum, quia illud onus soluendi huiusmodi expensas non est adnexum, aut connaturale beneficio, sed extrinsecum, & accidentarium, vnde non imponitur nisi quia datur beneficium, sicque exigitur pro beneficio, adeòque temporale pro spirituale, quod ius Diuinum vetat, expensæ enim huiùsmodi factæ sunt in vtilitatem eius, qui tunc litigabat, & ille, cui postea confertur beneficium, non fuit causa huiusmodi expensarum; ac proinde non possunt ab illo exigi, & si exigantur, exiguntur ratione beneficij, sicque simoniacè, quod improbauit in expensis extra litem ratione beneficij *tex. in c. super hoc de renunciat.* Quæcumque igitur fiant pactiones in renunciatione faciendæ semper sunt cum respectu ad beneplacitum Summi Pontificis, ipsiq; omninò narrandæ, vt appareat, an eas approbet, an verò improbet, nec licitum poterit vnquam censeri, quod ab eius voluntate sit dissonum. Dices, si in casu supra proposito de expensis repetendis simonia committitur contra ius diuinum, cum detur temporale pro spirituali, quomodo poterit Summus Pontifex hoc pactum approbare cum sit Simoniacum, & contra iustitiam? obligat enim ad soluendas expensas, qui non tenetur. Hac ratione non videtur

quod directè possit Summus Pontifex admittere, indirectè tamen, si qui fecit impensas,& renunciat, indigeret, posset pensionem eo intuitu assignare, vel augere,vel promittere, vt aliquid ei detur in substentationem, quod facere, etiam si huiusmodi expensæ factæ non essent, liceret,si inopia exigeret.

5 Siue per Prælatos,& Episcopos,siue per inferiores beneficiarios facienda sit Ecclesiarum, siue beneficiorum renunciatio, causa aliqua iusta adesse debet, qua cognita, & admissa renunciatio ipsa permittatur: causæ ad sex numero recensitæ leguntur in *c.nisi cum pridem de renunciat.* gemino carmine comprehensæ in Summ. eiusd. Cap.

Debilis,ignarus, male conscius,irregularis ,
Quem mala plebs odit,dans scandala cedere possit.

Episcopalium Ecclesiarum renunciatio hodie fieri non potest, nisi concedente,& decernente Summo Pontifice, vtcumque olim causa in Synodo cognita,eaq;approbata à Metropolitano, seu à Patriarcha fieri posset, vt colligitur ex *Can. 16. 1. & 11. Synod. Constantinop.* & *not.* ibid.*Theod. Balsam.* & vberius *in supplemento*: inferiorum verò resignationes fieri possunt coram Archiepiscopo, vel Episcopo, sicuti probatur *in cap.admonet de renunciat.* ibi: *absque assensu suo intrare audeant, detinere, aut se dimittere inconsulto*; & *in cap.1.de rer.permut.in 6.*ibi *liberè sine fraude in manibus suis ipsa resignet*, & probant *Paris. de resignat. lib.7.quæst.14.nu.1.cum seqq.* & *Barbos. de Offic. & potest. Episc. alleg. 69. num.1.* Quod tamen limitatur in resignatione Beneficij alterius gratia facta, quam solus Pontifex admittere potest. *Paris. de resignat. lib. 2. quæst. 1. num. 62.* & clarius *Barbos. de offic. & potest. Episcop. alleg. 50. num. 23.*

Ad eundem an.pag.1116

Vt.Const.Pij V.58.tom.2. Bull.ad rem.

& de materia videri potest Constitutio Beati Pij Quinti *la 58. Bullar. tom. 2.*

Si quis secus renunciet, & fortasse in manu laici, nihil agit, at in renunciantis odium, & pœnā substinetur renunciatio,*c.quod in dubijs de renūciat. c.si quis deinceps 16.q.7.* factaque ritè renunciatione regressus ad beneficium non datur *c.ex transmissa c.in præsentia b.t.* indeque fit, vt quilibet beneficiarius beneficium quodlibet possit renunciare, seu resignare *d.c.admonet de renunciat. c. 2. eod. in 6.* siue sit senex, siue etiam infirmus, idque attento iure communi, nam extat regula Cancellariæ Apostolicæ, quæ inter regulas Sanctissimi D. N. Papæ Clementis X. dicitur regula de viginti, & est 19. *dicta aliàs de infirmis resignantibus*,qua cautum, vt si quis in infirmitate constitutus resignauerit,siue in Romana Curia, siue extra, siue simpliciter,siue ex causa permutationis, & postea ex eadem infirmitate decesserit intra viginti dies à die præstiti consensus per resignantem computandos vacare beneficium ipsum per obitum, & non per resignationem intelligatur.

6 Verùm, quod diximus posse quodlibet beneficium à quocumque resignari limitandum pluriès est, primò dum resignans ius in beneficio habeat, aliàs enim nulla erit renunciatio *arg. tex. in c.quod autem scilicet de iure patron.* ideò siquis ob crimen sit ipso iure beneficio priuatus, renunciare hoc beneficium non poterit, secundò qui ad titulum alicuius beneficij fuerit ordinatus,resignare ipsum non potest,absq; facta mentione ordinationis suæ, & nisi habeat aliunde, ex quo se alere possit, aliàs nulla ipso iure erit renunciatio ex decreto *Concil. Trid. sess. 21. de reform. cap. 2.* tertiò si beneficium aliquod sit iurispatronatus, siue Ecclesiastici,

stici, siue laicalis resignari illud non potest sine consensu patroni, aut permutari tuncque resignatio ipsa non quidem erit nulla ipso iure, sed potius annullanda, nisi ratihabitio patroni expressa, aut tacita accedat, vel accedat Summi Pontificis derogatio, quæ in laicali iurepatronatus expressa esse debebit, vt tradit *Couar.* idemque dicendum de beneficijs electiuis, quæ sine *eligentium* consensu resignari non possunt, vt scripsit *Card.*

Pract. quæst. c. 36. n. 1. Ad Clem. vnde renunciat. n. 18.

His omnibus ad renunciationis subsistentiam addenda est nouissima constitutio *Gregorij XIII. Summi Pontificis*, qua statuit primò, vt omnes resignationes cuiuscumque beneficij, etiam ex causa permutationis factæ in manibus Papæ, nec non cessione litis, & iurium beneficij per cessionarium tempore cessionis non possessi factæ in manibus eiusdem Papæ, & super eis prouisiones, seu mandata de prouidendo publicari debeant cum literis Apostolicis intra sex menses, si beneficium sit citra montes, si verò vltra montes, intra annum à data concessionis gratiæ, non autem præstiti consensus computandos, secundò, vt publicatio fiat in Ecclesia Cathedrali, & in Ecclesia, vel Ecclesiasticis beneficijs, si in pluribus sit, & si Ecclesia sit ruralis in Ecclesia parochiali, cui beneficium sit subiectum, & si belli, aut pestis obstet impedimentum, in Ecclesia parochiali proximiori, dum adsit populi frequentia ad Missarum solemnia conuenientis, tuncque publicatio fiat clara, & distincta voce ità, vt nomen beneficij, seu Ecclesiæ, nec non resignantis, & resignatarij percipi ab omnibus possit, ac literarum Apostolicarum exemplum affixum valuis Ecclesiæ relinquatur. Tertiò, vt resignationes beneficiorum etiam ex causa permutationis in manibus Ordinariorum factæ, aut aliorum inferiorum intra mensem debeant admitti, vel reijci, & si per eos facienda fuerit prouisio, fieri, & prouisus infra tres menses à die factæ prouisionis illam publicet, & possessionem beneficij capiat, modo, & forma supradictis, aliàs nulla sit prouisio, & beneficium vacet ipso iure, eiusque collatio ad Sedem Apostolicam censeatur deuoluta. Hæc est summa Gregorianæ constitutionis, cuius effectus præcipuè cessabit, si fuerit prorogatum tempus, à Summo Pontifice, vel concessa restitutio aduersus lapsum temporis præfixi; quæ occasione huius constitutionis, & praxis eiusdem emergunt disputant scribentes, & præcipuè *Flamin. Paris.* ad quem & alios post eum remittimus, à quibus singularia circa publicationis materiam repeti possunt; iam ad Vnionem beneficiorum transeamus.

Tom. 2. Bullar. nouiss. p. 353. & 81.

De resig. li. 11. per tot.

De Vnione Beneficiorum.

§. II.

1 *Vnio quid sit.*
2 *Triplex vnionis modus.*
3 *Vnio duplex; perpetua, & temporalis, & de vario veniendi modo.*
4 *Quæ beneficia possint vniri.*
5 *Quis possit vnire.*
6 *Quænam iustæ causæ vniendi.*
7 *Qui vnionis effectus.*
8 *Quomodo vnio probetur.*

REnunciationi beneficiorum adnectimus iuxta capitis principalis inscriptionem, vnionem eorundem, quæ quidem notabilem immutationem circa beneficia ipsa inducit, vnde & tractatio de eadem opportuna, & vtilis erit.

1 Vnionem beneficiorum definiuit *Petr. Gregor. quod sit duorum, vel plurium*

Instit. rei n. f. c. 10. n.

rium beneficiorum in perpetuum coniunctio c. sicut vnire de excess. Prælat. Aliquanto latius, sed in eundem sensum *Caccialup. Rebuff. & Barbosa.* *Vnio est beneficiorum siue Ecclesiarum ab Episcopo, vel ab alio superiore facta adnexio*: Vnio meritò dicta, quia ex duabus Ecclesijs, seu beneficijs faciat vnum. Vtcumque plures modi vnionis enumerentur, tres tamen potiores tantum recensemus vna cum *Glos. & Tholos.*

Tract. de vnionib. sed t. 1. Tom. 15 act. p. 1.

praxi ben. f. de Vnion. b. n. 1. iure Eccles. Vnion. b. 3. c. 16. n. 8

2 Primus est, cum beneficia ita coniunguntur, vt ex duobus tantum vnum fiat, & quasi genus quoddam tertiũ consurgat, remanentibus vtriusq; priuilegiis in vno solùm, vt in *c. cum dilectus, de his, quæ vi metuſue causa fiunt c. recolentes de statu Monach.* & hic omnium proprijssimus vnionis modus. Secundus est quando vna Ecclesia alteri subiicitur, & tunc quæ adnectitur non extinguitur, sed amittit nomen suum, & retinet nomen eius, cui subiicitur, fitque huiusmodi subiectio per modum vnionis, alias sola subiectio vnionem non induceret, cum per eam bona subiectæ non transferrentur in illam, cui subiicitur, *c. Pastoralis de donat. & ibi Glos.* Tertius modus est; quandò Ecclesiæ vnitæ remanent in suo statu, sed vni personæ subiiciuntur, puta cum duo Episcopatus, aut duæ Ecclesiæ,ità vniuntur vt ab vno, & eodem Prælato simul possint haberi *c. 1. ne Sede vac. d. c. temporis 16. q. 1.* & exforma, ac decreto vnionis facilè dignoscetur, qualis sit vnio, ne exemplis fatigemur.

d. c. tempor. vrb. vnire 16. q. 1. vt sup. n. 2.

3 Quocumque modo fiat vnio, aut fit in vtilitatem personæ, aut in vtilitatem Ecclesiæ, indeque duplex consurgit vnio, vt scilicet alia sit perpetua, alia temporalis; quæ fit in solam vtilitatem personæ temporalis est; nec tamen vno modo hoc intelligi potest; Aut enim fit ad vitam, & beneplacitum vnientis, vel ad vitam eius, cui est concessa vnio; Et tunc certè temporalis est *c. si gratiosè de rescrip. in 6.* nam si fieret ad beneplacitum Apostolicæ Sedis, quæ durabit vsque ad sæculi consummationem, aut si fieret dignitati, & non personæ secus dicendum esset, mortuo enim eo, qui dignitatem possidet, non interest dignitas *d. c. si gratiosè c. quoniam Abbas de off. & pot. Iud. deleg.* Vnde perpetua dicetur vnio, quæ fit in vtilitatem Ecclesiæ, vt scilicet duæ Ecclesiæ inuicem vniantur *c. 1. ne Sede Vac. c. cum venissent. de inst.* & perpetua ideò dicitur, quia Ecclesia numquam moritur, immò, & respectu beneficiorum poterit esse perpetua, si exprimatur in ipsa, vt in perpetuum duret, vt in *c. exposuisti de præbend.* & hæc expressio, semper ac facta fuerit, erit irrefregabile perpetuitatis argumentem. Hic autem attentè obseruandum est, ad effectum vnionis dignoscendum, quo ex supradictis modis facta sit vnio; nam si ità fiat vt ex duobus beneficijs, aut Ecclesijs fiat vnum, aut vna, operabitur, vt consuetudo competens vni, aut priuilegia vni concessa competant alteri, & si sint contraria, meliora, & fauorabiliora substinebunt Canonici qui sunt in vna Ecclesia erunt, & in alia, & cum omnimoda communicatione erit vnum corpus; & beneficia vnius Ecclesiæ erunt alteri communia. Qui modus vnionis non est admodum frequens. Si verò ità facta esset vnio, & vna Ecclesia alteri subijciatur, & vnum beneficium alteri adnectatur accessoriè, tunc solum principale remanet, & vnitum accessoriè censetur extinctum; tanquam factum prædium beneficij principalis, nec accessoriè adnexi vlla amplius habetur consideratio, vt notat scribentes ad *c. cum venissent de instit.* Indeque fit,

quod

quod si aliqua parochialis fuerit accessoriè vnita beneficio simplici poterit Episcopus dispensare, vt illegitimus beneficium illud simplex obtineat, quamuis dispensare non possit cum illegitimo ad Ecclesiam Parochialem *c. 1. de fil. presb.* accessoriè si quidem vnita parochialis ampliùs non consideratur; & obtinens beneficium simplex principale non dicitur consequi parochialem; haud absimilitèr in *c. licet Canon. de elect. in 6.* cauetur, vt obtinens parochialem teneatur intrà annum se promoueri facere ad sacros ordines; Et hæc constitutio illum non obligabit, qui obtineat beneficium simplex, cui accessoriè sit vnita parochialis, eadem ratione, quia cum parochialis sit accessoriè vnita beneficio, qui consequitur beneficium principale, non consequitur parochialem Ecclesiam, vndè nec aliquid piam tenetur, ad quod parochialis obliget, qua attenta generali doctrina, ad casus consimiles facilis est illatio, ne in ijs singulis regerendis parum vtilitèr immoremur: modo vnionis sic præmisso ad beneficia, quæ possint vniri accedamus.

4 Generalitèr omnia beneficia vniri possunt; beneficium enim est terminus vnionis, & nomen beneficij est generale comprehendes beneficia maiora, minora, regularia, sæcularia, dignitates, personatus, & officia *c. 1. de reg. iur. in 6. c. extirpandæ §. qui verò de Præb.* Nec beneficia solùm, sed & Ecclesiæ possunt vniri, sicque Episcopatus etiam *c. decimas & seq. 16. q. 1.* Vndè rationabilitèr dictum, beneficia omnia, & Ecclesias vniri posse, & antequam vacent, & cum vacant. *Clem. 2. de reb. Eccles. non alien.* At verò in vnione facienda vnientis prudentia, & discretio desideratur, non enim parum consultè quodlibet beneficium, aut Ecclesiam, cuilibet beneficio, & Ecclesiæ vniet, sed ea, quæ symbolum, & proportionem inuicem habeant, & quasi se inuicem rectè compatiantur, *Ne humano capiti ceruicem Pictor Equinam nectat*; Non enim regularia beneficia Parochialibus Ecclesijs debent coniungi, vt cauit *Concil. Tridentinum* in vno enim, & communi officio non debet esse dispar professio; non beneficia iurispatronatus laici possunt ab Episcopo coniungi sine consensu patronorum Collegiatis Ecclesijs, vel in eas conuerti; non enim potest Episcopus ei derogare *c. decernimus 16. q. 7. c. cum dilectus de iurepatron.* secus in Ecclesiastico patronatu vt notat ad *d. c. cum dilectus & ad c. dilectus de off. de leg.* sic Sede vacante eius beneficium vniri non potest, & vnio facta reuocatur carente Ecclesiæ defensore suo, *c. 1. ne Sede vac. aliquid innou.* quamquam beneficia vacantia Episcopus vnire posit *d. Clem. 2. de reb. Eccl. non alien.* Neque obstabit vnioni, quod Summus Pontifex reseruauerit sibi beneficium, quia vnio respicit proprietatem beneficij, & collatio Papæ, quæ fit propter reseruationem, respicit fructus beneficij, & ideò subsistit vnio, quamuis effectus vnionis suspendatur pro eo tempore, quo confertur beneficium, ideòq; & vniri posset ab Ordinario beneficium, antequam vacet, quod contineretur sub expectatiua generali, vel mandato Apostolico, quia cum vnio fiat ex necessitate Ecclesiæ, valere debebit *l. peto §. 1. ff. de leg. 2.* & Mandatarius generaliter est expectans, ad omnia beneficia priùs vacatura adspirans, vndè beneficium singulare non videtur ei debitum *l. cum optio ff. de opt. leg.* Beneficia etiam aliquot simplicia, cuiuscumq; qualitatis, & dignitatis fuerint, vel præstimonia etiam ante vacationem vnire potest Episcopus Seminario ex decreto *Concil. Trident.* dummodo non vniat

Sess. 24. c. 13 de reform.

Sess. 23. de re form. c. 18.

omnia

omnia beneficia simplicia, nec aliquot beneficia ad Collationem inferiorum spectantia, non Canonicatus, non beneficia Iurispatronatus etiam Ecclesiastici, non reseruata Apostolicæ Sedi post ipsorum vacationem, non vacantia in mense reseruato, vt notat *Garz.* idemque dicendum si vniret beneficia ante ipsorum vacationem, si tempore vnionis erant affecta puta, quia essent subcollectorum familiarum, militum, vel officialium Curiæ, vt scripsit idem *Garz.*

de benef. p. ... c.2.n.102.

n. 106. vbi p.

5 Vnire potest Summus Pontifex Romanus tam Episcopatus, quam omnia alia beneficia, sed Episcopatus ipse solus *c. sicut vnire de excess. prælat. c. temporis c. postquam hostilis 16. q. 1. c. quod translationem de off. leg.* cum in beneficialibus plenissimam habeat potestatem *c. 2. de præb. in 6. Clem. 1. vt lite pend.* Proximus post Pontificem est Legatus à latere, qui, & ipse beneficia potest vnire, cum omnia possit in prouincia sua, quæ potest Episcopus in sua Diœcesi; immò, & in eadem prouincia maior Episcopo est; *c. 1. de off. leg. in 6.* Episcopatus tamen vnire non potest quia id vnius Pontificis proprium *d. c. nisi c. quod translationem de off. leg.* & si vniat beneficia id faciet sine Episcopi detrimento ità, vt in totum non eximat à iurisdictione Episcopi, & subiectione, & quamuis vniendo auferat Episcopo collationem, subsistet vnio, dummodò ipsi Episcopo sit salua subiectio, obedientia correctio, & integra eiusdem iurisdictio, *c. fin. de confirm. vt vel inut.* Vnde si ex vnione maius præiudicium, quam collationis Episcopo obueniret, necessarium fore consensum ipsius Episcopi æquius censuit *Rebuff.*

sicut vnire

e Vnione n. 7.

Archiepiscopus etiam in sua Diœcesi vnire potest beneficia, cum in eadem Episcopali potestate gaudeat; & tantum valeat, quantum Episcopus in sua. At verò beneficia, quæ pertinent ad suffraganeos suos vnire non potest *d. c. sicut vnire de excess. prælat.* habet enim in suffraganeos suos Iurisdictionem in casibus à iure expressis, sed non liberam, & ideò extrà illos casus non potest eorundem auctoritatem minuere *c. 1. de foro compet. in 6.*

De Episcopo nulla est dubitatio, quin beneficia suæ Diœcesis possit vnire *d. c. sicut vnire*: Verùm hæc authoritas in Episcopo in duplici casu restricta est primus, quo casu beneficia essent exempta à iurisdictione Episcopi, tunc enim eius dispositioni non sunt subiecta; & vnio in eo casu spectaret ad Pontificem. Secundus verò, cum vnio fuerit temporalis, & non perpetua, vniones enim ad vitam beneficiarij odiosæ sunt, vt potè si non contra, saltem præter formam iuris introductæ, quibus prætexitur color beneficiorum vetitè pluralitati, vndè non tam vnio, quam iuris relaxatio, & dispensatio quædam magis videtur, & ideò Episcopo non conceditur, quam tamen auctoritatem imminuit in Episcopo *Concil. Trid.* primò vt non possit vnire beneficia suæ Diœcesis beneficijs alterius Diœcesis; secundo, vt nec ei liceat vnire parochiales Ecclesias Monasterijs Abbatijs, dignitatibus, seù præbendis Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiatæ, vt latè apud idem *Concil. Trid.* Vicarius Episcopi vnire non potest, nisi specialitèr ab Episcopo id sibi fuerit mandatum; Capitulum Sede vacante potest vnire beneficia, quæ potest vnire Episcopus, dummodo per huiusmodi vnionem iurisdictioni Episcopali nihil detrahatur; omnia enim quæ iurisdictionis sunt vacande Sede transeunt in Capitulum, *c. vn. de Maior. & obed. in 6.* & cum ijs ius vniendi Abbates, & alij Prælati Episcopo inferiores,

Sess. 14. de refor. c. 9.

Sess. 24. de ref. c. 13.

res,

res, vtcumque ius conferendi habeant, vnire tamen beneficia non possunt, nisi id priuilegio, vel immemorabili consuetudine aut quadragenaria praescriptione cum titulo habeant, vt notat *Glos.* vel nisi in sua Dioecesi plenissimam iurisdictionem, quasi Episcopalem haberent, tunc etenim in iurisdictionalibus in omne possunt quod potest Episcopus vi iurisdictionis suae, adeoque, & vnire, quod vtique iurisdictionis est, vnde & ab Episcopo confirmato, licet non consecrato vnio fieri potest, vt notat *Socin.* & ad rem *Ab.* & alij.

Ad Clem. 1. §. ad hae de statu Monac.

Ad d.c. si cui vnire de excess. Prael.

6 Ceque satis ad vnionem faciendam auctoritas, sed vlterius iusta causa requiritur, qua cognita, & approbata vnio ipsa fiat, & sine qua facta vnio non subsistat, cum sit contrà ius quià vnum quodque beneficium suum Rectorem habere debet; *c. cum non ignores de praeb.* Causa autem duplex considerari potest necessitas scilicet, & vtilitas Ecclesiae; *c. exposuisti de praeb.* Necessitas tunc adesse censebitur cum duę Ecclesiae sunt adeò tenues, vt ipsarum quaelibet àd suum titularem sustinendum prouentibus non sufficiat, *c. vnio 10. q. 3. c. postquam 19. q. 1. Clem. ne in agro §. ad haec de statu Monac.* Apposite ad rem Pelagius Papa in *c. postea quam 25. q. 2. Sancta Romana Ecclesia sua auctoritate congregata valet distinguere, & disiuncta congregare, rationis tamen aequitatę considerata; vnde vel pietatis, vel necessitatis intuitu semel à se concessa valet, vel in totum, vel in partem commutare.* Necessitas etiam iudicabitur si sit destructa ab hostibus, vel desolata Ecclesia *c. 2. de relig. Dom.* vel populus valde imminutus *c. 2. & c. fin. de Eccl. aedif. c. temporis 16. q. 1.* & ideò paupertatis, & hostilitatis necessitate Sedes Episcopales duae ad vnam redigi possunt *c. fin. vers. hostilitatis 25. q. 2. vbi Gelas. Papa*, vtilitatis casus ex eo probabitur, quod propter fructuum tenuitatem non inueniantur, qui idonei beneficio valeant deseruire, vel Ecclesiae Cathedrali praeesse *d. c. exposuisti de praeb.* quod si causa adesset, & recusaret Episcopus vnire, poterit superior adiri *c. nullus de iurepatron.* & in hac causae cognitione vocandi erunt illi, quorum interest coram Episcopo, qui vnionem facturus est, *Clem. fin. de reb. Eccles. non alien.* Immò, si Pontifex ipse summus vnionem faciat, de causa in partibus inquirendum erit, aliàs non subsistet vnio, vel saltem erit aunullanda, si ea facta cum debita forma, & solemnitate, causa vera non fuerit *Glos. ad c. sine exceptione 12. q. 2.*

7 Ab hac vnionis constitutione facile erit desumere, qui sint vnionis effectus; primus erit, vt beneficium adnexum, & id cui adnectitur sint vnum beneficium, & possint ab vno, & eodem sine dispensatione ad plura retineri, *c. super eo de praeb. in 6. c. eam te. de aet. qualit. & ord. praefic.* secundus, vt beneficium mensae vnitum non vacet mortuo eo, cui credita est eius administratio. *Clem. frequens de excess. Praelat.* Tertius; beneficiorum vnitorū vacatio non fit alterutrius ipsorum, sed vtriusque, & ambo simul, & non vnum vacat, sicut & vtriusq; fit collatio simul *Glos. ad c. gratia verbo de iure teneri de rescrip. l. si communem ff. quemad. seru. amitt. l. vna est via ff. de seruit. rust. praed.* Vndè si viuente titulari beneficium fit vnitum, mortuo titulari beneficium non vacat, nec tanquam vacans potest impetrari, vnitum enim censetur extinctum, vt notat *ad c. cum accessissent de instit.* Vndè nec habens expectatiuam ex mandato Apostolico poterit in huiusmodi beneficio ipsam adimplere. Quartus, qui possidet vnita beneficia potest in altero residere, & ab alterius

rius residentia liberatur seruiendo ipsi per substitutum, *c. temporis 16. q. 1. c. extirpandæ §. qui verò de præb.* Quintus, cum Ecclesia alteri vnitur amittit naturam suam, & eius induit, cui vnitur, *c. recolentes de statu Monach.* & si duo beneficia æqualiter inuicem vniantur, communicant sibi iuicem priuilegia meliora, quæ ideò non intereunt, sed conseruantur; quod si duæ Ecclesiæ ità vniantur; vt non fiat omnimoda confusio, vt cum vniuntur duo Episcopatus diuersorum Archiepiscopatuum, quælibet Ecclesia remanet sub suo Archiepiscopatu, & vnusquisque Archiepiscous retinet ius suum *c. quia Monasterium de relig. Domib.* vnio enim intelligitur facta sine Episcoporum præiudicio, etiam si sit confirmata à Summo Pontifice *c. fin. de confirm. vt vel. inut. c. ecce 99. dist. c. peruenit. 11. q. 1. c. ex parte de priuileg.* & ex hisce potioribus effectibus alii omnino consectarii poterunt desumi.

8 Vnio meri facti est, & vnire odiosum, ideò non præsumitur, sed probanda est ab eo, qui ipsam asserit, vt scribit *Menoch.* [De præsum. ... 6. p. 150. 1.] Probatur autem per decretum, & institutum vnionis, si extet, sin minus ex immemorabili tempore, quo beneficium extiterit vnitum, & vt tale habitum, ac possessum; vel quadragenaria præscriptione cum titulo habili ad præscribendum, si agatur tamen de vnione accessoria, & tituli extinctiua, secus si æquè principaliter facta, in qua vtrumque beneficium in suo esse manet & id solùm per eam intenditur, vt vnus sit vtriusque beneficij rector, cui non adeò resistit ius commune, vnde nec immemorabilis requiritur ad eam probandam, nec quadragenaria cum titulo, sed sat erit sola quadragenaria etiam sine titulo cum bona fide tamen. Probatur item vnio ex pluribus enunciatiuis in varijs instrumentis, & saltem duobus, ijsque antiquis insertis, ex quibus beneficia saltem virtualiter enuncientur vnita, dummodo instrumenta originem habeant à personis diuersis, & non suspectis, & præcipuè si enunciatiuæ sint ab ijs, qui vnionem facere possunt, & demùm probatur vnio ex testibus de publica voce, & fama ipsius vnionis deponentibus, dum tamen simul, & titulus probetur, pròvt de singulis hisce probandi modis pluribus *Garz.* &c. [De benef. p. 12. c. 2. n. 226.] Odiosa autem adeò est vnio, vt Pontifices Summi Regulas Cancellariæ Apostolicæ edentes *reg.* 13. omnes vniones reuocent quocumque modo factas, ijs exceptis, quæ fiant vigore Concil. Trid. pro dotatione, fundatione, beneficiorum conseruatione, & argumento piorum, & religiosorum locorum, quæ tamen non sint sortitæ effectum, & tunc dicuntur sortitæ effectum, cum ipsarum virtute iam capta est possessio, licèt nondum essent percepti fructus, & ideò *Concil. Tridentin.* [Sess. 7. de reform. c. 6.] suspectas ipsas habens, omnes vniones à quadraginta annis factas ab Ordinarijs, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegatis, examinari decreuit, & quæ fuissent factæ per obreptionem, aut subreptionem irritas declarari, & quæ ab eo citra tempore nondum in totum, aut in partem essent effectum sortitæ, vel quæ deinceps fierent tamquam per subreptionem factas pariter irritas declarari, & hoc quadraginta annorum tempus à promulgato Concilio Trid. debet computari. Vniones denùm factæ possunt reuocari, & dissolui ab illo, qui potuit eas facere, cessante causa, ob quam fuere factæ, vel necessitiate, & vtilitate Ecclesiæ id exposcente, & ad id agendum requiretur consensus Capituli, & vocatio defensoris ipsius Ecclesiæ, tuncque remanebit beneficium in statu suo primæuo, in quo erat priusquam fieret vnio. Hæc de vnione beneficiorum pro instituto sum-

Trast. de union. iur. Eccles. lib. 3. c. 16. vbi sup. summariè, qui plura cupit, adeat Petrum de Perus. Io: Bapt. Caccialupum, Barbos. Garz. latissimè tractantes.

CAP. X.

De Vacatione Beneficiorum.

1 *Quid nominis, & eius assignatio.*
2 *Quot modis inducatur, & singuli recensentur, & potissimum.*
3 *De vacatione; ex maleficio.*
4 *De vacatione ipso facto.*
5 *De vacatione, & facto, & ipso iure.*
6 *De vacatione per sententiam.*
7 *Quinam vacationis effectus.*

ERIT hæc tractatio suprema linea totius rei beneficiariæ, quam consultò in postremū hunc locum transtulimus quamuis inspecto aditu, quem aperit ad Collationem, de ipsa etiam ante eandem collationem poterat pertractari: vt igitur à nomine exordiamur.

1 Vacans beneficium dicitur, quod à nemine occupatur, qua quidem *vacantis* voce, seu termino vsos obseruamus ad idem intentum cum Pontificij, tum Cæsarei iuris auctores etiam nonnunquam extra rem beneficiariam; sic enim vacantem hæreditatem dicimus, quę à nullo addita est *l. 2. ff. de crim. expil. hæred. l. hæreditariæ ff. de furt.* pluresq; consimiles huius termini *vacans* acceptationes ex Pandectis, & alijs iuribus regessit *Barnab. Brisson.* vnde pari *De verb. signific. lib. 18.* modo vacare beneficium intelligitur, si sit de nouo erectum, sed nondum ipsi de titulari, aut Rectore prouisum *Clem. fin. de rescrip.* licèt non adeò propriè. Sed ad rem; vacare tunc verè dicitur beneficium, cum post factam collationem Rectore suo destituitur, priuatio enim supponit habitum *c. ad dissoluendum de sponsalibus l. decem ff. de verb. oblig.* & principaliter de hac vacatione loquemur, qua beneficium suo destitutum titulari, seu Rectore alteri conferri potest.

2 Hæc igitur vacatio quadrupliciter inducitur, aut ipso iure tantùm, aut ipso facto tantùm, aut iure, & facto simul, aut per sententiam. Ipso iure vacare dicitur beneficium, quando possessor amittit ius beneficij, vel eo priuatur ità, vt possit alteri conferri, quamuis de facto adhuc possessionem detineat, *c. licet Episcopus de præbend. in 6. c. cum nostris de concess. præb.* & dicitur ipso iure aliquid fieri, quando sola legis auctoritate sine hominis ministerio, & sine sententia fit, & sine alia, quàm ipsius legis admonitione, *l. magnam c. de contrab. & committ. stipulat.* Hæc autem vacatio ipso iure, aut inducitur ex maleficio, & delicto ipsius possessoris, aut ex quasi maleficio, aut sine delicto eiusdem. Ex maleficio tunc, quando beneficiarius delictum, & maleficium aliquod committit propter quod lex ipsum beneficio priuat *l. 4. ff. de oblig. & act.* ex quasi maleficio, quando non patrauit quidem delictum, propter quod lex ipsum priuet, sed ob aliqua, quæ culpam, aut speciem aliquam maleficij inuoluant, vt in §. 1. *instit. tit. de oblig. quæ ex quasi delic.* Ipso iure verò sine delicto, aut maleficio vacat beneficium, quando sola legis auctoritas priuat nullo interueniente beneficiarij delicto, vt cum quis beneficium secundum acceptat incompatibile, cum primo, *c. de multa cum concord. de præb. c. licèt Episcopus de præb. in 6.* vnde vacat quidem de iure, sed non de facto, si adhuc detineatur, & ideò potest conferri non citato illo, qui adhuc de facto possidet, collatio enim, quæ est donatio iuris, quod est in pote-

potestate collatoris, non exigit vocationem eius, qui eodem iure priuatur, sicut non obstante, quod quis rem meam detineat, possum vti iure meo, & ius ipsum in alium ipso non vocato transferre *l. qui potest ff. de reg. iur. c. venerabilis de præb.* At possessionem corporalem, alteri tradere non vocato illo, qui actu possidet, & sine causæ cognitione non licet *l. extat. ff. quod met. causa l. si. quis in tantum. c. Vndeui*; præsumitur enim pro possidente, & ideò possessore non citato, aut vocato beneficium ei non adimetur, *c. cum nostris de concess. præb. c. 2. de causa poss. & propr.* quæ tota doctrina est in *d. c. licet Episcopus de præb. in 6.* potest enim possessor iustam aliquam Caussam habere; proptèr quam beneficium adhuc retineat, vt dispensationem *d. c. de multa*.

Vacat ipso iure beneficium absque delicto per mortem titularis, *c. suspectum de rescrip. in 6.* sicut & per mortem ciuilem puta per ingressum in religionem, & professionem in ea emissam, *c. beneficium de regular. in 6.* vacatio pari modo inducitur ipso iure si beneficiarius in minoribus ordinibus constitutus contrahat matrimonium, aut sponsalia per verba de præsenti *c. 1. & 3. de cler. coniung. c. vn. eod. in 6.* Neque turbet *tex. in c. diuersis fallacijs & in c. cum Decorem eod. tit.* quatenùs vtrobique ita loquitur Summus Pontifex, vt Clericus in eo casu veniat priuandus, quasi non sit priuatus ipso iure; quia iussio illa venit accipienda. Cum *Glos.* & referenda ad priuationem detentionis de facto, quæ consistere potest cum vacatione de iure. An autem Clericus Concubinarius sit ipso iure priuatus beneficio opportunius, inquiretur cum de vacatione ipso iure ex maleficio tractabitur.

Vacabit igitur ipso iure extra crimen Ecclesiasticum beneficium nulla adhibita monitione, si prouisus non fuerit ad sacerdotium intra annum promotus, si eiusmodi sit beneficium quod promotionem ad Sacrum ordinem exigat, & computabitur annus à die adepti regiminis, seù adeptæ pacificæ possessionis eiusdem, vel à die, quo per ipsum stetit, quò minùs adipisceretur *c. licet Canon. c. commissa de elect. in 6.* idemque seruabitur in Vicarijs perpetuis *Clem. vn. de off. vic.* & hæc vacatio ipso iure non inducitur nisi anno elapso, nisi dispensatio, aut prorogatio à Summo Pontifice impetretur *c. cum* Sess. 7. c. 12. & sess. 24. c. 12 *ex eo de elect. in 6.* qua de re videnda & decreta Sacros Concilij Tridentini.

Vtile erit hoc anni spatium, & ab eo subtrahenda erunt iusta impedimenta, propter quæ non potuerit interim ordinari *d. c. commissa* §. 1. *ex Concilio Lugdunensi de elect.* puta si sine sua culpa fieret irregularis, vel si lis esset super eodem beneficio mota, quæ quidem iustè excusat, ne si ordinatus cadat à lite, priuatus beneficio mendicare cogatur in opprobrium Clericalis ordinis *c. Diaconi 93. dist.* Haud absimilitèr vacabunt beneficia, si quis ea detineat de facto, cum non possint haberi sine dispensatione; dispensatio ipsa legitima, & titulus non possit ostendi intra tempus legitimum à Iure præfixum Ordinarijs ad titulos, & dispensationes examinandas, elapso enim hoc tempore beneficia tanquam vacantia poterunt à Collatoribus conferri, *c. Ordinarij locorum de off. ord.* Nisi possidens iuuetur regula de triennali, quo casu nulla poterit ipsi inferri molestia; Alios casus leuiores, in quibus sine crimine vacatio ipso iure inducitur, ommittimus, cum facilè apud tractantes possint haberi.

3 Iam nunc ad vacationem ex maleficio; quæ inducitur ipso iure. Et primo

mo inducitur ipso iure propter crimen hæresis, *c. ad abolendam* §. 1. *de heret. ibi sit omni beneficio spoliatus*, adeòvt sententia priuatoria non requiratur, dum tamen hæreticus sit manifestus, vel is, qui prædicet dogma hæreticum, aut asserat, ac defendat; bona si quidem hæreticorum fisco addicuntur ipso iure, *c. cum secundum leges de haret. l.4.c. eod. & cod. Theod. l.* 43. 52. & 54. *eod.* non enim decet, qui impugnat Ecclesiam, aliquid nomine Ecclesiæ possidere, *c. quo iure* §. *legantur* 8. *dist.* Idemque censendum de receptatoribus, & fautoribus hęreticorum, *c.* 2. §. *hæretici de hæret. in* 6. Hęresi affinis est simonia, quæ, & ipsa hæresis est, vnde, & beneficia per simoniam obtenta vacánt ipso iure tanquam ex verissimo maleficio; vtcumque enim antiquitus vacationem ipso iure non induceret, sed tantum per sententiam *c. presbyter* 1. *q.* 1. *ibi Ecclesia priuetur*. Hodie tamen sic impetrata vacant ipso iure, & nullius momenti est collatio, *c. cum detestabile* 2. *de Simon. inter Extrauag. commun. c. insinuatum de Simonia*, quatenùs ibi *diffamato publicè de Simonia adimatur beneficium* ait *tex.* hoc est, priuetur possessione eius beneficij, in quo nullum ius habet; & si sit occulta, & aliqualitèr appareat canonicè se purget; nec vllo præscriptionis præsidio poterit se tueri, regula enim Cancellariæ Apostolicæ de triennali possessore omnes iuuat excepto simoniaco, & intruso; idque illigendum de Simonia reali, non de mentali, verba enim sunt intelligenda cum effectu *c. relatum de Cleric. non resid.* vt notauit *Ludouic. Gomes.* nec minus accipiendum de conuentionali, & quæ in promissione consistit pariantur enim dare, & promittere pro beneficio, *ad c. tua nos de Simon.* quamuis enim generali simoniæ nomine veniat etiam mentalis cum reali, & conuentionali, *c. sunt nonnulli* 1. *q.* 1. tamen continentur propriè realis, & conuentionalis *c. cum super de confessis: c. Matthæus de simon.* neq; enim solæ preces in dubio emissę committunt simoniam punibilé, *c. tua; c. cum esses de simon.* Vt cumque notabilitèr scribat *Gomes.* Simoniacum conuentionalem esse priuandum per sententiam. In alijs autem beneficiis, quæ quis possideat, & non sit adeptus per simoniam suspendetur, aut priuabitur per sententiam *c. sanè quisquis* 15. *q.* 3. *c. Inquisitionis de accusat.* Tertiò vacat ipso iure beneficium ex delicto ob homicidium, non quodlibet, sed (vt vocant) per assassinium factum, idque decreto Lugdunensis Concilii in *c.* 1. *de homicid. in* 6. Non moramur Assassini originem, aut nominis ethimologiam, de qua historicè *Archid. & Io: And.* At cum *Iulio Claro* constitutionem illam ampliandam non ambigimus ab Assassinis, de quibus in Concilio Lugdun. ex Arsacidarum gente, ad quemlibet, qui Christianum hominem recepto iniquissimè pretio interficere audeat; vtinam, crimen non esset adeò notum; verè dignum, ob quod vitæ vsura, nedum beneficiis committentes priuentur; aliud homicidium quocumque impedit quidem, quò minus quis beneficium consequi valeat tanquam irregularis, at iam adepto non priuat nisi per sententiam, *c. Clericus scilicet ne Cler. vel Monachi ibi, quod si quis tale quid fecerit, honore, & loco priuetur: c. ex literis* 10. *de excess. Prælat. ibi, mandamus; quatenus Episcopus Episcopatui cedat, moneatis eundem, alioqui ipsum ab Albiganensi Ecclesia mouentes &c. c.* 2. *de Cler. pugn. in duello.* Inducitur, & vacatio ipso iure ex *tex. in c. fęlicis de pęnis in* 6. quando quis persecutus fuerit Cardinalem hostilitèr, vel percusserit, vel cepe-

Ad reg. de trien. q. 12.

Vbi sup.

Ad d. c. 1. *de homicid. in* 6. *lib.* 5. *sentent.* §. *Assassinii.*

ceperit, vel socius fuerit facientis, vel fieri mandauerit, aut factum ratum habuerit, vel consilium dederit, prout latiùs in eadem constitutione, & in *Clem. 1. de pœnis:* idem statuitur in eum, qui idem patrauerit in Episcopum, quamuis olim opus esset sententia, *c. ad aures, c. in quibusd. de pœnis*. Decuit Sacrosanctos, & inuiolabiles esse Cardinales tamquã immediatè proximos summo capiti Ecclesiæ: exigit iustè celsitudo tanti gradus, de quo nos supra, nec repetimus fusiùs.

Priuat ipso iure beneficijs, quæ possident, *Clem 2. de pœnis*, eos, qui beneficiarios capiunt, & captos beneficijs suis renunciare cogunt, vndè sic delinquentium vacant ipso iure beneficia; quod si id ipsum præstare ausi fuerint Prælati, suspenduntur ad triennium à perceptione fructum beneficiorum suorum, annullatis renunciationibus ipsis, etiamsi à superioribus fuerint admissæ. Hoc semper notandum, quod si admittatur crimen, propter quod censeatur quis beneficij retentione indignus, nunquã tamen dicitur priuatus ipso iure, nisi expresè in iure id fuerit cautum, & constitutum, sed priuandus erit per sententiam, vt latè docet *Nicol. Garz.* Vacationes beneficiorum ipso iure, & causas, ob quas inducantur; luculentissimè enumerauit *Augustin. Barb.* ad quadraginta duas numero, quas singulas transcribere instituti ratio non exigit; sat enim fuerit summa capita tradidisse, vt doctrina vniuersalis vacationum habeatur.

p. 1. tra. 7. c. 11.

de benef. p. 1. c. 10. n. 5.

4 Vacant beneficia ipso facto tantum & non iure, quando quis beneficiarius priuatur corporali possessione, aut detentione beneficij sui, illæso iure, & eo adhuc remanente titulari; primò si quis deiectus fuerit de possessione *c. accepta, & c. olim de restit. spoliat.* secundò, si legitimè electus compulsus fuerit renunciare iuri suo per terrorem ipsi à populo incussum *c. ad aures 3. de his, quæ vi, metusue causa fiunt*. Vel per metum Principis *c. ad audientiam eod.* Tertiò, posset dici vacare ipso facto beneficium, quod pro derelicto habetur non residentibus, & absentibus Titularibus, *c. 2. & 3. de Cler. non resid.* Quartò, demùm vacare dicetur ipso facto, seù de facto, quando post collationem non fuerit acceptatum beneficium, vel non fuerit data realis, & actualis possessio, *c. si tibi absenti de præb. in 6.*

5 Vacant tandem, & facto, & ipso iure beneficia, quandò nec ius, nec possessio beneficii apud vllum est.

Huius vacationis duo sunt modi potiores renunciatio scilicet, de qua iam supra à nobis dictum, & obitus, seu mors titularis; *c. suspectum de rescrip. in 6. c. quamuis. c. fin. de verb. signif. in 6. tibi de præb. in 6.* Vacationem autem per Mortem intelligimus de Morte naturali, non de ciuili, vt notat *Glos. ad d. c. suspectum de rescrip. in 6.* cum, & Mors absolutè non de Ciuili, sed de naturali intelligatur *l. cum pater 77. §. hæreditatem ff. de leg. 2. l. sed si Mors §. si igitur ff. de donat. int. vir. & vxor.* Beneficiarius enim vsufructuario, aut vsuario æquiparatur *c. fin. de off. ord. in 6.* qui vterque ius suum, siue vsus, siue vsusfructus amittit, *§. finitur inst. tit. de vsuf. l. 3. §. fin. quibus mod. vsuf. amitt.* Debuit igitur meritò beneficium per mortem naturalem vacare; per Mortem verò ciuilem non item, quià Mors Ciuilis Morti naturali non æquiparatur, nisi in casibus à iure expressis, *l. ex parte 121. §. in insulam ff. de verb. oblig.* sicque accipiendum, quod dicitur Mortem ciuilem, & naturalem æquiparari ex *l. si decesserit ff. qui satisd. cog.* ac proindè per Mortem ciuilem vacatio beneficii non inducitur.

Supe-

6 Superest quartus, & postremus modus vacationis beneficiorum, & est per sententiam puta, cum iudex per sententiam priuat aliquem beneficio suo ob contumaciam, vel ob aliquem actum, aut crimen; veluti cum quis beneficium habet, quod obligat ad residentiam, & abest, nec residet, isque vocatus a Prælato, & Iudice suo sine vlla dispensatione, vel iusta, aut legitima excusatione adesse, aut residere contemnit vocatus, expectatus, & contumax suo beneficio priuari potest, *c. 2. c. relatum, c. ex parte, cum tribus seqq. de Cler. non resid.* ante contumaciam autem, & vocationem, Clericus, licèt vagus non debet priuari beneficio suo, nec censetur habere beneficium ipsum pro derelicto, nisi aut millessit, aut contrahat matrimonium *Glos. ad c. qualiter verb. quadriennum de cler. non resid.* Sic Clerici turpiter, & cum scandalo viuentes, vbi commoniti, coerciti, & puniti non corriguntur possunt per sententiam priuari beneficio suo *c. inuentum 16. q. 1. c. fælicis Clem. multorum de pæn. nouissime Concil. Trid.* & generalitèr vbi crimen aliquod admiserit Clericus, propter quod beneficium ipso iure non vacet, necessaria est omninò sententia ad vacationem inducendam; & ideò ante sententiam liberam habet eiusdem administrationem, ac dispensationem, illudque permutare ac renunciare potest; vt post *Glos. not. Innoc. ad c. qualitèr, & quando de accusat.* quod tamen limitatur in duplici casu; Primus est, si suspicio fraudis appareat, quià præuidens futuram priuationem sine aliqua necessitate, aut alia causa in fraudem ipsius priuationis renunciauerit, aut permutauerit, *c. post translationem de renunciat.* Secundus assignatur casus, vbi crimen esset grauissimum, & enorme, vt crimen per duellionis, & lesæ maiestatis, in quo commisso amittit quis rerum suarum, & bonorum administrationem vt nec ea alienare, nec testari de his possit, *l. fin. c. ad l. Iul. maiest.* Verum hæc priuatio non ad sententiam, sed ad ammissionem ipso iure spectare videtur. Modis vacationis sic explicitis effectus eiusdem vacationis recenseamus ad Coronidem.

Sess. 14. c. 7. Sess. 21 c. 7.

7 Ad quinque potiores hi rediguntur. Primus, qui tanquam totius doctrinæ supra de vacationibus traditæ dici potest; vt scilicet beneficia, quæ vacant ipso iure possint impetrari ante sententiam condemnationis, etiamsi possideatur, & non vacent de facto; vnde post impetrationem sat erit docere de causa vacandi; si priuatus objiciat; *c. licèt Episcopus de præb. in 6.*

Secundus, quod qui priuatus est ipso iure non facit fructus suos, sed ad restitutionem perceptorum tenetur, *c. cum detestabile de Simon. inter Extrauag. commun.* Secus si priuaretur per sententiam, quia tunc aut à tempore litis contestæ secundum aliquos, aut lata sententia, secundùm alios ad restitutionem teneretur.

Tertius, priuatus ipso iure amittit dispositionem beneficii sui à tempore, quo ex facto inducitur priuatio, vt non possit renunciare, aut permutare; cum tamen qui priuandus est per sententiam ante condemnationem permutare, ac renunciare possit, licet in reatu sit *Glos. ad c. 2. verbo finita, vt lite pend. in 6.*

Quartus, quod moriente Reo criminis, ob quod ipso Iure inducitur vacatio, impetrabitur beneficium non per obitum cum ante mortem iam beneficium vacaret, sed ex causa delicti, vel quasi delicti, puta propter hæresim, simoniam, aliudue simile, quo adesset delictum. Cum potioribus hisce effectibus claudimus totam rei beneficiariæ tractantè; nisi quatenus Pensio Ecclesiastica

stica nos prouocat, ac moratur, & de ea Capite sequenti.

CAP. XI.

De Pensionibus Ecclesiasticis.

1 *Materiæ partitio.*
2 *De iure quo veniant censendæ.*
3 *De ipsarum origine.*
4 *Quid nominis, & rei per definitionem, quæ explicatur.*
5 *An, & quatenus Ecclesiastica pensio sit beneficium Ecclesiasticum.*

1 X quo pensionum Ecclesiasticarum frequentissimus vsus in Ecclesia inualuit ad beneficia Ecclesiastica, proximè admodum ipsæ accessere, & beneficij Ecclesiastici proprietates aliquas etiam induere, vndè meritò post beneficiorum Ecclesiasticorum tractationem de ipsis disquisitionem breuem, sed exactam instituimus potiora hæc circà ipsas scrutatrice. Quod ius & quæ ipsarum origo, vnde nomen, & quę definitio; quotuplex sit pensio; qui possint eas imponere, & constituere, pro quibus, & in quorum gratiam, quibusue de causis; quid requiratur vt subsistant, quiue earum defectus; & demùm quomodo finiatur, & expirent, qua occasione, & de earum translatione opportunè differemus. His enim pertractatis & theoriæ, & praxi retimur satisfactum.

2 Quod igitur ad ius attinet, quo pensiones veniunt censendæ non illud à Sacrorum Canonum, Conciliorum decretis, aut Summorum Pontificum constitutionibus petendum est, sed ex ipso potiùs vsu, vndè Ius illud processit, quod *Commentitium* appellauit Paulus Iuris Consultus *in l. si pœna 20. ff. de pæn.* quod quidem, (vt id obiter, nec tamen inutiliter obseruemus) non illud erit, quod non scriptum à consuetudine, & obseruatione populi inducitur, sed quod prudentum interpretatione ad leges decemuirales adhibita inualuit, & designat Pomponius Iurisconsultus *in l. 2. §. his legibus ff. de orig. Iur.* his verbis. *His legibus latis* (inquit Pompon.) *cæpit, vt naturaliter euenire solet, vt interpretatio desideraret prudentū auctoritatem, necessariam esse disputationem fori*; ad quod planè ius respexit, & allusit *Papinianus Iuris Consultus dum in l. quod per manus ff. de iure Codicillorum*, inquit. *Quod per manus traditum est Codicillis hæreditatem dari non posse*, quod demùm aliud non est, nisi illud ipsum, quod mediam iurisprudentiam appellat Iustinianus *in §. cæterum inst. tit. de legit agnat. success.*

Ex quo igitur (ad rem nostram) fęlicitèr adeò actum eum pensionibus Ecclesiasticis, vt ad instar beneficiorum sint redactæ (quod quandonam factum indicabimus infrà) & ad alendum necessarium splendorem Romanæ Curiæ, & Hierarchiæ Ecclesiasticæ visibilem maiestatem substinendam eleuatæ, prout exorte difficultates, & controuersiæ circa ipsarum subsistentiam, & exactionem necessaria emersit disputatio fori sicque ius inductum circa easdem, quod commentitium in sensum supra dictum aptissimè appellari potest & nos breuitèr excurremus.

3 Vt igitur ab earum origine exordiamur; rude primordium, quasi in semine delitescens, spectare videmus in S. Syluestri huius nominis primi vita, qua legimus, quod pro sua in pauperes benignitate *prouidit, vt Clericis copiosis egentes coniungeret*. Vigebat adhuc summæ illius Charitatis reliquiæ,

quiæ, qua credentium erat, *Cor vnum, & anima vna*, ac proindè prouentum Ecclesiasticorum inter copiosos, & Egenos facilis, & beata communicatio; at explicitam magis originem indè haurire licet, quod olim legimus obseruatum, vt scilicet de Ecclesiasticis prædijs, atque redditibus certè quędam portiones delibarentur, necessitatibus ne dum Clericorum, sed & laicorum iuuenum, qui expeditionem in terram Sanctam assumerent, aut literarum studiis incumberent, eorumue meritis addictæ. Clericis, vt plurimum assignari consueuerunt, & meritò cum in decimis, & alijs spiritualibus consisterent, quæ Clericos tantum regularitèr possidere decet, quæ portiones præstimonia dicebantur, & quæ subinde facta sunt Ecclesiastica beneficia *c. fin. de concess. præb. in 6.* Ab huiusmodi igitur portionum exemplo haud immeritò dici possunt inductæ pensiones. Adumbrasse originem satis, cui adnectemus, & nomen, ac nominis rationem.

Act. c. 1.

4 Pensio igitur, siue pensionis nomen dupliciter accipi potest; latè scilicet primò prout significat debitum in annos singulos, aut singulos menses soluendum in quem, sensum mercedem rei conductæ pensionem dicimus, vt notat *Brisson. l. si Vrbana 55. ff. de Condic. Indeb. l. Aphricanus 40. §. 1. ff. de leg. 1. l. diuortio 8. §. non solùm ff. sol. matrim. l. Paulo §. Iul. ff de leg. 3.* & generaliter quidquid per certa tempora distributum præstatur, pensionis nomine exprimitur *l. 3. §. sed si ità ff. de ann. legat.* ad quam significationem, siuè acceptationē aptissimè reuocatur pensio Ecclesiastica, quæ vocem ipsam ad magis pressam significationem restringit; sic ergo sumptam pensionē volunt aliqui denominari à verbo *pendo*, quod est soluo, quasi dicatur pensio, quia pendatur, sed non adeò rectè, quia sic quidquid soluitur posset dici pensio quod tamen non est concedendum, alij verò, quod nominetur pensio ex eo, quod pendeat à beneficio; Alij demùm *à pendeo* quidem deducunt, sed quia pendeat hoc est semper stet in suspenso; soluto enim vnius anni debito, subsequens statim labitur, & interim stat in suspenso, donec solutionis dies pefectè cedat, vt eleganter obseruauit *Franciscus Connan.* Non moramur, quænam sit præferenda deriuatio, cum vnaquæque nomini arrideat; at pensionis definitionem adnectimus; consentiunt, qui de pensionibus tractarunt in definitionem, quam ferunt vnanimitèr acceptam *Cardinali*, quod scilicet pensio sit *certa portio ex aliqua mensa, vel beneficio ex causa ad tempus, & non in perpetuum separata*; qua tamen definitione admoneat definiri pensionem, prout dicit merum emolumentum temporale, nihilque spirituale habetur adnexum; quando enim spirituale quid continet sortitur beneficii naturam, nec alitèr est definienda, quam beneficium ipsum, de quo nunc nobis, nec ipsis est agendum. Huic definitioni pauca addidit *Barbosa* nempè, *pendens à proprietate beneficij, à quo extrahitur*. Parùm absimiliter assignauit, & *Lother.* ait enim. *Pensio est annua pecuniæ quantitas, alicui in perpetuum debita à beneficiario in eius beneficiario in eius vitæ subsidium super ipsius beneficij emolumentis per Papā reseruata* Collimant ad idem intentum hæ definitiones, & ideò vnica explicatione eas excurremus. Dicitur ergò quod sit *annua pecuniæ quantitas*. Quia pensio non constituitur in quota aliqua fructuum, puta tertia, aut quarta, sed in quantitate certa, ne videatur scindi, aut scindatur beneficium, quod non licet, *c. maioribus de præbend. c. de cætero*,

De verb. sign. lib. 14.

Gambar. de off. leg lib. 6. n. 39.

Card. ad Clē. 1. §. eadem n. 4. de suppl. neglig. Prælat. Caccialup. de pens. q. 2. Gig. q. 1. n. 9.

Con. Iur. Ciu. lib. 4. c. 15. n. 9.

Paul. Rom. Io: Baptista Caccialup. Hieronymus Gigas de pensionibus q. 1. ad d. Clem. 1.

Iur. Eccl. Vn. lib. 3. c. 11. n. 3

De re benef. lib. 1. c. 35. n. 11.

tero, de transac. debent enim beneficia integra, & sine diminutione conferri *Rub. vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur*, quamuis ex aliqua causa possit etiam id facere Summus Pontifex, tanquam in beneficialibus absolutus dominus: *Clem. 1. vt lite pend.* At regulariter materia pensionis est certa pecuniæ qnantitas, licèt enim imponatur pensio super fructibus, & emolumentis omnibus beneficii, fructus tamen, & emolumenta sunt in sola obligatione, non autem in solutione. Conceditur quidem nonnunquam ex magna aliqua causa, & intuitu eximiæ alicuius personæ gratia reseruationis fructuum, verùm non est ea pensio, sed quid omninò diuersum, prout & nominis diuersitas indicat; huic enim reseruatario fructuum nihil penditur, aut pendet, sed Iure, & auctoritate sua fructus ex se percipit ad instar veri vsufructuarii, *l. fundi brebatiani ff. de vsuf. leg.* & ideò pensionis constitutio, seù assignatio, in quantitate nihil pertinet ad edictum; *vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur*.

Subditur in definitione, *alicui in perpetuum debita*. Quamuis *Barbosa* in definitione sua imminò opposita modo assignet, dum inquit, *ad tempus non autem perpetuum*, quæ nihilominùs facilè possunt conciliari; *In perpetuum* enim dum dicitur non intelligitur absolutè, eoque respexit *Barb.* sed ad vitam eius, in cuius fauorem pensio ipsa reseruatur, cum perpetuum, & id dicatur, quod ad vitam est, *c. ex literis de constit. l. 1. ff. pro socio.* Addit definitio, *in eius vitę subsidium*, quia siue reseruetur pensio ex causa, vel occasione resignationis, seù cessionis, siue vacationis semper explicitè, seù virtualiter causa alimentorum reseruata intelligitur. Nam vbi ex resignatione, aut cessione reseruatur pensio, veluti ex formula, inseritur hæc clausula; *Ne ex cessione tua huiusmodi nimium patiaris detrimentum*, quæ cum ex subiecta materia referatur ad personam Clerici dimittentis beneficium præsefert intentionem Papæ, eam reseruandi in causam alimentorum. At vero vbi reseruatur in casu vacationis beneficii inseritur alia clausula; *Vt commodiùs, vel decentiùs substentari valeas*, quæ non secus, ac prima in Causam alimentorum resoluitur. Clauditur demùm definitio, *super ipsius beneficij emolumentis per Papam reseruata* quia, vt supra dicebamus, fructus, & emolumenta sunt principaliter in obligatione quamuis certa pecuniæ quantitas sit in solutione. Ex qua definitionis explicatione, siue illustratione genus quadruplex causæ, quæ ad eius constitutionem concurrit, apertissimè emicat; Efficiens prima, quæ non alia quam Papa, ipse enim solus potest ità imponere beneficio pensionem, vt obliget etiam successores in beneficio ad vitam eius, in cuius fauorem pensio est reseruata etiam sine consensu successoris in beneficio; qua de re dicemus vberius in §. sequenti, cum examinabimus, quinam possint pensiones imponere Materialis secunda, quæ est certa pecuniarum quantitas iuxta explicationem supra traditam de obligatione, & solutione. Formalis tertia, quæ non alia, quam consensus titularis, & auctoritas Papæ, quæ quamuis duæ, in vnam tamen causam conspirant; cum sine consensu Titularis Papa gratiam non faciat, neç consensus partium sine Papę auctoritate aliquid valeat, illigendo semper de consensu causali, seu principali, cui Papa nunquam derogare intendit, iuxtà praxim traditam à *Lother.* Finalis demùm causa pensionis est alimentorum suppeditatio, vt supra diximus. *D. lib. 1. q. 35. n. 69. & seqq.*

Ex

5 Ex qua sic declarata pensionis, & origine,& definitione facile erit inferre ad celebris illius quæstionis resolutionem,quæ inter scribentes adeò controuersa est; an scilicet pensio sit Ecclesiasticum beneficium? disceptatam ad partes huc non transferimus, & soluimus adæquatè, illa distinctione, qua duplex segregatur pensio; altera est merè temporalis, quæ titulo, & causa merè temporali homini merè laico conceditur, vt Aduocato,Procuratori, Pulsatori campanarum, aut alteri cuicumque inseruienti sibi à Papa indulgetur, vtcumq; laico, vt Medico, Chirurgo, alijsue huiusmodi, cuius etiam expediendæ certa formula extat, & hæc nec est, nec dici potest Ecclesiasticum beneficium,& de hac accipienda sunt, si quæ afferantur iura, & quæ adducuntur rationes pensionem non esse beneficium probantes; altera verò est pensio,quæ datur in titulum, Clericis scilicet, vt commodiùs valeant sustentari,vel renuncianti, aut credenti beneficio suo, ne ex ea renunciatione, aut cessione nimium detrimentum patiatur, eaque Clericalis est, & vice beneficij assignatur, & hæc censetur Ecclesiasticum beneficium, quam distinctionem tradiderunt auctores grauissimi,& de hac intelligenda iura,quæ pensionem beneficio æquiparant,& rationes, quæ ipsam esse beneficium probant,indeque fiet, vt Clericus in minoribus constitutus pensionem habens gaudeat priuilegio fori, vt decisum à S. Congregatione testatur *Barbosa*, secus si pensio non sit Clericalis, quam quidem pensionis partitionem confirmauit B. Pius V. Pontifex Max. motu proprio, quo percipienti pensionem Clericalem obligationem iniunxit recitandi officium paruum B.Virginis Mariæ,taxata fructuum amissione, non secus, ac beneficiarijs in eadem constitutione, & constitutione alia; pensiones

Garz. de benef.p.1 c.5 n.5. Laym in theol.moral.lib.1 tract.5.p.2.c.2.n.3

De off.& potest.Ep. p 7.all 57 n.151.

Tom. 2. Bull.nou. const.135 ex proximo73.eod tom.

Ecclesiasticas à solis Clericis non coniugatis, & beneficij capacibus tantùm posse possideri decreuit;secundum quas constitutiones, de simonia circa pensiones disseruit, & resoluit *Suarez*.

Tom. 2. de relig.lib.4. symon.c.16

Qui possint, & ex quibus Causis pensiones imponere, seu constituere.

§. I.

1 *De Summo Pontifice breuiter.*
2 *Quid de Legato à Latere, & de Missis, seu Nuntijs.*
3 *Quid demùm de Episcopo? & Prælato Regulari?*
4 *De Causis, ob quas imponi possunt pensiones.*

1 SAcræ Iurisprudentiæ à nobis iacta principia, & præmissa loco suo Ecclesiasticæ politiæ fundamenta compertissimum reddunt, posse Pontificem Summum tanquam Supremum Ecclesiasticæ Reipublicæ caput pensiones super beneficijs imponere, eaque pensionibus onerare, cum præsertim in beneficijs ipsis plenissimam, & amplissimam habeat potestatem *cap.2.de præb. in 6. Clem. 1. in fine, vt lite pend.* idque ab eius arbitrio liberè adeò dependet, vt etiam sine causa vlla possit pensionem constituère, vt post alios à se congestos scribit *Nicol. Garz.* idque verum sic agnouit *Lotber.* vt solum Papam asserat posse imponere pensionem, quæ in perpetuum beneficium afficiat. Vt esset sacrilegum de potestate dubitare, ita inane est confirmare vberiùs. Vnde à Capite Summo ad inferiores ipso descendimus.

De benef.p.1 c.5.§.2.n.74 & 75.

De re benef. lib.1. qu.35 num.18.

2 Se exhibet statim Legatus à latere, de quo consentiunt *Gig.Gambar. Garz.* & alij per eum citati posse pensiones imponere beneficijs, quæ ab ipsius collationem pertinent posse enim beneficia conferre in prouincia suæ legationi commissa docet *tex.in c. 1. de off.leg.in 6.& in c.dilectus de off. leg.* Vndè cum ordinariam ibidem habeat iurisdictionem, concludit *Gigas* eandem habere auctoritatem reseruandi pensiones, quã habet Episcopus, nisi tamen essent beneficia Apostolicæ Sedi reseruata, quo casu sicut esset ipsi interdicta collatio, *c.deliberatione de off. leg. in 6. c.2.de præb.in 6.* Ità impedita pensionis reseruatio; cum in huiusmodi reseruata beneficia se ingerere nullo modo possit, sicut quò ad totum, ita nec quoad partem, *l. quæ de tota ff.de rei vendic.* de legatis autem missis, seù Apostolicis Nuntijs secus dicendum est, cum nulla beneficiorum collatio ijs competat *d. c.1.de off.leg.in 6.* vnde nec vlla pensionis reseruatio, nisi specialitèr id eis fuerit à Summo Pontifice concessum; quod si esset cum facultate Legati à latere. Cogitandum relinquit, nec quidquam concludere audet *Gigas*, qui pluribus rem prosequitur, quòad alios legatos.

pens. 96. 18. de off. lib.6.n.77 28.

um. 19. um seqq.

3 Difficultas demùm videtur redigi ad Episcopum, de quo ambigitur, an super beneficijs, quæ sunt Collationis suæ possit imponere pensiones. In cuius difficultatis resolutionem obseruare licèt dissidium inter auctores, quos dixerimus Theoricos, & illos, qui, vtcumque in re præsertim beneficiaria eximij, simul tamen Curiales extitere: Vt enim Theorici agnoscunt in Episcopo hanc facultatem pensiones assignandi super beneficijs, quæ sunt suæ collationis, ità Curiales plerique omninò negant Curiæ ipsius obseruationem pro summo iurium afferentes.

Itaque communis opinio est posse Episcopum iustis de causis pensionem super beneficijs Ecclesiasticis imponere, quod quidem nil aliud esse videtur, nisi habitualem hanc facultatem in Episcopo reperiri, quam etiam agnoscunt ex vetustioribus *Ab.Decius, & Felin.& in tract.Gigas, Caccialup. Rebuff. & Gonzal.* cui quidem facultati non incongruum præbere videtur fundamentum decretum Aurelianen. Concilii relatum à *Gratiano in c.omnes Basilicæ 16.q.7.* per ea verba. *Omnes Basilicæ, quæ per diuersa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum priorum Canonum regulam, vt in eius Episcopi potestate consistant, in cuius territoiro positæ sunt.* Quod quidem conciliare decretum, sicut fundamentum præbet, vt Episcopus facultatum habeat conferendi omnia beneficia, quæ in eius territorio, siuè Diœcesi posita sunt, ità haud minorem præstat auctoritatem, per quam possit, & pensionem super iisdem beneficiis imponere. Indeque satis fundamenti habet Episcopus, vt ostendat hanc facultatem à iure competentem, quam sibi ostendi petit *Lother.* neque enim Iuris aliqua auctoritas affertur, quæ hanc facultatem, aut excludat, aut adimat, quæ enim auctoritates allegantur à *Suarez.* facilè, & apertè declinantur, quod si quidem prestet inter Sacros Canones Rub. *Vt Eccles.benef.sine diminut. conferant*, eodem modo eliditur, quo ostenditur non obstare generaliter pensionum impositioni, ex quo non imponuntur, in quota aliqua parte fructuum, vt in tertia, vel in quarta, sed in certa quantitate pecuniæ, nec imponitur, in perpetuum sed ad vitam exigentis, & eius in cuius fauorem imponitur; quæ rationes afferùntur, vt ostendatur in constitutione pensionum, hæc sacrorum Canonum decreta non temerari; sicut, & faci-

Ad c.conquerente n.5. de Cler. non resid. Ad c. ex parte nu. 15.de off deleg. Ad c. ad audientiam n.4. & 5.de rescrip. de pens.q 6.de pens q.11.de pacif.poss. nu. 130. ad reg.8. Glos.5.§. 5.nu. 27. & seqq.

d.q.35.n. 33.

Tom. 1. de relig. li.2.4. de sim.c.24. n. 35.

facilè possunt declinari *tex. in c. prohibemus de censibus*; Aliud enim est censum imponere Ecclesiæ, & Ecclesiam ipsam facere censualem, aliud Episcopum fructus Ecclesiarum suis vsibus ad propriare, quod vtrumque ea constitutione interdicitur aliud est pensionem imponere non perpetuam, non in suam, sed in alienam vtilitatem, & haud minùs possunt euitari *tex. in c. finali 1. q. 3. & in c. maioribus, & in c. Vacante de præb. tex. enim in c. fin.* idem statuit, quod & Rub. *vt Eccles. benef. sine diminutione conferantur*, & si hęc non leditur in pensionum constitutione, neque dici poterit lædi caput illud *fin.* minusque duo alia iura *ex tit. de pręb.* quæ non de pensione, sed de sectione præbendarum loquuntur, quę sectio, vt non censetur fieri, quando Summus Pontifex imponit super præbenda pensionem,ità nec cum Episcopus; non enim hic agitur de differentia potestatis, de qua non est dubium, sed de facto sectionis, quod neutro casu interuenit; & quià qui negant absolutè Episcopum posse imponere pensionem concedunt, tamen posse imponere ex causa, non rectè arguunt nullam esse potestatem in Episcopo sed limitatam, quæ limitatio aliundè quam, ex natura rei prouenire potuit, & iustè ac rationabilitèr quidem, tùm vt stet differentia inter Summum Pontificem & inferiores Præsules, tum etiam ne effusa nimis potestas in omnibus Episcopis facilè in abusum eiusdem declinaret. Neganda igitur non est in Episcopo habitualis potestas ad pensiones constituendas, seù imponendas, vtcumque iustè limitata postea ad supremi Capitis libitum; cui quidem facultati rectissimè ostendit *Gonzal.* non obstare decretum Pauli IV. cuius verba regerit ex Mandos, & de quo sibi non constare asserit, sicut nec de Bulla B. Pii V. cuì vtrique facilè, & adequatè satisfacit; quamuis autem hanc agnoscamus potestatem in Episcopo habitualem, non per hoc excludimus limitationem eius quò ad vsum, siue à Summo Pontifice, siue à Curiæ stylo adeò, vt siue causa, eaque probata, & approbata non possit eam exercere, qua de re mox infra, si addiderimus primò neminem Episcopo inferiorem posse pensionem beneficio imponere, quæ vera pensio sit, & eius rationis, de qua loquimur in præsenti tractatione; nam licet regularis Pręlatus possit nonnunquam pensionem imponere super beneficio manuali, & amouibili religioso, & obedientiario suo, vt notauit *Panormit.* attamen hæc est anomala pensio, penitus diuersa ab ea, de qua loquimur, vnde ex ea facultatem in ipso Prælato regulari imponendi pensionem non licet arguere; sed stabilito, quod solus Papa, & Episcopus onerare pensione beneficium possint iam nunc ad causas accedamus, propter quas pensiones imponi possunt.

Nu. 34. & 35.

Ad c. nisi essent. de præb n. 10.

4 Primò igitur extrà omne dubium est, quod sicut Summus Pontifex supremam in omnibus, & in beneficijs præsertim potestatem habet, ità pensionem pro sui libito etiam sine causa imponere potest; vt pluribus congestis auctoritatibus confirmat *Garz.* nihilominùs, vt prudentèr, & humano modo agat, nunquam sine causa id facere consueuit; causa autem finalis, quę pręcipuè spectatur; & quodlibet rationale ages mouet, est causa alimentorum, vt supra iam tetigimus, quamuis causa impulsiua, siuè occasionalis possit esse varia pro casuum diuersitate; licèt enim hæc causa alimentorum formalitèr non exprimatur, virtualitèr tamen in clausulis, quæ adijciuntur, inuoluitur, & continetur, vt notauit *Lother.* & vtcumque reseruatur

De benef. p. 1. d. 5. n. 275

d. q. 35. n. 47

pensio in fauorem Cardinalium, aut aliarum sublimium personarum, semper tamen ipsis assignatur, vt commodiùs viuere possint, quæ demùm resoluitur in causam alimentorũ iuxtà congruum cuiusque statum, & gradus conditionem.

Episcopus verò pensionem imponere non potest sine iusta aliqua causa, quæ quidem multiplex assignari consueuit; primo enim potest Episcopus assignare pensionem pauperi Clerico ex causa studiorum, vt supponit *Rebuff.* idque adeò verùm, vt quamuis idem *Rebuff.* neget Episcopum posse pensionem assignare nepoti suo super beneficio, quod obtinere non posit, tamen accipiendum hoc censuit *Gonzal.* quando Nepos non esset pauper, & scholaris, vt nouissimè limitauit, & *Tondut.* & multò magis licita erit pensio assignata ab Episcopo Clerico pauperi, & egeno, quo vtilitas Ecclesiæ speretur ex seruatio, quod ipsi præstare valeat Clericus, qui ex redditibus Ecclesiæ non habeat vndè valeat commodè substentari; Secundo, (& valdè singulariter inquit *Guiac.*) quandò in iudicio pro bono pacis, & concordiæ vni adiudicaret beneficium ex duobus litigantibus, alteri verò annuum reditum super fructibus eiusdem beneficij, obligando beneficiarium, non beneficium, & id faceret tanquam Iudex non tanquam compromissarius, quia tunc resiperet Simoniam, vt notat *Cuiac.* & est species, ac decisio *tex. in c. nisi essent* 21. *de præb.* Tertiò, quandò exposcente Ecclesiæ necessitate de consensu eius Rectoris erigeret Episcopus nouum beneficium, & ex abbundantibus eiusdem Ecclesiæ redditibus annuam pensionem constitueret, quæ nouæ Ecclesiæ tanquam dos inseruiret, subsisteret enim tunc assignatio pensionis, & est casus *tex. in c. conquerente, de Cleric. non resid.*

'abefut. in l eur. & pra i tur. can. lib . c. 124. n. 5. De priuileg. bol. priu. 41. m. 18. tract.

In concord. t. de collat. ag. 13. ad ab.

Id reg. 8. Gl. . §. 5. n. 29. De pensionib. c. l. c. 1. n. 4.

Tondut vbi sup. n. 7.

d. c. nisi essent. tit. 21. de præb.

Vbi sup.

Quartò, vbi beneficiorum inęqualium fieret permutatio, tunc enim ad fructus æquandos potest ex officio, & non ex pactione partium Episcopus assignare pensionem in fauorem beneficij tenuis, vt scribit *Gonzal.* affertur communitèr pro hac causa, *tex in c. ad quæstiones* 6. *de rer. permut.* At (vt supra notauimus cum *Suar.*) vix est, vt *tex.* ille id adęquate probet; Auctores nihilominùs assertionem, & causam confirmant, vt testatur *Gonzal.* quamuis *Tondutus* de contrario stylo Curiæ testetur, & necessariam, omninò Summi Pontificis auctoritatem requirat; esto nihilominùs, quod in casu permutationis posit Episcopus assignare pensionem, non tamen posset, vbi renunciato beneficii fieret in fauorem alicuius, & tunc etiam reseruaretur pensio, cum enim renunciationem, seù resignationem in fauorem Episcopus recipere non posit, multò minùs poterit eandem recipere cum pensione Simoniaca enim tunc vt renunciatio, & Simoniaca pensionis constitutio.

Vbi sup. n. 27. & Glos. 14. n. 38.

d. n. 38. de pens. c. 16. n. 20.

Non solùm autem pensionis assignatio facta ab Episcopo debet esse cum causa, sed & vlteriùs debet assignari in ipso Collationis beneficiariæ actu, sed ità, vt nulla pactio inter partes præcedat, nec pensio vitam personæ oneratæ excedat, aut beneficium afficiat; Perpetuam enim imponere potest solus Summus Pontifex, cui in his, quæ sunt positiui Iuris, & tota re beneficiaria stat pro ratione voluntas, sicut, & persona, in cuius fauorem assignat pensionem Episcopus, debet esse certa, & non nominanda, sed in ipso constitutionis actu nominari; vndè nec potest Episcopus reseruans pensionem ex causa permutationis in fauorem alicuius tertii eam reseruare, sed inter partes solum. Et si alitèr, hoc est sine causa, pensio fuerit reseruata, vel cum causa,

quæ

quæ tamen non fuerit probata, erit quidem pensio nulla, at non simoniaca. Qua stante potestate Episcopi assignandi pensiones, adeò limitata obseruant *Gonzal. Lother. Tondut.* Et si qui alii vbi supra summum Pontificem non consueuisse pensiones impositas ab Episcopis confirmare, aut approbare, sed nouam prouisionem, aut beneficii, aut ipsius pensionis concedere ex stylo Curiæ, vt testatur *Gonzal.* (*Vbi sup. n.30.*) Nam aut assignatio pensionis facta ab Ordinario subsistit, aut non; si subsistit, non habet opus confirmatione, *l. vn. c. de thesaur. lib.* 10. si non subsistit, non vult Papa eam confirmando, & approbando ansam præbere Ordinariis, vt prouisiones beneficiorum, & reseruationes pensionum faciant facilè nimis, & frequentèr, & viam corruptioni aperire, sed in medio quodammodò relinquit, temperamentum adhibens nouè constitutionis ipsius pensionis quamuis hæc ipsa noua prouisio re ipsa effectum confirmationis pariat, vt idem *Gonz.* obseruat. Potest igitur Episcopus pensiones super beneficiis suæ collationis imponere, dum tamen citra fraudem id faciat, & ideò iusta causa adesse, & probari debet, ea enim non existente pensio in fraudem assignata intelligetur.

Hæc tamen ordinarij facultas in imponenda pensione eò demùm se porrigit, vt non in perpetuum pensio ipsa subsistat, sed ad vitam consentientis beneficiarij, idque extra omnem controuersiam esse testatur *Azor.* (*Inst. mor. p.1. lib.8 c.6. q.21.*) ita vt beneficium non afficiat tanquam seruitus ipsi imposita, sed tantùm personam beneficiarii, qua perempta extinguatur, & pensio tanquam personale onus; crediderе aliqui valere vltra vitam beneficiarij, & protendi ad successores; quo casu eam imponeret causa concordiæ, & vt à lite recedatur; verùm apertè nimis Summ. Pontifex in *d. c. nisi essent de præb.* hoc excludit, tolerat enim assignatam in ea specie ab arbitris pensionem ità, vt *ad præstationem, non dignitas prioratus, sed persona Prioris maneat onerata*, quamuis *Suarez* (*Tom. 2. de relig. lib.4.c. 51.n.18.*) existimet in hoc casu pensionem auctoritate Episcopi impositam transire etiam in successorem beneficij ex decisione *tex. in c. de cætero de transac.* cui consonat & *tex. in c. 3. de collus. deteg.* argumento ducto à contrario sensu secundum vtrumque tex. quos vsum ita declarasse testatur nihilo refragante *d. c. nisi essent*, vbi non auctoritate Episcopi, sed arbitrorum, vtcumque delegatorum, pensio fuerat assignata, quibus in hac parte Episcopus præfertur. At verò semper id requiritur, vt pensio ita imponatur ab Episcopo, vt nulla de ea conuentio inter partes præcedat, esset enim illa de dando aliquo temporali pro spirituali cedendo, quæ sane pactio reprobatur *in c. constitutus, & in c. preterea de transac.* & ab Alex. III. fuit reiecta *in c. cum pridem de pac.* vndè communis est Pontificii Iuris interpretum sententia, quod in hoc transactionis genere, qua datur vni temporalis pensio, & alteri beneficium adiudicatur necessario requiratur Iudicis arbitrium, & auctoritas, & non adsit precedens aliqua partium conuentio, cum in *c. nisi essent de præb.* honestetur ideò præcipue huiusmodi transactio, quia ex sola prouidentia Iudicis facta fuerit, & ex opposito improbatur in *d. c. cum pridem de pactis*. Rem tamen ad tutores terminos reuocauit *Suarez.* (*Vbi sup. n.10*) distinguendo pensionem; si enim pensio sit spiritualis, & vere Clericalis, nullam labem incurri si tractatio precedat inter partes, qua statuatur pensio, quæ subinde Episcopi arbitrio & auctoritate confirmetur, tunc enim nihil datur temporale pro spirituali, & nihil est, quod impediat,

diat, quò minùs possit inter partes in conuentionem deduci, & nulla est Canonica constitutio, quæ id prohibeat; præcipuè si bonum pacis id exigat; Si verò imponeretur pensio merè temporalis, tunc nulla posset præcedere inter partes conuentio, sed res tota à prouidentia, & arbitrio Episcopi pendere deberet: *d. c. cum pridem de pact. c. nisi essent de præb.* pròvt latè prosequitur *Suarez.* ad quem remittimus, contenti hæc disseruisse summatim de Episcopi auctoritate circa pensionum Ecclesiasticarum constitutionem. Iam nunc recto ordine ad modum, quo Ecclesiasticæ pensiones perimantur, & desinant, de quo in §. sequenti.

Quibus Modis Ecclesiasticæ Pensiones perimantur, & desinant.

§. II.

1 *Ex quibus causis pensio sit nulla. Vbi causæ sigillatim recensentur, & præcipuè n. 2.*

2 *Irregularitas, de qua latè, & de dispensatione.*

3 *Examinantur duo casus, in quibus dubitatur, an pensio assignata subsistat.*

4 *Quibus causis, aut modis pensio subsistens finitur, & singuli successiuè ad praxim tractantur.*

Segregandi sunt modi, siue causæ, quibus, vel ob quas pensio dicitur, & est nulla, ab ijs, quibus annullatur iam constituta, ac in esse posita extinguitur, vel perimitur, & de vtrisque partite agendum.

1 Causæ nullitatis Ecclesiasticæ pensionis facile possunt desumi ex conditionibus, seu requisitis, quæ omninò adesse debent ad effectum, vt rite, recte, valideque constituantur; vt enim legitime constituatur pensio debet ipsa assignari Clerico, & illi, qui saltem Clericali tonsura sit insignitus, qui sit legitimæ ætatis, nullis Ecclesiasticis censuris irretitus, non irregularis, non illegitimus, aliaue quacumque ratione incapax, & aliter assignata, aut constituta pensio nulla erit ipso iure, intelligendo tamen semper de pensione proprie Ecclesiastica iuxta intentionem huius tractationis, non de mere laicali, quę propter merita, aut propter temporale, siue laicale aliquod seruitium constituatur, huiusce enim capax est etiam laicus, præcipue si à Summo Pontifice tanquam laico constituatur, Ecclesiastica igitur pensio nulla erit, si assignetur tanquam Clerico, qui tamen Clericus non sit, idque maxime post constitutionem B. Pij V. Pontif. Max. de qua supra. Plura sunt, quæ hanc assertionem confirment; primò enim incapacitas personæ constitutioni pensionis resistit, quæ ideò nasci, aut vires sumere non potest; laicus enim Ecclesiasticæ pensionis capax non est, qua enim ratione excluditur ab Ecclesiastico beneficio eadem, & à pensione reijcitur, vt not. ad *c. 2. de institut.* vnde si Papa reseruat pensionem in alicuius fauorem tanquam Clerici, qui Clericus non sit, nulla est pensio, falsa enim causa dans causam rescripto rescriptum nullum reddit ipso iure: *c. significante de rescrip.* idque adeò verùm, vt etiam si Summ. Pontif. motu proprio reseruaret pensionem adhuc nihilominus nulla esset, si pensionarius Clericus non esset, quamuis enim motus proprius excludat vitium subreptionis *c. si motu proprio de præb. in 6.* attamen non potest operari vltra agentis intentionem *l. non omnis ff. si cert. pet.* intentio autem Pontificis fuit prouidendi Clericum de pensione,

eaque

itaque semper præsumitur, donec contrarium constet, neque quidquam suffragaretur laico, si postea efficeretur Clericus, quia tempus constitutæ pensionis spectari debet in ordine ad capacitatem, nec habilitas superueniens incapacē iuuat: *c. si eo temp. de rescr. in 6. c. eam te eod. apud Greg. Clem. fin. eod. tit. c. si super de off. & potest. Iud. deleg. in 6.* circa hanc nullitatis causam *Gigas* latè.

De pens. q. 22. per tot.

Circa legitimam ætatem idem censendum non erit, ac de beneficio statuitur; cum enim pensio Ecclesiastica tantùm lato modo sit Ecclesiasticum beneficium, hinc est, quod non ætas 14. annorum requiritur, sed sufficiet annorum septem; verùm sicut collatio beneficij facta non habenti legitimam ætatem non subsistit, nec subsistet Ecclesiastica pensio, sed nulla erit ante septem annos, nisi adsit cum assignatione pensionis legitima dispensatio; verùm cum *Concil. Trid. sess. 23. de reform. c. 6.* statuerit, vt nullus ante 14. annum possit obtinere beneficium, idem erit censendum in pensione, vt declaratum à S. Congregatione testatur *Garz.* quia ratione nullam reddit pensionis assignationem defectus Clericatus, & defectus legitimæ ætatis, eadem impedit eam constitui, aut oriri excommunicatio, quæ sicut reddit excommunicatum beneficij incapacem *c. postulastis de Cler. excom. minist.* & notauit *Couar.* ità & pensionis, eadem siquidem vtrobique viget ratio, quam reddit *Alex. III. in d. c. postulastis,* quia scilicet excommunicatio non possumus communicare, æque autem communicatur conferendo beneficium, ac assignando pensionem; eum præcipuè excommunicatus tanquam Deo, & Ecclesiæ inimicus non sit capax Ecclesiasticorum fructuum, nec eos suos facere valeat *Glos. ad c. præter 32. dist.* idque adeò certum, vt etiamsi post assignatam pensionem absolutionem obtinuerit, nihil ipsi proficiat, cum initium, & non posterior euentus veniat spectandus: *c. dudum 54. de elect.* cum enim excommunicatus sit incapax literarum iustitiæ, nec eas possit obtinere, multò magis erit incapax literarum gratiæ *c. 1. de rescrip. in 6.* vnde arcetur meritò ab omni iudicio non solùm petitorio, sed etiam possessio occasione pensionis, dum tamen excommunicationis exceptio fuerit opposita, & in actis producta, vt not. *Postius*, quamuis enim excommunicatus non possit agere, sed possit se defendere, attamen vbi petit manutentionem in possessio pensionis non est Reus necessarius, sed actor originarius, & præcipuè dum petit ante omnia sibi ius dici super manutentione pensionis, quo casu vicem Actoris induit, quam gerere non potest; quæ tamen omnia accipienda sunt de excommunicatione superueniente post assignationem pensionis, nam si quæ fuisset tempore concessionis sanata fuit per clausulam salutarem, quæ tanquam ex formula in concessionibus omnibus apponi consueuit. *Teque à quibuscumque excommunicationis, suspensionis, & interdicti alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes &c.* quæ clausula, aut clausulæ, quamuis réaliter, & eum effectu non operentur; suspendunt tamen impedimentum ab excommunicatione prouenīens, ad hoc vt gratia suum consequatur effectum, quo adepto, censura statim suas exerit vires tanquam remoto impedimento, vnde ad nil aliud habilitatem consequitur, interim excommunicatus, & tantæ virtutis est ea clausula, vt

De benef. p. 1. c. 5. num. 129

Ad c. alma mater de sent. exco p. 1. §. 7. num. 1.

De manut. obseru. 68. n. 20. 21.

vt omnem excommunicationem comprehendat etiam reseruatam Pontifici, etiam comprehensam in Bulla Cœnæ Domini, vna excepta excommunicatione propter hæresim, vt limitat *Couar.* & si fortè hæc eadem clausula esset adiecta ab inferioribus puta legato, Nuntio Apostolico, aut etiam Episcopo non operaretur, vltra quam se extenderet eorum facultas, & in Episcopo in ijs casibus tantùm, in quibus dispensare ipsi fas est; sunt tamen casus nonnulli (vt obiter hoc moneamus) in quibus clausula illa nihil operatur adimente ipsi vim Summo Pontifice, & nolente in casibus illis quidquam excommunicato suffragari, quos recenset regula 66. Sanctissimi D. N. Clem. X. quæ attitulatur de insordescentibus.

Vt sup. p. 1. 18. n. 15.

reg. Canc. Apost.

Excommunicato succedit irregularis, de quo meritò dubitatur, an sit capax Ecclesiasticæ pensionis; exigit autem rectus procedendi modus, vt primò irregularitatem ipsam declaremus, ne circa ignotum sit labor, & absque necessaria terminorum notitia; quod ad nomen attinet; sicut regulare id dicitur, quod secundùm regulam fit *l. regulariter ff. de petit. hæred.* ita irregulare, quod non secundùm regulam; vnde cum regula fuerit ab Apostolis, & SS. Patribus constituta de ijs, qui ad sacra ministeria sint admittendi, fuerintque aliqui ab ea admissione prohibiti 1. *ad Timoth. cap.* 3. siqui ex istis admitterentur dicebantur sacris initiari contra regulam *c. quoniam* 44. *dist.* hinc factum, vt inhabiles ad sacra ministeria dicti fuerint irregulares tanquam extra regulam existentes; indeque facilis emergit irregularitatis definitio, quam ex aliorum sententia tradidit *Couaruu.* quod scilicet irregularitas sit *Canonicum impedimentum ex facto seu defectu proueniens, quo quis prohibetur ad Ecclesiasticos ordines promoueri, & in eisdem ministrare.* Vel breuiùs ex sententia sua. *Irregularitas est vitium, cuius causa iure humano Pontificio, quis prohibetur ordinem Ecclesiasticum suscipere, & in suscepto ministrare.* Differt irregularitas à suspensione, quia suspensio est *censura Ecclesiastica, qua Minister Ecclesiæ impeditur, ne functiones Ecclesiasticas exerceat, aliquaq; Ecclesiastica potestate vtatur.* Sic enim eam definit *Suarez* ex communi, & inde emicat differentia, quia suspensio est censura, irregularitas non item. Ideòq; suspensio nil officit in adeptione beneficij, vel pensionis propter clausulam salutarem absolutionis, de qua supra, & quæ in omni prouisione, siue pensionis, siue beneficij apponi consueuit, & apposita censetur, quæ cum absoluat à censuris, etiam à suspensione absoluitur quod si fortè suspensio post adeptam pensionem superueniat priuationem pensionis non inducit, nisi in sententia id expressè dicatur, cum in pœnalibus, & odiosis appellatione beneficij non veniat pensio. His sic præmissis ad rem nostram. Irregularis incapax est beneficij, adeò, vt collatio irregulari facta sit nulla *c. cum in cunctis* §. *fin. de elect.* & consequenter incapax etiam erit pensionis, nec poterit ipsi pensio validè assignari saltem de stylo Curiæ, cui in pensionum materia omninò insistendum, post alios de irregulari, ità scripsit *Garz.* Hæc tamen regula, qua dicitur quod incapax beneficij sit etiam incapax pensionis non est perpetua, nam in dispensationem pœnali, qui declaratus fuit incapax ad beneficia, non erit statim incapax etiam pensionis, id enim dictat recta interpretandi ratio, *c. ò dia. de reg. iur. in* 6. & ideò licèt irregularis nouam pensionem obtinere non possit, obtentas tamen non amittit, nisi eas renunciet, vel ad easdem inhabilis per sententiam declaretur iuxta doctrinam

1 Clem. si furiosus de homicid. n. 1.

De Censur. disp. 25. de suspens. in com. sect. 1.

De benefic. p. 1. c. 5. n. 35.

nam *Innocentij*. quandoquidem nec irregularis amittit beneficia iam obtenta. Sic enim *Rebuff. & Parif.* Vnde ante priuationis sententiam facit fructus, & pensiones suas.

Ad c. cũ nostris n. 1. de concess. preb.

Neque credendum iuuari irregularem ad pensionis adeptionem si in diplomate assignatæ pensionis adhibita fuerit clausula salutaris absolutoria, de qua diximus suprà; Nam irregularitas non est censura, nec pro ea datur absolutio, sed potiùs dispensatio, de qua clausula salutaris non loquitur.

De pacif. possess. q. 25. n. 280 de resign. benef. lib. 5. q. 4. n. 132.

Illegitimus regularitèr capax non est pensionis, & ipsi assignata nulla erit nisi Clericatum obtinuerit, super quo obtenta dispensatione dispensatus etiam ad pensionem censetur adeò, vt peculiari dispensatione ad obtinendam pensionem non indigeat, inhabilis enim ad pensionem censetur ratione clericatus, cum Clericus esse non possit, vndè eo facto Clerico remotum censetur impedimentum; Quasi pensio dicat ius quodam temporale separatum formale, & per se distinctum à beneficio, vt scripsit *Stephan. Gratian.* nisi esset pensio, quę daretur in titulum beneficij, quià eius incapax esset illegitimus, quamuis esset Clericus, vt notat limitando *Nicol. Garz.* Indeque fit, vt Episcopus cum illegitimo dispensare possit iuxtà *tex. in c. 1. de filijs presbyt. in 6.* cuius auctoritate cum possit Episcopus dispensare cum illegitimo ad ordines minores, ità vt possit obtinere beneficium, cui cura animarum non immineat, dispensatio huiusmodi proficiet, & ad pensionem etiam si beneficium, vel pensio sit in Diœcesi alterius Episcopi, vt probat *Pyr. Corrad.* An autem filius illegitimus possit obtinere pensionem super beneficio, aut præbenda, quam habuit Pater, vel in qua habuit ipse pensionem videatur decretum *Concil. Tridentini*, & quæ tractat *Stephan. Gratian.* Ex quibus omnibus hactenùs recensitis causis nulla redditur pensionis constitutio, seù assignatio ratione incapacitatis personę, cui assignatur pensio; An autem dispensatus incapax, aut inhabilis ad beneficia censeatur, etiam dispensatus ad pensiones obtinendas est valdè dubium; si enim spectemus dispensationis naturam, quæ quando particularis præcipuè est, censetur stricti iuris, & odiosa si (quod magis est) stylum Curiæ, certe dicendum videtur dispensatum ad obtinenda beneficia non censeri dispensatum ad obtinendas pensiones, nisi de pensionibus expressa facta fuerit mentio in rescripto, vt testator *Corrad.* At ex opposito Auctorum plerique, & post eos *Gigas*, dispensatum ad beneficium esse dispensatum etiam ad pensiones substinet asserens, quod si Iudex ipse esset, ita pronunciare, præcipuè si dispensatio esset concepta ad quęcumque beneficia obtinenda; pensio enim tunc succedit loco beneficij, & meritò dispensatus ad beneficium censetur etiam dispensatus ad pensiones, præsertim quia dispensatio, quæ reddit illegitimum capacem beneficij non respicit beneficium, sed personem, in qua nullum est amplius impedimentum, & ideò pensionem etiam obtinere potest, nam si esset solummodò dispensatus ad certum aliquod beneficium, tunc non intelligeretur dispensatus ad pensionem, quia dispositio ad certum actum restricta accipitur tantum de primo actu, *l. Boues §. hoc sermone ff. de Verb. sign.* nisi fortè dispensatus ad certum beneficium illud postcà resignasset reseruata sibi pensione, tunc enim pensionem sibi retinere posset tanquam subrogatam in locum beneficij, ad quod fuit secum specialiter dispensatum vt post *Gig.* limitauit *Rebuff.* stylum nihilominus

Discept. forens. c. 397. n. 11 12 13.

De benef p. 1. c. 5. n 119.

In praxi dispens. lib. 7. c. 1. n. 9.

d. sess. 25. n. 15.

d. c. 397. n. 2 & seqq.

De dispensat Apost. lib. 2. c. 7. n. 19.

De pensionib. q. 19. in fin.

De pens. q. 1; De dispen. sup. defec. natal. n. 82.

De dispens. post. lib. 2. c. n. 19.

nus Curiæ obstare testatur *Pyr. Corrad.* quo obseruatur, vt concessa dispensatione ad beneficium eadem non suffragetur ad pensionem, nisi in rescripto mentio expressa de pensione facta fuerit.

Verùm hoc dissidium rationabilitèr conciliari potest, si dicamus, tutiùs quidem esse, vt in dispensatione ad beneficium fiat mentio pensionum; At si omissa fuerit ea mentio, attento iuris rigore non extendetur dispensatio à beneficio ad pensionem, ratio enim stricti iuris, cuiusmodi est dispensatio, id non patitur. At verò æquitatè inspecta, & ex præsumpta intentione Summi Pontificis, qui dispensando personam magis; quam rem inspicit, dispensatus ad beneficium censebitur dispensatus, & ad pensionem ex traditis appositę per *Tondutum*, qui obseruat dispensatum ad Clericatum tacitè illegitimi dispensatum, & ad pensionem.

Quæst. benef. c. 1. §. 4. n. ... vol. 1.

3 Duo casus sunt breuiter examinandi, in quibus dubitatur meritò, an pensio reseruata sit ipso iure nulla, nec vllo modo subsistat eius assignatio. Primus est quando in diplomate, seù Bulla adiecta est clausula, *dummodò tot remaneant pro titulari*; Et tamen reuerà non remaneant, vel expressa per aliam clausulam illa conditio, *dummodò pensio medietatem, vel tertiam partem fructuum non excedat*; quid enim si re ipsa excedat? An nulla sit pensio, an verò subsistat, sed veniat reducenda, aut moderanda.

Ad resolutionem duo casus sunt distinguendi; Primus est, quando beneficium vacat per obitum, & tunc clausula huiusmodi non operatur nullitatem pensionis, si excedat, sed tantum reductionem, quæ peti poterit; quia cum huiusmodi conditiones, & clausulæ posſint apponi ad annullandam pensionem, & ad eam modificandam, aut moderandam, in dubio præsumendum est, quod sint adiectæ potiùs ad moderamen, quam ad nullitatem, cum facienda sit interpretatio semper magis, vt actus valeat, quam vt pereat, *l. quoties 13. ff. de reb. dubijs*, adest enim consensus Summi Pontificis, qui concedens quantitatem maiorem non præsumitur velle negare minorem, quę in maiori continetur, idque maxime si esset reseruata motu proprio.

Secundus casus est quando reseruatio pensionis facta est ex causa resignationis adiecta clausula, *quod resignans resignationem facit, non alias alitèr, nec alio modo*; vel alio quocumque modo, sub conditione; & restrictione ad certam summam excludendo minorem, & tunc si pensio excedat, ità vt beneficium eam ferre non posſit, non erit locus reductionis, sed pensio erit nulla, & idem dicendum, quo casu dictum fuerit pensionem non excedere dimidiam partem fructuum, & re vera excedat, tunc enim cum valor sit expressus per modum conditionis, conditio deficit, & gratia pensionis tanquam subreptitia in totum corruit, taxatioq; facienda erit habito respectu ad tempus concessionis *c. eam te de rescrip.* idq; adeò verùm, vt etiam si Pensionarius se offerret ad reductionem, nil proficeret, cum pensio nullo modo subsistat; idemq; dicendum, quo casu extra causam resignationis in gratia certus valor beneficii fuerit expressus, & pensio intuitu eiusdem certi valoris fuerit assignata, tunc si quidem si pensio excedat non erit reducibilis, sed omninò nulla, & pensio nulla in obolo est in totum nulla, vt exponit *Lother.* consideratur enim tanquam vnum integrale, quo non potest pro parte valere, & pro parte non subsistere, & concludendo; quandò expressio valoris fructuum fit

De re benef. lib. 1. q. 38. nu. 54.

fit restrictiuè, & ad taxandam principalitèr quantitatem pensionis, & consequenter portionis remanentis penes resignantem, si in resignatione sit adiecta clausula, & protestatio *non alias*, *alitèr, nec alio modo*. Ex vi conditionis pensio, quæ erat diuidua ex intentione adijcientis fit indiuidua, & si deficiat in Obolo corruit in totum, *l. Tutor. vrgentibus* §. 1. *ff. de minor.* vt optimè explicat *Lother.* Hæc de primo casu principali.

Vbi sup. lib. 1. q. 41. n. 33.

Secundus casus æquè principalis est, in quo nulla redditur pensio ipso Iure quandò in reseruatione pensionis non est facta mentio Summo Pontifici alterius pensionis, quæ super eodem beneficio vigebat, & erat iam legitimè imposita; Pensio si quidem secunda, tanquam subreptitia, est nulla, si enim Summus Pontifex sciuisset existentiam alterius pensionis difficiliùs pensionem secundam concessisset, vndè cum hæc omissio ea sit, quæ non facta difficiliorem gratiam reddidisset, meritò reddit gratiam ipsam nullam, *c. dudum* 54. *de elect. c. super literis c. postulasti de rescrip.* Gratia enim secunda redditur nulla si in ea non fiat mentio primæ, & præcipuè si sit beneficialis; supposito tamen, quod gratia prima subsistat, alias enim ea existente inualida, non officit, si eius non fiat mentio in gratia secunda, & ideò laborante prima pensione vitio nullitatis nulla est necessitas eam commemorare in reseruatione pensionis secundæ, quod enim nullum est, nullum producit effectum, *l. non putauit in princ. vers. non quæuis ff. de bon. poss. Contab.* vt limitauit *Lother.*

d q. 38. n. 61.

& tunc onus probandi ei incumbit, qui nullitatem secundæ pensionis obiicit ob non factam expresionem primæ, nullitatemque huiusmodi ipso iure inductam censeri absque vlla ope exceptionis docet idem *Lother.* addens,

Ibid. nu. 59.

quod etiam si cesset prima per extinctionem, vel alium modum secunda non reuiuiscit; omniumque dictorum vnica est illa ratio, quià in dubio non præsumitur, Papam voluisse Ecclesiam, aut beneficium duplici onere grauare *c. mandatum, cum duob. seqq. de rescrip. c. duobus eod. in 6. l. Titia* 35. §. *qui inuita filia ff. de leg.* 2. vbi eleganter Iuris Consultus, *non est enim verisimile patrem duplici præstatione dotis filium, eundemque hæredem onerare voluisse*, & ideò etiam si motu proprio secunda pensio esset reseruata non facta mentione primæ nulla adhuc esset, quia motus proprius non operatur, vbi adest defectus intentionis Summi Pontificis, de quo casu *Gigas*, sunt isti potiores casus in quibus pensio redditur ipso iure nulla adeò, vt nequeat ipsa consurgere, constitui, vires, aut subsistentiam assumere.

De pensionib. q. 29.

Iam nunc transeamus ad casus; seù causas, propter quas constituta, ac subsistens pensio finitur, desinit esse, & expirat.

4 Finitur igitur, & extinguitur iam constituta pensio per Mortem pensionarij, in cuius gratiam, & commodum fuit assignata; naturalis est hic modus quandoquidem Mors omnia soluit §. *Deinceps Auth. de nuptijs*; Est enim ius personale ad instar vsufructus, quod cum persona debet extingui §. *finitur instit. tit. de vsuf.* Secudò finitur pensio per ingressum Pensionarij in Religionem seù Monasterium, quod tamen non ità accipiendum, vt solus ingressus sufficiat, sed professio, & votorum solemnis emisio requiratur; apertissima enim est Alexandri IV. constitutio ità decernens in *c. beneficium de regular. in 6.* neque enim vita regularis, & Monastica aliter morti æquiparatur, nisi per professionem, qua moritur fortunæ bonis ipsique sæculo per paupertatem,

tatem, moritur propriæ ſpeciei per caſtitatem, moritùr demùm ſibimetipſi per obedientiam, qua propriam omnino abdicat voluntatem. Namque penſio venit beneficij latè ſumpti nomine, quod non vacat per ſolum ingreſſum in Religionem, aut per ſolum Nouitiatum, ſed remanet adhùc penès Nouitium, qui poteſt etiam ipſum in alterius fauorem reſignare ex *d. c. benef. & c. ex tranſmiſſa de renunciat.* idque vt libertas Nouitij ſit ſemper integra, & ſalua, & liberum æquè ei ſit, aut egredi, aut profiteri, quod etiam non eſt ita accipiendum, vt annus præcisè probationis intelligatur, ſed ſolùm probationis tempus, quantumcumque illud ſit, vnde ſi prorogaretur profeſſionis omiſſio vltra annum, duraret adhuc penſio, vel ſi Summi Pontificis indulto arctaretur idem probationis tempus, & maturius emitteretur profeſſio, eò citiùs etiam penſio perimeretur; anni enim tempus, quod conſideratur in *d. c. beneficium de regular. in 6.* accipitur ſecundum communem, & frequentiorem vſum, vt latè per *Sanchez*, qui addidit, quod ſi ageretur de beneficio, quod à ſui fundatione rigoroſam requireret reſidentiam adeo, vt cautum eſſet, vt abſente Cappellano beneficium vacet, adhuc non eſſet ei imputanda abſentia ex cauſa nouitiatus, quia fundatorum intentio præſumenda eſt conformis diſpoſitioni iuris communis, ex traditis *ad l. hæredis mei §. cum ita ff. ad S.C. Trebellian.* Hucque tendit *reg. 46. Cancell. Apoſt. SS. D. N. Clem. X.* fœliciter regnantis, qua cautum, *vt non dentur literæ ſuper beneficijs vacaturis per ingreſſum religionis, niſi profeſſio præceſſerit datam deſuper petitionis*, quod dictum de profeſſione expreſſa intelligetur etiam de tacita, vt ſcilicet per eam vacet beneficium, & extinguatur penſio, dum tamen in tacita profeſſione

præcep. dec. lib. 7. c. 4. n. 101. id. num. 4.

adſint requiſita omnia, quæ recenſuit *Auguſtin. Barboſa*. Non tamen extinguetur penſio per profeſſionem, ſi Summus Pontifex expreſsè diſpenſet, vt profeſſus poſſit eam retinere, aut de eius intentione, & mente appoſitè conſtet, vt poſt *Couar. Caccialup. Gig.* & alios notat *Sanchez*, quæ diſpenſatio ad retentionem penſionis in adminiſtrationem tantùm concedi conſueuit, & ſub certa forma. Hæcque omnia de penſione ſunt intelligenda in titulum Eccleſiaſticum aſſignata, & non in temporale ſtipendium, vt ſupra notatum.

Iur. Eccl. vniu. lib. 1. c. 42. n. 157. & ſeq.

De Matrim. lib. 7. diſp. 44 num. 7.

His addemus, quod regularis incapax eſt penſionis ſuper beneficio ſæculari imponendæ ſine ſpeciali, & expreſſa Summi Pontificis diſpenſatione, regula ſiquidem generalis eſt, incapacem beneficij eſſe quoque incapacem penſionis ſuper eodem beneficio imponendæ, quamuis hæc ipſa regula limitationes ſuas recipiat, nihilominus tamen à pleriſque ſic abſolutè profertur, ac recipitur; cum enim penſio ſit fructus beneficij, & eius portio, idem cenſemus de parte, ac de toto *l. quæ de tota ff. de rei vind.* & qui non eſt capax beneficij, neque eſt capax penſionis; immo nec capax eſt penſionis, idem regularis ſuper beneficio regulari ſui ordinis ſine ſpeciali derogatione Summi Pontificis ex *Clem. vn. de ſuppl. neglig. Prælat.* qua vetitum, ne Prælati regulares beneficia applicent menſis ſuis, neue penſiones imponant, aut veteres augeant, late *Tamburin. & Barboſa*, quamuis poſſit Prælatus regularis conferens beneficium religioſo onus imponere, vt partem fructuum det alteri Religioſo indigenti propter ſenectutem, aut infirmitatem, aut det ſingulis annis aliquid pro fabrica Monaſterij, hoc enim non eſt onerare beneficium, ſed perſonam, vt aduertit optimè *Sanchez*, & præſertim in religioſis obedientiarijs, non item in ijs,

De iure Ab. tom. 2. diſp. 9. q. 15 n. 6. Iur. Eccleſ. vniu. lib. 1. c. 17. n. 86.

In præcep. Decal. lib. 7. c. 29. n. 99.

ijs, qui beneficium haberent in titulum; hactenus de pensione perimenda per ingressum in Religionem.

Extinguitur & tertiò pensio per promotionem pensionarij ad Episcopatum aut Archiepiscopatum, eo modo planè, quo vacant & beneficia; *Extrauag. ad regimen de præb.* arguendo à beneficio ad pensionem ex *c. cum in cunctis* §. *cum verò de elect. & ibi scribent.* at verò obseruat *Lother.* extinctionem huiusmodi re vera non nasci ex dispositione iuris communis, neque admitti illationem, à *c. cum in cunctis ad vacationem pensionis*, sed ex stylo Curiæ, & expressis constitutionibus Iulij II. & Leonis X. quæ apertius etiam à Clemente VII. confirmatæ fuere, ac subinde per praxim inuiolabilem comprobatæ. Quamuis re vera in se pensio cum Episcopatu nullam inuoluat incompatibilitatem; & ideò attentis supradictis constitutionibus, cum vacatio & beneficiorum, & pensionum inducatur amittet eas electus Episcopus nisi Summus Pontifex gratiam retentionis faciat, & amittet adepta consecratione, vel elapso tempore ad consecrationem præstituto à iure. Quod si Papa in prouisione Episcopatus exprimat, & declaret statim vacare beneficia simul, & pensiones, expressa eius voluntas seruanda erit, non expectato, quod prouisus possessionem adipiscatur. At verò si dixerit vacare beneficia promoti, & nihil addiderit de pensionibus huiusmodi decretum tanquam exorbitans ad pensiones non extendetur in materia præsertim odiosa, & priuatoria, & eò minùs, quo diuersa est omninò ratio in hac parte inter beneficium, & pensionem, quia beneficiorum ideò inducitur vacatio, vt scilicet Summus Pontifex citiùs possit beneficijs prouidere, quæ ratio omninò cessat in pensionibus. Quod si fortè Episcopus non possit collati sibi Episcopatus possessionem consequi ad beneficia sua poterit redire iuxta *tex. in c. si beneficia de præb. in 6.* stylus tamen Curiæ est, vt beneficia huiusmodi statim à promotione tanquam vacantia possint conferri non expectata consecratione, adeò, vt nec possint renunciari, nisi prorogatio, aut retentio concessa fuerit, vt testatur *Barbosa*, limitabitur tamen assertio de vacatione beneficiorum per promotionem ad Episcopatum, vt non obtineat in Episcopo promoto ad Episcopatum in partibus infidelium, & simpliciter titulari, per eum enim non stat, quo minus adipiscatur possessionem, vt post alios tradit idem *Barbosa*, & consequenter nec vacabunt pensiones iuxta illationem à beneficijs ad pensiones.

De re benef lib. 1. q. 41. n. 7.

Leo 10. 1. Bull. const. 35. Clem. vij. const. 8.

De off. & potest. Ep. alleg. 53. num. 68.

Vbi sup. n. 74

An autem per promotionem ad excelsam Cardinalatus dignitatem vacent pensiones dubitari licet; & quæsito facile potest satisfieri distinguendo; aut enim est Cardinalis Episcopus, aut simpliciter Presbyter, seu Diaconus, primo casu vacabunt pensiones, sicut in alio quocumque Episcopo ex *c. cum in cunctis* §. *cum verò de elect.* sed exigua hæc est iactura, quia Cardinalibus datur retentio, & iustissima sanè ratione, cum ingens sit Cardinalium onus sustinendę Ecclesiasticæ visibilis Maiestatis, ad quod ferendum ingenti etiam opus est prouentuum subsidio; si verò sit Cardinalis Presbyter, aut Diaconus neutiquam vacant pensiones, sicut nec vacant beneficia, sed ea retinet Cardinalis, qui potest etiam obtinere Canonicatum in Cathedrali, vt constat in *c. Ecclesia vestra 57. de elect.* nisi esset beneficium curatum, quod possideret, vel inferior aliqua dignitas, aut officium, hæc enim vacant per promotionem ad Cardinalatum iuxta *Extrauag. execrabilis* §. *qui verò de præb.* Hæc nihilominus impugnantur acerrimè à *Martino Laudensi,*

. ma.7. de ard.q.15. De præstantia ard.q.12. *densi*, & *Andrea Barbatia*. At quid-quid sit de iure hactenus tradito, quod dici potest antiquum, certè pensiones non vacant per promotionem ad Cardinalatum, sed nouissimo iure res vniuersa redditur indubia per constitutionem SS. Sixti V. qui statuit, quod per promotionem ad Cardinalatum vacent omnes Ecclesiæ, & omnia beneficia cuiuscumque generis sint, nisi concessa fuerit retentio, quæ tamen censetur semper indulta ad Patriarchales Metropolitanas, & Cathedrales Ecclesias, ad Monasteria etiam commendata, ad Prioratus, & omnia alia beneficia, quæ non repugnant gradui, & dignitati Cardinalatus, vt Archipresbyteratus, Archidiaconatus, Decanatus, & Canonicatus, quæ huiusmodi beneficia pugnant cum dignitate Cardinalatus, cum ea obtinentes debeant residere in Choro post Episcopum, quod non decet dignitatem Cardinalatus, vnde consequens fit omninò indubium pensiones non vacare, nihil enim inuoluunt, quod repugnet gradui Cardinalatus. (n Bull. noue const. 79.)

Vacat non minùs pensio per promotionem ad Abbatiam, sicut vacant & beneficia, & præcipuè si Abbatia sit regularis, cum beneficia omnia cum regularibus sint incompatibilia *c. cum singula* 32. *de præb. in* 6. sed cum ea differentia, quod per Episcopatum vacant beneficia post adeptam consecrationem, aut tempus elapsum ad consecrationem obtinendam. At verò in Abbatia post electionem, & confirmationem benedictione nondum etiam obtenta, quæ non sit de subsistentia; immo etiam si sit sæcularis, quandoquidem dignitas est *c. sicut deinceps* 16. *q.* 7. & *c. Abbates de priuilegijs in* 6. media inter maiores, & minores dignitates, sed de sæcularibus Abbatijs vacatio pensionis est intelligenda, quæ in Ecclesia habent plenam, & quasi Episcopalem iurisdictionem ità vt Abbas dici possit illius Ecclesiæ Sponsus, & per eius obitum Ecclesia viduari, non item de alijs inferioribus Abbatijs; idem dicendum de Prioratibus, quorum possessores ex natura beneficij Prælati dicuntur, & Abbatis gerunt vicem, cum principalem habeant dignitatem in Ecclesia siue Regulari, siue Collegiata.

Pendet à vacatione pensionis hactenus tractata alia singularis vacationis causa non omittenda, puta cum quis super Episcopatu, aut alio beneficio pensionem exigit, & subinde consequitur eiusdem Episcopatum, aut idem beneficium, tunc enim per consolidationem extinguitur pensio, & meritò ad instar vsusfructus, qui consolidatione, & adeptione proprietatis extinguitur §. *item finitur inst. tit. de vsuf. l. cum filius* §. *Dominus ff. de vsuf.* Sed quid si Episcopatum, aut beneficium adeptus post aliquod tempus illum, vel illud dimittat, numquid ipsi debetur adhuc pensio ab eo, qui idem beneficium fuerit adeptus? vix affirmaueris quia vsusfructus semel extinctus non reuiuiscit *l. quod tamen* §. *non tantùm quibus mod. vsuf. amittat*, sicut & actio, quæ semel interijt non amplius desurgit *l. Meuius* §. *duorum ff. de leg.* 1. Nodum soluit distinguendo *Gigas*, aut enim Pensionarius, qui beneficium, ex quo exigit pensionem est adeptus, illud dimittit ex causa necessaria, puta quia illud sibi fuerit euictum ab eo, qui super ipso potiora habebat iura, & tunc reuiuiscit consolidata pensio, *l. si Maritus c. de inoff. test.* vbi ad rem pulchrè, rescissa per inofficiosi querelam hæreditatis aditione reuiuiscunt actiones, quæ aditione ipsa fuerant confusæ, quod & dixeris de vsufructu ex eadem ratione, & ad rem nostram de pensione. Aut dimittit beneficium ex causa merè voluntaria, puta resignationis, (De præs. q. 49. n. 7. & seqq.)

tionis, & tunc extincta semel pensio non reuiuiscit; sicut nec reuiuiscit vsusfructus semel per consolidationem extinctus, quo casu vsufructuarius quæsitam sibi proprietatem ex causa merè voluntaria, eandem proprietatem alienauerit, *l.si tibi fundi ff.quib.mod.vsuf. amitt.* & *d. l.cum filius* §.*Dominus ff. de leg.*2. Nisi fortè acquisitio illa proprietatis esset reuocabilis, tunc enim facta reuocatione acquisitionis iura priora reuiuiscunt, aut restituuntur, vt in puncto seruitutis acquisito fundo reuocabiliter, notat *And. Tiraquel. ex l. legatarius ff. de leg.*1. & meliùs *ex l.si ei ff. com. præd.* & *l. Papinianus ff.de seruit.* quasi per acquisitionem dominii extinguatur quidem forma vsusfructus, non tamen substantia eius, seu effectus, & emolumentum, eo modo planè, quo reuiuiscit vectigal super fundo, quo casu ab exigente vectigal comparetur, & acquiratur fundus, qui posteà retrahatur, vt tradit idem *Tiraquel.* Neque admittimus differentiam, quam ponit *Gigas*, an scilicet impetrans beneficium, super quo exigit pensionem sciuerit, se minùs iustè impetraturum beneficium, quod posteà veniat euincendum, & fuerit euictum, an verò ignorauerit, vt in primo casu non concedat reuiuiscentiam pensionis, at vtique in secundo. Nam siue sciuerit, siuè ignorauerit ruuiuiscet pensio, neque imputatur culpa *l.hæredem* 17.*ff.de his quib. vt indign.iunc.l.eum qui* 21.§.*fin.ff.de Inoff. test.l.eum bonis* 85.*ff.de acq. hæred.*nisi dolus, & non sola culpa interuenisset, vt in *l.propter veneni.*§.*neptis ff.ad Syllanian.*vbi omissa vindicta necis defuncti punitur hæres, & non reuiuiscunt extinctæ actiones; *dolùs enim hæredis punitus est*, ait ibi *Papinianus*, & dolus est, si sciat, & non vindicet, ait ibi *Glos.*

De re-trac.sign §.1.Glos. 7.n.71.

Vbi sup. n.80.

Extinguitur pensio per contractum matrimonij à pensionario initum, ea ipsa ratione, qua amittitur beneficium coniugati enim beneficij Ecclesiastici sunt incapaces, & status coniugalis cum beneficio Ecclesiastico est incompatibilis, vnde matrimonio contracto per Clericum per verba de præsenti, cadit ipse illicò beneficio, quod possidet, vtcumque sub aliquibus circumstantiis priuilegium fori, & Canonis retineat. *c.*1.*de Cler.coniug.in* 6. & consequenter pensionem etiam amittit; de amissione beneficij concors est auctorum, & vnanimis assertio *Garz. Gonzal. Lother. Sanchez. Gigas*, & de amissione pensionis communem etiam testatur sententiam, *Paris.* Quamuis enim adhuc in minoribus ordinibus constitutus liberè, & impurè possit contrahere matrimonium *c.*1.& 2.*de Cler.coniug.*attamen contrahendo renunciare censetur, & beneficio, si quod habeat, & pensioni, quę licèt quid temporalitatis inuoluere videatur, quia tamen datur intuitu Clericatus, & præcipuè post constitutionem Pij V. ideò eius vacatio meritò inducitur; idque contigisse sibi testatur *Gigas*, matrimonio à se contracto, qui enim pensionem exigit, & matrimonium contrahit censetur habere pensionem pro derelicta, & ideò ipsa meritò expirat; & demùm rem extrà omne dubium constituit stylus Romanæ Curiæ, quo obseruatur, vt per matrimonium pensionum vacatio inducatur, de quo testatur *Couarru*, & post alios *Sanchez.*

De benef. p. 11.c.8.n.1.
Ad reg.8. Gl. 15.n.43.
De re benef. lib.3.q.26.n. 61.
De matrim. lib.7.disp.42. n.1.
De pens.q.54.
De resign.benef.lib.2.q.1. n.15.& lib.6. q.2.n.115.

Vbi sup. n.4. in fine.

In 4.decretal p.2.c.6.§.3. in fin.
De matr. lib. 7.disp.42.n.6

Idque adeo verùm, vt obtineat, etiamsi Clericus in minoribus oidinibus constitutus matrimonium contraxerit copula carnali non subsecuta, status enim iam est inductus, qui cum beneficiis, & pensionibus Ecclesiasticis pugnat *d. c.* 1. *de Cler.coniug. in* 6. Immo, quod magis est, adeo vacant beneficia, & pensiones per matrimonium

nium

nium ratum, vt etiam si contrahens religionem ingrediatur, quod ipsi ante copulam licet, *c. desponsatam 27. q. 2. c. 2. c. ex publico de conuers. coniug.* & nouissimè *Concil. Trid.* adeò vt Sponsa remanens in sæculo liberè possit cum alio matrimonium contrahere nihilominus pensio vacet, sicut & beneficium, quamuis possit denuò idem beneficium impetrare, cum sit iam à matrimonio liber, *c. 2. de renunciat.* & ex noua collatione obtinere. Ampliatur adhùc hæc ipsa veritas, vt etiam si contractum matrimonium esset nullum, pensio nihilominùs, & beneficium vacaret, vt notat *Gigas*, satis enim apertè etiam per actum huiusmodi nullum iudicat Clericus intentionem suam recedendi à statu castitatis, & assumendi statum incapacem beneficii, & pensionis Ecclesiasticæ, *l. fin. ff. de reb. eor. & l. obseruare in fin. ff. de off. Procons.* Verùm quia non vna ex causa potest esse matrimonium nullum, ideò obseruandum, quod si nullitas sit quia in eo non sint seruata, quæ statuit Concil. Trid. & sunt ideò de forma, aut quia contraxerit cum aliquo impedimento dirimente, siuè sciuerit, siuè ignorauerit impedimentum ipsum, vacabit pensio, ratione à simili deducta, quam reddit *Couarr.* qui enim beneficium Ecclesiasticum, quod cum primo simul obtinere non potest, absque aliquo iure occupat ipso facto primum amittit, *c. cum qui. de præb. in 6.* sic, & à pari, qui matrimonium facto magis, quam iure contrahit, amittit ipso iure beneficia Ecclesiastica, quià actum gerit beneficiorum possessioni contrarium, qua ratione vacare debet, & pensio, si qua contrahens gaudeat. Quod si contraxerit pensionarius cum puella impubere matrimonium, quamuis *Fernand. Vasquius* distinguendum censuerit, an sciuerit Clericus puellam esse impuberem, an verò ignorauarit, ità vt sciens beneficium, & pensionem amittat, ignorans vero non item; Attamen verius videtur, ipsum nullo casu amittere, quia matrimonium cum impubere contractum substinetur tantum in vim sponsaliorum de futuro, quæ non priuant beneficio, aut pensione, nisi puella esset prossima pubertati, quo casu adest sufficiens consensus, & Clericus velle se recedere à Clericali statu satis euidenter indicat. Adeò autem amittit pensionem pensionarius, qui matrimonium per verba de præsenti contraxit, vt si transactionem fecerit posteà cum titulari sine approbatione Apostolicæ Sedis de recipienda pensione in minori quantitate, conuentio non subsistat, & titularis pensionem soluere non teneatur, vt notat *Aug. Barbosa*, idemque dicendum, quo casu matrimonium sit nullum ex eo, quod de facto fuerit contractum à pensionario in sacris ordininibus constituto, priuatio enim pensionis inducetur, an autem ipso iure, an verò requiratur sententia? requiri sententiam ex communi opinione refert idem *Barbosa*.

[margin: ...eff. 24. de matrim. Can.; ...q. 54. n. 9.; ...bi sup. n. 4.; De success. ...ar lib. 3. 5. ...lim. 17 n. 7.; Ad c. 1. de Cler. coniug. in 6.; Vbi sup. n. 7.]

Quæ quidem vt generalitèr obtinent in matrimonio inualido, & nullo non tamen locum sibi vindicant, in eo casu, quo matrimonium sit nullum ex defectu consensus, puta quia per vim, & metum fuerit initum, aut quia tunc contrahens non fuerit sanæ mentis, sine consensu enim non potest dici attentatio ad statum incompatibilem, nec vlla facta productio illius ad aliquod esse etiam de facto, sicut fit quandò matrimonium est nullum ex alia causa, quam ex defectu consensus, vt optimè aduertit *Lotber.* qui defectus consensus, si adsit ex parte viri, res extrà omne dubium est, si verò sit ex parte mulieris, quia scilicet fuerit ad contrahendum compulsa per metum cadentem in constantem

[margin: De re benef. lib. 3 q. 26. nu. 80.]

tem

tem virum, nihilominùs vacatio pensionis inducetur, quando enim mulier est impubes, aut non sanæ mentis, tunc est penitùs inhabilis ad præstandum consensum, at verò cum metu compellitur, tunc adest consensus, cumque non stet per Clericum, quo minùs matrimonium contrahatur, meritò beneficijs, & pensionibus priuatur, idque ipso Iure, siuè scienter, siuè ignoranter siuè cum bona, siuè cum mala fide, excepto casu, quo in sponsa deficeret consensus propter impubertatem, quia tunc non est matrimonium, sed resoluitur in sponsalia de futuro, vt iam supra tetigimus; semper enim alias contrahens matrimonium Clericus animum, & intentionem suam aperit recedendi à Clericatu, & assumendi statum cum eo incompatibilem; semper interuenit factum, quod lex punire intendit, non attento Iuris affectu; quo casu ex actu nullo cõmittitur pœna; vt distinguit apposite *Molina*; Quod si lex iuris effectum attenderet, ex actu nullo pœna non incurritur, quæ enim contra legem fiunt, etiam si nulla sint, tamen in odium committentis in legem subsistere censentur, *c. quod in dubijs de renunciat.* Et ideò pęna ex actu nullo, in quo lex factum attendit, incurritur; Præsertim si factum ipsum matrimonij esset notorium, tunc enim nulla sententia declaratoria requiritur, at verò in non notorio sententia declaratoria requiritur, *c. cum secundum leges de haeret. in 6.* & sententia retrotrahit ad tempus Matrimonij, à quo contracto desinit deberi pensio, sicut beneficium, vt vacans potest statim impetrari. At de beneficij vacatione non hic pluribus agendum.

De Hisp. Prim. lib. 2. c. 16. n. 19.

Succedit penultimus considerandus modus vacationis pensionis, & est adscriptio Clerici pensionarij militiæ sęculari; Hac si quidem adscriptione amittitur pensio, ea ratione, quia scilicet Clericus militiam sæcularem assumens facit actum militię Clericali contrarium, & assumit statum cum statu Clericali incompatibilem, non secùs ac si matrimonium contrahatur, status enim Clericalis est directè oppositus, contrarius statui militiæ armatæ, quæ secum non compatitur lenitatem illam quam Clericus profiteri debet, *c. qui in aliquo 51. dist. c. diuersis de Cler. coniug. c. fin. de voto*, & ideò assumens statum militarẽ renunciare censetur statui Clericali, ac proindè reditus pensionis incapax pensionem ipsam amittit, hoc æuo præsertim, quo ex stylo Romanę Curiæ non solent pensiones nisi Clericis assignari; vigore tacitæ renunciationis, quæ sine vllo superioris consensu fieri potest; vt probat fundatè *Garz.* & arridere assertioni apposite illud videtur, quod Clericus in sacris constitutus incapax est fęudi, inmò & si esset solis minoribus ordinibus insignitus, aut prima tonsura, & beneficium habeat adhuc fęudum obtinere non potest propter incompatibilitatem spiritualis officij, & seruitij temporalis, vndè fęudum amittitur per ordinum, & beneficij assecurationem, vt expressè statuitur in *c. 1. §. ex hoc illud de fęud. fæmin.* & *c. 1. §. qui Clericus si de fęudo fuer. controu. inter Dom. & agnat. Vassal.* fęudum autem nil aliud est nisi militia, quæ inde apparet cum Clericatu incompatibilis, cum igitur pensio ratione status Clericalis detur, non poterit ipsa subsistere cum statu, qui pugnet cum statu Clericali.

De benef. p. 11. c. 3. n. 243.

Rosental. de feud. c. 7. Concil. 29. & 30.

Probabitur autem quis militiam assumpsisse, vbi in militari matricula fuerit adscriptus, tunc enim incipit gaudere priuilegijs, quæ militibus conceduntur, *l. ex eo ff. de milit. testam.* ac proinde verus Miles dici potest etiam si sæua nondum exercuerit, neque enim

licèt arguere ab amisione priuilegiorum Clericatus, & præcipuè Canonis, & fori, pro quibus amittendis non sufficit sola adscripto militiæ, sed requiritur, vt miles adscriptus sæuo tractet, ac ter monitus non pareat, sed contraueniat, vt tradit *Cassaneus*, vndè, & dimissa militia priuilegia recuperantur, quia longè diuersa est ratio pensionis, & priuilegiorum; Priuilegia si quidem, & Canonis, & fori respicunt potiùs statum clericalem, & eius fauorem, quam personam Clerici, qui ideò priuilegio fori renunciare non potest, *c. si diligenti de foro compet.* & ideò nec amittuntur adeò facilè, & dimissa militia tanquam cessante impedimento recuperantur.

Ad consuetud. Burgund. tit. de Instit. Rub. 2. §. 5. n. 52. 53.

Clem. 1 de vita & honest. cler.

At pensio respicit commodum personæ, quæ statim ac renunciat statui amittere eam debet, eaque amissa, illicò ius quæritur soluenti irreuocabilitèr adeò, vt nec pensio, nec beneficium amissum sine noua prouisione queat iterum acquiri; neque rectè infertur ex eò, quod per solum contractum sponsaliorum de futuro non amittatur pensio, quod neque debeat amitti ex eo, quod quis se addicat militiæ nisi eam etiam actualitèr exerceat, quia sponsalia contrahendo de futuro non consummat, aut perficit actum statui Clericali contrarium, sicut neque si cogitaret, aut deliberaret militiæ se addicere; At verò vbi describitur in matricula actu militiam assumit, sicuti si contraheret matrimonium ratum, etiam si ipsum non consummaret, perficit enim actum statui suo contrarium, vnde arguitur status sic deliberata renunciatio, qua inducta consurgit incapacitas pensionis, & beneficij.

Sed dices; esto, quod hæc obtineant in Clerico minorum ordinum, qui statui Clericali renunciare potest, at locū habere non possunt in Clerico maiorum ordinum, cui integrum non est statui Clericali renunciare, ideòq; non videtur per adscriptionem militiæ posse priuari pensione, aut beneficio in vim tacitæ, aut præsumptæ renunciationis. At respondetur, quod quamuis Clericus in maioribus ordinibus constitutus non possit statui Clericali renunciare, potest tamen aliquos actus facere statui suo omninò contrarios, propter quos, & beneficio, & pensione veniat priuandus & quo casu fecerit, & actus sint notorij cadet beneficio, & pensione, si non sint notorij requiretur sententia declaratoria eiusdem actus, & interim si beficium ab alio fuerit impetratum valebit impetratio, quamuis eo non citato impetrans in possessionem mitti non possit iuxtà *tex. in c. licet Episcopus de præb. in 6.* secùs in pensione, in qua facta declaratoria non est opus alia citatione, cum ius titulari statim quæratur sine alia possessione; Sunt nihilominus militiæ nonnullæ, quibus, licet Clericus pensionarius addicatur, non tamen pensiones amittet, sed eas retinere potest, vsque ad certam summã; At hoc est indulto, & concessione Pontificia in vim singularis priuilegij toti illi militiæ concessi cuiusmodi sunt Militia SS. Mauritij, & Lazari; Lauretana, quorum Equites retinere possunt pensiones vsque ad certam summam ducatorum auri de Camera; Milites, seu Equites Pii, Equites S. Stephani Florentiæ, quorum religioni id priuilegium concessum à Summis Pontificibus, quod firmat ius commune contrarium, *l. Ius singulare ff. de legibus*.

Iam super est modus postremus perimendæ, seù finiendæ pensionis, & est redemptio, seù extinctio per anticipatas certorum annorum solutiones, qui modus plane frequens est, & venit explicandus; de pensione mere temporali,

rali, & quæ propter seruitium aliquod mere temporale, vt pro pulsandis Campanis, pro curandis infirmis, pro aduocatione Ecclesiæ, aut alio huiusmodi munere datur in hac tractatione non fuit nobis, nec est modò sermo; Nihilominus tamen dicimus breuitèr redimi eam posse anticipatis solutionibus, sicut potest ipsa sine vlla Simoniæ labe vendi, stando in terminis soliùs iuris diuini, & naturalis, quod non alitèr locum in hoc casu habere potest, nisi, quia huiusmodi pensio ex bonis Ecclesiasticis, & super beneficium Ecclesiasticum sit constituta; est siquidem ipsa merè temporalis, nec extrà humanum commercium, quamuis enim ex fructibus beneficij sit assumpta, non tamen dici per hoc potest annexa beneficia, ità, vt per annexionē aliquid spiritualitatis sortiatur, immò est portio separata à beneficio, & eius titulo habito respectū ad illū, qui ipsam exigere debet ideo nisi in ipso sit alius titulus spiritualis nulla dici potest adnexio temporalis ad spirituale; eo modo planè, quo fructus decimarum Ecclesiasticarum iam separati, & quæsiti Clerico possunt ab ipso sine vlla Simoniæ labe vendi; Et licèt prouentus, ex quibus pensio constituitur, sint desumpti ex beneficio, tamen se habet beneficium ipsum tanquam materia remota, quæ nihil influit spirituale, sicut & causa constituens pensionem ipsam licet id fecerit per potestatem spiritualem, non tamen per hoc fecit rem esse spiritualem, aut annexam spirituali, ac proindè venditionis, aut redemptionis incapacem.

At verò de pensione, quæ datur Clerico, aut ad sui sustentationem, aut cum respectu ad aliquod beneficium, siuè spirituale ministerium nostra disquisitio erit, & quamuis circa primam speciem pensionis, quæ assignatur ad Clerici sustentationem posset pro temporum diuersitate in Ecclesia variè censeri, quoad eius venditionem, seu redemptionem, nihilominùs nos restringemus ad statum illum, in quo considerari possunt pensiones, hoc æuo, quo obtinet constitutio B. Pij V. Sanctissimi Pontificis, qua pensiones omnes redditæ sunt spirituales, ex quo dantur cum obligatione spiritualis, & Clericalis muneris. Vndè censentur adnexæ Clericali officio, & non tantum exigunt statum Clerici tanquam conditionem, sed obligant etiam ad ministerium spirituale, ex quo pensionarius tenetur saltem recitare officium Beatissimæ Virginis, quæ lex obligat, nec contraria consuetudine, aut alia Pontificis constitutione est abrogata. Hoc igitur statu pensionum attento dicemus pensionem Clericalem redimi non posse sine Pontificis auctoritate natura rei id detractante, huiusmodi enim pensio est beneficium saltem latè sumptum, & adnexionem habet muneri spirituali, qui sanè respectus commercium temporale non admittunt sine Simoniæ labe; cui fundamento apposite addi potest consideratio, quam exhibet *Nauar*. Nam quod auctoritate Prælati constitutū est non potest auctoritate priuata destrui; verùm illud ius spirituale quod est in pensione auctoritate Pontificis constitutum est, & per eandem addictum huic Pensionario, cum eo commodo, & prouentu temporali, ergò non potest sine eadem auctoritate destrui, accipiendo per redemptionem pensionis totum commodum temporale; Neque dicas in huiusmodi redemptione nullam posse adesse simoniam, cum nihil spirituale detur; aut accipiatur; Quia adhuc potest assignari Simoniæ labes in hoc, quod extinguens pensionem vendit spiritualem titulū, non quidem transferendo illum in alium, sed extinguendo ipsum, sic

Manu. cap. 2 num. 111

Rrr 2 enim

enim emi aliquandò, & vendi solent res temporales non transferendo in Emptorem, sed extinguendo, vt si quis det pretium alteri, vt scripturam laceret, vel comburat, quod quidem esse videtur contra excellentiam rei spiritualis, præterquam quod, qui acceptat redemptionem pensionis vendit annuos fructus, qui sunt stipendia spiritualis muneris, sicque vendit rem adnexam per Pontificem muneri spirituali, ergo de se vendit rem spiritualem, & ipsum titulum, quamuis illum non transferat in alium; quibus si addas Curiæ stylum damnantem tanquam simoniacam huiusmodi redemptionem, de qua testatur *Nauar.* iam res extra omne dubium statuitur.

Consil. 63. de Simon:

Verùm allata hactenùs fundamenta nimis probare videntur, adeòque minùs concludere; nam si ea attendas, non poterit Pensionarius gratis, & liberaliter remittere pensionem ità, vt se à spirituali onere liberet, sicut non potest beneficiarius renunciare beneficio sine auctoritate superioris; cum enim onus per Pontificem sit impositum, non poterit oneratus propria voluntate, etiam gratis se liberare, quod tamen durum nimis videtur, neque ex intentione Pontificis, cum præsertim remittendo pensionem beneficium quodammodo à seruitute liberetur, quod fieri, Ecclesiæ interest, at differentiam agnoscit *Suarez* rationemque assignat inter vtrumq; casum; quia quando quis gratis pensionem remittit, renunciat officio, & simul etiam commodo illius, quod nihil inordinatum inducit; at velle accipere temporale commodum, & per illud liberari à spirituali debito est quid planè inordinatum, & proinde malum, ideòq; prohibitum, & contra intentionem Pontificis, qui pensionem concessit, non item, quando gratis fit remissio, non enim præcepit Pontifex, vt Pensionarius sibi assignatam pensionem semper retineret, aut officium B. Virginis absolutè recitaret, sed solùm quamdiu pensionem exigeret; vnde quando liberè pensio remittitur tollitur materia obligationis, & nullum violatur præceptum; at quando anticipatis solutionibus pensio extinguitur, durat adhuc causa, & viget præceptum, nec obligatio cessat, & ideò si fortè ita fieret extinctio spiritualis pensionis, vt omninò non extinguatur titulus spiritualis in Pensionario, sed ita vt maneat ipse obligatus ad pensum spirituale, quasi in se retineat titulum pensionis, tunc huiusmodi extinctio non esset simoniaca, imò nec prohibita, quia non esset ea propria, & vera redemptio pensionis, sed potius locatio, aut anticipata venditio fructuum.

Tom. 1. de Relig. lib. 4. de simon. c. 26 n. 4.

Quod dictum est hactenus de Clericali pensione circa eius extinctionem multò magis seruari debet in pensionibus, quæ succedunt loco beneficij, de quibus *Panorm.* & *Card.* & quæ tripliciter constitui possunt, primò cum referuatur super beneficio, cui quis renunciat, cum illud pacificè possideret, & commodè posset illi inseruire; secundò cum super litigioso beneficio per transactionem, & arbitrium Iudicis vni datur beneficium, alij verò super beneficio assignatur pensio, & tertiò, quando Parochus senex, ac ætate confectus, qui per plures annos Ecclesiæ inseruijt dimittit beneficium, & ei datur pensio ad sui sustentationem; pensiones siquidem istæ, quæ dicunt respectum ad beneficium multo magis censentur comprehensæ sub Bulla Pij V. nec vllo modo possunt redigi ad pensiones laicales vnde nec vendibiles, nec redimibiles dici possunt sine Summi Pontificis auctoritate, attenta præcipuè Bulla prædicta Pij V. quæ normam huic materiæ præbere debet, quàm cum antecesserit

Ad C. ex. querente de renun. resid:

ætate

ætate *Gigas*,& si qui alij,qui de materia scripsere, vel quæstionem de redemptione pensionum tractarunt,nil mirum si absolutè eas posse redimi asseruerunt, vt pluribus fundauit *Gigas*, qui tractatum suum scripsit anno 1541. longe ante Pontificatum Pij V. *Lotherius* nihilominus, qui longe post Pium V.floruit, facilius admisit redemptionem pensionis etiam sine auctoritate superioris,quandoquidem censuit eam esse quid mere temporale,nec tanti fecit recitationem officij B.Mariæ, vt possit spiritualitatem pensioni imprimere; attamen tutior est opinio, quæ in pensione Clericali exigit auctoritatem superioris, vt redimatur, quam firmant Theologi insignes conscientiæ legitimi, & periti directores; & ideò ipsi omninò in praxi standum est, cum de conscientiæ discrimine agatur. Iam ergo ad Coronidem totius materiæ de translatione pensionum agendum est.

Lib. 3 de re benef. q. 29 nu. 71 & seq.

CAP. XII.

De Translatione Pensionum.

1 *Definitio traditur, & triplex modus translationis faciendæ, eaque à solo Papa potest indulgeri.*
2 *In quas personas possit fieri translatio pensionis, & de Patre respectu filij distinguendo.*
3 *Quatenus consensus Pensionarij in translatione requiratur.*
4 *Quo tempore fieri possit.*
5 *Transferendi facultas quanto tempore duret.*

Fatalis, vt & sublunarium omnium est terminus pensionum, mors ipsius Pensionarij, quia nihilominus possunt ipsæ nonnunquam vltra fatalem ipsum terminum porrigi, & de hoc casu agendum est, qui non adeò infrequens esse consueuit, ac proinde dignus, qui ex omni facie,qua spectari potest, examinetur.

1 Pensionem vsufructui comparari aliàs supra sæpius dictum; & cum vsus fructus morte extinguatur, §. *finitur inst. tit. de vsuf.* & morte extinguitur pensio,nec in priuati hominis potestate est eam vltra vitam suam prorogare, nisi desuper *Dijs æqua potestas* facultatem præbeat; hac igitur supposita,translatio pensionis ex vi vocis se ipsam definit, solaque æthimologia eam assignat,sed definiuit *Paris. quod sit mutatio obligationis soluendi eandem pensionem de vna persona in aliam facta auctoritate Papæ*. Sic enim in translatione de vna Ecclesia ad aliam mutatio dicitur fieri *c.mutationes 7.q.1.*& translatio ipsa mutationis nomine exprimitur;vnde dici potest,& renunciatio pensionis in alterius fauorem, adeò vt transferens post translationem nihil iuris in translata pensione retineat. Triplex assignatur modus translationis faciendæ, primus cum in primordiali pensionis constitutione inseritur clausula transferendi, & simul conceditur pensionario, vt concessam sibi pensionem possit in alium transferre; secundus, cum assignata iam pensione supplicatur Pensionarius,vt sibi liceat in alium transferre, qui modus ita circumscribitur, vt scilicet extincta pensione eadem ad fauorem eius,in quem fit translatio,reseruetur,& non aliter; sicque vtriusque consensu ex stylo Curiæ extincta pensio denuò renouatur. Tertius demùm cum in fauorem ordinum militarium largitur Summus Pontifex priuilegium, vt milites eorum ordinum possint pensiones, quibus gaudent, vsque ad certam summam in alium transferre. Quale priuilegium concessum legimus militibus S.Petri,S.Pauli,militibus Pijs,Laureta-

De resig. benef. lib. 6 c. 4. n. 4.

retanis, Conclauistis, & si quibus alijs voluerit Papa indulgere; resoluitur enim tota hæc facultas in Summi Pontificis potestatem, & voluntatem, à qua vna descendit, & promanare ea potest, cum ipse vnus in re beneficiaria omnimodam habeat dispositionem *c. proposuit de concess. præb.* adeò vt nec legatis de latere; nedum Ordinarijs sine speciali concessione possit competere, vt stylus Curiæ dictat, & ideò, vtcumq; partium consensus exigatur, & interueniat, magis dicitur translatarius ius consequi à Papa, quam à transferente. Quo nomine factum, vt circa personam, cui hæc transferendi facultas conceditur, aut circa causam, propter quam concedatur nihil certi statui possit, cum tam persona, quam causa pendeat à beneplacito Papæ, & arbitrio concedentis, Cardinalibus præcipuè largiri hoc priuilegium Papa consueuit, & si cui alij benè ipsi viso.

2 At verò circa personas, in quas debeat fieri translatio tutior, & certior obseruatio habenda est; fieri siquidem ipsa debet in personas capaces, ideòque & tempore translationis is, in quem fit, Clericus esse debet, nec sat esset, si post factam translationem Clericus fieret; nisi in facultate transferendi adiecta esset clausula. *Postquam Clericali charactere fuerit insignitus, & præcipuè si dictum fuerit ex nunc, prout ex tunc.* Sed interim donec conditio fuerit impleta pensio non debetur; Clericatus tamen (vt ad intentum proficiat) debet esse legitimè collatus, & si à non suo Episcopo fuisset, quis Clericus factus, capax translatæ pensionis non esset *c. 1. & 3. de temp. ord. in 6.* cum paria sint aliquid non fieri, & minus rectè fieri.

Indeque exorta dubitatio, an Pater pensionem in filium suum possit transferre? de legitimo affirmandum est; nil enim refragatur Canonum constitutio, & præcipuè illa Clem. VII. quam regerit *Gigas*. Canonum enim, & Clementis ea est ratio, quod in beneficijs non debet admitti successio, aut successionis vmbra, quæ ratio non viget in pensione, in qua nulla datur ministratio, quod si filius sit illegitimus, non potest in eum transferri pensio super fructibus beneficij, quod Pater eius obtinet, vel obtinuit; quare si Pater habeat facultatem transferendi pensionem impositam super beneficio sito in alia distincta Ecclesia, in qua Pater nullum beneficium obtinet, aut obtinuit, Pater posset eandem pensionem in filium etiam illegitimum transferre, vt tradit *Gonzal. & Gratian.* qui ita aliàs decisum à S. Congregatione testatur. Concilium enim Tridentinum prohibet quidem pensionem filijs super beneficio, quod obtinuit Pater, at non pensionem super alio beneficio, quod si ea esset pensio, quæ consueuerit assignari in titulum, de qua scribit ad *c. conquerente de fil. Presbyt. & ad c. dudum, de præsump.* non potest ea in filium transferri illegitimum, cum censeatur beneficium Ecclesiasticum, adeòque comprehensa supradicto Concilij decreto; cui par esset, & pensio illa, quæ patri resignanti beneficium esset reseruata eo titulo, *ne nimium detrimentum in resignatione patiatur;* transferre enim illam in filium illegitimum pater non posset, ne fraus fieret ijdem Concilij decreto; quæ autem possit habere filius illegitimus respectu beneficij, aut Ecclesiæ paternæ exequitur latè *Augustin. Barbosa*, ad quem remittimus.

De pens. q. 86 in princ.

Ad Reg. 8 Glos. 5 §. 5 n. 22 & 23 Discept. Forens. c. 397 n. 1. Sess. 25. de Refor. c. 15.

Ad Conc. Trid. sess. 25 de ref cap. 15.

3 Pendet autem adeò translatio pensionis à Summi Pontificis arbitrio, & potestate, vt possit facultatem concedere Pensionario transferendi pensionem etiam sine consensu Titularis, qui debet pensionem, & possidet beneficium oneratum, merè enim positiua est

mate-

materia, & in ea summa est, & absoluta Pontificis potestas *Clem.* 1. *in fin. vt lite pend.* qua vtitur in casu translationis supplendo consensum, & derogando regulæ de præstando consensu, & quæ ideo semper in se habet quid amari (vt inquit *Lother.*) aliàs enim de potestate ordinaria regulariter consensum alterius non potest supplere; neque de hoc sine crimine liceret dubitare; quòd si fortè in casu resignationis beneficij cum pensione adderetur translationis facultas, vel imposita esset pensio sine clausula translationis, & postea de consensu partium extingueretur pensio, & noua constitueretur ad fauorem alterius, quæ translationis species est, tunc in vtroque casu consensus requireretur, & sine consensu nihil censeretur actum, sed pensio translata esset inualida, ex enim casu rationem quandam contractus translatio inducit, qui à consensu partium essentialiter pendet; & stylus Curiæ ita obseruat, & ideò consensus huiusmodi præstatur, sicut in resignationibus beneficiorum, & assignationibus pensionum non solùm per consentientem ipsum, sed etiam per Protectorem.

De re benef. lib. 1 q. 36 num. 116.

Neque obijcias, quod pensio translata sit noua pensio, quæ nouum consensum semper videatur requirere, quia diuerso respectu, & eadem, & noua dici potest; absolutè, & secundum substantiam est eadem cùm antiqua, & cum omnibus qualitatibus eiusdem, & quamuis respectu cassationis antiquæ dicatur, noua attamen cum cassatio ipsa sit correspectiua ad reseruationem nouę quia per hanc ipsam reseruationem non augetur aliquod onus Ecclesiæ, nec potest propriè dici noua pensionis impositio, sed sola personæ mutatio, & vnius in locum alterius subrogatio, quæ duo sunt planè extrinseca, nec rei naturam immutant; at quòad certos effectus, quos dicere possumus accidentales, noua pensio dici potest, puta quòad mutationem personæ, & vt vnus tantùm possit exigere, vt cognoscatur, per cuius mortem debeat extingui, quæ sanè sunt merè accidentalia, nec tanti censenda, vt essentiam, siue substantiam immutent; ex eo autem fundamento, quod tota transferendi facultas pendeat à voluntate, & potestate Summi Pontificis pendet, & oritur quod ad fundandam transferendi ipsam facultatem requirantur literæ Apostolicæ, vt possit ea probari, & de ipsa constare, pròvt seruare nouissimum Curiæ stylum testatur *Paris*, qui addidit, quod facultas transferendi non competit, nisi sit concessa, nec in ea per præsumptiones inceditur, adeò vt ex clausulis quantumuis prægnantibus non possit ipsa desumi, odiosa siquidem est, cum per eam prorogetur seruitus beneficii, & ideò strictissima facienda est interpretatio, nec ex coniecturis debet induci; ex quo fit, vt si Pensionarius, cui iam est concessa translatio fiat Episcopus, quo casu vacare, seu extingui pensionem iam diximus, si gratia retentionis ipsi fiat, nec exprimatur translatio, hæc ipsa competere amplius non poterit; facultas enim transferendi non est quid accessorium ad pensionem, aut ipsi naturaliter cohærens, sed quid planè extrinsecum, & ideo singulari, & specifica nota signanda, & tanquam odiosa restringenda, potiùs, quam amplianda; immò cum retentio sit dispensatio quædam *c. cum in cunctis* §. *cum verò de elect.* & hoc nomine continet odium, quod ampliationem excludit *c. odia de reg. iur. in 6.* operatur enim translatio perpetuitatem pensionis, quæ ex sui natura debet cum vita Pensionarij extingui ad instar vsusfructus *c. fin. de pignor.* sicque nulla ratio patitur, vt sine expressa concessione competat.

Vbi sup. n. 27.

4 Vbi verò expressè est indulta translatio

flatiò potest Pensionarius translationem facere quocumque tempore, etiam in articulo mortis, proficiunt enim ad id ipsa concessionis verba, & formula, qua gratia extenditur, & quæ non venit hic regerenda, ex qua etiam colligitur coram quibus personis ea fieri possit. Et iuxta tenorem concessionis transferens operabitur, siue per modum contractus, siue vltimæ voluntatis transferat, quo casu regula de infirmis resignantibus non attenditur, vt notat *Gomes.*

Ad reg. de Infirm. resig. q. 16. num. 2.

5 Durat transferendi facultas ad vitam eius, cui est concessa, & quòusque ea vtatur, & actum ipsum translationis consummat, quæ sanè consummatio per primum actum intelligitur facta, & per primam translationem, nec potest extendi ad secundam; verba enim intelliguntur de primo actu *l. boues* §. *hoc sermone ff. de verb. sign.* Quod si translatio fiat inter viuos, ius transferendi non intelligetur abdicatam à transferente, donec pensio fuerit irreuocabiliter translatario quæsita, præcipuè si adiecta esset clausula *non alias, aliter &c.* quæ reddit actum conditionalem; sicut in resignatione ad fauorem certæ personæ obseruatur. Hæc summatim de translatione pensionum, cuius materia iuridicis fundamentis non potuit, nec potest immediatè firmari, cum pendeat maximè à stylo Curiæ, & ideò de ipsa scribentes assertiones omnes comprobant auctoritatibus Romani Auditorij, coram quo sæpius tractari, & discuti contigit, vt videre est apud *Paris. Garz. Lotber. Tondutum*, & alios de materia tractantes. Nobis satis iuxta intentum, & assumptum scribendi institutum summa Capita tradidisse, & theoriam breuiter descripsisse, eaque contenti Tractatum vniuersum rei Beneficiariæ claudimus, ad alia transeuntes.

Libri Sexti Finis.

LIBER SEPTIMVS.

TRACTATVS XI.

DE MATERIALI ECCLESIA

CAP. I.

De Sacrorum Locorum ędificatione, Instauratione, Consecratione, & Dedicatione.

1 *Partitio materiæ, & de multiplici nomine idem denotante.*
2 *Quænam origo.*
3 *De forma construendæ Ecclesiæ exacte, & per partes singulas.*
4 *De Eucharistiæ asseruatione, & modo eius asseruandæ in Ecclesia.*
5 *De fontibus præforibus Ecclesiæ.*
6 *Quæ requirantur ad nouam Ecclesiæ constructionem.*
7 *De constructæ Ecclesiæ consecratione, & ad eam requisitis.*
8 *Casus, in quibus iterari possit Ecclesiæ consecratio.*

AB

B attitulatione Sacræ Reipublicæ, de qua dictum aliàs à nobis exactè, traducta est fœliciter hæc vox *Ecclesia* ad loca indigitanda, ad quæ fideles pro Dei cultu impendendo per Synaxim, & per preces conueniant, ibiq; Dei verbum audiant, Sacramenta percipiant, & quidquid veræ religionis est decenter exerceant. Beneficia, de quibus huiusque à nobis actum, ijsdem sunt adnexa locis, ac proinde huiusmodi locorum, siue Ecclesiarum consideratio Sacræ Iurisprudentiæ non postremam sibi vindicat partem, eamque nos ad potiora tractationis capita aptè reuocabimus.

Tom.1.c. 1. lib. 1. tract. de Ecclesia.

1 Originem retegentes primò, facultatem construendi, secundò, formam ex veterum monumentis exhibentes, & demùm quidquid iuris loca huiusmodi respicit, nullo necessario omisso, pertractantes.

Synonymæ sunt voces istæ, Ecclesia, Templum, Basilica; ædes sacra, & ad idem significandum frequenter adhibitæ; Ecclesia ideò dicta, vt aliàs notatum, quod sit conuocatio, & cętus, & quod ad eam quasi ad locum conuocentur fideles, vbi diuina percipiant, & audiant; Templum à tuendo, hoc est intuendo dictum, sumpta denominatione à loco, quem augur in Cęlo, vel in Terra designasset, quod ex omni parte, vel ex eo omnis pars conspici posset; & à loco præcipuè, quod conceptis verbis in terra augur definiuisset, cępere dici templa Sacra ædes, indeque transmissa ad fideles, & purgata denominatio, quasi ab eo loco, vndique liceat diuina spectare, & contemplari.

Basilica dicta etiam Ecclesia tanquã locus regius, cum apud veteres locum significaret hæc vox templo persimilem, ambulationibus amplissimis instructum, ad quem multi ex Vrbe tota, alij causas agendi; alij consultandi, alij aliud agendi gratia confluebant; quo respexit apposite Seneca. *Hi sunt propter quos oculi clamore exprimuntur fremitu iudiciorum Basilicæ resonant*; & facem admouet *Lipsius*. *Quæ de industria circa fora, vt in ijs sole feruido, aut aere aliàs confuso iudicia exercerentur*. Hinc Basilicam in Pandectis haud infrequenter legimus tanquam locum publico vsui addictum, vt in *l. inter stipulantem* §. *sacram ff. de verb. oblig. Iunc. l. continuus* §. *cum quis ff. eod.* missis ijs, quæ congessit eruditè *Brisson*. Haud immeritò igitur translata hæc vox ipsa ad Ecclesiam, & sacrum locum, vtpote publicum, & publico vsui statutum significandum, quamuis præ sui excellentia non propriè quamlibet Ecclesiam significet; sed Ecclesiã maiorem, & Nobiliorem, sicut Romæ, denominari consueuerunt, Basilica SS. Saluatoris, Basilica S. Petri, & si quæ aliæ: dicitur demùm Ecclesia, & ædes sacra, domus scilicet Sacra, domum enim appellauit Christus Dominus Templum Salomonis, dum eijciens ementes, & vendentes ait, *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationes*. Potioribus hisce nuncupationibus exhibitis magis communem retinebimus, & locum huiusmodi sacrum Ecclesiam appellabimus, ad originem scrutandam accedentes.

De Ira lib.4. cap.33.

In notis Ibid.

De verb. significat.lib.2.

Ioan. c.2. 16:

2 Scimus Diuino instinctu hominem sacrificium. Deo obtulisse statim, ac conditus fuit, & licet de Adamo adeò euidenter non constet, at certè primos fratres Cain, & Abel id præstitisse scriptura testatur, dum vtriusque nobis exhibet sacrificia, inuidiæ inter ipsos occasionem, & fomitem; Enoc etiam omnium primùm inuocasse nomen Domini; Noe pariter instaurato Orbe à Catachysmo sacrificium Deo obtulisse,

Genes. cap.4.

Genes.c.8.20

lisse, *ædificauit autem Noe Altare Domino*; at hæc, vt Altare erectum arguunt & probant, non item Ecclesiam, siue templum concludunt, ante Christi salutarem aduentum Gentilium templa apparuere falsis excitata Numinibus, at omnium maximum re, & figura simul, quod Salomon Dei iussu in Iudæa erexit ad veri Dei cultum, ac veræ religionis obsequium. Post Christi verò aduentum iam ex ore Petri impellente Diuino Spiritu Ecclesiarum prodit figurata constructio, cum enim in Monte Thabor excelso illi Transfigurationis spectaculo adesset raptus, inquit *faciamus hic tria tabernacula tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum*. Subinde post Christi ascensum in Cœlum completo redemptionis opere certum est statim non extitisse loca certa, in quæ Apostoli cum fidelibus apertè conuenirent ad orationem, & synaxim, sed ad id adhibebantur priuatæ domus, & ampliora earum membra, quæ cœnacula
Act. cap. 20. dicebantur, vt passim ex Actibus Apostolicis spectare licet, & præsertim ex facto Pauli suscitantis Iuuenem Euthicum, qui eo prædicante, & sermonem protrahente per multam noctem somno mersus cecidit de tertio Cęnaculo *Erant autem lampades copiosæ in Cœnaculo, vbi eramus congregati*. Ait ibi *Lucas*, subinde propagata fide, & Euangelio cœperunt erigi sacræ ædes ad Conuentus fidelium pro oratione, & synaxi celebrandos, cuius rei nullum apertius potest proferri testimonium, quam ex Imperatorum edictis de Christianorum sacris ædibus demoliendis, quorum meminit *Eusebius*, quibus Ec-
Hist. lib. 8. c. 1 & 3 clesiæ nomen fuit inditum, & semper successiuè conseruatum.

In ipsa Vrbe Roma postquam Christiana fuit prædicata fides, Ecclesiæ etiam esse cœperunt, & propagari; vnde legimus Pudentis Senatoris, discipuli B. Petri, domum in Ecclesiam ad sacra obeunda conuersam; Euprepiam Matronam domum suam in titulum ad Missas celebrandas erexisse, pluraque alia ad idem confirmandum congessit testimonia *Baron.* nedum ex Eccle- Tom. 1. annal. an. no 57
siasticis, sed etiam Ethnicis monumentis, inter quæ illud planè dignum, quod memoretur ex *Lampridio* testante Alexandrum Imperatorem locum, in quo à In Alexand. Imperat.
Christianis erigeretur Ecclesia adiudicasse, ac pro iisdem rescripsisse; ait enim *cum Christiani quemdam locum, qui publicus fuerat, occupassent; contra, popinarij dicerent sibi eum deberi, rescripsit melius esse, vt quomodocumque illic Deus colatur, quam popinarijs dedatur*. At vbi demùm Constantinus suaui Christi iugo se submisit, & Christianam fidem est amplexatus libertatem omnimodam fecit, vt vbique possent Ecclesiæ erigi, & ædificari; cœperunt demùm extrui Basilicæ, & liberè verus Dei cultus exerceri, immò & Constantinus ipse exemplum ad id pietatis præbuit, nam & in suo Lateranensi Palatio Ecclesiam Saluatori dedicauit, & ei continentem Basilicam nomine S. Io: Baptistæ condidit eo loco quo à S. Syluestro baptizatos, & à lepra mundatus fuerat; & haud minus illustre Christianæ humilitatis specimen præbuit, cum octauo post susceptum baptismum die, deposito diademate, profusis lacrymis, ipse ligone, & bidente terram eruit, & ablatis duodecim terræ cophinis in honorem duodecim Apostolorum, designatoque loco Basilicæ Principis Apostolorum Ecclesiam ædificauit, ab hisce igitur principijs cum Euangelij prædicatione cœpta est Ecclesiarum constructio, & cum eiusdem propagatione, auctus etiã ędificationis progressus, vt & circa ædificationem ipsam sint iura condita, quæ excurrenda breuiter haud immeritò suscepimus.

Verùm

3 Verùm antequam ad id accedamus, postulat ordo, vt ædificationi Ecclesiarum formam constructionis adnectamus, quæ vel à primordio non sine mysterio, & ingenti consideratione fuit disposita; quamquam reddidit diligentissimè *Baron.* Nobis summam colligere satis erit. *Vbi sup.*

Primò igitur ità quoad situm disponebantur Christianorum Ecclesiæ, vt ad Orientem spectarent, quò *Pamellio* teste, adlusit *Tertullian.* dum scripsit. *Nostræ Columbæ domus simplex, etiam in æditis semper, & apertis, & ad lucem: amat figuram Spiritus Sancti Orientem Christi figuram.* Siue vt imitarentur Salomonis templum, quod ad Orientem spectabat, vt conciliando dissentientium opinionem notauit *Baronij Epitomator Spondan.* siue quia Christiani orantes ad Orientem se conuertere consueuissent, quod si quid impediret, quò minùs construere ad Orientem Ecclesiam possent, Altare saltem eò dirigebant, vt factum sæpius Romæ obseruatùs, & in Ecclesia nostra Cathedrali Paduana intuemur. *Adu. Valent. c. 3.* *Ad Ann. 58 n. 42*

Vltra situm sic erant membra Ecclesiarum disposita ad diuersorum ordinum officia, vt imaginem quandam eiusdem Hierosolymitani Templi referrent; aderat siquidem primò Porticus, siue atrium, quod Græcis πρόναον, vestibulum arcubus, & columnis suffultum, quod subeuntibus primùm se offerebat; de vestibulis enim *Zonar.* de vetitis mercimonijs in Ecclesia, *ita vt neque in templorum vestibulis, neque anterioribus aliquid huiusmodi sinat.* stabant in hac parte primi ordinis pœnitentes, qui flentes dicebantur, & si qui Ecclesiæ ingressu essent interdicti, & de hac parte exactissimè *Leo Allatius* congestis Græcorum testimonijs. *Ad Can. 76 Trullan.* *De recent. Græc. templis.*

Pars erat secunda Ecclesiæ, quæ dicebatur ναῦς, nauis, seu gremium, quæ pars muro, seu tabulato in duas partes diuidebatur vsque ad locum, qui dicitur ἄμβων, & Latinis pulpitum, & in ea parte, quæ ingressuris sinistra erat morabantur fœminæ, in dextra autem viri; de qua mulierum à viris separatione, & mulierum etiam inter se iuxtà diuersum earum statum, *S. Clemens Romanus in Constitutionibus Apostolicis,* & vtinam hæc structura, & hæc disciplina in Ecclesijs adhuc seruaretur. Qui locus ingredientes immediatè suscipiebat græcè dicebatur νάρθηξ Narthex, isque destinatus erat pœnitentibus secundi ordinis, qui ἀκροώμενοι, hoc est audientes appellabantur; Vndè & locus ipse auditio, & fletus nuncupatus; vlteriùs, & in eodem Narthece stabant Cathecumeni, & energumeni, qui expleta ad populum homilia, post lectum in Missa Cathecumenorum, euangeliũ haberi solita, & recitatis nonnullis super ipsos solemnibus orationibus alta voce à Diacono dimittebantur, & exibant cum pœnitentibus, audientibus, & prostratis, non enim ipsis dabatur sacrorum mysteriorum celebrationi interesse; & de Narthece eruditissima habetur dissertatio eiusdem *Leonis Allatij*; qui, & de Cathecumenorum missione latè; nauim penitus subeuntibus se obijcebant hinc indè transuersi parietes ex virorum parte alter, alter ex fœminarum, & in parietibus portæ, quibus ex parte virorum præ erant Clerici Ostiarij, ex parte fœminarum Diaconissæ, statim post portarum ingressum stabant pœnitentes illi qui ὑποπίπτοντες dicti hoc est prostrati, vndè ὑπόπτωσιν, idest. prostrationem vocat *Gregorius Taumaturgus Episcopus Neocæsariensis* intra portam nauis, post quos vlterior statio dabatur alteri pœnitentium ordini, qui συνεστῶτες dicti hoc est consistentes, quique soli ex pœnitentibus diuinis mysterijs intererant vsq; ad *Lib. 2 c. 61* *Epist. Can. Can. 11*

ad finem, nec tamen sacramentalis communionis fiebant participes, nos omnes antecedebant fideles communicantes, inter quos intimo nauis loco Sanctuarium versùs ex parte virorum stabant Monachi, ex parte mulierum Sanctimoniales Virgines, aut Viduæ Deo dicatæ.

Per nauem hinc indè porticus erant cum arcubus, & columnis, & hi porticus Alæ dicebantur; Intrà porticus cubicula ad orandum destinata, hæc ipsa erant sacella, in quibus & erigebantur Altaria. Tertia Ecclesiæ parerant Ambo, seù Chorus muro cinctus, ad quem per aliquot gradus ascendebatur, & Ambo positus erat inter nauim, quæ, & gremium dicebatur, & Sanctuarium; Ex ambone Clerici ordinum inferiorum psallebant, vt testatur *Can. 15. Laodiceni Concilij*, quo cautum: *Quod non oporteat ampliùs, præter eos, qui regulariter Cantores, eixistunt, qui & de Codice canunt, alios in pulpitũ, ἄμβωνα, conscendere, & in Ecclesiæ psallere.* Ibidem Diaconus in Missa cantabat solemnitèr Euangelium, promulgabantur Episcoporum edicta, præcepta, & censuræ, recitabantur ex diptychis fidelium tam viuentium, quam defunctorum nomina; à lectoribus legebantur populo sacra volumina, & ad eundem habebantur Homiliæ.

In ambonibus, quatuor, vt plurimum, erant portæ, ex quibus geminæ nauim spectantes vocabantur speciosæ, aliæ duæ aditum ex ambone ad Sanctuarium aperientes Sanctæ Portæ dicebantur, quarum cura, & custodia subdiaconis credita erat, iisque ideò vetitum, *Can. 21. & 22. Laodiceni Concilij* ab ipsis recedere, & Diaconium intrare; in Græcorum Ecclesijs ponunt aliqui locum amboni, & Sanctuario intermedium, qui σωλέα appellatus legitur, & erat ambone, seù choro aliquot gradibus altior, ad quem vsque procederent pro eucharistica communione quicumque fidelium de Sacro Clero non erant, vel ipsi etiam sacri Clerici, qui ob aliquam culpam redacti essent ad laicam communionem, vnde solea inter iacebat inter ambonẽ, & Sanctuarij Cancellos, in quibus cancellis apud Græcos erant sacræ portæ; verùm quià circà soleam ambigit, valdè *Allatius*, vt cumque in templis Græcorum describendis accuratissimus, nec sibi constare fatetur, an fuerit thronus, seù solium, an locus Bemati, siuè Tabernaculo contiguus, an pauimentum, quod ante sacrarium iacet, seù pars illius, vel aliud intrà Chorum, & certi aliquid sibi auguratur, ideò, & nos subsistimus non ommitisse contenti, ad quartam demùm partem Ecclesiæ designandam accedimus.

De recen tior. græc templis pag. 173

Quarta hæc pars diuerso nomine vocabatur, apud Latinos, Sanctuarium, Secretarium, Tribunal, Sancta-Sanctorum, apud Græcos verò haud absimiliter ijs vocibus, quæ Sacrum, & Sanctum quid significarent, erant quippe Ecclesiæ pars sacratissima, & penitissima, in cuius medio stabat erectum altare primarium, ex quo Sacerdos sacrum faciens, stabat facie ad populum conuersa, qualia spectantur. Romæ Altaria in præcipuis Basilicis, & in nostra Paduana.

Ex altari Primario super positum eminebant Tabernaculum ex lapide, aut metallo quatuor suffultum columnis, quod Græcis æquè, ac latinis Ciborium dictum, licèt non eadem adlusione, sed Latinis præcipuè à Cibo, pane scilicet super eclesti, quo aluntur fideles in æternam vitam; Græci verò *ἀκιβ*, seù *κιβωτὸς* hoc est arca, & *ὁρᾶν* quod est videri quasi sit arca visionis, seu manifestationis Domini Saluatoris, Sanctuarium vndique per circuitum val-

vallatum erat cancellis, quos exhibet *Eusebius* structuram reddens Ecclesiæ, quam Paulinus Tyri Episcopus instaurauerat, apud quem singularia plura legere licet. Hist. lib. 10 c. 4

In Sanctuario præter intermedium Altare geminæ stabant mensæ, in ea, quæ ad læuam sacra vasa ponebantur, nec non panes partim consecrandi partim communicaturis distribuendi partim pro eulogij post synaxim dispensandi, quæ Græcis πρόθεσις dicta, hoc est propositio, quamuis *Allatius* eam locum potiùs, quàm mensam innuat; in altera verò ad dexteram collocabantur sacra indumenta pro Episcopo celebraturo. In interiori Sanctuarij circuitu statutæ erant pro Sacerdotibus exedræ, & his excelsior Cathedra Episcopalis in medio, ac in imo Sanctuarij emicyclo ex aduerso Altaris à qua & Altare, & populum sedens Episcopus prospiceret, ex qua tamen, aut ex ambone non sermocinabatur, sed vbi sermonem ad plebem esset habiturus, ponebatur ei Cathedra super altiori Altaris gradu è regione nauis, quo alludens prudentiùs cecinit Hyppoliti Martyris Basilicam describens. Carm. de Hyppol. Martyre

Fronte sub aduersa gradibus sublime Tribunal
Tollitur Antistes prædicat vnde Deum.

Memorat præterea S. *Clemens Romanus* duo pastophoria, tanquam solita in Ecclesia construi, quorum meminit & *Paulinus* sub nomine Secretariorum, eaque esse dicit ad absidem hinc inde, quare cum absis sit fornix Sanctuarium tegens colligitur duo hæc pastophoria, seu secretaria fuisse ad vtrumque Sanctuarij latus locata, quorum alterum creditum plerisque ad Eucharistiæ custodiam, vel Sacristia dictum Græcis σκευοφυλάκιον, vnde & is, cui credita ipsius cura iisdem σκευοφύλαξ Latinis Sacrista. Alterum verò sacris voluminibus seruandis; primùm hisce carminibus se designasse testatur idem *Paulinus*. Lib. 2 ep. 61. Ep. 12 ad S. uer.

Hic locus est veneranda penus, quo conditur, & quo
Promitur alma sacri pompa ministerij.

Secundum verò hisce.

Si quem Sancta tenet meditandi in lege voluptas,
Hic poterit sacris residens intendere libris.

4 Et cum de Eucharistiæ asseruatione inciderit oportunè sermo, ab re non erit, quomodo ea asseruaretur apud veteres, indicare. Modum apud Græcos id præstandi reddit *Allatius* locum ad tanti mysterij custodiam destinatum fuisse armarium ad latus Sanctuarij indicat *Concilium Turonense II. Can. 3.* quo in ea verba cautum. *Vt Corpus Domini in Altari non in armario, sed sub Crucis titulo componatur*, poterat esse loculus concinnè dispositus in illa Crucis media parte, qua se duo ligna committunt, ità vt Christi Corpus verum staret ibi pro imagine Crucifixi, vel crucis titulus sit ipsa crux, vt intendat Concilium, reponi Eucharistiam in medio Altaris in loculo apto sub ipsa Cruce; erat & alius Eucharistiæ asseruandæ modus, quem innuit *Baron.* vt scilicet in suspensa supra sacrum Altare columba aurea, siue argentea reponeretur; testatur libellus exhibitus à Monachis Antiochiæ in generali quinta Synodo Constantinopolitana contra Seuerum Pseudo Patriarcham Constantinopolitanum, inter cætera siquidem, quæ ipsi obijciunt, hæc leguntur. *Præsumptum est autem ab ipso, & hoc à Beatissimi, nam Columbas aureas, & argenteas in formam Spiritus Sancti super Diuina lauacra, & altaria appensas vna cum alijs sibi appropriauit.* Vbi sup. pag. 150. Tom. 1. Annal. Ann. 57

uit. Et ad vſum conſeruandæ Euchariſtiæ adhibitas haſce aureas Columbas indicant acta S. Baſilij, quæ Amphilochij nomine inſcripta leguntur. Proſtat Venantij Fortunati carmen de turri, quam Fęlix Epiſcopus Bituricenſis conſtrui mandauerat, vt conderetur in ea tantum Sacramentum, ritum huius eiuſdem aſſeruationis apud Græcos, & pleraque alia circa hoc ipſum curioſa habeas apud *Allatium*; nobis indicaſſe ſatis; Iam aliquid ſubdamus ad coronidem de Altaribus.

Vbi ſup. pag. 150.

5 Diximus intra porticus, qui hinc inde producebantur per Eccleſiæ nauem inſeri conſueuiſſe cubicula ad ſecretius orandum deſtinata, quæ non alia, niſi ſacella, in quibus etiam Altaria erigebantur præter Altare maius, quod erectum in Sacrario oſtendimus; cum enim eſſent in Eccleſia ſepulchra Martyrum, vbicumque eſſet Martyr conditus, illhic Altare ſuperſtruebatur, ac proinde quot ſepulchra, tot Altaria, vnde vſque ad tredecim memorat in eadem Eccleſia Magnus Gregorius *Baronio* teſte; apud Græcos pro vario ritu duo Altaria notat *Allatius* in Bebmate, ſeu Sanctuario vnum minus, & boreale, in quo fit προθεσις, quaſi dicas præpoſitio à cæremonia, quæ in eo peragitur nomen habens, nam in ipſo Sacerdos, & Miniſtri omnes res ad Sacrum perficiendum neceſſarias, vt panem, vinum, & alia præparant; Aliud maius, quod ἁγία τράπεζα ſacra menſa vocatur. Denique fontes etiam pro foribus Eccleſiarum ſtatui ſolitos, in quibus ingreſſuri fideles faciem, manuſq; abluerent, teſtantur antiqui Patres. *Clemens Romanus*, *Tertullian.* qui ablutionem fidelium ſanctè caſtigat, & ad moralem ſignificationem reuocat, ait enim *Cæterum quæ ratio eſt manibus quidem ablutis ſpiritu verò ſordente orationem abire? quando & ipſis manibus ſpiritales munditiæ ſint neceſſariæ, vt à falſo à cæde, à ſæuitia, à veneficijs, ab idolatria, cæteriſque maculis, quæ ſpiritu conceptæ manuum opera tranſiguntur, puræ alleuentur: hæ ſunt veræ munditiæ, non quas plerique ſuperſtitiosè curant, ad omnem orationem etiam cum lauacro totius corporis aquam ſumentes*; *Euſebius*, *Paulinus*, *Chryſoſtom.* & ſi qui alij, quorum fontium vicem ſupplent, nunc vaſa aquæ benedictæ, quæ pro foribus Eccleſiarum proponuntur, ſicut; & in templis Gentilium aderant luſtrales aquæ, quibus ingredientes aſpergebantur ex *Theodoreti*, & *Solomeni* teſtimonio, ne alia à profanis auctoribus conquiramus.

Lib. 3 Regiſt. Indic. 14 ep. 0

Lib. 3 Conſtit. Apoſt. cap. 58

De orat. c. xi.

Hiſt. Eccleſ. l. 10. cap. 4.

Ep. 12. ad Seuer. homil. 72. in Ioan.

Lib. 3. hiſt. Eccl. c. 5.

Lib. 6. hiſt. c. 6.

Opportuni erant pro foribus Eccleſiarum ſtatuti illi fontes, vt viri, præſertim communicaturi, manus lauarent, quibus Sacramentum accepturi erant, erat enim in veteri Eccleſia ritus, vt vnicuiq; communicaturo Sacerdos Euchariſtiam porrigeret, & qui recepiſſet manu propria ori admoueret, vel ſecum etiam domum deferret, eòque reſpexit *Tertullian.* dum inquit, *eas manus admouere Corpori Domini, quæ Dæmonijs corpora conferunt*. Ac proinde mundiſſimas eas eſſe decebat ab omni etiam reali, ne dum morali ſorde; mulieres verò non manu recipiebant, ſed linteolo ad id parato, quod dicebatur *Dominicale*, vnde nec ijs neceſſe manus abluere, ad rem apertiſſimè *S. Maximus Martyr*, qui contra Monothelitas egregiè pugnauit, & cuius auctoritatem regerit *Baron.* *Omnes viri, qui communicare deſiderant prius lauent manus ſuas, vt mente pura, & nitida conſcientia Chriſti Sacramenta ſuſcipiant ſimiliter, & mulieres nitida exhibeant linteamina, vbi Corpus Chriſti accipiant pura mente, & munda conſcientia*. Hæc de Eccleſiarum ſtructura, circa quam plura ſingularia expendemus, cum,

De Idolo lat. c. 7.

Vbi ſup. Ann. 57

cum, dante Numine, de pœnitentia, & pœnitentibus opportunè tractabimus. Mole Ecclesiæ constructa ad ius, circa ipsam gradatim accedamus.

6 Ad constructionem igitur nouæ Ecclesiæ primò requiritur Episcopi, & Ecclesiastici superioris auctoritas, & consensus, sine quo ædificari non posse apertissimi Canones decernunt *c. nemo 9. de consecr. dist.* 1. *nemo Ecclesiam ædificet antequam Episcopus Ciuitatis veniat, & ibidem crucem figat, publicè atrium designat, & ibidem crucem figat c. placuit* 1. *q.* 2. *c. ad hæc de relig. domibus c. cum olim* 14. *de priuileg. auth. de Eccles. tit. § siquis autem col.* 9. *siquis autem* (ait ibi Imp.) *voluerit fabricare venerabile Oratorium, aut Monasterium præcipimus, non aliter inchoandum fabricam, nisi locorum Sanctissimus Episcopus orationem ibi fecerit, & venerabilem fixerit crucem Aut. de Monachis §. illud igitur collat.* 1. & quamuis rationabilis ordo sit, vt Præsulis consensus ædificationem præcedat tanquam conditio quædam prærequisita, attamen si ædificationem subsequatur, ipsamque ratam habeat Episcopus sat erit, si post ædificationem ipsam consentiat, siue faciat id expresse, siue tacitè, hoc est videns Ecclesiam construi tacuerit, nec contradixerit, vt notat *Card.* An autem in solo alieno, sine consensu Domini possit Ecclesia ædificari dubitant scribentes, & ex sententia *Raynerij*, *Host. & Syluestri* respondet *Azor* negatiuè, naturalis enim iuris dictamini id maximè congruit, cuius lumen æquitate duce sacri Canones sequuntur, vnde quam sit æquum apparet, vt ex Principis sæcularis consensus in ædificatione Ecclesiæ, & loci religiosi in sua ditione spectetur, cuius conditio illa priuati hominis non debet esse deterior, quidquid sit de auctoritate, at certè explorare, & accipere consensum, vt debitæ vrbanitatis est, ità nullius lædit libertatem, quod si locus, in quo construi debet Ecclesia sit exemptus à iurisdictione Episcopi nil poterit largiri eius auctoritas, at illa Apostolicæ Sedis erit necessaria, *c. authoritate de priuil. in* 6. quod si exempta persona velit in loco non exempto Ecclesiam erigere, facere id non poterit sine Episcopi auctoritate, *d. c. auctoritate*, quæ quidem adesse debet non solum, vbi quis simpliciter ædificare intendit, sed & nonnunquam poterit suffragari, etiamsi id præstare velit in alterius præiudicium, dantur enim rationabiles causæ, ob quas potest superior decernere, vt noua ædificetur Ecclesia, etiam in alterius præiudicium, eiusque casus plura assignantur exempla, vt si castrum intra alterius Ecclesiæ fines construatur eiusque incolæ ad Ecclesiam priorem nequeant conuenire *arg. tex. in c. vnio §. fin.* 10. *q.* 3. vel si ob nimiam distantiam Parochiani ad percipienda Sacramenta ad Ecclesiam non possint accedere *c. ad audientiam* 3. *de ædif. Eccles.* quam Alexander III. constitutionem nouissimè confirmauit *Concil. Trid.* nisi tamen in loco minimè incomodo, & difficili Oratorium adesset, aut Ecclesia cum fonte baptismali, cæterisque ad Parochiam necessarijs, ibique Parochus Sacerdotem poneret, qui se adiuuaret, huc reuocari potest & casus, quod de superioris consensu posset in alterius præiudicium noua Ecclesia ædificari, vbi scilicet ita aucta esset multitudo fidelium, & vna Ecclesia omnibus non posset sufficere propter nouarum habitationum distantiam *c. præcipimus* 16. *q.* 1. & in summa tunc demùm noua poterit construi Ecclesia, cum pro temporis qualitate, & locorum distantia, & causis superiori bene visis construendam ratio suaserit, *c. & temporis ead.* 16. *q.* 1. Quod si forte sine causa, & sine

Sess. 21. de Reform. c. 4

Ad C. Cura de iure patr.

Inst. Mor. p. 2 lib. 9 c. 3. q. 3.

sine superioris auctoritate fuerint constructa Ecclesia, destruenda ea erit, præciuè si noui operis nunciatio præcesserit, *c. 1 & per tot. de noui op. nunciat.*

Præiudicium autem intelligitur, & definiendum est præter damnū ædificij cohærentes, aut ex participatione sumptuum in ipsa constructione aut expensarum pro sustentatione Rectoris, *d. c. ad Audientiam de ædif. Eccles.* aut ex damno in iurisdictione, siuè ex diminutione in oblationibus, vt ex Concilio Cabilonensi desumpti *Gratian. in c. Ecclesiæ, & ex Concil. Vuormatiensi in cap. seqent.*

Spectare autem maximè debet Episcopus, vt is, qui Ecclesiam ædificat, dotem etiam congruam eidem assignet ad luminarium, & custodiam sustentationem, *c. nemo Ecclesiam, de consecr. dist. 1.* aliàs enim permittens Episcopus construi Ecclesiam sine congrua dote de suo dotare tenetur, *cum sicut, Iunc. ibid. Gloss. de consec. Eccles. vel altar.* quæ dos mansus dicitur in *c. 1. de censib.* idest tanta pars agri fertilis, quantam vnum par boum exarare potest, & nisi aliud obtineat, Ecclesia non tenetur soluere censum, nec aliud beneficij onus tenetur sustinere, nisi pro facultatibus suis *d. c. 1. de censib.* quamuis singulari priuilegio excipiantur ab ea obseruatione Ecclesiæ mendicantiū, quæ possunt sine dote ædificari, sicut Ecclesiæ illæ, quæ ædificantur in Monasterijs, quæ habent prouentus, vt *not. ad d. c. 1.* sufficienter enim dotatæ censentur, quæ possunt ex redditibus Monasterij apte sustentari. Ecclesia autem sic constructa debet sub eius Episcopi potestate, & ordinatione consistere, in cuius Diœcesi posita est *c. 1. cum seqq. 10. q. 1. c. omnes Basilicæ 16. q. 7.* nec est ab eius iurisdictione separanda, & quamuis possessio territorij esset alterius, illius tamen Episcopi erit Ecclesia, cuius est populi conuentus ad eam *c. possessio 16. q. 2.*

7 Constructa sic Ecclesia consecrari debet, ideòque de consecratione, seù dedicatione pauca sunt adnettenda. Vtcumque autem voces istę dedicatio, & consecratio videantur synonymæ, aliquam nihilominùs inter ipsas agnoscimus differentiam, nam dedicationis verbum latiùs patet, quàm consecrationis, omne siquidem consecratum est dedicatum, at non è conuerso, quia potest fieri dedicatio sine consecratione quæ ritum, & cęremoniam dicit supra dedicationem, sed tamen ipsam continet, ac inuoluit, quià sacrare reuerà nihil aliud est, nisi Deo dicare, & rem sacram efficere; & consecrare simul sacrare, hoc est cum interuentu, & opera plurium personarum concordi animo, & actione sacrare, *c. pudenda 14. q. 1.* attamen quælibet sacrartio consecratio dicitur à sacrando; eaque operatur illud, vt ex profano, & impuro locus fiat sacer, sanctus, & purus, dęmones indè pellantur, & fiat de priuato publicus, *l. in tantum; l. sacra ff. de rer. diuis.* & omninò extrà commercium, & ęstimationem; vndè factum, vt solemne hoc consecrationis encęniorum nomine denotetur à voce græca ἐγκαινόω, quod est in nouo, dedico, ἐγκαινισμός, enim innouatio est, seù dedicatio apud *Festum*; cum siquidem consecratio fit, aliquid innouatur, quia de profano fit sacrum: Ritum consecrandi Ecclesias, & sącra Deo loca primus S. Syluester Papa instituit, quamis in lege ipsa naturæ aliqua huiusce rei imago præcesserit; Noe enim primus Altare Domino dedicauit, & sine vlla consecratione Iacob subindè post visionem à Deo receptam tulit lapidem, quem capti suo supposuerat, & erexit in titulum fundens oleum desuper ipsissimo consecrationis ritu *Genes. c. 28. & 31.*

Mors

Moses subinde olei vnctione Tabernaculum, & vasa consecrauit *Exodi* 40 & demùm Salomon Templum solemniter Deo dedicauit 3.*Reg*.8. *c*. 7. nam licèt ab Apostolorum æuo loca fuerint Deo dicata, quæ Oratoria, & Ecclesiæ dicebantur; attamen chismate non vngebantur, nec in eis erat adhuc erectum altare in titulum, sed sumpto baptismo per Constantinum, & ab eo data facultate publicè verum Deum colendi, & Ecclesias construendi, ipse immò in Vrbe Roma plures Ecclesias erexit, easq; S. Syluester solemni ritu consecrauit, inter quas fuit omnium prima Basilica Saluatoris, Lateranensis dicta; & quamuis, vt doctè notat *Baron*. Dedicatio Ecclesiarum ad cultum latriæ Deo debitum pertineat ex *Augustino* non vno in loco, attamen ita dedicari Deo consueuerunt, vt in memoriam Martyrum, & sub eorum inuocatione erigerentur, sicut & in memoriam Martyrum offerri Deo sacrificium aliàs obseruauimus. Ritum ipsum consecrandi Ecclesias, adhibitasque cæremonias hìc non regerimus, quæ ex Pontificali Romano facilè possunt haberi, verùm ad ea, quæ iuris sunt circa Ecclesiæ consecrationem descendimus.

Tom. 3. ann. 330.

Lib. 22. de Ciuit. c. 10.

Ad consecrationem igitur quatuor requiruntur, vt ritè, & rectè fiat; Minister scilicet verus, forma legitima, materia debita, intentio Canonica, locus quoque aptus, & tempus à iure statutum, quod dixeris legitimum, & ritus solemnes præscripti. Primò igitur debet esse Minister verus, isque non alius, quàm Episcopus, *c. Nemo il primo de consecr. dist*. 1. *vbi Glos. & scribentes continenter*, non autem quilibet, sed ille, in cuius Diœcesi sita est Ecclesia, *c. tua fraternitas de consec. Eccles. vel Altar.* neque enim in Diœcesi aliena potest Episcopus consecrare Ecclesiam sine proprij Episcopi consensu, *c. piæ mentis & c. seq*. 16. *q*. 7. quamuis Ecclesiam ipsam ibidem construxerit *c*. 1. 16. *q*. 5. & hæc consecratio adeò est Episcopi propria, vt simplici Sacerdoti demandari non possit, *c. aqua de consecr. Eccl. vel Alt.* immò tanti olim habebatur hoc consecrationis solemne, vt sine Apostolicæ Sedis licentia non posset celebrari *c. de locorum cum seqq. de consecr. dist*. 1. In regularium fauorem ex singulari priuilegio illud indultum est, vt si forte Episcopus requisitus eorum Ecclesiam consecrare detrectet, quilibet alius Episcopus hoc facere possit, vt post alios notat *Augustin. Barbosa*.

Iur. Eccles. lib. 2. c. 2. n. 33.

In consecranda autem Ecclesia nonnulla aduertere debet Episcopus; primò spectare debet, vt Ecclesiæ de congrua dote sit prouisum *cap. piæ mentis, & ibi Glos*. 16. *q*. 7. nisi in constructione hoc fuerit præstitum, quo casu, qui petit Ecclesiam consecrari compelletur dotem congruam assignare tanquam ex debito *c. cum sicut de consecr. Eccl. vel Altar.* etiamsi ipse Ecclesiam non construxerit, petens enim consecrari videtur ipsam in sui tutelam accipere, idque maximè curandum, ne locus Diuino cultui consecratus destitutus debita impensa derelictus, quasi profanus remaneat; & ideò *Bracarense Concilium in c*. 1. 1. *q*. 2. *Hoc tamen vnusquisque Episcoporum meminerit, vt non prius dedicet Ecclesiam, nisi antea dotem Basilicæ, & obsequium ipsius per donationem cartulæ confirmatum accipiat*. Plura hac de re diximus supra, cum ageremus de iurepatronatus, secundò obseruabit, ne Ecclesiam consecret, nisi ea intentione, vt sit in honorem Dei, & Sanctorum directa, non eleemosynarum, aut lucri alicuius gratia, *c. si quis Basilicam de consec. dist*. 1. Tertiò, vt ritus, & solemnia ad consecrationis actum præscripta diligenter obseruet iuxta Pontificalis Romani cæremonias

nias *c. omnes Basilicæ de consec. dist.* 1. Quartò, & vltimò, ne quidquam exigat pro consecratione Ecclesiæ, sed gratis solummodo oblatum, & sponte ab ijs, qui non egeant, recipiat, sicut & Canonicas procurationes, aliàs enim simoniæ labem incurret *c. cum sit Romana de simon. c. statuimus il* 1. 1. *q.* 1. & hæc Ecclesiæ consecratio conueniens est, vt fiat in die festo, quamuis qualibet die ea fieri possit *c. tua de consec. Eccles. vel Altar.*

8 Semel autem consecrata Ecclesia non est iterum consecranda *c. Ecclesijs* 63. *dist. c. Ecclesijs de consec. dist.* 1. *c. proposuisti Iunc. ibid. Glos. c. ligneis, de consec. Eccl. vel Altar.* excipiuntur casus nonnulli, primus cum nullatenus de consecratione constat *c. solemnitates il* 2. *c. Ecclesiæ, vel altaria de consec. dist.* 1. puta quia non probetur, aut nullum appareat consecrationis vestigium, non enim dici potest iteratum, quod nullatenus constat factum *c. solemnitates, c. placuit de consec. dist.* 4. quod si forte aliquod extaret consecrationis vestigium, licèt monumento aliquo publico de ea exactè non constaret præsumenda esset consecrata *c. fin.* 24. *q.* 2. secundus, si parietes sint combusti, & exterius diruti, non autem si pauimentum solum, aut tectum dirueretur *c. ligneis, de consec. Eccles. vel Alt.* & ideò, si parietes ipsi interiùs, & exteriùs igne decrustarentur, Ecclesia iterùm esset consecranda, quia consecratio, & linitio fit in parietibus *Glos. ad d. c. Ecclesijs de consec. dist.* 1. ex quibus præcipuè Ecclesia ipsa videtur constare, & ideò illæsis remanentibùs parietibus ex maiori parte, vel in totum Ecclesia minimè execrata censebitur *d. c. ligneis.*

Tertius est, vbi totã Ecclesia corruit, vel ex iisdem lapidibus, aut etiam alijs refecta est, tunc enim non potest dici eadem omninò Ecclesia, sicut de naui dissoluta, & iterum refecta respondit *Vlp. in l. quid tamen ff. quibus mod. vsuff. amitt.* Consecratio siquidem est accidens quoddam Ecclesiæ inhærens, qua soluta, tanquam subiecto deficiente, & ipsum corruit.

Quartus est, quando Ecclesia per partes fuit refecta tota, quamuis enim adhuc dici possit eadem Ecclesia, hoc tamen fictè, & per æquipollens intelligitur, non verè; in spiritualibus autem veritas attendenda est; consecratio siquidem fit liniendo parietes oleo, qui si mutantur omnes reficiendo, iam nulla dici potest consecratio remanere, neque enim partes non consecratæ, quæ superueniunt, dici possunt consecratæ, si nulla ex consecratis remaneat, quia non est ea commixtio, sed mera accessio, vnde non videtur posse dici, quod magis dignum trahat ad se minus dignum; quamuis hanc opinionum varietatem aliquid conciliare ita studuerint, vt vbi viget consuetudo, quod Ecclesia in totum refecta non consecretur, ea sit seruanda, vbi verò ea non adesset consuetudo, veniat iterùm consecranda, quia consuetudo in ijs, quæ mei iuris positiui sunt plurimùm valeat. Quid autem si Episcopus decedat in ipso consecrationis actu, an sit Ecclesia de nouo consecranda, an verò resumenda cœpta consecratio, ex decreto S. Congregationis rituum resolutum casum tradit *Barbosa*, ad quem remittimus; hincque ad immunitatem Ecclesiæ, & sacrorum locorum transimus. *Iur. Eccl. vniu. lib. 2. c. 2. nu. 52. & 53.*

TRA-

TRACTATVS XII.

DE IMMVNITATE ECCLESIASTICA

CAP. I.

1 *De immunitatis voce, & eius differentia à libertate, & exemptione.*
2 *De libertate Ecclesiastica in specie, & distinctè.*
3 *De exemptione in specie, & agitatur notabilis difficultas.*
4 *Diuiditur materia, & eius tractatio.*

Dissertationi de materiali Ecclesia, ædificatione, consecratione, ac dedicatione eiusdem adnectimus de ipsius priuilegijs, & immunitate tanquam iure planè connexo. Et quia materia amplissima est frequens, & pars non modica Ecclesiasticæ Politiæ, ideò exactè, ac luculenter pro viribus, & instituto operis eam prosequemur, vtcumque prostent de eadem re absolutissimi tractatus, qua ratione caput generaliter de immunitate Ecclesiastica inscripsimus, vt inde ad vniuersæ materiæ examen viam aperiamus, & immunitatem consideremus non solùm quatenus loca sacra, & templa respicit, sed & quatenus generali nomine priuilegia Ecclesiæ, & Ecclesiasticis rebus, ac personis competentia continet.

1 Generali vocis significationi alludit perappositè immunitatis nomen, eiusque deriuatio, seu æthimologia, quam insinuauit *Paul. I. C. in l. munus* 18. *ff. de verb. sign.* vbi præmissa triplici huius vocis *munus* significatione ait; *munus* significare etiam opus, *altero opus* (inquit *Paulus*) *quod cum remittatur vacationem militiæ, munerisque præstat, inde immunitas appellari.* Vnde haud immeritò immunitatem vacationem, seu vacuitatem muneris dixeris. Qua significatione attenta cum Ecclesia a munere, & onere sit exempta, ac libera, meritò hæc ipsa Ecclesiæ vacuitas, siue vacatio immunitas appellatur nomine, quod priuilegia quælibet natum sit sua generalitate comprehendere, siue ius vacandi à munere spectes, siue effectum ipsum vacationis attendas, vtrumq; enim immunitatis nomine exprimitur, sicut vtrumq; eadem voce continetur, quo reuocari posse videtur gemina inscriptio tituli in Pandectis. *de vacationibus, & excusationibus munet. & de iure immun.* ne repetita eadem Rub. videatur.

Immunitati proximè accedunt duo alij termini, seu voces, libertas scilicet, & exemptio; & quòad libertatem attinet, ea proxima adeò est immunitati, vt plerique auctores grauissimi immunitatem, & libertatem Ecclesiæ pro eodem accipiant, & quidquid factum contra immunitatem Ecclesiæ, id ipsum factum contra Ecclesiasticam libertatem intelligant, vt scribit *Couar.* quod ipsum sensit & *Caietan.* Qui mox inferius differentiam assignauit inter immunitatem, & libertatem, ità vt immunitas loca, seu Ecclesias materiales respiciat, libertas verò personas innixus auctoritate *Benedicti XI. in Extrauag.* 1. §. *incendiarios de priuileg. inter communes*; Ibi *Ecclesiarum immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ violatores.*

Var. resol. l. 2. c. 20. nu.

In sum. ver Immunitas fin.

tores. Et immunitatem à libertate condiſtinguit; ſed hoc non admiſit *Couar.* quandoquidem Benedictus diſtinguat ſanè immunitatem Eccleſiarum ab Eccleſiaſtica libertate, at non item immunitatem Eccleſiaſticam ab Eccleſiaſtica libertate, quæ proinde idem ſignificent.

At verò in ſenſum noſtrum intereſſe aliquid inter immunitatem, & libertatem Eccleſiaſticam comperiemus ſi terminos exactè diſtinguamus, & libertatis nomine tranſcendentale quidpiam indicari dignoſcemus.

2 Non diſtinguemus libertatem in ſpecies varias, pròut diſtingui obſeruamus à Theologis poſt *D. Bernard.* & ab Anonymo, qui deprauatè de libertate Eccleſiaſtica ſcripſit, addens ſpecies à ſe ſi non excogitatas à locatu applicatas, vt ſcilicet alia ſit à peccato, alia à miſeria, alia à neceſſitate, at libertatem morali modo accipiemus, pròut definitam habemus *à I.C. Florentino in l. libertas 4. ff. de ſtatu hom. libertas eſt naturalis facultas eius, quod cuique facere libet*, in quem planè ſenſum liberam facultatem conueniendi ad cultum Dei ad Synodorum celebrationem, munerum immunitatem ab Imperatoribus largitam *Euſebius*, *Optatus Mileuitanus*, & ſi qui huiuſmodi vetuſtiores, libertatem Eccleſiæ nuncuparunt, indeq; facta extenſio facilis, vt & priuilegia Clericis, & Eccleſiæ conceſſu à Principibus libertates dicerentur, ſicut & quæ indulta Monaſterijs *libertates Monaſteriorum* appellata, vt paſſim ex *Marculpho*, & ipſis libertatum diplomatibus colligere fas eſt.

Lib. de Gratia & lib. arb. non procul. à princ.

Cui quidem libertatis acceptioni adluſit *Fęlix III. Rom. Pontif.* & poſt eum *Greg. VII.* Eccleſiaſticæ libertatis aſſertor, & propagator acerrimus, Fœlix enim legationem miſerat Conſtantinopolim ob cauſam Acacij Conſtantinopolitani, qui Petrum Alexandrinum abſque Apoſtolicæ Sedis mandato anathemate ſoluerat infectum Euthichiana hæreſi, & cuius occaſione Fęlix Acacium à communione ſua excluſerat, cumque malè à Zenone habiti eſſent Legati, vt narrat *Baron.* literas ſcripſit Zenoni, quibus de illatis Legatis ſuis iniurijs conqueritur, hortaturque, vt in damnationem Petri, & Acacij conſentiat, literas non regeſſit *Baron.* ſed eas exhibuit Sirmondus, ex quibus pauca ad rem deſcribemus. *Puto* (ait *Fęlix*) *quod vobis ſine vlla dubitationi ſit vtile, ſi Eccleſiam Catholicam veſtri tempore Principatus ſinatis vti legibus ſuis, nec libertati eius quicquam permittatis obſiſtere, quæ Regni vobis reſtituit poteſtatem. Certum eſt enim hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, vt cum de cauſis Dei agitur iuxta ipſius conſtitutum regiam voluntatem Sacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre, & ſacroſancta per eorum Præſules diſcere potius, quàm docere; Eccleſiæ formam ſequi, non huic humanitùs ſequenda iura præfigere, neq; eius ſanctionibus velle dominari, cui Deus voluit clementiam ſuam piæ deuotionis collum ſubmittere, & dum menſura cœleſtis diſpoſitionis exceditur, eatur in contumeliam diſponentis.* Verba, quæ non minùs Eccleſiæ libertatem inſinuent, quàm pium Chriſtiani Principis munus declarent, quæque Eccleſiæ libertatem in eo ſtatuunt, vt iure, & legibus ſuis liberè vtatur in cauſis Dei. Hanc eandem expreſſius, quaſi ſpecificando, expoſuit *Gregorius VII.* ita expoſcente tunc rerum ſtatu, cum de inueſtituris Epiſcopatuum ardua illa controuerſia agitaretur, tunc enim maximè agi de libertate Eccleſiæ cenſuit. Vnde ſcribens Epiſcopo Patauienſi, & Hirſaugienſi Abbati. *Scimus quidem* (inquit) *quod fratres noſtri longo certamine,*

Tom. 5. Annal. an. 484. in princ.

In append. ad cod. theod pag. 128.

mine, diuersisque perturbationibus fatigantur. Nobilius tamen esse dignoscitur multo tempore pro libertate S.Ecclesiæ decertare, quam miseræ, ac diabolicæ seruituti subiacere. Eaque libertas considerabilis non solùm est, vbi de sæcularis principatus potestate agitur, sed & vbi inter Episcopos ipsos controuersia est, ac periculum imminet, ne priuilegijs, & iuribus alicuius Ecclesiæ derogetur. Quod planè sensit *Concilium Ephesinum Can. 8.* cum enim Antiochenus Patriarcha ordinationem Episcoporum Cypri sibi vindicare contenderet, & è contra Archiepiscopus, & Episcopi Cyprij ordinationes per se ipsos factas ex peruetusta consuetudine assererent, quæ est Αυγκεφαλία, illa Cypria, de qua eruditè *Morinus*. Concilij Patres de causa exempli; & Ecclesiarum libertate agi censentes Cyprijs Episcopis ordinationes, secluso Antiocheno Patriarcha, adiudicarunt; cauentes præcipuè, *ne Sanctorum Patrum Canones transiliantur, nec sub Sacerdotalis muneris prætextu sæcularis potestatis fastus subeat, nec libertatem paulatim imprudentes amittamus, quam nobis proprio sanguine dedit Dominus Iesus Christus.* Libertatem appellant Patres Ephesini ius illud, quo possit Ecclesia agere iuxta leges, & mores suos, & sua sibi iura tueri.

Lib. Exercit. 1. c. 4.

Can. 8. apud Balsam.

Ex quibus manuducimur facilè ad dignoscendum, quid sit libertas Ecclesiæ, & in quibus consistat. Quam quidem (dixit *Guilielm. Barclarius*) multos in ore habere, qui prorsus cuiusmodi illa sit ignorant, & vtinam non morte præuentus fidem suam soluere potuisset, de ea se acturum pollicitus cap. vlt. tractatus sui, & intueri liceret, quid afferret homo dignus, *qui meliora vellet*, vt de Seneca dixit *Quintilian.* sic igitur inferimus meritò ex dictis libertatem Ecclesiæ esse facultatem, qua Ecclesia ipsa libere agere, & vti iure suo potest iuxta potestatem à Deo traditam in finem supernaturalem, & priuilegia sibi à Deo, à Pontifice, ab Imperatore, & Principibus concessa, de qua etiam libertate impletur dictum Apostoli. *Itaq; non sumus Ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit.* Ideòq; eam consistere in potestate sibi propria, & in priuilegijs concessis super spiritualibus, vel temporalibus, generaliter, vel specialiter à Deo, à Papa, aut Principibus, & eiusdem potestatis, ac priuilegiorum libero vsu, vt notat *Innoc.* & exemplis illustrat, ac confirmat.

Lib. de potest. Pontif. c. 32.

Ad Galat. c. 4. in fine.

Ad d. c. nouerit de sent. excom.

Cum enim Ecclesia sit in Republica vt inquit *Optat. Mileuitan.* immò ipsius Reipublicæ pars præcipua, ac nobilior, & Reipublicæ, & Ecclesiæ sit potestas omninò diuersa, & distincta, decuit vnam aliam non impedire, liberum vtriusque esse vsum, & Ecclesiasticam sic insertam non violari in iuribus suis; eaque meritò dicitur Ecclesia, & Ecclesiæ libertas; cui planè consequens est, hanc ipsam libertatem esse iuris diuini, vtcumque ea, circa quæ versatur, sint iuris humani *c. quamquam de censibus in 6.* in quem etiam sensum sumpta libertas latiùs aliquantò patet, quam pateat immunitas, quæ regulariter definitur quod sit *libertas &c.* & per libertatem assignatur tanquam per genus, quamuis communis opinio pro eadem accipiat libertatem, ac immunitatem, quod alio sensu strictiori verissimum est, vt supra notauimus cum *Couar.* & demùm colligi facilè potest facere contra libertatem Ecclesiasticam eos, qui aliquid statuunt, per quod libertas huiusmodi tollatur, minuatur, turbetur, aut per quod Eccclesiastici homines timidiores fiant, & quoquo modo terreantur, quò minùs potestate sua, & priuilegijs vigore libertatis Ecclesiasticæ competentibus vtantur, aut fruantur, vt post

nel.342. poſt *Card. Tuſcum*, qui latiſſimè materiam pertractat, tradidit nouiſſimè *e iuriſd.lib. c.2.num.25* omiſſis alijs *Zipeus*, quæ dicta videntur ſatis ad inſtitutum circa libertatem Eccleſiaſticam.

Ex hac autem libertatis Eccleſiæ, ſeu Eccleſiaſticæ deſcriptione potius, quàm definitione rigore Logico non exequtienda, ſed ea diſcretione, qua iuridicæ definitiones ſunt examinandæ, vt aduertunt paſſim vtriuſque iuris interpretes; colligere fas eſt, quàm rectè de libertate Eccleſiaſtica in genere diſſeruerit *Anonymus*, qui de ea eruditè, ſed animosè nimis ſcripſit, ne dicamus captioſè, cuius ſummam, & generalem diſſertationem breuiter percurremus in dictorum ſupradicta, ſeu potius, veritatis elucidationem. Is igitur in libertatem Eccleſiaſticam conſurgens poſt plura tragicè congeſta, & exagerata, quam ipſe tanquam nouum commentum exagitat, demùm definitionem attexit à ſe excogitatam, & libertatem aſſignat, quam ſibi fingit. Ait enim, quod libertas Eccleſiaſtica *eſt ius quodam primariò quidem Pontifici Romano adhærens, quo vniuerſi orbis dominium illi paratur ſecundariè verò Eccleſijs, quo viritim, & in commune eximuntur ipſi, & bona ipſorum ab omni omnium Principum ſubiectione, iuriſdictione, & poteſtate, laici verò ipſis ad omne obſequium redduntur obnoxij*.

Apud Mel. ... r. Goldaſt ... Monarch. ... Rō. Imp.

Hocque libertatis nomen, ante dixerat ab ijs prætexi, qui alienum ſeruitium, & dominationem concupiunt, hanc libertatem, addit, tanquam recenter excogitatam aliam omninò eſſe ab ea, quam agnouit, & profeſſa eſt vetus, & pura Eccleſia, quæ vt nec græca, vnquam ea eſt vſa, hæcque congeruntur, & exaggerantur in inuidiam Pontificiæ Romanæ Maieſtatis, quæ liuorem ſemper punxit, & pungit, neque de dicterijs curandum, ſed ad rem.

Quam laudabilis ſit hæc libertatis Eccleſiaſticæ definitio, vel ex eo vno deſumi poteſt, quod tradita à poſteriori, & per effectus deficiens omninò redditur, cum non debuerit ad tres tantùm reſtringi, ſed omnes omninò complecti, & ità generaliter tradi, vt ſine vlla enumeratione omnes virtualiter contineat, qualem agnoſcere fas eſt ſupra traditam, licèt non profiteamur exactam, aut numeris omnibus abſolutam.

Libertas illa, qua poſſit agere Eccleſia iuxta leges, & mores ſuos, & ſua ſibi iura tam actiua, quam paſſiua tueri eſt Eccleſiæ ipſi connaturalis, & coæua, *quam proprio ſanguine ei dedit Dominus Ieſus Chriſtus*, dixere Patres Concilij Epheſini, licèt loquentes de libertate Eccleſiæ Cypriæ pro morum ſuorum libero, & integro vſu, eaque à ſui ortu ſemper competijt, vtcumque vſus pro vario eiuſdem Eccleſiæ ſtatu varius fuerit, & effectus pro vario tempore varij, pauciores, aut plures prodierint. Nam & libertas in homine ingenuo eſt ipſi connaturalis à ſui ortu §. 1. *inſtit. tit. de ingenuis*, quamuis pro ætatis diuerſitate non eoſdem ſemper producat effectus, neque enim per hoc aliam dixeris libertatem in puero, aliam in viro, aliam in ſene, neque per hoc libertatem qua vtitur homo ſenex aliam concludas ab illa, quam habuit puer, ſed vtiq; effectus alios, planèque diuerſos. *Sup. cit. can. 8.*

Indeque quàm fallax ſit differendi modus, facilè euincitur, dum tria tempora Eccleſiaſticæ libertatis diſtinguit citatus Anonymus primum ab ortu Eccleſiæ ad tempora Conſtantini Magni; ſecundum à Conſtantino ad Pelagium Summum Pantificem, & S. Gregorium Magnum eius ſucceſſorem, & tertium ab hoc ad Gregorium VII. ſub quo (dicitur) *& à quo bodiernæ libertatis Eccleſiaſticæ confirmata ſunt fundamenta, ac inſigniter aucta, & confirmata,*

& ſu-

& subinde sequenti æuo per varias occasiones, & artes diuersas amplificata, & demùm concluditur posteriorum sæculorum libertati nihil fuisse commune cum illa priori,cuius Auctor Constantinus Magnus; sic ergo tot libertates Ecclesiæ,quot tempora,quod quàm rectè,& quàm verè sit dictum, non est cur ostendamus, mox enim supra tradita satis loquuntur.

Iam igitur qualiter incesserit Ecclesiastica libertas per hæc spatia, & has ætates intueamur eodem auctore præmostrante,sed breuiori stylo pro nostro instituto,quàm eo, quo ipse tractat.

A Christi Domini Ascensu propagata per Apostolos Ecclesia primis annis tercentis vsque ad Constantinum vagiebat infans Ecclesia in cunis non fascijs circumligata, sed persecutionem vinculis vndique cincta habituali sibi à conditore indita libertate gaudens, sed quam exerere per actus sibi connaturales non poterat sine vitæ, & sanguinis suorum ciuium dispendio,& sine aperto discrimine; affulsit lux de Cœlo, & Constantinus Cæsar Christi fidem suscipiens soluit vincula Ecclesiæ,& vsum suæ libertatis non libertatem Ecclesiæ dedit,eamque ad quatuor capita redigit *Anonymus*, ad libertatem Religionis, immunitatem, quam vocat Iustinianus libertatem à publicis oneribus; exemptionem Ecclesiasticorum à iudicijs sæcularibus, & demùm auctoritatem de laicorum etiam causis cognoscendi. Sint quidem hæc omnia, & actualem libertatem tunc dicemus adeptam Ecclesiam non habitualem, quàm habuit in sui ortu à Christi sanguine, factaque tunc Ecclesia, quæ erat in Republica, pars Reipublicæ, sed pars alijs partibus excellentior, & longè sublimior.

Religionis libertatem hæc sunt consecuta generaliter,facultas omnia exercendi,quæ ad religionem spectant; singulariter ius conueniendi sine impedimento,& discrimine ad sacras synaxes, & preces publicè fundendas ædes sacras ædificandi, synodos cogendi, & disciplinæ Ecclesiasticæ exercendæ, & propagandæ,quæ vtcumque facerent Christiani,tanquam ad religionem spectantia,non tamen faciebant liberè vinculis per vim remorantibus.

Mittit Anonymus duo prima capita conueniendi ad synaxes, & preces, ac ædificandi sacras ædes, & se recipit ad libertatem synodos cogandi, hancque planè ignotam primæ illi ætati asserit, sustinens acriter synodos omnes, & singulariter Nicænam omnium primam, sola Imperatoris auctoritate fuisse conuocatam,& peractam,vt inde euincat libertatem,qua modò gaudet, & quam sibi asserit Ecclesia fuisse primæ illi ætati planè ignotam.

Verùm non est, cur circa huiusce asserti veritatem,seu falsitatem moremur, cum iam satis hac de re sit actumTomo Primo huius Operis, vbi de Concilijs ageremus,& singulariter de auctoritate ea cogendi,seu conuocandi, eòque lectorem remittimus. Vnde percipiet, cuius sit conuocare Concilia, dirigere, Lib. 3. c. 3. tract. 3. & præsidere,idque confirmatum intuebitur per singula Concilia præsertim quatuor illa prima, quæ suspicienda decreuit *S.Gregorius Magnus* tanquam quatuor Euangelia.

Secundum caput Ecclesiasticæ libertatis in definitione assignatum examinabimus hoc ipso tractatu,quem aggredimur de Ecclesiastica Immunitate, quatenus respiciat personas Ecclesiasticas, & eius originem retegemus, cunctaque ad eam spectantia,Deo dante, promemus.

Tertium caput ex definitione respondet primò eiusdem, quod vtrumq; imputat in odium Ecclesiasticæ libertatis id,quod sano modo acceptum, prò-

vt

vt decet, ac ex veritate est, omne odium, quoad pios, & fideles animos excludit. Ait enim definitio, quod *libertas Ecclesiastica est ius quodam primariè quidem Pontifici Romano adhærens, quo vniuersi orbis dominium ipsi paratur*. Hoc dominium nemo, quod sciam, Summo Pontifici, nedum tribuit, sed nec excogitauit. Potestatem in eo agnouit semper, & agnoscit fidelis quilibet, eamque ipsam, quam habuit Christus Dominus in carne degens, & quam totam intensiuè, & extensiuè tradidit Petro, vt ordinariam, & in omnes successores eius legitimos transmittendam, quæ potestas quòvsque se porrigat, & quæ attingat, & attingere possit, iam aliàs dictum, neque hic repetendum. Quidquid sit de Christi dominio, de quo pluribus actum loco suo, at certè in Summo Pontifice potestatem asserimus non dominium omnium temporalium, quo nihil opus ad æternam fidelium salutem, & ad plenam Ecclesiæ administrationem, suumque dominium penès quascumque personas siue publicas, siue priuatas relinquit, vsurus potestate vbi necessariam ad finem sui amplissimi muneris nouerit.

id. Tom. 1. ...2. tract. 2. Excursu ...g. 194.

...om. 1. lib. 1. ...7.

...om. 1. lib. 2.

Et ideò iuxta hanc normam sunt dirigenda verba, quæ inuidiosè, & aculeatè sunt adiecta definitioni, *laici verò ipsi ad omne obsequium redduntur obnoxij*. Ad omne sanè obsequium, sed quod debetur supremo capiti Ecclesiæ, & summo fidelium Moderatori ad æternam salutem, saluo semper obsequio illo, reuerentia, & obedientia, quam diuino, & naturali iure Principibus, quibus sunt subiecti debent, & quam semper velle, & intendere saluam protestati sunt Apostoli Petrus, & Paulus primi Ecclesiæ fundatores.

...1. c. 2.

...ist. ad Ti... ...c. 2.

Vna igitur Ecclesiæ libertas, quam ipsi acquisiuit Christus, sanguine suo, ipsique Ecclesiæ connaturalis, & secum nata; eadem semper qualibet eius ætate, & non alia ante Constantinum, alia sub Constantino, alia post eum ad S. Gregorium Magnum ad Gregorium VII. & ab eo ad subsequens, & præsens æuum eadem semper licèt non eodem modo exercita, & ad actum perducta, sicut cum homine ingenuo nascitur ipsi libertas *d. §. 1. instit. tit. de ingen.* & tamen aliter vtitur ipsa puer, aliter vir, aliter senex, nec alia est, & alia, semper eadem.

Non à Constantino, aut alijs Principibus data, sed liber eius vsus concessus, quem pro varia ætate variè exercuit, neque enim vires suas statim exercuit, vt passim contra Barclaium aduertit *Bellarmin.* & ante eum *D. Augustinus ep. 48. ad Vincent.* sed successiuè pròvt cessarunt impedimenta, & Principes eius Nutritij obsequenter permiserunt, sibique conducere fuit visum; transit subinde *Anonymus* post latissimam dissertationem de synodis à Principe, & conuocatis, & confirmatis, & thema constuit in ea verba: *A sententijs synodalibus appellabatur illis temporibus ad maiorem Synodum, vel ad Principem*, vt inde sibi viam aperiat ad conuellendas appellationes ad Romanam Sedem, & ad Summum Romanum Pontificem. Hæc de libertate Ecclesiastica pro instituto scripsisse contenti rem à nobis assumptam prosequamur.

3 Iam ergo ad propositam terminorum partitionem redimus, qua distinximus immunitatem, libertatem, & exemptionem &c. ac de exemptione adnectamus.

Exemptio Ecclesiastica idem in re significat, quod immunitas, & libertas ità, vt vox vna per aliam explicetur. At verò si subtiliùs expendamus, iam aliquid in exemptione detegemus, in quo à libertate, & immunitate differat; exemptio enim, vt aduertit Suarez, videtur esse

In defens. conser. error. sect. Anglic. lib. 4. c. 1. n. 10.

esse magis facti, quam iuris, ac proinde magis effectum priuilegij, quàm priuilegium ipsum indicare immunitatis, & ideò dubitari meritò potest, num omnis exemptio per priuilegium concessa locis, rebus, aut personis Ecclesiasticis intelligatur ad libertatem, aut immunitatem Ecclesiasticam pertinere ità, vt qui exemptionem huiusmodi violat censeatur in libertatem, aut immunitatem Ecclesiasticam derelinquere, adeóq; incurrere in pœnas, aut censuras violatoribus Ecclesiasticæ immunitatis constitutas; in cuius difficultatis resolutionem notandum duplex esse posse huiusmodi priuilegium, aliud enim potest esse generale Ecclesiæ concessum, vt Ecclesia est, & personis Ecclesiasticis, vt tales sunt, & hoc priuilegium ad immunitatem Ecclesiasticam pertinere nemo ambigit ad effectum, de quo supra. Alia verò potest esse exemptio data ex priuilegio particulari alicui Ecclesiæ, dignitati, aut personæ Ecclesiasticæ singulari eius intuitu, & de hac exemptione ambigitur, num ad Ecclesiasticam immunitatem pertineat adeò, vt huiusmodi exemptionem violans censeatur immunitatem Ecclesiasticam temerare. Asserit *Rebuff.* & post eum *Card. Tuscus* alios latissimè congerens, nec non *Io: Lupus* ea potissimum ratione, quod immunitas Ecclesiastica compræhendat omnia priuilegia Ecclesijs, & Ecclesiasticis personis concessa, ità quod ad agendum contra libertatem Ecclesiasticam sufficiat agere contra libertatem vnius Ecclesiæ; nam statuta priuata alicuius Reipublicæ, vt cumque tanquam Ecclesias tantùm illius territorij, sunt tamen contra Ecclesiasticam libertatem, quia in vna Ecclesia læduntur omnes, sicut in percussione vnius Clerici totus Clerus iniuria afficitur, vnde nec Clericus singularis potest renunciare priuilegio fori, vtpote non sibi, sed toti ordini Clericali concesso *c. si diligenti de for. compet.*

Ad concord: tit. de firm: & irreuoc. concord. stabil. Spon. verb. quæso, quæ sunt statut. Conc. 342 nu. 17. de liber. Eccles. casu 12. & 16.

Verum in contrarium est alia sententia, quod scilicet illa sola exemptio pertineat ad Ecclesiasticam immunitatem, aut libertatem, quæ prouenit ex generali priuilegio Ecclesiæ indulto, vel in honorem, & debitum cultum sacri loci, vel ob dignitatem Ecclesiastici status, & clericalis ordinis, ità communiter scribentes. Vndè *Caietan.* obseruat, quod si respiciamus ad pœnas, quæ infligendæ veniant violatoribus Ecclesiasticæ immunitatis, non veniunt nisi exemptiones illæ quæ ex generali priuilegio competunt Ecclesiæ; si verò respiciamus ad culpam, quam ijdem violatores incurrunt, eiusdem rationis dici posse violationem exemptionis alicui Ecclesiæ concessæ, cum violatione immunitatis Ecclesiæ generalitèr indultæ, quamùis prior culpa non puniatur eadem pœna, ac posterior, & ideò verè dici potest, quod exemptio alicui Ecclesiæ competens ex speciali priuilegio, sit immunitas quædam, & libertas Ecclesiastica, est enim liberatio ab onere, quam vox *Immunitas* generaliter significat; verùm quià est concessa rei sacræ, quatanùs sacra est, sicque, & religiosa, fit, vt violatio eius sacrilega, & irreligiosa sit, atq; adeò secundùm rationem formalem eiusdem rationis, ac speciei cum violatione immunitatis ex generali priuilegio competentis, & tamen iura non puniunt eadem pœna violatione immunitatis ex generali priuilegio, ac immunitatem ex singulari concessione, nec de hac loquuntur, quandò libertatem, & immunitatem vindicant, sed de ea, quæ competit ex generali priuilegio, & in pœnalibus, ac odiosis stricta facienda est interpretatio, *reg. Odia de reg. iur. in 6.*

Ad c. nouerit. de sent. excom & ad Auth. Cassa. c. de Sacrosanct. Eccles. In summa verbo immunitates.

Ideòque in vsu iuris nomine immuni-

nitatis Ecclesiasticæ solæ exemptiones veniunt, quæ competunt ex priuilegio generali, ac proindè determinatio immunitatis (prout Ecclesiastica dicitur) respectum inuoluit ad Ecclesiam prout vniuersalis est, non particularis, non quidem quasi debeat esse priuilegium concessum Ecclesiæ in omnibus membris suis; sed vt tangat totam Ecclesiam pro illis membris, vel locis, qui huius immunitatis sunt capaces: vndè nec est necesse ad violationem huius immunitatis, vt violenter in tota Ecclesia, etiam in omnibus eius membris, sed satis est, vt violetur in vno, vel quolibet eius membro, cui ex vi generalis priuilegij competit, cum iniuria facta vni personæ contra generale priuilegium communitatis, & propter communitatem concessum, in totam communitatem redundat, tuncque est vera immunitatis violatio, quam leges puniunt. Hæc tamen dicta profiteor in sola forma discursiua, non enim ignoro Sacræ Congregationis Immunitatis sententium esse quid etiam de violatione iuris alicui Ecclesię seù Monasterio aut personæ ratione Ecclesiæ de priuilegio particulari competente, læsa dicitur immunitas, etiam ad effectum incurrendi censuras iuxta Decretum *Sacr. Concil. Trd. sess. 22. de reformat. c. 11. & Bulla in Cœn. Domini can. 17.* Hæc de exemptione prout ab immunitate distinguitur, aliqualiter, aliquanto fusius. Terminis sic declaratis ad partitionem materiæ accedamus.

6 Immunitas igitur generaliter sumpta, aut respicit loca, aut res, aut personas, iuxta definitionem, quam tradit *del Bene*, vt scilicet sit ius, quo loca, res, aut personæ Ecclesiasticæ à communi onere, seu obligatione liberæ, & exemptæ sunt; & quæ respicit personas adhuc duplex est, alia enim respicit iurisdictionem, & dicitur fori, alia verò Canonis, prout tangit sanctitatem personæ, quæ debet esse inuiolabilis, & de singulis partitè, ac distinctè agemus. Exordiemur autem ab immunitate locorum, quamuis enim nobilior sit persona sacra, quam locus sacer, attamen institutus ordo, qui ad tractatum immunitatis nos promouit occasione sacrorum locorum exigit, vt de eorum immunitate agamus primò, & vniuersam hanc de immunitate locorum tractationem in tres sequentes §. distinguemus.

De immunit. Eccl. c. 1. dub. 1. num. 1.

De Immunitate Sacrorum Locorum.

§. I.

1 *Vnde eius origo, & quis vsus.*
2 *Examinatur asssertio, quod primis quingentis annis Ecclesiæ fuerit ignota, & ab Imperatoribus inducta.*
3 *Inde ventum ad Canones, & sacras constitutiones circa eandem, quæ recensentur.*
4 *Cuius iuris ea sit, Diuini, an Humani.*

Sacrorum locorum immunitatem tractaturi nón aliunde aptiùs ducemus exordium, quàm ab eius origine, ea enim retecta ad plura, quæ ipsam eneruare videntur ex improborum peruersa intentione, facilis patebit illatio.

1 Peruetusta adeò est sacrorum locorum immunitas, & tutum ad ea confugium, vt non immeritò ipsi religioni, & templorum erectioni coæuam dicere possimus, & non tam ex scripti alicuius iuris auctoritate, quàm ex naturalis rationis lumine cum ipsa humanitate, & religionis instinctu profectam, eo enim ipso, quo Deum colendum, templa, & aras ipsi erigendas homines agnouere, & im-

& immunitatem aris,& templis seruandam credidere, vt qui ad ipsa confugerent tuti numinis maiestate extrahi, aut euelli,inde non possent impunè. Et hoc priuilegium templorum immunitatis græco nomine ἀσυλὸν fuit dictū, quasi ἀσυρὸν Seruio teste, à verbo σύρω, quod est traho,eo quod inde quempiam auelli nefas esset, per lambdacismum litera ρ mutata in λ, & ab asylo est ἀσυλία idest ius libertatis, & veniæ, quod quis apud aras consequitur.

Vix ergo qualiscumque assumpta religio,& statim ius Asylorum emersit; nam nec barbaræ,& efferatæ gentes hoc ipsam ius ignorarunt, sed immò impensè coluerunt. In Asia enim,& in Græcia quamplurima fuisse Asyla, habitamque maximam templis religionem refert *Tucidides*, & vtcumque ex historicorum monumentis contestatam apud omnes nationes templorum immunitatem habeamus; attamen vetustissimum hunc morem ex elegantissimo *Taciti* loco exhibebimus non alijs certè,quàm ipsius auctoris verbis reddendo. Is igitur Tiberij astum imperium sibi firmantis describens specie aliqua auctoritatis Senatui relicta, sic inquit. *Sed Tiberius vim Principatus sibi firmans imaginem antiquitatis Senatui præbebat, postulata Prouinciarum ad disquisitionem Patrum mittendo, crebescebat enim Græcas per Vrbes licentia, atque impunitas Asyla statuendi. Complebantur templa pessimis seruitiorum, eodem subsidio obærati aduersum creditores, suspectique capitalium criminum receptabantur.* Hicq; notat *Lipsius*. *Tribus ergo generibus hominum perfugium in Asylis, seruis, obæratis, maleficis*. Prosequitur *Tacitus*. *Nec vllum satis validum imperium erat coercendis seditionibus populi flagitia hominum, vt cæremonias Deum protegentis. Igitur placitum, vt mitterent ciuitates iura, atque legatos; Et quidam, quod falsò vsurpauerant sponte omisere: Multæ vetustis superstitionibus, aut meritis in populum Romanum fidebant; magnaque eius diei species fuit, quo Senatus maiorum beneficia, sociorum pacta, Regum etiam, qui ante vim Romanam valuerant decreta, ipsorumque numinum religiones introspexit libero, vt quondam, quid firmaret, mutaretur*. Mox ad regerenda singulorum populorum fundamenta, quibus sua Asylorum iura tuerentur,descendit,& ab Ephesijs exorditur. Inde & alios distinctè prosequitur,qui eo excreuere,vt fessi Patres rem ad Consules remiserint, *vt perpetuo iure, & si qua iniquitas inuolueretur, rem integram rursum ad Senatum referrent*. Et demùm quid decisum subdit. *Consules super eas ciuitates, quas memoraui apud Pergamum, Esculapij compertum Asylum retulerunt, cæteros obscuris ob vetustatem initijs niti*. Demum recensitis nonnullorum iuribus petitionem Cretensiū subdit,ac S.Consf. quæ in ea reprodiere, ait enim. *Petiere & Cretenses simulacro Diui Augusti. Facta Sen.Consf quis multo cum honore modus tamen præscribebatur,iussique ipsis in templis facere aras*. Corrigit ex Curtio Pichena appositè *Lipsius*, & legit *figere æra*, nempe voluit Senatus in ære sculpi, & proponi hæc decreta, & has suas modificationes. *Sacrandam ad memoriam, neu specie religionis in ambitionem delaberentur*. Hactenùs *Tacitus*, cuius locum integrum non reddidimus,fusissimus enim est in regerendis populorum iuribus, quæ allegabant,& is est auctor, qui facilè haberi possit.

Lib. 1. Belli Peloponesiaci.

Lib. 3. Annal.

Lib. 3. Annal.

Iam igitur vna hæc *Taciti* auctoritas omnium instar erit, quas redditis gentium quam pluriū honoribus circà ius Asylorum recensent Auctores grauis-

Lib. 6. c. 25. tract. crimin. syntagm. iur. lib. 33 c. 21. de sacror. immun. lib. 1. c. 15.

uissimi *Decian. Tholosan. Germon.* Ex ea enim perlecta, liquidò apparet, quot & quàm vetusti populi, qui ab antiquioribus fermè vltra memoriam se recepisse profitebantur ius asylorum agnouerint, non alio certè, quàm rationis, & naturali lumine à Deo humanæ menti inditio, quod diuinum nemo inficietur, vndè, & huic ipsi acceptum ferendum ius asylorum non immeritò inferre liceat.

Resoluamus mente naturæ humanę primordia, & intuebimur sacra loca ab omni humana, & profana potestate libera, & in ijsdem existentem, vtique tutum non secus, ac in templo.

Locus enim in quo Deus alicui loquebatur, aut in quo insuetum aliquid eius opus apparebat, habebatur pro Dei domo, & pro templo. Loquitur Deus Noè, & ibi erigit Noè altare, holocaustum offert, & templum agnoscit, nec absimiliter Abraham, sed & apertissimè Iacob, post visum enim in somnis Deum, eumque alloquentem auditum; *Verè* (inquit) *Dominus est in loco isto, & ego nesciebam, quàm terribilis est locus iste, verè non est hic aliud nisi Domus Dei, & porta Cæli.* Moxque vncto lapide, quod capiti suo dormiturus supposuerat locum sanctũ contestatur subdens. *Erit mihi Dominus in Deum, & locus iste, quem erexi in titulum vocabitur domus Dei, cunctorumque, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi &c.* Parum est sic contestatum Iacob, nisi, & Deus ipse verbo suo firmasset, loquitur enim Moysi de rubo. *Ne appropies huc; solue calciamenta de pedibus tuis, locus enim, in quo stas, terra sancta est;* Vndè, & Paradisus in quem à Deo translatus primus homo, & in quo loquutus, & operatus est Deus, locus sacer, & ab omni potestate, præter vnius Dei, liber dicendus est; Liber in eum sensum, vt à quo non potest quis extrahi, & abduci maximè ad supplicium, & mortem, sine Domini ipsius loci licentia.

Genes. c. 8.

c. 12.

c. 28.

Et demùm post expulsiònem Adæ à Paradiso loca, quæ idem tenuit, ac incoluit Rex, idemque sacerdos, æquè in eundem sensum fuere libera. Ideò post patratum à Cain eius filio fratricidio Deus ipsum expulit à loco, quem tenebat Adam, vidensque Cain se eijci à loco in quo naturali lumine se nouerat tutum, ait; *Ecce eijcis me hodiè, à facie Terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in terra, omnisque igitur, qui inuenerit me, occidet me,* quasi extrà locum immunem, vbi tutus degebam; quæ quidem piè, & rectè consideranti sacrorum locorum immunitatem cum homine natam dictant, & dictando confirmant.

Sup. c. 11.

Naturalis luminis ductum probauit demùm diuina auctoritas literis exarata, statuit, *qui percusserit hominem volens occidere mortem moriatur; qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus eius constituam tibi locum, in quem fugere debeat.* Et Numer. c. 35. *Decernite, quæ vrbs esse debeant in præsidia fugitiuorum, qui nolentes sanguinem fuderint, in quibus cum fuerit profuguus, Cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, & causa illius iudicetur:* quæ repetita legimus *Deuteronom. c. 10. & Iosuè c. 20.* Parùm esset Deum legibus ius asylorum probasse, nisi, & inter belluas hoc idem ius (fas sit dicere) adumbrasset; loca enim fuere (reficiente vbi sup. *Deciano*) ad quæ si confugissent, quæ insectarentur belluæ territæ maiestate, ceù religione loci, dimitterent vlteriùs insectari non ausæ. In Parthenio enim monte stabat Panos delubrum, vbi locus nomine Aula, quem Leones, & Lupi feras insectantes, si illò confugerent,

Exod. c. 21.

Num. 11

N. 3. in fin.

rent, ingredi non audebant; idem fecisse Cane, Dianæ Aetoliæ lucum verentes, nec ingredi ausi, vbi feræ eò se recepissent, & traditum ab Aristotele memorat idem *Decian.* in Montibus, quos Græci Merculas vocant: Græcorum hæc tribuantur commentis, at vel attegisse ab re non fuerit. Quanti apud Romanos ius asylorum fuerit non inquiremus exactiùs, quandò Roma ipsa rerum Domina ab asylo incrementi sui primordia traxia, vt enim Cadmus Thebarũ conditor seruis asylum aperuit, quo faciliùs Vrbem incolis repleret, ità, & Romulus Romam fundans, *vt Liuius, Plutarchus, Halicarnas. & Strabo* testantur, vndè elegantèr *Ouid.*

Fast. 3. *Romulus; vt saxum luco circumdedit alto,*
Quilibet hùc (inquit) confuge saluus eris.

Vsum est obseruantiam nemo reddet meliuș, quàm *Plautus* morum apud Romanos (dixerimus) speculum; is ergo Trachalionem seruum exhibet Palestræ, & Ampelisçæ mulieribus inter angustias succurrentem, easque sic affantem.

In rudẽ. et Act.3. scen.3.

Ne inquam timete, assidete hìc in ara. Ara plus istæc, quid ara.
Prodesse nobis plus potest, quàm signum in fano hìc intus.
Veneris, quod amplexæ modò, vndè abreptę per vim miseræ?
Trachal. *Sedete hìc modò: ego hinc vos tamèn tutabor, aram habete hanc*
Vobis pro castris mœnia, hinc ego defensabo.
Præsidio Veneris, malitiam lenois contrà incedam.

Nec pigeat addere deprecationem mulierum ius asyli contestantium. Subdit enim.

Amp. lis. *Tibi auscultamus; & venus alma, ambæ ted obsecramus.*
Aram amplectentes hanc tuam, lacrumantes genibus nixæ
Nos in custodiam tuam, vt recipias, & fuere.
Illos scelestos, qui tuum fecerunt fanum parui
Vt vlciscare, nosque, vt hanc tuæ pace aram obsidere
Patiare &c.

Huic affinè frequens illud ad statuas Principis confugium, de quo idem *Tacit. Incedebant enim deterrimo cuique licentia impunè probra, & inuidiam in bonos excitandi arrepta imagine Cæsaris. Libertique etiam, ac serui patrono, vel domino cum voces, cum manus intentarent, vltro metuebantur.* Statuæ igitur, & simulacra Principum non secùs, ac Ecclesia securitatem præbebant, & ad ipsas confugiendi mos erat, non solùm seruis *l. quis sit §. apud ff. de ædilit. edic.* verùm etiam ingenuis euitandi metus causa, vt indicat *tex. in l. vnic. c. de his, qui ad statuas confug.* Principes enim instar Deorum esse, dixit Caius Cestius apud *Tacit.* & quid ni tantus cultus Principis imagini exhibeatur, quando consecrari eas consueuisse, ac proinde exhibitas diuinis planè honoribus recipi à populis *inbiantibus*, vt loquuntur *Cæsares in l. 4. c. Theod. ne quid publicæ lætitiæ Nuntij.* Testatur *Gotbofred. ad l. 4. c. Theod. de imaginib. Imperialib.* & cum adoratione præeuntibus cereis, & incensis; cui quidem excedenti adorationis cultui occurrit *Theodos.* vni Numini relinquendum statuens in *l. 1. c. Theod. de maginib. Imperialib.*

Lib. 3. Ann.

Vbi sup.

Consequens igitur omninò fuit, vt & statuis, ac Principum imaginibus ius Asyli, ac immunitatis concederetur. Iam ergo ex hucusque relata serie inane omninò apparet inquirere originem huiusce sacrorum locorum immunitatis quam mores hominum solo luminis natu-

naturalis,& rationis rectæ ductu reuerentiam hanc Numini in locis ipsi dicatis debitam agnouere, eamque eò iustiorem asserere debemus, quò Deus ipse inter leges Iudaico populo præscriptas recensuit, seruandamque iniunxit tanquam Diuini cultus æquissimam partem. Quæ si gentium moribus, Iudæorum legibus obtinuit, & in ipsis nascentis Ecclesiæ cunabulis obseruatam credendum omninò est, neque enim imaginari possumus, fideles fraudata voluisse loca vero Deo dicata eo cultu,& ea reuerentia, quam exhibitam à gentilibus commentitijs eorum Dijs præscriptam Iudaico populo non ignorabant,quamquam in proprijs animis Dei digito impressam, vt sentiebant,sic eam expungere, aut dissimulare nullo

Psal. 4. modo poterant. *Signatum est enim super nos lumen vultus tui Domine*.

Petr. Sarpi. de iure asyl. c. 1. num. 2. 2 Et ideò probari, aut admitti non potest Neoterici I.C.assertio, qui scripsit immunitatem Ecclesiasticam respectu locorum fuisse priscis fidelibus omninò ignotam. Idque sibi constare ex eo. Credidit, quod(inquit) *si Christi fideles,ea tempestate, nulla ratione in Ecclesijs admittebant eos, qui cuiusuis generis delicta publicè admisissent,quanam ratione fieri potest,vt eosdem contra lictores, & magistratus tuerentur in templis, à quibus perpetuò arcebantur*? Ea siquidem verba illa confundunt, quibus distinctis veritas statim emergit. Aliud enim est priscos fideles non admisisse in Ecclesiam eos, qui cuiusuis generis delicta publicè admisissent, aliud est eosdem ad Ecclesiam confugientes tutos esse voluisse. Illud enim Christianæ religionis perfectio, & Ecclesiastica disciplina docebat, vt sic confusi,& à cœtu fidelium, ac publico conuentu sequestrati resipiscerent. Hoc verò loci sanctitas, & inhabitantis Numinis maiestas exigere iustè videbatur, cum Ecclesiastica immunitas non in delinquentium fauorem, sed in loci reuerentiam sit inducta, neque enim ea intentione confugæ ad Ecclesiam tuti sunt,vt scilicet delicta sint impunita,vel quod Ecclesia delictis, & delinquentibus velit patrocinari,sed vt Numini, & loco ipsi dicato reuerentia sit salua, quam quidem saluam nationes omnes Dijs suis esse voluere, vt ex exemplis iam supra remissiuè insinuatis satis constat. Sicut nec transire potest sine censura dictum, quo parùm consideratè idem Auctor caput primum operis sui de iure Asylorum exorditur. Ait enim *Totis quingentis annis post Christum Iesum natum, nullus est Ecclesiasticus Canon.qui de hac immunitate decernat Imperatorum tantummodo legibus statuitur,quarum sex à Iustiniano in iuris ciuilis corpus relatæ sunt*.

Vt quid enim erat opus Ecclesiastico Canone in eo sanciendo, quod religio ipsa, & religione illustrata recta ratio inter gentes, & qualiscumque religionis cultores per tot ante sæcula obseruabat? numquid deterioris conditionis esse debuerat vera religio, & magis stupidi veri Dei cultores, vt quod cæca gentilitas in suorum Deorum reuerentiam obseruabat, ipsi obsequium non agnoscerent, aut agnoscentes non admitterent? Reuoluamus, & expendamus quinque sæcula illa, quibus asseritur nullum Canonem de Ecclesiastica immunitate conditum,& constabit non quidem fuisse ipsam ignotam,sed occasionem defuisse,ob quam Canones huiusmodi conderentur. Primum enim à quingentorum annorum spatio subtrahendi sunt anni illi, quibus diuexata Ecclesia diris persecutionibus, nedum caput erigere, sed vix respirare potuit. Quamuis enim statim à prædicata Christiana fide cœperint erigi Ecclesiæ, & loca Diuino cultui destinata, vt aduertit

1. ad Corint. c. 3. Annal. to. 1. Anno Christi 57. uertit ex *D. Paulo*, *Baron.* attamen vix est, vt tunc temporis de Ecclesiarum immunitate fas esset vel cogitare, quando nedum in personas Christianorum sæuiebant Imperatores, sed & loca ipsa insectabantur edicta fanciendo de ipsis demoliendis, quæ memorat *Eusebius* (Lib. 8. hist. c. 1. 2. 3.) sub Diocletiani persecutione, & de facto omnia eius iussu prostrata, quæ à fidelibus in ampliorem etiam formam fuerant redacta, quomodo ergo potuit Ecclesiæ immunitas tunc obseruari, cum Ecclesiæ ipsæ nec tutæ essent?

Neque vlli sperari poterant Canones tunc cum vagiente adhuc in cunis Ecclesia Episcoporum generales conuentus haberi non poterant, cum & nondum Principes, nec Imperator ipse, Christianam fidem suscepissent; & ideò à primis quingentis annis subducendi sunt anni tercenti, & vigintiquinque, in quorum postremo celebrata fuit magna Nicęna Synodus trecentorum decem, & octo Patrum, quæ fuit prima generalis promouente, immò & intercessente Constantino Magno tunc imperante. Fuere quidem habita Concilia nonnulla ante Nicœnum, aut Ancyranum Anno Christi 320. sub Syluestro (Sub eod.) Papa, vt & Nicœnum ipsum, Arelatense primum anno 310. sub Melchiade, Eliberinum in Hispania sub Marcello I. anno circiter 305. Laodicenum sub Syluestro anno 318. Neocæsariense sub eodem Syluestro anno 316. Romanum sub Melchiade anno 313. Verùm fuerunt hæc omnia prouincialia, quibus fas non erat Canones condere pro vniuersa Ecclesia, & circa immunitatem vbique ab omnibus seruandam. Non enim potuit Ecclesia statim vires suas exerere, sed paulatim, & successiuè, prò vt occasio se se offerret, sicuti sæpius aduersus *Barclaium* notat *Bellarmin.* (Præcipuè c. 6.) subtractis ergo tercentis, & vigintiquinque annis, remanent centum, & septuaginta quinque, in quibus nihil adhuc cautum ab Ecclesia circa sacrorum locorum immunitatem, at ipsam tunc, aut non extitisse, aut fuisse ignotam inferri non potest; extitisse enim vnà cum veri Dei cultu necessarium omninò est, sicuti iam supra allata euincunt, at fuisse in vsu asserere sine testimonio non possumus. Nec mirum, praxis enim huius priuilegij cum Principibus sæculi erat transigenda, & non consentiente, aut reluctante Imperatore eius vsus non poterat sperari, vt innuit *Concil. Tolet.* 12. c. 10.

Regerit *Baron. ex actis S. Syluestri*, (Annal. tom. anno 324.) Constantinum Magnum post baptismum Romæ susceptum per octo illos dies, quibus in albis extitit, diebus singulis plura in fauorem Ecclesiæ constituisse, & præcipuè quinta die *concessam esse* (sunt *Baronij* verba ex actis prædictis) *ab eodem Imperatore immunitatem Ecclesijs, vt ad eas confugientes securi in omnibus essent*. Vbi quod legitur *concessam esse* non ita accipiendum, quasi ante non competeret, competebat enim ex vi Diuini cultus, & reuerentiæ Numini debitæ, at *concessam esse*, vt liberè eius vsus, & exercitium haberetur, nam & *prima die* dicunt eadem acta Syluestri, *Baptismi sui hanc legem dedit, Christum esse Dominum verum, qui se mundasset à lepra, & hunc ab omni Orbe Romano coli debere*. Quibus sanè verbis Dei cultum concessum, qui non competeret, nemo dixerit, sed vtique concessum liberum eius vsum, & exercitium. Nil ergo mirum, si per primos quingentos Ecclesiæ annos nulli legantur Canones circa sacrorum locorum immunitatem, vnde nec malignè inferre licet, nullam omninò eo æuo fuisse, aut planè ignotam.

Non defuerunt qui dicerent, nullam extare constitutiuam Imperatoris legem circa sacrorum locorum immunitatem.

tatem. Non extet quidem, at non conditam asserere sine temeritate non possumus, quando acta antiquissima S. Syluestri supra citata testantur. Et vt deficiant Canones, non adsit primis illis temporibus leges, ac traditio Ecclesiastica declinari non potest ab Apostolorum ore, & auctoritate profecta, vnde meritò dixit *Suarez*, probabile esse cum solemni templorum dedicatione ipsam incepisse, & eum Principum consensu, ac pietate fœliciter propagatam fuisse, & obseruabile maximè est, quod quamuis plures subinde processerint Imperatorum circa immunitatem constitutiones, attamen non eæ ità conditæ, vt immunitatem largirentur, sed vt iam competentem, & in abusum vergentem moderarentur, & compescerent, vel meliùs fortasse declararent, vt dubietas aliqua emergeret. Et ideo non possumus non mirari callidam loquendi formam, qua auctor supradictus tractatum de iure Asylorum exorditur; ait enim. *Totis quingentis annis post Christum Iesum natum nullus est Ecclesiasticus Canon, qui de hac immunitate decernat.* Moxq; subdit quasi Imperatorum constitutionibus sit primitùs inducta. *Imperatorum tantummodo legibus statuitur, quarum sex à Iustiniano in iuris ciuilis corpus relatæ sunt.* Verùm si attentè & ingenuè constitutiones istæ legantur, & considerentur, iam constabit immunitatem Ecclesiarum non ab ipsis inductam, sed suppositam, vtcumque aliquo abusu corruptam, & nimis excrescentem, vt notauit *Gothofred.* ea enim *l. 1. Theodosius Magn.* modum Asylo Ecclesiarum imponit, vbi de publicis debitoribus agatur, quos defendi à Clericis consueuisse indicat, ius immunitatis Ecclesiasticæ loco sacro competens propugnantibus.

[margin: ...lig. tom. 3. c. 8. ...2.]

[margin: ...t. c. Theo... bis, qui ...cl. con... princ.]

Certum siquidem est, & ante eundem Theodos. Magnum, passim obseruatam fuisse Ecclesiarum immunitatem, & ius Asyli, vel ex gentilium scriptorum testimonio *Zosimi*, & *Amiani Marcellini* exempla regerentium. Eandem moderatus est, & Arcadius Cæsar in ordine ad Iudæos, eiusq; constitutio legitur in *l. 1. cod. Iustin.* & *in l. 2. Theod. de his, qui ad Ecclesi. confug.* Verùm & excessit idem Arcad. pridemque sanctè custoditam Ecclesiasticam immunitatem violauit, constitutionem sanciens directè ijdem contrariam. Suasor eiusdem condendæ fuit ipsi Eutropius Eunuchus, qui ad summum gratiæ Arcadij peruenerat, illeque ipse est, quem oratione sua iustè exagitauit *S. Io. Chrysostom.* & in eum lepidissimè inuectus *Claudianus*, scelesti consilij auctorem, impiamque eius operam non alijs reddemus, quàm *Baronij* verbis. Is igitur hac de re ità scribit. *Violatum nempe fuit ab eo intemeratum hactenus sacrum Ecclesiæ Asylum, dum non solùm ad eam confugientes violenter abstraxit, sed & malus auctor extitit Arcadio sanctionis sacrilegæ conscribendæ, qua iuberentur confugientes ad Ecclesiam extrahi.* Hactenùs *Baron.* prostat constitutio in Theodos. cod & est *l. 3. c. de his, qui ad Eccles. confug.* eiusque tenorem, ne quid lectori desit exhibebimus. Sic itaque statuit. *Si quis in posterum seruus, ancilla, curialis, debitor publicus, procurator, murilegulus, quilibet postremò publicis, priuatisque rationibus inuolutus ad Ecclesiam confugiens, vel Clericus ordinatus, vel quocumque modo à Clericis fuerit defensatus, nec statim conuentione præmissa pristinæ conditioni reddatur Decuriones quidem, & omnes, quos solita ad debitum munus functio vocat, vigore, & solertia iudicantum ad pristinam sortem, velut manu mox iniecta reuocentur. Quibus vlteriùs legem prodesse non pati-*

[margin: Lib. 5. pag. 793. Lib. 15. pag. 43.]

[margin: Ann. 2.5. ann. 399.]

patimur, quæ cessione patrimonij subsecuta Decuriones esse Clericos non vetabat. Sed etiam ij, quos œconomos vocant, (hoc est, qui Ecclesiasticas consueuerunt tractare rationes) ad eam debiti, vel publici, vel priuati, redhibitionem amota dilatione cogantur, in qua eos obnoxios esse constiterit, quos Clerici defensandos receperint, nec mox crediderint exhibendos. Ità constitutio quam quidem non esse absolutam, & per se subsistentem constitutionem in commentar. ad eandem notat *Gotfred.* sed esse partem Arcadianæ vnius maioris constitutionis, cuius etiam esse partes asserit *l. 16. de pœnis l. 57. de appellat. & l. 33. de Episcopis eod. cod. Theod.* easque huic *l. 3.* coaptandas idem *Gothofred.* censet, & eam totam esse constitutionem illam ab Arcadio de vetito ad Ecclesiam perfugio latam auctore Eutropio, cuius meminere Ecclesiasticæ historiæ auctores, *Socrate, & Sozomen.* Verùm vix lata constitutio, & Deus statim ad fuit vltor, euersa enim Gainæ opera Eutropij fortuna, qui petijt ab Imperatore, vt malorum omnium auctor Eutrop. sibi dederetur, vt in eum pro libito faceret, exauctoratus ab Arcadio omni dignitate, concitatisq; in eum militibus, & vniuerso populo, cum spei nihil adhùc ipsi super esset, confugit ad Christianorum Ecclesiam, cuius immunitatem, consilio suo auctor factus legis, violauerat, vt ab ea præsidium obtineret, cuius prærogatiuam superbè infregerat. Aderat tunc S. Io: Chrysostomus, qui infœlicem in sui tutelam aram prensantem à furente populo protexit, nec permisit indè abstrahi à satellitibus, quàm adhibito ab Imperatore iureiurando, non sinendum Eutropium ad necem Gainæ. Extat feruida illa, & ex temporanea homilia, vel oratio, qua in Eutropium, & pro Eutropio disertissimè declamauit miro eloquentiæ artificio.

Lib. 6. c. 5
Lib. 8. c. 7

In Eutropium enim quasi insultans exorditur veluti ex abrupto, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*; singula exprobrat, in quibus argui poterat Eutropius, & concludit. *Ecclesia à te hostilitèr habita expanso sinu te suscepit; Theatra autem magnis obsequijs à te culta, quorum causa nobis sepiùs infensus fuisti, & prodierunt te, & perdiderunt. Attamen nunquã destitimus hisce verbis alloqui, cur ista facis? In Ecclesiam de bacchabaris? Et te ipsum in exitium præcipitem agis? & tu hæc omnia monita neglectim prætercurrebas: & Circensis quidem multitudo exhaustis in se tuis facultatibus gladium in te acuit; Ecclesia verò tuo furore exagitata vltrò; citròque cursitat, si quò pacto te ex his casibus implicitum extricare queat.* Inuectiua expleta se ipsum excusat, & pro Eutropio orat, ea facundia, eaque vi, quæ non nisi ex oratione ipsa intelligi potest; quæ planè digna est, quæ legatur, & perlegatur; diuino enim afflatus spiritu se ipsũ superauit Chrysostomus, & populũ exardescentem in Eutropiũ, eumque ad mortem poscentem leniuit, ad lacrymas compulit, & ità conuertit, vt pro vita Eutropij intercederet, ac Imperatorem deprecaretur, impetrauitq; fœlicitèr, vt mors in exilium commutaretur eo relegata in Insulam Cypri. Tanti fuit eloquentia charitate inflammata! quæ & reum protexit, & immunitatem Ecclesiæ fortissimè propugnauit.

Huiusce legis obtentu inductos credimus Africanos Patres Concilij Carthaginiensis quarti, vt legationem ad Honorium mitterent, qua pro conseruanda Ecclesiarum immunitate deprecarentur, sic enim ipsi, *vt pro confugientibus ad Ecclesiam quocumque reatu inuolutis legem de gloriosissimis* Prin-

Can. 56. cod. Can. Eccles. Afric.

Principibus mererentur, ne quis eos audeat abstrahere. Ex quo Carthaginiensis Concilij decreto arguere quispiam contendit, sęcularis principis adeò esse de immunitate Ecclesiastica statuere, vt hanc ipsam facultatem agnouerint, & Africani Patres, & ad Imperatorem, non ad alium recurrendum censuerit; At legis conditæ supra reddita historia veritatem detegit, ac necessitatem recursus, non legitimam auctoritatem euincit; hucque spectare censuit *Baron. l. 34. c. Theod. de Episcop. & Cler.* qua ità cautum ab *Arcad. & Honor.*

Si Ecclesiæ venerabilis priuilegia cuiusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta commissum quinque librarum auri (sicut etiam prius constitutum est) condemnatione plectatur. Si quid ergo contra Ecclesias, vel Clericos per obreptionem, vel ab hæreticis, vel ab huiusce modi hominibus fuerit contra leges impetratum huius sanctionis auctoritate damnetur. Spectare ad legationem prædictam Concilij Carthaginiensis colligit *Baron.* ex epigraphe, seu legis inscriptione, quæ est, *idem Sapidiano Vicario Africæ*, occasionemque præbuisse legationi, adeòque & constitutioni factum mascetzilis Africani Ducis Fratris Gildonis, qui anno præcedenti 398. immunitatem Ecclesiasticam violauerat, aliquos ab Ecclesia abstrahendo, quique Diuinam vltionem ideò expertus est. Vtcumque nitatur *Gothofred.* *Ad d. l. 34.* immò non spectare, ex eo præsertim, quod loquatur de priuilegijs, quorum appellatione venire tantum immunitatem asserit à muneribus extraordinarijs, & sordidis, non autem ad Asyli Ecclesiastici rationem, quod priuilegii nomine non veniat, cum Asylum nullum Ecclesiarum commodum contineat, cum tamen si non commodum sensibile, decus certè, & cultum respiciat, qui quodammodò, & quatenùs Ecclesia materialis capax est, priuilegium inuoluit. Præterquamquod non sine re constitutio *Ecclesias, vel Clericos* exprimit, ac condistinguit, vt scilicet salua cuique sua iura respectiuè, seu priuilegia indicet; neque enim immunitatem sacrorum locorum dici priuilegium inconuenit, cum certè sit ius singulare, nec alijs locis commune *Can. priuil. 3. dist.*

3 Demùm constitutionem Arcadij de abrogando Ecclesiarum Asylo reuocatam ab eodem Arcadio post damnatum Eutropium scribit *Sozomen.* quamuis nimis liberalitèr dictum ab eodem *Hist. Eccl. lib. 8. c. 7.* *Sozomeno* velit *Gothofred.* attamen dicto celebris, ac probati historici, quàm *Ad eandem l. in fin.* coniecturis est deferendum. Inducta, & ampliata Ecclesiarum immunitas, vt processu temporis pro casuum, & locorum diuersitate variè agitari cœpit, ità varij successiuè manarunt sacrorum Conciliorum Canones, Sanctorumque Patrum decreta, quæ eandem in dies magis, ac magis confirmarent, eiusque obseruantiam vrgerent. Quæ quidem decreta in rapsodiam suam transtulit *Gratian.* & quæ excurrere, ac referre saltem non pigebit.

Primò enim Nicolaus Papa huius nominis Primus excõmunicat, qui statutos Ecclesiæ fines aliquid intra eos extrahendo temerauerit, & est *in Can. sicut antiquitus 17. q. 4.* D. Augustinus acriter reprehendit Bonifacium, eique communionem interdicit, quod hominem de Ecclesia rapuisset *Can. miror 17. quæst. 4.*

Carolus Magnus in Capitularibus *Lib. 5. c. 90.* suis. *Reum confugientem ad Ecclesiam nemo abstrahere audeat, neque inde damnare ad pœnam, vel ad mortem, vt honor Dei, & Sanctorum eius conseruet. & est in Can. Reum ead. caus. & quæstione.*

Gela-

Gelasius Papa I. excludendum ab ingressu Ecclesiæ decernit illum, qui aliquem de Ecclesia violenter rapuerit fusus satis est Canon, & habetur in c. *frater* 17. q. 4. eiusque Epistola est directa ad varios nonnullos Episcopos, vt ex Epigraphe tex.

Idque ipsum in Episcopos expressè sancitur ab eodem *Gelasio in Can. ad Episcopat, immediatè sequenti*. Qui nec minus & seruis consuluit ad Ecclesiam præ metu Dominorum confugientibus, iussit enim, vt præstita securitate restituantur Dominis *Can. metuentes ead. 17. q. 4.* idemque in *Can. vxor sequenti* de obligatis ad ratiocinia cauetur; Pontificum statutis consimilia accedunt Conciliorum decreta. *Ilerdense* enim voluit, vt nullus Clericorum seruum, aut discipulum suum fugientem ad Ecclesiam distrahere audeat, vel flagellare præsumat; Quod si fecerit, donec dignè pœniteat à loco, cui honorem non dedit, segregetur in *c. nullus 19. ead. 12. q. 4. Triburiense*, siquis fugientem seruum suum, vel quem ipse persecutus fuerit de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus quolibet modo Ecclesiæ adhærentibus per vim abstraxerit pro immunitate nongentos solidos Episcopo componat, & ipse publica pœnitentia iudicio Episcopi mulctetur *c. si quis contumax eod. Toletanum* 12. certos limites pro immunitate præscripsit, & ad triginta passus in circuitu cuiuscumq; Ecclesiæ assignauit. *Siquis autem hoc decretum tentauerit violare, & Ecclesiasticæ excommunicationi subiaceat, & seueritatis regiæ feriatur sententia c. diffiniuit ibid.*

Demùm *Concilium Aurelianense I.* constituit, *vt ab Ecclesiæ atrijs, vel domo Episcopi reos abstrahere omninò non liceat, sed nec alteri consignare, nisi ad Euangelia datis Sacramentis de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere sint securi, ità vt ei, cui reus fuerit criminosus de satisfactione conueniat Can. Id constituimus 17. q. 4.*

Quæ quidem Conciliorum decreta varijs temporibus condita fuere, prout processu temporis sacrorum locorum reuerentia ab improbis hominibus temerabatur; quibus occurrendum noucre, vt Ecclesiastica disciplina in hac parte etiam pro Dei cultu spectanda sarta tecta seruaretur. At verò, quia in progressu noui semper casus emergunt, ideò consultus Innocentius III. à Rege Scotiæ eidem rescripsit, *iuxta sacrorum statuta Canonum, & traditiones legum ciuilium* distinguendo, an liber homo sit, qui deliquit, an seruus. Si liber, quantumcumque grauia delicta perpetrauerit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam, sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam. Super hoc autem, quod iniquè fecit, est aliàs legitimè puniendus. Excipit subinde tria delinquentium genera, de quibus in *tex.* & est in *c. inter alia de immunitate Eccles.* & quia dubitatio aliquando emerserat, an Ecclesia non consecrata, in qua tamen celebrabantur Diuina Mysteria, immunitate gaudeat? Ideò *Gregor. IX. in c. Ecclesiæ de immunitate Eccles.* non adimi priuilegium immunitatis huiusmodi Ecclesiæ rescripsit. Cui tamen immunitati non adeò fauendum voluit, vt si quis sub spe immunitatis in Ecclesia, vel eius cœmeterio non veretur homicidia, seu mutilationes membrorum committere immunitatis priuilegio gaudere debeat; non enim dignus est priuilegio, qui abutitur priuilegio, *cap. immunitatem sequenti* idque ad hæreticos etiam extendit Ioannes XXII. *in Extrauag.* & dispositionem præfati textus in *cap. immunit.* innouauit Greg. XIV. *in sua Const.* 7.

4 Sunt hæc potiora iura, quæ successiuè circa Ecclesiasticam immunitatem sacrorum locorum prodiere, cuius origine, ac progressu reiecto iam inane credimus inquirere, ac disceptare, quo iure hæc sacrorum locorum immunitas sit introducta, cuiusue iuris ea sit; num diuini, num humani; sat fuerit iuxta institutum opinionum dissidium proponere, ac citra exactam disceptationem rem declarare.

Esse meri humani iuris censuit *Pater Suarez* ea potissimum considerationae; aut enim esset à iure diuino naturali, aut positiuo. Non naturali, quia non est per se, & intrinsecè malum hominem delinquentem ab Ecclesia extrahere per vim, cum enim non fiat formali, & directa intentione hæc abstractio in contemptum, vel irreuerentiam loci sacri, ex vi solius operis non est irreuerentia, ac contemptus, & ideò in certis casibus, quibus non est vetitum, hæc ipsa abstractio impunè fieri potest, indeque arguere concludenter licet, quod extrahere sontem de templo non est prohibitum, quia malum, sed malum, quia prohibitum in casibus interdictionis, hocque est verissimum indicium positiui iuris; summaque ratio omnium ea videtur, quia actio huiusmodi extrahendi delinquentem per se iusta est, nec indecens in eo loco, præcipuè si sit necessaria; nec demùm locus ipse ex vi consecrationis suæ habet peculiare ius tuendi ad se, vel in se confugientes, nisi ab aliquo potestatem habente concedatur, & nullum potest ex solo iure naturæ assignari principium, vnde constet illi esse concessum hoc priuilegium. Demùm non est à iure Diuino positiuo, quia aut esset à lege veteri, aut à lege noua, seu lege gratiæ. Non à lege veteri, quia esto, quod fuerit concessum veteri lege legali tabernaculo, attamen non licet extendere de casu ad casum *c. sanè de priuileg.* præcipuè cum ius huiusmodi esset tunc temporis merè cœremoniale, quod reddita lege inutili euanuit, nec vim sibi vindicat in lege noua.

[...c.10.t. ...n.9.]

Tandem, quod nec sit à iure diuino positiuo legis gratiæ, facilè euincitur: Cum tale ius nec sit scriptum; nec ab Apostolis, aut Sanctis Patribus traditū; Christus enim Ecclesiæ suæ, non alia tradidit præcepta, quàm fidei, & sacramentorum; nec vlla cęremonialia præscripsit nisi substantiales ritus sacrificij, & Sanctorum sicque cum præcisus non assignaretur fons (vnde hoc priuilegium processerit) iam iuris diuini dici non potest.

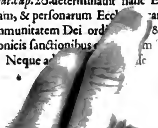
At è contra iuris diuini esse placuit *Ioanni Igneo*, & *Anastasio Germon.* vbi, & testatur communitèr recipi à sacri iuris Interpretibus; & verissima est sententia; cum præcipua ratio, propter quam locis sacris hæc conceditur immunitas, alia non sit, quàm Dei cultus, & in Diuinam maiestatem reuerentia, quæ tunc planè exhibetur, cum reus homo securus redditur dum confugit ad Ecclesiam, ac in ea moratur, vt inde extrahi non debeat; vnde quo iure Deo reuerentia debetur, eodem & sacris locis immunitas; pręcipuè cum non adeò facilè possit assignari discriminis, & differentiæ ratio, propter quam Clericorum personæ iure Diuino sint exemptæ, loca verò non item; Verùm Clericos esse exemptos diuino iure ostendemus loco suo; vt cumque enim *D. Thomas* dicat Clericos esse exemptos ex priuilegio Principum sæcularium, statim explicat, quod id æquitatem naturalem habeat, & sic quod sint exempti etiam iure diuino naturali, seù positiuo iure, Diuino naturali dictante, quale dictamen in asyli iure excludere non possumus, quandò tot prostant eiusdem ęquitatis vestigia iàm su-

[*Ad l. 1. in pr. ff. ad Syllan. De sacr. immunit. c. 16.*]

[*C. 13. Ad Roman. lec. 1.*]

supra à nobis recensita. Et quamuis in Euangelica lege, hæc immunitas non legatur, & ideò nec iuris diuini positiua esse dici posse videatur, attamèn sat est, quod in veteri lege à Deo tradita ea fuerit agnita, dum ipsa cautum, vt ab altari nullus ad punitionem criminis abstrahi possit, & licèt veteris legis obseruatio, & auctoritas per aduentum Christi, & Euangelij promulgationem expirauerit, vt inquit *Apostolus*, attamèn cessarunt quidem ceremonialia, & Iudicialia, vt moralia non item; at verò lex de immunitate templi iudicialis quidem non est, at nec ceremonialis, moralis verò vtique, ideò cessare non debuit, vndè non exclusa expressè in lege noua, & assiduè seruata repetita intelligitur; & esto quidem, quod non sit iuris Diuini positiui, at erit iuris Diuini naturalis quandoquidem ratio, & æquitas naturalis, naturæque lumen dictat reuerentiam hanc sacris locis habendam, & diuino cultui dicatis eo modo planè, quo Clerici exempti à Magistratuum sæcularium potestate sunt priuilegijs quidem Principum (qua de re infrà ex professo, & exactè tractabimus) at quia hæc exemptio rationi omninò est conformis, & æquitatem naturalem inuiolauit, indè est, quod exempti iure diuino naturali dicuntur, vt obseruat *D.Thom.* Idemq; appositè dici potest de Sacrorum locorum immunitate, vt cum ratio naturalis, Diuinumque lumen homini insitum eam omnibus cuiuscumque religionis fecerit communem, iam à iure Diuino naturali profectam suffragante humano iure positiuo asserere possumus, & meritò *Sac.Conc. Trid.Sess.* 25. *de reformat.cap.*20.determinauit hanc Eccle siam, & personarum Ecc aru immunitatem Dei ord & nonicis sanctionibus m

Neque a le

Ad Hebr. ... c.7

C.13. ep. ad Rom. lect.1.

& intrinsecè malum hominem per vim à loco sacro abstrahere, hoc enim nunquam, nec vllo casu liceret. Vnde non possit dici immunitas à iure Diuino naturali, nam stare potest, vt quid sit per se, & intrinsecè malum, & tamen aliquo casu licitum, nam ex doctrina *D.Thomæ* sunt aliquæ actiones humanæ, quæ deformitatem habent inseparabiliter adnexam, & nullo modo possunt honestari, vt adulterium, fornicatio; aliæ verò sunt actiones, quæ continent quidem deformitatem, aut inordinationem per se, attamen peristases, & circumstantiæ superuenire possunt, quæ actionem ipsam honestent. Exemplum dabimus in homicidio, quod quidem est per se, & intrinsecè malum, idemque Decalogi præcepto vetitum. *Non occides*. Et tamen, si fiat homicidium, aut à priuato homine ad necessariam sui defensionem cum moderamine inculpatæ Tutellæ, aut à publica manu, & auctoritate licitum est, nec occidenti imputatur, adeòque nec malum. Idem ergo, & de sacrorum immunitate sentiendum. Extrahere enim reum ab Ecclesia absolutè malum est. Attamen et adesse possunt circumstantiæ, quæ suadeant immunitatem, tunc non esse iustam, & ideò eam non seruare non est malum. Potest igitur esse, immunitatem iuris Diuini naturalis, & tamen extrahere reum confugientem esse licitum, quià casus is sit, qui immunitatem, & eius obseruantiam non mereatur, quo casu immunitas non est permissa; nil itaque impedit. Immunitatem sacrorum locorum esse à iure diuino naturali, & aliquandò licitè, & non seruari. Neque est cur llibi sacrarum literarū, n Ecclesiarum immu- (*ex Augustino*) quod sia, nec obseruationis ur initium, & tamen pari-

Quodlib.9.q. 7.art.15.

D.Thom.1.2. q.1.n.3.ad 3 D. Augustin de Ciuit. De lib.1. cap.21

pariformiter custoditur traditio Ecclesiastica dicenda est, quam Apostoli à Christi Domini ore hauserint, quo casu immunitatem sacrorum à traditione Apostolica expositam iuris Diuini, & positiui asserere possumus. Ac proinde (quodcumque eius adstruamus initium) cum respiciat Dei cultum, ac reuerentiam, quam omninò debitam natura clamat, fauorabile maximè censendum est priuilegium, adeòque ampliandum benigna potiùs interpretatione, quàm restringendum, sed cum eo moderamine, quod æquitas ex prudentia dictat. Neque enim in inuidiam trahenda est Ecclesiastica lenitas, aut scribentium pietas, quasi tuendo, & ampliando priuilegium velint delictis patrocinari, ac Ecclesiam ipsam reddere speluncam latronum, quod Christus ore suo abominatus est; at ita volunt reuerentiam per immunitatem sacris locis saluam, vt non subuertatur iustitia, neque enim omnibus criminibus præbet refugium, sed plura, eaque certa sunt excepta, & in non exceptis immunitatem quidem tuetur sed ita, vt iustitia obtineat, nec Ecclesia vnquam in necem, & sanguinem consentiat. Ideò circa immunitatem generaliter hucusq; versati iam ad singularia descendamus. Videmusque primò quænam sint loca, quæ immunitate gaudeant, secundò quænam personæ, & pro quibus delictis, quænamque censeantur excepta; & tandem quid circa abstractionem ipsam à sacro loco, quo casu Reus immunitate non gaudeat, faciendũ, si quid sese obtulerit considerandum expendemus.

Del Bene de immunit. c. 1. dub. 2. sect. 1. num. 15.

De Locis, quæ immunitate gaudeant.

§. II.

1 *Quibus legibus locorum immunitas iudicanda.*
2 *An Ecclesia non consecrata gaudeat; quid de interdicta, polluta, diruta.*
3 *Quid de Cœmeterio, atrio, foribus.*
4 *Quid de Hospitali, Oratorio, Sacerdote Eucharistiam gestante.*
5 *An de solo ambitu parietibus concluso immunitas intelligatur.*
6 *Quid de Palatio Episcopi, & Cardinalium.*
7 *De Monasterijs, & Religiosorum domibus, de constitutione Greg. XIV. relatiuè.*
8 *De illicitis fieri in Ecclesia vetitis.*

1 TRactationem hanc aggressuri præmittemus in materia, & tractatu immunitatis Ecclesiarum rem totam decidendam esse, etiam apud Iudices sæculares, per iuris Pontificij decreta, & statuta potius, quam per iuris ciuilis sanctiones, respicit enim hæc materia reuerentiam, & cultum locis sacris debitum, quorum tutela ad Pontifices, & Ecclesiæ Prælatos pertinet, & ideò eorum leges profanis constitutionibus præferendæ sunt, prout cumulatis scribentium auctoritatibus firmat, vbi supra *Couar.* quorum opinio (inquit) communis est, ac omninò tenenda contra dissentientes, quos ibidem regerit.

Sarpio c. 4. in pr.

2 Posito igitur tanquam extra omne dubium, quod Ecclesia vtpote locus Diuino cultui addictus immunitate gaudeat, hoc ipsum ita interpretabimur, vt intelligamus non solùm de Ecclesia, quæ sit consecrata, sed & de illa, quæ consecrata non sit *c. Eccles. de immunit. Eccles.* & quamuis *Glos.* ibidem sentiat, id demùm obtinere, quatenus in ea Diuina officia iam celebrentur; attamen communis scribentium consensus demùm euicit, Ecclesiam Episcopi auctoritate erectam gaudere nihilominus priuilegio, quamuis non consecratam, nec

nec in ea fuerint celebrata Diuina Officia, vt post alios *Anastas. Germon.* vtcumque *Couar.* consuetudinem hac in re maximè attendendam censeat, & cauendum attentè moneat, ne hoc æuo Canones extendamus, vt perditi homines à criminibus deterreantur, in quæ facilè corruunt freti sacrorum locorum immunitate, quæ fuit causa, vt Prælati in aliquibus Vrbibus immunitatem admittant pro ijs Ecclesijs tantum, in quibus ad publicam venerationem Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum asseruatur assiduè. Laudandus sanè in crimina zelus, non tamen probanda opinio vtpote contraria decretis Sacræ Congregationis Immunitatis.

De Sacr. immun. lib. 3. c. 16 nu. 2. in fin.
Barbos. iur. Eccl. lib. 2. c. 3 n. 59.
Vbi sup.

Qua eadem interpretatione fiet, vt etiam si Ecclesia sit interdicta, nihilominus immunitatis prærogatiua gaudeat, vt ad *d. c. Ecclesiæ de immunit. Eccles.* notant communiter scribentes, alijque ad praxim de materia tractantes quos congerit latissimè *Barbos.* qui cum *Suarez* ampliat ad Ecclesiam licèt pollutam, immò & dirutam, ac destructam etiam sine auctoritate Superioris, dum tamen spes refectionis adsit, cum *Clar. Farinacc. & alijs.*

D. lib. 2. c. 3. n. 60. Lib. 3. c. 9 num. 6.

3 Neq; soli Ecclesiæ conceditur hoc immunitatis priuilegium, sed & Cœmeterio, siue Ecclesiæ proximo, & adhærenti, siuè disiuncto, & ab ea distante, dum tamen auctoritate Episcopi sit definitum, & sacratum, *c. cum Ecclesia de immunit. Eccles.* nam vt rectissimè considerauit *Anast. Germon.* Cœmeteria consecrantur ità, vt religiosa sint, non solùm per humani cadaueris illationem, sed, & per propriam, & peculiarem consecrationem, & rituum: *C. vn. de consecr. Eccles. vel altar. in 6.* vnde interdicta Ecclesia, & Cœmeterium interdictum censetur, *c. si Ciuitas 17. de sent. excomm. lib. 6.* ac proindè pari cultus, ac venerationis dote gaudere debet; idemque censendum de atrio, seù porticu Ecclesiæ contiguo, & adhærente, *c. si quis contumax. 17. q. 4.* & approbant *Menoch. & Farinac.* intelligentes de porticu Ecclesię priuato quæ proptèr proximitatem pars ipsius Ecclesiæ censetur, nec minùs de foribus, & ianuis Ecclesiæ, si saltem manibus tangantur, quo casu sint clausæ, vt à Sacr. Congregatione decisum testatur *Farinac.* De hospitali dubitatum; & immunitate gaudere sentiunt Auctores quam plures apud *Barbosa*, dum tamen auctoritate Episcopi sit erectum; idemque de Oratorio publico sentiunt eadem auctoritate constructo, *Host. Io. And. Ancharan. Butr.*

S. fin. q. 30. vers. maxime dubium n. 6 Tract. de immun. n. 269.

De arbit. iud. cas. 95. n. 110. Farinac. nu. 268.
Vbi sup. n. 110
Vbi sup. n. 67.
Ad cap. inter alia de immunit. Eccles.

4 De Hospitali congruit per apposité Leonis, & Anthemij Imperatorū constitutio, *in l. omnia priuilegia c. de Episc. & Cler.* qua indultum, vt omnia priuilegia, quæ competunt Ecclesijs, hospitalibus etiam communicata intelligantur; de oratorijs verò adimit omne dubium, quod auctoritate Episcopi sint constructa, quià hæc ratio facit, quo minùs valeant ad pristinos vsus reuocari; cum enim locus auctoritate publica, & legitima sit ad Diuinum cultum translatus, non potest pro libito ad alium vsum transferri, *l. 1. §. quod autem ff. de rerum diuis.* quæ fuit causa, vt plerique censuerint, Oratorium immunitate non gaudere, quod tamèn non de Oratoria publico accipimus, sed de priuato in palatio priuati viri destinato, idque decreuisse Sac. Congregationem Negocijs Episcoporum, & Regularium præpositam testatur *Barbos.* Piè vix dubitari posse credimus, num Sacerdos Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum gestans immunitate gaudent; cum enim concessum sacris locis priuilegium in maiestatis Diuinæ reuerentiam sit statutum, quantò maior exhibenda Deo ipsi sub Speciebus Sacramen-

Vbi sup. n. 68.

mentalibus verè, & realitèr latenti; vulgatum enim, ac planè naturale est axioma, propter quod vnumquodque tale,& illud magis *auth. multò magis c. de sacros. Eccles.* neque enim literæ legis est adeò inhærendum, vt deseratur ratio, quam esse animam legis, inquit *Ias. ad l. quod dictum ff. de pac.* & ideò tanti non est censendum, quod cum immunitas sit tota à positiua lege, lex tamen de Sacerdote gestante Eucharistiam non loquatur, quæ ratio dubium reddidit *Couar.* vtcumque fateatur, ac præmittat maiorem deberi reuerentiam Eucharistiæ, quàm templis. Ratio enim tam euidens est, vt vel Ethnicis ipsis innotuerit, quando auctore *Plutarcho*, Romani probauere, vt si ducto ad supplicium fortè, & non studio Virgo Vestalis occurreret, liberaretur in Numinis reuerentiam ab imminente sibi pœna.

5 Cum fauorabilis sit hæc Ecclesiarum immunitas; dubitatum ideò aliquandò fuit, an huiusmodi priuilegium solo parietum Ecclesiæ ambitu contineretur, an verò ad aliquod spatium exterius porrigeretur, & ex Nicolai Papæ decreto obtinuit, vt quoàd Ecclesiam matricem spatium quadraginta passuum attenderetur extra Ecclesiam; at verò quoàd alias triginta *c. sicut antiquitus 17. q. 4. c. quisquis c. definiuit ead.* per matricem Ecclesiam intelligimus Ecclesiam maiorem illam nempe, in qua administrantur Sacramenta, & præcipuè baptismus, quæ sic nuncupatur ad differentiam sacellorum, seu Capellarum, & ideò Toletano Concilio cautum in *c. plures 54. 16. q. 1.* ne plures essent Ecclesiæ baptismales *in vna terminatione*, ait Concilium, *sed vna tantum cum suis Capellis*, quod tamen non esse vsu receptum testatur *Io. Igneus*, & licet *Archid.* senserit, Ecclesias intra muros ciuitatum constructas non gaudere immunitate intra præfinitum tot passuum numerum, quod quidem ad consuetudinem maximè accedit, hoc tamen venit accipiendum de Ecclesijs intra castellorum muros constructis *d. c. quisquis 21. 17. q. 4.* intra exiguum siquidem ambitum nimis exorbitans esset immunitas, cum sic fauendum Ecclesiæ sit priuilegio, vt delictorum facilitati via non aperiatur. De passus autem mensura, seu quantitate exactè, & eruditè *Couar.* *D. c. 20. n. 5. lib. 2 var.*

6 Indeque inferre licèt opportunè, num palatium Episcopi immunitate Ecclesiastica fruatur, si enim intra 40. passus ab Ecclesia contineatur non ambigimus, quin gaudeat, siquidem Clericorum domus intra 40. passus posita sit reus ab ea extrahi non potest *d. c. definiuit 17. q. 4.* & ideò quæstio redigi eò videtur, vbi palatium Episcopi extra 40. passus positum sit, vel vbi consuetudo spatium quadraginta passuum non seruetur, & magis communis opinio immunitatem ei largitur vbicumque positum sit, pròvt cumulata interpretum manu sentit *Germon.* & ante eum *Couar. ex d. c. id constituimus 17. q. 4.* *d. c. 16. n. 46. vbi sup. n. 5.* posthabita *Hugon.* opinione, quam refert *Card. à Turrecrem.* vt scilicet si in palatio Episcopi adsit Capella immunitatem habeat, etiam si extra limites quadraginta passuum, non item si Capellam non habeat; nam cum Concilium Aurelianense I. *in d. c. id constituimus* generaliter, & indistinctè priuilegium palatio Episcopi indulgeat, & indistinctè accipi debet, quandoquidem si attendatur Capella iam immunitas non palatio, sed Capellæ censebitur concessa. Vbicumque igitur fuerit palatium Episcopi confugiens ad ipsum tutus erit, nec extrahi inde poterit, quod si duo habuerit vnum intra limites, aliud verò extra, alterum, in quo habitat, gaudebit, & non vtrumque *arg. tex.* *Ad d. c. id constituimus in princ.*

in

in l. quod ait lex in fine princ. ff. ad l. Iul. de adult, sed si Pater (ait ibi *Vlp.*) *alibi habitet, habeat autem, & aliam domum, in qua non habitet, deprehensam illo filiam, vbi non habitat occidere non poterit*. Ad rem aptissimè.

Cardinalium domus, seu palatium, in quo adsit Oratorium, vbi Diuina celebrentur gaudere Ecclesiastica immunitate asserunt *Clar. Tusc. Farinac.* & alij plures apud *Barbos.* temperantes tamen, vt non obtineat assertio in Vrbe Roma, ne delinquentibus ob palatiorum huiusmodi frequentiam facilis ad delinquendum aditus referetur, id enim publici boni ratio non patitur.

§. fin. q. 30. vers. vaque adde. de immunit. eccl. q. n. 12. de immunit. n. 274 num. 71.

7 Monasteria, & Religiosorum domus, siue Regularium, siue sæcularium hoc immunitatis non destituuntur priuilegio, vt post alios à se citatos tradit *Barbos.* per Monasterium intelligens ad hunc effectum non solùm Ecclesiam in qua Diuina peraguntur, sed & totum habitationis ambitum, qui vno clauditur ostio, quamuis quoàd alia loca, quæ interiacent dubitet, & circa ea potissimum erit attendenda consuetudo; sicut controuerti solet an domus, quas Monachi habent recreationis gratia, seu hospitalitatis exercendæ immunitate fruantur, non enim immunitas indistinctè conceditur domibus regularium, vt huiusmodi sunt, sed quatenus in ipsis vita regularis obseruetur. His addenda est nouissima constitutio *Greg. XIV. Sum. Pontif.* qui cum perturbatio in vsu, & praxi huius priuilegij processu temporis exorta esset, omnia disposuit, ac elucidauit, & quid seruandum tam circa loca, quàm circa personas stabili decreto muniuit.

Num. 72 *Num. 73* *Const. 7. Bull. t. 2.*

Ex singularibus autem iam supra definitis refellitur eorum sententia, qui immunitatem angustare studentes, quasi gratiam sęcularium Principum aucupantes sola ea loca immunitatis priuilegio comprehensa asserunt, quæ expressè lege, seu canone continentur, si quæ autem sint alia, ea non legitima aliaqua auctoritate, sed interpretum crebrinis placitis comprehendi; & ideò Ecclesiam, quæ verè Ecclesia sit, ad priuilegium admittunt, & 30. aut 40. passus extrà eam, si quæ verò alia sint loca, non item; non Oratorium licèt sacra in eo fiant, non Cœmeteria, non Hospitalia, non religiosorum domus; non demùm palatium Episcopi, non fores Ecclesiæ quantumuis quis eas arripiat; aut teneat; esto enim, quod canones, de ijs explicitè non loquantur, at mens, & intentio eorundem canonum dissimulari non potest; quam secuti interpretes ex identitate rationis ampliarunt, vbicumque enim sacra fiunt ex peculiari destinatione, iam adest diuinus cultus, & ideò præstanda meritò reuerentia venit, à qua tota hæc immunitatis prærogatiua procedit; & ne quid minimum dubij remaneret, consuluit Gregorij XIV. *Constitutio super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesijs Monasterijs, sacellis, domibus regularibus, & secularibus, locisue sacris, aut religiosis*; Quæ sanè singularis enumeratio scribentium interpretationem roborat, nec sinit imputari in merum interpretum placitum facta ab ipsis iustà, ac rationabilis extensio; Palatio Episcopi immunitatem asserit commendatus adeò ab arctantibus Episcopus *Couarruu.* sed commendatus, ac citatus in eo, quod restringendam potiùs admonet immunitatem, ne inde facinorosi homines ad delicta incitentur, nec enim sine Canonis auctoritate palatio Episcopi fauet, & est in *Can. id constituimus* 17. *q.* 4. iam supra à nobis citato. Rident ijdem, quod apprehendens, ac tenens fores, seu ostium Ecclesiæ debeat censeri immunitate tutus, cum qui hæret parieti Ecclesiæ, aut tecto

Vbi sup. d. const. 7. b. 2.

cto insidiet neutiquam sit securus, æquè enim isti, ac qui tenet fores extrà Ecclesiam sunt; at nemo est, qui discrimen facilè non videat; qui enim fores Ecclesiæ tenet, vt ingrediatur, iam vt ingressus haberi debet, non tam in sui fauorem, quàm Ecclesiæ, in cuius gratiam, & honorem immunitas est impertitia; at verò, qui tecto insidiet, aut parietibus hæret ingressum sperare non potest, nec proximus dici valet, vt ingrediatur, cum immò potiùs parietes, & tectum excludant, & arceant, vndè nulla spes ingressus adest; ideoque nec immunitatem sperare debet, nisi quatenus se intrà legitimum spatium triginta, aut quadraginta pedum tutum prætendat, ad hæc, quæ fortasse leuiora grati lectori videbuntur; proferenda compulit leuissimum exemplum à parietibus, tecto desumptum, quod immunitatem extenuans attulit Neotericus auctor; quamquam controuersia etiam sit opinio, an parieti Ecclesiæ adhęrens seù tecto insidens gaudeat nec ne immunitate. Immunitati loci hucusq; tractatæ proximè accedit, & illa, quæ illicita in Ecclesia fieri prohibentur; & de hac meritò adnectemus subindè ad personas, quæ immunitate gaudeant recta serie transituri.

8 Ecclesiam igitur tanquam Dei domum, decet sanctitudo, idque Deus ipse contestatus est, non Prophetarum ore, sed facto Vnigeniti filij sui in carne, qui de templo eiecit profana in eo exercentes; ac proinde immunis sacer locus ab illicitis huiusmodi esse debet, in quo sacra solummodò fas est, ac diuina tractari.

..1. 6. 5.

... c. 2.

Et ideò primùm negotia sæcularia ab Ecclesiæ ambitu eliminari debent, nec in Ecclesia tractari, placita in ea fieri non debent, non contractus, qui negotiorum sæcularium nomine veniunt; negotia per se licita facer locus facit illicita, vnde, & negotiatores Christus Dominus eiecit de templo; vix est enim, vt negotium, ac mercimonium geratur, & simul integritas vigeat; *Negotiatores illi abominabiles existimantur* (inquit *Cassiodor.*) *qui iustitiam Dei minimè considerantes per immoderatum pecuniæ ambitum polluunt merces suas plus periurijs onerandas, quàm pretijs. Tales eiecit Dominus de templo, dicens nolite facere Domum Patris mei, Domum negotiationis. Quid est aliud negotium, nisi quę possunt viliùs comparari cariùs velle distrahere?*

In Ps. 70. vers. quoniam.

Connaturalem contractui fraudem aliqualem, ac deceptionem agnouit *Vlp.* ideoque *in l. in causæ §. item Pomponius ff. de minor.* inquit; *idem Pomponius ait in pretio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahentibus se circumuenire*. Ab Ecclesia autè & Dei oculis non solum malum, sed, & quælibet vmbra, ac suspiciò mali arceri meritò debet; pari ratione sæculare iudicium, etiam si sit mere ciuile, in Ecclesia fieri non debet; *c. 1. de immunit. Eccles.* & ideò vel citatio, vt pote immediate præparatoria iudicij, in Ecclesia fieri nequit, & multò minùs sententia, quæ est terminus totius iudicij, ac veluti præparatum à iudice ibidem ferri potest; *c. decet §. fin. de immunit. Eccles. in 6.* adeò, vt lata sit nulla provt decernit ibidem Summus Pontifex.

Multò longe minùs sententia sanguinis in Ecclesia ferri potest, & eam ferens iudex excommunicatur, *c. cum Ecclesia: de immunit. Eccles.* quod si forte in causa voluntariæ iurisdictionis sententia, vel à iudice laico ferretur, vt esset interpositio auctoritatis in actu aliquo legitimo, amicabilis compositio, aut simile quidpiam, vtique sustineretur vt notauit *Panorm.* secus si iurisdi-

Ad c. cum Eccles. de immunit. Eccles.

risdictio esset contentiosa, actus enim huiusmodi, qui sine fori strepitu fieri nequeunt in Ecclesia omninò prohibentur, *c. qua fronte in princ. de appellat. d.c. decet de immunit. Eccles. in 6. cessent fori cuiuscumque tumultus*, ait ibi *Text.*

Et ideò si quæratur de actuum gestorum in Ecclesia validitate, segregandi sunt actus in Ecclesia gesti, sæculares, iudiciales, & extraiudiciales, ab Ecclesiasticis tantùm. Sęculares iudiciales in Ecclesia gesti nullius sunt momenti, sic statuente, *text. in d.c. decet* §. *Ordinarij de immunit. Eccl. in 6. communi careant robore firmitatis*, dicitur ibi; soli enim iudiciales processus ibidem annullantur, quæ ratio est, vt actus extraiudiciales, quamuis sæculares subsistant, cum de ijs non loquatur *Tex*; qui vt pote pœnalis extensionem non admittit, *c. in pęnis c. Odia. de reg. iur. in 6.* Vnde contractus, cum sint extraiudiciales, celebrati in Ecclesia subsistunt, sicut, & actus iudiciales Ecclesiastici, quamuis sint contentiosi, sat enim est, si sint Ecclesiastici, vt geri in Ecclesia possint; & vtcumque in Ecclesia prohibeantur conclamationes, seditiones, & Vniuersitatum Conuentus, qui sine tumultu celebrari non consueuerunt, *d. c. decet*; attamen si hæc ipsa fiant pietatis intuitu, piorumque operum gratia, etiam si per sæculares, permittuntur.

Generaliter ab Ecclesijs procul abesse debent profana, saltationes, musicæ, quæ lasciuiam nescio quam præseferunt, & melodiam quandam theatralem exhibent, detestatur Concilium Tridentinum, cuius vna auctoritas omnium instar erit. *Ab Ecclesijs musicas eas, vbi siue organo, siue cantu lasciuum, & impurum aliquid miscetur, item sæculares omnes actiones, vana, atque adeò profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceantur, vt Domus Dei verè Domus orationis esse videatur, & dici possit.* (*Sess. 22. in decret. de obser. & vit. in celeb. missar.*) De debita sacris locis reuerentia non est cui congeramus auctoritates. Natura ipsa rationalis clamat, conscientia lancinat, animus horret, & tamen surdi fideles Ecclesiarum reuerentiam pessundant, adeò vt incorrigibile, ac planè conclamatum videatur malum, nec nostrum est acriùs insurgere.

Esse videretur planè indubium, an liceat in Ecclesia epulari, & conuiuari, nisi antiquum inter fideles nascentis Ecclesiæ institutum adesset, conuiuia in Ecclesia exercendi, quæ *Agape* dicebantur, ab amore, seu charitate, quæ in ipsis præcipuè exhibebat, vt testatur rituum Ecclesiasticorum condus *Tertullian.* graphicè describens *Cœna nostra de nomine rationem sui ostendit, vocatur enim ἀγάπη id, quod dilectio penes Græcos est. Quotiescumque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumptum; siquidem inopes quoque refrigerio isto iuuamus; nihil vilitatis, nihil immodestiæ.* (*In Apologeti. c. 34.*) Dicerem procedente æuo corruptam hanc conuiuiorum sanctam simplicitatem, quando idem *Tertullian.* in eam inuehitur, at Montani deliramentis ipse corruptus carpit, sed ita, vt morem confirmet, ideò reddemus eius verba. *Apud te* (Psichicos alloquitur) *Agape in Cacabis feruet, fides in Culinis calet, spes in ferculis iacet.* (*De ieiun. c. 17*) Triplicis generis hæ erant Agapes, seu conuiuia, *Nazianzeno* teste. Alia enim fiebant in Nuptijs, eaque connubialia dicta; alia in Martyrum solemnibus, & hæc natalitia appellata; alia demùm in exequijs defunctorum, & hæc funebria nuncupata. *Clemens Romanus. Qui in exequijs defunctorum ad conuiuium funebre inuitati estis ordine, & timore Dei epulamini, vt possitis preces pro de-* (*Constit. Apost. lib. 8. c. 44.*)

Principibus mererentur, ne quis eos audeat abstrahere. Ex quo Carthaginiensis Concilij decreto arguere quispiam contendit, sęcularis principis adeò esse de immunitate Ecclesiastica statuere, vt hanc ipsam facultatem agnouerint, & Africani Patres, & ad Imperatorem, non ad alium recurrendum censuerit; At legis conditæ supra reddita historia veritatem detegit, ac necessitatem recursus, non legitimam auctoritatem euincit; hucque spectare censuit *Baron. l.34.c.Theod. de Episcop. & Cler.* qua ità cautum ab *Arcad. & Honor.*

Si Ecclesiæ venerabilis priuilegia cuiusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta commissum quinque librarum auri (sicut etiam prius constitutum est) condemnatione plectatur. Si quid ergo contra Ecclesias, vel Clericos per obreptionem, vel ab hæreticis, vel ab huiuscemodi hominibus fuerit contra leges impetratum huius sanctionis auctoritate damnetur. Spectare ad legationem prædictam Concilij Carthaginiensis colligit *Baron.* ex epigraphe, seu legis inscriptione, quæ est, *idem Sapidiano Vicario Africæ*, occasionemque præbuisse legationi, adeòque & constitutioni factum mascetzilis Africani Ducis Fratris Gildonis, qui anno præcedenti 398. immunitatem Ecclesiasticam violauerat, aliquos ab Ecclesia abstrahendo, quique Diuinam vltionem ideò expertus est. Vtcumque nitatur *Gothofred.* immò non spectare, ex eo præsertim, quod loquatur de priuilegijs, quorum appellatione venire tantum immunitatem asserit à muneribus extraordinarijs, & sordidis, non autem ad Asyli Ecclesiastici rationem, quod priuilegij nomine non veniat, cum Asylum nullum Ecclesiarum commodum contineat, cum tamen si non commodum sensibile, decus certè, & cultum respiciat, qui quodammodò, & quatenùs Ecclesia materialis capax est, priuilegium inuoluit. Præterquamquod non sine re constitutio *Ecclesias, vel Clericos* exprimit, ac condistinguit, vt scilicet salua cuique sua iura respectiuè, seu priuilegia indicet; neque enim immunitatem sacrorum locorum dici priuilegium inconuenit, cum certè sit ius singulare, nec alijs locis commune *Can. priuil. 3. dist.*

3 Demùm constitutionem Arcadij de abrogando Ecclesiarum Asylo reuocatam ab eodem Arcadio post damnatum Eutropium scribit *Sozomen.* quamuis nimis liberalitèr dictum ab eodem *Sozomeno* velit *Gothofred.* attamen dicto celebris, ac probati historici, quàm coniecturis est deferendum. Inducta, & ampliata Ecclesiarum immunitas, vt processu temporis pro casuum, & locorum diuersitate variè agitari cœpit, ità varij successiuè manarunt sacrorum Conciliorum Canones, Sanctorumque Patrum decreta, quæ eandem in dies magis, ac magis confirmarent, eiusque obseruantiam vrgerent. Quæ quidem decreta in rapsodiam suam transtulit *Gratian.* & quæ excurrere, ac referre saltem non pigebit. *Hist. Eccl. lib. 8. c.7.* *Ad eandem l. in fin.*

Primò enim Nicolaus Papa huius nominis Primus excõmunicat, qui statutos Ecclesiæ fines aliquid intra eos extrahendo temerauerit, & est *in Can. sicut antiquitus* 17. *q.* 4. D. Augustinus acriter reprehendit Bonifacium, eique communionem interdicit, quod hominem de Ecclesia rapuisset *Can. miror* 17. *quæst.* 4.

Carolus Magnus in Capitularibus suis. *Reum confugientem ad Ecclesiam nemo abstrahere audeat, neque inde damnare ad pœnam, vel ad mortem, vt honor Dei, & Sanctorum eius conseruet. & est in Can. Reum ead. caus. & quæstione.* *Lib. 5. c. 90.*

Gela-

Gelasius Papa I. excludendum ab ingressu Ecclesiæ decernit illum, qui aliquem de Ecclesia violenter rapuerit, fusus satis est Canon, & habetur in *c. frater* 17. *q.* 4. eiusque Epistola est directa ad varios nonnullos Episcopos, vt ex Epigraphe tex.

Idque ipsum in Episcopos expressè sancitur ab eodem *Gelasio in Can. ad Episcopos, immediatè sequenti*. Qui nec minus & seruis consuluit ad Ecclesiam præ metu Dominorum confugientibus, iussit enim, vt præstita securitate restituantur Dominis *Can. metuentes ead.* 17. *q.* 4. idemque in *Can. vxor sequenti* de obligatis ad ratiocinia cauetur; Pontificum statutis consimilia accedunt Conciliorum decreta. *Ilerdense* enim voluit, vt nullus Clericorum seruum, aut discipulum suum fugientem ad Ecclesiam distrahere audeat, vel flagellare præsumat; Quod si fecerit, donec dignè pœniteat à loco, cui honorem non dedit, segregetur in *c. nullus* 19. *ead.* 12. *q.* 4. *Triburiense*, si quis fugientem seruum suum, vel quem ipse persecutus fuerit de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus quolibet modo Ecclesiæ adhærentibus per vim abstraxerit pro immunitate nongentos solidos Episcopo componat, & ipse publica pœnitentia iudicio Episcopi mulctetur *c. si quis contumax eod. Toletanum* 12. certos limites pro immunitate præscripsit, & ad triginta passus in circuitu cuiuscumq; Ecclesiæ assignauit. *Si quis autem hoc decretum tentauerit violare, & Ecclesiasticæ excommunicationi subiaceat, & seueritatis regiæ feriatur sententia c. diffiniuit ibid.*

Demùm *Concilium Aurelianense I.* constituit, *vt ab Ecclesiæ atrijs, vel domo Episcopi reos abstrahere omninò non liceat, sed nec alteri consignare, nisi ad Euangelia datis Sacramentis de morte, & debilitate, & omni pænarum genere sint securi, ità vt ei, cui reus fuerit criminosus de satisfactione conueniat Can. Id constituimus* 17. *q.* 4.

Quæ quidem Conciliorum decreta varijs temporibus condita fuere, prout processu temporis sacrorum locorum reuerentia ab improbis hominibus temerabatur, quibus occurrendum nouere, vt Ecclesiastica disciplina in hac parte etiam pro Dei cultu spectanda, sarta tecta seruaretur. At verò, quia in progressu noui semper casus emergunt, ideò consultus Innocentius III. à Rege Scotiæ, eidem rescripsit, *iuxta sacrorum statuta Canonum, & traditiones legum ciuilium* distinguendo, an liber homo sit, qui deliquit, an seruus; Si liber, quantumcumque grauia delicta perpetrauerit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam; sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam. Super hoc autem, quod iniquè fecit, est aliàs legitimè puniendus. Excipit subinde tria delinquentium genera, de quibus in *tex.* & est in *c. inter alia de immunitate Eccles.* & quia dubitatio aliquando emerserat, an Ecclesia non consecrata, in qua tamen celebrabantur Diuina Mysteria, immunitate gaudeat? Ideò *Gregor. IX. in c. Ecclesiæ de immunitate Eccles.* non adimi priuilegium immunitatis huiusmodi Ecclesiæ rescripsit. Cui tamen immunitati non adeò fauendum voluit, vt si quis sub spe immunitatis in Ecclesia, vel eius cœmeterio non veretur homicidia, seu mutilationes membrorum committere immunitatis priuilegio gaudere debeat; non enim dignus est priuilegio, qui abutitur priuilegio, *cap. immunitatem sequenti* idque ad hæreticos etiam extendit Ioannes XXII. *in Extrauag.* & dispositionem præfati textus in *cap. immunit.* innouauit Greg. XIV. *in sua Const.* 7.

4 Sunt hæc potiora iura, quæ successiuè circa Ecclesiasticam immunitatem sacrorum locorum prodiere, cuius origine, ac progressu retecto iam inane credimus inquirere, ac disceptare, quo iure hæc sacrorum locorum immunitas sit introducta, cuiusue iuris ea sit; num diuini, num humani; sat fuerit iuxta institutum opinionum dissidium proponere, ac citra exactam disceptationem rem declarare.

Esse meri humani iuris censuit *Pater Suarez* ea potissimum consideratione; aut enim esset à iure diuino naturali, aut positiuo. Non naturali, quia non est per se, & intrinsecè malum hominem delinquentem ab Ecclesia extrahere per vim, cum enim non fiat formali, & directa intentione hæc abstractio in contemptum, vel irreuerentiam loci sacri, ex vi solius operis non est irreuerentia, ac contemptus, & ideò in certis casibus, quibus non est vetitum, hæc ipsa abstractio impunè fieri potest, indeque arguere concludenter licet, quod extrahere fontem de templo non est prohibitum, quia malum, sed malum, quia prohibitum in casibus interdictionis, hocque est verissimum indicium positiui iuris; summaque ratio omnium ea videtur, quia actio huiusmodi extrahendi delinquentem per se iusta est, nec indecens in eo loco, præcipuè si sit necessaria; nec demùm locus ipse ex vi consecrationis suæ habet peculiare ius tuendi ad se, vel in se confugientes, nisi ab aliquo potestatem habente concedatur, & nullum potest ex solo iure naturæ assignari principium, vnde constet illi esse concessum hoc priuilegium. Demùm non est à iure Diuino positiuo, quia aut esset à lege veteri, aut à lege noua, seu lege gratiæ. Non à lege veteri, quia esto, quod fuerit concessum veteri lege legali tabernaculo, attamen non licet extendere de casu ad casum *c. sanè de priuileg.* præcipuè cum ius huiusmodi esset tunc temporis merè cœremoniale, quod reddita lege inutili euanuit, nec vim sibi vindicat in lege noua.

Tandem, quod nec sit à iure diuino positiuo legis gratiæ, facilè euincitur: Cum tale ius nec sit scriptum, nec ab Apostolis, aut Sanctis Patribus traditū; Christus enim Ecclesiæ suæ, non alia tradidit præcepta, quàm fidei, & sacramentorum; nec vlla cœremonialia præscripsit nisi substantiales ritus sacrificij, & Sanctorum sicque cum præcisus non assignaretur fons (vnde hoc priuilegium processerit) iam iuris diuini dici non potest.

At è contra iuris diuini esse placuit *Ioanni Igneo*, & *Anastasio Germon.* vbi; & testatur communiter recipi à sacri iuris Interpretibus; & verissima est sententia; cum præcipua ratio, propter quam locis sacris hæc conceditur immunitas, alia non sit, quàm Dei cultus, & in Diuinam maiestatem reuerentia, quæ tunc planè exhibetur, cum reus homo securus redditur dum confugit ad Ecclesiam, ac in ea moratur, vt inde extrahi non debeat; vnde quo iure Deo reuerentia debetur, eodem & sacris locis immunitas; præcipuè cum non adeò facilè possit assignari discriminis, & differentiæ ratio, propter quam Clericorum personæ iure Diuino sint exemptæ, loca verò non item; Verùm Clericos esse exemptos diuino iure ostendemus loco suo; vt cumque enim *D. Thomas* dicat Clericos esse exemptos ex priuilegio Principum sæcularium, statim explicat, quod id æquitatem naturalem habeat, & sic quod sint exempti etiam iure diuino naturali, seù positiuo iure, Diuino naturali dictante; quale dictamen in asyli iure excludere non possumus, quandò tot prostant eiusdem æquitatis vestigia iàm su-

Ad l.1. in pr. ff. ad Syllan. De sacr. immunit c. 16.

C.13. Ad Roman. lec.1.

ſupra à nobis recenſita. Et quamuis in Euangelica lege, hæc immunitas non legatur, & ideò nec iuris diuini poſitiua eſſe dici poſſe videatur, attamèn ſat eſt, quod in veteri lege à Deo tradita ea fuerit agnita, dum ipſa cautum, vt ab altari nullus ad punitionem criminis abſtrahi poſſit, & licèt veteris legis obſeruatio, & auctoritas per aduentum Chriſti, & Euangelij promulgationem expirauerit, vt inquit *Apoſtolus*, attamèn ceſſarunt quidem ceremonialia, & Iudicialia, vt moralia non item; at verò lex de immunitate templi iudicialis quidem non eſt, at nec ceremonialis, moralis verò vtique, ideò ceſſare non debuit, vndè non excluſa expreſsè in lege noua, & aſſiduè ſeruata repetita intelligitur; & eſto quidem, quod non ſit iuris Diuini poſitiui, at erit iuris Diuini naturalis quandoquidem ratio, & æquitas naturalis, naturæque lumen dictat reuerentiam hanc ſacris locis habendam, & diuino cultui dicatis eo modo planè, quo Clerici exempti à Magiſtratuum ſæcularium poteſtate ſunt priuilegijs quidem Principum (qua de re infrà ex profeſſo, & exactè tractabimus) at quia hæc exemptio rationi omninò eſt conformis, & æquitatem naturalem inuiolauit, indè eſt, quod exempti iure diuino naturali dicuntur, vt obſeruat *D.Thom.* Idemq; appoſitè dici poteſt de Sacrorum locorum immunitate, vt cum ratio naturalis, Diuinumque lumen homini inſitum eam omnibus cuiuſcumque religionis fecerit communem, iam à iure Diuino naturali profectam ſuffragante humano iure poſitiuo aſſerere poſſumus, & meritò *Sac.Conc. Trid.Seſſ.* 25. *de reformat.cap.*20.determinauit hanc Eccleſiam, & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus conſtitutam fuiſſe.

Ad hebræos c.7

C.13. ep. ad Rom. lect.1.

Neque admittimus non eſſe per ſe, & intrinſecè malum hominem per vim à loco ſacro abſtrahere, hoc enim nunquam, nec vllo caſu liceret. Vnde non poſſit dici immunitas à iure Diuino naturali, nam ſtare poteſt, vt quid ſit per ſe, & intrinſecè malum, & tamen aliquo caſu licitum, nam ex doctrina *D.Thomę* ſunt aliquæ actiones humanæ, quæ deformitatem habent inſeparabiliter adnexam, & nullo modo poſſunt honeſtari, vt adulterium, fornicatio; aliæ verò ſunt actiones, quæ continent quidem deformitatem, aut inordinationem per ſe, attamen periſtaſes, & circumſtantiæ ſuperuenire poſſunt, quæ actionem ipſam honeſtent. Exemplum dabimus in homicidio, quod quidem eſt per ſe, & intrinſecè malum, idemque Decalogi præcepto vetitum. *Non occides*. Et tamen, ſi fiat homicidium, aut à priuato homine ad néceſſariam ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ Tutellæ, aut à publica manu, & auctoritate licitum eſt, nec occidenti imputatur, adeòque nec malum. Idem ergo, & de ſacrorum immunitate ſentiendum. Extrahere enim reum ab Eccleſia abſolutè malum eſt. Attamen ex adeſſe poſſunt circumſtantiæ, quæ ſuadeant immunitatem, tunc non eſſe iuſtam, & ideò eam non ſeruare non eſt malum. Poteſt igitur eſſe, immunitatem iuris Diuini naturalis, & tamen extrahere reum confugientem eſſe licitum, quià caſus is ſit, qui immunitatem, & eius obſeruantiam non mereatur, quo caſu immunitas non eſt permiſſa; nil itaque impedit. Immunitatem ſacrorum locorum eſſe à iure diuino naturali, & aliquandò licitè, & iuſtè eam non ſeruari. Neque eſt cur obijciatur, & nullibi ſacrarum literarũ, aliquod veſtigium Eccleſiarum immunitatis legi; nam *(ex Auguſtino)* quod ſeruatur in Eccleſia, nec obſeruationis aliquod exhibetur initium, & tamen pari-

Quodlib.9. q. 7. art. 15.

D.Thom.1. 2. q. 1. n. 3. ad 3. D. Auguſtin de Ciuit. Dei lib.1. cap.2.

pariformiter custoditur traditio Ecclesiastica dicenda est, quam Apostoli à Christi Domini ore hauserint, quo casu immunitatem sacrorum à traditione Apostolica expositam iuris Diuini, & positiui asserere possumus. Ac proinde (quodcumque eius adstruamus initium) cum respiciat Dei cultum, ac reuerentiam, quam omninò debitam natura clamat, fauorabile maximè censendum est priuilegium, adeòque ampliandum benigna potiùs interpretatione, quàm restringendum, sed cum eo moderamine, quod æquitas ex prudentia dictat. Neque enim in inuidiam trahenda est Ecclesiastica lenitas, aut scribentium pietas, quasi tuendo, & ampliando priuilegium velint delictis patrocinari, ac Ecclesiam ipsam reddere speluncam latronum, quod Christus ore suo abominatus est; at ita volunt reuerentiam per immunitatem sacris locis saluam, vt non subuertatur iustitia, neque enim omnibus criminibus præbet refugium, sed plura, eaque certa sunt excepta, & in non exceptis immunitatem quidem tuetur sed ita, vt iustitia obtineat, nec Ecclesia vnquam in necem, & sanguinem consentiat. Ideò circa immunitatem generaliter hucusq; versati iam ad singularia descendamus. Videmusque primò quænam sint loca, quæ immunitate gaudeant, secundò quænam personæ, & pro quibus delictis, quænamque censeantur excepta; & tandem quid circa abstractionem ipsam à sacro loco, quo casu Reus immunitate non gaudeat, faciendũ, si quid sese obtulerit considerandum expendemus.

De Locis, quæ immunitate gaudeant.

§. II.

1 *Quibus legibus locorum immunitas iudicanda.*
2 *An Ecclesia non consecrata gaudeat; quid de interdicta, polluta, diruta.*
3 *Quid de Cœmeterio, atrio, foribus.*
4 *Quid de Hospitali, Oratorio, Sacerdote Eucharistiam gestante.*
5 *An de solo ambitu parietibus conclusо immunitas intelligatur.*
6 *Quid de Palatio Episcopi, & Cardinalium.*
7 *De Monasterijs, & Religiosorum domibus, de constitutione Greg. XIV. relatiuè.*
8 *De illicitis fieri in Ecclesia vetitis.*

1 Ractationem hanc aggressuri præmittemus in materia, & tractatu immunitatis Ecclesiarum rem totam decidendam esse, etiam apud Iudices sæculares, per iuris Pontificij decreta, & statuta potiùs, quam per iuris ciuilis sanctiones, respicit enim hæc materia reuerentiam, & cultum locis sacris debitum, quorum tutela ad Pontifices, & Ecclesiæ Prælatos pertinet, & ideò eorum leges profanis constitutionibus præferendæ sunt, prout cumulatis scribentium auctoritatibus firmat, vbi supra *Couar.* quorum opinio (inquit) communis est, ac omninò tenenda contra dissentientes, quos ibidem regerit. *Sarpio c. 4. in pr.*

2 Posito igitur tanquam extra omne dubium, quod Ecclesia vtpote locus Diuino cultui addictus immunitate gaudeat, hoc ipsum ita interpretabimur, vt intelligamus non solùm de Ecclesia, quæ sit consecrata, sed & de illa, quæ consecrata non sit *c. Eccles. de immunit. Eccles.* & quamuis *Glos.* ibidem sentiat, id demùm obtinere, quatenus in ea Diuina officia iam celebrentur; attamen communis scribentium consensus demùm euicit, Ecclesiam Episcopi auctoritate erectam gaudere nihilominus priuilegio, quamuis non consecratam,

nec

nec in ea fuerint celebrata Diuina Officia, vt post alios *Anastas. Germon.* vtcumque *Couar.* consuetudinem hac in re maximè attendendam censeat, & cauendum attentè moneat, ne hoc æuo Canones extendamus, vt perditi homines à criminibus deterreantur, in quæ facilè corruunt freti sacrorum locorum immunitate, quæ fuit causa, vt Prælati in aliquibus Vrbibus immunitatem admittant pro ijs Ecclesijs tantum, in quibus ad publicam venerationem Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum asseruatur assiduè. Laudandus sanè in crimina zelus, non tamen probanda opinio vtpote contraria decretis Sacræ Congregationis Immunitatis.

De Sacr. immun. lib. 3. c. 16 nu. 22. in fin. Barbos. iur. Eccl. lib. 2. c. 3 n. 59. Vbi sup.

Qua eadem interpretatione fiet, vt etiam si Ecclesia sit interdicta, nihilominus immunitatis prærogatiua gaudeat, vt ad *d. c. Ecclesiæ de immunit. Eccles.* notant communiter scribentes, alijque ad praxim de materia tractantes quos congerit latissimè *Barbos.* qui cum *Suarez* ampliat ad Ecclesiam licèt pollutam, immò & dirutam, ac destructam etiam sine auctoritate Superioris, dum tamen spes refectionis adsit, cum *Clar. Farinacc. & alijs.*

D. lib. 2. c. 3. n. 60. Lib. 3. c. 9 num. 6.

3 Neq; soli Ecclesiæ conceditur hoc immunitatis priuilegium, sed & Cœmeterio, siue Ecclesiæ proximo, & adhærenti, siuè disiuncto, & ab ea distante, dum tamen auctoritate Episcopi sit definitum, & sacratum, *c. cum Ecclesia de immunit. Eccles.* nàm vt rectissimè considerauit *Anast. Germon.* Cœmeteria consecrantur ità, vt religiosa sint, non solùm per humani cadaueris illationem, sed, & per propriam, & peculiarem consecrationem, & rituum: *C. vn. de consecr. Eccles. vel altar. in 6.* vnde interdicta Ecclesia, & Cœmeterium interdictum censetur, *c. si Ciuitas 17. de sent. excomm. lib. 6.* ac proindè pari cultus, ac venerationis dote gaudere debet; idemque censendum de atrio, seù porticu Ecclesiæ contiguo, & adhærente, *c. si quis contumax. 17. q. 4.* & approbant *Menoch. & Farinac.* intelligentes de pòrticu Ecclesiæ priuato quæ proptèr proximitatem pars ipsius Ecclesiæ censetur, nec minùs de foribus, & ianuis Ecclesiæ, si saltem manibus tangantur, quo casu sint clausæ, vt à Sacr. Congregatione decisum testatur *Farinac.* De hospitali dubitatum, & immunitate gaudere sentiunt Auctores quam plures apud *Barbosa*, dum tamen auctoritate Episcopi sit erectum; idemque de Oratorio publico sentiunt eadem auctoritate constructo, *Host. Io. And. Ancharan. Butr.*

S. fin. q. 30. vers. manus dubium n. 6 Tract. de immun. n. 169.

De arbit. iud. cas. 95. n. 110. Farinac. nu. 168.

Vbi sup. n. 180

Vbi sup. n. 67.

Ad cap. inter alia de immunit. Eccles.

4 De Hospitali congruit per apposite Leonis, & Anthemij Imperatorũ constitutio, *in l. omnia priuilegia c. de Episc. & Cler.* quâ indultum, vt omnia priuilegia, quæ competunt Ecclesijs, hospitalibus etiam communicata intelligantur; de oratorijs verò adimit omne dubium, quod auctoritate Episcopi sint constructa, quià hæc ratio facit, quo minùs valeant ad pristinos vsus reuocari; cum enim locus auctoritate publica, & legitima sit ad Diuinum cultum translatus, non potest pro libito ad alium vsum transferri, *l. 1. §. quod autem ff. de rerum diuis.* quæ fuit causa, vt plerique censuerint, Oratorium immunitate non gaudere, quod tamèn non de Oratoria publico accipimus, sed de priuato in palatio priuati viri destinato, idque decreuisse Sac. Congregationem Negocijs Episcoporum, & Regularium præpositam testatur *Barbos.* Piè vix dubitari posse credimus, num Sacerdos Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum gestans immunitate gaudent; cum enim concessum sacris locis priuilegium in maiestatis Diuinæ reuerentiam sit statutum, quantò maior exhibenda Deo ipsi sub Speciebus Sacramen-

Vbi sup. n. 68.

mentalibus verè, & realitèr latenti; vulgatum enim, ac planè naturale est axioma, propter quod vnumquodque tale,& illud magis *auth. multò magis c. de sacros. Eccles.* neque enim literæ legis est adeò inhærendum, vt deseratur ratio,quam esse animam legis, inquit *Ias. ad l. quod dictum ff. de pac.* & ideò tanti non est censendum, quod cum immunitas sit tota à positiua lege, lex tamen de Sacerdote gestante Eucharistiam non loquatur,quæ ratio dubium reddidit *Couar.* vtcumque fateatur, ac præmittat maiorem deberi reuerentiam Eucharistiæ,quàm templis. Ratio enim iam euidens est,vt vel Ethnicis ipsis innotuerit, quando auctore *Plutarcho*, Romani probauere,vt si ducto ad supplicium fortè, & non studio Virgo Vestalis occurreret, liberaretur in Numinis reuerentiam ab imminente sibi pœna.

5 Cum fauorabilis sit hæc Ecclesiarum immunitas; dubitatum ideò aliquandò fuit,an huiusmodi priuilegium solo parietum Ecclesiæ ambitu contineretur,an verò ad aliquod spatium exterius porrigeretur, & ex Nicolai Papæ decreto obtinuit, vt quòad Ecclesiam matricem spatium quadraginta passuum attenderetur extra Ecclesiam; at verò quòad alias triginta *c. sicut antiquitùs 17. q. 4. c. quisquis c. definiuit ad.* per matricem Ecclesiam intelligimus Ecclesiam maiorem illam nempe, in qua administrantur Sacramenta, & præcipuè baptismus, quæ sic nuncupatur ad differentiam sacellorum, seu Capellarum, & ideò Toletano Concilio cautum in *c. plures 54. 16. q. 1.* ne plures essent Ecclesiæ baptismales *in vna terminatione*, ait Concilium, *sed vna tantum cum suis Capellis*, quod tamen non esse vsu receptum testatur *Ignetus*,& licet *Archid.* senserit, Ecclesias intra muros ciuitatum constructas non gaudere immunitate intra præfinitum tot passuum numerum, quod quidem ad consuetudinem maximè accedit, hoc tamen venit accipiendum de Ecclesijs intra castellorum muros constructis *d. c. quisquis 21. 17. q. 4.* intra exiguum siquidem ambitum nimis exorbitans esset immunitas, cum sic fauendum Ecclesiæ sit priuilegio, vt delictorum facilitati via non aperiatur. De passus autem mensura, seu quantitate exactè, & eruditè *Couar.* *D. c. 20. n. 5. lib. 2 var.*

6 Indeque inferre licèt opportunè, num palatium Episcopi immunitate Ecclesiastica fruatur, si enim intra 40. passus ab Ecclesia contineatur non ambigimus,quin gaudeat,siquidem Clericorum domus intra 40. passus posita sit reus ab ea extrahi non potest *d. c. definiuit 17. q. 4.* & ideò quæstio redigi eò videtur, vbi palatium Episcopi extra 40. passus positum sit, vel vbi consuetudo spatium quadraginta passuum non seruetur, & magis communis opinio immunitatem ei largitur vbicumque positum sit, pròvt cumulata interpretum manu sentit *Germon.* & ante eum *Couar. ex d. c. id constituimus 17. q. 4.* *d. c. 16. n. 46. ubi supra s.* posthabita *Hugon.* opinione, quam refert *Card. à Turrecrem.* vt scilicet si in palatio Episcopi adsit Capella immunitatem habeat,etiam si extra limites quadraginta passuum, non item si Capellam non habeat; nam cum Concilium Aurelianense I. *in d. c. id constituimus* generaliter, & indistinctè priuilegium palatio Episcopi indulgeat, & indistinctè accipi debet, quandoquidem si attendatur Capella iam immunitas non palatio,sed Capellæ censebitur concessa. Vbicumque igitur fuerit palatium Episcopi confugiens ad ipsum tutus erit,nec extrahi inde poterit,quod si duo habuerit vnum intra limites, aliud verò extra, alterum, in quo habitat, gaudebit, & non vtrumque *arg. tex.* *Ad d. c. id constituimus in princ.*

in

in l. quod ait lex in fine princ. ff. ad l. Iul. de adult, sed si Pater (ait ibi *Vlp.*) *alibi habitet, habeat autem, & aliam domum, in qua non habitet, deprehensam illo filiam, vbi non habitat occidere non poterit*. Ad rem aptissimè.

Cardinalium domus, seu palatium, in quo adsit Oratorium, vbi Diuina celebrentur gaudere Ecclesiastica immunitate asserunt *Clar. Tusc. Farinac.* & alij plures apud *Barbos.* temperantes tamen, vt non obtineat assertio in Vrbe Roma, ne delinquentibus ob palatiorum huiusmodi frequentiam facilis ad delinquendum aditus referetur, id enim publici boni ratio non patitur.

§. fin. q. 30. vers. vsque adde. de immunit. eccl. 9. n. 12. de immunit. n. 274 num. 71.

7 Monasteria, & Religiosorum domus, siue Regularium, siue sæcularium hoc immunitatis non destituuntur priuilegio, vt post alios à se citatos tradit
Num. 72 *Barbos.* per Monasterium intelligens ad hunc effectum non solùm Ecclesiam in qua Diuina peraguntur, sed & totum habitationis ambitum, qui vno clauditur ostio, quamuis quòad alia loca, quæ interiacent dubitet, & circa ea potissi-
Num. 73 mum erit attendenda consuetudo; sicut controuerti solet an domus, quas Monachi habent recreationis gratia, seu hospitalitatis exercendæ immunitate fruantur, non enim immunitas indistinctè conceditur domibus regularium, vt huiusmodi sunt, sed quatenus in ipsis vita regularis obseruetur. His addenda est nouissima constitutio *Greg. XIV. Sum. Pontif.* qui cum perturbatio in vsu, & praxi huius priuilegij processu temporis exorta esset, omnia disposuit, ac elucidauit, & quid seruandum tam circa loca, quàm circa personas stabili decreto muniuit.

Const. 7. Bull. t. 2.

Ex singularibus autem iam supra definitis refellitur eorum sententia, qui immunitatem angustare studentes, quasi gratiam sæcularium Principum aucupantes sola ea loca immunitatis priuilegio comprehensa asserunt, quæ expressè lege, seu canone continentur, si quæ autem sint alia, ea non legitima aliaqua auctoritate, sed interpretum cerebrinis placitis comprehendi; & ideò Ecclesiam, quæ verè Ecclesia sit, ad priuilegium admittunt, & 30. aut 40. passus extrà eam, si quæ verò alia sint loca, non item; non Oratorium licèt sacra in eo fiant, non Cœmeteria, non Hospitalia, non religiosorum domus; non demùm palatium Episcopi, non fores Ecclesiæ quantumuis quis eas arripiat; aut teneat; esto enim, quod canones, de ijs explicitè non loquantur, at mens, & intentio eorundem canonum dissimulari non potest; quam secuti interpretes ex identitate rationis ampliarunt, vbicumque enim sacra fiunt ex peculiari destinatione, iam adest diuinus cultus, & ideò præstanda meritò reuerentia venit, à qua tota hæc immunitatis prærogatiua procedit; & ne quid minimum dubij remaneret, consuluit Gregorij XIV. *Constitutio super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesijs. Monasterijs, sacellis, domibus regularibus, & secularibus, locisue sacris, aut religiosis*; Quæ sanè singularis enumeratio scribentium interpretationem roborat, nec finit imputari in merum interpretum placitum facta ab ipsis iusta, ac rationabilis extensio; Palatio Episcopi immunitatem asserit commendatus adeò ab arctantibus Episcopus *Couarruu.* sed commendatus, ac citatus in eo, quod restringendam potiùs admonet immunitatem, ne inde facinorosi homines ad delicta incitentur, nec enim sine Canonis auctoritate palatio Episcopi fauet, & est in *Can. id constituimus 17. q. 4.* iam supra à nobis citato. Rident ijdem, quod apprehendens, ac tenens fores, seu ostium Ecclesiæ debeat censeri immunitate tutus, cum qui hæret parieti Ecclesiæ, aut te-

Vbi sup. d. const. 7. §. 2.

cto inſidiet neutiquam ſit ſecurus, æquè enim iſti, ac qui tenet fores extrà Eccleſiam ſunt; at nemo eſt, qui diſcrimen facilè non videat; qui enim fores Eccleſiæ tenet, vt ingrediatur, iam vt ingreſſus haberi debet, non tam in ſui fauorem, quàm Eccleſiæ, in cuius gratiam, & honorem immunitas eſt impertitia; at verò, qui tecto inſidiet, aut parietibus hæret ingreſſum ſperare non poteſt, nec proximus dici valet, vt ingrediatur, cum immò potiùs parietes, & tectum excludant, & arceant, vndè nulla ſpes ingreſſus adeſt; ideoque nec immunitatem ſperare debet, niſi quatenus ſe intrà legitimum ſpatium triginta, aut quadraginta pedum tutum prætendat, ad hæc, quæ fortaſsè leuiora graui lectori videbuntur; proferenda compulit leuiſſimum exemplum à parietibus, tecto deſumptum, quod immunitatem extenuans attulit Neotericus auctor; quamquam controuerſia etiam ſit opinio, an parieti Eccleſiæ adhærens, ſeù tecto inſidens gaudeat nec ne immunitate. Immunitati loci hucuſq; tractatæ proximè accedit, & illa, quæ illicita in Eccleſia fieri prohibentur; & de hac meritò adnectemus ſubindè ad perſonas, quæ immunitate gaudeant recta ſerie tranſituri.

8 Eccleſiam igitur tanquam Dei do-
1. mum, decet ſanctitudo, idque Deus ipſe conteſtatus eſt, non Prophetarum ore, ſed facto Vnigeniti filij ſui in carne,
2. qui de templo eiecit profana in eo exercentes; ac proinde immunis ſacer locus ab illicitis huiuſmodi eſſe debet, in quo ſacra ſolummodò fas eſt, ac diuina tractari.

Et ideò primùm negotia ſæcularia ab Eccleſiæ ambitu eliminari debent, nec in Eccleſia tractari, placita in ea fieri non debent, non contractus, qui negotiorum ſæcularium nomine veniunt; negotia per ſe licita ſacer locus facit illicita, vnde, & negotiatores Chriſtus Dominus eiecit de templo; vix eſt enim, vt negotium, ac mercimonium geratur, & ſimul integritas vigeat; *Negotiatores illi abominabiles exiſtimantur* (inquit *Caſsiodor.*) *qui iuſtitiam Dei minimè conſiderantes per immoderatum pecuniæ ambitum polluunt merces ſuas plus periurijs onerandа, quàm pretijs. Tales eiecit Dominus de templo, dicens nolite facere Domum Patris mei, Domum negotiationis. Quid eſt aliud negotium, niſi quę poſſunt viliùs comparari cariùs velle diſtrahere?* *In Pſ. 70. verſ. quoniam.*

Connaturalem contractui fraudem aliqualem, ac deceptionem agnouit *Vlp.* ideoque *in l. in cauſæ §. item Pomponius ff. de minor.* inquit; *idem Pomponius ait in pretio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahentibus ſe circumuenire.* Ab Eccleſia autē & Dei oculis non ſolum malum, ſed, & quælibet vmbra, ac ſuſpiciò mali arceri meritò debet; pari ratione ſæculare iudicium, etiam ſi ſit mere ciuile, in Eccleſia fieri non debet; *c. 1. de immunit. Eccleſ.* & ideò vel citatio, vt pote immediate præparatoria iudicij, in Eccleſia fieri nequit, & multò minùs ſententia, quæ eſt terminus totius iudicij, ac veluti præparatum à iudice ibidem ferri poteſt; *c. decet §. fin. de immunit. Eccleſ. in 6.* adeò, vt lata ſit nulla provt decernit ibidem Summus Pontifex.

Multò longe minùs ſententia ſanguinis in Eccleſia ferri poteſt, & eam ferens iudex excommunicatur, *c. cum Eccleſia: de immunit. Eccleſ.* quod ſi forte in cauſa voluntariæ iuriſdictionis ſententia, vel à iudice laico ferretur, vt eſſet interpoſitio auctoritatis in actu aliquo legitimo, amicabilis compoſitio, aut ſimile quidpiam, vtique ſuſtineretur vt notauit *Panorm.* ſecus ſi iuriſdi- *Ad c. cum Eccleſ. de immunit. Eccleſ.*

risdictio esset contentiosa, actus enim huiusmodi, qui sine fori strepitu fieri nequeunt in Ecclesia omninò prohibentur, *c. qua fronte in princ.de appel-lat. d.c.decet de immunit. Eccles. in 6. cessent fori cuiuscumque tumultus*, ait ibi *Text.*

Et ideò si quæratur de actuum gestorum in Ecclesia validitate, segregandi sunt actus in Ecclesia gesti, sæculares, iudiciales, & extraiudiciales, ab Ecclesiasticis tantùm. Sęculares iudiciales in Ecclesia gesti nullius sunt momenti, sic statuente, *text. in d.c.decet §.Ordinarij de immunit. Eccl.in 6. communi careant robore firmitatis*, dicitur ibi; soli enim iudiciales processus ibidem annullantur, quæ ratio est, vt actus extraiudiciales, quamuis sæculares subsistant, cum de ijs non loquatur *Tex*; qui vt pote pœnalis extensionem non admittit, *c. in pęnis c. Odia.de reg. iur. in 6.* Vnde contractus, cum sint extraiudiciales, celebrati in Ecclesia subsistunt, sicut, & actus iudiciales Ecclesiastici, quàmuis sint contentiosi, sat enim est, si sint Ecclesiastici, vt geri in Ecclesia possint; & vtcumque in Ecclesia prohibeantur conclamationes, seditiones, & Vniuersitatum Conuentus, qui sine tumultu celebrari non consueuerunt, *d. c. decet*; attamen si hæc ipsa fiant pietatis intuitu, piorumque operum gratia, etiam si per sæculares, permittuntur.

Generaliter ab Ecclesijs procul abesse debent profana, saltationes, musicæ, quæ lasciuiam nescio quam præseferunt, & melodiam quandam theatralem exhibent, detestatur Concilium Tridentinum, cuius vna auctoritas omnium instar erit. *Ab Ecclesijs musicas eas, vbi siue organo, siue cantu lasciuum, & impurum aliquid miscetur, item sæculares omnes actiones, vana, atque adeò profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceantur, vt Domus Dei verè Domus orationis esse videatur, & dici possit.* De debita sacris locis reuerentia non est cui congeramus auctoritates. Natura ipsa rationalis clamat, conscientia lancinat, animus horret, & tamen surdi fideles Ecclesiarum reuerentiam pessundant, adeò vt incorrigibile, ac planè conclamatum videatur malum, nec nostrum est acriùs insurgere.

Sess.22.in decret.de obs. & vit. in celeb. missar.

Esse videretur planè indubium, an liceat in Ecclesia epulari, & conuiuari, nisi antiquum inter fideles nascentis Ecclesiæ institutum adesset, conuiuia in Ecclesia exercendi, quæ *Agape* dicebantur, ab amore, seu charitate, quæ in ipsis præcipuè exhibebat, vt testatur rituum Ecclesiasticorum condus *Tertullian.* graphicè describens *Cœna nostra de nomine rationem sui ostendit, vocatur enim ἀγάπη id, quod dilectio penes Græcos est. Quotiescumque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumptum; siquidem inopes quoque refrigerio isto iuuamus; nihil vilitatis, nihil immodestiæ.* Diceremus procedente æuo corruptam hanc conuiuiorum sanctam simplicitatem, quando idem *Tertullian.* in eam inuehitur, at Montani deliramentis ipse corruptus carpit, sed ita, vt morem confirmet, ideò reddemus eius verba. *Apud te* (Psichicos alloquitur) *Agape in Cacabis feruet, fides in Culinis calet, spes in ferculis iacet.* Triplicis generis hæ erant Agapes, seu conuiuia, *Nazianzeno* teste. Alia enim fiebant in Nuptijs, eaque connubialia dicta; alia in Martyrum solemnibus, & hæc natalitia appellata; alia demùm in exequijs defunctorum, & hæc funebria nuncupata. *Clemens Romanus. Qui in exequijs defunctorum ad conuiuium funebre inuitati estis ordine, & timore Dei epulamini, vt possitis preces pro de-*

In Apologeti. c. 34.

De ieiun.c.17

Constit. Apost. lib.8.c.44.

defunctis adhibere Deo. Deferuescente tandem Charitate, qua Agapes maximè constabant, ac feruebant, in nimiam libertatem dissolutæ interdictæ fuere Conciliorum Canonibus, & Sanctorum Patrum decretis, *Laodiceno Concilio*, *Carthaginiensi III*. *Constantinopolitano VI*. quibus inhærentes prohibuere SS. Patres, *Ambrosius*, *Augustinus*, indeque factum (ad rem) vt absolutè loquendo illicita censeantur conuiuia in Ecclesia, ac proinde rectissimè supradictum, conuiuia, & epulas non esse in ipsa Ecclesia faciendas, nisi ex causa aliqua rationabili, tuncque in angulo eiusdem Ecclesiæ, & modestè. Quæ ratio Agapes ab Ecclesia proscripsit, eadem & vigilias extinxit; nocte enim præcedente solemnitatem Martyris, aut alterius Sancti vigilabant fideles ad eius sepulchrum in eiusdem honorem totam noctem in hymnis, psalmis, & canticis transigentes, easq; vigilias, *nocturnas conuocationes* appellauit *Tertull*. & quia processu temporis res plena periculis visa est, ideò commutatæ sunt Vigiliæ in ieiunium diei antecedentis festum, & mos vigilandi in Ecclesia ad Martyrum sepulchra sublatus, quodque innocentia æui introduxit, & fouit, corruptio, & procacia deteuit; neque einm de proculcato templorum cultu dolendum hic nobis impensiùs.

Nefas olim fuit defunctorum cadauera in Ecclesia tumulare, quale etiam institutum præcessit apud Ethnicos veteres, qui nedum in templis, sed nec in Vrbe sepelliebant. Verùm de sepulchris, & sepulchrorum iure agemus infra loco suo, & Cap. proprio. Interim hoc certum, quod cadauera non in Ecclesia, sed in atrio, porticu, aut exhedris Ecclesiæ *c. præcipiend*. 13. *q*. 2. condebantur, sicut nec propè altare vbi Corpus, & Sanguis D. N. Iesu Christi conficitur *d. Can. præcipiendum*. Permittebatur singulari iure, Episcopis, Abatibus, Presbyteris, & fidelibus laicis *c. nullus* 13. *q*. 2. ex Concilio Moguntino, ibi per fideles laicos plerique intelligunt laicos miracula patrantes, alij verò laicos in dignitate constitutos, sed demùm inuidiosa hæc differentia sublata remansit, solis enim exceptis excommunicatis, interdictis, infidelibus, & notorijs peccatoribus reliqui omnes in Ecclesia sepelliuntur; sublato per Constitutionem B. Pij V. eo more, & nobiliores ornatis loculis sublimes in Ecclesia collocarentur, quem morem expunxit iubens, vt omnia sepulchra huiusmodi deijciantur, & ossa sub terram condannantur, quod si fortè excommunicatorum, aut infidelium corpora humata in Ecclesia fuerint, tanquam polluta reconcilliatur, sicut, & ob certa crimina in ea contracta.

Ab ingressu etiam arceantur Ecclesiæ solemnitèr ad tempus pœnitentes, & notoriè criminosi, *c. in cap*. 15. *dist*. & præsertim sacrilegi quādiù sunt contumaces *c. qui iubente* 11. *q*. 3. sicut & mulieres non velato capite ingredi Ecclesiā prohibentur, *c. pen*. 33. *q*. 5. ex Apost. tradidit *S. Clemens Rom*. *Tertullian*, *Operiri debet facies tàm periculosa, quæ vsque ad Cœlum scandula iaculata est*. Demùm quanta Ecclesijs sit impendenda reuerentia, quæ declinanda, à quibus abstinendum, sub qua pœna latissimè cumulata leguntur in Constit. B. Pij V. edita Kal. April. An. 1566. ad quam remittimus, potiora capita huius localis immunitatis attigisse contenti.

Constit. lib. 1. c. 9 De Virg. vel. c. 3.

De personis, quę immunitate gaudeant vel non.

§. III.

1 *Traditur generalis doctrina* ex cap. inter alia de immunit. Eccles.

2 *Ad*

2 *Ad singulares personas delinquentes descendentur, & latè de homicida assassinio, delinquente in Ecclesia.*
3 *Clerici, & Religiosæ personæ fugientes de manu Episcopi, aut alius superioris immunitate fruantur, nec ne.*
4 *Quid de debitoribus merè ciuilibus.*
5 *De modo extrahendi reos confugientes ad Ecclesiam, & cuius auctoritate.*

IAm ergo ad personas accedamus, quarum intuitu hæc ipsa localis immunitas est indulta, quæue ea gaudeant, vel non gaudeant. Constito enim, quod in Diuini Numinis cultum confugiens ad Ecclesiam non sit indè extrahendus, videndum super est, an id indistinctè de quolibet delinquente obtineat, an verò crimina aliqua veniant excipienda; qui enim priuilegia angustare student tot excipiunt, vt vix sint, qui immunitate gaudeant.

1 Consultus fuit olim Innoc. III. A Rege Scotiæ, siue vt Vaticani Codices legunt Conatiæ, vt post *Germon. not. Gonzal. ab c. inter alia de immunitate Eccles.* de pluribus quæstionibus, & ijs præcipue, quæ Ecclesiasticam immunitatem tangerent, ac personas confugientes respicerent, & quæsito præcipue respondet *in c. inter alia de immunit. Eccles.* Aut igitur, qui confugit ad Ecclesiam liber est, aut seruus, si liber; quantumuis grauia delicta, patrauerit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec ad mortem, aliamue pœnam damnandus, ac Ecclesiæ Rectores, & Clerici sibi obtinere debent vitam, & membra. Si verò sit seruus, si Dominus iureiurando Clericis cauerit de ipso non puniendo, vel inuitus ad seruitium Domini redire compellitur, alioqui poterit Dominus per vim eum vindicare. At quidquid sit de seruis, quorum vsus inter fideles euanuit; certe regula de libero homine, quam statuit Innocentius exceptionem patitur in odiunt scelestorum hominum, quod quidem pressiùs vrget, ac præferendum est Ecclesiæ fauori.

2 Excipiuntur enim publici latrones, grassatores, nocturnæque agrorum depopulatores; viarum obsessores, quique frequentata itinera vi, & insidijs turbant, ac imperuia reddunt, hique non item alij, immunitatis beneficio priuantur, vt ex communi sacri iuris interpretum sententia censuit *Io: Igneus*, & indubiam eodem Pontificio iure testatur *Iul. Clar.* & quamuis iure ciuili Virginum raptores, homicidæ, & adulteri his adiungantur, vt ex *Basilicis* notauit *Germon.* attamen ius ciuile in hac parte à Pontificio fuisse correctum Summistæ consentiunt, hocque ipsum attendendum, vtpote consuetudine firmatum, scribunt *Io: Fab. & Prosp. Fagnan.* De homicida meritò ambigitur, num immunitate se tueri possit, si post delictum ad Ecclesiam confugiat? Dubitandi ansam præbere videtur lex ipsa Diuina, ex qua desumptus *tex. in cap. 1. de homicid. Si quis per industriam* (ait ibi *tex.*) *occiderit proximum suum, vel per insidias, ab altari meo euelles eum, vt moriatur.* Verùm Interpretes segregant homicidam proditorem, quique alium insidiosè occiderit à simplici homicida, illumque asserunt non iuuandum Ecclesiastica immunitate, sed vel inuitum ab Ecclesia extrahendam, vt puniatur, idque communi opinione, & vsu receptum congestis auctoritatibus testatur *Couar.* reiecto *Panorm.* intellectu *ad d. c. 1. de homicid.* de solo Clerico, non item de laico *tex.* accipientis. Proditorium homicidam eum intelligemus, qui occiderit non sibi inimicum, nihilque tale præcauentem, ex quo

Ad l. 1. § subuenitur n. 107 & 117. ff. ad S.C. Syllan.

In prac. crimin. quæst. 30. num. 8. & 9.

De sacror. immunit. lib. 2. c. 16. num. 2.

Ang. verbo immunitas n. 17. Syluest. verb. immunitas 3. in p. g. 9. n. 2. Ad §. hoc tempore num. 2. inst. de his qui sunt sui, vel alien. iuris. Ad cap. inter alia num. 9. Exod. c. 21.

Ad c. 1. de homicida.

d. lib. 2. c. 20. num. 3.

quo nulla subesset præcauendi causa, sed insidiosè *ex Glos. ad c. Clericus 46. dist.* Vnde fit, vt si quis apertum inimicum suum etiam à tergo, & incautum occiderit, proditorius non sit homicida; cogitare enim debuit inimicus, & sibi cauere, quod sensere quamplures, quorum sententiam improbauit *Couar.* ex quo negari non potest, quin huiusmodi homicida per insidiosam industriam occiderit, adeòque proditorius sit. Quid autem si quis sine vlla proditione, consultò tamen, ac deliberatione præuia deferuescente, iam, immò & extincto iræ feruore alium occidat? Et ab Ecclesia abducendum asserunt plurimi apud *Couar.* qui grauiùs puniendum aduertunt delictum ex deliberatione, & consultò patratum, quàm quod ex feruore iracundiæ, & ideò indignum esse Ecclesiastica immunitate, sed negari non potest, quin huiusmodi homicida sit omninò diuersus à proditorio, & ideò diuerso iure censendus vtcumque ob scribentium auctoritatem contrarium seruari notet *Couar.* quod si homicida sit simplex vtcumque spontè, & non fortuitò, sed iniuriosè alium occiderit, non erit per vim abducendus ab Ecclesia; stat enim pro ipso regula Ecclesiasticæ immunitatis, cum inter casus exceptos *in d. c. inter alia*, non connumeretur, nec *in d. c. 1. de homicid.* quidquid in contrarium afferri possit ex *auth. de mand. Princip. §. nec autem homicidis*, cui constitutioni Pontificio iure est derogatum. Hæc tamen Doctorum disceptatio cessare debet post supracitatam Bullam Gregorij XIV. in ordine 7. ass. in qua §. 3. excipiuntur nonnulli casus, in quibus Ecclesiastica immunitas non suffragatur, & respectu homicidij, hæc habentur *qui istè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, eorumue cœmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriè proximum suum occiderint.* Vnde, quatenus non concurrant requisita veri, & proprij homicidij proditorij & non agatur de homicidio commisso in ipsamet Ecclesia, seu Cœmeterio, controuerti amplius non potest quod homicida gaudeat immunitate.

Assassinus immunitate non gaudet, cum huiusmodi crimen vix sit, vt proditoriè non fiat. Assassinum intelligimus, qui pecunia pacta, aut recepta mandato alterius hominem interficit, *c. 1. de homicid. in 6.* crimen execrabile, & vtinam hoc æuo non adeò frequens, in cuius vltionem, & Canones insurgunt. Vnde mandans, & mandatarius omni Ecclesiæ perfugio meritò priuantur. Non diffitemur *Couaruu.* aliquantò pressiùs Assassini nomen accipere, & pro certa natione hominum, qui ad nutum capitis, seu Principis eorum, quemlibet etiam inimicum interficiebant, vnde infert subinde iura de huiusmodi Assassinis loquentia, & pœnam aliquam ipsis infligentia ad alios præter eos non esse extendenda. Verùm communi vsu etiam extra vnius nationis significationem extendi hoc nomen certum est, ac proinde cum crimen hoc à mandante per mandatarium conductum non nisi occultè, & insidiosè ac proditoriè patretur meritò, & assassinio huiusmodi, licèt non adeò proprio nomine, sed proditionem inuoluente immunitatis fauor denegatur, qui idem haud minùs iustè, & ei qui in Ecclesia deliquerit aufertur, vnde aut membrum mutilans occidens, in Ecclesia eius protectionem implorare non potest; *c. de viro, 12. q. 2. c. an sit de appellat. c. quia frustra de vsur.* & demùm apertissimè *tex. in cap. fin. & ibi scribentes de immunit. Eccles.* Indignum enim est Ecclesiam auxilium præbere ei, qui delinquendo iniuriam intulit Ecclesiæ, & eò quidem iustiùs immunitas sic delinquenti

quenti denegatur, quo præsumitur eo animo, & ea spe deliquisse, vt ab Ecclesia defenderetur, & ideò meritò hoc priuilegio censetur indignus, tanquam ansam, & occasionem delinquendi ab ipsa Ecclesia assumens; si tamen probari posset, cum non tali animo, aut intentione deliquisse adhuc ab immunitatis priuilegio arceretur, & non solùm pro delicto, quod præcisè in Ecclesia commisit, sed etiam pro quocumque alio delicto, etiam extra Ecclesiam commisso. Iustè quidem, nam qui Sacrosanctam Ecclesiæ maiestatem delinquendo semel temerauit planè indignus est, vt ad eam imploret confugium *c. ad Episcopos Iunc. c. seq.* 17. *q.* 4. *d. c. fin. de immunit. Ecclesiar.* indignus est enim Ecclesiæ ingressu, qui Ecclesiæ, polluit maiestatem, sed non est omittenda quæstio, quam fusissimè examinat idem Auctor, & quæ frequens in praxi esse possit; num Clerici, & regulares personæ de manu Episcopi, aut suorum superiorum respectiuè ad Ecclesiam confugientes possint se tueri immunitatis priuilegio, vt non valeant inde extrahi.

Nu. 135. *Num.* 3.

3 Dissidium ingens inter auctores spectandum exhibet *Barbosa* distincta vtraque acie, ennumeratisque eorum, votis, ac relatis rationibus. Quæ singula apud eundem poterunt facilè videri.

Panormitan. ergo non gaudere immunitate Clericum sic confugientem censuit, asserens nullum extare textum, qui hac de re constituat; sectatoresque habuit plures, quos congestos vbi supra habeas. A singulis fundamentis regerendis temperabimus solidioribus contenti.

Ad c. inter alia de immunit. Eccl. num. 13.

Ciuilia siquidem iura, & Principum constitutiones de sacrorum immunitate sancientes de laicis solùm loquuntur, cum alioqui de Clericis neutiquam possent statuere. Pontificia verò iura, vtcumque Clericos à laicis non distinguant in hac parte, ità tamen loqui videntur, vt solos laicos respiciant, cum dicant Ecclesiasticos Iudices impetrare debere, ne sic extractos ad mortem condemnent, quod de Ecclesiasticis personis nequit intelligi supposito fori priuilegio, de quo infra; vnde fit, vt Episcopi Clericos, Abates, & alij superiores religiosos in Ecclesijs, & Monasterijs frequenter puniant, & verberent *c. vniuersitatis de sent. excom. c. fin. de regular.* quod nefas esset si ijs suffragaretur immunitas. Immo non in honorem, sed dedecus conuerteretur Ecclesiæ, quasi vellet delicta fouere, & delinquentibus patrocinari, cum enim Clerici frequenter in Ecclesia, vbi maxime conuersantur, delinquant, sicut & Religiosi in claustris, iam impunibilia essent eorum delicta, si immunitate loci, se possent tueri. Eòque minùs id videtur ipsis largiendum, quo sicut personæ præstant rebus, & locis ità longe excellentior est consecratio personæ, quàm illa locorum, quod si personali consecratio Clericum non reddit immunem, nec illa reddet, quæ prouenit ex circumstantia loci *c. vniuersitatis de sent. excomm.*

Oppositam grauissimi auctores sustinent, ex recentioribus præsertim, negantque posse Episcopum, aut alium, Ecclesiasticum Iudicem delinquentes Clericos ab Ecclesia educere. Disposita serie quasi per aciem eos enumerat *Barbos.* Expendens præcipuè, quod Canones, & leges de immunitate Ecclesiarum statuentes generaliter loquuntur, & indistinctè, adeòque generaliter, & indistinctè sunt accipiendæ ità, vt æquè laicos, & Clericos comprehendant *vulg. act. l. de pretio ff. de publician. in rem act.* Ratio siquidem, propter quam immunitas Ecclesijs, & locis sacris

Vbi sup. n. 137.

cris est indulta, vt iam supra vidimus, est Diuini cultus reuerentia, ac maiestatis Diuinæ, cui locus dicatus est, obsequium. Quæ sanè ratio eadem est, siue laicus, siue Clericus extrahatur, immo cum Clericus domi propriæ esse censeatur, dum est in Ecclesia, iam & ipsi tutum, tanquam domus, debet esse refugium *l. nemo de domo ff. de reg. iur.* Neque enim iustitia patitur, vt si Ecclesia immunitatem sacrorum locorum induxit, hac eadem non vtatur in suos, nec in Clericos seruet *Rub. & l. 1. ff. quod quisq. iur.* aliàs enim Clerici longè deterioris essent conditionis, quàm laici, quandoquidem, si cum laici sunt, immunitate gaudent, malè cum ipsis actum videtur, ex quo Clerici fiunt. Extremæ opiniones istæ suspensum, meritò reddunt iudicium, conciliandasque plerique censuerunt, segregantes Clericum, qui iuxta Concilij Tridentini decretum, Clericali priuilegio non gaudeat, ex quo licèt Clericali tonsura insignitus, Ecclesiæ tamen non inseruit, aut non est adscriptus, aut in Seminario non degit, & aut demùm nullum habet beneficium, tunc enim Episcopus eum ab Ecclesia extrahere non potest, cum reputetur, vt laicus, nec deterioris eo debeat esse conditionis. Verùm Sacra Cong. Immunitatis inconcussè tenet contra opinionem Panormitani, quod Episcopus non possit ab Ecclesia extrahere Clericum, ità vt æquè ac laicus gaudeat immunitate quatenus non agatur de aliquo ex casibus exceptuatis, vnde in hac negatiua in decisione indubitanter est residendum.

4 De debitoribus merè ciuilibus ambigitur haud immeritò, num ad Ecclesiam confugientes tuti sint, nec valeant à creditoribus inde vrgeri. Asseruit *Iaf.* arguens à tempore ad locum ex eadem *l.* alijsque iuribus penès *Euerard.* Debitor enim capi potest etiam die feriato in honorem Dei, & eius Sanctorum, vt notauit *Accurs. ad l. fin. c. de fer.* cui subscribunt vetustiorum plerique apud *Germon.* longè melius, qui spectandam consuetudinem volunt, ac pro varia eius obseruantia, variè etiam in largienda debitoribus Ecclesiarum immunitate sentiendum, ità vt gaudeant immunitate vbi vsus id seruat. Sin minus extrahi impunè ab Ecclesia possint; debitores enim quasi in seruitutem quandam rediguntur, vt notauit eruditè *Couar.* serui autem à dominis extrahi inuiti ab Ecclesia ad seruiendum possunt *l. si seruus c. de his, qui ad Eccles. confug.* Adnuit, & constitutio *Theod. Arcad. & Honor. Cæss. in l. 1. c. Theod. de his, qui ad Eccles. confug.* Sunt hæc eius verba. *Publicos debitores si confugiendum ad Ecclesias crediderint, aut illicò extrahi de latebris oportebit, aut pro his ipsos, qui occultare probantur, Episcopos exigi.* Ad eundem *tex.* notauit *Gothofred.* Hæc demum (quibus lata fuit hæc lex, & hoc datum rescriptum) fuisse tempora illa, quibus excrescente in dies Ecclesiastica immunitate, Clerici non iam amplius intercedendo confugientes tuebantur, sed & ad speciem quandam violentiæ procedebant, qua etiam vi adhibita, reos, & debitores à pœnæ discrimine, & iudicio subducere audebant, obuiandum credidere *Cæss. l. 11. & 16. c. Theod. de pœn. l. 31. c. eod.* & circa debitores publicos hac ipsa *l. 1.* qua subditur. *Sciat igitur præcellens authoritas tua neminem debitorum, postbac à Clericis defendendum, aut per eos eius, quem defendendum esse crediderint, debitum esse soluendum.*

De publicis debitoribus loquitur præcisè principum legis, & de iisdem (ne diuertat) finem legis accipias; debitoris enim nomen in constitutionibus simpliciter prolatum de publico accipit

Vbi sup. num. 100

Var. resol. lib. 2. c. 8.

Ad l. 6. C. Theod. de Diu. rescript. ad calcem cod. Theod.

pit probat fusè *Gothofred.* & in *Glossar. Nomico*, quod si id speciale in publico debitore; oppositum in priuato seruandum, ratio omninò dictat, quidquid de consuetudine dicatur, quæ non tanti in hac re, vt aduersus aperta Canonum decreta præscribat; nullibi enim legimus cautum, vt ciuiles debitores immunitate non gaudeant, ac proinde insistendum iuris regulæ, quæ Diuinæ Maiestatis cultui fauens immunitatem generaliter largitur, neque est cur publicos debitores excipias ex supradictis *l. 1. verbis c. Theod.* nec non & *Iustiniani*, ex quo enim huiusmodi constitutiones directè sacris Canonibus aduersantur non sunt attendendæ, vt notauit *Couar.* qui addidit, quod quamuis in Hispania, debitores tradantur creditoribus tanquam serui, attamen illud seruatur, vt ab Ecclesijs extrahi non possint. Nec plaudendum Iasoni arguenti à tempore ad locum, non enim immutabilis est illatio, vbi diuersitas viget; homicidæ enim, & alij criminum rei die feriato capi possunt *l. Prouinciar. c. de fer.* at non item ab Ecclesia extrahi; nisi fortasse *Ias.* opinionem amplecti velimus de improbis decoctoribus illis, qui luxu perdito aliena vorantes mox se subducunt, & nouo fallendi mercimonio locupletantur alienis, ac ad Ecclesiam confugiunt. Extrahi enim hos deceret, tanquam illos, in quos Sanctissimus Pontifex B. Pius V. constitutione sua inuehitur, quosq; seuerissimè damnat, ac proinde Ecclesiastica immunitate videntur indigni. Optandumque esset, quod iste casus adderetur alijs exceptis in supracitata Bulla Gregorij XIV. verùm quousque non emanet super hoc Pontificia Sanctio, recedendum non est à dispositis in dicta Gregoriana, & præcisè quod isti debitores decocti licèt improbi, & fraudolenti gaudeant immunitate latissimè probat *Diana coordinatus part. 9. de immun. resol. 61. 62.*

Auth. de mand. Princ. §. publicor.

Var. lib. 2. c. 21. n. 14.

In Bulla contra fraudul. & dolos. decoct.

Hæc de singularibus, quoad Ecclesiasticam locorum immunitatem; Theoria enim tradita, vt nostri est instituti, casus praxim respicientes ad materiæ tractatores remittimus. Hoc satis, quod enumeratis pluribus casibus, in quibus sacrorum locorum apparet immunitas, euincitur parùm pia opinio, quæ immunitatem vniuersam ad casus paucissimos restringit; sic enumerando illos, qui immunitate non gaudent, vt longè pauciores remaneant, in quibus immunitas ipsa veniat seruanda, quasi odiosa sit materia, & strictiùs tractanda. Esto enim quod crimina odium secum trahant, at Dei cultus, Ecclesiæ decus, & reuerentia fauorem maximum exigunt.

5 Iam nunc modum extrahendi eos, qui priuilegio non iuuantur expendamus de eo enim controuersia non deest, præsertim quanam, seu cuiusnam auctoritate extractio fieri debeat.

Duos casus distinguunt communiter scribentes ex praxi, & re ipsa consurgentes. Primus est cum versamur in ea specie, qua certum sit reum, ac delinquentem non gaudere immunitate, alter verò vbi id ipsum est anceps, ac dubium.

Primo casu, inspecto antiquo iure, tradi debebat reus, recepto tamen à sæculari Iudice iuramento de eo corporaliter non puniendo, prout Ecclesiasticam lenitatem decere videbatur. Et hanc veluti alteram, eamque principalem priuilegij partem agnoscit. *D. Nicol. Ant.* quem in cultus argumentum hic citatum volumus. Constitutum id legimus ex *Capitularibus Caroli Magni in c. Reum 17. 4.* & ex *Aurelianensi Concilio I. in c. id constituimus ibid.* Quæ tamen iuramenti præstandi necessitas consuetudine contraria fuit omninò sublata; fuga enim, seu confugium in Ecclesiam nihil prodesse, aut

De exil. lib. 2. c. 34.

poteſt, aut debet, vbi caſus eſt exceptus, quæ ſanè reſolutio moderamen recipit ex conſtitutione *Greg. XIV.* qua huius iuramenti præſtandi nulla iniungitur neceſſitas, ſed reus liberè, ac perinde ac ſi ad Eccleſiam non confugiſſet venit tradendus; confugium enim in caſibus à iure exceptis nihil reo prodeſſe debet, vt iam diximus.

Verùm ex eiuſdem conſtitutionis tenore hæc ipſa traditio de mandato Epiſcopi, vel eius Vicarij, aut alterius perſonæ Eccleſiaſticæ ad id ſpecialiter deputatæ fieri debet, adhibita tamen prius cognitione ab Epiſcopo, Vicario, aut aliàs deputata perſona, num reus verè crimen exceptum commiſerit, & ideò non poterit Reus extrahi ſine expreſſa Epiſcopi, aut alterius ex ſupradictis licentia, Epiſcopi autem nomine verus, & proprius Epiſcopus intelligitur, non Prælatus alius inferior, vt Abates locorum, regularium Superiores, alijue ſæcularium Eccleſiarum Prælati, vtcumq; Ordinarij, & exempti; & ex eiuſdem vi conſtitutionis quælibet facultas, quæ in certis caſibus extrahendi reum ab Eccleſia propria auctoritate indulget, intelligitur ſublata; & reuocata. Quod ſi fortè caſus contingeret in loco exemppto, & nullius Diœceſis, tunc cognitio ad Epiſcopum viciniorem ſpectaret, & non ad alium, ipſeque ſolus licentiam, & conſenſum extrahendi præſtare deberet.

Si verò (qui eſt hominum zelus) Epiſcopus, Vicarius, aut alius ab eo deputatus licentiam concedere renueret culpabiliter, & reum in caſu à iure excepto Curiæ ſæculari tradere, tunc Iudex ſæcularis poterit auctoritate ſua, ſeruato tamen moderamine, & reuerentiâ Eccleſiæ, quantum fieri poſſit, ſalua, reum ab Eccleſia extrahere, & carceribus Eccleſiæ, non autem Curiæ ſuæ committere, vbi tutò, & ſub cuſtodia etiam, ſi viſum fuerit, eiuſdem Curiæ ſæcularis detineatur, donec per Epiſcopum, aut alium, vt ſupra cognoſcatur, an patratum delictum ſit exceptum, an verò immunitate dignum. Hæc omnia Gregor. conſtitutione ſua, quæ quidem, vtcumque recentior, nihil tamen exorbitat à iure communi, quo attento, probabile admodum eſt, & longe probabilius oppoſita ſententia, etiam ſi recepta conſuetudine munita, vt ſcilicet in caſu excepto reus confugiens ad Eccleſiam, non poſſit inde extrahi ſine expreſſa licentia Epiſcopi, hoc eſt eo inconſulto, id enim æquitas, & honeſtas nedum exigere videtur, ſed & ius ipſum ſupponendo ſtatuere; *Gelaſius* enim *Sum. Pontif.* relatus in *c. frater* 17. *q.* 4. inuehitur in municipes Beneuentanæ Ciuitatis, quod in contumeliam religionis acerba nimis, & plectibili contumacia eò proſiluiſſent, vt Curialem ſuum ad Eccleſiæ ſepta confugientem &c. & hominem in Sanctuarijs conſtitutum (*captata Sacerdotis abſentia*) *reluctantem, reclamantemq; violenter abſtraherent*. Non ſine re Gelaſius circumſtantiam illam *captata Sacerdotis abſentia* ſingulariter ſignat, quaſi aggrauatum crimen indicans ex eo, quod inconſulto Sacerdote, eoque abſente reus fuerit abſtractus; cum eo abſente conſenſus, ſeu licentia nec peti, nec obtineri poſſet.

Adnuunt & omnia illa iura, quæ in traditione rei iuramentum exigebant à laico magiſtratu de reo ipſo non corporaliter plectendo *c. frater c. id conſtituimus c. diffiniuit* 17. *q.* 4. *c. inter alia de immunit. Eccleſ.* neque enim præſtari hoc iuramentum poſſet niſi tradenti, adeòque conſentienti Eccleſiæ, ſiue Epiſcopo. Nec recedunt Imperiales conſtitutiones *aut. ſi quis c. ad l. Iul. de adult. l. pateant c. Theod. de his, qui ad Eccleſ. confug. in fine*. Vbi *Theod. &*

Valen-

Valentin. Cess. sed neque Episcopo inconsulto, nec sine nostra, siue Iudicum in alma Vrbe; vel vbicumque iussione armatum quempiam ab Ecclesijs abstrahi oportebit. Ratione etiam breuiter reddita in paucissima verba. *Ne si multis passim hoc liceat confusio generetur*. Consimilem hac de re Vuisigothorum legem memorat ad eundem Lib. 3. c. 1 tex. *Gothofred.* in ea verba statuentem. *Etiam si contigerit homicidam voluntarium ad Altare Sanctam fortasse confugere, non quidem præsumat eum absque consultu Sacerdotis persecutor eius abstrahere*. Moxque de suo subijcit *Gothofred. Non quasi hi legem dare, aut reniti possint, sed vt consultiùs, & sine tumultu res peragerent*.

Iam igitur & sacra, & profana iura id voluit, vt inconsulto Episcopo in casibus à iure exceptis reus extrahi de loco sacro non possit, nec difficile erit assignare rationem; captura siquidem reorum est actus iurisdictionis, quæ nulla penès sæcularem Magistratum in Ecclesiam, vtpotè de alieno territorio *l. extra territorium ff. de iurisd. omn. Iud. c. 2. de const. in 6.*

De iure asyl. c. 6. Quidquid renitatur nouissimè *Sarp.* arguens subtiliter; ait enim primò; non videri violatam Ecclesiasticam immunitatem, si per vim in ea comprehendatur is, qui eadem immunitate defendi non potest. Cum itaque in grauioribus delictis nemo immunitate gaudere possit. Igitur & à quocumque comprehendatur, Ecclesiastica immunitas illæsa remanet.

Addit, quod præhendendi facultas ab ijs peti debet, qui negare possint. Verùm Iudex Ecclesiasticus hanc facultatem negare non potest, non igitur ab eo petenda; adhuc nemo iudicare potest, quod sibi non est cognoscendum. Iudex verò Ecclesiasticus sæcularium facinora, vt Iudex non cognoscit, ideò nullum efficax decretum hac de re fieri poterit. Vtcumque in hisce sibi admodum placeat auctor re ipsa tamen, & efficaciter facilè diluuntur.

Nam licèt Ecclesia (vt dicitur ratione prima) crimina excepta non protegat, inde tamen non rectè infertur, posse reum extrahi inconsulto Præsule, & sine eius licentia, inciuile enim id, ne dum irrationabile nemo non dixerit; & quamuis Episcopus in casu excepto hanc licentiam negare non possit, petenda nihilominus adhuc est ea ipsa ratione, quam reddit *Imp. in d. l. pateant c. Theod. de his, qui ad Eccles. confug.* ne scilicet fiat confusio, & irreuerentia in Ecclesiam committatur, neque enim est nouum Pontificio iure, vt licentia veniat ab eo petenda, qui negare eam non potest; sic enim in *edicto de regular.* Regularis Prælatus non potest negare subdito licentiam transeundi ad arctiorem religionem; & tamen subditus petere eam tenetur; sic etiam Episcopus negare non potest licentiam regularibus prædicandi in eorum Ecclesia, & tamen tenentur eam petere licèt non obtineant ex nouissimo *Concilij Trid.* decreto. Vnde quamuis Episcopus sæcularium crimina iudicare non possit, non tamen per hoc eo inconsulto reum ab Ecclesia extrahere licet; neque enim si quod ab eo concipiendum est decretum, super crimine, aut persona delinquente illud concipitur, sed super ipso extractionis facto, cum enim Ecclesia sit domus Dei, eiusque custodia Episcopo commissa ab ea quid extrahi sine eius auctoritate, & licentia ratio, aut æquitas non patitur.

A casu, quo sit certum confugam non gaudere immunitate transimus ad casum, quo sit dubium num immunitas competat, & tunc certius est non posse Iudicem sæcularem reum extrahere sine expressa Episcopi licentia, siue eo

eo inconsulto, donec enim constet easum esse exceptum immunitas obtinere debet,& Ecclesia in sui iuris quasi possessione seruari; sic enim ex communi *Decian.* & post eum *Farinac.* Verùm emergit hic difficultas, ad quem scilicet spectet de dubio casu cognoscere? num ad Ecclesiasticum, an verò ad sæcularem Iudicem? Et Neotericus, cui studium ius Asylorum quantum potest extenuare, qua solet auctoritate, pronunciat ex Tripode, communem esse opionem ad sæcularem solummodo Iudicem pertinere omnem de medio tollere dubitationem, ipsumque pariter huius rei cognitorem, & Iudicem esse, ratione id manifestè constare subdit. *Id enim fieri nequit* (sunt eius verba) *absque certa cognitione eorum omnium quæ acciderunt, atque delictum grauiùs, aut leuiùs reddere, culpamque, aut aliqua dignam excusatione, aut enormem, & atrocem facere possunt. Quare quæstiones necessariò habendæ, & omnia diligenter euoluenda, & cognoscenda sunt; longè alienum munus ab Ecclesiastico, cui res spirituales solummodo committuntur.* De communi testantes regerit auctores, & recentissimo vsu in tota Italia. Pulchrè quidem, & ingenuè.

At verò ad Iudicem Ecclesiasticum pertinere dubiæ huius difficultatis solutionem sentiendum est ratione adæquata satis;negari siquidem non potest, quin causa immunitatis sit causa Ecclesiastica, cuius cognitio ad solum Iudicem Ecclesiasticum spectare potest *c. Ecclesia S. Mariæ de constit.* vbi enim agitur de immunitate Ecclesiastica de re agitur, quæ reuerentiam Dei, & Ecclesiæ tangit,indicant iura in *c. ad Episcopos 17. q. 4. in c. fin. de immunit. Eccles. in c. ex parte de verb. signif. l. pateant c. Theod. de his, qui ad Eccl. confug.* quo casu solus Iudex Ecclesiasticus se ingerere potest *c. 2. & ibi not. omnes de Iudic.* nec aduersari censendum, doctrinam vulgatam *Bart. Panorm. & recent.* quæ iam omnium ore iactatur, quod vbi circa rem Ecclesiasticam sola facti quæstio vertitur Iudex sæcularis sit competens, nam dignoscere, an confugiens ad Ecclesiam sit dignus immunitate, nec ne, non tam est quæstio facti, quàm iuris, nam quæstio facti est, an commiserit delictum, nec ne an confugerit, nec ne an verò gaudeat immunitate est meri iuris respicientis, vt dicebamus Dei cultum, ac reuerentiam, & proinde Ecclesiastici Præsulis propria, cuius quidem nulla rationabilis concipi potest,aut debet suspicio, quasi in causa, & re propria sit Iudex ipse futurus, quod merito leges abnuunt *Rub. cod. ne quis in sua causa Iud.* Nam causa huiusmodi communis Ecclesiæ, quàm Episcopi censenda magis est,quem in causa suæ Ecclesiæ Iudicem esse posse certum est; vt tradit expressè *Glos. communiter recepta*, & cum ea *Panorm.* & eò magis in hoc casu,in quo de cognitione, & statu suæ iurisdictionis agitur, dum de ea dubitatur, & de eius quodammodo competentia,tunc enim nil impedit, quo minùs sine aliqua suspicione cognitionem exerceat,vtcumque de re sua agi videatur; sic in *l. si quis ex aliena 5. ff. de iudic.* inquit, *Vlpian. Pretoris est æstimare an sua sit iurisdictio*; sic in *l. 2. ff. si quis in ius vocandi non ier.* *Ex quacumq. causa* (ait ibi *Paul.*) ad *Pretorem, vel ad alios, qui iurisdictioni præsunt, in ius vocatus venire debet, vt hoc ipsum sciatur, an iurisdictio eius sit. Vbi Gloss.* expendit quatenùs hic non ledatur edictum, *neque in sua causa iudicet*, Qua de re Iulius Carthar. in luculentissima disput. sua de Immunit. Eccles. vbi tota hæc competentię materia eruditissimè pertractatur

At l. Titia ff. sol. matr. ad c. tuam de ord. cognit.

Ad c. si erga n. 9. 7. Ad c. ad aa. ventid de appellat. nu. 3.

tur, hancque disputationem non adeò obuiam, habuimus ab humanitate D. Caroli Cartharij Sac. Consist. Aulæ Aduocatorum Decani viri summa eruditione insignis, eiusdem Auctoris dignissimi filij. Nil ergò suspicionis inducit, quod in dubio cognoscat Episcopus, num reus ad Ecclesiam confugiens immunitate gaudeat; & quamuis actus ipse extractionis sit, quod merifacti, adeoque res sæcularis, & non Ecclesiastica; ex quo à Iudice laico fieri debeat, attamen cognitio causæ extractionis dicit quid iuris, quod cum respiciat Dei cultum, & debitam sacro loco reuerentiam, meritò huiusmodi cognitio ad Episcopum pertinet; vndè corruit, quid supra in contrarium afferebatur, quod cognoscens Episcopus in hoc casu plura cognoscere, & præstare debeat, quæ spheram Ecclesiastici iudicis excedunt, & in appposita ratione enumerantur, nàm cum tota cognitio versetur in qualitate imputati delicti, eius cognitio adeò exacta non requiritur, vt ad torturam, & sæua huiusmodi deueniri debeat, sed supposito delicto, spectandum solummodò est, an illud sit, quod immunitate non gaudeat, quod tamen ad effectum consignandi reum Curiæ sæculari vt puniatur, (quidquid sit ad effectum extrahendi) concludentissimè probandum est, & cognoscendum ab Episcopo, neque admittuntur indicia, nisi quatenus ageretur de assassinio *iuxtà text. in cap. pro humani de homicid. in 6.* præterquã quod si quid ratio probaret concluderet etiã, quod Episcopus delicta mixti fori cognoscere non posset, quod planè falsum; Et si cognoscere debet Episcopus, cognoscet modo suo, & qui statum, & conditionem Ecclesiastici Iurisdictionis deceat, & quo veritatem admissi criminis assequi poterit.

Verùm nulla remanet dubitatio post Constitutionem Gregorij XIV. ea enim cauetur expressè nimis, & apertè id determinatur, cum in ipsa hæc verba legantur. *Nisi cognitio priùs per Episcopum, vel ab eo deputatum, an delinquentes verè crimina excepta commiserint &c.* Cuius quidem constitutionis tanta est vis, vt omnem consuetudinem contrariam tollat si non expressè saltèm tacitè; cum enim modum extrahendi reos ab Ecclesia ad vnicum tantùm redigat, adiecta particula taxatiua *tantùm*, quæ excludit omnem aliam formam etiam per consuetudinem inductam *l. Properandum C. de iudic.* præsertim cum contineat clausulam irritantem, quæ operatur, vt contra constitutionem non vsus, aut contrarius vsus allegari non possit; vt *Farinac. not.* & eò magis, quò, & *Concil. Trident.* contrarias consuetudines reuocat; quatenùs renouat, & districtè præcipit obseruari ab omnibus Sacros Canones, Apostolicas sanctiones, & generalia Concilia, circa libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam statuentia, eo enim ipso contrariam consuetudinem reuocare censetur, aliàs enim antiquarum costitutionum, & canonum obseruantia non diceretur innouari.

In append. d. immun. c. 2 num. 15.

Sess. 25. c. 20 de reform.

CAP. II.

De Immunitate Ecclesiastica, quoad Personas.

1. *Partitio materiæ, & dispositio, exordiendo à priuilegio fori, & eius introductio cum suis fundamentis.*
2. *Adducuntur, quæ in contrarium, & soluuntur.*
3. *Deducitur esse hanc immunitatem à iure Diuino, confirmatur; & satisfit instantiæ ab immutabilitate iuris Diuini.*

Immu-

Mmunitas hæc Eccleſiaſtica perſonas reſpiciens pro reſpectu triplici venit expendenda, aut enim reſpectu fori, aut reſpectu legum, & conſtitutionum ſæcularium, aut demùm ratione munerum, tributorum, & onerum, quæ à ſæculari poteſtate prouenianı, & de quolibet capite, ſeu qualibet immunitatis ratione partitè, & diſtinctè agemus, quibus ſubinde adnectemus, & de priuilegio Canonis, quod ad immunitatem quandam poteſt reuocari.

1 A priuilegio fori exordiemur tanquam nobiliori, & grauiori, eo enim fundato immunitas, & in reliquis facilius firmata conſiſtet. Segregabimus iuſta methodo ſpiritualia, & merè Eccleſiaſtica à temporalibus, ſeu ſæcularibus, & de vtriſque appoſitè, & diſtinctè.

Supponimus poteſtatem Eccleſiaſticam, eamque coactiuam in foro exteriori, quam iuriſdictionem neceſſariam, ſeu contentioſam, vt vocant ſcribentes, pròvt & parte prima huiuſmodi operis exacte oſtendimus, dari ſcilicet eam in Eccleſia diſtinctam à laica, & ſæculari, quidquid voluerit *Marſilius de Padua*, & cum eo recentiores ſectarij, quorum fundamentis occurrendo reſpondimus.

Hac igitur ſuppoſita, conſequitur euidenter Clericos in cauſis Eccleſiaſticis, ſeu ſpiritualibus immunitate omnimoda gaudere à laica, ſeu ſæculari iuriſdictione; poteſtati enim non purè abſtractæ, ſed verè exiſtenti, ac regimen Eccleſiæ reſpicienti, pròvt dicit Rempublicam à ciuili, ſeu politica diſtinctam, vtcumque non omninò ſeparatam, cum Eccleſia ſit in Republica; huic (inquam) poteſtati ſuæ debet reſpondere materia circa quam verſetur, & circa quam exerceatur, eaque non alia eſſe poteſt, niſi cauſæ Eccleſiaſticæ ſpirituales, quæ cum nec directè, nec indirectè cadant ſub poteſtatem, & cognitionem ſæcularis, & laicæ poteſtatis, ideò Clerici ratione earundem huiuſmodi poteſtati non debent ſubijci, cuius ſphera eò vſq; non protenditur.

Adſtruunt fundamentale hoc principium Diuinæ auctoritates illæ, quæ Eccleſiæ regimen eiuſdem Præſulibus addicunt; *Quodcumque ligaueris ſuper terram erit ligatum, & in Cœlis*, *Qui vos audit me audit. Qui vos ſpernit me ſpernit. Dic Eccleſiæ; Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus.*

Io. 21.
Matt. 16
Luca. 10.
Matt. 18.

Quibus adſtipulantur, & illæ, quæ ex Diuina inſtitutione iudiciariam poteſtatem in Eccleſia, & tribunal exhibent, ex quo in ſibi ſubiectos iuriſdictionem neceſſariam exerceat Eccleſia, & in ea Eccleſiaſtici Præſules. *Quid vultis in virga veniam ad vos?* eiuſdem. *Ego quidem abſens corpore præſens autem ſpiritu, iam iudicaui, vt præſens, eum, qui ſic operatus eſt.* Et iterùm. *Quid enim mihi de his, qui foris ſunt iudicare? non ne de ijs, quæ intus ſunt vos iudicatis?* Adhuc. *In promptu habentes vlciſci omnem inobedientiam.* Et inferiùs. *Nam etſi amplius gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit mihi Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram, non erubeſcam.* Demùm. *Ideò hæc abſens ſcribo, vt non præſens duriùs agam ſecundum poteſtatem, quam dedit Dominus mihi.* Et ad Coronidem *Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis.* Quæ ſanè auctoritates eam in Eccleſia ſupponunt poteſtatem, qua dirigere non ſolùm, ſed & coercere, ac punire ſubditos Eccleſiaſtici Præſules poſſunt. *Chryſoſtomus* mentis D. Pauli interpres tutiſſimus ad verba illa. *In virga veniam ad vos, in virga, in*

D. Paul. 1 ad Corint. c. 4. & 5.
2. ad Corint. c. 10 13.
Ad Hebr. c. 13.
Homil. 14 in 1. ad Corint. c. 4. poſt med.

pœna,

pœna, & supplicio, hoc est perdam, & cæcabo, quod in Saphira Petrus effecit, quod ipse in Elima mago. Imnio & potestatem fori exterioris in Clericorum regimen agnouit, idem Apostolus ad Timotheum scribens. *Aduersus Presbyteros accusationem noli recipere nisi sub duobus, aut tribus testibus*; quę verba criminale iudicium præseferunt, & in crimina potestatem, quæ data à Christo Domino, à quo vno tota Ecclesiæ potestas, solis Ecclesiæ Pastoribus, ipsorum etiam est propria exclusiuè quoàd alios, vtpote tota Diuina, & à Diuino iure excelsior humana, quæ penès sæculares magistratus, & ab ea planè diuersa.

Et ad hæc fundamenta respexere Summorum Pontificum, & sacrorum Conciliorum auctoritates sacrorum hominum immunitatem personalem asserentes; sic enim *Ioann. Papa in c. si Imper. 96. dist. si Imp. Catholicus est (quod salua pace ipsius dixerim) filius est non Præsul Ecclesiæ*. Paucis interiectis. *Habet priuilegia suæ potestatis, quàm administrandis legibus publicis Diuinitus consecutus est, vt eius beneficij non ingratus contra dispositionem cœlestis ordinis nil vsurpet. Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quod Ecclesiæ disponendæ sunt, pertinere, non ad sæculi potestates*. Mox inferiùs. *Non à legibus publicis, non à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus Omnipotens Deus Christianæ Religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti*.

Gelasius in Can. nunquam immediatè sequenti *Nunquam de Pontificibus nisi Ecclesiam iudicasse. Nicolaus in Can. denique ead. dist. Denique hi, quibus tantum humanis rebus, & non Diuinis præesse permissum est, quomodo de his, per quos Diuina ministrantur iudicare præsumant penitùs ignoramus. Felix Papa in c. certum est. Nicolaus I. in c. Imperium, in c. quoniam 10. dist. Innoc. III. in c. Ecclesiæ S. Mariæ de constitut. in c. solitæ de maior. & obed. & in c. nouit. de Iudic.* & demùm *Honor. III. in c. 2. de iuram. calumn.*

Sunt quidem hæc Romanorum Pontificum testimonia, & decreta, at non ideò minoris fidei, & quasi in causa propria suspecta. Neque enim aliud dictum, aut aliter creditum ab antiquioribus etiam Ecclesiæ Patribus *Gregor. Nazianzen. in Can. suscipitis 10. dist. & Ambrosio in Can. conuenior. 23. q. 8.* qui Ecclesiastici quidem, at Sanctissimi Viri, in quos nulla cadat vsurpationis suspicio, & quos, aliosque pares Ecclesia tanquam Doctores legitimos semper suspexit, à quibus & sanam doctrinam, & Ecclesiasticarum traditionum traducem tanquam per fidissimas manus recepit, simulque sacrarum scripturarum veram, eamque germanam intelligentiam; at de iudiciaria hac iurisdictione Ecclesiæ fusiùs, & altiùs cum de iudicijs tractatum instituemus.

Sunt igitur Clericorum personæ à sæculari potestate, & iurisdictione immunes, quod tamen non ita accipimus, vt pridem subiectæ mox fuerint ab eadem subtractæ, sed ita vt nunquam ea concessa sæculi Principibus, nec vnquam eandem in Clericos habuerint. Erexit siquidem Christus Dominus Ecclesiam suam Rempublicam sibi constantem, atque perfectam, ac proinde omni instructam potestate, qua & se, & suos regere, dirigere, coërcereque posset, aliàs enim non fuisset sibi sufficiens, erectisque in ea magistratibus, ac assignatis Pastoribus, iisdem potestatem in sibi subiectos tradidit, & non sæculi Principibus, qui ideò hanc eandem potestatem non natam, sed traditam adrogare

gare sibi nunquam potuerunt; in primis enim Ecclesiæ cunabulis nulli extitere Christiani Principes, sed omnes Ethnici, seu Gentiles, quos potestatem iuridicam in Ecclesiasticas personas habuisse nemo dixerit, cum à Christo ipsis tradita vix cogitari possit.

Nec magis eam acquisiuerunt, cum agnita veritate, suaui Christi iugo colla piè submisere, cum tradita ipsis nunquam fuerit ab eo, qui vnus ipsam tradere poterat, vnde cum pro spiritualibus,& Ecclesiasticis causis in Ecclesiasticas personas iuridicem nunquam habuerint sæculares Principes, iam Clerici non per subtractionem, aut positiuum aliquod priuilegium, sed (dixerimus) per negationem, ita, vt nunquam à primæua constitutione fuerint subiecti immunes semper extitere; idq; non de solis Clericorum personis intelligendum,sed & de laicis, quatenus de causis eorum spiritualibus agatur, cum huiusmodi spirituales causę sint materia propria spiritualis, & Ecclesiasticæ potestatis,easque dicemus esse, quæ fidem, Sacramenta,Diuinum cultum, & animæ salutem respiciunt, vt notant communiter scribentes *ad c. Ecclesia S. Mariæ de constitut.* & post eos *Couar.* & hac de re exactius, cum (vt iam diximus) materiam Ecclesiasticorum iudiciorum ex professo tractabimus.

2 Nec veritati obloquuntur auctoritates, quas ex *Marsilio de Padua* congerunt sectarij, vt hanc potestatem ab Ecclesia excludant,eamque sæculi Principibus tanquam summis Reipublicæ capitibus asserant. Dixit quidem *Diu. Paul. Qui potestati resistit Dei ordinationi resistit*. Dixit Sapientia. *Per me Reges regnant,& legum conditores iusta decernunt*.

At potestati præcipienti parendum, nec ei resistendum, ait *D.Paul.* sed distributiuè accipiendus vnicuique scilicet in foro suo,& intra spheram iurisdictionis suæ imperanti. Nam & generalitèr præmisit, *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*. Non omnis, & quælibet anima cuilibet potestati, sed quælibet Principi suo, exhibita tamen omnibus reuerentia, & cultu; Quò & respexit, dum monuit; *Obedite Præpositis vestris*; non Præpositis absolutè, sed limitatè, *Vestris*, vt ab vno quoq; parendum suo indicaret legitimè imperanti, & intra fines iurisdictionis suæ,*l.fin.ff.de iurisd.omn.iud.*

Nec attendimus, quod Iustinianus Imperator constitutiones ediderit de personis Ecclesiasticis, & Ecclesiasticis rebus, suo *Cod.* insertas, quamuis hoc tempus summopere spectandum voluerit Neotericus nescio quis tanquàm verùm statum Ecclesiæ quòad regimen, veramque formam eius administrandæ exhibens; non enim est nouum, quod Imperatores Orientis typho nimio elati,& instigantibus etiam non nunquam Episcopis ipsis (vt alias aduertimus) excesserint in rebus Ecclesiasticis tractandis; vndè & eorum vestigia secutus Iustinianus pariter exorbitauerit; & ideò constitutiones huiusmodi nullam vim obligandi habent, nec veræ leges sunt credendæ, sed summum ad instructionem, & directionem accipiendæ;vt admonent sacri iuris Interpretes. *Falin. ad c. Eccles. S.Mariæ n.36. Ab.n.15.*

Nec mirùm (vt hoc obiter dicamus) videri debet, sic exorbitasse Iustinianum, cum enim, vt aduertit *Baron.* fuerit ipse literarum omninò rudis, vt nec alphabetum aliquandò didicisset,& ideò (inquit *Suidas*) dictus fuerit analphabetus; cumque Tribonianus, cuius opera in legibus sanciendis, & codice consarcinando potissimũ vtebatur, ethnicus esset, verosimilimum est, omnes Ecclesiasticas Iustiniani constitutiones fuisse Epiphanij Constantinopolitani Episcopi, & Mennæ, qui ei in Episcopatu *Annal. t.7. ann. 528. n. princ.*

patu

patu successit, qui edi eas ideò consenserint ab Imperatore, vt paratiorem executionem, & obseruantiam haberent, adeò vt verè dici possit, vt quot sunt Iustiniani constitutiones de personis, & rebus Ecclesiasticis loquentes, totidem sint Constantinopolitanorum Antistitum decreta.

Nisi dicere velimus, in sanciendis huiusmodi legibus non adeò impudenter egisse Iustinianum Christianum Principem, vt crederet imperiali auctoritate, se idem præstare potuisse, sed potiùs ex præscripto Sacrorum Canonum, adeò vt non vt legum conditorem, sed vt Sanctorum Canonum executorem, vindicem, & assertorem se gereret qualem se pluribus constitutionibus suis apertè nimis contestatur; à quarũ verbis regerendis consultò temperamus; quod si aliò iure, aut titulo id se facere potuisse credidit Iustinianus, errauit, ideòque *Baron.* post relata Procopij verba de nimio Iustiniani studio circa sacra, claudit: *Quibus, dum plus; quàm Imperatorem decet curiosè vacaret, vniuersum dedit pessum Imperium.*

Nouel. 3.6.123; 133.137.

Annal. to.7.ann. 549. in fin.

3 Ideoque Clericorum, & sacrarum personarum exemptionem ab altiori, eoque diuino pendere, ac orin principio, ante Iustinianum agnouerunt *Theodos. & Valentian. Cæss.* constitutione edita, quæ habetur *in Cod. Thod. de Episc. Eccles. & Cler. l.* 47. quàm, & reddit *Baron.* sic statuentes *Clericos etiam, quos indiscretim ad seculares Iudices debere deduci infaustus præsumptor* (Ioannes scilicet Tyrannus) *edixerat Episcopali audientiæ reseruamus. Fas enim non est, vt Diuini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* Et ante eos haud minùs piè *Valens, Gratian. & Valentianus Augusti in l.* 23. *eiusd. Cod. Theod. sub eod. tit. Qui mos est causarum ciuilium idem in negocijs Ecclesiasticis obtinendus est, vt si qua sunt ex quibusdam dissentionibus, leuibusque delictis ad religionis obseruantiam pertinentia, locis suis, & à suæ Diœceseos synodis audiantur.* Reeitat, & *Baron.* Subsequentia constitutionis verba non dissimulamus, sed ommittimus, oportuniùs de ijs acturi. Id ipsum, & legibus suis sanxisse *Valentianum seniorem* testatur *Ambros.* scribens ad Valentianum iuniorem eius fillum. *Cum hoc asseram, quod augustæ memoriæ Pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit. In causa fidei, vel Ecclesiastici alicuius ordinationis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis; hæc enim verba rescripti sunt; hoc est sacerdotes de sacerdotibus voluit iudicare. Quin etiam si aliàs quoque argueretur Episcopus, vt morum esset examinanda causa, etiam hanc voluit ad Episcopale iudicium pertinere.* Moxque *quando audisti Clementissimè Imperator in causa fidei laicos de Episcopo iudicasse? Ita ergo quadam adulatione curuamur, vt sacerdotalis iuris simus immemores, & quod Deus donauit mihi, hoc ipse alijs putem esse credendum?* Et inferiùs. *At certè si vel scripturarum seriem diuinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est, qui abnuat in causa fidei, in causa, (inquam) fidei Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis iudicare?* Hactenùs *Ambros.* qui haud obscurè innuit, vndè tantum iuris Ecclesiasticis Præsulibus, vt de causis Ecclesiasticis, siuè fidei, siue morum Ecclesiasticorum hominum iudicent, dum inquit; *Quod Deus donauit mihi. Et diuinarum scripturarum seriem retractemus.* Non enim aliundè, quàm à Deo ipso, & Diuino iure profectum indicat, quod & communi

Tom.5. annal. an.425.

Anno 376. tom.4.

Epist. 13.

muni voto approbant Catholici Doctores.

At quomodo duo hæc stare simul possunt? vt scilicet Clericorum immunitas sit Diuini iuris, & à Diuino iure, quod est immutabile, & possit Summus Pontifex causas Ecclesiasticas, & Ecclesiasticam iurisdictionē laico mandare, quod tamen posse fieri est commune scribentium assertum; Augetur instantia; quia hæc immunitas dicta supra est Diuini iuris negatiuè, ità vt sæculi Iudicibus nunquā data à Christo Domino fuerit potestas, aut iurisdictio in Clericos, & Ecclesiasticas personas; si hoc ius Diuinum est, vt re vera est, immutabile, nunquam fieri poterit, vt sæcularis Magistratus ex vi suæ potestatis de causis huiusmodi cognoscere valeat, neque hoc, tanquam pugnans cum ratione naturali, videtur posse vlla dispensatione honestari, sed tanquam quid Diuinum, aut Diuini iuris immutabile, & semper idem esse debet.

Non pugnant tamen duo hæc, esse quid iuris Diuini, adeòque immutabile, & tamen pro vario respectu posse variè determinari; nam ius naturale, & ipsum Diuinum est, simulque immutabile, §. *sed naturalia inst. tit. de iure nat. gent. & ciu.* & tamen idem permanens potest pro varia exigentia diuersimodè determinari; vndè appositè *Vlp. in l. ius ciuile ff. de instit. & iure; ius ciuile, dixit, quod neque in totum à natura recedit, nec per omnia seruiat, sed ei vel aliquid addat, vel aliquid detrahat*, haud absimiliter immunitas, & si à Iure Diuino, & Diuini Iuris, non tamen annuit, quò minùs in casu aliquo singulari à Summo Pontifice variè determinetur sæculari etiam delegando, qui tunc, vtcumque aliàs iurisdictionem propriam habeat, non tamen iure suo, sed beneficio alieno cognoscet; sic enim ad rem rectissimè *Iulian. & si Prætor sit is qui alienam iurisdictionem exequitur; non tamen pro suo imperio agit, sed pro eo cuius mandato ius dicit, quoties partibus eius fungitur in l. 3. ff. de off. eius, cui mand. iurisd.* quod & dixerat *Papinian. in l. 1. §. qui mandatam ff. eod.*

Non enim vetitum diuino iure, quin spiritualis iurisdictio laico committatur, vetant quidem id Sacri Canones, nec facili, aut frequenti dispensatione solet concedi, non tamen implicat, vt à Summo Pontifice suprema, & absoluta sua potestate possit id fieri, vt obseruant *Panorm. & Felin.* non vt quasi Ordinarium regimen Ecclesiæ Principibus sæculi committatur, cum iure diuino sit cautum, vt Ecclesia ab Episcopis regatur, *in quo Spiritus Sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*; sed vt singulariter causa aliqua particularis cognoscenda, & decidenda mandetur. Hactenùs circa merè spiritualia, & Ecclesiastica; succedunt temporalia, de quibus longè maior est difficultas, & controuersia, eamque exactè, & separatim pertractabimus.

Ad c. Ecclesi. s. Mariæ de Constit.

Act. Apost. c. 2.

De Sacrorum Hominum, seù personarum Immunitate in Ciuilibus, seù Temporalibus, & præsertim in Criminalibus.

§. I.

1 *Proponitur, an potuerit exemptio fieri, & negatiua sententia adstruitur.*

2 *Veritas asseritur, & fundatur, & opposita opinio retorquetur per singula cuius fundamenta.*

3 *Proferuntur auctoritates antiquitatem, & veritatem huius priuilegij confirmantes.*

Vt-

Tcumque veritas, & seruata à pijs Principibus praxis satis per se clamet, Clericos, & Ecclesiasticas personas à sæculari iurisdictione in temporalibus esse exemptas, ac proinde potuisse etiam iustè eximi, ab re tamen non erit inquirere impensiùs huiusce exemptionis veritatem, quæ quidem penes Politicos suas passa est impugnationes. Expendemus itaque pro instituto breuiter; an potuerit ipsa fieri, vt inde facta faciliùs concludatur, & subinde à quo, & quatenùs successiue fuerit obseruata.

1 Qui factam negant huiusmodi exemptionem, vt *Marsil. de Padua*, & eius sectatores non posse id meliùs probari crediderunt, quàm negando potuisse ipsam fieri, saltèm ità efficaciter, vt Princeps supremi sæculares illam obseruare teneantur, quasi in ea facienda contra ius naturale, & diuinum sit apertè peccatum.

Principum enim sæcularium potestas à Deo est; *Per me Reges regnant* ait Dei sapientia, ipsisque Diuino, & naturali iure debetur obedientia, tanquam eodem iure omninò necessaria, *non solum propter iram, sed propter conscientiam*, inquit *D.Paulus*, & eadem potestate omnes homines sibi subiectos regere, & possunt, & debent; & ideò subditus nemo videtur posse ab huiusmodi potestate subtrahi sine diuini, & naturalis iuris notabili violatione; & vt ad actum id redigamus; aut potuit fieri hæc exemptio à Deo, aut ab homine. Non à Deo; qui sibi metipsi videretur contrarius, dùm iubens subditis obedientiam in principem, è contrà eosdem subtraheret, ac ab obedientia solueret, cum id operetur exemptio, & præsertim adeò vniuersalis, vt per eam non singularis aliquis, aut pauci numero homines, sed tota Clericalis conditio eximatur; neque esset hoc aliud, quam dispensare in Diuino, & naturali iure, in quo, vt possit Deus dispensare; non tamen potestate sua ordinaria dispensat.

Prouerb. c.8. 15.

Ad Rom. c.13. 5.

Non ab homine, misso enim, quod homo iuri diuino, & naturali, cui innititur debita Principibus obedientia, derogare non potest, vix est, vt assignari possit quisnam exemptionem huiusmodi indulserit.

Non Pontifex Supremus Romanus, cum non possit priuare Reges potestate sua;

Non eripit mortalia, qui regna dat Cælestia.

Canit Ecclesia in solemni Epiphaniæ, immò nec intendit ea, quæ sunt Principum vllo modo inuadere, *c.per venerabilem qui fil sint legit.* & si non potest respectu vnius Regis particularis, minùs respectu regum omnium, & Principum fidelium; immò sicuti; quo casu Clerici essent subditi Regibus, & Principibus, ethnicis, & infidelibus non posset exemptionem huiusmodi Clericis ipsis largiri; ità minùs respectu Principum, & regum fidelium, tùm quià non minùs sunt ipsi supremi, ac sit ethnici, tum quia fideles Principes deterioris non debent esse conditionis, quàm sint infideles.

Non Imperator, aut Reges; qui priuilegium indulgere non possunt, per quod Regia, & suprema dignitas, aut Maiestas minuatur, quæ ipsorum dominium longiùs super excellit; indeq; Celebres, & Politici, & Iuris-Consulti asseruere Maiestatis iura esse penitùs inabdicabilia, nec Principem quantumuis supremum abdicando aliquid agere; immò subditum, quantumuis ad sublimem gradum euehatur, non posse tamèn maiestatem. Principis sui naturalis executere, adeò ius hoc sublime *Post alios Bodin. de Rep. lib.7. c. 9.*

est infixum immutabilitèr; vndè & hæc maiestatis iura censentur omninò imprǽscriptibilia; hucque respiciens *Martin. Nauar.* asseruit non posse Regem, aut Principem ità soluere subditos suos, vt nec sibi, nec Magistratibus suis parere teneantur, quasi solutio huiusmodi pugnet cum ea naturæ lege qua parentibus, & Patriæ parere tenemur, *l. delicti de instit. & iure*; cumque (ad rem) Clericorum exemptio nil aliud operetur, nisi vt Clerici ipsi soluantur ab obligatione, qua Regi, & Principi suo naturali, & Diuino iure parere tenentur, iam ea non potuit ab Imperatore Rege aut Principe, quantumuis supremo, pugnante, & refragante Diuino, & naturali iure, concedi. Absurdum ingens retexit Neotericus quidam, quia cum Ecclesia, & Ecclesiastici Præsules pœnam sanguinis, & alias huiusmodi immaniores abhorreant, nec eas possint infligere, eximere Clericos à sęcularium Principum potestate, nil aliud esset, nisi delictis iisque grauioribus, laxare habenas, & libertatem delinquendi amplissimam indulgere; sicque nunquam factam Clericorum exemptionem concludunt quam ipsi non facienda euincere per hactenùs dicta student.

2 Verùm retorquetur egregiè paralogismus arguendo immò à facto ad potentiam, inferendoque fieri id optimo iure potuisse, quod factum intuemur, & dum Ecclesiasticos homines iam exemptos, pro fidelium Principum pietate, aspicimus, eximi etiam eos potuisse, inde iustè concludimus, & è conuerso iisdem illis fundamentis id ipsum probamus, quibus hactenùs oppositum suadere nisi sunt impugnantes.

Pugnare enim cum Dei voluntate hanc exemptionem vix patienter admittunt aures, minusque fieri eam potuisse à Deo; Deus enim omnium Dominus; *Domini est terra, & plenitudo* 13. 1. *eius*; idemque Dominus vitæ, & necis, hocque dominium; dictante naturæ lumine, deoque ipso inspirante quolibet mundi æuo, & sub qualibet lege, siue naturæ, siue scripta, siue gratiæ, per sacrificium semper contestati sunt, & contestantur quotidie homines, siue fideles, siue infideles modo suo, vt omittamus frequentissima sacrorum vatum elogia supremum hoc dominiũ in Deo extollentium; ideoque non ambigiendum, quin eadem illa potestate, qua regna transferre potest, potuerit Clericos à potestate illa, quam Regibus tradidit, subtrahere, & in potestatem Summi Pontificis, adeoque specialem suam, transferre, eo planè modo, quo primogenita cuncta in lege veteri sibimetipsi consecrauit; *sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filijs Israel, tàm de hominibus, quàm de iumentis*; Exod. c. 13. 2. Reddita etiam immediatè ratione; *Mea sunt enim omnia*.

Nec veremur indè, aut mutationem in Deo, aut dispensationem ab ipso factam in naturali iure penitùs indespensabili, quod subiectionem principibus terræ dictat; iam enim nihil mutabile, aut variabile esset in Mundo, vel in Ecclesia, si semel statuta non possent mutari sine Dei mutatione, immutatus siquidem ipse manet, & mutat, quæ mutanda pridem decreuerat, posueratque semper cum respectu ad beneplacitum Diuinæ voluntatis suæ iuxtà varia suæ prouidentiæ decreta.

Nec magis dispensatio contingit in lege naturali penitùs indispensabili, vis enim dispensationis in eo consistit, vt docet, post alios *Suarez* vt integra, De Legib. lib. 6. c. 10 num. 2. & salua obligatione legis, quis ità soluatur, vt parere, & ipsam implere non teneatur, idemque dicendum de iurisdictione, & Principis potestate, vt scilicet ea stante, ac vigente, subditus nihilo-

hilominus ei obedire non teneatur; & in hunc sensum dispensare in lege naturæ, nec Deus ipse potest; at verò vbi ab habente potestatem tanquam superiore, aut tollitur lex, aut admittitur iurisdictio alicui, ità, vt in aliquem, aut in aliquos eam ampliùs non habeat, iam non est dispensatio in lege obedientiæ, sed mutatio per quam, qui pridem erat subditus, desinit esse subditus, & qui superior desinit esse superior, & in hunc sensum potuit Clericorum exemptio à Deo fieri sine vlla naturalis præcepti dispensatione, in quem dispensare Deum posse in naturali præcepto sensisse Theologos notat idem Suarez, mutata scilicet materia, & variatis circumstantijs; qua mutatione inducta cessat per se legis obligatio, sicque non violato legis naturalis præcepto, nec facta in eo dispensatione subsistit Clericorum exemptio.

De legib. lib. 2. c. 15 num. 26.

Nec magis repugnat potuisse eam fieri à Pontifice summo, in quo cum potestas possit considerari, & humana, & diuina, fatemur quidem sola humana Clericorum exemptionem fieri non potuisse; nulla enim huiusmodi humana potestas, potest in Summo Pontifice considerari, qua possit connaturalem Principibus potestatem tollere, qui cũ maiestate gaudeant in dictione sua, superiorem agnoscunt Deum immortalem, & præterea neminem, à quo suprema eorum potestas possit minui; nec ad præscriptionem potest haberi confugium, cum ea quæ sunt maiestatis, sint omninò impræscriptibilia.

Remanet ergo potestas supernaturalis, adeoque Diuina, qua potuerit Summus Pontifex hanc Clericorum exemptionem inducere. Agnoscunt enim, ac suspiciunt sublimem hanc potestatem in Christi Vicario, & huius potestatis medio potuisse induci Clericorum exemptionem à seculari potestate, vix ambigere licet salua fide, de facto dubitatio aliqua excitari posset, an reuera Summus Pontifex illam fecerit, qua de re agemus loco suo; nec congrua est illatio ab ethnicis Regibus, ad Catholicos Principes, qui non ideò dici debent deterioris conditionis, ad plura enim obligat suaue Christi iugũ volentes, ad quæ ethnici non tenentur, qui cum verum Deum non cognoscant nec ea admittunt, quæ verum Dei cultum consequuntur, *de his autem qui foris sunt nihil ad nos, ait D. Paul.* 1. ad Corinth. c. 5. 12. 13.

Superest itaque vt à Regibus, & Principibus sæculi potuerit fieri, idque admittimus; cum potuerint, & possint ipsi iuri, & fauore suo renunciare, ipsum abdicare *l. fin. C. de pactis*, & in Summum Pontificem, aliosque Ecclesiæ Præsules transferre; admittimus non posse Principem, quantumuis supremum, ea, quæ sunt maiestatis à se abdicare, aut in alium transferre; verum vbi non homini, sed Ecclesiæ vniuersali, aut eius capiti Pontifici Summo fiat excessio, aut contigat donatio, in eum illa, quæ sunt maiestatis transeunt, non enim est hoc cedere, aut transferre, sed restituere Deo omnipotenti, cuius omnia sunt, vt latè, & eleganter disserit *M. Anton. Peregrin.* Vndè potuere Principes pietatis intuitu pro eo supremo dominio, quod vocant interpretes iurisdictionis, & quo possunt de rebus, & personis sibi subiectis in commune bonum disponere, cedere iurisdictionem in personas Ecclesiasticas, & Deo dicatas, ac quidquid iuris in eas habent, in Summum Pontificem transferre, & Ecclesiæ Prælatos, quæ sanè translatio argui nullo modo potest, cum nec vlli legi repugnet, nec deficiat potestas in transferrente, vt potè qui à Populo omnem potestatem in se transmissam habeat, *l. 1. ff. de constit. princ.* supponimus enim semper suprémum Cons. 1. vol.

mum Principem superiorem non agnoscentem, qui nec vtilius eadem potestate vti potuerit, quàm in Dei obsequium, & Christianæ Fidei cultum.

Neque pugnat cum iustitiæ lege, quasi dimittantur à Principe Clerici, vt nullius regimini subdantur; & fiant quodammodò acephali sine rectore, sine Iudice, quo casu esset planè irrationabilis libertas, & ipsi Reipublicæ in detrimentum; verùm dimittendo à se, ità soluit Princeps, vt regimen in Summum Pontificem, & alios Ecclesiæ Præsules transferret, quod quidem potuit esse recto regimini magis conueniens, vt scilicet sacræ personæ, & Deo dicatę sicùt gradu, & charactere à cęteris subditis distinguunt; ità & regimine segregentur; & ab ijs regantur, qui Dei vices visibilitèr sustinent, sacra enim à sacris tractari maximè decet.

Quæ sanè ratio facit, vt hæc exemptio nullo modo pugnet cum Diuino, aut naturali iure, à quo esse Regiam potestatem; & supremorum Principum iurisdictionem asserunt oppugnantes sectarij, quo iure tenentur subditos suos regere; non enim destituunt, aut muneri suo desunt, dum in alios magis competentes transferunt, ac in Diuinum obsequium alijs cedunt.

Neque moramur quod hæc exemptio nil aliud sit, nisi libertas, qua ad delinquendum laxantur habenæ, ex quo Ecclesiastici Præsules ob lenitatem, quam profiteri debent, insurgere in delinquentes condignis pęnis non possit, nil enim prohibet, quò minùs Summus Pontifex legibus, constitutionibus suis pęnas corporales, & mortem ipsam comminando infligat, vt notant, *Innocent. Bald. & Couarruu.* quamuis ob lenitatem, quam decet maximè Ecclesiam horrentem sanguinem, ipsa actu, & per sententiam eam non infligat, *C. per venerabilem in fin. qui fil. sint legit. C. 1. de homicid. in 6.* non enim est, quod non possit, licèt non debeat, *ad l. qui iurisdict. ff. de iurisd. omn. iud.* At verò vbi criminis atrocitas pęnam mortis exigit, tradit Ecclesia reum sæculari potestati, quæ meritam pęnam infligat, aduocans enim brachium sæculare vtitur iure suo, & pij Principes operam suam obsequentèr præstant in malorum hominum vindictam, idque satis, ne dici iustè possit Ecclesiam viam criminibus aperire, ex quo pares ijs pęnas nequeat infligere; præcipuè cum citrà pęnam mortis possit delinquentes Clericos grauissimis alijs pęnis afficere, vt arcti, & perpetui carceris, ad triremes, exilij perpetui, quæ quidèm haud immeritò morti æquiparantur, cum sint reuerà veluti mors diuturna *C. Nouimus §. vnde verb. signif.* quod verò scelesti homines ansam delinquendi inde recipiant; per accidens omninò est, & ex eorum prauitate, neque considerabile, vt arguatur, non debuisse, aut potuisse fieri exemptionis Clericalis priuilegiũ.

3 De qua sine grauissimo errore ambigere non sinunt vetustissimorum Pontificum, Conciliorum, & Canonum testimonia, quæ tanquàm de re antiquissima, & ipsi Ecclesiæ coæua, adeòque non vsurpata, sed iustissimè instituta, loquuntur; vt enim mittamus. *Alexandrum I. Summum Pontificem in Epistola sua ad omnes Orthodoxos.* *Caium* paritèr *Pontificẽ Epist. ad Felicem Episcopum*; *Syluestrum in Concil. Romano*, *Gelas.* Vndè sumpsit *Gratian. C. Christianis C. Syluester 11. q. 1. C. Nullus ead.* qui Can. desumptus videtur ex, *Auth. Nullus. c. de Episc. & Cleric.* sed omnium disertissimè, *S. Leo. Magnus*, & ipse antiquissimus, *in Epistola sua ad Episcopos, & Præsbyteros intra Traciam Prouinciam constitutos*, sic exorditur. Tom. 1. Ep. decr. Sum. Pon. p. 1.

Tan-

Tanta sæculi potestates circa sacerdotalem ordinem reuerentia præualuere, etiàm hi, quos sub Imperiali nomine terris diuina potentia præesse præcepit, vt iùs distringendorum negociorum Episcopis sanctis, iuxta Diualia constituta permiserint; quòd, & cum iuris antiqui formulis, & illibatis frequentiùs sit legibus confirmatum, præsenti tamèn tempore à plerisque inuenimus fuisse calcatum; Nàm prætermisso sacerdotali iudicio passim ad examen sæculare transiere; quò circà nobis visum est, vt hanc, & sacræ legis, & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens vlcisceretur plena districtio, & obseruandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaq; vt quicumque prætermisso sacerdote Ecclesiæ suæ ad disceptationem venerit sæcularium sacris liminibus expulsus à cælesti arceatur Altario, &c. Hactenus, *S. Leo* vetustioris ante se obseruationis testis, quæ quidem Sacrorum Conciliorum Canonibus, quolibet Ecclesiæ æuo antea sancita, vt *Concilij Chalcedonen. Carthaginen. III. Toletan. III. Agathen. Aurelian. Meleuitan. Matisconen. I. & II.* quod sanè Concilium vetustatem Clericalis exemptionis contestatur, *c. 9. licèt Reuerendissimi Canones, atque Sagratissimæ leges de Episcopali audientia in ipso penè Christianitatis principio sententiā protulerint, tamen quoniam eadem postposita humana in Sacerdotes Dei grassatur temeritas.* Hisq; accedunt summorum Pontificum Decretales constitutiones nec non conciliorum decreta in corpore iuris inserta, vt *Concil. Parisien. in c. 2. de foro comp.* cuius verba planè digna sunt, quæ regerantur, *Nullus Iudicum sæcularium, neque Presbyterum, neque Diaconum, aut Clericum vllum, aut minores Ecclesiæ sine permissu Pontificis per se distringere, aut condemnare præsumat.* Omnium instar, vel hoc vnum Ecclesiæ Gallicanæ decretum; addendi, & *text. in C. cum non ab homine in C. Clerici in C. qualitèr, & quando de iud.* districtissimè loquentes. Consonant pijssimo concentu Principum constitutiones, de quibus oportunè loco suo. Iam nùnc ergò, & fieri potuisse Clericorum exemptionem in temporalibus causis, & in criminibus, & factam consequentèr concludimus, idque nouissimè firmauit, & *Concil. Trid.* sic statuens *decernit, ac præcipit S. Synodus, Sacros Canones, & Concilia Generalia omnia, nec non alias santiones Ecclesiasticas in fauorem Ecclesiasticarum personarum; ac libertatis Ecclesiasticæ, & contrà eius violatores edita, quæ omnia præsenti etiàm decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere.* Potuit igitur immunitas hæc concedi; fuit concessa, iàm ergò videamus; à quo sit concessa, vt inde pateat, & quo iure. *sess. 25. de refor. c. 20.*

A quo Immunitas Clericorum in Sæcularibus, & in criminibus, & quo iure.

§. II.

1 *Opinio prima, quod sit ab humano Iure cum suis fundamentis.*

2 *Opinio secunda, quòd sit à Diuino Iure, cum naturali, tum positiuo & confirmatur.*

3 *Proponitur resolutio, quæ opiniones conciliet, & exactè fundatur.*

A Triplici fonte manare potuit hæc personalis Clericorum & sacrorum hominum immunitas, triplicemque habuisse causam; Deum, Summum Pontificem, & ex Principum sæcularium pie-

pietate Imperatorum constitutionibus, quas tamen tres causas ad duo summa capita reuocabimus; & quiremus breuiter, an diuino, an humano iure, hæc immunitas fori processerit? ingentis enim momenti est in alterutram partem quæsitum resoluere.

1 Humani iuris asserunt auctores grauissimi theologi præsertim *Victoria*, *Soto*, *Ledesma*, *Salon*, *Albertus*, *Pighius*, *Couarruu.* & alij plures, qui occasione controuersię consimilis in praxi scripserunt. Summa ratio sic asserentium est, quod nulla afferatur Diuina auctoritas, quæ id aperte confirmet, & sine hac nihil diuino iure inductum dici potest.

Affertur quidem ex verbo Dei illud; *Ergo liberi sunt filij*. Sed hoc de filijs naturalibus Regis intelligit Christus Dominus, qui protulit, vt ex communi interpretantium expositione, qualis cũ ipse esset; statuens Petrum vice sua caput Ecclesiæ eidem etiam hanc prærogatiuam communicauit; at vniuerso Clero non item.

Neque inferre licet à filio naturali Regis immuni, seù libero ad immunitatem, & libertatem suorum familiarium, quales videntur Clerici omnes respectu Christi. Quià non est hoc necessarium ex natura rei, cum totum pendeat à Regis Patris voluntate, quàm quidem Christus Dominus declarauit in fauorem Petri, at non vniuersi Cleri; & esto, quod familia filij liberetur, non tamen necessariò, quòad omnes; immò, quidquid sit de huius intellectu auctoritatis loquitur ipsa de immunitate à tributis, non de immunitate à foro, de qua nostra modo inquisitio, & ab vna ad aliam minus tuta est illatio *l. Papinianus exuli ff. de minor.*

Exclusa positiui diuini iuris auctoritate, iam ad Diuinum naturale vix potest haberi confugium, vt inde huius immunitatis repetantur primordia; Hæc enim immunitatis prærogatiua non nititur solo naturali lumine, sed supponit qualitatem, aut dignitatem aliquam super naturalem, in qua potissimum fundetur, quam assignare non est adeò obuium, nam si dixerimus esse sacrum ordinis caracterem, iam statim obstabit, quod si seruus refragante Domino ordinetur, non illicò liberatur à Domini seruitute, *c. 2. & c. pen. de seru. non ord.* quod si non adeò potens est sacerdotalis, aut sacer alterius cuiuscumque ordinis caracter, vt seruum à Domini potestate eximat, nec poterit soluere naturale illud vinculum, quo Ciuis quilibet nascitur, ac viuit semper subiectus Principi suo, & eius iurisdictioni, non pugnat enim esse hominem per ordinis caracterem addictum Diuino cultui, & adhùc subiectũ Principi suo, attenta natura rei, aliàs enim fieret, vt & omnes fideles subtraherentur à Principis iurisdictione per baptismi caracterem, neque Clerici sola prima tonsura insigniti, quo casu alia requisita ad sint, neque Regulares laici gauderent fori priuilegio, cum nullum habeant sacri ordinis caracterem; exclusio igitur caractere nulla adsit supernaturalis qualitas, cui huiusmodi immunitas fori nitatur, nec dici ea potest à iure Diuino naturali, alias enim esset intrinsecè, & per se malum iudicari Clericum, aut sacrum hominem à sæculari magistratu, nec ullo omninò casu licitum, quià semper est malum, quod iuri naturali repugnat, ideòque non fuere semper in Ecclesia exempti Clerici à sæculari foro. Apertissimè *Diu. Paul.* & illimitatè. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* (Epist. ad Rom. c. 13 nu. 1.) *Chrysost.* ad rem apertissimè. *Huius rei plurimum, & in alijs epistolis meminit, quemadmodum famulos heris suis, ità & subditos Principibus subijciens. Facit autem hoc ideò; vt ostendat* (Hom. 23. in ep. ad Rom.)

Christum

Chriftum leges fuas non ad hoc induxiffe, vt politias euertat, fed vt ad melius inftituat. Infrius ibidem, *oftendens (Apoftolus) quod ifta imperentur omnibus, & facerdotibus, & Monachis non folùm fæcularibus, id quod ftatim in ipfo exordio declarat, cum dicit, omnis anima poteftatibus fublimioribus fubdita fit; etiam fi Apoftolus fis, fi Euangelifta, fi Propheta, fiuè quifquis tandem furis &c.* Nil aptiùs ad excludendum ius naturale, quod femper idem, ac immutabile eft §. *fed naturalia inftit. tit. de iure nat. gent. & ciu.* & tamen non omnes Clerici æqualiter eo priuilegio gaudent; non Clerici coniugati *c. vn. de Cler. coniug. in 6.* fi tonfuram, & habitum clericalem non deferant, fi in minoribus conftituti beneficium Ecclefiafticum non habeant, alicui Ecclefiæ non fint adfcripti in feminario non degant, nec cum tonfura, & habitu incedant ex nouiffimo *Tridentini decreto*; fi caufam feudalem habeant *c. cæterùm 5. de iud. c. verùm c. transmiffa de foro comp.* fi demùm agens contra laicum clericus coràm fæculari Magiftratu coram eodem reconueniatur *Glof. & fcribentes communitèr ad c. & fi Cler. de iudic.* vbi *Felin.* & poft eos innumeri apud *Barbof.* quæ fanè varietas circa vnum, & eundem clericalem ftatum exemptionem fori à iure naturali omninò excludit; immò nec deeft auctoritas, quæ fubditos Principibus iure naturali probet; apertiffimus Canon, *in c. nos fi competenter §. fed notandum 2. q. 7. Dauid ergò, & fi ex regali vnctione facerdotibus, & prophetis præerat in cauis fæculi, tamen fuberat eis in caufis Dei.* Auctoritas fanè euidens ex veteri lege.

Seff. 23: de refor. cap. 6

Iur. Eccl. vniu. lib. 1. c. 39. n. 137. Marta de iurifd. cent. 4. caf. 107.

Demùm ex lege noua Euangelica, & ex verbis Chrifti nunquam legitur hæc fori exemptio, cum potiùs fubiectionem re ipfa, & factis tum Chriftus, tùm Apoftoli agnouerint. Chriftus enim; *Reddite, quæ funt Cæfaris Cæfari, & quæ Dei Deo*, & mandauit Petro, vt didracma in tributum pro Chrifto ipfo, & pro fe folueret; fubiectionis euidens argumentum, Apoftoli verò non minùs; Petrus enim generaliter, & indiftinctè. *Eftote fubditi fiuè Regi tanquam præexcellenti, fiuè Ducibus ab eo miffis.* Paulus verò præter iam fupra redditam auctoritatem, facto ipfo idem conteftatur, dum in criminali caufa, de qua infimulabatur, Cæfarem appellauit tanquam legitimum fuperiorem, quæ quidem omnia, aut fubiectionem iure diuino concludunt, ità exemptionem ex vi eiufdem diuinis iuris excludunt.

Matth. c. 22.

Matth. c. 17.

Epift. 1. c. 3.

Act. c. 25.

2 At verò quæ fententia immunitatem à foro iuris Diuini afferit, fuos habet doctiffimos, & pijffimos affertores, & haud minùs vrgentia fundamenta; auctores non enumerabimus, quos recenfent *Bellarmin. & Couar.* At ftatim huius opinionis potiora momenta promentes, non immorabimur in traditione, *Gloff ad c. fi Imperator verb. difcuti 96. dift. & ad c. quamquam verbo diuino de cenfibus in 6.* cum eius illatio eleuari facile poffit; vtraque tamèn non pofthabita auctoritate expendemus dictum Alexandri Papę I. quod tranftulit *Gratian. in c. relatum 11. q. 1.* inuehitur Alexander in accufatores facerdotum, fed eos præcipuè, qui apud Iudices publicos eos deferre pręfumunt; Et de ijs fcribit. *Taliter præuaricantes præuaricati funt in Deum fuum, & non obediunt præceptis eius*, mox in eofdem ex Ofęe Propheta. *Ve heis, quoniam receſſerunt à me, veftabuntur quià præuaricati funt in me.* Verba, quæ in accufatione facerdotis apud laicum Iudicem immediatam Dei offenfam, ac diuinam præuaricationem teftantur, atque adeò diuini iuris tranf-

Lib. 1. de Cler. c. 28. & in append. ad tom. 2. vbi fup.

Ep. 1. c. 1. tom. 1. Ep. Decretal. Summ. Pontif.

gressionem. Concilium Lateranense sub Innoc. III. in *C. Nimis de iure iur. Nimis de iure diuino quidam laici vsurpare nituntur, cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis iuramentum compellunt. Bonifac. VIII.* apertissimè in, *C. quamquam* §. 1. *de Censibus in 6. Cum igitur Ecclesiæ Ecclesiasticæq; personæ, ac res ipsarum non solùm iure humano, quinimmò, & diuino à sæcularium personarum exactionibus sint immunis.*

Nec turbat, quòd loquatur præcisè de tributis, quia ex rationis paritate inferre licèt ad subiectionem respectu fori insinuante Apostolo; qui ius regendi temporalitèr, & exigendi tributum æquiparat; tanquam inuicem correlatiua. De magistratu enim ait; *Non sine causa gladium portat; Dei enim Minister est vindex in iram ei, qui malè agit*; & mox inferiùs. *Ideò enim & tributa præstatis; Ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes.*

Ad Rom. c. 13

Celebre est factum illud Constantini in magna Nicæna Synodo. Super exhibitis sibi libellis in Episcoporum accusationem, & est in *C. continua* 11. *q.* 1. & in *C. futuram* 12. *q.* 1. ijs enim reiectis, *Vos à nemine* (inquit) *iudicari potestis, sed iudicio Dei reseruamini.* Lateranense Concilium sub Leone X. *Cum à iure tàm Diuino, quàm humano laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit.* Tridentinum *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus institutam.*

Sess. 9 in Bulla reform. Curiæ.

Sess. 25 de reform. c. 20.

Ius diuinum naturale testatur lumen illud, quo Gentes nullum agnoscentes Dei præceptum sacerdotum exemptionem admiserunt; sic enim Lateranense Concilium in *C. Non minùs de immunitate Ecclesiarum*, commemorat factum Pharaonis; *Qui legis Diuinæ notitiam non habebat* (ait ibi tex.) *Ille quidem omnibus alijs seruituti subiectis, Sacerdotes, & possessiones eorum in in pristina libertate dimisit, & eis alimoniam de publico administrauit*; lumen autem, cuius ductu operatus est Pharao, & pietatem in Sacerdotes exercuit, aliud non est, quàm ius naturale, ipsumque diuinum. Artaxerses apud Esdram; *Vobis autem notum facimus* (inquit tex.) *de vniuersis sacerdotibus, & leuitis, & ministris domus Dei huius, vt vectigal, & tributum, & annonas non habeat is potestatem imponendi super eos*; Nec alio certè quàm naturali lumine à natura, & naturæ auctore, eaque omnia exemptionem Clericorum à foro arguunt Naturalis diuini iuris.

1 cap. 7.

Induxit ad idem Anacletus Papa dictum illud ex Dauid. *Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari* Auctor Psalmi est Dauid, sed se ipsum immutans, hæc verba profert ex ore Dei; in testamentum æternum non solùm Iudaicæ genti, sed & fidelibus omnibus obseruandum.

Epist. 2. tom. 1. Epist. decretal. Summ. Pontif. psal. 104.

Tangendi verbum ingentis significationis est ad intentum præsens; tangi enim prohibentur nonnulla ob summam reuerentiam, & cultum, cuiusmodi erant in veteri lege vasa sanctuarij, & in Euangelica Sanctissimum Christi Corpus, & vasa ad illud conficiendum destinata, vt calices, patenæ pallæ, quæ in vtraq; lege vnctione sanctificabantur & sanctificantur; & in hunc sensu sacri homines tangi non debent in reuerentiam, & cultum; quod si tangere non est permissum, vetitum multò magis censebitur quidpiam in eos, aut res eorum attentare, quod eis quoquo modo obesse possit; ideòque in eodem qui supra, psalmo; *Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis Reges.* Tangitur enim homo non solùm physicè

sicè quòad corpus, sed & moralitèr quòad animum per angores, & curas; & cum facta verbi translatione tangere aliquem dicatur, quod quauis ratione, aut causa ad ipsum spectat, tangi neque in hoc sensu possunt sacri homines, quià exempti, & in sortem Domini assumpti à priuato homine priuatim, à publico publicè; Neque enim admittimus explicationem, vt tangendi non sint sacri viri tactu, quia iniuriam inferat, non item tactu legitimo, & citra iniuriam per Tribunalia, & sæculares magistratus, quià generale, ac indefinitum est tangendi verbum, & ideò non solùm de irreuerenti, & contumelioso, de quo nullum dubium, sed, & de reuerenti tactu, qui à quocumque profano homine fiat; Vndè Innocent. III. in *C. Ecclesia S. Mariæ de constit. Nos attendentes, quod laicis super Ecclesijs, & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, à quibus, si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, & fauorem, nullius firmitatis existat, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum*. Quæ sanè verba totiùs rei continent summam, æquè enim per legem, ac per iudicium seù sententiam statuitur, nec solùm de rebus, sed, & de personis expresse loquitur *Innocent.*

Adstipulatur, & elegans ratio a sacræ rei proprietate desumpta; sacræ enim res dicuntur, quæ publice consegratæ sunt, vt loquitur; *Martianus Iur.Consf.in l.6. §. sacræ ff.de rer.diuis.* publice; hoc est per Principem, vel per eum, cui Princeps dedicandi dedit facultatem Ethnicorum more, quales fuere veteres Iuris Consulti; Hìc autem obiter, at non extra rem, aduertimus, quod vtcumque cæcutiens circa religionem, quò Princeps consecrandi, & dedicandi facultatem sibi adrogaret, nouit tamen ex vi dignitatis suæ, rectè, & iustè id non posse competere, ac plane monstruosum esse, vt profanus homo sacra tractaret, qui reuera nunquam sacra facere posset; Vnde *Martianus* in dicta, *l. 6. §. sacræ Quod verò sibi sacrum quis constituerit, id sacrum non est, sed profanum. l. fin. ff. vt in possess. legat.* Ideò dictante recta ratione plerique veterum, duo hanc munera coniuncta habuere Principatum scilicet, & Pontificatum, seù Sacerdotium pro sacrorum tractatione; vndè *Pitagoricus* ille, tria in legitimo Rege optauit, vt belli Dux sit, vt Iudex, vt Sacerdos; at quia singula hæc vnus obiter nisi difficulter admodum posset, meritò cæptum ea separari; eleganter *Liuius de Numa tum Sacerdotibus creandis animum adiecit, quamquam ipse plurima sacra obibat, & maximè, quæ nunc ad flaminem Dialem pertinent; sed quia in Ciuitate bellicosa plures Romuli, quam Numæ similes Reges putabat fore, iturosque ipsos ad bella, ne sacra desererentur flaminem Ioui assiduum Sacerdotem creauit*, sicque ex necessitate segregauit Numa, quæ coniuncta hactenus fuere, & quæ Augustus politico arcano iterum in se ipso coniunxit, eumque secuti mox Principes, *Maiestati suæ, & tutelæ inquit Lipsius, & vt sacris se ingerere possent, & vtraque tam sacra quàm profana tractare.* Huc ergo respiciens *Martian. Iuris Consultus* in dicta *l. 6. §. sacræ* dixit, *sacræ res sunt, quæ publicè consecratæ sunt, hoc est per Principem*, qui tunc & Pontifex.

Lib. Dec.

Lib. 6. contra Dialogist. c. 2.

Rectiùs Iustinianus supernaturali lumine instructus *in §. sac. Instit. tit. de rer. diuis. sacræ res sunt, quæ ritè, & per Pontifices Deo consecratæ sunt*. Per consegrationem autem res consecrata omni-

omninò extra humanum commercium constituitur *l. inter stipulantem* §. *sacram ff. de verb. obligat.* itaut in humanum contractum non possit deduci, & arguendo à contractibus ad Iudicia vigente potissimum rationis identitate *Gloss. ad Auth. Sacramenta puberum. C. si aduers. vend.* & post eam *Euard.* neque poterant sacri Viri ad Iudicium sæculare, & profanum sisti, vtrobique enim reuerentia, & cultus debitus rebus Deo dicatis resistit, eamque lædi eo ipso, quo sacratus homo trahitur ad Laicum Tribunal testatur *Matisconense Concil. nefas est enim, vt illius manibus Episcopus, aut iussione de Ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat, & cui inuocato nomine Domini ad saluationem corporis, animæque Eucharistiam sæpe porrexit*; mittimus exageratam satis rationem à *Gregorio VII.* Summo Pontifice quam regessit, *Gratian. in Can. quis dubitet q. 96. dist.* ab analogia Patris, & Magistri, cui neutri præesse possit, aut debeat filius, aut discipulus, à cuius verbis describendis temperamus; satis enim hæc comprobasse videntur immunitatem, seù exemptionem à sæculari foro esse à Iure Diuino naturali.

In loco à contract. ad iud.

Matiscon. cap. 9

Nec minus esse à iure diuino positiuo breuiter inducemus, sumendo positiuum ius aliquanto latiùs, non quidem, vt sit illud, quod naturale non sit, sed quòd, licet ius naturale supponat, est tamen fundatum in expressa, ac directa Christi voluntate, hocque ius positiuum quod exhibere intendimus, non tam erit inductiuum exemptionis, & immunitatis, quàm declaratiuum.

Desumitur ergo ex facto illo celebri Christi Domini cum de exigendo, & soluendo tributo à Christo ipso ageretur, interrogauit enim Petrum, *Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum à filijs suis an ab alienis*, Petrus verò, *ab alienis*; tùm Christus, *ergo liberi sunt filij, vt autem non scandalizemus eos vade ad mare &c. & inuenies staterem illum sumens da eis pro me, & te*; cum itaque ait, *ergo liberi sunt filij*, Clericos etiam compræhendit, non quidem tanquam filios, sic enim omnes fideles, vel saltem omnes iusti comprehendi deberent, sed tanquam familiares filij; adeò enim sunt liberi Regum filij, vt & eorum familiares eadem libertate gaudeant; verùm Clerici, & sacri homines singulari modo sunt familiares Dei, & Saluatoris, vt inquit *Telesphor. Papa*, vt proindè libertas, & immunitas debeat competere, quæ competit filio Regis. Congrua sane, licèt non necessaria, est illatio à filio Regis ad totam eius familiam, ideòque assumens Christus paradigma filij Regis assumpsisse etiam cum extensione illa congrua credendum est, licet non necessaria.

Matth. c. 17

Epist. ad omnes Orthodox.

Communicasse autem Christum Dominum hoc exemptionis priuilegiũ, quod habebat tanquam filius Dei naturalis, indicant verba illa; Postquam enim dixit, *ergo liberi sunt filij*, statim subiecit, *vt autem non scandalizemus eos, da pro me, & te*, ostendit enim non solùm se esse immunem à tributis, sed etiam Petrum in hoc voluisse sibi coniungere, & immunitatem sibi sublimiori modo competentam voluisse extendere ad Petrum, prout reuera extendit.

Neque veremur, quin hæc exemptio à tributis disponat etiam de exemptione à foro, & iurisdictione, quia in Christo filiatio Dei naturalis sola ratio est, ob quam competat exemptio à tributis, eademque exemptionem, ac immunitatem à iurisdictione dictat, est enim ratio dominationis, & excellentiæ supra omnes Reges, quæ pari iure affi-

afficit respectu tributorum, & respectu iudicij, seu fori, & pari proportione intelligimus cõmunicationem vtriusq; priuilegij factam Petro, & ab immunitate à tributis arguitur iustè ad immunitatem à foro, & iurisdictione sæculari, cum ratione dignitatis, & potestatis supra Reges terræ communicata sit, quæ ratio vtrique immunitati est communis.

Adijci debet tanquam huic sententiæ plaudens vetustissima, ipsique Ecclesiæ coæua traditio, quæ semper præsefert iuris diuini auctoritatem, quando nulla emicat ratio, quæ dictet tribuendum esse Apostolorum institutioni; Huiusmodi est hæc sæcularis iurisdictionis immunitas, quæ semper in Ecclesia seruata fuit, ex quo Ethnici Principes Christianę fidei nomen dederunt, quandiù enim extra gremium extiterunt, non poterat hoc priuilegium ad praxim deduci; vetustatem hanc testantur iam supra allegati antiquissimi Canones; qui hanc obseruationem non tanquam Apostolicam, sed tanquam Diuinam districtissimè vrgent.

3 Libratis opinionum, si non omnibus, at saltem potioribus momentis id statuemus, quod earumdem varietatem conciliet, & in quod opinio vtraq; conueniat; dicemus ergo exemptionem Ecclesiasticorum hominum à sæculari foro in politicis sæcularibus, & criminalibus esse à iure Diuino pariter, & humano, quando hac loquendi forma vtuntur Conciliorum decreta, Canones sacri, quæ, & quos iam supra retulimus, & præcipuè Lateranense Concilium sub Innocentio III. idem sub Leone X. & nouissimè Tridentinum.

Obiter hìc notabimus, per ius Diuinum non intelligere nos ius Pontificium, non diffitemur enim rectè dici posse ius Diuinum, sicut Iurisprudentiã difiniuit *Vlp. in l.Iustin.10. §.fin. ff.de iust. & iur. quod sit rerum diuinarum, & humanarum notitia iusti, & iniusti scientia*; at verò per ius diuinum intelligimus, quod immediatè à Deo est, & ab humano contradistinctum, sub quo, & ipsum Pontificium, seù Canonicum continetur, & ad hanc æquiuocationem tollendam partitè loquitur *Concilium Tridentinum: Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constitutam*. d.Sess.25.c.20

Resolutio igitur duplici modo exponi, & accipi potest; Primo vt exemptionis priuilegium ita sit à Diuino iure vt fuerit à Christo Domino datum immediatè Summo Pontifici, cui sit etiam data Potestas, factumque præceptum Diuinum illud toti ordini clericali communicandi, à iure vero humano, siue Canonico ità sit, vt complementum ab eo, & executionem receperit; à iure itaque Diuino est præceptum hoc tum positiuo, tum naturali, positiuo, prout contentum sub verbis *Pasce oues meas*, per quæ data est Petro, & Successoribus potestas non solùm circa oues in genere, sed etiam circa modum eas regendi, & circa statum, conditionem, & cætera, quæ recto regimini adiacent, vel prout dici potest datum, & institutum ad instar, & similitudinem eorum, quæ ex exemplis veteris testamenti sumuntur, quod haud immeritò ius Diuinum positiuum dici potest; naturali verò diuino, quia supposita clericalis ordinis institutione à Deo facta resultat euidentèr & per quamdam illationem rationis rectæ, adeòque iuris ipsius Diuini naturalis, necessitas, qua teneatur Summus Pontifex priuilegium generalitèr concessum inferioribus Clericis communicare, seù applicare, & prout decere visum, constituere.

Sit ergo exemptio Clericorum iure Diuino præcepta, & præcepto proprio tradi-

tradito immediatè à Christo Domino, siue desumpto, aut deducto illatione media ex ratione, naturali ex quo Dignitas,&decentia status Clericalis sustineri,& conseruari non posset sine huius immunitatis, aut exeptionis priuilegio; vnde si status Clericalis curam, & regimen Christus alicui commisit, eidem etiam iniunxit,vt Clerum ipsum exemptum à sęculari potestate haberet,ac sustineret, siue id iniunxerit explicitè, & quasi oretenus,idque fuerit subinde per traditionem transmissum,& conseruatū in Ecclesia,siue implicitè ex vi iniuncti muneris, ex quo per illationem moraliter euidentem,ac necessariò media ratione inductam colligatur;at quocumq; modo sit largita, in sensu vtroque prædicto hæc exemptio, certè non singularibus Clericis, sed Pontifici Summo data fuit,qui pròvt sibi bene visum distribuat,& applicet cæteris, ex quo inductus varius eiusdem vsus, nec in omnibus Clericis par,nec in omnibus casibus,omniue tempore, sed pro exequentis Pontificis arbitrio, tanquam fidelis dispensatoris; in hunc ergo sensum immunitas fori,& à iure Diuino est, tanquam præcipiente, & à iure humano Pontificio tanquam exequente, ac distribuente,pròvt bene visum,neque fusiùs immorandum censemus, aut exemplis, quod clarum est, illustrandum.

Secundò potest ità exponi præhabita resolutio, vt scilicet Clericalis immunitas, respectu sæcularis fori sit à iure Diuino,& Canonico simul; à Diuino propriè,quia Clericale huiusmodi priuilegium sit à Christo Domino promissum,datum, & re ipsa concessum;ab humano verò, seu Canonico iure tanquam conseruante, declarante, & pro rei exigentia dispensante. Quæ piasanè expositio est; vtcumque igitur huiusmodi priuilegium immediatè à Christo processerit, processit tamen cum subordinatione ad Petrum, & successores eius, quòad vsum, & applicationem personarum,locorum, & temporum pro vario Ecclesiæ vsu, constitutione,aut definitione.

Indeque rectissimè conciliantur,quę pugnare cum iuris Diuini institutione dicebantur, quod debet esse semper idem, & omnibus æquale; quod enim Clericus actor sequatur forum rei coram sæculari Iudice, quod reconuentus declinare non possit, quod Clericus coniugatus non absolutè gaudeat priuilegio fori, sed sub certis circumstantijs, quod Clericus primæ Tonsuræ pariter eatenus gaudeat, quatenus sit adscriptus Ecclesiæ, aut in Seminario degat iuxta nouissimum Concilij Tridentini decretum, id totum est ab auctoritate Ecclesiæ non tam interpretantis generale,& indifferens priuilegium à iure Diuino profectum, quàm statuente, pròut sibi bene visum pro congruo vsu, & praxi eiusdem priuilegij, quod Ecclesiæ, & Clericali statui est largitum tanquam potestati supremi capitis, & ipsius Ecclesiæ subordinatum, pròvt Reipublicæ bonum exigere videatur, idque apprimè conciliat iuris Diuini immutabilitatem cum varietate circa vsum huiusce immunitatis.

Nam debuit hoc priuilegium esse stabile, neque melius hoc consequi potuit, quam procedendo à iure Diuino, debuit etiam posse mutari, & alterari pro varia casuum exigentia, ac mutabilitate, idque meliùs obtineri non potuit,quàm indulgendo, vt humanum regentis arbitrium variaret,temperaret, mutaret pròvt res videretur exposcere in Reipublicæ bonum. Quæ sanè temperans explicatio disceptationis iam habitæ dissidium conciliando satis appositè tollit. Verùm quia & Cardinal. Bellarmin. piè non minùs, quàm prudenter circa hoc fori priuilegium est

versa-

versatus summatim, & eius opinionem, ac doctrinam promemus. Segregatur igitur ius Diuinum positiuum à iure Diuino naturali, & iuxta vtrumque disceptationem resoluit. Statuit itaque exemptionem Clericorum à sæculari foro in ciuilibus, & criminalibus esse à iure Diuino positiuo. Aduertens tamen per ius Diuinum non intelligere se præceptum aliquod Diuinum, quod legatur specificè expressum in sacris literis, sed quod ab exemplis, aut testimonijs tam veteris, quam noui testamenti per aliquam similitudinem, & iustam, ac rationabilem illationem possit deduci; quo moderamine possunt facilè conciliari diffidentes, tum Theologorum, tum sacri iuris inter sententiæ asserentium, & negantium esse hoc priuilegium iuris Diuini; auctoritates prostant iam allatæ ex *Numer. Esdr. Deuteronom.* & aliæ; ex nouo verò testamento celebre illud. *Itaque liberi sunt filij* iuxta germanam expositionem adstipulantibus Conciliorum Decretis, & Sacrorum Canonum auctoritatibus idem supponentium, quas non repetimus, sed ad ius Diuinum naturale transimus.

Esse hoc Ius Diuinum, ambigendum non est, cum humanæ menti Dei digito sit impressum, ne dicamus inspiratum cum ipso Dei flatu, *signatum est super nos lumen vultus tui Domine*. (Psal. 4.) Ab hoc iure manasse Clericorum, & sacrorum hominum exemptionem absolutè, & citra discursum cum veritate enunciari non potest, sed gradus veluti quidam huius eiusdem Iuris sunt distinguendi, & ponderandi. Primus ille est, quo præcepta quædam clarè adeò, & apertè sunt animo hominis inscripta, vt sine disciplina, sine arte, sine discursu eorum veritas appareat, & in ea tanquam principia prima, & per se nota omnes consentiant, vt bonum appetendum, malum vitandum, Deum colendum, de quibus, & quo iure *Chrysostomus*; *nam simul cum formatione hominis implantata est scientia faciendorum, & non faciendorum*, (Hom. 54. in Genes. pr. Epist. 41. ad inueum:) & *Ambros. esse autem legem naturalem in cordibus nostris Apostolus docet*. Moxque redditis Apostoli verbis. *Ea igitur lex non scribitur, sed innascitur, nec aliqua percipitur lectione, sed profluo quodam naturæ fonte in singulis exprimitur, & humanis ingenijs hauritur. C. ius naturale 1. dist. l. 1. ff. de iust. & iur.* diluci- (c. 1. q. 94. ar. 1) dè *D. Thom.* Habentur hæ notitiæ in prima apprehensione intellectus, à qua certè non processit Clericorum exemptio, cum sint hæc prima principia.

Ab hisce principijs profluunt alia præcepta per modum proximæ conclusionis naturaliter manantis, ac veluti per quandam necessariam consequentiam, adeòut non sit opus arte, aut disciplina, sed sat sit simplex discursus, cuius homo quilibet est capax; huiusmodi sunt omnia præcepta Decalogi; da enim primum principium illud planè naturale, *Deum esse colendum*, iam statim facili, & exiguo discursu, ac illatione quadam naturali consequitur Idola non esse colenda, non esse perorandum; da principium illud naturale, & per se notum; *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, statim consequitur non esse occidendum, non mechandum non furandum; quæ quidem præcepta, vtcumque promanent à principijs illis primis omninò euidentibus, attamen obcæcata est aliquando adeò hominum mens, vt deleto quasi discursu deleatur de eorum cordibus, & vitia ex praua eorum opinione migrent in virtutes; sic enim apud nationes aliquas furtum fuit adeò licitum, vt virtutis loco haberetur, vt ex *Iul. Cæsare de bello Gallico* exemplificat (vbi supra in corp.) *D. Thom.*

D. Thom. qui & alibi docuit præcepta Decalogi esse indespensabilia, qui profluunt à primò primis principijs iuris naturalis immediatè, vndè dispensare in ipsis esset dispensare in iure naturali, ac destruere naturam, & ideò ius naturale est indespensabile.

Alia demùm sunt præcepta, quæ deducuntur quidem ex principijs iuris naturalis, at non immediatè, & per necessariam quandam consequentiam, & omninò claram, sed habent opus manuductione discursus, & humana Constitutione, & hæc præcepta volunt Theologi esse propriè iurisgentium, neque tamen ex eo, quod deducantur medio discursu à iure naturali credendum est, quod sint Iuris Ciuilis, quia tam iusgentium, quàm ciuile prouenniunt quidem à iure naturali tanquam à primo fonte, sed modo planè diuerso; nam quæ sunt Iurisgentium proueniunt à iure naturali, tanquam conclusiones à suis principijs, at verò quæ iuris ciuilis per modum determinationis, sicque Iusgentium est quodammodò medium inter ius naturale, & ciuile; naturale est à sola natura, ciuile à solo homine; Gentium à natura, & ab homine media ratione, & communi hominum consensu, non alicuius singularis constituentis, aut determinantis; non immoramur circa prima hæc iuris elementa.

Iam quia ait rectissimè Bellarmin. exemptione Clericorum à sæculari foro non ad censendam primæ, aut secundæ speciei præceptorum naturalium; neque tamen per hoc existimandam meri iuris positiui, siue Canonice, siue ciuilis, sed adscribendam præcetis tertij generis, adeòque iurisgentium esse, sicque à iure Diuino, & naturali mediante ratione, & discursu, in quem vnanimiter consenserint. Qua sanè resolutione conciliantur dissidentium opiniones; qui enim dicunt esse eam iuris Diuini naturalis, non intendunt esse primum principium iuris naturalis, aut conclusionem immediatè, & necessariò ex ipsis deductam, sed quia sit valdè, imò omninò conformis iuri ipsi Diuino, & naturali. Qui verò negant, sumunt ius naturale pro primis principijs iuris naturalis, non autem negant procedere media ratione ab ijsdem principijs naturalibus tanquam iustam, ac rationabilem conclusionem; & ideò inquit *Victoria exemptio Clericorum maximè quoad personas, ità vt nec iudicari, nec puniri à sæculari potestate possint, est multum conformis iuri Diuino, & naturali*, quod quidem illud ipsum est, quod ait *D. Thom.* esse ipsam secundùm naturalem æquitatem. Assertio confirmatur à communi omnium gentium approbatione, & consensu, quæ est certissima nota, & argumentum iurisgentium §. *Ius autem Instit. tit. de Iur. nat. gent. & Ciu.* Consensisse autem gentes in hanc exemptionem sacra, & profana loquuntur scripta. Apud Hebræos Leuitæ immunes fuerant à tributis; apud Aegyptios sub Pharaone Sacerdotes; Iudæorum, Sacerdotes sub Rege Artaxerse; Gentilium Sacerdotes, ex Aristotele, Iulio Cæsare, Plutarcho. Ex Christianis Constantinus Magnus, qui primus apertè Christianam Religionem suscepit, scripsit Anilino auspice naturali lumine, & Clericos à communibus Reipublicæ oneribus declarauit immunes. *Iustinianus* in *l. Sancimus* 18. *C. de Sacr. Sanct. Eccles.* declarata, & constituta Sacrorum immunitate veluti generalem omnium antedictarum rationem reddens, *Cur enim non facimus discrimen intèr res Diuinas, & humanas? & quare non competens prærogatiua cælesti fauori consecratur*. Quæ sanè verba

Io: Driedo de libert. Christ. lib: 1: c. 9.

Victor. Relec. 1: de potest: Eccles: q: vlt:

vbi sup: Prop. 6:

In com: ad Ep: ad Rom: 6: 1,

Exod: c: 3c: Numer: c: 1: Genes: c: 49: Esdr: lib: 1: c: 7: lib: 2: Economic: Cæs: de bello Gallico lib: 2: in Camillo: Euseb: li: 10: Hist: Eccles: c: 7:

verba non merè gratuitam, & liberalem huiusmodi exemptionem, sed planè necessariam supponunt, & indicant.

Hic autem consensus ex rationis naturalis dictamine, quidquid constitutionem, iurisgentium esse probat, cum ius ipsum gentium non à communi hominum, siue gentium acceptatione, sed à ratione naturali metiamur, vt aduertunt *Anton. Faber. & Franciscus Connan.* itaut solus consensus, & sola acceptatio non sufficiat nisi rationis naturalis fundamentum præcesserit. Eaque naturalis ratio conuinci se sensit à subordinatione, quæ inter sæcularem, & spiritualem potestatem vigere semper debet, quæ quidem eadem est, quæ spiritus, & carnis in homine, quæ duo sunt ait dispositæ, vt spiritus dominetur, dirigat & coerceat carnem, & non è conuerso, quod si accidat, sub versum est rectum regimen in homine, & iusta dispositio conuulsa, sicuti *Gregor. Nazianzen. Hugo de S. Victore* & alij Sanctissimi, ac grauissimi Patres considerant. Augent rationem tituli, quibus Sacerdotes, & totus Ecclesiasticus ordo denominatur; At retrò sublapsa omnia fatebimur, si filij parentes, oues Pastores dirigere, & iudicare velint, & eo magis, quò non solùm sunt Patres, & Pastores, sed & ministri Deo oblati, & consecrati, adeòque extra commercium, & sæculi Principes nihil in eos adrogare sibi valeant §. *Sacræ Instit. tit. de rer. Diuis. l. inter stipulantem §. Sacram ff. de verb. obligat.*

Iurisp. Papinià. tit.1.p.4. illat.1. comm. Iur.Ciu. lib.1.c.15. num.8.

Lubet huc aduocare egregium testimonium, quod regeret *Theod. Balsam.* Cum enim Nicephorus Phocas legem tulisset Ecclesiasticæ libertati nimis grauem, & Clericali, ac Monastico statui valdè aduersantem Basilius Porphirogenitus eamdem expunxit reddens rationem; *ex quo enim hæc lex est obseruata, nihil boni penitus in hodiernum vsque diem nobis occurrit.* De qua eadem lege etiam paulò ante dixerat. *Eam præsentium malorum causam, & radicem, & vniuersalis huius subuersionis, & confusionis, vt quæ ad iniuriam, & contumeliam non solùm Ecclesiarum, & Sanctarum Domorum sed etiam Dei ipsius facta sit.* Hactenus ex *Basilio Balsam.* & *Bellarmin.* circa hominum Ecclesiasticorum exemptionem à sæculari foro, & iurisdictione, quam meritò à Diuino iure concludimus, iuxta sensum supra expositum, per quem, & *Bellarmin.* sententiam, opinionum tollitur, & conciliatur dissidium, & fundamenta pro solo humano, & positiuo iure allata per se corruunt.

Ad Can. 1. Syn. Constantinop. 1. & 2.

Quod enim nulla iuris Diuini appareat auctoritas, deficit, cum & veteris testamenti, & Euangelici sint allatæ, quæ etenim ex veteri suffragantur non possunt eludi tanquam præcepta illa euanuerint, Cæremonialia siquidem & iudicialia vtique cessarunt at non moralia, quale hoc; & saltem tanquam futurorum figura vtique possunt adhuc ponderari. Quod verò ad ius naturale asserebatur ex se non sufficere ad hanc exemptionem, nisi addatur supernaturalis qualitas quæ ipsum ad hoc intentum iuuet; addebatur, aliam non esse nisi sacrum ordinis caracterem, qui tamen arguebatur non sufficiens ab ordinatione serui, qui non eximitur à Domini inuiti potestate adeòque nec subditus à Principis sui iurisdictione, non videtur sine peculiari, suaque consideratione dimittendum. Admittimus ergo cum *Nauar.* quod ex vi caracteris Sacramenti Ordinis inducitur ex natura rei, & quasi consequitur exemptio personæ sic consecratæ à potestate Laicali; Et quamuis seruus ordinatus, & sic impresso caractere, non eximatur à Domini sui potestate, hoc tamen ideò fit, non

Ad c. nouit. de Iudic. notab. 6. n. 30.

non quia caracter impreſſus non ſit potens ad eum eximendum ex natura rei, ſed quia Eccleſia iuſtitiæ cultrix Dominum inuitum, & inſcium ſeruo ſuo priuare non intendit, vnde & inter prima eiuſdem Eccleſiæ rudimenta Dominorum conſenſum in ſeruorum ordinatione expetijt *Can.* 82. *Apoſt.* ideòque ſi ſeruus per fraudem ordinetur, deponitur, & Domino ſuo reſtituitur *c.* 2. *de ſeru. non ordin.* Nunquam autem conſenſum ſæcularium Principum ad ordinandos laicos homines credidit neceſſarium, ſicut nec eorumdem Principum pietas hanc libertatem ijdem Eccleſiæ vnquam inuidit. Retecto igitur dolo, & fraude, ſerui ordinati, Domino ſuo reſtituitur, & licèt res ſemel Deo conſecrata ad humanos vſus amplius redigi non poſſit, *c. quod ſemel de regul. iur. in* 6. & conſecrans ad æſtimationem rei conſecratæ teneatur, *c. comperimus* 16. *q.* 4. attamen à re ad perſonam propter rationem diuerſatis, inconcludens eſt argumentum; in re ſiquidem inanima non cadit dolus, at in ſeruo ordinato vtique, & ideò deponitur, ac Domino ſuo reſtituitur; neque ex eo, quod Sacramentum baptiſmi imprimens caracterem non eximat fideles ſubditos à ſæcularis Principis poteſtate, & iuriſdictione inferre licet, quod neque caracter ſacri ordinis valeat eximere, quia inter vtrumque caracterem quoad hunc effectum haud difficile eſt reddere diſcriminis, & differentiæ rationem, vtcumque *Nauar.* in ea aſſignanda laboret, & vix ſibimet ſatisfaciat: duo aliorum aſſerta proponit, eaq; coufutat, & meritò; alterum eſt, quod in laico vnica ſpiritualitatis ratio vigeat, ex baptiſmi ſcilicet caractere, in Clerico verò duplex ex baptiſmi, & ordinis, quæ ſanè ratio parùm ſufficiens eſt, cum vel vna ſufficiat ſpiritualitatis ratio, & ſpirituali annexio ad hoc, vt

18

ſubſit Eccleſiaſticæ poteſtati, *c. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. c. quanto de Iudic.*

Alterum verò, quod mero iure Diuino attento, idem eſſet dicendum de Clericis, & Chriſtianis cæteris, cum Clerici conueniuntur, vt homines, aut ciues, ſuper ijs ſcilicet, quæ ſunt ipſis, & alijs ciuibus communia, adeò vt poſſent conueniri coram Iudice laico. At verò tota hæc diuerſitas eſt à iure humano, per quod non Chriſtiani omnes, ſed ſoli Clerici, & Monachi ſunt exempti à laica iuriſdictione etiam quòad ea, quæ ſunt communia alijs hominibus, & ciuibus puta temporalia, & criminalia; improbat *Nauar.* ex communi opinione, quod Clericorum exemptio non ſit à ſolo iure humano, ſed & Diuino. Differentiæ ergo rationem deſumit *Nauar.* à diſcrimine, quod viget inter vtrumque caracterem, quia caracter baptiſmi non diſcernit inter fideles, ſed potius eos congregat in vnum corpus, at verò Clericalis diſtinguit Clericos ipſos à reliquo fidelium cætu; hìc ſiſtit *Nauar.* nec declarando, aut confirmando progreditur. Plura poſſent ponderari, quæ deficientem hanc rationis aſſignationem oſtenderent, verùm non patitur inſtitutum operis noſtri, vt ſingula proſequamur. Dicamus ergò, quod caracter baptiſmi non conſecrat propria, & vera conſecratione perſonam, ita, vt addicat ſacro miniſterio, ſed Chriſto conſignat; & obſtringit ad fidem eius retinendam, & ex ſe eſt communis omnibus hominibus, eſtque quid per accidens, quod in aliquibus non reperiatur, ſicque per ſe non diſtinguit fidelem ab infideli in ijs, quæ reſpiciunt politicum ſtatum, & vitam ciuilem, ac proinde non inducit exemptionem à poteſtate, & iuriſdictione Principum infidelium.

At caracter ordinis dicat perſonam ſacro

sacro ministerio, & per se distinguit vtrumque statum Clericalem, & laicalem, idemque censendum de alijs personis, quæ quocumque alio modo in statu Ecclesiastico constituuntur, vt de Monachatu, & prima Tonsura, quæ licèt non imprimant caracterem statum nihilominus certum, & Ecclesiasticum inducunt ex institutione, & determinatione Ecclesiæ, vt in *cap. duo sunt 12. q. 1.* appositè definitur; ibi enim duo genera distinguuntur Christianorum, & eorum alterum esse dicitur, *quod mancipatum Diuino officio, & deditum contemplationi, & ordinationi ab omni strepitu temporalium cessare conuenit, vt sunt Clerici, & Deo deuoti.* Quæ sanè verba veram formalem suggerunt, ne scilicet à rerum Diuinarum contemplatione, & oratione distrahantur, quantumuis modus quo consecrantur sit diuersus, vnde & vniuerso huic personarum generi ius positiuum Diuinum adaptari potest tanquam in ipso tota Christi familia consistat, sic enim Thelesphorus Papa omnes Ecclesiasticas personas sub Clericorum nomine Christi familiares appella; immò, & ius ipsum Diuinum naturale, quod in generali ratione consecrationis, seù dedicationis consistit, & quamuis modus consecrationis in aliquibus sit ex Institutione Ecclesiæ, hoc tamen non impedit, quò minus ius naturale consurgere, & resultare possit, sic enim consecratio Calicis est ex Ecclesiæ institutione, & tamen est ex naturali iure, vt in commercium humanum non veniat, & in vsum communem.

Auctoritates autem illas Apostolorum non moramur. *Obedite Præpositis vestris, & omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*, quibus exemptio videtur potenter impugnari; eas enim iam supra ad rem satis exposuimus, sicut, & factum Pauli in Religionis materia, ob quam vexabatur Cæsarem tanquam legitimum superiorem suum appellantis; id enim fecit ipse tanquam oppressus, & ab accusantibus Iudæis in angustias redactus; Intuens enim eorum proteruiam, & Præsidis Romani iniustitiam ad necessariam sui defensionem Cæsarem appellauit tanquam supremum, & à quo vno inter tot angustias subsidium sperare poterat cum eum, & accusatores, & Præses vereri simul deberent, risu enim exceptus fuisset, si nedum appellare, sed vel nominare Petrum suum, & Apostolorum Principem ausus esset, ideò de facto agentibus de facto restitit, nec alia fuit eius subiectio Præsidi, & Cæsari, quàm illa ipsa, qua Christus Dominus fuit subiectus Pilato, & quam testatus est, dum inquit. *Non haberes in me potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Absit, vt credamus datam desuper legitimam potestatem, nec aliam interpretabimur, quàm permissionem meram, de qua Christus ipse. *Hæc est hora vestrra, & potestas tenebrarum*, vt execremur blasphemam *Marsilij de Padua* propositionem, Christum scilicet filium Dei naturalem Principibus sæculi fuisse iure subiectum. Sunt igitur Clerici, & sacri homines à sæculari iurisdictione, & foro exempti, & Diuino, & naturali iure, nec non & positiuo, idq; iam satis hucusque illustratum. Lucæ c. 22.

Vnde nam, & à cuius beneficio exemptio à sæculari potestate, & foro tanquam à causa immediata processerit.

§. III.

1 *Disseritur primò de Summo Pontifice, qui à nemine iudicari potest, & confirmatur.*

2 De-

2 *Descenditur ad reliquum Clerum, & potuisse eximi à Summo. Pontifice ostenditur latè.*

3 *Quid à Principibus contributa successiuè demonstratur ordiendo à constit. Cess. vsque ad finem.*

SEgregant. Authores in hac meri facti, & historica disquisitione Summum Pontificem à reliquo sacrorum hominum corpore, & de illo enunciant tanquam omninò certum, non esse exemptum humano aliquo iure, aut auctoritate, sed Diuino immediatè, nemine eximente, habere immunitatem ab omni iudicio sæculari Imperatoris, Regum, & Principum; est enim Summus Princeps, ac supremum caput totius Ecclesiæ, ac proinde neminem superiorem in Terris agnoscit; ideòque verissima, & proprijssima est eius maiestas.

1 Indeque Sacrosancta Ecclesiæ Concilia semper Romanum Pontificem tanquam caput supremum suspexerunt nemini subijciendum; vulgatissimum est Concilij Suessani celebre dictum in causa Marcellini Summi Pontificis. *Prima sedes à nemine iudicatur*. Resumpsit & Concilium Romanum sub Syluestro, firmarunt, & Summi Pontifices ipsi, *Nicolaus I.* scribens Michaeli Imperatori *Gelasius ad Anastasium pariter Imperatorem in can. duo sunt 96. dist.* quæ sanè authoritates vetustissimum hoc Summi Pontificis priuilegium testantur, & Ecclesiæ ipsi coæuum hoc effatum, adeòque non humanum, sed Diuinum; neque enim credibile est Pontifices illos primos spectatissimæ sanctitatis, & modestiæ viros id iuris sine causa sibi adrogasse intuentibus Imperatoribus, & sæculi Principibus, ijsdemque consentientibus, neque tunc is erat Ecclesiæ status, vt vi adhibita extorquere tantùm priuilegium Summi Pontifices possent, neque petere ausi essent, nisi potestatem, & authoritatem habuissent, quam ratione suæ dignitatis à Christo Domino accepissent, quod si ab eo auctoritatem habent declinandi omnem humanam iurisdictionem, iam iure Diuino sunt ab eadem exempti nedum naturali, sed & positiuo; naturali, hoc est eo, quod est connaturale alicui statui gratiæ, & supernaturali dignitati alicui homini collatæ, qua posita dignitate ratio recta, & naturalis dictat huiusmodi ipsi iustè competere priuilegium; positiuo verò, hoc est directa, & propria Christi voluntate expresso, & à Christo Domino Vicario suo collato.

Can. vlt.

Tom. 3. epist. Decr. Summ. Pontif. ep. 9

Hoc Summi Pontificis priuilegium agnouit *Nicol. I.* relatus à *Gratiano in can. patet 9. q. 3.* sublimisque adeò supereminentiæ non aliud asseruit fundamentum rectissimè Ennodius Diaconus, quàm verba illa Christi Domini *Tu es Petrus &c. Pasce oues meas: quodcumque solueris super terra*, per quæ vnus vniuersi gregis constitutus, supremusque Pastor, reliqui omnes, quicumque sint, facti sunt oues, quæ dirigi à Pastore debent, non Pastor ab ipsis, ac proinde Diuino naturali iure illustrante, ac quodāmodo obstetricante, emergit hæc supremi Pastoris præstantia, tanquam ex natura rei, vt nulla super eum sit potestas, à qua iudicari possit, quæ in se est à iure supernaturali Diuino, quod & ratione verborum *Pasce oues meas*, radicitùs positiuum censeri potest, in cuius positiui iuris fundamentum magis inseruit locus iam supra allatus *Matth. c. 17.* cum ageretur enim de soluendo tributo, interrogauit Christus Dominus Petrum, *Reges Terræ, à quibus recipiunt tributum, vel censum à filijs suis, an ab alienis*, & Petrus respondit; *ab alienis*, indeq; intulit Christus. *Ergo liberi sunt filij, vt autem*

Lib. pro defens. Symach. in versifin.

non

non scandalizemus eos vade ad mare &c. & inuenies staterem illum sumens da eis pro me, & te. Ex quibus verbis Christum non fuisse debitorem tributi siue censûs arguunt *Ambros. & Chrysostomus*, eum ob solum declinandum scandalum soluat. *Ambros. Non debebat filius Dei, non debebat & Petrus in adoptione à Patre adscitus per gratiam, sed ne scandalizentur*, inquit *Chrysostom. Non enim, vt debitor reddidit, sed vt illorum infirmitati consuleret*.

In Exod. c. 10. vers. fin.

Hom. 59 in c. 17 Matth.

Coniunxit in hoc facto sibi Petrum Christus, quasi vellet idem de se, ac de Petro censendum, quem sibi fecit æqualem: *Da illis pro me, & te*. Eodem iure pro te, quo, & pro me, adeòque vtriusque idem priuilegium, & propter scandalum tantum vtriusque non subiecti facta solutio; indeque Apostoli Petrum sibi metipsis Prælatum omnibus agnouerunt, excitataque inter ipsos curiositas interrogandi, *quis putas maior est in Regno Cælorum*, vt aduertit *Hieronym.* & fusè confirmauit *Chrysostomus*.

In c. 18. Matth. vbi sup.

Et quamuis factum hoc Christi indicet Immunitatem à tributis, ex ea tamen colligere licet, exemptionem etiam à iurisdictione cum ex eadem naturali filiatione Christi desumatur immunitas à tributis, ex eadem deducitur exemptio à iurisdictione tanquam ab vna, & eadem vtriusque ratione, cum filiatio eadem vtrobique vrgeat; & cum idem Priuilegium sit communicatum Petro, iam eadem, & in eum migrauit exemptio non solum à tributis sed & a iurisdictione.

2 A Summo Pontifice ad reliquum Clerum descendimus visuri breuitèr, vnde nam post ius Diuinum, & naturale, de quo supra immediatè hæc Immunitas ipsis obuenerit. Non est ambigendum, quin circumscripto etiam Diuino, & naturali iure, potuerit Summus Pontifex hoc exemptionis priuilegium in Ecclesiasticos omnes conferre, & Christianos Principes ad eius obseruantiam adigere; professus est idipsum *Innocentius* Consultissimus Pontifex *ad cap. 2. de maior. & Obedien. n. 1.* cuius hic reddimus verba; *Sed quæres* (inquit) *quis exemit Clericos de iure Imperatoris, cum priùs ei subessent? Respond. quod Papa consentiente Imperatore 11. q. 3. c. 3.* inferiùs. *Vel dic quod Papa etiam sine consensu Imperatoris benè potuit eos eximere à iurisdictione Imperatoris per suas Constitutiones*; moxque adnectit rationem. *Quia cum Clerici spirituales res sint, & ex toto corpus & animam dederunt in seruitium, & sortem Christi 12. q. 1. c. 3. per consequens Papæ in iudicio, & Constitutionibus sub 10. dist. c. Imperium, & c. suscipitis c. solitæ de maior. & obed. & Innocent.* auctoritati scripsit *Couar.* Prac. q. c. 31. Concl. 3. & 4
Et ex eo quod Summi Pontifices eximendo hanc potestatem exercuerit, eamdem potestatem meritò penes ipsos arguimus. Prostant constitutiones, & iura in *c. Nouerit* in *c. Grauem. de sentent. excomm. c. fin. de reb. Eccles. non alien. c. Quamquam de Censib. in 6.* & passim *tot. tit. de Immunit. Eccles. tam inter Commun. quàm in 6. Nec aliunde ipsi hæc potestas, quàm ab eminentia sui supremi gradus à Deo Opt. Max. tradita*.

Et vt eumque plura ex recensitis iuribus sint posteriora Principum, & Imperatorum Constitutionibus, non tamen in ijs se fundarunt Pontifices, sed innixi semper sunt potestate sua, qua interdixerunt Clericos à Laicis Iudicibus iudicari; vel apud illos causam, seù litem excitare, aut agitare temporibus illis, quibus Imperatores nondum erant fideles, *c. Relatum 11. quæst. 1.*

quem

quem *Can.* desumpsit *Gratian. ex Epistola 1. cap. 1. Alex. Papæ I.* & ideò *Concil. Trident.* nulla habita iuris ciuilis mentione ait, *Ecclesiæ, & Ecclesiarum personarum immunitatem Diuina ordinatione, & Ecclesiasticis Constitutionibus esse constitutam.*

Sess. 25. de ref. c. 20.

Et meritò; cum hæc ipsa exemptio ab ea etiam sit potestate, qua ligandi, & soluendi Petro dedit Christus Dominus facultatem, & qua liberè vti semper, & potuit & potest, prout decens Ecclesiæ regimen exposcere videretur, cui quidem cum sit maximè conueniens, ne Clerici à muneribus suis distrahantur, & vt Sanctè Sancta tractentur quod sanè non fieret, sed viderentur Clerici irreuerenter habere, & contemni, si eorum crimina ad Tribunalia communia deferentur, ideò potuit Summus Hierarca pro recto vsu potestatis suæ, & apta Ecclesiæ sibi creditæ administratione independentèr à sæculari potestate Clericos quòad Iudicia, & forum eximere.

Neque prohibere, aut impedire potuit Ius, quod assererent Principes, siuè fideles, siue infideles in Clericorum personas ipso si non naturæ, saltem gentium iure, quo quidem, vt in Deo non fuere priuati, nec potuere per Summum Pontificem priuari; Non infideles, quia neque Ecclesiasticæ potestati subiecti, non fideles, quia multò minùs, cum non debeant esse deteriores conditionis, quàm infideles. Nam esto quidem; quod Principes in subditos iurisdictionem haberent à eo ipso, quo facti sunt Clerici, cessat eorum potestas, cum sacra sint extra Commercium, neque vlla in Clericos fuerit vnquam ipsis data; neque dici potest Principibus sæculi illatam esse iniuriam, quia, præterquam quod nemini facit iniuriam, qui vtitur iure suo, *c. cum Ecclesia de electiion.* certè Summus Pontifex vti potuit liberè potestate illa summa, qua etiam temporalia in ordine ad spiritualia attingere potest propter mutuam illam connexionem, quæ inter ipsa viget, quando præsertim expedire nouit, vt spiritualis ipsa potestas sic ordinetur; cum (vt inquit *Nicol. Papa*) relatus in *C. 1. 22. dist. Christus Dominus B. Petro æternæ vitæ Clauigero terreni simul, & Cælestis Imperij iura commiserit.* Idque exemplo confirmat *Innoc. III. in c. per venerabilem. qui fil. sint legit.* Vim spiritualis potestatis etiam in ordine ad temporalia expendens; profert enim exemplum filij familias, qui ad Episcopatum promouetur, & soluitur à patria potestate, & serui, qui à sciente Episcopo fuerit sacris Ordinibus initiatus, subtrahitur enim vterque à Patris, & Domini potestate, seruus præcipuè soluto pretio ipsi Domino, vel etiam non soluto, si Dominus ipse consentiat, *c. si seruus 54. dist.* & passim *tot. tit. seru. non ordin.*

Vnde si vi sacræ ordinationis amittit Pater ius patriæ potestatis & Dominicæ Dominus, quæ vtraque haud minor est, quam iurisdictio Principis in subditos, qui si sit fidelis iam consentit in Ecclesiasticæ conueniens regimen, & in sacram Clericorum ordinationem, & in Pontificis Summi potestatem à Christo Domino receptã, qua & immunitatem hanc firmare, & eam à Principibus sæculi exigere vtique potest. Quod si Princeps sit infidelis, in cuius ditione Ecclesiæ sint fundatæ quamuis de facto huiusmodi potestas facilè non possit ad actum reduci, cum infideles Principes supremam illam Summi Pontificis non agnoscant; attamen per hoc re vera non deest, cum possit ob periculum subuersionis fideles subtrahere ab Imperio, & potestate Principis infidells, & multò magis poterit

terit Clericos, & Sacerdotes ab eisdem eximere ob reuerentiam Diuini cultus, potestas enim Summi Pontificis in ijs, quæ respiciunt suum finem etiam supra infideles extenditur, & ipsis inuitis potest statuere ea, quæ respiciunt Diuinum cultum.

Fatemur quidem primis illis Ecclesiæ temporibus eiusdem Præsules postulasse iudicium ab Imperatore, vt tempore Constantini, & priuilegium exemptionis pro suo Clero, vt *Nouell. Iustin.* 83. *Petiti sumus* (ait ibi *Iustin.*) *à Menna Deo amabilissimo Episcopo, &c. Reuerendissimis Clericis hoc dare priuilegium, & Concil. Tolet. III.* impetrauit ab Hispaniarum Rege *c. Ecclesiarum seruos* 12. *q.* 2. *propter quod omne Concilium*(inquit *Can.*)*à pietate Domini nostri poposcit*,quia tunc(nempe tempore Constantini) Clericorum exemptio, aut non erat plenè nota, aut nondum satis vsu recepta, non nota, Constantino ipso recens ad fidem conuerso, tempore Niceni Concilij, ideò Episcopi iudicium ab eo postularunt voluntariè,non coactè,vt enim aliàs aduertimus cum *Bellarmin.* Ecclesia non omnes simul,sed successiuè, & per gradus,vires suas exeruit, nisi dicere velimus cum *Baron.* post Ruffinum Fo- *Tom: 3: Annal: ann: 325* cium, & alios Episcopos ad Constantinum recurrisse tanquam ad protectorem, defensorem, aut arbitrum, quod munus piè ipse recusauit se professus indignum, & Sacerdotes ad Dei iudicium remittens, idemque censendum de Episcopis in Toletana Synodo, qui quidem non ignorarunt, exemptionem Clericis competentem, sed quia eius exercitium impediebatur, vel ab ipsis magistratibus fidelibus, quibus fortasse hoc priuilegium nondum innotuerat, vel saltem eius praxis, vel vsus, qui vt fælicius induceretur consensum Antistites ex vrbanitate quadam impetrarunt.

Inductam ex Summi Præsulis auctoritatem Clericorum exemptionem suspexere Principes, ex quo Christianam fidem susceperunt, & in eius robur contribuerunt (non enim admittimus hoc priuilegium ab ipsis profectum) primusque Constantinus in illud consensit,at quo præciso tempore, non est adeò euidens, cum plures constitutiones hac de re ab eo manauerint.

3 Creditum,tunc immunes à foro decreuisse Clericos Constantinum, cum in magna Nicena Synodo libellos sibi ab Episcopis oblatos mutuas criminationes inuoluentes combussit, enuntians. *Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem dedit de omnibus quoq; iudicandi, & ideò nos à vobis rectè iudicamur, vos autem non potestis ab hominibus iudicari*, quæ verba cum alijs pluribus retulit ex *Sozomen. & Ruffino Baron.* ea verò indicant quidem *Annal: tom: ann: 325* agnouisse Constantinum immunitatem iam Diuino iure competentem, ac positiuum indulsisse priuilegium non probant. Plures immunitates Clericis, & Ecclesiasticis personis indulsisse Constantinum compertissimum est, easque breuiter recensebimus. Prima fuit,qua eos à muneribus personalibus liberauit, *l.* 1. 2. 7. *c. Theod. de Episc. & Cler.* moxque illa, qua Clericos, & eorum mancipia, colonos scilicet à nouis collationibus absoluit extraordinaijs scilicet & superinductis *l.* 8. *c. Theod. de Episc. & Cler.* quam & transtulit *Tribonianus in cod. Iustin. in l.* 1. *c. de Episcop. & Cler.* missis tamen finalibus verbis; sed hanc immunitatem longè vetustiorem indicant verba illa, *l.* 8. *iuxta sanctionem, quam dudum meruisse perbibemini*, quæ tamen sanctio, seu constitutio non occurrit.

Alia fuit immunitas à *Metato*, hoc est hospitibus recipiendis exercitu fortasse, aut Imperatoris comitatu transeunte, *d.l.*

d. l. 8. ibi *Præterea neque hospites suscipietis*. Alia etiam, qua Clerici à lustralis auri collatione sunt immunes, de qua *tit. in cod. Theod. de lustral. collat.* & erat hoc vectigal, quod negotiatores debebant quolibet lustro, vt notat *Brisson.* eaque immunitas modò fuit arctata, modò ampliata, vt in *l. 1. §. 11. c. Theod. de lustral. collation.* Exemit alia constitutio in *l. 1. c. Theod. de Episc. & Cler.* Clericos à nominationibus, & susceptionibus, à nominationibus ad publica munera, vt exponit ibidem *Gothofred.* à susceptionibus annonarum, & tributorum *l. 2. c. eod. tit.* haud absimiliter, & in *l. 6. c. Theod. de Episc. & Cler.* verùm vtcumque ex huiusmodi immunitatibus illatio possit fieri ad exemptionem à iurisdictione, & foro ob identitatem rationis, nihil tamen adhuc explicitum circa hanc immunitatem attulimus.

De verb. sign. lib. 10

Ideò prodeat *l. 7. c. Theod. de Episc. & Cler.* vbi hæc leguntur authore *Constantino Magno*, *cæterique Clerici, qui per iniuriam hæreticorum ad Curiam deuocati sunt, absoluantur, & de cætero ad similitudinem Orientis minimè ad Curias deuocentur, sed immunitate plenissima potiantur.* Retulit hanc constitutionem *Baron.* ratus, ex ea occasione profectam, quod Clerici à Donatistis ad sæcularia Tribunalia traherentur, ac proinde per ipsam fori immunitatem fuisse indultam; cum tamen potius loqui de curialibus muneribus censeat *Gothofred.* ad eandem legem.

Annal. tom. 3 an. 330 in fin.

Constantius Constantini filius varias leges, & constitutiones edidit eodem *c. Theod. tit. descriptas l. 9. 10. 11.* verùm & hæ de immunitate ab oneribus, & muneribus loquuntur, non de priuilegio fori præcisè, quamuis generalis locutio possit ipsis facilè adaptari. In *l. 12. c. Theod. de Episc. & Cler.* idem *August. mansuetudinis nostræ lege prohibemus, in iudicijs Episcopos accusari*, inferius, *si quid est igitur querelarum, quod quispiam defert apud alios, potissimum Episcopus conuenit explorari*, censet *Baron.* Constantium hanc edidisse constitutionem occasione libelli à *S. Hilario* porrecti, quo petierat, ne Iudices vsurparent sibi negotia Ecclesiastica, neue causas cognoscerent Clericorum; vnde quamuis Constitutio loquatur de Episcopis, & de Clericis omnibus veniat accipienda, & sic ius vniuersale constituat; proùt indicant *l. 13. & l. 14.* immediate *seqq.* quæ tamen confirmationes potius videntur iam competentis immunitatis, quàm noua aliqua eiusdem concessio.

Ann. 355

Subsecuti subinde alij *Caess.* qui hoc fori priuilegium confirmarunt, & præsertim *Valentinian. Primus* teste *Ambros.* cuius supra regessimus auctoritatem, nec denuò repetendam, & quia in huius priuilegij vsu subreperant fraudes, ideò Valens I. Imperator immunitatem fori ad eos solos Clericos restrinxit, qui per decem annos in Clericatu vixissent *l. 19. cod. Theod. de Episc. & Cler.* & demùm *in l. fin. c. de Episc. Iud. qui titul.* Extrauagans dicitur *in cod. Teod.* statuere absolutè *Caess. ne Clerici ad sæcularia iudicia pertrahantur*. Demùm fibulàm huic rei addidit *Honor. Imperatore constitutione sua*, in *l. 40. c. Theod. de Episc. & Cler.* eamq; sic exorditur, *Clericos non nisi apud Episcopos accusari conuenit*, mox subdens; *Ideòque huiusmodi dumtaxat causas Episcopi sub testificatione multorum actis audire debebunt*. Neque generalitas huius Constitutionis patitur, vt ad solas causas leuiores restringatur *l. de pretio ff. de public. in rem. act.* quod contenderunt nonnulli, maximè cum non tam priuilegium de nouo indulgeat, quàm indultum renouet, ac confirmet, vt indicant relata iam supra

Epist. 32

verba

verba ex principio L. per modũ regulę, & axiomatis, neque enim de causis pecuniarijs potest intelligi constitutio, quę accusationis vebo vtitur, quod in pecuniarijs causis non adhibetur; tandem *Theodos.& Valentinian.in l.46.& 47* omnia priuilegia à prędecessoribus Clericis concessa confirmant, & præcipuè *Honor.in l.47.* quæ est *final. c. Theod. de Episc. & Cler.* reuocat quæcumque Ioannes Tyrannus in Ecclesiarum detrimentum edixerat, & præcisè quoad Clericos; *Clericos etiam, quos indiscretim ad sæculares Iudices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, Episcopali audientiæ reseruamus.*

Locutus hactenùs recensitas Constitutiones de priuilegio fori, eaque hactenùs vsos Episcopos comprobat indignum Christiano Principe facinus à Valentiniano Cæs. patratum, qui, vt scribit *Baron.* Sanctionem ædidit, qua abstulit iudiciale Episcoporum tribunal, iisdem ius dicere vetans nisi inter consentientes, fori exceptionem adimens, & omne indicium Ecclesiasticum extinguens, nisi in ijs, quæ ad Religionem pertinent argumentum euidens, vsque tunc extra causas Religionis Episcopos iudicasse, eamque Valentiniani constitutione reuocatam à Marioriano eius successore ibidem testatur *Baron.* quæ sanè sunt omnia vera, quæ circa fori immunitatem vsque ad Iustinianum obtinuere. Neque admitti potest illorum assertio, qui voluere fuisse ignotam vsque ad Iustinianum duplicis fori differentiam, eamque ab ipso primò introductam; præter enim allata mox supra iura falsam assertionem euincit celebris illa Ambrosij sententia *in Concil. Aquileiensi. Non laicos de Sacerdotibus, sed potius Sacerdotes de laicis iudicare debere*, quæ sanè illa ipsa est, quam ex epistola eiusdem *Ambrosij* iam supra reddidimus ad Valentinianum;

Serm. 6 Annal. an. 452.

Nouell. Valentin tit. 12.

immò Matisconense Concilium secundum, vetustatem æuo Iustiniani longè anteriorem testatur, dum inquit, *Reuerendissimo Canones, & Sacratissimas leges de Episcopali audientia in ipso Christianitatis principio sententiam protulisse*; neque enim is fuit in hac parte Iustiniani zelus, vt Ecclesiasticam iurisdictionem exactè promouerit, sed minuerit potius, ad ciuiles enim causas restringens, in criminalibus, quandò crimina non sunt Ecclesiastica; sed communia, vt furta, & homicidia, voluit Clericos à laicis iudicari, & puniri ex *Nou.83.Authent. vt Clerici apud proprios Episcopos Auth. causa Auth. Clericus c. de Episc. & Cler.* Quod autem hucusque fluctuauerat (non diximus) priuilegium, sed potius ius legitima auctoritate inductum, demùm à Carolo Magno Imperatore confirmatum, ac stabilitum innuit *Baron.* non tam in laudes Caroli effusus, quam in Principes minabundus, qui Ecclesiastica iudicia turbare pręsumunt; in Capitularibus ergo suis *Carolus Magnus* post plura de Ecclesiastico iudicio demùm fusidit, *Omnes itaque causæ, quæ vel Pratorio iure, vel ciuili tractantur, Episcoporum sententijs terminatæ perpetuò stabilitatis iure firmentur*, & transtulit, *Gratian. in can. omnes 11.q.1.*

Epist. 32.

Cap. 19.

Tom.9.annal. ann. 801.

Lib.6.cap. 281.

Verùm (quidquid senserit *Baron.*) vix est, vt huiusmodi priuilegium, aut iuris si non concessionem, at confirmationem, agnoscamus à Carolo Magno, qui potiùs facultatem indulsisset videtur laicis, vt causas suas ciuiles ad Episcopos possent defferre, & apud eosdem terminare, & qualecumque fuerit eius priuilegium, antiquatum illud fuit, & cessauit per non vsum, *vt not. Gloss.* & cum ea *Turrecr. ad c. omnes, & c. quicumq; 11.q.1. eadem Glos. ad c. relatum 11.q.1.* & de hoc fori priuilegio à Carolo Magno nil certum habemus, & post

illum vsque ad Federicum II. Imperatorem altum omninò de ipso silentium.

Federicus ergò amplissimum priuilegium (pro iuris ipsis competentis libero vsu) Clericis tam in ciuilibus, quam in criminalibus concessit; posterema eius Constitutio post libros feudorum, & *in Auth. statuimus c.de Episc.* & *Cler.* & *in Auth. Cassa c. de Sacros. Eccles.* cui supema auctoritatis manum præbuit *Honor. III. Summ. Pontific.* Sunt Constitutionis Friderici verba. *Item statuimus, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione, vel ciuili trahere ad Iudicium Sæculare præsumat contra Constitutiones Imperiales, & Canonicas sanctiones*, quæ sanè verba, & Canonicas leges, & Constitutiones Imperiales, iam antea extitisse supponunt.

Constitutionem Friderici coronat *Honorij III. Summi Pontificis Decretum* in ea verba. *Nos verò Honorius Episcopus Seruus Seruorum Dei has leges à Friderico Romanorum Imperatore filio nostro Carissimo pro vtilitate omnium Christianorum æditas laudamus, approbamus, & confirmamus, tanquam in æternum valituras*, & hæc verba subsequitur sanctio; ex quibus omnibus constat, quid, & quantum ad hanc fori Immunitatem ius ciuile, contribuerint. Vnde rectissimè dixit *Io: de Roa Dauila* Immunitatem tam quoad loca initium à Iure Diuino habuisse, & humana, Principum constitutione firmatam.

In Apologia de iurib. Prin-cipalibus de-fend. & mo-deratiustè.

Circa idem Priuilegium (ad c. si deligenti 12. de foro competenti,) & oportunè de Clerici reconuentione. Excursus.

1 *Occasio, & origo quæstionis, cum fundamentis contra* Text. in d.c.si diligenti.

2 *Soluitur quæstio, & dantur fundamenta.*

3 *Soluuntur quæ in contrarium allata.*

Celebris est *Innocentij Tertij* Summi Pontificis Constitutio *in cap.si deligenti 12. de foro compet.* desumpta ex eius Epistola ad Lotharium Archiepiscopum Pisanum, vt testatur eius Epigraphes, quæ integra legitur penès *Anton.Augustin.in 3.collect.antiq.Decretal.sub hoc eodem tit.c.4.*

1 Censebat Archiepiscopus, qui & Iuris Consultus, ac Iuris Ciuilis Glossator, licere Clericis priuilegio fori renunciare, ac voluntariè se iudici Magistratuique sæculari submittere, iuramento præsertim adiecto, ipsique visum, huiusmodi renunciationem subsistere, vt potè quæ iuris principijs, & regulis apertè nitiatur; vulgatissimum enim, posse quemlibet fauori pro se introducto renunciare, quod expressè constituit, *Iustinianus in l. si quis in conscribendo c.de Episc.* & *Cler.* & *c.de pact.* vbi præcisè exemplificat in eo, qui se non vsurum sacerdotij priuilegio pactus est; horret enim vtrobique Iustinianus promittentem fidem fallere, & secum contrahentes decipere, vix vllum extat in iure priuilegium, cui Priuilegiatus tanquam fauori suo renunciare non valeat, fori autem priuilegium in gratiam, & fauorem Clericorum inductum apertissimum est, vnde & rationabile omninò videtur, vt Clericus ipsis renunciare valeat. Et licet obstare videatur Concilij Meleuitani, & Carthaginensis auctoritas, attamen hunc casum non videntur respicere hæc Conciliorum decreta, quæ vetant pertrahi Clericos ad sæculare iudicium, & in eodem conueniri, tutosque eos volunt omninò fori exceptione; at non inde

inde videtur inferendum ad contrahentes, qui sponte, & libero suæ voluntatis arbitrio priuilegio renuncient, & prorogando iurisdictionem se subijciant; vulgatum enim est, in prohibitoria materia strictam adhibendam interpretationem; nec de casu ad easum extensionem faciendam, *reg. Odia, de reg.iur.in 6.* Neque verendum, quod lædatur per hanc renunciationem ius publicum, quod pactis priuatorum immutari, aut tolli non potest, *l. ius publicum ff.d pact.* vt per exempla quam plura regulam illustrat *Cuiac.* quia vtcumque vniuersalis sit regula, suas tamen, easque plures admittit exceptiones, vt accuratè non minùs quàm doctè obseruat idem *Cuiac.* sed præsertim considerandum est, quod hoc fori priuilegium in abstracto, (vt ità loquamur) acceptum, est quidem omninò publicum, at vbi subditus, & priuatus homo eo vtitur, vel potest vti, iam fit eiùs priuatum, & venit quodammodò in eius commercium, itavt de ipso tanquam de iure iam suo per applicationem paeisei possit, *l. 1. §. huius studij ff. de iust.& iur.* satis enim est, vt vtilitas publica, quæ in hoc priuilegio consideratur, in singulos deriuetur, vt priuatorum pactionibus subieij valeat, *l.iurisgentium 7. §. si pacisear ff. de pact.* tunc siquidem paeiscitur homo immediatè de re sua, licèt mediatè, & secundariò pactum in ius publicum redundet, ipsumque respiciat, & tangat, & eò magis seruandum videtur à Clerico pactum huiusmodi, quò ei iuramentum accesserit, cuius ea est vis, vt faciat de illicito licitum, & actum inualidum, validum reddat, *c. 1. c. debitores c. verum de iureiur. c. quamuis pactum de pact. in 6. Auth. sacramenta puberum c. si aduers. vend.* ne plura eirca vires iuramenti confirmatorij cumulemus,

Lib. 2. quæst. Papin. ad l. ius publ ff. de pac.

Hisce Lotharij Archiepiscopi fundamentis, & opinioni accessit nouissimè *Iacob. Cuiac.* qui in solemnibus recitationibus suis ad ius Pontificium hunc eumdem *Text.* exponens ius ab Innocentio constitutum omninò nouum asserit, nec vlli anteriorum Pontificum compertum; sed præsertim admittere se non posse rationem profitetur, cui Innocentius innititur, quod scilicet hoc pactum Clerici fit de publico iure, de quo patisei priuato homini non liceat, ius enim publicum non tangit sic paeiscens Clericus, sed ius sibi quæsitum in principio contractus assumit, illudq; in contractum deducit, promittens sibi competente priuilegio fori se non vsurũ sed imò passurum, vt ex eo contractu coram sæculari iudice agi possit, ipseq; coram eodem conueniri; quod pactum si ius publicum læderet, illudque tolleret nusquam constitutionibus ciuilibus probatum esset, sicut expresè probatum legimus in allegatis, *l. si quis in conscribendo c. de Episc. & Cler. de præscriptione fori loquentibus*, nec iure Canonico improbatum ante Innocentium, & meritò (inquit *Cuiac.*) cum Clericus se alienæ iurisdictioni subijciens, & foro renuncians de iure, & commodo suo detrahat, & non de iure publico, idque facit sine vlla aliorum Clericorum iniuria, quibus salua est sua fori præscriptio, & sine incommodo Aduersarij sui, sed potius cum commodo, quia sine hac fori renunciatione non fuisset aliàs contractus. *In l. 27. ff. de regul. iur.* docuit sanè *Pompon. Nec ex prætorio, nec ex solemni iure priuatorum conuentione quidquam immutandum est*, sed subdit ad rem; *quamuis obligationum causæ pactione possint immutari*; Et insuper addit; *Quia actionem modus, vel lege, vel per Pratorem introductus priuatorum pactionibus non infirmatur*; Sed limitat, & claudit; *nisi tunc, cum incboa-*

Ad c. si diligenti.

tur actio inter eos conuenit; idque illud ipſum eſt, quod ſupra dicebat *Cuiac.* quaſi tunc ius publicum applicatione fiat priuatum, & de eo tanquam de iure ſuo poſſint contrahentes paciſci.

Hucque doctinam aduocamus elegantem, quam per tractat Vir doctiſſimus, & olim Collega cum viueret, profiteretur è prima ſede matutina Ius Ciuile in Patauino Gymnaſio, & amicus incomparabilis *Marcus Aurelius Galuanus*; inquirens enim an cautio fructuaria, vel quaſi quando poſſit remitti, aut à lege, aut à Domino proprietatis, deſcendit opportune ad inquirendum; an mulier poſſit renunciare Velleiano, & filius familias Macedoniano S. C. & breuiter ſic diſtinguit; *Non poteſt renunciare iuri ex Senatus Conſulto ſibi competenti*; *At poteſt renunciare vſui, & effectum impedire S.C.* Non pateſt primum; quia ſic paciſceretur de Iure publico, & impingeret *in l. ius publicum ff. de pact.* Poteſt ſecundum aut cauendo ſe non vſuram Velleiano, *l. fin. §. fin. in fin. ff. ad S. C. Velleian*; aut ſponte ſoluendo, *l. quamuis 8. § ſi mulier. & d. l. fin ff eod.* vnica illa ratione, quia factum ſiue vſus Velleiani poſitus eſt in poteſtate mulieris, in cuius gratiam S.C. fuit introductum, & ideo liberè poteſt ipſi renunciare; neque id in fraudem S. C. dici poteſt factum, quia mulier exceptioni Velleiani renuncians, non facit contra mentem legis, aut S.C. quod exceptionem huiuſmodi conceſſit mulieri non propter publicum bonum, ſed propter priuatam ipſarum vtilitatem, *l. 1. & 2. ff. ad S.C. Velleian.* & ideò cum nulla imputari poſſit fraus legis, *l. contra ſunt l. ſeq. ff. de legib.* & ſit eius priuatum commodum, meritò validè, & rectè renunciat; vnde valdè intereſt, an quid fiat ad euertendum ius S.C. Velleiani, tunc enim obtinet, quo inquit *Paulus I.C. in l. quidam 29. §. final. ff. ad S.C. Velleian. ea quę in fraudem S.C. quod de interceſſionibus fœminarum factum eſt, excogitata probari poſſunt, rata haberi non oportere.* De his ſecus quæ ex cogitata ſunt ad euertendum vſum; idemque dicendum de filio familias reſpectu Macedoniani S. C. vt ſcilicet iuri eius renunciare non poſſit, vſui verò vtique, de minore, reſpectu beneficij reſtitutiones in integrum. Ne ſingula prolixè nimis ad noſtrum inſtitutum repetamur, prout alia exempla, & alias limitationes *ad d. l. ius publicum ff. de pact.* recenſuit *Cuiac.* Vnde intulit *ad d. c. ſi diligenti*; iuſiurandum adiectum huic fori renunciationi per Clericum ratum eſſe, & obligare, non enim eſt contra ius publicum, ſed contra ius priuatum, quod contrahenti eſt iam quæſitum, & ſi fortè extra contractum iuret Clericus ſe fori exceptione non vſurum, irritum eſt iuramentum, cum agatur de iure publico; at ſi contrahat, & iuret renunciant exceptioni fori, tenebitur ſeruare iuſiurandum, tanquam ſuper iure proprio, & priuato ſuo, non ſuper publico.

Concluditque audacter nimis in ea verba; *Conſtituat Innocentius, quantum volet, ne vllus Clericus ſe ſubijciat Iuriſdictioni ſæculari, & ſit hoc ratum deinceps, at ne hoc prætextu vtatur, quod pactis priuatorum iuri publico detrahi non poſſit, quia hæc ratio iuri non congruit, Clericus enim, qui ſe ſubijcit iuriſdictioni alienæ, & ſuo foro renunciat de iure, & commodo ſuo proprio detrahit, non de iure publico.* Quæ eſt ſumma totius diſputationis quam etiam tranſcripſit *Matth. Stephan.* & plaudit *Petr. Fab. Cuiac.* Doctori ſuo, quaſi errorem Pontificij Iuris detexerit in eo præſertim quod renuncians Clericus in contractu paciſcatur de Iure publico. Qua mente Do-

De vſufr. cap. 2. nu. 10. & ſeqq.

Lib. 1. de iuriſd. c. 22. à nu. 16. ad c. 27. n. 24. ff. de reg. iur.

Doctorum maximus assertionem hanc suam proposuerit non censemus dubitandum, cum ex vitæ eius scriptore Catholicæ Religionis cultorem sciamus, & necessario Pontificem Summum debito obsequio prosequentem; verùm quod aliquantò acriùs in doctrinam inuectus fuerit, apprehensæ iuridicæ veritati tribuendum est, dum doctrinam, non potestatem statuentis oppugnat.

Vnde & suppresso Auctoris, seu legislatoris nomine, nec vlla facta mentione Pontificij iuris alibi acriter adhuc scripsit super Constitutione Regni Neapolitani vetante renunciationem, *l. si post tres ff. si quis caution.* & *eadem est stultitia non permittentis Sacerdoti renuntiare præscriptioni fori, nam si Sacerdoti non licet, qua ratione ille ait, quod renunciatio deroget iuri publico, quæ falsissima est, nec alij cuilibet eadem ratione licet renunciare præscriptioni fori, at verò licet alij cuilibet, & Sacerdoti igitur*, Hactenùs ibi *Cuiac.* Quidquid scripserit Vir maximus disputationis æstro, & nimium doctrinæ, & opinioni suæ fidens, sapientissimè sensit, & constituit Innocentius Tertius, quem alibi iurisperitissimum appellat ipse *Cuiac.* & præfert Innocentio Quarto, decisionem *Text.* & rationem simul confirmemus, & illustremus, & quàm iustè oblocutus vtriq; fuerit *Cuiac.* constabit.

Tract. 7. ad Afric. ad l. Travelliua ff. de oblig. & act. col. 5.

Ad c. resi venit de probend.

2 Inualuerat mos, vt facile nimis, nedum vocarentur Clerici, sed & voluntariè renunciantes proprio Ecclesiastico foro, sæculares Iudices adirent, ijsque se subijcerent, quod valdè absurdum agnoscens Innocentius Tertius, constitutione sua probuit, *in c. si diligenti de for. compt.* quod interpretamur, & confirmauit *Honor. Tertius eius successor in c. 4. de iudic.* quintæ compilationis Decretalium apud *Innocentium Ciro*nium; nec loquitur *Innocent. III.* de submissione alteri Iudici Ecclesiastico à Clerico facta, quæ est prorogatio iurisdictionis Pontificio iure permissa, dum consensus proprij Episcopi accedat, *c. significasti de for. compet.* Damnat igitur *Innocent.* ac improbat quidquid hactenùs licitum ab Archiepiscopo Pisano fuerat creditum, vt scilicet Clericus in temporalibus præsertim se submittere Iudici laico possit, maximè Aduersario consentiente.

Idque non tanquam ius nouum inducit, quod imputabat *Cuiac.* sed veterum canonum auctoritate iam interdictum, aduocatque Mileuitanum, & Carthaginense Concilium; & de Mileuitano consentit etiam *Gratian.* qui inde se mutuatum profitetur, *c. insolita 42. 11. quæst. 1.* cum tamen in eo Concilio nil tale legatur, vt ad eundem Canonem notarunt Romani Correctores, sed vtique *in Toletano III. c. 13.* vbi hæc leguntur ex Edict. Colon. *Inolita præsumptio vsque adeò illicitis ausibus aditum patefecit, vt Clerici conclericos suos, relicto Pontifice suo ad iudicia publica pertrahant; proinde statuimus, vt hoc de cætero non præsumatur. Si quis hoc præsumpserit facere, & causam perdat, & à communione efficiatur extraneus.*

De Carthaginensi verò deduxit ipsemet *Gratian. can. placuit 43. 11. quæst. 1.* Concilium est Carthaginense III. prostatque *Can.* satis diffusùs in *Cod. can. Ecclesiæ Africanæ c. 15. Item placuit, vt quisquis Episcoporum Presbyterorum, & Diaconorum, seù Clericorum, cum in Ecclesia ei fuerint crimen institutum, vel ciuilis causa fuerit commota, si relicto Ecclesiastico iudicio publicis iudicijs purgari voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali actione; in ciuili verò per-*

perdat, quod euicit, si locum suum obtinere maluerit. Apud *Gratian.* prosequitur, *Can. si quidem ad eligendos Iudices &c.* quæ non leguntur *in Cod. sup. Eccles. Africanæ*; sed admonet *Christophorus Iustellius*, hæc verba deesse in exemplaribus Latinis, & Græcis m.ss. ac proinde posita à Collectore Canonum in margine à librarij translata fuisse *in Text.* adeòque non attendenda; qui Canones leuitatem, & procaciam Clericorum damnat, qui post habito Ecclesiastico, suoque Iudice, laico se subdunt, quo nomine fuisse depositum præter alia crimina Sophronium Pompeiopolis Episcopū; qui laicos, siuè exteros Iudices sibi delegisset testatur *Sozomen.*

In adnot. ad can. 15.

Hist. Eccles. lib. 4. c. 23.

Hisce ergo innixius exemplis, velut fundamentis statuit *Innocent.* non posse Clericos renunciare priuilegio fori; Neque admittendum *Cuiacij* effugium quod Canones supradicti loquantur de eo, qui trahitur ad sæculare iudicium, non de illo, qui renuncians consensit; nam si incompetens est iudex trahenti, erit & consentienti, cum iurisdictio pactis priuatorum dari non possit, *l. priuatorum c. de iurisd. omn. iud.* Nec contentus fuit *Innocent.* pro suprema sua potestate statuisse, sed vlteriùs rationem attexuit, ob quam omninò illicita huiusmodi renunciatio habenda sit, eaque est, quam reddimus ipsis *Innoc.* verbis, *cum non sit beneficium hoc personale, cui renunciare valeant, sed potius toti Collegio Ecclesiastico sit publicè indultum, cui priuatorum pacto derogari non potest*; *toti collegio*, ait *Innoc.* hoc est, toti Clericali statui, & conditioni, ac proindè singularis nemo tanquam de re sua disponere potest, eamue in contractum deducere, aut ipsi renunciare, *l. Imperatores 37. ff. de pac. l. conuenire 5. ff. de pact. dotal.* conuentione enim priuatorum, *Ius publicum mutari non potest*, inquit, *Vlp. in l. 1. §. Magistratibus ff. de magistr. conuen.* læditur enim decus status ipsius clericalis, si clerici sæcularia tribunalia adeant, quod sanè decus remittere non est, nec debet esse in singularis alicuius Clerici arbitrio, & potestate, & in similibus pluribus damnantur, & reijciuntur Clericorum pacta, *c. 2. ne Cler. vel Monach. c. 2. & c. cum secundum de præb. c. cum super c. tuis eodem, c. si Episc. eodem in 6. c. contingit. de sent. excomm.* ne per singula exempla prolixè nimis incedamus, cum satis esse debeat ipsa à Pontifice Summo reddita ratio; neq; vires sumere posset hæc renunciatio ab adhibito iureiurando, sic enim fieret vinculum iniquitatis, *c. in malis 22. quæst. 2.* nec super re illicita adhibitum vires assumere potest, *c. Quintauallis de iur. iur. c. non est obligat. de regul. iur. in 6.*

Correxit itaque *Innocent. III.* non quidem tanquam denuò in Ecclesia constituens, cum iam extarent Canones, & decreta supra relata vetantia Clerico accessum pro causis suis ad sæculare tribunal, quibus addendus, & *Can. 107. Concilij Carthaginensis*, sed abusum iam inuectum tollens correxit (inquam) id quod, excedens more suo, statuerat *Iustinianus*, vt scilicet si quis contrahens incontinenti, & in limine eiusdem contractus pacisceretur, se non vsurum exceptione priuilegij militiæ, aut Sacerdotij, stare pacto teneretur, nec posset fidem fallere, quia, cum sit eius fauor, non vti eo potest ipsique renunciare; non admisit *Innoc.* nec approbauit, esse hanc fori exceptionem beneficium priuatum, sed ius publicum, nec personæ concessum, sed toti conditioni clericali, & statui, & ideò extra singularis cuiuscque clerici commerciū; hancque correctionem asseruit, & *Ant. Fabr.* vnde fit, vt audiri nullo modo possit

In rond. ad l. 1. ff. de iudic.

possit *Cuiac.* qui asseruit hanc fori præscriptionem esse ius merè priuatum, cui Clericus quilibet tanquam beneficio, & fauori suo possit renunciare, non enim potest dici ius priuatum, quod tendit in detrimentum totius Ecclesiastici ordinis, & statum Ecclesiasticæ Reipublicæ spectat.

3 Neque mutat, quod publicum in contractum deductum fiat ius priuatum contrahentis, ac proinde sub eius dispositione, quia quantumuis applicetur adhuc rationem iuris publici inuoluit impeditiuam renunciationis, semper enim verum est, Clericum se subijcentem laico Iudici sacra in humanum, & profanum commercium inducere, quod semper nefas, & nunquam licitum. Quæ ratio facit, vt excludantur exempla Velleiani, & Macedoniani S.C. aliaque, in quibus dicebat *Galuan.* non tolli ius, quod non licet, sed impediri vsum, & effectum, quod vtique licet, impediendo enim vsum non subuertitur in ijs casibus ius publicum, sicut subuertitur cum Clericus se subijcit laico Iudici, cum rem sacram humano commercio subijciat, quod ipsi nunquam licere potuit, nec poterit, in omnibus, quæ vel vtilitatem, vel honorem Ecclesiæ respiciunt; nemo enim potest vnquam pacisci, vt spiritualia pecunia redimantur, *c.4.* & *c.fin.de pac.* vt successio fiat in beneficijs, *c.5.eod.* nec vllo prætextu poterit in his ius, veluti proprium, comminisci.

Neque admittendum, quod asserebat *Cuiac.* veteri iure licitam fuisse Clericis hanc fori renunciationem; si enim per ius vetus intelligat Iustiniani constitutione, *in l.si quis in conscribendo c.de pac.* quas vires habeat hæc constitutio in huiusmodi materia iam tetigimus, nec repetendum, notissima sunt iura, *in c. Ecclesia S. Mariæ de Constitut. in c. bene quidem 96. dist.* Neque hoc censendum priuilegium, sed ius commune, cum vsque à Syluestro Primo legamus constitutum, *ne Clerici ante iudicem cinctum causam dicant.* Teste *Anastasio Bibliotecario*, hoc est sæcularem, & ideò falsus est Iustinianus, dum æuo suo credidit esse priuilegium; hæc *ad c.si diligenti.* Verùm ne ad tædium vsque protendatur Excursus; adnectemus §. sequentem, quem dabimus reconuentioni Clerici, & Ecclesiæ personæ.

De Reconuentione.

§. Vnic.

1 *Introducitur materia, eaque declaratur.*

2 *Traditur reconuentionis definitio cum* Anton. Fabri *opinione circa reconuentionem ex veteri Iurisprudentia* ad l. cum Papinianus c. de sent. & interlocut. omn. Iudic.

3 *Introducitur quæstio de Clerici reconuentione, & negatiua sententia fundatur.*

4 *Soluitur quæstio, & oppositæ sententiæ fundamenta diluuntur.*

INtentat actor actionem, libellumq; suum in iudicio proponit; & è contra Reus actionem excitat aduersus actorem, & mutuam petitionem instituit; hæc (vt ita loquamur) rei in actorem repercussio forensi nomine dicitur reconuentio, quæ inter Decretales Gregorij mutuæ petitionis nomine exprimitur *Rub.4.lib.2.Decretal.*

1 In immunitatis tractatu respectu fori, quem terimus, opportunè, inquirendum se exhibet, an, & quatenùs, saluo immunitatis iure, possit contra Clericum hæc ipsa reconuentio exerceri, ita, vt conueniens ipse laicum debito-

bitorem (prout decet) nisi ad sit legitima consuetudo incontrarium, coram sæculari Magistratu, possit à reo reconueniri, & an sit audiendus exceptionem fori obijciens. Reconuentio ea est, quam, & compensationem alij appellant, & introductionem vicisim factam, quam graphicè descripsit *Tertullian.* eamque ex ipsius verbis reddere non pigebit, nec inspicere Lectori grauè erit; *Reposcunt Aegyptij de Hebræis* (ait *Tertullian.*) *vasa aurea, & argentea; contra Hebræi mutuas petitiones instituunt, allegantes, sibi quoque eorumdem patrum nomine ex eodem scripturæ instrumento, mercedes restitui oportere illius operariæ seruitutis pro laterinis deductis, pro ciuitatibus, & villis ædificatis*: Hactenùs *Tertull.*

lib.2.aduers. Marcion.c.20

Neque tamen credenda est reconuentio eadem cum reciproca actione, quam mixtam, siue duplicem denominant *Iuris Consulti*, in qua ex sui natura vterque litigantium est actor, vterque reus, cuiusmodi sunt actiones, *familiæ hercisćundæ, communi diuidundo, & finium regundorum*, quæ simul, eodemque momento oriuntur, & pereunt, *l. actionis verbo ff. de obligat. & act.* sicut neque confundenda cum exceptione, à qua etiam maximè differt, quia reconuentio est actio instituta, exceptio verò nihil prosequitur, sed tantum excludit, minuitque intentionem agentis *l.2. & 3. ff. de exception.* neque enim exceptio habetur pro actione, nisi quatenùs eam reus tenetur edere actori; vndè & de ea loquens, *Vlp. in l.1. ff. de except.* impropriatiuo verbo vtitur, ait enim: *Agere etiam is videtur, qui exceptione vtitur, nam reus in exceptione actor est*, ac proinde potest assignari reconuentio, *vt sit rei conuenti aduersus actorem durante conuentionis Iudicio vicissim sub eodem Iudice instituta actio.*

Reconuentione prisco Romanæ Iurisprudentiæ æuo quo fecisse omninò ignotam contendit subtilissimus *Ant. Fab.* ex veteri illo iudiciorum ritu, quo per formulas à Prætore impetratas coram iudice dato actiones explicabantur, sed *Papinianus I. C.* qua polluit ingenij, & auctoritatis fiducia ipsam introduxisse, sola æquitate, & æquitatis ratione suadente, vt exhibet *Iustinianus Cæs. in l. cum Papinian. 14. c. de sent. & interlocut. omn. Iud.* cuius tamen eximij viri opinionem egregiè confutat, *Osuald. Hilig. Donelli Enucleator*, neq; in opinione ipsa reddenda, aut confutatione recensenda nobis videtur immorandum; non omittemus tamen illam æquitatis rationem, cui innixius Papinianus reconuentionem permittendam existimauit, & quam, *in d. l. cum Papinian.* exhibet Imperator, eaque est, quod si actor Iudicis in agendo obseruat arbitrium, idem è conuerso eumdem contra se iudicem in eodem iudicio pati debet; circa hanc *Iustiniani* constitutionem, totamque eius materiam versatur latissimè, vbi supra *Ant. Fab.* ad quem remittimus, & iam de ipsa reconuentione satis instructi ad quæsitum, in cuius gratiam hæc præmissimus accedamus.

Lib. 10. coniect. c. 5.

Comm. iur. ciu. lib. 17. c. 18. in not. litt. L.

3 Quæstio igitur est controuersa admodum, esto, quod Clericus laicum coram Iudice sæculari conueniat, quod facere non solum potest, sed & debet, *c. cum sit generale de for. compet.* nisi ad sit legitima consuetudo in contrarium, vt supra dixi; an laicus conuentus possit coram eodem sæculari Iudice Clericum actorem reconuenire; vrgere maximè in negantem sententiam potiora hæc videntur.

Iura siquidem vetant omninò Clericum coram laico Iudice conueniri, & ab eodem iudicari, *c. qualitèr de iudic. c. Clerici eodem c. si diligenti de foro compet.*

compet.c.1. & 2. 17.quæst.1. ergo, & reconueniri quandoquidem hoc nihil aliud esset, quam ab eo iudicari.

Si enim licita sit reconuentio, certè non ratione alia, nisi quia est prorogatio iurisdictionis, quæ sanè prorogatio principium supponit omninò voluntarium, vt indicat *Iustinianus in d.l.cum Papin. c.de sent. & interlocut. omn.Iudic.cuius enim in agendo obseruat arbitrium, cum habere, & contra se Iudicem in eodem negotio non dedignetur*, ait ibi *Imperator*, quæ sanè æquitatis ratio libertati actoris maximè innixa in Clerico non potest considerari, cui in proroganda iurisdictione nulla adest libertas, *c.si diligenti de foro compet.* Maximè quia quandò vigent concurrentes regulæ duæ, affirmatiua vna, altera negatiua, hæc potior præualere debet, *l.1.& l. si Ruffinus c.de testam.* Lex adest negatiua, seù prohibitiua, ne Clericus coram sæculari Iudice conueniatur, & hæc præferri affirmatiuæ debet, quæ asserit coram eodem posse Clerum reconueniri; Hæc vetustiores, *ad c. at si Clerici.de Iudic.* quos singilatim non congerimus; ijsq; addamus rationem *Anton. Fab.* qui supponit grauissimè erratum ab interpretibus asserentibus, reconuentionem tollere incompetentiam non solùm Iudicis, sed etiam iurisdictionis, quod ipse tam falsum asserit, quam quod falsissimum, nec aliunde ortum errorem, quam ex eo, quod non aduerterint sic asserentes differentiam, quæ Romanorum. Aeuo viguit inter ius dicentem, & Iudicem, inter iurisdictionem, & notionem, inter Magistratum, & pedaneum Iudicem; Magistratus enim, & iurisdictionem habebat, ius dicebat, & iudicem dabat; Iudex verò dabatur, nudam, & simplicem habebat facti notionem, Iurisdictionem verò nullam; erat enim sic alligatus formulæ sibi à

Coniect. iur. lib. 12. c. 7. in fin.

Prætore, aut Magistratu præscriptæ, vt ne latum quidem vnguem ab ea recedere posset, vt eruditè notat *Brisson*; Reconuentio igitur non poterat fieri, nec fiebat coram Magistratu iurisdictionem, sed coram Iudice nudam, & solam notionem habente, ac proinde non potuit tollere incompetentiam iurisdictionis quæ nulla penes Iudicem erat, sed vtique incompetentiam Iudicis; igitur cum disperatæ sint iurisdictiones Ecclesiasticæ, & sæcularis, consequitur Ecclesiasticum non posse reconueniri coram laico, quia non esset hoc tollere incompetentiam Iudicis, sed Iurisdictionis, quod facere nunquam potuit reconuentio.

De formul. & solemn. Pop. Rom. verbis lib. 5.

Opposita communis habetur, eamq; tuentur auctores grauissimi, consuetudoque, & praxis non minùs commendat; Præcipuum eius fundamentum sumitur, *ex c.1. de mutuis petit.* vbi *Alexand.III.Summ.Pontif.* reconuentionem inter litigantes approbat, vt vrget, ex ea ipsa æquitates ratione, qua eam admittit *Iustinianus* ex *Papiniani* sententia *in l.cum Papinian. c. de sent. & interlocut.omn.Iud.* Et licèt loquatur in specie, qua Iudicium coram delegato peragebatur, hoc tamen nihil immutat circa reconuentionis admissionem; adrem tamen spectare illud videtur, quod nemo litigantium erat laicus, vnde cum vterque, tam actor, quam reus esset Ecclesiasticus iam nulla incompetentia adesse videbatur, quæ reconuentionem impediret. Sat fuerit nihilominus reconuentionem admitti coram eodem Iudice, iam enim licebit argumentari, & Clericum agentem coram laico, posse etiam coram eodem reconueniri, cum Canones recouentionem agnoscant, & admittant.

Certum siquidem, quod Canones ipsi admittunt, Clericum actorem coram Iudice sæculari, *c.cum sit generale*

de for. compet. Text. in c. si Cler. laicum eod. tit. At verò *in c. dispendia* §. *reus quoque de rescript. in 6. Innocent. IV.* constituit: *Reus verò si eodem durante Iudicio actorem sibi obnoxium dixerit, reconuentionis beneficio, vel conuentionis de iure suo debet apud eosdem Iudices experiri*; Idque obtinebit, & in Iudicio sæculari, in quo Clericus actor esse potest.

4 At vtcumque ex allatis hinc inde momentis anceps in decidendo redderetur animus, si tamèn affirmanti sententiæ accederet consuetudo in praxi tutò esset ipsa seruanda, & præferenda in conflictu pari, *c. cum dilectus de consuet. l. si de interpretatione ff. de legibus*. Neque de huiusce consuetudinis vigore esset ambigendum, cum sit ea optima legum interpres, vt pluribus firmaui *Dec.* est enim ea quædam Iuris prorogatio, per quam ex iuris dispositione virtute mutuæ petitionis prorogatur iurisdictio de causa ad causam ob summam illam æquitatis rationem ad quam respexit *Iustinianus* in *d. l. cum Papinianus c. de sent. & interlocut. omn. iudic.* quam retulit, *& Gratian. in c. 1. 3. quæst. 8. cuius in agendo quis obseruat arbitrium eum habere etiam contra se iudicem in eodem negotio non dedignetur*; fallitur autem *Ant. Fab.* nullam in hoc casu agnoscens prorogationem, quia in prorogatione consensus partium desideretur, *l. 1. & 2. ff. de iudic.* optime enim concluderet si in prorogatione conuentionali versaremur, & ab homine facta, vt indicat, *l. 1. ff. de iudic.* dum ait *Vlp. si se subijciant aliqui iurisdictioni, & consentiant*, at quæ prorogatio in reconuentione inducitur tota à iure, & à lege est, *l. inter stipulantem* §. 1. *ff. de verb. oblig. leg. 3. c. de legib.*

Ad cap. at si Cler. nu. 167. & seqq.

Coniect. iur. lib. 20. c. 5. & 6.

Nec morantur iam supra adducta disceptandæ, elucidandæque simul difficultatis gratia. Admittimus enim, quod Clericus à laico iudicari non possit in directo conuentionis iudicio, de quo loquitur præcisè: *Tex. in c. Qualiter de iudic.* secùs in iudicio reconuentionis, cui ius assentitur, *c. 1. & 2. de mut. petition.* æquitatis iam allata ratione suadente, & quamis hæc ipsa reconuentio sit prorogatio, non tamen ea, quæ liberam voluntatem prorogantium exigat, & quam diximus conuentionalem, sed hæc verò legalis est, quæ proinde dempto prorogantis arbitrio iudici potest; posita enim legis dispositione, iunctaque confirmante consuetudine, satis consensit Clericus, qui laicum coram competenti iudice conuenit; scire enim debuit se posse coram eodem iudice reconueniri, sicque agens, & conueniens virtualiter in reconuentionem consentit, idque satis, vt non sine consensu facta hæc qualiscumque prorogatio intelligatur, licet principaliter à lege, secretario, & implicite à Clerico actore coram laico Magistratu. Concurrunt sanè regulæ duæ, negatiua altera, ne Clericus coram laico Iudice conueniatur, affirmatiua altera, vt scilicet idem Clericus possit coram eodem reconueniri, neque tamèn approbamus negatiuam præferendam, tum quia non sunt regulæ duæ circa idem, sed vna negatiua loquitur de conuentione, affirmatiua verò de reconuentione, sicq; vtraque in sua materia potest sine impedimento seruari, nec ad eas rediguntur angustias, vt se inuicem collidant, & vna alteri veniat præferenda, tum etiam quia, esto, quod concurrant negatiua est generalis, affirmatiua verò specialis, eaque præferenda, quia generi per speciem derogatur, *c. generi*; *de regul. iur. in 6. l. vxorem* §. *felicissimo ff. de leg. 3.*

Nec assentimur *Ant. Fab.* imputanti, quod admittentes reconuentionem Clerici

rici coram laico, supponant reconuentionem tollere incompetentiam non solùm iudicij, sed etiam iurisdictionis, quod ipse *Faber.* erroneum asserit, ex non attenta veterum iudiciorum formula, ob quam reconuentio fiebat tantum coram Iudice dato, seù pedaneo, qui nullam habebat iurisdictionem; sed notionem nudam, non coram Magistratu, qui propriè iurisdictionem habebat, ac proindè reconuentio incompetentiam iurisdictionis tollere non potuit, quam tolleret si Clericus coram sæculari posset reconueniri.

Non (inquam) assentimur reconuentionem coram solo Iudice pedaneo fieri potuisse, & iam eo æuo, quo superstitiosæ iudiciorum formulæ erant in vsu; nam *ex l. 2. §. sed si agant vers. sed si dubitetur ff. de iudic.* apertè constat reconuentum cogi se defendere non tantùm in iudicio, & apud pedaneum Iudicem, sed & in iure apud Magistratum; sunt enim *Vlp.* verba in *Text. sed si dubitetur, vtrum in ea quis causa sit, vt domum reuocare possit nec ne*, quæ sanè non alia, quam fori exceptio. *Ipse Prætor debet causa cognita intueri*; & ex Magistratu, ipsumque Prætorem super reconuentione cognoscentem; quod & subsequentia verba confirmant, quæ non regerimus, & haud absimiliter, *Paul. I.C. in l. qui non cogitur 22. ff. eodem, qui non cogitur* (ait ibi *Paul.*) *in aliquo loco Iudicium pati, si ipse agat ibi cogitur excipere actiones, & ad eumdem Iudicem mitti*; quæ sanè verba indicant excipi actiones reconuenientis apud magistratum, & ad eumdem Iudicem datum mitti vtrumque litigantem, de vtraue actione dari vnum, & eumdem Iudicem, vnumque iudicium constitui, sicque ritus veterum Iudiciorum assertioni *Antonij Fabri* non suffragatur, eo enim ritu attento sicuti exceptiones, quæ non inessent ex natura rei, vt in iudicijs bonæ fidei erant contestandæ coram Prætore, & Magistratu, & ante iudicium proponendæ, vt formula actionis cum exceptione ipsa concipi posset, ita, & mutua actio coram Magistratu proponi debuit, vt subinde super vtroque vnum iudicium constitueretur late *Hillig.* sicque corruit ipsius *Fabri* fundamentum. Imò tantum abest, vt tempore Papiniani solùm coram pedaneo Iudice reconuentio intentaretur, vt nec vnquam coram eo iudice exerceri potuerit, nisi ea proposita primò coram Magistratu, qui Iudicem dedit, & nisi nominatim Iudex ipse ad reconuentionem datus fuisset; Neque enim probabile est Papinianum formulas, quæ æuo suo in Iudicijs obtinebant, subuertere voluisse æquitatis obtentu. *Ad Donel. lib. 17. c. 18. in not. litt. L.*

Non obstat igitur *Antonij Fabri* ratio, & concludendum, quod quamuis Clericus non possit se subijcere laico Iudici; reconuentus tamèn se defendere teneatur, prorogata à lege iurisdictione ex æquitatis dictamine. Quid adiecerit, vel immutauerit *Iustinianus Nouell. 96. c. 2.* circa *d. l. cum Papinianus 14. c. de sent. & interlocut. omn. iudic.* & quomodo, quaue Iudicij parte si proponenda reconuentio, non est cur hic examinemus acturi opportuniùs, cum de Iudicijs tractabimus, nunc enim satis ea tradidisse circa reconuentionem quæ Clericorum immunitatem à foro sæculari respiciunt. Et quatenùs fuerit approbata sententia affirmatiua tanquam communis, quod scilicet actor Clericus coram laico Magistratu possit coram eodem reconueniri immunitate à foro non obstante, attamen non sunt omittendi casus, in quibus Clericus coram laico reconueniri non possit.

Et primò in causa criminali non poterit contra Clericum reconuentio fieri, non

non solùm si agatur de crimine criminaliter, sed etiam si ageretur ciuilitèr apertissimus, *Text. in c. vn. de Cleric. coniug. in 6.* vbi *Bonifacius*, *Clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi non posse, criminaliter, vel ciuiliter ad iudicium sæculare* scribentes communiter, *ad c. 1. de mut. per. Farinac. Marta*. Minùsq; si reconuentio tangeret causam spiritualem, vel spirituali annexam, tunc enim non admitteretur contra Clericũ reconuentio coram Iudice laico, *c. tuam de ord. cognit. c. lator. qui fil. sint. legitim.* Sed neque tunc, cum manus in personam Clerici esset apponenda, vt *not. Archid.*

In prax. de inquis. quæst. 8 n. 100. & 101. de iurisd. cent. 4. quæst. 107. num. 11.

Ad c. vn. de Cler. coniug. in 6.

Demùm si fraudolentèr quis iniuriam inferret Clerico, ad hoc, vt Clericus ipse agens in iudicio posset subindè reconueniri, tunc enim ne fraus patrocinetur, non erit admittenda reconuentio, *c. relatum §. vn. de iurepatr. l. 2. §. sed si agant ff. de iudic.* vbi *Vlp.* fraudem appositè detegit, & assignat; *Alioquin* (vt *Iulianus* eleganter ait) *aut impunè contumelijs, & damnis afficientur, aut erit in potestate cuiusque pulsando eos subijcere ipsos iurisdictioni, dum se vindicant Farinac.* Hæc per excursum de reconuentione Clerici, salua immunitate, iam nunc de immunitate à legibus sæcularium, & ab oneribus, aut muneribus ab ijsdem impositis.

Vbi supra.

CAP. III.

De Immunitate à legibus sæcularium, oneribus, & muneribus.

1 *Proponitur principium, & fundamentum huiusce Immunitatis.*

2 *Confirmatur contra Politicorum commenta ex duplici vi legis, quæ vtraque explicatur, & ratio obligandi Clericos discutitur.*

3 *Quænam sint leges in commune reipublicæ bonum, quarum vi directiua Clerici obligentur.*

Væ potestas, quę ratio, Ecclesiasticas personas à sęculari iurisdictione in Iudicijs exemit, qua de re iam supra à nobis abundè, & diligentèr tractatum, eadem ipsas à sæcularium legum auctoritate subtraxit; tota siquidem nomothetica, seù legislatiua potestas à Iurisdictione est, & non qualibet, sed summa, siue suprema, quam maiestatem appellant; vnde factum, vt tota vis obligandi in lege inde proueniat, & consequenter eos obliget, qui subiecti legislatori sunt, nec vltra eos se extendat ita, vt non subiectus non parere legi impunè possit sicut nec ius dicenti, *l. fin. ff. de iurisd. omn. Iud.*

1 Quo iacto fundamento plane consequens est, Ecclesiasticas personas legibus sæcularibus, nec obligari, nec posse obstringi, *c. 1. 10. dist. c. benè c. cum ad verum 96. dist. c. placuit c. nullus 11. q. 1. c. non minùs c. aduersus de immunit. Eccles. auth. cassa c. de sacros. Eccles.* vt plura alia omittamus iura, *c. Ecclesia S. Mariæ de Constit. D. Thom.* *1. 2. q. 69. art. 4.* & scribentes communiter.

Neque moramur, quod legislatiua potestas sit primum, & potissimum caput iuris maiestatis, quam maiestatem nemo iam subditus excutere vnquã possit, & ab eadem se subtrahere; nam si politicorum commentis strictè inhæreamus, actum esset de Ecclesiasticarum personarum immunitate, quæ maiestatem reuerentur, quacumque alia maiestate superiorem, & cui humana

mana ipsa maiestas religiosè se subijcit, quamque non excludit ipsa humanæ maiestatis assignatio; si quæras enim quisnam Princeps maiestatem verè dici possit habere; respondent, eum qui in terris solumDeum agnoscit superiorem præterea neminem, iacta iam supra Ecclesiasticæ immunitatis principia satis, superque considerationem hanc eneruant, nec vlla remanet immunitatis, & maiestatis pugna.

Bodin. de repub. lib. 7. c. 8

2 Verùm, cum sit quod (vt alias aduertimus cum *Bellarmino*) Clerici ità sint Ecclesiastici, & à sæculari iurisdictione immunes, vt tamen non desinant esse Ciues; ideò, ne inuidiam trahatur hæc clericalis immunitas, neuè in peccandi licentiam malè audiat, Clericos ita exemptos asseremus à legis sæcularis vi, vt tamen eamdem, se non sentire asserere non valeant, nec teneri eius vocem audire. Reuocabimus huc opportunè, quæ de Principe legibus soluto diximus, *ad l. Princeps ff. de legib.* Rationem duplicem in lege cum Theologis apositè distinguentes, rationem scilicet regulæ, & rationem præcepti, vnde, & duplex vis emanat ipsius legis, directiua scilicet, & coactiua, itavt vis directiua sit à lege tanquam à regula, coactiua verò ab eadem tanquam à præcepto; nec loquimur de qualibet lege à Principe sæculari lata, sed de ea, quæ sit lata communiter, & generalitèr pro recta Reipublicæ administratione, & communi Ciuium bono. Nam si quæ lex ferretur pro Clericis, nullam ipsam esse ex iactis supra principijs iam constat defectu potestatis, & iurisdictionis quantumuis Clericis esset ipsa fauorabilis; non enim fauor iurisdictionem præbet, sicut nec onus est illud, quod admit, sed amplissima exemptio.

Iam igitur lege sæculari communi, & generaliter lata non obligantur Clerici quoad vim eius coactiuam, ita vt à legislatore cogi possint ad obseruantiam, & transgredientibus pęna infligi, consequitur id ex mox dictis; vis enim coactiua supponit præceptum, hoc verò iurisdictionem, & potestatē, qua vtraq; caret sæcularis legislator respectu Ecclesiasticarum personarum, quas ab eorum iurisdictione ostendimus iam supra subtractas, imo & nunquam subiectas.

Controuersia est inter Doctores an saltem vi directiua huiusmodi legis Ecclesiastici obligentur, dicunt enim affirmantes, quod ea obligari, non est obligari ratione legis, sed ratione iustitiæ, vt cum vetustioribus explicat *P. Vasquez*, seu potius vi naturalis rationis, quia cum Clerici sint ciues, & membra Reipublicæ, naturali etiam ratione tenentur ad ea seruanda, quæ ad quietem eiusdem, & rectum regimen conferunt, sicque non ex vi præcepti legis sæcularis, sed ex ratione naturali, quæ est lex longè altior humana, eademque à Deo. Proinde tota difficultas eò demùm redigi videtur, vt assignanda sit ratio, & causa, propter quam lex, quæ non potest obstringere in vim præcepti, & vi sua coactiua, possit nihilominus obligare vi sua directiua, & si non tanquam lex, tanquam regula, qua in re non eadem est omnium opinio, sicut obseruamus in assignatione rationis, propter quam legislator, aut Princeps sua lege à se lata obligetur; lubet rationes varias breuiter excurrere, vt inde faciliùs elucescat veritas.

Ad 1. 2. D. Th. disp. 167. c. 4.

Prima igitur sese exhibet mox supra tacta ratio, obligari scilicet Clericos seruare legem sæcularem omnibus communem tanquam ciues naturali ratione, quæ dictat procurandum à Ciuibus Reipublicæ bonum, quod maximè in legum obseruantia consistit, & ad seruandam Reipublicæ pacem, quæ non staret, si Ciues omnes in legum custodiam vniformem non consenti-

quod

rent, sic enim pars dissideret à toto, quod omninò inconuenit: *c. cum non liceat de præscript. c. in causis de sent. & re iudic.* ita *Azor.* & plures alij penes *Salas*.

'nstit. moral. om. 1. lib. 1. .12. q. 3. & om. 2. lib. 9. c. .q. 8. de legib .96. tract. 18 isp. 14. sec. 8. num. 101.

Verùm ratio hæc non plenè satisfacit; vtcumque enim membra à toto dissidere non deceat, & conspirare teneantur ciues in Reipublicæ bonum, attamen si omnium ciuium non sit eadem ratio, parque conditio, ratio naturalis idem ius in omnibus, & ab omnibus non exigit, *l. illud ff. ad l. Aquil.* Clericorum autem, licet ciuium, non est eadem ratio, ac aliorum ciuium, sed planè diuersa, & cum ea diuersitate non stat vniformitatis necessitas; da enim ciues aliquos excusatos, aut dispensatos ab obseruatione legis, isti certè lege non tenentur, nec ipsis imputari vllo modo potest, quod non sint toti corpori Reipublicæ vniformes. At verò Clerici sunt exempti, ideòque nec ratio naturalis ipsos vrget se conformare cæteris ciuibus in legibus obseruandis, quæ exemptis, seù non subditis non sunt latæ; aliàs enim inanis esset exemptio, potissimùm cum ipsa aliunde, quàm à legislatoris potestate obueniat, vnde nec poterunt Clerici ob eam inobseruantiam argui inobedientiæ, cum obedientia supponat præceptum, cuius vim in hoc casus clerici non sentiunt. Esto enim, quod loquamur de sola vi directiua, attamen hæc ipsa est vis altera legis, sicque tota obligatio esset à lege, quæ in clericos nulla est, neque quòad vim directiuam, ex defectu potestatis.

td c. Eccl. S. Mariæ de Con stit. td l. cunctor. Populus c. de sacros. Eccl.

Indeque alij, *vt Panormit. Bartol. &c.* dixere Clericos obligari in hac parte, & in vim legis, quia non sunt exempti in hoc à iurisdictione Principum sæcularium, & ideò eorumdem leges obligare Clericos non secus, ac alios ciues, ratione obedientiæ potestatibus sublimioribus debitæ, *c. omnis anima de maior. & obedient.* & confirmare videtur hoc argumentum. Nam exemptio Clericorum à Iurisdictione sæculari, siue sit Iuris Diuini positiui, siuè naturalis (quid quid sit modò de hoc) certè non habet omnem determinationem à Iure Diuino, & sanè hęc, de qua agimus, non est assignabilis, quia nec ratio naturalis dictat esse absurdum, aut inconueniens, vt Clerici obligentur huiusmodi legibus ciuilibus, siue sæcularibus, bonum commune Reipublicæ respicientibus, immò potiùs indicat, esse honestum, eas à Clericis obseruari; nec ius diuinum positiuum alicubi hanc singularem, siue peculiarem determinationem exhibet, nec de ea vlla extat in Ecclesia traditio; si dixeris enim Iuris Diuini positiui determinantis extare testimonium ex illo Matth. *Ergo liberi sunt filij*; nihil minùs; quia leges Regum communes, & pro omnibus ciuibus latæ obligant etiam eorum filios, nisi expressè, & præcisè eorum statui repugnent. Neq; magis legitur inducta hæc exemptio Sacrorum Canonum Constitutionibus, quin potiùs Summi Pontifices annuunt leges huiusmodi ciuiles seruari à Clericis, *in c. 1. de nou. oper. nunciat. c. innotuit. de arbitr. c. 1. c. si in adiutorium 10. dist. c. de Capitulis eadem dist. & c. cum ad verum 96. dist.* Canones enim, & Pontifices Summi leges illas ciuiles, seù sæculares seruari vetant, quæ repugnant Ecclesiasticæ libertati, & eam quouis modo violant, *c. nouerit. de sent. ex commun. Auth. Cassa c. de Sacrosanct. Eccles.* aliàs enim Clerici, quos negari non potest esse ciues, remanebunt sine lege, neque enim aliæ sunt, quibus ipsi taquam ciues obligentur, si non tenentur legibus hisce communibus, & quæ commune Reipublicæ bonum intendunt; circa enim res huius-

Cap. 17.

huiusmodi profanas nihil directè constituunt leges Ecclesiasticæ, sicque remanebunt Clerici, qui sunt pars Reipublicæ in Republica ipsa sine lege, quam obseruare teneantur, quod asserere omninò est iniustum, & indecens.

Verùm neque hæc ratio concludit, quia *in Sac. Conc. Trid. sess.* 25. *de reformat. c.* 20. in principio statuitur, quod dicta exemptio Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constituta est, & sane plerique sunt Canones, seu Decretales negantes absolutè vllam penès laicos esse potestatem super Ecclesiasticas Personas, apertissimè *in cap. Ecclesiæ S. Mariæ de Constit. c. cum laicis de reb. Eccles. non alien. c. benè quidem 96. dist.* Dicendo autem, quod Clerici obligentur vi directiua legis ciuilis, quia quoad leges huiusmodi non fuerint exempti, nil aliud erit, nisi reliquisse Principibus sæculi maximam potestatem in Clericos, aut Ecclesiasticos, qualis est illa obligandi eos vi directiua legis, adeòq; in conscientia, quod dixerit nemo; & certè facilè nimis ad maiora, & plura aditus fieret Principibus sæculi, & legislatoribus, vt possent pro libito Clericalem ordinem onerare, si possent eumdem vi propria suarum legum obstringere, etiam quòad vim directiuam, & ad insultandum excitarentur Hæretici æui nostri, si fatentes detegerent adesse vim aliquam legibus sæcularibus obligandi Clericos, & Ecclesiasticas personas.

De legit. l. 3. *c.* 34. *n.* 13. *Ad c. Eccles. San. Maria nu.* 107. Ideò *Suarez* præeunte *Decio* aliam ingressus est viam, dixitque leges huiusmodi sæculares obligare Clericos vi directiua, eosque teneri easdem obseruare, quia à Sacris Canonibus sunt approbatæ, sic enim tota vis obligandi in potestatem ipsam Ecclesiasticam resoluitur; reddamus pauca *Decij* verba. *Sed tamen, ne vniuersalis machina huius materiæ alteretur concludendum est quod lex ciuilis approbata videatur si fauorabilis sit, & Canonibus non contradicat*: Confirmat *Dec. ex c.* 1. *de nou. oper. nunciat.* vbi *Lucius III.* casum definiendum mandat iuxta Iuris Ciuilis Constitutiones, non quidem tanquam eas approbans tunc, & de nouo, quia per eas tunc non potuisset casus præteritus decidi sed supponens Constitutiones huiusmodi ciuiles approbri à Pontificio iure eo ipso, quo non reprobantur, & de se vtiles sunt, nec Ecclesiæ incongruæ, aut Ecclesiasticæ libertati aduersantes, & colligit *Dec. ex d. c.* 1. *& ex c.* 1. *&* 2. 10. *dist.*

Qui, & cautè satis obseruat, hanc approbationem Canonum respectu ciuilium, & sæcularium legum esse accipiendam de legibus generaliter loquentibus, non de ijs, quæ fortè de Ecclesia, & Ecclesiasticis præcisè, & specificè statuerent, has enim improbatas immò indicat, *Text. in d. c. Ecclesia S. Mariæ* tanquam aduersantes Ecclesiasticę libertati, & tanquam præseferentes in Ecclesiasticas personas potestatem. Et si quęras curiosiùs, cur admittant, & approbent Sacri Canones leges ciuiles generales, & non item speciales? Facilis est, quæ assignetur discriminis, & differentię ratio; quia quandò leges generaliter disponunt, procedunt etiam à generali potestate administrandi Rempublicam in temporalibus, tuncque libertas Ecclesiastica non tangitur; sed si leges huiusmodi aliundè fauorabiles sint, Ecclesiastica potestas pro suis rebus, & Clericis illas admittit, ac recipit eo ipso, quo expressè eas non improbat; at vbi pręcisè expressè de Ecclesiasticis rebus, aut personis statuent, videtur sibi adrogare in easdem potestatem, quod non admittit, nec approbat Ecclesia, *d. c. Ecclesia S. Mariæ de Constitut.* nec omisit *Dec.* declarare, quænam intelligantur leges fauorabiles

les ad hunc effectum; ait enim, eas censeri, quæ in gratiam, & fauorem hominum disponunt, *Arg. Tex. in l. si quis nec causam ff. si cert. petat. & l. qui except. ff. de condict. indeb.* vel quæ sunt vtiles toti communitati, nec nocent Clericis per se loquendo, sed immò decet ab ijsdem obseruari.

Hancque *Decij* doctrinam probauit *Tholosan.* de approbatione scilicet legum ciuiliũ à Sacris Canonibus, eamq; intelligndam voluit *Rebuffius* de solis legibus ciuilibus communibus, non de legibus particularium Regnorum, quas non consueuit Papa approbare, cum earum notitiam non censeatur habere.

r partit. iur. n. ad c. Ecc. S. Mariæ Constit. n. 6.

s comm. ad nst. Gall. in orem. glos. 1. um. 62.

Id tamen temperandum censuit *Suarez.* si lex particularis esset contra ius commune, quod si esset vltra ius commune, tunc censeatur, & à Pontificio approbata generalitèr, & sub ea conditione, si lex iusta sit, & toti communitati ciuium conueniens, nec Clericis, aut libertati Ecclesiasticæ contraria, aut derogans, ad quam approbationem earumdem legum notitia non est necessaria, quod firmauit, *& Zerol.* Vnde fit demùm, vt tota hæc legum sæcularium obseruatio in potestatem Ecclesiasticam approbantem resoluatur, & omnis Clericorum adeas obligatio à Summo Pontifice approbante proueniat; quæ sanè ratio, si à solis Theologis esset excogitata, verendum foret, ne ab æstuante eorum zelo procederet, at quia eius Auctor est *Dec.* qui æquè Ius Ciuile, ac Pontificium coluit, & sæcularis fuit homo ideò admitti posse videtur, & liberum lectori sit, eam recipere, atque ex illa iustam Clericorum obligationẽ ad vim directiuam legis agnoscere, non item quoad vim coactiuam, & præter differentiam à iurisdictionis defectu desumptam, illa etiam addi potest satis apposita à modo dictis dependens. Lex enim quòad vim directiuam fertur in ciues, vt ciues sunt & per se est necessaria ad commune bonum, & ideò quòad hunc effectum statim approbatur, & acceptatur per ius Canonicum, at verò coactio fit ciuibus, prout delinquentes sunt, ideò non per se adeò necessaria, neque acceptatur per sacros Canones, quòad Clericos, neque id fieri decet, cum potius suorum Prælatorum coactioni debeant esse subiecti; non omisso, quod vt coactio non fit in communi, sicut fit dispositio legis, sic fit circa parsonas singulares, & ideò nec fit, nec fieri potest à sæculari circa personam Clerici, & sicut per legem de persona Clerici particularitèr, siue singularitèr non posset constitui, multò minùs per sententiam. Indeque fit, quod si lex sæcularis, siue ciuilis obligans Clericos quòad vim directiuam pęnã transgredientibus constituat ipso Iure incurrendam; Clericus tamèn transgressor, non tenetur in conscientia pęnam soluere nisi per Iudicem suũ ad id cogatur, quia quamuis ab ipsa lege pęna imponatur, attamen ipsam exigere pertinet ad vim coactiuam, quæ nulla sæculari potestati in Ecclesiasticas personas exerceri valet.

bi sup. à nu. 3. in fin.

prax. epist. r. Pragma- a n. 3. § ad imum.

A quo autem punietur transgredientes Clerici huiusmodi legem; qua tanquam regula tantùm, & eius vi directiua, ex supradicta tertia vere obligati esse videntur? à superiore, & Prælato suo; quia cum huiusmodi transgressio legis respicientis commune Reipublicę bonum, sit delictum contra publicam vtilitatem certè ab aliqua potestate puniri potest, & debet, at non à ciuili, seù sæculari tanquam incompetente, ergo ab Ecclesiastica, quæ licet pęna sit taxata à lege, non tamen tenetur eam præcisè sequi, ac imponere Clerico legis transgressori, vt notauit *Couaru.* cum id pertineat (vt dicebamus) ad vim coactiuam quam non afficere Clericos iam

Pract. q. c. 33. in fin. n. 7.

iam firmauimus. Itaque iuxta supradictam rationem obligari videntur Clerici legibus sæculi commune Reipublicæ bonum spectantibus, dum non sunt latæ directè in Clericos, ipsorum statui non repugnent, neque Ecclesiasticæ libertati, at solum vi directiua huiusmodi legis, coactiua non item, diriguntur tanquam à regula, non obstringuntur tanquam à præcepto, eo planè modo, quo disseritur de obligatione Principis respectu suæ legis, de qua & nos loco suo, sed cum eo discrimine, vt notauit *Vasquez*, quod Clericus transgressor puniri potest à suo superiore, Princeps verò non ità, cum non habeat superiorem, qui pœnam valeat exigere.

Vbi sup.

3 Et ne in obscuro remaneat, quænam sint leges communes, quibus, & earum vi directiua, vt supra, Clerici obligari videntur exempla attingemus potiora, à quibus ad consimilia facilis erit illatio, vtcumque plures casus regerant, ac enumerent vulgati Interpretes. Primum erit de lege taxante pretium tritici, & aliarum huiusmodi rerum advictum, & alimoniam Populi spectantium. Alterum erit de lege vetante extractionem frugum, aut aliarum rerum, quæ sint necessariæ Reipublicæ; Tertium de lege prohibente deferri arma noctu, & si quæ sint similes; quæ commune bonum Ciuitatis respiciant, quod maximè cadit sub obligatione & omnibus alijs est præferendum.

ad c. Ecc. S. Mariæ de Conf. Ad l. cũctos Populos.

Quia vero Sacra Congregatio Immunitatis in vna Fanen. vt post scripta audiui, post quam die 28. Februarij anni 1673. proponente bo: mem: Muto, decreuerat Ecclesiasticos, vi directiua teneri ad obseruantiam edicti, à potestate laica pro bono publico emanati, recessit die 21. Martij sequentis, videri possut rationes, & fundamenta, quæ Sacram Congregationem mouerunt, & cum eiusdem Sac. Congregationis sententia in hac materia procedendum erit,

Hæc de immunitate Clericorum à legibus secularibus. Auctores de materia tractantes habeas latissimè, & nouissimè congestos apud *Gonzales* apud quem, & commulata prostant exempla legum, de quibus hucusque à nobis actum vltra ea, quę & nos supra proposuimus, & quas à Sacris Canonibus approbatas conclusimus.

Ad cap. Quæ in Eccles. S. Mariæ de Constit.

De Immunitate ab oneribus, seù Tributis, & muneribus Laicorum.

§. I.

Oneris, seu Tributi generalis nomine vtimur, per quod ad duas species indicandas, & examinandas breuitèr promouebimur.

Tributum enim, aut imponitur personæ sine vllo respectu ad bona seù res, aut imponitur intuitu bonorum, quod reale, seù mixtum etiam appellatur.

De vtraque specie partitè, & primò de merè personali, ac subinde de rali, seù mixto.

Tributum personale idem esse, ac censum, seù capitationem compertissimum est, quandoquidem pro capitũ numero, & cuiusque capitum certum quid impositum penditur ab occasione census, qui fuit habitus in Christi Domini Natiuitate, & numismatis census notauit *Baron.* & congestis ex iure auctoritatibus, *Barnabas*, *Brisson*. sed maximè probat *Rub. & l. vnic. c. de capitatione Ciuium censib. exim. lib. 11. & in comm. ad titul. c. Thodor. & l. 2. de censibus* fusissimè *Gothofred.* Immunitas ab hoc capitationis onere in-

In appar. ad Annal. num: 8 Anno 34. nu. 40

De verb: signif. lib. 3.

dubia plane est apud Catholicos cum ab eodem proficiscatur fonte, & eodem nitatur fundamento, quo, & immunitas à Iurisdictione, seù sęculari foro, de qua tanquam ad omnes alias fundamentali latè scripsimus supra.

Confirmatur itaque assertio apertissimis Sacri Iuris auctoritatibus, *c. aduersus c. non min. de Immunit. Eccles. c. quamquam de censib. in 6.* in quibus sanè iuribus singularis fit mentio personarum. Vetustatem huius priuilegij indicat apertissimè, *l. 8. c. Theodos. de Episc. & Cleric.* ibi *Constantius Cæs. iuxta sanctionem, quam dudum meruisse perhibemini.* Alludens ad Constitutionem æditam à Constantino Imperatore Constantij Patre, *& est in l. 2. c. Theod. eod. qui diuino cultui ministeria Religionis impendit (idest hi, qui Clerici appellantur) ab omnibus omninò muneribus excusentur*: mox prosequitur *l. 8. & vos, & mancipia vestra nullus nouis collationibus obligabit, sed vacatione gaudebitis.* Quę & translata est, *in c. Iustinianeum*, & est *in l. 1. c. de Episc. & Cleric.* ampliauit *Frideric. in l. nulla c. de Episc. & Cler.* prohibendo generaliter, ne collectę, vel exactiones Ecclesiasticis personis imponantur, licet tribuatur ibi Constantino Magno, ac per eam solutos nominatim Clericos, factosque immunes ab extraordinarijs collationibus, notat *Gothofred.* non item ab ordinarijs, & Canonicis, de quibus oportuniùs, & nos infra.

Et sane si qua exemptio ex dictamine Iuris Diuini naturalis processit, & euangelicæ legis lumine, hæc ipsa est, quæ soluit à tributis merè personalibus; quia tributum à persona exigitur, vel ratione bonorum, quæ possidet, vel ratione actionum, per quas emolumenti aliquid sibi lucratur; De primo non loquimur modò, quod dicitur etiam mixtum, de quo aliàs supra; Secundum verò nulla ratione rectà à Clericis peti potest, qui pro statu suo toti diuino cultui addicti, actiones etiā suas non ad temporalia lucra, sed ad spirituales, cęlestes prouentus dirigere tenentur, sicque ex vi status ab omni tributi onere ratione recta dictante immunes esse debent, cum temporale tributum pro temporalibus veniat præstandum, non pro spiritualibus, quæ extra commercium, *l. inter stipulantem §. sacram ff. de verb. obligat.* atque ostendere inde fas est, quod pro eorum sacro, & spirituali ministerio temporalia Clerici recipiant; hæc enim non lucro imputanda, quæ remunerationem, alimoniam, & sustentationem ipsis traduntur, *dignus est enim operarius mercede sua*, nec decet tributorum onere hæc ipsa minui, à quibus Sacri Operarij vitia, & substentatio dependet; maximè, cum sic data in stipendium spiritualium, spiritualibus ipsis adhæreant, ac proinde spiritualium iure veniant censenda, *l. quæ religiosis ff. de rei vindic.* & demùm cum tributa personis imponere sit iurisdictionis, & potestatis, vbi non adest iurisdictio, & potestas, ibi nec tributum, & consequitur necessario ex dictis aliàs vberiùs. Luc. c. 10. 7.

Ac proinde ex hisce fundamentis firmant hanc Clericorum exemptionem, verba illa Christi Domini latè à nobis alias expensa, *Ergò liberi sunt filij*, cum de exemptione à personalibus tributis sermo esset, agebatur enim de censu à Cæsare indicto per capita soluendo, in cuius solutionis gratiam, vt omnis fraùs abesset, iusserat eodem Euangelista teste, *vt describeretur vniuersus Orbis*; Ab hoc autem tributo liberi sunt filij, & consequenter eorum etiam familiares, qui circa ipsos cum obsequio versantur, & eorum bonis aluntur; vnde & Clerici sub illis verbis ab ore Christi Luc. c. 17 Luc. c. 2.

Do-

Domini, & Dei prolatis comprehenduntur, quod & expressit *D. Hieronym.* in ea verba, *ille pro nobis Crucem sustinuit, & tributa reddidit, nos pro illius honore tributa non reddimus, & quasi filij Regis à vectigalibus immunes sumus*. Ad rem appositè.

In cap. 17 Matth.

Hanc autem Clericorum, seù Ecclesiasticorum exemptionem à capitatione seu tributo ita profectam agnoscimus à Pontificio iure, & Principum constitutionibus, vt tamen non excludemus, quin & sit à Diuino iure, quatenus dictante ratione recta, Deoque ipso insinuante processerit, idque ita exprimunt Interpretes, & scribentes, vt esse eam iuris Diuini dicant non simpliciter, sed quatenus est ipsi conformis, seu mallis, in radice, & origine, seu initiatiuè, cum & ius Diuinum appellent, idque iuris Diuini dicant, quod habet originem à Diuino iure veteris testamenti, vt tradunt *Couaru. Germon. Marta, Farinac.* & alij. In veteri autem Testamento Sacerdotum, & Leuitici ordinis apta nimis est huiusmodi immunitas à tributis, nam *Numer. Tribum Leui noli numerare, nec pones summam eorum cum filijs Israel*, & alibi; *Eruntque Leuitæ mei*, & in *Genesi*. Cum vrgente fame subditorum bona sibi Pharao aequireret, sicque cuncta hoc prętextu sibi subijceret, Sacerdotes tamen suis prędijs priuare noluit, nec ea sibi vsurpare, præstante id Iosepho, qui Diuino afflatus Spiritu ad Sacerdotum Euangelicorum exemptionem, siue immunitatem prolusit, velut in figura, argumentumque satis concludens sumpsit inde *Chrysostom.* & ideò Summus Pontifex in *c. quamquam de censib. in 6.* hanc ipsam immunitatem à iure Diuino testatur, ibi *cum Ecclesiæ, Ecclesiasticorum personæ, & res ipsarum non solùm iure humano, quinimò & Diuino à sæcularium personarum exactionibus sint immunes*.

Lib. 1. varic: 17 De Sacr. Immun. li. 1. c. 15 num. 18. De Iurisdict. p. 4. c. 54. n. 6. De imm. q. 8. n. 3. C. 1. Numer. C. 3. Ibid C. 17.

Homi. 45

Nec abnuit id ipsum ius naturale Diuinum, quatenus ratio recta gentes etiam ipsas hanc eamdem veritatem edocuit, neque enim tributa à proprijs Sacerdotibus exigere sunt ausæ. Notabile est Artaxersis Regis Persarum exemplum, cuius regium decretum legitur apud *Esdram. Vobis quoque notum facimus de vniuersis Sacerdotibus, & Leuitis &c. & ministris domus Dei huius, vt vectigal, & tributum, & Annodas non habeatis potestatem imponendi super eos*. Vt mittamns Druidas Gallorum fuisse immunes *Iulio Cæsare* teste; cum autem quod à ratione recta est, & iuris naturalis, ac Diuini dici valeat, meritò hanc personalem immunitatem iuris Diuini saltem initiatiuè dicere possumus, pròvt & latè probauit *Thom. del Bene*. Quæ satis de personali Ecclesiasticorum exemptione, ac immunitate à tributis. Quod dictum generaliter de tributis accipiendum, etiam de gabellis vectigalibus, alijsue huiusmodi oneribus, quæ nedum ratione personæ, sed & ratione rerum ipsorum Clericorum imponuntur, quasq; ipsi non negotiationis gratia transferunt, & secum ducunt, *d. c. quamquam de censibus in 6.* retulit post *Suarez*, & alios *Barbosa*. Pendet assertio à supra iacto fundamento exemptionis ipsorum Clericorum, qua stante deficit tota radix potestatis, cuius virtute huiusmodi onera imponuntur, eaque non alia, quàm iurisdictio, quæ non se compatitur cum exemptione, sed imo expresè excluditur. Ab immunitate, quòad Clericorum, & Ecclesiasticorum personas transibimus ad immunitatem, quòad bona, de quibus obstrusior fortasse erit inquisitio, quam pro nostro instituto sine vllo dispendio breuiter contrahemus.

C. 7. vers. 21.

Lib. 6. comm. de bell. Gall.

De Eccl. immu: c. 5. dub. 8. per totum.

Iur. Eccles. vniu. lib. 1. c. 39. num. 91

Differemus generaliter de Ecclesiasticis bonis, nec considerabimus hìc Ec-

clesiam materialem, pròut dicit locum sacrum, quæ sic sumpta speciali, & propria immunitate gaudet, de qua pertractauimus supra loco suo; verùm bona quòad immunitatem examinabimus, quæ pertinent ad Ecclesiam, siue tanquam locum materialem, siue tanquam corpus aliquod mysticum, vt Capitulum, vel Monasterium, ad cuius conseruationem certa bona sunt assignata. Hæc igitur bona in duplici sunt differentia; alia siquidem sunt, quæ propriè dicuntur res sacræ, quæ per specialem, & propriam benedictionem consecratæ sunt, vel sunt instrumenta Diuini cultus. Alia verò retinent generale nomen, & propriè dicuntur bona Ecclesiastica, siue mobilia, siue immobilia, quæ quidem pròut ad Dei cultum sunt destinata ad sustentationem ministrorum, pauperum subsidium, aut alias Templorum expensas inter res sacras connumerantur, vt testatur *D. Thom.* (2. 2. q. 99. art. 4. & q. 185. art. 7.) Quæ res sunt primi generis, nemo dubitat, quin immunitatibus, quam pluribus gaudeant à communibus scilicet vsibus, vel ministerijs, ab omni iniuria, & iniqua distractione; naturali lumine, atque ratione sic dictante, quæ sancta sanctè tractanda docet, eamque sanctitatem participant res Deo dicatæ, quæ proinde ad profanum vsum non sunt transferendæ, vt in *c. vestimenta de consecr. dist.* 1. Ideòque gentiles ipsi res sacras extra commercium censentes hoc ius immunitatis ijsdem tribuerunt *l. inter stipulantem* §. *sacram ff. de verb. obligat.* & sacro Pontificio iure ijsdem demum assertum in *cap. ligna* cum pluribus *seq. de consec. dist.* 1. *c. quæ semel cum seqq.* 19. *quæst.* 3. *Iunc. regul. semel de regul. iur. in* 6. adstipulante etiam ciuili iure in *l. sancimus c. de Sacrosf. Eccles.*

Bona verò secundi generis non ea gaudent Sanctitate, & veneratione, vt sint extra commercium, vt bona primi generis dicantur, possunt enim humano commercio subijci, dum tamen debito modo, & cum pietate id fiat, vt ex *c. sine exceptione, c. aurum, & passim tota* 12. *q.* 2. quodammodo enim sacra sunt, & hoc saltem à sui institutione requirunt, vt in pios, & religiosos vsus impendantur, cum ad hunc finem sint datæ Ecclesiæ, & si sint pretiosa, aut immobilia alienari non possunt, nisi ex causa, & forma à Pontificio iure præscripta, *c. nulli de reb. Eccles. non alien.* Gaudere hæc bona dici possunt priuilegio fori, vt indicetur esse ipsa excempta ab omni iurisdictione, & potestate sæcularium Principum, & magistratuum. Tum quoad administrationem, quia tantum per Ecclesiasticos ministros possunt administrari, transferri, permutari, aut distribui, aut in casibus à iure permissis alienari, non item per laicos, quibus super ijsdem, supposita institutione Ecclesiæ, & potestate Petro data, & eius Successoribus in res Ecclesiasticas per se, vel per ministros suos administrandas, vi sua consurgit. Aut enim considerantur hæc bona, vt sacra sunt, & Deo dicata, ac vt per se ordinantur ad supernaturalem finem, & tunc vi iuris Diuini eorumdem administratio ad Ecclesiasticam potestatem spectat, si verò considerentur attenta eorumdem materia statim ac ipsa sunt tradita Ecclesiæ, & Deo dicata, exierunt à potestate, & dominio laicorum, & sub dominio Dei sunt constituta, ac proinde non alia, quàm Ecclesiastica manu tractanda. Vnde dicuntur patrimonium Iesu Christi in *c. cum secundum de præbend. c. cum ex eo de elect. in* 6. & Decimæ bona Dei expresè nuncupantur *in c. tua nobis de Decim.* nec eorum credenda alijs administratio, quàm ijs, quos Deus ipse patrimonij sui administratores constituerit, ijque non alij, quàm Ponti-

Pontifex Summus, & sub eo Episcopi in Diœcesibus suis, *c. 1. & c. fin. 96. dist.* & passim tota 12. *q.* 1. & 2. & 17. *q.* 1. & 7. elegantissimè *Ambros. in c. conuenior* 23. *q.* 8. *ex eius epistola* 33. *ad sororem*. Gaudent fori priuilegio hæc ipsa bona, quia exempta à legibus ciuilibus, & Principum constitutionibus qui de ijsdem nihil possunt validè statuere, *c. Ecclesia S. Mariæ de Constitut. Can. bene quidem 96. dist.* qui sufissimus est, & ex Concilio Romano sub Symmacho damnatur constitutio Basilij Præfecti, pretio super rebus Ecclesiasticis, & declaratur nulla, nullitasque huiusmodi resoluitur semper in defectum iurisdictionis, & potestatis, ex quo enim per specialem habitudinem facta sunt spiritualia, & Diuina, vtpote Deo dicata, reddita etiam sunt extra materiam iurisdictionis temporis.

Immò leges huiusmodi, & dispositiones circa aliqua bona continent administrationem eorumdem, sunt enim veluti regula, per quam dirigi debet quicumque huiusmodi bona administrat, indeque fit, vt qui bona huiusmodi administrare non potest, quod certè fieri non potest à sæculari Principe, neque possit de ijsdem legem condere, ideòq; non minus est de iure Diuino hæc exemptio à iure ciuili, quàm ab administratione laicorum. Est nihilominus determinata hæc exemptio per Ecclesiasticos Canones statuentes modum circa alienationes, translationes, & alias rationes eadem bona administrandi, vt tota 12. *q.* 1. *tot. tit. de reb. Eccles. non alien. Iunc. c. Pastoralis de his, quæ fiunt à Prælat. fine consens. capit.* & per varios Canones aucta est hæc exemptio iuxta varia priuilegia, quæ Ecclesijs concessa sunt circa bona sua, & circa alienationes, præscriptiones, & alia huiusmodi media, de quibus videndi *Canonistæ ad c. nulli de reb. Eccles. non alien.* Demùm eadem de causa, & ratione gaudent hæc bona exemptione ab onere iudicij sæcularis, nam si considerentur, quatenus res sacræ sunt indubium est, quod sæculare iudicium circa ipsa non possit versari, sed ex ipsa rei natura, & Diuino iure pertinet cognitio de ipsis ad Iudicem Ecclesiasticum. Si verò spectentur pro materiali, & quatenus sunt temporalia bona, vt si agatur de eorum dominio, vel iure vtendi, & fruendi, esto, quod Clericus possidens sit reus, coram Iudice Ecclesiastico huiusmodi controuersia disceptanda est, nec laicus se potest ingerere, vt notat *Glos* & communiter scribentes, & probat *text. in c. Ecclesia S. Mariæ de Constit. iunct. c. si Clericus de for. compet. & c. decernimus de iudic.* quod si ex opposito Ecclesia, aut eius Rector bona huiusmodi vindicaret tanquam Ecclesiastica; ac peteret à possidente laico, nulla posset allegari exemptio, stante vulgata regula, quod actor sequitur forum rei, nisi ageretur de bonis Ecclesiasticis, & per laicos vsurpatis, seu de illis, quę sint de directo dominio Ecclesiæ, vel etiam si adesset legitima consuetudo.

Ad c. Eccles. S. Mariæ de Constit.

Sunt igitur huiusmodi bona, immobilia przsertim, immunia à tributis, nec ijs possunt à sæculari Principe grauari; quamuis enim non sit modica controuersia, penes quem scilicet sit dominium bonorum Ecclesiasticorum immobilium, præsertim quorum ratione penduntur tributa, asserentibus nonnullis esse illud penes Christum Dominum, alijs verò penes Summum Pontificem, alijs penes Ecclesiam vniuersalem, siue particularem illam, cui bona sunt addicta. At quidquid sit de opinionibus istis, quas discutere modò non est necesse, certè (qualecumque sit dominium, quod Christus in huismodi bonis habet, vt obseruant *Couar.* & alij apud *Barbos.*)

Ad reg. peccatum p. 2. §. 8. vers. itē & Eccles. vniu. lib. 3. cap. 17. num. 14.

Barbof.) negari non poteſt, quin ea habitudinẽ aliquam habeant ad Deum tanquam ad Dominum, eaq; ſufficit, vt immunitas iiſdem bonis obneniat nedum humano, ſed & Diuino, ac naturali iure, hancque habitudinem aliam, & longè arctiorem cenſemus, illa quæ conſurgit ex vniuerſali dominio Dei, de quo illud *Pſal. Domini eſt terra, & plenitudo eius*, eaque ſtante ſi Dominus bonorum à tributis eſt immunis, nec minus bona ipſa debent eſſe immunia. Huc aduocanda verba Chriſti Domini, *Ergo liberi ſunt filij*; neque turbat, quod hæc ipſa bona, quæ dicuntur eſſe in dominio Chriſti, magis proximè ſint in dominio particularis Eccleſiæ, cui ſunt addicta vel Cleri, aut eius vniuerſitatis Clericorum, cui immediatè ſunt quæſita, & à qua proximè poſſidentur.

De redd. Eccl. ... ; monit. 16. ... Tum quia ſentit *Nauar.* bona huiuſmodi eſſe in dominio immediato Dei & Chriſti, & ſi qui ſint, qui immediatè poſſideant, non tamen inde argui poteſt, quod dominium habeant *l. naturaliter* §. *nihil commune ff. de acquir. vel amitt. poſſ.* ſed ſolam diſpenſationem cum maiori vel minori plenitudine poteſtatis. Tum etiam quia, eſto, quod harum rerum dominium ad ſingulares homines, aut Eccleſiaſticam vniuerſitatem ſpectarent, hoc tamen non excludit, quò minus ſpeciali adhuc iure ad Deum ipſum pertineant, cum ſint donata ad eius honorem, & cultum. Tum etiam quia, quæcumque eæ perſonæ ſint, ſiuè vniuerſitates Eccleſiaſticorũ non ſunt ſubiectæ ſæculari Principi, cum ſint Eccleſiaſticæ, ac proinde prætextu bonorum non poſſunt tributorum onere grauari immunitate ſalua.

Multòque magis hoc ipſum accipiendum de rebus illis, in quibus adeſſet peculiaris conſecratio, aut benedictio, per quam eò rediguntur, vt ſint inſtrumenta Diuini cultus; cuiuſmodi ſunt Eccleſiæ ipſæ, templa, & conſimilia loca ad Diuinum cultum immediatè directa, quæ ſingularem quandam habent ſanctitatem, *cap. ſecundum canonica cap. ſancitum* 23. *q.* 8. *c.* 1. *de cenſib.* Admiſſo igitur, & pie, & iuſte, bona immobilia Eccleſiæ, immunitate ſalua, non poſſe tributis, aut oneribus grauari, iam ad praxim dubitare licet. Sint bona immobilia oneribus iam grauata pęnes ſæculares homines, tranſeant hæc eadem ad Eccleſiam, itaut Eccleſiaſtica fiant, nunquid remaneant oneri, ſiue tributo obnoxia, an verò, tanquam facta immunia, ſubtrahantur, itaut ſicuti non poſſet nouo tributo onerari ex quo ſunt Eccleſiaſtica, ita deſinant eſſe tributaria, & oneri reali ſubiecta, & quo de ſæcularibus facta ſunt Eccleſiaſtica.

Negarunt plerique, iidemque grauiſſimi Auctores, nec eximi dixerunt bona tributis realibus quantumuis facta ſint Eccleſiaſtica. Si enim onus eſt annexum rei res tranſire nequit, niſi cum ſuo onere, *c. ex literis de pignor. c. ſi quis laicus* 16. *q.* 1. neque enim ex eo, quod migret in Eccleſiam ſeparari debet onus, quod rei ipſi eſt infixum, præſertim cum nemo plus iuris in alium transferre poſſit, quam ipſe habeat, *c. nemo pluſ. de reg. iur. in* 6. Vnde ſi laicus Dominus rem ſuam habebat cum onere rei annexo tranferens in Eccleſiam, non niſi cum eodem onere transferre poteſt, neque enim id fieri poſſet ſino notabili iniuria eius, ſiue Principis, ſiue priuati, in cuius gratiam onus rei inhæreret.

Hucque reſpexerunt iura, *in cap. conuenior.* 23. *q.* 8. *in c. ſi tributum in cap. magnum* 11. *q.* 1. *Si tributum* (ait ibi *D. Ambroſ.*) *petit Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſoluunt tributum.*

Nec

Nec absimiliter, *in cap. magno sequenti*, sed, & pleræque ciuiles Constitutiones alludunt, *Text. in l. fin. c. de exact. tribut. lib. 10. Auth. item prædium c. de Sacr. Eccles.* quam totam Constitutionem regessit *Gratian. in cap. ea nu. 10. quæst. 2.* & est pęnes eum *in §. item prædium*, neque enim absurdum censent hæ constitutiones, quod prædium Ecclesiæ onus fiscale habeat, onus scilicet tributum soluendi Principi, quod & dictum, *in l. placet. c. de Sacros. Eccles. in l. de ijs c. de Episc. & Cler.* Asseruere piè satis alij, bona Ecclesiastica non solùm non posse nouis tributis onerari, sed si quæ iam sint grauata, & obnoxia, eo ipso, quo in Ecclesiam transeunt, leuari tributi onere, nec exigi ampliùs posse.

Quam sententiam zelo planè Ecclesiastico tuitus est post vetustiores *Card. Alban.* (*De immun. Eccles. per tot. à n. 9. tom. 13. tract. p. 2.*) tum auctoritatibus, tum rationibus ex ingenio eruditè instructo, quæ saltè potiora fundamenta breuiter promemus, vt in re adeo graui, & controuersia lectori vtraque pagina constet. Iuris itàque Diuini, Pontificij, atq; Cæsarei, seù ciuilis præmittit auctoritates, vt super ijsdem rationum adstruat momenta. Primam desumit ex verbis Artaxersis Regis apud *Esdr.* (*Esdr. lib. 1. cap. 7.*) asserentis bona Sacerdotum, & sacrorum ministrorum oneri alicui, aut tributo subijci non posse, quem imitatus, & Pharao *Genes. 1.* (*Cap. 27. Genes.*) comparans enim instante annonæ charitate, subditorum bona, eaque suo subijcens imperio, excepit terram Sacerdotum, quam voluit religiosissimè esse immunem, sed veror, ne parum fęliciter auctoritates istæ ad intentum concludant; non enim locutus Artaxerses de tributo iam imposito prędijs, eoque perdurante, aut cessante post transitum in Ecclesiam, sed de noui tributi impositione; quæ tam personis sacris, quam eorum bonis imponi prohibetur, sunt enim eius verba, ne omnia regeramus, pauca hæc, *vt vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi eis &c.* Et Pharao, vt obseruauit *Tostat.* (*1. Esdr. c. 27*) nullam specialem immunitatem, aut exemptionem terris sacerdotum indulsit, sed quia inopia, aut annonæ necessitas non eò adegit sacerdotes, vt terras suas venderent, ideò nec redditæ sunt tributariæ, quod quidem à rè, de qua agimus est longè diuersum.

Aptior ideò ad intentum auctoritas iam supra à nobis tractata, *Ergo liberi sunt filij*, (*Matth. c. 7.*) filius enim Regis ità plenè immunis est à tributis, vt & in bona eius eadem immunitas redundet, non solùm ità, vt in bonis, quæ iam sunt sua noua non imponantur tributa, sed & si quæ de nouo acquirat, quæ in alterius dominio essent tributaria, migrantia in eius dominium reddantur immunia, quod de Christo, & eius Ecclesiæ bonis negare omninò nefas, maximè cum tota Clericorum exemptio iuris Diuini sit, quam minui, diuidi, aut diuersimodè accipi non decet, sed ita constantèr, vt quæcumque, aut apud eos sunt, aut ad eos perueniunt bona vtcumque onerata, liberentur, iuris Diuini auctoritatibus adstipulatur, & ius Pontificium potissimum *in cap. non minus in cap. aduersus de immunit. Eccles.* ibi enim, quantumuis necessitas vrgeat, publica vtilitas suadeat, ac ferendis oneribus laicorum facultates sint impares, non tamen fas est onera Ecclesiarum bonis imponere absque præuio Summi Pontificis consensu; magis vrget *text. in cap. sancitum in fin. 23. q. 8.* quatenus ait ibi *Text.* tributa exigi solita non tamen exigi posse, ex quo prædia ijs obnoxia translata fuerint in Ecclesiam nisi Pontifex Summ. indulgeat. Addi possunt, *& tex. in c. 1. de immunit. Eccles. in 6. in c. quamquam de censibus*

sibus in 6. in cap. secundum Can. 23. quæst. 8. *in cap. prædia* 12. *q.* 2. *in clem.* 1 *de iur. immun.* quos singulos inducere temperamus, & ad rationem vnam, & alteram accedimus, quæ fusè satis exaggerantur breuitèr contrahentes.

Quoties enim res aliqua, quæ nullo iuuatur priuilegio, transit in insigniter priuilegiatum, iam incipit eius gaudere priuilegio, ac sub eodem comprehendi, & eius dispositione regi, *l. cum quidam* §. *si debitores ff. de vsur.* ibi enim bona debitorum, quæ ad soluendas vsuras minores semissibus erant obstricta, nec vltra cogi poterant, si ex successione transeant in fiscum ad soluendas semisses compelluntur, quia singulare hoc priuilegium fisci, vt semisses vsuras à Debitoribus exigat, indeque priuilegium successoris, & non auctoris attenditur, indeque à fisco ad Ecclesiam inferre licet, vt si ad eam perueniant bona oneri aliqui obnoxia, cesset onus iuuante priuilegio Ecclesiæ, quæ à quolibet onere debet esse immunis, *c. vn. de iurepatr. in* 6. Accedit & ratio, quam subtiliter à se excogitatum profitetur *Alban.* in oneribus siquidem huiusmodi realibus imponendis, & inter ciues æqua lance distribuendis fructuum, atque redditùum ratio maximè spectatur, & res ipsa à fructibus æstimatur, *l. si fundus, & ibi glos. ff. de impens. in reb. dot. fac. l. si pendentes* §. *si quid ff. de vsufr. leg.* ad differentiam collectarum, quæ principaliter personis pro rebus imponi solent, *Bart. & Alex. ad l. his verbis* §. *idē testator ff. de legat.* 3. ideòq; vsufructuarius, non item proprietarius tenetur, *l. hactenus l. vsufructu relicto ff. de vsufruct.* ac proinde cum tributa non rebus ipsis absolutè & directè, sed ob fructus, qui ex ijs percipiuntur, imponantur iam Clerici ad ipsa non debent teneri.

Fructus enim quolibet anno nascuntur noui, vsusfructus vnius anni ab alio alterius anni seiungitur, *l. si vsusfructus mihi ff. de vsufruct. leg. l.* 1. *ff. de vsufr. accresc.* iam fructus nascentes postquam prædium ad Ecclesiam peruenit sunt noui, adeòque nec possunt grauari, cum prodeant eo tempore, quo sunt in dominio Ecclesiæ, etiam à iurisdictione laici Principis sunt subtracti mutato rerum statu *arg. text. in l. sticbus seruus meus ff. de manum. test. & l. pen. c. de imponen. lucr. descrip. lib.* 10. In hoc disceptationis conflictu, ne fallaciæ remaneat aditùs, duplicem modum distinguemus oneris rebus imponendi, seù mallis duplicem fontem, seù causam, à qua hæc ipsa impositio procedat. Prima erit dominium, quod habeat priuatus homo rei immobilis, cuius virtute ex conuentione, & pacto onus reale rei suæ imponat, puta pensionem annuam, censum, canonem, aut huiusmodi quidpiam; quod quidem non tantùm priuatus homo, sed & Princeps ipse per singulare pactum, & ratione peculiaris dominij, quod habeat in eadem re sua imponere potest.

Altera verò potestas publica, aut iurisdictio, cuius virtute Princeps, vt potest bonis subditorum, onus aliquod reale iniungat. Onus à primo fonte, & à prima causa proueniens ità rem ipsam afficit, vt in quemcumque transeat, etiam Ecclesiam ipsam, migret, illudq; præstare omninò teneatur, nec immunitatis colore possit se subtrahere, apertè enim *Innoc. III. in c. cum dilecti de donat.* conditionem, & onus adiectum in donatione Ecclesiæ facta ferendum, seruandumque innuit; idque ipsum *in c. verùm de condit. appos.* confirmat, cum res transeat cum onere suo, & sibi inhærente, à quo nulla est ratio, ob quam Ecclesia se expedire valeat; si voluntatem transferentis adducat, nihil minus, nisi eam euidenter, & concludenter,

denter probet, & de hac non est modò difficultas, cum in eo maximè consistat, an ex quo res fiat Ecclesiastica ab huiusmodi onere eximatur, potissimum cum nemo plus iuris in alium transferre possit quam ipse habeat *l. nemo plus ff. de reg. iur.* & quisque liberè de re sua non de aliena disponat *l. in re mandata c. mand.* onus autem rei impositum in alterius fauorem non est imponentis, sed eius, in cuius fauorem imponitur. Si legem prætexat, nulla sanè legitur; quæ huiusmodi exemptionem indulgeat, siue Diuina, siue humana; nec suffragari posset auctoritas illa; *Reges gentium, à quibus accipiunt tributum*, de qua sæpius supra, quia hæc de veris tributis loquitur, nec ad onera, de quibus modò sermo, est extendenda, sicut nec Canones, aut leges de ijsdem loquentes. Si demùm naturam ipsam rei, adeòque legem naturalem obtendat non magis poterit ea iuuari, quia non pugnat cum ratione, aut decentia religionis, vt Ecclesia huiusmodi onera sustineat, eaque tanquam realia persoluat, nullumque inde consequitur absurdum, præsertim si bona sic grauata ex donatione, alioue vltimæ voluntatis relicto, aut ex consensu præstito per Ecclesiam pretio peruenerint, maximè enim eam decet seruare contractus, & fidem obligatam, aut contrahendo, aut acceptando donata, & relicta seruare, est siquidem capax huius oneris, possetque bonis suis illud imponere, nisi vetita rerum suarum alienatio impediret *tot. tit. de reb. Eccles. non alien.* ac proinde nec bonorum conditioni, & naturæ, nec rationi hoc repugnat, idemque censendum si à Principe ex contractu onus huiusmodi impositum fuisset, id enim tunc fecisse censetur non iure potestatis, & iurisdictionis, sed iure conuentionis, quæ æquè Principi, ac priuato competit, & sub qua ratione immunitas Ecclesiastica nil detrimenti patitur, contrahendo enim Princeps obligatur non secus ac priuatus *c. 1. de probat.* & par vtriusque obligatio, & ideò in hac re dignoscenda attentè erit spectandum ius, quod in bonis huiusmodi Princeps habuerit, inde enim apparebit, an iure dominij, an iure potestatis, & iurisdictionis onus hoc imposuerit.

Quod si onus bonis inhærens ex vi Principalis, & Regiæ iurisdictionis processerit, vtcumque bona pridem oneri, & tributo fuerint obnoxia, migrando in Ecclesiam iam fiunt à tributo, & contributione simili immunia, probant iam supra allata fundamenta ex *Card. Albano* relata; non autem soluuntur tunc bona ex voluntate donantis Ecclesiæ, aut alio modo in eamdem transferentis, non enim tanti ea, vt ius publicum immutare possit *l. ius publicum ff. de pactis*. Non inquiremus hic exactius, vndenam hæc singularis exemptio proueniat, neque singulas proferemus operationes diuersas circa eamdem sententiam, cum voluerint aliqui à Principe ità pendere, vt peculiaris consensus eiusdem requiratur, alij verò (vt *Card. Alban.*) eximi in hoc casu bona iuris Diuini, Canonici, & ciuilis, quæ singula probat exactè, rationes insuper cumulat, quæ fortè nimia generalitate laborare videtur.

Itaque tota assertionis ratio à generali tributi ratione petenda est, & à paritate, quæ inter tributa vetera, & noua viget, & à generali exemptionis, & immunitatis fundamento. Tota siquidem tributi soluendi ratio non alia, quàm subiectio innuente *D. Paulo*. *Necessitate subditi estote non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam, ideò enim, & tributa præstatis*. Et ideò subiectione cessante cessare debet tributum *c. cum cessante de appellat.* cessat autem *Ad Rom. c. 13*

autem subiectio eo ipso, quo bona in Ecclesiam transeunt, & fiunt Christi Summi Regis,qui cum nemini sit subiectus, nec tributo censeri potest obnoxius,vel respectu bonorum, quod sit impositum,cum res ad eum statum peruenerit,à quo incipere non posset;vnde sicut re existente semper penes Ecclesiam nullum à sæculari potestate potuisset vnquam imponi tributum, ita facta re sæculari Ecclesiastica, quod iam exigebatur non poterit exigi. Non est cur insistamus in soluendis iurium ciuilium auctoritatibus, quibus tributorum exactio in bonis Ecclesiasticis videtur iniungi, & quæ iam supra tactæ fuere, additis etiam Canonibus ex *Ambrosio* præsertim, & alijs Pontificibus Summis,sat enim fuerit dixisse, constitutiones illas ciuiles iam esse reuocatas ex constitutione Federici Imperatoris, de qua supra actum, neque tamen credendum, quod hæc bonorum Ecclesiasticorum exemptio à tributis à constitutione Federici primò processerit,cum fuerit immò Ecclesiæ ipsi coæua, vt fusiùs supra aduertimus, cui & inhærere potuerunt Pontifices Summi vtendo summa sibi competente potestate, eamque exerendo prudenter,prout temporum præsertim conditio exigere, aut permittere videbatur; nec improbabile, Constantinum Imperatorem post conuersionem suam hanc ipsam exemptionem lumine fidei agnouisse,& eamdem confirmasse, cum compertissimum sit, eumdem prædia quamplura donasse Ecclesijs, & pluribus priuilegijs eadem ditasse,prout ipsius Constantini edictum legitur apud *Euseb.* quem qui successere pij Imperatores, sunt imitati, primusque Iulianus Apostata post gentiles tributum Christianis indixit, vt obseruat *Baron.* & vtcumque priuilegium hoc pro Imperantium,& temporum varietate fluctuauerit, ac fuerit interpolatum, nunquam tamen extinctum, vim patiente Ecclesia ipsa, & ferente, non tamen consentiente,quæ autem ex *Ambrosio* allata in *c. si tributum* 11. *q.* 1. parum officit;si dimissa *Glossæ* ibidem facilitate, & alia eiusdem interpretatione,sectemur,quod prudentissimè obseruauit vbi supra *Baron.* Ambrosium scilicet ea verba protulisse,& scripsisse, permittendo potiùs, quàm probando, & asserendo,non ius aliquod confitendo aut agnoscendo; norat enim administrante imperium Iustina matre Valentiniani Imperatoris iunioris, ac pueri, eaque Arianæ, non esse pro temporis conditione resistendum propter maiora mala,quæ imminebant Ecclesię.

Hist. lib. 10. c. 5.

Tom. 4. Annal. ann. 362.

Ad capit. Secundù Canonic. 33. q. 8.

Mentem Ambrosij confirmant eius verba,quę transtulit *Gratian. in Canon. præd.* ex oratione *Ambrosij in Auxentium de trad. Basilic.* & repetimus hìc oportunè *si tributum petit Imperator* (inquit *Ambros.*)*non negamus agri Ecclesiæ soluunt* (alias soluant,& apposito sensu)*tributum.si agros desiderat Imperator potestatem habet vindicandorum. Nemo nostrum interuenit; non faciant de agris inuidiam, tollant eos, si libitum est Imperatori,non dono, sed non nego.* An autem ea verba confitentis, & approbantis sint, ipsa satis indicant. Quod autem addebatur, quod res transeat cum onere suo, vt euincatur inde,quod si onus impositum rei per contractum, migrat cum re in Ecclesiam,& ab ea sit soluendum,& idem veniat dicendum de tributo.

Tom. 5. concion. I vers. fin.

Non obstabit,si expendamus statum diuersum, quem res acquirunt, cum in Ecclesiam transeunt,is enim tunc earum status,vt non sint amplius capaces res ipsę tributi,quamuis vtique realium onerum, quæ ex priuatorum hominum contractibus inducuntur; ideòque per huiusmodi transitum, & mutationem tributa cessant, ac priuatorum hominum

num onera non item, nisi in casibus quibusdam in iure expressis,& tunc alterutrum ex duobus est necesse, vt aut qui priuati hoc ius habent, in hanc mutationem, & transitum bonorum consentiant, aut compensatio ijsdem fiat. Sed cur non idem in Principe ratione sui tributi, vt consensus eius etiam exquiratur, aut saltem exhibeatur compensatio? par enim detrimentum,ac diminutionem patitur Princeps, qui nec deterioris debet esse conditionis, quàm priuatus. Sed tamen immò dispar vtriusque ratio, nam Princeps nullum proprium habebat dominium, vel ius aliud dominio æquipollens, cuius respectu tributum exigeret, sed illud exigebat ratione imperij, & iurisdictionis, quæ cessat omninò, cum res transit in Ecclesiam,& quia dominus rei sub ea iurisdictione, & imperio viuebat, vnde sicut ratio iustitiæ exigit,rem conseruari in dominio priuati hominis; non sic dictat eamdem conseruari sub iurisdictione Principis,cum dominus iure dominij sui de eadem disponere,& potissimum Deo dicare, & donare valeat, per quam donationem sæcularia bona Ecclesiastica fiunt,& vt fiant non est necessarius Principis consensus omni iure in id suffragante.

Neque vrget diminutio prouentuum, quæ inde obuenit Principi, non enim ea fit in proprijs bonis, sed in stipendijs communibus, sicut nec directè, aut principaliter id accidit, sed consequenter, & indirectè ex subtractione materiæ,quæ iustè, & piè facta non obligat,vt compensatio fiat,cum & è conuerso contingere possit, vt eadem bona legitimo modo vendantur,sicque sæcularia fiant,adeòque & reddantur iterum tributaria, ac prouentus Principis reintegrentur, quod in priuatis oneribus,& particulari dominio prouenientibus impleri non potest; præterquam quod cessatio tributi in eo casu non fit ex priuati voluntate donantis, aut eius auctoritatem,sed iuris potestate, aut Diuini, aut humani Diuino nitentis, quod etiam implicitum,& virtualem consensum ipsius Principis inuoluit, vt ex generalibus supra in materia traditis deduci potest; quod si exuberarent immobilium translationes in Ecclesiam adeò, vt nimis minuerentur Principis, & Reipublicæ tributa, adeundus esset Summus Pontifex, qui pro suo paterno zelo, & prudentia consulat,ac Principis indemnitatem prouidendo procuret. Transibunt igitur bona in Ecclesiam cum onere à priuatis, aut iure priuato iniuncto, quia eius solutio immunitatem non tollit, aut minuit. At non item cum onere iure Imperij,aut iurisdictionis imposito, quæ iursdictio migrantibus bonis in Ecclesiam omninò cessat, ac perempta causa, & ratione tributi, tributum ipsum cessare debet,quæ omnia satis pro instituto ad omnia Ecclesiasticæ immunitatis capita. Superest alia singularis personarum Ecclesiasticarum immunitas, qua impunè lædi, aut tangi per iniuriam non possunt, eius fons est celebris *Canon. si quis suadente* 17.q.4. & de hac agemus ad totius materiæ coronidem.

De Sacrarum Personarum Immunitate (ex Can. si quis suadente 17.q.4.)

§. II.

1 *Introductio, & fundamentum materiæ, eiusque partitio.*

2 *Clerici appellatione qui veniant in hac materia.*

3 *In quibus cesset hoc priuilegium Canonis.*

4 *An Monachi eo gaudeant, Conuersi, Nouitij, Tertiarij, Eremitæ, Equites.*

5 *Quid per manus violentas in materia.*

6 *De censura, quam Canon infligit, & absoluendi facultate.*

7 *Quinam ab incursu in censuram excusentur.*

1 Væ in Deum Summum omnum Dominum exegit pietas, & quæ Religionis dictauit maiestas, vt loca Diuino cultui dedicata ab omni vi, & iniuria essent immunia, & Ecclesiasticæ personæ à sæcularium Principum, & legum potestate essent exemptæ, in quæ omnia, & pij Principes veræ fidei ductu pijssimè consensere, hæc eadem sacras, & Ecclesiasticas personas ab omni etiam iniuria, & à quocumque illata docuit debere esse tutas, ac penitùs inuiolabiles, ideò *Innoc. II. Summus Pontifex in Concilio Lateran. II. & generali X.* constituit, & habetur in *cap. si quis suadente 17. q. 4.* in ea verba. *Si quis suadente Diabolo huius sacrilegij reatum incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus iniecerit anathematis vinculo subiaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absoluere* (nisi mortis vrgente periculo) *donec Apostolico conspectu præsentetur, & eius mandatum suscipiat*: Hactenus *Innoc. & generale Concilium*. Qua quidem constitutione, seu maius, decreto sacri alioqui, & Deo dicati homines redditi sunt verè sacrosancti, adeòque inuiolabiles, quo sensu, & apud veteres Romanos non solùm Flamen Dialis, sed & Tribunus plebis sacrosanctus habitus fuit, quod sine capitali piaculo attingi violenter non poterat, vnde *Luc. Flor.* in seditione C. Gracchi *& illud* (inquit) *sacrosanctum caput tribuni, plebis percussoribus auro pensatum fuit*. Ideòq; Romani Principes tribunitiam potestatem assumere sibi consueuerunt, vt se etiam augustiores, ac inuiolabiles redderent, vt in veterum numismatibus, & inscriptionibus intueri adhuc licet. Afficit hæc *Innocentij* constitutio non intuitu potestatis publicæ, aut iurisdictionis, sed factum magis, quam ius respiciens, personam quamlibet cuiuscumq; generis nedum publicam, sed & priuatam, & cuiuscumque sexus, quæ temerare audeat quoquomodo in persona Clerici sacrum religionis caracterem, ideò cum frequens sit eius vsus, vt notant scribentes, ad coronidem Tractatus immunitatis Ecclesiasticæ agendum de ea partitè, & singulariter assumimus, materiam ipsam ad summa capita reuocantes, neque enim omnia, quæ à tractantibus traduntur congeremus, sed quæ ad exactam rei Theoricam sufficiant casus singulares auctoribus relinquentes, qui fusè hac de re egerunt, quos pro intento suo cumulat *Augustin. Barbosa*, & ad quem in hac parte remittimus, addendo recentiores apud *Gonzales*; inquiremus ergo 1. qui Clerici gaudeant hoc priuilegio, seu immunitate huiusce Canonis 2. quæ sint manus violentæ, & quando, & quomodo ad hunc effectum censeantur iniectæ, 3. quando percussio grauis, vel leuis dicatur, 4. de excommunicatione agemus, quam infligit Canon, & 5. demum an & qui excusentur ab eius incursu, & à præcisa iniuncta eius absolutione, quæ sanè videtur ad rem magis necessaria Canonis sectabimur verba, qui ait; *in Clericum, vel Monachum violentas manus iniecerit.*

Histor. Rom. lib. 3. c. 15.

In collect. ad decret. ad can. si quis suadent.

Ad c. 1. in comment. de sent. excom. & eund. Barbos. iur. Eccl. vniu. lib. 1. c. 39. §. 1. per tot.

2 Clericum generaliter accipimus, non solum qui ordinibus, siue maioribus, siue minoribus, de quibus nulla potest esse dubitatio, sit initiatus, sed & qui

sola

ſola Clericali Tonſura,dum tamen cum eadem Tonſura,& Clericali habitu incedat, aliàs enim vix, at ne vix quidem poteſt dignoſci, & iuſtam ignorantiæ cauſam percutiens prætexeret. Hoc ſiquidem immunitatis ſingulare priuilegium eſt in fauorem totius ordinis Clericalis inductum, quo ordine continentur,& veniunt eius appellatione omnes omninò Clerici, vel ſola Tonſura inſigniti, *c.cum contingat de ætat. qual. & ord. præfic.* ac proinde tanquam in fauorabili materia veniet Clericus licèt coniugatus, dum tamen cum vna, eaq; virgine contraxerit, adeòque non bigamus, *c. vn. de Cler. coniug. in 6.* & ſi non ſeruaret conditiones à Concilio Tridentino præfixus, aut gaudeat priuilegio fori,quia Concilium ſtatuit,quidem circa priuilegium fori, in quo immediatè de iure ſæcularium Principum agitur, vnde & prudens moderamen adhibuit,at circa priuilegium Canonis nihil innouauit,ideòque à caſu correcto ad non correctum non eſt facienda extenſio,ſed is relinquendus ſub veteri diſpoſitione iuris communis,vt aduertunt *Garz. Barboſ & alij per eum alleg.* Veniet idem Clericus primæ Tonſuræ, licèt irregularis;ſuſpenſus,interdictus,aut excommunicatus, non enim amiſit per hoc ſtatum,& nomen Clerici,vt ex *Concil. Moguntino in Can. dictum*, & ibi *Gloſ. in verbo ſæculariter* 81. *diſt.* neq; inferas ex eo,quod bigamus Clericus priuetur,& non gaudeat hoc priuilegio tanquam irregularis, ex *d. cap. vn. de Cler. coniug. in 6.* quod omnis irregularitas hunc eundem parere debeat effectum, non (inquam) hoc inferas,quia non eſt hic effectus irregularitatis ſimpliciter,& in genere, ſed irregularitatis ex bigamia, circa quam fuit ſingulariter conſtitutum, à qua ſingulari conſtitutione fieri non poteſt ad omnes caſus illatio *regul. odia de regul. iur. in 6.*

De benef. p. 2. c. 2. n. 20. iur. Eccleſ. vniu. lib. 1. c. 39. §. 1. num. 3.

Immò & veniet Clericus in huius priuilegij vſu,& ſi degradatus, ſola tamen degradatione verbali iuxta *Text. in cap. degradatio de pœn. in 6.* ſecus ſi reali *Gloſſ. ad c. accedens in verb. Presbytero* 50. *diſt.* & demùm etiam mortuus, cui violentia, & iniuria fieri poteſt,vt notat *Felin. & Abb.* De Clerico incorrigibili eſt non modica dubitatio,num gaudeat hoc priuilegio; *Nauar.* enim priuari, nec gaudere aſſeruit ex *c. cum non ab homine de Iudic.* Incorrigibilis enim Clericus ibi ſic habetur, vt amiſſa ſpe correctionis, & remedij tanquam non Clericus ſæculari poteſtati relinquatur. Verùm & ſectando ſeriem eiuſdem *Text.* quam *Clemens Tertius* in ipſo præſcribit, rationabilius videtur ſententiam Eccleſiaſtici Iudicis expectandam,qui Clericum ipſum incorrigibilem declaret, nec habere ſe, quid vltra ad eius correctionem facere valeat, & dicat cum *Hieremia, Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata derelinquamus eam.* Nam in *d. cap.cum non ab homine*,nec verbum legas, quod priuationem priuilegij ipſo iure inſinuet; ait enim, *quod ſi in profundum malorum veniens contempſerit, cum Eccleſia non habeat vltra quid faciat per ſæcularem comprimendus poteſtatem.* Dicat ergo primùm Eccleſia, ſe omnia feciſſe, nec habere quid vltra facere poſſit,& ſubinde Iudicis ſæcularis ingrediatur poteſtas, quæ vice Eccleſiaſtici Iudicis,quaſi ea declaratione tradentis, & brachium implorantis exequatur, neque enim aptius foueri poteſt tutela Eccleſiaſticæ immunitatis, & mutua inter vtramque poteſtatem concordia,arridet & *Innoc.III.reſcriptum in cap. de famæ, de ſent. excomm.* quo non aliter incorrigibilis Clerici captura citra excommunicationis diſcrimen conceditur laico magiſtratui, quàm ſi mandato faciat Prelatorum, quibus incorri-

Ad c. d. nobis 2. de ſent. excomm.

Ad manual. cap. 27. n. 79

corrigibiles sunt subiecti; quod si limitatè adeò inceditur in priuilegio fori, in quo & minor est priuatio immunitatis, & necessaria ad commune bonum, ne derelicta remaneant impunita, multò magis in priuilegio Canonis, à quo non debet Clericus ipso iure censeri exclusus, ità vt priuatus quilibet possit violentas manus in ipsum inferre sine metu excommunicationis, neque ab vno casu ad alium in stricti iuris materia debet fieri transitus, potissimùm cum in *d. cap. cum non ab homine* amissio priuilegij ipso iure facta non declaretur.

3 Vtcumque autem huius immunitatis ingens sit fauor, attamen plures sunt casus, in quibus & cessat fauor, & deseritur Clericus priuilegio. Da enim Clericum hæreticum, is factus apertus Ecclesiæ hostis indignus est Ecclesiæ fauore, vt post *Decian.* notauit *Farinac.* Da schismaticum, idemque censendum erit. Quod si dimisso Clericali habitu, status sui oblitus, enormitatibus, atque excessibus se immisceat, cadet ab huius immunitatis iure, sed tamen non idem censebimus in hoc casu de Clerico in solis minoribus constituto, ac in maioribus; Ille enim se omninò habitum dimittat, & Tonsuram, nec vtatur per diutinam consuetudinem, statim amittit, quamdiu in eo habitu perseuerat, nisi tamen beneficium Ecclesiasticum habeat, aut ex licentia Episcopi alicui Ecclesiæ inseruiat ad præscriptum *Concil. Trid.* Hic verò non statim amittit, nisi ter monitus à Prælato suo, adhuc non resipuerit; quod si turpibus, & enormibus actibus se immisceat censuit *Nauar.* nulla esse opus trina monitione, idque firmari videtur gemina iuris auctoritate, altera in *d. c. cum non ab homine*. Altera in *cap. perpendimus de sent. excomm.* vtrobique enim peccasse quidem supponitur Clerici, seu Sacerdotis percussorem, & interfectorem, at nullam incurrisse censuram, & ideò exigendam ab eo pœnitentiam, eamq; maiorem, quam si in laicum id ipsum patrasset, at de absolutione ipsi impertienda, nec verbum, & præsertim in *c. cum non ab homine*, posthabetur publicus etiam Clericalis ordinis fauor ratione, quam exprimit Summus Pontifex in ea verba. *In articulo verò secundæ quæstionis respondemus, quod occisores Clericorum, vel Presbyterorum, qui contempto Clericali habitu Tyrannidi, & enormitati se prorsus immiscent in odium Clericalis excessus, & terrorem, atque correctionem similium Canone latæ sententiæ minimè coercentur, &c. Haud absimiliter, & in c. Perpendimus*, licet non reddita mox scripta ratione, & ex vtroq; *Text.* duo requiri ad amissionem priuilegij seu immunitatis ex *Can.* colligimus, desertionem scilicet Clericalis habitus, cum aliàs hæc vna non sufficeret, nisi trina monitio præcessisset, *c. contingit*, *c. inaudientia de sent. excomm.* & excessus, seu enormitas delicti, qualem in vtraque specie illorum *Tex.* exhibet, ac ponderat Summus Pontifex. Indignus pariter redditur huius priuilegij fauore Clericus, qui per annum goliardum, ioculatorem, buffonem (vt loquitur *Tex.*) se gerit, & anno elapso est ipso iure priuatus, quod si non per annum, sed ter monitus ab arte ignominiosa non destiterit, pariter priuilegio cadit ita *Bonifac. VIII. in c. vn. de vit. & honest. Cler. in 6.* Idem dixeris de Clerico, qui dimisso habitu Clericali negotijs sæcularibus se immisceat, & ter monitus non abstineat, *c. contingit il 2. de sent. excomm.* & de eo, qui macellarij, seu laniones, tabernarij publicè, & personaliter opus exerceat, si non dimiserit monitus, vel reassumpserit dimissum si sit coniugatus, si verò non coniugatus

reas-

Tract. crimin. lib. 5. c. 41. nu. 12. de hæres. q. 189. nu. 33.

Sess. 23. de reform. c. 6.

Vbi sup. n. 81

reassumpserit, & incedat, vt laicus, quando exercet priuilegium personale amittit. *Clem. V. in Clem. 1. de vita, & honest. Cleric.* non item si habitum gestaret, tunc enim solo priuilegio reali, non item Canonis spoliaretur.

4 Dubitari posset fortasse de Monachis iuxta ea, quæ de ipsis per excursum supra tradidimus loco suo. Verùm omnem dubitandi rationem adimit *Can. si quis suadente*, dum Monachi expresssè meminit, indeque fas est doctrinam conficere generalem, quod Monachi, & Religiosi omnes Religionem, seu vitæ institutum à Sede Apostolica approbatum colunt, ac profitentur, & vtriusque sexus, priuilegio huius Canonis gaudent, omnes enim isti Monachi appellatione veniunt, & comprehenduntur *c. quod Dei timorem, de stat. Monach.* notat pluribus auctorum votis exornans *Augustin. Barbos.* Nec ab ijs excluduntur, sed eodem fauore gaudent Conuersi, ij enim verè Religiosi sunt, Nouitij, qui in via iam ad Religionem, & proximè sunt *c. Religioso de sent. excomm. in 6.* Tertiarij collegialiter viuentes sub habitu, & voto aliquo expresso, secus si separatim, & domi propriæ degant, participant enim statum, & secundum illam participationem sunt Deo dicati, & deuoti, vt loquitur *Ioannes Papa in c. quisquis 17. q. 4.* & *Hieronym. relatus in c. duo sunt 12. q. 1.* & secundùm hanc participationem eodem Canonis iure perfrui debent, licèt enim sit pœnalis respectu rei, est tamen fauorabilis respectu Religionis, & status, ac proinde facilè ampliandus ad *reg. odia de reg. iur. in 6.*

De appel. verb. sign. 154. n. 2.

De Eremitis dubitatio est non modica, cum stent hinc inde assertores; verùm discretio adhibenda, vt concilientur opiniones, & foueatur Religionis fauor, sed & declinetur abusus. Sunt enim Eremitæ nonnulli vagi, & errones, nulli addicti loco, & quasi personati incedentes, nullam Ecclesiasticam obligationem sentientes, vel si addicti pro libito deserentes, & sæpius patrato aliquo scelere, aliò migrantes, & vtinam huiusmodi non adessent, & hi nullo priuilegio gaudent nec fori, nec Canonis. At verò si qui ex speciali obligatione, aut singulari traditione sacro alicui loco sint addicti, cum præcipua etiam subiectione ad Episcopum, siue ex voto, siue ex pacto, siue ex munere ipso, cui Eremita adhæret, tunc iuuari Canone rationabile admodum esset, tanquam personam specialiter Deo deuotam, & dicatam, & forte tanquam Conuersos Ecclesiarum, vt dicuntur à *Panormit.* quos etiam gaudere hoc priuilegio notauit *Glos. ad c. non dubium.* De equitibus S. Io: Hierosolymitani, & alijs huiusmodi præclaris militum ordinibus, cum sint verè Religiosi consentiunt Auctores *Canone si quis suadente* comprehendi, quos cumulat *Barbos.* Personis sic recensitis, quæ Canone continentur, contenti reddidisse doctrinam iuris auctoritatem suffultam Auctores de re tractantes omittendo, de quibus in principio capitis remissiuè, iam accedimus ad manus violentas, quæ dant causam Canoni, qui ait, *violentas manus iniecerit.*

Ad c. non dubium de sent. excom. n. 10.

Iur. Eccles. vniu. lib. 1. c. 39. §. 1. n. 14.

5 Declarabimus generaliter, quid propriè ad effectum Canonis intelligatur per manus violentas, inde singularia percurremus quatenus iuris auctoritate fulciantur, non autem scribentium votis ne omnia transcribere teneamur, ij enim sunt auctores, qui facilè haberi, & faciliùs consuli possunt. Per supradicta autem verba intelligemus generaliter actionem quamlibet iniuriosam, aut contumeliosam in Ecclesiasticam personã in facto ipso consistentem, siue ea fiat manibus immediatè, siue mediatè, baculo scilicet ense, saxo, siue pedibus, manus

nus enim exprimuntur facta à frequentiori denominatione, siue quacumque alia parte, eaque actio tangere debet personam Clerici, vel res ei quoquomodo inhærentes, vt iniuria ipsi facta dicatur, ait enim *Tex. Clericum, vel Monachum*, quæ verba personam denotant,ac præcisè designant,& ideò qui manus violentas inijceret in coniunctas personas, aut familiares Clerici, & si eius intuitu, non tamen reus fieret Canonis;nec si quis violenter bona Clerici eripiat,eius personæ vim non inferens, licèt inferat custodibus,vel domui eius; sicut & si quis verba contumeliosa in Clericum proferat, eique verbis iniuriam inferat,non incurrit in Canonem, nec magis,qui proijcit lapidem in Clericum,aut actionem quamcumque in eum dirigit,etiam animo lædendi, si tamen re ipsa personam non tangat, voluit enim,sed non iniecit, ac proinde Canon de inijciente loquens eum non comprehendit,& si forte attingat,sed leuiter,neque etiam;is enim debet esse attractus,qui grauis dici possit,& sufficiat ad peccatum mortale, cum maior excommunicatio, quam infligit Canon, non inferatur nisi ob peccatum mortale, illudque externum, vnde quantumuis ad grauiora fuerit directa intensio, grauissima tamen hæc pœna non infligitur pròvt prosequitur *Nauar.* & post eum *Suarez*. Grauis percussio exhibetur in *c. cum illorum §. qui Claustrales de sent. excomm.* Nisi tamen ea esset actio, quæ quidem leuiter tangeret,sed tamen ratione circumstantiæ grauis redderetur, vtpote quia licèt graue damnum non inferret, iniuriam tamen grauem induceret,vt innuit *Innoc. III. in c.nuper de sent. excomm.* ait enim. *Quamuis per eorum factum corporalis læsio non sit subsecuta, citra quam violentia sæpe circa Clericos nequiter perpetratur*. Leuis percussio describitur *in Extrauag.* quæ non habetur inter communes, sed regeritur à *Nauar. vbi supra n. 91.* quæ cuius Pontificis sit ignoratur,sed & in eadem tota definitio ad examinantis prudentiam remitto, quæ attentè discutiat, an huiusmodi actio personam leuiter tangens secundùm prudentum hominum sensum sit Clerico iniuriosa, & eius honorem lædat, quæ res,quia à circumstantijs maximè pendet,ideò nil certi definiri potest, sed hoc totum prudentis viri Iudicis, seu Confessarij discretioni est relinquendum. Ex qua generali doctrina facile est ad casus singulares diffiniendos descendere,de quibus potest exoriri dubitatio, à quibus regerendis singillatim temperamus iuxta operis intentum;eos enim recensent scribentes, ad quos remittimus, & præcisè ad *Barbos. Nauar. Layman.* & alios penes eosdem.

In man.c.27. n.35.&87.de censur. disp. 22.sect.1.

Iur.Eccl. lib.1.c.39 §.1.an.18 ad 55.

Vbi sup. mor.theolog. lib.1. tract.5.c. 5.

6 Potissimus autem, & principalis huius Canonis effectus est censura, quam in percutientem Clericum infligit per verba illa *anathematis vinculo subiaceat*, quæ sanè maiorem excommunicationem signant, eamque ex vi eorumdem verborum ipso iure inductam,cum non præcipiant,vt percutiens subijciatur,sed ius ipsum vi sua eum subijcit, vt *Suar.* apposite ponderat, eamque vrget adeò *Innoc.* vt absolutionem Sedi Apostolicæ reseruet priuatiuè quoad omnes alios, sunt enim eius verba, *Et nullus Episcoporum illum præsumat absoluere, nisi mortis vrgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum suscipiat*, quod idem est, ac inferioribus omnibus potestatem, ac iurisdictionem auferre.

d.sect.1. num.4.

Sunt tamen casus plerique,in quibus Episcopus non refragante hac auocatione potestatis, nihilominus absoluere potest; Clerici enim, qui in Collegio degunt,mutuoque conuictu, si se leuiter

ter

tèr percutiant, possunt ab Episcopo, aut eius delegato absolui, *c. quoniam de vit. & honest. Cleric.* sicut & idem Episcopus in casu leuis cuiuslibet percussionis absoluere potest, *c. peruenit de sent. excomm.* Regulares in Claustro se inuicem percutientes, siue leuis, siue mediocris sit percussio à suo regulari superiore absoluuntur, sed si ijdem Regulares sint ex diuersis Claustris, percutiens ab vtriusque Claustri superiore est absoluendus, *c. cum illorum de sent. excom.* vbi quod si regularis sæcularem Clericum percusserit, solus Papa eum absoluet, si grauis, aut mediocris sit percussio, pro leui enim id licebit & Episcopo, *c. religioso de sent. excomm. in 6.* nec minus poterit impubes ab eodem absolui, quocumque modo Clericum percusserit, etiam si factus maior absolutionem petat; *c. 1. & c. fin. de sent. excomm.* Mulieres, & Moniales à quacumque etiam atroci, Clerici percussione possunt ab Episcopo absolutionem consequi, *c. mulieres* vbi quod dicitur *vel aliæ personæ, quæ sui iuris non sunt*, accipias iuxta explicationem *Glos. ad c. monialibus de sent. excommun.* idemque dicendum de pauperibus, senibus, qui omnes non possunt, aut decet peregrinari, & Apostolico conspectui se præsentare, supplet enim Episcopus, *c. quod de his, c. quamuis eod.* Qui autem impediti adire Summum Pontificem, aut eius Legatum fuerunt absoluti ab Episcopo, vt & absoluti in articulo mortis à Sacerdote, cessante impedimento, aut si reconualuerit, tenentur adire Apostolicam Sedem, quod si omiserint, reincidunt in eamdem excommunicationem, à qua ob impedimentum, & imminens mortis periculum fuerant absoluti, *c. quamuis de sent. excomm. c. eos, qui eod. in 6.* & ideò in actu absolutionis de hoc ipso consueuerunt admoneri. Si autem percussio Clerici, quantumuis grauis, fuerit occulta, & præsertim non deducta ad forum contentiosum, quo casu iam fit publica, illud obseruatur, vt percutiens non teneatur se Apostolico præsentare conspectui, sed potest ab Episcopo, aut eius specialiter delegato absolui, vnde si Clericus percussus conualuerit, & ignoretur, quis eum grauiter percusserit, occultus percussor poterit per Episcopum absolui; id enim auctoritatis indulget Ordinarijs *Concilium Tridentinum* in quibuscumque casibus etiam Apostolicæ Sedi reseruatis, dum tamen occultis, vt supra. *Sess. 24. de reformat. cap. 6.*

7 Excusatur aliquando percutiens Clericum ab incursu huiusmodi censuræ, idque ad coronidem breuiter indicabimus; fac enim, quod quis ad necessariam, & iustam sui defensionem violentas manus in Clericum inferat; sine censuræ periculo id faciet; rescripsit Summus Pontifex in *c. si verò il 1. & in cap. ex tenore de sent. excomm.* dum tamen incontinenti, & in ipso actu vis repellenda percutiat, vim enim vi repellere, & ius, & natura dictat, *l. vt vim ff. de iust. & iur.* & non excedat modum legitimæ defensionis, tunc enim manus huiusmodi iniectio non potest dici facta suadente Diabolo, qualem supponit *Innoc. in Canone* idq; accipiemus non solùm de defensione personæ, sed & honoris, & rerum semper enim obtinet generale defensionis nomen, ideò mulier, quam fortasse inuadat Clericus excusabitur, si pro defensione pudicitiæ percutiat, quod si merè verbalis sit inuasio, quamuis *Nauar.* non excuset, attamen si zelo castitatis accensa contra sola verba modum excederet quasi iusto impetu ducta, adhuc excusaretur, non esset enim tunc sola defensio castitatis, sed etiam honoris, pro cuius tutela sola verba aliquando non sufficiunt, vt notauit *Suarez.* Pari ratione excusatur, *Num. 85.* *d. c. 22. sect. 1. num. 33.*

qui Clericum repererit turpiter versantem cum vxore, matre, filia, aut sorore; eumque percusserit, neque enim censuram incurret *d. c. si verò 3.* non enim intendit Ecclesia obligare in casu, quo homo vix sibimet ipsi potest resistere, neque percussionem huiusmodi censet factam suadente diabolo, sed ex iusto impetu, in quo & leges ipsæ compatiuntur, & in casu adulterij necem illatam non vlciscuntur, *l. Gracchus c. ad l. Iul. de adult.* Circa verba *Text. in c. si verò* & circa singula mouentur quæstiones, à quibus consultò temperamus, sat fuerit sedem materiæ innouisse.

Adnectimus rationem aliam, quæ excuset percutientem Clericum, puta cum quis manus quidem inijecit, sed iustum habet, ac licitum titulum, is enim à censura est immunis; non distinguemus manus temerarias, & violentas, vt plerique scribentium, *ad c. cum voluntate in fin. de sent. excomm.* sed inhærentes *Can. si quis suadente* omnem sacrilegam, & iniustam percussionem violentam appellamus adeò, vt & temerariam comprehendamus; cum igitur ea non erit percussio, nec reus Canonis erit percutiens. Non vagabimur per singulos casus, & per singula exempla, sed generaliter firmabimus, quod si quis Clericum percusserit correctionis gratia, sed hoc non satis, nisi & potestatem ius, aut iurisdictionem in eum habeat, cuius virtute competat ius corrigendi, non incidet in *Can.* vt si sit superior, pater, magister, modica, & leuis sit percussio non ex odio, aut iniquitate. De superiori *tex. in c. vniuersitatis 14. de sent. excomm.* Vbi de Abbate respectu Monachi, de patre res est dubia, an filium in sacris constitutum possit castigare, affirmes, si à magistro ad patrem arguas, cuius est maior potestas, & præsertim cum id non faciat iniuriæ, aut offensionis gratia *Tholos. in part. iur. Can. lib. 4. l. tit. 9. cap. 10. in fine*, neges si consideres per sacram ordinationem solui filium à patris potestate quoad spiritualia, cum postrema sententia stat *Layman.* vbi supra *vers. de patre*, & soluit contraria. De magistro *Tex.* est apertus in *c. 1. de sent. excommunic.* cum enim id faciat disciplinæ gratia huiusmodi manus iniectio non potest dici violenta, *c. cum voluntate §. si quis verò eod.* idemque dicendum, quo casu quis ratione ministerij, aut maudato superiorum percutiat, aut si socius socium, *c. ex tenore eodem tit.* & *c. 1. eod. in 6.* vbi & de eo, qui iocando manus intulerit, sicut idem censendum de illo, qui fortuito, & sine præmeditatione Clericum læsit, *c. 2. h. t.* casus enim fortuiti non imputantur, si absit culpa, *c. Ioannes, c. fin. de homicid.* Huc & reuocari potest ille, qui per ignorantiam Clericum læserit per violentam manuum iniectionem, ignorantia enim excusat à mortali peccato, quod aliòqui committeretur transgrediendo, *c. si quis suadente.* Vnde & meritò excusabit à censura per ipsum inflicta, *c. si verò il 2. h. t.* vbi de illo, qui læserit Clericum nutrientem comam quasi hoc nutrine comam contra institutum Clericale, & Canones iustam præbeat ignorantiæ causam, quæ percutientem excuset, quæ sanè ignorantia debet esse probabilis, non affectata, sed planè ingenua, ideò si quis volens percutere Ioannem laicum percutiat per errorem Petrum Clericum excusabitur à censura, etiamsi rei illicitæ operam daret, cum æque non liceat laicum percutere, licet dispar sit pœna. Supponimus semper adhibitam moralem diligentiam ita, vt nihil culpæ quòad errorem Clericatus possit imputari, excusabit enim hæc ab indiuiduali malitia, & à contumacia contra Ecclesiasticum præceptum, ac proinde & à censura, vt de comm. testatur *Couar.* eamdem *Ad c. Alma mater p. 1. §. 10. n. 15.*

dem opinionem secutus & ipse. Quod si fortè è conuerso volens percutere Petrum Clericum percutiat Ioannem laicum, peccauit quidem animo, & intentione, at re ipsa sacrilegium non commisit, & ideò nec censuram incurret illatam ob sacrilegium præcisè. Ità *Couar.* qui & idem censet, si quis intendens percutere Petrum Clericum percutiat Paulum pariter Clericum, quia licet sit error in persona intentio tamen fuit lædendi Clericum, vnde cum & re ipsa Clericum læserit, iam non potest ab incursu in censuram excusari, vtcumque rigorem huius opinionis temperet *Suarez* per distinctionem satis subtilem. *Vbi supra n. 54*

An autem Clericus consentiens, & sponte se subijciens percussioni delinquat in *Can. si quis suadente* definit *Summ. Pontif. in c. contingit h. t.* iubet enim consuetudinem, quæ inoleuerat abrogari; quidquid siquidem esset inter laicos iuxta morem regionis, attamen licèt manus huiusmodi iniectio non possit dici violenta stante consensu, attamen est iniuriosa statui Clericali, in cuius fauorem inductus est *Can. si quis suadente*, ideò prohibendam eius obseruationem Clericis mandat, quod si adhuc Clerici percussioni in satisfactionem se subijciant, excommunicandos decernit; *si quis autem Clericus post probibitionem huiusmodi sponte se subiecerit* (ait ibi *Tex.*) *excommunicetur*, quamuis aliter sentiat ibidem *Glos. fin.* de qua *Suar.* qui & numero sequenti concludit, Clericum irato animo se ipsum percutientem incidere in censuram Canonis, ita & *Nauar. per Tex. in c. si non licet* 23. *q.* 5. si percussio ea sit, quæ attingat grauitatem peccati mortalis; non desunt dissentientes; verùm circa hoc non immoramur impensiùs, sicuti nec circa casus alios singulares, ad quos ex hactenus dictis facilis vnicuique erit illatio, præsertim, cum prostent Auctores tum vetustiores, tum recentiores materiam fusè tractantes, ad quos remittimus. Tanti autem semper visa est Ecclesiæ hæc ob manus iniectionem in Clericum censura, vt cum ad tollendas anxietates, quas ob communicationem cum ex communicatis fideles patiebantur, Martinus V. constitutionem edidisset, neminem excommunicatum decreuerit vitandum, nisi publicè denunciatum, & publicum Clerici percussorem; post alios innumeros *Couar. ad c. Alma mater p. 1. §. 2. num. 9. Suarez de censur. disp. 9. sect. 9. n. 5.* & cum his totum immunitatis Tractatum claudimus.

Vbi supra n. 58

d. c. 27. n. 79.

CAP. IV.

De Sepulturis.

1 *Continuatio materiæ, & de sepeliendi origine, ac naturali instituto; ac de primæuo ritu, & loco eiusque cultu apud veteres.*
2 *A veterum ritu fit transitus ad Ecclesiæ mores, & sepulturæ locum.*
3 *Sepulchrorum diuisio in familiaria, & hæreditaria, quæ latè declarantur.*

Assumpta huius operis methodus iuste eximit ab ea seruanda serie, quam Raymundus in sua decretalium compilatione instituit; is enim, *vt aduertit Gloss. ad hanc Rub.* post successionem cum ex testamento; tum ab intestato de sepulturis ad nectit, quasi mortis consideratio, sine qua nulla datur succesio, ad sepulturæ tractationem promoueat opportunè. Nos

verò materiā hanc assumimus hic haud temere, quando Ecclesia Matricis, cuius occasione immunitatem localem, & cum ea (ne scinderetur) totam immunitatis materiam exhibuimus, locus est fidelium sepulturæ addictus, ideò tractationi materialis Ecclesiæ haud improprie, sed vtiliter adnectimus, cum super sepulturis, & sepelliendi iure non paucæ, neque leues insurgant, ac excitentur controuersiæ, in quarum gratiam non iniucunda erit materię, ac eius theoriæ explanatio.

1 Eiectum hominis cadauer sepeliendi affectum naturalem esse ex *Seneca*, ac proinde sepulturam homini naturali iure debitam notauit eleganter *Pet. Fab.* & quodam humanitatis communi iure vrgere instinctum defuncto homini intuitu sepeliendi terram inijcere; disertissimè *Quintilian.* in ægro redempto. *Hinc & ille venit affectus, quod ignotis cadaueribus humum congerimus, & insepultum quodlibet corpus nulla festinatio, tam rapida transcurrit quanto locumque veneretur aggestu*, vbi in progressu ad rem elegantissima legas hùc non omnia transferenda, sed præcipuè naturale hoc officium humanitatis verbo explicari, quo & vsus est *Vlp. I. C.* ipsumque condistinxit à pietate, & misericordia, *humanitatis negocium* appellans, in *l. at si quis §. sed interdum ff. de relig. & sumpt. fun.* vt mittamus *Lactantium*, *Firmian.* & alios. Hinc talem sentientes instinctum ipsique parentes curam semper sepulturæ quantumuis barbari habuere, sed sequentes solum naturæ ductum, tanquam cæcutientes in portenta aberrarunt, modum sepulturæ eligentes omnes varium pro regionum, & nationum varietate. Aliqui enim populi defunctorum cadauera animalibus deuoranda præbebant, vt Barcei gens Hesperia vulturibus, eo quod aues illas sacras crederent. Alij vni ex quatuor elementis dabant, vt vel aeri exponerent, vel aquis mergerent, igni consumerent, vel terra conderent, alij comederent, vt inter viscera sua sepelirent, id enim decentius quocumque alio censebant sepulturæ genus, vt scribit *Nerodot.* & demùm ne omnes, & varios sepulturæ ritus congeramus, quos velut per epilogum reddit *Lucian.* ait enim *nam Græcus exurit Persa defodit, Indus adipe suillo oblinit, Scytha deuorat, muria condit, Aegyptius*, remittemus lectorem ad *Alex. ab Alexand.* qui mores omnes fermè curiosè, ac diligenter regerit. Romani (vt ad rem nostram sensim descendamus) ab ipsa Vrbe condita, vt obseruat idem *Alex.* corpora humi condere, nec igni cremare consueuerunt, cuius ritus illud est certissimum argumentum, inuentum scilicet Numæ corpus in arca lapidea sub Ianiculum montem, qui secundus ab Vrbe condita Rex, igni cremare subinde instituerunt Græcorum exemplo, quos imitatæ & aliæ nationes pleræque morem, & rationem moris contestatur; *Plin. ipsum cremare* (ait) *apud Romanos non fuit veteris instituti, terra condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum, & tamen multæ familiæ priscos seruauere ritus, sicut in Cornelia nemo ante Syllam Dictatorem traditur Crematus. Idque voluisse veritum talionem eiecto, c. Marij cadauere &c.* Vnde humationis ritus, vt cæteris antiquior, ità & quamplurimis gentibus acceptior, & sanctioribus celebratus cæremonijs, cum & naturæ conformis, siquidem per eam, quod de terra est, terræ redditur, & homo humo; sic enim *Ecclesiastic. Reuertatur puluis in terram suam, vnde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum,* idque & metro exhibuit *Lucret.*

Cedit itē retrò de terra, quod fuit ante In

Contr. lib. 2. — Lib. 2. semest. c. 1. — Declam. 5. — Lib. 6. diuin. inst. cap. 13. — Elian. lib. 1. hist. anim. c. 22. — Lib. 4. — Genial. dier. lib. 3. cap. 2. — Nat. hist. lib. 7. cap. 54. — C. 12. 7. — Lib. 1.

In terras, & quod missum est ex aetheris oris
Id rursum Caeli relatum templa receptant.

Humo quidem condebantur corpora apud Romanos, sed ita, vt in aedibus suis quilibet sepeliret, vt tradit *Isidor.* donec *lege 12. Tab.* id vetitum; (*Lib. 15. origin. c. 11.*) ait enim lex. *Hominem mortuum in Vrbe ne sepelito, neue vrito*, vt reddit eam *Iacob. Gotbofred.* quam & expo- (*Ad 4. fnt. sur. consil. tab. 10.*) suere *Franc. Balduin. & Iacob. Reuard.* (*Ad S. C. 12. tab.*) cuius prohibitionis gemina redditur ratio, prima, quam innuit *l. 6. c. Theod. de sepulch. violat. vt scilicet extra vrbem; & in agris ad vias publicas sepulchra constituta humanitatis instar exhiberent*, ait ibi *Tex.* hoc est humanę conditionis, & fragilitatis viatores transeuntes admonerent, humanitatis enim instar est exemplar humanae fragilitatis; in agris condebant ideò sepulchra, & in (*C. 59.*) Hortis etiam *Sueton. in Caio*, quod si agri foecundi essent extremam agri partem secundùm viam sepulturae destinabant, si verò steriles, etiam in ipso meditullio extruebant sepulchra. *Si-* (*r. 5.*) *cul. Flac. de condit. agror. inspiciendum erit, & illud, ne quoniam sepulchra in extremis finibus facere soliti sunt, & cippos ponere, aliquando cippus pro termino errorem faciat, nam in locis saxuosis, & in sterilibus etiam in medijs possessionibus sepulchra faciunt.* (*Lib. 12. de legib. Lib. 2. de legib.*) Iuxta *Platonis* doctrinam, quam resumpsit *Cicero*; *vetat ex agro culto, eoue qui coli possit vllam partem sumi sepulchro, sed quae natura agri tantummodo efficere possit, vt mortuorum corpora sine detrimento viuorum recipiat ea potissimum compleatur; quae autem terra fruges ferre, & vt mater cibos suppeditare possit, eamque ne quis nobis minuat, neque viuus, neque mortuus.* Indeque viae celebres à sepulchrorum vicinitate Appia, penes quam plurium sepulchrorum vestigia, sed praecipuè fermè integrum Metelli, Flaminia, Latina, ad quas respexrt *Iuuenal. in fine Sat. 1.*

Experiar quid concedatur in illos
Quorum Flaminia tegitur cinis, atq; Latina.

Ratio altera sepeliendi extra Vrbem fuit, quam dedit *Paul. I. C. in sententijs. Corpus in ciuitatem inferri* (inquit *Paul.*) *non licet, ne funestentur sacra ciuitatis*. Credidere veteres, sacrata Dijs superis solo aspectu, vel contactu rei funestae contaminari; latè *Gu-* (*De iur. man. lib. 2. c. 8.*) *ther.* ideòque Sacerdotibus religioni fuit, aut funus videre, aut locum funestum ingredi; statuae Deorum velabantur, aut transferebantur, seu amouebantur, si quo in loco essent vbi crebra supplicia, & caedes, & demùm funere pollutis sacrificare nefas. Dixere *Se-* (*De consolat. ad Martiam. cap. 15.*) *neca*, & *Tacit.* Hucque respexit *Paul.* (*Lib. 1. Annai.*) in redditis supra verbis; nec minus *Caess. in d. l. 6. cod. Theod. de sepulchris violatis*, post enim supra ponderata verba, *vt & humanitatis instar exhibeant, addunt, & relinquant incolarum domicilio sanctitatem*, qui & duplicem sepeliendi ritum in principio legis tangunt, cinerum scilicet, & ossium, & totius corporis non combusti, adeòque per vrnam, & sarcophagum, siue per vnctionem, & humationem, quamuis vstio demùm obsoleuerit, vt indicat locus (*Saturnal. lib. 7. cap. 7.*) verè singularis *Macrobij*, qui aeuo Theodosij Iun. vixit, & quadraginta fermè annis post *d. l. 6. cod. Theod.* ait enim *licèt vrendi corpora defunctorum vsus nostro saeculo nullus sit, lectio tamen docet, & tempore, quo igni datis bonor mortuis babebatur*. Dispensatum tamen in huiusmodi lege nonnunquam cum Vestalibus, Imperatoribus, ac de Republica optimè meritis viris, vt de (*Hist. lib. 5.*) Valerio Publicola testis *Dionys. Halicarnas.* De Virginibus vestalibus *Ser-* (*Ad Virgil. aeneid. lib. 2.*)

uius

uius antiquus Grammatic. De Traiano *Cæs. Euseb. Cæsar*.

Tanti autem fecere veteres illi sepulchra, & loca sepulchrorum, vt Religionem in ipsis maximè suspexerint, locumque religiosum dixerint, in quem humanum cadauer esset illatum, *l. 2. ff. de relig. & assumpt. fun.* adeò vt per mortem illationem locus religiosus fieret. Rationem breuiter habere non pigebit. Immortalitatem animæ Romani Sapientissimi agnouere, nec interire cum corpore, sed superstitem post fata credidere, eamque perennitatem existimarunt posse eos tueri sepulchris, & sepulchrorum religione, sepulchra ideo instituere, quasi sepimenta quędam, quæ & monumenta dixere à muniendo, vt inquit *Macer. I.C. in l. funeris 37. ff. de relig. & sumpt. fun.* ideoque eadem appellare soliti sedes æternas, sic enim *Paulus in l. si qui 40. ff. eod.*

Verum quia neque id satis contra scelestorum hominum audaciam, ideò religionis horrorem ad eam reprimendam addidere. Animas enim Defunctorum in Numina, ac manes conuerti Populum docuere, eosque in sepulchris cum corporibus commorari, quas modò lemures, modò lares, modò manes dixere; hanc animarum in sepulchris sedem assignatam, vel de ea apud vateres opinionem memorauit *Macrob.* & *Lactant. Firmian.* easque sepulchris condi; vnde *Virgil.*

In somn. Scip. lib. 1. c. 9. Diuin. inst. lib. 2. c. 2.

Lib. 3. æneid.

Animamque sepulchro condimus.

Et inde obseruatum sepulchra Dijs ipsis consecrare, & solemnibus sacrificijs, ac precibus animas ad monumenta aduocare, & demùm inde Cicero in Topicis triplicem constituit æquitatem; vnam, quæ superos Deos, alteram quæ manes; tertiam quæ homines respiceret; pima pietas, secunda sanctitas, tertia iustitia dicta non sanctitas, quæ sanctione aliqua confirmata, sed sanctitas, quæ licentia colendorum Deorum, inquit *Cicero*, à qua, & religio dicta, quod ea homines regantur ad cultum diuinum, vt notat *Seruius*, cum & religio nil aliud sit, quam Deorum cultus *Ciceroni*, hinc religio, & sanctitudo sepulchrorum, qua Dij Manes colebantur; Hinc Deorum templa, & manium sepulchra pari fermè iure censita; hinc celebres illę adhortationes à Ducibus; & Imperatoribus in acie militibus, adhibitæ, *vt pro sepulchris maiorum, pro templis, & aris Deorum alacriter dimicarent*, vt Tiberius Grachus in oratione ad Populum pro rostris habita apud *Phetarch*; si non igitur sacra, at sanè religiosa, adeòque proxima sacris sepulchra, vnde & Diuini iuris non secus ac res sacræ, *l. 1. ff. de rer. diu. l. 1. ff. de interdic.* Hæc de sepulchrorum cura, & cultu apud veteres præmisisse fuit iustum, neque enim congerenda hìc nobis sunt, quæ de funerum pompa, cadauerum apparatu ab ijsdem seruato, de qua re *Gutber. de iur. man.* sicut nec plura, quæ Iure Consulti circa religiosum locum tradunt in *tit ff. & cod. de relig. & sumpt. funer.* Verùm strauisse sic viam ad rem nostrā contenti, post veterum exhibitam cæcitatem, quid illucescente veritate seruauerint fideles trademus, vt sic *tit. Decretal. de sepulc.* satisfiat, & materiæ planè quotidianæ.

Lib. 2. de nat. Deor. Ad lib. 12. æneid. Lib. 2. de nat. Deor. In Tiber. Grach. vita.

2 Cum igitur apud veteres Ethnicos, atque Romanos duplex mos sepulturæ vigeret per vstionem alter, quo cineres vrna, & ossa condebantur, & per humationem, alter qua totum corpus componebatur; vstio à Christianis, & ab Ecclesia non fuit recepta, sed damnata, desumimus, *Minutio Felice* apud quem disputans Cecilius, ac gentilitatis propugnans superstitionem inuehitur in fideles Christianos, & ait *Inde videlicet*,

In Octau.

cet, *& execrantur rogos, & damnant ignium sepulturas*, cui satisfaciens Octauius, qui & eum conuincit, & singulis occurrens. *Tu perire* (inquit) *Deo credis quidquid oculis nostris hebetibus subtrahitur*, moxque paulò inferiùs. *Nec vt creditis vllum damnum sepulturæ timemus, sed & veterem, & meliorem consuetudinem humandi frequentamus.* Nec absimiliter *Tertullian.* postquam dixit credidisse nonnullos animas post mortem adhærere corporibus, aliquos verò modicum animæ subsidere in corpore mox subdit. *Et hoc enim in opinione quorumdam est, propterea nec ignibus funerandam aiunt, parcentes superfluo animæ. Alia est autem ratio pietatis istius, non reliquijs animæ adulatrix, sed crudelitatis etiam corporis nomine auersatrix, quod & ipsum homo non vtique mereatur pœnali exitu impendi.* Idem *Tertullian. veritatem Deus aperit, sed vulgus irridet, existimans nihil superesse post mortem*, mox paucis interiectis. *At ego magis ridebo vulgus, tunc quoque cum ipsos defunctos atrocissimè exuret, quos postmodum gulosissimè nutrit ijsdem ignibus, & promerens, & offendens, ò pietatem de crudelitate ludentem, sacrificat, an insultat, cum crematis cremat*; quæ sanè *Tertulliani* Phrases, seu loquendi formæ indicant disciplinam Christianam hanc abhorruisse corporum vstrinam, in quam & inuecti Sanctissimi Ecclesiæ Patres, ideòque nec mirandum, si postquam Christiana Religio inualuit, & circa quarti sæculi finem, vel quinti initium huiusmodi obseruatio vrendi penitùs obsoleuerit, in eiusque vicem seruata fuerit humatio, cuius gratia etiam instituta sint cœmeteria, & præsertim extra Vrbem, quando (vt iam supra vidimus vetabant leges intra vrbem cadauera condi) vnde sicut aliorum ita, & Christianorum extra debuit esse sepultura. Nisi fieret (quod etiam sæpius contingebat) vt clam fideles corpora auferrent, ac in ædibus proprijs, aut in Hortis, vel in Criptis subterraneis intra mœnia condidissent; loca igitur sic destinata dicta sunt Cœmeteria, hoc est dormitoria, dictat enim fides, & credunt constanter fideles, dormire in Christo defunctos, ad signum Angelicæ Tubæ excitandos, vel ex ore Christi Domini. *Lazarus amicus noster dormit, sed vado, vt à somno excitem eum*, vnde ne miraculo abrogaretur fides subdidit *Lazarus mortuus est*, & alibi, *non est mortua Puella, sed dormit*, ideòque meritò Cœmeteria dicta, hoc est Dormitoria; dicta etiam eadem sepulturæ loca areæ. *Tertullian.* Hilariano Præside, *cum de areis sepulturarum nostrarum adclamassent, areæ non sint Polyndria*, *Hieronymo*, *Tumbæ*, *Catatumbæ*, *siue Catacumbæ*, & à loci natura *Criptæ arenariæ* in antiquis Martyrologijs, & lib. de Romanis Pontificibus, deducta obseruatione à Iudæis, qui loculis excauatis in Criptis defunctos sepelliebant, & ideò Tucubas dixere, vt scribit *Epiphan.* hoc est *speluncas in petris effossas* (inquit) indeque & sepulchrum Christi Domini, quod Ioseph ab Arimathea sibi parauerat, tradunt Euangelistæ excisum fuisse in saxo, siue in petra, & fuisse intra speluncam, eamque duplicem, sicut longe antea ad opus sepulturæ Abraham credentium Pater ab Ephron, speluncam duplicem emit.

Hunc igitur sequentes morem, & prisci fideles Criptas arenarias à soli, seu fundi qualitate sic dictas, elegerunt, non quidem primùm hoc intuitu defossas, sed persecutionis tempore ad Christianorum latebras, eas descripsit *Baron.* ac vastitatem, amplumque ambitum ciuitatis nomine, & similitudine expressit, de ea præcipuè loquens, quæ

via

Lib. 1. de Anima c. 51.

De resurrect. Carnis circa princ.

Ioan. cap. 11.

Matth. cap. 9.

Marc. cap. 5.

Ad scapul. c. 3

In Hier. cap. 1 & 19.

Heres. 30. contr. Ebion.

Matth. 27.

Luc. 23.

Genes. 23.

Tom. 2. Annal Anno 130. in princ.

via Salaria sub titulo Priscillæ fuerat tunc denuò retecta. Sed & antea hæc ipsa Cœmeteria delineauerat *Hieronym.* Nec non carmine *Prudent.* locum designans, in qua Hippolyti Martyris corpus repositum fuerat, & erat Cęmeterium Cyriacæ in agro Verano; in hisce ergo Criptis non humi deorsum corpora ponebant, sed excauatis desuper loculis in lateribus fornices sustinentibus, vt videre adhuc est, & narrant, qui effodiendis SS. Martyrum corporibus incumbunt, ipsi enim non vidimus.

In Ezechiel. cap. 40. Peristeph. hymn. 11. de S. Hippol.

In hisce Criptis sunt viæ, viculi, angiportus, fora, in quibus latentes Summi Pontifices cum fidelibus metu persecutionum sacram Synaxim peragebant prædicabant, & sacra omnia exercebant & in harum descriptionem non insistimus, cum apud *Baron. Boss.* præter supra citata habeantur, inter quos *Baron.* Cœmeteria huiusmodi ad quadraginta atria recenset per suos titulos, eaq; quamdiu SS. Martyrum corpora ibidem extitere, à fidelibus deuotè visitari consueuisse, memorat. Habuisse autem, & alibi Christianos sua Cœmeteria non ambigitur; indicat allata iam supra *Tertulliani* auctoritas, confirmat *Optat. Mileuitan. D. Hieronym.* qui meminit Cœmeterij Antiocheni Christianorum quod erat extra Portam Daphniticam; licèt & de Monachis testatur *Ioan. Climac.* & *Pallad.* in Eremo degentibus eos habuisse sua Fratrum Cęmeteria, & demùm *D. Io: Chrysost.* ait omnem Ciuitatem, & omne Castellum ante ingressum habuisse sepulchra, *Ante portas sunt sepulchra, ante agros sunt sepulchra*, ait ibi *Chrysostom.* quæ tamen non semper, & vbique fuere subterranea, sed etiam supra terram, quale ad Vrbem Lugdunensem in Gallia describit *Sidon.* Sepelierunt ergo fideles tum Iudæorum, tum etiam Imperatorum leges verentes, in earumdem obsequium extra Vrbem, donec pace data Ecclesiæ, & veri Dei cultu permisso, sicut Martyrum corpora à Criptis in Ecclesiam transferri cęperunt, & in eadem asseruari, ità fideles in eamdem Ecclesiam obsequium contestantes in ea etiam corpora sua valde exoptarunt post mortem collocari, vnde de Marcello Summo Pontifice, eodemque Martyre scribit *Anastasius Bibliotec.* in eius vita, *constituit in Vrbe 25. titulos propter Baptismum, & Pœnitentiam eorum, qui conuerterentur ex paganis, & propter sepulturam Martyrum*; præsidere is cœpit Ecclesiæ anno Christi 304. vsque ad annum 309. Laici verò fideles iungi se post mortem in Ecclesia Martyribus ideò curarunt, quia piè credebant, se eorumdem Martyrum intercessione iuuari, ac participes fieri orationum, precum, & sacrificiorum, quæ in Ecclesiâ celebrarentur, ac eorumdem Martyrum meritis, & intercessione iuuari, quam quidem rationē ponderauit appositè *D. Augustin.* in celebri libello illo suo de Cura pro mortuis, cuius fusa satis, & prolixa est auctoritas, ad quam remittimus. Vnde Constantinus ille Magnus, postquam veram fidem accepit in Basilica Apostolorum, quam ipse ædificauit, sepulturam sibi delegit, vt narrat *Eusebius*, quod tamen non de media Ecclesia, sed de porticu, aut atrio immediatè continuo acceptum monemus, & probat *Chrysostom.* huiusce rei inspector, ait enim; *atque id cernat quis non Romæ tantùm fieri, sed etiam Constantinopoli, nam & hic Constantinum illum Magnum magno se honore affectkurum existimauit filius, si in vestibulis collocaret Piscatoris, & quod in Regijs Ianitores sunt Regibus, id in sepulchro Reges sunt piscatoribus.* Innumera exempla illorum, qui in Ecclesia sepulturam habuerint congessit *Spondan.* vsque ad annum sexcentesimum, ad

Rom. subter. lib. 3. cap. 66. Tom. 2. ann. 226.

De anim. c. 51 lib. 6.

In S. Ignatio.

Grad. 4.

In hist. Lausiac. c. 39. Serm. de fid. & leg. Tom. 3. vers. fin.

Lib. 3. ep. 12.

Lib. 1. c. 4

In vita Constant. lib. 4. c. 4.

Hom. 26. in 2. ad Corinth moral. vers. fin.

De Cæmet. lib. 1. p. 3. c. 14. & 15.

ad quem quasi terminum hæc obseruatio vi consuetudinis, & inualuit, & obtinuit; donec propter casus insignes, quos enarrat *S. Greg. Magn.* hominum sceleftorum, qui tumulati inter Ecclesiæ septa diuinitùs eiecti sunt, prodiere SS. Patrum, & Conciliorum sacræ constitutiones varijs orbis Christiani partibus editæ, quæ id in posterum fieri districtè vetuerunt, simulque vbique terrarum receptam consuetudinem viguisse confirmant. Pelagius enim II. Summus Pontifex anno 580. in ea verba interdixit. *Item placuit, vt corpora defunctorum nullo modo intra Basilicam sepeliantur, sed si necesse est foris circa murum Basilicæ. Concil. Bracharense* 1. *Can.* 18. *Tribur. Can.* 17. *Mogunt. C.*42. quos Canones transtulit *Gratian.* in rapsodiam suam, *c. nullus* 13. *q.* 3. *Concil. Hanneten. Can.* 6. de quo *Can. præcipiendum ead.* 13. *q.* 2. quem Canonem male tribui Concilio Vasensi obseruauit *Spondan.* cum immò *Hanneten.* veniat tribuendus, eaductus ratione, quod cum dicat Canon apud *Gratian. Probibendum est etiam secundùm maiorum instituta &c. vt in Ecclesia nullatenus sepeliantur.* Hęc verba cum veritate proferre non potuerunt Patres Vasenses, ante quos nulli fuere Canones, qui id prohiberent, fuit enim celebratum hoc Concilium Vasense anno 342. *sub Iulio Papa I.* & quæ referuntur verba ex *Concilio Bracharensi I. vt corpora defunctorum nullo modo in Basilica Sanctorum sepeliantur, sed si necesse est, de foris circa murum Basilicæ,* & supra fuere descripta tanquam ex decretis Pelagij II. quæ se reperisse inter eadem decreta in manuscripto codice Bibliothecæ S. Laurentij testatur *Loaysa*, omnia sunt posteriora Concilio Vasensi III. eodemq; postremo. Fatetur *Spondan.* & Concilium Bracharense, & Pelagium II. fuisse ante annum sexcentesimum, quem ipse constituit terminum Christianæ sepulturæ, sed obseruat quod si quæ anteriores proferantur auctoritates, vt ipsæ probant vigentem tunc consuetudinem ita in animo præcisè habuere tollendi singularem abusum, quo omnes ad altare Domini sepeliri cupiebant, idque probant verba illa, quæ apud *Gratian.* tribunutur Concilio Vasensi. *Intra Ecclesiam verò, & propè Altare, vbi Corpus, & Sanguis Domini conficitur, sepeliantur.* Addimus *Concil. Melden. c.*9. vbi confirmatur, quod dictum à nobis supra de consuetudine, ait enim; *Antiquus in bis regionibus in Ecclesia sepeliendorum mortuorum vsus fuit, vt plerumque loca diuino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias præparata Cœmeteria, siue poliandria facta sint, vnde volumus, quod ab hac re deinceps abstineatur, vt nemo in Ecclesia sepeliatur.* Accessit demum, & *Cæs. Constitutio in l.* 2. *c. de Sacros. Eccles.* vbi qualicumque auctoritate in ea verba cautum, *nemo Apostolorum, vel Martyrum sedem bumanis corporibus existimet esse concessam.* Et demùm *Carol. Magnus* inter leges suas, *Vt nullus deinceps in Ecclesia mortuum sepeliat.* Verùm quamuis districtè adeò omni auctoritate sepultura in Ecclesia prohibetur, indulgendum tamen contra huiusce iuris rigorem fuit visum, & personarum sublimis conditio suasit, sic enim Concilium Moguntinum relatum *in cap. nullus* 13. *q.* 2. *Nullus mortuus intra Ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, aut fides laici,* quæ postrema verba accipit *Gloss.* non de omnibus omninò laicis fidelibus, sed de ijs, qui cū fuerint perfecti miracula faciunt.

Sed demùm nedum vsu, & consuetudine, sed & lege indultum, vt fideles omnes, quos statim à matre ruben-

Dialog. lib. 4. c. 50.

Vbi sup. num. 5.

Capit. l. 59.

tes Ecclesia vlnis suis per baptismi lauacrum benignè excipit, eosdem etiam tanquam penes se depositos in diem resurrectionis vltimò habeat, ideò *Leo sapiens, & Philippus Imperator* constitutione sua omnimodam libertatem indulsit, vt fidelis quisque possit, & debeat in Ecclesia sepeliri. Decet enim hominem ad Dei imaginem factum, per gratiam redditum templum Spiritus Sancti, Christi Corpore nutritum, alijsq; Ecclesiæ Sacramentis munitum, & ad cœlestem patriam tendentem dignum haberi, qui in locum, vbi Deus ipse inuocatur, Sacramenta & conficiuntur, & præbentur, pietas, & religio colitur corpore dormiens quiescat, quando & Gentiles ipsi locum cuiusque prærogatiuæ expertem illato humano corpore fieri religiosum, ac fermè sacrum credidere, & certè extra omne humanum commercium, *l. 2. & passim tot tit. ff. de relig. & sumpt. fun.* idque aprimè agnoscens Ecclesia à Spiritu Sancto edocta Cœmeteria ipsa, quæ extra Ecclesiam solemniter per Pontificem sacranda censuit, non secus ac Ecclesias ipsas, ijsdemque immunitatis priuilegijs gaudere, *c. si quis contumax* 17. *q.* 4. *c.* 1. *de consecr. Eccles. vel Alt. in* 6. latè, & eruditè prosequitur *Spondan.* adeò, vt non solùm communis locus pro omnibus ad sepulturam sit constitutus, quale cœmeterium, & quod habuere Romani extra portam Exquilinam, vt ex *Cælio Rhodigino* supra tetigimus, *sed & priuatus*, ac proprius sit constitutus in Ecclesia.

Constit. 53.

De Cœmeter. lib. 1. parte 3. c. 15.

Lib. 10. sec. c. 17.

3 Vnde & sepulchra in duplici differentia condita, & apud eosdem veteres, vt scilicet alia sint familiaria, & alia hæreditaria, notabile hic est, quod veteres ipsi ius sepulchri præcipuè agnouerunt, illudque à dominio distans; dominium enim ei competit, qui iure gentium, aut ciuili proprietatem rei acquisiuit *l. in rem ff. de rei vindicat.* At verò sepulchra dominij nostri non sunt *l.* 1. *ff. si seru. vindic.* ideòque tanquam nostra in rem actione peti non possunt. De hoc igitur sepulchrorum iure intellexere, vt veteres ipsi cum diuisionem mox traditam instituere, quam etiam per notas in inscriptionibus sepulchrorum demonstrabant, vbi enim erat inscriptum *H. M. H. N. S.* legebantur hi caracteres, *Hoc Monumentum Hæredes Non Sequitur*, vbi verò esset hęreditariũ indicabant inscribentes *H. M. H. S.* idest *Hoc Monumentum Hæredes Sequitur*.

Familiaria verò erant sepulchra, quæ ad agnatos pertinebant, eosque, qui in familia erant, ac eorum successores, licèt hæredes non essent, *l. ius familiarium* 8. *l. ius sepulchr.* 13. *c. de relig. l. familiaria* 5. *ff. eod.* quamdiu tamen in familia permanerent, non item si per adrogationem in alienam familiam transirent, nolebant enim sepulchra familiam egredi, ad proximos verò cognatos, & affines non aliter, quàm si hæredes extitissent, *d. l.* 8. *c. de relig.* Familiæ namque appellatione veniebant omnes agnati, qui sub Principis ipsius familiæ potestate fuissent ex eadem domo, & gente prouenientes, *l. pronuntiatio* 195. *ff. de verb. signif.* in quam & liberti humanitatis ergo adscribi consueuerunt, vnde & patronorum nomina assumebant, eorumque gentiles dicebantur *Guther.* sed ita, vt ius sepulchri in patronorum monumentis non aliter haberent, quam si essent eius hæredes, quantumuis patronus monumento inscripsisset se illud fecisse sibi, libertisque suis, *l. vel quæ paterfamilias* 6. *ff. de relig. Alciat.* & post eum rem exactè discutit *Brisson.* vbi de toto sepulchrorum iure.

De iure Pontif. vet. lib. 1. c. 7.

Lib. 4. disput. c. 3.

Lib. 1. antiquit. c. 14.

Hæreditaria verò sepulchra patebant liberis vtriusque sexus, alijsque hæredibus quibuscumque etiam si ex minima

nima

nima parte, *l. vel quod 6. l. si quis fecit ff. de relig.* nec hæredibus modo, sed & bonorum possessoribus, ijsque, quibus libertatis conseruandæ causa bona essent addicta, & omnibus demum, qui hæredum loco habeantur, *l. 4. §. is autem,cui ff. de fideic. libert.* adeò vt restituta hæreditate, sepulchrorum iura apud hæredes manerent, *l. quia perinde in fin. ff. ad S.C. Trebell.* immò & integra seruare placuit hæredi, à quo tanquam indigno ablata esset hæreditas, *l. si quis hæres ff. de relig.* eo quod semel factus hæres adeundo non desinat esse hæres, & si hæreditate ablata, *l. ex facto in fine ff. de vulg. & pupill.* nisi fortè iusta de causa testator aliquem exclusisset *d. l. vel quod 6. ff. de relig.* vel omninò cauisset, ne quis eò inferretur, *l. 3. §. si quis in hæreditate ff. de sepulch. viol.* notarunt *Brisson. Hiliger. ad Donell. Molina*, & alij, & præcipuè *Spondan.* ac *Guther.* Et hæreditaria non solùm hæc dicebantur sepulchra, sed & quæ paterfamilias iure hæreditario acquisiuit, inquit *Vlp. in d. l. vel quæ ff. de relig. & sumpt. fun.* Hæc distinctio, seu partitio iuris sepulchrorum, quamuis ex iuris ciuilis pœna sit desumpta, sicut & pleraque hucusque tradita, attamen & Pontificio iuri ea fuit cognita, cum, in *c. placuit 13. q. 2. & Leo III. in c. 1. h. t.* sepulchri maiorum meminerit, in quo collocandum defunctum, nisi sibi sepulturam elegerit, statuit; iam enim sepulchrum maiorum non aliud, quam suæ gentis, quod diximus familiare, siue gentilitium, neque ambigimus, quin si extet sepulchrum sibi, & hæredibus constructum sacri Canones hoc ipsum tanquam hæreditarium agnoscant, hæredesque ipsos admittant; quamuis hanc ipsam distinctionem probare nil aliud sit, quam dominium in sepulchro asserere, cuius virtute siue hæres, siue agnatus, & familiaris hoc iure

Vbi sup. Lib. 4. c. 1 in not. Lib. 14. x De Hisp. primog. C. 24. n. 4 Lib. 2. de Cœmeter. p. 1. c. 4. n. 4. & iur. man. lib. 3. c. 9.

gaudeat, cum tamen in locis sacris, & religiosis nullum quis possit profiteri dominium tanquam super re extra humanum commercium posita, *l. in tantum §. sacræ ff. de rer. diuis. §. nullus instit. tit. eodem*.

Verùm latet æquiuocatio in proprietatis, seu dominij ad rem applicatione, si enim accipiatur dominium in eo sensu, quo in rebus profanis dicitur quis habere dominium, & quo res cuiusque dicitur propria hoc dominium in sepulchro nemo habet, cum enim sepulturæ sint quid religiosum, vt & agnouere Ethnici veteres, & inter fideles, maximè in Ecclesia sitæ sint res sacræ, & si extra Ecclesiam in Cœmeterio, & loco sacro, ac legitimè per Pontificem Deo consecrato, iam sunt extra commercium, nec in alicuius proprietate, aut dominio iuxta allegata mox supra iura; quod si consideratur vsus sepulchri, vel ius sepeliendi, hoc ius verè dici potest cuiusque proprium, & eius, quis verè dominus, placet enim sententia asserens rerum etiam incorporalium dari dominium, vt nouissimè ostendit bo: me: *Marci Aurel. Galuan.* in Patauina Vniuersitate olim Collega, & amicus summæ affectionis, & cultus, & huiusce vsus verè quis potest dici dominus, cum non sit quid merè spirituale, & humani commercij expers, sed legari, aliterque concedi possit, *l. monumenta 14. c. de legat.* vbi ad rem perappositè *Cæss. monumenta quidem legari non posse manifestum est, ius autem mortuum inferendi legare nemo probibetur*, isque non alius, quàm vsus sepulchri, seu monumenti, sic pariter potest longa possessione acquiri, *l. monumentorum c. de relig.* quamuis enim incorporalium non sit possessio, est tamen quasi possessio, *c. 3. de caus. poss. & propr. c. querelam 14. de elect.* quæ ad præscriptionem sufficiens *l. si quis diuturno ff. si serui-*

De vsuf. c. 25 num. 5.

seruitus vind. l. 1. & 2. c. de seruit. c.ad aures de præscrit. vnde & pro vsu sepulturæ remedia possessoria laicis cõpetuntur, sicut & pro quocumque alio iure, quod possit quasi possideri, *l. 1. ff. si seruit. vindic. l. si venditor 10. l. si quis sepulchrum 12. ff. de relig. & sump. fun.* ex inspectione autem literarum, seù inscriptionis probatur sepulchrum commune esse familiæ, vel hæreditarium: *Mascard. & Menoch.*

De probat. conc. 1297. num. 4. De præsump. lib. 2. præsump 59. num. 2.

His sic generaliter ad sepulchrorum, & sepulturæ materiam tractatis, ne Lectorem prolixa nimis series deterreat praxim totius materiæ §. sequenti adnectemus.

Practicabilia circa Sepulturam.

§. Vnic.

1 *Proponuntur Capita rei pertractandæ, & primum assumitur, vbi & de venditione sepulchri.*

2 *In qua Ecclesia debeat quis sepeliri.*

3 *Quibus deneganda sepultura.*

4 *Deducendæ funeris pompæ, & eius ritu.*

QVæ eruditè hactenùs ex iuris vtriusque tàm Pontificij, quàm Cæsarei fontibus, protulimus, curiositati, & rei ipsi tanquam eius principia satisfaciunt; verùm quia vtilitas materiæ praxim personaliter respicit, ideò eam post generalem instructionem adnectemus ad summa, & magis præcipua capita reuocantes. Inquiremus ergo: primò cuius sit sepulturam, & ius sepeliendi concedere, & an exigi aliquando pro sepultura concedenda possit: secundò ius sepeliendi ad quam Ecclesiam spectet: tertiò, an, & quatenùs sepulturæ electio vnicuique debeat esse libera, & ea occasione de portione canonica Ecclesiæ Parochiali debita, nec non & de Episcopali: quartò quibus deneganda sit sepultura: quintò de violato sepulchro, & eius pęna, & de funere breuiter, & remissiue potiùs, quàm ex professo.

1 Quod igitur ad primum attinet, quid seruauerint veteres, vt locum sepulturæ religiosum facerent, quaue apud ipsos auctoritate id fieret, non examinabimus impensiùs, quicumque enim fuerint in hac parte eorum mores nihil christianam obseruationem, & Ecclesiasticum ritum conferunt, qua de re *Brisson. & Hiliger. ad Donel.* eruditè locus igitur religiosus iure ciuili dicitur in quo humanum cadauer est illatum, *l. in tantum §. religiosum ff. de rer. diuis. l. cum loca, l. cum in diuersis ff. de relig. & sumpt. fun.* non illato enim cadauere locus dicebatur purus, *l. 1. §. purus ff. de relig. l. locum c. eodem,* & ideò monumentum ex se nihil religionis habet, & iuris planè profani intelligitur, *l. 4. §. non fit ff. ad l. Iul. pecul.* sic nec cenotaphium religiosum erat, sed venire, ac donari liberè poterat, ita enim rescriptum, *in l sed Diui ff. de rer. diuis. l. vel quod in fin. ff. de relig.* erat enim sepulchrum merè honorarium, memoriæ, honoris causa, sine vlla corporis illatione extructum, *l. monumentum ff. de relig.* Quid quid senserit *Marcian. in l. tantum ff. de rer. diuis.* correctam enim ius opinionem rescipto Diuorum Principum, *in l. seq.* testatur *Vlp.* qua de re eleganter *Lęl. Marcian.* Et quando corpora cremabantur, priusquam in os mortui gleba iniecta esset, locus vbi crematum erat corpus religiosus non habebatur iniecta gleba, & humato defuncto, & sepulchrum esse, & religione teneri incipiebat ex *Cicer.* non tamen totus fundus fiebat religiosus, nam in medijs agris se-

Select. iur ciuil. antiquitat. lib. 2. c. 15. Comment. iur. ciuil. lib. 4. c. 1. in not. lit. H.

Collatio. c. 31. in fine.

Lib. 2. de legib.

ſepulchra faciebant ex *Siculo Flacco*, ſed ſpatium, quod circum circa relinquebatur remanebat purum *not. Cuiac.* ideò ſolebat monumentorum locus definiri, & quantum terræ ſpatium religioni cederet deſignari; Innumeræ ſunt monumentorũ inſcriptiones cum hiſce notis, *In Fr. P. X. in Agr. P. XX.* hoc eſt *In Fronte Pedes Decem; In Agro Pedes Viginti*, eleganter ad rem *Horatius*.

Lib. 10. obſeruat. c. 37.

Mille pedes in fronte trecentos cippus in agrum.

Lib. 1. ſerm. ſat. 8.

Vbi in fronte interpretatur Acron in latitudine in agrum verò in longitudine. Nec ſat erat corpus illatum, ſed ita, vt ibi perpetuò maneret, nam ſi eſſet commendatum ad tempus, ac velut depoſitum, vt poſteà aliò transferatur, locus religioſus non fiebat, *l. ſi quis l. nec dum, c. de relig. l. 3. §. non perpetuò ff. de ſepulchr. viol.* Ex his igitur colligimus, quod vnuſquiſque locum religioſum faciebat pro ſui libito mortuum inferendo in locum proprium, aut etiam in alienum conſentiente domino, *l. cum loca l. ſi quis eo ff. de relig. Hilig.* non item ſi in locum alienum dominio inuito, & ideò hæres non faceret locum religioſum ſi inferret cadauer in fundũ alteri legatum *l. ſi locus 34. ff. de religioſ. & ſumpt. fun.* Ita ſanè cęcutiens humanitas; ſed non ita eadem illuſtrata veritatis lumine; nam ſi de ſepultura communi agatur, quæ non alia, quàm Cęmeterium, hoc ab Epiſcopo in Diœceſi ſua aſſignari debet, ac definiri, & ab eodem ſacrari, vnde, & ipſa dicuntur ſacra à *Gloſ.* & ſcribentibus *ad cap. in Eccleſiaſtico 13. q. 2.* & ſicut Eccleſiæ conſecrantur ad rem diuinam in ijs faciendam, & Sacramenta adminiſtranda, ſic & Cęmeteria ad fidelium ſepulturam ſolemni ritu conſecrantur, & Deo dicantur, *c. conſuluiſti de conſec. Eccleſ. vel Altar. c. nimis iniqua de exceſſ. Prælat. D. Dionyſ. Areopag.* Apoſtolorum coęuus *fidelium corpora* (ait) *à Pontificibus reponi debere in loco honorando, & venerando cum alijs eiuſdem ordinis ſanctis corporibus*. Adeò, vt ſcribat *Spondan.* Cęmeteria duo in Gallia, Burdegalæ alterum ad Eccleſiam S. Seuerini, & Arelate alterum in campis Ayſis fuiſſe à Chriſto Domino Sanctis ſuis comitantibus ſolemni ritu conſecrata, idque traditione inter eos populos receptum, & perenni memoria cuſtoditum, & affirmatum à *Vincent. Bellouacen.* ne de Cęmeteriorum ſanctitate fas eſſet ambigere, cuius intuitu loco huiuſmodi immunitas Eccleſiaſtica, non ſecùs ac Eccleſiæ, competit de qua nos ſupra.

Vbi ſup.

De Eccl. hierarch. c. 7.

De Cœmet. ſac. lib. 1. p. 3. c. 15. n. 2

Spec. Hiſtor. lib. 24. c. 21.

Si verò de loco in Eccleſia alicui, aut familiæ, aut perſonæ aſſignando tractaretur, is pariter ab Epiſcopo, & Parocho eiuſdem Eccleſiæ titulari, eſt aſsignandus, & concedendus; ab illo tanquam Summo Pręſide Diœceſis ſuę ac Tutore Eccleſiarum ſibi ſubiectarũ; ab hoc verò tanquam Eccleſiæ ſibi creditæ ſponſo, ac legitimo eius adminiſtratore, & huius vtriuſque merito conſenſus, & auctoritas reſpectiue requiritur, *ſcribentes communiter, & poſt eos Sebaſt. Medices & Barboſa*, vbi acta Eccleſiæ Mediolanenſis adducit, quibus cautùm pro Eccleſia regularium, qui à iuriſdictione Ordinarij ſunt exempti, ne fiat noua ſepultura in Eccleſia abſque licentia Epiſcopi in ſcriptis, & in Eccleſijs Regularium ſaltem cum licentia Prouincialis, qui eam concedere non poſsit, niſi ſepulchra conſtruantur iuxta formam præſcriptam in *Conſtitutione B. Pij V.* de qua in eadem.

Ad c. penult. de ſepult.

De ſepult. q. 6 num. 6.

Iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 2. c. 10. num. 9.

p. 2. tit. de ſepult.

Bullar. tom. 2. Conſt. v. pag. 135.

An autem pro concedenda ſepultura exigi aliquid poſsit, & tanquam ex contractu præſtari ſi quæras; ſegregabimus officium, quod impenditur corporibus hu-

humandis, *c. dictum* 1. *q.* 1. de quo modò, & in hoc quæsito non est nobis sermo, cum certissimum sit pro huiusmodi pietatis officio nihil omnino sine simoniæ labe exigi posse, *c. ad Apostolicam, c. suam de simon.* & de sepultura loquemur, quæ locum significat, in quo quis debeat sepeliri; & siue sit locus assignandus in Cœmeterio iam consecrato siue in Ecclesia iam Deo dicata, nefas omninò locum huiusmodi in contractum deducere, & pretio recepto alicui addicere.

Abominantur enim huiusmodi commercium sacri Canones, nec ijs nitemur auctoritatibus, quæ frequentissimę prostant, *c. quæsta* 12. *c. postquam* 13. *c. in Ecclesiastico* 4. *c. præcipiendum* 15. 13. *q.* 2. Canones enim isti, sicut & plures alij ex Conciliorum decretis generaliter ita de sepultura loquuntur, vt tamen magis de officio, quàm de loco intelligant, at præcisè de loco loquentem dabimus *text. in c. abolenda* 3. *de sepultur.* rescriptum est ad Episcopum Magalonensem, quem loci Diœcesanum enunciat, ibi *Honor. III. Sum. Pontif.* vnde nullum potest adesse dubium, quin de sepultura fidelium in Cœmeterio, sicque loco sacro, & consecrato loquatur, cum ergo dicat' abominabilem corruptelam, *quod decedentibus non prius permittatur effodi sepultura, quam pro terra, in qua sepeliendi sunt, certum pretium Ecclesiæ persolvatur*; iam pro loco sepulturæ apparet omninò interdictum, pecuniam exigere, & quod de loco in Cœmeterio statuitur, multo magis obtinebit in loco, qui intra ambitum Ecclesiæ assignetur, neque enim est vlla dispar ratio, sed immò maior.

Neque obstrepat quis ab exemplo Abrahæ, qui in Ciuitate Neth emit ab Ephron ius sepulturæ in agro, in quo erat spelunca duplex, atque adeò licitum autumet pretium pro loco sepulturæ, magisque ex eo, quod apud Ethnicos ipsos locus sepulturæ religiosus est, & tamen ciuili iure admittitur pretium pro sepultura, *l. funeris* 37. *ff. de relig.* ibi *& pretium loci, in quod defunctus humatus est*, & si accipiantur hæc verba de loco puro, & nondum religioso, reponi poterit, quod immo & locum iam religiosum vendere licuisse probatur apertissimè in *l. & liberi* 4. *ff. de contrab. empti, & liberi hominis, & loci sacri, & religiosi, qui haberi non potest emptio intelligitur* (ait ibi *Tex.*) vt omittamus iura, quæ de pecunia impensa circa monumentum loquuntur; non enim videtur ex ijs rectè concludi ad emptionem religiosi loci. Et demùm inter fideles ipsos videmus pretium pro sepultura exigi, cum sæpius Ecclesia locum pro Cappella construendà, & pro sepulchro vendat, & iuste, ne Ecclesia de suo teneatur alteri facere beneficium, *c. præcrariæ* 10. *q.* 2. Non (inquam) ex hisce quis obstrepat; nam quod attinet ad emptum locum pro sepultura ab Ephron per Abraham de loco puro, sed ad sepulturam impendendo est factum ipsius Abrahæ, qui renuit ab offerentibus Netheis accipere sepulchrum, & locum purum accepit soluto pretio, idque verosimillimum, vt quàm minimùm superstitionibus gentilium se pollueret, & de loco profano accepit *Lal. Mancin.* olim Collega in Patauino Gymnasio; crediderit *Hieronym.* terram sepulchralem ab Abraham emptam in *Can. postquam* 13. *q.* 2. at verò plures ab eo dissentiunt *D. Thom. Perer. & Spondan.* quod autem ad iuris ciuilis auctoritates, compertissimum est, iure ciuili locum religiosum per se vendi non posse, cum sit extra commercium, at accessoriè, & per accidens vtiq; vendito scilicet fundo, cui sepulchrum adhæret, quod non est sepulchrum ipsum

Genes. c. 23.

De tripl. tur. collect. c. 3.

2. 2 *q.* 110 *art.* 4. *ad* 3. *Perer. in cap.* 23. *Genes. De Cœmet p.* 1. *lib.* 1. *c.* 1.

sum

sum vendi, sed transire cum re vendita, *l. si mercedem* §. 1. *ff. de act. empt.* hinc leges illæ in venditionibus dictæ *si quid sacri, aut religiosi in fundo est, eius nihil venit*, *l. hanc legem* 22. *l. Pacta* 72 §. *fin. l. ædes* 73. §. 1. *ff. de contrab. empt. Brisson.* latè, *l. in modicis* 24. *de contrah. empt. l. si mercedem ff. de act. empt.* cum sexcentis huiusmodi *Donell.* latè & cum eo *Hilig.* Ecclesia locum quidem pro construenda cappella, aut sepulchro accepta pecunia assignat, at locum non vendit, sed pro honoratiori situ accipit concedendo, & vt soluens ità omnibus præferatur, vt nemò alius in eodem loco possit admitti *Layman. Suar. & alij*, & quo casu pecuniam accipiat pro Cappellæ, aut sepulchri constructione, non accipit tanquam pretium conuentum, sed aut tanquam oblatum, aut in modum eleæmosinæ ad reparationem Ecclesiæ, aut sustentationem ministrorum *Barbos.* minusq; pro iure sepulturæ quatenùs est quid spirituale, aut pro solo loco omninò necessario ad sepulturã, sed pro pretio dignioris, aut honoratioris loci in Ecclesia, & iuris, ac propietatis ad eum locum, quatenùs quid temporale est, nec gratis laico cuicumque debitum, vt obseruat idem *Barbosa*, & post eum *Francesc. Suar. & Garz.* spectatur enim in eo honore aliquid humanum, & non sacrum, qua ratione poterit etiam Ecclesia vendere ius, vtquis, & eius familia tantum in loco aliquo sepeliatur exclusiue quòad omnem alium, hoc onus enim, & hæc obligatio non admittendi alium à Clericis assumpta, est pretio ęstimabilis non ad sacrũ, sed temporale, ac mere per accidens adnexu spirituali.

De form. & solem. pop Rom. verb. lib. 6.

Com. iur. ciu. lib. 2. c. 10.

Tom. 3. de relig. de fim. lib. 2. c. 4.

Lib. 4. tr. 10. c. vlt.

Iur. Eccl. vniu. lib. 2. c. 10. n. 16.

In collec. ad d. c. Abolenda de Eccles. Cathed. c. 16. n. 9.

Tom. 3. de relig.

De fimo. lib. 4. c. 14 n. 7.

De benef. p. 5. c. 9. n. 136.

Et ideò etiam à priuato homine potest vendi sepulchrum, quod ipse sumptu suo construxit, vel comparauit, non enim venditur religiositas loci, aut Episcopi benedictio, sed materialis rei valor; aut sumptus, cum sepeliendi iure, quod non est religiosum, sic enim cum *Suarez vbi sup. Barbos.* sed res mere profana.

In collect. ad textum n. 7.

2 Proposuimus inquirendum 2. in qua Ecclesia debeat quis sepeliri, & ad quam Ecclesiam ius sepulturæ spectet. Dicimus itaque, quo casu Defunctus sibi non elegerit sepulturam sepeliendum eum in sepulchro maiorum; perstita tamen quarta Ecclesiæ Parochiali, de qua mos infra, *c. ebron, c. placuit* 13. *q.* 2. *c.* 1. *c. fraternitatem de sepultur. c. isque eod. in* 6. *in Can. placuit. Placuit per omnia magno Concilio*, quod certe non aliud, quàm Romanum sub Melchiade, cuius est Canon, & quo damnati Donatistæ. Reassumpsit *Leo III. in d. c.* 1. *h. t. ibi secundum maiorum instituta* statuit, *vnumquemque in maiorum suorum sepulchris sanè veterum patriarcharum exemplo*; maiores sunt Pater, Auus, & alij ascendentes, vtcumq; voluerit *Vlp. in l.* 4. §. *parentem ff. de ius voc.* supra tritauum maiores fuisse dictos, *l. fin.* §. *parentes ff. de grad. cogn.* attamen non cum eo rigore accipitur hæc vox, sed eos, qui supra Patrem, maiores dicimus, *l.* 3. *ff. de interd. & relig.* de huius vocis vsu latissime *Brisson.* vnde si in vna sepultura sit Pater, & Auus, in alia ascendentes reliqui, filius sequetur sepulturam Patris, quia & eiusdem sequitur domicilium, *c. fraternitatem, h. tit. l. assumpto ff. ad municipal.* Quod si maiorum sepultura non adsit, in Ecclesia Parochiali defunctus erit sepeliendus, *c. ex parte, c. in nostra, de sepultur. Medices* Peregrinus in itinere decedens sepeliendus est in Cathedrali, ità à Sacra Congregatione decisum tradit *Barbos.* Quæ quidem omnia obtinent, non electa sibi à defuncto sepultura, quam sibi determinare viuens liberè potest, *c.* 1. *c. cum liberum* 6. *h. t.* adeòque liberè, vt semel ea electa vsque

De verb. sign. lib. 11.

De sepultur. p. 2. q. 6. nu. 1. & 2.

Iur. Eccles. lib. 2. cap. 10. num. 35.

vsque ad extremum vitæ spiritum eam reuocare,ac mutare possit, ea ipsa ratione,& fortasse maiori, qua liber testandi stylus hominibus indulgetur, & sit licitum,quod iterum non redit arbitrium, *l. 1. c. de sacros. Eccles.* & vt relicta Parochiali possit in Ecclesia regularium sibi destinare *Clem. dudum de sepultur.* indeque neminem possunt siue sæculares Clerici,siue regulares adigere ad eligendam sepulturam sub voto, seu promissione eam non reuocandi, idque sub excommunicationis discrimine, *c. 1. de sepult. in 6.* Si filius sit impubes, pater pro eo potest eligere sepulturam, si id consuetudo loci induxerit, sin minus sepeliendus est in sepultura maiorum, *c. licet pater de sepultur. in 6.* vbi quod minores non possunt sibi eligere sepulturam; vxor decedens non electa sepultura ponenda est in sepulchro viri,& si plures habuerit in illo vltimi viri, *c. 3. §. mulier de sepult. in 6.* Religiosi vtpote qui voluntatem in superiorem abdicauerint, expertes omninò huiusce electionis tumulandi sunt in suis monasterijs, *c. fin. de sepult. in 6.* nisi adeò ab ijsdem distent, vt ad ea deferri commodè nequeant, tunc enim poterunt eam sibi eligere *eod. cap. fin.* eaque non electa tunc ponendi erunt in Parochiali vbi decesserint.

Parochialis enim tantùm est ius, vt eo fraudari debeat quàm minimum fieri possit; & ideò quamuis libera sit concessa cuique sepulturæ electio, attamen ipsi Parochiali Ecclesiæ, tanquam parenti, sua portio veluti legitima salua esse debet, quæ deducatur ex his, quæ sepeliendus Ecclesiæ reliquit. In cuius taxatione fuit variatum; aliquando enim fuit dimidia à *Leone III. statuta in c. Relatum b. t.* aliquando tertia, vt in *c. 1.* & demum quarta ab *Vrbano III.* vt refert *Clemens in c. certificari de sepult. in 2. compilatione apud Anton. Augustin.* quam approbauit *Innoc. III. in c. in nostra.* Hanc igitur saluam parœcijs voluit, & *saluam iustitiam* optimè appellauit ea ipsa ratione, qua exequiæ dicuntur *iusta*, quia ita sunt constituta, vt iure, & necessariò fieri debeant.

Hæc autem portio de relictis Ecclesiæ exigebatur, nec vltra exigi posse voluit *Vrban. II. in Conc. Claromont. c. 8.* & *Innoc. III.* sub pœna simoniæ, *c. suam de simon.* vigebat enim consuetudo, qua quilibet fidelis bonorum suorum partem Ecclesiæ relinquere tenebatur nomine, & titulo exequiarum, quod ius mortuaria vocabant, *c. officij de testam. c. conquerente de offic. ordin.* quæ sanè consuetudo, cum euanuerit & ipsa quartæ exactio penè obsoleuit, & totum, quod pro exequijs impenditur Parocho debetur, sed si extra eius Ecclesiam detur sepulturæ, portio Canonica remanet ipsi debita ex *Concil. Trident.* Decreto. *Sess. 25. de refor. c. 13.*

Canonica ideò dicta, vt appareat, vnumquemque sic addictum Parochiæ suæ, vt sine iniuria post mortem aliò traduci non valeat, & si indebitè fuerit traductus, veniat exhumandus, & restituendus cum omni lucro percepto *d. c. certificari, c. ex parte, c. cum liberum b. t.* Non omisso tamen, quod in hac materia maximè spectanda sit regionis, & Ecclesiæ consuetudo, vt ex *Hier. in d. c. certificari Clem. III.* vltra quartam hanc Canonicam, est & alia, quæ dicitur Episcopalis, & quæ Episcopo debetur pro cura, quam in vniuersam Diœcesim impendit ex relictis alicui Ecclesiæ *d. c. conquerente de off. ord. d. c. officij de testam.* eaque modò fuit tertia modò quarta, *c. requisisti 15. de testam. Can. vobis Can. Vulteranæ 12. q. 2.* modò dimidia *Can. antiquos 20. q. 1. c. 1. b. t.* ita vt testator eam impedire, aut prohibere non possit, cum non possit facere, ne leges in suo testamento

locum

locum habeant *d. c. requisisti vers. secus autem*, & quemadmodum, si quid relictum sit Ecclesiæ, debetur Episcopo sua portio, ita si quid Episcopo sit relictum, portionem suam exiget Ecclesia Parochialis, nisi sit relictum Episcopo intuitu personæ, & non Ecclesiæ, puta quia relictum à coniuncto, aut propinquo *d. c. requisiuisti vers. si verò relinquatur*. Non tamen de omni relicto ad piam causam detrahet Episcopus portionem suam, vt si quid sit relictum pro ædificatione, aut reparatione Ecclesiæ, monasteriorum, hospitalium, & piorum locorum, *c. fin. de testam. c. ex parte de verb. sign.* ex quorum iurium auctoritate plura, de quibus dubitari posset, sunt resoluenda. De legatis relictis regularibus non detrahit portionem Episcopus, *cap. 1. h. t. inter Extrauag. communes* & in hac etiam spectabitur consuetudo *c. fin. de off. ordin. in 6. c. sancto, & ibi Glos. in verbo morientium de success. ab intest.* & hæc quarta Episcopalis potest contraria consuetudine præscribi, *c. de quarta de præscript.* quamuis circa quartam Parochialem hæc consuetudo censeatur irrationabilis *Host. in sum. h. t. n.* 8.

3 Iam ergo penultimum assumamus Caput; quibus scilicet deneganda sit sepultura. Vtcumque sit ea admodum fauorabilis ex superiore, *c. Eccles.* 4. 12. *q.* 2. tanquam supremum, quod homini impendatur, bonum, & omnibus fidelibus concessa, attamen recta Ecclesiasticę disciplinæ ratio dictare est visa, vt quod omnibus est largitum, aliquibus in pœnam, & in aliorum viuentium exemplum iustè denegetur tanquam indignis eosque tanquam certos, & à regula exceptos enumerabimus.

Non loquimur de generali ea prohibitione, quæ pro vario tempore in Ecclesia obtinuit, vt scilicet nemo in Ecclesia sepeliatur, sed in atrio, nemo cum Martyribus, quorum corpora primitùs ob singulare meritum sunt in Ecclesiam recepta, *l. 2. c. de sacros. Eccles.* per superiùs latè obseruauimus ex *Concil. Mogunt. c.* 52. & *ex Concil. Tribur. c.* 17. *c. præcipiendum* 13. *q.* 2. sed de exclusione merè pœnali hominis tanquam indigni, quam quidem eiusdem rectæ rationis ductu vel Ethnici ipsi agnouerunt, non passi impios in ædem sacra, aut loco communi sepulturæ deputato reponi; memorat eruditè *Tholosan.* Thebanos horruisse penès se Oedippi sepulturam, eumque tanquam scelestum exclusisse, memores, quot calamitates eius causa sustinuissent; meritò igitur Ecclesia veri Dei Spiritu edocta, & ducta aliquos immerentes à sepultura excludendos constituit. *Syntag. iur. p. 1. lib. 2. c. 13. num. 11.*

Præmittemus generalem regulam, quod cui communicauimus, aut communicamus viuenti eidem, & mortuo communicare debemus, vel exponendo cum *Glos.* cui communicabamus viuenti, hoc est communicare debuimus, vt si post mortem absolueretur excommunicatus *c. ex parte* 12. *de sepultur.* Quæ regula exceptiones patitur in ijs personis, quæ singulari Ecclesiæ prohibitione à sepultura arcentur; primò itaque excluduntur Iudæi, Hæretici etiam post mortem damnati, & eorum fautores, ac acceptatores, *c. sanè* 3. 24. *q.* 2. *c. excommunicamus* §. *cred. de hæreticis, c. 2. eod. in 6.* sicut & alij quicumque excommunicati, nisi, vt supra, vel post mortem fuerint absoluti, *c. sacris c. ex parte h. t. Clem.* 1. *eodem. cap. ad hæc de priuileg.* neque enim deceat, vt qui ab Ecclesiæ gremio fuit viuens exclusus, & separatus, mortuus inter eiusdem vlnas quiescat. His adcensentur publici vsurarij, nisi pœnituerint, & cauerint pro restitutione impij lucri, *c. quia in omnibus c. quamquam & Clemens* 1. *de vsur.* Nec minùs excluden-

tur à sepulturæ dignitate, qui spontè, & consultò manus sibimetipsis consciuerunt, *c. placuit* 23. *q.* 5. *c. quibus* 13. *q.* 2. secus si vi morbi, aut mentis insania, *c. de occidendis* 18. *q.* 5. In singularium huiusmodi casuum recensione non aceruamus scribentium, & pragmaticorum confirmantia vota, satis enim est iuris auctoritas vbi adest, hocque vt obseruauimus, & obseruabimus semper. Hic autem notabile, quod in praxi non semel contigit, quod si quis reperiatur demersus in puteo, aut suffocatus in flumine, aut laqueo suspensus, non tamen per hoc est priuandus Ecclesiastica sepultura, esto enim quod ea denegetur se ipsum perimenti, *d. c. placuit*, attamen excipitur casus, quo indicijs, & coniecturis constaret furore, frænesi, & vi morbi se ipsum interemisse, idque in dubio semper præsumendum, cum nemo præsumatur deliquisse, aut delinquere, *l. meritò ff. pro soc.* potuit enim ab alio committi crimen, & in puteum proijci, vel suspendi *M. Ant. Genuens.* quod si vehemens valde præsumptio vrgeret in contrarium, vt causa loci vndique clausi, in quem nulli pateret aditus, si quis reperiretur suspensus in cubiculo ianuis retro clausis, cum quo nemo morabatur, præsertim si iusta aliqua causa doloris præcesserit, tunc enim nullus relinqueretur præsumptioni angulus, sed deneganda ipsi esset sepultura tanquam ei, qui se ipsum interfecerit, & ideò prudentis Iudicis discretio adhibenda, qui libratis circumstantijs dijudicet. His adnectimus pugnantes in Duello, & in eodem interfectos ex singulari *Concilij Tridentini Decreto*, & longè antea *Lateranen. c.* 1. *de Tornean.* quamuis dici posset, quod de Duello præcisè non loquatur, sed de militari ludo, sed sunt ea adeò affinia, vt paritas pęnæ non dedeceat; blasphemos impœnitentes, *c. statuimus de maledic.*

In prax. Archiep. c. 76. per tot. sed præcipuè n. 10

Sess. 25. de Ref. c. 19.

raptores non satisfacientes, *c.* 2. *de raptor.* fures, & latrones in flagranti crimine occisos, secus si comprehensi, aut vulnerati confessi Presbytero fuerint, *c. fures, & latrones* 13. *q.* 2. *c.* 2. *de furt.* monachos, qui in extremis cum peculio contra paupertatis votum decesserint, *c. Monachi, c. super quadam, c. cum ad monasterium* §. *quod si proprietas de stat. Monach.* nominatim interdictos *Clem.* 1. *de sepult.* addere possumus & casum, *c.* 1. *de sepult.* inter *Extrauag. communes*, & demùm omnes, qui in grauioribus peccatis impęnitentes decesserint, *cap. quibus, cap. obeuntibus* 12. *quæst.* 2. nisi signa pęnitentiæ dederint, ad quod probandum sat est testis licèt vnicus, & dum etiam in articulo mortis non fuerint reconciliati, *c. sacris h. t.* in eo verò, qui casu inopinato fuerit oppressus, sectamur regulam quod cui communicauimus viuenti eidem communicemus defuncto, *c. ex parte h. t.* nisi constiterit in peccato mortali cum improba, & impęnitenti conscientia eum decessisse, *c. non æstimemus, c. pro obeuntibus* 13. *q.* 2. Quod si de facto quis sepultura Ecclesiastica indignus sepeliatur, Ecclesia, vel Cœmeterium polluitur, & debet reconciliari antequam fidelis alius inibi humetur, *c. consuluisti de consecr. Eccles. vel altar.* & ossa eius, si discerni possint, exhumari, *c. sacris h. t.*

De sepulchri violatione, aut violato sepulchro non tractabimus, quæ in gratiam sepulchrorum, & religionis, quam in ipsis reuerita est vetustas gentilium, seu Ethnicorum mores magis exhibeant, quàm quod sepulchris fidelium veniant adaptanda, videri poterunt *Tholos.* & nouissimè *Guther.* & scribentes ad *tit. Pandec. de sepulch. violat.*

Syntag. iur. lib. 33. c. 3. De iur. man. lib. 3. c. 15.

4 Quod verò ad funeris solemne, funusque ipsum ducendum, non assumemus transcribenda ea, quæ de veterum

rum

rum funere ducendo, quamuis curiosa, & erudita ab elegantissimis Authoribus regeruntur, totam funeris pompam Romanorum accuratissimè exhibuere *Io: Rosin. Iacob. Guther.* tetigit, & nonnihil pro intentione sua *Barnab. Brisson.* à quibus auidus lector repetere potest, hæc enim regerere fermè esset extra Chorum saltare, & opus hoc in immensum excresceret; hoc non omittemus, varia scilicet fuisse funerum genera. Alia enim erant publica, alia priuata, publica collatiua erant, imaginaria censoria.

Antiqu. Rom. lib. 5. c. 39.
De Iur. Man. lib. 1. c. 19. & seq.
De form. lib. 8.

Priuata verò vulgaria, ordinaria, simpludiaria, quæ singula eleganter declarat, & prosequitur *Guther.* & exactissimè totam funeris pompam exhibet spectandam; hisce dimissis pompam Christianorum propriam prosequamur. Parochi munus est ducere funus; numerum autem Sacerdotũ, qui debeant comitari, & quantitatem ceræ adhibendam hæredes defuncti statuere debent, non attento quocumque Parochi prætextu in opposito adducto, pro cuius confirmatione doctrinæ afferri non potest Canonum auctoritas, sed omnium instar erit *Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium præpositæ* Decretum, quod tanquam oraculum est suscipiendum circa hæc cœremonialia funerum, ac materiæ practicabilia, eamque ità respondisse testatur *Barbos.* nec alios posse Parochum vocare eadem *Sacra Congregatio*. Quod si hęredes, vt supra, non præscribant ad Parochi id deuoluetur arbitrium ita *S. Rituum Congregatio* apud eumdem *Barbos.* Confraternitates verò accedere ad funus, illudque comitari non possunt nisi expresiè, & præcisè vocentur ex eiusdem *Sacræ Rituum Congregationis* Decreto, & in prosequendo funere nullo modo possunt erigere Crucem, sic fuit responsum per eamdem *S. Congreg.*

Vbi sup. per plur. Cap.
Iur. Eccles. vn. lib. 2. c. 10. n. 57. & n. 58.
Num. 60. vbi sup.
Num. 60. vbi sup.

Proprius Parochus ab eo munere nullatenùs est excludendus, & proprium Parochum ad hunc effectum dicemus Parochum domicilij, & non habitationis ità *Basil. Pont.* auctoritate, *text. in cap. 2. de sepultur. in 6.* quatenùs ait ibi Summ. Pontif. canonicam portionem deberi Ecclesiæ, in qua audiebat Defunctus diuina in qua recipiebat Sacramenta, quæ sanè verba indicant Ecclesiam domicilij, confirmant, & subsequentia *Tex.* verba quæ idem innuunt; vbi quis duplex habeat domicilium, quod quidem fieri potest, nam tunc vtrique Ecclesiæ debetur quarta parochialis, quæ inter vtramque diuidetur. Hic igitur Parochus nusquam excludendus etiam si defunctus, solos Regulares accerseri, & vocari ad funus iusserit; sic enim *S. Congregatio Negotijs Regular. & Episcop. præposita* vbi supra, quæ, & non semel diffiniuit omnes funus associaturos debere ad Ecclesiam defuncti conuenire Parochialem, etiam si sint regulares, & nullo modo expectare in via, aut in via se funeri adiungere.

De matrim. lib. 5. c. 13. §. 2. num. 12.
Barbos. vbi sup. n. 61.
Vbi sup. n. 64

Nec leuari potest cadauer siue à Clericis, siue à Regularibus in consulto, aut irrequisito proprio Parocho ex eiusdem *Sacr. Congreg. Decreto*, quod si in Parochia existens Defunctus in Ecclesia Regularium sit tumulandus, priùs benedictionem, & vltimum vale à Parocho suo recipiat; at si Parochus monitus, requisitùs, expectatus adhuc venire renuat, poterunt fratres, seu Regulares corpus ab ædibus ad Ecclesias proprias transferre, Parocho etiam inuito, ita apud *Barbos.* qui & inferiùs declarat, quomodo in delatione Crucis, & Crucis cuius Ecclesiæ sit procedendum, & demùm concludit, quod Parochus, & Clerus sæcularis, vbi peruenerint ad Ecclesiam regularium, in qua Defunctus est tumulandus, possunt

Vbi sup. n. 66
Vbi sup. n. 70

tes Ecclesia vlnis suis per baptismi lauacrum benignè excipit, eosdem etiam tanquam penes se depositos in diem resurrectionis vltimò habeat, ideò *Leo sapiens, & Philippus Imperator* constitutione sua omnimodam libertatem indulsit, vt fidelis quisque possit, & debeat in Ecclesia sepeliri. Decet enim hominem ad Dei imaginem factum, per gratiam redditum templum Spiritus Sancti, Christi Corpore nutritum, alijsq; Ecclesiæ Sacramentis munitum, & ad cœlestem patriam tendentem dignum haberi, qui in locum, vbi Deus ipse inuocatur, Sacramenta & conficiuntur, & præbentur, pietas, & religio colitur corpore dormiens quiescat, quando & Gentiles ipsi locum cuiusque prærogatiuæ expertem illato humano corpore fieri religiosum, ac fermè sacrum credidere, & certè extra omne humanum commercium, *l. 2. & passim tot tit. ff. de relig. & sumpt. fun.* idque apprimè agnoscens Ecclesia à Spiritu Sancto edocta Cœmeteria ipsa, quæ extra Ecclesiam solemniter per Pontificem sacranda censuit, non secus ac Ecclesias ipsas, ijsdemque immunitatis priuilegijs gaudere, *c. si quis contumax 17. q. 4. c. 1. de consecr. Eccles. vel Alt. in 6.* latè, & eruditè prosequitur *Spondan.* adeò, vt non solùm communis locus pro omnibus ad sepulturam sit constitutus, quale cœmeterium, & quod habuere Romani extra portam Exquilinam, vt ex *Cælio Rhodigino* supra tetigimus, *sed & priuatus*, ac proprius sit constitutus in Ecclesia.

Constit. 53.

De Cœmeter. lib. 1. parte 3. c. 15.

Lib. 10. lect. c. 17.

3 Vnde & sepulchra in duplici differentia condita, & apud eosdem veteres, vt scilicet alia sint familiaria, & alia hæreditaria, notabile hic est, quod veteres ipsi ius sepulchri præcipuè agnouerunt, illudque à dominio distans; dominium enim ei competit, qui iure gentium, aut ciuili proprietatem rei acquisiuit *l. in rem ff. de rei vindicat.* At verò sepulchra dominij nostri non sunt *l. 1. ff. si seru. vindic.* ideòque tanquam nostra in rem actione peti non possunt. De hoc igitur sepulchrorum iure intellexere, vt veteres ipsi cum diuisionem mox traditam instituere, quam etiam per notas in inscriptionibus sepulchrorum demonstrabant, vbi enim erat inscriptum *H. M. H. N. S.* legebantur hi caracteres, *Hoc Monumentum Hæredes Non Sequitur*, vbi verò esset hęreditariũ indicabant inscribentes *H. M. H. S.* idest *Hoc Monumentum Hæredes Sequitur*.

Familiaria verò erant sepulchra, quæ ad agnatos pertinebant, eosque, qui in familia erant, ac eorum successores, licèt hæredes non essent, *l. ius familiarium 8. l. ius sepulchr. 13. c. de relig. l. familiaria 5. ff. eod.* quamdiu tamen in familia permanerent, non item si per adrogationem in alienam familiam transirent, nolebant enim sepulchra familiam egredi, ad proximos verò cognatos, & affines non aliter, quàm si hæredes extitissent, *d. l. 8. c. de relig.* Familiæ namque appellatione veniebant omnes agnati, qui sub Principis ipsius familiæ potestate fuissent ex eadem domo, & gente prouenientes, *l. pronuntiatio 195. ff. de verb. signif.* in quam & liberti humanitatis ergo adscribi consueuerunt, vnde & patronorum nomina assumebant, eorumque gentiles dicebantur *Guther.* sed ita, vt ius sepulchri in patronorum monumentis non aliter haberent, quam si essent eius hæredes, quantumuis patronus monumento inscripsisset se illud fecisse *sibi, libertisque suis, l. vel quæ paterfamilias 6. ff. de relig. Alciat.* & post eum rem exactè discutit *Brisson.* vbi de toto sepulchrorum iure.

De iure Pontifici. lib. 1. c. 7.

Lib. 4. disput. c. 3.

Lib. 2. antiquit. c. 14.

Hæreditaria verò sepulchra patebant liberis vtriusque sexus, alijsque hæredibus quibuscumque etiam si ex minima

nima parte, *l. vel quod 6. l. si quis fecit ff. de relig.* nec hæredibus modò, sed & bonorum possessoribus, iisque, quibus libertatis conseruandæ causa bona essent addicta, & omnibus demum, qui hæredum loco habeantur, *l. 4. §. is autem, cui ff. de fideic. libert.* adeò vt restituta hæreditate, sepulchrorum iura apud hæredes manerent, *l. quia perinde in fin. ff. ad S.C. Trebell.* immò & integra seruare placuit hæredi, à quo tanquam indigno ablata esset hæreditas, *l. si quis hæres ff. de relig.* eo quod semel factus hæres adeundo non desinat esse hæres, & si hæreditate ablata, *l. ex facto in fine ff. de vulg. & pupill.* nisi fortè iusta de causa testator aliquem exclusisset *d. l. vel quod 6. ff. de relig.* vel omninò cauisset, ne quis eò inferretur, *l. 3. §. si quis in hæreditate ff. de sepulch. viol.* notarunt *Brisson. Hiliger. ad Donell. Molina*, & alij, & præcipuè *Spondan.* ac *Guther.* Et hæreditaria non solùm hæc dicebantur sepulchra, sed & quæ paterfamilias iure hæreditario acquisiuit, inquit *Vlp. in d. l. vel quæ ff. de relig. & sumpt. fun.* Hæc distinctio, seu partitio iuris sepulchrorum, quamuis ex iuris ciuilis pœna sit desumpta, sicut & pleraque hucusque tradita, attamen & Pontificio iuri ea fuit cognita, cum, in *c. placuit 13. q. 2. & Leo III. in c. 1. h. t.* sepulchri maiorum meminerit, in quo collocandum defunctum, nisi sibi sepulturam elegerit, statuit; iam enim sepulchrum maiorum non aliud, quam suæ gentis, quod diximus familiare, siue gentilitium, neque ambigimus, quin si extet sepulchrum sibi, & hæredibus constructum sacri Canones hoc ipsum tanquam hæreditarium agnoscant, hæredesque ipsos admittant; quamuis hanc ipsam distinctionem probare nil aliud sit, quam dominium in sepulchro asserere, cuius virtute siue hæres, siue agnatus, & familiaris hoc iure

Vbi sup. Lib. 4. c. 1 in not. Lib. 14. x De Hisp. primog. C. 24. n. 4 Lib. 2. de Cœmeter. p. 1. c. 4. n. 4. de iur. man. lib. 3. c. 9.

gaudeat, cum tamen in locis sacris, & religiosis nullum quis possit profiteri dominium tanquam super re extra humanum commercium posita, *l. in tantum §. sacræ ff. de rer. diuis. §. nullus instit. tit. eodem.*

Verùm latet æquiuocatio in proprietatis, seu dominij ad rem applicatione, si enim accipiatur dominium in eo sensu, quo in rebus profanis dicitur quis habere dominium, & quo res cuiusque dicitur propria hoc dominium in sepulchro nemo habet, cum enim sepulturæ sint quid religiosum, vt & agnouere Ethnici veteres, & inter fideles, maximè in Ecclesia sitæ sint res sacræ, & si extra Ecclesiam in Cœmeterio, & loco sacro, ac legitimè per Pontificem Deo consecrato, iam sunt extra commercium, nec in alicuius proprietate, aut dominio iuxta allegata mox supra iura; quod si consideratur vsus sepulchri, vel ius sepeliendi, hoc ius verè dici potest cuiusque proprium, & eius, quis verè dominus, placet enim sententia asserens rerum etiam incorporalium dari dominium, vt nouissimè ostendit bo: me: *Marci Aurel. Galuan.* in Patauina Vniuersitate olim Collega, & amicus summæ affectionis, & cultus, & huiusce vsus verè quis potest dici dominus, cum non sit quid merè spirituale, & humani commercij expers, sed legari, aliterque concedi possit, *l. monumenta 14. c. de legat.* vbi ad rem perappositè *Cæss. monumenta quidem legari non posse manifestum est, ius autem mortuum inferendi legare nemo prohibetur,* isque non alius, quàm vsus sepulchri, seu monumenti, sic pariter potest longa possessione acquiri, *l. monumentorum c. de relig.* quamuis enim incorporalium non sit possessio, est tamen quasi possessio, *c. 3. de caus. poss. & propr. c. querelam 14. de elect.* quæ ad præscriptionem sufficiens *l. si quis diuturno ff. si* serui-

De vsuf. c. 25 num. 5.

seruitus vind. l. 1. *&* 2. *c. de seruit. c. ad aures de præscrit.* vnde & pro vsu sepulturæ remedia possessoria laicis cōpetuntur, sicut & pro quocumque alio iure, quod possit quasi possideri, *l.* 1. *ff. si seruit. vindic. l. si venditor* 10. *l. si quis sepulchrum* 12. *ff. de relig. & sump. fun.* ex inspectione autem literarum, seù inscriptionis probatur sepulchrum commune esse familiæ, vel hæreditarium: *Mascard. & Menoch.* *De probat. conc. 1297. num. 4. De præsump. lib. 2. præsump. 19. num. 2.*

His sic generaliter ad sepulchrorum, & sepulturæ materiam tractatis, ne Lectorem prolixa nimis series deterreat praxim totius materiæ §. sequenti adnectemus.

Practicabilia circa Sepulturam.

§. Vnic.

1 *Proponuntur Capita rei pertractandæ, & primum assumitur, vbi & de venditione sepulchri.*
2 *In qua Ecclesia debeat quis sepeliri.*
3 *Quibus deneganda sepultura.*
4 *Deducendæ funeris pompæ, & eius ritu.*

QVæ eruditè hactenùs ex iuris vtriusque tàm Pontificij, quàm Cæsarei fontibus, protulimus, curiositati, & rei ipsi tanquam eius principia satisfaciunt; verùm quia vtilitas materiæ praxim personaliter respicit, ideò eam post generalem instructionem adnectemus ad summa, & magis præcipua capita reuocantes. Inquiremus ergo: primò cuius sit sepulturam, & ius sepeliendi concedere, & an exigi aliquando pro sepultura concedenda possit: secundò ius sepeliendi ad quam Ecclesiam spectet: tertiò, an, & quatenùs sepulturæ electio vnicuique debeat esse libera, & ea occasione de portione canonica Ecclesiæ Parochiali debita, nec non & de Episcopali: quartò quibus deneganda sit sepultura: quintò de violato sepulchro, & eius pęna, & de funere breuiter, & remissiue potiùs, quàm ex professo.

1 Quod igitur ad primum attinet, quid seruauerint veteres, vt locum sepulturæ religiosum facerent, quaue apud ipsos auctoritate id fieret, non examinabimus impensiùs, quicumque enim fuerint in hac parte eorum mores nihil christianam obseruationem, & Ecclesiasticum ritum conferunt, qua de re *Brisson. & Hiliger. ad Donel.* eruditè *Selec. iur ciuil. antiqu. lib. 1 c. 11. Comment. iur. ciuil. lib. 4. c. 1. in medio. H.* locus igitur religiosus iure ciuili dicitur in quo humanum cadauer est illatum, *l. in tantum* §. *religiosum ff. de rer. diuis. l. cum loca, l. cum in diuersis ff. de relig. & sumpt. fun.* non illato enim cadauere locus dicebatur purus, *l.* 1. §. *purus ff. de relig. l. locum c. eodem,* & ideò monumentum ex se nihil religionis habet, & iuris planè profani intelligitur, *l.* 4. §. *non fit ff. ad l. Iul. pecul.* sic nec cenotaphium religiosum erat, sed venire, ac donari liberè poterat, ita enim rescriptum, *in l sed Diui ff. de rer. diuis. l. vel quod in fin. ff. de relig.* erat enim sepulchrum merè honorarium, memoriæ, honoris causa, sine vlla corporis illatione extructum, *l. monumentum ff. de relig.* Quid quid senserit *Marcian. in l. tantum ff. de rer. diuis.* correctam enim ius opinionem rescipto Diuorum Principum, *in l. seq.* testatur *Vlp.* qua de re eleganter *Lęl. Marcian.* *Collatur. c. 32. in fine.* Et quando corpora cremabantur, priusquam in os mortui gleba iniecta esset, locus vbi crematum erat corpus religiosus non habebatur iniecta gleba, & humato defuncto, & sepulchrum esse, & religione teneri incipiebat ex *Cicer.* *Lib. 2. de legib.* non tamen totus fundus fiebat religiosus, nam in medijs agris se-

sepulchra faciebant ex *Siculo Flacco*, sed spatium, quod circum circa relinquebatur remanebat purum *not. Cuiac.* ideò solebat monumentorum locus definiri, & quantum terræ spatium religioni cederet designari; Innumeræ sunt monumentorũ inscriptiones cum hisce notis, *In Fr. P. X. in Agr. P. XX.* hoc est *In Fronte Pedes Decem; In Agro Pedes Viginti*, eleganter ad rem *Horatius*.

Lib. 10. obseruat. c. 37.

Lib. 1. serm. sat. 8.

Mille pedes in fronte trecentos cippus in agrum.

Vbi in fronte interpretatur Acron in latitudine in agrum verò in longitudine. Nec sat erat corpus illatum, sed ita, vt ibi perpetuò maneret, nam si esset commendatum ad tempus, ac velut depositum, vt posteà aliò transferatur, locus religiosus non fiebat, *l. si quis l. nec dum, c. de relig. l. 3. §. non perpetuò ff. de sepulchr. viol.* Ex his igitur colligimus, quod vnusquisque locum religiosum faciebat pro sui libito mortuum inferendo in locum proprium, aut etiam in alienum consentiente domino, *l. cum loca l. si quis eo ff. de relig. Hilig.* non item si in locum alienum dominio inuito, & ideò hæres non faceret locum religiosum si inferret cadauer in fundũ alteri legatum. *l. si locus 34. ff. de religios. & sumpt. fun.* Ita sanè cęcutiens humanitas; sed non ita eadem illustrata veritatis lumine; nam si de sepultura communi agatur, quæ non alia, quàm Cęmeterium, hoc ab Episcopo in Diœcesi sua assignari debet, ac definiri, & ab eodem sacrari, vnde, & ipsa dicuntur sacra à *Glos.* & scribentibus *ad cap. in Ecclesiastico 13. q. 2.* & sicut Ecclesiæ consecrantur ad rem diuinam in ijs faciendam, & Sacramenta administranda, sic & Cęmeteria ad fidelium sepulturam solemni ritu consecrantur, & Deo dicantur, *c. consuluisti de consec. Eccles. vel Altar. c. nimis iniqua de excess. Prælat. D. Dionys. Areopag.* Apostolorum coęuus *fidelium corpora* (ait) *à Pontificibus reponi debere in loco honorando, & venerando cum alijs eiusdem ordinis sanctis corporibus*. Adeò, vt scribat *Spondan.* Cęmeteria duo in Gallia, Burdegalæ alterum ad Ecclesiam S. Seuerini, & Arelate alterum in campis Aysis fuisse à Christo Domino Sanctis suis comitantibus solemni ritu consecrata, idque traditione inter eos populos receptum, & perenni memoria custoditum, & affirmatum à *Vincent. Bellouacen.* ne de Cęmeteriorum sanctitate fas esset ambigere, cuius intuitu loco huiusmodi immunitas Ecclesiastica, non secùs ac Ecclesiæ, competit de qua nos supra.

Vbi sup.

De Eccl. hierarch. c. 7.

De Cœmet. sac. lib. 1. p. 3. c. 15. n. 2

Spec. Histor. lib. 24. c. 21.

Si verò de loco in Ecclesia alicui, aut familiæ, aut personæ assignando tractaretur, is pariter ab Episcopo, & Parocho eiusdem Ecclesiæ titulari, est assignandus, & concedendus; ab illo tanquam Summo Pręside Diœcesis suę ac Tutore Ecclesiarum sibi subiectarũ; ab hoc verò tanquam Ecclesiæ sibi creditæ sponso, ac legitimo eius administratore, & huius vtriusque merito consensus, & auctoritas respectiue requiritur, *scribentes communiter, & post eos Sebast. Medices & Barbosa*, vbi acta Ecclesiæ Mediolanensis adducit, quibus cautùm pro Ecclesia regularium, qui à iurisdictione Ordinarij sunt exempti, ne fiat noua sepultura in Ecclesia absque licentia Episcopi in scriptis, & in Ecclesijs Regulariùm saltem cum licentia Prouincialis, qui eam concedere non possit, nisi sepulchra construantur iuxta formam præscriptam in *Constitutione B. Pij V.* de qua in eadem.

Ad c. penult. de sepult.

De sepult. q. 6 num. 6.

Iur. Eccles. vniuers. lib. 2. c. 10. num. 9.

p. 2. tit. de sepult.

Bullar. tom. 2. Const. v. pag. 135.

An autem pro concedenda sepultura exigi aliquid possit, & tanquam ex contractu præstari si quæras; segregabimus officium, quod impenditur corporibus hu-

humandis, *c. dictum* 1. *q*. 1. de quo modò, & in hoc quæsito non est nobis sermo, cum certissimum sit pro huiusmodi pietatis officio nihil omnino sine simoniæ labe exigi posse, *c. ad Apostolicam, c. suam de simon.* & de sepultura loquemur, quæ locum significat, in quo quis debeat sepeliri; & siue sit locus assignandus in Cœmeterio iam consecrato siue in Ecclesia iam Deo dicata, nefas omninò locum huiusmodi in contractum deducere, & pretio recepto alicui addicere.

Abominantur enim huiusmodi commercium sacri Canones, nec ijs nitemur auctoritatibus, quæ frequentissimę prostant, *c. questa* 12. *c. postquam* 13. *c. in Ecclesiastico* 4. *c. præcipiendum* 15. 13. *q*. 2. Canones enim isti, sicut & plures alij ex Conciliorum decretis generaliter ita de sepultura loquuntur, vt tamen magis de officio, quàm de loco intelligant, at præcisè de loco loquentem dabimus *text. in c. abolenda 3. de sepultur.* rescriptum est ad Episcopum Magalonensem, quem loci Dięcesanum enunciat, ibi *Honor. III. Sum. Pontif.* vnde nullum potest adesse dubium, quin de sepultura fidelium in Cęmeterio, sicque loco sacro, & consecrato loquatur, cum ergo dicat abominabilem corruptelam, *quod decedentibus non prius permittatur effodi sepultura, quam pro terra, in qua sepeliendi sunt, certum pretium Ecclesiæ persolvatur*; iam pro loco sepulturæ apparet omninò interdictum, pecuniam exigere, & quod de loco in Cœmeterio statuitur, multo magis obtinebit in loco, qui intra ambitum Ecclesiæ assignetur, neque enim est vlla dispar ratio, sed immò maior.

Neque obstrepat quis ab exemplo Abrahæ, qui in Ciuitate Neth emit ab Ephron ius sepulturæ in agro, in quo erat spelunca duplex, atque adeò licitum autumet pretium pro loco sepulturæ, magisque ex eo, quod apud Ethnicos ipsos locus sepulturæ religiosus est, & tamen ciuili iure admittitur pretium pro sepultura, *l. funeris* 37. *ff. de relig.* ibi *& pretium loci, in quod defunctus humatus est*, & si accipiantur hæc verba de loco puro, & nondum religioso, reponi poterit, quod immo & locum iam religiosum vendere licuisse probatur apertissimè in *l. & liberi* 4. *ff. de contrab. empti, & liberi hominis, & loci sacri, & religiosi, qui habere non potest emptio intelligitur* (ait ibi *Tex.*) vt omittamus iura, quæ de pecunia impensa circa monumentum loquuntur; non enim videtur ex ijs rectè concludi ad emptionem religiosi loci. Et demùm inter fideles ipsos videmus pretium pro sepultura exigi, cum sæpius Ecclesia locum pro Cappella construendà, & pro sepulchro vendat, & iuste, ne Ecclesia de suo teneatur alteri facere beneficium, *c. præcraria* 10. *q*. 2. Non (inquam) ex hisce quis obstrepat; nam quod attinet ad emptum locum pro sepultura ab Ephron per Abraham de loco puro, sed ad sepulturam impendendo est factum ipsius Abrahæ, qui renuit ab offerentibus Netheis accipere sepulchrum, & locum purum accepit soluto pretio, idque verosimillimum, vt quàm minimùm superstitionibus gentilium se pollueret, & de loco profano accepit *Læl. Mancin.* olim Collega in Patauino Gymnasio; crediderit *Hieronym.* terram sepulchralem ab Abraham emptam in *Can. postquam* 13. *q*. 2. at verò plures ab eo dissentiunt *D. Thom. Perer. & Spondan.* quod autem ad iuris ciuilis auctoritates, compertissimum est, iure ciuili locum religiosum per se vendi non posse, cum sit extra commercium, at accessoriè, & per accidens vtiq; vendito scilicet fundo, cui sepulchrum adhæret, quod non est sepulchrum ipsum

Genes. c. 23.

De tripl. tur. collect. c. 3.

2. 2 q. 110 art. 4. ad 3. Perer. in cap. 23. Genes. De Caemet. p. 1. lib. 1. c. 5.

ſum vendi, ſed tranſire cum re vendita, *l. ſi mercedem* §. 1. *ff. de act. empt.* hinc leges illæ in venditionibus dictæ *ſi quid ſacri, aut religioſi in fundo eſt, eius nihil venit, l. hanc legem* 22. *l. Pacta* 72 §. *fin. l. ædes* 73. §. 1. *ff. de contrab. empt.* *Briſſon.* latè, *l. in modicis* 24. *de contrah. empt. l. ſi mercedem ff. de act. empt.* cum ſexcentis huiuſmodi *Donell.* latè & cum eo *Hilig.* Eccleſia locum quidem pro conſtruenda cappella, aut ſepulchro accepta pecunia aſſignat, at locum non vendit, ſed pro honoratiori ſitu accipit concedendo, & vt ſoluens ità omnibus præferatur, vt nemò alius in eodem loco poſſit admitti *Layman. Suar. & alij*, & quo caſu pecuniam accipiat pro Cappellæ, aut ſepulchri conſtructione, non accipit tanquam pretium conuentum, ſed aut tanquam oblatum, aut in modum eleæmoſinæ ad reparationem Eccleſiæ, aut ſuſtentationem miniſtrorum *Barboſ.* minuſq; pro iure ſepulturæ quatenùs eſt quid ſpirituale, aut pro ſolo loco omninò neceſſario ad ſepulturã, ſed pro pretio dignioris, aut honoratioris loci in Eccleſia, & iuris, ac propietatis ad eum locum, quatenùs quid temporale eſt, nec gratis laico cuicumque debitum, vt obſeruat idem *Barboſa*, & poſt eum *Franceſ. Suar. & Garz.* ſpectatur enim in eo honore aliquid humanum, & non ſacrum, qua ratione poterit etiam Eccleſia vendere ius, vtquis, & eius familia tantum in loco aliquo ſepeliatur excluſiue quoàd omnem alium, hoc onus enim, & hæc obligatio non admittendi alium à Clericis aſſumpta, eſt pretio æſtimabilis non ad sacrũ, ſed temporale, ac mere per accidens adnexu ſpirituali.

De form. & ſolem. pop. Rom. verb. lib. 6.

Com. iur. ciu. lib. 2. c. 10.

Tom. 3. de relig. de ſim. lib. 2. c. 4.

Lib. 4. tr. 10. c. vlt.

Iur. Eccl. vniu. lib. 2. c. 10. n. 16.

In collec. ad d. c. Abolenda de Eccleſ. Cathed. c. 16. n. 9.

Tom. 3. de relig. De ſimo. lib. 4. c. 14 n. 7.

De beneſ. p. 5. c. 9. n. 136.

Et ideò etiam à priuato homine poteſt vendi ſepulchrum, quod ipſe ſumptu ſuo conſtruxit, vel comparauit, non enim venditur religioſitas loci, aut Epiſcopi benedictio, ſed materialis rei valor; aut ſumptus, cum ſepeliendi iure, quod non eſt religioſum, ſic enim cum *Suarez vbi ſup. Barboſ.* ſed res mere profana.

In collect. ad text. nu. n. 7.

2 Propoſuimus inquirendum 2. in qua Eccleſia debeat quis ſepeliri, & ad quam Eccleſiam ius ſepulturæ ſpectet. Dicimus itaque, quo caſu Defunctus ſibi non elegerit ſepulturam ſepeliendum eum in ſepulchro maiorum; perſtita tamen quarta Eccleſiæ Parochiali, de qua mos infra, *c. ebron, c. placuit* 13. *q.* 2. *c.* 1. *c. fraternitatem de ſepultur. c. iſque eod. in* 6. *in Can. placuit. Placuit per omnia magno Concilio*, quod certe non aliud, quàm Romanum ſub Melchiade, cuius eſt Canon, & quo damnati Donatiſtæ. Reaſſumpſit *Leo III. in d. c.* 1. *b. t. ibi ſecundum maiorum inſtituta* ſtatuit, *vnumquemque in maiorum ſuorum ſepulchris ſanè veterum patriarcharum exemplo*; maiores ſunt Pater, Auus, & alij aſcendentes, vtcumq; voluerit *Vlp. in l.* 4. §. *parentem ff. de ius voc.* ſupra tritauum maiores fuiſſe dictos, *l. fin.* §. *parentes ff. de grad. cogn.* attamen non cum eo rigore accipitur hæc vox, ſed eos, qui ſupra Patrem, maiores dicimus, *l.* 3. *ff. de interd. & relig.* de huius vocis vſu latiſſime *Briſſon.* vnde ſi in vna ſepultura ſit Pater, & Auus, in alia aſcendentes reliqui, filius ſequetur ſepulturam Patris, quia & eiuſdem ſequitur domicilium, *c. fraternitatem, b. tit. l. aſſumpto ff. ad municipal.* Quod ſi maiorum ſepultura non adſit, in Eccleſia Parochiali defunctus erit ſepeliendus, *c. ex parte, c. in noſtra, de ſepultur. Medices* Peregrinus in itinere decedens ſepeliendus eſt in Cathedrali, ità à Sacra Congregatione deciſum tradit *Barboſ.* Quæ quidem omnia obtinent, non electa ſibi à defuncto ſepultura, quam ſibi determinare viuens liberè poteſt, *c.* 1. *c. cum liberum* 6. *b. t.* adeòque liberè, vt ſemel ea electa

De verb. ſign. lib. 11.

De ſepultur. p. 2. q. 6. nu. 1. & 2. Iur. Eccleſ. lib. 2. cap. 10. num. 35.

vſque

vsque ad extremum vitæ spiritum eam reuocare, ac mutare possit, ea ipsa ratione, & fortasse maiori, qua liber testandi stylus hominibus indulgetur, & sit licitum, quod iterum non redit arbitrium, *l. 1. c. de sacros. Eccles.* & vt relicta Parochiali possit in Ecclesia regularium sibi destinare *Clem. dudum de sepultur.* indeque neminem possunt siue sæculares Clerici, siue regulares adigere ad eligendam sepulturam sub voto, seu promissione eam non reuocandi, idque sub excommunicationis discrimine, *c. 1. de sepult. in 6.* Si filius sit impubes, pater pro eo potest eligere sepulturam, si id consuetudo loci induxerit, sin minus sepeliendus est in sepultura maiorum, *c. licet pater de sepultur. in 6.* vbi quod minores non possunt sibi eligere sepulturam; vxor decedens non electa sepultura ponenda est in sepulchro viri, & si plures habuerit in illo vltimi viri, *c. 3. §. mulier de sepult. in 6.* Religiosi vtpote qui voluntatem in superiorem abdicauerint, expertes omninò huiusce electionis tumulandi sunt in suis monasterijs, *c. fin. de sepult. in 6.* nisi adeò ab ijsdem distent, vt ad ea deferri commodè nequeant, tunc enim poterunt eam sibi eligere *eod. cap. fin.* eaque non electa tunc ponendi erunt in Parochiali vbi decesserint.

Parochialis enim tantùm est ius, vt eo fraudari debeat quàm minimum fieri possit; & ideò quamuis libera sit concessa cuique sepulturæ electio, attamen ipsi Parochiali Ecclesiæ, tanquam parenti, sua portio veluti legitima salua esse debet, quæ deducatur ex his, quæ sepeliendus Ecclesiæ reliquit. In cuius taxatione fuit variatum; aliquando enim fuit dimidia à *Leone III. statuta in c. Relatum h. t.* aliquando tertia, vt in *c. 1.* & demum quarta ab *Vrbano III.* vt refert *Clemens in c. certificari de sepult. in 2. compilatione apud Anton. Augustin.* quam approbauit *Innoc. III. in c. in nostra.* Hanc igitur saluam paræcijs voluit, & *saluam iustitiam* optimè appellauit ea ipsa ratione, qua exequiæ dicuntur *iusta*, quia ita sunt constituta, vt iure, & necessariò fieri debeant.

Hæc autem portio de relictis Ecclesiæ exigebatur, nec vltra exigi posse voluit *Vrban. II. in Conc. Claromont. c. 8.* & *Innoc. III.* sub pœna simoniæ, *c. suam de simon.* vigebat enim consuetudo, qua quilibet fidelis bonorum suorum partem Ecclesiæ relinquere tenebatur nomine, & titulo exequiarum, quod ius mortuaria vocabant, *c. officij de testam. c. conquerente de offic. ordin.* quæ sanè consuetudo, cum euanuerit & ipsa quartæ exactio penè obsoleuit, & totum, quod pro exequijs impenditur Parocho debetur, sed si extra eius Ecclesiam detur sepulturæ, portio Canonica remanet ipsi debita ex *Concil. Trident.* Decreto. *Sess. 25. de refor. c. 13.*

Canonica ideò dicta, vt appareat, vnumquemque sic addictum Parochiæ suæ, vt sine iniuria post mortem aliò traduci non valeat, & si indebitè fuerit traductus, veniat exhumandus, & restituendus eum omni lucro percepto *d. c. certificari, c. ex parte, c. cum liberum h. t.* Non omisso tamen, quod in hac materia maximè spectanda sit regionis, & Ecclesiæ consuetudo, vt ex *Hier. in d. c. certificari Clem. III.* vltra quartam hanc Canonicam, est & alia, quæ dicitur Episcopalis, & quæ Episcopo debetur pro cura, quam in vniuersam Diœcesim impendit ex relictis alicui Ecclesiæ *d. c. conquerente de off. ord. d. c. officij de testam.* eaque modò fuit tertia modò quarta, *c. requisisti 15. de testam. Can. vobis Can. Vulteranæ 12. q. 2.* modò dimidia *Can. antiquos 20. q. 1. c. 1. b. t.* ita vt testator eam impedire, aut prohibere non possit, cum non possit facere, ne leges in suo testamento

locum

locum habeant *d. c.requisisti vers.secus autem*, & quemadmodum, si quid relictum sit Ecclesiæ, debetur Episcopo sua portio, ita si quid Episcopo fit relictum, portionem suam exiget Ecclesia Parochialis, nisi sit relictum Episcopo intuitu personæ, & non Ecclesiæ, puta quia relictum à coniuncto, aut propinquo *d. c. requisiuisti vers. si verò relinquatur*. Non tamen de omni relicto ad piam causam detrahet Episcopus portionem suam, vt si quid sit relictum pro ædificatione, aut reparatione Ecclesiæ, monasteriorum, hospitalium, & piorum locorum, *c. fin. de testam. c. ex parte de verb. sign.* ex quorum iurium auctoritate plura, de quibus dubitari posset, sunt resoluenda. De legatis relictis regularibus non detrahit portionem Episcopus, *cap. 1. h. t. inter Extrauag. communes* & in hac etiam spectabitur consuetudo *c. fin. de off. ordin. in 6. c. sancto, & ibi Glos. in verbo morientium de successʃ. ab intest.* & hæc quarta Episcopalis potest contraria consuetudine præscribi, *c. de quarta de præscript.* quamuis circa quartam Parochialem hæc consuetudo censeatur irrationabilis *Host. in sum. h. t. n.* 8.

3 Iam ergo penultimum assumamus Caput; quibus scilicet deneganda sit sepultura. Vtcumque sit ea admodum fauorabilis ex superiore, *c. Eccles.* 4. 12. *q.* 2. tanquam supremum, quod homini impendatur, bonum, & omnibus fidelibus concessa, attamen recta Ecclesiasticę disciplinæ ratio dictare est visa, vt quod omnibus est largitum, aliquibus in pœnam, & in aliorum viuentium exemplum iustè denegetur tanquam indignis eosque tanquam certos, & à regula exceptos enumerabimus.

Non loquimur de generali ea prohibitione, quæ pro vario tempore in Ecclesia obtinuit, vt scilicet nemo in Ecclesia sepeliatur, sed in atrio, nemo cum Martyribus, quorum corpora primitùs ob singulare meritum sunt in Ecclesiam recepta, *l. 2. c. de sacros. Eccles.* per superiùs latè obseruauimus ex *Concil. Mogunt. c.* 52. & *ex Concil. Tribur. c.* 17. *c. præcipiendum* 13. *q.* 2. sed de exclusione merè pœnali hominis tanquam indigni, quam quidem eiusdem rectæ rationis ductu vel Ethnici ipsi agnouerunt, non passi impios in ædem sacra, aut loco communi sepulturæ deputato reponi; memorat eruditè *Tholosan.* Thebanos horruisse penès se Oedippi sepulturam, cumque tanquam scelestum exclusisse, memores, quot calamitates eius causa sustinuissent; meritò igitur Ecclesia veri Dei Spiritu edocta, & ducta aliquos immerentes à sepultura excludendos constituit. *Syntag. iur. p. 1. lib. 2. c. 13. num. 11.*

Præmittemus generalem regulam, quod cui communicauimus, aut communicamus viuenti eidem, & mortuo communicare debemus, vel exponendo cum *Glos.* cui communicabamus viuenti, hoc est communicare debuimus, vt si post mortem absolueretur excommunicatus *c. ex parte* 12. *de sepultur.* Quæ regula exceptiones patitur in ijs personis, quæ singulari Ecclesiæ prohibitione à sepultura arcentur; primò itaque excluduntur Iudæi, Hæretici etiam post mortem damnati, & eorum fautores, ac acceptatores, *c. sanè* 3. 24. *q.* 2. *c. excommunicamus* §. *cred. de hæreticis, c.* 2. *eod. in* 6. sicut & alij quicumque excommunicati, nisi, vt supra, vel post mortem fuerint absoluti, *c. sacris c. ex parte h. t. Clem.* 1. *eodem. cap. ad hæc de priuileg.* neque enim deceat, vt qui ab Ecclesiæ gremio fuit viuens exclusus, & separatus, mortuus inter eiusdem vlnas quiescat. His adcensentur publici vsurarij, nisi pœnituerint, & cauerint pro restitutione impij lucri, *c. quia in omnibus c. quamquam & Clement* 1. *de vsur.* Nec minùs excluden-

rum funere ducendo, quamuis curiosa, & erudita ab elegantissimis Authoribus regeruntur, totam funeris pompam Romanorum accuratissimè exhibuere *Io: Rosin. Iacob. Gutber.* tetigit, & nonnihil pro intentione sua *Barnab. Brisson.* à quibus auidus lector repetere potest, hæc enim regerere fermè esset extra Chorum saltare, & opus hoc in immensum excresceret; hoc non omittemus, varia scilicet fuisse funerum genera. Alia enim erant publica, alia priuata, publica collatiua erant, imaginaria censoria.

Antiqu. Rom. lib. 5. c. 39. De Iur. Man. lib. 1. c. 19. & seq. De form. lib. 8.

Priuata verò vulgaria, ordinaria, simpludiaria, quæ singula eleganter declarat, & prosequitur *Gutber.* & exactissimè totam funeris pompam exhibet spectandam; hisce dimissis pompam Christianorum propriam prosequamur. Parochi munus est ducere funus; numerum autem Sacerdotū, qui debeant comitari, & quantitatem cæræ adhibendam hæredes defuncti statuere debent, non attento quocumque Parochi prætextu in opposito adducto, pro cuius confirmatione doctrinæ afferri non potest Canonum auctoritas, sed omnium instar erit *Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium præpositæ* Decretum, quod tanquam oraculum est suscipiendum circa hæc cœremonialia funerum, ac materiæ practicabilia, eamque ità respondisse testatur *Barbos.* nec alios posse Parochum vocare eadem *Sacra Congregatio*. Quod si hęredes, vt supra, non præscribant ad Parochi id deuoluetur arbitrium ita *S. Rituum Congregatio* apud eumdem *Barbos.* Confraternitates verò accedere ad funus, illudque comitari non possunt nisi expressè, & præcisè vocentur ex eiusdem *Sacræ Rituum Congregationis* Decreto, & in prosequendo funere nullo modo possunt erigere Crucem, sic fuit responsum per eamdem *S. Congreg.*

Vbi sup. per plur. Cap.

Iur. Eccles. vn. lib. 2. c. 10. n. 57. & n. 58.

Num. 60. vbi sup.

Num. 60. vbi sup.

Proprius Parochus ab eo munere nullatenùs est excludendus, & proprium Parochum ad hunc effectum dicemus Parochum domicilij, & non habitationis ità *Basil. Pont.* auctoritate, *text. in cap. 2. de sepultur. in 6.* quatenùs ait ibi Summ. Pontif. canonicam portionem deberi Ecclesiæ, in qua audiebat Defunctus diuina in qua recipiebat Sacramenta, quæ sanè verba indicant Ecclesiam domicilij, confirmant, & subsequentia *Tex.* verba quæ idem innuunt; vbi quis duplex habeat domicilium, quod quidem fieri potest, nam tunc vtrique Ecclesiæ debetur quarta parochialis, quæ inter vtramque diuidetur. Hic igitur Parochus nusquam excludendus etiam si defunctus, solos Regulares accerseri, & vocari ad funus iusserit; sic enim *S. Congregatio Negotijs Regular. & Episcop. præposita* vbi supra, quæ, & non semel diffiniuit omnes funus associaturos debere ad Ecclesiam defuncti conuenire Parochialem, etiam si sint regulares, & nullo modo expectare in via, aut in via se funeri adiungere.

De matrim. lib. 5. c. 13. S. 2. num. 12.

Barbos. vbi sup. n. 62.

Vbi sup. n. 64

Nec leuari potest cadauer siue à Clericis, siue à Regularibus in consulto, aut irrequisito proprio Parocho ex eiusdem *Sacr. Congreg. Decreto*, quod si in Parochia existens Defunctus in Ecclesia Regularium sit tumulandus, priùs benedictionem, & vltimum vale à Parocho suo recipiat; at si Parochus monitus, requisitùs, expectatus adhuc venire renuat, poterunt fratres, seu Regulares corpus ab ædibus ad Ecclesias proprias transferre, Parocho etiam inuito, ita apud *Barbos.* qui & inferiùs declarat, quomodo in delatione Crucis, & Crucis cuius Ecclesiæ sit procedendum, & demùm concludit, quod Parochus, & Clerus sæcularis, vbi peruenerint ad Ecclesiam regularium, in qua Defunctus est tumulandus, possunt qui-

Vbi sup. n. 66

Vbi sup. n. 70

quidem ibi consistere, at nullo modo in officij celebratione se ingerere, quod totum à Regularibus peragendum est; seclusa quacumque consuetudine etiam immemorabili, idque sæpius Decretis Sacræ Congregationis firmatum testatur, quæ ibidem sigillatim enumerat. Et hæc satis de Sepulturis.

CAP. V.

De Reliquijs, & Veneratione Sanctorum, ac Imaginum Sacrarum Cultu.

1 *Introductio, & continuatio materiæ.*

2 *Hæreses tum antiquæ, tum nouæ circa Reliquiarum cultum, & eorum fundamenta.*

3 *Opinio Catholica cum suis fundamentis.*

4 *Diluuntur in oppositum allata.*

INsistimus methodo à nobis assumptæ, & intentionem propositam sectamur, qua ea, quæ Iurisdictionis sunt voluntariæ, prosequimur. De Ecclesiarum constructione, & reparatione tractauimus, eaque occasione opportunè de immunitate, qua gaudet Ecclesia materialis, ac de tota Ecclesiastica immunitate peregimus, ne grauis adeò materia scinderetur.

1 Hac absoluta tractatione eadé Ecclesiæ materialis consideratio ad planè connexa examinanda, atque tradenda nos promouet. Quia ergo sine Reliquijs Sanctorum consecrari, atque Deo dicari nequeunt Ecclesiæ, sed immò in ijsdem Sanctorum Corpora, ac eorum Reliquiæ conseruantur, sanctique ipsi summa fidelium pietate coluntur, ideò hoc capite tractationem tripartitam proponimus, de singulis acturi, & à reliquijs ipsis exordiemur. Fuit vetustissimum, immò, & primæuum Ecclesiæ institutum, vt non erigerentur Altaria nisi super Martyrum tumulis, nec Incruentum Missæ Sacrificium offerretur, nisi super Martyrum monumentis, ideò semper eorum reliquijs præcipua habita veneratio, templaque dicata, & erecta Deo Omnipotenti in martyrum memoriam; *Tropbæa* appellauit *Hieronymus contra Vigilantium, & ad Elpidiam*, quasi eorum passio, & sanguinis pro Christo effusio fuerit spectabimus, & gloriosissimus triumphus. In sacrarum reliquiarum depressionem, & ad eliminandum earum cultum se armauit hæresis, veritati semper aduersa, primusque Eunomius, & post eum Vigilantius iustissimam hanc Ecclesiæ obseruationem impugnauere teste *D. Hieronymo*, quæ hæresis compressa, atque damnata in *Synodo 7. act. 7. in Concil. Afric. 5. C. 14. Bracharen. III. Can. 5. Mogunt. sub Carolo Magno Can. 51. Lateran. sub Innoc. III. Can. 62.* Excitata denuò fuit per Lutherum, & Caluinum, aliaque nostrorum temporum portenta, quibus non aliud votum, quam improbare quidquid Ecclesia Romana Spiritu Sancto edocta probat. Quæst. 11

2 Exagerant, ingens in Reliquiarum cultu imminere Idolatriæ, ac superstitionis periculum præsertim in rudibus, & simplicibus hominibus, ideóq; absconditum à Deo Moysis corpus, ne Iudæi ipsum adorarent, vnde & Matthæi c. 23. reprehensi (inquiunt) à Christo Domino, quod sepulchra Prophetarum colerent, & iustè; cum in Martyrum monumentis non sint eorum animæ, non corpora, sed mera puluis, & ci-

nis,

nis, & vtinam Reliquiæ essent Martyrum, cum sæpe sint scelestorum hominum,& non Sanctorum, ideòque dubitatiuè locutus est *Augustin.* de Monachis quibusdam,qui Reliquias Martyrum circumferebant, *si tamen Martyrum*, inquit *Augustin.* nec absimiliter memorat *D. Gregor.* Nullum demùm, dicunt, extare institutum Christi, & Apostolorum pro Reliquiarum cultu, ideòque Caluinistæ præcipuè sæuissimè in Sanctorum Reliquias debachati sunt eas irreuerenter dispergentes, & in profluentem mergentes.

De oper. Monac. c. 28.

Lib. 2. epist. 30.

3 Verùm quidquid delirent impij, non fallit, nec fallitur Ecclesia probans ac fidelibus dictans sacrarum Reliquiarum cultum,quæ non aliæ,vt inquit rectissimè *Azor.* quàm Sanctorum Cœli ciuium corpora, quælibet corporum particulæ,capilli,ossa, carnes,dentes, cineres,pulueres,vestes,& alia,quibus ipsi vsi sunt,dum viuerent;immò vela, panni,& cætera, quæ ad eorum ossa admouentur, vel quæ ipsos tetigerunt, & ad ipsos pertinent; hæc enim singula semper venerata est Ecclesia, & hæc ipsa Deus Omnipotens singulariter miraculorum caractere,& signauit, & probauit, perennisq; tradtio in Ecclesia hunc cultum firmauit. Vtimur consultò cultus, & venerationis termino, seu voce, vt declinemus inuidiam, quam quolibet æuo excitare nisi sunt in Ecclesiam & fideles,obiectando, & imputando, quod adorationem Dei propriam, & Creatoris,in creaturas parùm piè transferrent Hæretici,& Reliquiarum hostes infensi; non enim adorationem pressè, & propriè sumptam,quæ latriæ nomine exprimitur, & soli Deo Summo debetur, Reliquijs Sanctorum tribuendam profitetur Ecclesia,sed venerationem,& cultum longè inferiorem, sed ciuili, & humano honore longè maiorem, & altiorem omni humana iustitia, ac dignitate politica,adeòque sacrum, & qui ritus sacris, & per res sacras exhibeatur. Hanc Ecclesiæ semper iniustam calumniam,semper reiectam ostendemus vno vnius *Hieronymi* testimonio cuius ea sunt verba scribentis Ripario. *Ais Vigilantium os fœtidum rursum aperire, & putorem spurcissimum contra SS. Martyrum proferre Reliquias, & nos, qui eas suspicimus,appellare cinerarios, & idolatras,qui mortuorum hominum ossa veneremur,*mox paulò inferiùs,*nos autem non dico Martyrum Reliquias, sed ne solem quidem, aut lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubin,non Seraphin,& omne nomen,quod nominatur,& in præsenti sæculo,& in futuro colimus, & adoramus, ne seruiamus creaturæ potius, quàm Creatori,qui est benedictus in sæcula. Honoramus autem Reliquias Martyrum, vt eum, cuius sunt Martyres, adoremus.* Prudentèr itaque, & caute vtitur *Hieronym. Venerandi, aut honorandi* verbis, vt hæreticorum calumniam declinet, qui adorationem obiectabant; vnde & in sequenti longiori parte Epistolæ contra eumdem *Vigilantium* inuehitur exprobrans. *Quis enim, ò insanum caput, aliquando Martyres adorauit? quis hominem putauit Deum?* adorationem quidem negat *Hieronym.*& cum eo Ecclesia,sed honorem asserit Martyrum Reliquijs altiorem quocumque humano respectu sicque sacrum, & per sacras res exhibendum.

Inst. moral. p. 1. lib. 9. c. 8. q. 1.

Epist. 53. aduersus Vigilant. ad Ripar. presbyt.

Auctoritatum ex Concilijs, SS. Patribus,& Diuinæ Scripturæ monumentis nubem protulit *Bellarmin.* in sacrarum Reliquiarum cultum consentientium, traditionem de eodem cultu ex Christi fimbria in Ecclesia auspicatam, de Pauli sudarijs, & semicintijs confirmatam, ac de eorumdem Martyrum Reliquijs propagatam per successiua tem-

De Sanct. Beat. lib. 2. c. 3.

Tom. 1 Annal. anno 57. tempora probat accuratissimè *Baron.* quæ singula transferre nil aliud esset, quàm actum a magnis adeò viris agere denuò; verùm non omittimus saltem argumentum, quod quintum in ordine *Vbi supra*, conficit *Bellarm.* à miraculis, quæ Deus in Martyrum, & Sanctorum mortuis corporibus operatus, aduocat *D. Io:* *Serm. de SS. Inuentio, & Maxim.* *Chrysostomum* testantem, cultus Sanctorum Inuentij, & Maximi post mortem splendere ita cœpisse, vt non posset in eos intendi, sine quodam honore; *In vita S. Hilarion.* *Hieronym.* B. Hilarionis corpus post decem menses adhuc integrum, & incorruptum repertum scribit; congerit testimonia consimilia irrefragabili fide digna: at liceat nobis addere, quod sensu sumus experti, & oculis pluriès, & pluriès intuiti.

Nobilissima Patauina Vrbs, pluribus gloriari potest ornamentis, at nullo magis, quàm quod in ea SS. D. Antonij Confessoris exuuiæ felicissimè quiescunt; è monumento vbi conditi cineres, (traditio enim est vsque à tempore inuentionis, æuo S. Bonauenturæ Generalis Ordinis Conuentualium factæ, totum corpus in cineres redactum) spirat adhuc odor flagrantissimus, ac planè cęlestis, & quod magis est, inter cineres ab eodem S. Bonauentura sola integra reperta lingua rubicunda, ac si esset viuentis, & post quadringentos fermè annos, subsistit adhuc integra, ac rubet, non relata, vel audita reddimus, sed visa centies, factu experti; an hæc naturaliter fieri possint, quis credat. Digitus ergo Dei ibi est, qui cultum Sanctarum Reliquiarum probat, commendat, indicit, *Epist. 53. 54.* legantur Epistolæ duæ *S. Ambrosij* quâ vtraq; inuentionem corporum SS. Martyrum Geruasij, & Protasij describit accuratissimè, & non poterunt non confundi sacrarum Reliquiarum cultum detestantes; se expedire à duarum Epistolarum auctoritate immo, & vi, non aliter valuit *Carolus Molinæus* minister Caluinista, quàm asserendo commentitiam illorum corporum inuentionem, sed & fictam, seu supposititiam Epistolam 53. qua inuentio ipsa accuratè describitur, neque eam esse Ambrosij, quo nil dicit potest insulsius, aut obtusius, & quòad fictionem inuentionis SS. corporum, eleuari non potest fides, & auctoritas *S. Augustini*, qui se vidisse asserit, & spectata à se in ea translatione sacrorum pignorum testatur, præsentemque exhibet cum reliquo populo Sanctissimam mulierem, Monicham eius matrem. Vtri igitur credendum, neganti imprudenter, & liuore tabescenti; an verò testibus de visu, contestem exhibentibus populum? sed tandem missis *D. Augustino* de Reliquijs S. Stephani plura reddente miracula *D. Hieronym.* de Reliquijs S. Andreæ Apostoli, *D. Io: Chrysostomo* de Reliquijs S. Babylæ Martyris, vna claudemus *D. Ambrosij* auctoritate, quæ & motiua regerit cultus exhibendi sacris Martyrum, & Sanctorum Reliquijs; is enim in SS. Nazarium, & Celsum perorans sic claudit, quasi redditis supra hæreticorum obiectis occurrat, *quod si dicas mihi, quid honoris in carne Martyris iam resoluta, atque consumpta, de qua iam Deo nulla cura est; & vbi est illud (Charissimi) de quo ipsa veritas loquitur per Prophetam, pretiosa est* (inquit) *in conspectu Domini mors Sanctorum eius*, & paucis mox interiectis. *Honoro ergo in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices, honoro viuentis memoriam, perennitatem virtutis; honoro per Confessionem Domini sacratos cineres, cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reuerentur, & Demones, quod afflixerunt in supplicio, & glorificant in sepulchro? Honoro itaque corpus, quod Christus honorauit in gladio, quod cum Christo*

Lib. 7. cont. Perron. c. 11.

Lib. 9. Confess. c. 7.

Lib. 22. de Ciuit. Dei c. 8.

C. 2. contr Vigilant.

Lib cont. Gentib. & homil. 66 ad populum. Serm. 14. in fin.

Christo regnabit in Cœlo. Sit omnium instar vberrima hæc auctoritas, quæ tollit omnes aduersantium calumnias. Sed ne quæ supra tradita eorum fundamenta videantur insoluta relinqui.

4 Inanis primò committendæ Idololatriæ timor, cum immò veneratio Martyrum sit detestatio Idololatriæ, ex quo Martyres morti se subiecerunt, ne seruirent Idolis, ideò qui colit Martyrum Reliquias contestatur, se gaudere de Idololatriæ excidio, vnde memorat *Bellarmin.* ex *Ruffin.* fideles in translatione Reliquiarum S. Babylæ processisse canentes, *confundantur omnes, qui adorant sculptilia.* Voluit Deus latere corpus Moysis, ne Iudæi ad Idololatriam nimis procliues ipsum adorarent, ac laberentur in Idololatriam, non autem ne Propheta, & Dei famulus veneraretur; adoratio soli Deo debetur, veneratio verò debetur Sanctis, tanquam eius famulis, quæ tamen demùm in Deum ipsum referatur, ac terminetur, vt notat *D. Thom.* hancque rationem, & causam ignoti monumenti Moysis reddidit *D. Io: Chrysostom.* sunt elegantia disertissimi Patris verba. *Si enim quia per illum fuerant de sola Aegypto liberati relicto Deo tantummodo Mosem requirebant ipsius esse prorsus cuncta illa beneficia credentes, hunc si introductorem quoq; in terram repromissionis habuissent, in quæ non illi impietatis prærupta incidissent? vt igitur omnis huiusmodi amputaretur occasio, ipsum quoque eius est occultatum sepulchrum.*

Vti supra c. 4. Hist. Lib. 1. c. 5.

3. p. q. 25. art. 6. ad 1.

Homil. 5. in Matth.

Quo sensu autem *Matth. c. 23.* Christus Dominus reprehendat Iudæos, qui monumenta Prophetarum ædificabant, quod erat aliud aduersantium sacris Reliquijs argumentum, exponit aptè *Chrysostom. Non quia ædificant* (ait) *neque quia patres suos accusent, vel illis dixit, sed quoniam ita facientes, & ita dicentes Patres suos condemnare audebant, cum ipsi peiora committerent, nam quod simulatione Patres reprehenderent Lucas* subaperit dicens: *quoniam & placet quia ædificatis. Veh namque vobis* (sunt hæc verba *D. Lucæ*) *quia ædificatis monumenta Prophetarum, Patres autem vestri occiderunt eos, ergo testamini, quod complacetis in operibus Patrum vestrorum, quia illi quidem Prophetas interfecerunt, vos autem ædificatis monumenta eorum.* Hactenus ex *D. Luca*, mox prosequitur *Chrysostom. menti enim, ac voluntati eorum, quia ædificabant apertè detrahit non enim, vt honorarent occisos, sed vt cæde illorum vires suorum ostenderent; timentes, ne si vetustate sepulchra caderent; tanti facinoris, ac audaciæ memoria caderet &c.* prosequitur fusiùs, sed hæc satis, vt colligatur qua intentione reprehendantur, qui Prophetis ædificant monumenta, vt nil ineptius possit afferri ad euertendum sacrarum Reliquiarum cultum, cui expositioni adstipulatur & *Ambros.* ait enim *æmulatione factorum se declarabant paternæ iniquitatis heredes. Non igitur ædificatio, sed æmulatio loco criminis æstimatur.*

Homil. 25. in princ. in c. 23.

Luca c. 11.

In Luc.

Quod autem sit incertum, an Reliquiæ sint verè Martyrum, vnde & suspensè, ac dubitatiuè loquitur *Augustin.* iam allatus, parum obstat, cum falsum omninò sit, Reliquias, quæ colendæ publicè proponuntur esse suppositititias, aut falsas, semper enim attentissimè studuit Ecclesia, ne fraudes obreperent, præcipuè post decretum Lateranensis Concilij, vt nullæ Reliquiæ publicè recipiantur sine auctoritate Romani Pontificis, & vt ostendantur cum veneratione, & dignitate competenti, ne earum occasione fiant mercimonia, & ne ijs, qui pro earum veneratione accedant struantur strophæ, & fingantur miracula, vt factum memorat *Gregor.* & *Gregor.*

gor. Turon. firmatque *Tex. in c. 3. de Reliq. & Venerat. Sanct.* & nouissimè *Concil. Trident. Sess. 25. Decr. de Reliq. & vener. Sanct.* vbi Ordinarijs, quòad Reliquias Sancti Canonizati curam approbandi iniungit; quod autem dubitatiuè, & suspensè loquitur *Augustin.* dum ait. *Si tamen Martyrum*, iustè id facit; loquitur enim de Reliquijs, quas priuati homines circumferebant, cum nos loquamur de Reliquijs legitimè approbatis, & in Templo publicè conseruatis.

Lib. 5. ep. 12. & 30.

Lib. 9. histor. Franc. c. 6.

Neque attendendum, quod nullum extet Christi, aut Apostolorum præceptum de Reliquiarum cultu; sat enim est generale præceptum, vt quæ sunt bona fiant; neque de singulis erat dandum, & cum Reliquiarum cultus sit bonus in se ex hactenus dictis, ideò obseruandus, etiam si nullum præcisum extet præceptum. Calumnias, & mendacia contra sacras Reliquias à Magdeburgensibus præcipuè excogitata detexit, & confutauit exactissimè *Bellarmin.* nec singula hæc censemus congerenda, at sacrarum Reliquiarum cultu declarato, ac propugnato pro instituto operis iam ad venerationem Sanctorum transeamus, quam proponit & Summus Pontifex *Rub. inscribens de Reliquijs, & veneratione Sanctorum*, primaque parte ipsius *Rub.* explicita assumemus secundam, & ne lectorem terreat prolixitas, materiæ de Veneratione Sanctorum dabimus §. sequentem.

Vbi supra c. 2.

De Sanctorum Veneratione.

§. I.

1 *Introducitur Catholica veritas, & dantur eius fundamenta.*

2 *Assignantur tres adorationis species, & tres in ea actus distinguuntur iunctis auctoritatibus.*

3 *Distinctio applicatur Sanctorum venerationi, & cultui, & confirmatur.*

4 *Fit transitus ad SS. intercessionem, & inuocationem, eaque firmatur, & exponitur.*

5 *Inde ad approbationem Ecclesiæ necessariam, seu Canonizationem.*

SAcrarum Reliquiarum cultui, planè cohæret Sanctorum veneratio, tum ex *Rub.* inscriptione apud *Gregor.* tum ex re ipsa, quando vix possint coli Sanctorum post mortem membra, & quæcumque ad eos attinentia, & simul non cognoscatur debita ipsorum nòmini, & animæ post mortem veneratio, & de hac agendum assumimus opportunè, cum peculiaris circa ipsam ex Nouatorum opinionibus vigeat difficultas, & quia hæc veneratio potissimum in eorum inuocatione & implorata intercessione consistit, ideò Nouatores hanc acerrimè impugnant; & nuperum Ecclesiæ Romanæ inuentum incusant.

1 Vt igitur veritatem Catholicam iuxta huius operis institutum adstruamus circa controuersiæ exactam disceptationem, supponemus eandem Catholicam veritatem, quod scilicet Animæ Sanctorum post obitum iam nunc fruuntur Dei visione tanquam beatæ, quam quidem veritatem operosissimè propugnauit, & confirmauit *Card. Bellarmin.* coaceruatis argumentis ex quolibet fonte, vnde possint desumi, siue sacræ scripturæ, siue Sanctorum Patrum exigas auctoritates, tum Græcorum, tum Latinorum, Ex Sacra Scriptura, notabilis est illa Ecclesiastici. *Facile est coram Deo in die obitus retribuere vnicuique secundùm opera sua*, cuius propositionis veritas est eadem omni tempore siue illo, quo nondum cœlum erat reseratum, sed solus patebat iustis

Lib. 1. de Sanct. Beatitud. cap. 2 & seq.

c. 11.

Abrahæ

Abrahæ sinus, siue illo, quo per Christi mortem patefactæ sunt ianuæ Cęli, neq; enim in hoc venit constituenda differentia. Splendidissimum est *D. Pauli* testimonium; *scimus, quod si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in Cœlis; nam in hoc ingemiscimus habitationem nostram, quæ de Cęlo est superindui cupientes, si tamen vestiti, & non nudi inueniamur, nam & qui sumus in hoc Tabernaculo ingemiscimus grauati, eo quod nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur, quod mortale est à vita &c.* Communis tum Græcorum, tum Latinorum expositio, vt pro domo hac terrestri intelligatur corpus mortale, & vita præsens corporalis, inferiùs enim id expressit *D. Paul.* dum ait, *dum sumus in hoc corpore peregrinamur à Domino*, pro domo verò æterna, & cœlesti, non corpus immortale, vt plerique Patrum exposuere, sed vitam æternam, quæ in visione Dei consistit, vt exposuit *D. Thom.* & alij ante eum in hunc *D. Pauli* locum, qua exhibita planè literali expositione suffragantur, & sequentia eiusdem *D. Pauli* verba *Audentes igitur, & scientes, quia dum sumus in corpore peregrinamur à Domino &c.* iamque concluditur visio Dei, & beatitudo post mortem ante supremam Resurrectionis diem, quibus si addas promissum à Christo Domino factum latroni secum in Cruce pendenti *Hodie mecum eris in Paradiso*, planè indubia redditur veritas, quidquid detorquere, & distinguere nisi fuerint, quos angunt hæc ipsa verba, quæ in se, vt simplicissima, ita clarissima sunt; auctoritatibus demùm accedat & ratio; à supplicijs damnatorum desumpta; infliguntur enim ipsis tormenta statim post mortem *Lucæ c. 16. Diues autem cum in tormentis esset*. Non attexemus

Ep. 2. ad Corinth. c. 5.

hìc disquisitionem, an hæc narrata ibi de Lazaro sint parabola, vel historia, qua de re diligenter *Baron.* at admittemus cum *Ambros. Hieronymo, Augustino* esse verè historiam, parabola enim non potest significare res futuras post diem Iudicij, sed rem præteritam, vel præsentem nam Diues ait, *Rogo Pater Abraham, vt mittas Lazarum ad fratres meos, cui Abraham. Habent Moysem, & Prophetas audient illos*: post diem Iudicij nulli erunt homines in hoc mundo, nec poterunt Moysem, & Prophetas audire; vnde esto, quod narratio sit parabolica, probat tamen, & ostendit damnatorum animas nunc pœnis torqueri, atque adeò iustos præmio gloriæ gaudere, id enim iustitia exigit, cum Deus propensior non sit ad puniendum quàm ad præmium largiendum; *reddit enim cuique iuxta opera sua*.

Ann. tom. 1. anno. In Luc. c. 16. lib. 2. contra Iouinian. de cura pro mor. tuis c. 14.

2 Admisso hoc statu electorum statim post mortem in Cœlo regnantium, prout veritas Catholica, & fides Diuina docet; nihil est, quod suadeat, quò minùs eosdem venerari, colere, & inuocare liceat, at eo cultu, qui creaturam deceat, & adoratione Diuina sit longè inferior; diximus alibi, cum ageremus de osculo pedum, & adoratione Summi Pontificis, adorationem latè, & non adeò propriè, & presse sumi, respondet enim adoratio, seu cultus excellentiæ, quæ colitur, vnde cum triplex sit excellentia, & triplex debet distingui adoratio. Prima est excellentia Diuina, eaque infinita, & huic respondet prima, & præcipua species cultus, quæ dicitur latria. Secunda est excellentia humana, quæ consistit in humanis virtutibus, dignitatibus, gradibus, honoribus, & huic respondet propria species cultus, quæ dici potest cultus ciuilis, & quædam obseruantia, de qua *Aristoteles* tractat, quæ etiam pro diuersitate obiecti dici potest varia, alia enim est obseruantia, quæ debetur Patri,

Lib. 9. Ethic. c. 2.

tri, alia, quæ Præceptori, quæ Principi, sapienti, & docto homini. Tertia demùm est excellentia quædam media inter Diuinam, & humanam, cuiusmodi gratia, & gloria Sanctorum, & huic respondet tertia species cultus, quæ communiter dicitur dulia, & quia inter creaturas humanitas Christi per se, & separatim considerata, & prout fuit vnita, & assumpta à verbo dicit excellentiam humana maiorem, & Beatissima Virgo eius Mater pariter, inde fit, vt respectu vtriusque Duliæ cultus extollatur, & euehatur ad gradum altiorem, & hyperdulia dicatur, tertiaque species adorationis inde constituatur, qua de re agunt Theologi ex professo, qui & in adoratione tres actus distinguunt. Primus est actus intellectus, quo alicuius excellentiam apprehendimus. Secundus est voluntatis, quo excellentiæ sic apprehensæ interius nos prosternimus, & volumus actum interiorem, aut exteriorem, quo protestemur eamdem excellentiam, & nostram subiectionem. Tertius demùm est actus exterior, ad idem directus, vt inclinatio capitis, genuflexio, aut aliud consimile subiectionis signum; adorationis ratio potissima in 2. actu consistir, sola enim apprehensio, quæ est in primo actu, potest esse sine adoratione, tertius non est adeò certus ex se, nisi intentione determinetur; nam genuflexio, capitis inclinatio, aut si qui alij actus, possunt fieri etiam animo irridendi, sic enim in passione genuflectebant Iudæi coram Christo Domino, eumque tanquam Regem salutabant, nec tamen venerari, sed magis spernere intendebant. In explicanda autem hac voluntate, qua adoratio inducitur, nullum extat vocabulum, nullusue terminus, qui cultum solius Dei proprium significet, siue in Hebraica lingua, siue in Latina *Genes. enim c.* 17. 18. & 23. tam homines, quàm Angeli, & Deus ipse dicitur adorari; in Latina verò, vt obseruauit etiam *D. Augustin.* multò minùs, & ideò SS. Patres Ecclesiæ adorationis, & religionis vocem modò creaturis concedunt, modò negant, prout variè accipiunt, & demùm Theologi, vt diuersitatem cultus obiectiuam distinctè indicarent, duos terminos excogitarunt in græco idiomate, & latriam, ac duliam dixerunt, & cum sit patens differentia inter cultum Dei, & Sanctorum, ideò ad illum significandum *latriæ* vocem assumpserunt; duliam vero omni seruituti applicarunt, siue Dei, siue hominum sumendo duliam non solùm pro seruitute mancipiorum, sed pro quacumque subiectione honoraria præsertim, sed diuersa à ciuili cultu.

[In pr. Sent. dist. 9.] [Matth.] [Lib. 10. de Ciuitate Dei c. 1.]

Iam ergo inde inferimus ad iustam, ac rationabilem Sanctorum venerationem, sicut & Angelorum post Deum, ac iustitiam huius venerationis confirmant auctoritates plures ex Sacræ Scripturæ monumentis. Psalmo enim 98. *Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est*, quæ sanè auctoritas literaliter de Arca Domini accipitur, de qua & *Salomon*; *Paraui domum, vbi requiesceret arca Domini, & scabellum pedum Dei nostri*, & Psalm. 131. *Introibimus in Tabernaculum eius, adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius* missis alijs, iam certè in hisce auctoritatibus iniungitur aliquis cultus, idque indicat verbum *adorare*, & ratio, propter quam ipsa adoratio indicitur, *quoniam sanctum est*, scabellum scilicet adorandum, quæ ratio etiam alium cultum indicat, quàm merè ciuilem, qui non debetur per excellentiam sanctitatis, & supra humanam. Atque Arca Testamenti fuit creatura, igitur creaturæ veneratio iustè debetur. Augetur illatio, quia legimus in eadem Sacra Scriptura pios, & prudentes viros Angelos

[1 Paralip. c. 28]

gelos adorasse; Abraham enim, & Loth Angelum adorarunt, & ne dicatur, adorasse quidem vtrumque, sed & ignorasse quod Angeli essent, subnectemus apertiorem vnam, & alteram auctoritatem; *Aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem in via euaginato gladio, adorauitque eum pronus in terram*. Iosue etiam cum vidisset virum stantem euaginato gladio dixit. *Noster es, an aduersariorum*, ille ait, *nequaquam, sed Princeps sum exercitus Domini, continuò cecidit Iosuè pronus in terram, & adorauit*, & en vtrobique cultum, & adorationem mediam inter Diuinam, & ciuilem. Nam Balaam vidit, & agnouit Angelum, nec Iosue credidit esse Deum illum, quem adorabat quia Angelus expressè declarauerat se esse Dei Ministrum, & adorauit non ciuiliter, sed religiosè, quia Iosue non antè adorauit, quàm intellexerit esse Dei Legatum, hancque adorationem Angelis approbauit, immò & maiorem exegit dicens. *Solue calceamenta pedum tuorum, locus enim, in quo stas sanctus est*, & certè non alia ratione sanctus, nisi ob præsentiam Angeli, eique meritò delata media adoratio, Diuina inferior, sed ciuili maior.

Numer. c. 22.

Iosue c. 5.

Sed & infra Angelos; Saul adorat animam Samuelis sibi apparentem; animæ defunctorum non debetur honor ciuilis, nec argui potest erroris Saul, quia nec Samuel, nec S.Scriptura ipsum reprehendit. Abdias Vir Sanctus Heliam adorauit pronus in terram, & tanquam Prophetam, excellentiam in eo reueritus plusquam ciuilem, vt alia ex eodem fonte omittamus exempla, quæ secuti SS.Patres, tum Græci, tum Latini in venerationem, & cultum Sanctorum vnanimes consenserunt, quorum singulorum auctoritates retulit longa serie *Bellarmin.* & iustè, nam si sapientiæ, virtuti, potentiæ, nobilitati ciuili, honor

Lib.1.Regum c.28

Lib.3.Regum c.18

De sanct. Beat. lib. 1. c. 13.

ciuilis debetur; & potestati, virtuti, sapientiæ, nobilitati plusquam ciuili, honor etiam plusquam ciuilis iustè debetur, quidquid autem habent Beati in patria est longè excelsius quocumque bono, & quacumque dote, quam habeant in via, & si quatuor supradicta conferamus, apparebunt longè subliniora in ipsis, ideòque meritò honor excelsior, & sublimioris ordinis, quam sit cultus merè ciuilis debetur.

3 Attenta autem hac distinctione latriæ, & Duliæ, quæ vtraque latè sumpto adorationis nomine, & cultus continetur, facilè tolluntur quæcumq; Nouatores contra Sanctorum Catholicam venerationem effutiunt; non enim sola latria datur, sed & dulia, quæ secundariò adorationem significat, cum in principaliori significato adoratio latriam dicat, quæ primò, & principaliter adorationem soli Deo debitam indicat. Quam quidem differentiam eleganter expressit *D. Augustin.* & hac auctoritate contenti erimus; ait igitur, *Beatissimum Petrum piscatorem modò genibus prouolutis adorat multitudo credentium per Dominum nostrum Iesum Christum*, & ex opposito sumpsit colendi verbum strictiori modo, scribens enim ad *Maximum Grammaticum*, inquit. *Ne te lateat, & in sacrilega conuicia impudentem trahat, scias, à Christianis Catholicis, nullum coli mortuorum*, & ne errandi occasio ex ea loquendi forma subreperet, statim, & immediatè se expressit, *nihil denique, vt Numen adorari, quod sit factum, & conditum à Deo*. Indicat enim apertissimè se cultum in postremis hisce verbis accepisse pressiùs, exprimendo enim *Numen* indicauit se intelligere de cultu latriæ; at in prioribus adorationis, seu adorandi terminum sumpsisse latiùs.

In Psalm. 15. de Sanctis.

Epist. 44.

Indeque consequitur malè, & inconsultè

mus, & ipsi orant. Non itaque petimus orantes, vt Sancti tanquam auctores, & virtute sua gloriam, gratiam, & alia ad beatitudinem spectantia largiantur, sicut in inuidiam exprobrant, & comminiscuntur Nouatores, cum sciamus, *quod gloriam, & gratiam dabit Dominus, & quod omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à Patre luminum*; excedunt enim hęc tanquam supernaturalia vires creaturæ, adeòque & Sanctorum. Sed petimus, vt orent pro nobis, & intercedendo impetrent à Deo, quod à sola eius manu procedere potest; neque tamen per hoc intendimus, quod sint immediati intercessores nostri apud Deum, sed quidquid nobis orando impetrant per Christum impetrant; solus enim Christus est, qui mundum reconciliauit Deo, & meruit nobis gratiam, gloriam, & omnia necessaria ad salutem. Hincque orationes omnes Ecclesiæ concludunt *Per Dominum nostrum Iesum Christum &c. Per Christum Dominum nostrum &c.* Orare autem Sanctos, & Beatos pro nobis non solùm in genere, sed etiam in singulari firmant auctoritates ***Augustini***, & ***Hieronymi*** iam supra allatæ, indeq; rationabilem, iustam, & meritò ab Ecclesia ad Missam, & approbatam Sanctorum inuocationem concludimus. Hisce autem omnibus iam supradictis consideratis nihili sunt facienda, quæ aduersus hanc ipsam Sanctorum inuocationem obijciunt, detorquent enim Catholicum intellectum iam supra expressum, quem si attendamus, inane planè est asserere per Sanctorum inuocationem iniuriam fieri & Deo, in quem vnum credimus, & non in alium, D. autem *Paulus* ait, *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt*. Si igitur Sanctos inuocamus, in ipsos credimus, idque non sine Dei iniuria, in quem vnum credendum Christo, qui mediator solus, nam *D. Paulus idem. Vnus est mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus*. Inuocare autem Sanctos est eos mediatores agnoscere, idque non sine Christi pariter iniuria.

Psalm. 83. *Iacob. c. 1.* *Ad Colos. sen. c. 1. Ioan. 10. 14. 16.* *Ad Rom. c. 10.* *1. ad Timoth.*

Iam diximus, qua intentione inuocentur, non tanquam auctores boni, quod optamus, aut petimus, sed tanquam Intercessores, Aduocati, & Amici Dei, nulla autem fit iniuria Principi, si eius amici honorentur, si ad ipsum mittantur Oratores, & Legati; non inuocamus pariter, vt fungantur vice Christi vnici mediatoris, aut ipsum in impetrando adiuuent, sed vt orationibus suis adiuuent nos, quo facilius per Christum impetremus, quod petimus, aliàs damnabile etiam esset, viuorum orationes petere, & procurare, quod tamen nec hæretici ipsi damnare audent; non detorqueatur, aut dissimuletur sensus, quo Ecclesia Sanctorum inuocationem dirigit, & cessabunt omnia obiecta huiusmodi, & alio sensu est solus mediator Christus, alio fiunt mediatores Sancti, dum orantur, qua de re latè *Bellarmin.* Demùm non capiunt, aut capere nolunt sectarij, quomodo Sancti preces nostras audiant, & sentiant, & præcipuè illas, quas homines solo animi voto concipiunt, indeque arguunt frustra eos inuocari, aut orari, qui ignorant desideria nostra.

De Sanct. beat. lib. 1. c. 20

Ignorare ipsos petitiones nostras falsum omninò est, cum præsint nobis, & rerum nostrarum curam gerant. Difficultas est de modo, variæ enim in hoc sunt opiniones, omissis alijs, duæ sunt potiores. Altera asserit, Sanctos videre in Deo à principio suæ beatitudinis, quæ ad ipsos aliquo modo pertinent, adeòq; & orationes nostras ad ipsos directas. Ita *D. Thom. & D. Gregor.* Altera verò admittit, non videre Sanctos orationes nostras à principio suæ beatitudinis, sed tunc

3. p. q. 10. art. 2. & q. 83. artic. 4. Lib. 12. moral. c. 13.

tunc tantùm eas ipsis à Deo reuelari, quando ipsas fundimus, seu porrigimus. Prima opinio, vel primus modus est probabilior, nam si Sancti haberent opus semper reuelatione, vt scirent preces nostras, Ecclesia non adeò fidenter diceret, *Orate pro nobis*, sed rogaret potiùs, vt Deus eis reuelaret, nec adeò de facili reddi posset ratio, cur post Christi aduentum Sancti inuocentur, & ante eius aduentum non inuocarentur, quantumuis Caluini sectatores nullo modo illi opinioni acquiescerent, qui non admittunt Sanctos post mortem statim videre Deum ante Iudicij diem.

At secundus modus, reuelationis scilicet Diuinæ, non caret sua probabilitate, sic enim Prophetæ cognouerunt futura, & Sancti homines in vita, Deo reuelante, abdita cordium nonnunquam penetrarunt, vt Samuel 1. *Reg.* c. 9. Eliseus 4. *Reg. c.* 5. D. Petrus *act.* c. 5. S. Benedictus, idque multò magis credendum de Sanctis in Cœlo. *Lib.2. Dialog. c. 20.* Cur autem non regulariter inuocarentur Patres in Limbo ante aduentum Christi, sicut modò Sancti post eius aduentum, ipsisque non reuelarentur preces viuentium sicut modo reuelantur in Cęlo. Respondemus, ideò non fuisse reuelatum Patribus in Limbo, quid inter viuentes ageretur, quia non erant Beati nam ad perfectionem beatitudinis pertinet scire ea, quæ ad se pertinent, & præcipuè, quæ gloriam, & honorem tangunt; at verò Sancti post Christum sunt Beati, quæ beatitudo in clara Dei visione consistit, Deus abdita cordium videt naturaliter, & virtute propria, Sancti verò ea tantùm agnoscunt, quæ à Deo ipsis manifestantur, siue visione beatifica, siue noua reuelatione; iustè igitur, & rationabiliter inuocantur, hæcq; ipsa inuocatio est præcipua pars eorum cultus, sed eorum, quos Ecclesia pro verè Sanctis agnouerit, & quibus cultum decreuerit, neque enim fas est aliquem publicè pro Sancto agnoscere, aut colere sine Ecclesiæ decreto, & auctoritate, sic enim *Alex.III.in cap.* 1.*de Reliq.& Venerat.Sanct.* Quod ipsum, & solo naturali lumine valde religioni conferens agnouere & Romani, apud quos lex aderat, ne quis inter Numina coleretur, nisi præuia Senatus approbatione, & decreto; *Tertullian. Vt de origine aliquid retractemus eiusmodi legum, vetus erat decretum, ne quis Deus ab Imperatore consecraretur, nisi à Senatu approbatus*, quod confirmat & *Euseb.* totidem fermè verbis: *lex enim erat antiquitùs designata, ne quis apud Romanos Deus haberetur, nisi Senatus decreto, & sententia confirmatus*, quod ipsum, & apud Athenienses seruatum testatur *Samuel Petit.* ideòq; & Ecclesia Catholica in Sanctorum, & Martyrum decernenda veneratione, cautè semper admodum incessit, nec temerè, aut facilè huiusmodi cultum admisit, & vt in rebus omnibus, vel ipsius naturæ exemplo, ab imperfecto ad perfectum inceditur, ita, & in decernendo Sanctorum cultu quasi per gradus fuit processum. Primò enim, vt aduertit *Baron.* vbi Martyrium alicuius fidelis contigisset Episcopus, in cuius Diœcesi id euenerat, scribebat Primati, qui adhibitis in consilium collegis Episcopis decernebat, an inter Martyres esset recensendus, vt ex *D. Augustino* notat idem *Baron.* Verùm ea discussio, & examen non solùm fiebat circa Martyres, sed & circa eum, qui mortuus esset Confessor.

Apolog. 5. *Lib.2.c.1* *Ad leg. Attic.lib. 1. tit. 1. in princ.* *In not. ad Martyrolog. 2. April.* *In breui colla. die 3. c. 13. vbi sup.*

In Martyre non adeò exacta, & rigorosa fiebat, & fit inquisitio, sed potissimè attenditur fortitudo, & charitas, qua constanter mortem subierit sibi à Tyranno illatam in odium fidei; nec minùs inquiritur in causam subeundi Martyrij, ne fieret, vt negociationibus implicita

cita turparetur, & sola attendebatur pro causa Euangelij propagatio, fidei confessio, & mors passa ex Dei charitate, vt scribit *D. Hieronym.* & necessaria erat diligens hæc inquisitio, quia in Ecclesiæ primordijs, cum omnia Martyrum sanguine redundarent, Hæretici nonnunquam, & schismatici pro Christi nomine tormenta pati videbantur à persecutoribus, qui cum paterentur, & non essent intra Ecclesiam, vt falsa erat eorum fides, ita & falsum Martyrium, vt *S. Augustin.* de Donatistis sæpe testatur; at vbi de Confessore ageretur, fiebat discussio de vita, & moribus, fama publica sanctitatis, exercitio virtutum, & præcipuè Theologalium, & de miraculis præsertim, feruentibus autem persecutionibus Notarij, qui ad id deputabantur (vt Romæ fecit S. Clemens) gesta, & acta Martyrum colligebant, & Episcopi in Diœcesibus suis, ministros ad id deputabant, qui omnes, & acta Martyrum, & aliorum excellentes virtutes, miracula, & ea omnia, quæ sanctitatem præseferebant scriptis commendabant. Cum nominibus omnium, & hæc erat canonizatio persecutionum tempore, vt memoriæ eorum in Ecclesia celebrari possent.

In Psalm. 115.

Cessantibus persecutionibus, quamuis Martyrum non daretur occasio, attamen voluit Deus, vt in Ecclesia sua fulgerent homines perfecti, virtutibus omnibus ornati, & admodum singularibus, qui etiam viuentes miraculorum gratia corruscarent, & post mortem ad eorum sepulchra fieret concursus, cum oblatione donariorum, accensione luminum, ob expertam efficacem eorum intercessionem, si Episcopus hunc concursum expresse approbasset, & nomen serui Dei in Cathalogo Sanctorum Ecclesiæ præuia debita diligentia regeri mandasset, hæc erat Canonizatio, si verò cultum, & venerationem tantùm tolerasset, habebat tantùm rationem beatificationis. Cum autem Episcopi se redderent aliquando nimis faciles ad recensendum aliquos in Sanctorum numerum, cœperunt causæ huiusmodi deferri ad Concilia generalia.

5 Subinde & Principes, ac populi ad Sedem Apostolicam recurrere, & ad eam demùm omnes Canonizationes sunt auocatæ per *Alex. III. Summum Pontificem in c. audiuimus primò de Reliquijs, & Veneratione Sanctorum*, sicque sublatæ fuerunt Canonizationes particulares, quæ fieri solebant ab Episcopis, & processu temporis causæ huiusmodi eò perfectionis sunt redactæ per **Decreta generalia** Sanct:mem: Vrbani VIII. vt nulla maior diligentia in re adeò graui possit adhiberi; indicant Tractatus hac de re editi, & præcipuè nouissimus Reuerendissimi Episcopi S. Seueri, qui vt postremus omnium, ita omnium absolutissimus, ad quem remittimus. Hæc igitur approbatio, & declaratio sanctitatis alicuius fidelis est, & dicitur Canonizatio, quæ differt à beatificatione, Beati enim veneratio, & cultus permittitur, Canonizatio verò præcipitur; propositio Canonizati ad fidei certitudinem spectat, Beati non item, quamuis siquidem censuisse videantur *Glos. ad c. vn. verbo Sedis Apostolicæ, de Reliq. & ven. Sanct. in 6. & cum ea Melch. Cano.* Subesse errorem Sanctorum Canonizationi posse; attamen sanior, & communior opinio est, Summum Pontificem in actu adeò insigni, & graui veræ religionis errare non posse, nec Deum in hac parte Ecclesiam suam ita deserere, vt adhibitis tot diligentijs errare possit, pluresq; alias congruas rationes congessit *Bellarmin.* non moramur vulgarem illam sententiam, seu dictum *D. Augustini*. ***Quod multorum corpora honorantur in terris, quorum animæ torquentur in Gehenna,***

De loc. Theol. lib. 5. c. 5.

Vbi sup. c. 9.

henna, quia nusquam hoc dictum à se repertum inter opera Augustini testatur *Bellarmin.* & potest ita exponi, vt intelligatur de corporibus non Canonizatis, aut de corporibus fraude aliqua suppositis pro corporibus Sanctorum, vel demùm de Martyribus Donatistarum in Africâ, qui honorabantur ab eorum sectarijs tanquam Martyres.

Aliam differentiam inter Beatificationem, & Canonizationem notauit Ad c. 1. n. 7. *Gonzal.* quod scilicet Canonizatio nunquam licuit Episcopis, Beatificatio autem primis illis Ecclesiæ sæculis ab ipsis Episcopis fiebat, nisi ita accipiamus vt quæ approbatio modo fit pro tuta Sanctorum veneratione dicatur Canonizatio tanquam vniuersalis pro tota Ecclesia, quæ autem fiebat olim ab Episcopis in Diœcesibus particularibus, non diceretur tunc Canonizatio, cum non videatur adeò certum, quod hæc ipsa Episcopalis approbatio diceretur tunc Beatificatio, vnde non malè videtur idem *Gonzal.* sensisse falsum esse, quod communiter asseritur, quod S. Alexander III. Summus Pontifex Canonizationem Sanctorum Sedi Apostolicæ reseruarit ea adempta inferioribus Prælatis, cum enim Canonizatio sit approbatio Sanctitatis pro tota vniuersali Ecclesia hæc ab alio fieri nunquam potuit, nisi à supremo eiusdem Ecclesiæ Capite. Hoc ratum, quod munus hoc est Summi Pontificis, qui gaudet peculiari assistentia Sancti Spiritus, quam non deficere in hoc casu adeò graui credendum est, ideòque honor post Canonizationem Canonizatis præbetur, qui in hisce consistit 1. Catalogo Sanctorum describuntur, & nuncupantur Sancti, 2. inuocantur in publicis Ecclesiæ precibus, 3. templa, & aræ Deo dicantur in eorum memoriam, 4. sacrificia Deo, & preces offeruntur publicè in eorum honorem, 5. dies festi in eorum memoriam celebrantur, 6. pinguntur eorum imagines cum radijs, 7. eorum Reliquiæ seruantur, & coluntur, vt supra.

Absoluta veneratione Sanctorum pro instituto nostro. Addemus de sacrarum imaginum cultu per excursum, cum de imaginibus ipsis nihil tangat Summus Pontifex in *tit. de Reliq. & Venerat. Sanct.*

De Sacrarum Imaginum Cultu.

Excursus.

1 *Qui primi Imaginum hostes, & insectatores.*
2 *De differentia inter Idolum, & Imaginem exactè.*
3 *Proponitur, & fundatur sacrarum Imaginum cultus.*
4 *Canon Concilij Eliberini circa Imagines examinatur.*
5 *Modus, & qualitas cultus sacrarum Imaginum expenditur, & referuntur opiniones variæ.*
6 *Vetustiorum Theologorum opinio confirmatur, & exponitur.*
7 *Principalis obiectio Nouatorum contra Imaginum cultum ex Concilio Francofurdensi proponitur, & examinatur, vbi de libris Carolinis.*

Via Nouatores Hæretici præteriti, & huius æui nullum ex Romanæ Ecclesiæ ritibus acriùs impugnant, quàm Sanctorum imagines, easque & verbis, & opere lacerant, deijciunt, destruunt, quæ etiam in materiali Ecclesia, de qua iam actum, & cuius intuitu hucusque dicta tradidimus, habentur, & coluntur, ideò de earumdem sacrarum Imaginum veneratione, & cultu breuiter pro instituto, & per excursum agemus, potiora

tiora

tiora in agitatissima hac materia promentes.

1 Quia itaque sacrarum Imaginum acerrimi hostes nil magis vrgent, vt eas, & earum cultum subuertant, quàm vt Idola ipsas denominent, & Catholicos earumdem cultores Idololatriæ insimulent, ideò expendemus breuiter, quam propriè, & quàm iustè imagines dicantur Idola, & fidelibus Idololatria imputetur, qui eas colunt.

Pudere primò Nouatores ipsos deceret, & obseruare attentè, quos habeant Auctores, quorumue premant vestigia, dum sacras Imagines insectantur; si enim respiciant, non alios intuebuntur, quàm Iudæos, Mahumetanos, & Magos, quorum impia doctrina vexata miserrimè fuit Dei Ecclesia. Tribuitur hæc hæresis Manichæis, & alijs etiam singularibus auctoribus; verùm primi Imaginum insecutores fuere Iudæi, qui ideò Christianorum Ecclesias, domos Idololatriæ appellant, vt colligitur ex *VII. Synodo*, vbi frequenter dicuntur Hebræi Iconomachi, & præsertim *act.* 5 *eiusdem Synodi*, ideò fortasse, quia aduertentes detestationem, qua Deus in sculptilia, & eorum adorationem in Mosaica lege inuehitur, Idololatriam auertens, in quam Iudæi ipsi nimis erant faciles, & procliues, peruersè abutentes; in Christianorum imagines eam transferunt, intentionem non dijudicantes. Non multò post erupit Xenaias quidam Persa, & Barbarus, quem etiam Iconomachorum Principem vocant *Nicephor.* & *Cedren.* idemque seruus, & fugitiuus, qui mentitus se Christianum vsque in Episcopatum irrepsit; hic non esse colendas imagines professus est, sed paucis aliquibus id persuasit. Post annum 600. Mahumetes impiæ sectæ Auctor, qui nullas imagines in lege sua ferali permisit; centum circiter post annis Hebræus quidam Ezidiem Arabum Regem Mahumetanum promisso triginta annorum vitæ spatio concitauit in Imagines Christianorum, & ab eorum Templis tollendas suasit; Arabes & Hebræos Rex immisit, qui impium facinus peregere, sed Rex fraudatus promisso remansit, & Hebræus turpissima morte à successore Regis illata pœnas dedit.

Lib. 16. c. 17. in Compend.

Demùm instigantibus Hebræis Leo Isaurus nactus Imperium in sacras Imagines insurrexit, & deiecta illa Saluatoris, demùm anno 720. generali edicto eas proscripsit, & post ipsum Constantinus Copronymus eius filius non minùs in impietate, quam in Imperio successor in sanctas ipsas imagines pariter desæuijt. Deferbuit hæc impia persecutio, sed post annum 800. exarsit denuò sub Leone Armenio, & Michaele Balbo, ac Theophilo eiusdem successoribus, qui omnes iniquissimi homines fuere, & Theophilus præsertim Iudaicæ sectæ, & Necromantiæ addictus. Hos igitur habent Hæretici nostri æui Auctores eius doctrinæ, qua sacras imagines detestantur, siue Lutherani, siue Caluinistæ, qui omnibus alijs eisdem sunt infensiores, nec maiori in eas vtuntur iaculo, quàm Idololatriæ, & Catholicos insimulant tanquam Idolorum cultores. Itaque ducemus inde breuis excursus exordium, vt veritatem Catholicam ab hac vindicemus calumnia, idq; melius præstari nequit, quam differentiam inter Idolum, & Imaginem assignando.

2 Non enim sunt confundendæ voces istæ, quia licet quodlibet Idolum fuerit, etsi imago, non tamen rectè imaginem quamlibet dixeris Idolum, & præcipuè imagines, quas veneratur Catholica Ecclesia; oppositum enim damnauit *Nycena Synodus secunda act.* 7. Idolum igitur est Dei falsi simulacrum, vt ait *D. Augustin.* & ante

Lib. 6. quæst. Vet. Testam. quæst. 41. De Idolatr. c. 4. cum *Tertullian. Idola esse imagines earum rerum, quas colit humanus error*: Latiùs tamen patent hæc verba nata comprehendere omnem imaginem inuentam, & exhibitam ad colendum id, quod cultum, & venerationem non meretur. In eo ergo statuemus differentiam inter idolum, & imaginem, quod idolum est falsa imago, idest rei, quæ non est, vel quæ non est adoratione digna, & qua colitur vt Deus, qui non est Deus, sic enim interpretantur communiter Patres de Idolis scribentes. Imago verò dicitur, quę veram repræsentationem habet ita Lib. 1. de adorat. Imagin. cap. vlt. S. Leon. *Sander.* vnde proprius accedendo ad sacras, & Ecclesiasticas imagines, de quibus modò nobis sermo, de ratione huiusce imaginis illud est, vt sit de re vera, & verè sancta, ac proinde aliqua adoratione digna, sic enim *Adrianus Summ. Pontifex in Epist. ad Constantinum, & Irenem* quæ habetur *in Septima synodo Act. 2. Imagines tantum ob recordationem Sanctorum pingi, venerari, & coli, quos clarè constat, seruos esse Dei, & pro nobis apud Deitatem obsecrare, & intercedere*. Indèque apparet euidenter, quàm longè differat veneratio Sacrarum imaginum ab idolatria. Nam, quem cultum exhibet Idolatria, is tendit, ac terminatur in idolum tanquàm verum Deum, vel per simulacrum dirigit cultum in eum tanquam Deum, qui non est Deus, vel ad colendum tanquam Deum impium aliquem aut Dæmonem. At sacrarum imaginum cultus proximè dirigitur in honorem Dei, vel alicuius personæ verè sanctæ, qui cultus demùm resoluitur in Deum ipsum. Et ideò, *D. Paulus* 1. ad Corint. c. 8. scripsit: *scimus, quia nihil est idolum in mundo*, Idolum est nihil, non in genere entis, quia dicit corpus materiale, & subsistens, qualis etiam imago, sed quia res, quam repræsentat, vel nulla vera res est, vel nullam habet veram excellentiam, ob quam ipsi possit impendi cultus, vt exposuit *Origen.* Aut Homil. 8. in Exod. 13. est nihil, quia nullius est virtutis, aut potentiæ, vt exponit *D. Chrysostom. sunt quidem* (inquit) *sed nihil possunt, nec Dij sunt* Vnde *D. Augustin. ea, quæ* Homil. 20 in 1. ad Corinth. *colunt gentes, aliquid esse, quia sunt Idola* in quibus Dæmonia adorantur, & sic vera corpora, non tamen colenda, *sed ad salutem* (subdit) *sunt nihil*, 20. cont. Faust. c. 5 in quem modum dixit idem *Augustin.* peccatum esse nihil, non quidem inspecto actu, qui habet suam entitatem, sed attenta eius malitia, per quam constituitur in esse peccati, ea enim non est aliquid sed mera priuatio boni, adeoque nihil. Excluso igitur Idololatriæ crimine, cuius auertendi gratia negant Nouatores imaginum cultum, iam ad piam intentionem Ecclesię indicandam & quam rectè sit fundata, demonstrandum accedamus.

3 Prodeat primò in argumentum venerationis imaginis illius historia, quam refert, & approbat ex historicorum monumentis *Baron. ex Euagr. Nicephoro, & S. Io: Damasceno*; cum Ann. 34. Lib. 4. c. 26. Lib. 2. hist. c. 7. De fide Orthodox. lt. 4. c. 17. enim Abagarus Rex Edessæ videre Christum maximè optaret, pictorem misit, qui eius imaginem desumeret, quod cum præstare pictor nequiret præ fulgore, qui ex facie Christi radiabat, Christus ipse pallium propriæ faciei admouit, ac in eo impressa, ac delineata ad viuum remansit eius effigies, quam ad Abagarum misit, eaque imago semper insigni cultu habita fuit, pluraque per hanc patrata miracula, de quibus *testis Euagr.* & semper eadem imago in- Vbi sup. genti honore apud veteres fuit venerata, cuius meminere Patres *in Nicęna synodo secunda, eaque generali 7.* & Græci anniuersariam de ea solemnitatem celebrarunt, vt ex eorum *Menologio*. Nec omissam eius mentionem

apud

apud latinos notat idem *Baron.* allatis ad id testimonijs.

Accedat secundò imaginum cultus confirmatio ex muliere illa, quam Dominus solo suarum vestium attactu sanguinis fluxu sanauerat. Hæc enim, & nobilis, & diues in grati animi argumentum imaginem æneam & sui ipsius supplicantis, & Christi sanantis, & manum porrigentis pro foribus domus suę in Vrbe Cæsareæ Philippi erexit, sub qua nascebatur ignota herba, quæ vbi creuisset adeò, vt tangeret æneæ vestis Christi Domini fimbrias, virtutem habebat medendi plurimis infirmitatibus, hancque imaginem à se visam testatur *Euseb.* perdurauit hæc imago vsque ad tempora Iuliani Apostatæ, qui odio in Christum eā confringi, ac moueri mandauit, suamque reponi, sed adfuit statim diuina vltio; ignis enim de Cœlo descendit, qui statuam Iuliani mediam secuit, circa pectus, caputque in terram deiecit, fragmenta autem imaginis fideles in Ecclesiam summa veneratione transtulerunt, vt narrant *Sozomen.* & *Nicephor.* & ex eisdem *Baron.* Nec minùs momenti in imaginum approbationem exhibet imago illa, quam Christus Dominus sudario impressit, quo Veronica faciem eius sanguine, & sudore manantem in passione abstersit, sicut, & illa, quæ visitur adhuc in sindone, qua Christus ipse in sepulchro fuit inuolutus, cuius vtriusque meminit *Baron.* neque enim credi potest, quod Deus miraculis memoratas hactenus imagines approbasset, si gratus ipsi non esset earum cultus, nec debita ijsdem esset veneratio. Quid; quod imago Christi Domini, & Sanctissimæ eius matris fuit à S. Luca depicta, vt memorat *Baron.* nec non, & Apostolorum Petri, & Pauli; sed & *Tertullian.* Patrum antiquissimus testatur id moris fuisse in Ecclesia, vt calicibus insculperetur imago Christi Domini Saluatoris, qui tanquam Pastor bonus ouem deperditam in humeris deferret, quæ sanè omnia testimonia imaginum vsum, & ornatum in antiqua, imò, & primæua Ecclesia fuisse seruatum, eiusque cultum exhibitum testantur; imò considerans *Baron.* vmbram Petri, qua vel transiens curabat infirmos, arguát in vmbra Petri sic sanantis infirmos consecratum esse imaginum cultum, & vsum, quando imago ipsa nil aliud sit nisi vmbra quædam, & vmbra nil aliud, quàm imago, cum & ex vmbræ obseruatione primitùs pictura fuerit instituta, vt idem obseruat. Nusquam autem vel cogitare possumus, Deum ipsum permisisse Ecclesiam suam decipi in approbatione cultus, et vsus imaginum, si idololatriæ periculum vel modicum vsus huiusmodi inuolueret. Neque vetustissimæ huic obseruationi in Ecclesia quolibet æuo custoditæ aliquid detrahit vnica, quæ opponi possit auctoritas *ex Concilio Eliberino*, quod celebratum fuit in Hispania Betica anno circiter 305. sub Marcello I. Summo Pontifice, in quo conditus fuit *Canon* huiusmodi: *Picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur, & adoratur in parietibus depingatur*; hactenus *Canon.*

Matth. c. 9. — Marc. c. 5. — Hist. lib. 7. c. 14. in fine. — Hist. lib. 5. c. 20. An. 362. — Annal. tom. 1. an. 34. — Annal. tom. 1. Ann. 62. — in Ap. — Tom. 1. an. 31 — Concil. Eliberin. c. 36.

4 Torsit eruditos, viros imaginum propugnatores hæc auctoritas, & ipsorum aliqui eo demùm deuenere, vt dixerint, non prohibere Canonem imagines absolutè, sed in parietibus Ecclesiarum depingi, quasi dicatur, ne quod colitur, & adoratur iniuriæ immobiliter remaneat expositum, conditus quidem fuit ille Canon, & celebratū Concilium, cum Diocletiani persecutio nondum plenè deferbuerat, ideò imagines non proscripsit Concilium, sed in parietibus depingi vetuit, ne ingruente persecutione, ea etiam in Imagines ipsas

ſas irrueret, quæ contemptui eſſent expoſitæ, ex quo non poſſent amoueri per fideles.

Verùm & ſi ſolutio temporum illorum conditioni ſatis aptè reſpondeat. Attamen non ea eſt ſiſiùs adeò *Baron.* quin Canonem ipſum impoſturæ argueritt,& ſuppoſititium, coniecturiſque ſatis firmis innititur. Mirum enim eſt, *Creſconium, Ferrandum, Diaconum, Dionyſium exiguum*, qui fuere accuratiſſimi, & exactiſſimi Canonum collectores, huiuſce Canonis nec per vmbram meminiſſe. Sed & haud minùs mirum, quod tot inſecutores ſacrarum imaginum, ex quibus aliqui fuere Hiſpani,huiuſce Canonis telum, quod vibrare potuiſſent, non agnouerint, nec eo vnquam fuerint vſi. Imo qui ſubinde Catholici Auctores contra Iconoclaſtas acerrimè pugnarunt, nunquam huiuſce Canonis meminere, tanquam nuſquam adeſſet, & ex his omnibus fuſiùs conſideratis intulit *Baron.* Tom. 1. Annal. anno 57. rationabiliter ſe ſuſpicari impoſturam, & ſuppoſitum Canonem ab aliquo ex poſterioribus Iconoclaſtis; & demùm admittamus Canonis veritatem, & quid auctoritatis habere poterit Canon Concilij Prouincialis in angulo Orbis celebrati contra veritatem à tota Eccleſia probatam, & inconcuſsè ſeruatam? præſertim eum in ipſa Hiſpania poſt idem Concilium viguerit imaginum cultus, ſicut & tempore celebrati illius Concilij vigebat, iam præſcriptum aduerſus exiguum Epiſcoporum numerum à maiori, & omnem eius eleuatam auctoritatem dicendum omninò eſt. Nec omiſſa ea conſideratione; vt quid enim adeò ſibi placeant ſacrarum imaginum inſectatores in eius Canonis auctoritate, vt inde earum cultum, & venerationem extinguant? iuxta enim primum ſupra exhibitum intellectum vetat quidem Concilium Imagines ſacras in parietibus Eccleſiarum depingi, at non per hoc cultum damnat, aut venerationem proſcribit, ſed immò rationem reddens Canonis ſui ait, ne quod *colitur, & adoratur*, en adorationem, en cultum ſuppoſitum tanquam certum, quem tamen imaginum hoſtes perdere intendunt. Hæc de Iliberino Canone.

Mirari ſanè ſubeſt, quod ſtatuis, & imaginibus Principum, & Imperatorum honor penè Diuinus fuerit ſemper habitus, adeò vt adorationem compeſcere fuerit neceſſe, vt indicat Theodoſij modeſtia in *l. vn. c. Theod. de Imaginibus Imperial. lib.* 15. & ibi eleganter *Gothofred.* tanquam rem Diuinam ſimulacra Principum veteres venerabantur, nec circa ea venditionis commercium admittebant abſque maieſtatis piaculo, *l. non contrahit ff. ad l. Iul. maieſt. Iunc. l. qui ſtatuas ff. eod.* vnde Tiberius apud *Tacit.* de ſtatua Auguſti Lib. 1. Annal. acceſſoriè cum hortis vendita. *Nec contra Religiones fieri, quod effigies eius vt alia Numinum ſimulacra venditionibus hortorum, & domuum accederent.* Mirum, inquam, tantum cultus collatum in imagines Cæſarum dictante ſolo naturæ lumine, quamuis per exceſſum corrupto, & tamen homines auſos deteſtari imagines ſacras, & cultum, ac venerationem ipſis exhibitam abominari! Non diſſimulamus reſponſum, quod Imperatorum imagines veritatem referant; at imagines, quæ Deum exhibeant inter fideles, non item cum Dei veri nulla dari poſſit imago, quæ ſi fieret, & cultui exponeretur, Idolatriam induceret; eſſet enim illa verum Idolum, quia redderet id, quod reuera non eſt, in quo ex ſupra ponderatis vera ratio Idoli conſiſtit. At facilè declinatur reſponſum, ſi varium modum, ſeu rationem pingendi imaginem attendamus. Si enim pingatur ad exprimen-

mendam perfectam similitudinem formæ,& naturæ rei,cuius imago pingitur, certè nulla huiusmodi potest Dei pingi imago, cum sic pingantur res solummodo corporeæ, quæ colores, & lineamenta habent;quæ in Deo non sunt, & huiusmodi imago esset verè Idolum.

Si verò pingatur ad historiam aliquam exprimendam, tunc absque Idololatriæ periculo posset Deus ipse pingi, vt si expulsionem Adæ à Paradiso Terrestri post peccatum vellemus exhibere, possemus Deum, vt hominem ambulantem per Paradisum delineare Adam & Heuam inter arbores, & Angelū eum gladio eos expellentem,sic enim id redderemus, quod nobis exhibet verbis Sacra Scriptura, nec vlla in huiusmodi imagine subesset falsitas. Si autem fieret pictura ad explicandam naturam rei non per immediatam, & propriam similitudinem, sed per analogiam, & proportionem quandam, siue per mysticas, & methaphoricas significationes, fieri rectissimè hoc vtique posset; sic enim pinguntur virtutes,vitia,& si quæ sunt huiusmodi, quæ alias pingi non possent;Angeli sic pinguntur, iuuenes, alati,pedibus nudis ad indicandam eorum celeritatem; sic Deus pingitur eo corporeo modo, quo aliquando apparuit,sic eum pingimus in forma ouis, aut alia consimili, sic Spiritus Sanctus in forma Columbæ,sic Euangelistæ forma hominis,Aquilæ, Leonis, Bouis, & tunc Idoli, aut Idololatriæ nulla potest subesse nota, & in huiusmodi picturis conficiendis summa discretio habenda est,nec pictorum ingenio libero nimis indulgendum, remanetque illatio iam facta in suo robore, vt si Imperatorum imaginibus ciuilis cultus sit exhibitus, & sacris imaginibus non sit denegandus,quæ siue sint Dei iuxta sensum supra expositum, siue Sanctorum, exhibent veritatem,nec Idoli quidpiam sapiunt. Ac proinde nullibi iustiùs, aut decentiùs possunt collocari, quàm in templis Deo dicatis, potissimùm cum in veteri lege,& tunc præcipuè, cum Iudæi ad Idololatriam erant maximè procliues,imagines Cherubin,nihilominus habebantur,& quod magis est, Catho- *Exod. c. 25.*
lica Ecclesia inconcussè omni æuo obseruauit,vt imagines in templis colerentur, & haberentur, vt ex *Tertulliano* *3. Reg. c. 6.*
supra citato, ita vt sit perennis traditio *Lib. de pudicit. c. 7. c. 10.*
in Ecclesia de hac veritate historicorum roborata monumentis ex *Nicephoro*, & *Lib. 5. hist. c. 20.*
Sozomeno additis,& pariformibus San- *Lib. 10. c. 30.*
ctorum Patrum auctoritatibus, quas *d. lib. 2. c. 9.*
diligentissimè congessit *Bellarmin.* & supposito,vt supra probatum, quod ipsis iustè, & rectè debeatur cultus, iam quod iustè etiam, & decenter collocentur in Templis consequitur. Quidquid latrent Iudæi, & cum ijs Nouatores vrgentes ex Dei interdicto in ijs verbis. *Non facies tibi sculptile, neq;* *Exod. c. 20.*
omnem similitudinem, non enim per ea prohibetur quælibet imago, sed illa solùm,quæ dici possit Idolum, hoc est imago, quæ habetur pro Deo, & quæ repræsentat pro Deo id, quod non est Deus. Dum enim dicitur à Deo. *Non habebis Deos alienos*, interdicitur actus interior Idololatriæ, & cum immediatè subditur. *Non facies tibi sculptile*, prohibetur actus exterior; vnde & paucis interiectis, additur; *non adorabis ea, neque coles*,quod non solùm de actu interno,sed & de externo intelligitur; est ergo vetita illa tantùm imago, quæ sit facta ad adorationem,& venerationem tanquam Dei,hæc enim vna est, quæ honori Dei aduersatur, & quam prohibere Deus ipse intendit, vt ex toto contextu verborum, *d. c. 20. in principio* colligitur. Non itaque per illa Dei verba. *Non facies tibi sculptile*, ima- *Exod.*
go omnis rectè arguitur prohibita. Iam verò ad cultum, & cultus rationem accedimus,

cedimus, in quo positus totus materiæ cardo. Ardua sanè est concertatio inter Theologos, & Catholicos Autores circa modum, & qualitatem cultus sacris imaginibus exhibendi, nam de cultu aliquo, & adoratione ipsis deferenda nullus dubitat, sed tota discussio est de modo, & qualitate adorationis, & præsertim, an sit eadem, quæ ipsius imaginis, & exemplaris, an diuersa, opinionum varietatem tangere leuiter non pigebit in maiorem tantæ materiæ elucidationem.

5 Asseruere ergo nonnulli, quod quamuis imagines propter exemplaria adorentur, seu colantur, quæ alioqui propter se, & sine relatione ad exemplar nullam merentur adorationem, attamen easdem, tanquam terminum proximum, & totalem, adoratione quadam, siue cultu earum proprio circumscripto exemplari coli, licèt in ipsis exemplaria quoque adorentur, hancque adorationem inferiorem, & diuersam ab adoratione exemplaris honorariam appellant. Huius sententiæ sunt *Ambros. Catherin.* & *Martyn. de Ayala*, qui nituntur præcipuè decreto, & verbis septimæ Synodi, alijsque inde sumptis Patrum auctoritatibus, quas huc non transferimus, ne videamur controuersias disceptare. Censuerunt alij media quadam incedendum via inter relatam mox supra opinionem, & eam, quam mox subijciemus. Asserunt ergo, quod quando imagines per se adorantur separatim ab exemplari, inferiori quadam adoratione coluntur, & si propter exemplar ei tribuatur; cum verò adorantur coniunctæ cum exemplari, sicque non per se, sed per accidens, & tanquam aliquid illius, tunc eadem adoratione latriæ cum exemplari, sed per accidens adorantur, & quia subtilis est doctrina, aliquantò distinctiùs est declaranda. Dupliciter igitur aliquid adorari posse monent per se, & per accidens; per se, quando id quod adoratur est tota materia, & terminus adorationis; tuncque adhuc dupliciter; ratione scilicet sui, & ratione alterius. Ratione sui, cum Regem veneramur ratione regiæ suæ dignitatis; ratione alterius, cum legatum Regis colimus intuitu ipsius Regis, tunc enim legatus est tota materia, & terminus ipsius honoris, quia ipsi soli cultus exhibetur non ratione propriæ dignitatis, quam ex se habeat, sed quam mutuatur à Rege, cuius respectu ei honor defertur, sicque Rex est ratio deferendi honorem legato, & si Rex ipse non sit, cui defertur, & applicando ad imagines; ipsæ aliquando per se, & vt tota materia, & terminus cultus venerantur, licèt separatæ ab exemplari, eoque cum eis, & in eis non adorato, non tamen ratione sui, cum nullam in se dignitatem habeant, sed ratione prototypi, seu exemplaris, à quo totam dignitatem mutuantur, vt legatus à Rege, & tunc alia adoratione adorantur imagines, quàm exemplar, & hanc adorationem respectiuam, seu relatiuam dicunt, quia dirigitur ad imagines relatas quidem ad exemplar, at adoratio exemplar ipsum non tangit.

Opusc. de adorat. imag. concl. 6. c. 7. de traditi on. 3. p. cap. quali honore imagine venerentur.

Per accidens verò dicitur aliquid adorari, cum tanquam pars, vel quid saltem cogitatione coniunctum cum alio, in quo dignitas, & excellentia est, adoratur, veluti purpura, aut tronus cum Rege, pars cum toto, corpus cum anima, humanitas Christi cum Diuinitate; illud enim, in quo est dignitas, & excellentia, etiamsi cum alio adoretur, at sit pars, non dicitur per accidens, sed per se adorari, sicque Diuinitas, quæ in toto Christo ex duabus naturis composito, se habet ad modum partis, & tamen non adoratur per accidens, quia in ea, licet sit ad modum partis, est excellentia, quæ est ratio tribuendi adorationem,

nem,& eius est naturæ,vt sine alijs adorari possit; sic ergo veneramur imagines,quando coniunctæ cum exemplari cogitatione adorantur, & in hac adoratione includitur exemplar, & sub eam cadit, non solùm vt ratio remota, quæ mouet ad adorandum sicut Rex ad adorationem sui legati,sed vt id,quod adoratur, & est terminus, ac materia proxima ipsius adorationis, & ita eadem adoratione adoratur imago, & exemplar, sed imago per accidens.

Hac doctrina censuerunt huius sententiæ Auctores conciliari primam opinionem cum tertia,quam modò subnectimus. Antiquiores ergo Theologi, & præcipuè *D.Thom.*existimarunt,motum adorationis in imaginem transire (3 p.q.25 art.3.4. & 5.) in exemplar, & vtrumque in eamdem venerationem venire, vt nec sola cogitatione imago per se, & sine exemplari adorari possit, non solùm, quia exemplar sit ratio remota, propter quam imago debeat coli,vt Rex sui legati,sed quia, qui imaginem adorat in ea, & per eam exemplar, tanquam materiam proximam, & terminum colit necessariò, qua sic relata opinione apparet vnà cum prima in secunda illa eam contineri, & mediam mox supra relatam vtramque inuoluere.

6 Tertiam hanc antiquiorum sententiam confirmabimus tanquam veriorem,& auctoritate, & ratione. Auctoritas omnibus potior erit Concilij Tridentini ipsius proponenda verbis. (Sess.25. decreto. de Sacr. Imagin.) *Imagines porrò in templis præsertim habendas,& retinendas, eisque debitum honorem,& venerationem impertiendam non quod credatur inesse aliqua in his Diuinitas,vel virtus, propter quam sint colendæ,sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant. Vt per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt.* Hactenus Concilium, ex quo duo notabilia desumimus, quæ hanc sententiam confirment. Alterum est,imagines coli,non quia in ipsis sit aliqua virtus, propter quam veniant colendæ,vnde fit non solùm posse ipsas coli cum exemplari coniunctas,sed diuisas ab exemplari, non dignè adorari; nam si hoc modo adorentur, deberet in ipsis supponi aliqua excellentia, aut aliqua virtus, propter quam ipsis adoratio deferretur. Negata autem virtute, aut excellentia in imaginibus,propter quam possint adorari, subnectit Concilium rationem, *quoniam honos, qui imaginibus exhibetur refertur ad prototypa,vt per imagines,coram quibus procumbimus Christum adoremus,& Sanctos,* sicque ideò veneramur imagines,quia ipsarum adoratio transit in exemplar tanquam terminum adorationis, quod demùm nil aliud est,nisi imagines ita coli coniunctas cum exemplari, vt separatæ ab eodem non adorentur.

Illudque ipsum est, quod longè antea tradiderat *Septima Synodus Nicena 2. generalis,* per modum enim rationis ait. (Act. 7.) *Imaginis enim bonor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque descriptum argumentum*; sicque tota imaginum veneratio est merè relatiua,& coniuncta cum exemplari,sine quo nihil reliquum in imagine, propter quod veniat adoranda, quem sensum habuere & Patres illi,qui interfuerunt septimæ Synodo, & qui longè vetustiores ab eadem sunt allegati, & post *Dionysium Areopagitam* celebre est *D. Basilij Magni* testimonium, quod allegat *D. Io: Damascen.* quoque vsus est Io: Presbyter Locum tenens Episcoporum Orientalium in septima Synodo sic fatus. (De Cœlesti hierar. c. 1. Lib. de Spir. Sanct. ad Amphiloch. c.18. Orat. 1. & 3. de Imagin.) (Act. 4.) *Falsa Synodus*(hoc est Constantinopolitana sub Constan-

Constantino Copronymo) *sparserat hoc axioma; quicumque Imaginem Christi adorat in duo Christum diuidit, & quicumque imaginem Christi aspiciens, dixerit, aut inscripserit ei hic est Christus, Christum diuidit, stultum id sane est*; moxque adnectit *Basilij* testimonium à se dictum confirmans in ea verba. *Quia Rex etiam dicetur Regis imago, & non duo Reges, neque enim imperium scinditur, neque Regnum diuiditur, quemadmodum Principatus, & potestas vna est, quæ nobis dominatur, sic etiam, & glorificatio à nobis vna est, & non multæ, propterea quod imaginis bonor ad exemplar transit*. Hactenus ex Basilio Ioannes in septima Synodo; ex qua sic producta auctoritate conficitur ad rem planè concludens argumentum. Non solùm enim ait *Basilius*, honorem imaginis in exemplar transire, sicque eumdem esse, sed & rationem assignat, quia scilicet *vna est gloria, & vnum imperium*, hoc est vna dignitas, cui adoratio, & glorificatio, non multæ, quod nihil aliud est, quàm asserere, ità esse vnum honorem imaginis, & exemplaris, vt non sint, nec esse possint multæ adorationes; loquitur autem *Basilius* de cultu, & adoratione imaginum in genere, abstrahens à quacumq; adoratione, quæ à singularibus possit fieri; esset enim dignitatis, & Imperij diuisio, cum adoratio quælibet alicui dignitati, & excellentiæ sit debita, & tamen inter imaginem, & exemplar nulla potest esse dignitatis diuisio, cum imago nullam aliam habeat dignitatem, nisi quam habet exemplar, sicque nullam aliam adorationem; quod & colligit *Ioannes Presbyter* recitato Basilij testimonio in ea verba subdens. *Vnde & Beatus Pater indicauit non esse duas adorationes, sed vnam ipsius imaginis, & primi exemplaris*; mittimus auctoritates *Damasceni, Athanasij*, & aliorum, & rationem adnectimus, ex quo nulla res inanima, aut irrationalis seiuncta à rationali ex se est capax honoris, cultus, aut adorationis; adoratio enim, quæ præcipuus, & principalis actus virtutis religionis, in nota submissionis consistit, quam quis exhibet alicui excellenti, eumque apprehendit tanquam sibi superiorem, & actu aliquo externo talem cum contestatur, hunc autem animi affectum, hancque externam notam, quæcumque ea sit, nemo vnquam ratione vtens rei inanimæ, aut irrationali exhibeat, se eidem inferiorem, vel seruum declarans, submittens; igitur solam imaginem nemo vsquam adoret siue exemplari, cum rei inanimæ, circumscripto exemplari, nulla laus deferri possit, cuius res inanima, & irrationalis capax non est, sicut nec capax iustitiæ, quæ est virtus ad alterum, & cuius pars subiectiua est religio, huiusque præcipuus actus adoratio. Confirmamus argumento ductu à contrario, nam imago, & res quælibet animæ, ac rationis expers ex se, non est capax iniuriæ, adeòq; nec venerationis, aut cultus, nisi rationabili iungatur: certè enim, vt quid habeat rationem iniuriæ, non debet stare in imagine, aut in re non animata, sed migrare in rem rationalem, tanquam in id, cui proximè fiat iniuria, & honor, ac cultus, vt talis sit, non ad imaginem solam, sed ad exemplar transire debet. Rem autem inanimam non esse capacem iniuriæ notius est, quàm vt probatione indigeat; itaque qui iniuriam facit imagini, non ipsi, sed exemplari eam infert, nec vtrique secundùm se, imagini nempè, & exemplari, sed vni tantùm iniuriam facit, sicque imago, vt in se, non est iniuriæ capax, nec venerationis, sed cum sola relatione ad exemplar, nec similem dixeris legatum Regis, aut Principis, quia legatus, vt excellentiam

ali-

aliquam habet, est etiam capax honoris, & iniuriæ, ideòque iniuria facta legato, vt legatus est, facta censetur & Regi, seu Principi remotè, & legato in se, quia est capax honoris, & ignominiæ, cum sit animatus, & rationalis, idque expressum non semel in septima Synodo à *Thara-* *sio*, & *Adriano*, qui præsertim verba attulit *Chrysostomi*. *Nescis, quod qui-* *cumque ex ligno, & coloribus imagini conuicia dicit, illum non damnari, ve-* *lut in rem inanimatam, sed contra Regem ipsum dixerit*. Vt igitur contumelia nulla imagini sine exemplari, ita nec honor, aut cultus eidem, exemplari dempto. Non omittemus ad coronidem tela tria, quæ Nouatores aduersus sacras imagines peruicaciter contorquent circa illud immorantes, quod legitimum detorquere conantur.

Act. 4. Act. 2.

Homil. in Parabol. De semente.

7 Vrgent ergo Iconomachi, & præsertim recentiores, ex trium Conciliorum auctoritate, quæ ad imagines abolendas conspirasse autumant. Constantinopolitano scilicet sub Leone Imperatore Iconomacho, Constantinopolitano 38. Episcoporum sub Constantino Copronymo pariter Imperatore, & Francofurdensi sub Adriano I. Summo Pontifice, & Carolo Magno Cæsare, & Francorum Rege.

Duo prima, quid momenti ad rem faciant, ex se ipsis loquuntur; alterum enim sub Leone Isaurico, vel ex ipso Imperatoris nomine se ipsum reijcit, cum fuerit acerrimus imaginum, & earum cultus hostis, nec Concilij nomen meretur, aut habet, cum nulla auctoritate legitima fuerit conuocatum, & quicumque historici Leonis Isaurici meminere, impietatem eius, & edicti contra imagines editi detestantur. Alterum sub Copronymo falsò, & fraudolenter fuit attitulatum *Septima Synodus œcumenica*, & in ea damnatus Sanctarum imaginum cultus, legitimum non esse censendum dixerunt *Paul. Diacon. Zonar.* & *Cedren.* ex quo nullus ex Græcis Patriarchis, aut aliquis eorum nomine interfuit, nullus vicem Romani Pontificis gerens, nec eius auctoritate fuit conuocatum, ideòque præfati Auctores concursum profanorum hominum impium, & *Nicæna Synodus Secunda act. 6.* in principio confutationis execrabile, profanum, & adulterinum nuncupauit.

Lib. 27. anni 33. in Vita Constantini Copronymi.

Tota vis itaque redigitur ad Concilium Francofurdense, quod nouissimè vrgent præcipuè *Centuriatores*, & de quo egit luculenter *Bellarmin.* qui obseruat in eo re vera nihil legi de *Synodo Nicæna Secunda*, quam damnatam in ipso, & omninò explosam iactant *Centuriatores*, & cum ea sacrarum imaginum cultum reiectum, & quod ipsi imputatur, non ex verbis, aut aliquo decreto Concilij huius, sed ex sola historicorum auctoritate desumi *Aymoini* scilicet *Abbatis Vspergensis*, *Reginonis*, *Adonis*, & *Ioannis Auentini*, cum tamen apud *Paul. Diac. Zonar.* & *Cedren.* sit altum hac de re silentium. Sed nullo fundmento magis insultant Centuriatores, quàm ex auctoritate librorum Carolinorum, & præcipuè ex præfatione eorumdem. Editi primùm fuere hi libri anno 1549. hosque compositos asserunt à Carolo Magno Imperatore contra septimam Synodum Nicœnam secundam, sicque Regem pijssimum, & Imperatorem integerrimæ fidei contra imagines sacras pugnantem inducunt, & quia liber non est adeò obuius, reddemus ipsius præfationis verba. *Allata est in medium* (scilicet *Concilij Francofurdensis*) quæ verba per parenthesim, eaque repetita, sunt etiam in *Tex. Quæstio noua Græcorum, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, & in qua scriptum habebatur, vt qui imaginibus* San-

Tom. 1. Controu. lib. 2. de Concil. auct. c. 8.

In hist. Franc anno 794. In Chron. sub anno 793. lib. 2. sub anno 794. In Chron. an. 792. In hist.

...ctorum, & Deificæ Trinitati seruitium, aut adorationem impenderint, anathema iudicarentur, qui supra Sanctissimi Patres nostri (scilicet Francofurdensis Concilij) *omnimodis adorationem, & seruitutem impendere renuentes contempserunt, atque consentientes damnarunt*. Hactenus præfatio, in qua dubitauit *Vasquez*, an in codicibus antiquis manuscriptis adessent verba illa in geminata parenthesi inclusa, an verò addita à Nouatorum aliquo, & maximè à *Centuriatoribus ipsis*. Et ad robur augendum, & libris, & præfationi addunt, & præsertim *Illyricus*, fragmentum, & *Hincmari* consonam auctoritatem, cuius verba non sunt omittenda. *Septima autem apud Græcos vocata vniuersalis pseudo Synodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant, neutra verò pars intellectu sano definiens sine auctoritate Apostolicæ Sedis non longè ante nostra tempora Niceæ est à compluribus Episcopis habita, Romam, & missa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit; vnde tempore Caroli Magni Imperatoris iussione Apostolicæ Sedis, generalis Synodus in Francia conuocante præfato Imperatore celebrata, & secundùm scripturarum tramitem, traditionemque maiorum ipsa Græcorum pseudo Synodus destructa, & penitùs abdicata. De cuius destructione non modicum volumen, quod in Palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romam est per quosdam Episcopos missum &c.* Hæc ex *Hincmaro*, ad quæ si respiciamus repeti poterit, quod *Hieronym.* scripsit de Synodo Ariminensi, *conclamata scilicet fuit Nicęna Synodus Secunda, & ingemiscens orbis se Iconomachum esse miratus est*. Breue, sed diligens examen huiusce Francofurdensis Concilij ineundum est, à veritate siquidem circa ipsum retecta pendet tota obiectionis solutio factæ à *Centuriatoribus*, & Auctores grauissimi, ac pijssimi variè senserunt circa ipsum, Theologi plerique, aliique recentiores crediderunt esse generale, quia maximè interuenerunt legati Apostolicæ Sedis, sed hoc non satis, quia plura fuere Alexandrina, & Toletana, quibus interfuere Apostolici legati, & tamen non sunt generalia, & vt inquit *Laurentius Surius* Conciliorum collector, interuenere ad instructionem, non ad generalem Synodum inducendam, & ideò est Prouinciale, approbatum tamen ab Apostolica Sede, & magni faciendum in iis, quæ decreuit respicientibus fidem; damnata siquidem in eo fuit hæresis Elipandi Toletani negans Christi filiationem naturalem, & statuens merè adoptiuam, & Felicis Vrgelitani alterius hæretici. An autem aliquid decreuerit circa Nicęnam Synodum Secundam de imaginum cultu variant Auctores de hac Synodo scribentes *P. Sirmondus*, licèt aliàs dubitatum afferat de veritate Secundi Canonis huiusce Synodi, librorum Carolinorum, & an Synodus Græcorum, de qua loquitur Canon, sit Nicęna Secunda, attamen nunc demùm, ait, liquere vera esse omnia, & Concilium Græcorum esse Nicęnum Secundum; quam verè hoc dicat, constabit ex infra promendis.

In 3. p. D. Th. tom. 1. disp. 97 c. 5.

Lib. contr. Ep. Laudunen. c. 23.

Itaque longè verior aliorum sententia; in hanc Synodo scilicet nihil fuisse decretum contra Nicęnam secundam; Carolinos libros non esse Caroli Magni, nec conditos in Synodo Francofurdensi, sed extrà eam, licet eodem tempore in conuenticula hæreticorum, qui Carolum Magnum eorumdem suadere Auctorē fraudulenter affectarunt, quorum fidem posteà secuti Historici supracitati à veritate aberrarunt, & alios etiam in errorem induxerunt, vt crederent,

rent, statutum à Francofurdensi Synodo, quod libri illi imputarunt. Ita *Seuerinus Binius*; *Laurentius Surius*, *PP.Suarez*, & *Vasquez*, quæ singula breuiter sunt confirmanda.

Ad Conc. Francofurd. in collect. Concil. tom. 1. disp. 54. sect. 3.

Nihil igitur decreuisse Francofurdensem Synodum contra Nicęnam, & sacrarum Imaginum cultum testatur *Surius*, qui eam detexit, & inuenit anno 1561. confirmatque: nihil nos hactenùs habere in ea statutum contra Iconomacos, nisi fortè quid ei desit, quod adhuc delitescat. Perspectam habuisse hanc Synodum Nicęnam secundam verisimilimū est, cum auctores librorum Carolinorum eam norint, qui scripti fuere eodem tempore, & loco, & qui Auctores plura fragmenta eiusdem Nicęnæ referunt, & quod magis est, Concilio Francofurdensi adfuere legati Summi Pontificis Adriani Primi, cuius auctoritate Nicęnum secundum fuerat conuocatum, & approbatum, qui si falsi rumores de eius decreto fuissent vulgati, poterant eos comprimere, & Concilium de veritate instruentes decretum quodlibet impedire, quod nec certè admisisset Carolus Magnus pijssimus Princeps, qui Concilio Francofurdensi interrerat; Immò huiuscemodi decreti meminisset Adrianus Summus Pontifex in confutatione sua, & censura Carolini libri, & Claudius Taurinensis insignis Iconomachus pro opinione sua illo vsus esset.

Quæ quidem directè aduersantur sententiæ *Card. Bellarmin.* qui asseruit fuisse quidem in Synodo Francofurdensi improbatam Nicęnam Synodum secundam, sed per errorem, & materialiter tantùm eo modo planè, quo in Synodo Ariminensi damnata fuit magna Synodus Nicęna Prima, quoad *Homocesion*; Deceptamque fuisse Francofurdensem ab Auctore, vel Auctoribus libri Carolini, qui duo falsa ipsi suaserunt, alterum, decretum nam, imagines esse adorandas cultu latriæ; alterum, id decretum à Græcis sine consensu Romani Pontificis, eoq; falso rumore gliscente, inductos fuisse in errorem Patres illos. Aliter de hac Francofurdensi Synodo iudicauit *Baron.* qui damnatam quidem fatetur Nicęnam Synodum in ea, & non per eam hoc est, propositam quidem hanc damnationem, & de ea pertractatum à male sentientibus, sed ijs non adhæsisse illorum consensum, quorum erat statuta firmare, indeque factum, vt nulla appareant acta hac de re conscripta, vt potè abolita, quod illa non admsissent legati Apostolicę Sedis, nec Adrianus I. qui eos miserat, eadem confirmasset; immò & censendum Caroli Magni auctoritate factum, vt explosis ijs, quæ contra Nicęnam Synodum gesta, & tractata essent, illa tantùm acta, quæ contra Felicem, & Elipandum Nestorianos, integra remanerent, quod optimè calleret Pijssimus Princeps, non subsistere decreta, quibus Romanus Pontifex contradiceret; de obtrusis autem mendacijs Francofurdensi Synodo consensit *Baron. Bellarmino*, ijsque deceptos Patres illos, Nicęnam Synodum damnauisse.

Lib. 2. de Concil. c. 8.

Tom. 9. Ann. 794.

Quæ tamen grauissimorum Auctorum opinio non vna ratione elidi posse videtur; non enim primò est credibile, quod Legati Apostolici Synodo præsentes ab illis Patribus hunc errorem non depulissent; Concilium enim Nicęnum res erat tunc recens, celebris, ac nota, adorare imagines vt Deum est error Gentilismi, eoque tactos Nicenos. Patres nemo credat, nullumque fuisse Episcopum in Francofurdensi Synodo, qui hunc errorem depelleret. Secundò Patres illi colebant, ac reuerebantur Apostolicam Sedem, nec suspicari fas est, eos ausos damnare secundam Nicęnam

nam- . iodum ab Apostolica Sede confirmatam; vnde cum non potuerint errare in facto, ex quo adessent, qui possent eos de veritate instruere, errassent in iure, & scienter, ac cum pertinacia, sicque essent hæretici, & tamen habita ab ijs Synodus fuit à Sede Apostolica confirmata. Et demum tertiò, Claudius Taurinensis Iconomachus vsus esset insigni huiusmodi auctoritate, si adfuisset, & tamen eam allegasse nunquam legitur.

Quid ergo dicendum de Carolinis libris, & de historicis, qui dicunt damnatam Nicęnam Synodum secundam in Fracofurdensi: quòad libros Carolinos, eos profitentur falsos, & ab hæreticis conscriptos *PP. Suarez, & Vasquez*, & ab eis publicè, vel occultè oblatos Carolo Magno, qui illos misit ad Hadrianum Summum Pontificem, à quò ex professo sunt confutati, vt ex eius scripto. Addidere, quod est, quod liber sit antiquus, præfatio eiusdem est tamèn recentior, & ab aliquo hæretico conficta, qui parùm aduertenter plura attigit planè falsa; non fidunt huic præfationi iidem Theologi, quia vident Auctorem proprium nomen dissimulasse, & substituisse nomen omninò ignotum *Eli Phili*; Dubitant de duplici parenthesi, quæ in eadem præfatione legitur *in Synodo Francofurdensi*, an re vera in originali habeatur, & credunt potius additam vtramque à Nouatorũ aliquo; & explosa præfatione plures cumulant coniecturas falsitatis eorumdem librorum, à quibus regerendis non immeritò temperamus. Quod attinet ad falsa inaduertentèr inserta præfationi obseruant, dicere, Synodum Constantinopoli celebratam de adorandis imaginibus, cũ immò ea fuerit de reijciendis, & damnandis, deinde, ait, fuisse celebratam Synodum Constantinopoli in Bithinia, cum tamen sit in Thracia, meritoque præfationi ipsi non fidendum ex pluribus alijs concludunt.

Tom 1. disp. 54 sect. 3.
Tom. 1. in 3. p. D. Thom. lib. 2 de adoration. imagin. disp. 107. c. 5. & seqq.
Tom. 2. Epist. Summ. Pontif.

Qui autem Historici damnatam Nicęnam Synodum in Francofurdensi scripserunt deceptos eos omnes asserunt à libris Carolinis; *Hincmarus* enim, qui à se visos libros Carolinos testatur in supracitatis, & regestis eius verbis, omnes alios subsequentes historicos decepit deceptus ipse, primùm à Carolino libro tanquam adolescentulus incautus, ac parùm peritus, à quo Carolino libro fraudolenter Nicęnæ Synodo Secundæ fuit tributus hic error, quod imagines sint adorandæ cultu latriæ, & ideò damnatam in Synodo Francofurdensi credidit *Hincmarus*, originem, & fraudem Carolini libri tanquam adolescentulus haud dignoscens omittimus apud aliquos nutare hanc *Hincmari* auctoritatem desumptam ex eius opere contra Episcopum Laudunensem, cum tamen huius operis, tanquam *Hincmari*, nulla habeatur mentio à *Tritemio*, qui opera eiusdem *Hincmari* recensuit. Omittimus (inquam) quia non est certa illatio ab auctoritate negatiua, sed concludimus deceptum sic *Hincmarum* subsequutos supramemoratos Historicos decepisse, qui non satis habentes perspectam definitionem Nicęnæ Synodi Secundæ crediderunt cum *Hincmaro* eam fuisse, vt imagines essent adorandæ, sicut Deus; fuere siquidem historici illi Germani, aut Galli, qui cum ex scriptoribus Græcis historiam, & seriem Græcorum Cæsarum vsque ad Carolum Magnum perduxissent, qui à Leone III. Summo Pontifice Imperator in Occidente constitutus fuit, eo quod Imperatores Orientis essent Iconoclastæ, relicta successione Orientalium Imperatorum & historia Orientalis Ecclesiæ, successionem tantùm Imperatorum Occidentis, & acta Ecclesiæ Occidentalis descripserunt. Ideòque ipsorum nullus histo-

storiam Synodi Nicænæ Secundæ attigit, cum ex Græcis Historicis eius notitiam nondum habuissent, & solùm illius meminerunt, cum agendum fuit de Synodo Francofurdensi, indeque facilè decepti sunt ipsi ab *Hincmaro*, *Hincmarus* à libris Carolinis, & hi non per errorem, sed fraudolenter per proteruiam tribuentes Concilio Francofurdensi, quod à conciliabulo eodem loco, & eodem tempore vnito, quo celebrabatur Francofurdense Concilium, cui imputatum illud ipsum, quod erat Conciliabuli commentum.

Indeque mirari haud immeritò subest, quod in nouissima Conciliorum editione Parisiensi Concilium Francofurdense sit editum cum Canone Secundo, qui vnicus est, in quo de imaginum cultu agatur; cum tamen post Canones eiusdem Concilij notauerit *Seuerin. Binius* exemplar Concilij Francofurdensis habitum ex Bibliotheca Rhemensi sine Canonibus, sed hos desumptos esse ex Bibliotheca S. Remigij, & nullum aliud eorumdem extare exemplar, eoque vsum asserens Auctorem libri Carolini, qui dissimulato nomine suo per *Eli Phili* primum, & secundum Canonem edidit. Hactenus Binius, qui vnde hæc habuerit, non dicit, sed tribuens horum Canonum editionem Auctori libri Carolini, quam ipsis sit fidendum indicat, & re vera Canon secundus ipsissima verba exhibet, quæ leguntur in præfatione libri Carolini, quæ supra reddidimus, eaque quanti sint facienda, ex hactenus dictis constat, & cum his excursum de sacris imaginibus, & earum cultu claudimus.

C A P. VI.

De Parochijs, & alienis Parochianis.

1 *Parochiæ nomen, eiusque origo, & notio recensetur.*
2 *Parochiarum in Vrbe Roma diuisio, & communicatio.*
3 *Parochi dignitas, & officia explicantur, vbi aliqua de Missa Parochiali.*

IVstè nos moratur, ac detinet adhuc materialis Ecclesia, dum ad rem ipsi omninò annexam tractandam promouet oportunè, paręciam scilicet, siue vt vulgaris appellat, vsus parochiam, ad quam præcipuè materialis ipsa Ecclesia primitùs constructa, & in cuius obsequium erecta. De parochia igitur hæc breuiter pro instituto tractabimus. Nomen, & nominis notionem inquiremus, detegemus originem, munera, siue officia recensebimus, & si quid vltra ad exactam eius notitiam percurremus, quantum opus videbitur.

1 A nomine igitur auspicantes, Parochi, siue parochiæ nomen est peruetustum, atque à paræcia valde diuersum ac proinde in sincera loquendi ratione, nec cum ea confundendum; Parochus enim apud veteres erat diuersorij Præfectus, qui transeuntibus, seu itinerantibus, & præsertim Reipublicæ causa, necessaria, & maximè lautiora suggerebat, ad rem apposite *Horat.* *Lib. 1. serm. sat. 5.*

Proxima campano ponti quæ villula tectum
Præbuit, & Parochi, qui debent ligna salemque.

Vbi

...niores *Turnebus*, vnde & ...oparochi in *l. munerum ff. de muner. & honor.* prout *Alciat.* & *Budæus* adnotarunt. A Parocho deducta parochia, quæ à paræcia, de qua sumus acturi longiùs distat; Parochia enim erat ambitus, & spatium illud, intra cuius fines Parochi illi veteres Xenia præbere tenebantur hospitibus peregrinantibus; Paræcia verò est plurium domorum vnio, quorum incolæ eiusdem fani, seu Templi sunt participes, siue territorium cuius incolæ vnam, & eamdem Ecclesiam habent, vnde & paræcisia dicuntur ædificia operibus publicis vicina, *l. ædificia 8. c. de oper. public.*

b. s. præter- ff. c. 4. t l. 239 de verb. signif.

Huiusmodi paræciarum intuemur adhuc vestigia apud Romanos veteres, quorum Curiæ, in quas diuisæ erant Tribus, suum quælibet habebant Templum, & Sacerdotem ex *Varrone*, sicut & municipes, qui vt propria habebant sacra, quibus renunciare accipientes ciuitatem Romanam tenebantur, sic & suum Sacerdotem, vt ex *Pompeio Festo.* Iam ad paræcias, de quibus nobis agendum. Paræcia, & Diœcesis quòad vocem, fuit apud veteres confusus, & promiscuus vsus, *Can. 14. & 34. Apost. Can. 16. Conc. Nicæn. I. Antiochen. Can. 9. & n. Conc. Afric. Can. 2. Agathen. Can. 54 Aurelian. III. Can. 18 Tolet. XII. c. 4. Capitular. Car. Magn. lib. 1. c. 8. lib. 7. c. 49. & c. 175. vt nullus Episcopus* (dicitur) *in alterius paræcia ordinationes facere audeat*, notauit post *Filesac.* & *le Maistre Francesc.* ita vt æquè diceretur paræcia Episcopi, & Diœcesis Parochi, quamuis temporis lapsu cœperint ita distingui, vt Diœcesis respectu Episcopi, paræcia verò respectu Parochi, & simplicis Sacerdotis dicatur. origo paræciarum eadem fermè, ac cùm Episcopatuum, & Diœcesum distinctione conspirante præsertim fidei propagatione, & augescente in dies fidelium numero, quorum incrementa dedit spectanda perbellè exiguo verborum ambitu *Tertullian. Externi sumus* (ait) *& vestra omnia impleuimus, Vrbes, Insulas, Castella, municipia, Conciliabula, Castra ipsa, Tribus, Decurias, Palatium, Senatum, Forum, sola vobis relinquimus templa.*

De ling. Lat.

De verb. sign. verb. municipalia sacra.

De orig. parœc. c. 1. De bon. Eccl. lib. 2. c. 14. De Eccles. Cathed. c. 21.

Apolog. c. 37.

Grege sic quasi in immensum aucto, & multiplicandi fuere pastores; in vrbibus vna sat erat Episcopalis, seu Cathedralis Ecclesia, in quam Vrbani fideles ad Synaxim, aliosque Conuentus habendos se colligerent, & cui præerat Episcopus; extra Vrbem in Pagis, qui morabantur fideles, non fuere destituendi, ideò erectæ Ecclesiæ, quibus Corepiscopi, & Presbyteri præficiebantur, hasque Græci *paræcias*, Latini *parochias* dixere; immò & in vrbibus ipsis, cum augeretur in dies fidelium numerus, paræciæ etiam, seu parochiæ fuere erigendæ, indeque in vetustis Conciliorum Canonibus, Ciuitatenses, seu Diœcesani Presbyteri leguntur tanquam diuersi a Presbyteris Parochianis, qui erant extra Vrbem, vt in *Concilio Agathensi Can. 22. in Concilio Antiocheno Can. 9.* vbi singularis mentio Presbyterorum, qui in Pagis, seu agris essent constituti; non eadem tamen fuit ratio erigendi Parochias in Vrbe, ac in municipijs, seu Pagis, nam in Vrbe, seu Ciuitatibus parochias constituere induxit necessitas, & populi frequentia; cum enim vnicus Episcopus non posset omnibus sufficere, suasit necessitas, populum in Curias diuidere, & regiones Vrbis distinguere, & assignare, quibus suus præficeretur Sacerdos. In pagis verò, & locis rusticis, ideò distinguendæ visæ parochiæ, quia Domini prædiorum id impetrabant ab Episcopo, ne obitineris longitudinem, & distantiam municipes, & familia interesse sacris omitterent, aut nisi cum magna difficultate

in-

intereſſe poſſent, ideòque à poſſeſſione Eccleſia pro Parochia extructa poſſeſſio etiam dicebatur. Vnde & *D. Gregorius Magnus* ſcribit in poſſeſſione, quæ dicitur *Iuliana*, Presbyterum fuiſſe ordinatum Coſmum nomine, & haud abſimiliter, ac eruditè notauit *Gothofred. ad l. 16. de pœn. & ad l. 33. de Epiſc. Eccleſ. & Cler. c. Theod.* in qua *l. 33. Arcbiad. & Honor. Ceſſ. Ecclesijs, quæ in poſſeſſionibus, vt adſolet diuerſorum vicis etiam, vel quibuſlibet locis ſunt conſtitutæ, Clerici non ex alia poſſeſſione, vel vico ſed ex eo, vbi Eccleſiam eſſe conſtiterit, ordinentur &c.*

Lib. 11. ep. 34.

2 Vel in primis naſcentis Eccleſiæ cunabulis emicuit paræciarum origo. Hac D. Petrus, vt tradit *Io: Fileſacus*, aliquos conſtituit Presbyteros, qui recenter ad fidem conuerſos inſtruerent, iiſque Sacramenta miniſtrarent, cum ipſe omnibus vbique adeſſe non poſſet; Euariſtus, vt omnia ordinatè procederent, titulos, ſeu Parochias Presbyteris diuiſit, & aſſignauit in vicinorum eruditionem, ac Sacramentorum adminiſtrationem; Dionyſius cœmeteria addidit ad Martyrum ſepulturam, & limites parochiarum fixit, & aſſignauit, vt ex eius Epiſtola 2. Marcellus demùm vigintiquinque titulos, ſeu parochias eſſe voluit, hæcque ſucceſſiuè à Romanis Pontificibus in Vrbe fuere conſtituta. Subinde extra Vrbem Anacletus I. fuit Auctor, vt ex eius *Epiſt. 3. Concil. Sardicen. Can. 6. Laodicen. Can. 57.* Dionyſius ſcribens ad Seuerum Epiſcopum Cordubenſem idem ſeruari quoad Eccleſias Parochiales Cordubæ, quod Romæ conſtitutum, & vt idem ab alijs Epiſcopis fiat per Hiſpaniam. Pari exemplo propagatæ demùm parochiæ in Gallia, in Africa, vt ex *Concil. Carthagin. III. Can. 42.* hiſceque principijs coæuæ, ac vetuſtiſſimæ in Oriente Parochiæ, vt ex *Nicepboro*, & vnico verbo ſecuta ſemper eſt earum Chriſtianæ fidei dilatationem. Ne vero hæc parochiarum diſtinctio vnirati Eccleſiæ, cui ſemper Summi Pontifices, & Patres illi primi impenſiſſimè ſtuduerunt officerent, & ne qui parochijs Præfecti, ſe crederent ab Epiſcopi auctoritate ſubtractos, fuit notabile, neque hìc omittendum illud Romanæ Eccleſiæ inſtitutum, vt quoties Romæ Summus Pontifex ſacra Miſſarum celebraret myſteria, fermentum ſacrum per omnes Eccleſias mitteret, quem ritum tanquam perobſcurum elucidauit *Baron.* erat hoc fermentum ſic miſſum conteſſeratio quædam, & vnitatis ſymbolum tribuiturque eius inſtitutio ab *Anaſtaſio Bibliothecario* Melchiadi Summo Pontifici dum de eo ſcribit. *Hic fecit, vt oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum*, ritumque ipſum apertiùs exhibuit *Innoc. Summ. Pontifex*, dum ait. *De fermento verò, quod die Dominica per titulos mittimus, ſuperfluæ nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſiæ noſtræ intra Ciuitatem ſint conſtitutæ, quarum Presbyteri, quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum conuenire non poſſunt, idcirco fermentum à nobis acceptum per Acbolitos accipiunt, vt ſe à noſtra communione, maximè illa die, non iudicent ſeparatos.* Vſus huiuſce fermenti ex eo ritu magis illuſtratur, quo fideles populi oblationes panum facere conſueuerunt, vel Presbyteri ipſi de proprio contribuere in Eccleſia, & ex ijs à Presbytero benedictis, & in fruſtra ſectis poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non eſſent parati *Eulogia* omni die Dominico, & in diebus feſtis accipiant; fuit antiquo Canone ſub Pio Primo ſancitum. Indeque inſtitutum à Melchiade, vt ſingulorum titulorum Presbyteri fermentatum huiuſ-

De Parœc. orig. cap. 1.

Epiſt. 2.

Hiſt. lib. ...

Tom. 3. Annal. Ann. 313.

Epiſt. 1. ad Decent. c. 5.

iusmodi panem acciperent; idque non solùm Romæ, & in Ecclesia Occidentali, sed & in Orientali seruatum indicat *Concilium Laodicenum Can.* 14. *& Can.* 19. Hæc obiter tradidisse non pigebit nunc ad rem.

Qui ergo Presbyter huiusmodi Ecclesijs præficiebatur Parochus dicebatur à paræcia, sicut & adhuc dicitur, cuius fuit semper habita tanta dignitas, vt à iure Diuino deriuatam eorum institutionem asseruerit *Franc. Hallier.* successisseque Parochos in locum septuaginta duorum discipulorum docuit *Anaclet. Summ. Pontif. relatus in Can.* 1.21. *dist.* ideòque dicti etiam Antistites nomine cum Episcopis communi, & aliquando Concilijs etiam adesse soliti, saltem Prouincialibus, vt Romano sub Symacho, Aquiliensi cum Ambrosio, & passim in Africanis Concilijs.

De hierarch. lib. 4. c. 6. per tot.

3 Iam ad eorum officium, quod quidem, vt grauissimum, ita & formidabile, & non aliud, quàm animarum sibi creditarum curam gerere, quarum, vt eximia est excellentia, & dignitas, ita accuratissima debet esse incumbenti custodia, sicut & Deo gratissima. Vnde *Chrysostomus*. *Nihil enim ita gratum est Deo, & ita curæ, vt animarum salus, sicut clamat Paulus dicens, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Officium hoc ergo Parochi vnico, & prægnantissimo verbo expeditur, eoque ipso, quo Christus Dominus vniuersæ Ecclesiæ curam Petro commisit. *Pasce oues meas*, illudque est pascere opere, verbo, & exemplo, vtilia promouere, quæ damni esse possunt auertere, & in viam veritatis, ac æternæ vitæ dirigere, quæ sanè omnia huius muneris propria inuoluunt, & nihil est, quod dictis huiusmodi vberrimè non comprehendatur; & si ad singularia velimus descendere, ea non alia, quam quæ & Episcopalis muneris, licèt non adeò eminenti modo, subditos scilicet docere, verbum Dei prædicare, Sacramenta ministrare, & iterum vnico verbo *pascere*, & animam suam pro ouibus ponere, cum sit Parochus in sua vicinia oculus Episcopi, & primus post Episcopum, sicut enim Episcopi in locum Apostolorum successerunt, ita Presbyteri, seu Plebani in locum septuaginta discipulorum, vt supra dictum ex Anacleto, & ideò residere, & præsidere Diuino iure tenetur, adeò vt temerè deserere non possit *Can. Sanctorum* 70. *dist.* & proprias oues, seu parochianos cognoscere, vt possit ab alienis distinguere, quibus nec licuit Sacramenta ministrare, *c.* 2. 4. 5. 9. *q.* 2. Indeque transtulit *Anton. Augustin.* ex Synodo Romana *Can.* 7. *nullus Presbyter parochianum alterius recipiat, nisi per necessitatem in baptismo, & in absolutione, & si quid charitatiuè sibi oblatum fuerit ex consensu illius, cuius parochianus fuerat, habeat, vel reddat*. Idemque fusiùs legitur in *Capitular. Caroli Magni*, quæ fuit ratio, vt in *Concilio Hannetensi*, vnde sumptum *cap.* 2. *hoc tit. apud Gregor.* fuerit in ea verba statutum. *In Dominicis diebus, vel Festis Presbyteri antequam Missam celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Missam velit audire, quem si inuenerint, statim ab Ecclesia eijciant*. Meritò; conferre enim id maximè visum, vt Parochus munus suum exactè possit explere. Nam à proprio pastore discent oues per Dei verbum, non solùm quid verè, & perfectè credendum, sed & quam rectè, & piè viuendum, Festos dies, qui sint colendi, & sacri percipient, & quæ sint seruanda ieiunia, *c.* 1. *de consec. d.* 3. sine quo interuentu vix poterit Pastor gregem suum cognoscere distinctè, & considerare, quo sanè intuitu vrget ius Diui-

Homil. 3. in Genes. litm.

Ep. lib. 6. tit. 22.

Lib. 6. c. 164. & c. 141.

Diuinum, & naturale, vt Pastores in Ecclesia sua resideant. Hac tamen saluberrima disciplina non attenta libertas omnimoda inualuit, vt fideles vbicumque Dominicis, & festis diebus Missam audiant, sine piaculo id faciant, & obligationi suæ satisfaciant, cui libertati fauere etiam videtur *Can. Concil. Agathen.* translatus in *Can. Missas de consec. dist.* 1. *Missas die Dominico sæcularibus totas audire speciali ordine præcipimus, vt ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat.* Qui Canon, vt diem obligationi præfixit, ita (si adesset) & de loco statuere non omisisset.

Verùm non per hoc derogatum apertissimo conciliari Canoni, quamuis de loco pro Missa audienda nulla legatur mentio, & sanè staret adhuc obseruantia, vtpotè rationabilis, & iusta, nisi consuetudo generalis omnimodam libertatem induxisset, præcisamque obligationem audiendi in Parochia, seu paræcia sustulisset. Priuilegia enim quamplura à Summis Pontificibus Religiosorum institutis sunt indulta, vt quicumque in eorum Ecclesijs Missam audierint, præcepto satisfaciant, iam cœpit Parochialis Ecclesia minus frequentare; indeque consuetudo inducta altas adeò misit radices, consensu præsertim, & scientia Summi Pontificis suffulta, vt euelli alia auctoritate non possit, vt nihil acturum Episcopum, si vellet iam extinctam obligationem excitare, asserunt *P. Suarez, Guttierez, Barbos.* & alij apud eumdem. Quo iure autem tenetur Parochus in curam gregis operam suam incessanter impendere eadem, & metere temporalia, tanquam spiritualia ministrans, potest & parochiani Decimas, primitias, & oblationes debent tribuere *tot. tit.* & præsertim *c. cum sit, c. Apostolicæ de decim.* apud *Gregor.* De decimis, & primitijs satis superque actum loco suo, vbi & de oblationibus plura, & nunc addemus non postremam fuisse rationem iniungendi obligationem Missæ Parochialis in diebus Dominicis, vt scilicet fideles oblationes faciant, idque cautum *Concilio Matisconensi c.* 4. *& lib.* 5. *Capitularium Caroli Magni c.* 209. vbi in ea verba. *Hoc populo nuncietur, quod per omnes dies Dominicos oblationes Deo offerant, & vt ipsa oblatio foris septa Altaris recipiatur.* Idem repetitum habeas in ijsdem *Capitularibus.* Quæ satis circa parochias, & parochianos alienos; iam de rerum Ecclesiasticarum alienatione agemus Capite sequenti.

Tom. 3. in 3. p. disp. 88. sec. 2. *Canonic. qq. lib. 1. c. 30. nu. 14.* *De offic. Paroch. c. 11. nu. 15* *Iur. Eccl. vniu. lib. 1. c. 11. n. 34.*

Lib. 6. c. 161. & c. 167.

CAP. VII.

De Rebus Ecclesiæ alienandis, vel non.

1 *Continuatio materiæ, eiusque partitio.*

2 *Quandonam primò introducta rerum Ecclesiasticarum alienatio, & referuntur varia Summorum Pontificum, & Conciliorum decreta successiuè.*

3 *Rationes redduntur vetitæ huiusce alienationis, & agitur præcipuè de necessaria.*

4 *De solemnibus ad rerum Ecclesiæ alienationem requisitis.*

Via materialis Ecclesia, de qua & ei adnexis iuribus hucusque a nobis actum ita fundatur, & erigitur, vt bona ipsi, tanquam pro congrua dote assignantur, & iam assignatis alia etiam ex fidelium pietate & charitate accedunt, ideò ad materiæ coronidem de bonis huiusmodi agendum

...nimus, quatenus præsertim eorum permittatur, aut inhibeatur per alienationem commercium. Nec veremur, quod hanc aggredi materiam sit quasi extra chorum saltare, quod ea ad tertiam partem operis nostri magis pertineat, adeòque ad iurisdictionem contentiosam, ad quam contractum, & vltimarum voluntatum tractationem reuocamus; nam esto, quod id videatur exigere assumpta methodus, adhuc tamen rerum, quas hactenus tractauimus, connexio iustè hic agendum dictat potissimum, cum hæc ipsa alienatio haud minùs voluntatem liberam decernentis auctoritate sua respiciat, sicque sub iurisdictione voluntaria appositè comprehendatur.

Hæc igitur in materia proponimus examinanda, & illustranda capita. Quando primùm, & cur inhibita rerum Ecclesiæ alienatio, & quid veniat alienationis nomine. Numquid ea permittatur aliquando, cui permissum facere, ex quibus causis, & demùm quænam eius expediendæ fuerit olim, & sit hodie forma, quæ luculenter, sed & breuiter tradita, & materiam ipsam, & Tomum hunc secundum feliciter claudent.

1 Certum illud est, vt scripsimus agentes de patrimonio Ecclesiæ ad beneficiorum Ecclesiasticorum originem, Ecclesiam in sui primordio, alios non habuisse reditus, quàm pias, & voluntarias fidelium eleæmosinas, quas Prælati, & Antistites, quibus credita erat ærarij Ecclesiastici administratio, piè, ac prudenter distribuebant, pauperes alendo, captiuis, & peregrinis necessaria suggerendo, veras diuitias rati, quæ in eleæmosinarum copia, non in pecuniarum aceruato cumulo consisterent; vtebantur ijdem pijs largitionibus factis, & quidquid supererat egentibus erogabant, adeò vt narret *D. Chrysostom.* æuo suo Ecclesiam Antiochienam non solùm Sacerdotes, & Clericos suos aluisse, sed & singulis diebus ad tria viduarum, virginum, & pauperum millia sustentasse. Cœperunt subinde non solùm eleæmosinæ, sed & latifundia Ecclesiæ donari, vnde opes sub Christianis Principibus profusa, & pia largitione creuerunt.

Homil. 67. in ... D. Matth.

2 Bonis sic quæsitis, cum non semper eadem vigeret disciplina, aut adeò fidelis administratio, cauendum fuit, vt bona ipsa accuratè conseruarentur, ac proinde interdicenda eorumdem alienatio. Quandonam autem salubre hoc processerit interdictum præ opinionum varietate non adeò certum, *Arias enim de Mesa* à temporibus Apostolorum vsque ad annum 398. nullam asseruit extitisse legem de bonis Ecclesiæ non alienandis, cum ex Apostolorum auctoritate Episcopi dispensatores essent omnium bonorum Ecclesiasticorum *Can. 39. Apostolor. c. præcipimus, c. videntes c. quisquis 12. q. 2. c. quæcumq; 10. q. 1.* latè *Ant. Augustin.* tuncq; celebratum *Concilium Carthaginense III.* relatum in *Can. nullus 17. q. 4.* quo hæc ipsa vetita alienatio. Verùm præcesserat iam Concilium aliud apud Valentiam in Hispania sub Damaso Summo Pontifice conuocatum anno 374. ex *Baron.* eoque conditus Canon rerum Ecclesiasticarum alienationem interdicens cum de rebus Ecclesiasticis tunc ageretur, indeque repetitus Canon in *c. 1. de his, quæ fiunt à Prælat. sine consensu Capituli*, vbi hæc regeruntur verba sub Epigraphe. *Ex Concilio apud Valentiam. Irrita erit Episcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ absque collaudatione, & subscriptione Clericorum.* Cæterùm aduertit *Ant. Augustin.* in nullo Valentino Concilio, siue in Gallijs, siue in Hispanijs habito hæc verba legi, sed vtique parùm dissimilia haberi in *Concilio*

Lib. 3. var. cap. 23.

Epit. Iur. Pont. lib. 4. tit. 10.

Eod. tom. 4. Annal.

In 1. compilatione

Ex lib. ... d ... Grat. Distin...

cilio Carthagin. IV. Can. 32. quorum etiam verborum sententia ex Leone translata est, & regesta à *Gratiano in Can. fine exceptione* 12. *q.* 2. & ab *Innoc. III. in cap.* 1. & 2. *de his, quæ fiunt à Prælat. in* 3. *collect.* apud eumdem *August.* & ex hac varietate factum, vt compilatorum alij ex Concilio Carthaginensi, alij ex Leone, & alij ex Synodo apud Valentiam allegarint.

Verùm, vt præcessit Concilium apud Valentiam tanquam conuocatum, vt supra ex *Baron.* anno 374. ita ipsi tribuenda est origo vetitæ alienationis rerum Ecclesiæ, ipsumque subsecutum Concilium Carthaginense III. celebratum sub Anastasio Summo Pontifice anno 398. & hoc *Leonis I.* Summi pariter Pontificis constitutio, de qua vt supra in *c. fine exceptione* 12. *q.* 2. idem alienationis interdictum confirmauit Hilarus S. Leonis successor *Epist.* 8. Agapitus *Ep.* 6. vt apud *Baron.* At non satis consultum hisce Conciliorum, & Pontificum statutis videbatur, quando per ea non omnes contractus, sed donatio, venditio, permutatio vetabantur, sic enim res Ecclesiasticæ demptis hisce contractuum speciebus, adhuc in commercio esse videbantur; ac dispositioni subditæ; immò nec adeò liquebat, quænam res prohibitione comprehenderentur, num res mobiles, num magis damnosæ, quàm vtiles, ideò accessit Leonis Imperatoris constitutio, quæ extat in *l. iubemus c. de sacros. Eccles.* & generaliter interdixit quamcumque alienationis speciem bonorum immobilium, seruorum rusticorum, & annonarum ciuilium, sanctione addita nullitatis contractus, & obligationis illis, qui huiusmodi bona acciperent, & eorum hæredibus satisfaciendi Ecclesiæ. Sed quàm efficax esset ea constitutio sola imperiali auctoritate innixa constat apertiùs, quàm vt latiùs ostendatur *cap. fin. de reb. Eccles. non alien.* nec maiores habuit vires edictum Basilij Præfecti Prætorio, quod prodijt anno 483. cuius & meminit *Baron.* & de cuius edicti vi *in c. bene quidem* 96. *dist.* deficiebat etiam in eo Leonis constitutio, quod circa bona tantùm Ecclesiæ Constantinopolitanæ versabatur, vt notauit *Cuiac.* quos omnes defectus suppleuit Anastasius Leonis successor porrigens constitutionem ad omnes Ecclesias, addens, vt ex causa vtilitatis, aut necessitatis liceat bona Ecclesiæ distrahere probata tamen causa apud magistratum censûs, aut defensorem ciuitatis *l. priuilegia, c. de sacros. Eccles.* Inde Symmachus Papa in Synodo IV. Romana anno 502. vetuit alienationem prædij Ecclesiæ rustici, in transgressorem anathema comminatus, data cuilibet de populo facultate restitutionem distracti prædij petendi, *c. non liceat* 12. *q.* 2. *c. si quis* 6. *hoc tit.* & ad Symmachi exemplum, ac per eius literas excitatus Cæsarius Arelateus Episcopus Concilium Agathense conuocauit anno 506. ex cuius gemino Canone deduxit *Gratian. cap.* 1. *c. huiusmodi* §. *quod si*, & *cap. Episcopus* 12. *q.* 2. & addi debent *text. in cap. statuimus*, & *in c. Diaconi* 12. *q.* 2. ex eodem fonte petiti. Haud absimiliter decreuit *Concilium Epaunense* sub eodem Symmacho *Canone* 9. anno 509. scribens restitui Ecclesiæ quidquid alienatum ab Abatibus, aut Archipresbyteris sine consensu Episcopi. Cum autem hæ constitutiones essent prouinciales, generalem legem condidit Iustinianus eo æstro, quo circa Ecclesiastica se ingerere semper affectauit; anno 535. *In authentico de non alienandis, aut permutandis rebus Ecclesiæ*, & *in Authent. de alien.* & *empbit.* vnde sumpsit *Irnerius auth. hoc ius porrectum, c. de sacros. Eccles.* Ibiq; constitutiones Leonis, & Anastasij ampliauit

Margin notes: *Epist.* 104 — *Tomo* 7. *Annal. ann.* 535 — *Tom.* 6. *ann.* 483. — *Ad Nouell.* 7. *Iustin.*

... res omnes cuiuscumque Ecclesiæ, variasque alienationum species, quanti autem momenti huiusmodi sint censendæ constitutiones sicut, & reliquæ eiusdem Imperatoris circa Ecclesiastica aliàs exactè indicauimus, neque hìc denuò ingerendum censemus; quàm attentè curauerit *D. Gregor. Magnus*, vt alienatæ res Ecclesiæ vindicarentur, ac prohibuerit, ne alienarentur, testantur plures eius Epistolæ, & eius æuo hanc eamdem prohibitionem ratam habuit *Concil. Hispalen. I. Can. 1. & Toletan. 9. Can. 1. & 2.* quam & confirmarunt sequentibus sæculis subsecuta Concilia, vt *Generale sub Adriano II. Syluanecten. sub Nicol. I. vt ex cap. nulli de reb. Eccles. non alien. Guastallen. sub Paschal. II. Oxonien. sub Honor. III. Lugdunen. sub Innoc. IV. aliud simile sub Gregor. X. vt in c. 2. de reb. Eccles. non alien. in 6. Viennense relatum in Clem. 1. de reb. Eccles. non alien. Hisque omnibus successiue accessere constitutiones Summ. Pontificum, Extrauag. ambitiosæ Pauli. II. Veneti, Iulij III. Pauli IV. Pij IV.* *B. Pij V.* quas habeas apud *Redoanum.* Conspirarint quidem sacri Patrum Conuentus, & piæ mentes Summorum Pontificum in vetanda bonorum Ecclesiasticorum alienatione, attamen non sine graui onere ipsius Ecclesiæ id factum fortasse videbitur, quando ea libertate dempta deterioris conditionis ipsa reddi videtur, quàm sit priuatus quilibet in quacumque Republica Ciuis.

Lib. 1. Ep. 66. Lib. 3. Ep. 16. Lib. 8. Ep. 53. Lib. 10 Ep. 33

Post tract. de reb. Eccl. non alien.

Negari siquidem non potest quin rerum Ecclesiasticarum dominium penès Ecclesiam quamlibet singularem sit *cap. inter 16. q. 3. cap. expedit 12. q. 1. c. causa, & ibi Glos. de verb. signif.* minusque dominij eam maximè propriam esse vim, quæ in rei suæ libera dispositione, & alienatione consistit §. *per traditionem inst. tit. de rer. diuis. l. qua ratione §. hoc quoque l. traditio ff. de acquir. rer. domin. l. inciuile c. de rei vindic. l. in re mandata, c. mand.* vt & confirmauit eleganter *Donel.* vt quid ergo priuare Ecclesiam rerum suarum dominam præcipuo dominij fructu. Non moramur opinionum varietatem circa disquisitionem illam, penes quem dominium rerum Ecclesiæ propriè resideat; censentibus alijs esse penès Deum, *c. cum ex eo vers. de Christi patrimonio de elect. c. cum secundum de præbend. c. qui Christi pecunias, c. qui abstulerit 12. q. 2.* Alijs esse penès Summum Pontificem. Alijs immò esse penes pauperes, *d. c. expedit, c. Episcopus 12. q. 1. c. futuram 12. q. 2. c. fin. 16. q. 1. Nouell. 36. Iustin.* Non moramur (inquam) sed eam præferimus sententiam, quæ penès Ecclesiam dominium asserit, non quidem vniuersalem, neque materialem, prout ex lapidibus, & muris constat, sed Ecclesiam pro vt dicit corpus mysticum ex pluribus personis constans, adeò vt persona singularis hoc dominio non gaudeat, vt singularis, & indiuidua est, sed vt pars communitatis ius habeat vtendi, aut fruendi ad sui sustentationem, & commodum pro opinionum, & in hac varietate, & tanquam membrum communitatis, Episcopus verò tanquam principale membrum, & caput habeat dispensationem, & distributionem.

Com. Iur. ciu. lib. 9. c. 9.

Hugo relat. a Glos. in c. canfam de verb. signif.

Refert. à Turrecr. ad c. videntes 12. q. 1.

At non per hoc rectè dixeris imminutum Ecclesiæ dominium, aut redditam conditionem eius deteriorem, quàm sit alia cuiuscumque priuati hominis, neque enim ad inuidiam trahendum, quod pro ipsius Ecclesiæ vtilitate fuit statutum, vt enim in plerisque casibus emere, & vendere compelluntur ciues *l. 1. §. cura ff. de offic. Præf. vrb. l. 2. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. l. 2. c. de patrib. qui fil. distrax.* ita æquè iustè

iustè ius nonnunquam alienandi facultatem Domino adimit, cuius prohibitionis casus quamplures ex vtroque iure recensuit *Donell.* & inter eos potissimus, quo supramemoratæ leges alienationem rerum Ecclesiæ districtè interdicunt, cuius prohibitionis rationes afferuntur plures pro vario scribentium genio.

Côm. Iur. ciu. lib. 9. c. 19.

3 A Diuino iure rationem mutuantur aliqui, & ex verbis *Leuitici suburbana Leuitarum ne veniant, quia possessio sempiterna est.* Alii ex eo, quod res semel Deo dicata ad humanos vsus reuocari non debeat, *c. nulli c. iniustum 12. q. 2. c. quæ semel 19. q. 3. c. iniustum, de rer. permutat. c. ad hæc de relig. dom.* Sed quidquid sit de rationibus hisce, & præcipuè hac 2. quæ nutare ex eo valde videtur, quod sic fieret, vt Ecclesiastica bona nullo vnquam casu possent alienari, nec alia generali admissa à fauore Religionis ducta, vt summa ratio sit, quæ pro religione facit, *l. sunt personæ ff. de relig. & sumpt. fun.* certè nulla potior, aut adæquatior, quam Ecclesiæ vtilitas, ad quam respiciunt & constitutiones ipsæ, & præsertim in *d. l. iubemus c. de sacros. Eccles.* per ea verba. *Vt sicut ipsa religionis, & fidei mater perpetua est, ita eius patrimonium iugiter seruetur illæsum*, quæ repetita legitur *in c. 2. 10. q. 2.* non solùm autem Ecclesiæ ipsius, sed & Reipublicæ interest, vt appositè aduertit *Donell.* bona Ecclesiæ conseruari, vnde suppetant sumptus ad ministros ipsius, & pauperes alendos & ad ędificia Diuino cultui, & vsui sacra sarta tecta seruanda, quibus vsibus bona ipsa destinata sunt, ideò decuit, potestatem Prælatorum Ecclesiæ, quibus huiusmodi bonorum administratio credita est, certis limitibus definiri, ne administratio ipsa in dissipationem facile conuertatur, *c. venerabilis de off. deleg.* nec absimile est exemplum minorum, quibus sanè par est Ec... *cap. auditis de inintegr. restit.* ijs enim, & eorum tutoribus vetitum est, prædium rusticum, vel vrbanum alienare, *l. 1. §. 1. ff. de reb. eor. l. 2. & tot. tit. c. de præd. min.* vel rem mobilem pretiosam, *l. lex c. de admin. tut.* quæ omnia sicut non possunt sine decreto, & solemnibus à iure statutis alienari, ita nec res Ecclesiæ à Prælatis, qui ipsius sunt Tutores.

Leuit. c. 25.

Côm. Iur. ciu. lib. 9. c. 10.

Neque hoc repugnat pleno dominij iuri, quo non secus, ac priuatus quilibet homo gaudet Ecclesia, non enim est nouum, aut insuetum in iure, vt qui Dominus est non possit tamen pro libito de rebus suis disponere præsertim alienando §. 1. *instit. tit. quib. alien. lic. vel non*, vel saltem non seruata certa solemnitate, vt in minore, aliisque similibus vt per *Molin.* & *Couar.* rato enim habito eiusdem Ecclesiæ dominio potuere sacri Canones rerum suarum alienationem, saltem sine certis solemnibus, inhibere, maximè, cum Ecclesia ipsa tanquam corpus mysticum anima, & consensu careat, vnde alienatio expedienda veniat per eius Prelatos, qui, cum sint meri administratores, non pro libito, sed ad iuris præscriptum cum quoad causam, tum quoad modum, debuit hoc ipsis licere.

De Hisp. primog. lib. 1. c. 11. & 18. Var. resol. lib. 3. c. 5.

Quamuis autem causæ alienationis huiusmodi faciendæ ad tres reuocentur per *Glos.* necessitatem scilicet, vtilitatem, & inutilitatem *c. sicut, c. sine exceptione, c. Terrulas, c. ad aures 12. q. 2. l. sancimus, auth. hoc ius porrectum, c. de sacros. Eccles.* Hæ nihilominus ad vnam, & eamdem, nempe vtilitatis videntur reuocari, & in eam resolui, quæ vt diximus, est vnica finalis causa vetitæ alienationis; vix est enim, vt necessitas dici debeat alienationis iusta causa, cum immo potius sub prohibitione alienationis non comprehendatur, nec ea censeatur vetita alienatio, quæ fit ex causa

Ad c. summa in q. 12.

...ıtatis *l.* 1.*ff. de fund. dot. l.* ... *post litem, l. alienationis ff. fam. hercisc. l.* 1.*c. comm. diuid. l. filiusfamilias*, §. *Diui il* 2. *ff. deleg.* 1. vt notarunt *Donel. Cuiac. & Ant. Fab.* cuius necessariæ alienationis in rebus Ecclesiæ plura suppetunt exempla; fac enim, quod Iudicis sententia res aliqua legitimè auferatur ab Ecclesia, quo casu res dotales, nec non minorum possunt alienari *l.* 1.*ff. de fundo dot. l.* 3. §. *pignori ff. de reb. eor.* fac & secundò, vt prouocetur Ecclesia ad diuisionem prædij communis, secus si ipsa prouocaret, cum enim prouocatur necessitas adest, & nulla est opus solemnitate, *l. iubemus in princ. vers. sed ea, c. de sacros. Eccles. l. cum in fundo ff. de fund. dot.* fac & tertiò, vt res pignori subiecta sub hasta distrahatur, & quæ sic pignorata peruenerit ad Ecclesiam, tunc enim sic facta distractio est potius executio prioris obligationis, quàm noua obligatio, *l. si pupillorum* 7. §. 1. *ff. de reb. eor. quidquid dixerit ibi Vlpinus tutius esse, si prius Prætor adeatur, quasi sit opus eius decreto*, hoc enim magis consilij est, quàm præcepti, *l. si seruum* §. *si is, cui ff. de obligat. & act. c. fin.* §. *quemadmodum de iure iur.* fac, quod Ecclesiæ hæres instituatur cum restituendi onere, per fideicõmissum, certè acceptam hæreditatem potest restituere nulla adhibita solemnitate, *l. magis puto* §. *si fundus ff. de reb. eor.* Hic obiter, sed non extra rem, sistimus; moratur enim delata hæreditas Ecclesiæ ex testamento, aut ipsi relictum legatum, numquid possint sine solemnitate, & decreto repudiari? neges, si rei, de qua agimus, inhæreas, necessitas enim illa est, quæ alienationem permittit, & à solemnium obseruatione eximit, quam prætexere non possumus in repudiatione hæreditatis, vel legati, quæ merè voluntaria, & rectè dixeris, non illa tantùm, sed & alia ratione, non venit hîc assumenda quæstio, an repudiatio hæreditatis, vel legati sit alienatio; sed ea missa; repudiare Prælatus hæreditatem, aut legatum Ecclesiæ relictum non potest, quia vetitum ipsi non solùm res Ecclesiæ, sed & iura competentia alienare, *c.* 2. *de reb. Eccl. non alien. in* 6. *Clemen.* 1. *eodem tit.* cum enim Ecclesiæ ipsi sit iam ius quæsitum, & ad hæreditatem, & legatum iam competat actio, sic relictum in bonis eius computantur, *l. legatum* 80. *ff. de leg.* 2. ac proinde non potest sine solemnitate abdicari, aut remitti *d. c.* 2. *& Clem.* 1. Nec terreat celebris ille *Tex. in c. fin.* 17. *q.* 4. quatenus Aurelius Episcopus Carthaginensis ius Ecclesiæ suæ quæsitum reddidit, quod factum adeò extulit D. Augustinus in eodẽ *tex. à Gratian.* relatus: spectes germanam *tex.* speciem; non enim ibi quærebatur, an subsisteret hæreditatis repudiatio facta à Prælato sine solemnitate; sed pater, qui nullos habebat, nec sperabat filios Ecclesiæ bona sua donauit, subinde liberos suscepit, Aurelius Episcopus restituit bona donanti, poterat non restituere, ait *D. Augustin. iure fori, sed non iure Poli*, non donasset enim, si de liberis cogitasset, *l. si vnquam, c. de reuoc. Donat. l. cum auus ff. de condit. & demonstr.* nihil hoc ad solemnia in alienatione, aut repudiatione, casus enim admodum singularis. Casibus necessitatis addas præscriptionem, & vsucaptionem, *c.* 1. 2. 3. *c. de quarta, & passim tot. tit. de præscript.* circa quam non immorabimur, cum plura veniant supponenda ex præscriptionis materia de qua loco suo.

Comm. Iur. ciuil. lib. 9. *c.* 10 *in fine. Ad l. Alienationis fil. fam. hercisc. in rationabil. Faber.*

Demùm casibus alienationis ex necessitate adcensendus est ille, qui satis frequens; si enim exigat Ecclesia annuum censum, & debitor redimere ipsum, seu extinguere velit, vt se ab onere eximat, quamuis Ecclesia, quæ solutionem recipit, alienare intelligatur §. & ex

ex contrario instit. tit. quib. alien. lic. vel non, quia tamen hæc alienatio est magis necessaria, quàm voluntaria, cum legis auctoritate fiat, & ex natura contractus obligatio resoluatur, ideò sine vllo solemnium interuentu fieri vtique potest. Huicque similis casus in Vrbe Roma; constitutionibus enim *Summ. Pontif. Alexandri, Sixti, & Leonis X.* nec non Gregor. XIII. cautum ad ornatum Vrbis, vt quis ædificaturus domum vicinam à Domino etiam inuito comparare possit, & teneatur Dominus vendere non excepta etiam Ecclesia, ad cuius fauorem rationabiles quædam cautiones sunt perscriptæ, vt ex constitutionibus ipsis iuris congrui, quæ in Bullar. nouo prostant. Neque arguas contra hanc necessitatis causam ex *l. quidam* 10. *iunc. l. rogo* 21. *ff. de fideic. libert.* ex quo ibi vetita serui alienatione non solùm voluntaria, sed & necessaria interdicta censeatur adeò, vt alterutra ex causa alienatione secuta seruus libertatem statim consequatur. Missa enim differentia, quæ inter rem seu fundum alienari prohibitum extra familiam viget, & quam assignauit eleganter *Cuiac.* Lib. 15. obser. c. 8 certè vbi ita testator disposuit, vt in *d. l. rogo. Rogo te hæres mi, ne seruus ille alterius seruitutem experiatur*; his verbis data censetur seruo libertas sub ea conditione, *si extraneo alienetur*, factusq; ipse statu liber, cum sit ei fideicommissaria libertas adscripta *l. non tantum* §. *cui ff. de fideic. lib.* itaque si veneat seruus propter creditores testatoris, libertas intercedit, nec vnquam peti potest, *quod potest videri defunctum nibil sensisse de huiusmodi casu alienationis*, inquit *Marcellus* in *l. cum fidei ff. de fideic. libert.* quod si fiat alienatio propter hæredis creditores, confestim libertas peti potest, *nibil enim refert* (ait *Papin.*) *qua ratione extiterit conditio libertatis fideicommissariæ*, & non expectata morte hæredis *d. l. rogo*, quidquid sit, si agoretur de [illegible] commisso pecuniario; libertas enim facilius, & properantiùs præstatur, quàm fideicommissum pecuniarium; cuius conditionem quacumque ratione impleri non sufficit, sicut fideicommissariæ libertatis, quàm distet hic casus alienationis ex causa necessaria à necessitate alienationis rei Ecclesiasticæ, inde facilè colligas, nec applicando prosequimur vlteriùs, sed ad solemnitates in alienatione requisitas accedimus, in quarum obseruatione tota praxis materiæ posita est, eas exhibet celebris Canon in *cap. sine excepione* §. 2. 12. *q.* 2. cuius ea verba ex S. Leone Pontifice Summo. *Sine exceptione decernimus, ne quis Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi forte aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat, & cum totius reri tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium profuturum Ecclesiæ &c.*

4 Quæ igitur desumuntur inde solemnitates rediguntur ad tractatum cum capitulo, ad consensum eiusdem, & subscriptionem; si ergo alienatio fiat per Episcopum exigitur tractatus præcedens, & consensus Capituli Ecclesiæ Cathedralis, *c.* 1. *de reb. Ecclesiæ non alien.* quod si agatur de alienatione bonorum inferioris Ecclesiæ, quæ suum habeat Rectorem, sat erit auctoritas, & consensus Rectoris, nec non Episcopi, & si Ecclesia fuerit Collegiara, vel Regularis necessarius erit consensus Prælati, & Capituli, vel Conuentus respectiuè *Clem.* 1. *de reb. Eccl. non alien.* quidquid de scriptura, seu inscriptione statuerit *Iustinianus in auth. hoc ius porrectum c. de sacros. Eccl.* quod iam obsoleuit. Tractatus, tanquam de re admodum graui, iustè requiritur, cumq; circa causas alienationis habere debet Episcopus siue per se, siue per alium, &

eo

...o, seu facta sibi relatione ab eo, per quem tractatum habuerit, potest decretum alienationis interponere consensus debet esse Canonicorum capitulariter exhibitus, sicut & Monachorum, non autem vt singularium *Clem. 2. de reb. Eccles. non alien.* quibus demùm ceu coronis, auctoritas superioris accedere debet, *c. nulli de reb. Eccles. non alien. c. 1. eod. in 6.* siue Episcopi, siue Summi Pontificis.

Hæcque tandiu obtinuere, quamdiu à vario rerum euentu excitatus zelus supremi Ecclesię capitis, maturiùs consulendum Ecclesiarum indemnitati iudicauit *Paulus* enim *II.* Venetus Pontifex Max. celebrem constitutionem edidit, quæ habetur inter *Extrauag.* communes, & incipit *Ambitiosæ de reb. Eccles. non alien.* per quam alienationem rerum Ecclesiæ ita disposuit, vt cautum appositè rei adeò graui censeatur, quæ constitutio frequentissimo vsu recepta norma ipsius alienationis faciendæ reuera est, eamque praxis hodierna incessanti vsu commendat, & sicubi fortè non recepta non vsu, aut contrario vsu, asserenti incumbit onus probandi, cum præsumatur obseruantia constitutionis, eiusque executio, quæ iam ius commune constituit, & in compilatione Pontificij iuris publicè circumfertur. Prohibet igitur Summus Pontifex *Paulus II.* omnem rerum, & bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod earum dominium transfertur, omnem concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, infeudationem, emphytheusim, nisi de rebus ab antiquo concedi solitis, & cum Ecclesiarum vtilitate sub nullitatis pœna, comminataq; excommunicatione transgredientibus, quoties inconsulto Romano Pontifice alienatio fiat, pròvt latiùs in constitutione ipsa ad quam &c.

Quæ ad obseruantiam huiusce constitutionis hodie præsertim (vbi ea recepta) præscribantur breuiter pro instituto enumerabimus, quæ autem circa singula passim controuertuntur, remittemus ad scribentes circa praxim, inter quos recentiores, & præcipuè *Io: Baptista Turricell.* à teneris vsque annis suis amicus recolendæ memoriæ, & post eum nouissimè *Petrus Pacionus* in Romana Curia Aduocatus magni nominis, & integerrimus in luculentissimo Tractatu suo de Locatione, & Conductione, vbi exactissimè vniuersam materiam pertractat. *In tract. de reb. Eccles. non alien. c. 7. & seqq.* *Cap. XIV & per tot.*

Quod ergo beneplacitum Apostolicum veteri iure ex *cap. fine exceptione 12. q. 2.* non necessariò, sed alternatiuè cum auctoritate Ordinarij adhibebatur post hanc *Pauli II.* constitutionem ex necessitate cępit adhiberi, adeò vt eius omissio quemlibet contractum, in quo de rebus Ecclesiæ disponatur, aut earum dominium transferatur, nullum omninò reddat, & nullius roboris, in quibus autem casibus sit, vel non sit necessarium habens singulariter examinatum apud auctores supradictos. Vltra Beneplacitum Apostolicum in eius concessione iniungitur receptio, & depositio testium, qui necessitatem euidentem Ecclesiæ examine congruo testentur, pro quo habendo ordinario ipsi, aut alteri beneuiso huiusmodi cura committitur, qui Apostolica auctoritate processum conficiat, ac seruatis seruandis demùm alienationem ipsam decernat, nisi fortè in commissionis rescripto Paulinę constitutioni derogetur, & delegato seu commissario detur facultas se extraiudicialiter informandi, tuncque stabitur eius relationi, nisi fuerit iniunctum, vt se informet per testium receptionem & probationem, vel ad formam Paulinę constitutionis, tunc enim informatio aliunde probari debet, quàm ex simplici *Cap. 8. & d. Cap. 14 §. 3.* *Turricel. c. 7. ass. c. 10.*

plici commissarij assertione, & apud eumdem auctorem praxim habeas, quę veniat pro executione rescripti Apostolici seruanda, & quando per temporis lapsum, quantusque is debeat esse, solemnitates adhibitæ præsumantur; non enim circa hęc singula immorari methodus, & instituta ratio nostra patitur; at circa hęc non omittemus nouissimam constitutionem Sanct. mem. Vrbani VIII. Pontificis Maximi editam 5. Iunij 1641. circa Ecclesię præiudicialia, per quam quęcumque gesta per quoscumque absque sufficienti Apostolica auctoritate, nulla, & irrita cum omnibus, & singulis inde secutis declarantur, quamuis quocumque tempore, etiam longissimo fuerint executioni demandata, nullaque inde approbatio, vel pręsumptio Beneplaciti Apostolici oriri possit, nec bona fides aliqua, possessio, aut quasi possessio, aliqua pręscriptio possit suffragari, possitue inde resultare, adeo vt per hanc constitutionem, beneplacitum pręsumptum omninò perimatur, & extinguatur. Vna tamen excepta centenaria, & immemorabili, quam saluam voluit expresse prudentissimus Pontifex, dum tamen requisita à iure ad eam necessaria concurrant, vt pleniùs in eadem constitutione, ad quam remittimus.

Hæc satis ad materiæ Theoriam, singularia circa quælibet pragmaticis, ac de materia scribentibus consultò, & non inutiliter relinquentes. Et cum his omnia, saltem potiora, ad Iurisdictionem voluntariam in Sacra Iurisprudentia, & Pontificio Iure, Tomumque Secundum totius Operis claudimus.

FINIS.

INDEX RERVM NOTABILIVM.

teutio

L.

eile

San-

F I N I S.

Præcipua errata corrigenda,

Numerus primus notat paginam, secundus columnam, tertius lineam.

Pag. 13. *col.* 1. *lin.* 37. *lege* series. 13.2.42. constitui. 18.1.31. habentem. 22.2.29. sublimius. 28.1.28. seges. 42.1.29. precepti 53.16. coniungi. 141.1.27. Petauius. 158.1.34. iurisdictionem. 186.2. *in.* constitisse. 231.1.28. mau s. 257.2.25. Hæc. 279.2.14 dimissoriæ, at propriè dimissoriæ dicebantur & sunt. 284.1.32. abolitus. 310.2.23. intellectum. 342.1.14. non anima. 345.2.7. sed & alijs. 353.1.24. cæstro. 365.1.35. perfectionis semitam premunt, sæpius ibid. 2.41. discretionis. 372.1.30. iugera. *lin.* 30. à qua. 375.2.31. decedente. 377.2.1. obstrictus. 382.2.3.. ad 390.1.10. Conuellitur quidquid. 403.2.5. ipse fit. 408.2.27. priuari 410.2.15. annatas. 415.2.14. velut. 432.2 24 Patriss. *lin.* 41. longi temporis. 437 2.24 & 25 a laico, aut a clerico. 443.2.11 deleat. 451.1.20. Ædem. 455.1.14 eum. 456.2.29. Seius. 457.1.28. Pura. 460.1.23. nos detinuit. 473.1.35. adita. 477.1.19. Miles fit. *& lin. vlt.* tractationem. 478.1.24 & 25. scru-taturi *& lin.* 35. rebimur. 479.2.36. debita à beneficiario in eius vitæ &c. 481.1.25. cedenti. 483.2.7. fine causa. 485.2.38. tutiores. 487.2.10 & 16. possessorio. 489.2.18. testatur. 19. pronuntiaret. 490.1.22. & 23. tacitè intelligi dispensatum & ad. 492.1.12. professionis emissio. 497.1.30. assecutionem. 503.1.20. eo enim casu. 505.2.46. cataclismo. 507.1.6. quamque. 508.1.2. Hos omnes: & 14. pars. 511 1.41. vt & Principis. ibid. 2.27. Alex. III. 512.1.3. præcipuè *& lin.* 19. custodum. 514.2.30. meri. 516.1.20. exeog ... s, saltem applicatas. 518.1.18. dictorum supra, seu. 521.1.40. vtcumque tangant Ecclesias. 522.1.25. & 26. sententiam esse quod. 504. 2.39. referente vbi. 525.1.23. vsum, & 526.1.17. quamque. 528.1.6. leges, at traditio. 533.1.31. naturalem inuoluit. 538.1.21. & tecto. 540.1.32. deleuit. 544.2.43. principium legis. 549.1.43. ecclesiastici Iudicis. 554.1.40 tamen abnuit. 557.2.20. fiat concessio. 558.1.18. distinguuntur. 561.1.11. fueris & 40. in causis sæculi. 567.1.2. segregat igitur &. 2.31. non esse peierandum. 569.1.19. sunt ita disposita. 574.1.30. vt à Deo, & 32. haberent eo ipso. 577.1. 17. locutus hactenus, & 18. eoque vsos, & 26. iudicium. 583.2.12. ecclesiasticæ personæ. 585.2.11. disparatæ sine, 586.2.14. arbitrio induci potest. *lin.* 20. à lege, secundario, & &c. 592.2.33. ratione. 597.1.2t. iurisdictionis temporalis. 601.2.26. opiniones diuersas. 608.1.26. at-tactus. *lin.* 31. intentio. 612.1.2. Ecclesia materialis. 613.2.32. per vstionem. 614.1.9. mortui illationem. ibid. 2.43. ex Minutio. 620.2.14. nihil ad christianam, *& lin.* 36. correctam eius. 628.2.18. spectabilissimus. 630.1.36. & olfactu. 640.1.26. quod scilicet Alex. 638.2.16. declarans & 650.1.26. & Romam. 652.1.23. addidere quod esto. 660.2.31. & in hoc varietate. 662.1.30. Ecclesia hæres. 663.2. 22. totius cleri. 27. habes.

